

II 85858.

ISTORIA ROMÂNILOR

SERIA DE VOLUME PENTRU 1800—1821

TOMUL I

ISTORIA ROMÂNILOR

(1800—1821)

CURS FĂCUT LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI,
DUPE DOCUMENTE INEDITE,

DE

V. A. URECHIA

PROFESOR DE ISTORIA ROMÂNILOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCURESCI, MEMBRU
ACADEMIEI ROMÂNE, MEMBRU CORESPONDINTE AL ACADEMIEI SPANIOLE, AL SOCIE-
TĂTEI ECONOMICE MATRITENSE, AL INSTITUTULUI ETNOGRAFIC DIN PARIS, AL
SOCIETĂȚILOR GEOGRAFICE ROMÂNĂ ȘI ITALIANĂ, AL SOCIETĂȚEI ACADEMICE
INDO-CHINEZE, MEMBRU FUNDATOR AL ATENEULUI ROMÂN, MEMBRU
DE ONOARE AL SOCIETĂȚEI ERALDICE FRANCEZE, PREȘEDINTELE
GRUPULUI ROMÂN AL CONFERINȚEI INTERPARLAMENTARE,
PREȘEDINTELE MANTENANȚEI FELIBRIGIULUI LATIN
ȘI AL ALTOR SOCIETĂȚI ȘI CONGRESE
LITERARE ȘI ISTORICE.

PUBLICAT

SUB DIRECTIUNEA PROFESORELUI

DE

UN COMITET DE STUDENȚI AL FACULTĂȚEI DE LITERE DIN BUCURESCI

TOMUL I

CU DIVERSE ILUSTRĂȚIUNI

ONORAT CU SUBSCRIȚIUNE DE PARLAMENTUL ROMÂN ȘI DE DIVERSE MINISTERE.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ȘI FONDERIA DE LITERE THOMA BASILESCU

29, CALEA VICTORIEI, 29.

1897

Prețul în librărie 18 lei.

La autor, Strada Brezoianu 28, cu 15 lei.

VOLUME APĂRUTE

Seria 1774—1786 . . .	Tomul	I
» » — » . . .	Tomul	II
Seria 1786—1800 . . .	Tomul	III
» » — » . . .	Tomul	IV
» » — » . . .	Tomul	V
» » — » . . .	Tomul	VI
» » — » . . .	Tomul	VII
Seria 1800—1821 . . .	Tomul VIII de față, în curs de publicațiune, începând de la 1800, (Tomul I al seriei 1800—1821).	

ISTORIA ROMÂNILOR

SECOLUL XIX

I

Considerațiuni generale.

Secolul XIX se deschide în urma marilor evenimente, cari au sgduit în ultimii ani ai secolului trecut Europa apusană și centrală, ba au răsturnat din temelie vechile instituțiuni și întréga direcțiune socială, culturală și politică în bătrânul continent. Napoleon continuă în primii ani ai secolului noă a cutreera Europa cu victorioșele sale oștiri. Tóte legăturile vechi și tóte urile străvechi dintre puterile europene sunt schimbate în fața cuceritorului frances. Turcii bătúți de Kleber la Heliopolis, în 20 Martie 1800; Cairul și Egiptul cucerit de același general; victoria lui Moreau la Hochstedt, în April, asupra Austriacilor; trecerea marelui St. Bernard de Bonaparte în Maiú; victoria lui Delannes asupra Austriacilor la Montebello, 16 zile dupě aceea; isbânda lui Bonaparte la Marengo, în Iunie, tóte acestea provócă tractatul dintre Austria și Anglia, de la Viena, din 20 Iunie, dar nu mai puțin decât tóte acestea agită Anglia și Austria, și pre curțile cele-l-alte europene.

Mișcarea, agitațiunea acésta din vestul și centrul Europei, provocată de Napoleon, seú din cauza lui și în contra lui, asemenea unui cutremur 'și întinde undulațiunile sale pênă departe în orientul Europei.

Țerile române simt și ele negreșit puternica comoțiune. Schimbarea de factori politici în evenimentele din centrul și apusul Europei, sub amenințările de cuceriri ale lui Napoleon, va exercita, în

primii ani ai secolului XIX, mari influențe asupra destinelor Principatelor române. Rusia, la 1798, Decembre, sub impresiunea înspăimântăreii Turcilor de expedițiunea Francesilor, în Egipt, de luarea Alexandriei, de victoria de la Piramide, din 21 Iulie, izbutesce a'și impune alianța sa Porței otomane, cu toate explicațiunile amicale, ce din Franca nu conțin a veni Porței și cu toate asigurările de bunăvoință și amicitie. A doua coalițiune contra Francei, în care intrase Anglia, Austria, Regatul de Neapol, Germania, Portugalia, Rusia, Statele Barbaresci, promitea prea mult, precum vedurăm în anteriorul nostru tom despre secolul XVIII, și era negreșit un indemn prea mare pentru Turcia ca și ea să nu intre în asemenea coalițiune. Această alianță a Turciei cu Rusia a trebuit să fie mai dorită de Pôrta otomană după învingerile lui Jourdan în Germania, în primele luni ale anului 1799 și după victoria lui Suvarof asupra lui Moreau, la Cassano, în 28 Aprilie același an. Perderea Lombardiei și a Italiei pentru Franța, nu mai puțin va fi contribuit la apropierea Turciei de Muscali. Nimicirea armatei turcesci, la Abukir, în 24 Iulie, era de natură și mai mult a da pe Turci în direcțiunea politiceii rusesci.

În asemenea împrejurări, Principatele noastre nu puteau să nu simtă fluctuațiunile politiceii din Constantinopol. Amăsurat cum influența rusescă câștigă teren la Constantinopol, o direcțiune cu totul rusescă coprindea clasele dominante din Bucuresci și Iași. Nici învingerea Rușilor la Zürich, de la începutul toamnei 1799, nici învingerea anglo-rușilor de la Alkmeier, din 6 Octombrie același an, nici mórtea lui Suvarof, nu sunt de natură a atinge autoritatea morală, prestigiul dobândit de Muscali, în urma păceii de la Iași, din 1792, și a diverselor evenimente europene cu care se termină secolul XVIII. Acest prestigiu sporitor l' ating prea puțin perderile suferite de Ruși și de Austriaci în răsbóiele cu Napoleon.

Asemenea șciri de perderile Muscalilor cu anevoie străbat în Principate, pe când succesele lor, cât de minime, se trâmbițau cu laude epice la Iași și la Bucuresci.

Cu toate aceste numele lui Napoleon ajunge ca un nume de eroú legendar pênă în straturile de jos ale națiunei române. *Napoleon Bunăparte* găsesce cântăreți populari români, cum marele eroú află și boieri cari să corespundă cu densusul, și cari să spero de la Franța o protecțiune pentru țeră, mai desinteresată decât aceea a Muscalilor.

Un eveniment important, ca pacea dintre Franța și Rusia, de la 8 Octombrie 1801, eveniment urmat de un altul și mai decisiv: mórtea împăratului Pavel I al Rușilor și avenirea la tron a lui Alexandru I, au puternic résunet în Principate. Negreșit că influența rusescă nu e

mieșorată cu asemenea evenimente; totuși, micul curent național, a cărui existență am constatat-o studiind secolul trecut, sparge zăgazele în care 'l închiseseră succesele politiceî muscălesci de la 1792 încóce. În adevăr încep unii Români din clasa mai cultă a aștepta de la Franța o protecțiune pentru țără, ce nu o vedeau sinceră din partea Rusiei.

Nici o dată însă mai mult ca în ultimii ani ai secolului XVIII și începutul celui al XIX n'a avut Principatele române de suferit mai dese schimbări de domnii și mai mari sdruncinări din această cauză precum mai departe vom vedea.

II

I s v ó r e l e.

Puține sunt isvórele interne cu referință la începutul secolului XIX. Nu ne putem folosi decât de cronica lui Fănuță (Zilot Românul), care merge până la 1821, de Cronograful lui Dionisie Eclesiarcul, de operele inedite ale lui Naum, conservate la Academie, cum și de informațiunile lui Dionisie Fotino, din *Η'στορία της πάλαι Δακχίας*¹ (Viena)

Pentru evenimentele din Valachia, pênă la 1817, ne putem servi cu tomul II al acestei istorii, care pentru Moldova nu ajunge decât până la Const. Mavrocordat (tom. III pag. 149). Mai aflăm aci cronologicesce numele Domnilor până la 1812, până la Scarlat Calimah Vodă. Asupra acestei domnii Fotino scrie câte-va șiruri și apoi trece la descrierea fizică și geografică a țărilor (pag. 153). George Sion, traducătorul operei lui Fotino, în tom. II, la pag. 99 a introdus unele adăogiri, nu tot-d'a-una istoricesce probate.

De puțin ajutor ne pot fi pentru studiul secolului XIX^{lea} lucrările lui Florian Aaron, a lui Treboniü Laurian, a lui Manolache Drăghici, etc. Dar decă n'avem cronici române contimporane cu primii ani ai secolului XIX^{lea}, suntem acum fórte avuți în documente de natură a aduce nouă lumină asupra desfășurării evenimentelor din acel timp și a evoluțiunei națiunei române.

Menționăm aci în trecăt condicele domnesci cu No. 37, 40, 42, 43, 44—70, de la archiva Statului; asemenea condicele reproduse de Papiü Ilarian, în Tesaurul său de monumente (tom II, pag. 305 și

1. A se vedea și *Η'στορία της Ρομπουονίας* a lui Dumitru Filipide (2 vol. Lipsca 1816) cum și *Istoria fraților Tunusli* (Viena 1818).

345); sobornicescul hrisov, care dat la 1785 este în vigóre și la 1839 sub Mihail Sturdza, condica de pravile a lui Caragea și aceea a lui Al. Moruzi cum și aceea a lui Calimach; hrisovul lui Ioniță Sturdza, din 1825; statistica țerei românesce de la 1820, comunicată Academiei în 1887 de către autorul acestei istorii; o bogată colecțiune de hrisóve în posesiunea Mitropoliei de Iași, a mônastirei Neamțului, a Academiei române, a Sf. Spiridon din Iași, a mônastirei Colțea și a diverși particulari, cum și propria noastră colecțiune. Posedem înși-ne un mare codice de copii de documente, care probabil a aparținut vre-uneia din autoritățile judecătorești din timpul lui Const. Ipsilante. În fine colecțiunea Hurmuzache vine să completeze cu bogate informațiuni isvórele noastre interne¹.

Pentru domnia II^a a lui Alex. Moruzi nu avem decât două condice domnesci, cele cu No. 42 și 43.

No. 42 este un în-folio de 538 file, având la fine o tablă de materii nenumerotată. Lipsesce din tablă o fóie pentru actele de la fila 60 și 90. Hârtia are în filigran un leu de o parte și pe cea-l-altă filă a côlei un scut rotund cu literile: C. S. S.

De la fila 249 verso încep actele cu anul 1801, din luna Martie 14.

Legătura cărței e ordinară, cu călcâiul de pele.

Cod. No. 43 coprinde 529 file fără să poséde și tablă de materii. E un infolio, hârtie cu trei capele, în mare parte.

Scrisórea din ambele codici e de mai multe mâni. Vom da în fac-simile câte-va probe de scrieri din ambele codice.

Descrierea celor-l-alte codice, pentru domnia lui C. Ales. Ipsilante o vom face la locul unde le vom utiliza.

III

Ales. Moruzi. — Factori culturali.

Secolul XIX^{lea} primesce de la anteriorul secol o situațiune grósnică pentru tot némul Românesc. Când mai la vale vom începe narațiunea domniilor Muntene și Moldovene, se va vedea acesta din nou de către lector.

Ceea-ce datorii suntem de a aminti imediat, este că nu se va

1. Nu menționăm aci operile externe fórte multe la număr, având a le cita treptat cu trebuința. Asemenea nu facem deosebită mențiune de diverse însemnări pe file de cărți bisericesci, cum și de monografii interne cu referință la Fanarioții din secolul XIX.

putea nici odată explica evenimentele dinainte de Regulamentul Organic, deacă nu vom avea cunoştinţa deplină de evoluţiunea culturală şi politică a Românilor din secolul din urmă. Revoluţiunea lui Tudor Vladimirescu, reîntorcerea domniei pământene şi mai apoi redacţiunea Regulamentului organic nu se pot explica fără legătura cu trecutul. Istoricii noştri, cari s'au ocupat de Tudor Vladimirescu l'au considerat în genere ca un «*deus ex machina*», iar Regulamentul organic până astăzi, încă îl socotesc unii eşit din creierii lui Kiseleff şi sub influenţa ideilor liberale din apusul Europei.

Cercetarea documentală ce am făcut asupra celor 26 ultimi ani ai secolului XVIII^{lea}, în cele 8 volume publicate, ne-au demonstrat crescândul curent naţionalist ante-grec în Principate până la culminarea antagonismului româno-fanariot din 1821, cum ne-au demonstrat treptata evoluţiune în organizaţiunea ţerilor române. Graţie pregătitoarelor noastre cercetări, vom vedea că regulamentul organic nu este o lucrare a muscalilor, nici a cutăroră anume boieri, adăpaţi la cultura străină, ci el este cristalisarea cea mai naturală a unor organisaşări anterioare din Principate. Cine voesce să'si dea socotélă despre dispoziţiunile din Regulamentul organic, caută să le studieze filiaţiunea în hrisóvele domnesci din lucrarea noastră asupra secolului XVIII.

*

Am vădut cum la 8 Februarie 1799 Alexandru Moruzi e proclamat domn în locul ucisului Hangeri. L'am vădut făcându'si la 14 Martie acelaş an intrarea în Bucureşti. Pe pragul secolului al XIX şi închidënd după el pórtă celui al XVIII, Alexandru Moruzi reprezintă minunat vişiele şi speranţele secolului care móre şi ale celui care începe. Pe când Stamate, cunoscutul aspirant la consulatul general Frances din Principate, descrie pe Moruzi ca pe un adept al Revoluţiunei franceze şi partisan al lui Napoleon, prin faptele lui din ţeră ni se areată nedepărtat de tipul fanariotului, așa cum l'am cunoscut din secolul XVIII.

Intrigând pe lângă Franţa, el trece pe lângă Rusia de om al ei. Ca atare este numit domn în locul lui Hangeri, care trecea de partisan al Franţei. Ca partisan al Franţei se insinua la Pasvantoglu; ca amic al rebelului Pasvantoglu, se insinua la Pórtă, ca om ce póte să aducă pe acel rebel la piciórele Sultanului, ori prin arme, séu prin supunere bene-volă. Ca şi un drapel care 'şi flutură cutele sale la tóte vânturile, așa era Alexandru Moruzi.

Dacă constatăm acésta, nu urméză că 'l şi condamnăm, căci Istoria nu are de a fi o călăuză etică, ci dênşa ne reprezintă pe

ómenii și fapte în succesiunea lor și lasă pe ómenii și fapte să lucreze și să ia direcțiunea de desfășurare independent de morală și în atâr-nare numai de cauzele care nasc evenimentele, ori solicită pe ómenii la împlinire de fapte.

Pacea de la Iași și aceea de la Șiștov nu sunt singurile cari exercitară influențe în evoluțiunea politică și culturală a țărilor române. Comoțiunile ce din Europa apusană se întind și în orientul ei, nu sunt mai puțin înriuritoare, precum mai sus arătarăm, asupra făptuirilor Domnilor români. Un factor însă puțin simțit al evoluțiunei noastre, independent de legăturile cu politica externă, este mișcarea politică și culturală din Transilvania.

În acelaș an în care Austria semna pacea de la Șiștov, românii din Transilvania se mișcau în direcțiunea națională. Pe când Coburg, înainte de la Hotin spre București, avusese ocaziunea să cunoască de aproape și valoarea oștenilor lui Mavroghene, și pe prelații bisericeii române din Principate, el își formă convingerea, pe care o comunică și mai marilor săi, că națiunea română nu era o cantitate negligeabilă în cifrarea politiceii orientale a Austriei. La Viena se înțelege, pe totă ziua mai bine, că nu era faptă politică de a desconsidera națiunea română. De aci începe óre-care manifestare de bună-voință a curței vieneze, față cu Români ardeleni, bună-voință, care află răsune, și în Principate, cu mai multă frecvență decât în trecut.

Negreșit, nu poți atinge o singură clapă dintr'un clavier, fără ca vibrațiunile cordei să nu imple întreaga casă a instrumentului. Astfel, o mângâiere cât de slabă asupra unei mici suprafețe din corpul omenesc comotionează întreg corpul. Tot astfel, o durere ori-cât de locală radiază dureros asupra întregului sistem.

Era dar natural, ca în Principate să străbată, cum străbate și astăzi, ori-ce durere și ori-ce bucurie a fraților de peste munți. Tot asemenea natural este și a fost, ca de înălțările, ori căderile celor din Principate, să beneficieze seú să sufere și Români de peste munți. Unui asemenea fenomen, ungerii actualmente 'i dic *«iredentism, Daco-románism»*... Fenomenul există și nu póte să nu existe. Conscient ori inconscient, el demonștră un adevăr mângâietor: Románismul este un organism complet și unic; el simte cu de o potrivă intensitate ori-ce atingere i se aduce în vre-un punct óre-care.

Aceste considerațiuni generale le facem pentru a arăta, că vitejia oștirea lui Mavrogheni este precursórá acelei redeșteptări a simțului național între Români de peste munți, care se cristalizează la 1781 prin *Supplex libellus Valachorum*.

În urma supliciului și a uciderii capilor revoluțiunei țărănesci

române din Transilvania, s'ar fi putut crede că pentru mult timp românismul va fi mort în Ardeal. Când Mavrogheni în proclamațiunile lui către Brașoveni și Sibieni amintesc Românilor Ardeleni la care neam aparțin densesii, nu numai șapte sate din jurul Brașovului tresar electrisate la vocea unei căpetenii române, ci tresărira se comunică inconștient pênă departe în Ardeal.

De sigur n'am putea documenta *istoricesce* renașcerea curentului românesc manifestat prin *Supplex libellus Valachorum*, sub înriurirea evenimentelor din Principate, dar acesta se pôte documenta *psichologicesce*.

Episcopul Ion Bob al bisericeii române Greco-catolice și Gherasim Adamovici, episcopul Greco-oriental al românilor, când semneză, sub petițiunea către împăratul, cunoscută sub numele de *supplex libellus Valachorum*, cea redactată de către Meheș sftnicul de Curte,¹ nu fac decât a se supune unui curent național, carele a primit în sinul seă mișcarea, comotiunea românescă, ocașionată de ape-lurile împărțite în Ardeal, în timpul răsboiului Austro-Ruso-Turc.

Să reamintim în scurte vorbe istoricul acestei mari manifestațiunii de românism de la 1791 din Ardeal, căci și densa este un mare punct de plecare al evoluțiunei române din secolul XIX-lea.

Prin *Supplex libellus*, care ajunse la Impăratul Leopold în luna Mai 1791, pe când el se afla la Florența, episcopii Bob și Gherasim Adamovici continuă frumósa mișcare întreprinsă altă data de episcopul martir Inocentie, mișcare paralisată aprópe 40 de ani, în urma exilului lui Inocentie. Nu mai puțin *supplex libellus* era, repetăm, ocașionat și de starea lucrurilor din Principate și Ardeal în 1791.

Ce cerură români prin suplica lor de la acéstă dată?

Modeste, dar însemnate prin consecinți, fură desideratele Românilor la 1791.

Ei cerură :

1) Să înceteze în legislațiunea țerei nomenclatura de ură și batjocură în contra Românilor. Ei respinseră epitete, ca : *națiune tolerată* și *neindigenă*.

2) Ei cerură loc între cele-l-alte 3 națiuni politice, pe temeiul istoric.

3) Ei pretinseră egală îndreptățire pentru cler, nobilimea și plebea română.

4) Ei pretinseră ca funcțiunile să se dea și Românilor în proporție cu populațiunea lor ; și

1. Șincai III pag. 59.

5) Cea mai importantă reclamațiune a fost, ca municipiile (comitate, districte, scaune) unde românii sunt în majoritate, să fie cu nume românesce.

Nu se va mira lectorul nostru, că în *supplex libellus* de la 1791 nu se face mențiune de câte-va din postulatele de astă-dî ale Românilor Ardeleni.

Ei nu cereau limba română, pentru că limba ungară nu era impusă, fiind limbă de stat cea latină. Ei nu cereau, de exemplu, autonomia Transilvaniei, pentru că Transilvania nu era decretată ca parte întregitoare a Ungariei și 'și avea pe marele seü principe în persóna Impăratului Austriei și dieta sa separată. De alt-mintrelea postulatele memorandumului modern sunt în germene în *supplex libellus* de acum o sută de ani.

Impăratul Leopold recomandă suplica Românilor¹ în cercetarea dietei transilvane, în care dietă abia dór de era episcopul Bob dintre Români între 419 membri. Episcopul Bob intervenise și el direct cu o altă suplică separată către împăratul, care și acéstă suplică monarchul o trimisese tot în desbaterea dietei. Și suplica lui Bob și *supplex libellus* românesc fură ocaziune de mare iritare din partea Ungurilor din Dietă. După ce multe luni întârziă de a se ocupa de dênsele, dieta le respinse în cea mai mare parte, la începutul lui August 1791, cam cu aceleași argumente, care le invocă astă-dî Ungurii în contra memorandumului.

Sub influența Vienei, prin art. 60 al dietei Clujane, tot dobândiră românii óre-care recunóscere a religiunei ortodoxe în Transilvania. Cum puteau austriacii asigura pe românii din Principate, că nu le-ar fi rêu, incorporați la Austria, când ei ar fi continuat de a vedea pe connaționalii lor din Ardeal persecutați pênă și în biserică? Necesitățile politice ale Curții din Viena față cu Principatele, dar și față cu Ungurii, aduc o slabă ușurare în situațiunea Românilor Ardeleni. Ast-fel, sângele vërsat de Horia și ai sêi, nu rămase cu totul neroditor pentru națiunea română.

La Viena se dorea de la Cluj alt rezultat mai mare, căci la Viena se înțelegea pe atunci necesitatea de a se face din Români din Ardeal un centru de gravitare al Românilor din Principate; dar tocmai aceasta displăcea Ungurilor. Când se pertractă în dietă cesțiunea românescă «se audiră trăgându-se clopotele într'o dungă pentru

1. *Supplex libellus* viza așa dișele aprobate din 15 Martie 1653 și din 1587, ale lui Ion Kemény. George II Racoți a codificat, precum s'a vëdut, oribilele aprobate. Veđi Șincai, tom. III, la anul 1653.

că se iscase foc unde-va ; deputații și regaliștii aleargă să iasă afară; atunci faimosul baron Vesselényi le strigă cu voce de stentor : «Stați pe loc, nu fugiți, căci aici, în această casă, este focul . . . » Vesselényi numia foc cestiunea revendicațiilor române, și de sigur și pînă astă-dî cestiunea românească este un foc pentru Ungurii, cari nu pricep posibilitatea unui stat puternic federal !

Orî cât de puțin căștigă Români din Ardeal prin petițiunea lui Bob și *supplex libellus*, acel puțin câștig a servit mergerei înainte a lor. La umbra bisericeii recunoscute incepe în Ardeal o desvoltare Română, care nu va întârîdia să radieze și în Principatele Moldovei și Munteniei. Acastă mergere înainte se manifestă la finea secolului XVIII-lea și începutul celui al XIX mai ales în direcțiunea culturală. Din indoite focare se încălîdșește sufletul și mintea românească de acum înainte.

Unul din aceste două focare sunt școlile din Blaj, cele înființate la 1754, școli în cari predau primii tineri întorși de la studii din Roma, din cei trimiși acolo de nemuritorul Episcop Ión Inocențiu Micul. Școlile din Blaj, unde deja la 1754 erau peste 300 de școlari, mulți ținuți cu ajutorul Episcopului Aron, cum și școlile din Roma și din Viena dau nêmului românesc o pleiadă de bărbați, cari plecând în nemuritoria lor lucrare cu finea secolului XVIII-lea, pășesc într'al XIX^{lea} luminând cu facla minței lor peste tot orizontul națiunei române.

Samuel Micul, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Molnar, care dupe ce a scris la 1788 o gramatică, dă la 1799 prima retorică română ; Radu Tempea, colegul lui Șincai și autorul gramaticii din 1797, Iorgovici, limbistul, filosoful și juristul, care la 1799 se ocupase de purificarea limbei române și scria «Observații la Limba română» tipărite în Buda¹; Țichindeal, care în fabulele sale învăța pe Români că «una

1. *Paul Iorgovici*. Observații de limba românească prin Paul Iorgovici, făcute 8° Buda 1799. Cartea este dedicată lui Iosif Ioanovici pravoslavnicul Episcop al Verșetului, Karansebeșului, Lugoșului, Orșavo-Mehadieii. Iorgovici este un neolog și precursorul lui Cipariu în ortografie. El utilizează vorbe ca *obligare*, *construcțiunii* și scrie *nome* = nume, *a cunósce*, *sîință*, sunt, etc. Iorgovici a făcut școlă. Cichindeal a adoptat în mare parte ortografia lui, deși nu și neologismele. Parochul din Beșicherecul mic, imprimă la 2 Iunie 1802 cartea :

«SFATURILE ÎNTELEGEREI CEI SĂNĂTOASE PRIN BINE-ÎNTE-
LEPTUL DOSITEI OBRADOVICI ÎNTOCMITE»

Iar acum într'astă dată întorse după limba sêrbescă și întru acest chip în limba Daco-românească aședate, în Buda 8°, 1802.

(Traduse de D Țichindeal, învățator național în Becikerecul cel mic, la 2 Iunie 1802.)

A doua fontână culturală ardelénă a fost biserica ortodoxă. Ea nu dete atâția apostoli luminați ca școlile din Blaj, dar nu mai puțin în jurul altarelor ei gravită nu numai inima creștinului, ci și aceea a Românului. Și apoi biserica neunită ardeleană a dat Moldovei și Valachiei mai mulți păstori sufletești, cari s'aũ încercat a lumina prin cultură, măcar intru cât-va întunecatul cer al Principatelor.

Aci, în Principate, încă constatăm năzuințe spre cultură, ori cât școla grécă este numai un stingător al simțirei românesce și un dușman puternic al limbei naționale¹.

Despre próstele școli grecesci din Principate scriũ și străinii ca : Raicevici (*Osservazione intorno la Valachia e Moldavia. Neapoli 1788*)², Wolf (*Beiträge zu einer statistisch historischen Beschreibung der Moldau. Sibiu 1805*) și Sultzer (*Geschichte des transalpinischen Daziens, das ist der Valachei, Moldau und Basarabiens, 3 Vol. Viena 1781*).

Neuitat va fi în istoria redeșteptărei nóstre : Mitropolitul Filaret, care întâiũ conlucrător al predecesorului său pe scaunul mitropolitan Grigorie I, apoi însuși dirigent al culturii române muntene, ca Episcop de Râmnic și în fine ca Mitropolit, a fost împreună cu Enache Văcărescu puternici și harnici apostoli culturali³.

Mitropolitul Dositeiũ, care a primit de la Filaret cãrja pastorească întrã în secolul XIX cu activitatea sa literară, dar continuã acea activitate și dupã mórte prin faptul că a dispus, ca din averea sa să se trimitã tineri la studii în străinătate. Iosif I-iul Episcop de la Argeș, original din Ardél, amicul și sfãtuitorul lui Tudor Vladimirescu, nu meritã un loc mai puțin important în istoria culturii naționale.

Dar Văcăreștii?..... Dupã ce Pan Ștefan Văcărescu iscãlea la 1753 Octombrie 18, hrisovul lui Io Const. Racoviță Voevod prin care se regulaũ școlile din Muntenia⁴, Banul Enãchiță Văcărescu, fiul aceluia deșteptat asupra însemnãtãței limbei naționale prin contactul cu bărbații de la Blaj, lucra în ogorul întelenit al literaturii române și

1. Mitropolitul Iacob condamnă școla grécă și din punct de vedere al metódelor de predare. El aratã, că dascãlii greci nu șciaũ să învețe pe români nici chiar limba grécă.

2. Am arãtat altã-datã, că Italienii atribuesc acẽstã carte lui Dominico Sestini.

3. Schițe bibliografice din viața Mitropolitului Ungro-Vlahiei Filaret II și ale altor persoane bisericesce contimporane cu dẽnsul, de Episcop Melchisedec, 1866, Roman.

4. Vedĩ «*Analele școlilor*» de V. A. Urechia tom. 1 pag. 151.)

invăța pe fiul său Alecu, să iubescă limba românească și să scrie în această limbă frumoase versuri, cum la rindul său Alecu Văcărescu comunică fiului său Iancu, iubirea limbei și a culturii naționale.

Ori-cât Ion Barac în *Istoria prea frumosului Arghir și a prea frumoasei Elena*, său prin publicarea *Vieței lui Bertholdo și a lui Bertholdino*, ori prin împrăștierea în manuscrise a lui *Erotoclit și Aretusa*, ori tipărirea lui *Critil și Andronius* nu par să fie avut vre-o înriurire asupra desvoltărei noastre culturale din secolul XIX^{lea}, ele nu au lipsit de a adăogi micul curent literar, care din secolul XVIII^{lea} trece într'al XIX^{lea} și vine să mănoșeze ogorul, care va da, în a doua jumătate a secolului, o recoltă deja însemnată.

În Moldova, semința aruncată în brasă de Iacob I dă rod sub Iacob Stamate, care termină secolul XVIII și conduce lucrarea încă trei ani dintr'al XIX^{lea}.

Pe când Amfilohie Episcopul de la Hotin, publica cărți de știință, ca *geografia* lui Bouffier și ca *aritmetica*, în care adaoge părți originale române despre origina *palmei* românești, în jurul Mitropolitului Iacob Stamate, gravitați căți-va bărbați, ca Gligoraș¹ cari pregăteau atmosfera în care avea să renască școla românească sub Mitropolitul Veniamin.

Nici chiar Românii macedonenii nu sunt cu totul uitați la începutul secolului de renaștere al XIX^{lea}. După ce în 1770 Teodor Cavaliotti publicase la Veneția primele mostre de limba românească (în *Protopeiria*, care coprinde 1170 de vorbe românești-grece și albaneze); acum, la 1802, Daniel tipăresce la Viena un dicționar grec modern cu dialectul român-macedonen și cu bulgăresce: iar la 1807 Dr. G. C. Rosa publică cărțile sale despre Macedo-Români, cercetări despre Românii de dincolo de Dunărea, traduse în românește de Sergiu Hagiade, la Craiova, în 1867 și lucrarea citată de Kopitar în «*Kleinen Schriften*» Viena, 1857, despre scrierea limbei românești cu litere latine, tipărită la Buda în 1809¹.

IV

Divanul lui A. Moruzi.—Biserica.

Deacă necontestat sunt la începutul secolului XIX^{lea} năzuinți culturale, nu conchid dintr'acosta că situațiunea românilor din principate este cu mult ameliorată de cum am văzut-o sub ultimele domnii din secolul XVIII^{lea}.

1. Vezi Wolf I. 141 și 274.

Să facem istoria amănunțită a domniilor din Principate, însoțită pururea de documente, după obiceiul nostru, și vom vedea întru cât acea situațiune politică și socială a țărilor române s'a schimbat și anume în ce direcțiune a urmat schimbarea.

A doua domnie a lui Alex. Moruzi la Munteni. — Ne-am legat la pag. 257 a tom. VII din istoria sec. XVIII ce publicarăm, să facem istoria domniei a doua în țera muntenescă, la începutul acestui volum, de óre-ce această domnie este o trăsătură de unire între secolul stins și cel început.

Puține sunt șcirile ce despre această domnie ni le aduc istoricii de până acum. Vom face noi această istorie pe base de documente și în ordinea în care ne-am ocupat de fie-care domn până astăzi în publicațiunea noastră.

Noul Divan.— Am văzut că la 8 Februarie 1799 a fost proclamat Domn Alex. Moruzi de către Pórta otomană și că la 14 Martie acelaș an noul Domnitor a intrat în Bucuresci. După codicele 42 și 43, cari coprind actele scurtei a douei domnii a lui Moruzi, aflăm, în 1800, divanul țerei compus numai din boieri pământeni și anume: vel Ban Racoviță, vel Log. de țera de sus Nicolae Brâncoveanu, vel Log. de țera de jos Grigore Brâncoveanu, vel Vornici Manolache Crețulescu și Isaac Ralet, vel Vist. C. Filipescu, vel Hatman Caragea, vel Vornic al obștirilor Matei Fălcoyanu, vel Clucer Ion Bălăceanu și vel Stolnic Nestor. Acesta rămâne neschimbat tot timpul domniei lui Alex. Moruzi, domnia II-a.

În 1801 găsim schimbări în Divan: Demetru Ghica dispută bănia lui Racoviță, ba în August 1801 semnază ca vel Ban Manolache Brâncoveanu (*c. XLIII, f. 528 v*). În locul unuia din Brâncoveni trece vel Logofét Scarlat Ghica în 1801 (*c. XLIII, f. 341 v*) și în locul acestuia, aflăm vel Logofét pe C. Crețulescu (*c. XLIII, f. 341 v*). La marea Vornicie se perindează în 1800 pēna la 1801 și Radu Slătineanu, Grădișteanu, Scarlat Cămpineanu (*c. XLIII, f. 122 v*); iar în 1801, după Martie, aflăm și pe Goleșcu, Ștefan Văcărescu (*c. 43, f. 363*). mare Vornic al obștirilor Matei Fălcoyanu (*c. XLIII, f. 3*) a succedat lui Ion Florescu. În 1799 Noembrie 30 era Florescu (*cod. XLII, f. 155*). Lui Matei Fălcoyanu succedă Știrbei pe care îl aflăm pēna la ținea Domniei. D. Manu este tot timpul vel Postelnic (*cod. XLIII, f. 180*), iar C. Filipescu continuă în Visterie cât ținu Domnia. Asemene neschimbat din Hētmanie rămâne Caragea. Spătăria o ținu grecul Lucache și numai rare ori aflăm semnând ca Spătăr pe un Ma-

vrocordat, care nu pôte fi decât fostul Spătar al lui Hangeri, (*cod. XLIII, f. 177 și 237*). Postul de mare Vornic al politiei este ocupat, în 1800, de Istrate Crețulescu și în 1801 aflăm pe I. Manu (*c. XLIII, f. 361*) iar un Caragea ocupă Agia tot timpul. În anaforalele de judecată a Agiei, semnază alătura cu marele Aga și judecătorul Agiei I. Crețianu. În 1799 mai era vechil de Agie Vornicul Golescu. În 1800 semnază ca Aga un Anton (*cod. XLIII, f. 960*).

Ca ispravnici de județe aflăm în 1801 între alții pe cei următori : *Dâmbovița* : Camin. Dudescu cu Medel. Alexianu ; *Focșani* : Clucer Calfoglu ; *Ilfov* : Clucer Comăneanu ; *Olt* : Căminar Drăghiceanu, Ote-teșeanu și Iamandache Brâncoviceanu ; *Teleorman* : Pah. Faca și Serdar Paraschiv ; *Saac* : Serd. Grădișteanu ; *Vlașca* : Pahar. Ion Fălcoyanu și Serd. Atanasache ; *Mehedinți* : Pahar. Manolache ; *Ialomița* : Clucer Varlaam ; *Muscel* : Pahar. Iorgache Cantacuzino ; *Argeș* : Pahar. Ștefănică ; *Romanați* : Serd. Nicoli și G. Coțofanu ; *Vâlcea* : Serd. G. Argentoianu, etc. (*cod. XLIII, f. 322 v.*).

Din lista acésta se pôte vedea, că și sub Moruzi, în Domnia a doua, nu se pôte dice, că Domnul *Fanariot* a împănat funcțiunile mari ale țerei cu greci de ai sei. Decă dar ar fi adevărată aserțiunea unor istorici, între cari D-nul Xenopol, despre lâcomia de bani a acestui Domn, ar urma că măsurile împilătore aduse sub acésta Domnie se cuvine istoricesce a le pune, cel puțin într'o bună parte, și în socotéla boierimei pământene.

Biserica. Biserica Munténă continuă a fi administrată de Mitropolitul Dositeiu; la Râmnic e Nectarie, la Argeș Iosif și la Buzeu Constandie. Dăm în anexele acestui volum puținele Documente relative la biserică, ce am putut găsi din Domnia a doua a lui Al. Moruzi. Nu credem că el să fie avut timpul de a renoi hrisóvele diverselor mônăstiri căci a fost prea scurtă Domnia, ca să fie făcut așa ceva¹.

1. a) Un document de reinoire (aflat într'unul din codicele domnesci din a doua Domnie a lui Al. Moruzi) este relativ la schitul Iezerul (Vâlcea) pentru nisce luđi «pe care să și-i găsescă și să-i aducă din streinătate» 1800, Iulie 3.

Hrisov cu filigranul Trei crei noi și literile A M folio mare (hârt. turcă).

b) (roșu) *Io. Alex. Const. Moruzi Vvd. I. Gospod Z. Vlahiscoc*

(Inițiale roșii). Sfântului și Dumneșescuului schit al S-tei Mitropolii, unde se cinstesce și se prăznuiesce hramul sfântului sfințitului mucenic Elefterie, ca să aibă cu acésta poruncă a Domniei mele a ține 25 poslușnicii pentru ajutorul și poslușania la trebuințele ce are, scutiți de biruri.

Asemenea și drepte bucatele nesupérate : 500 oi de oerit, stupi și rîmători de dijmărit ; vinul de vinăriciu și 2 cârciune aici în Bucuresci apérate

Am văzut importanța ce Al. Moruzi a dat bisericeii în prima sa Domnie. În Domnia această de acum 'l vedem nu mai puțin îngrijitor de biserică. Acesta se poate vedea din actele aduse în anexă. Aci vom aminti numai protecțiunea ce dănsul acordă evreiceii Ruhăla, care pentru a deveni creștină, se desparte de bărbatu său și se ceartă cu părinții ei.²

de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin domnesc, și de ortul vătășesc, i doi preoți și 1 diacon și 2 cântăreți scutiți.

«Și să aibă taleri 100, însă 50 la praznicul sft. Elefterie și 50 la praznicul sft. Gheorghe (fiind că acest schit are 2 hramuri), cari acești bani să se dea din Vistieria Domniei mele pe fie-care an».

Aceste scutiri le dă Vodă la cererea lui N. Brâncoveanu vel Logofet de țera de sus «sub a căruî purtare de grijă se află». Domnitorul întăresce milele aceste și hărăzirile reposatului Domn Hangeri.

În întărire pomenesc de filii sei Constantin Vv., Dumitrașcu Vv., Nicolac, Vv., Gheorghe Vv. Ispravnic hrisevului Pan Nicolae Basarab vel Logofet de țera de sus. Și s'a scris la întâiul an dintru a doua Domnie a Domniei mele în orașul scaunul Domniei mele București, la anii de la nascerea Domnului Dumneșeu și mântuitorului Is. Chr. 1799, Iunie 21 de Chiriță Log. de Divan.

Semnătura caligrafică în slavonă.

Vel. Logofet.

Trecută în condica divanului

Trecută în condica Visteriei.

Răducan biv treti Logof. Condicar.

Sigiliu mare cu ambele mărci între noua-plantatio (un Domn și o Dămnă) fără pom.

Docum. este la Academie Portofol. 14, doc. 10).

c) Mai mulți orașeni și orașence din București se jeluiesc că la biserica de la Floresci n'au preot și dascăli ca să facă rugăciuni pentru rudele ce au îngropate acolo în timpul ciumei; cererea este din 30 Noembrie 1799. Domnitorul ordonă, prin rezoluțiunea sa din 17 Ianuarie 1800, asupra anaforalei Mitropolitului Dositeiu și a vel Vornicului obștirilor Ion Florescu, ca preotul și dascălul de la Floreasca, să fie scutiți și să se dea bisericeii și 2 luți, ómenî streinî.

Cod. LXII, fila 155 verso.

d) *Alt document de la Io Alex Const. Moruzi Vv.*

...«Dăm mănăstirei Znagovul vinariciul din poporul Valea Urloi și Tocilele a câte 2 bani de vadră și păpărul după obicei, fără a se amesteca la poporul Bărboi, ce prin cercetare s'au dovedit că este a mănăstirei sft. Ion, din hrisevele Domnesci.» Este o renoire a altor hriseve, între care cel din 1 Oct. 1795 din prima Domnie a lui Al. Moruzi. 1799, Sept. 16.

(Academie Port. XX No. 96).

2. Ruhăla ovreica cere a se boteza și a se despărți de bărbatul său Manoil, care să fie obligat a 'i restitui zestrea. Vel cămărașul cercetează afacerea și raportază Domnitorului, la 8 Martie 1800. Domnitorul, la 17 Martie supune la jurământ pe bărbatul Ruhălei care tăgăduiesce zestrea.

Cod. LXII, fila 155 verso.

O măsură, care de n'ar fi fost propusă Domnitorului de către Mitropolitul Dositeiū ar fi putut justifica acușările aduse lui Moruzi, că în această Domnie a umblat după bani, este acea prin care se impune preoșilor și diaconilor din eparhia Mitropoliei o dare extraordinară în natură, în grâu.

S'a întâmplat sub această a doua Domnie a lui Moruzi o fómete mare, fómete care de sigur a trebuit să facă și mai odiósă darea aruncată pe Clerici la 11 Noembrie 1799.

Mitropolitul Dositeiū, la această dată, prin anaforaua cere lui Alex. Const. Moruzi-Vodă, să i dea voie a lua de la tot clerul din eparhii, preoși și diaconi, câte 20 oca de grâu, sub cuvânt că nu s'a făcut pe la moșiile mônăstiresci și Mitropolia are de ajutat pe mulți săraci și văduve. Domnitorul aprobă această dare numai pe estimp «dar să aibă însuși Prea Sfinția ta îngrijire cu mare luare aminte, ca nu cum-va protopopii și cei rënduiți pentru stringerea acestui ajutor să nu cuteze peste aceste 20 oca a supăra și a lua mai mult ceva precum și taxilul de la cei ce nu vor avea să se facă cu milostivire și să nu se dea cu această pildă și pe alți ani, ci numai acum o dată estimp, la această trebuință, care acesta să li se facă sciut preoșilor și diaconilor». ¹

Acastă dare nu împedică pe Mitropolitul Dositeiū, ca în unire cu Episcopul de Rimnic, Nectarie, cu cel de Argeș, Iosif și cu Costandie de Buzău, la 28 Septembrie 1800 să cêră bani de la preoși și diaconi din toate eparhiile «*pentru lefile și tainaturile ostașilor ce sunt orënduiți pentru paza țerei.*»

Prin anaforaua lor, de la data citată, prelații bisericei cer Domnitorului, «*ca să fie luminată porunca Măriei Tale a intra și preoșii scutiți ce sunt cu hrisóve și cărți Domnesci și deosebiți cu pece-tluirile noastre pentru hatărul D-neilor boierilor, avându-i pe la moșiile Domnielor sale.*»

Prelații găsesc că asemenea preoși și diaconi sunt mai cu putere decât cei-l-alți dajnici, indestul fiindu-le scutela ce au de la alte dări și deci insistă la Domnitor, să fie obligați și ei a plăti ajutorul în bani pentru lefile și tainaturile ostașilor. Domnitorul cu rezoluțiunea sa din 29 Septembrie 1800 aprobă această propunere a capilor bisericei «*fiind lucru un ajutor pentru a obstiei trebuință și folos*»,

1. Cod. LXII, fila 93. Acest cod. coprinde 538 file afară de tabla de materii, folio, legătură carton, în filigran 3 crainouri.

Primul act din condică este darea de sémă a cheltuecelor spitalului din 30 Aprilie 1799 aprobată la 19 August acelaș an de Alex. Const. Moruzi.

Ultimul act din acest codice este din 2 August 1801.

număi le recomandă: «să se facă dreptă analoghie pe toți după adevărata stare și putere a fie-căruia». (Cod. LXIII, fila 147 verso).

Asemenea ajutor 'l dedeau nu numai preoții și diaconii, dar și mănăstirile.¹

În 16 Octombrie 1799 Domnitorul Alex. Moruzi iertase Mitropoliei și Episcopiiilor, deciujala ce tot el, în Domnia întâia, pusese asupra vinăriciului acestor Eparchii. Acastă ușurare o face Domnitorul asupra anaforalei de la 12 Octombrie 1799, a Mitropolitului Dositeiū. (Cod. LXIII, fila 625).

Pe lângă aceste dări la care Moruzi a supus mănăstirile, Domnitorul mai ordonă împlinirea în favoarea Episcopului de Rimnic și a altor sume relativ importante de la mănăstirile Tismana, Cozia, etc. după resturi din darea ce Hangeri impusese mănăstirilor pentru zache-reaua ostirilor turcesci.²

Alex. Moruzi continuă a 'și rezerva dreptul de a numi Epitropii de mănăstiri și de a recunósce numirile de egumen propuse de chiriarchii bisericeii. Așa de exemplu, este rânduirea căminarului Nestor din Divan, ca Epitrop la Pantelimon, în urma morței Epitropului biv. vel Vornicului Florescu. La această ocaziune Domnitorul după cererea noului Epitrop, din 1801 Martie 23, rânduiesce prin marele Logofet Nicolae Brâncoveanu un impiegat, care să cêră de la

1. Iată actul din care se constată, că și mănăstirile au plătit ajutor: «Prea Înălțate Dómne, cu plecată anafora înschiințez Măriei tale, că din ajutorul ce s'a pus a da și mănăstirile din politia Bucurescilor, mai sunt remășițe banii, ce s'arătă mai jos, nerêspunși până acum; ci fiind-că Visteria are mare trebuintă de bani, spre întâmpinarea necurmatelor cheltueli, ce are cu plata lefilor și a tainaturilor ascherliilor, să bine-voiesci Măria ta a orândui un zapciū, cu luminată poruncă, să 'i împlinêscă și să 'i aducă la Domnésca Visterie». 1800 Decembrie 3.

Vel Vist. Filipescu.

Datoriile mănăstirilor: 1050 taleri Sf. Gheorghe, 450 Sf. Sava, 1450 Spirea, 100 Sf. Spiridon vechiū, 450 Răsvan, 125 Crețulescu Plăviceni, 1200 Văcăresci, 3510 Pantelimon, 750 Mărcuța, 5 taleri Grecii, adică total 9090 taleri. (Veđi și actul de la anexa lit. E).

Alex. Const. Moruzi Voevod pune la 5 Decembrie 1800, rezoluțiune: «Orênduim Domnia mea zapciū pe vâtaful de Visterie, căruia 'i dăm Domnia noastră volnicie, ca fără de zăbavă împlinind acești bani de la fiteș-carele, să 'i aducă, să 'i facă teslim la Visteria Domniei mele.»

2. Veđi documentul de la Cod. LXIII, fila 101 verso și 102 din anul 1800 August 4.

casa repausatului Florescu socotelile administrațiunei mănăstirei Pantelimon.¹

Numirea de egumen la mănăstirile închinatē continuă a fi făcută de Domnitor după recomandarea mănăstirei la care sunt închinatē și a titorilor lor; așa, murind egumenul de la mănăstirea Mărcuța, Domnitorul rēnduește un iconom provisoriu pēnă ce va sosi recomandatiunea de la mănăstirea Halki și de la neamul titorilor (un Hatman Iordache din Iași),—1801, Aprilie 11 (*Cod. LXIII fila 271*).

Alex. Moruzi, în interesul averii imobile a mănăstirilor și în genere a administrațiunei acelor mănăstii, încă din prima sa Domnie a fost dat un hrisov *nizam*. Acel hrisov opria pe nastavnicii de mănăstiri de a face schimbări de proprietăți, ceea-ce erea pururea în paguba mănăstirilor și în folosul lor, al rudelor lor, ori a puternicilor țilei. Cu tôte înțeleptele aceste dispozițiuni, egumenul mănăstirei Znagov și-a permis un schimb. Domnitorul scrie Mitropolitului Dositeiū și Logofētului mare de țera de sus, (în jurisdicțiunea căruia venia Znagovul), să cerceteze.

Cercetarea se face și cercetătorii acoper pe Znagoveanul și găsec schimbul bun. Totuși Vodă desaprobă fapta și iea ocașiune, ca să nu reinoescă ordinea din hrisov, relativă la schimburi neînvoite de Domn, decât în urma unei prealabile cercetări a Mitropolitului și a unuia din vel Legofeți.²

1. Veđi actele din cod. 43 fila 249 verso și 252 verso. Veđi pentru numirea de egumen la anexă actul din cod. 43 fil. 308 verso și 309. Schitul Goleseci e luat de epistasia spitalelor ca mitoc al mănăstirei Cămpu-Lung, care este daată spitalelor.

Cod. LXIII. fila 309.

2. Eată actele relative :

«Dupē luminata poruncă a Măriei tale ce prin pitac de la 6 ale trecutei luni Mai ni s'aū dat, că aū venit la auđul Măriei tale, cum că năstavnicul mănăstirei Snagovului, făcēnd un schimb cu paguba mănăstirei ar fi dat o prāvālie mănăstirească ce ar fi avēnd prețul ei taleri 12,500 pe o casă ce are prețul ei numai de taleri 3000, lucru împotriva orēnduelei dreptăței mănăstiresci, poruncindu-ne ca să cercetăm și în ce chip ne vom adeveri să arētăm Măriei tale. Dupē luminata poruncă a Măriei tale am cercetat și am găsit, că prāvālia aceea nu e a mănăstirei, ci numai locul de sub dēnsa, pentru care plătea la mănăstire pe an taleri 60 chirie, iar binaua este facută de un Paraschiv neguțător, cu aședāmēt ca după moartea lui și a copiilor lui să rēmāie mănăstirei și murind acel Paraschiv a rēmas la fetele lui, fiind-că i-a rēmas cincī fete, din care unele sunt nevārstnice și pēnă se vor săvārși acele fete tôte, mănăstirea nu putea să iēe binaua în stăpānirea sa și putem đice că de aici înainte are să se mai prelungească încă 50—70 de ani și locul mănăstirei ce l'aū dat schimb de sub acēstă bina nu este mai mult de cât 3 stānj. și jumētate

Domnitorul ia ocaziune din această anafora pentru o măsură generală ; în conformitate cu dispozițiunile hrisovului, ce a fost dat, pune următoarea rezoluțiune : «Prea sfinte Părinte Mitropolit, și D-ta Logofet de țera de sus, am vădută Domnia mea anaforaua ce ne faceți și împotriva hrisovului gășind urmarea năstavnicului mănăstirei Snagov, ânteiu, că nici trebuință, nici datorie este a avea mitoc mănăstirile dup'afară fiteș-care în Bucuresci, al doilea, că năstavnicii mănăstirilor datorii sunt să ședă acolo la mănăstirile sale, de a chiver-nisi și a epistasi înșiși trebile și economiile mănăstirilor, iar nu să se afle într'alte părți cu șederea, deosebiți și depărtați de mănăstiri ; și al treilea, că năstavnicii mănăstirilor nu sânt volnici de sineși, fără de scirea stăpânirei să facă schimb de acareturi mănăstiresci cum vor vrea. De aceea și dăcem, că împotriva este urmarea acesta a năstavnicu-lui Snagovului, de care și poruncim, căp rea sfinția ta Părinte Mitro-polite, să dai de scire la toți egumenii și năstavnicii mănăstirilor, ca să fie datorii la *facerea de schimburi a da de scire la Domnie și Domnia va orându la prea sfinția ta și la D-lor vel Logofeții, ca să cerceteze și arătându-se cu anafora, că este după orânduiala hrisovului și cu folosul mănăstiresc, să se întărescă de către Domnie.*—1801, Iunie 25.»

Cu referință la cele trei mănăstiri ale cărora venituri au fost date pentru spitale, Domnitorul ordonă restaurarea lor, ținerea lor în bună stare, toate stând sub un «proegumen».

A studia starea bisericeii, este a studia însăși societatea. Atingerea adusă bisericeii prin dăjdiile la care a fost supusă, cu un pretest ori altul, nu este de natură a-i înălța prestigiul. Moralitatea publică, societatea se resimte din acesta : nereligiozitatea aduce spargerii de biserici, cari se întâmplă numeroase. Pe când argintarul Haim ovreiu, mai fricos, denunță nisce țigani, cari au spart biserica din mahalaua Popa Petru, un creștin drept credincios nu se sfiesce de a cumpăra de la ei pe nimica bucăți de candelă sfărimate.¹

în lat și în lung stânj. 18 ; iar casele ce au luat schimb sunt trebuincioase mănăstirei a le avea mitoc aici în Bucuresci pentru năstavnic și părinții mănăstirei, când vin pentru trebile mănăstiresci ; de care case cercetând ne pliroforisim, că sunt în mahalaua Batiște, bune, nouă făcute de curând, cu pământul lor și cu loc îndestul, cu pivniță mare dedesubt, cu 4 case i sală și foisor sus... cu șopron i grădină și cu împrejmuire de uluce, cari fac ca taleri 3500 și așa schimbul ce au făcut năstavnicul mănăstirei fiind cu bun folos mănăstirei și trebuincios și nefiind nici în potriua *luminatului Măriei tale hrisov*, arătăm înălțimeii tale ; și rămâne la înalta Măriei tale hotărîre. Dositeiș al Ungro-Vlahiei, vel Logof. Ghica.—1801 Iunie 20.

Cod. XLIII, fila 391, verso.

1. La 3 Februarie an. 1800, 3 țigani au mers la Haim ovreiu argintar cu bucăți de candelă și altele să le vândă. În luna trecută s'a fost spart biserica

Chiar și din biserica Curței Domnesci se pradă argintării, prădăciune de care se constituie răspundătorii servitorii bisericeii, cari n'au băgat de seamă că în ea a rămas peste noapte hoții¹.

Pentru moralizarea arestațiilor din temniță, Domnitorul le dă anume biserică a temniței și asigură preoților ei un anume venit de 150 taleri, ca și bisericilor Curței Domnesci. (*Cod. 43, f. 459, verso*).

Și cu totă această nereligiozitate, câți-va amatori de jăfuiri au isbutit să provoace în numele bisericeii, într'o zi, o cătă de lume, care intrând prin casele evreilor au comis unele prădăciuni ba și ucideri,

din mahalaua Popa Petru și s'a furat mai multe corone de pe la icone și 3 candelă. S'a vestit din timp prăvăliașii din târg și mahalale, despre această spargere. Ovreiul a denunțat dar la spătărie pe cei 3 țigani. Ei arătară că trecând prin mahalaua Olteniî Ț-au chīamat un Sima băcanul moșneagu și acesta le-au dis să topescă acel argint și să facă dintr'ensul inele și paftale, pentru care Ț-au și băgat în casă ca să lucreze. Țiganiî declară că au făcut paftale și inele din cositor și argintul l'au ascuns. S'a chīamat la judecată și Sima moșnegul, iar el a declarat că într'adevăr a cumpărat acest argint cu 20 taleri de la 2 omeni necunoscuți. Preoții de la biserica spartă, fiind chīamați au recunoscut argintăria. Domnitorul ordonă surghiunirea lui Sima peste Dunăre, fiind strein de acolo, ca unul ce n'a denunțat pe hoți, iar țiganiî furii au fost pedepsiți cu bătaie și apoi slobođiți pe chezășie. Sima e pedepsit încă să plătescă bisericeii odorele furate.

Cod. XLII, fila 198.

1. Dimitrie Roset Spătarul cu judecătorul său Teodor Fotino prezintă lui Alexandru Moruzi anafora la 5 Mai 1800, prin care l'insciințeză, că de la biserica Curței Domnesci cea veche s'au furat, în 12 Aprilie 1800, mai multe argintării. S'a închis 6 bărbați și o femeie «*străini renciperi adăpostindu-se prin zidurile Curței Domnesci*». Nu s'au putut dovedi că acești arestați erau hoții.

Vedându-se o ferăstră cu fiarele stricate s'au constatat că ferăstra a trebuit să fie scōsă pe dinăuntru bisericeii. Deci furul s'a introdus de cu sēra în biserică și au eșit a doua-zi pe ferăstră, sēu că furtișagul l'au făcut niscai omeni ai bisericeii. S'au luat la cercetare omeniî bisericeii și de și nu s'au găsit nimeni vinovat, anaforaua propune să fie obligați servitorii bisericeii a face ei la loc argintăriile din leafa lor, spre pedepsă că n'au fost cu privighere.

La această ocaziune anaforaua cere Domnitorului, să ordone lui Aga să mērgă la Curtea veche, să oblige pe cumpărătorii de locuri acolo să și le îngrădescă «căci zidurile caselor Domnesci cele vechi fiind deschise și nēn-grădite, printr'insele își găsesc furii ascunderea și curtenirea lor și ferescă Dumneđeū, întâmplându-se vre-o bōlă, întâi de la acest loc se pōte face primejduire».

La 11 Mai 1800 Domnitorul aprobă anaforaua și însărcinēză pe Dumitrache Roset, ca prin epistasia lui să 'mplinescă de la servitorii bisericeii banii necesari pentru refacerea întocmai a argintăriilor furate și anume: 5 candelă, 2 sfeșnice, 2 exapterica, un sfânt potir și un artoforion.

(Cod. XLII, f. 322 verso).

orî răniri, îndată, ce e dreptul, înfrânate de Agie, Spătărie și de Domnitor. Se pretinde că această persecuțiune a evreilor a provenit din convingerea poporului, că evreii erau spionii Turcilor și că ei denunțaseră acestora pe creștini, pe avutul cărora voia să pună mâna. Alții pretind, că bătaia, prădarea, a 128 de evrei, ba chiar și uciderea proveni din fanatism, bănuind creștinii, că evreii au ucis un copil să i ia sângele. Din o corespondență a lui V. Melinescu din Petersburg către Mitropolitul Veniamin, din Iași, se vede, că mișcarea a fost proiectată și în Moldova și în Iași și acolo a potolit-o Mitropolitul, citind prin biserici moliftele sfintului Vasile.

Eacă documentul din care se constată, cum a fost pornirea contra evreilor din București:

Zarva contra evreilor.

Vel aga Caragia raportază lui Vodă, în 9 Mai 1801, despre un Gheorghe Condoragiu holteiū din mahalaua Resvan, «care Gheorghe după ce dintru început s'a cunoscut, după perigrafia lui, că au fost și el amestecat și ațîțător la zarva ce s'au întâmplat cu evreii și după ce nu conteni și după împrejurul agiei presărând vorbe, cu scornituri de minciuni și ațîțător de fapte primejdiōse, apoi după pliroforia ce luaiū, și alaltă-sără unindu-se cu alți trei asemeni ca dēnsul au mers în mahalaua Tabacilor și făcēndu-se el că este agesc au presărat vorbe, că i s'au poruncit de Domnie, să dea în scire, ca să iasă cu toții, cari cu arme, cari cu ciomege asupra evreilor să-i răpue, dicēnd că și ei ar fi răpus un creștin băcănaș din hanul Niculescului i pe un copil de 6 ani și douē fete ce au fost slujnice la evrei, urmând o faptă ce este în potriua neamului omenesc, care este vrednică de o nemilostivă pedepsă, și aducēnd eu pe numitul înaintea plecatei Măriei Tale slugi n'au tăgăduit că au mers în Tabaci, dar pricinui dicēnd, că un Stoian Sârbu Tabak, a fost cel mai mare pricinuator și că Stoian a mers împreună cu dēnșii de au presărat aceste vorbe, ce le arăt mai sus, și de dēnsul a fost și el îndemnat; căci el mersese ca să se cinstescă cu cei-l-alți tovarăși ai lui și întâlindu-se cu Stoian, el i-au îndemnat de au mers împreună, iar nu că au mers într'adins pentru acesta. Am adus și pe Stoian la curtea gospod, unde era față și D-lui biv. vel Postelnic Alex. Eraclie epistat Cămărășiei și punēndu-se Stoian de față cu numitul Gheorghită, s'au cercetat și Stoian Tabak cu totul s'a apērat, dicēnd că nimic nu este la scirea lui. Atunci răspunse Gheorghită, că reū a dis pentru Stoian și că de frică au arētat. Iar pentru dēnsul au mărturisit că au greșit, cerēnd iertăciunea vinei lui; de care nu lipsiū a însciința Măriei Tale, și de vreme ce numitul Gheorghită Condoragiu s'au arētat de agesc, ca pe un întăritător odihnei norodului, spre înfrinarea și altora ca dēnsul, să fie luminată porunca Măriei Tale, ca să se pedepsescă strașnic, după cum va fi buna-voința Măriei Tale, și anii Măriei Tale să fie de la Dumneđeū mulți și fericiți.—1801. Mai 9.

Alex. Moruzi hotăresce:

«Vina acestuî Gheorghe Condaragiu, după netrebnicile lui urmări prea mare este, după care i se cădea pedépsă cu viața lui. Dar de acéastă dată îl hotărîm la osânda *ocenei fără soroc*. Pentru care și orênduim pe sluga Domniei mele care ridicându'l de aici în pază să'l ducă la ocna Slânic, unde strașnic poruncim cămărașilor, să'l băgați în osînda ocnei, de unde să îngrijiți forțe a nu scăpa, séu cu verî-un mijloc a se slobođi, că înși-vê veți fi în locu'i». — 1801 Mai 9. (*Cod. XLIII fil. 305 verso și 306*).

Zarva împotriva evreilor este mai înainte de acest document. Trebuie să se fi întêmplat zarva de pascele creștine, și în adevêr aflăm, că s'a întêmplat la 8 Aprilie 1801. Se pôte vedea acésta din o jalbă a evreilor Marcu Fișicciul și Solomon Ciubucciu, către vel Aga, din 15 Aprilie 1801, arêtând că le-au jăfuit casele Dinul Neferu și Ion Tufecciul. Petițiunea acestor evrei arêtä că la «zarvă» s'a amestecat chiar și oșteni, lefegii streini, neferi, și că dintre aceștia alerga prin mahalale strigând «că este poruncă de a se face iama lucrurile ovreesci». Vodă ordonă despăgubirea evreilor reclamanți și isgonirea peste hotare a făptuitorilor ¹.

Zarva în potrivea ovreilor provenia în parte și de la purtarea mai mult decât seméță a unora din ei, pe temeî că sunt sudiiți. S'a petrecut bună-óră, în 1801, o judecată curioasă într'un evreü și un fecior de boier încă nevêrstnic. Acest evreü făcu credit nevêrstnicului și apoi 'l urmări în ocări și injurături pênă la Curtea Domnescă. Exasperat, băiatul reclamă la agenția Austriacă, la *Sior Gaudi*, dar acesta se mărgini a probози pe cămătar, care continuă a apuca pe uliță pe micul datornic și a'l injura în tot modul, pênă ce, exasperat, băiatul bātu pe insultător. Atunci el reclamă și băiatul fu închis, fiind întêmplarea nu târđiü după zarva contra evreilor. Aga cercetă apoi împrejurările și le referi lui Alex. Moruzi. ²

Domnitorul puse pe anaforaua tribunalului Agesc, următórea soluțiune: «D-ta vel Aga, am vêđut Domnia mea alăturata anafora, ce ne faci și fiind-că însuși ovreiu a fost pricina gâlcevei acestia, pentru care numitul copil s'aü ținut închis 7—8 ȃile la popreala Agiei, poruncim ca pe dênsul să 'l trimiți *la școlă*, unde să'l pue dascălul a'și urma învățatura, făr'de a avé el să facă alișverișuri cu unii-altiî. Iar pentru ovrei să faci nota D-tale către cinstita agenție ($\alpha\gamma\epsilon\nu\sigma\tau\epsilon$), trâmînd și copie după acéastă anafora buiurdisită de Domnia mea, ca

1. Cod. 43 fila 272.

2. Veđi la anexe.

pentru *nesuferita obrăznicie* și urmarea lui cu care s'aŭ purtat, dând pricină de gâlcévă cu ocările și vorbele de injurătură, a trage și a necinsti ómenii pênă și înăuntru Curței Domnesci, fără de a'și căuta cererea lui cu orânduiala ce i se cădea, să ceri respătirea lui negreșit, dând agenția *Nizam* și la alți asemenea lui, ca să n'aibă a mai face alișverisuri cu copii, din care pricinuesc gâlcévuri și davale.»—1801 August 26 ¹.

Cod. XLIII fila 449 verso.

În ce stare decădută era moralitatea publică și privată, cu tot prestigiul ce Domnitorul mai cerca să dea religiunii, pôte a se vedé din o serie de procese scandalóse de violări și răpiri de fete și de pitace cu referință la fapte din domeniul etice. Negreșit Domnitorul pedepsia nemoralitatea femeilor, dar pedépsa atingea numai femeile din popor. Surghiunirea la schitul Viforitei, de femei și fete, «netrebnice» este fórte frequentă. ²

Nu numai Mitropolitul și Episcopii aveaŭ misiunea a veghea asupra moralității publice, ci și puterea laică. Prelații bisericeii nu aveaŭ mână liberă deplină în casurile de divorț, de proces între

1. Veđi ce se đice de evreii în Hurm. pag. 184, No. IV.

2. a) O mamă și doué fete, cari fac fapte netrebnice în Ploesci, în urma ceretărei Vistiernicului Racoviță și a Postelnicului Dem. Manu, la 28 Septembrie 1801, sunt surghiunite la schitul Viforita, «ca să nu se mai pricinuiéscă orășenilor de acolo neodihná».

Altă dată Domnitorul iertă de la surghiun pe o fată, după cererea mamei sale, o grécă, după nume. (Cod. XLIII fila 598 verso). Éaca actul :

«Ascultând luminata poruncă a Înălțimei Tale de la acéstă jalbă însciințez Măriei tale de vina acestei fete, căci din multele ei neastêmpări prin fapte netrebnice nepărăsindu-se, s'aŭ întêmplat iarăși dintr'ale ei căi necuvióse de s'aŭ făcut în trecutele đile gâlcévă în têrg și arêtêndu-se Măriei tale; pentru înfrênarea ei, de sunt ca la șése sêptemâni și mai bine, cu porunca Înălțimei tale s'a trimis surghiun la schitul Viforita; iar de se află în patimă de bólă, acésta nu putem sci, fără numai iarăși numita mamă-sa, jăluitoře, ce se află ticălóasă și cu alte fete sêrmene în spinare-î, mă încredință, că cu adevêrat se află fie-sa cea de la Viforita bolnavă fórte, și de vreme că făcu mare prindere, precum și în jalbă arată, că de acum înainte îi va face zapt și de se va mai apuca iarăși de fapte rele și nu se va părăsi, ea va respunde, cerênd de la mila Înălțimei tale a hotări precum D-đeŭ te va lumina.—1800, Noemb. 14. (Veđi și actul de la anexa F)

Antonie Aga

Cod. XLIII fila 214 verso.

Alex. C. Moruzi pune pe acéstă anafora următórea resoluțiune, în dosul jalbei Ecaterinei Politisa Ciubuccioea: «Ertată să fie în sêma mume-sei și poruncim Domnia mea staritei de la Viforita să o slobóđă».—1880, Noemb. 30.

bărbat și femei. O femeie bătrână vrea să se căsătorească cu un tânăr și cere învoirea specială a Mitropolitului și a Domnitorului, pentru că rudele se împotrivesc. ¹

Despărțirea era acordată une-oră pentru un nimic, alte-oră ea era refuzată în mod arbitrar. ² Mai ales căsniciile din popor erau supuse la bunul plac; nu numai al capilor bisericeii, dar și al Domnitorului.

Din cauza refuzului divorțului unei june țerance, care era nefericită cu soțul ce și luase, la 1801 se petrecu o faptă ciudată, care

1. «O Luxandra Caramanlôica viind la noi ne-a arătat că voește sa se căsătorească după un polcovnic Iordache Țărigrădeanu și pentru căci ea se află trecută în vârstă și el mult mai mic decât dânsa, s'au așezat între ei cu deosebit *engrafa*, ca după sfârșitul ei, să rămâie el elironom pe toate rămasurile ei, neavând nici copii, căutându-i și sufletul cu pomenire, după orânduială. Au venit și însuși numitul polcovnic și cercetându-l de acesta, asemenea ne au arătat că s'au învoit și va să o ié într-o căsătorie. D-nelui șetrarului Răducan Caramanliu simțind de acesta, prin jalbă arătă Măriei tale că este soră-sa lipsită de minte, rugându-se ca să fie poprită de a nu se cununa după acest Iordache, cu cuvânt că este prea tânăr și ea este bătrână și să se orânduiască avutul ei sub epitropie. Luminat Dómne, această Luxandra ne este știută că au ținut un bărbat și de când au rămas văduvă prea urită petrecere de viețuire au avut; acum că voiesce a se părăsi de netrebnicii, să nu mai păcătuiască cu unul și cu altul, a și îndrepta viețuirea, să și ié bărbat cu cununie pre lege, *invoindu-se* amândoi fără nici o silă séu nevoie, nu o putem *embodisi*, dar că este în mai mare vârstă decât dânsul, asemenea *sinichisii* nepotrivate la vârstă s'a mai întemplat și la alții; și de aceasta nu lipsim a înștiința Măriei tale.» — 1800, Dec. 18.

Cod. LXIII, fila 229 verso.

Dositeiū al Ungro-Vlahiei.

Alex. C. Moruzi ordonă: «Pentru cununia lor când Prea Sf. Mitropolit arliereul locului, precum ne arătă printr'această anafora Ți slobode, nici Domnia mea nu Ți opresce a se cununa.» — 1800, Dec. 19.

2. Cunoșcem o otărîre de o moralitate lăudabilă în afacere de divorț. Moruzi refuză divorțul unui bărbat de soția sa fiind-că ea este bolnavă de mai mult timp.

Pe anaforaua de la 7 Februarie 1800 a Mitropolitului Dositeiū prin care refuză despărțirea de femei a unui individ, care au cerut acea despărțire sub cuvânt că este bolnavă de mult timp, A. Moruzi, hotărășce să nu se facă despărțirea de ore-ce femeia nu era bolnavă când s'a căsătorit și au născut și copii. Moruzi însă ordonă ca femeia până la însănătoșare să stea în o cameră de la Sărindar păzind sfintele slujbe și având purtarea de grijă a soțului ei.

Domnitorul ordonă și Vorniculului obștirilor să dea acestei părechii de ómeni de ce taleri pe lună ajutor până se va mântui femeia de bóla ei.

Cod. 42, fila 224 verso.

merită să fie consignată aci. Ea se travesti în haine bărbătesci, ba se și *insură* cu o fată.¹

În Istoria Munteniei mai cunoscem femeii, cari se travestesc în bărbătesce, dar ce deosebire de scopul urmărit !...²

1. Aga Caragea și Paharnicul Ion Crețeanu raportază prin anafora Domnitorului, despre Maria, fata lui Lazăr, slujitor agiesc, de la Herestreu, care îmbrăcată în port bărbătesc, cu numele Marin servia la Postelnicul Iacovache. Fata stăpânului ei se înamorează de Marin. Află stăpânul și îl silește pe Marin să se cunune cu fata. Maria arătă că s'a ascuns în haine bărbătesci ca să scape de bărbatu-său, care o maltrata și de care n'a voit s'o despartă. Justiția dice că: «căutând la pravilele împărătesci, cât și la cele din urmă politicesci curgătoare, nu s'a putut afla nici o închipuire de veri o urmare ca acésta, adică a se cununa muere cu muere, spre a se orându la pravilă și pedépsa învinovățirei».

Vodă totuși ordonă să fie bătută Maria și o nașă a ei, care a cunutat-o cu fata boierului și apoi să fie trămisă la Viforita în pocăință.—1801, Oct. 8.

Cod. XLIII, fila 600.

2. Între robii scoși de Sinan-pașa din închisórea din Constantinople, se descoperi o femeie în haine bărbătesci; era o jună fată numită Maria Putoiana. Numele o dovedesce că este română. Impinsă de dorința d'ași răsbuna familia maltrată de Turci, iar după alții împinsă de mărirea curagiului, ea se bătuse mult timp ca soldat. Turcii o 'ntrebară decă n'a luat haine bărbătesci ca să ascundă vr'o dragoste cu vre-un ostaș. Ea răspunse cu minunată neînspăimântare, că și schimbase portul ca să pótă a-i vătămă în răsboi.... Acésta mărturisiră toți soții ei, adăogând că în tóte întâlnirile cu Turcii ea dase frumoșe probe de curagiū. Aflând Sultanul de acésta eroină, trimise de o aduse înainte-și o întrébă decă a ucis vre-un Turc? La care cu curagiū răspunse, că necruțând nici un vrășmaș a ucis de ce cu mânilé ei. Sultanul mirându-se mult de virtutea acestei fete generóse, o 'preumblă în triumf pe stradele din Constantinopol arătând-o poporului ca o minune..

(Nicolae Bălcescu, Istoria lui Mihail Viteazu).

Poetul Bolintineanu a cântat așa pre

MARIA PUTOIANA

Măria Putoiana în sală apăru,
 Și pe lúmină d'o dată umbră se făcu,
 Căci ea era frumoșă și frumusețea plină,
 Revarsă imprejuru-și torente de lúmină.
 E 'naltă și subțire ca fagul copilaș,
 Pe sînu-și alb pěr negru pluteșce drăgălaș,
 Ca négra cugetare pe cugete senine
 Și gura-și o rosă cu sânge și cu vine.
 — «De ce-ai luat vestmîntul și haine de bărbat
 Ca să te lupți cu Turcii?» Sultanul a 'ntrebat.

Cât de redusă era influența culturală a bisericeii din cauza ignoranței preoției¹, se pôte vedea și din numeroșele întemplerii provenite din predominarea celor mai grósnice prejudiții. Să amintim, pentru a ilustra asertiunea noastră, următórea întemplerare din 1801 :

«Cu smerită anafora însciințăm Măriei tale că locuitorii ot satul Stroesci sud. Argeș, pentru că s'a întemplat câte-va morți de ómeni într'acéstă primăveră trecută, după cum și la alte părți s'a întemplat și *palnisiți* fiind, că trupurile cele mórte făcându-se (dupé cum dic'e'i) vêrcolaci, aũ fost desgropat 2 trupuri, la care aũ avut ei mai multă bănuială, unul de bărbat și altul de femeie și însciințându-mé eũ pentru acésta, am trimes de am cercetat, ca nu cum-va să fi făcut ceva mai mult decât desgroparea, adică să sfărime trupurile celor morți și ce urmare aũ făcut preoții? și am luat pliroforie că numai cât le-aũ desgropat și preoții cetind molitfe aũ turnat osfeștanie pe dênsele și le-aũ îngropat iarăși. Acum luaiă altă însciințare, că fără șoirea preoților locuitorii aceluĩ sat iarăși aũ desgropat un trup dintre cele doué, însă cel de femeie la care a avut mai multă bănuială și sfărâmându-l bucăți iarăși l'aũ îngropat, însă nu se odihnesc numai pe atât, că *imprelestiți* fiind de vrășmașul binelui neamului omenesc, aũ hotărít ca iarăși să scóță acel trup să-l arđă în foc. Decí cu tóte că Potropopol scrie că aũ făcut datoria sa cu sfătuirea, dar dice că sunt nesupuși sfătuiréi și sunt hotăríti a face una ca acésta.

«Urmat-ai tu în luptă vre-un ostaș ce'ți place?».

Maria îi rěspunde și tótă sala tace :

«Nu am urmat pe nimeni și decă arme port

Voi să'mi rěsbun prin mórte, părintele meũ mort.»

— «Mulți Turci ucis-ai póte? Eũ pociũ a'ți da ȓertare

De n'ai ucis nici unul.» La astă întrebare

Maria îi rěspunde : «Iți jur pe Dumneđeũ,

Ucis-am numai đece și mult imi pare rěũ:

Imi trebuia o mie ca să'mi rěsbun un tată

A cărui suvenire e de virtuți bogată!»

Sultanul cu mirare ascultă vorba sa ;

Cei mari plini de mánie la đinsa se 'ncrunta

Dar sufletul ei mare comunică mărire

Sultanului, ce-o 'ncarcă de laudă, cinstire.

Dimitrie Bolintineanu.

Buciumul No. 12 din anul 1863.

1. Am adus, în urmă, documente arătând cum un Vasile Nusul la 1797, s'a făcut *singur preot* și aũ oficiat prin sate și chiar la Bucuresci și cum a fost pedepsit și pentru alte fapte rele. Numai la 1801 Oct. 8, Vodă Al. Moruzi l'a ȓertat din surghiunul de la Mărgineni. (*Cod. XLIII, fila 616*) [*Veđi la anexe*]. Nu era în cler numai un ignorant ca Nusul, ci generalitatea era de puteri și mai slabe decât acest isteț potlogar și plastograf.

Pentru acésta nu lipsim a aréta Măriei tale, rugându-mă să fie luminată poruncă către D-lor boierii Ispravnicii, ca să-î înfrâneze de un lucru ca acesta fără de lege, care după pravilă nu numai oprit este, ci și sub înfricoșat blestem puși unii ca aceștia, încă și pedepsă li se cuvine ca unor neascultătorii de biserică, spre învățătura și altora; ci acésta rămâne la voința Măriei tale, după care ar urma și eu a le face canonul bisericesc. De acésta nu lipsiui; iar anii Măriei tale rog a fi de la Dumneșeu înmulțiți și îndelungați cu amândouă fericirile.» — 1801, Iulie 12.

Iosif, Episcop Argeș.

Cod. XLIII, fila 399.

Domnitorul ordonă:

«D-vóstră Ispravnicilor ot sud. Argeș, veți vedea însciințarea ce ne face Sfinția sa iubitorul de Dumneșeu Episcop de Argeș, pentru care strașnic poruncim Domnia mea, că nu numai să înfrânați și să nu îngăduiți pe acei săteni la o netrebnică și fără de lege urmare ca acésta, ci încă și pe acei cari s'au cutezat de au făcut tăiere și sfărîmarea aceluî trup mort, aducându-î, să-î pedepsiți cu câte 200 toiege la tâlpî.» — 1801 Iulie 12.

Asemenea scene oribile sunt o repetițiune a unor identice scene întemplate în 1785 peste Olt, precum am aréat iarăși cu documente la tom. I al *Istoriei nóstre* (pag. 401) și în «Istoria culturii» (tom. I. pag. 55)¹.

Alătura cu nereligiozitatea, cu superstițiunile, cu desfrânarea femeii, cu adâncă ignoranță a preoților, cu hoțiile, cu prevaricațiunile, să nu uităm de a aminti, că jocul de cărți era, ca și astăzi, o plagă adâncă a societăței. Am vedut în trecut pitace domnesci oprind jocul de *năprăstóce*. Acum e timpul să se preocupe Domnia

1. Ce să ne mirăm mult că acum o sută de ani se întâmpla de asemenea fapte, provenind din predominarea vre-unui prejudețiu, când sunt numai câte-va zile de când foile italiene ne-au adus scirea următoare:

«Pe strada Pozza din Biumo, stetea deunăzi sute de ómeni în jurul unui morman de trențe, cari ardea. Ómenii dedeseră foc trențelor și le scormonea cu furci și lopeți, spre a goni pe o vrăjitoare, despre care lumea crede că a *deocheat* doi copii. Acești doi băeți se bolnăviseră fără veste și au fost duși la spital, dar mai înainte *înțelepții* i-au desbrăcat și au aruncat hainele în foc, așa că băeții au ajuns desbrăcați în spital. Aci medicii constatară că nu póte fi vorba de vrăjitoare, ci despre o otrăvire, căci băeții trebuiau să fie mâncat niscai póme sêlbaticé. Inșă ómenii din Biumo cred și acum că numai vrăjitoria póte fi vinovată.»

Și apoi biserica nóstră nu are pênă astăzi molifte anume împotriva fermecelor și a strigoilor?

și de jocul de cărți, prăsit mai ales din timpul ocupațiilor rusesci și austriace. Decât putea Domnitorul să oprască ceea ce se făcea, nu numai în *cahvene*, ci și pe la toate casele boieresci, începând de la palat, ba până și în temnițe?¹

V

Școala. Cultura publică

Cu totă scurtimea Domniei a II-a a lui Alex. Moruzi, cu toate greutățile timpului: fometea, rebeliunea lui Pasvantoglu, tot aflăm câte-va acte cu referință la școală.

O inscripțiune astăzi păstrată la muzeul din Bucuresci, ne amintesc, că în 1801 s'a prefăcut din temelie școala de la Sf. Gheorghe cu *indemnarea și sirguința* P. S. Mitropolit al Ungro-Vlahiei, chir Dositei și cu cheltuiala Măriei sale și a Prea S. S., a părinților Episcopi și a altor boieri și neguțători; fiind Epistați Dimitrie Ghizdavet și dascălul Ioniță.²

Grăție învățătorei ce se dădea copiilor de către învățători francezi,

1. Curios e procesul intentat de un Iordache asupra unui polcovnic Costache, că i-au luat banii în cărți măsluite la jocul de «Bang» adevă de »stos»: *cu sfoiarisma scotea cartea de desubt de pagubă și ținea cea deasupra de câștigul lui. Divanul dice, că: «jocul cărților după pravile se vede, că n'au fost poprit, nici vre-o pedepsă jucătorii de cărți nu au, și fiind-că n'a putut dovedi că Polcovnicul i-au luat banii, să fie apêrat Polcovnicul pîrit; iar jăluitarul să aibă ore-care mustrare precum a judecat și Departamentul de opt.»*

Eacă însă cum judecă casul Vodă, prin rezoluțiunea ce pune la 5 August 1801, pe anafora Divanului, pedepsind și pe pîriș și pe pîrit. Cu toate că legile nu au prevădut casul jocurilor de cărți, trâmite pe pîrișul Gheorghe (Iordache) care a arêtat «făr'de rușine și sfială că și-a risipit agonisita lui în jocul cărților» nu numai rămâne a fi însuși răbdător de cheltuiala aceea ce va fi făcut în englingeoă lui la cărți, ci încă pentru ca să învețe minte a âmbra după alt mijloc de hrană și de chiverniselă, iar nu după acest fel de meșteșug, să se trimiță la Snagov spre a face uitare și părăsire de acêsta. Dar și cel-l-alt, adică Polcovnicul Costache, să mîrgă opt zile la Cernica, ca [să se închine neîncetat, cerend ertăciunea păcatului său de au făcut vre-o înșelăciune și viclenie lui Gheorghe și de a câștiga și el minte a nu mai păgubi, orî pe sine, orî pe alții în jocuri de cărți și apoi după opt zile, să se întorcă.» (Cod. XLIII fila 432).

Va să dică Gheorghe «hoțul de păgubaș», va sta surghiun la Znagov pe timp nedefinit, iar Polcovnicul Costache numai pe 8 zile la Cernica.

Decât aci întrebarea: ar fi încăput toate mînăstirile din țeră pe toți cei cari făceau dîlnic ca și Iordache și Polcovnicul?

2. Veți facsimilea acestei inscripțiuni.

prin casele boieresci, se introduc ca studii și alte materii decât cele ce se învăța la școala de la Sf. Gheorghe. Sub influența limbei franceze. se introduc, și pe și, vorbe nouă, chiar și în limba cancelariilor. ¹

Al. Moruzi a fost necontestabil un bărbat iubitor de cultură. El a preferit adesea să dea școlii ultimul ban al Epitropiei obștirilor. ²

Acastă preferință a școlii răsare și din următoarele acte relative la școala Ionașcu din Slatina:

Anaforaua iscălită de Const. Filipescu vel Vornic și de Radu Golescu la 17 Martie 1800 motivată de jalba ce-au dat Domnitorului mai mulți boieri și boiernași din jud. Olt. Aceștia cer adăogarea veniturilor bisericeii și spitalului Ionașcu, cum și a școlii cu dascăl elinesc și românesc. Țic jăluitorii, că au cercetat împreună cu Neaga, soția mortului Ionașcu și cu Gavrilă nepotu-său, și au constatat, că veniturile sunt nesuficiente ca să se înființeze spitalul, și decii se rógă Domnitorului, și boierii subscriitorii anaforalei, susțin rugăciunea lor: «A li se priimi rugăciunea, ca în locul spitalului, din venitul ce are acuma acea sfântă biserică să se întocmescă școlă cu dascăl elinesc și românesc pentru învățătura și procopsela copiilor locuitorilor de acolo, fiind tot întru pomenirea mortului ce au aferosit acele milii pentru spital și mai vêrtos a Măriei tale; căci se începe în prea fericite țilele Măriei tale o ródă indestulată de unde se pot adăpa sërmanii copii cu învățătura și procopsela.»

1. Așia în 1800 aflăm vorbele următoare: *Compromis* (Cod. XLIII fila 224 verso), *fundamentul ocnelor* (actul din 1801, Aprilie 10), *canale* = canalii (Cod. XLIII, fila 450), *ordin* (1801, Septembrie 6. Cod. XLIII, fila 470), *sequestru* (Cod. XLIII, fila . . .), *bagatele* (Cod. XLIII, fila 450). Aflăm încă și *forme nouă*: *lefași* = lefeșii (Cod. XLIII, fila 250), a *prilesti* = a ocașiona; vorba: *vêdum, făcum*, = vêdurăm, făcurăm, continuă a fi în uz. 422 Cod. XLIII. Asemeni se scrie mereu: *au făcut, au ȓis* în loc de a ȓis, a făcut. A ȓice vorbe muscălesci = injurioșe. (Cod. XLIII fila 450). Iorgovicî Paul introdusese în limbă încă la finea secolului XVIII mulți neologismii.

2. 1801 Martie 10. Matei Fălcoianu Vornicul obștirilor raportéză lui Alex. Moruzi, că este în dificit casa și nu are cum plăti tóte spesele obligatorii. Domnitorul pune rezoluțiune:

«D-ta vel Vornic al obștirilor, am vêdut Domnia mea anaforaua ce ne faci, la care rêspondem D-tale, că trebuie atâtiiu léfa dascăliilor i léfa și chel-tuelile cișmegiilor să li se dea, pentru că acestora li se cade după dreptate mai atâtiiu a și lua dreptul lor, nu numai pentru că slujesc în adevêr, ci mai vêrtos pentru căci veniturile școllelor și veniturile cișmelelor, se iaú la cutie întregi și curg după orênduială nescăđute și nu trebuie aceste venituri ale școllelor și ale cișmelelor, cari sunt orênduite pentru plata dascăliilor... a le cheltui în altele Epitropia. Drept aceea, după ce veii da D-ta mai atâtiiu dreptul acestora, apoi veii iconomisi pentru cei-l-altii *lefași*, toți a li se da pe cât li se vor ajunge.» — 1801, Martie 14.

Cod. XLIII fila 250.

Anaforaua cere să se rânduiască Epitropi școlii și bisericeii în locul lui Toma Deleanu, care nu mai voiesce a rămânea, Epitropi noi: Nicolae Gigartu și Gavrilă nepotul lui Ionașcu, omeni de ispravă și cu temere de Dumnezeu. Acești Epitropi să îngrijescă și de cișmelele din Slatina cu 100 de taleri care ar fi trebuit să se dea spitalului.

Domnitorul Al. Moruzi încuviințează propunerea cu care s'a învoit și clironomiî lui Ionașcu, în 18 Martie 1880. Domnitorul recunoșce importanța școlii prin rezoluțiunea sa.

O orfanotrofie avé să se înființeze după speciale legaturî, la biserica Manea-Brutaru. O parte din dota acestei orfanotrofii avea să se iee din *partea sufletului* lui Enache Văcărescu. Am văduț însă că din această *parte a sufletului* s'a dat urmașilor lui Enache Văcărescu, fiind scăpați. S'aũ vëndut juvaerele lui Enache Văcărescu pentru importanța sumă de 6384 taleri, dar în compturile pe 1798—1799 «s'aũ trecut cheltuiți banii pe alt-ceva» în loc de a se completa, cum se hotărise chiliile orfanotrofiei. Al. Moruzi nu este culpabil de acesta și nu pôte face altmintrelea, decât a aproba în 29 Maiũ 1801 propunerea ce i se face, ca să se permită la unii mahalagii să zidescă ei chiliî pe locul bisericeii, de ore-ce nu se mai putea construi pentru orfanotrofie, bani ne mai fiind pentru acest scop.¹

1. Cod. XLIII, fila 344 verso. Eaca documentul:

Io Alexandru Constantin Moruz Voevod i gospod

Primită este Domniei mele cererea acelora ce voesc a zidi chiliî pre locul Orfanotrofii la biserica Manii Brutaru, și poruncim să aibă toată voia, și slobođenia la aceasta.—1801 Iunie 5.

Prea Înălțate Doamne

Maî în trecuții anî avënd cutia Orfanotrofiei acei taleri 6384, din vëndarea juvaerilor Ianache Văcărescu, se făcuse chibzuire de a se zidi chiliî pentru Orfanotrofia la biserica Mani Brutaru de aici din Bucuresci ot. mahalaua Mani Brutaru, cari bani fiind-că se vënd în alte trebî ale Epitropiei prin socoteli, ot. lét. 98 și 1799, iscălite de D-lor Veliții boeri de atunci, nu mai are Orfanotrofia nici un ban spre a se zidi chiliile, de cât niște var și nisip ce se mai află acolo, fiind-că cărămida s'aũ repus, și de cât opt chiliî ce să vëdu zidite, acum fiind-că unii din creștinii din chiar bun cugetul lor indemnându-se voesc a zidi și alte câte-va chiliî tot într'acelaș loc al sfintei bisericeii Mani Brutaru cu însași cheltuiala lor fără a li să vedj numele, cer voie și slobođenie de ale și zidi, pentru care nu lipsim'a înștiința Măriei tale, și vom avea luminată poruncă de urmare.—1801 Mai 29.

Vel. Vornic al Obștirilor

În scurtul timp al Domniei a II-a și în Domnia I-a a lui Alex. Moruzi au apărut câte-va opere atât în Muntenia, cât și în alte provincii române. Aceste opere nefiind cele mai multe cunoscute D-lui Gaster, de ore-ce nu le-a citat în «Cristomatia» sa, credem *util a aminti* pe câte-va în note preste cele aduse mai sus.¹

10) СФАНТА ЦІ ДМНЕЗІАСКА
ЕВАНГЕЛІЕ (roș)

АКЪМ АНТРС АЧЕСТ КИП ТИПЗРИТЪ АН ЗИЛЕЛЕ ПРЪК
АДМИНАТЪСАДІ ШИ ПРЪК АНЗАЦАТЪСАДІ ДОМН,
ІУ АЛЕЗАНДРС КОНСТАНТИН МОРЪЗИ БОЕВОД, (roș)
КЪ БЛАГОСЛОВЕНІА ПРЪК СФІНЦИТЪСАДІ МИТРОПОЛИТ
АА УГГРО-БЛАХІЕІ
Кир ДОСІ.АЕС
ШИ КЪ ТОАТЪ ОСАРДІА ШИ КЕЛТЪАЛА ПРЪК СФІНЦІИ САЛЕ
ЮБИТОРЮСАДІ ДЕ ДМНЕЗЕС
КиріС Кир НЕКТАРІЕ }
ЕПИСКОПЪА РЪМНИКЪСАДІ }^{roș}
Ан сфанта ЕПИСКОПІЕ А РЪМНИКЪСАДІ
АА АНДА МЪНТЪИРЕІ АУЧД (1794).
С'АШ ТИПЗРИТ ДЕ ДІМИТРИЕ МИХАИЛОВИЧ ТИП. РЪМ.
ШИ ДЕ ГЕВРГІЕ СИН ПОПА КОНСТАНДИН ТИП. РЪМ.

fo. Pe susul paginei IS. HS. In jur chenar tipografic.

Pe contra-pagină :

СТИХЪРИ ПОЕТИЧЕ (10) АСЪПРА СТЕМЕИ ПРЪК (...rupt)
ТЪСАДИ СЛЪВИТЪСАДИ ШИ БЛАГОЧЕСТИВЪСАДИ (...rupt)

Am văzut cum se organizase în ultimii ani ai secolului XIX^{lea} școli de cântare, de muzică. Dimcea protopsaltul ținea la 1800, Aug. clasă de muzică bisericească în Bucuresci, în locuința lui, în hanul lui Constantin Vodă. Se vede că *Epitropia obștirilor* nu-i plătise léfa

Iw Алѣксандръ Костантин Морѣзи Боекоа

Iw

ѣан

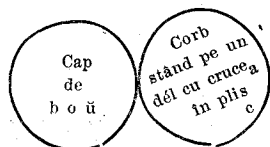
Ко.

Б

CORONĂ

SABIE

BUZDUGAN

АЛЕ

АРС

Мр

БД

Доав ꙗкиѣири че ꙗн печѣте с'ас ꙗнсемнат
 Домнѣви Алѣксандръ, де ла Хс и с'ас дат.
 Босрѣа стѣпѣн Молдовен ꙗл адеверѣзъ,
 Корѣа ал Балахїен Домн ꙗл ꙗнкрединѣзъ.
 Амѣндоав стеме де Домнїе ꙗнкорѣнат,
 Каре де ла Дѣмнезѣс и сас ꙗнкрединѣат,
 Пре Дмїсла Алѣксандръ чѣла де бѣиз вицъ,
 Пѣзѣскѣла Дмнезѣс кѣ мѣлтъ бирѣинѣзъ,
 Че акѣм домнѣѣе цара Рѣмѣнѣскѣзъ
 Дмїсла чѣла Пѣтѣрник бїне'л ꙗнтѣрѣскѣзъ.

mai multe luni și el reclamând la Domnitor, acesta căru informa-
țiunii de la vel Logofet Brâncoveanu și de la vel Vornic al obștirilor
Matei Fălcoianu.

Aceștia răspunseră că, «aducând pe Dimcea protopsaltul înaintea
noastră și arătându-î cele poruncite de Măria ta, l'am îndatorat de
aū dat zapis la Logofeția Divanului, sub a sa iscălitură, legându-se
ca să-și urmeze datoria lui, a paradosi *cântări de musicăie*; arătând
iarăși în fôie iscălită de densusul și pre ucenicii ce'i are, cari sunt la
număr 17, spre a le fi sciut, să mērgă la odaia ce are în hanul lui
Constantin Vodă, séra după vecernie la 11 césuri, să le paradosască
pēnă la un ceas din nôte. Deci după acéstă legătură și prinsóre ce
prin zapis aū dat, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lui vel
Vornic al obștirilor, ca să i se dée léfa ce are orēnduită de la cutia
obștiei, atât pe lunile trecute pēnă acum, cât și de acum înainte, să
i se dée la vreme, ca și el să se îndatoreze de a-și păzi legătura sa ;

Urméză prefața dedicatorie către Domnitor, a lui Nectarie Episcop de
Rômnic și Noul Severin.

«...Maria ta te nevôtesci pururea a le câștiga: ântēiū cu folosul facerei
binelui de obște, ca să crească și să se lațescă cuvēntul sîntei scripturi, nu
numai în țera Măriei tale, ci și în tôte țerile și ținuturile ce vorbesc în limba
românescă, pornind a se serie și a se tipări multe feluri de cărți spre folosul
a tot sufletul creștinesc.

Purtător de grije fiind tipograf, Sfinția sa Părintele Kiriū Kir Grigorie
erodiaconul economul Sf. Episcopii Rômnic. (Pe pag. din dosul Icónei Sf. Ion
Teologul).

2°) Carte folositoare de suflet

despărțită în trei părți :

Dintre care

cea d'ântēiū coprinde

învēțătura către duhovnic ;

a 2-a canónele Sf. Ion Pustnicul.

iară a treia :

sfātuire către cel ce se ispoveduesce ;

tălmăcită din limba cea grecescă,

acum întru a doua domnie aicea a prea luminatului Domnului nostru

Io Alexandru Constantin Moruzi Vv.

din porunca prea Sfinției sale Kiriū

Dositei arhiepiscop și Mitropolit

a tótă Ungro-Vlahia, cu a căruia

iarăși blagoslovenie și cheltuială și a doua oră

s'aū tipărit spre folosul cel de obște,

la anul 1800 de Stanciu Popa tip.

4°) Pe contra pagină stihuri politicesci asupra pecetei din coróna prea
luminatului Domn Io Alexandru Constantin Moruzi Vv.

Ambele mărci. Apoi versuri :

iar hotărîrea cea desevêrșită rămâne a se face de către Înălțimea ta.— 1800, August 5.»

Domnitorul ordonă: «întărim și Domnia mea anaforaoa D-nelui vel Logofet de țera de sus și a D-lui vel Vornic al Obștirilor, ca să i se păzescă dascălului Dimcea acésta orânduială, după zapisul ce aũ dat, și poruncim D-tale vel Vornic al Obștirilor să-ı dai orênduita léfă, precum se cuprinde mai jos.» — 1800 August 21 (Cod. XLIII, fila 479 verso).

O încercare de scólă de zugrăvire se face în 1800. Mitropolitul Dositeiũ în 21 April anul 1800 rógă pe Alexandru Moruzi să acorde scutire lui Mincu din satul Gârdeșci județul Vâlcea, frate cu singhelul Mitropoliei, care aũ pus pe Mincu de-aũ învățat copii meșteșugul zugrăviei «slujind sfintei Mitropolii și sfintelor Episcopii Argeș și Buzeu cu meșteșugul zugrăvirei sale fórte cu bună plăcere.»

La 17 April 1800 Domnitorul aprobă scutirea de dajdie pe drepte bucatele lui Mincu zugravul și ordonă visteriei să-ı facă carte de scutire.

(Cod. XLII, fila 297).

«Două semne ce în pecetie s'aũ însemnat
Domnului Alexandru s'aũ încredințat.
Un semn că aũ fost Domn al Moldovei îl arétă,
Alt al țerei Rumânescei încă ș'acéstă dată,
Să pótă stăpâni cu bună-voire
Indelungându-l pe el întru norocire!»

Sunt cu mult inferióre versurile acestea, de cât cele ce la 1800 tipăria la Sibiu, *Ion Barac*, în «История прѣдмочѣдн Архир ии а прѣдмочесей Елена мзестрз ши кѣ прѣд а де адр» 8° (Sibiu):

«Te-visaiũ mișcând din buză,
O! prea drăgălașă muză,
Verși glas îngeresc din gură,
Care inimile fură,
Fură și le amăgesc
După ce le îndulcesc.
Te rog muză mângăiosă,
Care cânți cântări frumósă,
Pică-mi puțintică miere
Din măestra ta putere!...

(Din bibl. Urechiiă-Galați).

VI

Administrațiunea.

Scriitorii Români și Greci nimic nu pomenesc despre administrațiunea din Domnia II^a a lui Alex. Moruzi. Aaron Florian se mărginesce, a dice, că «vremea cărmuirii sale de acum n'a fost așa de pacinică ca a celei d'ântâi.» Laurian nici atât nu amintesc în manualul său de Istoria Românilor. ¹

Dionisie Fotino se mărginesce din acest punct de vedere a dice, că «la intrarea lui Alex. Moruzi în Bucuresci, poporul l'a primit cu bucurie și entusiasm și el s'a îngrijit a cărmui țera cu blândețe și dreptate.» Protosinghelul Naum Römniceanu, în cronicul său, de asemenea nu pomenesc nimic cu referință la administrațiunea țerei în Domnia II^a a lui Alex. Moruzi. ² D-l Xenopol, întemeindu-se pe Zilot Românul, nu aduce alte informațiuni despre acest punct, decât ale acestui scriitor. Prin urmare, când vom avea a confirma ori a infirma aserțiunile lui Zilot, de la sine va resulta același lucru și în privința lucrării D-lui Profesor de la Universitatea din Iași.

Dionisie Eclesiarchul, care de altmintrelea descrie destul de pe larg evenimentele din țară și din Europa, despre administrațiunea internă a acestui Domnitor nu pomenesc aproape nimic, mărginindu-se a dice, că «Moruzi intrând în Bucuresci cu alaiu mare, după obiceiul Domnilor și ședând în scaunul domnesc i s'au închinat totă boierimea sărutându-î mâna și rânduind boierii Divanului după obicei, s'au liniștit câte va dăle». ³

Noi am vădut cum Alex. Moruzi a administrat cu multă pricepere țera în Domnia sa I. Neîndoios că de astă dată dificultățile mari ocașionate prin rebeliunea care continua a lui Pasvantoglu și prin fomete, nu au dat răgaz lui Moruzi să aducă noue îmbunătățiri să reforme în administrațiune. Totuși după cercetarea documentelor relative din codicele XLII și XLIII, rezultă că ostenelă și-a dat în sensul ameliorării administrațiunei. Dar administrațiunea acésta nu o făcea numai Domnul, ci și boierii țerei, compunând Divanul. Se pôte imputa lui Alex. Moruzi că a menținut în Divan aproape pe toți boierii din Divanul lui Hangeri. În adevăr, din Divanul lui Hangeri

1. Ediția IV, Bucuresci 1873.

2. Veți Erbiceanu, Cronicarii greci, pag. 264.

3. Tesaurul de monumente de P. Ilarian. Tom. II pag. 168.

sunt conservați în Divanul lui Al. Moruzi următorii boieri: Nicolae Brâncoveanu mare Logofet de țera de sus, Dimitrie Racoviță mare Ban, Manolache Crețulescu mare Vornic de țera de sus, Isac Ralet, Radu Golescu. . . .

Ion Damaris nu mai este în Divanul lui Moruzi precum a stat în al lui Hangeri, căci a *murit în 1798, Septembrie*.¹

Negreșit că posturile de incredere au fost acordate la boierii ce n'au figurat în Divanul lui Hangeri. Așia în locul lui Scarlat Ghica marele Vistier al lui Hangeri, aflăm Vistier pe Const. Filipescu. Lui Iordache Suțr marele Hatman al lui Hangeri îi succede acum Caragea. Spătăria mare o ține grecul Lucache, în locul lui Mavrocordat din timpul lui Hangeri. De altmintrelea Scarlat Ghica fostul Vistier al lui Hangeri, e reluat de Moruzi în 1801 ca mare Logofet. Tot în acel an e reluat și Stefan Văcărescu; ast-fel că boierii noi în Divanul lui Moruzi aflăm numai pe Manu, Ión Florescu, Caragea, Scarlat Câmpineanu, Matei Fălcoianu, Stirbei și boierii mai mici ca Clucerul Ion Bălăceanu și Stolnicul Nestor.

Acest din urmă se bucură lung timp de o deosebită reputațiune ca judecător. Manu era natural să ducă treburile Postelniciei în noua Domnie, ba încă se pare că a avut pe sémă une-orii și Agia.

Nu se poate dice, în definitiv, repetăm, că Moruzi n'a administrat țera împreună cu boierii pământeni.²

1. Iată inscripțiunea ce am găsit pe un mormint înainte de a se desființa biserica Sf. Ión de lângă casa de depozite și consemnațiuni:

Σβθάδε υεΐται ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Ἰωάννης Δάμαρχης, μέγας Βόρνικος, ὅστις ἀνεπαύθη τοῦ 1798, Σεπτεμβρίου 4. Καὶ ὁ ἀρχὸν μέγας λογοθέτης Μανωλάκης Ὑψηλάντης μετὰ τῆς συζύγου του Μαριωάρας, οἵτινες ἀνεπαύθησαν: ἡ μὲν τοῦ 1788, Μαρτίου 8, ὁ δὲ τοῦ 1789, ὀκτωβρίου 9.

Aici zace servul lui Dumneșeș Ioan Damari, mare Vornic, care a reposat la anul 1798, Septembrie 4. Și boierul mare Logofet Manolache Ipsilante și soția sa Marioara, cari au repausat: Marioara la anul 1788 Martie 8; iar Manolache la 1789 Octombrie 9. (Marmora acésta s'a transportat la muzeul din București).

2. Mai mulți din noii funcționari rânduți de Moruzi la administrație și justiție neplătindu-și *avaetul* datorit la cutie, acésta urmare dete loc următoarelor acte:

Io Alexandru Constantin Moruzi Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.

Pentru boierii Ispravnici ce se arată mai jos poruncim D-tale vel. Vistier ca de la fieș-care să li se opréscă banii ce sunt să deie după hrisov, iară pentru judecătorii de pe la județe ce iarăși se arată mai jos, poruncim D-tale vel. Logofete de obiceiuri, ca în vreme ce li se vor da léfa să se opréscă și de la dînșii acéști bani ai cutiei.— 1801 Mai 19.

Una din cele mai vajnice griji ale lui A. Moruzi a fost, ca și în prima Domnie, aceea a stărpirei hoților. Având ași duce oștirea, precum vom vedea, în contra lui Pasvantoglu, Moruzi n'a neglijat

Prea Înălțate Doamne

Cu plecata anafora arăt Măriei tale, pentru D-lor Boerii ce din mila Măriei tale, s'au orânduit Ispravnicii i judecători pe la județe, și nici până acum n'au avut purtare de grijă ași plăti havaetul la Epitropie, după hrisov, ci fiind-că Epitropia se află la mare lipsă, să fie luminată porunca Înălțimei tale către D-lui vel. Vistier ca să oprască banii de la fiște-care după hrisov, precum se însemnă mai jos, și să se deie la Epitropie ca săși poată răspunde încai celea mai netăgăduite daturii după cuviință.—1801 Mai 18.

Ispravnicii

Taleri			
50	Dumnealui	Căminar Dudescu,	Dâmbovița.
50	»	Medelnicer Alecsianu,	»
50	»	Clucer... Focșani.	
50	»	Clucer Comăneanu, Ilfov.	
50	»	Căminar Drăghiceanu Otetelișanu, Olt.	
50	»	Ion Manolache Racoviceanu,	»
50	»	Păharnic Faca, Teleorman.	
50	»	Sărdar Paraschiva,	»
50	»	Sărdar Grădișteanu, Sud Saac.	
50	»	Paharnic Ioan Fălcoianu, Vlașca.	
50	»	Sărdar Atanasache	»
50	»	Păharnic Manolache, Mehedinți.	
50	»	Clucer Constantin Valianu, Ialomița.	
50	»	Iordache Cantacuzino, Muscel.	
50	»	Păharnic Ștefănică, Argeș.	
50	»	Sărdar Nicoli, Romanați.	
50	»	Gheorghe Coțofeanu	»
50	»	Sărdar Gheorghe Argintoiianu, Vâlcea.	
50	»	Sărdar Pandia, Gorjiu.	
<u>950</u>			

Judecători de prin județe

Taleri			
10	Dumnealui	Toma, Focșani.	
10	»	Petrache Căpitan za Dorobanți, Buzău.	
10	»	Barbu Polcovnicu, Saac.	
10	»	Șetran Nicolae, Prahova.	
10	»	Clucer Iordache, Ialomița.	
10	»	Iancul biv. Clucer za Arie, Dâmbovița.	
10	»	Biv. Clucer Constandin Orăscu, Vlașca.	
10	»	Pitar Gheorghe sin Sărdar Paraschiva, Teleorman.	
<u>80</u>			

totuși apărarea țerei de hoți. Cu acest scop el a avut grijă de diversele Polcovnicii de poteră și căpităni și grație acestei îngrijiri, marele Spătar la 1801 April 17, prin o anafora către Domnitor afirmă,

80		
10	Dumnealui	Polcovnic Panaiot, Muscel.
10	»	2-lea Spătar Topliceanu, Argeș.
10	»	Nicolae Căpitan za Dorobanți, Oltu.
10	»	Sărdar Dimitrache, Ilfov.
10	»	Manoloche Scordilă, Mehedinți.
10	»	Gheorghe Crăsnar, Gorjiu.
10	»	Rusin 3-lea Logofet, Vâlcea.
10	»	Gheorghe Jianu, Doljiu.
10	»	Clucer Petrache, Râmnic.
<hr/>		
170		

Io Alexandru

Dumneata vel. Vistier veï vedea anaforaua ce ne face D-lui vel. Vornic al Obștirilor, pentru care poruncim D-tale, ca de la fieș-care să împlinesci dreptul cutiei.—1801, Iulie 23.

Cond. 43, fila 413 verso.

Prea înălțate Dómne

După luminata întărire ce s'aú dat la alta prea plecată Anafora ce am făcut Măriei tale pentru avaelul Ispravnicilor, po. tal. 50 de Ispravnic, ca să dea la Epitropie după coprinderea hrisovului, fiind-că unii dintr'aceia s'aú scos din Ispravnic, să fie luminată porunca Înălțimeii tale, ca la încheerea socotelor D-lor, oprind banii zarafii, să'i dea la Epitropie, d'impreună cu banii de la cei-l-afți ce se află și acum Ispravnic, și cu ai Ispravnicilor ce s'aú mai rânduit de atunci și până acum, ce se însemnéază mai jos anume, ca să se potă ajutama Epitropia la multele sale trebuințe. — 1801, Iulie 20.

Vel. Vornic Stirbeiu.

Cond. 43 fila 413 verso.

Taleri

950	Suma avaelurilor de pe la Ispravnic dupe Anaforaua cea d'ânteiu.
400	Suma avaelurilor Ispravnicilor ce s'aú orânduit mai la urmă, însă
<hr/>	
1350	

50	Dumnealui Paharnic Nicolae Glogoveanu, Gorj.
50	» Clucer Șerban Otetelișeanu, Dolj.
50	» Medelnicer Răducanu Bengescu, Romanați.
50	» Paharnic Gheorghe Păel, Vâlcea.
50	» Sărdar Alecu Niculescu, Buzeu.
50	» Grigore Hrisoscoleu, biv. vel. Clucer, Dâmbovița.
50	» Căminar Hagi Pascale, Olt.
50	» Bănică Racoviță »
<hr/>	
1750	Tótă suma.

că «nu mai âmbli hoții în țără, ci numai ceva borfași». Totuși marele Spătar adaugă în anaforaua sa, că «după turburările ce sunt decindea Dunărei, fiind-că pôte să se iviască de acum înainte undeva în țără ceva tâlhari, cari să fie și mulți și înarmați și să tulbure odihna locuitorilor țerei Măriei tale și unii ca aceștia gonțiți de putere, își dobândesc scăparea și ascunderea în pădurea Vlășiei... desă fôrte, de staă cu împotrivire și răsboiă»... Decă marele Spătar propune să se păzescă drumurile pădurei, otărându-se a se rândui o căpitănie la pod la Pașcani «ce este în pădure, la drumul cel mare, cu slujitori îndestui și de acolo să se rânduiască slujitori de pază și pe aiurea». Căpitănia se înființază din 40 slujitori, sub un Polcovnic, ȕis *Polcovnicul de Vlășie*. Domnitorul dispune ca Polcovnicul să nu fie schimbat din postul seă fără vină veghiată. Polcovnicul va fi numit de Domn și numai de el scos și va primi câte 10 taleri pe lună lăfă, pentru ca să nu iée *bană de septemână*. Acești bani îi luaă Polcovnicii de la poterași, ca să'i dispenseze de septemâna de poteră, așia că Domnitorul împedecând acest obicei voia să nu lipsescă de a fi în complet slujitorii de la Polcovnicia Vlășiei.

Acești slujitori sunt dați: 25 de la Spătărie și restul se recrutează prin scădere de la Dajdii, din Copăceni, Găești și Călinești.

Domnitorul aprobă încă, după propunerea Spătărilor, păza de către Polcovnicia de Vlășie a drumurilor: la Herbinți, Țurlăia, Móra săracă, Căldărușani și Bălutești.¹

În contra slujbașilor abusivi aflăm câte-va măsuri de reprimare luate de Al. Moruzi. Le aducem în anexe. A se vedea Polcovnicul de Ilfov la închisore osândit, căci aă liberat hoții prinși. Asemenea anexele Z, Y și W.²

Una din greutățile ce întâmpina administrațiunea și justiția era rezistența, ba adese obraznica nesupunere a sudiților la măsurile polițienesci. Mai cu seama sudiții rusesi și cei austriaci dedeaă mult de furcă administrațiunei și tribunalelor române.³ Domnitorul nu puté

1. Veđi Cod. XLIII fila 281 verso și 282. 1801 April 23.

2. Veđi Cod. XLIII, fila 318 din 14 Maiă 1801. Asemenea 463 verso și 464.

3. În 1800 Octombore vel Ban Racovița, adică cel ântei din boierii Divanului, se jăluesce lui Vodă că «aseră pe la vreme de 4 césuri (8 Octomb.) din nôptea trecută, aflându-mă împreună cu D-lui Vornicul Crețulescu i cu D-lui Vornicul Ralet și cu alți boieri asemenea la D-lui Vornicul de poliție Istrate Crețulescu și trimetând o slugă a mea ca să'mi aducă o blană de a casă, tocmai lângă podul Dâmboviței, la pórta de sus a curții celei vechi, l'aă întâmpinat pe slugă câți-va sudiți, cari venéu cu lăutari pe cea-l-altă uliță ce vine din hanul lui Șerban-Vodă și tocmai acoloa întâlnind pe sluga mea

decât să apele la consulii respectivi, cari mai tot-dé-una nu ținéu sémă de asemenea apeluri.

aũ început a'l trage ca să'ı ié blana, ȓicēnd cã aũ furat'o, și sluga nelăsând-o, aũ început a'l și bate, care se și cunoște semnele bătăii. Și vȓdēnd sluga cã nevoia 'l impresorã, hoții aceștia de sudiți, aũ început sluga a striga și aũdind ómenii și alte slugi din curtea Vornicului Crețulescu aũ ieșit la pórtã cu toții să'l scótã din mâna sudiților, unde acolea sãrind și altã slugã a mea ce era cu mine și sãrind și el ca să scótã pe cel-alt, unul din sudiți dintr'acei cu gãlcéva n'ãu mai așteptat, ci scoțēnd pistolul l'aũ și lovit cu pistolul care se aflã acum la spital și pe acel care aũ dat cu pistolul l'aũ cunoscut cã este sudit nemțesc, fecior al unui Paler Nēmțu Schiopu; ci eũ vȓdēnd acéșta ohrãznicie nesuferitã și neînfrãnatã a hoților acestora de sudiți nu am lipsit a arēta Mãriei tale și a mé ruga ca o slugã credinciosã».

Domnitorul ordonã asupra acesteĩ jalbe, în 9 Octombrie 1800: «D-néta vel Spãtar și D-ta vel Agã primind domnésca nóstrã poruncã să vȓ împreunați într'adins atãt cu D-lui cinstit agent Chesaro-crãesc cãt și cu D-lui cinstit consul al împărătescei curți rusesci, cãrora să le grãiti, cã mãcar cã nu suntem Domnia mea la îndoiialã a fi primite de D-lor unele urmãri ca acestea ale sudiților fiind fapte netrebnice și nesuferite, dar cu tóte acestea cerem, ca atãt D-lui Agentul, cãt și D-lui Consulul să dée nizamul cel cuviincios la toți sudiții în parte, ca mai mult să nu se afle purtãnd arme asuprã-le aici în politie, în vreme ce este bunã pace și liniște în țerã. Pentru care să îngrijiti D-vóstrã dupē acésta cu luare aminte și pe care'l veți gãsi cu arme asuprã'i purtãnd în lãuntru'l politiei sēu peste vremea cea orēnduitã âmblãnd nóptea pe uliță fãrã felinar, în netrebnicii ca acestea, împotrivindu-se la nizamul politiei, ce este dat pentru bunã petrecerea de obște, să'l ridicati *trimețēndu-l la Agenție sēu Consulat* și pe de altã parte să dați în șcire Domniei mele, arētãnd anume pe acela cine a fost. Iar pe acest fecior al lui Paler ce aũ dat cu pistolul de aũ rãnit om, de este prins la agenție să'l ceri D-ta vel Spãtar de la D-lui Siniór Marchelius și luãndu'l să'l dai în cercetarea departamentului de cremenalion; iar dacã se aflã dosit, să faceți D-vóstrã amēndoi, tóte cercetãrile ca să'l prindeți negreșit și să se trimitã la pușcãrie, cãruia să i se cērã ca să arēte și pe tovarășii lui ca și aceia să se prinďã și înfãtoșãndu-se la judecatã la cremenalion, să li se facã cercetare, de fațã fiind și orēnduitul cinstit agent și să ne vie anafora. Sã șciți insã D-vóstrã, cã de veți amelisi porunca ce vȓ dãm pentru acest nizam și vom aũdi iarãși cele împotrivã, aveți a cãdea înși-vē în urgia nóstrã pentru neingrijirea la datorã ce aveți de nizamul politiei.»—1800, Octombrie 9.

Mai iatã un caz de obrãznicie suditescã, în care insã sudiții fiind rusesci, Domnitorul este și mai blãnd de cãt în cazul de sus:

Agã Caragea arēta, în 10 Septembrie 1801, cum un cãlugãr rusesc și cu 2 zugravii ruși și alți 3—4 iarãși ruși fac zurbalic nóptea, înarmați, chiar pe lângã Agie și prin mijlocul politiei. Aga a mers să reclame la Consul rusesc dar nu l'aũ aflat.

Vodã nu cuatezã să'ı pedepsescã, ci ȓice, la 11 Septembrie 1801, ca «zabiții politiei, de și ar avea drept a'ı prinde, totuși *pentru o bunã petrecere* să faci nota D-tale cãtre cinstitul Consul, ca negreșit să'ı facã zapt și să le dée

Și nu numai cu sudiții avea de a lupta administrațiunea, dar și cu pământeni, căci boierimea, mai ales cea în slujbă, rezista tot atât la măsurile de administrațiune, care nu-i convinea ca și sudiții.¹

Dacă un simplu călugăr se împotriva la măsurile obștesci, ce era cu boerii!

O altă dificultate întâmpina Domnia din cauza deprinderii de a face abuzuri administratorii și mari și mici. Un abuz greu de stârpic era acel de prin plăși. Plăeșii, atât de depărtați de scaunul Domnesc, sunt jăfuiți de vătafii lor. Dăm în anexe cazuri de aceste jăfuiri. (Cod. 42, fila 201).

Un alt abuz, contra căruia s'au ispitit Moruzi să lupte, a fost acel prin care Ispravnicii înțelegeți cu Polcovnicii de poteră înmulțeau nu-

nizamul cel cuviincios de îndreptare, că mai prințându-se într'ast-fel de ne-trebnicii se vor rădica de D-lor zabiții și li se va face zapt cu pedepsa cea cuviinciosă, trimițând la consulat și copie după această anafora. — 1801, Septembrie 11.

Cod. XLIII, fila 549.

1. Iată un caz când un singur călugăr se împotrivesce agenților administrațiunii: Radu Golescu și Scarlat Câmpineanu vel Vornic, prin anafora de la 10 Sept. 1801, arătă că un Ion Salaveni încărcat cu slujba Vorniciei din plasa Sabarului de jos (Ilfov) «veni la noi d'impreună cu un Iordache Scăunașul de la satul Goștinarii și ne-au făcut arătare cum că mergând într'acest sat de au cercetat și au ispășit cu sătenii pentru stricăciunea ce au făcut vitele acestui sat la bucatele din satul Obedeni, fiind davagii acei cu bucatele stricate și de la cei cu vitele cerând atât paguba după ispășane cât și glóba după cuprinsul ponturilor, au luat de la aceia zălóge spre a plăti și tot într'acea și nóptea ca la două césuri dice că s'au pomenit cu un călugăr și cu un Manole, fiind călugărul arândar la jumătatea moșiei dintr'acei sat și Manole arendar la nisce mori, dicându-și călugărul că de ce să iee zalog de la gazda lui și nu numai zălóge le-au luat și le-au dat ale cui au fost, ci și pe Ion l'au bătut și i-au rupt hainele, din care pricină dice slujbașul că nu mai póte căuta slujba, neputând răspunde sferturile la sorócele ce și-au pus, ci fiind-că această urmare (de va fi așa) este cu totul împotriva rînduelei, să bine-voiești Măria ta a fi luminată poruncă cu mumbașir, ca prin marifetul D-lor Ispravnicilor județului să se facă cercetare la fața locului și fiind jalba adevărată, nu numai paguba și cheltuiala jeluitorului să o împlinescă, ci pe cel vinovat și aicea să'l aducă spre a i se face și pedepsă, unde să cerceteze pentru numitul călugăr cu ce cuvânt ține moșie în arendă, fiind opriți călugării cu luminatele porunci ale Măriei tale a nu fi arendași. Și cum va fi luminată porunca Măriei tale.— 1801, Sept. 10.

Domnitorul ordonă Ispravnicilor județului să cerceteze la fața locului și fiind așa să se împlinescă cererea marilor Vornici.—1801, Sept. 11.

Cod, XLIII, fila 463

mărul slujitorilor de prin scaune, spre a se folosi de la ei cu plata de săptămână ¹

Adevărat că și bieții slujbași erau siliți adesea să facă abusuri ca să pôta trăi, căci avaturile se cereau de șefii lor, iar lor lăfă li se plătea foarte anevoe de nu vedeau bani câte 6 și 9 luni. ²

Și cu toate acestea, vr'o câți-va slujbași bătrâni au căpătat de la Moruzi un fel de pensiuni în bani de la cutia milelor și scutiri de biruri. (*Cod. 43, fila 208 verso.*)

VII

Justiția

Nici în organizarea instanțelor judecătorești nu aflăm niscaï prefaceri în scurta Domnie a lui A. Moruzi. Am observat numai

1. Io Alex. Constant. Moruzi Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.

1. Așa să urmeze, pentru care și întărim Domnia mea anaforaua ce ne face Dumneului vel. Spătar și poruncim Dumneului vel. Vistier, a face cărțile Domniei mele de urmare, precum se coprinde mai jos.—1801, August 20.

Prea Înălțate Dómne

Inșciințăm Măriei tale, că prin cercetare pe sub cumpăt, am dovedit la județul Săcuenilor, patru-zeci și trei slujitori, printre cei de scaun fără de pecetluituri, cu asemenea și la județul Argeșului trei-zeci și unul, ale căroro nume prin deosebit catastih se arată; ci fiind-că aceștia nu sunt știuți Vistieriei, nici Spătăriei, și prin sine se ocrotesc numai pentru alte interesuri, și nici o trăbuință nu este de a fi aceștia slujitori, pentru că aceste județe își au slujitorii cei de scaun și de plaiu pe deplin; să fie luminată porunca Măriei tale a se da aceștia la dajde pe la județele lor și dintr'ânșii jumătate, adică liude trei-zeci și șapte să se facă prostic în suma liudelor Visteriei, iar cei-l'alți jumătate liude trei-zeci și șapte să bine-voiască Inalta înțelepciune a Măriei tale ca să se facă slujitori la Căpităniile ce se mai arată, ca să fie pentru paza marginei și spre săvârșirea altor porunci Domnesci ce se dau, și n'au cu cine a se săvârși în vreme, fiind acestea stéguri cu totul în lipsă de oameni, și cum va fi luminată porunca Măriei tale.»—1801, August 16.

10 Greaca.

7 Polcovnicu Ialomita.

20 Steagul cătanelor de țără.

Codul 43, fila 526.

2. Veți cod. 43 fila 318 verso, din 20 Maiu 1801.

că începând de sub acest Domn judecătorii de la tribunalele speciale al Agiei și al Spătăriei semnază împreună cu marele Aga și marele Spătar anaforalele în materie de judecăți, care totuși le prezintă numai Aga sau Spătarul. Ast-fel că numele judecătorilor sunt mai mult ca o contra-semnare a actului.

La județe continuă a fi rânduiți judecători speciali deosebiți de Ispravnicii. La 1801 Maiu, găsim tribunalele de județe cu următorul personal: la Focșani, Toma; la Buzău, Petrache Căpitanul de dorobanți; Secueni, Polcovnicul Barbu; la Prahova, Setrarul Neculai; la Ialomița, Clucerul Iordache; la Dâmbovița, Iancu biv Clucer de arie; Vlașca, biv Clucer Const. Orăscu; la Teleorman, Pitarul Gheorghe fiul Sărdarului Petrăchianu; la Muscel, Polcovnicul Panaiot; la Argeș, al II-lea Spătar Topliceanu; la Olt, Neculai Căpitanul de dorobanți; la Ilfov, Vêtaful Dumitrache; la Mehedinți, Manolache Scordilă; la Gorj, Gheorghe Croscaru; la Vâlcea, al III-lea Logofăt Ruset; la Dolj, Gheorghe Jianu și la Romanați, Clucerul Petrache.

Din diversele anaforale prezentate Domnitorului, găsim între judecătorii departamenturilor pe Dimitrie Roset, Nic. Crețeanu, Manolache Topliceanu, Teodor Fotino Serdar, Enache Mavrodin Clucer, Dim. Varlam, Ion Genea Serdar, Drăghiceanu Greceanu, Manolache Florescu, Stef. Belu Medelnicer, Scarlat Romanescu, etc. (veđi cod. 43, fila 234 și cod. 43, fila 324 verso).

Diversele, aceste numiri de boieri pămăntenii, areată o dată mai mult, că dacă justiție nu se făcea în țară, vina nu era tot-dé-una a Domnilor greci, cari ar fi adus cu sineși, după clișeu obișnuit al istoricilor noștri, lipitori flămânde, care în administrațiune și în justiție să sugă sângele neamului românesc.

Și cu toate acestea, Domnitorul, în 13 August 1800, la ocaziunea unui proces al lui Manolache Bogasieru cu Iane Dascălul, înscriă în rezoluțiunea sa asupra anaforalei divanului din 13 Iulie 1800 frumoasele vorbe că: «Dreptatea nici se cumpără nici se vinde cu bani». Iane Dascălul a fost îgăduit prin jalba lui, că de i se va împlini de la Manolache Bogasieru banii ce 'i este dator va da la cutia milosteniei taleri 1000. Alex. Moruzi respinge darul cu vorbele de mai sus, și adaogă că «sêracii țerei aceștia care se ajută de la cutie n'aũ trebuința de acest fel de har al lui Iane, ci mai cu cuviința găsim Domnia mea a se ajuta însuși Manolache datorul, fiind vedit cum că a scăpat și se află însărcinat cu atâtea datorii: poruncim dar că, cu acei taleri 1000 să se scadă Manolache Bogasieru din cât e dator dascălului Iane.» (Cod. 43, fila 97 verso și 98.)

Confusiunea în privința hotăririlor de condamnare criminală seũ

corecțională continuă sub Al. Moruzi și în acéastă a două domnie. Condamnări la grópa Ocenei pe timp nelimitat, și surghiuniri pe la mónăstiri de asemenea întâlnim numeroase chiar după judecata pronunțată de departamentul criminalion. Dar une-orí Domnitorul însuși dictă pedépsă asupra unei simple anaforale a lui vel. Spătar orí a lui vel Aga. Așa, în 3 April 1801, marele Spătar Lucache aduce lui Al. Moruzi o anafora în contra a 3 tabaci, spunându'í că aceștia «astă nópte, inarmându-se, au ieșit prin mahalale încóce și în colo, ămbland pe semne să calce pe cine-vași, să calce vre-o casă, să facă niscăi-va răutăți. Și îndată ce am luat scire pentru dênșii, trimitând ca să'í prindă, deocamdată s'au împotrivit și n'au vrut a se supune, apoi cu mijloc puindu-se în mâini 'í au prins și 'í au adus la Spătărie, unde cercetându-se cu multe chipuri, nimic n'au vrut a mărturisi; dar în destul că s'a recunoscut că sunt din cei îndărătnicí ómení rēi și că socotéla lor a fost să facă vre-o pornire rea, să spargă vre-o casă și să facă răutăți și pentru ca să se vegheze și alții de a nu se mai purta cu asemenea urmări și mai vértos de a nu mai sta cu împotrivire pe la străji și ómení domneșci care sunt într'adins rinduiți pentru pază, de se va bine socoti de către înalta înțelepciune a Măriei téle, se va da luminată poruncă, ca să se trimită la Ocnă să se pedepséscă vre-o câtă-va vreme până își vor veni în cunoșcință și o să fie pildă și altora». ¹

1. *Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd. i gospod Zem Vlahiscoie.*

Dupé netrebnicile lor cugete de rele urmări, și după împotrivirea cu care s'au arétat la străjile Domnesci, vrednicí fiind de pedépsă, orânduim pe . . . căruia 'í dăm acéastă Domnésca nóstră volnicie, ca ridicându-í în bună pază pe câte trei de aici, să'í ducă la Ocnă Telega, unde poruncim Domnia mea cămărașilor să-í băgați în osânda Ocnii, ca să-și vie în cunoșcință și să se facă și pildă și altora. — 1801, April 3.

Prea Înălțate Dómne,

În științez Măriei téle pentru trei tabaci ce mai jos pe anume se areată, că aceștia astă nópte, inarmându-se, au ieșit prin mahalale, ămbland încóce și în colo pe semne ca să calce pe cine-vași, să spargă vre-o casă, să facă niscăre-va răutăți, și îndată ce am luat scire pentru dênșii, trimitând ca să-í prindă, de o camdată s'au împotrivit și n'au vrut a se supune, apoi cu mijloc puindu-se în mâini, 'í-au prins și 'í-au adus la Spătărie, unde cercetându-se cu multe chipuri, nimic n'au vrut a mărturisi, dar în destul că s'au cunoscut că sunt din cei îndărătnicí ómení rēi, și cu socotéla lor au fost să facă vre-o pornire rea, să spargă vre-o casă și să facă răutăți, și pentru ca să se vegheze și alții de a nu se mai purta cu asemenea urmări, și mai vértos de a nu mai sta cu îm-

Judecată mai sumară nici că se pôte! Și cu tôte aceștia Al. Moruzi aprobă în aceeași zi băgarea acelor trei tabaci în Ocna Telega fără măcar a determina pe câtă vreme!

În anexe dăm o serie de acte de natură a aduce lumină asupra moravurilor judiciare. Se va putea acolo vedea între altele ce curs primește reclamațiunea unui fiu contra tat'seului, pentru că pe lângă dânsul s'a pripășit o muiere care l'a întortochiat cu vrăjile ei ca s'o iubescă, din care pricină întristându-se soția legitimă a cădută la bôlă și a murit acum 7 ani. Domnitorul rînduește reclamațiunea în cercetarea episcopului de Râmnic, Nectarie, și a celui de Argeș, Iosif. Va să dîcă la un Tribunal special, ceea-ce probază că asemenea instituțiuni de Tribunale ad-hoc continuă să existe și cu începutul secolului al 19-lea. Acești episcopi găsesc că femeea pripășită pe lângă tatăl reclamantului are și ea bărbat, și deci propun Domnitorului ca soluțiune a cestiunei să fie obligat bărbatul acela a se muta cu soția sa din localitatea unde șade tatăl reclamantului. Al. Moruzi aprobă asemenea ciudată sentință care atingea dreptul și al părintelui reclamantului de a'și administra avutul după plac, ne fiind pus sub interdicțiune, și lovea de asemenea și dreptul bărbatului femeii acuzate, obligându-l să'și vîndă proprietățile și să se strămute aiurea.¹

Am arătat aiurea de ce importanță a fost pentru conservarea în mâinile românilor a proprietății imobile, instituțiunea *protimisului*. Am mai arătat și cum Grecii, ca să pôtă cumpăra moșii prin eladerea protimisului, făceau să fie inflați de către cei cari găseau interes bănesc să le vîndă imobile. Ca să se pună stavilă abuzului adopțiilor prin care se eluda protimisul, boierii țerei au fost isbutit a se face o lege relativă Iotesie, adică la adopțiune. Insuși Al. Moruzi în domnia I-a a liberat hrisov regulând Iotesiile. Acest hrisov are numeroase aplicațiuni și în domnia II-a.² După hrisov autoritatea care decide deacă

potrivire pe la străji și ómenii Domnesci, cari sunt într'adins rînduiți pentru pază, de se va bine socoti de către Inalta înțelepciune a Măriei tèle, se va da luminată poruncă ca să se trimetă la Ocnă; să se pedepsescă câtă-va vreme, până își vor veni în cunoștință, și să fie pildă și altora, iară hotărîrea.— 1801, April 3

Cond. 43, fila 255.

Vel. Spăt. Lucache.

1. Veđi cod. 43 fila 1.

2. Hrisovul pentru Iotesie

Cu mila lui Dumnezeu Io Alexandru Costantin Moruzi Vvd. și Domn a tótă Țera Românescă.

Măcar deși de cât cele-lalte jivini fără de asemănare, cea mai desvîrșită

o adopțiune este bună și în regulă este mixtă, religioasă și politică, și

este omul, dar însă, între toate cele mai desevărsite de pre pământ, numai el, nu numai se nasce pre nesevărsit, și pentru ce în multă vreme așa, ci și de i se va lungi viața, mai neputincios la bătrânețe se aretă, pre cât mai îndelungat va trăi, pre atâta mai neputincios făcându-se, când și ca un prunc are trebuință de căutare la bătrânețe; iar de se va lipsi de această căutare la bătrânețe, este vedut că nici cât de puțin nu se poate pre sine singur a se ajutara. Pentru această facerea de copii privesce ca la o pricină desevărsită, și la căutarea părinților la bătrânețe de către fiii lor, dar fiind-că nunta nici de obște tuturilor părinților pricinuesce copii, nici cărora pricinuesce le trăesc la toți, pentru aceea, această legiuită datorie a căutării de părinți la bătrânețe, nu întru puțin se vede că rămâne deșartă, și pentru această întocmire de lege, urmând firei, aș implinit lipsa ei, prin punerea de fii. Și așa, punerea de fii aș avut început mai dintr'o vreme cu nunta; unde, fiind-că pravilele cele Romaicesci aș luat (Ассам) început aici în țera Romăvescă, pre cât scim și noi, în vremea pururea pomenitului Domn Matei Basarab, care, după puțină vreme, întru nelucrare și întru uitare aș căduț, iar obiceiul punerei de fii cu mult mai vechiū era, de cât acestea aicea, pentru aceea aretat este, că de când neamul romănesc are însoțirea și nunta, de atunci și obiceiul acesta are început, pentru că obiceiul este mai vechiū de cât legea, și se vede că se păzesce la neamul acesta obiceiul punerei de fii, și se cunoșce sub numirea *copiilor de suflet*. Așa dar singură firea areată, că se cuvine a căuta de bătrânețe pre cei ce seū nici de cum nu s'aș făcut părinți, seū s'aș făcut dar s'aș lipsit de fiii lor prin datoria cea firăscă a morței.

Deci fiind-că punerea de fii folosesce la atâta mângăere și sprijină a, părinților celor ce seū nu aș născut copii, seū de aș născut s'aș lipsit, care nu sunt puțină parte a împărtășirei ceii politicesci; pentru acesta am socotit după potrivă să facem și pentru aceștia purtare de grijă, cunostându-se și la această datorie părintăscă a noastră, și cele până acum a lua sevărsirea în pricina această a punerei de fii, atâ de către deapurure pomeniții Domni ce aș fost mai nainte de noi, cât și de înșine lăsându-le nestrămutate, nu puțină grijă am luat pentru cele de acum înainte următore. Ci dar, din pravilele împărătesci ca dintr'un izvor a totă dreptatea, din porunca Domniei noastre alcătuindu-se acest aședămint, prin înșine noi, cariū urmăm aceleași începătore pricină ale acestui izvor, adică ceea ce este bun, cinstit și plăcut, s'aș aședat deosebit, în parte la această de D-geū păzită țeră a noastră; pe care aședămint și cu Divan prin socotělă și sfat de obște l'am întărit, ca toți supușii noștri cei credincioși, seiind pre cariū și cum se cuvine a face fii de suflet, să și dobândăscă pofta lor și cei ce se face fii de suflet, și rudeniile cele ce i fac, nici ei supărare să mai aibă, nici Divanurilor să mai facă, judecându-se uniū cu alții în zadar, iar une-orī și cu pagubă, după răposarea celor ce aș făcut fii de suflet. Și se împărtesce acest aședămint întru aceste 9 capete, ce urmăză mai jos:

1) *Cine sunt cei ce fac fii de suflet?*

Fac fii de suflet bărbații cei ce nu aș copii, seū pentru că nu s'aș însurat, seū s'aș însurat dar nu aș făcut copii, seū aș făcut dar n'aș trăit, că

anume din un episcop respectiv și Mitropolitul, precum și marele Logofet în jurisdicțiunea căruia se întâmplă actul adopțiunei.

pentru mângâerea unora ca acestora s'au aflat din început punerea de fi. Fac încă fi de suflet, după obiceiul vechi, și cei ce au copii; dar acesta, una că nu s'au obicinuit aici în țera Românească, iar alta că nu urmăze scoposul punerei de fi.

De aceea și de prisosit a fi și noi am judecat, căci celor ce firea le-au dăruit a nasce copii, seiu încă este nădejde, de prisosit dobândesc aceștia facerea de bine a pravililor, afară numai din vre-o hărăzire domnescă. Face încă fi de suflet, spre mângâerea sa, și muerea ceea ce au făcut fecior, dar s'au lipsit de ei, și acesta i s'au dat ei a face, ca când l'ar fi născut ea. Dar, seiu de sine și stăpânitor de va lua spre moștenirea fiască, seiu supus, nu'l va avea supus pe acesta, pentru că punerea de fi dă celui ce face fi de suflet stăpânire asupra fiului. celui de suflet; dar acesta nici pre fiul ceii firești nu are supuși, și legea urmăze firei. Face fi de suflet, după facerea de bine a noastră și muerea cea stăpâ și ceea ce au ales în totă viața a păzi feciorie, nu numai pentru obiceiul ce se ține aici din vechime, ci pentru că acei ce se fac de dânsele fi de suflet, străini fiind, nici o dreptate alta de la punerea de fi nu vor dobândi, fără numai moștenirea ceea ce se cuvine, când nu este diétă, precum și fiul supuși ceii streini, cari se fac de bărbați fi ai lor de moștenire. Drept acesta și câte s'au orînduit pentru aceia, aceea să se ție și la acestea. Face și bărbatul dimpreună cu soția lui fi de suflet, tot pe unul, iar nu fieș-care înaparte pe altul. Asemenea fac încă fi de suflet și epitropii pre copiii ceii nevêrstnici, cărora le sunt epitropi, de vor fi rudenie de sânge, însă nu mai înainte de a da socotelile epitropiei și ale aședărei ceii făcute de părinții lor. Incă sunt ore-cari ce numesc copii pentru vre-o patimă, seiu răcélă ce li s'au întâmplat la părțile cele născătoare, cari n'ar fi născut copii, de s'ar fi izbăvit de patimă, aceștia se numesc spadoni, și pot să facă fi de suflet.

20) *Cine sunt cei ce nu fac fi de suflet ?*

Nu fac fi de suflet epitropii pre copii ceii fără de vêrstă, cărora le sunt epitropi, afară de nu vor fi lor rudenie de pe sânge, ca să nu strice epitropiile și aședările cele făcute de părinții lor, și din fameni ceii ce sunt scopiți sau striviți la părțile cele născătoare, nu ia fi spre moștenire; însă numai când vor fi pățimit acea scopire seiu strivire de voia lor iar nu din vre-o silă a altora. Nu dăm încă voe să ia fi spre moștenire, nici comedianților, nici curvarilor, acelora adică pentru viața lor cea necinstită și defăimată, iar acestora pentru desfrânarea lor și cheltuirea.

30) *Cine sunt cei ce se fac fi de suflet ?*

Se fac fi de suflet cei ce sunt de sineși stăpânitori și cei supuși, cei ce sunt rudenii și cei străini, cei ce sunt parte bărbătescă și cei ce sunt parte femească.

40) *Cine sunt cei ce nu se fac fi de suflet ?*

Nu se fac fi de suflet cei ce sunt cu 18 ani mai mică de cât cei ce îi fac, că necuviincios lucru este cei ce fac fi de moștenire și cei ce se fac să nu aibă vîrsta lor potrivită dupe fire, pentru că punerea de fi urmăze firei, și într'alt chip de nu va fi copilul mai mic de cât tatăl, nu pôte să fie urmare firei. Nu se face încă fi de suflet nepot de fecior, adică de va face cine-vași fi de suflet pe vre-unul carele au născut copii, atunci numai tatăl merge fiu

Una din condițiunile cerute pentru a se permite o adopțiune de copil este ca adopțiunea să se facă de ambii soți, cu învoirea ambilor

de suflet, iar copilul lui ce se socotesce nepot de fecior tatălui celui de suflet, va rămâne la moșul lui cel firesc, după cuvîntul ce ȳice, că cel supus nu pôte a avea supus. Incă nu se fac fi de suflet fiil ceil firesci, ce nu sunt din nuntă după lege, nici tatălui lor cel firesc, nici altaia, pentru că aceștia nu aũ fințã politicescã. Iar prunciil ce se gãsesc lepãdați la biserici seũ la uliți, seũ la alte locuri, se primesc fi de suflet, cãci legea nu numai are pe unii ca aceștia drept slobođi, ci incã voescã a se lua, spre bine pricina lepãdãrei acestora. Nici robul nu se face fiu de suflet de stãpãnul seũ, iar de se va întãri cu înșelãciune iothesia lui, nu va fi nici fiu, nici moștenitor, ci va câștiga numai ca un dar slobođenia lui.

5°) *In ce chip se face punerea de fi?*

Cel ce va vrea să facã fiu de suflet, de va cere întru fiascã moștenire vre-un copil de sineși stãpãnitor, să ne facã noue rugãminte, și din porunca Domniei nãstre, cunoscẽndu-se de Logofetul cel mare cu deamãnuntul chipul și pricina lucrului, ȳi se va da lui carte domnescã, spre întãrirea lui și a celui ce se va face fiu de suflet. Iar de se va cere spre punerea de fiu copil supus, de va fi într'acest domnescul nostru oraș, să aibã voie a merge și la celelalte doue departamenturi, la cel de 7 și de 8, și să'și întãrescã punerea de fi; iar de va fi în Craiova să mergã la Divanul Domniei nãstre cel de acolo; iar în ținuturile cele de afarã să mergã la ispravnicil și la judecãtoril, și să'și ia carte de la dãnșil spre întãrire; iar într'alt chip se va face fiul de suflet, saũ pe vre-un copil de sineși stãpãnitor, fãrã de porunca Domniei nãstre, saũ pe vre-un copil supus fãrã a merge mai ãntãiu la judecãtoril seũ la Ispravnicil, poruncim ca nici de cum să nu aibã nici o putere punerea de fi.

6°) *Cele ce se cuvine a cerceta la facerea copiilor de suflet:*

Mai înainte de tôte se cuvine a cãuta acẽsta ce este cea mai ãntãiu și adevãratã și firescã întãritore pricinã a facerei fiilor de suflet. Adicã la facerea fiilor de suflet, acelor ce sunt de sineși stãpãnitoril, se cuvine a cãuta de este cu voia lor, iar la acelor supuși, de este cu voia tatălui celui firesc; iar la ceil nevêrstnicil cari sunt sub epitropie, de se plęcã și priimesce punerea de fiil epitropul seũ purtãtorul de grijã, seũ rudele cele mai de aprãpe; și se cuvine a se pleca și a primi punerea de fiil toți, nu prin trimis seũ prin scrisore, ci viind ei de fațã la Divan înainteã judecãtorilor. Iar după acẽsta, și mai vêrtos la punerea de fiil, ce sunt supt epitropie, se cuvine a cãuta de aũ ceil ce fac fi de suflet firil lãudate și meseriil cinstite și cugetare bunã și de nu sunt în prepus de dobãndã defãimatã, seũ de altã rãutate, cã nici comediantil nici curvaril, după pravilã, nu fac fiil de suflet. Iar după tôte acestea se cuvine a cãuta de il este de folos celui ce se face fiu de suflet, și de il este spre mai bunã crescere, și spre mai mare sporire. Se cuvine incã a cãuta de aũ copil, seũ de aũ nãdejde a nasce ceil ce fac copil de suflet. Dęcã (Аѳка) la unil ca aceștia, din vre-o hãrãzire domnescã se va da voie a face fiil de suflet, după cum am đis mai sus, ca să nu li se imputineze lor nãdejdea moștenirei, seũ nevêrstnicul să se aile luãnd mai puțin de cãt i se cuvine.

7°) *Cum clironãmisesc copiii ceil de suflet?*

Copiii ceil de suflet de vor fi din spițele rudenilor celor din jos, mãcar

soți care cedeză copilul și că adoptătorii să nu aibă copii proprii. ¹

Cu asemenea mizloc se ingrădea în mod neîndoios adopțiunea

desineși stăpânitorii de vor fi, măcar suppuși (сднндшн), moștenesc, nefiind diétă, pre tatăl lor cel sufletesc, iar de vor rămânea nepomeniți în diétă, o rump pre ea, și de nu li se vor da lor partea cea cuviincioasă și după pravilă, o iaă pre ea. Ci și cel de sineși stăpânitor, carele este străin, iar nu rudeni, are asemenea aceeași dreptate către tată-séu cel sufletesc; iar cel strein supus moștenesc, nefiind diétă, pre tatăl séu cel sufletesc; dar nu rumpe (рѣмне) diéta. nici pôte să cêră cevași parte. Iar pre tatăl lui cel firesc îl moștenesc, precum și cei-l-alți firesci fii. Se isgonesc din moștenire asemenea și fiii cei sufletesci, pentru aceleași pricină, pentru care și cei firesci. Iar câte s'aă adus de dênșii, sau după ce s'aă făcut ei fii sufletesci, séu agonisit de al tatălui lor celui sufletesc, le iaă înapoi tôte. Iar de s'aă isgonit din moștenire fără de pricină cuviôsă, iaă și a treia (III-ia) parte din averea lui; însă acestea să se fie numai la cea ce sunt de sineși stăpânitorii, iar la cei supuși nici de cum, ca cei ce nu sunt sub stăpânirea celui ce i-aă făcut fii de suflet; că și de s'aă făcut fii de suflet, dar de sub stăpânirea tatălui celui firesc n'aă rșit; afară de nu cumva cei ce i-aă făcut fii de suflet va fi din spițele rudeniilor celor din sus.

8°) *Cum se moștenesc fiii de suflet ?*

Din fiii cei de suflet, cei ce vor fi din spițele din jos, măcar supuși, măcar de sineși stăpânitorii de vor fi, se moștenesc de rudeniile cele din sus, la cari dreptățile și ale născerei și ale punerei de fii s'aă împreunat, pentru că și după pravilă și după fire, de aceia s'aă apropiat și supt stăpânirea lor sunt. Iar cei de sineși stăpânitorii, cari sunt streini, iar nu rudeni, de vor muri nevêrsnici, se moștenesc de rudeniile cele firesci; iar de vor muri după vârsta cea copilărescă se moștenesc de tatăl cel sufletesc; însă se chiamă la moștenire împreună cu tatăl cel sufletesc, măcar din rudeniile cele de sus de va fi el, adică tatăl, măcar din cei ce aă luat spre moștenire fiască copii streini, de sineși stăpânitorii, și muma și frații cei firesci cari vor trăi, ai fiului sufletesc și de o potrivă moștenesc, dar nu și copiii cei firesci ai tatălui cel sufletesc, nici muierea lui. Iar cel supus strein se moștenesc de tatăl cel firesc, ca cela ce este sub el, și nu aă luat de la punerea de fii nici o schimbare stărei sale.

9°) *Pentru stăpânirea de sineși a fiilor celor de suflet ?*

Stăpânirea de sineși, măcar de și în vremile noastre nu este obicinuită, fără numai cea prin punerea de fii; adică când va da cineva pre fiul séu copil de suflet moșului celui despre tată séu despre muma, că prin acesta se strică stăpânirea tatălui celui firesc și se mută la tatăl cel sufletesc, și se sloboDESC fiul, dar se face supus moșului séu. Iar de se va întâmpla și în vremile noastre, séu tatăl cel sufletesc să voiască a face de sineși stăpânitor pre fiul séu cel sufletesc, séu fiul cel sufletesc va voi a fi de sineși stăpânitor, poruncim ca nici unul să nu aibă voie a face acesta mai înainte de vârsta cea după pravilă. Iar de aă cuvinte tari, adică pricină bine-cuvântate, să vie la Divan să se judece, iar cuvinte tari sunt despre partea tatălui, lenevirea cea desêvêșit, iar despre partea fiului nesupunerea cea desêvêșit, și așa după ce se va dovedi pricina amêndorora și va hotărî judecata, cum că stăpânirea de sineși este bine-

1. Veđi în anexă actele din cod. XLIII filele 247 verso și 362.

și să evita tot odată și introducerea în casă de copii naturali, sub masca adopțiunei.

Iacă un curios proces născut din *adopțiune* :

Anaforaua lui Radu Golescu din 10 Mart. 1800

«Ascultând luminata porunca Măriei tale de la acésta jalbă, am însciințat mai întâi pe clucerésa Dumneaei Elenco Dudésca, că de vreme ce nu mai voesce jăluitorul să-î mai slujască, din care pricină îl mai ține? Și dându-mi răspuns că Dumneaei de suflet l'aū luat pe copilul jăluitor, avēnd și zapis de la tată-sēū, ca să nu mai aibă trēbă cu dēnsul, care mi l'aū și trimis de l'am vēdut și că niei într'un chip nu-l lasă, apoi am intrat în cercetare de față fiind atât vechilul Dumneaei, Ștefan Postelnicelul, cât i jăluitorul și tatăl sēū, Radu Mazilu împreună și la întrebarea ce am făcut numitului Radu, tatăl copilului, zapisul simfoniei lui nu și l'aū tăgăduit, că adevērat l'aū dat la Dumneaei de tot, dar fiind-că după ce n'aū învățat copilul cât de puțină carte, după simfonia ce aū avut ca să-l procopsescă, de merge pe 3 anī, apoi căsnindu-l deapururea cu bătăi, fără de orinduială, nu pōte a-l mai lăsa, tanguindu-se și băiatul, că de multă spaimă a bătăilor ce i-aū dat Dumneaei, măcar să-l omōre nu pōte a mai merge la Dumneaei.

cuvîntată, nici unul asupra altuia nu va mai avea a jălui; iar dacă vre-unul dintr'aceștia, fără pricină cuviinciosă, s'ar fi pornit la acésta, și ar fi dat el pricină, de va fi tată, poruncim să dea fiului a treia parte din averea sa, afară de acelea ce aū adus la el copilul, și de acelea pre cari i le-aū agonisit copilul, după ce s'aū făcut copil de suflet; iar de va fi fiul, să se lipsescă de a treia parte și să ia numai lucrurile sale. Inșă acestea poruncim să se ție și la cei ce sunt de sineși stăpânitori și la cei ce sunt supuși, de vor fi din rudeniile cele de jos. Iar la copiii cei supuși streini nici de cum să nu ție una pentru că nu sunt sub stăpânirea celui ce i-aū făcut fi de suflet, iar alta pentru că trăesce tatăl lor cel firese, și mai înainte de a'î face fi de suflet pōte a cerceta acestea.

Și pentru ca să se facă acest aședēmînt al D-niei nōstre, pentru facerea copiilor de suflet, arētat la totă acésta de Dumneđeită (*Trebue să fi voit a scrie de D-deū păzită, ДѢМНЕЗЕМЪ*) țera nōstră și toți de obște să scie, pre cari și cum se cuvine a face fi de suflet, am poruncit boierului nostru, Dumnealui Vel Logofēt, să serie acest aședēmînt în condicele celor 2 Divanuri ale D-niei nōstre, aceluī din Bucuresci și aceluī din Craiova, ale depertamenturilor, al logofēției de obiceiuri, al Epitropiei-cei de obște, și la (a) tuturor (sic) judecāților, și s'aū scris în domnesca cetate a nōstră Bucurescii, întru al II an al D-niei nōstre, la leatul de la zidirea lumei 7309, iar de la nascerea lui Christos 1800, în luna lui Octombre 30, de Chiriță Logofētul de Divan.

Chisovul de mai sus, gāsindu-se în pravilnicésca condică, adevērită de rēpos. biv. vel. Logofēt de țera de jos Gheorghie Crețulescu, s'aū trecut și aici acum. 1837 Octombre 17.

Deci, cu tôte că numitul vechil al Dumneaei cluceresei aŭ provalisit dîcînd că în cea de pe urmă când l'a bătut pe băiat a avut vină pentru taleri 5, ce i-aŭ dat să-î ducă la un loc și nu i-a dus, de care nici băiatul n'a tăgăduit c'a greșit; dar neputînd găsi cu cale prea plecata sluga Măriei tale, că să-l ție în silă, de vreme că nici tată-sëu nici băiatu nu voesc nici într'un chip a-l mai avé, am trimis d'al doilea la Dumneaei ca să se vasghistisescă de dînsul, că cu sila nu-l pot îndupleca de a primi și mai vîrtos că Dumneaei ce-î trebuie să mai aibă și copil de suflet, în vreme ce Dumneaei are ai Dumisale copii și copil de suflet cu sila, unde s'a mai vîdît? Dumneaei mi-a trimis rîspuns că nu se mulțămesc și are să facă apelații, de care nu lipsim a însciința Măriei tale. Iar hotărîrea cea desêvîrșită rîmîne a se face de către Înălțimea ta.»

Domnitorul, la 16 Martie 1800, hotăresce: Măcar că clucerésa Elena Dudesca aŭ dat jalbă Domniei mele, că nu este mulțămîtă la anaforaua acésta, dar din cele scrise pliroforisindu-ne de pricină, dîcem că silă nu se face nimînuî la slujbă și poruncim ca jăluitorul să fie slobod. ¹

Cod. XLII fila 244 verso.

1. *Altă iotesie:*

Io Alexandru Constantin Moruz Voevod

Dupé anaforaua ce ne face preasf. sa părintele Metropolit și cu D-lui vel. Logofét de Țera de sus, fiind următóre acéstă *Iotesie* hrisovului Domnesc, întărim și Domnia mea ca să fie numitul copil Nicolae știut și cunoscut fiŭ de suflet al paharnicului Dumitrache Brăiloiu și al soției sale păhărnicesei Mariei. — 1801. Iunie 16.

Prea Înălțate Dómne

D-lui biv. vel. Păharnic Dumitrache Brăiloiu, de împreună cu jupânésa D-lui Maria, prin jalba ce aŭ dat măriei tale, arată, că ne-avînd copil din trupul D-lor, nici nădêjduind a dobândi, aŭ luat un copil al vîru-său Iorgache Zătrénul de la lét 1788, fiind numai de ani trei și jumătate pre carele l cresce, și se silesc pentru a lui pricopsélă, când la acea vreme muma copilului era mórta cum și tatăl copilului aŭ murit de sunt șépte ani, și l'aŭ hotărât cu cuget și cu râvnă din tótă buna-voința D-lor, ca să-l facă fiŭ de suflet, și de acea cere și să rógă ca să bine-voesci măria ta a da luminată întărirea măriei tale asupra facerei acestei *Iotisiî*, pentru cea desêvîrșit întemeere, la care jalbă ni se poruncesc de către măria ta, ca să cercetăm cererea Dumnelor de urméză orânduelei de *Iotesie*, și văzum la capul A. că se dă voie și bărbatului de împreună cu soția lui a face fiŭ de suflet, însă amêndoî să facă tot pre unul, iară nu fieși-care din casnici, nici deosebit câte unul. Apoi iarăși după povățuirea hrisovului, ce se coprinde la al 6-lea cap, am chiămat înaintea noastră pre Dumnelui paharnicu împreună cu soția Dumnelui, iar din partea copilului. n'am avut pre cine să chem, căci părinții Ț sunt morți, are numai frați cari sunt peste Olt, și copilul fiind fost tot la D-lui paharnic de ani 13, și când

În note dăm câteva diverse cazuri cu referință la *iotesiile*¹ și la procesele ce au putut decurge din adopțiuni. Între iotesii dăm

pe alt obraz s'ar fi făcut *Iotisia*, urma să întrebăm pe Dumnelui Paharnicul Brăiloiului, cum și pre frații copilului, nu ne face trebuința a'î întreba, căci nu suntem la îndoială cum că se vor arăta cu împotrivire, și întrebând pre D-lor ne-am îndestulat și ne-am incredințat, și chiar din graiu Dumnelor, că primirea copilului de suflet este cu înduplecarea și totă voința D-lor, atât a D-lui Paharnicului, cât și a Dumneaei păhărnicesi, deci D-lui Paharnicu nefăcând copii cu soția D lui în Diastemă de ani 19 de când dice că s'au însurat, nici nădejde având a face, și având voie după luminat hrisov măriei tale ce este dat pentru *Iotisia* a face fii de suflet de împreună cu soția D-lui și fiind *Iotisia* acesta și de folos copilului, și spre mai bună creștere și sporire, de vreme ce fără tată și fără mamă fiind, și mai având și alți frați, își dobândește copilul noroc intrând în casă cinstită, de aceea dară am găsit bună și primită cererea și rugăciunea D-lui paharnicului și a Dumneaei Păhărnicesi ce face către măria ta, fiind următoare chiar după orânduiala *Iotisie*, ce s'au alcătuit de Măria ta, și laudat cugetul D-lor luând fii de suflet, iarăși din rudenie D-lor, pentru care după luminată poruncă, și nu lipsim a arăta Măriei tale, ca să se deie luminată întărire Măriei tale asupra facerii acestei *Iotisii* a lui Nicolae copilul, fiu al lui Iorgache Zătoreanu vărul paharnicului.—1801 Iunie 14.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei; Vel Logofet Scarlat Ghica.

Cod. XLIII fila 362.

1. *Altă iotesie:*

Io Alex. Const. Moruzi Vvd. i Gospod Z. Vlahiscoe

După arătarea ce ni se face printr'această Anafora, cum că *Iotesia* acesta este cu cale și primită, fiind următoare întocmai după copriinderea hotărârei Domnescului nostru Hrisov, ce cu sfat de obște s'au dat asupra punerii *dăjdie*, dăm și Domnesca noastră întărire la mânilor Saftelor copilei, care să'i fie de bună și vrednică dovadă în totă vremea.—1801, Februarie 21.

Prea Înălțate Dómne

Dumnelui vel Vornic Istrate Crețulescu prin jalba ce au dat Măriei tale arată, că ne având copii din trupul său, nici nădăduind a dobândi, au luat încă din fașe, o copilă anume Safta, fiică a D-lui Medelnicerului Teodorache, ce acum de curând și-au dat obșteasca datorie, fiindu-i nepot de frate, cu cuget și cu râvnă din totă bună-voința, atât a Dumnealui cât și a Dumneaei vornicesi Ecaterini soția Dumnelui ca să o facă fiică de suflet, și de aceea

pre un din românésca familie Crețulescu. Dintre procese unul in familia Brăiloiu.

In procesele atingënd căsnicia și moralitatea publică, sub Al. Moruzi, continuă regula că nu ajunge singură sentința bisericeii, că ea trebuie să fie cu aprobarea Domnitorului/pusă pe anaforaua prelatului bisericesc care au dat'o.

Moratorium continuă a se acorda de Domnitor, adesea in paguba propășirei Comerciului.¹

O aplicațiune a unui obiceiū care a persistat mult timp până și după Regulamentul organic, aflăm sub Domnia lui Moruz. Acel obiceiū era, că dacă o fată cerea de bărbat. vre-un condamnat la Ocnă seū la

cere și să rōgă ca să bine-voesci, Măria ta, a da luminata întărire Măriei tale asupra facerii acestei Iotisiī pentru cea desăvērșit întemeere, la care jalbă ni se poruncește de către Măria ta, ca să cercetăm cererea D-lui de urmēză orânduielei de Iotesie ce prin hrisov s'a alcătuit de către măria ta, și să arătăm Măriei tale in scris; următorii fiind luminatei porunci, am cetit mai întâi luminat hrisovul Măriei tale ce este dat pentru Iotesie, si vedurăm la capul 1-iū, că se dă voie și bărbatului, de împreună cu soția lui a face fii de suflet, însă amēdoii să facă tot pre unul, iară nu fie-care din casnicii deosebit câte unul apoi iarăși după povățuirea hrisovului ce se coprinde la al 6-lea cap, am chemat înaintea noastră pe D-lui Vornicu împreună cu soția D-lui, i pre D-ei Medelnicerăsa Elenchi muma copilei, și întrebând pe amēndouē părțile, ne-am îndestulat, și ne-am încredințat și chiar din graiul D-lor, că darea și primirea, copilei de suflet este cu înduplecarea și tōtă voința atât a Dumneaei Medelniceresi, cât și a D-nelui Vornicului, i a Dumnēei Vornicesei; decī Dumnelui Vornicul fiind in vârsta bătrânețelor și avēnd voie după luminat hrisov Măriei tale ce este dat pentru Iotesie a face fii de suflet de împreună cu soția D-nelui, și fiind Iotisia acēta și cu voia și primirea mumei ceii firesci și spre folosul copilei, și spre mai bună creștere și sporire, de vreme ce fără tată fiind și cu muma veduvă scăpătată și însărcinată și cu alți copii, își dobândesce norocul intrând in casă cinstită și de frunte, de aceea dară am găsit bună și primită cererea și rugăciunea D-lui Vornicului, ce face către Măria ta, fiind următorii chiar după orânduiala Iotisiē ce s'a alcătuit de Măria ta, și lăudat cugetul D-nelui, luând fică de suflet iarăși din nēmul și rudenia D-nelui; pentru care după luminată poruncă, și nu lipsim a arēta Mării tale, ca să se dea luminata întărire Mării tale asupra facerii acestei Iotisiī a Safti copiliī, fiica Dumnēei Medelniceresi Eleni.—1801, Ghenarie 13.

D. Al Ungro-Vlahii, Nicolae Brancovēnu vel Logf.

Cod. XLIII fila 247.

1. Veđi documentele din anexă după cod. XLIII fila 25 și fila 97.

môrte, domnitorul de ordinar 'l erta de pedépsă.¹ Aşa se întemplă casul cu jalba Niţei Fotea, care cere Domnitorului liberarea din Ocnă a lui Mihaï bucătarul, fiind-că vrea să'l ia de bărbat. Acest Mihaï bucătarul, originar de peste Dunăre, era osândit la Ocnă, căci a lovit cu cuţitul pe un căpitan de poteră şi pe alt individ, îmbătându-se într'o cărciumă, ba şi pe o femeie ce privea la scandal. Fata Niţa Fotei, cerënd pe osândit de soţ departamentul de criminalion intră cu anafora la Domnitor, dicënd că «rugăciunea ce o facem rămâne la milostivirea Măriei tale spre ai-se hărăzi osânda vinovatului.»—1800, Iunie 6.

Domnitorul, în 7 Iunie 1800, pune următoarea rezoluţiune pe anafora judecătorilor: «Cu acest mijloc ertăm Domnia mea osinda acestui vinovat, adică îndată acum ce se va slobođi de la închisóre să se şi cunune cu jăluitoarea, iar necununându-se îndată să se aducă iarăşi la închisóre, ca să se urmeze porunca oşindei lui ce este dată. Şi poruncim D-tale, Nazirule al armăşiei, aşa să urmezi.» *Cod. XLIII fila 28.*

Un pitac domnesc, în 5 Iulie 1805 reguléază orele de adunare a Divaninţilor :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Cinstitilor şi credincioşii Dumnévóstră Boerilor Veliţi ai divanului Domniei mele, fiind-că tréba judecăţilor Norodului este cea mai d'intăi datorie a Dumnévóstră, dregătoriilor Domniei mele, de a se căuta fără de pregetare şi cu osirdie, şi fiind-că acum ăiua s'aú mărit, luminând sórele de diminéţă mai nainte de nouă césuri, poruncim dar, ca de acum înainte să aveţi a vă afla Dumnévóstră diminéţă la doué-spre-đece ciasuri toţi la curte, negreşit pe tóte dílele, unde să staţi Dumnévóstră la cercetarea pricinilor, a căuta necontentit tréba judecăţilor, cu silinţă şi cu tótă cuviinciósa osirdie spre a lua sfrşit a fiecărui pricină, ca să nu pătiméscă Norodul întru acésta, cu perdere de vreme şi cu cheltuială aşteptând. De care poruncim Dumitale cinstit şi credincios Boeriule al domniei mele vel Logofét de Téra de sus, să faceţi porunca acésta cunoscută la toţi Dumnélor Veliţi Boerî şi să dai Zapciilor Nizam după datoria D-vóstră, ca şi ei să urmeze fără de cusur slujba şi datoria lor spre a avea la numitul ceas pe toţi şi *Potheş'erii* strînşi şi aduşi aici la curte, atât pe cei ce aú a se înfăţoşa înainte Dumnélor Boerilor, cât şi pe cei ce aú a se înfăţoşa la Divan

1. La rugăciunea femeiei, soţia de curënd căsătorită cu un Ilie, care aú fost surghiunit peste hotare pentru o gâlcévă ce-a făcut la cafeneaua din Beilic în 1800 Octombrie, Domnitorul iartă pre soţ şi-i redă dreptul de a se întórce în tэрă. *Cod. 43 fila 157.*

înaintea noastră, fiind-că și înși-ne noi, în zilele de Divan avem a căuta judecățile Divanului de la acest ceas înainte. *Tol. pisah. gd.*—1805 Iulie 5.

Cod. XLIX fila 228

Un proces care atinge moralitatea familiei, supunerea și respectul fiului pentru tată e cel dat jos în notă. ¹

1. Prea Înălțate Dómne

Dumitrache Postelnic sin Mihălache Vătavu din sud. Prahova, jăluesce Mării tale că sunt acum nouă ani, de când s'au pripășit pe lângă casa tată-său o curvă de muieră de la Slănic sud Saac, cu care muieră după vrăjile ei cele curvesci, au cădut tată-său în păcatul curviei cu dēnsa, încă trăind mumă-sa, și din pricina aceștia cunoscēnd mumă-sa pe tată-său că este de tot robit în dragostea ei, și neputēnd a'î face înfrânarea cea cuviinciosă, dobândind mare aht au cădut la bōlă și au murit de sint acum 7 ani, și că după mōrtea mume-sei au rēmas această nelegiuită de tot stăpănitōre pe casa tātāne-său, și între acești nouă ani ce au avut tată-său, atât banī, cât și vite au prăpădit cu dēnsa, făcēndu'i haine și scule, care nu se întāmplă a fi la alte jupānese acolo în orașul Cāmpinei, până în cât l'au băgat la datoriī tal. 3000 și că nu este numai de datorie, ci încă l'au schimbat din firea ce au avut, și că acum datornicii viind au început să vīndă din ale tată-său ce au rēmas, și această curvă cunoscēnd că nu mai are ce mânca a început a se trage la oparte, dānd banī cu dobāndă de pe la unii alții, și pe dēnsul avēndu'l numai singur fecior, căsătorit fiind, se uită cu ochii și nu are ce să facă; și să rōgă Mării tale ca să fie luminată poruncă cu omul Măriei tale către Dumnealor boeri Ispravnicī, ca să o rădice din casa tată-său spre a scōte și pe tată-său din întunerice la lumină, fiind cu păcat fecior fiindu-i și numai pe dēnsul avēndu-l, să se uite cu lacrimi cum stăpānesce o muieră fără de cununie, și numai cu farmece, tōte ale tată-său și că el din pricina aceea se află în tōte ale tată-său întocmai ca un străin și că această muieră când a venit în casa tată-său îmbrăcăminteā ei era o zeghe, o fotă, un ștergar în cap și fără de încălțăminte, iar acum se află cu o mulțime de haine, și alte scule i vite care anume le arată în jalbă, și casă făcută lângă pōrta casii tată-său; după a caruia jalbă, cu luminată porunca Măriei tale, orānduindu-se Ene copil din casa de Divan, ca prin scirea Dumnealor Ispravnicii județului să iae și pre Mihălache tată-său și pre acea femeie să-i aducă aici la Mitropolie, sē-i înfățișeze înainteā prea sfintului părintelui Mitropolit, ca să lase să se facă cercetare în urmarea cea cuviinciosă și fiind-că pre sfinția sa se află eșit în Eparhie, am intrat noi în cercetare; decī zapciu cel orānduit au înfățișat înainteā noastră, atât pē Mihălache până va găsi pre acea femeie, cât și pe Enache Vechil, și cumnat jăluitarului, cu adeverintă în scris, (neputēnd însuși veni fiind însărcinat cu trebă de ale județului, după cum arată D-lor Boeri Ispravnicī), și întrebānd pe Mihălache ce are a răspunde? cu totul se apără dicēnd că nu este vinovat la fapte necuviincioase cu această femeie, și cum că de ani cinci nu se află în stare de a face acest fel de fapte, fără numai pe această femeie împreună cu bărbatā-său îi are slugi în casă de l

Biserica continuă de a avea mână puternică în societate, cum se

caută la neputință, fiind om bătrân și neputincios, și cum că hainele ce i le-au făcut el sunt pentru simbria ei, nevrând ca să ia bani, care haine se vedură și de către noi, și după starea femeii i a bărbatului ei dă bănuială, nefiind de potrivă unei slujnici ce slujesce la acest fel de casă, după cum este a lui Mihălache, însă ori cu ce mijloce vor fi făcute nu are cădere a le cere fiu-său jăluitarul, mai vartos câte dintre cele ce sunt arătate în jalbă lipsesc, tăgăduind femeia că nu sunt mai multe de cât acestea, cum și pentru banii ce au arătat că sunt dați cu dobândă la uni alții, s'au mulțămît singură că ori-câți bani va dovedi jăluitarul că are dați cu dobândă, să fie ai lui, iar pentru datoria, în care arată jăluitarul că se află tată-său din pricina ei, arată tată-său, că adevărat au fost făcut datorie în anul trecut din pricina unei slujbe ce au luat, dar au plătit dintrênși, și mai este dator tal. 600 la un loc, și ořeș ce mai puțin la alte părți, care nu ajunge nici până la tal. 1000, iar din pricina femeii ăcece că nu a făcut nici o datorie; am vedut și înștiințarea Dumnealui Paharnicului Hrisoscoleu, Ispravnicu județului ce face către D-nelui vel Vistier, arătând pe Mihălache vinovat cu această femeie, și cum că l'au scos și din minte și mai ăcece că până într'atâta s'ar fi obraznicit, în cât odată gâlcevindu-se cu numitu Mihălache, și el fiind neputincios l'au luat de barbă și l'au trântit și l'au bătut, și auđind Vătavul de plaiu ce este acum și cu fiu-său, adică a lui Mihălache, au mers și l'au scos din mânilor ei, și însciințându-se D-nelui de această faptă, până au trimes să o ridice a prins de veste și a venit aici la Bucuresci, și cum că de nu i-se va da D-nelui cređemint, se va orându omul Măriei tale credincios ca să cerceteze, și se va îndestula de tot adevărul. După totă cercetarea ce am făcut, cât pentru pâra de faptă necuviinciosă ce face Dumitrache Postelnicu asupra tătâne-său, nu ar avea cădere, măcar de ar fi și adevărată purtarea cea rea a tată-său, fără numai pentru obrăsnicia ce a făcut această femeie, ca să ia pe tată-său de barbă și să'l bată, se înteleg că s'a parachinisit fiu-său, de a pornit această pâra, nesuferind necinstea tată-său, fiind și din destulă pricină de bănuială că pôte să se sfetirisască și tot avutul casii lui Mihălache, când ea a avut până într'atâta îndrăsnire ca să'l bată, căci numitu fiu-său nu șeade cu dănsul în casă, cu tôte că atât Mihălache, cât și mușerea cu tot tăgăduiră la acesta, dar mai mult se pôte da cređemint însciințării D-nelui Paharnicului Ispravnic, care nu se sfiesce a merge și omul Măriei tale spre cercetare, și în cea mai de pre urmă, cererea cea mai cu temeiu, atât a jăluitarului cât și a vechilului său, fiind mai mult ca să lipsescă femeia acesta de acolo din plaiu, i s'au ăcis bărbatului ei ca să se mute la altă parte, pentru ca să lipsescă bănuiala și gâlceva ce este între tată cu fecior, și atâtă nu vrea, pricinuind că au casă făcută acolo, și bucate semenate, apoi pe urmă înduplecându-se, au ăcis că va da zapis el cu soția lui cu soroc hotărît, că după ce și vor vinde casa și cele ce mai au acolo vor lipsi cu tôte și se vor duce la Văleni-de-Munte, de unde se trage el; însă vechilul lui Mihălache într'un chip s'a odihnit, iar într'altul s'au pricinuit, cât de alte ori au făcut ei acest fel de tăgăduință cu legături prin cuvânt că vor lipsi, și tot au rămas pe loc, și face cerere ca să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnelor boșeril Ispravnic, să-i ridice de acolo, a căruia cerere primită fu și de noi pentru ca să lipsescă totă bănuiala, însă fără a nu se păgubi părții de celea ce vor avea acolo, ca să ia altele care prețuindu-se după dreptate să-i plătescă

póte vedea din actele din notă, dar brațul mirean îi este însă de lipsă, ca să 'și esecutive otăririle.

VIII

Țeranii. Slobodiile. Țiganii. Sudiiții.

Sub o domnie care număra două flagele ca fómetea și invaziunea bandelor lui Pasvantoglu, nici că rămâne indoială, că fericit n'a fost țeranul. De altmintrelea nici o prefacere în nizamurile cu referință la el: același pont orî clacă, aceléși condițiuni de viață și de mișcare. Ba, putem dice, că în mai multe casuri, reclamând unele sate, ori unii săteni contra încercărilor de către proprietari, a clăcei, ori dijmei etc. Alex. Moruzi a fost mai tot-deauna pe partea țeranului ¹.

jăluitoru, precum însuși vechilul seú primi, seú când nu se vor mulțami ei pre acea prețuire (a nu le rămănea cuvînt că s'aú năpástuit) să li se pue un soroc cuviincios de a și le vinde cu vreme în prețu ce vor putea, nu dicem însă întraceea Diastimă a sorocului, să fie și ei locuitori acolo, ci pe dênșii acum de loc să'i depărteze dintr'acel județ, asemenea și bucatele ce le aú seménat și le vor stringe iarăși în vremea lcr, iar hotărîrea cea desevârșită pentru tóte rămănea a se face de către Măria ta.—1800, Iunie 25.

Cod. XLIII fila 14.

*Nectarie Episcopu Râmnicului,
Iosif Episcopu Argeșului.*

Io Alecsandru Constandin Moruz Voevod

Intărim Domnia mea anaforaua sfinției lor părinților Episcopi, la care și amëndoué părțile rămăind fără cuvênt, s'aú mulțamit după cum aú dat și adevărînta lor în scris la logofeția Divanului, și poruncim Dumneavóstră Ispravnicilor să faceți urmare cum se coprinde mai jos.—1800, Iunie 28.

1. Veđi cu referința la clacă, în anexă, actele din cod. XLII, fila 103 verso 104, și 107 și 336 (28 Maiú 1801) și 220 v. 222 verso și 223.

Petițiunea marelui logofet Niculae Brâncovénul din 20 Decembrie 1799, asupra locuitorilor de pe moșia episcopiei Râmnic, că își pasc vitele și le adapă pe moșia sa Babiciul din Romanafi și nu dau nici un avaet anual:

«Șciut este Înțelepciuneî Măriei-Tale, că o moșie are datorie să hrănescă dobitocele numai ale celor ce locuesc într'ênsa, cari clăcuesc și-și dau dijma la stăpânul moșiei, iar nu și ale străinilor de pe alte moșii».

Se rógă deci, să fie oprite vitele streine de a pasce pe moșia sa, fără prealabilă invoire ce avaet să dea. Domnitorul, la 27 Decembre 1799, ordonă Caimacamului Craiovei a se conforma cu cõdica Divanului și obiceiul pămêntului: Locuitorii, ce nu aú loc de pășiunea vitelor pe moșiile unde șed și unde își fac claca se învoesc cu stăpânul moșiei de aléturea unde găsesc loc

Ceea ce a trebuit să adăogă greutatea țăranului ba une-ori și a birnicului din mahalalele Bucureștilor, a fost angaralele și requisițiunile ce au ocazionat conducerea de oștiri româno-turce contra lui Pasvantoglu ¹.

O altă plagă erau pentru unele județe ale țerei Gelepîi, cari asupriau sătenii prin cumpărături aprópe forțate de produse, vite, etc. Cunoșcem un cas unde Gelepîi, sub cuvânt că aveau suhaturî pe unele moșii, inchiseseră până și comunicațiunile la fântâni ale ómenilor de n'aveau chip nici să-și adape vitele la propriile fântâni făcute de ei ².

Dreptul de *protimisis* la arendare de moșii, și-l conservă țăranii și-l revendică în mai multe rënduri, fie față de boerii proprietari, fie față de proprietăți monăstiresci ³.

Proprietatea și-au menținut monopolul cărciumelor ⁴ și în mai multe rënduri au dobândit apărare de păduri ⁵, deși cu respectul

de pășiunea vitelor și plătesc suhat pentru pășiune, cu care se scad din claca ce-o dau la stăpânul moșiei unde șed, iar fără de această invoială sunt propriți, fiind-că un stăpân de moșie este dator să hrănescă dobitocele numai a celor ce locuesc pe însesî moșia aceea a sa, de la cari se folosesce cu claca și cu dișma lor, iar nu și altora streinî, după alte moșii. Decî așa să urmeze ispravnicîi și cu judecata dintre Niculae Brancovénul și locuitorî de pe moșia episcopiei Râmnic.

Cod. XLII, fila 128.

1. Veđi în anexă actele după cod. XLIII, fila 297. — 25 Apr. 1801.

2. Veđi actele în cod. XLIII, fila 291, din Sept. 1801.

3. Cod. XLIII, fila 260. — 1801, Apr. 9 — și 150 verso și 151 din 1800 Sept. 14. Asemenea cod. fila 361 v. — Veđi fila 355 v.

4. Mitropolitul la 27 Noembre 1799 cere Domnitorului să se opescă locuitorî după moșiile Mitropoliei de a vinde vin și rachiú de al lor la Balta-Albă, Pri-bégul și Cojocésca din Râmnicul-Sărat.

Domnitorul ordonă Ispravnicilor de județ a se conforma ponturilor și drepturilor proprietății.

Cod. XLII, fila 103 verso.

5. Anaforaua Mitropolitului Dositeiú din 23 Noembre, arată că Archimandritul Nectari, epistat Schitului Goran din Argeș, care este mitoc al Mitropoliei, s'au jăluit că sătenîi din Fetenî și Blidarî, ședători aprópe de hotarele moșiei Schitului au tăiat pădurea Schitului și-și pășiunéză oile prin pășunile Schitului, fără să plătescă și că au arat liveđile Schitului, ba încă locurile, ce le aveau pentru arătură le-au lăsat nelucrate de a perdut Schitul dijma bucatelor.

Mitropolitul cere Domnitorului să se ordone ispravnicilor ca să împedice pe acești săteni de a mai supera moșia Schitului fără prealabilă invoire cu epistatul Schitului, de vreme ce dênșii nu sunt locuitorî de pe moșia Schitului și nu dau clacă, ca să se folosescă de pădure, etc.

dreptului țărănesc de a lua lemne pentru nevoile casei sale, ba în unele păduri și pentru comerciul, plătind anumite taxe seacă dijma de fie-ce car, ori căruțe. Asemenea și-a menținut proprietatea dreptul de pescuire în balii¹.

Domnitorul la 25 Noembre 1799 ordonă :

«Domnăvostă Ispravnicilor ot Sud-Argeș, să cercetați și cât pentru pădure poruncim că de aci înainte să dați D-vostă nizamul cel cuviincios pârâților, sătenii, ca să nu mai pricinuiască pagubă și stricăciune. Cum și pentru pășunea vitelor să-i îndatorați, ca ori să-și pue păzitor a nu mai călca moșia Schitului, seacă de aș trebuință, să se obicinuescă a plăti obicinuitul suhat. Așșderea și pentru locurile de arături și pentru locurile de fânețe, prin cercetare de judecată să faceți hotărîre în scris și să o îndreptați, seacă fiind pricina în alt chip să însciințați Domniile mele».

Cod. XLII fila 107.

1. Anaforaua în dosul jalbiî Nastavnicului de la Mănăstirea Archimandrit pentru a se îndatora locuitorii ce vânăză pește din balta ce are Mănăstirea la moșia Căcămeiu din Sud-Ialomîța, spre a da deciuî la, din trei pesci un pește seacă din trei bani un ban.

Io Mihail Costantin Șutul Voevod i gospod. Zem. Vlah.

D-vostă Ispravnicilor ai Județului veți vedea anaforaua ce ne face D-lui vel. Logofet, pentru care vă poruncim să cercetați, și de s'au urmat acesta să îndatorați pe cei ce vinăză pește a-și da datoria lor după orânduiala Hrisóvelor.—1801, Noem. 28.

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Înălțimeii tale ce mi se dă la acesta jalbă, următorii fiind am făcut cercetare, și din luminate hrisóvele Mărieii tale și ale altor luminați domni d înainte și de pe urmă, vedum coprinđendu-e, că Mănăstirea acesta are moșie în Sud-Ialomîța, ce se numesce Căcămeiu, cu baltă pe dânsa, între moșia Mănăstirii Căldărușani și între moșia Mihaiu-Vodă, și vama Domnăscă de la acea baltă care este întreiala, ori din trei pesci un pește, seacă din trei bani un ban, este hărizită mănăstirii, și se volnicesce omul ce se va orândui de numita Mănăstire să strîngă întreiala, iară Vameșu întru nimic să nu se amestece; decii după cuprinderea hrisóvelor dreptate are mănăstirea, și cu cale este cererea ce face Nastavnicul; pentru care să fie luminată porunca Mărieii Tale către D-lor Ispravnicii Județului, să îndatorăscă pre toți cei ce vânăză pește într'acastă baltă de pe moșia mănăstirii a da întreiala, puind pe cei împotrivorii a urma dreptății și datoriei lor, ca să nu se păgubăscă mănăstirea de mila ce are, iar hotărîrea etc.—1801, Noembre 23.

Cod. XLIV. Fila 14.

Scarlat Ghica vel. logof.

În timpul domniei a 2-a a lui Alex. Moruzi nu s'au făcut *slobodii*. Cel puțin n'am aflat acte de asemenea natură în codicele domnesci. S'au colonizat însă câte-va sate cu sârbi emigrați din Serbia, în urma invasiunii în țera lor a bandelor îngrozitoare ale lui Pazvantoglu. Așa putem cita sârbi colonizați la Cacova¹. (*Cod. XLIII, fila 323 din 26 Mai, 1801*).

1. Mai eacă unele acte relative la țeranii :

Scarlat Cămpinenu vel. Logofăt, la 22 Decembrie 1799, se jălucesce lui Vodă, că la moșia Cămpina din Prahova, deosebit de cărciumile lui pentru vinđarea de vin «mai sunt încă câte-va cărciume înfundate străine, cari alt amestec la câmp, pădure sêu liveđi de fân n'au, fără numai cărciume înfundate și nu se supără a vinde vinuri și rachiuri, dar aduc și fênuri de pe alte moșii, orz i altele de ale moșiei» cu paguba jăluitarului, acum deci cere să n'aibă voie acele cărciume de a vinde decât vin și rachiu.

Domnitorul, la 27 Decembrie 1799, ordonă Ispravnicilor din Prahova să satisfacă cererea Logofătului Cămpinenu, «și de au împotriva a răspunde cevași, să cercetați pricina prin judecată după orînduială și asupra dreptății făcând alegerea cea cuviincioasă în scriș când yr'o parte nu se va mulțami să le puneți đi de soroc ca să vie la divan».

Cod. XLII, fila 128.

Șerban Crisoscoleu, biv. vel. Clucer de Arie, cere Domnitorului ca la târgul de pe moșia sa Bobeni din Buzău, în săptămână odată Joia, târg făcut de 15 ani, să n'aibă voe altul de cât el a vinde vin și a lua de la cei ce vin la târg câte-o para de loc pentru călcarea ce fac moșiei.

Scarlat Cămpinenu vel. Logofăt, la 18 Decembrie 1799, propune Domnitorului respectarea dreptului lui Șerban Chrisoscoleu.

Domnitorul Alexandru Moruz ordonă :

«Poruncim Domnia-mea D-vóstră Ispravnicilor județului să cercetați atât de au acești târgoveți vr'un aședământ făcut cu stăpenu moșiei pentru vinđarea vinului și pentru paraua de loc, cum și în ce chip s'au urmat până acum în diastimă de 15 ani de când arată că se face târgul acesta acolo, și în adevăr cu pliroforie întregă să însciințați Domniei mele. — 31 Decembre, 1799.

Cod. XLII, fila 141 verso.

Act relativ la cisle țeranilor

Anaforaua marelui Vistier Filipescu, din 3 Iunie 1800, prin care arată că au cercetat pentru ómenii ce au fugit din satul Ungheni, din județul Toleorman, de ce pricină au fugit, din supărările ce i-au făcut Iane Țivu Gelepu, sêu căci Voichin și cei-l-alți ai lui iaș asupra cisle, precum se arată în tacirul unui Anastasie Logofătul. Infățișând înaintea mea pe Iane Gelepu cu Voichin, din cercetarea ce s'au făcut, nu s'a putut dovedi, că ar fi fugit din pricina Gelepului, fiind-că unii din fugarii arătară că au fugit când nu era Iane acolo, dar și Voichin a tăgăduit prin jurământ că nici din pricina lui nu s'a strămutat și

Nu numai proprietarul ingenunchia pre țeran contra *pontului*, ci el era despoiat și de funcționari. ¹

cu toate că un Părvul Holțiu săteanul ce se afla de față aici la cercetare, arată și el că n'au fugit din pricina lui Voichin, nici din supărările Gelepului, ci de alte păsură și omenii fugiți sunt cei ce se arată mai jos, dar dându-se bănuială că acesta fiind fruntaș al satului ca Voichin, ca să diafendipsască pe numitul, nu arată adevărul. De aceea nu se poate descoperi adevărul, ce mi se pare a fi cu cale să se orânduască un om domnesc credincios să meargă la fața locului să cerceteze pricina acolo cu deamănuntul și în ce chip va dovedi pricina, din care au fugit acei omeni, să însciințeze Măriei tale, după care să se orânduască de Măria ta răsplătirea celui ce va fi vinovat pentru fuga lor. «Alexandru Moruz, la 5 Iunie 1800, ordonă rânduiind pe un copil din casa de visterie, «să 'l ridice de aici pe numitul Voichin, să 'l ducă acolo la fața locului, unde strașnic dumniavostărispravnicii ai județului să cercetați cu deamănuntul ca să dovediți în adevăr pricina strămutării acestor locuitori și pe vinovatul acela, carele se va găsi că a fost pricinuitor de jafuri și nedreptăți locuitorilor săteni în pricina cistelor, din care vor fi fost siliți locuitorii de a se strămuta din locul lor, să 'l puneți ca să plătescă satului orî-ce mîncătorii și luări de bani se va dovedi că au făcut mai mult, se'u și alte pricini de năpăști și supărări se'u necazuri, întru alte de le-au făcut să însciințați Domniei mele, cu care însciințare se'l dați pe acel pricinuitor în mîna orânduitului mumbașir ca să'l aducă aici spre a-și lua pedepsa». — 1800, Iunie 5.

1. Abusuri de funcționari

Nicolae Brâncovenu vel Logofet la 25 Septembrie, 1799, raportază că au cercetat în condicile Divanului de se află obiceiul îndoit de a lua dregătorii clăci se'u alte iraturi după moșii.

Marele Logofet au găsit porunci date chiar și de Alexandru Moruz «ca să fie opriti zabiții, neferii și zapcii i Căpitani, de luări nedrepte, încă dintru întâia domnie a lui Alexandru Ipsilante s'au oprit și ispravnicii de peste Olt, de luările ce căuta a le întări ca să le facă obicei și să ia parale de pe la neguțătorii ce mergeau pe la târguri, cu cuvânt că păzesc târgurile. Și curat se arată că ispravnicii pentru slujba lor își au plata lor de la visterie, precum și alți slujbași, unii își au lefi, alții scutelnici, alții alte eraturi, ce prin sineturile domnesce sunt orânduite; iar această clacă, ce se jeluesc mănăstirile, că pretendirisc direcătorii județului fiind din cele nescrie și nesciute divanului, care pricinuesc pagubă și mănăstirilor și acelor ce se hrănesc cu acest alișveris, arēt Măriei tale, că găsindu-se de către Înălțimea ta cu cale, să se dea luminată poruncă a se opri această urmare, iar hotărârea...» etc. La 23 Septembrie, Domnitorul aprobă și ordonă ispravnicilor, zabiților și tuturor de obște direcătorii domnesce, sub amenințarea de pedepsă, să înceteze să facă acest fel de cereri.

Maî aducem aci deosebit un act relativ la claca scădută și pontul redus de pe la unele mănăstiri :

Clacă și pont mănăstiresc

O lungă anafora din Martie 1800, semnată de Dumitru Ghica Vel Ban și de Radu Golescu, arată Domnitorului, că în conformitate cu hotărârea lui, mumbașirul aî înfățișat înainte-le pe locuitorii de la satul Jibiea din Argeș al mănăstirii Cozia și pe Panaite purtătorii de grijă al moșiei. Țăraniî au adus maî multe puncte în jalba lor. Maî întâiî pentru țilele de clacă de i-aî arătat că aî avut aședămênt «ne arătară 4 rêvașe ale dumnélor boerilor ispravnicî de maî înainte însă, un rêvaș cu lét 97 Februarie 6, i un rêvaș cu lét 97 Martie 3, i altul cu lét 98 April 23, cum și altul cu lét 98 August 23, ce seria către epistați și către vătaful de plaiî de a odihni pe locuitorii asupra obiceiului ce-aî avut, dar nu putum aduna dintr'acestea vre'o apodixis pentru numărul țilelor de clacă seî pentru altele ale moșiei fiind rêvașe de soroc. Impotriva jâlbii pârâtilor ne arată pârâtuî Panaite, iconomul acesteî mănăstiri, o însciințare a Domniilor sale Pah. Constantin Câmpinenu i Pah. Constantin Ruhet, ce aî fost ispravnicî numitului județ Argeș, în care arată că după cercetarea ce-aî făcut la jalba, ce-aî fost dat epistațiî pentru acești locuitori, ce nu se supunea datoriei lor, măcar că înșii locuitorii aî arătat, că aî avut obiceiî să clăcuiască pe an câte 8 țile, dar împotriva aî scos Alexe, ce atunci era econom, o carte cu lét 1764, a rēposatului întru fericire Constantin Cehan Voivod, coprinđetóre pentru toți locuitorii, ce se vor fi aflând cu locuința pe moșia mănăstirei, să aibă a-și face fie-care claca pe an câte țile 12 în 9 luni, cum și dijma să-o dea din tóte ce va fi pe moșii, atâta numaî din legumele ce vor avea p în grădinî de trēba caselor lor supērare să nu li să facă; vin și rachiî să nu fie numițiî, volnicî a vinde; cum și o poruncă a Măriei Sale Alexandru Ipsilant Voivod cuprinđetóre să clăcuiască țile 12 pe an și că după cercetarea ce aî făcut Dumnealor, chiar din țilele locuitorilor dovedindu-se că nici un aședămênt întărit n'aî avut, găseșc cu cale să-și plătescă cele ce sunt datorî la mănăstire după cuprinderea condiceî divanului; care acelea 2 cărți domnesei le cerurăm pârâtuî, ca să le vedem și noi și țise că nu sunt aicea ci la mănăstire, dar de vreme ce se arată de ispravnicî detem cređemînt; măcar că pârâtiî locuitori fac cerere, ca să le fie claca numaî de țile 6 într'un an, dar nevēđēnd nici o dovadă cu care să ne putem încredința, c'aî avut vr'un aședămênt, la acēsta nu putem pune nici un temeî, ci se cuvine a fi îndatorati să lucreze câte 12 țile pe an. Dar fiind-că Ienachi Scufianu din al doilea epítrop ne arată că după rugăciunea ce i-ar fi făcut săteniî de a-î lăsa pe țile 8 și așa i-aî lăsat cu tóte că vr'un aședămênt înscris n'aî făcut, gășim cu cale a fi următori acesteî clăcuiri de țile 8 și de aci înainte. Pentru dijma fēnului

nedovedindu-se vr'un aședemânt, iarăși cu cale este a se urma după cuprinderea condiceii, adică din 10 una. Dar fiind-că după cercetarea ce-aū făcut ispravnicii, în partea locului s'au luat și se ia dijmă cu câte parale 4 de car, precum pârâții arată, că ar fi avut obiceiū de a da, ci și mai mult de parale 8, să fie îndatoriți, când nu vor vré să dea fên *în natură*, după cuprinderea condiceii, să dea câte parale 8 de car de măsură, fiind slobodī a cosi de la ori-ce liveđi, curățite de ei, iar nu embodisiți precum arată.

Pentru porumb iarăși nu putem afla vre-un aședemânt, ci și pentru acesta se cuvine a urma condiceii, dând din 10 baniți una cu măsurătoare iar nu cu *tacmin*, pentru că tacminul tot-deauna este supus greșeliū. Pentru pășiunea oilor și a caprelor đise pârătul că ar fi avut obiceiū locuitorii să dea câte bani 8, precum arată și obiceiūitul mumbașir că s'au pliroforisit după cercetarea ce aū făcut la fața locului; dar noi căutând pravilnicésca condică vęđum, că hotăresce să ia câte bani 4 de capră, însă 2 vara și 2 iarna, care de acum înainte așa se va urma, numai și locuitorii să'și iconomisescă hrana caprelor cum și a rîmătorilor, a nu face atâta stricăciune pădurii spre paguba venitului moșii.

Pentru nuele cu cale este când vor avé trebuință pentru sineși iar nu pentru vr'un alișveriș, să męrgă la purtătoriul de grijă al moșiei să ia rēvaș de voie către păđitorii pădurarii și așa să tae fără plată, ci fără voie dată să nu fie slobodī.

Pentru islas de vite, precum ne adevărim și din arătarea mumbașirului și din cercetarea boerilor ispravnicii, nici un cuvînt drept nu avură pârâșii, pentru că unii depărtându-se cu șederea de vatra satului nu le vine îndemână a-și da vitele la islazul cel obiceiūit al satului, ci cer altul deosibit, care este spre pagubă.

Pentru care să fie luminată poruncă către Dumnealor numiții ispravnicii ca pe cei risipiți și depărtați de sat, cu acest chip să-ī strângă mai aprópe unul de altul ca să se pótă ajutara cu toți întru tóte, cum și pentru pășiunea vitelor arășisă nu facă smintélă venitului moșiei, căci în acéstă moșie Jeblea, razimă sfânta mănăstire.

Pentru prunī, de vor fi și avut locuitorii acesteī moșii vr'un obiceiū, a nu da zeciuală, dar după cum ne adevărim, fiind-că ei aū adus lucrul la catachrisis, lăsând alte agoniselī, din care să folosea mănăstirea și apucându-se cei mai mulți de acéstă meserie de aū impresurat moșia cu liveđi de prunī, cu carī nu puțin alișveriș fac, se cuvine a-și da dreptul după cuprinderea pravilnicésții condicē. Cum și pentru vin să nu fie slobodī a vinde cu ocaua saū cu vadra, nici pe la crem, fiind în spinarea satului și să facă mare cheder venitului moșiei, fără numai când vor găsi muștereū să-l dea cu ridicata, atât vinul cât și rachiul. Pentru că le face pârătul nesuferite zulumuri, umbând călare și avënd după el câte 10 țigani, și acesta arătare o găsirăm netemeinică, fiind-că el încă de la 16 ale lui Nembre, lét 99, aū mers la boierii ispravnicii,

de aŭ arĕtat a lor ĩmpotrĭvire cu care se judecase mai ĩnainte, precum ne adevĕrim ŝi din un rĕvaŝ izpravnicesc deosebit, cu lĕt 98, August 29, ŝi le-aŭ fĕcut poruncă, care ŝi acea o vĕdurăm, cĕtre vĕtavul de plaiul Arefului, de i-aŭ dat un plăiaŝi de aŭ umblat ĩmpreună cu el ca să se facă ĩmplinire, precum ŝi boerii ispravnicĭ aratā ĩntru acĕstă ĩnsciințare, dar nevrĕnd să'ŝi dee dreptul lor aŝa, iaŭ luat zălōge ŝi se află ŝi acum ĩn păstrarea numitului pârât. Pentru o mōră ce prin o deosebită jalbă aratā pârâtul cā aŭ fĕcut pe vadul mănăstirei un popa Ion din sud Argeŝ ŝi ni se poruncesce a face ŝi pentru acĕsta cercetare, fațā fiind ŝi numitul preot, unul din pârăŝii locuitorĭ ŝi ĩntrebându-se are vre-un engrafon al mănăstiri saŭ al altuĭ cuĭ-va ŝi din epistațĭ, sĕu vre o altă dovadă de voie dată pentru fĕcutul acĕstei mori, diŝe cā nu are. Găsind dar cu cale ca preotul să'ŝi primĕscă dela mănăstire banĭ pe tōtă materia morei, dupĕ cum se află acum, ŝi mōra să rĕmăie a mănăstirei. Pentru care fie luminatā poruncă cĕtre boerii ispravnicĭ de a orĭndui doĭ boerinaŝi din partea loculuĭ cu sciințā de a prețui pĕnă la una ĩn frica luĭ D-đeu, cum ŝi ghinda să o plătĕscă ceĭ cu rĕmătorĭ dupĕ prețul ce a fost vĕndutā la acel neguțator. Pentru cĕte vor fi banĭ de porumb ce s'aŭ luat de la jĕluitoři mai mult, ne plifororisim cā acĕsta s'aŭ urmat din greŝĕla unuia Climent cĕlugăraŝul mănăstirei pre care ĩl orĭnduise numitul econom la strĭnsul dijei ŝi li s'aŭ ĩntors ĩnapoi cu mumbaŝir dupĕ cercetarea ce fĕcurăm.

Semnațĭ: *Dumitrache Ghica vel ban, Radu Goleŝcu. — 1800. Mart.*

Asupra acĕstei anaforale Alexandru Constantin Moruz, pune următōrea rĕsoluțiune:

«Locuitorĭi de la satul Zeblea sud Argeŝ dupĕ moŝia sĭnteĭ monăstiri Cozia, nereminĕnd odihnițĭ la anaforaua ce ne-aŭ fĕcut dumnilor boerii epitropĭ mari, ai spitalelor, s'aŭ ĩnfățiŝat la divan ĩnainte domnieĭ mele cu Panaite purtătorul de grijă al acĕstei moŝii. Unde dupĕ ce s'aŭ cetit ĩnainte domnieĭ mele anaforaua dumnealor numiților boerĭ, am fĕcut cercetarea pentru fie-care mada ĩn parte. Ŝi ĩntăiŭ pentru rĭndul clăcei ĩntrebând pe locuitorĭ ce aŭ a rĕspunde? diŝeră cā numai ŝase diĭle aŭ avut obicei a clăcui pe an, iar acuma acest Panait iaŭ apucat de a clăcui cĕte opt, luând de la ceĭ ce n'aŭ fĕcut clacă ĩn lucru, cĕte talerĭ doĭ de casă pentru opt diĭle, iar de la ceĭ ce aŭ fĕcut cĕte ŝase diĭle le-aŭ luat ŝi parale 20. Cărorā cerĕndu-le să arate cĕte o dovadă, cu care să dovedĕscă, obiceiul de ŝase diĭle ce'l aratā, diŝeră cā nu aŭ nici o dovadă la acĕsta. Decĭ cĕnd vre-o dovadă de alt obicei ŝi aŝeđămĭnt pre mai puține diĭle din 12 cĕt scrie condica divanuluĭ nu aŭ, li s'aŭ diŝ cu hotărĭre, ca mulțamițĭ trebue să fie pre scăđĕmentul ce s'aŭ fĕcut de a clăcui cĕte opt diĭle, care ŝi datorĭ sunt a le clăcui ĩn lucru pre fie-care an fără ĩmpotrĭvire.

Pentru dijma fânului ȕiseră, că încarcă la măsurătoare cu îndoiială și întreială și la plată le-au luat câte 8 parale de car, în vreme ce au avut obicei de a da câte 4 parale. Dar nici la acesta nu avură nici o dovadă cu care să dovedească vr'un obicei osebît. De acea ȕicându-li-se ca să urmeze condiceii divanului, a da din ȕece una fân în natură, răspunseră că mulțumiți ar fi să dea ȕeciuală fân în natură, ȕiseră că fiind la loc de munte și cu anevoie de cărat nu pot duce fânul la isprăvnicelul moșiei și de acea făcură cerere ca să plătescă de car câte șase parale, precum arătară că se obicinuesce și la alte moșii împrejur. De care pentru acesta poruncim, ca ispravnicii județului să facă cercetare și cum se urmază pe la alte sate după moșiile după împrejur, asemenea să fie acești locuitori a da și urma.

Pentru dijma porumbului ce se jăluise locuitorii că peste multă încărcătură ce le face la luatul dijmei le-au luat în silnicie câte opt ștulețe de porumb, la tótă banița, pentru care întrebat fiind Panaite nu putu tăgădui la acesta, fără numai pricinui că așa a găsit obiceiul; fiind însă că condica divanului mai scrie pe de locuitor de pogon câte patru banițe de porumb, de grăunțe, cu banița za oca două-ȕeci și două, iar cu altă luare mai mult să nu fie supărați; poruncim și hotărîm ca după condică să se urmeze și acel porumb, care s'au luat mai mult să li se întorcă înapoi de către Panait, lipsind cu totul acel rēu obicei ce'l provanisesce Panaite, de câte opt ștulețe de baniță. Pentru pășunea caprelor ce se jăluiră că din patru bani ce au fost obicei a plăti atît vara cât și iarna le-au luat câte opt bani; fiind că condica divanului scrie între acest chip: *«pentru capre au să dea câte doi bani, atît vara cât și iarna,»* bine au judecat dumnealor, orînduții boieri și ceia ce i s'au luat mai mult să le întorcă numitul Panait. Pentru nuele i pari, fiind-că în condica divanului se cuprinde că locuitorii, cari sunt șeȕetorii pe însăși moșia acea, pe care clăcuese și dau dijma, să aibă voe a tăia pentru trebuința caselor lor fără de plată, lemne de foc, nuele, pari și alte mărunțișuri, iar nu pentru de vîndare și alișveriș, slobodî să fie jăluitorii acestia de a tăia acest fel de lemne.

Iar pentru de a se rădica și a se muta locuitorii după unde se află cu stările lor nu o găsim domnia mea cu cale acesta, ci poruncim ca fieșcare să rămăie cu locuința pe unde să află nestrămutat, avēdu-și pășunea vitelor, precum va fi avut-o tot-deuna până acum. Pentru liveȕile de pruni, fiind-că condica divanului scrie ca pentru grădinele ce vor avea locuitorii de trebuință caselor lor să fie nesupărați de dijma, fără numai pentru liveȕile ce vor avea de neguțatori de la care se folosesc și se câștigă se dea ȕeciuală din 10 pruni unu, poruncim ca după condică să se urmeȕe, iar împotriva să nu fie supărați. Dar și pentru vîndarea vinului și a rachiului, iar să se urmeȕe după condica divanului, ca se-și vîndă mănăstirea vinurile și rachiurile sale. Iar cānd mănăstirea nu va vrea a pune vinul seū se'l vîndă, atunci locuitorii se-și ia boii de la stăpānul moșii și așa se vîndă ei, dānd de bute câte taler unu și câte

o vadră de vin după condică. Iar pentru ghindă, fiind-că în condica divanului vădurm scriind că pentru rămători, măcar că n'a da locuitorii nimic stăpânului moșiei, dar nici să îndrăznescă să-și bage rămătorii lor în pădurile cele poprite, cea întâi să se tocmescă cu stăpânul moșiei și așa să-și bage. Iar care va îndrăzni fără de întocmélă să-și bage, aceia să plătescă prețul ce putea să ia stăpînul moșiei de la alții. Datorii sunt locuitorii aceștia de vor fi făcut urmare în potriva condiceii, a plăti ghinda aceia cu prețul ce ar fi dat alții. De care poruncim ispravnicilor, să o cerceteze acésta și să facă urmare după condica divanului întocmai. Cum și pentru móra ce a făcut acel popă Ion pe moșia mănăstirescă, poruncim ca ispravnicii să facă cercetare și urmare întocmai pre cum se cuprinde în anaforaua domnilor boerilor orinduții. Am cercetat domnia mea și deosebite provoleme ale locuitorilor ce au făcut la divan, adecă că între alte zălóge le-au luat Panaite și fiarele de la plug, le-au luat și câte patru parale la dusul dijmei de porumb, și nu le-au dat mercial mîncăreii, când au lucrat la trebile mănăstirei după obiceiul ce au avut. Și măcar că Panaite tăgădui că n'au luat fiare de plug ci numai alte bórfe, dar cu hotărîre de obște o țicem acésta pentru toți, că nimeni nu este volnic a lua de la locuitorii zalog fiare de plug, nici măcar de la împrumutătorul datornic, în vreme ce luarea fiarelor plugului pricinuesce locuitorului acela cunoscuta zăticnire la lucrarea pămîntului, a rămânea fără de arături și fără de hrana trebuincioasă. Așisderea și pentru cele patru parale la dusul dijmei de porumb, fiind-că acest obicei nici în condica divanului nu este, nici cu dreptate este a li se mai lua și parale deosebit după ce își dau drépta dijmei deplin, poruncim să li se întórcă. De care pentru tóte aceste, orinduim domnia mea pre mumbașir să meargă la fața locului, unde de împreună cu ispravnicii să facă cercetare pentru tóte și urmând după condica divanului și după cum mai sus poruncim întocmai cu cea ce se va dovedi că au păgubit Panaite pre locuitorii și le-au luat mai mult peste condica divanului, să-l apuce să facă împlinire locuitorilor până la un ban, precum și locuitorii cu ceea ce vor fi datorii după condică asemenea să fie răspundători și de vreme ce numitul Panaite cu purtările lui au dat pricină de neodihnă locuitorilor, a-și lăsa munca lor și a-și perde vremea prin judecări, poruncim ca epistatul mănăstirei să rînduiescă acum când este începerea vremei de căutatul moșiilor un alt purtător de grijă, om de ispravă, carele să păzescă dreptățile locuitorilor, urmând după condica divanului, iar Panait acesta cu totul să lipsescă de acolo».—1800, April 28. (*Cod. XLII, Fila 301*).

Să mai dăm aci câteva acte privind pre țeranii și drepturile ori îndatoririle lor.

Mahalagiii din Cărămidarii de jos, Broșteni și Foișor și-au permis să taie lemne dintr'o dumbravă dela Sintescii din Ilfov, a cărei tăere era oprită cu pitac domnesc.

Au reclamat contra mahalagiilor, Anton logofetul, care de almintrelea și luase în alte rîndurii topórele tăetorilor și lemnele tăiate.

La judecată, mahalagiile sunt porunciți să nu mai taie, fiind pădurea poprită. Câți-va din ei mai semeți, cari bătuseră și pre pădurari sunt osândiți să plătescă logofetului Anton câte 2 taleri gloabă pentru sania de lemne cu 4 boi și pentru cea cu 2 boi câte taleri 1, bani 30, pentru că numai din lene de a merge mai departe au tăiat din dumbravă, «care acesta le curge din lenevire și reutate, ca să nu meargă un ceas cale mai înainte, unde sunt păduri slobode ca să-și taie lemne de foc cu avaeul cel obicinuit al moșiei, mai vartos că ei le aduc aicea la târg de le precupesc și le vînd cu preț bun de se folosesc, aflându-se mahalagiile ședători în București, iar nu sătenii după cum s'au arătat în jalba lor, cu socotelă ca s'ajungă la pronomiile locuitorilor sătenii de pre moșii».

Anaforaua spătăriei mai adaugă că, la judecată câți-va mahalagiile au declarat cu obrăznicie că și de acum înainte tot vor merge să taie din dumbravă și propune ca aceia, anume Neagu cărciumaru, Andrei lipcanul și Șerban lefegiul să fie pedepsiți cu câte 50 toege la tălpi.

Domnitorul aprobă anaforaua la 18 Februarie 1800. (Cod. XLII, fila 206).

Prea înălțate Dómne

Dumnelui biv. vel. Vist. Barbul Știrbei, prin jalba ce a dat Măriei tale, dice că are o moșie în sud Dâmbovița ce se numește Pârvulescii, și pe anul trecut avându-o dată în arendă sătenilor de acolo, astă iarnă au vrut să-i vinđă venitu pe mai mulți ani, și găsind mușteriu au dat tal. 750, pre trei ani; până a nu face vre-o legătură cu acel mușteriu, de la Decembre 20, lét 1800, cu răvaș, au însciințat pre sătenii, că de voesc ei a mai ținea moșia, să-i aducă banii, și i-au făcut răspuns, că cu acel preț lor nu le dă mâna să o ia, și iarăși mai însciință ndu-i în două și trei rînduri, nici bani i-au trimis, nici n'au mai vedut până acum în Rosalii la Sâmbăta moșilor, viind numiții sătenii pentru vase la târg, au cerut să cumpere venitu moșiei, și vreme multă fiind trecută la mijloc le-au dat răspuns, că moșia s'au dat, cari după ce s'au întors înapoi, n'au vrut să îngăduiască pre neguțatori în moșie, și vedînd D-lui Vistieru împotrivirea lor, au însciințat la D-lor Ispravnicii pricina, trimițînd și răvaș lor, unde chiamându-i, la cercetarea ce le-au făcut, ș'au cunoscut greșeala, și au dat zapis că nu se vor mai scula cu nici un fel de pricină, după care mergînd neguțatorul cumpărător să facă venitul moșiei zapt, iarăși nu l-au îngăduit, și se rógă Măriei tale a se da poruncă să nu mai fie supărat arendașul, împlinind și venitu ce vor fi luat de când au isgonit pre neguțatori; în dosul căruia jălbi Zapciul Vătav de Aprođi se poruncesce de către Înălțimea ta, ca dupa jalba părășilor locuitori, fiind pricina orânduită în cercetarea noastră, să cercetăm și arătarea ce face D-lui Vistieriu, și să arătam Măriei tale cu anafora. Luminate Dómne, acei locuitori numai jălbi se vede că au pornit, și

luând luminata buiurdisma Măriei tale însă s'au dus, căci la cercetarea ce făcum Zăpciului ne dete pliroforie, cum că locuitorii nici de cum nu s'au arătat cu acea jalbă, și D-lui Vistieru cerënd dreptate de la judecată, arătăm Măriei tale, întâi că protimisis al locuitorilor ce sunt ședători pe însăși acea moșie, este legat numai până la Maiu întâiu; al doilea că D-lui Vistieru ne arată de vedum, și acelea sineturî ce le areată în jalbă, însă un răvaș al Sandului omul D-lui Vistierului cu leat 1800, Decemvre 20, scris către părcălab și sătenii de la Părvulesci, dându-le în scire cu omu trimis într'adins, că s'au găsit mușteriu acum a cumpăra venitul moșiei pe trei ani în tal. 750, și de voesc ei să cumpere să aducă bani, iar de nu să scie ca să-l deie aceluî mușteriu; în dosul căruia răvaș, la Decemvrie 25, făcu răspuns locuitorii iscălindu-se cincî din ei, cum că ei cu acest preț nu pot lua moșia, iar de voesc D-lui Vistieru să li o dea pe tal. 200 pe an vor luao; ne mai arată și deosebit zăpis de la trecutul Maiu în 24, iscălit de uns-pre-zece săteni unde și-au pus și degetele, ce-l daū la mâna D-lui Vistierului Barbul Știrbeiu, cu coprindere că vîndënd D-lui Vistieru venitul moșiei prin scirea lor, și ei neîngăduind pre arendaș i-au tras la Isprăvnicie, și după rea urmare a lor era cu cale să se pedepsescă, și cădënd cu rugăciune s'au ertat, legându-se cu acest zăpis că se vor părăși de a mai supăra pe arendaș, ei vor fi supuși la cele obicnuite ale pămîntului a le împlini; pentru vinul ce l'au vîndut de la Sf. Gheorghe încóce s'au învoit cu Isprăvnicelul, cum și făina, i mălaiu ce luaseră de la móră s'au dat arendașului; ne arată și cartea Ispravnicilor tot dintr'o și cu zăpisul, că s'au împlinit de la locuitorii cele luate de ei din venitu moșiei, cum sunt arătate și la zăpis; decî măcar că locuitorii nu fuseră față, lipsind de aicea, dar pricina de protimisis al venitului arendeș chiar și fără de scirea lor de ar fi vîndut D-lui Vistieru venitul, dacă nu făcea dava în vreme a cere protimisis, în urmă nu se cădea a mai fi ascultați, cu cât mai vertos că vîndarea venitului fiind făcută prin scirea lor, când ei s'au lepădat că nu le dă mâna, și au dat și zăpis că au greșit, împotriva căruia zăpis iarăși s'au arătat cu asemenea urmare de împotrivire, după arătarea ce face Dumnélui Vistieru, și ține și buțile cu vin ale arendașului în care nelăsându-l să le pue la cărciumi. La acéstă urmare a lor sunt vrednicî și de pedepse, pentru care găsim cu cale, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravnicii județului, ca după zăpisu cu care s'au legat să dea nizam a nu mai supăra pre arendaș și să împlinescă de la ei și tótă paguba i cheltuiala ce au pricinuit arendașului, iar mai arătându-se cu împotrivire, să trimetă pre doi, trei aici la Măria ta cu însciintare, ca să li se facă și pedepsa.—iar hotărîrea... 1801, Iunie.

Scarlat Ghica vel. Logof., vel. Vornic Goleșcu, vel Vornic Știrbeiu, vel. Vornic Ștefi Văcărescu.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

Cu cale fiind Anaforaua D-lor Veliților Boerî după zapisul cel vëdum iscălit de 17 sătenî pârvolescî, o întărim Domnia mea, și poruncim D-vóstră Ispravnicilor să faceți urmare precum se coprinde mai jos. — 1801 Iunie 16.

Cod. XLIII, fila 361, verso.

Protimisis al locuitorilor la arendă

Locuitorii dajnicî din satul Poiana-Lungă și din satul Românescî, s'au jăluit, că un Panaite Bulucbașa a luat în arendă moșiile aceste ale Vistierului Știrbeiû din județul Dâmbovița și că numitul arendaș îi năpăstuesce și îi încarcă la tóte obiceiurile pământului, mai mult peste ceea-ce ei au avut obicei din vechime de la stăpânii moșiei, cerënd a avea dreptate de la Domnitor, «ca orî să fie supus dreptății a nu-i încărca și a-i năpăstui la obicei ce au avut, sóu cu protimisis să îi întórcă banii și să ia moșiile în stăpânire». Domnitorul a poruncit justiției să infățișeze ambele părți, să se facă locuitorilor îndestularea cuvenită, ca să rămăe odihnii sóu când vr'o parte nu se va mulțami s'o sorocescă la divan. Tribunalul conformându-se buiurdismeî domnescî au făcut poruncă către Zapeiul plășei Bolintinului, ca să trimiță pe arendaș să stea la judecată cu locuitorii, dar el a refuzat de a veni dicënd, că n'are judecată cu nimenî și că va continua a stăpâni moșia până la Sf. Gheorghe viitor. Și atunci de vor avea locuitorii vr'o judecată cu dënsul va arëta și el zapisul la judecată. Tribunalul arëtând nesupunerea arendașului cere deslegare la 1 Februarie 1800.

Intre judecătóri este semnat chiar serdariul Ioan Știrbeiû.

Domnitorul la 10 Februarie, 1800, ordónă Ispravnicilor de Dâmbovița: «Veți ști că pârâțul arendaș, după ce nu s'au supus a veni aici la D-vóstră și după ce s'au sculat atăția ómenî jăluiterî de a veni după dënsul, iar el nici aicea la Divan nu s'au arëtãt, purtându-se locuitorii de colo până colo, și fiind-că și în cea-l'altă domnie a nóstră au dat locuitorii jalbă cerënd protimisis și acum în anul trecut au dat iarăși asemenea jalbă la Martie 26; acum dar fiind-că cererea de protimisis pe anul viitor o făcură locuitorii în vreme încă mai înainte sorocului, ce este la Sf. Gheorghe viitor, vë poruncim cu hotărîre, ca pentru anul viitor dând locuitorii prețul acela, ce prin blestem se va dovedi că-l ia stăpânul moșiei de la alții să se protimisescă negreșit după condica Divanului și să faceți moșia teslim la jăluitorii».

Cod. XLII, fila 188.

Prea înălțate Dómne

Locuitorii din douë sate Sărulescîi de jos și de sus, sud. Ilfov, ce sunt ședători pe moșia D-lui Banului Nicolae Brâncoveanu, prin jalba ce au dat Măriei

tale pentru Grigorie Ieromonah Egumenaș schitului Dobrenii, ce este vecin cu acea moșie, ȃic că schitul avnd heleșteu, unde iși avea trebuințele lor, nu urmz vechiul obicei, ci îi apucă să lucreze cte două ȃile clacă căci adapă vitele, și le ia din inul și cnepa ce topesc, dijm, și nu-ı las să prindă pesce în heleșteu nici cu undița, iară obiceiul a avut ca să fie sloboȃi la tte fără de a da alt-cevaș, ci numai într'o ȃi făcea clacă la dregerea zăgazului, pentru care se văd aduși și cu trépéd; și ınftișndu-se ınaintea D-lui Banului Nicolae Brancoveanu, ȃic că i-a ınvoit să clcuiasc numai o ȃi pe an, și să fie sloboȃi la tte, apoi Egumenu s'a ıntors, și le a ȃis să facă și zăgaz pe moșia D-lui Banului, care acsta voindu-o și Dumnelui Banul, le-a și dat voie, și Egumenu nu vrea să dea ınscris nici la una, nici la alta; ın dosul căreia jlbı mi se poruncesce de către ınlțimea ta să aducă pe amndou părțile ınaintea mea, să cercetez, și de va fi precum jluesc, că ınaintea D-lui Banului Brancoveanu cu mulțmita amndorora părților s'a ınvoit, să ındatoresc pe Egumen de a face acel aședmint ın scris, după luminata porunc Măriei tale, Vtavul de paharniceı, zapciu cel ornduit a adus pe amndou părțile ınaintea mea, și cercetnd de acst ınvoire, rspunse Egumenu că i-a ȃis Dumnelui Banu, acestea cereri ale jăluitoilor, care fiind spre multa pagubă a schitului, și ın potriya obiceiului pmntului nici una n'a putut să le primsc, artndu-ı ıntiu anafora D-lui Banului Scarlat Ghici, cu lét de acum, Iunie 9, cu cuprindere, că prin jlb a artat Egumenu cum că ımpejurul heleșteului sunt patru sate, unul pe moșia schitului de la care n'are suprare, iar trei pe moșii strine, carele și vitele iși adapă, și inul topesc, și pescele ıl vîneză, și nu vor să dea nimic mnstirei, cu cuvnt că așa s'aŭ urmat mai nainte, cernd Egumenul că de la topitul inului să se opréscă, că mre pescele, și la vnarea pescelui să aibă voie numai cu undița, iar pentru adpatul vitelor să ajute la dregerea zăgazului, și D-lui Banu arată că după condica Divanului nu are nimenea voie să vneze pesce ın heleșteul stpnului moșiei, cum și pentru topitul inului, cu tte că nu este scrisă ın condic, dar după obiceiul pmntului, iară nu este slobozenie fără de voie de la stpn; a cercetat și obiceiul cum s'aŭ urmat, și a artat Egumenu, cum a fost acest schit pustiu și ne cutat mulți ani, și n'a avut nici un nizam de ornduial, iar de un an rnduindu-se cuvioșia sa Egumen, de acum a cerut a se urma obiceiul pmntului, de care a scos și porunci de la Măria ta către Ispravnicı, și porunci de la Ispravnicı a se urmă asemenea, cum să urmează și la alte heleșteie, și nu s'a supus; mai ȃice Dumnelui Banu, că cererea Egumenului de a fi oprıți locuitorii să nu topsc inu, cu cuvnt că are mai multă pagubă de ct dijma ce ar lua, n'a găsit cu cale, iară dijma din in să ia cum se urmz și la alte heleșteie; pentru adpatul vitelor să ındatoreze a clcui dou ȃile după obiceiul pmntului. Egumenu s'a mulțmit pe o ȃi clacă la dregerea zăgazului; acst Anafora tot atunci se vede ıntrit și de Măria ta cu porunc către

D-lor Ispravnicii județului, ca să facă urmare, iară având locuitorii a răspunde pe unul, doi să-î trimiță la Divan; imi arată și anaforaua D-lor Ispravnicilor către Măria ta, de la Iunie 28, că făcând urmare luminatei porunci, unul din trei sate ce era înpotrivitori au rămas mulțumiți după Anafora, iară două sate ce sunt acum jăluitoari au arătat că pentru vênarea peșcelui vor fi mulțamiți, iară pentru topitul inului, nu pot a da zăciuală, și că vor să cêră voie de la stăpânul moșiei a face și ei heleșteu; iară Egumenu a dis, că topitul inului să lipsescă, și pentru adăpatul vitelor nu cere nimic, și tot nemulțămindu-se i-au sorocit ca la sfîrșitul lui Iulie să vie la Divan, după care neurmând a veni, au pornit Egumenu jalbă, și s'au orânduit de Măria ta Mum-bașir paharnicel să-î aducă, care Mum-bașir mergend, au dat zapis carele-l vêdui, dintre acêstă lună Septemvre 2, iscălit de mulți ômenî dintre acești jăluitoari tot mărturii, ce-l dau la mâna Egumenui, cu coprindere că ei n'au nici o judecată, și să vie să dea dijmă din in, i cânepă, iar pentru pesce să vênaze și cu undița și cu coșuri; am întrebat pe jăluitoari de este acest zapis al lor, și nu-l tăgăduiră că al lor este, și că dijma din in au și dat-o. Egumenu în potrivă dișe că adevêrat dijmă au dat, iară zapisul acesta nu l-au primit, căci sunt iscăliți martori, iară nu adevêritori, și pentru că au dis să aibă voie la vênarea peșcelui și cu coșul și mergend Mum-bașir înapoi să prefacă zapisul, ei au venit la Divan; am întrebat dară pe jăluitoari să-mi arete ce le este cererea? și rēpunseră că de nu va voi Egumenu să-î lase slobođi și la vênarea peșcelui cu cotețe, și să nu ia dijmă din in, cânepă, când vor topi, ei vor să facă heleșteu pre moșia D-lui Banului Brancoveanu, că le-au dat și voie; în potrivă Egumenu dișe, că D-lui Banul Brancoveanu nu are loc de heleșteu, fiind-că acolo unde vor ei să facă este în temeiul heleșteului schitului, și schitul rēmâne fără de heleșteu, și iarăș ceru Egumenu ca topitul inului să lipsescă, și la vênarea peșcelui să aibă voie cu undița, iară nu și cu alte meștesuguri, cum și vitele să le adape, fără de a fi îndatorati să facă vre-o clacă, și iarăș nu primiră jăluitoari; le-au mă făcut întrebare jăluitoarilor, că acolo unde voesc să facă zăgaz de heleșteu, de este departe pe heleșteu schitului, seú de se calcă apa heleșteului schitului? și rēpuse că o calcă jumătate, iară Egumenu dișe că o calcă două părți, decî a se da voie locuitorilor să facă ei heleșteu, că supêrarea heleșteului celui vechiu este în potrivă dreptăței și a obiceiului pământului, iar la cele-lalte a se îndatora este cu cale, fiind iarăș după obiceiul pământului, și că cu *Musaadea* din dreptățile ce are Egumenu, care neputend-se îndupleca la invoice arăt Măriei tale, ca să se facă cea desăvêșită hotărîre, de către Înălțimea ta. — 1801, Septemvre 13.

Cod. XLIII, fila 563.

Scarlat Cămpineanu, vel. Vornic.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

Locuitorii din satele Sărulescii de sus, i de jos ot. sud. Ilfov, cu apelația ce ne-au dat, s'au înfățișat la Divan înaintea Domniei mele cu Gregore Iero-

monah Egumenaș schitului Codrenii, dîcînd locuitorii cã obiceiurile ce cautã Egumenul sã le facã acum, nu le-au avut mai nainte, și cã dupã învoirea ce au făcut nu este Egumenul urmãtoriu, a lãsa adecã slobodî la vênarea pescelui și la topirea inului fãrã de dijmã, și la adãpatul vitelor fãrã de ñile de lucru, pentru care s'au cerut de Domnia mea zapisul învoirei ce ñice cã au făcut, și vëdum o adeverințã a cãñi-va locuitorii din jãluitoarii aceștia iscãlindu-se întrênsa martorii de la acêstã luna Septemvre 2, ce o scriu la mãna numitului Egumen cu coprindere, cã nu au nici o judecatã, ce sã vie sã-și dea dijma, iar la vênarea pescelui sã nu fie opriți și cu undița și cu coșurile ; dupã care acêstã adeverințã ñiserã cã au și dat dijmã din in din douë-zeci una ; s'au întrebat însã, la cine s'au aflat acêstã adeverințã ? și arêtarã cã la Mum-bașir ce au fost orãnduit, datã de cãnd au mers sã-i aducã la Divan, darã de Egumen nu s'au primit pentru pricina vênãrei pescelui, și pentru cã n'au fost iscãliți adevëritorii ci martorii, care adeverințã nefind zapis de învoialã, dupã orãnduialã au rãmas jos, și am cercetat Domnia mea pricina și obiceiul pãmêntului, care se urmêzã de obște, și întâi pentru vênarea pescelui, fiind-cã atãt dupã condica Divanului cãt și dupã obiceiul pãmêntului, ce se urmêzã la tôte heleșteiele de obște, ne pliroforisim, cã nu sunt volnici locuitorii a vêna precum sunt la alții, am hotãrit Domnia mea cã numai cu undița sã vênețe, precum și Egumenul o primi acêsta înainte Domniei mele, fãrã de a le cere nimic, iarã cu coșurile, cotețe, plasa sêu cu alte meșteșugurii, sã fie opriți ; așisderea și pentru topitul inului, i cãnepã sã fie slobodî, dupã cum acêsta o primi Egumenul, darã sã-și dea locuitorii dijma din 20, una, dupã cum și locuitorii și Egumenul ñiserã cã așa se urmêzã și la alte moșii, și așa se și învoirã înainte Domniei mele ; așisderea și pentru adãpatul vitelor sã fie slobodî fãrã a le cere ñile de clacã la nici un fel de lucru, dupã cum și la acêsta se învoi Egumenul înainte Domniei mele ; iarã de o face ei heleșteiul al lor, fiind-cã D-lor Veliții Boeri ne deterã pliroforie de obiceiul pãmêntului, cã în locul ce cer ei de a face heleșteu este spre vêtãmarea și stricãciunea heleșteului vechi al schitului, li s'au ñis darã sãtenilor, cã de a pricinui vêtãmari și stricare vechiului heleșteu al vecinului, aceasta nici nu este cu dreptate, nici sunt slobodî, ci fiind-cã și adãparea vitelor le este slobodã, precum și cele-l-alte, precum am ñis mai sus, au a fi mulțãmiți cu acestea, pentru care am dat Domnescul nostru sinet, ca și o parte și alta sã urmeze dupã cum am hotãrãt mai sus. — 1801, Septemvre 15.

Cod. XLIII, fila 562.

Prea înãlțate Dómne

Cu prea plecata mea Anafora arêt Înãlțimeii tale așeqãmîntul ce am făcut cu satu meu Obilescii, din jud. Ilfov, ca în loc de obișnuita dijmã și clacã sã-mi deie pe fieș-care an 75 chile grãu bun, curat, și 75 chile orz, iarã bun curat, vënturãndu-l bine, și aducẽndu-l ei în Bucuresci la casa mea, care așe-

dămînt se va vedea de Înălțimea ta că este făcut din cea-l-altă fericită Domnie a Măriei tale, adevărită și de Boerii Ispravnicii, ce era atunci, decî fiind-că se îndărătnicesc de a nu-mî da aceste chile de grâu pe anul trecut, dîcînd că grăul ce mî-a adus acum este pentru anul de estimp, cu îndreptări că în anul trecut n'au fost grău, arăt Înălțimei tale că din lenevirea orânduitului Ispravnicel acolo, au întărziat în anul trecut de al aduce, înșelându-l că-mî aduc mie grăul, și eî îl ducea la tîrg de-l vindea, precum și pe mine iarăși mē înșela Ispravnicelul, că ađi, că mîne mi-l aduc, cari acum făcînd bucate prisos decăt trebuința lor, nu se supun a aduce suma de an după legătura lor; mē rog Înălțimi tale să se deie luminată porunca Înălțimei tale, cu Mum-bașir, orânduit prin marafet D-lor Boerilor Ispravnicii, și șetrarului Nicolae orânduit Zaheregiu pentru trebuința Impărătescă, să-mî împlinescă acestea 75 chile grău de la dînsii, care Mum-bașir să vie dinpreună cu grăul, iar de se vor pune iarăș cu împotrivire, arătînd iarăș minciuni că nu au grău, să-mî împlinescă de la dînsii banii, după cum veî hotări Înălțimea ta, seú după prețul de an, au cum s'au vîndut grăul la oborul tîrgului de afară, seú după cum umblă acum prețul grăului, iarăș la oborul tîrgului de afară, s'au să-l cumpere eî cu căt preț se vor putea învoi cu vîndătorii, și să mi-l aducă eî aici în Bucurescii la casa mea. Prea înălțate Dómne eú prea plecată sluga Măriei tale sunt păgubaș de dijma lor, și de claca lor din care putém să mē folosesc mai mult fiind îndestui ómenî; estimp am și lipsă de bucate pentru hrana casei mele; mē rog Înălțimei tale, să fie ascultată rugăciunea mea, ca să se supue de a-mî da grăul după legătura zapiselor lor, că acest aședămînt l-am primit cu multă milostivire asupra-le, mai vîrtos ca în anul cînd era mare lipsă de bucate în cea-l-altă Domnie a Înălțimei tale de ajunsese chila de grău po. tal. 50, le-am dăruit acelea 75 chile de grău lor, însciințându-mē Ispravnicelul meú, că cu adevărat bucate n'au făcut, care de pe acelea bucate puteam să iaú 7 pungî și jumătate, și nici pentru claca lor ce-mî era datorî să-mî facă nu i-am superat, iară eî și atunci făcuseră bucate, și avea și bucate vechi, care pe ascuns le aducea și le vindea la obor. Acum umblă cu aceiași înșelăciune să mē păgubescă și estimp; mē rog Înălțimei tale și pentru zăgazu heleșteului de a fi îndatorați întocmai după pont al 7-lea ce au în zapisul lor, să se deie luminata poruncă Înălțimei tale către D-lor Boerii Ispravnicii ai județului, să-î supue prin zapciu plășei, la vremea ce sunt legați de al drege dându-le ca ajutor și alte două sate de pe moșia mea, Sărulescii aprópe de satul Obilescii, fiind drum mare Impărătesc, pe dînsul de umblă neconținut ziua și nóptea, care stricându-se nu numai că mē păgubesc eú de apă și de pesce, ci se face și mare zătignire drumașilor, zaharelii Impărătescii, și altor porunci, care de la județele de la vale merg la județele de sus, și de la celea de sus, la celea de la vale, cum și la două cetăți Impărătescii Silistra și Brăila; pentru tóte acestea arētări rămîne a se face hotărîrea cea desăvêșită de către Înălțimea ta. — 1800, Septemvre 2.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Dumnévóstră Ispravnicilor ai județului veți vedea Ansforaua ce ne face D-lui ciustit și credincios Boer Domniei mele vel. Log. de țeara de sus Nicolae Brancoveanul, pentru care vă poruncim Domnia mea, ca după aședemintul ce aș acești locuitori de pe moșia Obilești cu D-lui stăpănu moșiei, prin zapisul lor care îl vedem Domnia mea să-î îndatoriți D-vóstră de a fi întocmai următori, și ași împlini datoria lor fără de împotrivre. — 1800, Septemvre 8.

Cod. XLIII, fila 114, verso.

Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

La acéstă Anafora a Dumnealor Veliților boeri, amândouă părțile învoindu-se și mulțumindu-se, după cum și adeverință în scris aș dat la Logofeția Divanului, întărim și Domnia mea și poruncim ca după cum se cuprinde mai jos să se urmeze. — 1800, August 21.

Vel. Logofăt

Cond. 43, fila 103, verso.

Prea înălțate Dómne

Andreï Olariu, i Lepădat Boncilă, vechil și altor opt locuitori ot. satul Aricești, sud. Prahova, au jăluit Înălțimei tale, pentru luminata Domniță Ecaterina, soția răposatului Vistieriu Ienache Văcărescu, că ei se află cu locuința pe moșia unui Diacon Pana condicar, și nici o hrană pe moșia Domniți nu fac, ci numai, căci sunt tot o siliște cu ómenii de pe moșia luminăției sale, în siliște a clăcui. câte patru țile pe an, îndatorându-î ca drept aceste țile să-î aducă câte 1000 oca sare de la Ocnă pe an, și fiind-că în anul trecut n'aș adus sarea îi apucă să plătescă câte tal. 3, bani 90 suta, și cer dreptate, căci își plătesc datoria lor la moșia unde șed, după a căror jalbă fiind-că ni se poruncesce de către Măria ta ca să cercetăm pricina, și să arătăm cu anafora prin Zapciu Vătav de păhărniceï, aș adus orânduitul Zapciu pe jăluitori înaintea noastră, față cu Dona biv. Logof. za Vist. Vechilu luminatei Domniței, care răspunse că adevărat casele acostor zece ómenii cad pe moșia aceluï Diacon, dar vitele lor le pasc și le hrănesc pe moșia Domniței, și pentru acea pășune sunt aședăți din vechime cu casa răposatului Vist. Văcărescu, a clăcui câte patru țile pe an, care numai de când este în slujbă acestei case sunt ca la 20 de an, și tot-d'a-una aș făcut jăluitorii acéstă clacă nelipsit, fără a atinge și a se împotrivi vre-o dată; s'aș întrebat jăluitorii de aș avut un aședămint ca acesta, și nici ei nu tăgăduiră, fără numai țiseră, că n'ar fi cu dreptate a clăcui, fiind-că după cum trec vitele lor pe moșia Domniței, așa trec vitele sătenilor Domniței pe moșia unde șed ei, și că unul din jăluitori după ce aș lucrat acelea patru țile de clacă la slujba Domniței, când s'aș bătut niște porumb,

i la prașila de porumb, 'l apucă pârălabu să plătescă, și din bani sării ceia ce 'l ajunge, așisderea dîseră că ceia ce aŭ vite sunt bucuroși a clăcui Domniței acelea câte 4 dîle, iară ceî ce n'au vite să fie scăduți a clăcui pe jumătate, adecă 2 dîle pe an, împotriva cărora răsponse Vechilul Domniței că de la jăluitar nu cere nimic, fiind-că Domnița are legătură cu pârălabu, ca pentru acelea dîle de clacă ale ómenilor ce șed pe altă moșie, nu-și hrănesc vitele pe moșia luminăției sale, să fie datorî a-î aduce pe an de la Ocnă câte 1000 oca sare, și fiind-că în anul trecut n'au fost următori a-și împlini datoria luî după legătură a aduce sare, pe dânsul 'l apucă ca să-î o plătescă, și el să caute cu ceî ce n'o fi vrut a merge să-î aducă sare, și cum că nici o clacă n'au făcut jăluitarî, neavînd Domnița vre-o poslușanie acolo de cât adusul sării, cerînd ca să dea jăluitarî zapis cum că nu-și vor mai pasce vitele pe moșia Domniței și să fie în pace, decî fiind cunoscut că își pasc jăluitarî vitele pe moșia Domniței ca unî ce șed alătura, și nu pot face într'alt-fel, și fiindu-ne făgăduit de dânsî că aŭ avut acest aședemînt cu casa rēposatului Vist. Văcărescu, pe care l'au și urmat din vechime tot-d'a-una și pînă acum, nu aŭ cuvînt a strămuta așezămîntul acesta, fiind cu voința lor așezați în curgere de atâți anî pentru hrana vitelor lor, ci rēmân îndatoriți ca și de acum înainte să clăcuiască acelea câte patru dîle pe an la poslușania Domniței, fără de a pricinui că trec și vitele de pe moșia Domniței la moșia unde șed ei, căci moșia nu este a lor, nici aŭ cuvînt cu acēsta a se îpotrivi, fiind cunoscut că unde șed nu este loc îndestul pentru hrana vitelor, și pentru acea după trebuința ce aŭ de-și pasc vitele pe moșia Domniței, la moșia unde șed ei sunt așezați de daŭ acest ajutor câte 4 dîle de clacă pe an, iară cererea ce li se face de către pârălab din satul Domniței, spre a plăti sarea pe bani, acēsta n'am găsit'o cu cale, în vreme ce sarea se putea aduce și cu chirie, și să fi purtat grijă Domnița a o duce la vreme să nu se păgubescă, și pe locuitarî să-î fi pus la alta poslușanie, după cum spun că unul dintr'înșîi aŭ și lucrat acelea dîle la ce l'au pus Ispravnicul Domniței, ci asemenea să-î pue și pe ceî-l'alți a-și împlini dîlele, rămășiți din anul trecut în alt lucru, fără a fi supērați cu cerere de plata sării, și Dumnelor Ispravnicî să-î apere a nu se bântui la acēsta, însă dîcem că numai ceî ce aŭ venit de se hrănesc pe moșia Domniței, fără de a fi supērați și aceia cu cerere de a plăti sare, iară ceî ce n'au vite să fie cu toți nebântuiți, de vreme ce aședemîntul acesta este numai pentru pășunea vitelor, iar nu și pentru șederea lor, fiind-că șederea le este pe altă moșie, și nu este nici un cuvînt pentru ceî fără de vite a se supēra de clacă, cum și cererea Vechilului Domniței ce face spre aî da jăluitarî zapis ca să nu mai trecă vitele lor pe moșia Domniței, iarăș nu fu primită, fiind lucru care nu pot să-l păzescă, de vreme ce moșiile sunt lipite una de alta, iar hotărîrea. — 1800, Aug. 14.

Isaac Ralet vel. Vorn., Vel. Logof. Grigorie Brancovean, Vel. Stol. Nistor.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Dumnévóstră Ispravnicilor Slam-Râmnic vei vedea Anaforaua ce ne face prea sfinția sa părintele Metropolitul, pentru care poruncim D-vóstră, ca pentru locuitorii de pre moșia schitului, de nu vor fi avënd vre osăbit aședômint, care să se fi urmat și să se fi păzit, să urmați condicile Divanului, și să-î îndatoriți a-și răspunde elaca și dijma din semănături, oprindu-î și de la vîndarea vinului, i a rachiului, cum și pentru pădure, urmând după obiceiul locului, să dați nizamul cel cuviincios după condica Divanului a nu mai tăia și a o sfărma, ca să se păzescă orânduială pădurilor, așisderea și pentru acel drum cu Nicolae Cotescu, i pentru cășăria cu ceauș Ioan Chesat, înfățișindu-î înaintea D-vóstră să cercetați pricina prin judecată și dreptatea urmând să hotărîți în seris, și să îndreptați, sêu ne odihnindu-se vre-o parte de acolo cu alegerea D-vóstră în scris, să-î sorociți la Divan. — 1800, Decemvre 9.

Cod. 43, fila 220, verso.

Prea înălțate Dómne

Cu smerită Anafora însciințăm Măriei tale că cuviosul Egumenaș cel avem orânduit la schitul Vărzărescî, Metoh sfînteî Metropoliî din sud Slam-Râmnic, ne însciințeză cum că locuitorii ce sunt ședători pe moșia schitului nu s'ar fi supuind de a clăcui și a-și da dijma din semănăturile bucatelor, i a legumelor ce pun pe această moșie, ci staî cu împotrivire ne dându-și dreptul lor, vîndînd vin și rachiî fără de a nu avea voie, cum și pădurea ce este prin prejurul schitului, puindu-se în silnicie o afanisesc cu tăierea cherestelelor pentru a lor alișveris, nefolosindu-se schitul cu nimic, și întru tóte pricinuesce pagubă, asemenea și un Nicolae Cotescu ține un drum sub stăpînirea sa, care drum cade pe moșia schitului, și fiind-că acest drum este ordinarico de merg ómeni în pădurea schitului pentru trebuința cherestelelor ce fac, i altor lemne trebuincioșe, și se întore tot pe acest drum, nemaî fiind altul, pentru care trecere și întórcere aî obiceiî ómeni din vechime de daî la schit din carul cu doi boî, parale două, iar de carul cu patru boî, parale patru, care acest avaet acum de la câtă-va vreme 'l ia mai sus numitul în silnicie, embodisind stăpînirea schitului, și pretendirisind cu un cuvênt, că acest drum ar fi pe moșia sa, iar nu pre a schitului; ne mai arêta numitul Egumenaș și pentru un ceauș Ión Chesat, ce are cășărie pe altă moșie a schitului ce se numesce Balta-Albă, tot într'acest județ, și nu se supune de a și face aședômintul cu schitul, pentru care rugăm pe Măria ta ca să se facă luminată poruncă Înălțimei tale către D-lor Boeriî Ispravnicî aî județului, de a da porunca cea cuviincioșă acestor locuitorî, ca să-și deie fieșce-care dreptul sêu, după pravilnicésca condică, poprindu-î de vîndarea vinului și a rachiului, ca să nu mai vîndă, cât și de tăiatul pădurîi, ca să nu mai taie făr de orânduială; asemenea și pentru acel drum mare să

se facă scumpă cercetare de cade pe moșia schitului, s'eu pre a maî sus numitului, și așa să se facă isbrânire, ca să nu maî fie prigonire, silind și pre acel ceauș Ivan, de a-și face aședemînt pentru cășărie ; de acêsta rugăm pe Măria ta, și aniî Măriei tale de la Domnul Dumneđeu rugăm să fie mulți și fericiti.— 1800, Decemvre 8.

Al Măriei tale către Dumnezeu rugător și smerit părinte sufletesc.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei.

Cod. 43, fila 221.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod Zem. Vlachiscai

Dumnévóstră Ispravnicilor ot. sud Dâmbovița, și ot. sud Vlașca, veți vedea Anaforaua ce ne face prea sf. părintele Metropolit, pentru care poruncim D-vóstră că atât pentru dijmă, i clacă și vênđarea vinului i a rachiului urmând după condica Divanului, să aveți a da acelor sătenî nizamul cel cuviincios de îndreptare și urmare ca să nu se păgubescă sfânta Metropolie de drepturile moșiei sale, cât și pentru locurile de semănături ce și le au pe moșia unde locuesc, și păzindu-le le fac suhat de vite, ne urmând a-și paște vitele în locurile ce au de pășune, i pentru locurile ce coprind în siia pe altă moșie, de care se pun de-și vënd la alții, să o cercetați și acêsta cu amăruntu, și iarăși să dați nizamul ce se cade, ne îngăduindu-i la urmări în potrivă, și ori să îndreptați, s'eu să insciințați Domniei mele. — 1800, Decemvre 15.

Cod. 43, fila 222, verso.

Prea înălțate Dómne

Cu smerită Anafora insciințăm Măriei tale că în județul Dâmbovița, i a Vlasca are sfânta Metropolie niște moșiore, anume Basești, Ghimpênca în sud. Dâmbovița, i Petróia și Căinênca în sud. Vlașca, și fiind-că aceste moșiore sunt aprópe una de alta unde sunt și sate de ómenî locuitori ungurenî și de cei de aici pămêntenî, încă din đilele celui întru fericire răposat Metropolit Cozma la lét 1792, s'au făcut arêtare prin Anaforaua Măriei sale Mihaiu Vodă Suțul pentru acești locuitori că nu se supun a-și da dijma din semănăturile bucatelor, i a legumelor, cât și al pomilor, i din fânete și a altor venituri ce sunt ale moșiei lor, asemenea și pentru clacă arêtând nesupunere de a nu clăcui câte đile două-spre-đece, la care Anafora de atunci s'au dat poruncă cu hotărîre către Dumnélor Boeriî Ispravnici, ca să facă pe acești locuitori de a-și da dreptul lor din tóte, și a clăcui două-spre-đece đile după hotărîrea pravilniceșcii condici, la care până la o vreme s'au urmat, iar acum vedem că la tóte pricinuesc împotrivre ne vrênd a urma acei hotărîri, cari fiind cu totul

împotrivorii, mai vîrtos acei ungurenii din satul Băsești, i Valea Lupului tât la țilele de clacă și la dijma pămîntului după obicei, cît și pentru semănăturile bucatelor, grâne, orz, i porumb, cum și pentru plugurile celea obișnuite părăsindu-și locurile din prejurul lor ce sunt pe aceste moșioare, trec pe alte hotare de moșii, și viind pe moșia Petróia (iar a Metropoliei) din sud Vlașca și coprind locuri, care le place, și unele le ară pentru trebuința lor, altele le vînd pe bani altora, și cu acésta pricinuesc multă păgubă moșiilor sfintei Metropolii, întâi pe locurile de semănături ce sunt împrejur și aprópe de ei, le au părăsit făcându-le suhat de vite, nevrînd să-și pască vitele unde este loc slobod pentru izlaz, al doilea și mai vîrtos că la Petróia, unde năvălesc de și cuprind locuri atît pentru ei, cum și vînd altora de pe alte moșii stréine, s'ar putea împărtași locuitorii ce șed chiar pe aceste moșii Petróia, care din pricina acelor ungurenii sărind în multe rînduri cu gâlcóvă și asupra sătenilor ot. Petróia și a Ispravnicelului nostru, să isterisesc și de arături și de fânețe, pentru care la trecuta luna lui Iunie două-zeci judecându-se cu dînșii, Epistatul cel avem orânduit înaintea Dumnélor Boerilor Ispravnici ai județului, vîdurmă făcută o poruncă a Dumnélor către Zapciu plășii, întru care coprinde curgerea pricini, poruncind ca să-și supue pe numiții Băsești a-și cunóște dreptul făcendu-și claca de două-spre-zece țile pe an, dându-și dijma cea obișnuită din tóte, și să-și propréscă vitele de pe acelea locuri ca să le are, și când nu le va ajunge locuri prin știrea Ispravnicelului Metropolii să li se mai deie și într'altă parte și să-și pască vitele unde este islaz slobod, poprindu-și de vin și rachiú al lor să nu vîndă pe moșia Metropoliei, și nici o urmare nu saú făcut acei a D-lor, pentru care rugăm pe Măria ta ca să se facă luminată porunca Înălțimeii tale, către Dumnélor Boerii Ispravnici ai județelor, coprinđetóre că atît pentru arături să și le facă în préjma lor pe moșia unde locuesc, și să nu aibă voie a vinde ei locuri la alții fără de știrea și voia Ispravnicilor Metropoliei, și vitele atît ale lor, cum și ale altora vecini din préjur, să și le păzescă a nu face stricăciune semănăturilor și fânețelor, care sunt pentru folosul de obște, iară ale orî-cui vite va strica, și prinđendu-se de Vornicel, să plătescă paguba ce va pricinui, cum vin i rachiú al lor să nu aibă voie a vinde pe moșiile Metropoliei, și dijma, i claca după luminatele porunci ce prin ponturi sunt date să-și supue a urma nestrămutat, de acésta rugăm pre Măria ta, și ani Măriei tale de la Domnul Dumnezeu, rugăm să fie mulți și fericiți.— 1800, Decemvre 12.

Al Măriei tale către Dumnezeu ferbinte rugător, smerit părinte sufletesc.

Dositeiú al Ungro-Vlahiei.

Cod. 43, fila 223.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vod.

Orânduim pe sluga Domniei mele copil de casă de Visterie, să mîrgă și veri-unde va găsi pre numitul Gelep să-l rădice prin știrea Ispravnicilor

judetului și să-l aducă aici, și aducându-l poruncim Vătășe de Vist. să-î înfățișeze înaintea Domniei mele.— 1801, Aprilie.

Cod. 43, fila 291.

Prea înălțate Dómne

După jalba ce au dat Măriei tale satul Poenarii din sud. Vlașca pentru un Sară Iane Gelepul, că având un suhat în spinarea satului lor, care îl ține cu silnicie fără de voia stăpânului moșiei, din pricina lui va să se spargă satul, ne îngăduind nici vițeii cei sugători, nici vitele satului a bea apă din cișmelele ce sunt făcute chiar de săteni, din pomenirea i trebuința lor, iară nu ale suhatului, și când prind din locuitorii satului adăpându-și vitele, îi căznesc cu bătăi nesuferite, îngrozindu-î și cu arme, cerură a-și afla dreptatea de la Măria ta, ca să nu se întâmple satului vre-o strămutare; pentru care îmi poruncești Măria ta că vedând însciințarea Ispravnicilor ce fac pentru acesta de cercetarea ce au făcut în fața locului să fac și eu cercetare, și de curgerea pricinei fără de zăbavă, să arăt Măriei tale, prin Vătav de Vist. cu Anafora, ca să nu-și pérđă locuitorii vremea muncii. După luminată porunca Măriei tale următor fiind și aducând înaintea mea pre numiții săteni jăluitoři și citind înștiințarea ce fac D-lor Boerii Ispravnicii, măcar că numitul Gelep nu fuse de față ca să vedem ce are a răspunde în potrivă și el, dar din isprăvnicésca însciințare, veđ că de bătăile ce au făcut Gelepu sătenilor, nici acolo de față nu au tăgăduit, cum și de neingăduire a-și adăpa și ei vitele la acelea cișmele ale satului, ci încă mai vėrtos cu obrăznicie au îndrăsnit a ȓice către Boerii Ispravnicii cum că așa sunt Gelepii de rėi, și cum că nici de cum nu-î îngăduesc, care însciințare a Dumnelor o alăturai împreună cu acesta a mea plecată Anafora ca să se vadă și de Măria ta, ci pentru ca să nu se întâmple satului vre-o strămutare și visteriei pagubă, să fie luminată porunca Măriei tale a se aduce aici acel Gelep ce au îndrăsnit a ȓice acestea cuvinte către însuși Boerii Ispravnicii, cari sunt Vechilii ai Măriei tale, și să se pedepescă și spre înfrinarea și a altora, și apoi să se isgonescă de pe acel suhat din spinarea satului, de vreme că nu l'au cumpărat, ci îl ține cu silnicie, și nici stăpânul moșiei nu-l voesc, și-și va duce oile la alte suhaturi ca să nu se întâmple satului vre-o strămutare. Iară hotărėirea, etc...

Vel. Vist. Filipescu.

Cond. XLIII fila 291.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod. Zem. Vlahiscaoie.

Cu cale fiind Anaforaua ce ne face D-lui cinstit și credincios Boerul Domniei mele vel. Logof. de țera de sus, o întărim Domnia mea, și poruncim D-vóstră Ispravnicilor ai judetului să opriți acea cărciumă, cum și vinđarea

de pe la casele lor din sat, și în urmă mai având locuitorii aceia vre-o daya vor veni în soroc de 60 de zile la Divan a-și face apelația; să le dați însă de știre ca să le fie știut acest soroc. — 1801, Maiu 23.

Prea înălțate Dómne

Sfinția sa părintele Zehnos, epitropul sfintei mănăstiri Colții, prin jalba ce au dat Măriei tale, țise că mănăstirea având moșie la Licăresci, pre care este satul Licăresci, locuitorii fac vîndare de vin i rachiu în sat, cum și deosebită cărciumă au făcut tocmai la hotărul moșiei, în spinarea satului, unde altă-dată n'au mai fost, și după altă jalbă ce au dat au fost orânduit la D-lor Ispravnicii județului, ca să facă cercetare, și să înștiințeze Măriei tale, ca să iae poruncă de urmare, de unde au adus înștiințare, că pentru vîndarea vinului i rachiului din sat, au dat prinșore locuitorii că nu vor vinde, iară pentru acea cărciumă nouă, fiind făcută în potriva orândueli și a obiceiurilor cărciumilor, au găsit cu cale să se oprască, și cere luminată întărirea Măriei tale pentru oprirea acei cărciumi; în dosul căreia jălbii ni se poruncesce de către Înălțimea ta, că luând sēma jălbii și cererii ce face, să ved și cercetarea Ispravnicescă și să arăt Măriei tale cu Anafora; după luminată porunca Măriei tale urmând, am cerut cercetarea Ispravnicescă, care o vedui cu lét de acum, Maiu 8, iscalită de D-lui biv. vel. Clucer Varlaam, și cu coprindere, ca după luminată porunca Măriei tale, făcend cercetare cu amândouē părțile față, cât pentru vîndarea vinului și a rachiului pe la casele locuitorilor, nu numai au tăgăduit locuitorii că n'au făcut o urmare ca acēsta, ei și legătură prin zapis au dat că de se vor dovedi într-acest fel de urmare să se pedepsescă, care zapis l vedui și eu cu lét de acum Maiu 6, iscalit de mulți locuitori, și adeverind D-lui Clucer Constantin Varlaam cu coprinderea ce se arată mai sus, așiderea vedui iarăși dintr'acēstă cercetare Ispravnicescă și pentru acea cărciumă nouă, ce au făcut o locuitorii din satul Licăresci de pre moșia mănăstirei, aprópe de sat unde s'au găsit și o bute vîndendu-se și cu preț mai jos o para la oca, ca să tragă pe locuitorii de pe moșia mănăstirei, și să batalisescă vîndarea vinului mănăstirei, și la cercetarea ce au făcut, au arētat locuitorii că li s'au dat voia de arendașii moșiei Măgurenii, și au deschis cărciumă acolo, cu cuvînt că au mai fost cărciumă veche într'acel loc, iară Vechilul mănăstirei împotrivă au adus patru mărturii, însă pe uncheaș Iane Pârjolu, pe un unchēs Ión, i pe Tudor Uncheaș ot satu Măgurenii, cum și pe Dumitrașcu Perde, locuitori chiar dintr'acest sat Licăresci, cari în frica lui Dumneđeū au dat mărturie, cum că de la răsmerița Rușilor încóce n'au mai fost cărciumă în locul acela, fără de numai că de sunt 20 de anii trecuți, unu Ilie Cojocariu deschidend cărciumă acolo și țind-o prea puțin, îi s'au stricat prin judecată, în urma căreia s'au mai vîndut douē buți cu vin în car, iară nu în cărciumă, și fiind aprópe de satul mănăs-

tirei, tocmai între hotarele moşiei, unde nici vre un drum mare nu este, şi puse vin şi mai eştin, arătă d-lui Ispravnic că închide vânzarea vinului şi a rachiului de pre moşia M-tirii, şi este cu cale de a se opri; decî după obiceiul pămîntului şi după nizamul cârciumilor fără de dreptate s'au deschis acea cârciumă nouă lângă satul m-tirii, în vreme ce drum mare nu este ca să se cheltuiască vinul cu locuitorii, ci se vede că încă au deschis'o ca să se cheltuiască vinul cu satul monăstirii, şi nici cârciumă veche au fost după dovada ce a făcut vechilii monăstirei cu mărturiile precum şi la preţ puind mai jos după cum este la vecini, şi precum se politivseşte împrejur, iarăşi se învinovăţese, care fiind cunoscut că aduce pagubă acea cârciumă nouă la vecinătate, adică la satul monăstirii, şi cu vre-o jalbă nu s'au arătat în urmă acei locuitori, urmîndă după dreptate, ca să se dea şi luminată întărirea Mării tale, cu poruncă către d-nelor Ispravniciei, să se oprască cârciuma, şi în urmă mai avînd vre-o dava vor veni la divan să se judece până în soroc de 60 de zile, iar hotărîrea cea desevêrşit rămîne a se face de către înălţimea ta. — 1801, Maiu 21.

Vel. Logof. Ghica.

Cond. XLIII, fila 329.

Prea Înălţate Dómne

Locuitorii ot-satu Gherghiceni, jud. Ilfov, moşia Mitropolii, jăluind Măriei tale pentru ispravniciei ce-î avem orânduiri acolo, cum că-î supără peste dreptate şi obiceiul pămîntului, atât la dijma bucatelor, a fâneţelor, cum şi la altele se orânduiesc la noi ca să o teorisim, şi fiind-că şi ispravniciei şi cei mai mulţi jăluitori se află acolo, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravniciei judeţului, ca orî unul din D-lor, seû alt cine-va din partea D-lor împreună şi cu omul Mitropoliei, să mîrgă acolo în faţa locului, să cerceteze cu deamêruntul de tóte câte se jăluiesc ei, şi să facă arătare Măriei tale. — 1801, Maiu 28.

Al Mării tale către D-şeu rugătorul fierbinte şi smerit părinte sufletesc.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei.

Cod. XLIII, fila 336 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vod. i gospod

Fiind-că prea sfinţia sa părintele Mitropolit ne face arătare printr'acéstă anafora, cum că atât pârişii ispravniciei, cum şi cei mai mulţi din jăluitorii pârişii nu se află aici, şi că este trebuinţă a se face cercetare la faţa locului, orânduim dar pre al nostru icioglan, ca dinpreună şi cu boerinaşiu ce se va orândui din partea ispravnicilor judeţului, amêndoi împreună să mîrgă acolo în faţa locului, unde pentru tóte pâriile ce aduc Gherghiceni asupra acelu

ispravnicii, făcând cu amăruntă cercetare, în ce chip se va dovedi adevărul pricinii, pentru fieș-care madea osebit să aducă Domniei mele pliroforie înscris, aducând împreună și pre pâriții ispravnicii și pre doi dintre Gherghiceni jăluitorii vechilii și din partea celor-l-alți.—1801, Maiu 24.

Prea înălțate Dómne

Cu smerită anafora însciințăm Măriei tale că sfinta Mitropolie are o moșie în jud. Vlașca ce se numesce Căinénca, pre care moșie din vechime a fost sat, unde se află și acum biserica și după vremi s'aũ spart satul de la Biserica și aũ început a veni pe moșie ómenii de prin alte sate, cari nu s'aũ aședat tot în locul satului, ci s'aũ pus cu șederea care unde i-aũ plăcut pre moșie, este mai bine de 2000 de stânjeni și ei se află ca la 40 de casași, neavând nici grădinii, nici pomii, ci numai risipiții preste tótă moșia și acésta nu aũ făcut pentru alt-ceva, ci o făcu numai ca să aibă îndestulat islaz pentru vitele lor, neprimind a face seménaturile pre acéstă moșie, ci își făcu seménaturile pre altă moșie străină, iar pre a Mitropoliei moșie o pascu cu vitele lor, fără de nici o rînduială și casa Mitropoliei nu se folosese cu nimic, după care mai înainte se folosea Mitropolia cu mult din dijmurile bucatelor, iar acum și alții de cer să-și facă seménaturile pre acéstă moșie, aceștia le staũ împotriva și nu-ı îngăduese și nici elacă nu-și fac după coprinderea pravilniceșcii condicii, ci încă sar cu împotrivire și la ómenii Mitropoliei, bătându-ı și în multe rînduri; asemenea ne mai însciințărăm de la epistatul moșiei pentru un Adam Ungureanu, carele împreună cu fratele său Vasile, și aũ făcut un Făcău de móră pe acéstă moșie în apa Néjlovului, cu aședemint ca să dea embatic pe an la sfinta Mitropolie; iar vinu și ráchiu al lor să nu aibă voie a'ı vinde fără numai al Mitropoliei, acum s'aũ pus de aũ luat în arendă loc de la vecinii rázași peste apă în dreptul morei, și aũ făcut cărciumă unde n'aũ mai fost altă dată și nu numai că se păgubese sfinta Mitropolie cu cărciuma lui, ci încă apururea ar fi având gálcevi și bătăi între dinșii, după cum chiar cărciumarul Mitropoliei veni de ni se jălui, cum că în trecutele zile, numitul Adam Ungureanu, împreună cu alții aũ sărit de 'l-aũ bătut, atât pre el cât și pre soția lui fórte cumplit; pentru care rugăm pe Măria ta, ca să se facă luminată porunca Înălțimei tale către Dumnélor boerii ispravnicii ai județului de a le face zapt, ca orı să se adune la Siliștea satului cea veche, unde este și biserica, de a nu mai fi risipiți peste tótă moșia, și a-și face elaca, dându-și și cele obicínuite ale pământului, seaũ de nu vor voi să-ı siléscă a se trage la urma lor, unde-și plătesc și dajdia, cât și pentru cărciuma ce aũ făcut în potriua morii Mitropoliei de a se ridica, făcându-se îndreptare și pentru bătaie; de acésta rugăm pre Măria ta, și anii Măriei tale de la Domnul Dumneșeu rugăm să fie mulți și fericiti.

Al Măriei tale către Dumneșeu fierbinte rugător, smerit părinte sufletese.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Domnia-vóstră ispravnicilor ot.-sud Vlaşca, veţi vedea arătarea ce ne face prea sfinţia sa părintele Mitropolit printr'acéstă anafora, pentru care vă poruncim Domnia mea, ca înşi-vă unul din D-vóstră să mergeţi acolo în faţa locului, unde făcând cu amăruntul cercetare, atât pentru împrăştiata locuinţă acelor săteni pre moşia Mitropoliei, cum şi pentru acea cârciumă, ori să daţi D-vóstră nizamul cel cuviincios de îndreptare, seaă să înştiinţaţi Domniei mele pre larg ce pliroforie a-ţi luat prin cercetare şi vedere la faţa locului, ca să dăm porunca cea cuviinciosă de urmare.—1801, Maiū 29.

Prea înălţate Dómne

Locuitorii de la Gherghiţa, jud. Ilfov, au jăluit Măriei tale pentru Nicula sin Anastase grecul, arendaşul moşiei Gherghiţa a Sfintei Mitropolii, arătând pentru prădile, bătaile, închisorile, înfricoşările cu iataganu, şi tóte obiceiurile lor stricate, pentru care dic că au mai jăluit Măriei tale, şi cu luminată poruncă, şi Mumbaşir Edieliu au mers la faţa locului de s'au cercetat cu orânduitu şi din partea D-lor ispravnicilor, şi cu carte de blăstem, după care cere să-şi afle dreptate, atât pentru acela, cât şi de a se ridica acei arendaşi, şi cu protimisis să iae venitul moşiei ca nişte jăluitori ce sunt; după care jalbă a lor, orânduindu-se la noi spre cercetare, vedum pre Grigorie 2-lea Ciubucciu al Măriei tale, că au înfăţişat inaintea nóstră pe locuitorii Gerghiţeni, jud. Ilfov, cu Daniil Dichu şi Nicola Grecu ce sunt isprăvniceii, fiind faţă şi Nicodim protosinghelu vechil din partea Mitropoliei, şi citind jălbile locuitorilor ce au dat asupra isprăvnicelului lor, pentru năpăstuirile şi fapte rele ce dic că le-au făcut la adunarea venitului moşiei, cum şi o anafora a prea Sfinţiei Sale Mitropolitului de arătarea ce au făcut Înălţimei tale, pentru aceşti locuitori, că se împotrivesc la cele drepte ale stăpânului moşiei, şi au sărit şi cu zurba de au bătut şi pre Nicola unul din ispravnicii, apoi am vedut la mâna Mumbaşirului şi altă anafora a prea sfinţiei sale părintelui Mitropolit, care au fost făcută către Înălţimea ta, după întâea jalbă a locuitorilor, care s'au şi întărit cu luminată pecete a Măriei tale, orânduindu-se State 2-lea Peschirgiu, care de împreună şi cu boerinaşiu din partea isprăvnicatului, să mérgă amêndoi la faţa locului, unde pentru tóte pâriile ce aduc Gherghicenii asupra isprăvniceilor, făcând cu amăruntul cercetare, în ce chip se va dovedi adevêrul pricinei, pentru fieş-care madea osebit, să aducă Înălţimei tale pliroforie în scris, aducând împreună şi pârii isprăvniceii, şi pre doi trei din Gherghiţeni vechilii celor-l-alţi, după care întrebând mai întâiu de acest State 2-lea Peschirgiu, pentru că la judecată se vedu stând Grigorie al doilea Ciubucciu, ne arătă că acela s'a trimis de D-lui Vel Cămăraş la Craiova cu nisee luminate porunci a Măriei tale, şi au lăsat pre dînsul

vechil ca să-l înfățișeze la judecată ; i-am cerut dară acestui vechil ca să ne arête cercetarea ce au făcut la fața locului, și ne arêta un catastiv din 3 ale acesteï următoare luni, iscălit de State 2-lea Peschirgiu, și de alți doi anume : Anastase Serghiescu și Gheorghe Pashal, care ne spuseră că unul a fost zapciu plășei, și este trimis din partea D-nêlor ispravnicilor, și cetindu-l vêdum scris, că cercetarea s'au făcut prin carte de blăstem, și arêta numele ômenilor, cu ce le-ar fi luat ispravnicii, iar rêsponsul isprăvniceilor nu se vêdu trecut cu pricinile lor, dar mai vêdum și alt catastiv și cu rêsponsurile isprăvniceilor în potrivă, dar ne fiind iscălit de nimeni, nu s'au primit, decî fiind că cercetarea nu s'a făcut cu orânduială deplin la fața locului, și din locuitorii Gherghicenii ce s'au arêtat înaintea nôtră, nu vruse să se încarce cu rêsponsurile și pentru ceî ce lipsesc, și nici că au vechilimea de la aceia, cum și pentru ceî ce sunt aici nu fu State 2-lea Peschirgiu, Mumbașirul cel orânduit de față, ca să ne dea o pli-roforie măcar din gură la pricinile lor, cum s'au dovedit la fața locului ; drept acea găsim cu cale, cu luminată poruncă să-î ducă iar la fața locului alt Mumbașir, care se va orândui de Măria ta, (de vreme că cel din 'ntăiu lipsește) și împreună cu d-lui Clucer Ioan Comăneșu, unul din d-lor ispravnicii Ilfovului, să facă scumpă cercetare la tôte pricinile lor, tot deosebit și cu rêsponsurile isprăvniceilor în potrivă, la care să-și dea și d-lui Cluceru părerea D-sale la fieș-care pricină a lor, după care de-î va putea învoi de acolo, bine, iar de nu, cu cercetarea D-sale, ce va face la fața locului, să aducă Mumbașirul și doi trei, vechilii în scris și din partea celor-l-alți la luminatul Divan Măriei tale, pentru isbrănirea pricinilor, iar să nu vie 20 de ômenii cum au venit acum de nu se pôte înțelege pricina lor, de multe strigări fără de orânduială ; iar hotărîrea... — 1801, Iunie 10.

Vel. Ban Brâncoven, Vel. log. Ghica, Vel. Vornic al Obst., Vel. Vornic Cantacuzino.

Cod. XLIII, fila 355 și 356.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Cinstit și credincios boerule Domniei mele, biv. vel. Clucer Comănene, ispravnic al județului, însuși să mergi la fața locului, d'impreună și cu..... unde fiind și orânduitul prea sfinției sale părintelui Mitropolitului, să aibî a face cercetare de tôte cu scumpătate, de față amêndouă părțile, fiind pariții cu parișii lor și la cele ce vor avea dreptate, să le faci și indestulare, iar pentru cel ce va fi făcut pornire netrebnică, bătênd omul sfintei Mitropolii, dovedindu-l să ni-l înseinițezi.—1801, Iunie 14.

Prea Înălțate Dómne

Egumenul monăstirei sfintei Ecaterini, au jăluit Măriei tale, dicênd că la pêsul și trebuința ce are monăstirea vrênd a vinde venitul moșiei Popescii

ce are în județul Ilfov, aș găsit mușterii pre unu Polihronie negustorul, de dă taleri 1200 pre un an, și numără și banii înainte, cerând și luminata poruncă Măriei tale de odihna cumpărătoru'ui, în dosul căreia jălbî, li se poruncesce de către Înălțimea ta, ca aducându-se și sătenii ce sunt locuitori pre această moșie față, să li se aréte de sunt mușterii ei ca să dea prețul ce dă alții, ca unii ce se protimisesc când vor vrea a cumpăra saŭ nu, și să aréte Măriei tale cu anafora; după luminata poruncă Înălțimei tale următor fiind, prin D-lor ispravniciei județului am făcut scire locuitorilor, că viind un Stoica Céuș și Marcu Birnic vechilii și din partea celor-l-alți locuitori de pe moșia monăstirei Pop-scii, cărora arătându-le vîndarea ce face Egumenii și preț ce dă cel-l-alt mușterii, diseră, că ei mai mult de cât taleri 900 nu dă, nici că să încred a fi mușterii cu preț de taleri 1200, cerând ca să-î încredințeze Egumenii cu primire de blăstem, că nu este economie la mijloc, și așa se vor trage ei, spre a se vinde la acela ce dă taleri 1200, după a cărora cerere în Divan înaintea prea sfinției sale parintelui Mitropolit, fiind și Dumnélor frații Veliți boerii față, aș dat Egumenul încredințare prin primire de blăstem, că nici o economie nu este, ci cu adevărat mușterii dă taleri 1200, și rămîind locuitorii fără de cuvînt de împotrivire, aș dat și adevărta lor în scris, că cu acest preț venitul moșiei nu le trebuie; decî acum are Egumenii totă slobodenia a da venitul moșiei mănăstirei pe un an la Polichronie neguțătorul ce dă acel preț carele să-l ție nesupărat de către locuitori până la anul, și pentru odihna sa să i se dea și luminata întărire Măriei tale, iar hotărîrea...—1801, Aprilie 8.

Nicolae Brâncovenu, vel. logof.

Cod. 43, fila 269.

Io Alexandru Conștantin Moruz Vvd. i gospod. Zem. Vlachschoi

Fiind-că împreună cu această anafora a D-lui cinstitului și credinciosul boerului Domniei mele vel. Log. de țera de sus, văđum Domnia mea și adevărta locuitorilor cum că Egumenii dând încredințare prin blăstem că nu este economie, s'aŭ deslegat bănuiala ce avea, și să rămăe cumpărătorul în pace de către ei, întărim și Domnia mea cumpărătórea numitului Polihronie pre-venitul mănăstirii de un an și să fie nesupărat de locuitori.—1801, Aprilie 9.

Țigani.

Legislațiunea relativă la țigani continuă a fi aceeași ca în trecut. Este demn de a fi citat un crescinesc cas de liberare din robie a țiganilor Mariei Bălăceanu, încă din Aprilie 1797. Sub Alex. Moruzi nisce rude ale răposatei generóse iertătóre a țiganilor săi, aș cercat

să ia în stăpânire țigani, dar Alex. Moruzi a menținut dispozițiunile testamentare ale Mariei Bălăcenu¹.

IX

Comerțiă, Industrie, Fabrici, Văm, Bresle, Têrguri.

Aceleași piedici, cari le-am semnalat sub trecutele domnii, continuă a fi aduse comerțiului și industriei naționale. Tratatetele de comerțiă ale Turciei cu puterile streine mereu se cer a fi aplicabile și în Principate. Acestea proteg prin văm comerțiul și industria streină în dauna celor române,². Apoi privilegiile de cari se bucură neguță-

1. Maria Bălăcenu la 1797 Aprilie 27 a liberat țigani și tôte țigăncile, prin dieta cu mărturia Mitropolitului și a mai multor boeri. Bărbatul răposatei cere să ia sub epitropia sa țigani. Ei refuză «nu primesc a fi legați sub epitropia Clucerului Bălăceanu, cu cuvînt că pôte după vremi să-i supue la jugul robiei». Țigani rămași robi au a da numai pe tot anul la biserica din Pitești câte una oca cêră, cei mai cu putere; iar cei mai scăpătați câte $\frac{1}{2}$ oca, «și țigăncile să nu fie volnice a se căsători după alți țigani streini boeresci seau mănăstiresci, ca să nu intre iarăși la robie, ci tot dintre ei să ia, iar sub altă stăpânire, nici pre partea bărbătescă nu-i supune».

La 1798 Iulie, sora Mariei, Elena Bălăceanu, prin dietă invocă dreptul ei la parte din țigani liberați de soră-sa, dar se mărginesce a-i lăsa sub epitropia nepotu-său Costache Bălăceanu, dar numai să-i ocrotescă, iar să nu-i fie robi. Totuși țigani reclamă la Vodă și cer să n'aibă asemenea epitrop, ci preferă să dea ocaua de cêră la biserică.

Vodă liberéză pre toți acești țigan, lăsându-i ca de voia lor să dea cêra la biserică, și adaogă, că femeile se pot liber mărita cu oi-cine, că deacă chiar s'ar mărita cu țigan rob, acei după lege «pravi'a obștăscă urmată și păzită; ca nimeni să nu îndrăznescă a cununa țigan rob cu muiere slobodă, iar care se va îndrăzni a face acosta, este osândit de a-și perde țiganul, rămânend acel țigan a fi slobod ca și muierea lui». — 1801 August 20.

Cod. XLIII, fila 16 și verso.

2. Veđi despre văm, Cod. 43, fila 38 verso, 67 verso.

torii și industriașii sudiiți, fac imposibilă concurența lor de către neguțatori și fabricanți români, cari singuri sunt supuși la o mulțime de dări angarale, vămide orașe, etc., și mai e de adaos, că *narturile* impuse comerțului cu deamănuntul, care este exclusiv în mâinile pământenilor, mai contribuiesc și ele a îngreua activitatea acestora ¹.

Moratoriile de și acordate în această domnie a lui Alexandru Moruzi mai cu economie, tot nu încetază de a aduce și ele greutatea comerțului, mai ales pământean.

O fabrică aflăm lucrând în a doua domnie a lui Alexandru Moruzi, acea a lui Stănuță, la mănăstirea Mărcuța și producând basmale și țesemeluri. Stănuță are un privilegiu de 15 ani. Fabrica de postav continuă de și cu mers slab ². O specie de grevă s'a întâmplat la această fabrică la care a intervenit cercetare și hotărârea următoare :

«La jalba ce a dat Măriei tale postăvarii fabricei de aici, din Bucuresei că fiind prea supărați întru toate de către ipistatul lor d-nelui Medelnicerul Chiriac Arbut, cer să aibă dreptate și a li se face orânduială să slujiască o săptămână la fabrică și două săptămâni să fie slobodii, iar nu o săptămână de a rândul și una slobodă, precum s'a urmat până acum, fiindu-le cu greu; la care jalbă poruncindu-se de către Înălțimea ta, ca să cercetăm pricina și să însciințăm Măriei tale de curgerea ei, după poruncă, prin zapcilicul vătafului de visterie s'a înfășoșat înaintea noastră amândouă părțile și cercetând mai întâiu de aședământul lucrului lor ce s'a înțocmit în cea-l-altă domnie a Măriei tale, când s'a făcut fabrica acesta, ne pliroforisim (precum este sciut și de mine prea piecatul slugă a Măriei tale, Căminarul Vasilache, ca unui ce am fost epistat, atunci la întocmirea lor) că aședământul și legătura lor a fost ca să tórcă fieș-care, cel de întăia mână 40 oca lână, cel de al doilea 36 și cel de al treilea mână până la 22 oca; după care legătură arătă Medelnicerul, că mai mult se mulțamia d-nialui fiind că scotea postav mai mult și se folosia cu asupra; dar ei nevrând a urma cu lucrul în acestchip, ce în totă vremea celei-l-alte domnii a Măriei tale, de când i s'a dat asupra sa epistasia fabricei, jă'uindu-se ei; că le este cu greu de acest aședământ s'a tot scădut din suma de lână ce era dator să tórcă, însă pe cel ce era dator să tórcă 40 oca l'a lăsat pe 20 oca, pe cei cu 36 pe 18, pe cei cu 22 pe 11 oca, adecă tot pe jumătate numai că tórcă subțire, ca să pótă fi după forma fabricei, cum se cade, dar

1: Despre narturile de sub Alexandru Moruzi, veđi anexele din Cod. 43, fila 344 v. și 65 v. (1800 Iulie 29), nartul mierei, Cod. 43, fila 50, 1800, Septembrie.

2. Se constată această existență a fabricei de postavuri din actul de la 8 Maii, 1801, prin care Vodă scutesce pre Radu postăvarul de a mai sluji la fabrică fiind forțe bătrân. Cod. 43, fila 330 verso.

ei nemulțămindu-se după atâta sincatavasis ce le-au făcut, nici cu acest scădemânt, după ce a venit Măria sa Alexandru Vodă Ipsilant s'au sculat și jălbi neconținute dând Măriei-Sale li s'au făcut nouă aședemânt prin pitac domnesc, ca o săptămână să lucreze la fabrică și una să fie slobodî a 'și munci și alte osebite ponturi, care întocmire ca o săptămână să lucreze, măcar că este cu paguba sa fiind-că de sărbători sunt aperați și nu păzesc să vie la vreme în fabrică și unii nu vin dênșii ei trimit copii nevrâstnicii, din lucrul căruia nu se alege mai nimic, dar ca să lipsescă pricinile și prigonirile lor, îl suferă și îl păzesc și cum că nu numai acestui din urmă aședemânt a urmat, ci încă și dintru acesta le-au făcut musade la multe și că de se va dovedi că au urmat în potriua aședemântului acestuia și iaă supărat mai mult peste ponturile ce se coprinde în pitac, să rămăe de rușine, dar totă socotința lor este, ca printr'acosta, cu vicleșug, neadeverată arătare și provleme, doar vor putea să catorosescă a rămăne fabrica de a nu mai lucra.

Am cerut să vedem acest din urmă aședemânt și arătă un pitac al Măriei Sale Alexandru Vodă Ipsilant ot leat 96 Novembre 29, în care se coprinde cum că postăvariî fabricii în multe rînduri jăluindu-se Măriei sale, că nu sunt putincioși a răspunde în lucru după forma fabricii lăna ce sunt îndatorati și pătinesc forțe de către epistatul ce este orânduit, Medelnicerul Chiriac Arbut și prin cercetarea ce li s'au făcut din porunca domniei sale de către d-nelui vel Spătar, dovedindu-se neadeverate și numai pentru un cuget de a rămăene slobod despre lucrul fabricii, care fabrică fiind-că este nu numai pentru podoba patriei, spre folosul de obște, ci și cu poruncă împărătescă întărită, nu se pôte de a rămăene părăsită, fără numai, înfățișând înaintea Măriei sale pe postăvar; și pe vătașii lor cu Medelnicerul Chiriac Arbut epistatul, după cercetarea ce înșiși domnia sa a făcut n'au găsit la dênșii nici o pricină vrednică seau vr'o dreptate, în vreme ce fără de tăgăduirea lor a fost, că nu numai aședemântul ce au fost întocmit întăiu nu-l răspund, ci încă pe jumătate i-au scăduț epistatul și tôte pările lor s'au făcut veditate de față că sunt pricinuirî numai de a rămăene de tot slobodî de la lucrul fabricii; însă ca să rămăene mulțămii să lipsescă pricinile desăvêrsit și ca să curgă lucrul fabricii cu sporire, le-au întocmit Măria sa acest aședemînt ce este cu totă ușurința lor prin ponturi adecă:

1) O săptămână să lucreze postăvariî la lucrul fabricii și altă săptămână să fie slobodî, cu care orînduială de a lucra o săptămână de rînd, lipsesc de a li se cere suma de ocale rînduite, ci cât va putea scôte fie care într'o săptămână.

2) În săptămăna ce sunt datorî de a lucra să se afle fie care de Lunî diminéta nelipsit la fabrică, până Sămbătă séra, în care, diua să lucreze cu silința, fără de lenevire, iar nóptea să le fie odihna lor fără de a-i supăra, cum și sărbătorile de praznice mari nu se îndatoréză a lucra.

3) Lucrul lânăi însă să-l facă subțire, după forma fabricăi, iar nu după cum este nefolositor și netrebuincios la îmbunătățirea postavului.

4) În săptămâna ce lucrăză, plată de bani nu este, că pentru acesta sunt scutiți și pentru aceea plătesce epistatul dajdia lor.

5) Când vre-unul va fi în adevăr bolnav și neputincios de a lucra, să nu fie supărat seaș silit în zilele bólei lui.

În săptămâna ce sunt sloboși voind pentru folosul și câștigul lor a lucra lână de a fabricăi, să le plătescă epistatul de oca câte 60 de parale, pe câte oca va lucra.

7) Când vre-unul nu va urma a veni în săptămâna de lucru la fabrică, epistatul să-l arete la Spătărie și D-lui Vel Spătar să-l pue pe ucel postavăvar să plătescă taleri 5 la fabrică; sfirșind lângă acesta și cu poruncă strașnică atât către epistat, atât ca să se păzescă orînduiala, cât și către postavăvari, ca să se urmeze întocmai după această hotărîre. Iar când nu vor fi următorii acestui cu destulă ușurință aședămînt, îndatoréză pe epistat să însciiințeze Măriei sale prin d-lui Vel. Spătar, ca nu numai să se osîndescă cu pedépsa ocnei, ci și lucrul și alișverișul postavului românesc să se ia de la dênșii și să se dea la fabrica acesta.

Acest aședămînt dar cum că este cu multă ușurință lor de față este cunoscut și citind întru auđul tuturor acest pitac, am întrebat pre numiții postavăvari, la fie-care pont, de li se păzescă întocmai de către epistat, seaș să urméză înpotrivă la vre-una, și cei mai mulți răspunseră că nu sunt năpăstuiți cu vre-o asuprire peste această întocmire, ci li se păzescă întocmai, iar vre-o cățiva dîseră întêi, că unii neputînd merge ei înșii trimit pe copii lor, și nu-î primesce epistatul. La acest cuvînt că măcar că în ponturi nu se coprînde a-și trimite copii la lucru în locul lor, dar dîse Medelnicerul că neadevărata le este arătarea, în vreme ce nu numai când înșiși au osebită munca pămîntului, adică la seceră, cósă și sapă, cules de porumb și alte d'alde aceste, din cari nu pot veni înșiși părinții, ci și chiar pentru vre-o altă trebuință a casei lor nu vor să vie, primesce copiii, precum la această adevărata este arătarea medelnicerului, căci de câte ori s'a întemplat a merge și unii din noi la acea fabrică, precum și alții, s'au vedut acolo că au fost mai mulți copii de cât ómenii mari și neadevărata le este lor arătarea acesta. Al doilea aș mai dîs, că câte odată cei ce n'au copii neputînd ei merge și trimițînd ómenii în locul lor, îi măglisesce epistatul cu plată mai multă de cât dă ei și ea de lucrăză deosebit pentru alții, ce sunt pe afară și nu vin la slujbă. La care cu totul se arătă epistatul, că nici un lucru ca acesta nu aș făcut nici odinióra, mai vertos că pre lucrătorii pentru postavăvari de afară, ce pune ómenii în loc cu plată, nu-î tocmesce orî să-i așede însuși Dumnelui, ci vatașii postavăvarilor, lăsând acesta a o mărturisi ei, unde și numiții vatași cu un cuvînt se apêrară, că nu șciu nici de cum să se fi urmat una ca acesta, ci ei tocmea ómenii adiaforii, iar n'au luat pe cei trimiși

de cei de aici postăvari, precum arătă aceștia și cerând să aducă de față pre aceea ce i-au tocmii și i-au luat epistatul puindu-i a lucra pentru alții de afară, dîseră că nu sunt aici. Care și acésta măcar că neputîndu-o dovedi, se cunósce, că este numai o pricinuire neadevărată, dar am dîs epistatului, că de acum înainte când nu vor putea veni înșii cei *catavo* postăvari, la vremea secerișului, cóssei, sapei, prășilei și eulesului de porumb, din pricina acestor trebuințe de hrană să primescă pe vechiliî lor, ce vor prinde cu plată și vor trimite la lucru, ca să nu se isterisescă de lucrarea pămîntului și înbelșugarea caselor lor și să nu se strămute adică a-i tocmii pentru alții de afară, orî cu același preț seaî cu mai mare, ci pentru aceea să caute alți ómenî, ce nu sunt tocmii de ei, ca să lipsescă și acésta pricinuire. Și cu mare încredințare dete prinsóre înaintea nóstră, că nu numai la vremea când vor avea mai sus arătatele trebuințe ale hranei și lucrării pămîntului, ci și când vor avea alte trebuințe ale casei și alișverișul lor, va primi pre ómenii ce vor trimite în locul lor și nici îi va supêra și cu nici un fel de măglisîlă, dar și ei să trimită ómenî destoinici și vrednici de acest lucru, iar nu aprachtoși și fără sciință, precum obicinnesc pentru mai eftin, și cu acest mijloc se face îndreptare și acestei pricinuirî.

Al 3-lea aî dîs postăvariî, că nu trimit nici ómenî în locul lor seaî alții pre copii, le ia epistatul câte 2 zloți pe sêptemîna, pentru sêptemîna ce sunt datorî a lucra la fabrică, cerînd a le lua numai câte un leu, și la acésta rês-punse epistatul, că nici odată nu voesce a le lua bani pe sêptemîna în vreme ce Dumisale îi trebue ómenî pentru lucru și de ce să-și bată capul însuși a căuta și a găsi ómenî. Numai Duminicele aî găsit chiar unî din ei și s'aî rugat să primescă bani, că ei n'aî putut găsi ómenî, ci Dumnélui să se încarce a-i găsi și a-i pune în lucru pentru ei. Și socotind că cu acésta le face ajutor, după rugăciunea lor, aî poruncit vâtașilor să primescă bani câte 2 zloți de om pe sêptemîna și să prindă alți ómenî la lucru.

Încă unora ce-i vedea mai săracî, făcîndu-i-se milă *proeriticos* le-aî primit numai câte un leu pe sêptemîna, păgubind de la sine câte 20 parale, pentru pomană.

Care acésta și cu mărturie încredință că în tocmai s'a urmat și prin rugăciune aî primit, dar a se face hotărîre câte un leu de obște, nu pôte primi, că cu un leu nu se găsesce ómenî, precum acésta și înșii ei o mărturisiră, că nu lucréză nimenî câte un leu, fiind lucru învederat, că nu se pôte, dicînd medelnicerul, că de nu vor vrea ei să dea câte 2 zloți pe sêptemîna, să se ardice luarea banilor, să aducă și să tocmescă înșii ómenî precum se vor putea învoi și mai bine primesce acésta lipsindu-i supêrarea și bîntuiala de cap cu a căuta Dumnélui ómenî să pue la lucru. Unde nici la acésta nu avură cuvînt vrednic că sunt năpăstuiți, în vreme ce luarea banilor s'a urmat cu bunăvoința lor și pre alocurea plătea și mai mult de cât lua și nu se cuvine să

se îndatoreze acum Medelnicerul Chiriac a primi să dea numai câte un leu pe săptămână de obște, că cu un leu nu poate găsi, ci de nu vor vrea ei a plăti câte 2 zloți pentru săptămâna ce sunt de rând, să nu se siléscă, ci înșii ei să caute să tocméscă ómenî destoinicî de lucru, cu ce preț vor putea găsi și să-î trimită la fabrică, viind însă la vreme după poruncă, făr de zăbavă, ca să nu se dea zăticnire lucrului, ceea ce cu mulțămire primi și Medelnicerul. Dintr'aceste pricinuirî ale lor nu se cunósce împotrivire la aședémêntul lor de către epistatul fabricéi, ce încă *musaade* mai jos din datoria lor, în vreme ce la punctul al doilea se coprinde ca în săptămâna ce sunt de rând să vie fieșcare de Lunîdiminéta, și cei mai mulți din ei seaű vechilii și copii lor, ce i-aű trimis aű venit pre la vreme de prând și de chindii. Și Medelnicerul cređându-le nu i-aű dojenit, precum și ei mărturisiră. La al 2-lea pont se arétă, că lucrul lăniî să-l facă subțire după forma fabricéi, iar nu după cum este nefolositor. Medelnicerul pre cei ce nu-î aű lucrat întocmai nu i-aű *sicăldisit* cu silnicii a face asemenea, duple cum se cuvenea, ci i-aű trecut cu vederea precum înșii mărturisiră că așa este. În punctul al 6-lea coprinđându-se ca în săptămâna ce sunt slobodî vrênd pentru folosul lor și căștigul lor a lucra lână de fabrică, să le plătéscă epistatul de oca câte 60 de parale pe câte oca vor lucra, Medelnicerul când s'aű întemplat dintre aceștia a rămâne și a lucra le aű plătit câte doi lei și doi și un ort pe oca, precum nicî ei nicî vătașii lor nu o putură acésta tăgădui.

Intr'al 7-lea pont se hotăresce, când vre-unul în săptămâna de lucru nu va veni la fabrică, epistatul să-l aréte la spătărie și d neluű vel spătar să pue pe acel postăvar să plătească talerî 5 la fabrică. Medelnicerul arétă că mulți din ei și mai tot-d'a-una nu urmaű să vie și acésta n'aű făcut'o să nu-î păgubéscă. La care și toți cu o gură điseră, că în adevăr nicî odată nu i-aű păgubit după acéstă hotărîre și de multe orî s'aű întemplat a nu veni. Din care fără prelungire se cunósce învederat, că Medelnicerul Arbut nu numai că nu s'aű arétat împotrivitor aședémêntuluű lor seaű cu chip rěű și silnic asupra lor, ci mai vèrtos cu evergesie, lăsând de o parte și urmarea poruncii și folosul seű pentru odihna, rěpausul și mulțămirea lor; dar ei nu sunt cunoscători faceriű de bine și chivernisirii, ce aű ayut și aű de la numitul epistat. Și după aceste tóte alt nimic nu mai pricinuiră, ci cu un cuvênt điseră că orî să se lepede de la slujba fabricii, orî să li se facă altă nouă întocmire, adică să lucreze o săptămână la fabrică și douě să fie slobodî și așa vor sluji după cum și cererea din urmă în jalba lor este acésta.

La acésta, cu tóte că nicî este cu orânduială și obiceiű la nicî o slujbă acest fel, că tóte breslele slujitoaresci în tótă țera obișnuesc de slujesc așa: adecă intr'o săptămână de rând și alta slobodă și nu se póte face lor obiceiű nou, căci pot să cěră tóte breslele slujitoaresci din tótă țera asemenea, dar de vreme ce și epistatul arétă că nu-î dă mâna cu acest mijloc ce cer ei de douě

săptămâni, neputând scote la cap treaba, că și așa precum se află are pagubă în vreme ce nici câte 14 oca nu pot face pe an din cap în cap și mai vârtos fiind-că întocmirea a fi o săptămână la lucru și una slobođi este aședată și hotărîită prin poruncă de domn în divan și cu pitac, precum arătăm mai sus rămâne a se face hotărîrea cum să se urmeze la această cerere de către înălțimea ta. 1799, Septembre 17.

Semnați vel Vist., vel Cămăraș și vel Căminar.

Cod. XLII, fila 51. verso — 60.

Asupra acestei anaforale Domnitorul hotăresce: «Cererea postăvarilor de a fi 2 săptămâni slobođi și una la lucrul fabricei e fără de cale și ne primită la dreptate, împotrivoire fiind și orânduelii și obiceiului ce au tôte breslele de obște; iar aședământul acela din vremea domniei Sale Alexandru Vodă Ipsilant fiind întocmit spre indestulă ușurința lor, la care nici un cuvînt vrednic de împotrivoire nu pot avea, cum și cele l-alte pricinuirii ale lor de acum, dovedindu-se prin cercetarea d-nia'or orânduiților boeri, deșearte și neadevurate, întărim domnia mea, ca după acel aședărîent, ce în pitacul domniei sale Alexandru Ipsilant se arătă pe larg întru tôte, să fie postăvarii întocmai următori. 1799, Septembre 27.

Prea Înălțate Dömne

Radu unchiș de la Podu Văleni, jud. Dâmbovița, postăvarul fabricei de aici, au jăluit Măriei tale cum că se află bătrân, sêrac desevêrșit și nevrednic de slujbă, făcînd cerere a fi ertat, a căruia jalbă orânduită fiind la mine, după luminata poruncă a Măriei tale, am cercetat, față fiind și Medelniceru Arbut, epistatul fabricei, și cu adevêrat se află în vêrsta bătrănețelor și sêrac, și nici vrednic de muncă după cum Medelniceru Arbut dete în scris, și pentru a fi ertat, rămâne la mila Măriei ta'e.—1801, Maiu 8.

Vel. Vist. Filipescu.

Cod. XLIII, fila 310, verso.

Io Alecsandru Constantin Moruz Vod. i gospod Zem. Vlachisoi

Poruncim Domnia mea ca numitul Radu să fie ertat de slujbă —1801, Maiu 13.

Vasile și Pascale luminărari cer a fi slobođi să vîndă și săpun la prăvălia lor de luminărărie nesupêrați. Domn'torul rînduesce jalba acestora la Aga Radu Golesecu.

Acesta, la 20 Martie 1800, intră cu anafora la Alexandru Moruz și îi

arătă că cîncă cu două zile înainte de jalba acesta, vătaful de săpunari și cu totă breasla săpunarilor au pârît pe jăluitorul Vasile, că în breasla lor au pronomion ca nimeni altul fără de scirea lor nu este volnic a deschide săpunărie cu săpun prost să vină și care este de a deschide să nu fie aproape unul de altul; iar numitul jăluitor împotriva urmînd, nu numai au deschis de vinde și săpun la prăvălia lui de luminărie fără a avea și ei scire, ci mai vîrtos că este și aproape de prăvălia unuia din săpunari, din care pricină stricându-i alișveriușul, să face *ch der* vinđereii aceluî săpunar. Am adus pe jăluitor de l'am înfățișat cu breasla și răspunđend Vasile jăluitorul, că precum toți luminărarii vind și săpun la prăvăliile lor de luminărarii, a pus și el, ca un luminărar ce este, de vinde săpun tot la acea prăvălie, unde-și vinde luminările, iar altă prăvălie de săpunărie n'a deschis, nici săpunarii n'au tăgăduit că adevărat vind și luminărarii săpun, de care și neavend săpunarii vre-un cuvînt de îndreptare, căci și jăluitorul este luminărar a vinde și săpun, numai fiind-că este aproape cu vinđarea săpunului de alt săpunar, fiind împotriva obiceiului ce are acest isnav al săpunarilor și se pricinuesce cheder alișveriușului aceluî săpunar, i s'au dis lui Vasile luminărarul jăluitorul, că de vreme ce voesce să vină și el săpun ca cei-l'alți luminărarii să caute să fie mai depărtat de prăvălia săpunarului lângă care este aproape de vinde și n'a vrut să înțelegă».

La 31 Martie 1800, Alexandru Moruzi hotăresce pre anafora ca jăluitorii Vasile și Pascale să fie liberi a vinde săpun ca toți luminărarii, neadmițend excepțiunea «că este aproape prăvălia unuia din jăluitorii de prăvălia unuia din breasla săpunarilor.»

Cod. XLII, fila 282, verso.

Prea Indlțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, ce ni s'au dat prin Pitac a ne strînge la un loc, și după starea stupilor ce se află în anul acesta, să chibzuim a pune un preț și neguțătorilor pămētenii, cu cât să cumpere vadra de miere de la locuitorii și ei cu cât să vină cântarul la Capanlii, arētăm Măriei tale, că adunāndu-ne la un loc, unde aducēnd și pe starostea de neguțători, cu câți-va neguțători din cei ce cumpără miere, cum și pre Capanlăi și făcēnd cercetare, ne adevērim din condica vistierii, că în anul trecut a fost vadra de miere câte lei 4 să cumpere neguțătorii pămētenii de la locuitorii și punēndu-li-se și chel-tuelile cele obicinuite, și dāndu-li-se și cāștig, la dece unul și să vină și ei cāntarul de miere la Capanlăi pe talerii 9 și banii 75, acum dară în anul acesta după pliroforia ce avem, este lipsă la stupii mai multă de cât în anul trecut, unii murind, alții neroind, și am gāsīt cu cale ca după starea ce se află în anul acesta, mai spre folosul locuitorilor, să cumpere neguțătorii pămētenii vadra de miere pre talerii 4,60, cu o jumătātē de leu mai mult de cât în anul

trecut și după această cumpărătoare făcându-se socotela neguțătorilor pământeni punându-li-se și cheltuelile cele obicinuite, dându-li-se și câștig la dece unul, se îndatorază și ei a vinde la Capanlăi cântarul de miere pe talerî 12 bani 63 cu talerî 1 bani 108 mai mult la cântar de cât în anul trecut după socotela ce s'au făcut acum, și această cercetare și socotolă a noastră găsindu-se și de către Măria ta a fi bună, se va da porunca Măriei tale către D-lui Vel. Vistier ca să facă poruncile Măriei tale către D-lor boeri ispravnicî, de pe la județe, făcându-se știut la toți de obște Nizamul acesta și toți neguțătorii pământeni ce fac alișverişul acesta să se îndatoreze ca după *Caidul* cel mai dinainte dat să fie toți cu cărțile Măriei tale a cumpăra miere și cu vadra drăpță înfierată cu firul Domnesc, ce li-se va da de la starostea de neguțătorî, după obicei; iar să nu cumpere cu vedre vechi din anii trecuți spre a face viclesug și pagube locuitorilor și deosebit de acesta fiind-că arătarea neguțătorilor pământeni că mulți din Turci de pre la serhaturî, es la unele județe și dau bani pre la locuitorî în silă, la alții cu voie și ia miere și o trec peste Dunăre, fără de nici un căpătăiu și ei neavând de unde cumpăra se impută-néză mierea și se dă lipsă la Capanlăi împărătese, care și pentru acesta după cum se va găsi de Măria ta cu ca'e, așa se va urma; iară hotărârea...—1801, August 17.

Vel. Ban Brâncovenu, Vel. Log. Scarlat Ghico, Vel. Vornic Goleacu, Vel. Vornic Stirbei, Vel. Vornic Câmpinenu, Vel. Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII, fila 511.

Anaforaua în dosul jălbii Vameșilor-Prahova:

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

După anaforaua D-lor Velișilor boeri ce prin cercetare cu chibzuire de obște le fac, așa să se urmeze, pentru care poruncim D-tale vel Vistier ca după coprinderea de mai jos arătată, să faci cărțile Domniei mele către ispravnicî de pre la județe, iar mai vartos pentru *serhanlôî*, care es pre la unele județe fără de voie dată, de string miere de pre la locuitorî și trec preste Dunăre, strașnice porunci ale Domniei mele să faci către Zabițî de pre la acelea județe, ca nici cum să nu fie îngăduiți unii ca aceia, cum și către ispravnicî asemenea.—1801, August 18.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, de la această jalbă următor fiind, s'au căutat în condicile divanului și se găsi luminat krisovul Măriei tale de la cea-altă domnie cel veduî cu létul, 1793, Maiu 24, făcut pre numele răposatului

Banului Moruz, cu coprire, că pe această moșie Ploescii să se facă bălciu odată la 24 de zile ale lunii lui Aprilie în ziua Sft. Gheorghe, care târg să fie o săptămână de rând, la care târg să nu se amestece nici ispravnicii nici vameșii, nici alți oameni domnesci întru nimic, ci să aibă a se lua de casa numitului boer vama cea obișnuită și cele-l-a'te obiceiuri la târg acesta după cum se ia și la alte asemenea târguri; așisderea se mai găsi și altă carte a Măriei tale dintru acesta a doua domnie ce o vechi cu lét 1799, Aprilie 20, făcută pre numele d-nei Bănesei Moruzoaia spre înnoirea hrisovului, și a altor cărți domnesci cuprinzătoare, ca vama de la acest bălciu ce se face o săptămână de rând, să o strângă și să o ia orânduitul dumnéei Bănesi, în care aceste două luminate sineturi cuprinzându-se ca bălciu acesta să fie o săptămână de rând, și vama să o ia dumnea-ei Bănesa pe o săptămână numai, aș putere și cumpărătorii ce aș cumpărat acest bălciu de la dumnea-ei Bănesa să ia vamă, adică pre șapte zile cât este săptămâna, iar nu mai mult, și rău umblă a se întinde acei cumpărătorii aș bălciului și pre al doilea Marți a lua tot ei vama, căci estimp întâmplându-se Sft. Gheorghe Marți, și începându-se Bălciu acesta de Marți, după cuprinderea domnescilor sineturi aș avut să fie bălciu până Lunii séra, adică șapte zile cât este săptămâna, iar al doilea Marți n'aș putere a o pretendirisi acei cumpărătorii aș bălciului, fiind-că așa urmându-se, ei face săptămâna de opt zile, ci târgu Marți de al doilea este cu dreptate a se vămui de vameșii domnesci, însă fiind că oșebit de acest bălciu se face și târg pe totă săptămâna odată adică Mercuria, de se vor fi intins acei cumpărătorii aș bălciului a vămui tot ei și Marșea de al doilea, cu cuvîntcă târgu acei Marți ce era adunat din pricina bălciului, și nu se putea a se răspândi norodul, și a se mai aduna și Mercuri, când se face târgul cel obișnuit care se vămuesce de către vameși, iar n'aș dreptate acei cumpărătorii aș Bălciului a pretendirisi să vămuiască ei și târgu Marți de al doilea, una, căci cu acesta fac săptămâna de opt zile, și al doilea căci Mercuri făcându-se târgul cel obișnuit, adunarea norodului la acest târg al Mercuriei, cum și alișverișul de Marți începe a se face, și de Marți încep și vameșii a vămui pe alișveriș ce se face, cum asemenea se obișnuiesce de se adună și se vămuesce și la toate alte târguri, și după dreptate găsesc cu cale să fie luminată porunca Înălțimeii tale către d-lor ispravnicii județului, să cerceteze câți bani aș prins târgul întru cea al doilea Marți, și să apuce d-lor pe acei cumpărătorii aș bălciului, ca să întoreă acei bani aș vămuii la vameșii domnesci, iar hotărîrea...—1801, Maiu 1.r

Vel. logof. Grigorie Brâncovén.

Cod. XLIII, fila 305.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod.

Cu cale fiind anaforaua d-lui vel. Logof. de țera de jos, o întărim și domnia mea, și poruncim d-vostre ispravnicilor aș județului să faceți urmarea ce se coprinde mai jos. — 1801, Maiu 7.

Prea Înălțate Dōmne

Dupē luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la jalba negustorilor sureccii de la Arnăutchioi ca să cercetăm de sunt numele lor între neguțătorii ce au strins vite pentru a le tăia la Zalhanale aici în țeră, arēt Măriei tale că cercetând, se găsiră numele lor la catastiv d-lor ispravnicilor din județul Ialomița, ce au trimes în visterie de numele neguțătorilor ce au strins vite, și sunt la suhaturile aceluși județ, toți acești Arnautchioliți cu vite 8658, și dintr'acostă sumă de vite arētă d-nelor ispravnicii 2990, cu numele adică de decindea și puse la suhaturii acolo, și de pliroforia ce luați arēt Măriei tale, și hotărîrea se va face de Măria ta. — 1800, August 20.

Vel. Vist. Filipescu.

Cod. XLIII, fila 104 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vd.

Domnia ta vel Vistieru i domnia ta vel Postelnice, am vădūt domnia mea anaforaua ce ne face, dumnōlūi vel Vistieru, ci dupē cum am poruncit pentru suma seului și a cervișului ce se cere și de la acești sureccii pentru capan, să urmați d-vōstră amēndoī, și aducēndu-vē tescherea de la Capanlăi cu suma numită, să li-se dea voie a-și trece vitele. — 1800, August 21.

Io Alexandru Constantin Moruz Vd. i gospod Zem. Vlachsioi

Domnia vōstră ispravnicilor ot.-sud Prahova veți vedea arētarea pricinei ce i se face printr'acostă anafora pentru care vē poruncim, că jăluitarul Mayer de față fiind și Vechilul Dumneaei Bănesii să dovedescă înainte Dumnevōstră cu însăși mărturia năgerilor de mai înainte, cum s'au urmat în anii trecuți până acum, adică de cine s'au luat măgeritu în diastima acei sēptēmāni, din ziua sfintului Gheorghe înainte : de slujbași măgeri seaū de casa răposatului Banului Moruz, și să însciințați Domniei mele, ca să dăm porunca cea cuviincioasă de urmare.—1801, Iunie 10.

Prea Înălțate Dōmne

Dupē luminată porunca mării, de acostă jalbă făcēnd cercetare pricini, s'au căutat condicile Divanului, sineturile Domnesei ce are Dumneaei Bănōsa Moruzoia pentru bălciul acesta, ca să vedem ce coprindere au, și să găsi întēiu un luminat Hrisov al Înălțimeii tale din ceia laltă luminată domnie cu lēt 1793, Maiū 23, dat la mâinile răposatului Banului Ienache Moruz, în care să cuprindē că acest bălciū să ție o sēptēmānă de rând începēndu-se de la 23

de zile ale lui Aprilie, la care bălciu să nu se amestece, nici Isprăvnicel, nici Vameș, nici alți omeni Domnesci pentru nimic, ci vama cea obicnuită și celelalte obiceiuri la târgul acesta să aibă a se lua de numitul Boeriu, după cum să iaș și la alte asemenea târguri, așisderea să găsi și o luminată carte a Măriei tale dintr'acesta a doua luminată Domnie cu lét. 99 April 20, dată la mâinile Dumnéei Bănesii Moruzóia, spre înoirea mai sus numitului Hrisov și altor cărți Domnesci, ca vama bălciului acestuia, după cum mai nainte s'au luat de casa réposatului Boeriu, așa și de acum înainte, am vedut apoi și luminată cartea Măriei tale dintr'acest următor lét. 1801, Ghenar 1, ce are în mâini jăluitorii acesta, în care se arătă că a cumpărat slujba măgeritului din 12 județe dincoace de Olt, prin care i se dă voie a umbla, să caute acéstă slujbă și de la toți cei ce vor avea pește de vîndare să ia marafetul acesta, ce este hotărît și arătă în numita carte, ci fiind-că marafetul acesta este slujbă Domnescă care au cumpărat-o Zapcii de la Cochi-vechi și nici în sineturile Domnesci ce are Dumnéei Bănesa pentru bălciu, acesta nu se pomenesce pentru măgerit, a lua pe séma Dumnéei, precum nici în numita carte a Măriei tale, ce are jăluitoriu Majăr în mâinile lui, iarăș nu se pomenesce, a nu lua măgerit de la bălciurile boeresci, ce le sunt hărăsite vama, și jăluitorul acesta arătă că tal. 30, 80, ce au prins măgerit la bălciul acesta s'au luat de cătră omenii, ce i-au avut Dumnéei Bănesa orânduifți, cari banî dice că staî în zaptu D-lor Ispravnicilor județului, și póte acei omeni, ce i-au avut Dumnéei Bănesa orânduifți, va fi făcut acéstă urmare cu luarea măgeritului fără de scirea Dumnéei; rămâne ca hotărîrea cea desăvêșit să se facă de către Înălțimea ta. 1801, Maiu 22.

Cod. XLIII, fil. 417.

Vel. Logofăt.

Cu referință la stâne, Al. Moruzi dă următórea hotărîre:

Anaforaua lui vel Vist. Filipescu, din 3 Iunie 1800. Au cercetat din ordinul Domnitorului Alexandru Moruz, după jalba lui George sin medelnicerul Niculescu, care s'a jăluit în contra lui Macovei, că umblă să'și facă cășărie nouă, lângă cășăria sa cea veche din județul Rîmnicul-Sărat și îi ia și o stîină veche a lui, ce'i aducea caș la cășărie, dintr'a căruia pricină îi se dă zătîcnire și pagubă cășăriei lui și pîritul nu se află aicea, ca să se întrebe și el, ce se împotrivesce la jalba sus numitului. Dar după ponturile, ce sunt date asupra cășăriilor, întru care să arătă, că nici un neguțator se nu tragă cu viclesug oile de la stîinile altor neguțatori ce le au tocmita și arvonite, nici să dea preț mai mare la telemea de cât dau alți neguțatori ce au cășării prin împrejur, nu este volnic și slobod de a'i lua acéstă stîină și pe lângă acesta cercetând la vistierii, de au luat acel Macovei cartea Măriei tale de slobodeni de a face cășărie nouă și a da zapis la vistierii ca să păzescă ponturile, se vedu că nu au luat.

Aceste două pricină împotrivoare fiind la mijloc, găsesce cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, către dumnelor Ispravnică din sud *slam* Rîmnic, să fie poprit, și păritul de o va vrea a răspunde împotriva ceva-și va veni aici la luminatul divan al Măriei tale spre a-și căuta iar hotărîrea cea desevîrșit. . . .

Domnitorul Alexandru Moruz aprobă anaforaua.

Cod XLII, fila 377 vers.

Am mai vîdut și altă dată că zarzavagiții, grădinari n'avură nart la vinderea legumelor lor. Se pôte vedea acesta în acte din Cod. XLII fila 30 verso, încă pentru anul 1799 luna August.

La pagina 94 din acest volum am adus acte relative la tirgul Ploesci. În anul 1799 Iunie 4, a urmat proces între vel Vorn. Slătînénu cu Bănésa Moruzóia, pentru Ploesciori. (Veđi Cod. XLII, fila 35, verso și 37.)

Nu vom omite, de a pomeni aci de Anaforaua neguțătorilor pămîntenă din Muscel, cerënd scădere de suma untului (pentru Constantinopole). 1799, Sept. 6. Cercetéză Vel Vist. și ăice că n'au drep-tate, că deja li s'a mai scăduț de Vodă 2500 oca. Mai cerură 6000 oca unt strâns de Rucăreni. Ei nu vor a'l da, ăicënd că e de oi și nu-și pot vinde cașcaval la Capanlăi de aceea nu le daŭ și acel unt.

Mai dăm două acte din sfera comerăiului :

Anaforaua Spătarului și a judecătorului Spătăriei de la 1800, Martie 23 arétă, că Sava birnicu, din județul Săcueni, aŭ jăluit lui Alexandru Moruz, că astă vără Ștefan Cahriman din Bucuresci, i-aŭ dat taleri 120 arvună, să-î facă 40 cãntare boia de căprițe, cu așeđemënt prin zapis, ca să-î plătésca cãntarul cu prețul ce va cumpăra și alți neguțători și făcëndu-î văpsirea n'au urmat la soroc, a veni să o ia, cum și când a venit n'au voit a o lua. Aŭ urmat judecată. Judecata aŭ ăis, să se plătésca văpséua la locul unde se află, cãte 4, taleri, 4 bani șeai-ăeci cãntarul, iar adus în Bucuresci cãte 5 taleri, bani șeai-ăeci. Cu acesta s'a mulțămit Sava, dar în urmă starostea de neguțători aŭ intervenit și aŭ fixat prețul vopselei numai la 3 taleri, bani șeai-ăeci cãntarul, orî să dee dacã nu primesce arvuna îndărăt. Sava ne avënd bani, aŭ fost aruncat la închisóre. Domnitorul la 4 Maiu 1800, ordonă să se vëndă boiaua cu prețul ce se va găsi, să se plătésca arvuna lui Cahriman cu dobęnda ei.

Telal Oturacli. Vel cãmărașul Ienachi, în Septembrie 1779, raportéză, că în Bucuresci sunt 5 prăvălii de telali oturacli (Ienachi, Anton, George, Manole și un armén), cari nu sunt la nici o orânduială de nizam nici chezășie aŭ dat unde-va, nici supuși nu sunt la Telal-bașa sau la stărostie, ci de capul lor își fac alișverișul, din care pricină pot să se facă pagube și înșelăciuni la mulți, precum aŭ venit și la luminatul auđul Măriei tale o pricină de acestea, că aŭ prăpedit nisce juvaeruri, ce le avé luate pentru vëndare unu din acești telali

oturacii, și cu cuvânt, că le-au prăpădit, rămâne stăpânul lucrurilor păgubaș ne având dată chezășie sau altă siguranție, de unde să se pótă implini paguba. Să propune deci, «că precum telalii cei-l'alți sunt legați cu chezășii și supuși la Telal-bașa, prin luminata Carte a Măriei tale, asemenea să fie supuși și aceștia ce sunt oturacii, a da întâi chezășie și așa să-și țină prăvăliile și de acum înainte să nu fie slobod nimene fără de scirea lui Telal-bașa și fără de chezășie a metachirisi acest alișveris, nici cu prăvălii, nici fără de prăvălii.»

La nesupunere să fie arętați la Camară, ca prin camară să li se facă zapt. «Iar când și după aceea se va întempla vr'o înșelăciune din neîngrijirea lui Telal-bașa, atuncea Telal-bașa sa fie răspundător la ori-ce pagubă.»

La 26 Septembrie 1799, Domnitorul aprobă această regulare.

Cod. XLII. fila 314.

Bresle

N'au timpul breslele să-și reînnoiască hrisóvele sub Alex. Moruzi, în domnia acésta.

Bresla măcelarilor reclamă contra tăierei de oi împreună cu vite mari, la zalhanalele din jurul orașelor, la 1801 Octombrie. Aga intră cu anafora la Domnitor în 5 Oct. și stăruie în favórea cererei breslei măcelarilor. Domnitorul, la 6 Oct. 1801, ordonă Visteriei, să se dea poruncă la zalhanalele din tótă țera, de a nu mai tăia oi.¹

Independința breslelor este în ori-ce cas redusă. Până la atâta a ajuns lucrul, că nu se mai pot aduna la un loc breslele nici la petrecere, fără prealabila autorizare a lui Aga, ba și a Domniei.

Acésta se póte vedea din următorul act:

Prea Înălțate Dómne

Dupé luminata poruncă a Mării Tale, cercetând aflăm, că aceste patru rufeturi au obiceiú ca în vremea când es calfe dintre ucenicii învățați și iscușiți desévêrșit la meșteșugul lor, adunându-se la un loc fac un *șule*, ce-l și numesc *triferiție*, cu cheltuiala cutiilor, care fiind-că acum sunt a scóte vr'o câte-va calfe, pentru ca să nu li sê strice obiceiul, cer voe de slobodeniú de la Măria-Ta, a-și urma adetul breslei lor, adecă să se adune la un loc, să facă chef cu mâncări și bęuturi după adetul lor. Pentru care detersă prinsóre atât cei mai de ispravă dintre bresle, cât și polcovnicul Lazăr Maimarbașa, ce sê vede iscălit în jalbă, ce le este și epistat, că nu sê va întempla nici o netrebnicie în acésta adunare, mai dicënd că de aceea voesc a face acest șetlic prin jalbă cu știrea Domniú, ca să nu sê întemple vr'o netrebnicie. Intrebându-í apoi și unde este să se stringă, să facă acest șetlic, ne spusera că afară din Bucuresci, la cișmelele Ot tēgu de afară. De care nu lipsim a aręta Mării Tale.—1801. Iuniú 28.

Semnați vel Aga Caragea, ve Vornic Constantin Știrbezi.

1. Cod. XLIII, fila 476.

Domnitorul Alexandru Moruz hotăresce :

«Dumneata vel Agă, am văzut Domnia-Mea anaforaua, ce ne faci, dimpreună cu Dumnealui vel Vornic al Obștirilor și iată le dăm voie și slobodenie, ca să-și facă acest obicei, însă să fii Dumneata cu îngrijire și cu totă privegherea, ca să nu se întemple vr'o netrebnicie».—1801, Iunie 10^a.

Cod. XLIII, fila 404.

Din actele ce dăm în note se poate vedea :

- a) că armenii s'au primit în breasla zăbunurilor ;
- b) că lui Iorgangi-Bașa i se acordă scutiri, fiind că brésla e mulțămită cu el ;

1. Eată diverse documente referitoare la bresle :

Vel cămăraș Nicolachi raportază lui Alexandru Moruz, constatând că de la prima Domnie și până acum, Stoian a continuat a fi Iorgangi-bașa. «Aducând și pe iorgangii față, la întrebarea ce le-am făcut, toți diseră, că au fost și sunt mulțumiți de dânsul, cerându-le a fi tot el Iorgangi-bașa». În asemenea calitate Domnitorul la 10 Octomvrie 1801, fiind-că Stoian Iorgangi-bașa «a slujit și slujesce nelipsit curții Gospod și sunt și toți iorgangii mulțumiți de dânsul», îi acordă mila scutirii din rîndul dăjdiilor visterii, cum și scutirea dreptelor bucatelor lui de vinăriciū la via ce are.

Cod. XLIII, fila 479, verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

După piroforia ce dă Domnia mea D-lui Vel. Cămăraș, pentru jăluitorul Stoian Iorgangi-bașa, cum că au slujit și slujește nelipsit curții Gospod. și sunt iorgangii mulțumiți de dânsul, îi facem Domnia mea această milă, ca să fie apêrat de rîndul dăjdiilor, scădënd și drepte bucatele lui de vinăriciū din via sa.—1801, Octombre 10.

Prea Înălțate Dómne

După luminata poruncă făcënd cercetare m'am adevărit pentru acest Stoian jăluitoru, că încă dintre cei d'intăi ani de Domnie a Înălțimei tale și până acum se află tot Iorgangi-bașa, aducënd și pe iorgangii față, la întrebarea ce le-am făcut cu toții diseră, că a fost și sunt mulțumiți de către dânsul, cerëndu-l a fi tot el Iorgangi-bașa, și ca unul ce s'a aflat și se află și acum slujind curții Gospod. nelipsit, pentru cererea ce face de a fi apêrat de rîndul dăjdiilor visterii și a scuti vinul de vinăriciū din vișóra ce are, fiindu-i cererea cu cuviință, rămâne la milostivirea Măriei tale, care după luminata poruncă nu lipsim a arêta Înălțimei tale.—1801, Septembrie 25.

Vel. Cămăraș Nicolache

Cod. XLIII, fila 479 verso.

Marin Iorgangiul, ne rămânënd odihnit la anaforaua Domniei-sale, vornicului Radu Goleșcu, nazirul Agiei, s'au înfățișat înaintea Domniei mele cu brésla

c) că p^ote fi un armean Iorgangi-Başa ;

d) că croitorii n'au voie să deschidă prăvălii cu marfă de zăbunărie, nici se vin^o de asemenea marfă, nu numai în Bucuresci, dar nici afară.

Este de mare importanță documentul din 20 februarie 1800, căci el arată domirit cum Domnia—contra vechei organizațiunii a breslelor.—sparge cetatea breslei, băgând în ea, cu poruncă, omeni străini breslei.

Acest document ar^etă, repetim, cum și pe ac^estă cale s'au spart încă înainte de regulamentul organic cetatea breslei și cum străinii meseriași au invadat br^eslea română, până au copleșit'o și nimicit'o. Alexandru Moruz, dă vina pe zăbunari, că și-au dat un Iorgangi-başa

zăbunarilor de aici din Bucuresci, dic^end că este venit aici de 8 ani și aicea s'au și însurat și sciind meșteșugul iorgangerii au și lucrat acest meșteșug, la însu-și isnaful iorgangiilor pământeni, calfă de este până acum 5 luni, când au deschis prăvălie. Așișderea s'au ar^etat cu asemenea jalbă în divan, de față și Sarchez, Ioasap armeni, dic^end că ei fiind pământeni de aicea și învățând acest meșteșug, au slujit asemenea și ei cu lucrul breslei pământenilor și acum nu-i îngăduesc. nici pe d^enșii a deschide prăvălii, din pricină că sunt armeni, după ce pe alții din armeni i-au primit iorgangii în br^eslea lor, av^end încă și Iorgangi-başa armean. Am cerut Domnia mea mai întâi cartea domnescă, ce au zăbunarii de orânduiala acestui isnaf și să v^ed coprin^dându-se ca să fie opriți străinii și armenii a nu lucra meșteșugul acesta al iorgangiilor, adecă al lucrurilor ce se fac umplute cu bumbac și cu lână; pentru care s'au întrebat zăbunarii de au pădit aceste ponturi ale cărții Domnesci, spre a nu primi între d^enșii să lucreze meșteșugul lor sau nu? Și nu tăgăduiră pentru Iorgangi-başa, că au avut armean fără de numai pricinuire, că era altul staroste, iar iorgangi-başa avea a face numai cu lucrul curții Domnesci. Așișderea nu tăgăduiră nici pentru acești trei jăluitori, ce au slujit întâi breslei lor cu lucrul, fără de numai pricinuesc că au lucrat cu plată pe ți.

Deci fiind-că înșii zăbunarii aceștia n'au urmat, nici au pădit orânduiala, ce se cuprinde în Domnescul sinet, ce-l au la mâinele lor, ce singuri au strămutat acea orânduială, mărturisind cu graiul lor, c'au avut între d^enșii Iorgangi-başa armean, cum și pentru acest Marin, c'au lucrat la însuși ei meșteșugul acesta cum și cei-l'alți doi; și lângă ac^esta fiind-că acum politia Bucurescilor s'a înmulțit, din ceea-ce a fost mai înainte și a prisosit și trebuința de lucru zăbunării, cu cale este dar, ca o politie mare ca ac^esta, spre a putea proftacsi fieș-carele de a-și face trebuința de lucru, ce au, spre a se înmulți și lucrătorii, ce au sciința meșteșugului acestuia, căci cu a lor înmulțire se pricinuesc iefin^ețateea obștiei și lângă ac^esta și înlesnire de hrană acestora, cari cu dr^eptă muncă și osten^ela lor voesc a se hrăni aici în pământul țării Domniei mele și fiind-că acest Marin și de au fost străin, dar acum este pământean și dajnic aflându-se căsătorit aicea, pe carele singur ei l'au amestecat în meșteșugul lor primindu-l de au lucrat cu plată pe ți, acum dar fără de cuv^ent^el depărteză. Asemenea și pe acești doi mai sus numiți armeni, ca nisce pământeni ce sunt, de aicea dar nu străini, când însu-și zăbunarii au primit de au avut

armean. Zăbunarii răspund, că ei au avut deosebit starostele lor, dar că armeanul a purtat titlu de Iorgangi-başa, pentru-că Curtea i-au dat preferinţă şi l-au întrebuinţat la lucrul Curţii, unde era obiceiul, ca numai cei d'întâi ai breslei să lucreze. Adevărul este că şi zăbunarii

şi Iorgangi-başa armean, urmază ca şi aceştia să fie primiţi şi slobodi a lucra meşteşugul lor. Atâta numai poruncim, ca şi unul şi alţii să fie supuşi starostei lor şi să păzescă narturile breslei şi ale cutiei lor, cum şi avaturile, ce sunt orînduite, a da la deschidere de prăvălii şi cu acest mijloc, adecă cu supunere la staroste a breslei, să fie slobodi a-şi deschide prăvălii şi a lucra meşteşugul acesta nepopriţi. 1800, Februarie 20.

Cod XLII, fila 215, verso.

L. S.

Anafora în dosul jălbii lui Lazăr polcovnicul epistatul dulgherilor, cu unul Mitică dulgherul, pentru că l-au necinstit cu ocări şi injurături.

Io Alexandru Costantin Moruz Vod. i gospod

Poruncim Domnia mea D-tale vel. Cămăraş nu numai banii ce ia luat pârîtu Mitea să'i întorcă înapoi, ci să se şi trimită surghiun la mănăstirea Zna-govul, cu deosebita porunca Domniei mele de vornicie ce s'au dat. — 1800, Noembrie 24.

Anafora lui Radu Goleşu şi Ion Creţanu din 27 Ianuarie 1800.

«După luminata porunca Înălţimei tale de la această brésă a zăbunariilor de aici din Bucureşti, am adus faţă şi pe pârîtul Marin Străinul, cel arătat din jalbă cum şi pe un Asar Holteiul Arménul, ce asemenea au deschis prăvălie de zăbunarie, ca numitul Marin. Şi vrînd a intra în cercetare pentru arătările ce fac, că fără de scirea Starostei şi a breslei lor, nu are voie nimeni altul a lucra meşteşugul lor, am cerut de la brésă sineturile gospod, ce dice că au şi imi arătară o luminată carte a Măriei tale încă din cea-l'altă fericită domnie, scrisă cu leat 1793, Iunie 6 şi după cuprinderea ponturilor, ce am vădut că se arătă în acest privilegiu, totă dreptatea au jăluitorii de a nu îngădui pe altul, fără scirea lor, a deschide prăvălie şi a lucra acest meşteşug şi reu au urmat pârîţii de au deschis prăvălii şi lucréză fără scirea acestui isnaf, făcînd de capul lor; pentru că dice în privilegiu chiar așa, că la meşteşugul zăbunăriei, care este, orî câte se umple cu bumbac şi cu lână, atât alt rufet să nu se amestece a lucra, cât nici Armén, nici Giurgiuvén, nici croitor, nimeni să nu se cuteze, a se amesteca şi a lucra meşteşugul zăbunăriilor, fără numai ei să lucreze şi să vîndă marfă de zăbunarie şi aicea în Bucureşti şi prin tîrgurile de pre afară şi pentru căfi din alt rufet va avea această marfă

sunt în cât-va culpabil, căci au primit în lucru armeni și străini. Domnitorul profită de asemenea greșelă, ca să dea intrare în brésla pământénă la industriași străini.

O specie de brésla nouă se înființază în 1800, Mai, aceea a *Iaurgiilor*. Aceștia cer, să fie organizați ca brésla, dar, după anafora lui Vel Vornic al obștirilor, lucrul se mărginesce în aceea, că li se recunósce un vetaf, la 24 Mai 1800, ca la alte bresle, însărcinat cu stringerea banilor ce are a da brésla. Tot-odată se învoesce și nartul de vênđare al iaurgiilor, de către Epitropie, nart ce deja se dase iaurgiilor sub Hangeri. (*Cod. XLIII, fila 529.*)

Cum că brésla nu mai e în puterea vechei ei organizațiuni, și că prin amestecul marelui cămăraș în afacerile de judecată a bréslei, *loja* a perdut autonomia ei, acésta se atestă și din alte acte, din codi-

gata, să aibă numiții zăbunari volnicie, ca orî să le pue soroc, ca să și le vîndă, sau să i le cumpere cu bani și cel ce va deschide prăvălii după alegerea starosteii și a rufetului, să dea talerî 5 la cutia lor, să fie și pentru ajutorul celor scăpetați și pentru cei ce vor muri, din sêracii ce vor fi din brésla lor; poruncindu-se și la vel Agă i vel căpitan de dorobanți, ca pre cei ce-î va arêta rufetul zăbunurilor, că urmază în potriwa meșteșugului lor, nici într'un chip să nu-î îngăduiască, ca să li se pôtă pădi privilegiul acesta (anexat la anafora). După care și la auđul Domniei tale este nesuferită, rea urmarea și împotrivirea numiților pârîți și cu drept cuvânt, fac jăluitorii plângerea acésta, de a nu-î îngădui mai vêrtos fiind și străini și unul Armén și sunt cu meșteșugul croitoriei. Cu tôte acestea am întrebat și pre pârîții: câtă vreme este de când au deschis ei prăvăliile și de-au întrebat brésla zăbunurilor, când au deschis și de au dat obicînuitul avaet al cutiei lor, ce se arêta, și răspuseră, că este vre o treî luni și au dis numai unuia dintre dênșii, că va să deschidă prăvălie, iar avaetul cutiei nu l'au dat, fiind că Anton starostea ce a fost al bréslei au murit și au socotit că cutie nu este. La a căroră pricinii a răspuns și brésla dicând, că pe nimeni n'au întrebat și starostea de au murit, dar ei vechil au avut pre feciorul starosteii, la care au fost și sineturile și cutia breslei și strigând că nici o dată nu-î pôte primi pe pârîții, că nu numai că sunt străini și unul armén, ci și că bine-cunoscători nu sunt la acest meșteșug, fiind de felul lor croitori. Drept aceea, după cuprinderea luminatei cărți, ce să vêdură că au, tótă dreptatea au jăluitorii, ca pentru câtă marfă de zăbunarie au gata pârîții, să le dea un soroc, ca să și-o vênđă, sau jăluitorii să o cumpere cu bani după prețul ce va face, precum să cuprind în ponturi. Și de acum înainte să fie pârîții popriți de la acest meșteșug al zăbunării cu a nu mai lucra, care au și primit jăluitorii, ca să fie cortorosiți de dênșii, cu a lipsi pârîții din brésla lor, să le numere banii pentru câtă marfă vor avea gata.—1800, Ghénare 27.

cele domniei, de sub Alexandru Moruzi. Așa spre exemplu, putem cita procesul intentat de Lazăr *epistatul* dulgherilor, contra lui Mitea breslaș dulgher, proces care nu se judecă de *lege*, ci de Gherase vel. cămăraș, în 1800 Noembrie 23, supunând acesta apoi anafora Domnitorului, pe care anafora, Vodă, în 24 Noembrie 1800, ordonă surghiunirea meșterului la mănăstirea Snagov. (*Cod. XLIII, fila 208.*)

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la această jalbă următor fiind, am înfățișat pe amândouă părțile înaintea mea și făcând cercetare atât lor, cât și Ogeaclăilor, ce s'au întâmplat față la gâlcéva lor, și m'am pliroforisit că atunci când s'au luat și pârîtul cu alți dulgheri a se trimite la Nicopole, strângându-i la ogécul Tufecchi-bașa, acolo s'au gâlcevit amândoi, a dis pârîtul lui Lazăr polcovnicul, și cuvinte próste și după pornirea lor séra de la Văcăresci au și fugit, s'au întrebat, dacă au făcut-o acésta, și răspunse, că avénd pricina la Nicopole și sfială de a merge, ca să nu pătiméscă vre un rău de aceea asupra necazului au greșit de i-au dis, căci îl luase pe el și au fugit care greșală cunoscéndu-se, singur a cerut ertăciune, l-am întrebat și pentru cuvînt de cerșit, și tăgădui că cerșit nu i-au dis, iar că au scris cărți la Vidin i-au dis, în potrivă Lazăr dișe, că avénd o rudenie la Diiu și murind fără de clironomie, a rémas o căsă, apoi mai în urmă întéplându-se să mérgă Gligorie cojocarul cu marfă de aici pentru vëndare, i-au arétat pricină acei clironomi și că au scris și argintarului și l-au făcut vechil pe Gligorie, rugându-l ca să stea pentru dreptul său să i-l scótă, la care aduse și pe Gligorie însuși față și asemenea dete mărturie, mai făcu jăluitorul arétare, că la pornirea lor au dat și taleri 20 pentru Enucliu lui, și celor-l'alți dulgheri, nu tăgădui pârîtul, că nu i-au luat fără de numai dișe că taleri 10 i-au și împărțit la cei-l'alți dulgheri, decî cât pentru acești bani găsesse cu cale, să-i întorcă înapoi și că au necinstit pe jăluitor, pentru osânda ce i se va cuveni, rămâne la luminată hotărîre a Măriei tale.—1800, Noembrie 23.

Cond. XLIII, fila 208.

Vel. Cămăraș Ienache.

O măsură luată de Alexandru Moruzi în 1801, este aceea prin care invoesce, în anumit hrisov, deschiderea de cășării ori unde ¹.

1. George Nicolescu, s'a jăluit lui Vodă, că are cășărie cu suhaturile ei în muntele Niclele (?) «la care luară cașcaval de la Capanlăi și acum unii din locuitorii, din pricină și réutate, caută să-i strice cășăria și suhaturile cu pricină, ca să are. Vodă orînduesce jalba în cercetarea Vel. Vistierului Filipescu. Acesta presintă anafora, în 3 Aprilie 1801, și constată că Gheorghe ține cășăria și suhaturile încă din 1781 «luând pe fieș-ce an cărți Domnesci de slobođenia lucrării cașcavalului». Mai amintesc Vel Vistierul, că în ponturile date asupra cășăriilor este și acest pont: » că orii și care din neguțători, la ce loc va vrea a-și face cășăria, prin cărți Domnesci ce li se vor da, să le facă cu slobođenie». Vodă ordonă, a nu se permite locuitorilor să strice o cășărie, care există de la 1781, mai ales, că ce arături pot face în munte.

Cod. XLIII, fila 259 verso.

Cu referință la comerț și monedă, avem două documente curioase, unul relativ la pescăria și altul despre un calpusan.

Vêtaful de pescari Mihalache a fost învinovățit, că a luat cu abus parale de la aducătorii de raci, pentru vândare în oraș și că a bătut pe pescari. Domnitorul la 15 Ianuarie 1800, dice, că fiind-că nimeni nu e oprit a veni cu raci și a'i vinde la obște, poruncim că acolo, unde s'a bătut jăluitarii, în același loc să se bată și vetaful cu 100 toiage la tălpi și aceea ce li s'a luat mai mult, peste 20 parale, ce sunt orânduite, ale grosului, cât și trépădul, să le întorcă vetaful îndoite jăluitarului.

Cod. XLII, fila 148.

Procesul unui calpusan.

S'a găsit asupra postelnicelului Teocharie 200 taleri falși. Era un grec din Castoria, venit în țară de 15 ani. La 1795 s'a căsătorit cu o fată de negustoraș și se hrănea cu negoțul de bogaserie. Mergând cu marfă în Turcia, s'a întâlnit cu un calpusan în Constantinopole, și i-a dat 100 de taleri falși, plătindu-i cu 50 taleri buni. Judecata a constatat, că banii falși nu sunt lucrați de țiganii din țară, ce aș meșteșugul zlătăriei, adică al argintăriei. Acusatul este desvinovățit, că ar fi făcut el banii falși, dar pentru introducerea lor în țară a fost pedepsit cu închisore de temniță. La 3 Octombrie 1799, Vel cămărașul și judecătorii propun Domnitorului Alexandru Moruz, să fie ertat de la închisore. Domnitorul însă, la 7 Octombrie 1799, dă rezoluțiunea următoare: «Find-că numitul Teocharie a primit prin sciință, fără de șfială, a metachirisi banii calpi, și a face acest fel de alișveris, nu găsim a fi îndestul osânda lui, pentru vina acosta, numai închisorea, ci poruncim Dumitale epistatule al moșiei, să'i ei cartea ce va fi având de postelnicel, să o aducă la Domnia mea și de va fi în rîndul postelniceilor, la archondologhie să se ștergă numele lui, ca să rămână în rîndul dajnicilor, pentru care se orînduesce sluga Domniei mele. . . . zapciū armășesc, să'l ducă la Ialomița, unde îi este casa și șederea, unde acolo poruncim ispravnicilor județului, să'l puneți la dajdie după starea și puterea lui și cu chezaș sigur sciut, a căruia chezașie să se trecă și în condica armășiei. Contra semnat Vel. Logofăt.

Cod. XLII, fila 70, verso.

Țacă un act din care se vede, că în interesul siguranței publice să împedică deschiderea unei simigerii.

Mahalagii vecini cu hanul lui Șerban-Vodă, cer să se împiedece facerea unei simigerii de Păun Ișlicarul.

Radu Goleșcu la 13 Octombrie 1799, raporteză Domnitorului, că Păun Ișlicarul, nu voesce să renunțe, de a face simigerie și că a reclamat și marele

ban Dumitrache Ghica, având și dumnélui la acel loc două bolte și se teme de primejdia focului.

Domnitorul, la 15 Octombre, pune rezoluțiunea pe acésta anafora a lui vel Aga: «Simigeria acésta este cu adevărat pricinuitoare de primejdii și de multă supărare, la atâtea prăvălii vecine. Și fiind-că Păun Ișlicarul, după atâtea îndemnare și sfătuire ce i s'au dat, nici cum nu s'a înduplecat de sine la o învoire cu vecinii săi, poruncim dar cu hotărîre D-tale vechile al hagiéi, să fie oprit, numitul Păun, a nu mai face într'acea prăvălie negoț de simigerie.— 1799 Octombre 15.»

Cod. XLII, Fila 76 verso.

Têrguri mari nu se înființază de cât puține sub Al. Moruzzi in domnia acésta a sa. Așia, el permite têrg de Vineri, pe moșia Stăfănescii al lui biv Serdar Scarlat Grădiștenu, in 16 August 1801.

Cod XLII, fila 285.

In 1801, Mai 1, Alex. Moruzzi, reînsoesce, in favórea familiei sale, monopolul têrgului și bălciului de la Ploesci.

Cod. XLIII, fila 305.

La 20 Septembrie 1801, reînsoesce hrisovul de voie de bălciu, in têrg, pe moșia Bucovul, in voit încă din prima domnie și se dau porunci ispravnicilor de județ in consecință.

Cod. XLIII, fila 579 verso.

Menzilurile continuă a fi monopol al Statului și a fi de puțină utilitate comerțului.¹

1. Iată unicele acte ce aflăm despre menzile in codicile 42 și 43.

Prea Înălțate Dómne

Răducan Postelnicelel, ce este orînduit Epistat asupra poștelor de pre drumul Căinenilor, a făcut arătare la casa menzilului, pentru un Mincul Topoloven din jud. Argeș, că găsind doi surugii cu cai de poște, pascând pe marginea unor liveți, i-au legat pe surugii și i-au dus acasă la dînsul, și atât de rău i-au bătut, în cât nu se scie, de vor scăpa cu viață, și așa vedînd și cei-alți surugii au fugit de pe la poște, năpăstuind caii, după cum dintru acésta alăturată însciințare a numitului, mai pre larg te vei piroforisi Înălțimea ta. Deci pentru îndrăsnela ce a luat numitul Topoloven, cu a face acest fel de lucruri, cu totul împotriva voinții și poruucilor Înălțimii tale, și spre înfrânarea altora asemenea, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta, să se orînduiască de aicea omul Mării tale, ca să mîergă la fața locului și să cerceteze cu demeruntul curgerea pricinei, și găsindu-se vinovați surugii, se vor mai pedepsi de isnovă, iar de nu, să se aducă acel Mincul Topoloven aicea, spre a i se face

Tot cu referință la poște sunt și actele ce dăm aci jos ¹.

căduta pedepsă, căci într'alt chip póte și alții asemenea ca și el să ia-e îndrăsnelă, și să facă acest fel de rele urmări, și așa să deie zătignire și cheder trebilor Domnesci, iar hotărîrea...—1801, Maiu 12 ¹.

Vel. Vist.

Cod. XLIII, fila 316.

1. Documente relative la poște.

Io Alecs. Const. Moruzzi Voevod i gospod. Zem Vlahiscai.

După arătarea ce ne face d-lui vel Vist. printr'acéstă Anafora, de netreb-nica urmare a numitului Topoloven, orinduim de la hătmanie pe . . . carele să mERGă la sud Argeș, și prin scirea d-lor ispravnicilor județului, și facă cercetare cu scumpătate la fața locului, de față și cu Topolovenu, și cu Vătășel, și cu surugiile de la acea poștă, ce arată că sunt bătuti, și găsindu-se numitul Topoloven în vină, cu cercetarea din fața locului, să-l aducă la Domnia mea, iar îndreptându-se să aducă Domniile mele însciințare, ca fiind surugiile mincinoși sau vinovați să-și ia-e pedepsă.—1801, Maiu 12.

Cod. XLIII, fila 315 verso.

Io Alexandru

Dumnea-vóstră Ispravnicilor ot sud. Ialomița, urmând precum să cuprindă mai jos, să îndatoriți pre vameși a urma, întru tóte ponturilor și catalogului, neingăduindu-i a face cele împotrívă.—1800, Iulie 12.

Prea Înălțate Dómnie

După luminată porunca Măriei tale, am adus înaintea noastră pe amêndouă părțile, însă din partea casii menzilurilor au venit Șetraru Ioan, iar din partea jăluitorilor, Constantin Vel Vameș, al carvasaraliu, și din ponturile vămii vedum la cap. 22, scriind că orî-cine va cumpăra vite de neguțătorie, sau va face matrapaslăc, orî boeriu mare, sau al doilea, verî neguțător, sau orî cine, să plătescă erbărit de vită mare bani 24 și de vită mică bani opt, iară de a nu plăti caii, ce se cumpără de gambași pentru menzilhanea, erbărit nu să coprindă, precum și la ponturile de orînduiala menzilhanelii; la întrebarea ce făcurăm, Șătraru Ioan dice, că nu să coprindă nimic, iar vameșii dic, că în vremea rēposatului domn Hangeri s'au arētat cu asemenea împotrívire, și prin poruncă Domnescă s'au îndatorat a plăti, și de atunci nu s'au mai împotrivit, ci au plătit fără numai de la Ghica încóce au început a pricinui, și pe lângă caii de la menzilhanea, cumpără cai și pentru alții, de i vënd și să face catahrosis și scădere husmetului domnesc, împotrívă dice șătraru, că adevērat atunci, la rēposatu Domn s'au îndatorat, de au plătit erbărit, dară iarăș rēposatul Domn era să dea poruncă a fi nesuperați, i-am cerut acest fel de poruncă, să-mi arēte, și dise că nu are, fără de numai ceru apērare, cu cuvēnt că caii de menzilhanea n'ar fi cu cale, să plătescă erbărit, l'am întrebat iarăș pe Șătraru, să ne arēte ce fel de orānduială și aședēmēt au cu geambași, și dise că caii

Vama reclamă dreptul pentru caii cumpărați de menzilhanea și pentru erbărit.

Cu referință la vamă, posedem următoarele acte din 1800:

Prea Înălțate Dómne,

După luminată porunca Măriei tale, teorisind jalba acésta, și vădënd din condica Divanului coprinderea ponturilor în fieș-care madea, arët Măriei tale mai jos anume, pentru Brașovenii sudiți, fiind-că pentru sudiți este tarifă într'adins, care are a se vămui marfa lor de brașovenie câte sunt numite în tarifă, dupe cuprinderea tarifei, iar pentru câte nu sunt în tarifă numite, aũ a plăti la sută trei, din care tal. 1 de povară aũ a plăti la Câmpina și aici viind să i se socotescă marfa după tarifă, și țiindu-i-se în sémă acei câte tal. 1 de povară ce aũ dat la Câmpina, să plătescă și cusurul, ce i-se va mai face, așiderea și pentru vama rachiului, scrie pontul al 50-lea, pentru rachiul ce fac locuitorii pe la casele lor, i pe la vii, din liveđi de pomii, i din tescovina, i din drojdii de vin, vameșii să aibă voie a imbla prin sate și pe la casele locuitorilor a-i supéra de vamă, iar vîndëndu-l la negustori, să plătescă negustorii vamă, acolo de unde-l ridică, și luând teșcherea de vamă la orî-ce târg il va duce, în cuprinsul verî-căruia vameș va face vîndare, de vamă să nu se supere, afară numai de rachiul ce se va aduce pentru politia Bucurescilor, la acela să nu se amestece vameșul de afară, ci să se vămuiască de vameșul Bucurescilor, iar când unul va avea rachiul sêu plătit la vameșul, de unde l'aũ ridicat și'l va aduce în Bucuresci, vameșii de Bucuresci să nu'l supere de altă vamă, ci luând răvaș săși caute vama, de la acel vameș ce

ce cumpără pentru poște, câți sunt primiți la poștie, să plătesce giambașilor câte 60 parale de cal, și câte doi lei pentru ostenéla lor, afară din ce-i va fi încărcând la prețul cumpărării, decî fiind-că după ponturile slujbi și după urmarea ce aũ făcut până acum, dreptate aũ erbarii la cererea ce fac, și găsim cu cale, ca gémbașii să plătescă erbărit pe toți caii ce cumpără, orî pentru poște, saũ pentru orî-cine, avëndu-și folosul lor de la poște, atât cu plata ce iaũ, cât și cu alte încărcări ce fac la preț, de se câscigă la fie-care cal câte cincî, șase lei și nu este lucru mare a da opt parale de cal erbărit, iar hotărârea....—1801, Iunie 11.

Vel. Hatman Caragea, Vel log. Scarlat Ghica

Io Alecs. Constantin Moruz Vv.

Cu cale fiind anaforaua D-lui vel hatman și D-lui vel log. de țera de sus, o întărim și Domnia mea, și poruncim, ca gémbașii să plătescă erbărit de la toți caii ce cumpără, după cum mai sus să coprinde, de la care și poruncim Dumitale vel Agă, să faci tacsil banilor erbăritului.—1801, Iunie 25.

aŭ dat răvaş, iar când vre-un locuitor va avea rachiŭ mult, şi va vrea însuşi să facă acest alişveriş, ca să-l ducă la târgurile de prin judeţe de la vale să-l vîndă, asemenea să urmeze ca să deie sémă la vameş de unde-l ridică şi luând teşcherea la ori-ce târg va merge şi va vinde, de vamă să nu se supere, şi cu acest mijloc să nu îndrăznescă vameşii a face supărare şi la vre-un locuitor ce nu va avea casa lui lângă sat sau lângă ogradă, şi-şi va ridica rachiul său, ca să-l ducă la casa lui, ci atât acesta, cât şi toţi locuitorii de obşte să fie nesuperaţi de vamă prin sate şi pe la casele lor, şi vameşii să-şi caute vama de la cel ce-l ridică şi pogoră la vale, iar când şi locuitorii îl vor duce în târg şi bâlciurile de pre aproape, pre ceea ce va face vîndare, să ia vamă după catalog. Dare pentru vama pescelui în ponturi nu se găseşte scriind nimic, fără numai în Catalog la slova pociu, am găsit aceste trei capete de mai jos numite, peşcele prôspêt, care vine din ţara turcescă, dă la vamă peşce oca patru şi 120 de bani, peşcele sărat, care vine din ţara turcescă, de carul peşce oca 3 şi 240 de bani, peşcele prôspêt, care vine din heleşteele său de la gârle, din zece bani un ban, iar peşcele din heleşteu sau Dâmboviţa, ce se aduce în târg cu spinarea, nu are nici vamă, nici măjărit, urmându-se după pontul al 54-lea. Decî după cuprinderea ponturilor de mai sus şi a Catalogului, dreptate aŭ jăluitoarii la cererea ce fac şi să fie luminată porunca Măriei tale către dumnélor Ispravnicii, ca atât vameşilor de la Câmpina, cât şi celor de la Ialomiţa, să dea nizamul cel cuviincios, şi să-î îndatorască, a urma întocmai întru toate după cuprinderea ponturilor şi a catalogului, iar să nu facă urmări şi luări de vamă împotriva, împlinindu-se de la dênşii jăluitoarilor acestora şi aceea ce va fi luat rău, şi aşa să facă dumnélor îndreptarea cuviincioasă, iar fiind pricină într'alt chip să înscinţeze Măriei tale.—1800, Iulie 12.

Vel Log. Grigorie Brancovean.

Cend. XLIII, fl. 89.

Anaforaua ce s'aŭ făcut în dosul jălbiŭ lui Radu Brutar ot. Coteşti pentru Vameşii Focşanilor, că îi ia vamă pentru făina, ce o cumpără din Târgul Focşanilor.

Io Alexandru Const. Moruz Vvd. i gpod.

Poruncim Domnia mea D-voastră Ispravnicilor judeţului, să faceţi urmare întocmai şi întru toate precum se coprinde mai jos.—1800, Iulie 23.

Vel. Logof.

Prea Înălţate Dómne

Dupé luminată porunca Măriei tale cercetând jalba aceasta, am citit şi în Conдика Divanului coprinderea pontului şi a Catalogului Domnesc, şi la ponturi este pont osebit al 32, numai pentru Vama Focşanilor, în ce chip să urmeze, după care s'aŭ şi dat luminată porunca Măriei tale prin întărire la

Anaforaua Dumnelor Veliților, Boerî, ca brutarii, ce scot pâine în orașul Focșanilor, să fie nesuperați de vamă pentru făina, ce o scot pâine de hrană locuitorilor, după care are să se urmeze, iară în catalog scrie la slova Glagol, grâul, ce se vinde, să plătescă cumpărătorii din zece bani unul, iar când va cumpăra boer sau monăstirea pentru trebuința casei sale, să plătescă vîndătorul precum îmi arătă jăluitarul, că grâul ce-l face făină și scot pâine, 'l cumpără, chiar din târgu Focșanilor, și vameșii își ia vama deplin, cum și pe la sate când se face vîndare de grâu, iarăși vameșii au scăunașii lor de ia vîndătorul după catalog, iar pentru vama de cuptorul, ce scote pâine în sat, nici în Catalog, nici în ponturi nimic nu pomenesce, din care se cunoșce, că după ce se plătesce vama pentru grâu, nu este cu cuviință a se lua vamă și de la făina, ce se face pâine și se vinde în sat, și urmarea vameșilor este împotriva dreptății mai vîntos la lucru ce este de hrană locuitorilor, care vămîindu-se și pe grâu și pe făină se pricinuesce scumpătate; drept aceea, să fie luminată porunca Măriei tale către D-lor Boerîi Ispravnici, să cerceteze și de va fi precum jăluește, să nu îngăduiască pe vameși a-i face urmări împotriva, împlinind de la dînșii, și ceia ce au luat rău de la jăluitar ca ruptore, câte tal. 40 pe an de cuptor, cu cuvîntul pentru vama făinei, dându-le nizam ca să urmeze catalogului și pontului, adecă când cumpără jăluitaru, să-și ia vama cum și cât îi scrie catalogul, iar de este vre-o bănuială, că se tăinuesce cumpărătorea grăului să dovedească adevărul și să îndrepteze, sau fiind pricina într'alt chip să însciințați drept.—1800, Iulie 23.

Cond. XLIII fila 67.

Cap. X.

Edilitate

Se ia sub Alexandru Moruzi în a 2-a Domnie destule măsuri relative la edilitate.

Alexandru Moruzi a făcut chioșc la Herestreu, cu cișmea și prin hrisov a asigurat grija chioșcului, a grădinei, a cișmelei «*cu îndestulă apă pentru norodul ce pururea merge acolo*». Dumitrache Ghica Ban și Radu Golescu, cer lui Vodă, în 1800, August 24, să se acorde 4 liude «să-i mute cu șederea la cișmea, unde să-și facă și case... omeni cu care, ca să întrețină totul: gard, cișmea, până să răsădască...»

La 1 Septembrie 1800, Alexandru Moruzi acordă acei 4 liude pentru locul de promenadă de la Herestreu «4 omeni beccii și grădinari». (Cod. XLIII, fila 124.)

Pentru apa din București încă are grijă Moruzi, întreținând Suiulgi și pre Metge Bașa, plătindu-l cu lăfă și scutiri.

Vezi cod. 43, fila 145, 148 v, și 149.—1800, Septembrie.

Tot cu referință la cișmelele făcute de el la obor, în 1-ia Domnie, dă în a 2-a un act nou.

Pentru repararea pavelor și curățirea podurilor s'a pus stăruință deosebită. Mai ales era nevoie, de a se curăți șanțurile din mijlocul stradelor, de sub podine¹.

În 12 Aprilie 1801, asupra anaforalei lui Vel. Aga Caragia, Vodă, Moruzi ordonă ca să fie obligați proprietarii de locuri virane să și le îngrădescă ca să nu mai se depună gunoie pe ele.

Cod. XLIII, fila 269.

La lucrarea de curățire a stradelor se aplica adese indiviții aflători în arestul Agiei, a Spătăriei și chiar și din ai temniței aflătoare sub marele armaș².

Requizițiunile de care continuă în interesele de curățenie a Bucureștilor³.

1. Pitac la Vel Vornic al politiei să dea 10 care și să iee «15 lanțuri de liude 30 cu zapci lor» de la Vel Armaș să destupe șanțurile de sub paveli (poduri) până nu încep ploile și să se facă lucrul repede «de a nu se zătici trecerea obștei».

2. Acastă ordine e dată pe anafora lui Vel Vornic al obștirilor, Știrbei, din 5 Septembrie, 1801. Acesta arătă, că de la Epitropi s'a rînduit pentru această trebă un al 2-lea Epitrop împreună cu căpitanii și cu podarii «ca să începă mai întâiu de la Sf. Ión a destupa șanțul», dar cere spre mai grabnică lucrare arestanți, având aceia a primi *ermilicul* de la Epitropie, ca și podarii de câte 12 bani de liude. Carele de la mahala, vor primi câte 3 lei, ca să care pământul, ce se va scote din șanțuri, pe malul Dâmboviței.

Cod. XLIII, fila 538 verso.

3. Vornicul obștirilor C. Știrbei, în 12 Septembrie, 1801, cere Domnitorului prin anafora să ordone Vornicului politiei de a i da 50 care de la mahala de beilic, ca să ridice noroiul scos de prin șanțul pavelor, să l scotă afară din București, ca nu cum-va începând ploile să l ducă iarăși prin șanțuri; mai cere să fie invoii, ca toate carele, cari vor eși gole din București, zapciul rînduit de Vel Aga să le încarce tot cu noroiu. Domnitorul la 13 Septembrie, 1801, ordonă numai lui Vel. Vornic al politiei, să dea 30 care de beilic din mahalale pentru transportarea noroiului scos din șanțuri.

Cod. XLIII, fila 557.

Negreșit impunerea de sus a speselor de pavare pe proprietarii din strade, continuă a fi pusă în aplicare¹.

1. Ion Florescu, marele Vornic al obștirilor cu anafora din 5 Martie, 1800, în urma jălbei locuitorilor de la unele sate din Ilfov și mai ales din satul Ulmeni, că având tocmelă cu epitropia sub Hangeri Vodă, la 1798, să facă poduri prin unele uliți ale Bucureștiului, «ce erau foarte stricate și vechi de nu mai puteau umbla nimenea», ei și-au făcut lucrul și acum nu li-se plătesce. Vornicul obștirilor arătă, că epitropia n'are bani, fiind-că n'au răspuns toți boerii, neguțătorii și monăstirile sumele datorite pentru pavagiū din dreptul caselor lor, deci propune: să dea Domnitorul o nouă poruncă de împlinirea banilor. Se alătură și lista persónelor, cari au rămas datore pentru poduri.

Iată această listă curioasă:

Taleri Bani

145 63 pentru podul ce se începe de la porța din sus a curții vechi și merge pre lângă hanul lui Șerban-Vodă până în potriva caselor Domniei-săle Băneșei Moruzoe, însă:

Taleri Bani

32	45	Dumnealū Cluceru Bărcănescu.
—	60	Iamandi Buluc-bașa.
14	54	Medel. Christea.
1	12	Stolnicésa Cenovodén.
8	12	Medel. Teodor Arcuda.
5	—	Șătrarul Dimitrie Poliz.
10	60	Monăstirea Cotroceni.
8	—	Ión Cojocarul.
36	90	Ipac Medelnicer Christea.
26	30	Pah. Hagi Moscu în 2 locuri.
2	60	Monăstirea Stavropoleos, unde au ședut Năstase Cojocariul ce a murit.
145	63	

224 36 Podul din năuntru tîrgului, din prăvălia lui Avram Ovreiul prin Cayafi, prin Bogasieri, prin olari, zarzavagiū, prin scaunele vechi și până în podul cel mare de la biserica cu *Sivilelele*, însă:

Taleri Bani

19	15	Medeln. George Vel. Căpitan.
1	90	Hagi Drăghiciū.
62	15	Biserica cu Sivilele.
6	75	Prăvălia monăstirii Cotroceni.
5	48	Un scaun de carne al monăstirei Sf. Spiridon-Vechiū.
20	15	Constantin, al III-lea Armaș, sin Macsim Zarafu.
59	—	Răducanu Zarafu Macsim.
24	—	Răducanu Căpitanu.
26	18	Dumitrache Buescu al III-lea Logofăt.

224 36

Se implinesc cu mumbaşiri asemenea spese de pavare de strade mari şi mici.

Taleri	Bani
--------	------

119 63 Podul din răspântia ot Şalvaragii pe lângă Bărăţie şi până în podul cel mare, însă :

Taleri	Bani
--------	------

8	15	Christea Cavaf.
4	27	Moise Ovreiul.
92	21	Zidul Bărăţiei.
15	—	2 prăvălii ale Sf. Mitropolii, unde şed Amiş şi Mehemet, Turcii Calemgii.

119	63
-----	----

20 30 Podul din răspântia ot Bărăţie, spre brutăria lui Babic Arménul şi până în podul cel mare, din sus de puşcărie, însă :

Taleri	Bani
--------	------

9	45	Prăvălia Sfintei Mitropolii
8	45	Maria Bucşăneasa.
2	60	Spirea Cazoti.

20	30
----	----

22 60 Podul din răspântia de la Ştefan Rachierul şi până în casele lui Michel becherul, rămăşiţe asupra copiilor repositului Cămăraş Sterea.

195 — Podul din ulicióra ot monăstirea Sfântu Sava, pe lângă ulucile Domniei-sale biv. Vel Logofăt Dumitraşcu Racoviţă şi până în podul de lângă zidul monăstirei Colţei, însă :

Taleri	Bani
--------	------

120	—	Dumnealui biv. Vel. Logofăt Dumitraşcu Racoviţă.
60	—	Clucerul Fălcoianu.
7	60	Cârciuma Chirculesei.
7	60	Alecu Sin Vilara.

195	—
-----	---

63 36 Podul din porţa hanului Colţii şi pe lângă Sărăria cea veche, însă :

Taleri	Bani
--------	------

55	96	Monăstirea Colţii, pentru ulucile Carvasaralei.
7	63	Eclesiarc ot Mitropolie.

63	36
----	----

151 60 Podul din răspântia Cluceresei Maria Stătuleasa, până în podul cel mare, drept Dumnealui Paharnicul Bălăcönu, însă :

Taleri	Bani
--------	------

2	105	Ilie Vătaful.
3	75	Tănase Vătaful.
145	—	Paharnicul Ioniţă Fălcoianu.

151	60
-----	----

Continuă a se scuti de bir și angarale 150 de indiviđi de prin sate din județul Ilfov, având obligațiunea a lucra podine în păduri ale

382 105 Podul de la pórta Medelnicerului Ștefan, pe lângă Dumneaei Bănésa Moruzóia și până lângă portița hanului Colții, însă:

Taleri Bani

105 — Dumnealui Clucerul Bărcănescu, toți banii câți se făcea să dea pentru acest pod.

129 45 Dumneaei Bănésa Moruzóia asemenea toți banii.

148 60 Postelnicul Vasilache asemenea.

382 105

1319 93.

Domnitorul Alexandru Moruz face dreptate locuitorilor reclamanți din satul Ulmeni, obligând pe epitropia obștirilor să le plătescă, după angajament, dēnsa, că ei n'au făcut legătură cu boerii și neguțătorii, ci cu epitropia «și l'au împlinit (aședēmintul) sevârșind facerea podului». În urmă să-și facă epitropia cererea de la mahalagii.

Cod. XLII. fila 235 verso.

Radu Goleșcu, Ioan Florescu Vel. Vornic al obștirii, raportéză la 11 August, în urma pitacului Domnesc din luna Iunie, pentru podurile mici ale ulițelor politiei din jurisdicțiunea hagiiei, că s'au găsit stricate și altele lipsă, și s'au măsurat cele ce au să se facă din nou «cu stânjenul, pe amēdouē părțile, după orînduiala ce este; între cari poduri măsurându-se și ulița, pre din dosul bisericei Sfântului Dumitru, stânjeni 54, palme 5, trebuință este a se face podul de isnoavă, osebit de podul ce se află făcut tot pe acea uliță, care și acelea, atât cu podinile trebuia a se meremetisi, cât și șanțul a se destupa. «Fiind-că biserica Sfântului Dumitru este mitoch al episcopiei Buzelui, unde sunt și case și prăvălii, episcopia a fost pusă la cislă cu taleri 50. Episcopia refuză plata, dicēnd că: «numai cu numele are mitoch, iar nu și cu stăpânirea», fiind-că în casă se află din calabălăcurile lui *Alecu Văcărescu*. Se propune, deci tot împlinirea celor 50 de taleri de la episcopie, pentru pavele, cu atât mai mult, că episcopia ia chirie de la prăvălii.

Domnitorul, la 16 Septembrie 1799, ordonă episcopului de Buzeu, să trimită acei 50 de taleri la epitropia obștirii.

Prec Inălțate Dōmne

Dupē luminata poruncă orînduim la fața locului din partea spătăriei pe Dumnelui Pitarul Bălan și din partea Epitropiei pe Șătrariu Marghiloman al 2-lea Epitrop, și măsurând diēstima aceluī loc, cât este batacul, s'au găsit stânjeni 20, care tocmindu-se stânjenu po tal. 8, făcu tal. 165, așa dar după starea fie căruia din mahalagii, s'au făcut alăturata cislă, iscălindu-o din mahalagii, ci fiind-că unii au găsit bani să dea, iar alții se impotrivesc că n'au

Monăstirilor ori și în păduri particulare care se requisizionează cu analogie

trebuință de pod, să fie luminată porunca Măriei tale, a se orîndui un zapciî. din partea spătăriei, ca să facă împlinire de toți banii după cîsla ce s'au făcut, și să-î deie orînduitu zapciî la unul din mahalagiî, anume Gheorghe Negruțu, ales de dînșii, ca să epistăsescă până se va isprăvi podul, plătind dreptul locuitorilor celor tocmiți să facă, după cum așa s'au urmat și la alte locuri.—1801, August 25.

*Constantin Caragea vechilul lui vel. Spătar
Vel. Vornic Drănescu*

Cod. XLIII, fila 613 verso.

Anaforaua ce s'au făcut în dosul jălbiî lui Ienache Slugeru, Gheorghe Negruț, Drăghiceanu Polcovnic, Ilie Logofătul și alți mahalagiî pentru un pod

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Așa să se urmeze pentru care orînduim Domnia mea pe..... zapciî spătăresc să facă împlinire de la fițeș-care.—1801, Septembrie 1.

Se ordonă la 25 Ianuarie 1800, împlinirea de la căți-va boeri și neguțetoriî a unor taxe pentru facerea pavelei prin ulița pescăriilor, avînd să ia plată pentru lucru locuitorii de la satul Ulmeni, din județul Ilfov.

Cod. XLII, fila 158.

Vel Spătar Lucache și vel Vornic Știrbei, la 2 Iulie, 1801, raportéză lui Alexandru Moruz:

«După luminata poruncă a Măriei tale, ce s'a dat la jalba mahalagiilor ot biserica Enei, pentru facerea podului acelei mahalale, următorî fiind, am cercetat trebuința și o găsim foarte mare, în cât mijloc nu au nici într'un chip a eși din batacurile ce s'au făcut, dărăpînându-se mai cu totul podul, ce din vechime a fost, din care pricină pătînesc tot mahalagiîi, nu numai pentru eșirea din casele lor, ci și pentru cele de trebuință, cu lemne și altele, neputînd să trecă locuitorii cu nici un mijloc printre acele batacuri, ci fiind-că, cererea este cu voința celor mai mulți, spre înlesnirea sêvârșirii acestui pod, am orînduit de s'a și mîsurat, de față cu mulți mahalagiî, fața locului a fiște-căruia. După care mîsurătore au și făcut cîsla între dînșii, la unii cu dreptul ce 'i au ajuns după suma stânjenilor, la alții puțin cu sîncatavasis din dreptul lor, pentru sciuta lor scăpătăciune și la alții cu prisos, spre ajutorul celor ce s'au scădut din dreptul lor, care cîslă, fiind-că se alătură, se va da luminata hotărîre Măriei tale, ca prin mumbașir să se împlinescă banii spre sêvârșirea acestui pod, pentru că unii dintr'înșii, fără de nici un cuvînt al dreptății, staî cu împotrîvire și nu plătesc, dîcînd, că atîta trebuință de acest pod nu au. La care pricinuire, ascultare nu li-se cuvine a li se da, pentru că cîsla ce s'a făcut e cu tîtă orînduiala cea cuviinciosă așternută.»

Domnitorul Alexandru Moruz hotărêsc: «Poruncim marelui Spătar să împlinescă de la fie-care sumele cîsluite».

Cod. XLIII, fila 409.

Podariile lucraut câte 35 podine de om și le și aședau în oraș. Despre toate aceste se pot vedea actele din note.

Dispozițiuni renoite aflăm relative la coșari. Monopolul coșăritului este exercitat sub Alexandru Moruzi numai de 6 coșari, căci în 1801, August 28, se ved desființați alți 6 din 12 câți erau mai înainte ¹. (*Cod. XLIII, fila 527*). În interesul siguranței de foc este în măsură oprind pre băcani de a frige cărnați la prăvăliile lor.

Prea Înălțate Domne

După luminată poruncă, următorii fiind, mai întâi, cercetând la catastivul Vistieriei, vedum că din liude 150 podari ce au fost, se află acum numai liude 119, după acesta, aducând prin D-lor Ispravnicii Ilfov, și pe câți-va din podariile aceștia din 6 sate: Otopeni, Odăile, Dragomiresci, Dârza, Popescii sfinteii Ecaterinei și Flămândeii, de o cam-dată nu primea, iară apoi au căduț la tocmelă, rugându-se să facă câte 24 podini pe an, cu cuvânt că acelea 2 sate ce sunt legate la Epitropie de liude po. podini 35, le este aședămint să fie 3 ómeni pe 2 liude, precum așa și este, iară ei nu mai au ajutóre, și urméză după dreptate analogon a fieș-căruia po. 24 podine, pe care au și dat zapis la Epitropie satul Flămândeii, care acéstă tocmelă, măcar că are cuvint, și măcar că mai spre folosul obștiei ar fi de a se da podariile la bir, ca luându-se alte sate cu acelea liude să facă de liude po. 35 podini, dar fiind-că uni din podari nu vor fi vrednici de a-și purta liudele lor la bir, urméză să fie luminată porunca Măriei tale, către Dumnélor Ispravnicii, că pe care vor fi vrednici de a-și purta liudele lor la bir, să ni'i arate că sunt vrednici a se da la bir, și gășind D-lor sate despre poduri, din plășile de sus, pe suma liudelor ce se vor da la bir din podari să'i așede iarăși pe 3, două liude, și pe câte 35 podine, după cum sunt și cei-l-alți podinari vechi, iară pe câți nu vor fi vrednici a-și purta liudele, să'i lase și pe podini 24, după ruptórea ce s'au făcut înainte noastră, pentru care după poruncă nu lipsim a aréta Măriei tale.—1801, Aug. 18.

Vel. vist. Racovița, Vel. Vornic Stirbeiu.

Cod. XLIII, fila 513.

Io Alexandru Constantin Moruz Vod.

Așa să se urmeze, pentru care și poruncim, că afară din 35 podari ce ne-au aréat D-lui Vel. Vornic al obștirilor, prin anaforaoa d'întâi, că sunt trebuincioși în slujbe, pentru cei-l-alți să faci și D-ta Vel. Vistieriuile, poruncile Domniei mele către Ispravnicii, după cum se cuprinde mai jos.—1801, August 22.

1. Io Alecsandru Constantin Moruz Voevod.

Cinstit și credincios Boeriu Domniei mele, D-ta biv. Vel. Bane Caragea, Epistatule al Hagiei, am veduț Domnia mea Anaforaua ce ne faci, pre care gășind'o și Domnia mea cu cale, o întărim și poruncim să dai băcanilor, de a fi

Cu referință la igiena publică, Alexandru Moruzi ordonă, încă în 1799, August, luarea socotelilor de la Dudesci, pe anii 1796 la până 1 Maiu, 1799.

O măsură de siguranță publică este reinnoirea pitacelor domnesci anteriore, oprind alergarea *butcelor* pe strade. Din un pitac se vede că la boierii, vizitii erau mai mult *nemfi*¹.

opriți de acesta, urmându-se după cum se coprinde mai jos, în Anafora a D-tale. — 1801, August, 25.

Cond. XLIII fila 449.

Prea Înălțate Dómne.

Vedând plecata sluga Măriei tale această arătate, ce a făcut numita breslă a simigiilor în alăturata jalba lor, după luminata porunca Măriei, tale am cercetat și adevărat este precum este arătat, că nici o dată băcanii obiceiii nu au avut a vinde fripturi și altele cu foc, neavând nici Ogécouri prăvăliile lor, mai vêtos, băcăniile acelea de pe margine ce sunt aprópe de fánuri și case cu învêlitórea de trestie, că póte a se întempla, ferescă Dumneđu, și primejdie de foc, când sunt vêtururile tarii, din care pricină și de începuse unii din băcani an și anțerț de frigea cârnați sub strașinile prăvăliilor, precum acum urméză o sumă de băcani, cunoscând d-lor Agii cei după vremi, a fi *periculon*, ce ar putea să se întemple în oraș, i-au embodisit a nu mai frige cârnați, că în destul alișveris fac cu de cele-l-alte tóte de ale mănăcării, iar simigiții dintru început au avut și au și acum acest obiceiii de frig cârnați, mai pentru cei călători și străini, care le frige în cuptóre, de nu póte aduce nici un fel de primejdie, având mai vêtos simigiții și pisirgii, care de apururea le aduc cârnuri și alt le de le frig în cuptoriu și pentru acesta, aducând și pe Băcal-bași de l'am cercetat și însuși el a arătat, că cu câte shimi este a se sfetirisi între Esnafu băcanilor o urmare ca acesta, a frige și cârnați pe tarabele lor, care n'au mai fost nici o dată, și că de și au vëndut băcanii cârnați, au vëndut verđi și uscați, precum vënd și altele de ale băcăniilor, iar nu să facă și fripturi pe ghiuveciuri ce nu le este epangelmelor, care acesta cunoscând-o și plecata sluga Măriei tale, că adevărat li se pricinuesce simigiilor scădere și au dreptate la cererea ce o fac, socotesc a fi cu cale de a se embodisi băcanii a nu mai frige cârnați, mai vêtos, că după urmările băcanilor, precum am đis, póte a se întempla și vr'o primejdie de foc, căci ei frig cârnații pe tarabă și în drum în ghiveciuri cu foc, precum este vedut de față, dar cârnați verđi și uscați pot ca să vëndă, ca și mai dinainte, iar hotărírea... — 1801, August 24.

Vel. Aga Caragea.

Cođ. XLIII. fil. 449.

1. Eacă acest pitac:

«Insciințăm Măriei tale, că aici în politia Bucurescilor, ved că se urméză un reu obiceiii de către vizitii ce umblă cu butce și carete pe ulițele tégului, și mai vêtos chiar o sómă de stăpâni ai lor, urméză acest obiceiii, de alergă cu butcele fără de socotelă și după ce își lasă pe stăpâni la locul unde au trebuință de se duc, apoi intră vizitii în butcă și din butcă mână caii, iar

Nu numai caretele și butcile striveau trecătorii, ci și simple care de harabagii. Două femei fură strivite, în Septembrie 1801, de care cu marfă, într'o stradă strîmtă. Vodă, la 6 Septembrie, ordonă, pe anafora lui Aga Caragea, să plătescă stăpânul carelor, cheltuiala cu gerahul, care caută pre femei, deosebit de pedepsa cărauşilor cari n'au băgat de sémă și le-au strivit.

Apoi móre una din două femei¹.

nu după scaunul viziteesc și alérgă pe poduri în trépédul mare, de nici să uită peste ce dau și se întemplă mare primejdie, surpând ómeni și copii, precum s'au întemplat deunăđi, de au călcat un vizitiu pre un copil și i-au sdrobit picioarele, carele și astă-đi pătinesce căutându-se cu doftor...» Aga Caragea cere dar «să se facă o straşnică poruncă de a se conteni una ca acesta și a se înfrâna acei vizitii ce urméză cu alergături fără de socotélă, orî ai cui vor fi».—1801, Iunie 12.

Domnitorul ordonă :

«Cu cale este anafora aceasta, ce ne face D. Vel. Aga, în vreme ce cu înmulțirea butcelor și a caretelor, care alérgă și âmbă fără de socotélă, nu numai podurile se strică și se sfărîmă, mai nainte de vremea lor, care se fac cu atâta ostenélă și grea cheltuială, ce și primejdie, în adevăr, se póte întempla de a sfărîma și a sacatefsi ómeni și muieri la drum; care acéstă netrebnicie a vizitiilor nefiind suferită, straşnic poruncim, Domnia mea, atât D-tale Vel. Spătar, cât și D-tale Vel Agă, să dați nizamul acesta la toți vizitiu de obște, făcându-le și porunca cunoscută ca să o scie, și arătându-le cu hotărîre, că de acum înainte, cel ce în potrivă se va purta și cât de puțină întemplare de bântuirea cui-vași se va întempla, negreșit acel vizitiu, după ce se va bate straşnic, se va trâmite apoi la ocnă. Și fiind-că cei mai mulți din vizitiu acestia sunt nemii, să arétați D-v. de acesta la cinstita agenție, ca să le dea și agenția de scire, să scie, că cel ce va fi ne următor la acest nizam al politieii, fără de a se putea defendepsi cu nume de sudit, se va pedepsi negreșit, cu pedepsa ce am hotărît mai sus. Drept aceea poruncim să se citéscă acéstă anafora cu domnesca noastră buiurdijmă și întru auđul D-lor cinstiților și credinci și boerilor Domniei mele, ca să dea și D-lor nizam vizitiilor D-lor, spre a fi următorii».—1801, Iunie 14.

Cod. XLIII, fila 356.

1. În Septembrie 23, 1801, Vel Aga Caragea, arată că să cer 162 talerî și 48 banî, spese de căutare, de îngropare, pomenire, etc., ale uneia din cele două femei strivite de care mocănesci. În socotélă sunt trecuți 20 talerî pîntu gerahul cu doctoriile și 30 talerî la o femeie doctoróie. Ingroparea a costat 12 talerî 48 banî, 20 talerî costă pomenirile până la anul, 30 talerî despăgabilirile acordate celei-1-alte femei, care trăiesce, și 50 lei treapétul mumbașirului. Domnitorul Al. Moruzi, fiind-că stăpânul carelor n'are putere de a răspunde tóte aceste sumi, scade pe jumétate taxa mumbașirului «iar pe numiții doi cărauși vinovați să'i pedepsesci la 2—3 răspântii ale Bucurescilor, cu câte 100 toiage la tálpi și așa să se slobóđă».—1801, Septembrie 24.

Cod. XLIII, fila 588.

In interesul igienei publice se iaă măsuri de strămutarea din oraş a zalhanalei de la curtea veche ¹.

1. Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

După chibzuire, prin socotélă de obşte, ce aă făcut D-lor veliţii Boerî, pentru nizamul cel cuviincios al zalhanali aceştia, ca şi vătămarea ce pricinuesce la sănătate şi Dâmboviţa săşî îndrepteze curgerea ei, şi la cea-l-altă trebuinţă de obşte a cărnei, să nu se facă vre-o zătîcnire, primim Domnia mea anaforaoa ce ne fac D-lor veliţii Boerî, pe care o întărim, şi poruncim D-tale biv vel Bane Caragea, Epistatule al Hagiei, să puă în faptă nizamul zalhanali acesteia, de a se urma după cum se coprînde mai jos întru tót, de care să însciinţezi de acésta şi la cinstitele consulaturî, ca şi D-lor să îndatoreze pe sudiţi la nizamul acesta, pentru cel de obşte folos al politieî; şi poruncim Epistaţilor, ca să îngrijescă de carnea cea trebuinciosă obştiei, a se aduce de la zalhana, la scaune cu îndestulare, negreşit, a nu primi vre-o zăbavă seaă lipsă norodului, căroro Epistaţi, pentru ca să nu le rămăe vre-un cuvînt de discolie a căratului cărnei la scaune şi ca să aibă Domnia cuvînt de a face cu dreptate pedepsă, când, vor pricinui vre-o zătîcnire şi lipsa norodului de carne, iată, le dăm Domnia mea şi doi scutelnicî de ajutor pentru căratul cărnei de la zalhana la scaune.— 1801, Septembre 8.

Prea Înălţate Dómne

Am înţeles celea ce ni-se poruncesce prin luminat pitac al Înălţimeî tale cum că s'aă citit înaintea Măriei tale anaforaoa ce am făcut pentru întinderea care s'aă întemplat asupra Dâmboviţei, atăt cei cu binalele din curtea veche, cât şi prăvăliaşii din susul curţei. Aşisderea, aî vedut Măria ta şi mijlocul îndreptărei, ce cu socotélă de obşte s'aă chibzuit, cu facerea aceluî şant, i cu surparea a două binale şi ca pentru un lucru vătămător şi spre îndreptarea binelui de obşte, aî întărit Măria ta anaforaoa de obşte, poruncind D-luî Vel. Aga, ca să şi pue în faptă cu lucrare îndreptarea acésta, iar pentru zalhana ce am fost dis, că trebuie să se ridice de acolo, ni se răspunde, că ni-se cădea să facem deosebită anafora, cu o mai îndestulată chibzuire, pentru că de şi este în adevăr pricinuitor de putóre şi de stricăciune acolo, dar este mai mare trebuinţă cei-l-alte obştiî şi înlesnirea hrăniî norodului, fiind-că acum nu este oraşul acela de mai 'nainte, ci din mila luî Dumneđeş s'aă mărit şi s'aă adăugat, unde urméză a se chibzui cu ce mijloc şi înlesnire pot să care şi să aducă la vreme, de la depărtat loc, carnea cea trebuinciosă la atăta norod. Epistaţiî zalhanaliî, cari şi jalbă aă dat Măriei tale, că aici aprópe lângă dênşii fiind măcelariî, fac feluri de furtişaguri, cu cât mai vêrtos când vor fi la depărtat loc, măcar că acésta este a lor trébă de a-şi face înşişi ei paguba şi grijirea, dar cea-l-altă, adecă înlesnirea şi trebuinţa obştiei, se cuvine a o socoti stăpânirea, ca nu cum-va să facă vre-o zătîcnire norodului cu depărtare, a pătîmi obştea, mai vêrtos în vreme slătósă şi grea de iarnă, ci ca un lucru ce zalhanaoa acésta nu este ca cele-l-alte binale, ci este pentru a obştiei trebuinţă, ne poruncesce Înălţimea ta, ca de isnóvă să ne adunăm, unde să fie şi D-luî biv vel Banul Caragea, Epistatul Hagiei, i D-luî biv vel Vist. Costache Ghica şi aducênd şi pe Costache Saegiul, Epistatul zalhanalei, să

În legătură cu cestiunea zalhanalei era, pe la 1801 și nestrimentorarea patului Dâmboviței prin aruncarea în ea de oase și gunoie

vedem hrisovul ce s'aû dat de Măria ta în cea-l-altă luminată Domnie, ce orînduială face pentru zalhana, adecă unde să fie? să cercetăm apoi de s'aû pus în faptă aceea orînduială, de s'aû urmat sau nu și de aû fost stătătoare acolo, și din ce pricină se aû nelesnire, nu s'aû urmat și nu s'aû pădit și ce tã-mãduire se gãsesce la acêsta? ca să nu se aducã la trebuința de obște al zalhanali orașului vre-o zătignire și neînlesnire și cu scumpătate, făcênd o bună chibzuire, prin socotela de obște, să facem Măriei tale arêtare, prin osebitã anafora. Urmãtorii fiind luminatei porunci, ne-am adunat de isnovã, dimpreună cu D-luî biv vel Banu Caragea, fiind-cã D-luî Vistieriu Ghica lipsesce afarã, am citit luminat hrisovul Măriei tale, ce s'aû dat în cea d'intêiũ fericitã Domnie, la lét 1796, Aprilie 20, când s'aû pus în orînduialã epistasia măcelarilor, și vëđum la punctul d'intêiũ hotãrirea datã, ca zalhanaoa să se facã unde aû cerut. adicã din josul Monãstirei Radului Vodã, aprópe de apã, a cãruia cheltueli, când în urma împlinirei sorocului ce era orînduit, va care altul epistasia acêsta, să fie dator acela a o plãti dupẽ prețuirea ce se va face atunci. Dupẽ acêsta am ceret de s'aû urmat atunci facerea zalhanalei acolo și din ce pricinã în urmã s'aû mutat de acolo, în locul unde acum se aflã și ne plioforisim, cã atunci s'aû și făcut zalhanaoa acolo, din josul Monãstirei Radului Vodã, aprópe de apã, unde s'aû și energhisit tãierea vitelor, acolo mãi mult de douẽ luni. Apoi Nicolae Saegiu, cel care ținea atunci epistasia cãrniũ, fiind-cã avea scaune de carne pe acest loc, unde este acum zalhanaoa, aû conenit tãierea vitelor acolo la Radu Vodã și de sine și fãrã vre-o poruncã se aû slobodenie de la Domnie, aû început să le taie în grajdurile curței vechi, fiind pustii și așa aû urmat tãierea vitelor acolo între acele grajduri, pãnã când s'aû vîndut locul curței vechi în vrõmea reposatului Domn și atunci cumpẽrãnd Nicolae Saegiu, fratele Costi, locul acesta pe care era scaune de carne, aû făcut apoi zalhana acolo și aû tãiat și Nicolae și Costea vitele pe pãmẽnt, pãnã în anul trecut, la luna luî Iulie, când s'aû dat luminata porunca Măriei tale prin pitac cãtre Dumneluî biv vel Postelnic Antonie, ce se afla atunci Epistatul Hagiei, ca să îndatorescã pe Costea a face ca un pod pe marginea apeî Dâmboviței, unde sunt măcelãriile de carne, în curtea veche, ca tóte vitele ce se cheltuesc la scaune, tãindu-le și curãțindu-le pe acel pod, să se scurgã tot murdalãcul și sãngele acelor pe apã, spre a nu mãi rãmãnea pe pãmẽnt, din care se face putóre, se molifsesce aerul și pricinuesce vãtẽmare, mãi vërtos la locul ce sunt în mijlocul politieî, dar veî sci, înãlțimea ta, cã nici o tãmduire nu s'aû făcut cu acest pod, pentru cã însine din noi, dinpreună și cu Dumneluî Banul Caragea, Epistatul Hagiei, mergẽnd în fața locului, am vëđut cã vitele s'aû tãiat și se taie pe pãmẽnt, unde dupẽ ce este ftesis a locului jos, fiind lunca de Dâmbovița, apoi din mulțimea sãngelui ce s'aû turnat și a óselor ce s'aû adunat acolo, i deosebite isitorî ce aû acelea măcelãrii, puse pe marginea apeî, și nu grijesc nici o datã a le curãți, s'aû făcut un murdalãc atãt de mare și o putóre atãt de nesuferitã, în cãt nu este cu putințã a nu se pricinui molifsirea aerului și felurî de bóle în sãnãtatea ómenilor, și deosebit de acêsta, chiar acolea în dreptul măcelãriilor, din mulțimea óselor, i a cõrnelor și altor murdalãcurî de vite, s'aû făcut în mijlocul luncei Dâmboviței, ca un Ostrov, fiindu-le binaoa a zalhanali cu totul în mijlocul mãtcei apeî, la care și chiar când ar cerca Epistațiî zalhanali óreș-care discolie pentru cãratul cãrnei

din zalhana. Măcelarii nu erau mulțamiți cu strămătarea tăerei cărnei

la acest loc, iarăși nu putem a dice că se cuvine a fi zalhanaoa acoloa, fiind cunoscut și vădūt lucru, că nu se cade să primim vătămarea, să nu dăm norodului pentru puțină discolie a Epistaților, cu cât mai vêtos, că de acolo de unde se alcătuisse zalhanaoa întâi și până la locul acesta, unde este acum, nici o discolie nu pôte să aibă spre a căra carnea, orî cu doi cai cu *samara*, s'au cu o căruță și o va duce tăiată gata, grijită și curățită și a o vinde la scaunele ce sunt pe acest loc și mai vêtos, că în tôte părțile unde sunt politii marî, nicăeri nu este slobod celor ce vënd carnea, a tăia vitele în mijlocul politiei, ci le taie la margine, și aduc numai carnea în tîrg pe la scaune spre vîndare la norod; care acesta așa se cuvine a se urma și aici. Prea Înălțate Dîmne, măcar că cum am dis, nu era vre o diastimă depărtată de la locul unde se alcătui zalhanaoa întâi, dară noi, pentru a nu le mai rămînea Epistaților cuvînt, am cercetat și am aflat alt loc mai aprîpe decît cel d'întîi, adecă am găsit un loc în dreptul jicniții, care este a fiilor rîposatului Stolnicului Șerban care ne-au arîtat că au mușteriî, de le-au dat chiria pe an po tal. 200, unde, fiind-că locul acesta merge până în apa Dâmboviței și este și lung și larg cu îndestulare, au Epistații tîta înlesnirea a clădi zalhanaoa pe dînsa și a face tăierea vitelor acolo, plătind la stăpîniîi locului chiria aceea ce se vor putea învoi, care loc, și nu este mai departe de aceste scaune decît ca de ce minute, și cu acest mijloc lipsese și murdalăcu, i putîrea din mijlocul politiei, să ridică și din matca Dâmboviței havaleaoa acesta, care pricinuesce stricăciune la vecini din potrivă, se înlesnesc și Epistații la căratul cărnei, fiind mai aprîpe, lipsese și grija aceea, că dîră nu-și va avea norodul îndestularea de carnea cea trebuinciosă și se ridică din mijloc și o vîdută pricină vătămătoare și aducătoare de bîle, în sănătatea omenescă, care această urmare, cu a se ridica adică tăierea vitelor dintru acest loc, o dicem nu numai pentru vitele ce se taie într'această zalhana, ci și pentru tôte locurile din tîta politia Bucurescilor, orî-unde se taie vite pentru vîndare de carne, să se ridice de acum înainte tăierea lor cu tot de pretutindenea, și să se taie numai la zalhanaoa ce se va face pe acest loc de mai sus numit și D-lui Banul, Epistatul Agiei, chibzuind atît în *sempul* tîrgului, cît și prin mahalale, veri-unde va socoti și va găsi că este de trebuință a se pune scaune pentru vîndare de carne, ca să aibă norodul înlesnire și îndemânare prin tôte acelea locuri, să îndatorîscă pe Epistați a pune scaune negreșit, și a aduce la tôte acelea scaune carnea de la zalhana, tăiată gata, grijită și curățită, ca să o vîndă pe acele scaune, iară vite nicăeri și nici într'un loc să nu mai fie volnici de a mai tăia, de cît numai la zalhana, ca să lipsîscă din tîta politia supîrarea și mai vêtos vătămarea sănătăii, ce se pricinuesce dintru acea nesuferită putîre, și măcar că în celea de pe urmă, vechilul Costi au mai adaus a pricinui dicînd, că de se va muta zalhanaoa dintr'acest loc rămînea pîgubaș de binaoa ce-au făcut-o, dară nici la acesta nu are cuvînt, căci binaoa nefiind de zid, ci de lemn, se pôte muta, la a căruia mutare și nu pôte să mîrgă mai multă cheltuială de cît ca la tal. 200 seaș 250 și nici de acești bani nu rămînea pîgubaș, căci cînd zalhanaoa acesta va eși de pe mîna lor la alți Epistați, au să-și ia tîta cheltuiala acestei binale de la aceia ce vor intra în locul lor; și pentru ca să se pîzîscă acest bine inchipuit nizam întocmai pre cum arîtam mai sus, fără cusur, să fie luminată

ceva mai departe de scaunele unde o vindea și avu stăpânirea des-
tulă greutate, ca să învingă reaua lor voință.

porunca Înălțimii tale către Dumnélui Banul, Epistatul Agiei, ca prin marifetul
cinstitelor consulaturii, să îndatoreze și să supue și pe sudiții ce vor fi tăind
vite pentru carne de vânzare, ori unde aici în politie, ca și ei să urmeze
aceste orîndueli cu a tăia vitele toate la zalhana și a aduce la scaune în tîerg
numai carnea spălată gata, grijită și curățită, iară cari dintre cei sudiți nu vor
fi următori, să le ridice Dumnélui Banul, Epistatul Agiei, scaunele, poprindu-le
cu totă vîndarea, fiind-că sunt datori și ei a fi următori la acest de obște
bine. Iară hotărîrea. . .—1801, August 30.

*Vel. Ban Brâncoven; Constantin Caragea, Vel. Agă; Vel. Logf. Scarlat
Ghica; Vel. Vor. Golescu; Vel. Vor. Stirbei; Vel. Vor. Câmpineanu; Vel. Vor.
Văcărescu; biv. vel. Căminar Nestor.*

Cod XLIII, fila 546.

Prea Înălțate Dómne

Brésla măcelarilor de aici din orașul Măriei tale, Bucuresci, viind înaintea
plecatei Măriei tale slugi, făcură arătare dîcînd, că neguțătorii ce obicînesc de
string vite încă de iarnă și primăveră, atât mari cât și mici, de le taie tórna
pe la zalhanalele, ce se află, atât aici prin prejurul Bucurescilor, cât și prin
țeră, afară, într'acelea vite de zalhana metaherisesc a tăia și oi, lucru care
dintr'acésta se pricinuesce cășlic la carnea de ôie, atât în politie cât și pe afară,
în totă țera Măriei tale, de vreme, că după ce trebuința aduce de se strîng
atâta sumă de oi, de către orînduiți-gelepi de fiat și cu rezapazar pentru
mumbaiaoa Țarigradului, și pe totă vremea se face orînduială deosebită de oi,
pentru trebuincioșele tainaturii, apoi, când se vor îngădui neguțătorii a face și
ei strînsura de oi pentru tainaturii al zalhanale de prin țeră, se pricinuesce
keder bășurma de carne de acésta; după a lor plângere și arătare ce au făcut
cu Vătafu, măcelarii la Agie, nu lipsim a însciința Măriei tale, că de se va
socoti de Inalta înțelepciune a Măriei tale, să se facă luminată porunca Înăl-
țimei tale, de obște publicarisită în tot pămîntul țerii, atât către neguțătorii
ce strîng vite de zalhanale a fi pop:ii de a nu mai strînge între acelea vite
și oi, cât și către stăpânii zalhanelelor în totă țera, a nu se îndrăzni și ei să
mai primescă pe la zalhanale de acum înainte a se mai tăia oi printre cele-
l-alte vite, și cum va fi bună hotărîrea Măriei tale.—1801, Octombre 5.

Vel Agă

Cod. XLIII, Fila 478.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscao

Dumnéta vel. Vist. veî vedea anaforaoa ce ne face D-lui biv. vel. Ban
Caragea, Epistatul Agiei, care fiind și cu cale, poruncim, ca să faci de la visteria
Domniei mele cuviincioșele porunci pentru zalhanelele în totă țera, cu coprin-
derea ce se arată mai jos, și să îngrijesci Dumnéta tot-d'a-una a se păzi acest
nizam.—1801, Octombre 6.

Ei reclamară adese și cu referință la stringerea de vite de către gelepi și contra tăierei de oi pe la zalhanale, tăiere ce și-o rezervau ei măcelarii.

Dăm în note câte-va documente relative la doctori și hirurși, unul cu deosebire recomandă pre o femeie ca hirurg vestit ¹.

«După luminata poruncă a Măriei tale, mergând înșine la fața locului, am făcut cercetare și ne-am adevărit, că mai înainte acest scaun de carne îl avea Dumnéluț Căminarul Dudescu mai de-o parte, adică la colțul zidului curții despre meșă-nópte, unde lângă scaun era și oborul măcelarului pentru închiderea vitelor, care se tăia la scaun, iar acum de curênd au aședat scaunul de carne mai din sus spre pórtă, în potriua caselor Domniei sale Clucerului Iuliano și vedum, că în adevêr, are Dumnéluț clucerul supêrare de sbierătele vitelor și de putórea ce face acoloa din potriua ferestrilor Dumnéluț Decii, cu tóte că acest obor și scaun sunt de cea parte, peste Dâmboviță, dar fiind-că este de față vedută supêrarea, ce are Dumnéluț Clucerul, și fiind-că nici odată n'a mai fost obor și scaun în acel loc...» domnitorul ordonă strămutarea scaunului și a oborului după anaforoa din 4 Septembrie, 1799, a lui Constantin Filipescu Vel Vornic și a lui Isac Ralet Vel Vornic.—1799, Septembrie 12.

Cod. XLII, fila 43.

1. Vel. Vist. Constantin Ghica, la 17 Ianuarie 1800, asupra jălbii vâtașilor de Ciocănași, i Măglași și muncitorii de la ocna Slănicului, s'au încredințat că soția lui Constantin Logofetul, cu adevărat are meșteșugul a vindeca mâni și picioare frânte, cum și alte rănii, de la care mulți din Ciocănași, când se întempla de se secăfisea de ocnă, cât și din alți locuitorii din partea locului, cu meșteșugul ei îi vindeca. Soțul ei mai înainte era la orînduiala breslașilor, iar când s'au lepădat breslașii la bir, în rînd cu țera, au fugit aici în Bucuresci, împreună cu soția și au rămas cei ce se primejduesc de către ocnă, a nu avea cine să-i tîmăduiască. Ispravnicii, negăsind la ocnă pre Constantin Logofetul, nu l'au încărcat la bir... ei au trimis la visterie cu numele lui, arătându-le la pricinii de fugiți și morți... însă fiind-că acest Constantin este în vârsta bătrînețelor și sêrac, aflându-se acum slugă pe la stăpâni și fiind-că soția lui are meșteșugul vindecării, care e fôrte de trebuință a se afla la numita ocnă, pentru primejdiile cele ce de apururea se întemplă jăluitorilor, pentru acest de obște folositor meșteșug, ce'l face, mai vêrtos făr' de plată precum, înșii ei mărturisesc în jalbă, cu cuviință este de a fi bună-voînța și milostivirea Măriei tale, a-i se da o luminată carte a Măriei tale, de apêrarea lui Constantin Logofetul, cu care să fie apêrat în câtă vreme se va afla cu soția lui, cu locuința la ocna Slănicului, ca să vindece pe muncitorii cari, ferescă Dumneșeu, se va întempla a se primejdi de către ocnă și alți locuitorii de prin partea locului, cu care apêrarea a lui, după ce se va face un bine de obște celor ce va pătîmi, apoi nici visteria nimic nu păgubesc, fiind-că nu se află numitul Constantin acum în dajdie; iar banii ce i-au luat cei-l-alți breslași cu nume de bir, fiind-că n'au fost încărcăți cu el, să-i facă luminata poruncă a Măriei tale a-i întórce înapoi.—1800, Ianuarie 17.

Alexandru Moruz, la 24 Ianuarie, 1800, aprobă propunerea.

Cod. XLII, fila 159 verso

Cu regularea Dâmboviței încă se preocupă guvernul lui Alexandru Moruzi. Cu referință la șanțul Dâmboviței se pot vedea actele din

Ión Florescu, marele Vornic al obștirilor, raporteză, în 10 Octombrie 1799, după jalba lui Iosif Rameli Gerahu, că în adevăr acesta servește la spitalul Panteleimon.

Domnitorul ordonă să i-se continue léfa, câte 40 taleri pe lună.—14 Noembrie, 1799.

Cod. XLII. fila 95.

1. După anaforoa ce vedurăm că s'a făcut către Înălțimea ta, de către Dumneluî biv vel Ban Caragea, Epistatul Agiei și Dumnelor veliți vornici din țera de sus și de jos, asupra jalbelor ce au dat Măriei-tale, Dumneluî biv vel Vornicul Istrate Crețulescu pentru prăvălia cea din potrița Dumneluî, cât și prea Sfinția sa, părintele Mitropolitul, Slugerul Nicolai, Stolnicul Iordache și cu alți mahalagii pentru cei din potrivă-le cari au făcut binale în Curtea-Veche. De la 3 ale acesteî luni, p'imirăm luminatul pitac al Înălțimei tale, arătător și poruncitor, atât către Dumnelor numiții boeri și ai smereniî năstre Mitropolitul, cât și către noi ceștia-l-alți veliți ai Divanuluî, că vedându-se mijlocul acela ce s'au chibzuit a se face de îndreptare cu un lucru, ce este nu numai în parte la obrazele de mai sus numite, ce și de obște vătămător și ca să se facă cunoscută și câtă este cheltuiala, ce trebuie la facerea acestor șanțuri, cu care să se îndatoreze acei prăvăliași, cum și acei cu binalele, prin epistasia Dumneluî Banuluî Caragea Epistatul Agiei, a 'i plăti de a se și pune în lucrare, mai vartos, și cu acel zid cu care s'a întins Gabrovaliu în apa Dâmboviței și pentru plimbarea aceluî Iunc, că după arătarea ce a făcut Măriei tale, Prea Sfinția Sa Mitropolitul, dimpreună cu numiții boeri mahalagii, de vor rămânea acestea neridicate, iarăși poprită rămâne rēpediunea apei și curgerea cea drēptă a Dâmboviței și nu se face îndreptarea cea desevēșită, căci rămâne o parte din loc eșită din șanț și că paguba de taleri o sută, seaū două sute, ce li-se va pricinui la acești doi numiți, cari s'au întins cu zidurile ce au făcut, nu pōte avea nici o analogie cu paguba și primejdia ce va pricinui și mahalagiilor din potrivă și la obște. De aceea dar, ca pentru o pricină de obște, cu toți împreună să aducem prin zapciū agesc, pe cei ce s'au întins cu binalele din Curtea-Veche și pe câți-va din prăvăliași din potrița Dumneluî Vorniculuî Istrate Crețulescu, de față inaintea năstră a tuturor și atât pentru cheltuiala ce ce poruncesce a facerii ș nșurilor, să facem chibzuire de câți bani trebuie, cât și mai vartos pentru arătarea ce au făcut Înălțimei tale, Prea Sfinția Sa părintele Mitropolitul și cu numiții mahalagii boeri, pentru acel zid al Gabrovaliuului și pentru plimbarea Iunculuî, să facem t-orii și să arētăm Înălțimei tale cu anafora, întocmai fiind următorii luminatei Măriei Tale porunci, cu toți împreună am mers și la fața loculuî și vedēnd că este trebuintă acum de-o cam-dată a se surpa negreșit acele două binale a Gabrovaliuului și a Iunculuî, ce se pomenesc mai sus fiind fōrte eșite afară, spre înlesnirea ōre cum a curgerii apei Dâmboviței și a se păzi și linia semnelor ce s'a făcut mai sus, împotriva Dumneluî Vorniculuî Istrate, am pus de s'au măsurat locul, pre la care este a se face șanțul, pre semnele ce s'au pus acum după trășurile ce au făcut orinduiții Dumneluî Epistatuluî Aigiei și au eșit stânjeni 225 și 5 palme, după cum se vede mai jos la cine câți

note, dupe cod. 43, fila 392 v. și 393 la 30 Iunie 1801, asemenea la cod. XLIII, fila 497—498 verso ¹.

stânjenii le-a eșit în parte-le, carele câte taleri 4, bani 30, de tot stânjenul, ce s'au făcut tocmeala cu muncitorii săpătorii șanțului și s'au făcut și de noi chibzuire, adică taleri 4 muncitorilor și bani 30 pentru munca celui ce va epistăși și alte cheltueli ce vor mai fi de trebuință să se facă a se împlini taleri 959, însă cu taleri 38 bani 30, ce socotirăm a se plăti de la epitropie pentru cei însemnați 9 stânjenii, ce cade la vadul apei și cămările de pe sub podul cel mare ce este peste Dâmbovița, fiind cotite; ci ca să se ia sevirșire făcerea acestui șanț, să fie luminată porunca Înălțimei Tale, către Dumnéluși Banul Caragea, Epistatul Hagiei, cu a pune în lucrare facerea șanțului de la o parte până la alta, pe la semnele ce s'au făcut și a face împlinirea banilor.

Cod. XLIII, fila 497.

Măsurătorea locurilor, pe la care s'au pus semnele de a se face șanțurile spre a veni matca Dâmboviței pe la locul ei, de la locul curței lui Ivan bărbieru până dincolo de zalhana, la doi țeruși din căpătâiul Zalharalei.

Cei din potriua Vornicului Istrate Crețulescu, din țerușii de la Ivan bărbieru, până în colțul zidurilor lui Gabrovali Hagi Teodosie.

LUNGIMEA		LĂTUL		CE RĂMÂNE A LIPSI		STÂNJENII PRĂVĂLIELOR SAU AI CASELOR	CHIRIAȘII LA CARI ȘED PE TOȚI 9 STÂNJENI	
Stânj.	Palme	Stânj.	Palme	Stânjenii	Palme		Taleri	Bani
1	4	1	4	—	4	Ivan Bărbierul	6	45
2	1	1	3	—	—	Ilie Croitorul	13	66
4	—	2	—	8	—	Două prăvălii ale mănăstirei Plumbuita, închiriate de Mărgărit Craimăr și Vasile Selari	34	—
4	1	2	5	6	3	Tănase sin Radu Boiangiu	27	12
4	7	3	—	12	4	Ancuța văduva lui Vasile Crășmaru	53	47
1	7	3	—	4	1	Vistierul Zamfirache, închiriată lui Gheorghe lumînăraru	17	65
3	3	3	—	7	4	Căminarul Nestor, apoi Iacovache ciasornicarul	32	49
1	7	3	—	4	1	Păun Islăcarul	17	64
1	6	3	4	—	—	Vasile Croitorul	17	—
2	1	3	5	4	6	Radu Boiangiu	20	—
6	6	3	—	15	1	Simigeria și cofetăria Dumisale Clucerului, locuită de Anastasie simigiu și Goseptu	64	66
3	—	2	—	3	—	Stanciul. — Vadul apei de lângă acastă prăvălie	12	90
4	6	2	—	6	—	Cămările după sub pod	25	60
6	4	1	4	8	—	Elena lui Apostol Ciaușu	34	—
2	—	1	—	1	4	Hagi Tudose Gabrovan chiriași Teodor Sabagciu	6	45
Suma totală							384	30

O mare energie se desfășoară în Sept. anul 1799 la săparea șanțului de abatere a apelor Dâmboviței, când apele ei venind mari

Ceii cu locurile după marginea Dâmboviței din Curtea-Veche :

10	—	2	—	17	4	Hagi Tudosie Gabrovan. .	74	45
7	3	1	4	11	4	Vistierul Ienache Sameșul ot Buzeu.	47	2
7	5	2	—	15	2	Ioan Odobescu	65	105
9	5	2	—	16	6	Chir Teodor Cincul . .	71	54
6	7	1	—	6	7	Iancu Neguțătorul . . .	29	61
26	1	3	4	68	2	Serdar Nicolae Saigiu . .	298	—
				251	5		962	312
Câte taleri 4, bani 30, fac taleri 959, adică: taleri 4 plata muncitorilor și bani 30, pentru epistatul ce se va orîndui și de alte cheltueli ce se va mai întempla.								

Cod. XLIII, fila 498 verso.

Anafaraoa din 28 Septembrie 1799, prin care propun în locul Paharnicului Vintilă pe Paharnicul Ștefănică, «ca un boer practicოს și vechiu ispravnic la mai multe județe» ca să mērgă la șanțurile Dâmboviții.

La 29 Septembrie 1799, Domnitorul ordonă asupra acestei anaforale, «ca pentru o mare trebă obștească ce este acesta, poruncim Domnia mea însuți Domnia ta Vel. Vornic al obștirilor, Florescule și cu Paharnicul Ștefanachi, luând și pe Suilgi-bașa, să mergeți la fața locului, unde viind și unul din ispravnicii Dâmboviței, de față cu epistatul șanțurilor și cu morarii și alți omeni cu sciință, să faceți cuviincioasa cercetare, prin vedere și chibzuind cu totă scumpătatea îndreptarea, ce este trebuință a se face, să arătați Domniei mele în scris, în ce chip a-ți găsit ființa lucrului și ce urmare de îndreptare a-ți chibzuit, puind în faptă.—1799, Septembrie 29.

Cod. XLII, fila 56.

Prea Înălțate Dōmne

După luminată horăcirea Măriei tale, ce s'au dat prin ntărireana anaforalei Dumnelor Veliților Boeri, ca după coprinderea alegerii ce s'au făcut la fața locului de meșterii morari, i ingineri cu suilgiu, viind vremea de scoborit podișca șanțului, pe mēsură ce se găsi cu cale de către aceiași meșteri morari, d'împreună cu inginerul, i suilgiul, după potriua desnomolirii, ce s'au făcut atât cu curățirea plăviilor, pe lângă stânjeni 2000 ce se copriind în anafora, și alți stânjeni 1500 ce prin graiū mi s'au poruncit de către Înălțimea ta, eum, și cu destuparea șanțului ot. Rupturī, ce s'au putut face până a nu nepădi niscaiva ploī, să putem a vedea așeđată podișca la dreptă cumpănire a ei urmēzā să fie luminată porunca Măriei tale cu orînduitul Mumbașir, să mērgā să'i stringă tot pe aceiași morari, a căror numo se însemnezā mai jos, ca d'împreună cu suilgiul și inginerul, mergēnd la fața locului, să așeđam podișca, unde să fie deosebitā luminată porunca Măriei tale, către unul din D-lor Boeri Ispravnicii ai județului Dâmbovița, să se afle acolo cu orînduiții salahori, cu

puteau să se reverse în Bucuresci și se innece mahalalele josnice ale orașului. Altă grijă a stăpânirii este de a respinge pe unii riverani

toți deplin spre a se putea cumpeni tréba, ca să se facă améndoué de o-dată, adecă și podișca să se scobóre și zăgazul, făr' de a face zăbavă seaū vre-o ză-ticnire, din pricina lipsei salahorilor, ca să nu facă rici înecături, nici lipsă de apă la matca Dâmboviței în Bucuresci.—1801, Septembre 24.

Vel Vornic al obștirilor

Inginerul.

Stan Morar ot. Cosoba.

Suiulgiul.

Coman Morar ot. móra Brăiloiului.

Nicolae móra Vlădichi ot. sf. Elefterie.

Morar ot. Grozăvesci.

Morarul ot. Băcul.

Morar ot. Dragomiresci-Bâlcii.

Morarul ot. Zoia.

Morar ot. Lungulesci.

Voicu Morar ot. Bucșănésca.

Cod. XLIII. fila 468.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscaoie

Dupé anaforaoa ce ne face Dumnelui Vel Vornic al obștirilor, orînduim pe sluga Domniei mele, copil din casă za visterie, ca pe toți cei mai jos numiți, să'i stringă la fața locului, făcându-se și o deosebită porunca Domniei mele, către Ispravnicii Dâmboviței, ca să se afle și unul din D-lor cu orînduții salahori spre a se pune în lucrare tréba.—1801, Septembre 16

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Așa să se urmezo, pentru care poruncim Dumitale Vel Agă să orînduesci zapcii harnic să stea Mumbașir, și să epistasésca a se urma acésta în faptă și a le săvêrși după cum se cuprinde mai jos. 1800, August 12.

Vel Logofet.

Prea Înălțate Dómne

Insciințăm Măriei tale, că de la 12 ale trecutei luni Iulie, prin anafora aū arétat Epitropia Măriei tale pentru cei ce aū cumpérat locuri din coprinsul curței gospod. cei vechi despre malul Dâmboviței, cum că lăcomindu-se spre a se mai lărgi curțile, s'ar fi mai întins spre matca apei, și aū bătut țeruși pe Dâmboviță, strîmțând lumina fórte, în cât tot-d'a-una când va veni apa mare, póte să pricinuiască înneătură și stricăciune politii și celor-l-alti vecini, care sunt seșetori în potrivă pe malul Dâmboviței, în dosul căreia anafora vedum Buiurdisma Înălțimeii tale, cu poruncă către noi, ca să vedem arétarea ce face Epitropia, apoi, d'impreună și cu Dumnelui Vel Vornic al obștirilor să mergem acolo la fața locului, unde făcând cercetare prin însuși vederea noastră și să chibzuim celea cu cale, și să arétăm Măriei tale în scris prin anafora; decii următori fiind luminatei porunci, am mers cu toții în fața locului, și aducând de față pre cumpératorii câți se află aici, le-am cerut să ne aréte întăririle gospod. cu care aū cumpérat de la mezat, și diseră că nu aū, fiind-că de la

Iacomii, cari prin gunoaiie îndepărtau de la proprietatea lor gârla și-i alterau ast-fel cursul.

mezat le-au fost cumpărat D-lui Vornicul Goleșcu, și apoi, în urmă cu zapisele D-sale în parte, le-au vândut la dârșii, care zapise citindu-le, vâdum că adevărat așa este, coprinđând și acesta la vîndare, că le vine atârșia stârșjenii în lung, iară în lat să mârșă pârșă în apa Dâmboviței, și că anafora cea pecefluită a mezatului pentru coprinđerea a tot locului, care au cumpărat Dumnelui Vornicul Goleșcu, au dat-o lui Ienache Scufa, unul din cumpărații, ca să o aibă în pârștru și ori cârșd va fi de trebuință și celor-l-altii să fie dator a o da de față, care Scufa, fiind că acum lipsesce, nu putem lua pliroforie, de care coprinđere merge latul acestei pârșii de loc, pârșă în apa Dâmboviței, dar cu tôte acestea, am primit de au adus pre proin starosteia Zanighi Ţigara, cel care se afla atunci staroste la vîndarea Curței vechi, cerându-i curat îndestulare de vîndare a tot locul, în ce chip s'a dat pe la mușterii și cum au rêmăsa a fi starea atârșd din sus, cât și din jos; pus'a înaintea noastră o anafora grecesca, sub iscălitura dumnelor Costache Ghica, biv. vel Vistier, Radul Goleșcu, biv. vel Vornic și Hagi Chiriac Arbutu, cu lôt 1798, Februarie 4, prin care arêta că din porunca domnescă, fiind rînduiți de au mârșurat tot locul Curței vechi, în tôte pârșile cum este a le fi starea, latul și lungul, vâdum coprinđând și pentru locul despre partea Dâmboviței, ce mârșurându-l de la pârșta din jos, în lung spre pârșta din sus, pârșă unde s'au împlinit stârșjenii 40, afară de 5 stârșjenii ce sunt lârșați pentru vadul apei, latul de la vale este să fie pârșă la stârșjenii 29; iar la a doua trârșură, mârșar că se cuvine să se fa a la mijlocul locului, dar fiind șovăit starea lui și vadul apei se sapă cu vreme și se mârșăncă de sacale, pentru acesta s'au făcut mai sus, unde au eșit stârșjenii 19, apoi iarăși mârșurând în lung pârșă la pârșta din sus, au eșit stârșjenii 29, iar latul 16. Decii, cercând noi cu mârșurătorea, lungul l'am aflat întocmai, iar în lat, despre Dâmbovița, partea de la pârșta din jos, au eșit stârșjenii numai 27 și palme 5, iar cele-l-alte douê trârșuri au venit bine, pentru care am îndreptat apoi linia despre apă în lung la vale, de la 16 stârșjenii pârșă la 19, ca să vedem, s'au întins cei cu locurile? și s'au gârșit la Ienache Scufa eșit cu 1 stârșjen și jumetate, pârșă unde a bârșut țerușii acum în apă, de la capul din sus despre podul gârșiei, iar de la vale cu mai mult și drept acel loc este și Dâmbovița strîmtă, asemenea și Ioan Odobescu, iarăși s'au întins cu țerușii de la deal, cu stârșjenii 2 și jumetate, a căror urmare fiind fără orînduială, cu adevărat pricinuesce stricăciune politiei și celor-l-altii vecinii din potrivă, căci strîmtorând forțe matca Dâmboviței, nu-și pôte avea curgerea în vremi și negreșit tòmna, cârșd încep ploile și mai vârștos primăvera, la topirea zăpedei și la pornirea gheței, seau la nescaivă plinire nu este cu putință a nu face înecături orașului și stricăciune vecinilor, încă și podul de preste Dâmbovița ot pârșta din sus, rêmăind numai cu o lumină din 3 ce a avut, astupându-se cele douê, trebuie să se rumpă primăvera la pornirea gheței, pentru care obrârșnicie a lor, ce cu necuviincoșă râvnire, au îndrârșnit a se întinde preste dreptul lor, faptă ce aduce rêtate, de la dreptate se gârșesce cu cale să și tragă țerușii înapoi, ca a-și pôte avea Dâmbovița curgerea în voie, de a nu pricinui stricăciune; pentru care să bine-voesci, Înârștima ta, de a fi luminată porunca către Dumnelui biv. vel Postelnic, Epistatul Agiei, ca să rînduiescă un zapiciu vrednic de acest numbașirlic, în spinarea acestor

Sunt numeroase actele, din cari se pôte urmări lucrările întreprinse, mai ales la şanţurile de apărare contra inundaţiunilor Dâmboviţei.

Dăm în note câte-va din aceste acte ¹.

Scufa şi Odobescul, până să-şi mute ţeruşii înapoi la dreptul lor; asemenea am cercat linia şi de la 19 stânjeni până la cei 27, palme 5, ce sunt spre porţa din jos şi am văzut că Tudorache Cincul, cade cu partea sa cea mai multă de loc, ce au cumpărat în starea unde este să-î fie latul ca la stânjeni 29 şi cu adevărat, după sinetul domnesc, se cuvine să şi-l ia pe deplin, dar fiind că se strîmtora Dâmboviţa cu totul, a rămas a stăpâni numai stânjeni 21 şi jumătate în lat, iar nu mai mult după cum îi sunt ţeruşii bătuţi, asemenea rămîind următorul păgubit şi Gunscul negustorul, ce este din josul Cincului, lângă vadul apei, fără de cât numai pentru preumblarea ce a făcut-o numitul Gunscul asupra vadului apei, dicem, că ori să-î facă temelie de zid de jos până sus, ca să nu se scurgă spurcăciunea în apă, sau să o mute de tot la altă parte, în curtea lui; aşisderea şi Nicola Gelepul ce este din josul vadului apei, care vad după cum şi mai sus s'a arătat, este lăsat de 5 stânjeni; ci ca să fie sciută după vremi, a nu se întinde şi a-l împresura, s'a tras iarăşi acum de isnovă şi s'a însemnat la acésta prea plecată anafora, spre a fi sciută în vremi cuviincioase, măcar că şi numitul Gelepul, după un gârduleţ ce l'a făcut tocmai pe malul Dâmboviţei, s'a întins în destul către apă, în cât pe alocurea tot aruncînd băligar măcelarii, au intrat cu stânjeni 4, unde foarte s'a strîmtorat Dâmboviţa, acolo, drept casele reposedatului Paharnic Ioniţă, dar fiind că n'a apucat să bată ţeruşii până acum, se va da de scire vechilului ce-l va fi avînd, ca să nu se îndrăsnescă a se cheltui că-î va fi în zadar, ci când va vrea să-şi facă îngrădişul cu temei, să dea de scire Epitropiei, ca să pue linia de la ţeruşii Cincului şi din dreptul acelor 19 stânjeni până la cei 27, după cum s'a îndreptat acum şi s'a pus în semne şi așa să fie slobod a-şi întemeia îngrădişul, dînd poruncă şi măcelarilor a nu mai arunca băligar şi ôse în apă de înaltă fundul Dâmboviţei, că se vor pedepsi şi băligarul cu ôsele cât au apucat de l'au aruncat şi au strîmtorat matca apei, Zapciul cel orînduit din partea Hagiei să-î silésca a-l ridica şi a curăţa locul până în dreptul liniei, ca să rămăie Dâmboviţa largă şi slobodă precum a fost; ci noi de cercetarea ce am făcut după luminată poruncă şi cum am găsit a fi cu cale şi am descoperit dreptul adevăr, nu lipsim a arăta înălţimei tale şi rămăne ca cea desevîrşită hotărîre să se facă de către înalta şi prea luminata înţelepciunea Măriei tale. —1800, August 3.

Manolache Creţulescu vel Vornic, Isaac Ralet vel Vornic, Mateiu Fălcoianu vel Vornic al Obştirilor, Anton vel Agă.

1. Ecă asemenea acte:

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd.

Am văzut Domnia mea anafora, ce ne fac D-lor veliţii Boerî şi că pentru tréba obştésca poruncim D-tale vel Vornic al obştirilor, ca fără de zăbavă să mergî la faţa locului, luând şi pe meşterii morari, i cu suigiul şi cu inginer, unde să se afle şi unul din Ispravnicii judeţului şi mai întăi, să pue pe şin pe toţi şanţarii şi cu epistat d'impreună, fără de voia lor, ca să lucreze la trebuinţa acésta, şi de acolo să trimiţi Domniei mele anafora fără de zăbavă

Primul act este anafora din 1801, Iunie 30 și rezoluțiunea lui Moruzi din același an, Iulie 7.

de câtă cheltuială este trebuincioasă și de câți omeni lucrători, în câtă vreme, cumpănindu-le acestea cu multă economie, spre a nu se arăta suma de cheltueli mari, și mulțime de omeni, căci vremea nu este acum, însciințându-ne, în adevăr și pentru cusurul ce se va dovedi, al epistatului și al șanțurilor, și să așteptăm al doilea poruncă a Domniei mele de urmare.— 1801, Iulie 7.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, am vădut alăturata însciințare, ce face Constantin Pastia, Epistatul șanțului ot sud. Dâmbovița, și făcând chibzuire spre îndreptarea șanțului, după cum ni-se poruncesce, ne îndestularăm de la D-lui vel Vornic al obștirilor, fiind-că D-lui a fost acolo astă tómnă de a vădut însuși, atât pricina din care s'a astupat și matca șanțului și matca Dâmboviței, cât și din cele trebuincioase spre îndreptarea mătcilor și spre îndreptarea trebiilor șanțului și pricina astupării șanțului este, căci necurățindu-se pe tot anul de două ori, tómnă și primăvara, că nomolul ce se aruncă între acestea două vremi, când și apele viind mari și turbure și cădând nomolul se astupă, după cum s'a astupat fundul șanțului, și s'a tot suit în cât la vremile ce vinea apele mari, vădând șanțuri mari că nu póte curge pe șanț apa câtă se cuvine să curgă, spre a nu se pricinui înecătură politeii Bucurescilor, au tot înălțat zăgazul, i gura măței Dâmboviței din jos, alătură cu gura șanțului, cu gând, că viind apele mari, deși este matca șanțului astupată de nomol, dar tot să póta curge pe șanț deschidând stavilele, fiind astupată gura măței Dâmboviței cu ardicarea zăgazului și într'acest chip, din an în an, se tot astupă matca șanțului cu nomole și ei tot ardică zăgazul la gura măței Dâmboviței, cât ardicându-se zăgazul în gura măței Dâmboviței fórte sus și surpându-se apa peste zăgaz drept în jos, în loc au săpat într'acel loc lângă zăgaz, în fundul măței Dâmboviței, o prăpastie fórte adâncă, în care prăpastie surpându-se apa din vârful zăgazului, cu repeđiciunea acea merge în fundul prăpastiei în loc și sáring afară, iar în loc își pierde iuțela curgerei sale, rămâind ca o apă mórtă de heleșteu, iar nu ca o gárlă curgătoare, din care pricină pe vremea când vin apele mari, neavând iuțela curgerii sale, turburarea cade la fundul măței Dâmboviței și din an în an se tot astupă, în cât pe unele locuri au eșit apa în iarbă și ca să nu pricinuiască înecătură, i șanțarii tot n'au destupat matca șanțului, ci au tot înălțat zăgazul din gura măței Dâmboviței, acum cererea se face, ca să nu facă podișcă în gura măței Dâmboviței, că în gura șanțului, nu numai că nu este de nici o trebă, ci este de mare stricăciune, pentru că această podișcă o cere ca să lipsescă apa Dâmboviței să mérgă peste astuparea șanțului și ca să nu destupe șanțul, iar îndreptarea cea cuviincioasă este, ca tot acel nomol ce a astupat matca șanțului, necurățindu-se pe tot anul de două ori, precum mai sus s'aú đis, acest nomol trebuie să se curețe fără de altă pricină, care fiind greutate mare, căci au lăsat matca necurățită într'atâtea ani, de s'aú tot încărcat pe tot anul, nomole peste nomole și cheltuiala trebuie să fie fórte mare, am chibzuit mai cu puțin să se facă cu mijloc ca acesta, adecă să se pue 70 de pluguri din gura măței șanțului, și în jos

Aceste acte dau precioase informațiuni de lucrările ce se sevîrșiră.

peste tot șanțul să spargă prin mijlocul șanțului un șanț de un stângen de larg, și un stângen adânc și pe urma plugurilor să tragă salahorii nomolul ce l'au spart plugurile, încercându'l în care și scoțându'l afară în marginea șanțului, ca să rămăe destupat măcar de un stângen largul și adâncul șanțului din cap până în cap, iară nomolul din cea-laltă lățime a șanțului, numai să'l spargă cu plugurile estimp, atât pentru că nu se pôte să se curețe din totă lărgimea șanțului de o dată estimp tot și căci dându-se iuțelă apei cu adâncimea numitului șanț de un stângen, mult din nomol va măcina apa, aruncându'l la vale și apoi, să se pogore și podișca din gura șanțului, să fie cода podișcei în fundul șanțului, ce s'au adâncit de un stângen, iară gura podișcei de la stavilă să fie mai înaltă de cât cода, cu patru palme domnesci, care acesta este în destulă iuțelă și la scocurile morilor de la stăvilii, adecă și până a cода scocurilor, însă care vor vrea să cobore podișca șanțului trebuie să taie și zăgazul din matca Dâmboviței tot de atâtea palme, de cât se va coborî în gura podișcii de la stăvilii, și pădurea ce se va întempla, de la zăgaz să nu atragă pe malurii afară, ci să o arunce în mai sus numita prăpastie d'impreună și cu altă pădure câtă va trebui spre a se astupa acea adâncime în prelung în josul apei, iar nu numai în loc, pentru ca să nu se mai deschidă și alta mai la vale, ci ca să se sinieze apa fără a se surpa, să nu-și pèrdă iuțela curgerii sale, care iuțelă mult ajută a se desnomoli și matca Dâmboviței, așisderea, când va vrea să se arunce pădure ca să se astupe adâncimea prăpastiei, mai întâi, să se bată capre dea curmezișul măteii Dâmboviței, pe care capre, să se lege grătii de vlăjari, ca să nu se ducă pădurea pe apă în jos, ci să o ție unde trebuie până a'i face pletie pe desupra și până a'i pune brazda, ca să o cufunde, i procii, iarăși până a se astupa, acesta fiind tréba Obștirii, urméză ca D-lui vel Vornic al Obștirilor să'i dea nizamul cel cuviincios, mergënd la fața locului și luând cu D-lui și din meșterii morari cei mai cu sciință ai meșteșugului, d'impreună cu suiulgiul, i cu inginerul, ca să mësore și zeminul măteii șanțului, să nu cum-va să fie mai sus spre cода șanțului, de cât spre gură, ca să pótă apa să ducă nomolul la vale, fără de opcire și fiind-că la această tréba trebuie și cheltuială și ómenii lucrători, cât pentru cheltuelii rămăne la înalta înțelepciune a Măriei tale, iară pentru ómenii lucrători să fie luminată porunca Măriei tale, ca unul din D-lor boerii Ispravnicii, să se afle acolo când va merge D-lui Vornicul spre a profitaci cele trebuincioșe și a da, după alegerea și chibzuirea ce se face de inginer, de suiulgiul și de meșterii morari, puind tréba în lucrare va rămănea de D-lui Vornic, Sărdaru Iordache Deșliu sau Nicolae Cărpenișanul cu unul din epitropii, și cu unul din meșterii morari, ca să se urmeze după cum mai sus s'au đis, întocmai după alegerea ce se va face la fața locului, și ca să apuce să sevêrșască acestea până pe la Septembrie, până a nu apuca să vie apele mari, iară pentru ca să cercetăm după cum ni se mai poruncesce: care este datoria slujbii și a îngrijirei numitului Epistat și pentru a cere privilegiul acesta a lefi și ținea atâția ómenii și șanțarii scutiți, când lasă fără de nici o îngrijire șanțurile de se inomolesc din vreme în vreme și cine este dator a face dresul cel cuviincios și a răspunde la vre-o întemplare de cusur, să facem Măriei tale anafora în scris, fără de zăbavă, cunoscut să fie Măriei tale, că și léfa și șanțarii i s'au orinduit Epistatului, numai și numai pentru tréba șanțului și când se va dovedi prin cercetare, că cu înlesnire și pe deplin se pôte face la

La 20 Iulie, 1801, Domnitorul dă alte-nouă hotăriri și instrucțiuni pe o anafora nouă a Divanului¹.

fața locului prin D-lui vel Vornic, cum că șanțarii din neurmarea datoriei lor, nu au curățit șanțul, ci l-au lăsat de s'au nomolit, seau că numitul Epistat metahirisindu'i la alte trebî spre folosul seû, au rămas tréba șanțurilor, seau ce altă pricină se va putea dovedi într'adevăr, și cu bună pliroforie va însciința Măriei tale, noi de cercetarea și chibzuirea ce am făcut, arătăm Măriei tale, iară hotărîrea.— 1801, Iulie 30.

Vel Logof. Scarlat Ghica, vel Vornic Goleacu, vel Vornic Stirbei, vel Vornic..... vel Logof. Crețulescu, vel Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII fila 393.

1. Io Alexandru Constantin Moruz Vod.

Am vădut Domnia mea anafora ce ne fac D-lor, veliții boeri, în cât pentru măsura deschiderei măței, care alegătorii din fața locului, au chibzuit-o să se facă de 4 stânjeni largul, dicom Domnia mea, că acum de o cam-dată pentru mai înlesnirea și ușurința trebei să se facă de 3 stânjeni, pentru care și poruncim D-lui vel Vist. ca pe această măsură, adică de 3 stânjeni larg, să se facă socotéla la Vist., câți stânjeni se fac de lucru și pe stânjeni să se facă și socotéla de salahorii cei trebuincioși, care să o aréți Domniei mele, d'impreună arétându-ne și suma salahoriilor câți trebuesc, și fiind-că acest lucru este trebuința de obște a țerei, urméză și datoria să fie a satelor țerei, spre al face, căroră poruncim, că de la epitropia obșteii să se deie salahoriilor, ce se vor aduce de prin sate în cât vor lucra ceneclica mîncărei lor, orînduind epitropia între dinșii om credincios, spre a le purta grija, să nu fie lipsiți de ale mîncărei, afară din diastima acea cât ține din móra mîncărei Găișani în sus, până în hotarul moșiei mîncărei, care se îndatoresce Igumenul numitei mîncărei a lucra cu țiganii mîncărei la curățitul și scosul plăviilor, decî fiind-că, de a se face ajutor de salahori și de la alte județe, le vine cu greu pentru depărtarea locului, vei face D-ta vel Vist., cărțile nóstre de la Vist., numai către Ispravnicii numitelor doué județe, Dâmbovița și Ilfov, povéțuitoare pe larg și poruncitoare strașnic a nu se face într'această tréba vre-un catahrisis, cum-pénind trebuința, cuviinciosă rînduială, cum și cele-l-alte următore, poruncile nóstre, să le faci D-ta după această anafora, iară D-ta vel Vornic al obștirilor, ca la o tréba obștască poruncim să fie dator a merge în vreme la fața locului spre sêvêșirea trebei.— 1801, Iulie 20

Prea Înălțate Dómne.

Dupé luminată porunca Măriei tale, citind alăturata anafora, a D-lui vel Vornic epistatul obștirilor, cât și deosebita însciințare ce am făcut către Înălțimea ta, cum și alăturatele alegeri ale morarilor sub iscăliturile lor, i zapis ce au dat șanțarii, cu orînduit Epistatul lor Constantin Pastia postelnicel la epitropie, acum în urma tuturor alegerilor morarilor, și chibzuind împreună cu D-lui vel Vist. mijlocul ce găsesce D-lui Vornicul cu cale, la această tréba ce este obștască, că de este mai cu înlesnire și în putință a se orîndui câți-va salahori

Cestiunea prezinței de mori pe Dâmbovița este în legătură cu acea a șanțurilor ei. În actul din notă este atinsă și această cestiune.

din Ilfov și câți-va din Dâmbovița, să socotim, că ce plată să cuvine a le da și câtă cheltuială se adună peste tot la acest dres și de unde are a se da această cheltuială, de care să facem Măriei tale anafora pe larg; următorii fiind luminatei porunci, și chibzuindu-ne cu sirguintă, cât pentru mijlocul cel mai cu lesnire și ca ce plată se cuvine a se da, am găsit cu cale, ca din stânjeni 1800 ce sunt trebuincioși după alegerea din fața locului a se deschide matcă de 4 stânjeni larg și unul adâncul, la acea ruptură din cōda șanțului și până în Cacova stânjeni 900 să'i deschidă D-lor Ispravnicii ot sud Ilfov, i stânjeni 900 D-lor Ispravnicii ot sud Dâmbovița, plătinduli-se de stângen po tal. 1, ce vine de salahor, po bani 40 la 3 salahori ce se coprinde alegerea din fața locului, că intră la un stângen, pe care stângen 1800 po tal. 1 stângenul, fac tal. 1800 și cu acest mijloc nu rămâne bănuială, nici că se va popri din plata lucrătorilor, nici că lucrătorii lenevindu-se a lucra, le va trece ziua de gēba, căci fiind cu stânjeni, salahorii fiește-căruia sat, fac silința să-și isprăvescă stânjeni sēi, ca luându-și plata să se ducă, de care asemenea să fie și luminatele Măriei tale porunci către D-lor Ispravnicii, să arate satelor stânjeni, ce au să lucreze după analogia ce li se va veni, iară pentru curățitul plăviilor, cât pentru din mōra mōnăstirei Găișeni în sus, și până în hotarul mōnăstirei, să se îndatoreze Egumenul să curățe matca Răstocii ce cade pe moșia mōnăstirei, cu țigani mōnăstirii, scoțend plăviile afară pe maluri, să le și ardă, ca să nu le mai bage apa în matcă, fiind-că se folosesc din mōră și curățirea plăviilor este chiar și folos al morii, iar nu numai al șanțului, pentru care mōră, după cum se coprinde în anafora D-lui vel Vornic, asemenea dicem și noi numai, pentru că au dat morarii prinsōre, că nu se va nomoli *Cacova* din pricina ei, să rămāe până la primăvară, iar când atunci se va dovedi că au mai nomolit *Cacova* mai mult de cât în stare se află acum, atunci Epistatul șanțului, înscuințând epitropii se va muta cu luminata porunca Măriei tale mai din sus, de unde dă *Cacova* în Răstōcă, ca să-și aibă mōra sa mōnăstirea numai pe drēpta apa sa Răstōca, iar nu și pe a Dâmboviței, că este adusă prin șanț, pentru folosul obștei cu mare cheltuială și cu paguba Visteriei pe tot anul, cu șanțarii i lēfă Epistatului, iară de la hotarul moșiei mōnăstirei și până în cōda rupturēi ce dă în *Cacova*, jumătate această diastimă, să o curățe D-lor Ispravnicii ot sud. Ilfov și jumătate D-lor Ispravnicii ot sud. Dâmbovița, plătinduli-se stângenul po bani 24, fiind-că nu au greutate ca la pământ, ci numai să tragă plăviile afară și să le ardă, și fiind-că această sumă de stânjeni nu este sciută, cât este astă una dată să se curățe stânjeni 2000 de la hotarul moșiei Găișenilor în sus spre *Cacova*, iară cei-l'alți mai spre tōmnă, după Septemvre, a căroră 2000 stânjeni plată, face tal. 400 și cu tal. 1800 ai măteci ot. ruptură, fac tal. 2200, care această curățire a plăviilor, iarăș cu stânjeni sēi, arată D-lor Ispravnicii satelor, căci au să curețe după analogie, iară pentru banii acestei cheltueli, de unde au să se dea, vēdend și stenahoria Visteriei, cum și lipsa epitropiei și chibzuind în tot chipul dicem, că afară din câți bani dintr'aceștia se vor da din bună milostivirea Măriei tale, cei-l'alți va fi luminată poruncă a se da de la cutie, banii însă să se trimită la D-lor Ispravnicii, și D-lor să plătescă lucrătorilor care să le aducă adeverința Epistatului șanțului, că au deschis lucrătorii din cutare sat stânjeni atâta rēvaș

Impărțirea muncii la șanțuri pe anumite sate și în ce condițiuni, încă în actele din notă se pot vedea.

Cu referință la indestularea Bucurescilor cu apă, sub această domnie a lui Moruzi Vv. se continuă vechia instituțiune a suilgiilor. Dăm câte-va acte în note ¹.

de sumă și cu acest mijloc nu se mai face cheltuială, trimițându-se de aici vre-un deosebit Epistat la acesta. nici poate dice Epistatul șanțului, orî că nu s'au deschis stânjenii de plin orî în lung, orî în larg, seaū în adânc, cum și D-lor Ispravnicii să aibă a trimete foile, de câți stânjeni are a deschide fieș-care sat, ca să scie Epistatul șanțului de și'au curățit fiește-care stânjenii sei, atât de nomol cât și de plăvii și așa să'î deie adeverință, iară de va vedea Epistatul, că se zăbovesc lucrătorii și nu vin să insciințeze epitropii, ca să trimită Mum-bașir, să apuce a se isprăvi până la Septemvrie, până a nu se năpădi ploile și apele mari și pentru ca să aibă vreme de la începutul lui Septemvrie și până la sfîrșit să cobore Epistatul cu șanțarii, atât podișca șanțului, cât și zăgazul la matca Dâmboviței, amëndouē de o dată urmându-se la tôte, după alăturata alegere din fața locului, care acestea să fie știute și D-lor Ispravnicilor, ca să facă silință să fie isprăvită și matca de la ruptură, plăviile să fie curățite de pe Răstocă i *Cacova*, cum și Epistatului i șanțarilor să li se trimită luminată porunca Măriei tale, ca până la sfârșitul lui August, să-și aibă tótă chereștēua gata curată în fața locului, pentru dinții podiștii, i căptușēla malului, i stavile, și tótă pădurea i vlājari, ca să le și isprăvescă întocmai, după legătura zapisului lor ce l'au luat acum, care isprăvindu-le până a nu veni apele mari, își vor dobândi milostivirea Măriei tale ertăciune la greșala lor, iar nesăvērșindu-le până a nu veni apele mari, își vor lua pedēpsa îndoită, arētânduli-se că zapisul lor, întărit de Măria ta, s'au trecut în condica Divanului Măriei tale și când nici acum nu vor fi următori, nu se vor îndrepta cu nici un fel de cuvînt de pricinuire, însă fiind că D-lui vel Vornic Știrbei, aū fost în fața locului și are tótă sciința de tôte, iarăși Dumnelui să facă ostenelă să mērgă, când va fi trebuință, ca să ia sēvērșirea lor tôte și la vremea lor și întocmai după alegerile acestea ale morarilor, nu pōte, că noi l'am pohtit despre partea noastră ca la un lucru de obște, dară mai mult dicem să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnelui, ca la tôte întocmai după arētarea ce face, să fie și următori să le sēvērșescă.—Iară cea desăvērșit hotărîre.—1801, Iulie 16.

Vel Vist. Racoviță, vel Ban Brâncovēnu, vel Logof. Ghica, vel Vornic Goleșcu, vel Vornic Știrbei, vel Vornic Cămpinēnu, vel Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII. fila. 414.

1. *Anaforoa în dosul jălbei lui Petre Suiulgi-bașa a i-se plăti lēfa pe luna lui Aprilie.*

Io Alexandru Const. Moruz Voevod

Poruncim Domnia mea Dumitale, vel Vornic Florescule, din banii ce sunt rămași asupra Dumitale, să dai jăluitarului Cismegiu, lēfa pe luna lui Aprilie.—1800, Septembrie 29.

La spitalul Panteleimon Moruzi numesce pre biv vel Căminar

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Înălțimei tale, următor sunt, numai după cum am mai făcut Înălțimei tale, că 'l socotea la epitropi de 4 luni, dă Ghenar, Februarie, Martie și Aprilie, ce s'au căutat din luminată poruncă, de către Dumnelui vel Logofet de țara de sus, a rămas asupra Dumnelui vel Vornic Ion Florescu o sumă de bani, din iraturile ce s'au strîns de Dumnelui într'aceste mai sus numite luni, ci de se va găsi cu cale de către Maria ta, să fie luminată poruncă către Dumnelui vel Vornic, de a plăti jăluitarului léfa ce cere pre Aprilie, fiind-că cunoscut este Înălțimei tale stenahoria ce are epitropia cu răspunderea lefilor și altor cheltueli netăgăduite și ce va fi luminata poruncă. — 1800, Septembrie 2.

Mateiu Fălcoianu, vel Vornic al Obștirilor.

Cod. XLIII, fila 148 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vod. i gospod

Poruncim Domnia mea, că acești patru ómenî străini, ce încă din cea-l-altă Domnie a noastră i s'au rînduit suiulgi-bașa pentru cișmelele ot. tîrgu de afară, să și-i aibă și acum, căroră înaintea D-lui vel Vist. să li se facă cercetare după orînduială de sunt străini și fără de pricină. — 1801, Septembrie 30.

Prea Înălțate Dómne

Petru suiulgi-bașa a dat jalbă Înălțimei tale că patru ómenî, ce sunt dați cu luminată cartea Înălțimei tale, încă din cea-l-altă fericită Domnie a Înălțimei tale, ajutor la lucrul cișmelelor ce sunt la tîrgul de afară, făcute de Înălțimea ta, că-i supără Ispravnicii, fiind-că nu li s'au înoit luminata cartea Măriei tale, și ni se poruncesce de Înălțimea ta, ca să cercetez ce cuprindere are luminat hrisov, ce s'au făcut acum pentru aceste cișmele; după luminată poruncă, arăt Înălțimei tale, că acele cișmele ce sunt două la tîrgul de afară din cea-l-altă Domnie a Înălțimei tale, s'au făcut cu cheltuiala Înălțimei tale pentru o pomană volnică, nefiind apă curgătoare la tîrgul de afară, și s'au dat cartea Înălțimei tale de atunci acestui Petre Suiulgiu, ca să aibă patru ómenî scutiți străini ajutorul lucrului și meremeturilor, și să iae taleri 100 de la vameșii oborului, iară acum, după venirea Înălțimei tale, s'au făcut hrisov pentru acestea două cișmele, în care se cuprinde, să iae acei tal. 100 de la vameșii oborului, iară când se va strica pe afară să avem a drege, noi Epistații cei mari ai spitalurilor obștesci, ci fiind-că într'acest hrisov nu se cuprinde pentru acești patru ómenî, ce sunt foarte trebuincioși la dregerea cișmelelor, înăuntru la apă, să fie luminată porunca Înălțimei tale, a se înoi cartea ce este din cea-l-altă Domnie a Înălțimei tale, ca să'i pótă avea, fiind foarte trebuincioși pentru aceste două cișmele, ce este și o pomană ne sêvêrsită, și o podóbă a politieii, și cum Duhul sfânt va lumina pe Înălțimea ta. — 1801, Septembrie 28.

Radu Golescu

Cod. XLIII, fila 479.

Nestor¹ epitrop în locul răposatului biv vel Vornic Ión Florescu. Noul Epitrop cere să se predea averea mănăstirei cu anume catagrafie.

1. Io Alex. Constantin Moruz Voevod

Fiind-că nu suntem la îndoială, cum că boerul Domniei mele, biv vel Căminar Nestor, pre care D-lor cinstiții și credincioșii boerii Domniei mele, biv vel Ban Ghica și vel Postelnic ni-l arată prin această anafora, se va filotimisi atât de a se odihni și a se mulțami săracii aceia, bolnavii de la acest spital, cât și cele-l-alte lucruri din lăuntru și din afara mănăstirei, a le bine economisi și a le ținea întru o bună stare și se va sili, ca după ce se vor da trebuincioșele cheltueli ale spitalului, de a nu fi săracii aceia pățimași, lipsiți și stenahorisiți întru ceva, cum și cele-l-alte trebuincioșe cheltueli mănăstiresci, a face și câte un adaos și prisos la ale mănăstirei, iată 'l orînduim Domnia mea epitrop și îi și poruncim să ia întru zaptul său mănăstirea și economia sa, ci și mântuire sufletescă a dobândi, știind bine, că silința ce are a cheltui întru această epitropie, este pentru un lucru de obște folositor și așa luând acum mănăstirea asupra și intrând în trebă, va arăta Domniei mele cele de trebuință următoare, drept aceia poruncim Domnia mea tuturor poslușnicilor și ómenilor mănăstirei să cunoșteți pe Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele, biv vel Căminar de epitrop, urmând poveșuirilor ce vă vor da.—1801, Martie 19.

Prea înălțate Dómne

Cu plecăciune însciințăm Măriei tale, că dându-și obșteasca datorie Dumnelui biv vel Vornic Ión Florescu, epitropul mănăstirei Sfântului Panteleimon, am făcut chibzuire, după luminată porunca Măriei tale, de un boer cu bun ipolipsis și cu temere de suflet, iubitor de fapte bune și vrednic de a se rîndui epitrop în locul răposatului, la această mănăstire cu spital, ce este de obște folositor și găsirăm cu cale pe Dumnelui biv vel Căminar Nestor, la al căruia ipochimen suntem bine nădăjduiți și nu ne îndoim, că va păși fără de strămutare, toate bunele întocmiri ale mănăstirii și a spitalurilor, cu săracii bolnavi, știind și a Măriei tale fierbinte răvnă, ce ai la acest lucru sufletesc și se va sili de a cresce și a spori facerea de bine și căutarea celor pățimași, aducând toate ale mănăstirii spre bună stare și sporire, de care ne și rugăm Măriei tale, ca cu luminată porunca Măriei tale să se îndatorască a lua sarcina acesta asupra-și, rînduindu-se epitrop ca să facă toate zapt și să se silască cu osârdie, după bun ipolipsis al ipochimenului său, spre a aduce roduri folositoare, cari sunt Măriei tale poftite. — 1801, Martie 14.

Dumitrache Ghica Ban, Vel Postelnic Dimitrie Manu.

Cod. XLIII fila 250.

Io Alexandru Const. Moruz Voevod i gospod.

Cu cale fiind arătarea și cererea Căminarului, poruncim D-tale cinstit și credincios boerule al Domniei mele, vel Logofet de țara de sus, Nicola Brâncovene, ca de la logofetia Divanului Domniei mele, să orînduesci pre credincios boerul Domniei mele, biv Clucer Zaharia Petrache, să ceară de la casa răposa-

Lui Dimitrie Caracaș, cunoscutul doctor la spitalul de la Panteleimon, îi succede fiul său Constantin¹.

tului boer, biv vel Vornic Florescu, ce a fost epitrop, toate socotelele acestea și prin epistasia Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele Dumitrache Ghica biv vel Ban, ca un nēm al fericitului ctitor al mōnăstirei acesteia, să le urmeze toate acestea după cum se cuprinde mai jos și să arate Domniei mele în scris, alegerea și lămurirea a toate. — 1801, Martie 29.

Prea Înălțate Dōmne

Cu totă supunerea primind luminată porunca Măriei tale, prin care după anafora D-lor cinstiților biv vel Ban Ghica și vel Postelnic, mă orînduesc Măria ta, epitrop la mōnăstirea Sf. Panteleimon, am înțeles cu plecăciune celea ce mi-se poruncesce, ca luând trēba mōnăstirei și a spitalurilor asupra-și, să pun totă osărdia pentru odihna sēracilor bolnavi și pentru bună starea mōnăstirii, pentru care nu lipsim cu plecăciune a face Măriei tale arētare, că după datoria supunerii mele, următor sunt la înalta poruncă și nu voiū pregeta, Luminată Dōmne, a mă osărdii cu totă fierbințela, spre cele bune și de folos la acest lucru sufletesc de obște, fiind însă, că după obiceiul și rînduiala ce s'a urmat și se urmēză la toate mōnăstirile de obște, cum și însuși la această trebuință, este că prin o teorie a socotelilor trecute până acum, când se încarcă sluga Măriei tale, de venituri și cheltueli trecute, cari la mōnăstire nu se găsesc încheiate și prin afacere de catagraf a toate lucrurile și veniturile ce are acum, să se facă cunoscută starea mōnăstirii, cu care se încarcă sluga Măriei tale acum, ca să pociū a-mi da și eū sēma cu curățenie în vreme, de aceea fac Măriei tale această plecată datornică arētare, ca să se rînduiască după cuviință ca la o trēbă mōnăstirescā, un obraz cunoscut de la logofeția Divanului, carele să cērā de la casa Dumnelui, rēposatului boeriū biv vel Vornic Florescu ce a fost epitrop, socotelile de venituri și cheltuelile mōnăstirescē până acum, să le teorisēscă și să vadă, atāt acele cheltueli și venituri, cât și de este vre-o datorie, câtă și la cine, saū nu, ca să sciū cu ce sunt însărcinat și ce are mōnăstirea de a rēspunde și după acesta, să se facă după obiceiū o catagrafie de toate ale mōnăstirii ce mi-se dă acum asupra-mi, prin catastih de perilavi, ca să potă fi vēdūt în vreme perilavi al meū și paradosis ce am face.—1801, Martie 23.

Al Măriei tale prea plecată slugă.

Nestor Căminarul.

Cod. XLIII, fila 252.

1. Io Alexandru

Fiind sciută și Domniei mele osărdnica slujbă dintr'atâția ani ai Dumnelui doctorului Dimitrie Caracaș și cunoscută slăbiciunea și neputința bătrănețelor întru care a ajuns, cum și numit fiu-sēū, după pliroforia ce ne-a dat Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele, biv vel Ban Dumitrache Ghica, împreună și cu Dumnelui biv vel Căminar Nestor, epitropul mōnăstirii, fiind cercat de practicos și arētându-se cu slujbă până acum, implinind datoria părintelui sēū, la al cărui ipochimen neîndoindu-se, că și de acum înainte va urma cu

Maî dăm, înainte de a închide acest capitol, două documente privitoare la strade și pavări¹.

osârdie, căutând pre sërăcii acei bolnavi, il orînduim Domnia mea pe numitul doctor Constantin, să fie în locul părintelui său, doctor la spitalul Sfântului Panteleimon. — 1801, Iunie 12.

Prea Înălțate Dómne

Cu plecăciune insciințăm Măriei tale, că Dumnélui doctorul Dimitrie Caracaș, ce este orînduit pentru căutarea bolnavilor de la spitalul mănăstirei Sfântului Panteleimon, în diastimă de ani . . . aflându-se slujind cu multă osârdie și silință pentru tămăduirea bolnavilor, care după vremi aũ fost orînduiți la acest spital, iar acum ajungënd la vârsta bătrânețelor celor de pe urmă și ne maî putënd singur merge la spital și a căuta de bolnavi, ci prin fiul Dumisale, împlinind acéstă datorie a sa, ne făcu rugăciune ca în locul său, să orînduesc pe fiul Dumisale, doctorul Constantin, care cerere fiind cu cale, fu primită și de noi, atât pentru odihna și repausul bătrânețelor Dumisale, cât și pentru multa osârdie și silință cu care s'a arëtat într'atâția ani, spre căutarea și tămăduirea bolnavilor și cu mulțămirea epitropilor și maî ales, că și fiul Dumisale este cercat și sciut doctor practicos, la al cărui ipochimen nu suntem la indoială, că va urma întru tóte părintelui său, după cum s'a arëtat și până acum, împlinind datoria părintescă la spital, de care ne și rugăm Măriei tale, ca cu luminată porunca Măriei tale, să se orînduiască doctor la spitalul Sfântului Panteleimon, în locul părintelui său, Dimitrie Caracaș. — 1801, Iunie 7.

Dumitrache Ghica Ban, Nestor Căminar, epitrop.

1. *Io Alexandru Voevod*

Cu cale fiind anaforaoa Dumnélui vel Vornic al Obștirilor, următore nizamului ce este dat, poruncim Domnia mea, Dumnélui vel Spătar, să orînduesci zapeiũ, ca să facă urmare după anaforaoa epitropilor. — 1800, Septembrie 26.

Prea Înălțate Dómne

Insciințez Măriei tale, că la căpătâiul podului, afară din străjă, s'aũ pus câți-va ómenĩ și de-a dreapta și de-a stânga, de 'și fac case, din cari unĩ le-aũ ridicat și desevirșit, iar alții, acum 'și fac gă irea să începă la lucru într'acel loc și de o parte și de alta sunt malurĩ mari și rele drumurĩ, de es dia oraș afară, cari drumurĩ, fiind loc strĩmtorat, 'l mănăncă apa ploilor, în cât pătimea fórte rău obștea în umbletele lor și cu mult necaz cobórá și ese, care vedută fiind Măriei tale, încă din cea-l-altă fericită domnie a Măriei Tale, aĩ poruncit Epitropieĩ de s'aũ rinduit podari și salahorĩ și sãpând, aũ deschis amëndoué drumurile și cu câtã-va cheituaială s'aũ îndreptat și s'aũ făcut șanțurĩ pre de marginea amëndoror malurĩ, cari șanțurĩ se împreună în curtea unui Andronie și de acoloa merge de se scurge în livedea Sfinteĩ Mitropolĩ, iar acum cu casele ce se fac, cari maî jos s'aũ însemnat, ca să se vađă de Înălțimea ta, aũ astupat șanțul, trãgënd pãmënt preste dënsul, strĩmtorezá diastima drumurilor și iarășĩ va să stãpãnescă obștea, încă din đĩ in đĩ, gãsind privilegiũ, vor să se în-

Interesant e actul din notă de la 1800 Septembrie 2, constatând întinderea oraşului peste strajă.

tină, când cu coprinsul gardurilor, i cu umblare şi alte trebuinţe, de care iarăşi va să strîmtoareze locul, încă după această începere a lor se tot îndemna şi alţii a-şi face case şi straja acum a rămas înlăuntru, din a căror pricină trebuie mutată, că i au astupat lumina de la deal, întîiu acum un Zane Mortasipul ce a făcut casă din susul străzii afară şi nu-şi pôte avea străjarii-privigherea pre deplin şi deosebit, că pôte tot-d'a-una să înşele straja, de care şi după datoria ce este şedător afară din strajă, de care şi după datoria ce are Epitropia, nu lipsii a arêta Înălţimeii tale, că de va fi primit la auşul Înălţimeii tale, să se poprască prin Marafet, dumnolui Vel Spătar şi să-şi ridice binalele, aridicând cei de-a stînga şi pămîntul ce l'au aruncat pe şanţ, ca să rămăie drumurile largi şi în voie, după cum au fost, ca să nu pătîmescă ômenii la umbletele lor, de acêsta arêt Mărieii tale. — 1800, Septembrie 2.

Mateiu Fălcoianu.

Cei din stînga.

1. Vasilca Vêduva, a făcut casă próstă, învêlită cu şovar şi s'a şi mutat într'ênsa.
2. Constantin Geru, II-lea Vornic, a găsit loc, tăind din mal ca. să-şi facă casă.
3. Barbul Fustaşul asemenea a găsit loc.

Cod. XLIII, fila 145.

Cei din dreapta.

1. Zane Mortasip a făcut case şi sunt pre isprăvit.
2. Chiriţă Tipograful a făcut gătire de loc, dar până acum nu s'a apucat de lucru.

Anaforaoa în dosul jâlbei şi a unora din Mahalagii ot mahalaoa Oltenilor a se face un pod pre uliţa ce merge spre sfânta Vineri.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gcspod Zem.

Dupê anaforaoa D-lui vel Spătar, şi a D-lui vel Vornic al obştirilor, poruncim să se facă urmare şi D-ta vel Spătar să împlinescă de la fieş-care analogon ce l'au ajuns.

Dupê luminată poruncă, făcênd cercetare, ne-am îndestulat din jalba lor că este adevêrată, pentru care s'au şi orînduit un zapciû din partea spătăriei, Pitarul Bălan şi din partea epitropiei Şătrar Marghiloman, cari mergênd la faţa locului şi mësurrând diastima locului câtă este trebuinţa a se face podul, s'au găsit stînjenii 60, care socotindu-se stînjenul po tal. 8, după cum am făcut tocmela, că locuitorii să'l facă, coprinde cu tal. 480, pentru care banii, s'au adunat mahalagii şi după dreptate şi după starea fieş-căruia, s'au cisluit ei între dinşii, prin alêturata fôie, anume cu suma banilor, ca să deie fieş-care, adevêrindu-se şi cu iscăliturile frunţaşilor mahalalei, pentru care să bine-voesci, Înălţimea ta, de a fi luminată poruncă, ca prin marifetul spătăriei, să se împlînescă mai întăi banii de la toţi mahalagii după fôia cislui lor şi apoi, iarăşi mahalagii să alégă şi să încarce pe unul, doî, dintre dinşii mai de ispravă, ca să deie arvună locuitorilor ce se încarcă, să facă podul şi să le ia zapisul de

CAP. XI

Dări. Scutiri. Milă.

Acusarea adusă lui *Alexandru Moruz*, că a fost lacom de bani în domnia a doua, nu am aflat-o justificată cu documente.

Aceleași dări continuă sub Moruz, cari erau și înainte de dânsul. De sigur, numeroase erau acele dări și pe cât numeroase pe atât și supărăcioase erau dările aceste, la cari era supus țeranul și de cari erau scutiți boerii și clerul. Acest din urmă, fu dór isbit numai de darea excepțională, ce am arătat-o la capitolul bisericeii.

Pe când clasele privilegiate n'aveau să se resimtă de greutatea fómetei, țeranul dator a fost, peste *ponturile clăcei*, să pórte greutatea numeroșelor dări: Desetina de stupi, goștina de oi, goștina de mascuri, pogonoritul de vii, vinăriciul, căminăritul, camena, cepăritul, besmenul, dajdie de zlot, de lei, de taleri, de galbeni, de iliși, de ialoviță, de silisce, de sulgiu, de boi împărătesci, de cai de menzil, de bransice, podvóde de chile, dajdie de céră, de lupi, de unt, de slatină, sărăritul de munte, paza de strajă, dajdia de jold, de bile, de șeici, de pei, de fên, de lemne, de cărbuni, de ajutorință, de sferturi, de beilic la curtea domnăscă și pe aiurea, de dregeri de drumuri mari, de vamă de tîrg.... Nu mai menționăm și despre neterminabila listă a havaeturilor, acordate, cu sea fără lege, la toți slujbașii, începând cu párcălabul satului până la marele Ban¹. Până și Regulamentul

la mână, cum că să scie i cu soroc, până când să'l facă și cu ce formă de che-restea, epistasind până se va sôvârși podul, după cum așa s'au urmat și pro la alte mahalale, fiind trebuința și folosul a tuturor de oșbte. — 1801, Iulie 5.

Vel Spătar Lucache, vel Vornic Stirbei.

Cod. XLIII fila 429.

1. Écă câte-va acte cu referință la diverse dări și havaeturi și la abuserile la cari dădeau loc în percepere:

Vasile Muscalu, de la Lunguleț, județul Dâmbovița, s'a jăluit, că trei slujitori isprăvnicesci, ce au fost trimiși să strîngă unt de mumbae, nu numai că li-au luat 10 oca unt, care le adusese pentru consulul rusesc, dar încă l'au, și bătut și pe el și pe soția și fata lui.

Alexandru Moruzi a ordonat Vistierului, să facă cercetare. Acesta a constatat, că Vasile Muscalul este venit în țeară înainte de pacea de la 1774, ca servitor al unui oficer rusesc și că s'a însurat cu o fată din Crețulescii din Ilfoz, nde a rămas până în vremea Nemților, mutându-se apoi la satul Lun-

organic, care de altmintrelea dulce n'a fost pentru țeran, s'a îngrozit

guleț din Dâmbovița. Despre bătae nu pôte constata lucrul, că n'are semne, mai ales pentru femeie și fată, cari stau la, propune deci cercetare la fața locului pentru untul ce i l'au luat slujitorii, i-au spus să mergă la ispravnicie să-și ia banii după nartul hotărît. Că de la vistierie se plătesce untul prin ispravnicii. — 1799, Octombrie 24.

Domnitorul aprobă întocmai și adaugă, că Vasile Muscalu să fie așezat la dăjdi, la satul unde șede, după starea și puterea lui.

Cod. XLII, fila 80 verso.

Vel Vistier Constantin Ghica și vel Postelnic Manu, la 26 Aprilie 1800, prezintă lui Alexandru Moruzi anafora după jalba vameșilor ierbari, ce au avut ierbăritul pe 1799. S'au jăluit aceștia, că o sumă de neguțători, cari au strins vite în 1799, le au vîndut la sudiți și aceia n'au voit să plătescă obicînitul ierbărit. Anafora găsește că au dreptate și că să fie apucați sureccii, adevă stringătorii de vite, ori în ce județ vor fi aflați, să-î cerceteze ispravnicii și dacă în adevăr cumpărătorii de vite de la dênșii, fiind sudiți n'au plătit ierbăritul, după cum se cuprinde în ponturile ierbăritului și vama, atunci să se apuce neguțătorii sureccii vîndători, ca să plătescă ierbărit pe tôte vitele ce le-au vîndut, de vreme ce vîndarea acésta a lor a fost poprită după poruncile domnesci și nici ierbarilor nu le-au dat de scire, ca să-și ia ierbăritul seau de la o parte seau de la alta și ei să și caute cu cumpărătorii. La 28 Aprilie 1800, Domnitorul încuviințază anafora.

Cod. XLII, fila 298.

Petițiunea lui Constantin Ghica, din 6 Octombrie 1799.

Cere voe să-și trecă sarea depusă pe la Scheli, «fiind-că s'a apropiat s-rocul a se slobodi tôte sărurile câte sunt pecetluite după vechiul obicei», să o trecă de a cîndea Dunării până nu se strică vremea.

Alexandru Moruzi la 7 Octombrie, 1799, scrie lui Radu Gólescu, biv vel Vornic, să slobodă transportarea de a cîndea Dunării a sării vechilor cumpărătorii ai Ocnelor, «nefăcându-se nici o călcare ponturilor cu acésta.»

Cod. XXXII, fil. 72.

Vameșii de Buzău sunt acușați, că ămbă să ia vamă de la chereștea, nu numai cînd este adusă în țerguri de vîndare, ci caută a vămii pre săteni prin păduri. La 12 Octombrie 1799, Scarlat Cămpineanu, marele Logofet, denunță abuzul vameșilor, dar arată că au dreptate să ia vamă din chereștea tocmită de afară, dar adusă în Buzău; iar pentru vama, ce cer de la var «cătînd în catalogul vămilor și în ponturi, nu numai nu se găsește pomenit pentru var, ci împotriva, la cap. 55....», se înțelege că varul vamă nu are. «Am cercetat și obiceiul ce se urmăză aici în Bucuresci pentru var și mă pliorforisi că mortasipii de la marginea orașului iau de la o cétă de care cu var 10 parale, care acésta făcându-se cunoscută și vameșilor, înșii se vasghestisiră de acest fel de cerere și dîse că nu voesce a lua nimic, precum n'au mai luat nici până acum.

de asemenea listă și la capitolul III, secția I, articolele 61 — 64, le-au desființat... Dar încă abuzurile cu dările pentru Constantinopole!

Deci, fiind-că varul, nisipul i cărămida vamă nu au, fiind alișveriş al ómenilor sêraci, arêť Măriei tale pricina».

La 13 Octombree, 1799, Domnitorul aprobă anaforaoa.

Cod XLII, fila 74.

Plăeșii din satele plaiului Ialomiței, județul Dâmbovița, se jăluiesc că vameșii de acolo îi supără peste obicei, de le ia vamă și căminărit, în 1800, Februarie.

Marele Logofet Scarlat Câmpineanu, presintând anafora Domnitorului, 16 Februarie 1800, insciinteză că «atât la vama rămătorilor, i la vama rachiului, i pentru vite și căminărit este îndestulată lămurire în ponturile vămilor și prin cărți..., însă pentru vama jăluitorilor a o lua de la jăluitori, pe rămătorii cei ce-î vînd la matrapađi, bine urmază vameșii, iar de a lua și altă vamă de la cumpărătorii, cei ce trec înlăuntru, sunt opriți. Deci, după ponturi, cumpărătorul de rămători trecendu-î înlăuntru, are să dea numai goștinărit; iar vîndendu-î și acel cumpărător în pământul țerei, plătesce și el vamă ca un vîndător și cei ce-î cumpără, trecendu-î înlăuntru, asemenea are să plătescă numai goștinărit, iar vîndendu-î și acel cumpărător în pământul țerei, plătesce și el vama ca un vîndător și cel ce-î cumpără, trecendu-î înlăuntru, asemenea are să plătescă numai goștinărit; iar pentru vama rachiului, fără de care este urmarea vameșilor și împotriva ponturilor, fiind opriți vameșii a ámbla pe la casele locuitorilor și a cere vamă de rachiú.

Așiderea și căminăritul este numai prin bălciuri mari, iar la bălciuri mici, căminărit nu este. Cum și pentru vitele ce vînd la neguțetorii, este să plătescă cumpărătorul vama și locuitorii au să fie nesuperați, ci pentru tóte acestea, să fie luminata poruncă a Măriei tale către ispravnicii județului, să dea nizam vameșilor și slujbașilor cu căminăritul, de a urma întocmai ponturilor ce au la mână și să nu îngăduiască a face urmări împotrivotóre.»

Alexandru Constantin Moruzi aprobă, în 17 Februarie, 1800.

Cod XLII, fila 300 verso.

Radu Golescu, la 19 Februarie 1800, presintă Domnitorului Alexandru Moruzi anaforaoa, prin care 'l insciinteză, că pentru oiumu ce plătesc brutarii politieii, pentru grăul ce-l macină de hrana obștiei, pe la morile ce sunt pe apa Dâmboviței, ai 'i împrejurul Bucureșciilor, fiind orinduiți prin anaforaoa Dumnelor veliților boeri și a Agiei, care este întărită de Măria sa Alexandru Ipsilant, din a doua domnie a Măriei sale..., să plătescă de chilă câte parale 30, până se va mai eftini grăul, precum și la «socotelile brutarilor ce s'au făcut sunt trecute, acum venirá brutarii și mi-se jăluirá, că unii din arêndași de pe la unele mori nu mai îngăduiesc, ca să macine tot cu acest preț și mai cere adaos, de care fac rugăciune Măriei tale, ca să se dea porunca Măriei tale, sub luminată pecetie să plătescă iarăși asemenea câte 30 de parale de chilă, până se va eftini grăul și atunci vor urma, după cum se cuprinde în numita anafora.» Radu Golescu găsește cererea cuviincioasă și Domnitorul în aceiași ți,

Acusarea de lăcomie de bani, adusă lui Alexandru Moruz se explică, nu prin adăugirea de biruri, ci prin greutatea ce a trebuit să

19 Februarie 1800, încuviințază, conform anaforalei de la Alexandru Ipsilant, de la 6 Septembrie 1797, ca brutarii să nu plătescă în vreme de lipsă oium la măcinat, de cât câte 30 de parale la chilă.

Cod. XLII, fila 206 verso.

După reclamațiunea neguțătorilor din Târgoviște, Domnitorul aprobă anafora marelui Logofăt, Scarlat Cămpineanu, la 12 Noembrie 1790, prin care căminăritul nu se poate reclama de la vinurile de prin casele neguțătorilor, ce nu mai dau pe la cărciumele lor, chiar dacă ei vind cu ridicata vinul; de le scot pe la sate.

Cod. XLII, fila 96 verso.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Fiind-că Dumneilor cinstiții și credincioșii boerii Domniei mele, după chibzuirea ce au făcut din porunca Domniei mele, acest mijloc cuviincios au găsit, spre mai buna orînduială și îndreptare a trebei acesteia, primim Domnia mea, anafora Dumneilor și facem și această înlesnire locuitorilor apăsuirii de sorocéle răspunderii untului, precum mai jos se cuprinde, orînduind la tréba acésta șese neguțători capanlăi, anume Medeldicerul Hagi Chiriac Arbut, Enache Rah-tivan, Hristea Gheorghiu, Manolache Popa Filip, Nicolae Ión și Costea Saigiu, cari ca unii ce 'și fac aliș-veri; și 'și câștigă într'acéstă țeară, datorii sunt a sluji într'acéstă tréba, ce este datorie a țerei, fără de cusur, spre vre-o vătémare a trebei, sau câștig în parte cu nedreptatea și paguba locuitorilor, cărora să li-se dea fie-căruia câte două județe asupra, pentru cari poruncii ale Dumitale cinstit și credincios boerul Domniei mele, vel Vistier, să faci poruncile Domniei mele cele cuviincioșe, în pricina acésta, cu ponturile cele trebuincioșe pe larg, a le urmări și împlinirii trebuinței acesteia și cu poruncii pentru a locuitorilor ocrotire și strașnică îngrijire de a nu li-se face nedreptate în vre-un fel de chip, pentru vre-un câștig în parte al cui-va, ci să se urmeze împlinirea acestui unt, întocmai cu mijlocul ce se cuprinde mai jos, făcându-se sciut Ispravnicilor județelor, atât nizamul acesta ce s'a dat spre a-l păzi, cât și pre neguțătorii ce sunt orînduiți la fie-care județ. — 1801, Aprilie 6.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Înălțimei tale, ce prin pitac ni s'au dat pentru unt mumbaelei Impărătesci, ce este țeara datore a răspunde pe tot anul la Tarigrad, cum că în multe chipuri ai chibzuit și te-ai silit Măria ta, atât în vremea ce-l'alte fericitei Domnii, cât și acum cu feluri de mijloce, ca și untul să se împlinescă și asupra locuitorilor țerei să nu se facă și puțința n'au stătut a intra lucrul acesta în orînduială bună, pentru care voinđ iarășî Înălțimea ta și acum cu tot dinadinsul a se chibzui la acésta, și a se găsi un mijloc de îndreptare, ne orînduesce pre noi, ca adunându-ne la un loc, unde fiind față și D-lui vel Vist., i D-lui vel Post., să aducem pe neguțătorii capanlăi creștinii,

intempline țeara de a plăti acele biruri, fiind bântuită de fómete și de răscóla lui Pasvantoglu.

i pe vre-o câți-va din capanlăii turci ce se vor fi aflând aci și vedând din condicele Visteriei și toate poruncile orînduelilor ce s'au urmat în toți anii, să chibzuim mijlocul cu care veți socoti, și ni se va părea cu cale, a se urma răspunderea acestui unt, prin care să lipsescă cu totul nedreptățile și asupririle ce s'ar putea întempla locuitorilor și să arătăm Măriei tale, cu anafora în scris, următorii fiind lumnatei porunci, ne-am adunat la un loc d'împreună cu D-lui vel Vist, i cu D-lui vel Post., unde s'au adus înaintea noastră și din neguțătorii capanlăii creștini, iară din capanlăii turci nu s'au adus nici unul, ne fiind veniți până acum, am vedut și orînduelile ce au fost într'alți ani, așiderea am luat séma și la acelea ce ne arată D-lui vel Post., cum că cu acestea orînduelii ce au fost până acum în toți anii, se păgubesc Domnia, cu o sumă îndestul de bani, până a vrea a face unt teslim, după cum și în anul trecut eșind din unt o sută de oca prost și ne primidu-se, au fost silită Domnia, de au cumpărat alt unt cu preț foarte mare și l'au dat la Mutpah, iară acel unt prost de abia l'au vîndut pe a patra parte din preț, și așa au păgubit din pricina acestui unt ca la cincî-zeci de punți, pentru care chibzuindu-ne în tot chipul la acesta, am îndemnat pe capanlăii creștini să se încarce ei cu tréba acestui unt, ca să-l stringă din țară cu orînduiala ce string și untul care este pentru negustoria lor și iară ei să fie datorii al duce la Mutpah și să le plătescă de la Visterie, cu prețul ce umblă în Tarigrad și de nu pot singuri, să ia în tovărășia și din capanlăii turci și ne răspunseră că, nu sunt vrednici a săvêrși tréba acesta, fiind-că cu turcii nu se pot uni, nici singuri nu pot scóte la cale, căci ei sunt numai șase inși, iară capanlăii sunt cu mult mai mulți, din care unii în-part banii de timpuriu și coprind pe untari, alții ce vin mai târziu dau preț mai mult câte patru și cincî lei de cântar și așa mai totă suma untului de capan ce ese din țară, turcii o ridică, nu fac puțină stricăciune și căruțașii turci la județele de pre margine, dând și la preț pe oca până în 25 parale, iară ei de abia string câte cincî, șese burdușe, decî alt mijloc mai cuviincios, n'am putut găsi de cât acesta, adecă împlinirea untului acestuia, să se facă tot cu orînduiala ce au fost în anul trecut, luându-se cu listă de la locuitorii, iar primirea la magaziiile din județe să se deie asupra capanlăilor creștini, spre a face și ei această slujbă țerei, ca uni ce au negustoria lor aici și se folosesc, cari să-și orînduiască ómenii ai lor de cinste și credincioși pe la magazii, ca să primescă unt de la locuitorii cu cântare domnescă, ce se dau de la Visterie, și cât pentru a se strînge unt la vreme, i pentru nedreptățile ce s'ar putea face locuitorilor de către pârçalabii i fruntășii satelor, vor îngriji D-lor Boerii Ispravnicii, după poruncile ce au avut și în trecutul an, ca să silescă pe locuitorii a aduce unt la magazie spre a fi gata la sorócele ce se cer, și a nu lăsa mijloc pârçalabilor, nici la cântărit, nici la alt nimic, ale face vre-o încercătură, s'au cât de puțină nedreptate, avênd voie orî-care din locuitorii, că vrênd el singur a-și duce unt la magazie, să nu fie oprit și zătignit de către pârçalab, cum și care dintr'ênșii va fi cu adevêrat, că nu are unt la câștiul d'întăiu, să fie păsuit până la câștiul al doilea, când atunci, să dea pentru amêndouă câștiurile, iară pentru magazinerii au datoria capanlăii a îngriji, ca să nu se facă ómenilor vre-o asuprire locuitorilor la primirea untului, ca unii ce ei au dat séma pentru

Peste tóte acestea mai era bântuită țera și de cămătarii turci, greci și evrei. Gelepîi și sureccîii continuaă și ei de a fi o plagă a satelor.

dênșii, care capanlăi să aibă a'și pune dangaoa lor la burdușe, că de se va întêmpla a face ómenilor vre-o stricăciune, cu niscaî-va unt prost și cu alte amestecături rele și a nu se primi la Mumbaé, să fie răspundători a pune la loc alt unt bun și să arate cu catastih simbriile slugilor și alte cuviincioșe cheltueli ce vor face, ca să li se plătescâ; atâta numai să bine-voesci Inălțimea ta a mijloci, ca să se mai deslungescă sorócele împlinirei untului, căci de se va cere și estimp ca an, căștiul întâi până la sfîrșitul lunii lui Maiu, și căștiul de al doilea până la sfârșitul lunei lui Iulie, le vine cu greú locuitorilor, fiind-că în luna lui Maiu, unt esé prea puțin, nefind încă până atunci iarba cóptă și de acea nevoia șilesce pre locuitori a cumpéra unt cu preț mare, de unde pot găsi, iar îndestularea untului este în luna lui Iunie, fiind-că atunci nu se risepse nici mîncarea, fiind post și este și iarba cóptă, ci căștiul d'întăiu să se facă teslim la Silistra la 15 ale lui Iunie, iar căștiul al doilea la 15 ale lui Iulie, ca să'l pótă răspunde locuitorii, cu óre-ce repaus lor. Iară hotărîrea... — 1801, Martie 28.

Dumitrache Ban, vel Logofet Brâncovean, vel Ban Racoviță, vel Hatman Caragea, vel Vornic Crețulescu, vel Vistier Filipescu, vel Postestelnic Manu, Isac Ralet vel Vornic, vel Vornic Slătineanu, vel Logofet Grigorie Brâncoveanu.

Cod. XLIII, fila 258 verso.

Prea Inălțate Dómne

Dupe luminată porunca Inălțimei tale ce ni-s'au dat, adunându-ne cu toții la un loc, și în tot felul chibzuindu-ne pentru neajungerea și lipsa trebuincioșelor cheltueli ale Impărătescilor oștiri ce sunt asupra Diului, care ni-s'au arêtat de către Inălțimea ta, că mijloc și puțință nu este a se mai putea iconomisi, de nu se va face îndestulată întîmpinare, alt ajutor și sprijinélă, dupe starea țerei și a sêracilor locuitori întru care se află astă una dată, n'am putut găsi, fără de numai am socotit, ca peste cincî bani de vadră de vin, ce plătesc locuitorii dajnici vinăriciú, să se mai adaoge a mai da, câte alți patru bani, așa să facă 9 bani de vadră, atât în popórele vinăriciului domnesc, cât și în popórele de milî ce 'l au, ce la unele sunt hărăziți din 5 bani 2 și altele cu tot, de la tóte acestea fără deosebire, să se iea adaos de 4 bani, bez milele mônăstiresci, care făcându-se și socotélă dupe tahmin, vîndarea vinăriciului de estimp se adună tal. 88.000 și tahmin iarăși po. bani 4 de la popórele milelor tal. 60.000, care acestea doué condee se adună în tal. 148.000, însă precum đicem, acest ajutor au al da numai dajnicii locuitori, iar nu și privilegiații și de se va găsi de către Măria ta cu cale, orî se va vinde la Koki-vechi acești 4 bani de vadră, de împreună cu cei-l-alți cincî bani, seaú se va căuta în credință, și tacsildarul va stringe acești câte patru bani de vadru cu catastih deosebit, să se scóță și un ajutoriu a da Țara, adică locuitorii birnici de lude câte tal. doi, stringendu-se acest ajutorii acum între a 3-a și a 4-a sémă, pentru întîmpinarea trebuințelor; care acestea ajutorințe măcar că sunt puținé, pe lângă suma neajungerii cheltuelilor ce ni s'au arêtat, dară dupe prósta stare a țerii, vêđend că nu este puținčíosă mai mult a da, cu umilînță ne rugăm Mariei tale, să bine-

Tot așa plagă era și așa dișii ciocoî, cari desbrăcau lumea prin județe, atât în țera Muntenescă cât și în Moldova.

Voesci, cu cea deplină firască milostivire a fi primită și a da hotărîrea, ca acestea dări să se iae numai acum o dată la acésta mare trebuință a țerii, iară să nu se facă caid și obiceiii, a se mai scóte și într'altă vreme; și fericiți ani Măriei tale să fie mulți întru norocire.—1801, August 7.

Dositei al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Banu, Nicolae Brâncoveanu, vel Vistier Racovița, vel. Ban Brâncoveanu, vel. Logofet Scarlat Ghica, vel. Vornic Stirbeiu, vel. Vornic Câmpineanu, vel. Vornic. Văcărescu.

Cod. XLIII, fila 439.

1. Io Alecsandru Constantin Moruz Voevod.

Primim Domnia mea anaforaoa ce de obște ne fac Prea Sf. Părintele Mitropolit Ungro-Vlahiei și cu Dumnélor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele, pre care o întărim și poruncim, ca să se facă cuviinciose ponturi și porunci de urmare, cuprindetóre însă cu acéstă hotărîre, ca acest adaos de patru bani la vadra vinăriciului, numai estimp să fie pentru aceste vremi de grea întemplare și mare trebuință este, iar la anul viitor și inainte să se urmeze iarăși obiceiul vechiū. — 1801, August 9.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminată porunca Măriei tale, ce mi-se dă la anaforaoa Dumnelui biv vel Ban Caragea, nazirul agiei, dupe davaoa Dumnelui biv vel Vistier Constantin Filipescu, cerënd a se îndatora măcelării politiei Bucurescilor, a plăti oierit pre mieii ce cumpără de la sudii și i taie la scaune, ca să caut în condicele Divanului, atât ponturile oieritului, ce coprindere au pentru oile și mieii ce taie măcelării la scaune, cum și hrisovul ce s'a dat pentru orînduiala și întocmirea casapläcului, de apără pre măcelării să-i plătescă oieritul și să arēt Măriei tale, în scris, prin anafora dupe luminata poruncă, următor fiind, am citit ponturile oieritului și la cap înteiū se coprinde, că toți de obște fără osebire, să plătescă oierit și nimenea scutit să nu fie; la al 3-lea pont scrie, pentru oile ce cumperi pentru trebuința mumbaelei Tarigradului, că celea ce apucă de le cumpără mai înainte oieritului să fie scutite, de care să arate cu catastih la Domnie, iar celea ce cumpără în urmă sunt plătite de locuitori și iarăși n'au a se supăra; cum și la capul al patrulea, iarăși asemenea se coprinde pentru caprele de zalhana, iar vre-o pomenire pentru măcelării nu este, am citit și luminată cartea Măriei tale, ce s'au dat în anul trecut, Martie 23, pentru rînduiala casapläcului, cu ponturi de nizam, ce are întocmit și la cap al 5-lea vedui coprindëndu-se, că acéstă zalhana are a plăti ierbărit și vamă pe vitele ce va tăia, ca un venit domnesc obicînit din vechime, i la cap 11-lea scrie că zalhanaoă măcelăriei destulând trebuința politiei, are să fie nesupărată de aceste havalele; cum și la cap 17 serie, că mieii, cari se obicînuesc de se aduc de afară în Bucuresci pentru vîndare, nu sunt popriți de a-i aduce și a cumpăra cin va vrea și așa nu se găsi nici în ponturile oieritului, nici în cartea rînduele^e căsăpiilor vre-o apărare de oierit la oile și mieii ce se taie la scaune. Am cercetaⁱ

Ciocoi nu sunt dóră o nenorocire nouă pentru Români și nu-i putem imputa numai lui Alexandru Moruz. Deja la 1756 Constantin

și urmarea ce au fost mai înainte la această pricină și am luat piroforie, că au plătit măcelarii oieritul acela ce acum se împotrivesc; însă Dumnéului Vistierii Costache Ghica, dise, că în anul trecut și de au plătit măcelarii oieritul, dar Dumnéului având oieritul, ca să nu se facă vre-o violenție și să fie catastișele curate, Dumnéului le-au dis de a plăti și în urmă la socotéla le-au întors măcelarilor oieritul înapoi; am întreat și pre Dumnéului Vornicu Goleșcu și mi dete piroforie, că la lét 1798, în vremea réposatului Domn, având oieritul asupra D-lui, au plătit și măcelarii fără osebite și pre oile și mieii ce i-au tăiat la scaune, care era neplătite de aceia de unde le cumpérase și fiind-că Dumnéului Vistierii Costache Ghica face cerere de a nu plăti măcelarii oierit, cu cuvînt că măcelarii sunt pentru îndestularea politiei și că și réposatul Domn era să dea poruncă a fi apérați și acest fel de porun-ă nu se găsi la Divan să se fi dat, cum și în anul trecut că l-au întors oieritul înapoi, arét Măriei tale ca să se facă cea desevîrșită hotărîre de către Înălțimea ta. — 1801, Iunie 17.

Cod. XLIII, fila 372.

1. Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod

Fiind-că nici în ponturile oieritului, nici în cartea rinduelii căsăpiilor nu se cuprinde vre-o apérare de oierit la oile și mieii, ce se taie la scaun și pre lângă acesta se găsește, că și în anul trecut au plătit măcelarii oierit, precum și în alți ani mai înainte și nici vre-o poruncă ca acea-ce provalisese d-lui biv vel Vistier Costache Ghica, nu se găsește ca să fie dată, datorî sunt măcelarii ca și acum să plătescă oieritul și poruncim Dumitale vel Agă, ca de la măcelari să faci tacsil de darea oieritului. — 1801, Iunie 25.

Prea Înălțate Dómne,

Dupe luminată porunca Măriei tale prin zapciă, D-lui vátav de Divan, s'au înfățișat la judecată D-lui biv vel Serdar Iordache Deșliu unul din cumpérătorii cercătorei oieritului din anul trecut, din sud. Saac. cu jalba, ce au dat pentru Moise Vátavu de plaiul Telégenului, sud. Saac., că fiind orinduit slujbaș la plaiu, numitul cu un Șerban Logofétu, au sfeterisit peste trei mii de oi dupe răvașele, ce s'au găsit ne trecute în catastih, au lăsat și pre mulți din locuitorî de nu le-au luat bani pre vitele lor ce au avut, cu socotéla, ca să cumpere el cercătura, și atuncea să le ia, cari locuitorî sunt față de dic, că au adus bani la numitul Moise, și n'au vrut sa'i primescă, au oprit și alte oi ale pretinilor sêi, cum și oile lui de nu le-au trecut în catastih, și cere ca atât acelea 3000 de oi să le plătescă îndoit, dupe luminată porunca Măriei tale i oile sale și ale altor prietini ce le-au oprit, cât și oile locuitorilor ce n'au vrut să le iae el bani, pentru că locuitorii se împotrivesc a plăti îndoiala, cu cuvînt că ei ș'au dus banii la densus și n'au vrut sa'i primescă, arétându-ne spre novadă acelea révașe cari nu s'au trecut în catastih, din care révașe trei sunt numai cu iscălitura lui Șerban Logofétu, ce au fost slujbaș cu pâritul și alte trei cu iscălitura lui Tudorache vechilul lui Moise, iar celelalte 58 révașe cu ale amendorora iscăliturî, cari tóte sunt în catastih, față

Mihail, Cehan Racoviță Voivod, poruncia episcopului Ioanichi din Roman să isgonască din județ pre *acești ciocoți*, anume «Toderașcu Prutenu și

fiind și Moise Vătavul, au răspuns, că această sumă de oi, ce s'au găsit netrecută în catastih, nu ar fi totă oprită prin scirea lui, pentru că el numai oi de tal. 80 n'au trecut în catastih, care au socotit ai fi pentru ostenela lui și cheltuiala plăiașilor ce au fost orînduiți la căutatul slujbei, iar de celea-l-alte oi dișe, că nu sunt la scire, și că banii aceștia nu-i plătesce îndărăt; asemenea dișe și pentru oile lui, că nu le plătesce, ni-i dreptate nici de cum, pentru că el nici alte dăți nici estimp nu le-au plătit aflându-se Vătav de plaiu, cum și pentru oile locuitorilor ce s'au găsit neplătite dișe, că nu are el acest fel de sciință, să fi venit locuitorii să plătescă și el să nu primască banii, de care dete și prinsore înaintea judecării, că de se va cerceta și va dișe vre-unul din locuitorii, că n'au vrut să le primască banii, atunci să plătescă el acea îndoială; dupe acesta ne mai arată Dumnelui Sărdaru scrisorea lui Șerban Logofetului ce însciințază către D-lui și către Medel. Arbut, cumpărătorii cercătorei aceluia județ, cu care arată D-lor drept adevăr în frica lui Dumneșu, că fiind el slujbaș împreună cu Moise Vătavul și intrând în plaiu au dat pe un Tudorache omul său, dicându-i așa că pre unde îi va duce Tudorache și ceea ce le va arăta acea să facă, fiind om de plaiu și scie toate locurile și dupe ce l'au dus pre unde au fost oi, Vătavu Moise ar fi dat poruncă mai înainte la toți pârcașii satelor, ca să nu arate toate vitele la plată având socotela, ca să iae cercătura; ispăvind slujbași, mergend la casa lui Moise să facă catastih curat ca se le deie la tacsildar, le-ar fi diș Moise, să oprască din totă suma ca la *două mi* vite, să nu le trecă la catastih și neprimind el, au pus pre Tudorache omul său, de au făcut catastihul cum au vrut, dicend și acesta, că el va răspunde singur de va fi ce-vași în urmă și așa l'au ascultat, și ceea ce au luat i-au, dat și lui; mai la vale di-e și acesta, că au lăsat vitele lui și ale prietenilor săi neplătite și nu le-au dat rēvașe și cere Sărdariu să primască Moise jurămintul dupe această scrisore, cum că nu au dat poruncă pârcașilor ca să cacirdisască oi cu socotela, ca să cumpere cercătura și să se folosască el, avend bănuială și acum jăluitoriul, că omul său nu ar fi putut să îndatorască toate oile, cum l'au lăsat Moise de nu le-au scris, pentru că nici plăiași nu-i da spre căutatul slujbei cercătorei dupe poruncile Ispravnicatului și de-i și da câte un plăiaș, dar îi porunca să fugă și numai câte o di șede lângă cercători și a doua di fugea, iar pârătul se apăra dicend, că nu face jurămint la d'al de acestea; pentru care de la judecată se găsește cu cale că 2904 oi ce s'au găsit cu rēvașe netrecute în catastih, câte se vor găsi cu rēvașe iscălite numai de Șerban Logof. să le plătescă singur Șerban îndoit, și câte rēvașe se vor găsi cu iscălitura numai a lui Tudorache Logof., omul pârătului, să le plătescă iarăși singur pârătul îndoit, iar câte rēvașe până la împlinirea sumei 2904 vor fi cu iscălitura amendorora să le plătescă amendoii îndoit, dupe luminatele porunci ce sunt pentru această slujbă; asemenea să plătescă pârătul și oile lui iarăși îndoit, iar pentru oile locuitorilor ce s'au găsit netrecute în catastih și neplătite, cum și acelor prietenii ai pârătului, să fie luminată porunca Măriei tale cu Mumbașir către D-lor Ispravnicii județului, să facă cercetare și când se vor dovedi, ori că au adus banii la Moise și Moise n'au vrut să iae, seaș că le-au dat Moise poruncă ca să-și cacirdisască vitele, atunci vor plăti locuitorii numai oieritul drept, iar îndoiala o va plăti Moise, iar împotriva

Tóder sin Prisăcaru și Vasile Odobașa și Miron Prutenu și George

dovedindu-se Moise neamestecat la acestea, va plăti locuitorii și îndoiala dupe obicei, cum și pentru oile prietinelor săi; iar așa să se urmeze, când se vor dovedi că de prieteșug nu le-au dat răvașe și nu le-au luat bani, iar hotărîrea....—1801, Iulie 4.

Ianache Mavrocordat Clucer, Dumitrache Varlaam.

Cod. XLIII, filele 501, 502.

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscoie

Dumneavóstră ispravnicilor ai județului, cât pentru Moise vătavu, și Tudorache omul său, și Șerban Logofétu, veți urma Dumneavóstră după anafora o judecății Dumnelui, și ce va fi de împlinit de la acești trei, să se facă și împlinire prin sluga Domniei mele... copil din casa de vist., iară având numiții împotriva a răspunde, să vie la Divan, ca să-și facă apelația; iară pentru locuitorii, poruncim ca să faceți Dumneavóstră cercetare fără de a se trage și a să smăcina de mumbașir, seaș de slujbași cercetorii, și pe câte vi se vor găsi în adevăr dosite să faceți D-vóstră împlinire numai de dréptă plata a oier-tului, iară nu îndoitură.—1801, Iul. 23.

Prea Înălțate Dómne

La jalba ce au dat Măriei tale, Manolache Postelnicelul, cumpărătorul slujbei căminăritului din județul Dâmbovița, cerând a se da luminată porunca Măriei tale către D-lor Ispravnicii, ca să apuce pe cei ce nu se supun a plăti dreptul căminăritului, să plătescă și fără de voia lor, ni-se poruncesce de către Înălțimea ta să teorisisim jalba lui, și vedând atât coprinderea ponturilor, a cărților de căminărit, cum și cea ispravnicescă însciințare, să arătăm Măriei tale înscris prin anafora; dupe luminatele porunci a Măriei tale următorii fiind, din condica Divanului am vedut ponturile din cărțile căminăritului, care se cuprinde, că de butea cu vin să iae slujbașii căminării po parale 55, iar de la rachiul de țară să iae de butea mare po. tal. 4, iar de la cea mică po. tal. 2. Așisderea și de la rachiurile streine de butea mare po. tal. 7, iar de la cea mică po. tal. 3.60, care bani se iae pe șin pe câte buți cu vin, seaș rachiū va găsi în cârciumă seaș magazii și să dea răvaș de plată. Dupe acesta am vedut și această însciințare, ce fac Măriei tale D-lor Ispravnicii, prin care arată că acolo în orașul Têrgoviștii fiind că nu vînd buți mari întregi, ci numai buriășe mici, încă și cei cari vînd buți mari nu le arată, ci le tainuesc ca să nu plătescă pe căminar, este obiceiul urmat de vre-o câți-va ani încóce, de se strîng rachierii toți și fac o ruptură între dênșii, dupe care plătește fieș-care căminăritul dupe vîndarea ce fac și apoi vînd nesuperați peste tot anul pe la casele lor, pe la prăvălii și pe la bălciuri și asemenea urmare făcându-se și estimp, vedum fóie făcută de doi din isnaful celor de acolo rachierii, anume Dumitru Mehedințul, i Manole Băcanul iscălită de ei și adeverită de Ispravnicii, coprindătoare de numele a trei-deci rachierii, fie-carele pus cu analoghia ce s'au găsit cu cale și se adună suma la toți tal. 101, deci fiind-că acest obiceiul 'l-arată Ispravnicii, că s'au făcut cu însăși voința rachierilor de acolo și cu a lor primire s'au și urmat până acum și asemenea urmăre s'au făcut și estimp, să fie dar

sin popa Pavel, cari la toți Ispravnicii ce vin la ținutul Romanului,

luminată porunca Măriei tale, că dupe măi sus numita fôie ce se vede făcută de doi din însuși isnaful lor, să apuce pe fieș-carele, ca și fără de voia lor să împlinescă dreptul slujbașului căminar, iar pentru acel Dumitru Cavafu, de vreme ce prin cercetarea ce s'a făcut, D-lor Ispravnicii, arată că s'aŭ dovedit fôia mortasipului adevărată, prin care fôie se dovedesc tal. 39 luați de acel cavaf din vremea anului jăluitorului, să-l apuce dupe aceea fôie să facă împlinire de dreptul jăluitorului, așisderea și pentru alții din igumenași și boerinași, cari nu intră la rîndul celor ce aŭ privilegiu a scuti câte o cărciumă de căminărit, adică de la vel. Ban până la vel. Clucer de Arie, de care arată jăluitorul că nu se supun a p'ăti, pe toți aceia să-î îndatoreze D-lor Ispravnicii a plăti dreptul căminarului pe cât se va dovedi, și se va alege prin cercetarea Ispravnicilor. — 1801, Septembrie 5.

Vel Vornic Golescu, vel Vornic Știrbeiu, vel Vornic Cămpineanu, vel Vornic Văcărescu.

Cod. XLIII, fila 575 verso și 576.

Io Alecs. Const. Moruz. Vod. gpod.

D-vôstră Ispravnicilor ai județului, dupe anaforaoa D-lor boerilor Veliți urmând, aveți D-vôstră a face jăluitorului împlinire de la fiteș-carele, érá împotrivindu-se vre-unul, și dicënd că are împotrivă a respunde, să aveți a'l trimitte la Divan negreșit. — 1801, Septembrie 7.

Prea Înălțate Dómne

La orinduiala, ce s'aŭ făcut de către Măria ta, încă din cea-l-altă Domnie, a da mănăstirile de obște dăciuiala din milele vinăriciului la cutia milosteniei, n'aŭ fost hotărîre și pentru Mitropolie, i Episcopiiile, a da împreună cu mănăstirile cele-l-alte de obște, precum așa s'aŭ și urmat până acum, nesupărându-se Mitropolia și Episcopiiile nici într'un chip de acéstă dăciuială, acum luarăm însciințare de la ómenii, ce 'i avem orinduiți pentru stringerea milii vinăriciului Mitropoliei, că s'ar fi supărând de către tacsildarii județelor, i cu cuvint de dăciuiala; pentru care rugăm pe Măria ta, ca dupe cum până acum aŭ fost nesupărate, să te milostivesci Măria ta a da luminată poruncă către tacsildarii județelor, ca și de' acum înainte să nu fie supărate atât Mitropolia cât și Episcopiiile și anii Mării Tale, rugăm pe Dumneđeū să fie mulți și fericiți. — 1801, Octombrie 12.

Al Mării tale către Dumneđeū fierbiute rugător și smerit părinte sufletesc.

Dositeū al Ungro-Vlahiei.

Cod. XLIII, fila 625.

Io Alecs. Constan. Moruz Vod. i gpod.

Poruncim Domnia mea tacsildarilor de la județele, unde aŭ milă de vinăriciū, Sfinta Mitropolie, Episcopiiile câte trele, că de n'aŭ dat an și anțêrt Mitropolia și Episcopiiile dăciuială, nici întru acest an să faceți supărare cu acest fel de cerere. — 1799, Octombrie 16.

Vel Logofêt.

se ciocoesc pe la Ispravnicii și fac multe supărări și călcări ómenilor, atât la ținut pe afară, cât și în tîrg.... însă întăi să le faci de scire să-și ridice de aicea să se ducă din voia lor, iar, cari nu vor vrea, atunci să'i gonescă fără voia lor la moșiile lor să șadă, nici unul să nu rămăe»¹.

Și pre când dările și nevoile apăsău asupra țeranului, boerimea și mai ales favoriții Domniei, beneficiau nu numai de scutiri, de protecțiune în contra creditorilor, dar și de mile diverse și de numeroase privilegii.

Așa bună-órá în 1800, Domnitorul se îngrija de liquidarea datoriilor grele ale Căminarului Dudescu².

1. Document aflat de mine între actele vechi ale episcopiei Roman, cu data 7264, Martie 25.

2. Ecă actele relative la această favorisare a casei Dudescu:

Anaforoa din 26 Februarie 1800. Semnată de Dosoftei al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ghica Ban, Nicolae Văcărescu, vel Logofet și Radu Golescu.

Anaforoa arată, că «dupe luminata poruncă a Măriei tale, ce ni s'a dat prin pitac, Ghenar 12, că Dumnélui Căminarul Dudescu nu se silesce a plăti datoriile ce a făcut, ci încă din și în și le mai prisosesc și ca să nu ajungă de a prăpădi casa cu totul, care acesta nu este plăcut și suferit la auđul Înălțimei tale, a se prăpădi o casă de boerii veche ca acesta și cu tóte că 'l-a sfătuit și Înălțimea ta și unii din noi și tot n'a vrut să scie și ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să cercetăm câți bani este dator până astă-đi, verí la cine, cu zapise și fără zapise și cu amanet și fără de amanet și să le luăm în scris și să vedem ce venit are casa pe an? Din cari venituri să chibzuim cea cuviinciosă a casei Căminarului și Căminăresei să li se dea pre lună și să orînduim un epitrop vrednic de credință asupra casei și câte slugi și slujnice vor fi de trebuință, atât să lăsăm și să arétăm și stărostiei luminat pitacul Înălțimei tale, a însciința la toți neguțătorii de obște, ca de astă-đi înainte, nici unul să nu'i mai facă împrumutare, seau dare orí de bani, seau de marfă, seau arendă de moșii, seau orí cu ce, că'i va perde.

Dupe luminat pitacul Măriei tale, am fost următori și mai înteu am cercetat în câtă datorie se află casa și s'au găsit până acuma casa datore taleri 45,298, însă taleri 24,948 cu zapise și fără zapise și cu amaneturi și fără de amaneturi și taleri 20,350 date tóte moșiile în arendă, unele în 8 ani, altele în 6 ani, altele în două ani, altele în câte un an. Și chibzuind mai înteu pentru această datorie cum să facem a se plăti? Și în alt fel nu s'au putut, fără numai să se vîndă din sculele ce sunt perite; și din argintării să se vîndă iarăși asemenea; să se vîndă și un loc, ce se numesce al spătăresei Stancei; să se vîndă și să se dea și tóte moșiile în 3 ani seau în 8 și de nu se va ajunge banii să se plătescă tutu-ora, seau să fie îngăduitori unii din datornici a lua peste 3 ani; iar când nu vom putea să facem pe unii să ia peste 3 ani, sunt nisce țigani de lae, să se vîndă dintr'aceia câți se va socoti de a se plăti tótă datoria; că noi, dupe al doilea pitac ce ni s'a dat voie, ca cele ce se vor găsi date din moșii cu pagubă și vom găsi alți muserii, să le luăm și să le dăm la alții și acelora să le dăm banii. Acum s'a găsit numai pentru moșia

Nu numai pre boerii mari îi apără și proteje Domnitorul, ci și pre mulți din cei mici. El n'a refuzat scutiri și eliberări din slujbă și la impiegați mai mici, ba chiar și la simpli cetași din ai spătăriei și agiei¹.

Dudescii cu morile și cu vinul, să se dea luminata carte a Măriei tale la mână pe trei ani, ca să luăm banii și să dăm unde au fost mai înainte în arendă; cum și pentru cele-lalte cum vom găsi mușterii, cu anafora vom arăta Măriei tale, cum și pentru cheltuiala casei am chibzuit și se cuvine a i se da pre fie-care an câte taleri 5000, care acești bani, dupe ce se vor lua, să se dea la Vornicul epitropiei și să i se dea pe fiește-care lună cuvenita analogie.

Iar pentru epitrop a se pune pe casă, acum nu fu trebuință, nefiind în mână nimic să *epitropească*, că implinindu-se acei trei ani, vom chibzui pe cine a pune și iarăși cu anafora vom arăta Măriei tale.

Asemenea și starostei i-am dat luminat pitacul Măriei tale și s'au dus pe la toți, de le-au dat veste și toate aceste vîndări să se facă prin vederea Domniei sale Căminarului.»

Alexandru Const. Moruz, pune la 27 Februarie 1800, încuviințare asupra chibzuirii Mitropolitului și a boerilor orînduiți, cu deosebire că exclude de la arendare Munții, «cari fiind că sunt în deosebită pricină cu Turnăvitul, ne veți face osebită arătare prin anafora».

Cod. XLII, fila 232.

Mitropolitul Dositei și cei-l-alți boeri ad-hoc însărcinați, presintă la 6 Martie 1800, anafora arătând că a aflat mușterii pentru moșia Dudesci, care dă 2811 taleri mai mult de cât cel care a luat-o de la Căminarul Dudescu și cer să fie porunca Domnitorului de aprobare.

Din socotela comparativă, se vede, că Căminarul Dudescu, arendase moșia și morile pe 3 ani, cu 9789 taleri, iar comisiunea le-a arendat cu 12,200 taleri.

Pentru 1600 vedre vin, Căminarul se mulțămise cu 1600 taleri, pre când noul arendaș se lăgă a plăti 2000 de taleri. Domnitorul aprobă această arendare la 12 Martie 1800.

Cod. XLII, fila 240.

Mitropolitul și cei două boeri (D. Ghica vel Ban și Nicolae Văcărescu vel Logofet) cer în 29 Martie 1800 lui Alex. Moruz, că de ore-ce «neconținut vin *datornicii* cei ce au să ia bani de la Dumnélui Căminarul Dudescu, atât din sudiți, cât și din raia, și alt mijloc nu este de a se plăti» să fie învoiți a vinde din loc de casă al datornicului boer, din giuvaerele și argintăriile ce ei vor alege și o parte de moșie ce se chiamă la Ordechi (Muscel) și care o are danie de la una Maria Băleanu, mătușa maică-sa, jumătate din moșie fiind a D-lui Vorn. Goleșcu și jumătate a D-lui Căminarului Dudescu».

Domnitorul aprobă în 30 Martie 1800 și ordonă starostelui de neguțători a face vîndarea.

Cod. XLII, fila 282.

1. La Ianuarie 12, 1800, Alexandru Moruz, asupra anaforalei marelui vist. Constantin Ghica, aședă la boerii de neam pe un fecior al lui Sandu Căpitan din București.

Dăm în note câte-va documente de scutiri de slujbă și între aceste :

a) scutirea lui Radu Unchiașu, ajuns la vârsta de 100 ani¹.

Dumitrache Ghica Ban, raportază în 12 Septembrie 1799, că Ienache Polcovicul „fiind om strein din Moldova și căsătorindu-se aici în pământul țerei s'a miluit de repositul întru fericire domn Scarlat-Vodă Ghica, cu polcovnicia de Cerneț, fiind om al casei lui Dimitrie Ghica pe acea vreme“.

Domnitorul la 14 Septembrie 1799, ordonă marelui vistier «să 'i faci sinetul Domnii-mele, spre adevierirea cinului boeriei, în care s'aă aflat».

Cod. XLII, fila 44 verso.

Dupe anafora spătăriei, din 12 Septembrie 1799, Domnitorul slobode din slujba spătăriei pe un bătrân «nevrednic a mai sluji», dupe jalba lui. — 24 Septembrie 1799.

Cod. XLII, fila 52 verso.

Alexandru Moruz scutesce la 29 Februarie 1800, pe Ión Unchiașul Călărașul, de slujbă, fiind-că este bătrân și forte sărac și cu patimă de surpătură.

Cod XLII, fila 237.

1. *Prea Înălțate Dómne*

Radu, unchiaș nevolnic ot Dârza, jud. Ilfov, jăluesce Mării tale, că este om la vârsta de 100 ani și fiind fost brășlaș și-aă purtat dajdie la această orinduială până în cea din urmă Domnie a lui Mihai Vodă Suțul, când jăluindu-se Măriei Sale lui Vodă, pentru neputința și bătrânețele lui, s'aă milostivit Măria Sa și l'aă ertat de dajdie pe densus, puind pre fiul său în loc, care și fiul său a respuns dajdie între breslași, până s'aă stricat această breslă, rămăind în rënd cu țeara și de atunci până acum jăluitorul, ca un ertat și neputincios aă fost apërat, iar de vre-o lună de zile apucat de bir, dând și douë dăjdii și fiind-că se află bolnav, sërac și lipsit de vederea ochilor, face rugăciune Măriei Tale, ca să te milostivescî a-l ierta și nesupërat dupe cum aă fost din Domnia Măriei Sale Mihai Vodă și până acum; la care jalbă poruncindu-mi-se de către Măria Ta, ca să cercetez pricina și să arët în scris prin anafora, dupe poruncă aducându-l înaintea mea, 'l veduă că este trecut în vârsta bătrânețelor, precum aă arëtat, este și surd, cam lipsit și de vederea ochilor din pricina bătrânețelor, 'i am cerut să 'mî arëte cartea Domnăscă, ce are de iertăciune, asemenea și sineturile de brășlașie, la care orinduială aă fost mai înainte și dișe, că ale lui cărți tôte s'aă prăpădit încă din vremea ciumei, când s'aă molepsit și s'aă strămutat, iar ale lui fiu-său, ce l'aă înlocuit mi-le arëtă, care sunt de la Măria Sa repositul întru fericire Nicolae Vodă Caragea și de la toți cei din urmă luminați Domni, până la *stricarea breslașilor*, căruia 'i dișe Tudor sin Răducan ot Dârza și Răducan fiind jăluitor se cunósce, că s'aă pus fiu-său în locul lui; fiind dar că nu s'aă găsit sineturî în mâna jăluitorului pe numele lui, ca să mă pliorofisesc de adevër, am cercetat în catastihul Vistieriei Măriei Tale, ca să ved de aă fost aceasta la breslași și mă îndestulaă, că a fost vechiă breslaș și în zilele Măriei Sale Nicolae Vodă Caragea, dupe jalba ce aă dat pentru

b) Apărarea de slujbă a lui Petre Vătăman din 1800, Nov. 25¹.

neputință s'aŭ iertat el de dajdie și s'aŭ aședat fiu-său în locu-î și aŭ fost apărât pâna acum ca un neputincios; am cer etat cu ce cuvînt se supără acum și veduî în extract velii semî, că este dat la bir numindu-l poslușnic al Dumnealui Stolnicului Scarlat Ruset, de pe moșie streină, fiind-că moșia nu este a numitului Boar..... și întrebând pe jăluitoarul dacă el aŭ fost breslaș vechiu și ertat, pentru ce 'l numesce în extract poslușnic; răspuse că D-lui Stolnicul Ruset, vedënd neputința bătrânețelor, pentru pomână 'l luase în casa Dumnelui de 'l hărănea, și cu acest cuvînt l'a numit poslușnic; decî acest jăluitoar, cum că aŭ fost breslaș vechiu și iertat de bir încă din zilele răposatului întru fericire Nicolae Vodă Caragea, mē incredințaî din cataștișele Măriei Tale, iar n'aŭ fost poslușnic, pre cum l'aŭ numit D-lor Ispravnicii în extract, căci la halul ce se află nu este vrednic de a face nici o poslușie și dupe starea în care se află fiind trecut în vērsta bătrânețelor, lipit de vederea ochilor, vrednic este a câștiga mila Măriei Tale, cu a rămânea apărât de dajdie de acum înainte, ci cu decurgerea pricinei nu lipsi dupe poruncă a arēta Măriei Tale, iar hotărîrea... — 1800, Iulie 12.

Vel. Vist. Constantin Filipescu.

(Cod. XLIII, fila 126).

Io Alecs. Const. Moruz Voevod i gosp. zem. Vlahisioie

Dupe anaforaoa, ce ne face Dumnelui vel Vist., poruncim Domnia mea, ca numitul Radul de la Dărza să fie nedajnic și apărât pe capul lui. — 1800, Septembrie 3.

1. *Prea Înălțate Dōmne*

Petre Vătăman, dela vel Steagu al Agiei, prin jalba, ce aŭ dat către Înălțimea ta, arată că sunt 25 de ani de când se află slujind Agiei, zapeiū Vătăman la călăreții acestui stég și cât aŭ putat până acum fiind sănētos aŭ slujit, iar de la o vreme cădēnd la o bōlă forțe grea și rămāind secat, nu mai are putere de a mai sluji, și aflāndu-se cu casă grea de copii, l'aŭ cuprins mai vērtoș scāpātiunea (СКЗПЗТИОНЕА) cerēnd mila Măriei tale, a i-se face o luminată carte a Măriei tale de apărare capului lui, ca în prea feriteale zile ale Măriei tale să-și aibă odihna cu a nu se supăra; la a căruia jalbă ni-se poruncesce de către Înălțimea ta, prin Buiurdisma din dos, ca să fac cercetare; întocmai următor fiind luminatei Înălțimei tale porunci, dupe cercetarea ce am făcut, m'am pliorforisit că cu adevērat se află slujind de multă vreme Agiei și pătîmind și de o bōlă aŭ rēmas și secat, este și cu casă grea de copii și scāpātāt; decî fiind că dupe a lui slujbă întru care s'aŭ aflat, i-se cuvine a-și dobāndi mila Mariei tale, de apărarea capului lui și de se va găsi cu cale și de către Înălțimea ta a-și scuti și drepte bucatele lui. Nu lipsim printr'acēstă prea plecată anaforă a arēta Înălțimei tale și cum Dumneđeu va lumina pre Înălțimea ta asupra lui, iar hotărîrea... — 1800, August 20.

Antonios Agu (grecesce iscălit).

Cod. XLIII, fila 208 verso.

c) Apărarea de slujbă a lui Ene Comișălu, din 1801, luna Septembrie¹.

Pe lângă diverse scutiri și privilegii, Domnitorul Moruz mai acordă și mile de la cutia milosteniei.

Cutia milelor este mai tot-d'a-una în deficit, tocmai din cauza înscrierii la milă a jupăneselor, ba chiar și a boerilor scăpătați. Alexandru Moruz este nevoit să îngrijescă de aprôpe de eraturile, adică de veniturile cutiei. Una din grijile aceste se îndreaptă asupra dreptului ce avea marele Vornic al obștirilor, să primescă, pentru cutia milosteniei, câte 6 bani de leu, de la ori-ce cumpărător de lucruri imobile seaū mobile vindute prin «mezat»².

Io Alecs. Const. Moruzi Vvd. i goaspod.

Dupe pliroforia ce ne dă Dumnélui vel Agă, pentru starea acestui Petre Vătăman, poruncim capul lui să fie apêrat. — 1800, Noemvre 25.

1. *Anaforaoa în dosul jăbeii lui Ene Comișălu, neputincios din jud. Ilfov, a fi apêrat de dajdie.*

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminată porunca Măriei tale, am cercetat pentru acest Comișel și mă plirofosiū, că de multă vreme se află la acéstă slujbă, care și aducându-l înaintea mea, îl vèdui bătrân, neputincios, sêrac desèvrșit și nevrednic de slujbă, are și un fecior al lui, ca să 'l așede în locul lui, fără de pricină de dajdie, de care nu lipsim a însciința Măriei tale, iar pentru a fi jăluitorul iertat de la slujbă și a se orîndui fiul sèu, rămâne la mila Măriei tale. — 1801, Sept. 5.

Vel Comis.

Cod. XLIII, fila 702.

Alecs. Constan. Moruzi Vvd.

De vreme ce jăluitorul are fecior de slujbă, care nu este intrat la dajdie și este fără de pricină, dupe pliroforia ce ne dă Dumnélui vel Comis de prósta stare a aceluia Ene Comișel, poruncim ca să fie apêrat de slujbă. — 1801, Aug. 5.

2. Știrbei, marele Vornic al obștilor, aduce Domnitorului anafora, în 2 Iunie, 1801, în coprindere : «Cu plecată anafora, însciințez Măriei tale, că de la lucrurile ce se vînd prin mezat, avênd și cutia milosteniei, a lua la leu po bani 6 de la cumpărător, dupe chrisov și pentru ca să nu fie lipsită epitropia de la nici unile din mezaturî, nesciindu-le, să fie luminată porunca Înălțimei tale către logofeția Divanului, prin deosebit pitac, ca să nu fie primite anafor lele stărostiei a se întări până nu va aduce dimpreună cu anaforaoa stărostiei și adevêrința epitropiei, întărindu-se și acéstă prea plecată anafora, ca să stea la epitropie sinet.»

Pre când Domnitorul se îngrijesce să fie bani la cutia milelor ¹ pentru pensionarea mai mult a boerimei, foarte puține documente de scutire găsim de la el în favoarea țeranului. Găsim bunăoră, pentru copiii orfanii ai lui Bengescu, care și-a risipit averea cu cheltueli nemăsurate, că Domnitorul le acordă câte 50 de taleri pe lună, de la casa răsurilor, în 15 Mai 1801, pre când refuză scutire de dare unui

Alexandru Constantin Moruz, pune asupra anaforalei aceștia rezoluțiunea următoare :

«Pentru a nu se pierde acest orînduit erat al epitropiei, primind Domnia mea anafora ce ne face Dumnéluî vel Vornic al obștirilor, spre a fi adecă stărostia îndatorată, ca pentru fie-care mezat să dea epitropiei de scire și împreună cu anafora de mezat a stărostiei să aducă la logofeția Divanului Măriei mele și adeverița epitropiei, cum că și au luat dreptul său și așa să întărescă mezatul, de care să se facă deosebit pitac ai Domniei mele către Dumnéluî cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Logofet de țeara de sus, spre a se păzi această orînduélă. Iar acest sinet să stea la epitropie adeveritor pentru nizamul, ce s'au dat».—1801, Iunie 3.

1. Écă taxele ce s'au perceput pentru cutia milelor de la diverși funcționari ai țerei în 1801, Iulie 23:

Io Alexandru

Domnia ta vel Vistier, veî vedea anafora ce ne face Dumnéluî vel Vornic al obștirilor, pentru care poruncim D-tale ca de la fieș-care să implinescă dreptul cutiei.—1801, Iulie 23.

Cod. XLIII, fila 413, verso.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminata întărire ce s'au dat la altă prea plecată anafora, ce am fă-ut Măriei tale, pentru havaetul Ispravnicilor, pe tal. 50 de Ispravnic, a se da la Epitropie, dupe coprinderea hrisovului, fiind-că unii dintr'aceia s'au scos din isprăvnicie, să fie luminată porunca Înălțimei tale, ca la încheierea socotelilor, Dumnélor, oprind banii zarafiei, să 'i dea la Epitropie, dimpreună cu banii de la cei-l-alți ce se află și acum Ispravnici și cu ai Ispravnicilor ce s'au mai rînduit de atunci și până acum, ce se însemneză mai jos anume, ca să se pótă ajutora Epitropia la multele sale trebuințe.—1801, Iulie 20.

Vel Vornic Știrbeiú.

Cod. XLIII, fila 413, verso.

Taleri

950 suma avaturilor de pe la Ispravnici, dupe anafora cea d'întăiú.

400 » » Ispravnicilor ce s'au orînduit mai la urmă, însă:

1350

tăran, de 100 de ani, sub cuvint că are patru boi și o vacă. (*Veți Cod. XLIII, fila 320 verso*).

Taleri		<i>Ispravnici :</i>	
50	D-lui Paharnic Nicolae Glogoveanu	Gorjiu	
50	» Clucer Șerban Otetelișanu	Doljiu	
50	» Medelnicer Răducanu Bengescu	Romanați	
50	» Paharnic Gheorghe Păel	Vâlcea	
50	» Serdar Alecu Neculescu	Buzeu	
50	» Grigorie Hrisoscoleu biv vel Clucer	Dâmbovița	
50	» Căminar Hagi Pascale	Oltul	
50	» Bănică Racovița	»	
50	D-lui Clucer	Focșani	
50	» Clucer Comăneanu	Ilfov	
50	» Căminar Drăgbiceanu Otetelișanu	Oltul	
50	» Ioan Manolache Racoviceanu	»	
50	» Paharnic Faca	Teleorman	
50	» Serdar Paraschiva	»	
50	» Serdar Grădișteanu	sud i Saac	
50	» Paharnic Ioan Fălcoianu	Vlașca	
50	» Serdar Anastasache	»	
50	» Paharnic Manolache	Mehedinți	
50	» Clucer Constantin Văleanu	Ialomița	
50	» Iorgache Cantacuzino	Muscel	
50	» Paharnic Ștefănică	Argeș	
50	» Serdar Nicoli	Romanați	
50	» Gheorghe Coțofeanu	»	
50	» Serdar Gheorghe Argintoianu	Vâlcea	
50	» Serdaru Pandia	Gorjiu	

950

Taleri

Judecători de prin județe :

10	D-lui Porna	Focșani
10	» Petrache Căpitan za Dorobanți	Buzeu
10	» Barbu Polcovnicu	Saac
10	» Șetrar Nicolae	Prahova
10	» Clucer Iordache	Ialomița
10	» Iancul biv Clucer za Arie	Dâmbovița
10	» Biv Clucer Constantin Orăscu	Vlașca
10	» Pitar Gheorghe sin Serdar Paraschiva	Teleorman
10	» Polcovnic Panait	Muscel
10	» 2-lea Spătar Topliceanu	Argeș
10	» Nicolae Căpitan za Dorobanți	Olt
10	» Serdar Dimitrache	Ilfov
10	» Manolache Scordilă	Mehedinți
10	» Gheorghe Crâsnaru	Gorjiu
10	» Rusin 3-lea logofăt	Vâlcea
10	» Gheorghe Geaniu	Doljiu
10	» Clucer Petrache	Râmnic

170

Un singur act am aflat, prin care Alexandru Moruz acordă dreptul de Mazil unui individ din Gorj¹.

Câmpulungenii cât pe ce să facă rebeliune. Ei fură acuzați că nu se supun a-și plăti dările. Se dovedî însă, că dările ei le plătesc, ci refuză numai plata a nisce bani, ce reclama un reprezentant al lor, Sterie².

1. Alexandru Constantin Moruz

«Datu-s'au Domnësca nóstră carte și acum întru cea de Dumneđeū hărăzită Domniei mele, a doua Domnie a țerei romănesci, lui Brat Ion boerinașului Mazil din sud Gorj, ca să'i fie privi eghiu spre a fi cunoscut de Mazil și purtându-și dajdia cea orînduită de la visterie, să fie împărțășit de milele ce din' vechime are acéstă breslă, a scuti adică drepte bucatele lui de dijmărit, i vinăriciū. ...»— 1799 Iulie 1.

Acad. Port. XXX, Doc. No 38.

2. Cinci orășeni din Câmpulung anume: Savu Budulah, Ioan Hanul, Nicolae Săilă, Ștefan Gogul și Nicolae Bărbieru, au fost puși la închisóre în Bucuresci, sub cuvînt «că s'au arêtat cu împotrivire pentru banii visteriei și au dis vorbe netrebnice dumnelor Ispravnicilor» din sud Muscel. Ei au tăgăduit și respins asemenea acuzări. Domnitorul a orînduit la fața locului cercetare prin Logofêtul de Havalele, Alexandru și Iancul, al doilea Sandagiū. Aceștia la 17 Februarie, raportéză marelui Vist. Ghica și marelui Post. Manu:» Cât pentru banii visteriei n'au arêtat numiții orășeni nici o împotrivire, fără numai pentru banii lui Sterie, dicend că întâi să primescă blăstem și apoi să-i plătescă; acesta fiind prigonirea Iar după ce le-au citit Ispravnicii luminată porunca Măriei tale în care se coprîdea, că întâi să încredințeze prin blăstem, ce bani sunt che-tuiți și apoi să'i împlinescă de la orășeni, un Sterie Ioan Hanul, orășian dintre aceștia de bucurie și de părere bună au bătut în palme, dicend că și ei așa voesc a se urma desfacerea lor cu Sterie, după cuprînderea poruncii, iar n'au făcut'o acésta pentru acșifsiie. Drept aceea, fiind-că numiții orășeni nu au stătut cu împotrivire pentru banii visteriei.... «să hotărască Măria Ta.— 1800 Febr. 27 Domnitorul ordonă:

De vreme ce prin cercetare s'au dovedit acești orășeni nevinovați la pâra, ce le-au făcut Ispravnicii, poruncim să se slobolă, și d-ta vel Vist., să faci cartea Domniei mele Ispravnicilor, cu dojana ce li se cuvîne, pentru neadeverată și mincinosă pâra ce au cutezat a face Domniei mele, cari să dea taleri 100 trépêdului Mumbașirilor. Iar Alexandru Logofêtul să pue în faptă porunca ce 'i este dată a o sêvêrși, adică rêmășița banilor visteriei să o împlinescă, iar pentru banii che-tuelilor lui Sterie, să îndatorescă pe Sterie, ca întâi să primescă b'ăstemul acela, ce s'au orînduit și așa să i se facă împlinire, de la care împlinire decieuala să o ia Mumbașirii, iar nu Ispravnicii. — 1800, Martie 1.

Cod. XLII, fila 230 verso.

CAP. XII

Opiniunea poporului despre Moruzi. — Evenimente externe. — Împăcarea cu Pasvantoglu. — Franța despre A. Moruzi. — Franța, Rusia, Austria și Pasvantoglu. — Oastea pământénă. — Ocuparea Olteniei de Moruzi. — Moruzi Seraschier. — Turcii se pòrtă cu necredință. — Anglia și Pasvantoglu. — Pazvangiții la Jiū. — Bătaia la Cerneți. — Pazvangiții la Craiova. — Moruzi la Slatina. — Cazacii Zaporojeni la Craiova. — Bătaia cu Nazirul la Craiova. — Pazvangiții lasă Craiova. — Pazvangiții la Cioroi. — Mönăstirea Segărcea. — Asediū. — Pazvangiții bătuti de Kel-Ali-Aga. — Zilot despre victoria acesta. — Negocieri cu Pasvantoglu. — Hasan-Pașa. — Franța dupe Luneville. — Napoleon și Pasvantoglu. — Nedelco Popovič la Paris. — Moruzi se hotărêșce a șt cere mazilirea. — Adevărata cronologie a domniei lui Moruzi.

La lumina documentelor am studiat până aci domnia lui Alexandru Constantin Moruzi, cât privesce modul lui de a cârmui țera românescă. Avem de aci înainte, să narăm cele întemplate in timpul acestei a doua domnie a lui Alexandru Moruzi, din cause externe și neatirnatóre, in mare parte, de voința acestui Domnitor.

In adevăr, însă-și administrațiunea sa interiöră a țerei, pre care, prin o primă proclamațiune către locuitorii ei, o promitea bună și rodnică prin pace, nu atárnă numai de la el, ca s'o și realizeze ast-fel. Țeara nu putuse negreșit uita, că Moruzi nu fusese un domn rău in prima domnie, dar, intru acesta judecând că toți oriëntalii, găsise, că acest domn nu era *ogurliū*: suvenirea ciumei și a fómetei mari, care bântuise Principatul «ajungënd cei mai mulți a trăi cu cójă de copaci și cu băligar de vite» (*Zilot 24*), erau ele singure de ajuns, ca să fie rău primite de popor promisiunile de fericire ale proclamațiunei lui Alexandru Moruzi. Acest popor dicea, — dacă e să credem pre Zilot, carele maltratéză ca istoric domnia lui Alexandru Moruzi — : *am scăpat de Hangerliu cu vácăritul și vine ăsta cu fómetea*¹.

1. Notița dupe *scórța ceaslovului*, despre care mai sus am pomenit, amintesc despre această fómete, din prima domnie a lui Alexandru Moruz; ea dice: «că la 1795 a fost iarnă mare și a ajuns ocaoa de mălai parale 8 și kila de grăū tultți 50. Post-au mórte de ciumā mare in Bucuresci, muritaū ómenī mai mult de 2000 in Bucuresci, afară de cei din țeară. Iar la (96....) vara s'au ieftenit bucatele: au ajuns ocaoa de făină o para. (Veđi memoriul meu la Academie, despre această inscripțiune). Era scumpă ocaoa de făină când se vindea câte 8 parale?

Venia Alexandru Moruzi în împrejurări externe, care avea să cășuneze țerei mai mult rău de cât chiar fometea: invasiunile și esacțiunile lui Pasvantoglu și ale armatei turcesci.

Ca să facă față la nevoile războiului, noul Domn, nu putu negreșit, prelungi văcărutul lui Hangeri, dar făcu pare-se, după Zilot, ce putu ca să pună mâna pe banii, ce apucaseră a se stringe din văcărit. Pătimită multe casne, ca să dea banii strinși, nu numai stringătorii birului, ci și alți mulți nevinovați. «După acesta și alte multe aū născocit spre dobândirea de bani, cu mijloce subțiri și viclene, cari aū mers tôte bine, că nu era cine să le cerceteze și cine să le ia sēma».

N'am aflat acte probând această aserțiune. Prin aceste vorbe, cronicarul înțelege, că nu se află boeri pământeni, cari să resiste la măsurile fiscale nelegiuite ale lui Moruzi.

Drept grăesce Zilot în acest punct, că dacă Domnitorii erau jacași, lacomi, ei găsiau în Divanurile lor, compuse de boieri pământeni, complici, iar nu controlatori și buni sfetnici.

Am arētat mai sus, care sunt împrejurările politice externe, care ajută întōrcerea la tronul Moldovei a lui Alexandru Moruzi. Pe lângă protecțiunea ce dobēndi Moruzi de la curțile străine, el deveni *persona grata* și la Divan și prin împrejurarea, că era partizan al împăcării Porței cu Pasvantoglu, a căruia putere viitoare din început o ghicise ¹.

Asemenea împăcare a Porței cu Pasvantoglu, intră și în vederile Franciei. Asemenea împrejurări contribue la răspândirea buneii opiniuni despre Alexandru Moruz, în Franța, unde cunoscutul Stamati îl arētă ca partizan secret al politicei franceze, pre când noi vedurăm mai sus, care era credința și a Rusiei despre inclinările acestui Domnitor către curtea de la Petersburg.

Moruz spera să aibă o domnie mai liniștită, căci un moment cređuse posibilă pacea între Turcia și Pasvantoglu. În adevăr, un Paharnic Gheorghe ² (nu scim cine este) scria din Constantinopole, încă din 10 Martie 1799, că «*La Porte a été obligée de faire la paix avec Passavant-oglu en lui accordant tout ce qu'il demandait*». (Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 202).

1. (Hurm. vol. II, supl. I, pag. 203).

2. Veđi despre acest Pah. George (care-și dice și Marquis de Poillio natif grec de la Macédoine și Doc. 293, pag. 206, vol. II, supl. I din Harm.)

Zilot încă ne spune, că Pórta, de care până eri se cutremura lumea, vèdènd că nu mai póte veni de hac unui Pazvantoglu «a socotit, póte din vrerea lui Dumneđeü, ca să mai ostioieze necazurile creșcinilor, să'i trimiță islac ca să'l ierte. Dar iertăciunea lui Pasvantoglu se potrivește? Ba, căci el a stat biruitor. Iertăciunea la partea aceea încape care, biruindu-se, cade cu rugăciune, și ori se iartă, seaü se osândesce; iar cu Pazvantoglu, cum, dic, ca unui biruitor, nu i se potrivea ertăciune. Inșă se cunósce lucrul, că acei ce vor fi avut dorire și milostivire asupra acestei țeri, vor fi iconomisit acéstă trébă, cu scirea lui Pazvantoglu la Pórta Turcescă, cum că adică Pazvantoglu s'a căit de urmarea lui și că se rógă a fi ertat; și așa Turcii, înălțându-se cu firea și trufindu-se că aü vèdüt pre cel nesupus cădüt, n'aü mai socotit în ce chip merge tréba, după firescul obiceiü ce'l aü, ci îndată aü și primit netedă căderea la iertăciune a lui; și nu numai că s'aü iertat, ci încă s'aü și cinstit, făcèndu'l pașă cu trei tuiuri și dându'i sub stăpânire și alte multe orașe și sate din partea țerei turcesci. Deci, cu acésta s'aü astimpèrat furtunele țerei, aü mai alinat durerile creșcinilor, și toți cu totul ne bucuram, socotind că dupe aceea vom avea pace de către Pasvantoglu și ne vom odihni».

*

Negreșit, că rebeliunea lui Pașvantoglu nu era lesne de potolit, căci acésta devenise un instrument al politicei externe. Francia, Austria și Rusia erau interesate, din diferite puncte de vedere, să continue rebeliunea. Austria și Rusia aflău în rebeliune ocașiunea de intervenire¹ pentru a pune mâna pe unele provincii din Imperiul Otoman.

Se scrie, în 25 Ianuarie 1801, Ministeriului de externe al Franciei: «L'Empereur d'Allemagne, appelé, ainsi que la Russie, au partage de

1. Vandeden către Relațiunile externe, despre Pazvantoglu, despre influența sa asupra popórelor dunărene și despre rolul, ce jócă Rusia în insurecțiune.— București 10 Februarie 1801.

(Vol. 202, D. 80)

Bucarest, le 10 Février 1801.

La politique de la Russie a toujours été d'entretenir la discorde entre la Porte et Passavan-Oglou, afin d'embarrasser et occuper la première et d'avoir une raison à alléguer pour former sur ses frontières un corps d'observation qui la met à même de tomber dans les provinces de l'Empire ottoman, aussitôt qu'elle le croira convenable et peut-être même sur le prétexte de punir Passavan-Oglou de sa rebellion et de rétablir l'ordre et la tranquillité.

cet Empire en décadence, pourrait avoir la Moldavie, la Valachie, la Serbie, la Bosnie et la Dalmatie turque ¹».

Ipsilante, Domnul Moldovei, era pe față instrumentul Muscalilor ².

Gvernul francez prin agenții săi cercetă: «1) *Quelle sont les forces militaires de Passavan-Oglou?* 2) *Quelle est l'étendue du pays qu'il a soumis à sa domination?* 6) *Dans quels rapports est Passavan-Oglou avec les Serviens, les Albanais, les Hongrois, les Transilvaniens, les Valaques et les Moldaves?* 9) *Quels sont les dispositions du peuple Valaque et Moldave à l'égard de Passavan-Oglou?*

Agenții secreți franceși, răspundeau, că Pazvantoglu are partizani chiar între locuitorii țării românești, Moldavii și Serbii și că Rusia este în secret înțelesă și cu Pazvantoglu, care ar fi promis Rusiei de a se retrage din Valachia, de îndată ce vor intra oștile Rusesci, cu care Pazvantoglu declară că nu se va bate ³.

Totă înțelegerea secretă dintre Muntenia și Pașa de Widin se mărginea la aceea, că Alexandru Moruz creșuse a-și asigura țeara contra pustiirilor lui Pazvantoglu, se învoise în secret cu el, să-i dea pe fie-ce lună câte 75 de pungi de bani (37,500 lei vechi). Ast-fel, în primul an al domniei, Moruz asigură o linisce relativă a țerei românești.

Zilot pretinde însă, că din lăcomie, Moruz refuză apoi de a subvenționa pe Pazvantoglu și din acesta s'a început dăile grele ale Olteniei invadată de bandele lui Pazvantoglu.

Grele acușatiuni aduce Zilot lui Moruz din această împrejurare, pre care el o explică, ca provenită numai din avariția domnitorului.

Les agents de la Russie répandent depuis quelque temps en Valachie qu'il faut appeler les Russes au secours de cette principauté pour disposer les esprits en leur faveur.

L'Hospodar a eu plusieurs conférences avec le Consul de Russie. Ce dernier est entré ensuite en correspondance avec Passavan-Oglou, dont il a envoyé la réponse à l'Envoyé de Russie à Constantinople. Le Ministre vient de répondre qu'il se flatte de terminer à l'amiable les différends entre la Porte et Passavan-Oglou et de procurer à ce dernier sa grâce; qu'ainsi on n'avait pas à craindre en Valachie. Cette intervention attachera nécessairement Passavan-Oglou à la Russie et lui fera obtenir toutes ses prétentions.

1. (Pag. 207, vol. II, supl. I.)

2. (Tom. II, supl. I. pag. 205, Doc. 290)

3. Passavan-Oglou a des partisans entre les habitants de la Valachie, de la Moldavie et de la Serbie, et ces peuples sont en général beaucoup portés pour lui, mais il ne peut pas se flatter d'avoir aucun parti en Transilvanie. — 18 Février, 1801.

Adevărul este, cum rezultă din corespondența guvernului frances, că Rusia a împins pre Moruz să turbure lucrurile ¹.

Zilot găsește, că Alexandru Moruz a reînființat oștirea tot cu dorința de a stôrce bani de la țeară, sub cuvint de întreținere a oștirii.

Ca la vr'o 9000 de oșteni, putu aduna Moruzi la începutul sec. XIX-lea. Din nenorocire, acești oșteni erau mai mult strînsură dintre streini, ba cei mai mulți chiar turci lefegii, cari costau, după decla-

Anafora în dosul jălbii lui Pavel, Căpitan de la Cotmăna sud. Teleorman, fiind-că au slujit la Slatina, cu 3 stéguri Cătane, cere a nu fi supărat la alte podveđi și angarii, și să i se facă și oșez-care scădere la dajdie.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminata porunca Măriei tale, teorisind jalba acésta arăt. . . . acest Pavel Căpitan, este birnic între breslași, și s'au aflat la casa sa fără de altă slujbă Domnăscă, dară luându-se în scire, că este om vrednic, prin porunca Măriei tale, cu postelnicel trimis s'au ridicat din casa lui și s'au adus la ordie, unde iarăși prin luminată cartea Măriei tale deschisă 'i s'au dat sub purtarei de grijă pre trei Căpitanii cu Cătanele lor, ca să slujescă, și au păzit în slujbă nelipsit, au mers cu supunere unde s'au trimis, au sêvêșit poruncile ca un vrednic, fără de cusur, și rămâne cum va lumina Dumneđeiu pre Măria ta asupra-î. — 1801, Martie 14.

Vel. Hatman Caragea.

Cod. XLIII, fila 249 verso.

Io Alecs Const. Moruz-Vod.

Cât pentru scăđemînt, poruncim d-tale vel Vistier, ca de aici la Visteria domniei mele să i se facă o ușurință dupe starea și puterea lui, iară pentru a nu fi supărat la alte podveđi și angarale, poruncim Dumne-vóstră Ispravnicilor ai județului ca să-l apêrați. — 1801, Martie 15.

Cod. XLIII, fila 249 verso.

Anafora în dosul jălbii Măriuți, soția reposatului Doftorului Botcăz, a i se plăti léfa bărbatului ce au murit, la ordie pe lunile ce nu au luat.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminata poruncă, cercetând, arăt Mării tale, că în slujbă au intrat numitul Doftor de la 26 zile ale trecutului Decemvrie, lét 1800, și au și luat léfă pe o lună tal. 250, dară fiind-că au murit la 16 zile ale lui Februarie din acest următ. an, și au rămas să mai ia léfă pe două-șeci și una de zile care se face tal. 175, și cum-va fi luminata Mării tale poruncă. — 1801, Martie 3.

Vel. Hatman Caragea.

Cod. XLIII, fila 259 verso.

1. (Veđi document 296 din 18 Febr., 1801 vol. II, supl. I, pag. 208).

rațiunea lui Zilot, câte 8000 de lei pe di, afară de provisiunile adunate în natură de la țeară.

Io Alex. Const. Moruz-Vvd.

De la Visteria Domniei mele poruncim, să i se dea acești tal: una sută șapte-deci. — 1801, Aprilie 6.

Prea Înălțate Dômne

Ión Gogoliță din Giurescii de jos, Sud Vâlcea, cătană Bănescă al scaunului Craiovei, din stégul Albastrilor, aflându-se în vârsta bătrânețelor, trecut peste anî 60 și boșorogit, slujind la numitul stég peste anî 40, având și trei feciori însurați și dajnici Visteriei, care arătându-mi neputința bătrânețelor, de a mai fi vrednic de slujbă, și cădend cu mare rugăciune la milostivirea Înălțimii tale, de a fi ertat spre aș căuta neputința bătrânețelor nesupărat în rămășița vieții sale, și în locul său să se pună un al patrulea fecior al său holteiū anume Petre, a cărui cuviincioasă cerere și rugăciune socotindu-se a fi eu cale și cu dreptate, nu lipsim a arêta Înălțimei tale, că de va fi primită, prin luminată întărire să-și câștige de la noianul Înălțimei tale această mângăere și ertăciune, fiind-că este fără de paguba Visteriei, spre pilda și altora ce va sluji cu credință, cum mai virtos și până în adânci bătrânețe; iar hotărârea...—1801, August 23.

Vel. Ban Manolache Brâncovenu.

Cod. XLIII, fila 528.

Io Alex. Const. Moruz Vvd. i gospod zem. Vlahiscoie

Dupe pliroforia ce ne dă Domniei mele, Dumnelui vel. Ban Manolache Brâncovenu, ertăm pe acest Ión Gogoliță din Giurăscii, Cătană Bănescă, și dăm acest domnesc al nostru sinet, ca să-și aibă de acum înainte odihna și apărarea, lui, intrând în locul lui la slujbă, acel al patrulea fecior al lui holteiū, anume Petre.—1801, August 25.

Cod. XLIII, fil. 528 verso.

Anaforaia în dosul jălbiî lui Stan sin Vasile Tunar, a se aședa Tunar în locul Tată-său.

Prea Înălțate Dômne

Am văduț atât jalba acestui Stan sin Vasile tunaru, ce aū dat Măriei tale, prin care arată că aū fost apărat de bir prin cărți Domnesci de apărare și acum d-lor Ispravnicii Ilfovului 'l supără a da bir cu satul Ștefănesci, cât și luminată porunca Măriei tale ce mi se dă la acesta, și curgerea pricinii este într'acest chip: acesta cu adevărat aū avut cărți Domnesci de apărare, precum arată, care s'aū înorit și de către Măria ta, la lét 99, Septembrie 1, dar într'acele cărți cu coprinderea să fie ne dajnic pentru vre-o neputință a lui, ci fiind-că tată-său a fost tunar, și din întemplantarea lovirei tunului aū murit și 'i aū

Nu mai semăna oștirea acésta improvisată de Moruzi cu cea adunată cu puțin ani în urmă de Nicolae Mavrogheni.

Alexandru Moruz în fruntea oștirea sale, ocupă Oltenia, ajutat și de oștire turcă, de sigur din porunca Porții. Cu totă acésta manifestare de ostilitate, Pazvantoglu continuă cât-va timp a nu face incursiuni în Oltenia, ba scria chiar lui Alexandru Moruz¹, că dacă domnitorul muntén își va retrage oștirile, va evacua și el părțile din Oltenia, ce apucase a le ocupa. Alexandru Moruz nu putea însă acum a se mai retrage din luptă. Zilot afirmă, că oștirea așa dișă pământénă a lui Alexandru Moruz, de puțin ajutor avea să fie pentru țeră, căci turcii lelegii din oștire, nu numai nu se bătură, dar și trădară pe domnitor, când el cercă a-i duce contra coreligionarilor lor, din óstea lui Pazvantoglu². Ba încă Zilot afirmă, că mai mult rău a făcut țerii óstea lui Moruz, de cât bandele lui Pazvantoglu.

De sigur, o oștire improvisată, slab disciplinată, compusă din legegii, având aceeași religione și naționalitate cu cei din cetele lui Pazvantoglu, nu era tocmai un mijloc excelent de asigurarea liniștei țerei.

Dar putea Moruzi să nu facă ceea ce i-se ordona din Constantinopole?

rēmas soția cu 5 copii ne vērstnici și el fiind mai mare frate, i s'au fost dat cărți de către cei mai 'nainte luminați Domni a fi apērat ca să pótă căuta de acei copii, iară în trecutele zile însciintând d-lor Ispravnicii ai județului Ilfov, că acesta se află cu locuința în satul Ștefănesci și din cinci frați ai lui ce se arată nevolnici, pentru care era acesta apērat, patru au murit, unul este căsătorit, și acesta se află om cu putere fără de nici o patimă, vrednic de a plăti dajdie, acele cărți Gospod. i s'au spart de către Măria ta, și sunt sparte în Visterie, și s'au poruncit Dumnélor Ispravnicii, să puie pre acest jăluitor la dajdie, încercându-l cu liude unul la satul unde se află cu locuința, de la 2-lea sēmă, și acésta este pricina supērării lui ce are de D-lor Ispravnicii, și dupe poruncă, nu lipsim a arēta Măriei tale, că de nu se va putea să rămāie apērat de bir, încăi să fie tunar, la care slujbă au fost Tată-sēu, și la care se află și un frate al lui; aceasta se va hotărî de către Măria ta. — 1800, Iunie 9.

Vel. Vist. Constandin Filipescu.

Cod. XLIII, fila 5 verso.

Io Alex. Const. Moruz-Voevod.

Poruncim ca ačest Stan sin Vasile Tunar să se așeze tunar la slujbă în locul unuia din cei ce lipsesc la stēgul acesta, și Dumnéta vel. Vistier, să-i faci poruncă la Ispravnicii, ca să se scađă satul nemitului. — 1800, Iunie 22.

Cod. XLIII, fila 5 verso.

1. Veđi vol. II, supl. I, pag. 209.
2. Vol. II, supl. I, pag. 209.

De alt-fel, Moruzi n'a pus óstea sã strãjuiascã la Dunãre, ci aũ lãsat pre turcii împãrãtesci. Pazvantoglu esasperat insã de incursiunile în jurul Vidinului a acestor strãjeri ai țerei romãnesce, deși declarase cã el nu are dușmãnie cu țera acẽsta, ne mai putãndu-le suferi, trimete o cõtã la Calafat și atunci încep grele ñile pentru Oltenia, mãcar cã corespondența francezã zice cã :

«Passavan-Oglu traite bien les gens de toutes les nations et religions. Il paie exactement ce qu'il demande, et ses troupes, en s'emparant de la Petite Valachie, située au delà de l'Olto, n'ont traité en ennemis ou vexé que ceux qu'ils ont trouvés les armes à la main.»

Nazirul de Brãila¹ cu cazacii zaporojeni din Dobrogea era pus sub ordinele lui Constantin Moruz contra lui Pazvantoglu. Zilot ñice, cã Moruz era chiar numit serascher al oștirilor turcesci, lucrãnd în Principat. Domnitorul trimesese la margine pe Nazirul Brãilei și ai sãi și pãstrẽzã lângã sine-și óstea cea de curãnd organizatã. Puținã era increderea țerei în acẽstã oștire, judecãnd dupã spaima, ce se lãți în Bucuresci, când veni scire despre intrarea Pazvantoglienilor în Calafat.

Avẽu dreptate sã nu se încrãdã Romãni în oștirea compusã mai mult din Turci, cari aflaserã cum Turcii Nazirului de Brãila fãcẽu causã comunã cu Pazvantoglienii.

Zilot ne aratã atunci cum fug boerii și toți cei cu dare de mãnã spre Brașov, neîncrãdãndu-se în îndemnul domnului, cã cu oștirea sa va putea apãra Bucurescii contra cetei lui Pazvantoglu. Cum puteãu crede în asemenea apãrare, când Turcii din armata domnescã ei însiși comiteãu pradãciuni de tot felul pe fie-care ñi în Bucuresci? ²

Zilot raportẽzã și el cum nisce Turci într'o ñi urmãrirã pre o femeie, ca sã o necinstescã și acẽsta creðend a se adãposti în casa Slã-

1. Le Nazir d'Ibrail ayant eu ordre de la Porte d'aller couvrir la Valachie contre les incursions de Passavan-Oglou, ses troupes, consistant en 1200 hommes musulmans, au lieu d'aider les cosaques qui avaient battu et poursuivaient les rebelles, s'unirent au contraire à ces derniers, tombèrent sur les cosaques, en massacrèrent beaucoup et leur enlevèrent la victoire sous prétexte que leur religion ne leur permettait pas de souffrir que les infidèles tuassent les vrais croyants en leur présence.

2. «Les troupes turques commettent tous les jours des actes d'injustice. A Bucarest, elles sont entrées dans une maison de Boyard où l'on était occupé à jouer au *Pharon*. Ils ont assassiné le Boyard qui tenait la banque et enlevé l'argent qui se trouvait sur table. Le Pacha a fait étrangler les coupables, mais cet exemple n'effraie ni n'arrête point les autres».

tinénului și ieșind un boier înaintea lor ca să-i potolască, Turcii l'au omorît și pre el.

*

Anglia incepea a se interesa și dânsa de Pazvantoglu și nu târ-diū va stabili în Bucuresci un comisar al ei (Febr. 1801), ca să fie înștiințată de aprôpe de mișcările marelui rebel ¹.

Intre aceste, bandele lui Pazvantoglu urcă spre munte prădând și devastând. Ele merg de lovesc Têrgul-Jiu : *«năvălind drept la casele isprăvnicatului, când aflându-se ispravnic un Petrache Clucer Schiopul, om credincios al Domnului Moruzi, puțin aū lipsit să-l prindă și pre dânsul și pre ómenii lui; dar norocirea slujindu-le, aū scăpat, însă abia cu trupurile, iar banii și altele ce aū avut aū rămas pe séma Pazvangiilor. Orășenii pomenindu-se așa fără veste cu călcarea Pazvangiilor, aū fugit care încotro aū putut, ca vaî de capul lor; și așa Pazvangii jăfuind orașul, și puține țile zăbovindu-se acolo, s'aū întors la Calafat, ardând și pârbind pe unde aū putut ajunge.»*

La scirea primită de cele întemplate la Jiu, mare este gróza în Craiova.

Réposatul T. Laurian, scrie în cursul său de Istorie pentru clasele secundare, ² că *«puținele oști românesci fugiră d'inaintea Turcilor... Care cuprinseră Cerneții în luna lui Octombre 1800.— În 7 Dec. se făcu bătălia la Cerneți între oștile Domnului țerei și a le lui Pazvantoglu. Cele din urmă fură frânte, însă Pașa de la Cladova le trimise ajutor și coprinsé Cerneții, Oștile domnesci se retraseră la Strehaia și la Craiova»* ³.

N'am aflat documentate arătările fostului profesor despre bătălia de la Cerneți.

Fotino nu pomenesce de acest eveniment de la Cerneți, iară Zilot, precum mai sus vedurăm, de asemenea nu menționéză de prezența oștirii românesci la Târgu-Jiu. Din desfășurarea ulterioară a evenimentelor, venim și noi la convingerea, că domnitorul reținuse óstea românescă la Bucuresci, și dar la Cerneți, dacă bătăia a fost la ince-

1. (Hurm. Tom. II, supl. I pag. 209).

2. Bucuresci 1873, pag. 561.

3. Cred că réposatul Laurian a luat aceste informațiuni din «Manual de istorie a Principatului României», de Fl. Aaron. — Bucuresci 1893. 8° pag. 171 și 172.

putul lui Dec. anul 1800, ¹ această bătăe s'a dat doară între Paşa de Cladova şi ceta lui Pazvantoglu.

*

Dacă în adevăr, ceta ar fi fost bătută la Cerneţi nu am afla-o îndată îndrumându-se spre Craiova, sub conducerea lui Cara Mustafa, unul din agalele lui Pazvantoglu. Acesta «găsind, dice Fotino ², căile deschise (fiind că oştirele împărătesci se dedaseră la petreceri) au sburat ca cerbii şi s'aū îndreptat către Craiova.» Atunci boerii şi unii din neguţătorii Craioveni, emigréză unii la Sibiu, alţii la Râmnicu-Vâlcea, etc., rămânând în Craiova numai sërăcimea şi din boerii cu slujbe, cari şi aceştia aşteptău cu şeuă pe cal momentul să fugă.

«Va! de tine, ticălosă ţeră, la ce ai ajuns!
Acum ţi-aū sosit peirea, şi te tinguesc ascuns:
Vrednică eşti a te plînge orî cine ş'a te căi,
Şi creştinii şi orî ce limbă hotărît că te-or jăli,
Pentru c'ai rămas cu totul pustie de ajutor
Şi Pazvangiul crâsnesce să te pue subt picior.
Amar ţie, amar nouă, cu un cuvânt tuturor!
Cerescule împérate, fii-ne mângăitor!»

Avea dreptate Zilot când esclama ast-fel, căci Craiova era fără apărare. Caimacamul, Postelnicul Neculaî Zagoreul, spera totuşi ajutor de la domnitor, carele seria mereū nazirului Brăilei şi lui Aidin Paşa din Nicopole, să grăbescă a veni în ajutorul Craiovei ³, pe când însuşi mai făcea ôste din judeţe, cu nume de *panduri* şi se grăbia a'i trimite pe unii la Craiova pe alţii la ordii. Zadar-nică aşteptare de ajutor şi din partea postelnicului Niculache, Caimacamul Craiovei? Abia putu Caimacamul trimite în faţa cetei lui Cara Mustafa, sosit la apa Jiului, lângă Craiova, pre 50 de neferi sub comanda lui Deli-Başa Ispir. Vitezul Ispir cu mai mulţi din neferi aflară mórtea, cercând să impedeze inaintarea spre Craiova a Pazvangiilor.

1. *Fl. Aaron* pune bătăia la 7 Decembre (p. 171, Manual de istorie. — Buc. 1893).

2. (Tom. II pag. 192)

3. *Fl. Aaron* scrie că deja la 5 Ianuar 1801, Aidin Paşa cu Turciî, şi cu trupele romănesci, era deja la Craiova. Apoi atunci cum de nu are Caimacamul de cât 50 de arnăuţi cu Ispir de trămis întru întîmpinarea cetei de Pasvangii? În Craiova mai era, dar ceva oşti de pază sub Bosneag Aga, dar acesta trădeză cauza Sultanului şi Domniei române.

Iată cum descrie Zilot pustiarea și incendiarea Craiovei de către Pazvangii, în anul al II-lea al domniei lui Moruz, în luna lui Decembre ¹.

«Orașul Craiovei cade cam pe cîstă, unde se vede pe lunca Jiului în partea despre care venia Pazvangiilor, auzindu-se din Craiova un chiloman de pușci și de strigări, s'au uitat din orașeni. Când, ce să vadă? o negură de Pazvangii, ca nisce hiare turbate, venia răcnind și aruncând focuri. O, ticălos și amărit norod! pôte socoti fie-și-care gróza, frica, și mai vîrtos perderea de cumpêt, care tot omul o are la nisce primejdii ca acestea. Aũ început a plînge fără mîngăere și a se olecăi toți. Unii din tîrgoveți aũ năpustit tot și aũ fugit încotro aũ putut, de și-aũ scăpat vieța; alții aũ dat năvală pe la case și prăvălii a-și siguripsi averea și mărfurile, nesciind ce fac, sîracii, pentru-că, ce sigurătate era să-și facă în vreme ce hoții de Pazvangii îi coprinseseră! Caimacamul, pomenindu-se fără veste cu o nevoie ca acesta, aũ năpustit tot și — din mînilor lor scăpînd — cum? Dumnezeu scie — aũ fugit. Și îndată dupe acesta coprindeînd Pazvangiilor Craiova, întâiu ca într'o clipă i-aũ dat foc din tóte părțile; apoi s'au făcut trupuri-trupuri, și unii aũ tras drept la metohul Episcopiei, cu socotelă să prindă pe Caimacamul, fiind-că acolo fusese ședut, alții aũ năvălit asupra tîrgului dupe jafuri, alții iarăși pe la casele boeresci; și care pe unde ajungea, cea d'întîiu trébă le era să dea foc. Spunea unii, din cei ce s'au aflat prin prejur și aũ fost vîjătorii prăpădeniei Craiovei, că așa îndată aũ aprins'o, încât socotea cine-va că nu ómeni o aũ fost aprins, ci foc din cer aũ cădut preste dînsa. Vaĩ bieților creștini acelora pe cari i-aũ apucat acolo în oraș! Ei, ticăloșii, pentru ca să scape de Pazvangii — o socotelă perdută a celor osîndiți — s'au suit prin podurile caselor și ale prăvăliilor, s'au vîrit prin găuri și prin alte locuri ascunse; dar nu le-aũ fost de nici o ocrotire, ci mai vîrtos i-aũ adus pe cei mai mulți la periciune, pentru că, dupe ce s'au încins orașul de foc, aũ căutat să iasă toți dupe unde erau vîriți, și care cum eșia, fugind să scape de foc, cădea în mînilor tîlharilor de Pazvangii; și pe unii îi lua robii, pe alții îi sluteau, pe alții îi jertfa ca pe nisce dobitoce, fără de nici o milostivire.

Și așa aũ pătîit bieții osîndiții aceștia; pentru ca să nu-și pîrdă averea lor, aũ cădut în prăpastia perđerii desvîrșit. Dar óre nu erau ei bucuroși să pîrdă tot, și vieța numai să și-o scape? Ba, cu tótă inima; dar perderea de cumpêt, care curge din încremenirea minții, i-aũ adus așa, fiind-că cât este omul cu mintea întrégă și slobodă, are cumpêt și judecă tot lucrul, cum se cade, iar dacā încremenesc mintea, care vine din coprinderea inimii de spaimă și de frică, apoi lipsesc și cumpêtul, și așa judecă tot lucrul anapoda seaũ pe dos, precum și ticăloșii aceștia aũ pătîit, că aũ socotit mai mult averea decăt

1. Pag. 33—34 din ultima Cronică din epoca fanarioților.

viéța, nesciind, cum ȃic, ce fac. Așa dar aũ fost cãlcarea și a Craiovei, care s'aũ întẽmplat la al 2-lea an al domniei lui Moruz, în luna lui Decemvrie. Și luați sãmã, în ce chip gróznic o aũ prãpãdit. Acest oraș Craiova, se încheia peste tot în 7000 și mai bine de case; dintre acestea abia aũ rãmas vre-o 300, iar cele-l-alte tóte le-aũ ars și le-aũ dõrîmat la pãmẽnt; și nici aceste puține nu ar fi rãmas, dar Pazvangiîi, dupe ce aũ cãlcat'o și aũ fãcut'o zapt, printre altele aũ socotit în cele de pe urmã, ca nisce cercați în acest fel de trebî, cum cã adicã vor sã vie dupe dînșii din ostașii de pe la ordii, și pentru ca sã nu aibã ce sã le facã, aũ poprit aceste puține case, ca sã se închiđã într'insele, sã le aibã drept metereze. Și acẽstã pricinã aũ fost de aũ scãpat, dar le ardea pe tóte ^{1.}

În fine, Nazirul Brãilei se mișcã și el. Cu câte-va sute de cazaci și cu trei tunuri plecã spre Craiova, pe cãnd Caimacamul fugar, post. Nicolache, oprindu-și calul în Caracal, vestise de aci lui Vodã cele întẽmplate cu biata Craiova. Care însciințare luãnd'o Vodã, ȃice Zilot, hotãrit cã va fi rãmas cu totul încremenit, iar mai virtos boerii, neguțãtorii și cel-l-alt norod din Bucuresci. Așteptaũ anunțați sã vie și rëndul Bucurescilor. Acum de abia se otãrẽsce și Vodã a pleca cu o sumã de ostași arnãuți, lãsãnd în Bucuresci caimacami greci și romãni.

Vodã, merge la Slatina și așeđã aci tabãra. «Scriea Nazirului sã pue tótã silința spre a isgoni pe Pazvangii din țerã, lua rãspunsuri cã se silesce». Dar nici acestea n'avea cu cine sã facã treabã, cã nu 'l asculta turcii lui. Nãdejdea tótã era în cazacii zaporojeni, și aceștia fõrte reduși din lupta de la Craiova.

Acolo cazacii, cu câți-va turci cãlãreți, vor sã coprindã metohul Episcopiei, cel întãrit cu ziduri, socotind cã acolo s'aũ adẽpostit Pazvangiîi. Dar hoții de Pazvangii, scrie Zilot, n'aũ fost fãcut așa, ci se ascunserã prin casele nearse de prin jurul metohului. Cãnd Cazacii incepurã a asediã metohul, unde erau puțini Pazvangii, cei de prin case luarã cu cei din metoh pre cazaci între douẽ focuri, de 'i sting, cu tótã bravura cu care ei se lupta. De și biruitori, Pazvangiîi erau îngroziți și Kara Mustafa era gata sã fugã și el cu ai sãi, cãnd o plõie supravenind și udãnd armele cazacilor în toiul resboiului, Pazvangiîi vẽđend pe cazaci cã stinchesc focurile, îi atacã mai cu furie și 'i sfãrimã mai de tot, de numai puțini aũ scãpat ^{2.}

Acum Pazvangiîi aũ intrat toți în metoh și s'aũ inchis acolo. Nazirul nu le putea face nici un rẽu cu tunurile, cã n'avea tunari buni. Numai 3 ghiulele s'aũ gãsit, apoi nimerite în ziduri!...

1. Zilot, pag. 33

2. Zilot, pag. 36.

Vodă aușind, că Pazvangiîi saũ inchis in metoh, scria necontentit Nazirului, să 'i prindă, să nu scape nici unul. Vodă trimitea acestuia chiar și daruri, dór l'o îndemna la luptă!. Promisiuni din parte-i destule primea Moruz, dar nimic nu realiza din promisiuni!

Cu tóte succesele dobândite, Pazvangiîi, fără să fie siliți a face acésta, *fără ale dice cine-va măcar un karnaxi*, scrie Zilot, într'o nópte s'aũ sculat și aũ evacuat metohul și Craiova... Zilot își es-plică aceasta căci «se săturaseră a mai privi *ziduri dărimate și păr-lite;*» dar noi scim d'inainte, că Pazvangiîi se retrag din țeara Romă-nescă numai ca să satisfacă cererea Muscalilor.

In adevăr, un act din Sept.—Oct. 1801, un raport adresat primu-lui Consul al Rep. Francese, spune că, Pasvantoglu de 8 ani sustine resboi contra Pașalelor celor mai puternici ai Rumeliei, că aũ invadat și aũ coprins de mai multe ori Moldova și Valahia: «*Et ne les a évacuées que par déference pour la protection que la Russie et l'Autriche accordent à ces Provinces.*»

Ceva mai la vale din acestăș document, se dice curat, că Pazvan-toglu prin intermediul unui principe tatar, din casa Saim-Geraî, prieten bun al împăratului Pavel I, era excitat, seaũ moderat in contra Turciei dupe pofta Rusiei «*pentru de a protege provincia Moldaviei la care se interesază Rusia, contra întreprinderilor lui Pazvantoglu* 1.»

Dionisie Fotino dice că rebelii s'aũ ridicat din Metoh de la Craiova, ajutați de trădarea Bozniacului, una din căpeteniile oștirilor împărătesci care era vechiũ amic al lui Pazvantoglu. Se póte ca acéstă trădare a Bozniacului, seaũ Boșneag-aga cum 'l numesce Zilot și care boșneag avea misiunea de a păzi orașul, să fi favorizat in adevăr retragerea de nópte a Pazvangiilor, dar menținem informațiunea noastră docu-mentată, cumcă evacuarea Olteniei de către rebeli s'a făcut la cererea Rusiei 2.

*

Ne fiind siguri de a nu fi atacați d'indărăt de către Nazirul de Brăila, care să și pusese pe góna lor, Pazvangiîi ajunși la Cioroi, cercară să se întărescă aci. Zilot scrie, că ei s'aũ întărit in Mönăstirea Săgarcea, Nazirul (Laurian dice, că oștirea romănescă) a inconjurat zidurile Mönăstirii, ca să răpună pe rebeli prin fóme; dar acéstă hotărire este dejucată de anarhia din oștire și de trădarea unora.

1. Tom. II, supl. I, pag. 213.

2. Istoria Daciei de Fotino tom. II, pag. 194.

O lună de zile ținu asediul inutil, fără ca să pôtă împedica pe rebeli, cari eșiau din Mănăstire și și aduceau în voie bună provisiuni de prin sate. Zilot ne spune, că pôte va fi fost venit poruncă de la Pazvantoglu, căci în una din zile Cara-Mustafa cu rebelii au plecat și din Săgarcea, luând încă în calea lor o mulțime de provisiuni ce venea la tabăra împărătescă. Infuriat, Nazirul de astă dată, se ia dupe rebeli, împreună cu vitezul Kel-Ali-Aga, cu vre-o 400 de Delii. Kel-Ali-Aga era deja vestit în lupte anterioare cu rebelii. Și de astă dată el bate pe Cara-Mustafa, care numai cu puțin scăpă prin fugă la Calafat, unde având caice gata au trecut peste Dunăre. Kel-Ali-Aga ia din mâna rebelilor mulți Români robiți în Craiova și multe spolii. Ast-fel se curăți puțin Oltenia de Pazvangii, spre nu puțină bucurie a lui Moruz Vodă, care «îndată făcu șeinlic, adică aruncă multe tunuri și puște poruncind de trimiseră și cărți atât la Bucuresci cât și prin toate județele, coprindețore de acastă bună veste... care aușind-o toți cu totul de la mic până la mare se bucurară, nădăjduind potolire durerilor».

*

Laurian dice că domnul să întorse *victorios* de la Craiova la Bucuresci. Dupe acest scriitor Moruz este care a bătut pe rebeli nu numai la Cioroi dar și la Săgăresci¹ (?).

Zilot dice că: «Mai zăbovind Vodă la Slatina, au venit la Bucuresci vesel și bucuros, ca și cum ar fi făcut isbenda și ca și cum cu vrednicie și vitejie s'au isgonit Pazvangiile, lucru de tot împotriva adevărului, pentru că el a fost vrednic, din depărtarea lui D-zeu pentru păcatele noastre, numai de-au scornit răul, iar de potolit l'au potolit D-zeu când a vrut». Zilot dă totă vina pe Moruz Vodă, ba încă îi adresază următoarele versuri:

«O Moruze, o Moruze, ce stai de tot cercetezi?
 Ți-au arătat Caimacamul² și alții mulți și nu creși!
 Dar Caimacamul ți este omul cel mai credincios,
 Și care altul să ți facă cercare mai de folos?
 Caimacamul ți arată: Craiova s'au prăpădit,
 Cu foc și vërsări de sânge sëraca s'au osândit;
 Acesta e adevărul și nu mai tot cerceta,
 Mai vërtos mărturisesce cum că din pricina ta,

1. Veși narațiunea lui *Fl. Aaron*, dupe care se povățuesce, cred, Laurian în (Manual de istoria României. — Bucuresci, 1839, pag. 171—172).

2. Aga Nicolache.

Căci dragostea ce firesce ai ca să dobândesci bani.
 Aū adus sēraca țēră în patimi d'atâția ani,
 Dintr'acēsta și Craiova s'aū repus desēvirșit,
 Un oraș frumos și mare și lăudat negreșit.
 Acēsta și alte multe prăpădeniī aū adus,
 Robiī și vērsări de sânge, precum înapoi am spus ;
 Care sânge, c'al lui Avel, strigă la cer ne'ncetat
 Rēsplată să facă drēptă ție cu adevērat.
 D'aceea mărturisesce pēcatul tēu tuturor,
 Cerēnd de la Domnul plată într'acest veac trecētor.
 Lui Mavriche împēratul cel grecesc fiī următor,
 Care greșind ca și tine așa aū fost rugător,
 Nu cum-va să te hrăpēasca mōrtea cu acest pēcat,
 Cu sânge drept ca al lui Avel, să te afli judecat,
 Căci atunci n'ai îndreptare, ci în Gheena petreci,
 Cum Sfinta Scriptură dice : «Du-te în focul de veci!»
 Ah, ce glas cu spăimēntare, acest glas : «du-te în foc!»
 Cerescule împērate, să nu-l auđ eū mă rog,
 Și iar mă rog : luminēză gândul meū cel tunecat,
 Să poci face sēvirșire lucrului ce am apucat.»

Nu ni-se pare în totul drēptă imprecățiunea energicului cronicar, în situaținea mizerabilă, în care ajunsese domnia țērilor române ce putea face un Moruz Vodă, ca să salve Oltenia de prădăciunile lui Pazvantoglu, care, cum vēdurăm, era solicitat de influența externă, când rusescă, când francesă ? În fruntea unei oști turceșci, care refusa de a se bate contra coreligionarilor lor din cēta lui Pazvantoglu, Moruz nu putea opri prădăciunile, nici ale acestei cete și nici chiar ale turcilor de sub comanda lui. Astfel, trei luni de țile, până prin postul Paștelor, din 1801 Oltenia a fost dată jafului și incendiului.

*

Intors la București, Moruz Vodă se gândi că era dator să anunțe Porței otomane de jăfuirea Craiovei, însoțind naraținea trimisă la Constantinopol cu mulți bani împrastați pe la Divaniști, că să temea să nu fie invinováțit tot el de cele întēplate. Moruz, care nu putea să ignore vederile guvernului francez în privința lui Pazvantoglu și care scia egalmente victoriile lui Bonaparte necurmte, din anul 1800, cea de la Marengo din 14 Iunie, cea de la Hohenlinden a lui Moreau asupra Austriacilor din 3 Decembre, luarea Munichului, Salzburgului, Linzului, Steierului, Turinului ; Moruz, care cunoscea de sigur impor-

tanța Franciei dupe tratatul de la Luneville dintre ea și Austria, tocmai în momentele jafului Craiovei; inteligent și deștept cum era, Moruz cugetă că era oportun să se reapropie de Pazvantoglu și deci prin amicii săi din Constantinopole împinse Divanul turcesc să-i primescă propunerea de a trimite la Bucuresci un comisar turc de încredere, care să negocieze, împăcarea Turciei cu Pazvantoglu. Pôrta trimise pre Hasan-Pașa, om bătrân, blând și înțelept, care se bucura de bună opiniune la turci în genere și chiar avea stima lui Pazvantoglu. Hasan-Pașa, ca să fie mai aprópe de Pazvantoglu, luă reședință la Craiova. De aci scria adese lui Pazvantoglu îndemnându-l la pace și supunere,

Nu se pare că înaintară mult negociațiunile cu Pazvantoglu, ér Laurian, dupe *Fl. Aaron* pretinde, că Hasan Pașa ceru de la domnitor un bun bacșiș de 60.000 lei, pe care Moruz 'l-ar fi dat numai să iasă și el și Turcii din țeră.

Impotrivirea lui Pazvantoglu de a se supune, bănuesc că vine de acolo, că spera să'i fie ajutată întreprinderea, fie de Muscali fie de Francezi.

Napoleon, ajuns prim consul, cerea, două zile dupe încheerea tratatului de pace cu Rusia 2 Oct. 1801, adică la 10 Octombrie, informațiunii de la ambasada franceză din Constantinopole, asupra situațiunii lui Pazvantoglu, și, de sigur, ca o consecunță a păcii cu Rusia. Napoleon are aerul de a nega ori-ce amestec al Franciei în mișcarea lui Pazvantoglu ¹.

Cu tóte aceste denegări ale lui Napoleon, o lună dupe aceea aflăm la Paris pre Nedeliu Popovici, care e trimis al lui Osman Pazvantoglu, spre a negocia cu republica franceză o alianță în favórea scopurilor urmărite de Pazvantoglu. Étă propunerile acestuia :

¹ Relațiunile externe către î sarcinatul de afaceri al Republicei franceze din Constantinopole, despre agitațiunile din Imperiul otoman. — Paris, 10 Oct. 1801

Harm. Tom. II supl. I pag. 212.

(Vol. 203. D. 14).

Paris, le 19 Vendémiaire, an 10

«La plupart des provinces de la Turquie d'Europe, ont été agitées durant ces dernières années. Quelle est leur situation actuelle et jusqu'à quel point l'autorité de la Sublime Porte s'y est-elle raffermie? Quelle est, en particulier la situation de Passavan-Oglou? Est-elle encore de nature à inspirer de vives inquiétudes à la Porte Ottomane? On nous avait attribué le projet de seconder ce chef de rebelles, et l'on nous supposait des relations avec lui; mais il n'y en eut jamais d'aucune espèce. La France a constamment repoussé l'idée d'opérer le démembrement de la Turquie, et elle sera toujours disposée à donner à la Porte Ottomane les moyens de prévenir un tel événement».

Nedelio Popović, trimisul lui Osman Pazvantoglu, către Ministrul relațiilor externe, despre propunerile lui Pazvantoglu privitoare la serviciile ce dînsul voesce să aducă politiceî franceze în Turcia.—Paris, Novembre 1801 ¹.

(Vol. 203. D. 56).

Paris, le 16 Brumaire, an 10.

Citoyen Ministre,

J'ai l'honneur de vous exposer que le Pacha de Widdin, Osman Pasvand-Oglou, mon Seigneur et maître, m'envoie auprès du Gouvernement français pour lui soumettre de sa par les propositions suivantes :

Pasvand-Oglu propose :

1°. De concourir de tous ses moyens à tous les changements que le Gouvernement français croirait utiles pour lui de faire dans le Gouvernement de l'Empire ottoman ;

2°. Si la République française se propose d'attaquer la Puissance ottomane ; Pasvand-Oglou s'engage à la seconder de toutes ses forces et de coopérer ouvertement et de concert avec les troupes françaises, jusqu'à l'accomplissement des projets du Gouvernement français, à la seule condition qu'il lui laisserait une province où il pourrait vivre tranquille sous la protection des lois françaises, lui Pasvand-Oglou et son ami Ginis Mehemet Gueray Sultan.

3°. Si les intérêts de la France exigent la sûreté et la tranquillité de l'Empire Ottoman, tel qu'il est aujourd'hui, c'est à dire utile à ses ennemis et nuisible à ses amis, Pasvand-Oglou promet de suspendre toutes les hostilités contre la Porte et de laisser en outre à la disposition du Gouvernement français de se prévaloir auprès de la Porte de cette opération importante, la cessation des hostilités.

Le commerce que vous établirez dans les riches provinces de la Bulgarie, la Valachie, la Servie et la Tarace, qui enrichira la nation française, dont, Pasvand-Oglou se déclare l'ami fidèle, ce même commerce dont la sûreté exige la tranquillité des provinces, vous fournira le prétexte de demander à la Porte l'Itlak (acte d'amnistie) de Pasvand Oglou et cachera à tous les yeux l'intelligence qui existera entre la République et Pasvand-Oglou, mon Seigneur et maître.

4° Si le Gouvernement français, hors les cas ci-dessus énoncés, trouverait dans sa sagesse toute autre circonstance où il pourrait faire un emploi utile pour ses intérêts des forces et de la personne de Pasvand-Oglou, il désire que le Gouvernement français disposât de lui en tout et partout ; et Pasvand-Oglou promet d'entreprendre avec son audace ordinaire l'exécution des ordres du Gou-

vernement français de telle nature qu'ils soient, en supposant toujours qu'ils ne seront point dirigés contre la croyance des vrais Musulmans.

Telles sont, Citoyen Ministre, les propositions que vous fait Pasvand-Oglou et les conditions qu'il vous offre en échange de l'amitié du 1er Consul et d'une protection tacite qu'il sollicite auprès du Gouvernement français.

Agréez, je vous prie, Citoyen Ministre, l'hommage de mon profond respect et de mon parfait dévouement.

Salut et considération,

Signé : *Nedelio Poppovics.*

Rue de l'Echelle No. 59.

Moruz Vodă, vădënd nereușita vederilor sale politice, cugetă că s'ar putea compromite viața de ar mai ține tronul și deci, ȕice Fotino, in dilema grea ori de a conspira alăturea cu Pazvantoglu, or de a lăsa țeara in prada lui, crede că ȕ mai bine pentru dñsul să-ș ceară mazilia. Zilot pretinde, că ceea ce aũ decis pe domnitor la acēsta, pe lângă temerea de vre-un rēũ mare, aũ fost «mai vėrtos e că vedea și cheltuijelele Domnii mari și nu-i mai rēmăsesse mijloc de agonisit a banilor; că pōte de era acēsta, tot se mai atirna ceva. Și așa aũ început a organisa prin unii alții de la Țarigrad mazilia, puind pricine multe de neputință, și cu mesteșugarețele sale mijlōce aũ și sėvėrșit socotēla sa, și la luna lui Octombrie 1802, s'a mazilit, domnind in locul sėũ Mihaiũ Vodă Suțul, cu a treia Domnie in tr'acēstă țeară».

In privința datei la care s'a intēplat mazilirea lui Alexandru Moruz constatăm discordanță până și in ultima lucrare a Domnului profesor Xenopol. Domnia sa ȕice, că Alexandru Moruz domnesce de la Aprilie 1799 până la 10 Iuliũ 1801.

Am vėđut, că data inceperii domniei este din Martie 1799. Domnul Xenopol se ia dupe data unei note din Constantinopole către guvernul frances, din 10 Aprilie stil nou, nebăgēnd de sēmă și la acea imprejurare, că informațiunea din acea notă este posterioară cu câte-va ȕile numirii lui Alexandru Moruz ca domn al Munteniei. Apoi, noi avem data esactă a intrării lui Moruz in Bucuresci, de 14 Martie 1799, prin urmare, ținēnd sēmă de tōtă graba cu care a fost obligat să cālătorēscă de la Constantinopol la Bucuresci, încă nu putem da pentru inceperea domnii lui Moruz o dată posterioară primelor ȕile din Martie. Capul lui Hangeri a fost adus la Constantinopole la 9 Martie stil nou adică la finele lui Februarie și se scie, precum am arētat, că imediat Moruz a fost numit domn de către Pōrtă. Am vėđut de altă parte, că primele acte insemnate de Moruz ca domn, dupe sosire in Bucuresci, cu deseversire rēstōrnă aserțiunea, că domnia acestuia incepe in Aprilie.

Cât privește data sfârșitului domniei, D-l Xenopol este iarăși în eróre. Fotino, arată că urmașul lui Moruz a venit în țeară în luna lui Octombrie. Ar urma deci că între 10 Iuliu stil nou 1801, până la Octombrie acel an, când dăce că a venit la Bucuresci M. Suțu, a fost administrată țeara prin căimăcămie, ceea ce cu codicele domnesc No. 43 din archiva statului se probéză absolut eronat.

Acest codice ne dă rezoluțiuni de la Alexandru Moruz până la Octombrie 1801. Din Septembrie sunt foarte numeróse acte de la Alexandru Moruzi în cod. 43. Din Octombrie, la fila 592, este un act din 6 Octombrie 1801; la fila 594, este rezoluțiunea din 7 Octombrie 1801; la fila 598 verso, este o rezoluțiune din 6 Octombrie 1801; la fila 599, altă rezoluțiune din 6 Octombrie 1801; la fila 600, o rezoluțiune din 8 Octombrie 1801 repetit și la fila 616; la fila 600 verso, rezoluțiune din 7 Octombrie 1801; la fila 602, rezoluțiune din 6 Octombrie 1801; la fila 603, rezoluțiunea din 9 Octombrie 1801; asemenea la fila 623; la fila 478 verso, rezoluțiunea din 10 Octombrie 1801; la fila 606, rezoluțiune din 12 Octombrie 1801.

Va să dăcă, în orî-ce cas, Al. Moruzi domnesce mai bine de o jumătate de lună din Octombrie. În cod. 44, cel întâi act cu numele lui Mih. Suțu este cu data din 30 Oct. 1801. Urméză că între 14 și 30 Oct. 1801, vine la Bucuresci M. Vodă Suțu. (cod. 44 fila 1).

Deacă este să ținem sémă de arătarea lui Fotino, că Alexandru Moruz în domnia acésta a 2-a a domnit 2 ani și 9 luni, atunci domnia lui s'ar fi întins, pân'n Decembrie 1801, ceea-ce este documentat neadmisibil, de vreme ce însuși Fotino recunósce, că în Octombrie deja venise în Bucuresci succesorul la domnie Mihai Suțu. Laurian a pus mazilirea lui Moruz în Noembrie, dar, dupe câte arătarăm, nu cu mai mult temeiú. Tótă rătăcirea vine de acolo, că s'a luat ca basă la socotélă afirmarea lui Fotino, că domnia lui Alexandru Moruz a durat 2 ani și 9 luni, pe când în realitate ea nu durá de cât 2 ani și 7 luni, dupe cele mai autorizate fântáni. Deacă, precum nu ne e permis a ne îndoi un singur moment, inscripțiunea ce am dat în «Pe file de ceaslov»¹ de la 14 Martie 1796, apoi în Octombrie se implinesc tocmai 2 ani și 7 luni ai domniei a 2-a lui Alexandru Moruz. Istorical nostru D. Xenopol face cea mai mare eróre luându-se dupe un document din colecțiunea Hurmuzaki, (supl. II pag. 205) care vorbesce despre mazilirea domnitorului Ipsilante, iar nu a lui Moruz. Domnia sa observă, că documentul pomenesce de destituirea principelui Valachiei, Alexandru Ipsilante la 10 Iuliu 1801 (Hurm. III), dar se gră-

1. Veđi memoriul ce am prezentat la Academie în 1889. Anale. Seria II. Tom X.

besce a țice : «însă numele Domnului este greșit ca Ipsilante». Nu este greșit de loc numele domnitorului, căci aci e vorba de des-tituirea Domnului Moldovei Ipsilante, iar nu a lui Alexandru Moruz. In titulatura documentului și in textul notei este negreșit eróre, că Ipsilante e numit *prince de Valachie* in loc de *prince de Moldavie*, dar această eróre este fórte frecuentă in notele diplomatice din intregii secolii anteriori. Apoi se scie lámurit, că in adevér Constantin Ipsi-lante domnesce in Moldova la data acesta, iar nu in Muntenia. Și in definitiv, documentele prin cari se termină domnia lui Alex. Moruz și acele cu cari incepe domnia urmașului său Mihai Suțu, ar fi tre-buit să fii oprit pe orice istoric modern, de a cădea in erórea crono-logică a repositatului Laurian și a altora.

CAP. XIII

Domnia lui Mihai Suțu in Muntenia.

Vêdurâm mai sus motivele și imprejurările, cari aduc inlocuirea lui Alexandru Moruz in domnia Munténă, prin Mihai Suțu. Acestă nouă domnie, a treia a lui Mihai Suțu, este prea scurtă și prea agitată ca să fie lăsat dupe dânsul multe lucrări și urme importante in admi-nistrațiunea țerei. Totuși le cercetâm și pre aceste puține.

In componerea Divanului lui Mihai Suțu, numai Spătarul Hangeri este nume strein și încă și acesta este urmaș al unui Domn, pre care il vêdurâm cunoscut, in Principate, încă inainte de a deveni Domn.

Din Divanul lui Alexandru Moruz, rămân in Divanulul lui Mihai Suțu mai mulți boeri, dóră că din Mare Logofêt Nicolae Brâncovean trece ca Mare Ban, iar Filipescu Constantin, din Mare Vornic, devine Mare Vistiernic.

La 27 Aprilie 1802, adecă cu puține țile inainte de finea domniei lui Mihai Suțu, Divanul țerei coprindea următóarele persóne : Mitropolitul Dositei, Episcopii : Nectarie Rómnic, Iosif Argeș, Constandie Buzéu, cum și boerii : Dumitrașcu Ghica Ban, N. Brâncovean¹ vel Ban, Scarlat Ghica vel Logofêt ; Vornicii : Crețulescu, C. Stirbei, Câmpineanu și Racoviță și Mare Vistiernic este acum Golescu¹.

Ca administrator, Mihai Suțu ne este cunoscut din altă domnie.

1. Veđi Cod. XLIV, fila 219.

De astă dată puține sunt, repetim, măsurile ce a putut lua ca administrator și justiciar. Venit în țeară târziu, toamnă, Mihaï Suțu a fost salutat cu incredere de boeri și de neguțători, dar de îmbunătățiri nu se putea apuca Mihaï Suțu, în timp de iarnă. El însă sciu găsi timp de astă dată ca să stórcă câte-va milióne de la țeară, sub cuvint că trebuie bani pentru întreținerea oștirilor turcesci, cari vor apêra țeara în contra Pasvangiilor. Ba unii scriitori afirmă încă, că Mihaï Suțu a mai luat și cu împrumut bani de la boeri și neguțători, bani cari de sigur 'și propunea să nu 'i mai întórcă nici-o-dată, precum nici nu i-a mai întors.

Dionisie Fotino țice, că «cu tóte că Domnul s'a nevoit să iconomisescă lucrurile spre a nu se îngreuna țeara, însă fiind-că cheltuise mulți bani pentru ca să capete domnia și fiind-că avea însemnătore cheltueli cu oștirile, — pentru care Pórta nu-î trimetea nici o para de la hasnaua sa — a fost nevoit de la un timp, a pune mai multe dări pe țeară.»

Zilot românul, comparând pofta de dobândă a lui Moruz cu a lui Mihaï Suțu, amintesce că Mihaï Vodă, din anterióarele domniî, 'și făcuse nume bun :

«Făcuse țeara cunună
 Ferind-o de prăpăstii,
 Atât cât 'i rămăsese
 Numele, cum că fusese
 Domn țerei ca nime alt,
 Așa bun și cu dorire
 Pentru a țerei sporire
 Și creștin adevărat.
 Dar, o! ce nepotriveală
 La a țerei socoteală!
 Căci unde nădăjduia,
 Cum că va să pască turma
 Tot ca întêiū și acuma,
 Aū ajuns de se căia,
 Căci vedură fără veste,
 Că acel d'întêiū nu este,
 Ci cu totul tot schimbat,
 Înfipt cu mare pornire
 L'a banilor dobândire....»

Zilot afirmă, că Mihaï Suțu în acéstă domnie 'și-a dobândit nume rău, din cauza unuia din fii săi. Avea el doui fi, pre Nicolae și pre

George¹. Nicolae este acela acusat de Zilot, că nu grijea de alt, fără numai să-și imple punga.

«Acésta dar a fost pricina de s'a prefăcut Mihaï Vodă în acésta domnie, din dulce, în amărăciune, că nu au avut miniștri trebnici ca să porțe ogodul trebilor. El tot acela era sërmanul, dar ce folos, că 'și dedese barba în mâna fiului său și cum este vorba românescă : «cum îi cânta, așa juca !»

Se mai intrébă Zilot, de ce nu împedeca boerimea de la rău pe Mihaï Vodă ? Dar tot el își răspunde, «că boerimea nici nu 'și-au deschis gura să vorbescă un cuvint spre ajutorul țerei ; încă, precum am auđit pre mulți spuind, dintre boeri erau și uniți la croeli necuviinciose și stricătore țerii, cu Beizadea Grigore.»

Códa de topor, de care mereu vorbirăm !

Zilot, esplică recurgerea lui Mihaï Suțu, la ingreunarea cu dăjdiî și prin o faptă viclénă a lui Alexandru Moruz. Ultimul cronicar al fanarioților, pre cum 'l numesce domnul Hasdeu, dice că Alexandru Moruz, care încă nu plecase din Bucuresci, când acolo în Octombre sosi Mihaï Suțu, voidnd să 'i facă nume rău la țeară, îl încarcă la socotelile de plată a lefilor oștirilor, în atâta, în cât Mihaï Suțu se vedu în nevoia de a recurge la sporirea dăjdiilor².

*

Din timpul administrațiunei scurte a lui Mihaï Suțu, din tóмна până în primă-vara anului 1802, iată cam ce acte mai însemnate putem culege :

Cu referință la biserică.

Dupe ultima filă a tablei Codicelui No. XLIV, urméză doué pagini albe și apoi o listă cu titlul : «*Hirotoniile ce s'ă fac.*» De la 1 Ianuarie 1802, până la 4 Maiu acelaș an, sunt inscrise 27 de hirotonii pentru sate și orașe, nu numai din eparchia Mitropoliei, ci și de prin alte eparchii.

Hirotoniile s'au făcut, seaū dupe anaforaoa Isprăvniciei, seaū dupe acea a Mitropolitului, seaū dupe acea a Vornicului de politie. Câte-va sunt dupe anaforaoa Vistierului Golescu și a Banului Ghica.

Mai toți candidații la preoție sunt numiți grămăticii, mulți sunt feciori de preoți.

Hirotoniile se fac cu păzirea vechilor nizamuri. Așa Insu-și marele Ban Brâncovénul nu pôte dobândi preot la satul său Sërulescii, în locul

1. Veđi Cod. XLVIII, fila 125 verso.

2. Pag. 48 și 49.

preotului de acolo, care se făcuse protopop, de cât cerënd acesta cu anafora la Domnitor ¹.

O singură schimbare de epitropie de biserică s'a întemplat sub Mihaï Suțu, anume la Sf. Spiridon-Noū ².

Reinoiri de chrisóve pentru mōnăstiri nu se pot face sub Mihaï Suțu, în mijlocul agitațiunilor și a rēsbóielor contra rebelilor din Vidin. Numai un act de donațiune, către Mitropolia din Bucuresci, găsim de la Mihaï Suțu, prin care despăgubesce pre Mitropolie pentru o țigancă ce i-a luat o anterióra judecată, dăruindu-i un sălaș din țiganiî domnesci ³.

La 30 Octombree 1801, Mitropolitul Dositei se tânguesce lui Mihaï Suțu, contra Ispravnicului de Muscel, pentru rele urmări și supărări

1. Veđi Cod. XLIV, fila 42.

2. Veđi fila 29, Cod. XLIV.

Prea Înălțate Dómne.

Adunându-ne la luminatul Beizadea Grigorie Ghica, ca să teorisim socotelele răposatului Medelnicer Grigorie, Epitropul sfintului Spiridon-Noū, de veniturile și cheltuelile numitei mōnăstiri, din vremea de când n'a dat socotela mōnăstirei și până la mōrte și vėđēnd, că nu este mijloc a lua nici o curată piroforie, de nici o madea, până nu se va orândui mai întâi Epitrop, carele să facă cuviincioasa cercetare cu deamēnuntul, de tóte madelele, ca să deie îndestulată înțelegere de fieteș-ce lucru, pentru acea am și făcut alegerea și am orânduit Epitrop mōnăstirei pre Slugurul Nicolae, om cercat, vrednic și cu frica lui Dumneđeū, pre carele l'am însărcinat, nu numai a cerceta și a descoperi adevērul socotelilor, ci să și primescă tóte ale mōnăstirei lucruri mișcătore și ne mișcătore în sēmă și purtarea sa de grijă, făcēnd curată catagrafie până la una și să le chivernisescă cu bună economie, aducēndu-le la bună și lăudată stare și adăogire și sporire, urmând la tóte după testamentul răposatilor Ctitori și după luminate hrisóve Domnesci; ci rugăm și pre Măria ta, ca să se dee luminată întărire acesteii alegeri de Epitrop la numita mōnăstire, fiind și cu scirea și voința luminatei Beizadea Ctitorului.—1801, Noemvre 21.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei, Grigorie Ghica, Dumitrache Ghica Ban.

Io Mihaïl Constantantin Suțul Vod. i gospod Zem. Vlahiscoie

Intirim și Domnia mea alegerea acesta și orânduim pre Slugur Nicolae de Epitrop al numitei mōnăstiri și a urma întocmai și întru tóte după cum se cuprinde mai jos.—1801, Decemvre 10.

Cod. XLIV fila 20.

3. Veđi fila 64, Cod. XLIV.

ce face la partea preoțescă acel ispravnic, Slugerul Enache. Mitropolitul arată, că protopopul din județ, 'l însciinteză, «că ar fi trimițând (ispravnicul) de sine-și slujitori, de ar fi aducând pre preoți, de i-ar fi închiidând și iar fi globind fără de scirea protopopului și a noastră... Luminaté Dómne, mai înainte obiceiul era, când cădea în vre-o vină vre-unul din preoți, Dumnélor Ispravnicii 'l trimeteau la protopop de 'și lua căduta certare. Asemenea, când greșea vre-unul din protopopi, Dumnélor Ispravnicii însciinta Mitropolia și dupe vină 'și lua pedépsa. Și la luminatul Divan, când se judecă vre-unul din partea bisericéscă, cu vre-un mirean și se vėdesce în vină, partea bisericéscă se trimete la Mitropolie să se pedepséscă. Când un Domn stăpănitor locului, le păzesce acestea, cu cât mai vėrtos un Ispravnic! Acésta nu s'a mai întēplat până acum: «Dumnélui Slugerul s'a făcut de sine-și Protopop și Mitropolit cu urmările domniei sale.» Mitropolitul cere cercetare pentru închiderea de către Ispravnic a Protopopului.

Domnitorul în acea și se grăbesce a aproba cererea Mitropolitului. Înșarcinatul Domnitorului are obligațiunea să cerceteze ce jafuri a făcut Ispravnicul preoților din județ? ¹

1. *Anaforaoa Mitropoliei pentru rele urmări și supărări ce face la partea preoțească Sluger Enache, Ispravnicul de Muscel.*

Prea Înălțate Dómne

Cu smerită anafora însciintăm Înălțimeii tale, că un Stroie Protopop, ce 'l avem orânduie la plasa Găleseșilor, sud Vlașca, prin jalbă ne arată, că aflându-se dus la culesul unei vii, ce are asupra Piteștilor în sud Muscel, una Savasta Diaconeasa l'ar fi tras la judecată la Dumnélui Sluger Enache, Ispravnicul numitului județ Muscel, pentru socotéla unei datorii de bani, ce ar fi avut Protopopul la bărbatul său Diacu Chiranu, și fără de a mai intra în cercetare, spărgând zapisul de datorie, cu cuvint că s'ar fi plătit, l'aū pus și la popreală și se află și până acum închis, fără a ne însciinta pre noi mai întâi, după datorie de ar fi avut Protopopul vre-o vină; deosebit ne însciinteză și Protopopul aceluī județ, că ar fi trimițând de sineși slujitori și ar fi aducând pre preoți de 'i-ar fi închiidând și 'i-ar fi globind, fără de șcirea Protopopului și a noastră, precum mai pre larg pliororie să va dă Măriei tale, din chiar acésta alăturată însciintare ce ne face numiții protopopi. Luminaté Dómne, mai înainte obiceiul era, când cădea în vre-o vină vre-unul din preoți, Dumnélor Ispravnicii 'l trimeteau la Protopop de 'și lua căduta cercetare, asemenea și când greșea vre-unul din Protopopi, D-lor Ispravnicii însciinta Mitropolitului și după vină își lua pedépsa și la luminat Divan, când se judecă vre-unul din partea bisericéscă, cu vre-un Mirean și se vėdesce în vină partea bisericéscă, să trimite la Mitropolie de se pedepsesce; când un Domn stăpănitor le păzesce acestea, cu cât mai vėrtos un Ispravnic! Acésta nu s'aū mai întēplat până acum! Dumnélui Sluger s'aū făcut de sineși și Protopop și Mitropolit, cu urmările Domniei séle; pentru care

Cu referința la Biserică mai dăm aci următoarele acte:

Prea Înălțate Dómne

Sfinția sa, iubitorul de Dumneșeu părintele Episcop Argeș, chir Iosif, încă de la trecutul Iulie 2, făcând arătate în scris către Măria sa Alexandru Vodă Moruz, că în anul trecut lét 1800, fiind cumpărător și tacsildar Vinăriciului de la Mușcel Iancul Perdicar și sătrariu Barociu și Tudor Iliat, au luat și mila sfinței Episcopii și o țin fără de cuvânt, din porunca Măriei sale s'au fost cercetat atunci pricina prin judecată de către noi și după catastisele numiților tacsildari, s'au dovedit că această milă a Episcopiei au prins tal. 1137 și s'au luat de către dînșii fără tăgăduială și a lor, din cari bani tal. 184 bani 30 era asupra lui Barociu și tal. 444,53 asupra Iancului Perdicar, cari bani s'au îndatorat numiții doi tacsildari să'i răspundă, iară pentru tal. 508 bani 37 ce mai lipsesc până la suma milei, 'i am fost îndatorat pe câte-și trei să plătescă, ca unii ce au fost tovarăși, dând fie-care câte taleri 169,52, în urma căreia alegerii a noastre arătându-ne sătraru Barociu răvașu de la 29 ale lunei Iunie, al Iancului Perdicar, cu coprindere că de se va hotărî să plătescă acești bani ai milii, Șătraru să nu intre la analoghie, am fost dat platnicii pe Iancul, i pe Iliat, ca ei amindoi să răspundă și acei tal. 169,52 ce să orânduise întâi ai da

rugăm ca în fericite zilele Măriei tale, să nu se strice aceste obiceiuri vechi, ci mai vârtos să se îndrepteze și cu luminată poruncă să se rânduiască credincios omul Măriei tale, împreună cu omul Mitropoliei, să facă cercetare la fața locului, atât pentru închiderea Protopopului, cu ce cuvânt de vinovăție l'au închis? cum și pentru alte jafuri ce se va dovedi că au făcut preoților din județ și să însciințeze Măriei tale; iară anii Măriei tale, rugăm de la Domnul Dumneșeu să fie mulți și fericiți.— 1801, Octombre 30.

Al Măriei tale către Dumneșeu fierbinte rugător și smerit părinte sufletesc.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahiacoie

Cu cale și primită fiind Domniei mele, anafora ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit, orânduim pre sluga Domniei mele. . . . logofetel de Divan, să mergă la sud Mușcel, unde aducând pre acel Protopop Stroe de față, să facă cuviincioasă cercetare, mai întâi acolea la Ispravnicat, ca să dovedescă de 'i-a spart Ispravnicul zăpisul și de l'au pus Ispravnicul la închisore cu adevărat, după cum au însciințat Protopopul, către prea Sfinția sa părintele Mitropolitul și cu ce cuvânt de vinovăție l'au închis; așisderea să facă orânduimul Domniei mele cercetare cu amănuntul, ce jaf a făcut Ispravnicul preoților județului și să aducă Domniei mele pentru toate drăptă pliorforie în scris pre larg. — 1802, Octombre 30.

Vel Logofet.

Șătraru, precum toate acestea se copriind în anafora noastră, ce este cu lét. 1801 Iulie 2. Acum vedem, că iarăși se jăluesce Sfinția sa părintele Episcop, cerënd a se face cuviincioșa împlinire dreptului Episcopiei, adică tal. 67,68 ce mai sunt la Perdicaru și de la Tudor banii ce sunt asupra lui, după anafora noastră, plătiind numiții tacsildari și deciuiala Zăpciului, i cheltuiala ce au făcut Episcopia de când âmbă în judecată cu dênșii, la care jalbă a Sfinției sale fiind-că ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să arătăm pricina prin anafora în ce chip este, nu lipsim, după poruncă, a face Măriei tale arătare, că curgerea pricinii este după cum se coprinde mai sus și cât pentru Iancul Perdicaru i pentru Barociu, ne arată Zăpciul cel orânduit, că au răspuns banii ce au fost asupra lor, iar Tudor Iliat neplătindu'i nici până acum, îl aduse Zăpciul înaintea noastră, pre carele întrebându-l cu ce cuvânt se împotrivesce de nu răspunde dreptul Episcopiei? îl vëdum rezemându-se la o carte Isprăvnicescă, de la 13 ale trecutului Octombre, unde se vede, că vîndënd ei, adică tacsildarii rêmășițele Vinăriciului la un Constandin biv. Clucer de arie ot Câmpu-Lung, l'ar fi osândit pe acela ca să dea mila Episcopiei și cum întrebându-l Tudor de ce nu 'i-au dat, ar fi dis Constandin, că banii milii 'i ar fi dat în mâna Iancului Perdicar, dară cu acéstă carte nu pôte Tudor a se ajutara întru nimic, pentru că Episcopia nu are a face cu acel Constandin Clucer, căru'i 'i-au vëndut ei rêmășițurile, nici cu socotelile de dat și luat, ce va fi avënd tovarășiî între dênșii, ci dreptatea se caută spre tacsildar, pentru care fiind, că cei-l-alți doi tovarăși au rëpuns banii ce au fost a da după anafora noastră, dator este și Iliat a răspunde acei tal. 254,18 ce sunt asupra lui, ca un tovarăș ce au fost, însă tal. 169 bani 52, analogon ce l'au ajuns din talerii 508,37, care s'au orânduit a'i plăti câte trei și tal. 84,86, din tal. 169,52, analogon ce să orânduisse a'i da Barociu și în urmă îndreptându-se cu răvașul Perdicarului, au rëmas să-i plătescă tot Perdicaru dimpreună cu Tudor, carele fiind-că nu urmază din sineși a-i plăti, să fie luminată porunca Înălțimei tale, către Zăpciul cel orânduit, ca să'l ridice la închisóre până va plăti acești bani, iară pentru deciuiala Zăpciului, i cheltuiala ce cere părintele Episcop, a se răspunde de către tacsildari, ca unii ce au luat și au ținut banii milii fără de nici un cuvânt, rêmâne cum va fi luminată porunca Măriei tale.— 1801, Noembre 22.

Constantin Știrbei vel Vornic, Ștefan Văcărescu vel Vornic.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod

Teodor Iliat ne rêmăind odihnit la acéstă anafora a D-lor Veliților Boerî, s'au înfățișat la Divan înaintea Domniei mele cu..... Dichiu Vechilul Sfinției sale iubitor de Dumneđeș Episcopului Argeș, unde nu avu Teodor vre un alt cuvînt deosebit vrednic de împotrivire a se a se apëra de plata acestor bani, de cât numai după socotéla ce ar fi căutat el cu tovarășiî

săi înaintea Dumnélui vel Vist. Goleşcul, nu numai n'ar fi rămas asupra lui dintr'această milă vre-un ban, ci încă şi alţi bani buni ai lui ar fi asupra tovarăşilor săi, cerënd a se aduce acea socotélă de faţă să se vadă, căruia i s'au ăis, că de vreme ce împreună cu Barociu şi cu Perdicarul au fost şi el tacsildar de o potrivă şi câte-şi trei au făcut urmare împotriva ponturilor Domnesci, de au luat mila Episcopiei, cu drept cuvânt dară, işi cere Episcopia dreptul ei, iarăşi de la câteş trei şi din-că cei-l-alţi doi au plătit partea lor, dator este şi el a plăti aceşti bani şi apoi pôte să-şi caute socotéla cu cei-l-alţi tovarăşi între dênşii, drept acea cu cale fiind anafora Dumnelor Veliţilor Boeri, o întărim şi poruncim Zapciului celui orânduit, ca să împlinască banii ce se coprinde mai jos, acum fără de nici o prelungire de la Teodor Iliat, care fiind-că au pricinuit Episcopiei şi pagubă şi cheltuiélă fără nici un cuvânt, să plătescă la partea lui şi deciuiala zapciului.— 1802, Ianuarie 30.

Cod. XLIV, fila 72.

Prea Înălţate Dómne

Cu smerită anafora însciinţăm Măriei tale, că o Mariucă ăigancă a Sfintei Mitropolii, însoţindu-se cu un Negoită ăigan Domnesc prin cununie, la întâia Domniea Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilant, s'au fost şi hărăsit acest ăigan de Măria sa răposatului Serdar Constandin Neculescu şi Mitropolia cerëndu-şi ăiganca şi fetele ei, după judecăţile ce s'au urmat, s'au hotărît de către Seleful Măriei tale, Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, la lét 1800, Octombore 16, ca darul Domnesc să fie dar ne strămutat şi ăiganca cu fetele ei să fie tot sub stăpânirea casei răposatului Neculescu şi pentru dênsele să se dee Mitropoliei schimb, un sălaş de ăigani Domnesci şi de atunci până acum, nici o urmare nu s'au făcut acestei hotăriri, fiind Mitropolia păgubaşă de 5 suflete până astă-ăi pentru care rugăm pe Măria ta, să fie luminată poruncă, că orî să i se dee, pre un Stoica ăigan Domnesc cu patru feciori ce ţinea ăiganca, iară a Mitropoliei, orî să ni se dee chiar aceea Maria ăiganca Mitropoliei, cu 4 fete ale ei, ce au ţinut-o Negoită ăiganu cel hărăzit de Domnie; de acésta, şi anii Măriei tale de la Dumneău rugăm să fie mulţi şi fericiţi.— 1802, Ianuarie 21.

Dositeiu Mitropolitul

<i>Dobriţa</i>	} fetele ăigăncei
<i>Vlada</i>	
<i>Tudora</i>	
<i>Sanda</i>	

Io Mihail Constantin Suţul Vrd. i gospod

Intărim şi Domnia mea harul sfintei Mitropolii, de acest sălaş dintre ăiganii Domnesci şi poruncim Dumitale vel Armaş, să întrebî pe Domnia mea, ca să iaş poruncă de al face teslim.— 1802, Ianuarie 28.

Cod. XLIV, fila 63.

Școlă.

Nici o prefacere însemnată nu găsim în școlă, în scurta domnie a lui Mihai Suțu. Școlă continuă a existe, seaū mai drept vorbind a vegeta. Cu referință la școlă, nu aflarăm din domnia lui Mihai Suțu de cât vre-o două acte. Unul mai însemnat este anafora marelui vornic al obștirilor, din 20 Ianuarie 1802, prin care arată, motivat de jalba dată domnitorului, de Răducanul ucenicul școlii domnești, că acest școlar este «fecior de ómeni de cinste, dintre pământeni și se află și acum stăruind la învățatura cărții la școlă domnescă, din a căruia silință aū și prohorisit, luând putere de învățatură, dupe cum se vede și din sintesis al jalbei ce face către Înălțimea ta și mai virtos din tacirul dascărilor școlii domnesci m'am pliroforisit, că are și mai mare putere la învățatură, paradosind matematica, dar fiind fără părinți și mai virtos scăpătat și neavând vre-un ajutor de a'i lesni rivna și silința ce are spre învățatură, nu puțină zățicnelă a avut și are la procopselă, neavând nici cele trebuincioase cărți de învățatură și nici hrana vieței. Și acei taleri 7 ce'i are din mila domnească, léfă pe lună de la cutia milosteniei, dupe starea epitropiei în care se află acum, cu lipsa banilor, nu i-se dă pe tótă luna necontentit și ca să 'l tragă inima spre mai multă învățatură și ca să i se lesnescă rivna ce o are spre dēnsa și spre a se face pildă și la alți ficiori de boeri pământeni, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta, să i-se sporēscă leafa pre lună taleri 7 cu taleri 8, adică taleri 15 pre lună, care léfă să i-se mute, dupe cererea sa, de la cutia milosteniei la cutia școlilor, spre a-i lua cu înlesnire pe tótă luna, cu care să pótă să'și întēmpine cele trebuincioase spre învățatură». — 1802, Ianuarie 20.

Mihai Constantin Suțu aprobă intocmai propunerea acēsta¹.

Al doilea act este din 17 Februarie 1802. Mazilii și sătenii din satul Micești, județul Muscel, s'aū jăluit lui Mihai Suțu, că aū un dascăl anume Chiriță, care l'aū adus din alte părți pentru învățatura copiilor și pentru cântările bisericeii, fiind că numai un preot aū. Pre acest dascăl satul nu l'a pus la cislă pentru dăjdii, dar zapcii fără drept îl supără.

Sătenii se rógă, ca dascăl Chiriță să fie scutit de dăjdii, ca să păzēscă biserica «iar copiii ce se a învăța carte să 'l plătēscă fieș-care dupē cum se va întocmi». Marele vistier, cu anafora din 4 Ianuarie 1802, propune lui Mihai Suțu scutirea cerută și domnitorul

1. Cod. XLIV, fila 61.

hotăresce: «Dăm domnăsca noastră întărire la mâna lui Chiriță, ca să fie nedajnic și ne supărat spre a fi de ajutor la biserică și de învățatură copiilor satului». — 1802, Februarie 17.

Justiție.

În diferitele tribunale găsim orinduiți mai preste tot boeri pământeni. Așa la departamentele civile funcționează judecători ca Dumitrache Catargiu, Manolache Florescu paharnic, Vaarlam, Dimitrie Niculescu paharnic, Ioan Medelnicerul, iar la criminalion, în Februarie 1802, găsim pe Teodor Foti, Andronachie Habudeanu, Nicolae Serdaru, Constantin C. Caclica Medelniceriul.

Ca judecător la agie aflăm pre Ioan Crețeanu paharnic¹.

Nici o măsură mai deosebită nu aflăm luată de Mihai Suțu în sfera justiției. Să menționăm totuși unele acte.

I. Așa marele spătar Anastase (căreia mai apoi îi succede Hangeri) la 4 Novembre 1801, propune, că liberarea din temniță seaă ocnă să se facă deapurare pe chezașie, după nizamul dat de Mihai Suțu în prima lui domnie. Acel regulament, spătarul găsește că nu se mai aplică regulat, de aceea cere domnitorului poruncă către armași «că chezașiile tuturor vinovaților ce li se vor da de către Măria ta iertăciune, dupe ce își vor lua pedepșa lor, după luminata hotărîre ce se va da, fiind-că ei toți își dau chezași dupe obicei că nu se vor mai aluneca la fapte de hoții, să se trimetă acei chezași de armașie să li se cerceteze chezașia la spătărie, de este destoinică chezașia? și așa să se trecă la condica spătăriei, ca să fie sciuți și de la spătărie, se va da în scris de li s'aū primit chezașia ca să se sloboadă de la pușcărie să pôtă și poterele spătăresci a sci să apuce pe chezași să dee pe unii ca aceștia în totă vremea, când se aude de făcători de rele». — 1801, Noembre 4².

1. Veđi Cod. XLIV, filele 189, 190, 191, etc..., etc.

2. *Anaforaoa Dumnelui vel Spătar pentru chezași hoților ce se slobod cu poruncă de la Armășie.*

Prea Înălțate Dómne

Insciințez Înălțimii tale, că la orânduiala trebilor spătăriei, am luat pliroforie, că a fost nizam și pentru rânduiala hoților și tâlharilor încă din cea-l-altă fericită domnie dintăi a Măriei tale, că orî ce tâlhar și hoț să prinde la temnița criminalului, dupe judecata de acolo când sunt vre-unii a se slobođi dupe hotărîrea Domnăsca și a judecătii prin chezașie, acea chezașie are a se da la Spătărie, pentru că Spătăria este îndatorată a păzi pururea liniștea locuitorilor,

Domnitorul Mihai Suțu în rezoluțiunea pusă pe anafora, amintind că nizamul a existat încă din 1780 și din cea-l-altă domnie a sa, din Iulie 1792, hotărăscesc «ca pe chezașii vinovaților și a gazdelor lor, cari prin pecetea Domniei mele dobândesc slobodenie de la închisórea pușcării să 'i trimită Armășia și cu Judecătórii pușcării și la Spătărie spre a se face și acolo cunoscuți de vrednici prin cercetarea

de către făcători de rele, căci acei nărăviți la hoții orî când se slobod prin chezași, și Spătăria dă scire dupe alocurea din tótă țeara Măriei tale, caută pre chezașii acelor hoți, ca să se vadă de sunt de față, seaŭ lipsind în hoții iarăși, și când nu sunt de față se apucă acei chezași a da séma, și sunt îndatorăți a răspunde la orî-ce pentru dênșii și cu acest nizam sunt îngrijați hoții de a se părăsi de fapte rele, căci Spătăria îi vinéză cu poterile, iară altă dregătorie nu are acéstă datorie să risipéscă poterî prin țeară, și de acéstă anafora se va da Măriei tale piroforia și din condicile Divanului, dară precum am cunoscut acum, curgerea acesteî trebî este fără de acest nizam ce se urma, pentru că de când m'ai cinstit Măria ta cu dregătoria Spătăriei, s'aŭ întemplat a lua însciințare de iviri de hoți la județul Slam-Rômnic, și căutând la Condicile ce aŭ fost ale Spătăriei, se vede neurmată tréba acésta cu a fi însciințați Spătăriei, chezașii celor slobodiți hoți de la temnița Crementalionului, ca să se pótă face cercetare prin chezașii hoților, de sunt hoții în hrană dréptă, seaŭ lipsesc iarăși în hoții, și să pótă Spătăria a'i căuta cu potere și a'i prinde și a se vėdi și vina chezașilor lor; de aceea mă rog Măriei tale, ca să se pótă păzi liniștea de obște a locuitorilor țerii Măriei tale, să se întărăscă acéstă prea plecată anafora cu luminata poruncă a Măriei tale, către Armășie, ca chezașiile tuturor vinovaților, ce li se va da de către Măria ta, în vreme, iertăciune, dupe ce și vor lua pedepsile lor dupe luminata hotărîre ce se va da, fiind că ei toți își dau chezașii dupe obiceiŭ, că nu se vor mai aluneca la fapte de hoții, să se trimită acei chezași de la Armășie, ca să li să cerceteze chezașia la Spătărie, de este destoinică chezașia, și așa să se trecă la condica Spătăriei, ca să fie sciuți, și de la Spătărie se va da în scris de li s'aŭ primit chezașia, ca să se slobodă de la pușcărie, să pótă și poterile spătărescî a și să apuce pe chezași să dee pe unii ca aceștia în tótă vremea, când se aude de făcători de rele; acest nizam s'a urmat de apururea, și de se va găsi cu cale de Inalta Măriei tale înțelepciune, să se urmeze și de acum înainte acéstă bună orânduială, ca să se pótă păzi liniștea țerii de către făcători de rele, și cum va fi bună hotărîrea Măriei tale. — 1801, Noembre 4.

Anastasiu vel Spătar.

Io Mihail Const. Suțul Vvd. i. gpod. zem. Vlahiscoie.

Fiind-că pentru părăsirea desevêșit acelor hoți și făcători de rău, cari aŭ dobândit o dată ertăciune, și iarăși a mai cutezat să se cerce în urmări rele, este trebuincios și cu cale acest nizam al chezașilor, precum ni-l arată Dumnélui vel. Spătar, care-l găsim Domnia-mea în condicile divanului, că aŭ fost dat, atât în cea-l-altă domnie a noastră, la lét 1792 Iulie, cât și mai dinainte de la lét 1780, ca pe chezașii vinovaților și gazdele lor, ce prin pecetea

ce li se va face și dupe pliroforia în scris ce vor primi de la Spătărie, așa să se slobodă. Poruncim Domniei tale vel Armaș, i Dumnea vóstră judecătorilor depart. criminalion, că acest nizam al chezașilor să 'l urmați negreșit, dar și Domnia sa vel. Spătar poruncim, ca când acei chezași când se vor arêta la Armășie nu 'i va găsi spătăria destoinici și se vor aduce la Spătărie alții vrednici, să aibă Spătăria datorie a trimite ca să se trecă și în condica pușcăriei, chezașiile lor, spre a fi și acolo știuți.—(1801 Noembre 1).

Mai aducem la rubrica justiției următoarele acte:

- a) acte de *iotesie*, adică de adoptare de copii ¹;
- b) o curiosă sentință prin care justiția admite că sêrutarea între un tânăr și o tineră înainte de cununie, echivalăză cu logodna prin inel ²;
- c) diverse grațieri din ocnă, între cari cea a lui Vênturache Țiganul ³;
- d) acte de surghiunuri ⁴;
- e) procese de muieri și fete, reclamând ca bărbați ómenî cari nu le vor, acuzându-i că le-au necinstit seaă că le-au promis căsătorie ⁵;
- f) procesul unui sat care a bătut un stegar de vênători ⁶;
- g) moratorium de șese ani, acordat unui neguțator, în loc de a fi declarat falit. În acest act justiția și Domnitorul stabilesc un fel de concordat și obligă pre minoritatea creditorilor să acorde moratorium de 6 ani, la care aă aderat majoritatea creditorilor ⁷.

Domniei mele dobândesc slobodenie de la închisórea pușcării, să-i trimiță Armășia, i cu judecătorii pușcăriei la Spătărie, spre a se face și acolo cunoscuți de vrednici prin cercetarea ce li se va face, și dupe pliroforia în scris ce vor primi de la Spătărie, așa să se slobodă; poruncim dară D-tale vel Armaș, i D-vóstră Judecătorilor departamentului cremenalion, ca acest nizam al chezașilor să 'l urmați negreșit, dară și D-tale vel. Spătar poruncim, ca când acei chezași ce se vor arêta la Armășie, nu-i va găsi Spătăria destoinici, și se vor aduce la Spătărie alții vrednici, să aibă Spătăria datorie ca să se trecă și în condica pușcăriei chezașiile lor, spre a fi și acolo știuți. — 1802, Noembre 5.

Coă XLIV. fila 2.

1. Cod. XXXIV, filele 36 și 147.
2. Cod. XLIV, fila 66.
3. Cod. XLIV, filele 34 și 63.
4. Veđi filele 49 și 65.
5. Cod. XLIV, filele 55 și 168.
6. Cod. XLIV, fila 141.
7. Cod. XLIV, fila 136.

Dăm în note mai jos, diversele aceste acte și încă și altele de asemenea natură¹, deși nu vom conserva la aceste note numai de

1. Logodnă prin sărutare.

Ilinca Bucșănésca cu Rusin Caragic de la Vâlcea pentru logodna ce au făcut cu fie-sa, în urmă a întors'o.

Prea Înălțate Dōmne.

După jalba ce a dat Măriei tale Dumnélui Rusin Caragic, biv. 3-lea Logof. din jud. Vâlcea, dicēnd, că avēnd o copilă de căsătorit, doi ani sunt de când i s'ar fi făcut cerere de Dumneaei Ilinca Bucșănésca pentru un copil al Dumnéei, prin Iamandi Râmnicēanul postelnicel, ginerele Dumnéei de la sud Vâlcea, și după învoială-î, primirea de fōie de zestre și logodnă cu vedere, și punere de soroc pentru nuntă, l'a tot prelungit pentru sēvēșirea nunții 14 luni, când apoi s'ar fi pomenit cu fōia de zestre trimisă înapoi, și cu adăogire peste puțința sa, dāndu-î să înțelégă că 'și-a găsit norocire mai bună la altă parte, precum că 'și-ar fi căsătorit copilul dupe alta, cerēnd a i se împlini cheltuiala ce a făcut; ni se poruncește de către Măria ta, ca să cercetăm. Următori fiind luminatei porunci Măriei tale, i-am înfățișat înaintea noastră pe amēndouē părțile, și cercetāndu-le pricina cu amēruntul, cu tōte că Bucșănésca āmblă a se ajuta cu cuvēnt că n'a fost logodnă cu schimbare de inele, dupe cum este obiceiul, și Rusin logf. ne arată împotrivă, că facerea logodnei a fost într'acestaș chip, adică după ce s'a făcut cu vedere, tinerul neavēnd inele lingă dēnsul, prin povățuirea lui Iamandi cumnatul-sēu, ginerele și vechilul pîritei, a făcut sărutare tinerei cu darea de dar din partea tinerului, și cu *Ecpefonima* din partea lui Iamandi cumnatu-sōu, că acēsta este logodnă, apoi avēnd Iamandi și ospēțul gătit, a mers de s'au ospătat cu toți, fiind și adunare mai multe obrazē cinstite, și heretismosul după obiceiul logodnelor, dară tot neodihnindu-se Rusin -că a intrat în cheltuielă, până a primit scrisōre de la pîrâta prin care i dă titlu de cuseru și fi și de noră, care ne o arētă de o vēdum, scrisă de la lét 1799, April 23, iscălită chiar de mâna pîrâtei; ne mai arată și un răvaș iscălit de mai sus ȕisul Iamandi, de la April 1, a trecutului an, când să vede că i s'au fost trimis fōia înapoi cu acea adăogire la zestre din partea pîritei, prin care răvaș însu-și Iamandi mărturisesce că are dreptate să-și caute tōtă cheltuiela și cinstea. Decī după aceste doveđi netăgăduite nici de pîrîta, nu putem ȕice că Rusin n'a avut cuvīnt temeinic a intra în cheltuielă, nici pe pîrîta că o pōte ajuta la dreptate, cu cuvīnt, ce ȕice că nu s'a făcut cu schimburi de inele, ci noi găsim cu cale ca să plătescă Bucșănésca lui Rusin logofētu, dupe porunca pravilii, cheltuiela ce o arată în deosebită fōie, cu coprindere de 15 condeie, iară suma pest: tot taleri 443 bani 78, însă de 'i va putea apostisi cu doveđi, și mărturii vrednice, că cu adevērat i-a cheltuit la acelea lucruri, și atāta sumă, iară nu mai puțină, precum însă-și se făgădui, și ȕise că lucrurile sunt de față la casa Dumisale, omenii prin care și de la care le-au cumpērat, și cu ce preț iarăși sunt de față și vor arēta, hotărîrea însă cea desēvēșit, rēmāne a se face de către Înălțimea ta. — 1801, Decembrie. 9.

Al Măriei tale către Dumneșeu rugător fierbinte, și smerit părinte sufletesc.

Dositeiu Mitropolit.

cât ordinea în care am grăit mai sus despre ele. Cu deosebire atra-

Io Mihail Cost. Suțul Vod. i gpod. Zem Vlahisioie.

Iiinea Bucșănésca neremăind odihnită la anafora a prea sfinției sale părintelui Mitropolit, s'a înfățișat și la Divan, înaintea Domniei mele cu Rusin biv. 3-lea log., dicând Iiinea, că nefăcându-se atunci schimbarea de inele dupe obicei, nu i-ar fi logodna sêvêșită, iară nu putu tăgădui iarăși înaintea noastră celea urmate atunci între Iamandi, ginerele și vechilul ei, i Dumitrache fiul ei cu Rusin logofetu și cu fiica lui, adică înfățișarea și vederea tinerilor, primirea și invoiala cu plăcere despre amêndouê părțile, cum și sârutarea tinerilor, i glăsuirea ce a făcut Iamandi dicând, că acêsta-i logodnă, dându-i tînêrul dar fetii din partea lui, dupe care acestea, când și însuși Bucșănésca în urmă prin scrisoarea ce a scris către Rusin, l'a numit de cuscru și pe fiica lui de noră, dreptate a avut Rusin a se rezăma întru aceste temeuri și a face cheltuelile ce au fost următore și trebuinciose în pricina acêsta; cu tôte acestea fiind că nici Rusin nu rêmâne a fi cu totul păgubit de acelea haine ce a făcut în vreme ce pôte să le metahirisescă iarăși în trebuința fiicei sale, am chibzuit Domnia, mea un mijloc mai cumpenit spre amêndouê părțile, și am hotărît ca dovedind Rusin acêsta sumă de taleri 443, cheltuială adevêrată, să aibă Bucșănésca a plăti pe jumătate tal. 221,60; rêmăind și hainele a fi tôte ale lui Rusin, și cu acêsta să fie isbrăniți și Zapciu să facă urmare dupe hotărîre.— 1802, Ghenarie 1.

Cod. XLIV, fila 65 verso și 66.

Iotesii.

Prea Înălțate Dômne

Ecaterina ce au fost soția lui Constandin Evstrate biv vel Vist. prin jalba ce au dat, dice, că cu soțul ei ne avênd copii, au luat o copilă mică din fașe, pre care amêndoi într'o unire au hotărît'o fiică de suflet și murind soțul ei, de sunt cincî ani, au crescut'o ea pre copilă, până au venit în vârsta cea dupê pravilă și acum vrênd a o căsători îi dă zestre celea ce 'i-au fost prin a ei putință și ca nu care cumvaș să aibă pre urmă vre-o supêrare de către cinevaș, cere până se află în viêtă ași întări facerea de fiică de suflet către acêsta copilă Ancuța și siguranța zestrelor ce'i dă, vrênd acum să o mărite; în dosul căreia jâlbî ni se poruncesce de către Înălțimea ta, să cercetăm jalba și cererea ce face, să vedem și copriinderea hrisovului, ce cu socotela de obște s'au făcut, pentru facerea copiilor de suflet și să arêtăm Măriei tale cu anafora. Dupê luminată porunca Înălțimei tale, am citit hrisovul Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, ce cu sîat de obște s'au făcut în anul trecut Decembre 30 și vêdum, că întâi se dă voie bărbatului împreună cu soția lui, a face fiu de suflet, însă amêndoi să facă tot pre unul; așisderea și muieră iarăși i se dă voie să facă fiu de suflet, ori de au fost stêrpă, seaș de au făcut copii și au murit și dupê povêuirea de la cap al șeaselea, am chiămat înaintea noastră pe jăluitoarea, căreia făcêndu'i cercetare, ne arată, că pe copila acêsta încă din fașe au luat'o dimpreună cu bărbatul seșu, hotărîndu-o de atunci fiică de suflet și nici părinți, nici alte

gem atențiunea lectorelui asupra actelor de *iotesii* și a *moratoriului* de 6 ani.

rude nu are; am cerut dară diata soțului ei, ca să vedem ce rânduială face pentru această copilă și ne-au arătat de o vechime, cu lét 1796 Martie 17, adevărită atât de alte mărturii de credință, cât și de mâna smeritului Mitropolit și vechim averea soțului ei puțină, din care avere împărtășește atât pe această copilă, cât și pre jăluitoarea soție, făcând pre jăluitoarea clironomă desevârșit și o îndatorește pentru măritatul copilei; deci cu toate că este cunoscut și de ființa pricinii, că copila este fiică de suflet făcută de mai înainte, dară puterea după diată fiind în mâna jăluitoarei, mai vârtos având și ea osebite zestrele ei, din care zestre sunt și o pereche de case aici în Bucuresci, ce le dă zestre, întrebând-o ne-am îndestulat și ne-am încredințat și din graiul ei, că cu buna voie ei o mărturisește și o arată de fiica ei de suflet, că a făcut-o mai dinainte și clironomă după a ei petrecanie pre mult puțin aci, într'a căruia milă își încredințază și căutarea ei de suflet și așa după orânduiala Domnescului hrisov, fiind primită urmarea și cererea jăluitoarei și volnică a da fie seî Ancuții ori dintr'ale ei, ori dintr'ale bărbatului cea-ce va vrea, se cuvine a se da și luminată întărirea Măriei tale, pentru mai bună întemeierea iotesiei asupra Ancuței. — 1801, Noembrie 27.

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod Zem. Vlahiscoie

După anafora ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit și cu Dumnélui vel Logofet de țeara de sus, întărim și Domnia mea iotesia acestei Ancuți, ca să fie neștrămutată, urmându-se după cum se coprinde mai jos. — 1802, Decemvre 7.

Cod. XLIV, fila 147.

Prea Înălțat: Dómne

Iordache Neculescu biv vel Sluger, împreună cu soția Dumnélui Ecaterina, prin jalba ce au dat Măriei tale arătă, că copiii ce au avut născuți din Dumnélor murind și ne mai având nădejde a dobândi copii, au luat încă din fașă de cum s'au născut, pre un copil al frate-séu, Sêrdar Constandin Neculescu, pre carele de atunci l'au dus la prea Sfinția sa răposatul Mitropolit Cozma de l'au arătat, că pre acest copil l'au hotărît Dumnélor a le fi fiu de suflet și l'au rugat de l'au botezat, puindu'i numele Constandin și Dumnélor l'au crescut, silindu-se spre a lui procopselă pre carele ca pre un copil de suflet, ce încă mai d'inainte l'au făcut și are să'l lase și clironom, să le caute și sufletele după petrecania Dumnélor și să urmeze Dieții, ci încă de cum s'au făcut, împărtășind și pre rudele celea de aproape ce sunt și din partea Slugerului și ca nu care cumvași, în urmă să fie pricină de judecări, după hotărîrea ce prin hrisov au făcut Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, ca iotesiile să se facă prin cercetare cu întărire Domnescă; de cea se rógă, ca să i se deie și mai înainte întărirea Măriei tale asupra facerii acestui fiu de suflet, pentru cea desevârșită întemeiere; la care jalbă ni se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să cercetăm cererea ce face, să vedem și rânduiala hrisovului ce cu sfatu

Acest moratoriū de o lungime așa de mare, este din cele mai rare ce am întelnit până acum.

de obște s'au făcut pentru iotesii și să arătăm Măriei tale. Următorii fiind lunatei porunci, am citit hrisovul Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, carele în anul trecut, cu sfat de obște, s'au făcut pentru rândul iotesiei și vedum, la capul d'irtăi, că se da voie și bărbatului d'impreună cu soția lui a face fi de suflet, însă amendoii să facă tot pre unul, iară nu fieș-care din casnici deosebit câte unul, apoi iarăși după povățuirea hrisovului ce se coprinde la al 6-lea cap., am chiămat înaintea noastră pre sluger împreună cu soția Dumnelui, i Serdăreasa muma copilului, fiind-că tată-său este mort și întrebând pe amendouă părțile, ne-am îndestulat și ne-am încredințat și chiar din graiu Dumnelor, că darea și primirea copilului de suflet este cu înduplicarea și totă voința atât a Dumneei Serdăresii i a Dumnelui Sluggerului și a soției Dumnelui; decî Sluggerul neavend copii cu soția Dumnelui, nici nădejde a face fi, fiind trecuți în vârsta bătrânețelor și avend voie, după luminat hrisov, a face fi de suflet, d'impreună cu soția Dumnelui, și fiind și cu voia și primirea mumei ce i firesci și spre folosul copilului spre mai bună creștere și sporire, de vreme ce fără tată fiind și mamă veduvă scăpătată și însărcinată și cu alți copii, își dobândesce copilul norocul său, intrând în casă cinstită și chivernisită; de aceea dară am găsit bună și primită cererea și rugăciunea Sluggerului și a soției Dumnelui, ce face către Măria ta, fiind următoare chiar după orânduiala ce este alcătuită prin hrisov; pentru care după luminată poruncă, nu lipsim a arăta Înălțimei tale, ca să se deo luminată întărire asupra facerei acestei iotesii a lui Constandin copilul fiul Serdăresei Lucsandrei. — 1801, Decemvre 10.

Dositeiu al Ungro-vlahiei, Scarlat Ghica biv vel Ban.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahiscao

După anaforaoa ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit și cu Dumnelui vel Logofăt de țeara de sus, întărim și Domnia mea iotesia acestui Constandin, ca să i fie nestrămutată, urmându-se după cum se coprinde mai jos. — 1801, Decemvre 16.

Cod. XLIV. fila 36.

Moratorium.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale, de la această jalbă, ce au dat către Înălțimea ta numitul Dragnea jăluitorul pentru datoria ce are a plăti, am chibzuit mai întâi cercetarea și alegerea ce s'au făcut de la judecata Spătăriei, după anaforaoa ce o am vedut din 20 ale trecutului Iunie, coprindețore, ca să aibă jăluitorul Dragnea soroc de șese ani, precum s'au mulțămît cei mai mulți creditorii cu sumă mai mare, apoi s'au chiămat cu Zapeiul Spătăresc și acei doi creditorii Hristofor: Zota Gelep, i Panait Țigara, proin Staroste de neguțatori, cari n'au primit să adaste pe jăluitor până la disul soroc și cât pentru Hristofor Gelep, luași înțelegere că ar fi lipsind în tréba lui la Brașov, iară Starostea Țigara, nici de cum nu au voit a veni, dicend că este bolnav, nici pre Vechilul

Motivarea «sorocului» se face numai pe lipsa constatată de avere a datornicului și pe împrejurarea, că cei mai mari creditorii au pri-

lui Dinache gineri-său, ce s'au arătat la întâia cercetare nu l'au primit, căci răspuns în scris nu au trimis, a da judecării, ca să se facă o cuviincioasă urmărire, să-și potă și jăluitorul a-și căuta de oșeș-care agonisită, atât pentru plata datoriei, cât și pentru hrana vieței lui și a casei ce o are, ci fiind-că după pliroforia ce am luat de la numita anafora a Spătăriei, în destulă cercetare s'au făcut atunci de starea jăluitorului și creditorii nu au putut dovedi nici un avut spre împlinirea datoriei lor, măcar pre jumătate, și de vreme ce că toți cei-l-alți creditorii, cu mai multă sumă de bani, decât a cestor doi numiți, au primit și s'au mulțămît al adesta pre jăluitorul, datornicul lor, până la sorocul ce i s'au pus de la judecată, se găsește cu cale, după tot cuvântul dreptăței, ca și acești doi creditorii, adică Hristofor Zota și Panait Țigara, să fie primitorii voinței celor-l-alți creditorii, cu sumă mai mare, cu al adesta în soroc de șase ani, precum se coprinde în dișa anafora a Spătăriei, care se va vedea și de către Înălțimea ta, fiind cu bună întocmire, neavând și nici un cuvânt împotriva, fără numai o răutate a ținea pre om zălogit, fără a nu putea să-și caute după cum au dis, de chivernisela vieței, și spre a se agonisi și pentru plata datoriei, ci de se va găsi cu cale și de cătră Înalta înțelepciune a Măriei tale, să se întărească anafora și cu luminată porunca Măriei tale, cu ași urma și ași păzi alegerea ce s'au făcut atunci de la judecata Spătăriei, căci de se va mai prelungi jăluitorul de către acești doi numiți creditorii, vremea sorocului se apropie și el nici o căpățuire nu pôte face pentru plata datoriei, fiindu se zălogit și pere și de agonisita vieței lui. Iară hotărîrea... iproci. — 1802, Februarie 3.

Anastasiu vel Spătar, Dimitrie Stolnic.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahisocie

S'au citit înaintea Domniei mele anafora ce ne face Dumnelui vel. Spătar, din care pliroforisindu-ne, că datornicii cei mai mulți și cu sumă mai mare, pliroforisiți fiind de starea jăluitorului, au primit de i-au dat sorocul de șase ani, iară acești doi numai, cari după ce sunt cu sumă mai puțină și trebuie după orânduială a fi următorii celor mai mulți și cu suma cea mai mare, apoi și chemat fiind la judecată cel ce se află aici, spre a arăta și a dovedi pre jăluitorii în vre-o stare, următorii n'au fost, din care s'au făcut cunoscut, că nici ei nu pot face vre-o dovadă împotriva, drept acea întărim anafora Spătăriei, ca pentru toți să aibă sorocul ce i s'au dat de la judecată și împotriva să nu'l supere. — 1802, Februarie 10.

Cod. XLIV, fila 153, verso.

Promisiune de căsătorie.

Prea Înălțate Dómne

Din luminată porunca Înălțimei tale, prin Zapciul Vătaf de păhărniceii, astăzi la Ghenarie 28, s'a înfățișat la judecată Saffa femeea, din Bucuresci, cu jalbă ce a dat la Ghenarie 18, asupra unui Petre, dicând că ea fiind veduvă și străină, se află slujind la casa cinstită, pentru agonisita hrana vieții, în anul

mit să se acorde acest moratorium. Un alt act adus în note, oglindesc moravurile timpului, cât privesce căsătoria. Singură promisiunea de cununie ajunge une-orî ca copilul născut *înainte de cununie* să de-

trecut, un Apostol Cojocar, de aici, cu multe făgădueli ce i-a arătat, s'a legat de dînsa, ca să o ia întru căsătorie prin cununie, după care a lui făgăduială s'a încredințat, supuindu-se voii lui, a și rămas îngreuiată de dînsul, și când era să nască, numitul a vrut să 'și strămute făgăduiala sa, apoi dupe jalba ce dice jăluitoarea că a dat prea Sfinției sale părintelui Mitropolit, nu 'și-a tăgăduit urmarea faptei, ci a rămas a se și cununa după sărbătorile Pascelui trecut, și apropiindu-se vremea nasterii, numitul Apostol a dus pe jăluitoarea la o căscioră a lui, aici în București, unde a și născut copilul, și până a nu-și împlini dîile după facere, a plecat acel Apostol de aici cam bolnav, dicînd că merge la Cîmpina să-și vadă rudele sale, unde acolo s'a întemplat de a și murit, acum s'a sculat păritul Petre, să o dea din casă afară, că n'are trebă, pentru care cere dreptate, cu a-î rămănea acea căscioră pe seama copilului, și a șede și ea într'ênsa să munciască cu mînilor, și să hrănescă și copilul, arătându-ne și anaforoa părinților Clerici ai sfintei Mitropolii, Chiriu Dositeiu ce este întărită cu pecetea prea Sfinției sale părintelui Mitropolit Chiriu Dositeiu, scrisă din anul trecut, Februar 20, lét 1801, cu arătare că le-a făcut tot felul de cercetare, și n'a tăgăduit Apostol, că a avut împreunare cu Safta jăluitoarea, dară a avut și o oreș-care bănuială că va fi păcătuit și cu alții, iară nu numai cu el, și după încredințarea ce a făcut Safta, prin blăstem, s'a mulțămît și Apostol a o lua de soție, dând și zăpis la sfînta Mitropolie, apoi a făcut Clericii și cercetare Saftei, pentru Petre, bărbatul său cel d'întâi, până a nu se izbrăni de acela, cum s'a îndrăznit voinței lui Apostol, și ar fi răspuns că cincî ani sunt și mai bine de când a fugit, și nu 'i-a trimis nici o cheltuială, nici 'l-a mai vîdut în ochii ei, care și acêsta prin doveđi, ómeni vrednici de credință, s'a dovedit chiar de nașul ei, că sunt opt ani de când a fugit, și jăluitoarei nu 'i-a trimis într'acei ani de cheltuială, nici vre-o scrisóre, nici că scie de trăsce seau este mort, în care anafora a Clericilor, vîdum și noi, că hotăresce și prea Sfinția sa, mai întâi de curgerea pricinii a jăluitoarei cu Petre, bărbatul ei cel d'întâi, carele prin mărturii s'a dovedit numitul, lipsit de la dînsa de sunt opt ani trecuți, după porunca pravilei să rămăe despărțiți, iară pentru pricina ce a avut cu Apostol Cojocar, dupe cercetarea ce însuși și prea Sfinția sa a făcut, arată că Apostol este bine urmată fapta lui, dară a primit Safta jăluitoarea carte de blăstem spre depărtarea bănuelii lui Apostol, și hotăresce prea Sfinția sa, că dupe sîntele Pasci să se cunune amêndoî, după legătura ce a dat Apostol prin zăpis, față fiind și păritul răspuse, că el nu este nici o rudă cu acest mort, decăt are a lua și el de la dînsul tal. 200, cu dobândă și cu soroc de un an, voesce ca să-î vîndă casa pe care o are amanet și să-și împlinescă banii, arătându-ne și zăpisul datoriei scris din anul trecut, Sept. 26, iscălit Apostol Teodor platnic, cu arătare că avênd trebuință de banî s'a împrumutat la păritul Petre logofetul cu tal. 200, cu ostenéla câte tal. unul la sută pe lună și cu soroc de un an, și alt zăpis scris tot din anul trecut, Noembre 19, iscălit iarăș Apostol Teodor, în care arată, că pentru tal. 200 ce este dator păritului, cu deosebit zăpis și cu dobândă, vrênd să plece la Cîmpina fiind bolnav și cerêndu'î banî el și ne-avênd să-î dea, 'i-a dat

vină moștenitorul averei celui mort înainte de a 'și împlini promisiunea de cununie.

E de mirare să aflăm grațieri de Ocnă pe chezășie a unor hoți,

două zapise amanet ale casei cu via ce este în mahalaua Ceauș-Radu, făcându-l pre pîritul și Vechil, ca să porțe grijă de casă, și de va eși vre-un mușteriu ca să o cumpere să 'l înștiințeze, și cu ce preț 'l va înștiința Apostol pre pîritul să vină casa i grădina și să-'și oprască banii cu dobînda lor, iară ce va mai prisosi să-'i trimetă lui; împotriva răspunse jăluitoarea, că acel Apostol unde a murit acolo la Cîmpina, 'i-a rămas bani și alte calabalicuri, din care pôte a-'și împlini Petre pîritul datorია lui, după cum chiar și pîritul arată judecătii, că la plecarea când s'a dus Apostol la Cîmpina, ar fi ȓis, către Petre că are bani, legându-se să-'și plătiască datorია lui, dară pôte 'i va fi bóla îndelungată, să se afle pre lingă densusul să se caute, iară de nu, îi ȓiseră amêdoue părțile că are la Cîmpina un frate și o soră. Decî acéstă pricină se împarte în trei, întâi pentru copil, al doilea pentru rudenie, al'treilea pentru datorie; la cel d'întâi, pentru copil, ȓicem că fiind cu hotărîrea prea Sfinției sale pîrintelui Mitropolit, să se cunune jăluitoarea cu Apostol Cojocaru, ce a murit, pe temeiul pe copilul lor, și în urmă, fie că nu s'a sêvêșit cununia, fie ori-ce pricină de s'a zătignit, judecata cunósce pe jăluitoarea de femeea lui Apostol, și pre copil de copilul lor, și clironom la perusia lui; la al doilea, pentru rudenie ȓicem, că neputênd jăluitoarea a merge la Cîmpina, fiind scăpătată și cu copil mic, și mai vêrtos vreme de iarnă, găsım cu cale să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnêlor Boerii Ispravnicii din sud. *Prahova*, ca pre acelea rude ce ȓic amêdoue părțile, că pre acel Apostol să se aducă aici, ca să se judece de cele rêmase, pentru că a murit Apostol pre mânilor; la al treilea, pentru datorie, ȓicem, că dupe ce se va judeca jăluitoarea cu rudeniile mortului, adică ale bărbatu-sêu, de va eși cevaș, să se dea la datorie, ca să rêmăe casa copilului, iară de nu va scóte cevaș, atunci se va hotărî și pentru acéstă casă; iară cea desêvêșit hotărîre rêmăne, a se face de către Înălțimea ta. — 1802, Ghenarie 29.

Dimitrie Cluceru, Manolache Florescu Paharnic, Nicolae Stolnicu, Atanasie Amira, Alecsandru Slujeru, Vasile Sărdaru.

Io Mihail Cost. Suțul Vcd. i gpod.

Dupe anaforaoa Departamentului, la care și amêdoue părțile ce s'au înfățișat la judecată, au rêmas multămiți, dând și adeverință după orânduială, la logofetia Divanului, iscălită și de zapiul cel orânduit, volnicim pre sluga Domniei mele Paharnicul, să mêrgă la sud. *Prahova*, de unde prin scirea Ispravnicilor, aducênd și pre cele-l-alte părți, să-'i înfățișeze la judecată, ca să ia pricina izbrănire. — 1802, Februarie 13.

Cod. XLIV, fila 106 verso și 107.

Grațiare de la Ocnă.

Prea Înălțate Dómne

Dupe acóstă luminată poruncă a Măriei tale, făcênd cercetare pricini și ne îndestulăm din condica de vinovăție ot lét 1800, subt No. 18, cu coprindere

care fuseseră dovedite de justiție nu numai că au jăfuit dar că au și

că un Badea, fiul acestui David jăluitor, cioban Bellicciu fiind, s'au împreunat cu alți șese tovarăși ai lui și pornindu-se spre tâlhării au prădat în sud Olt pe șese locuitori de prin sate, cu bani și cu bórfe, au jăfuit în drum și pre un călător și pre un cioban l'au căsnit cu arsură de foc, după ale căruia fapte s'au osândit de către Măria sa Alexandru Vodă Moruz, de s'au purtat cu bătaie prin târg și la ocnă, în soroc de doi ani, de la 17 ale lui Iulie din lét 800, de este un an și opt luni, de acésta nu lipsim a însciința Măriei tale.— 1802, Februarie 3.

Teodor Fotino Sărdar, Manolache Topliceanu Clucer, Andronache Hăbudén.

Io Mihail Constantin Suțul Vvd. i gospod

Fiind-că sorocul cel orînduit al osînditului s'au apropiat a se împlini, poruncim și l'ertăm ca să se slobodă cu vrednică chizășie și Dumnéta vel Armaș să i se facă itlacul Domniei mele.—1802, Februarie 11.

Cod. XLIV, fila 102.

Hoți.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminată porunca Măriei tale, de la acéstă alăturată jalbă, făcend cercetare pricinei, ne îndestulăm din cercetările tot a acestui departament, ce s'au făcut încă din lét 99 Octombree, cu coprindere, că în primévára aceluî următor an, eșind în teară despre Dunăre o cétă de liude 12 tâlhari, mai întâi au călcat casa numitului jăluitor Rusin, locuitor din satul Vărăștii, sud Ilfov și altor trei sătenî tot de acolo, cărora li s'au prădat avutul, luânduli-se bani gata tal. 747 și alte multe lucruri, apoi din tâlhari prinđându-se numai trei (3) adică un Grigorie, ce le-au fost căpetenie, cu alți doi tovarăși ai lui, și cercetându-se, după relele lor urmări s'au osîndit vinovații spre pedépsă la ocnă, unde sunt și acum; iară pentru pagubele celor prădați, precum se arată mai sus, după ce s'au împlinit numai tal. 261, însu tal. 100 ce s'au luat de la doi locuitori învinovați de gazde tâlharilor și cu cea-ce s'au găsit asupra celor prinși tâlhari, au rămas cusur tal. 486 cum și lucrurile ce s'au luat de la numiții păgubași; ci fiind-că numitul jăluitor arată, că din cei scăpați tâlhari unul anume Dinul, feciorul lui Ión al Bani, din satul Ulmeni, care acesta s'au făcut prodotis către tovarășul său, de s'au prădat jăluitorul, acum au eșit de față și cu nume de ostaș supus la Deli-bașa al Măriei tale, se află la casa tatălui său; de la judecată se găsește cu cale, ca să fie luminată porunca Înălțimei tale, către Dumnélui Deli-bașa, să orânduiască ómeni vrednici, ca să'l prinđă negreșit și cu pază să'l aducă să'l dee la temniță, în cercetarea acestei judecăți spre a se face împlinirea pagubelor, cum și lui să i se facă cuviinciosă pedépsă, ca să nu mai îndrăsnescă a se mai porni de acum în rele fapte. Iară hotărîrea.... — 1803, Ianuarie 13.

Teodor Fotino Serdar, Manolache Topliceanu Clucer, Andonache Hăbudén

torturat pre cei prădați; nu' era tocmai mijlocul de a se ajunge la stêrpirea hoților!

Io Mihail Constantin Suful Vod. i gospod

Cu cale fiind anafora acésta a departamentului, poruncim Domnia mea, Deli-bașa al nostru să orînduesci ómenî vrednici, să mîergă să prinđă pe acest Dinu negreșit și cu bună pază să'l aducă aici și să'l dee în cercetarea judecătii departamentului. — 1802, Februarie 2.

Cod. XLIV, fila 81 verso.

Justiție.

Prea Înălțate Dómne

Dupe luminată poruncă Înălțimei tale, orânduitul Zapoii, vetaf de Divan, înfățișând înaintea noastră pre jăluitorul acesta Iordache Polcovnicu, cu Panait Ponciu, de la Câmpina județul Prahova, prin vechilu Mărgărit nepotu său i cu Șătrariu Constandin Lupoianu, prin vechilul Constandin Armaș, am făcut cercetare și întrebând pre Panait ce răspunde la acésta jalbă, ne arată o adeverință cu lét. 801, August 3, iscălită de Șătraru Lupoianu, în care scrie că au tocmi cu Panait ca să'i dee băcânia sa de la Câmpina pe trei ani în arendă, drept tal. 500, care adeverință se vedu drésă atât la suma banilor, făcându-o tal. 150 cât și unele din șarturi, ce era scrise într'insa, șterse și cercetând pentru aceste ștergeri, dize Mărgărit, că fiind Șătrariu gata atunci, ca să vie la Bucuresci, 'i-au dat numai tal. 100 arvună, iară pentru cei-l-alți bani, l'au orânduit să'i dee la soția sa, la care mergênd au șters din adeverința Șătrarului șarturile ce nu 'i-au plăcut și învoindu-se cu adaus de tal. 50 'i-au dat Dumnéei alt răvășel ce ni'l arătă, de la August 9, adică cu 6 zile mai în urmă, anerisind adeverința soțului său, în care răvășel dize Șătrărăsa, că au tocmi cu Panait tal. 550 arenda băcâniei, să o ție pre trei ani, din care bani au primit tal. 450, iară tal. 100 au rămas la dînsul ca să fie pentru dregerea băcâniei și cum că să fie dator a primi tovarăș și pre Ivan și pre Mărgărit și o alegere a departamentului de la 20 ale trecutului Noemvre, i anafora Dumnélor veliților boeri, de la Decemvre 2, ce s'au fost făcut între Panait Ponciu cu Șătraru Lupoianu, fără de a fi și jăluitorul Iordache Polcovnicu atunci față, ca unul ce asupra lui curge pîra acésta, prin cari dize Dumnélor, că de vreme ce Panait Ponciu au tocmi mai întâi băcânia, au numêrat și banii în mâna soției Șătrarului, are dreptate ca să ție el, neprotomisindu-se Iordache Polcovnicu, cu pricină căci este clăcaș în Câmpina, fiind-că acest privilegiu *de protomisis* 'l au numai țerani birnici, iară nu și boerinașii, precum este jăluitorul; împotriva la acestea, ne arată Iordache jăluitorul, chiar zapisul cu lét. 1801, Noemvre 10, iscălit de Șătrariu Lupoianu și dat la mâna sa, întru care scrie, că 'i au vîndut arenda moșiei Câmpina pe trei ani, cu băcânia i móra i cu altele drept tal. 4650, să le stăpânescă, afară din condeile ce sunt însemnate într'acel zapis, cu care acelea, dize arendașul, să nu aibă amestec; dupe care zapis, dize jăluitorul Iordache, că țin desnădăjduit nu numai banii ce cumpêrători 'i au dat Lupoianului mai toți, ci au mai cheltuit și alți tal. 5000 de ș'au făcut totă gătirea alișve-

In note mai dăm și unele acte referitoare la *protimisis*. Cercetările prin descinderi la fața locului în procese de moșii, de mori, de

rișului; după acesta am întrebat și pre vechilul Lupoianului, cum au vîndut arenda la două mîni și ne arată un tacir al Șătrarului, în care dice, că adevărat au fost avut vorbă cu Panait ca să-i deie băcănia, dară Panait și-au fost pus soroc, ca să vie cu banii să iae și moșia, la care soroc fiind-că n'au fost următor a veni și în urma lui au venit Iordache polcovnicul, carele au ȃis că nu'l îngăduesce pre Panait fiind străin și vrea să iae el băcănia împreună cu moșia după cum le-au ținut și mai 'nainte d'împreună cu unchiu-său și se protimisesse fiind pămînteni și clăcași ai moșiei, de aceea le-au vîndut arenda lor, fiind mai vîrtos că nici zapis de stăpînire nu dedese lui Panait, ci numai adevîriță de tal. 100 arvună și cum că în urmă, după ce au dat moșia și băcănia lui Iordache, viind Panait aici la București și cunoscîndu-și greșela ce au făcut de n'au venit la sorocul ce 'și pusese ca să iae el moșia, au primit a i se întorče acei tal. 450 ce dedese la soția sa, cu dobînda lor, pentru care 'i au și scris lui Iordache Polcovnicul, că din tal. 650 ce mai sunt asupra lui, din banii arendei, să deie lui Panait acei tal. 450, să primescă și 30 chile grâu, ce arătase Panait că au luat pentru băcănie, plătindu-il cu cât il va ținea, să'i deie și tal. 50 ostenela și cheltuiala ce ȃice că au făcut nepotu-său Mărgărit în două luni și Iordache n'au primit, iară vechilul lui Panait se împotrivi ȃicînd, că nu s'au multămit a i se da banii înapoi, precum ȃice Șătraru, căci au avut vorbă ca să iae și moșia, dară cu toate acestea acum primesce să iae venitul moșiei de i se va da dreptate; decî fiind-că această băcănie este chiar lucru al Șătrarului și fiind-că Panait numai o începere de tocmelă au făcut cu Șătraru și numai adevîriță de arvună au luat, care și pre aceea au anirisit-o soția Șătrarului, iară tocmelă pe deplin n'au făcut, nici zapis de stăpînire de la Șătraru n'au luat, sfîindu-se atunci a nu cumpăra venitul moșiei; pentru cea dară, n'are cuvînt a ținea arenda băcăniei, nici prinde loc acuși vorba ce ȃice, că primesce a lua și venitul moșiei; iară jăluitorul Iordache polcovnicul, fiind-că mai 'nainte până a i se împlini anul, au îngrijit de au făcut cu însuși stăpînul lucrului tocmelă pe deplin, au numărat banii la Șătraru, au luat și zapis de stăpînire; după tot cuvîntul drept, este bună cumpărătorea lui și găsim cu cale, că după zapisul ce are de la Lupoianul, să stăpînescă arenda până la sorocul de trei ani cu pace de către Panait Ponciu, care Panait are ași lua de la Șătraru numai acei tal. 450 ce au dat, însă cu dobînda, la ȃece unul, din ȃioa ce 'i au dat până acum, fără de a mai cere vre-o cheltuială, seaă a sili pe arendaș să-i primescă grăul, ca unul ce însuși el este pricina, de s'au cheltuit, neîngrijind ași întemeia tréba cu orănduiala ei. Iară hotărîrea.... — 1802, Ianuarie 22.

Vel Vornic Manolache Crețulescu, vel Vornic Cămpineanu, Dumitrașcu Racoviță vel Vornic.

Cod XLIV, fila 80.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gpod.

Panait Ponciu, prin vechilul nepotul-său Mărgărit, neremăind odihnit la această alăturată anafora a Dumnélor Veliților Boeri, s'a înfățișat și la Divan

zăgaze, sunt obicnuite în trecutul secol ca și în cel în care am intrat

Înainte Domniei mele cu Iordache Polcovnicul, i cu Costandin biv. 3-lea Armaș vechilul Șătraruului Lupoianu, dîcînd vechilul lui Panait, că el nu are dava asupra lui Iordache Polcovnicu, ci asupra Șătraruului Lupoianu, cu care fiind-că a avut el deosebită judecată, atît la departament, cît și la Dumnelor Veliții Boerî, de unde 'i s'a dat dreptate a ținea el băcănia, ceru a se vedea acele anaforale, care anaforale citindu-se înainte Domniei mele, se vîdu că ne fiind și Iordache, Polcovnicu față de a se pliorforisi judecata desevêșit, să dedese lui Panait dreptate, a ținea el acea băcănie, cu pricina arvunei ce dedese Panait lui Lupoianu, și a acei adeverință, dară în urmă, după ce a venit și Iordache Polcovnicu, și s'a infățîșat cîte trele părțile la judecată, adică Panait și Lupoianu și Iordache, s'a vîduț, după cum se făcu cunoscut și înainte noastră acum, că Panait numai o începere de tocmială a fost făcut cu Lupoianu, și numai o adeverință de arvună a luat, iară tocmiala pre deplin n'a sêvêșit, nici zapis de stăpînire de la Lupoianu n'a luat, care acea adeverință a Lupoianului de primirea arvunei, măcar de și a dres'o în urmă Șătrărăsa, soția Lupoianului, făcînd vîndare despre partea sa cu zapis desevêșit, și primind și banii de la Panait, dar tocmelile și aședemînturile ce face muierea, trăind bărbatul, și mai vêrtos pre lucrurile ce sunt ale bărbatului, după pravili n'au tãrie, nici ținere în sêmă, încã nici chiar pre cele de zestre lucruri, nu este muierea volnică să facă ea aședemînturi și vîndări din venituri trăind bărbatul, iară Iordache Polcovnicul avînd în mînile sale zapis de la însuși Șătrariu Lupoianu, stăpînul moșiei și al băcăniei, pe sêvêșita vîndare a arenții acestor acareturi, numêrînd și din banii tocmelii cãți 'i s'au cerut de la Lupoianu, cu drept cuvînt a hotãrit judecata în urmă a ținea Iordache arenda acestei moșii și băcăniei, după care măcar că vechilul Lupoianului, unit fiind acum cu Panait, dișe că în vreme cînd a făcut Lupoianul vîndare la Iordache, 'i-a spus lui Iordache că arenda băcăniei o are vîndută la Panait, și Iordache 'i-a diș ca să 'i vîndă tot lui și venitul băcăniei, și Panait de va avea vre-o dava 'și va căuta cu dînsul, dară acêsta nu numai o tãgădui Iordache, ci nici în zapis nu să cuprînde, încã vîduț la tacirul Lupoianului ce 'l arêtã vechilul scriînd și acêsta, că Panait n'a venit la sorocul ce avea pus ca să 'i aducă și cusurul banilor, și să 'i ia zapis de sêvêșirea vînderii, ci tocmăi în urmă, după ce a făcut Lupoianul vîndarea la Iordache, viînd Panait aici la București, și cunoscîndu-și greșala ce a făcut de n'a venit la soroc, a primit și s'a mulțamit să 'i ia banii înapoi, cu dobînda lor, să i-se plătiască și 30 chile grău ce dișe că le are cumpêrate pentru a face pîne de vîndare la băcănie, să 'i dea și tal. 50, ostentiala și cheltuiala sa, și să rêmâie isbrănit, dupe a cãruî primire și mulțamire 'i-a și făcut Lupoianul scrisorî către Iordache, ca să 'i dea acolo și să 'l desfacă, la care aceștea rêsponse și Iordache, că îndatã ce a primit scrisorea Șătraruului a și numêrat banii în mîna obrazului, unde Șătrariu 'i scrisese, și acela dându-î lui Panait, și Panait nevîrînd să 'i primiască, 'i-a adus iarăș la el înapoi, și așa 'i-a diș el lui Panait să 'i arate ce lucruri are cumpêrate pentru trebuința băcăniei, să i le plătiască, și alt cevaș nu 'i-a arêtat, decăt numai puțîn grău ce se află și acum acolo, care grău a primit și el să 'l plătiască, dară Panait 'i-a diș că mai are și alt grău peste cîmp, care pre

cu studiul nostru. Ultimul mijloc de convingere al justiției era *cartea*

acel de peste câmp nu a putut a' l primi, sciind pre Panait că ținea alte venituri de moșii și de mori, și va să'și trecă acel grâu acum cu pricinuire că'l are cumpărat pentru băcănie, și ceru Iordache ca să se încredințeze Panait prin jurămint cât grâu a avut cumpărat, chiar pentru trebuința băcăniei, și pre acela 'l va primi și 'l va plăti. Deci s'a întreat vechilul lui Panait când el își va lua banii cu dobânda lor și prețul pre cele ce va încredința că are cumpărate pentru trebuința băcăniei, cum și cheltuiala, ce pagubă are, și răspunse că Iordache nu va să'și primescă grăul tot, la care acesta i s'a dis, că pentru cât grâu va încredința prin jurămint, cum că l'a avut cumpărat chiar pentru trebuința băcăniei, va îndatora judecata pre Iordache fără de voie a' l plăti, pentru care am și hotărit ca Iordache să ție arenda moșiei și a băcănie, cu mōra și altele, după zapisul Lupoiianului până la împlinirea sorocului de 3 ani, să plătescă însă acum la Panait acei tal. 450, cu dobânda lor, să'î dea osebit și tal. 50 cheltuiala și ostenela sa, să'î mai dea Iordache și deciuiala Zapciului jumătate, pre banii ce are să dea acum lui Panait, și cât grâu, sau ori ce alte lucruri bacalice, va încredința Panait prin jurămint, că le are cumpărate chiar pentru trebuința acei băcăniei, să fie dator Iordache a le primi și a le plăti lui Panait cu prețul acela ce va încredința Panait că le-a cumpărat, iară pentru osebită dava ce făcu Ivan, sluga Lupoiianului, ce fu și el față la Divan, cerând ca să' l primescă Iordache și pre dēnsul tovarăș la acestă arenda a moșiei și a băcăniei, cu cuvint că fiind slugă veche a Lupoiianului, așa a avut vorbă cu Lupoiianul, că ori cine va lua venitul, să fie și el tovarăș, acestă cerere a lui nefiind coprinsă la zapisul de vîndare a Lupoiianului către Iordache, judecata și dreptatea nu pōte sili pe Iordache a' l primi de tovarăș.— 1802, Februarie 1.

Cod. XLIV, fila 79 și 80.

Prea Înălțate Dōmne

Din luminată porunca Înălțimei tale, vĕtavul de Divan aū înfățișat înaintea noastră pre Panait Polcovnicul și Panait Căpitanul, cu Hristea Dușul, cari prin jalba ce aū dat, făcu pîră asupra Hristei, dicēnd că cu acestă alăturată alegere a judecāței s'aū fost înfățișat la Dumnelor veliți boeri, din porunca Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi și n'aū putut lua judecata izbrānire, fiind-că Hristea aū pricinuit la judecată, că are a aduce dovada mōnăstirei, și sorocul ce s'a pus de a le aduce aū trecut și următorii n'aū fost; pentru care cercetānd noi, ce alegere s'aū făcut de către Dumnelor veliți boeri pentru acēsta, ne adevērim că s'aū fost întreat Dumnelui Ban Brāncovēnu, ce sciintă are a pricinei? și aū arĕtat judecāței, că aū fost luat scire și Dumnelui, cum că s'aū rupt zăgazul morei în vremea lui Marcu arendaș, căruia întēmplāndu-i-se mōrtea și rēmandu-i copii nevrāsnicēi, cu tōte că Dumnelui nu avea nici o datorie, dară aū dăruit copiilor tal. 250 a se ajutōra la dregerea zăgazului, îndatorind pre Eftimie și pre Ștefan rudele lui Marcu, ce'î lāsase mortul a fi purtătorii de grija venitului moșiei până la sfirșitul anului, ca să' l drōgă cum aū fost, cu cātă cheltuială va putea; pentru care aū fost orînduit și din partea Dumnelui Panait Căpitanul

de blăstem ce pirișul voia să primescă. Neprimirea unei asemenea

unul din jăluitoari, cum și din partea copiilor lui Marcu, au fost orânduit cel-l-alt jăluitoar, adică Panait Polcovnicul, ce este și el rudă cu Marcu, ca să drăgă zăgazul cu cheltuiala epitropilor lui Marcu; dară de s'au dres bine cum trebuie sou nu, și din ce pricină s'au rupt în urmă, la acesta Dumnelui nu are știință; s'au întrebat dară jăluitoarii de ce n'au pus silință de a se drege zăgazul bine, de vreme ce ei au fost orânduiți asupra acestei trebii și au răspuns că ei au fost numai nisce ostenitori asupra dregerei, dară plata o dă Eftimie cumnatul mortului, carele n'au vrut să cheltuiască câți bani vor trebui, ci au dat numai acei tal. 250 ce era dăruitul de Dumnelui Ban și ne fiind acei bani indestuți, de aceea nu s'au dres zăgazul bine; au răspuns și Hristea Dușul, că asupra acestei pricinii are știință mai bună Eftimie, cumnatul mortului, care se află acolo în partea locului și că jăluitoarii după ce s'au împlinit sorocul lui Marcu, au ținut ei venitul moșiei și în tot anul deplin n'au ținut nimic, că ar fi rămas ne dres zăgazul de la Marcu și că Pau dres ei, ci tocmăi acum gădesc această pricină după ce au intrat alt arendaș, de care au fost îndatorat judecata pre Hristea Dușul, ca să înștiințeze pe Eftimie de a veni cu soroc până la Sf. Dumitru ce au trecut, aducând și pre morarii ce vor fi fost la acest lucru, ca să se cerceteze aici; acum întrebând noi pre Hristea cum de n'au adus pre Eftimie și pre morari la sorocul ce i s'au dat de la judecată, dise că au luat răspuns cum că până într'o săptămână vine Eftimie, însă noi vedând că această pricină mai bine se poate cerceta acolo la fața locului, prin vedere, unde se află atât Eftimie cât și morarii și oamenii ce au lucrat la zăgaz, după cum acesta înțelegând-o și părțile prigonițe, diseră că se mulțămesc a se face cercetare acolo, după trebuință, dară și după mulțămirea amindorora părților, găsim cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, către Dumnelor Ispravnicii județului, ca însuși unul din Dumnelor mergând la fața locului, unde aducând și pre Eftimie cumnatul lui Marcu i pre morari și alți oameni ce vor fi lucrat la zăgaz de față cu jăluitoarii, să facă cercetare prin carte de blăstem, de s'au dres zăgazul bine precum trebuie, cu cheltuiala epitropilor lui Marcu și în ce vreme s'au rupt în urmă după dregere și de s'au rupt, căci nu era dres bine de epitropi, seau din nepurtarea de grijă a jăluitoarilor și câtă vreme au stat mōra de n'au amblat, până a se drege zăgazul al doilea și câtă cheltuială au făcut jăluitoarii de la dēnșii? și în ce chip vor dovedi dreptul adevăr să înștiințeze Măriei tale, dând și morarii i oamenii ce vor lucra la zăgaz mărturia lor în dosul cărței de blăstem, ca de aici să se facă isbrânire pricinei. Iară hotărîrea....—1801, Noemvre.

Vel Ban Manolache Brâncoveanu, Constandin Stirbei vel Vornic, Scarlat Cămpineanu vel Vornic, Ștefan Văcărescu vel Vornic.

Io Mihail Constandin Sușul Vvd. i gospod

Hristea Dușul, epitropul copiilor lui Marcu, ne rămâind odihnit la această anafora a Dumnelor veliților boeri, s'au înfățișat la Divan înaintea Domniei mele cu Panait Polcovnicu și Panait Căpitan, piriși, și unde cu apelația ce au dat Hristea, dise că stricăciunea cea ce s'au făcut la zăgaz în cursul anului ce au avut Marcu arenda, adecă în lét 1798 Maiu, tot într'același an luna

cărți, era pentru justiție proba cea mai temeinică, că dreptatea nu e în partea piritului, care o refuza cu energie. Religiunea înarmă ast-fel justiția cu un instrument puternic de investigațiune, fie în procese

lui August au și dres-o Marcu la loc și au âmblat móra până la Martie din lét. 99 când iarăși s'au stricat zăgazul din *periculon* cum s'au stricat și alte zăgazuri de mori zdravene din partea locului, iară nu din nedregerea bine a lui Marcu și fiind-că arendași pe anul 99, era însuși acești doi numiți Panaiți, dregerea ce de al doilea stricăciune au făcut-o ei și iarăși s'au mai stricat, apoi așa a treia óră, nu pentru căci n'au fost dres bine la cea d'întăi stricăciune din anu lui Marcu, precum dice numiții piriși, ci pentru căci zăgazul acesta fiindu-i înălțimea peste 500 de stânjeni și fiind pus mai mult pre loc nisipos, îndată ce se înflă apa ceva se strică, când la un loc când la altul; iară lângă acestea tóte, dice Hristea Duș, că la cea d'întăi dregere a stricăciuneii din anul lui Marcu, au fost epistați orânduții însuși numiții Panaiți, însă unul din partea Dumnélui Banului Brâncoveanu, stăpânul moșiei și altul din partea copiilor lui Marcu, fiind și el ruda lui Marcu, care de n'au urmat a face lucru temeinic, sunt iară ei în vină, mai vertos că pe la 99, intrând ei stăpânitori, au fost mulțamiți cu dregerea acea ce se facu de însuși și nici atunci întâi, nici mai în urmă, până acum n'au făcut nici o cerere, ci tocmai acum când s'au scos din arenda moșiei, aruncă acósta pricinuire, că cea de a doua stricăciune a zăgazului s'au făcut din pricină, căci nu s'au dres bine întâi, vrënd să pricinuiască pagubă și nedreptate copiilor lui Marcu, cu care acestea vrea Hristea să arate că nedreptă este cererea ce fac acum numiții Panaite, și fără de trebuință este a se mai face în fața locului cercetarea, ce găsesc Dumnélor veliți boeri cu cale printr'acósta anafora, dară fiind-că piriții la acestea tóte se împotrivesc și arată celea împotrivă, că la dregerea acea ce s'au făcut în anul lui Marcu, ei au fost numai ostentori, iară plata o da Eftimie cumnatul lui Marcu, carele n'au vrut să cheltuiască câți bani era trebuincioși, de acea nu s'au dres zăgazul bine, spre al da zdравen, după cum era îndatorat și dintr'acea pricină iarăși s'au stricat în lét. 99 ce ținea ei arenda, rămâind păgubiți atât de cheltuiala ce au făcut atunci de la dênșii, cât și de venitul morei în 8 luni ce au stătat de n'au âmblat și fiind-că tot temeiul dreptăței la pricina acósta stă întru a se dovedi, întâi de s'au dres atunci zăgazul bine, precum trebuia, cu cheltuiala epitropului lui Marcu séu nu și de s'au rupt în urmă, căci nu era dres bine, seaș s'a rupt din neputarea de grijă a pirișilor, trebuincioșe sunt dară a se face la fața locului cercetările ce găsesc Dumnélor boeri cu cale printr'acósta anafora și după ce se va face întăiú acestea cunoscute, atunci póte a face și judecata hotărîrea acea de este cu cale cererea Panaiților seaș nu, dupe cum dice Hristea; drept aceea întărim anaforaoa Dumnélor boerilor și poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor ai județului, ca înși-vé unul din Dumnévóstră mergând la fața locului, să urmați a face tóte acestea cercetări prin carte de blăstem, întocmai după cum se coprinde mai jos, cum și de s'au întemplat atunci vre-o stricăciune la alte zăgazuri, ce vor fi fost bune și sdravene, precum dice Hristea, și în ce chip veți dovedi adevérul, să însciintați Domniei mele și la urmă se va da hotărîrea cea desevêrșit. — 1802, Ianuarie 29.

civile, fie în cele penale. Adesea *cartea de blăstem* era înlocuită cu

Prea Înălțate Dōmne

Pre acēstă alăturată anafora ce a făcut Dumnelui vel. Vornic Cămpineanu, în vechiletul Agiei, neremăind odihnit Panait Hangiu, din luminată porunca Înălțimei tale, vătafu de aproși l'a adus, și înaintea noastră, față cu Damiano Iconomul mōnăstirei Mărcuții, dicēnd Panait, că făgăduindu-i-se Iconomul ca să facă grajdul cu cheltuiala mōnăstirei, însuși cuvioșia sa a tocmiț și lucrul grajdului cu Costea calfa, și după cuvēntul ce a dat cumpērând 3368 uluce parcele, a trimis Iconomul pre un Popa Voicu de le-a numērat, și a pus el pre Costea calfa de le-a cioplit, iară acum s'a întors pârītul din cuvēnt nevrēnd a face grajdul, din care acēsta 'i se pricinuesce pagubă, fiind-că grajdul cel vechiū s'a derēpānat de tot, și n'au musafirii ce vin la han unde 'și pune caii, arētând și o adeveriță a celui Popa Voicu, prin care însemnēză că a plătit jăluitoru Panait tal. 45, bani 57, pentru 3368 uluce parcele, și să 'i se ție în sēmă acest ravaș, întrebāndu-se, și pîritul, rēspunse că mōnăstirea, astă una dată se află sub grea datorie de 110 pungi, și nu are putere de a face grajdul, nici 'i-a dat lui Panait făgăduială ca acēsta, nici a trimis pre Popa Voicu ca să fie la numērătōrea ulucilor, ci însuși el de capul lui, s'a dus; se întrebă și Costea ce fu de față înaintea noastră, cu cine a tocmiț lucru grajdului? și dete mărturie că cu însuși Panait Hangiu a făcut tocmelă, iară cu Iconomul nici a vorbit, nici a tocmiț am citit și amēndouē zapisele pentru închirierea hanului, unul pre acest următor an până la Sfântu Gheorghe viitor, ce are Panait de la pro-Egumenul Atanasie, și altul pre alt an de la Sfântul Gheorghe înainte, de tocmela ce a făcut Panait cu pîritul Iconom ca să'l mai ție încă un an, și în cel d'intăi zapis scrie, ca să facă chiriașul tōte trebuin-cioșele dregeri de la dēnsul, afară numai de înveliș, și să iae Panait și 500 vedre vin de la mōnăstire, plătindu-l cu cinci parale mai mult la vadră, de cât se va urma vîndarea, iară prin cel de al doilea nu pomenesce nimic pentru înveliș, ca să'l facă mōnăstirea, ci dicē că orī câte dregeri vor trebui înlăuntru, să fie de la chiriași; către aceștea dīse Iconomul, că nici Panait n'a fost următor după legătura zapisului de anul acesta, ca să iae de la mōnăstire 500 vedre vin, după cum acēsta fu netăgăduită și de dēnsul, precum nici alte dregeri nu a făcut, ci 'i-a lăsat hanul de a venit la dērăpānare, și pre lingă acestea se arată și gâlcevitor trāgēndu-l prin judecāți cu pîri neadevurate ca să'l silēscă a face grajdul nou, lucru ce este peste puțința mōnăstirei, și pentru acea dīse, ca nu'l mai primesce de chiriaș, cerēnd ca să'i întōrcă banii pe al doilea an de la Sfântu Gheorghe înainte, și să rămāe hanul pe sēma mōnăstirei; decī acel rāvāșel ce arată Panait de la Popa Voicu, n'are nici un temei, fiind dat de sineși fără de șcirea Iconomului și mai vērtos, mărturisind și Costea calfa că cu Panait a' făcut tocmelă pentru grajd, iară nu cu Iconomul, iară după zapisul ce are Panait de la pro-Egumenul Atanasie, pe acest următor an, în care scrie, că dregerile să le facă arendașul, afară numai din înveliș, se înțelege, că orī unde va trebui înveliș, mōnăstirea are a'l face, și orī-ce meremet va trebui înlăuntru, este dator Panait să'l facă, la care vina este a lui Panait, căci nu trebuia a da grajdul jos, și a cere să-l facă Iconomul din nou, ci după zapisul lui avea datorie ca să drōgă pereții, ca una ceea ce este dregerea

jurământ prestat sub omoforul Mitropolitului în biserică. Aceste jurăminte se deferau de justiție și biserica nu refuză concursul ei.

din lăuntru, și apoi pentru înveliș rămâne să grijescă mănăstirea; drept aceea Costea calfa are să și ceară plata lui de la Panait, ca unul ce cu dânsul a tocmit fără de a supăra pe Iconom, care Panait după ce și va drege pereții grajdului, precum am șis mai sus, apoi și Iconomul are să facă învelitorea, însă ca la un lucru mănăstiresc al său, nu pôte fi silit a' înveli după voia lui Panait, ci este volnic să-l înveliască cum va putea numai să nu pice, să iae Panait și 500 vedre vin de la mănăstire, cu cinci parale mai mult decât se vinde la altă parte, dupe zăpisiul lui, fără de a pricinui că s'a înălțat prețul acum, pentru că de și s'a înălțat prețul, dară și mănăstirea are pagubă cu scădemîntul vinului de astă toamnă până acum; așisderea și la cererea ce face Iconomul ca la sfirșitul anului acestuia să rămăe hanul pre sēma mănăstirei, are dreptate pre cât Panait s'a arētat neurmător legăturii lui, de n'a mers să iae vinul precum este legat în zăpisi, pentru care vin măcar că șicem să 'l iae acum, dară acēstă trebuie să o facă de sineși, iară nu silit cu judecata; este și gâlcevitor, trăgēnd pre Iconom prin judecāți cu cereri fără de orânduială; după care acestea găsim cu cale, ca să și primescă banii de la Iconomu care 'i-a dat pe anul al doilea, însă cu dobînda lor din șiua ce 'i-a luat până acum, și de la sfântu Gheorghe înainte, când se împlinesce sorocul anului d'întăiu, să rămăe hanul pe sēma mănăstirei; iară hotărîrea cea desevērșit rămăe a se face de către Înălțimea ta. — 1802, Ghenarie 12.

Vel log. Scarlat Ghica, vel Vornic Manolache Crețulescu, vel Vornic Costandin Stirbeiu, vel Vornic Cămpineanu, Dumitrașco Racoviță vel Vornic, biv. vel Căminar Nestor.

Io Mihail Const. Suțu Vvd. i gpod. Zem Vlahiscaoie.

Panait Hangiu nerēmăind odihnit la acestea alăturate cercetări ce s'a făcut de la Agie și de la Dumnelor veliții boeri, s'a înfățișat și înaintea Domniei mele la Divan, cu Costandin calfa, i cu Damian Iconomu mănăstirii Mărcuții, unde întreat fiind Panait ce are să mai șică, răspunse că pentru grajd, s'a făgăduit Iconomul ca să'l facă cu cheltuiala mănăstirii, și acum nu va să plătescă cheltuiala, ce'l apucă Costandin Calfa pre dânsul, iară pentru vin, răspunde Panait, că astă toamnă după ce a sosit de la Delu vinurile, a trimis omul său la mănăstire de și-a ales cinci buți cu vin, pre care și însemnându-le, și vrēnd a și le ridica, Iconomul n'a vrut să'i le dea pe acele însemnate, ci tocmăi după ce a vîndut, atāt pre acelea cât și pre cele-l-alte vinuri de frunte, âmbra să'i dea în urmă nisce vinuri prôte, și de acea n'a vrut nici el să primescă cum și pentru arenda hanului pe anul viitor, ceru Panait să și aibă zăpisiul Iconomului puterea lui, spre a nu'l lua din stăpânirea lui, fiind-că a numērat toți banii tocmeli deplin, și nici o pricină de vină împotriva spre a'i se strica simfonia n'a urmat; împotriva căruia răspunse și Iconomul mai întăi pentru grajd, că nici o făgăduială nu 'i-a dat a face, adică cu cheltuiela mănăstirei, fără numai învelișul grajdului, șise că este dator a'l face, după legătura zăpisiului ce are Panait Hangiu de la mâna pro Egumenului Atanasie. Iară pentru acele 500 vedre vin, răspunse, cum că a cerut lui Panait să'i plătescă

Am văzut cum, altă dată, s'a-au atribuit neputrețirea corpurilor prin cimitire la împrejurarea că indiviții, fiind în viață, prestaseră jurăminte false, ori primiseră, deși culpabili, *carte de blăstem*. Ca să

vinul cu bani peșin și apoi să i-l dea, fiindu-i frică că în urmă nu va putea scóte banii de la densus, și Panait nevrënd să-i numere banii peșin, de aceea n'a putut să-i dea vinurile, cum și pentru ținerea hanului pre viitor de al doilea an, ăise că nu'l mai lasă lui, căci n'a vrut să ia vinul acesta, ce era simfonisit a'l lua și pentru căci îl pórtă prin judecăți. Decí am cerut Domnia mea zapisele de simfonia lor, ce s'a făcut cu pro-Egumenul Atanasie pe acest următor an, și altul cu Damianu Iconomul pe viitorul an și în cel d'intăi, vėđum cuprinđendu-se, că chiriașii să facă tóte dregerele de la densus, afară numai din învaliș, și să iae Panait și 500 vedre vin de la mőnăstire, plătindu-l cu cincí parale mai mult vadra, decât se va politifsi vındarea vinurilor, iară prin cel de al doilea nu pomenesce nimic, nici pentru învelișul grajdului, nici pentru facerea grajdului de iznoavă, precum ăise Panait, că i s'ar fi făgăduit Iconomul, ci scrie, că ori câte dregeri vor trebui înăuntru să fie de la chiriaș; după care coprindere a zapiselor, fiind-că Panait are datoria să drėgă numai păreții grajdului, căci aceia se înțelege dregerea pe din lăuntru, rėu dară cere să'l facă Iconomul, din nou, de care și hotărím ca Iconomul să rămăie în pace și nesupėrat de cererea facerii grajdului, și Panait să fie dator a'l drege cu cele din lăuntru grajdului de la sine, dupe zăpis, și invelitőrea numai să o facă Iconomul precum însă 'i va da mâna ca să nu plouă într'ensul, sau să se bántuiască de vremi rele, iară pentru plata lui Costandin Calfa ce o cere pentru acest grajd, fiind-că el ăice, că tocmėla a făcut'o cu Panait, și Panait tăgăduesce și ăice că de va încredința Costandin Calfa cu jurămint că a făcut cu el vre-o tocmėlă, însuși se dá dator să'i plătėscă de la sineși, drept ceea urmėză după dreptate, ca ori să facă Costandin dovadă la Dumnėlor veliții Boeri, prin mărturi de va avea, seaș să încredințeze prin jurămint înaintea prea Sfinției sale Mitropolitului, că nu Panait a făcut tocmėlă, și așa să'i plătėscă Panait dreptul lui ce i-se va face deplin; iară pentru acele cincí sute (500) vedre vin, fiind-că cu cea ce se împotrivesc Iconomul de ăice că a avut temere, că în urmă nu va putea scóte banii de la densus, și de aceea nu s'a încređut a le da, acėsta nu este îndestul de a se osândi Panait ca să iae acum și acel vin, și să fie și scos din ținerea hanului pre viitor, anului de al doilea, în vreme ce în zăpis nu ăice că peșin să plătėscă acele vedre vin, ci să iae și cincí (500) sute vedre vin, și să dea și cincí parale mai mult de vadră praste ceea ce se va politifsi vındarea vinurilor; hotărím dară, ca Panait să plătėscă numai acelea câte cincí parale la acelea 500 vedre vin, fiind dreptul mőnăstirii a le lua, măcar de și nu 'i-a dat lui Panait acele vinuri, și Panait să rămăie în pace de luarea acelor cincí sute (500) vedre vin, țiind hanul pe al doilea an după zapisele ce le are până la ămplinirea sorocului de doi ani, și ori câte dregeri vor trebui din lăuntru să fie de la densus, precum s'a simfonisit și pre întėiul an cu pro-Egumenul, și pre al doilea an cu Iconomul, iară mőnăstirea numai învelișul să facă, dupe sinfonia celui d'intăi zăpis. — 1802, Ghenarie 31.

se înlătore asemenea afurisenii, Mitropoliții din timp cerură Domnitorilor să facă obligatorii *zapisele*, adecă alcătuirile orî contractele

Prea Înălțate Dómne

Am văduț acéstă jalbă ce dă la Înălțimea ta, Dumnéei Stolnicésa Ecaterina Bălăcénu, prin care fiind-că arată cum că acéstă moșie, de care o trage la judecată Ivan Peru, vechilul Dumnélui Logofétului Pășcan de la Moldova, o are dăruită acea cumnate-sei de la Tătărăsci sud Teleorman, dându-î și scrisorile, căruia scriindu-î ca să-î trimetă zapisele spre a le arêta la judecată, n'au fost următore de sineși a le trimite și fiind-că urméză a se face izbrănirea acesteî prigoniri ce are vechilul Dumnélui Logofétului Pășcan, cu Stolnicésa spre a nu mai supêra cu jălbî, unde face trebuință ca să se vadă scrisorile, ce dice Stolnicésa că sunt la cumnată-sa, să fie luminată porunca Măriei tale, cu Mum-bașir, ca să mǔrgă și prin scirea Dumnélor Ispravnicilor, luând orî pre cumnata Stolnicesei, seú vechilul seú cu tóte scrisorile ce vor fi avênd pentru moșia acésta Mușătesci, să-l aducă aici la luminat Divan, ca să se înfățișeze la judecată, seaú neputând aduce înseși scrisorile, să scóță copii după dênsele și adeverindu-le de Dumnélor Ispravnicii, să le aducă spre a le vedea la judecată. Iară hotărîrea... iproci.— 1802, Ianuarie 24.

Manolache Crețulescu vel Vornic, Constantin Stirbei vel Vornic, vel Vornic Câmpinenu.

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod

Orânduim pre sluga Domniei mele. carele să aibă a face urmare întocmai după cum se coprinde mai jos.— 1802, Februarie 3.

Cod. XLIV, fila 73, verso.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale de la acéstă jalbă, ce a dat către Înălțimea ta Arhimandritul Meletie Egumenul Mărgineuii, pentru cei surghiuniți acolo, din domnia Măriei Sale, Alecsandru Vodă Moruzi, am făcut cercetare și mă adeverii din cancelaria Spătăriei, că în vremea ce era a se energhisi porunca ce se dedese pentru mutarea acelor surghiuniți, Dumnélui biv. vel Spătar Lucache ce se afla atunci în dregătoria acésta, luând acea poruncă la Dumnélui, nu după multe zile s'a făcut și mázălie, și dintr'acéstă pricină a rămas porunca nesêvêșită, ci fiind-că acéstă mǔnăstire, este din cele la care nu să cade a se trimete surghiun acest fel de ómeni, cu netrebnicii de hoții, trimiși și din pușcărie pentru fapte rele, mi se pare că cuviinciosă este cererea numitului jăluitor Egumen, cu a să ridica de acolo, și a se trimite într'altă parte; iară hotărîrea... — 1802, Ghenarie 8.

Anastatie vel Spătar.

Io Mihail Const. Suțul Vod. i gospod.

După așafóraoa ce ne face Dumnélui vel Spătar, orânduim pre sluga Domniei mele Zapciu spătăresc să mǔrgă la Mǔnăstirea Mărgineii, de

scrise, căci atunci nu mai era nevoie de deferire de jurământ ori de dare de *carte de blăstem*.

unde ridicând pe acei surghiuniți acolo, să-i ducă în bună pază la Mănăstirea Snagovul, unde poruncim Sfinției tale năstavnice al Mănăstirei să-i aibă la pază, dând adevărul la mâinile Mumbașirului, de primirea și urmarea poruncii. 1802, Ghenarje 13.

Cod. XLIV, fila 47 verso.

Hoți.

Anafora în dosul jălbiî Dobrei, soția lui Tudor, pentru a se slobozi de la osânda Ocnăi.

Prea Înălțate Dómne

După luminată poruncă cercetând pricina acestui bărbat al jăluitoarei, ne îndestulăm că la Ghenarie trecut s'a prins cu alți doi tovarăși ai lui, vrând să spargă o prăvălie, băcănie, ot pórta de jos, și după cercetarea ce li s'a făcut de către Spătărie, s'a mărturisit că rinduri au spart șapte băcăni, și au furat cele ce au găsit, din care cele mai puține lucruri găsindu-se s'au dat păgubașilor, iară cele mai multe fiind repuse de hoți, nici un mijloc n'a avut în ce chip să împlinescă fiind vinovații săraci, după ale cărui fapte s'a orînduit de către Măria sa Alecsandru Vodă Moruz de s'a purtat cu bătaie prin tîrg și s'a trimis la ocnă cu soroc de un an de la 25 ale trecutului Aprilie, de sunt 8 luni, de acesta nu lipsim a însciința Măriei tale. — 1801, Decemvrie 16.

Dimitrie Spătaru, Teodor Fotino, Constandin Caclica.

Io Mihail Const. Suțul Vod. i gpod. Zem Vlahiscoie.

Orînduim pe sluga Domniei mele Zapciu Armășescu, să mîergă la ocnă, unde dând la Cămărașul ocnelor osebîtă cartea Domniei mele, pentru scóterea din ocnă a acestui vinovat, să-l iae apoi orînduitul Mumbașir în pază, să-l ducă surghiun la Focșani, spre a scóte din hotarele țării Domniei mele afară, de unde să n'aibă a se mai întórce, și Mumbașirul, să aducă adevărul de la Ispravnicii marginii cum-că a sêvêșit porunca. — 1801, Decembre 18.

Cod. XLIV, fila 34.

Prea Înălțate Dómne

Însciințăm Măriei tale, că ivindu-se la judecată patru sâteni din satul Ulmul, sud Ilfov, anume Ivan Grozea, i Mușat Sin Stoica, i Rusin Baraganeanu și Dumitru Zet Mocanul, păgubași de șese vite, cai ce li s'au furat de la 27 ale trecutului Octomvre de către trei furî, anume Nistor Iancu, i Ștefan Sin Nicolae Turcul și Gheorghe Dragotu, ce se află la închisórea pușcării, își cerură împlinirea pagubei lor de la numiții, care păgubași înfățișindu-se la judecată cu numiții furî, după cercetarea ce s'au făcut pricinii s'au descoperit, că toți

In materie de furtașaguri, Depertamentul de criminalion și Diva-

aceștia după ce au furat vitele numiților păgubași noaptea din câmp de la pășiune în prețma aceluși sat, le-au trecut la Giurgiu și acolo au vîndut pe toți caii unui Agarenean în preț de tal. 85, pe cari după ce i-au împărțit între dênșii, doi dintre hoși, Nestor și Iancul, au cumpărat și ei din Giurgiu două vite, cum li se arată pèrul mai jos și viind iarăș aici în țeară, i-au găsit păgubași și prinđendu-i i-au dat în zapt căpitanului de la Ciocănesci, de unde prin Dum-nelului vel Spătar, s'au dat la închisórea puscăriei; după acésta cercetându-se atât pentru acei doi cai ce i-au cumpărat, cum și pentru avutul lor, ne-au arêtat că caii i-au dat la căpitănie, dicénd și cel de al treilea Ștefan hoșul, că au dat tal. 15 unui Mireanu Sêrbul din satul Fundulea, fiindu-i fost dator și deosebit, s'au mai luat tot de către numitul căpitan alte două vite ce i se însemnară pèrul lor mai jos, de care dice Ștefan hoșul că sunt drepte ale lui și cum că tot de la dênșul i s'au mai luat un cal murg, după ce s'au prins în fapta furtașagului, de către un proin căpitanu Anastasie de la Obilescă, cu pricină că are să iae de la dênșul datorie de tal. 50, ce l'ar fi împrumutat în vremi și la acésta nu are nici un cuvînt de dreptate, protimisindu-se de cât dênșul mai mult păgubași, iară acel Anastasie rămăne ca în urmă să și cêră datoria banilor. Decî, cât pentru osănda furilor ce li se va cuveni după pravilă, mai în urmă prin deosebită anafora, cu condica te veî însciința, Măria ta, iară pentru împlinirea pagubei, judecata găsesce cu cale: să fie luminată porunca Măriei tale, ca Zapciul armășesc să mêrgă împreună cu numiții păgubași și mai întăi de la căpitanul ot Ciocănesci să iae acelea patru capete de cai ce le-au poprit luate de la hoși și către spătărie le-au tăinuit, după cum se vede din însciințarea lui, neavênd vre-un cuvînt a le popri pentru ostenéla prinderei hoșilor, căci pre furi i-au prins însuși păgubași și deosebit că au luat numitul căpitan taleri 30,60, ce i au găsit asupra hoșilor; asemenea să apuce și pre acel proin căpitan Anastase, să iae și de la dênșul acel cal al lui Ștefan, unul din hoși cum și acei tal. 15 să i împlinescă de la acel Mitrea Sêrbul, fiind banî din vîndarea cailor numiților păgubași și aducêndu-se tóte vitele, cum și banii împreună, de către orânduitul Mumbașir, să o dee prin marifetul acéstei judecăți mai sus numiților păgubași cu prețuire spre împlinirea vitelor ce li s'au furat. Iară hotărîrea....— 1801, Decemvre 14.

Dimitrie Spătariu, Teodor Fotino, Constandin Cacliga.

Semnele cailor

1 Iapă murgă cu pete de șea, a lui Nestor.

1 Iapă vênătă rotată, a lui Gheorghe.

1 Iapă vênătă

1 Un cărlan negru } ale lui Ștefan hoșul

4 Aceștia sunt la căpitanul de la Ciocănesci.

1 cal murg ipac al lui Ștefan hoșul și luat de către căpitanul Anastase ot Obilescă.

Io Mihail Constandin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

După anaforaora judecăței depertamentului orânduim pe sluga Domniei mele. Armășel, să mêrgă și prin marifetul Ispravnicilor județului să facă urmarea ce se coprinde mai jos.— 1801, Decemvre 14.

Cod. XLIV, fila 30.

Istoria Românilor de V. A. Urechă.

I. — SECOLUL XIX. — 14

nul avură, nu numai o dată, a constata că dacă hoțul fura de la țeran,

Anaforoa în dosul jălbei lui Moise Cătana pentru un cal ce i s'a furat pentru care s'au îndatorit Ianache vătav de plaiul Nucșora sud Muscel al plăți fiind-că au prins pe hoț și 'i-au dat drumul.

Prea Înălțate Dómnne

Dupé luminată porunca Înălțimei tale, aducênd față pre jăluitorul acesta și citindu-i-se acéstă alăturată isprăvnicéscă însciințare, de a auđit cercetarea ce s'a făcut pricinii aceștia, l-am întreat apoi, ce are a mai ție împotrivă, și răspunde, că el nu póte rămânea păgubaș de cal, când însu-și Vătavul la cercetarea isprăvnicéscă, a arêtat, că a pus mâna pre acel Samuil cu calul de împreună, și care însuși 'i s'a destăinuit, că a fugit din năuntru pentru frică a nu-l face cătană, și cum-că de vreme ce Vătavul l'a slobođit, fără nici o chizășie, numai după arêtarea sătenilor ot Corbi, că în doi ani ce s'a aflat slujind în numitul sat pre la unii, alții, nu l'a simțit cu nici un ponos de hoție, cere jăluitorul, ca orî Vătavul să 'i plătescă prețul calului tal. 300, orî sătenii ot Corbi, de ce să facă arêtare, și acel Samuil este om bun, sau să se aducă Vătavul aici, ca să se judece cu dênsul, țiecând că este în bănuială, că a mituit pre numitul Samuil, și 'i-a dat drumul; ale cărui răspunsuri lăsându-le la o parte, am teorisit isprăvnicéscă însciințare, și vêđui că numitul Vătav, a arêtat la cercetarea ce i s'a făcut, acea că pe acel Samuilă l'a pus în mână avênd cu dênsul și un cal, trecut fiind preste plaiu, mărturisindu-i-se însuși că a fugit de frică ca să nu-l facă cătană, dară vêđeând, că Dumnêlor Ispravnicii, apêra pre numitul Vătav, a nu plăti calul, cu cuvênt că n'a știut, că acel Samuilă este hoț, cum și după arêtarea ce au făcut pentru dênsul sătenii ot Corbi, că în cât s'a aflat slujind în satul lor, nu l'au simțit cu nici o hoție și mai vêrtos, scrînd D-lor că după ponturile Domnesci ce are Vătavu, pentru cei ce es din năuntru, nu se găsesce vinovat, am făcut apoi cercetare și ponturilor Domnesci ce au Vătavii de plaiuri în mână, ca să vedem ce poruncă le este dată să urmeze, pentru unii fugari ca aceștia de dincolo, dincóce, și vêđui coprinđeându-se chiar așa, că Vătavu de plaiu să-și deschidă ochii, și pentru cei ce vor veni din năuntru cu pașusuri, să 'i lase după orînduială să trecă, iară pre cei ce vor fi fără de pașusuri, cum și pre verii cari va găsi trecut preste plaiu, și fără de pașus, (cum era acel Samuilă), îndată prinđeându-l, să 'l ție acolo poprit, și numai de cât să trimêță veste cu însciințare, la Dumnêlui vel Spătar, și va avea răspuns în ce chip să urmeze; cărora ponturi, fiind-că vătavu n'a fost următor cu a ținea poprit pre acel Samuilă, și însciința aici la Dumnêlui vel Spătar, precum era datoria slujbii lui, ci l'a slobođit și fără de chizășie, de acea dară numitul vătav este vinovat să plătescă calul ca să 'i fie spre pildă, a nu mai face la asemenea întêmplare urmare împotriva ponturilor domnesci, ce are în mână, și apoi, numitul vătav de 'i va păsa va găsi pre acel Samuilă și 'l va apuca de 'i va întorce paguba, însă fiind-că jăluitorul cere să 'i plătescă calul cu tal. 300, țiecând că de atâta preț a fost, iară cei trei ómenii ot Corbi, ce au vêđut acel cal cu ochii lor, când s'au prins numitul Samuilă, vêđui coprinđeându-se în cercetarea isprăvnicéscă, că cu sufletele lor au dat

apoî de la hoț fura, la rëndul seü, impiegatul ce avea obligațiunea

mărturie, că calul nu făcea mai mult de cât până la tal. 30, de la care acest preț și până la tal. 300, ce cere jăluitarul fiind o mare posotită, rămâne ca, cea desăvêrșită hotărîre să se facă de către Înălțimea ta.— 1801, Noemvre 20.

Vel Logofet Crețulescu

Cod. XLIV, fila 21.

Anaforaoa de la vel Vornic al obștirilor, spre a se da întărire lui Marcu Vameșul, cumpărătorul slujbelor Epitropiei.

Io Mihail Constandin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahisioie

S'aü citit înaintea Domniei mele anaforaoa acésta, a Dumnelui vel Logofet, însciințarea Ispravnicilor, cât și jalba ce aü dat Domniei mele Moise, din care vedum că Moise n'are vre-o dovadă, că calul făcea prețul care'l cere, fără numai șa la lui prin cuvânt, iară vêtavul plaiului, vedem că aü adus trei mărturii cari cu sufletele lor aü dat mărturie, că calul acela nu făcea mai mult de cât până la tal. 30, drept acea poruncim Dumnevóstră Ispravnicilor și județului, că de are Moise Cătană doveđi vrednice, cu care să facă îndestulare judecâtei împotriva, că calul acela era de mai mare preț, atunci pe cât se va doveđi, că aü fost în adevêr prețul, pe atâta să'l plătescă vêtavul, iară când el dovadă ca acésta în potrivă nu va avea, atunci după doveđile ce are vêtavul să i se plătescă cu acei tal. 30 și să'i și împliniți Dumnevóstră rămâind izbrăniți, care acésta osândă de plată, să face vêtavului numai și numai pentru cursul ce aü făcut la neurmarea ponturilor Domnesci.— 1801, Decemvre 1.

Cod. XLIV, fila 21.

Anaforaoa în dosul jâlbei a lui Nicolae Vulturache țigan, pentru a se slobođi de la închisórea pușcării.

Prea Înălțate Dómnne

Dupê luminată poruncă, făcênd cercetare pentru bóla numitului jăluitar Nicolae țiganul, ce se află la temniță, ne-am îndestulat de la Dumnelui vel Armaș, că se chinuesce cu adevêrat bolnav de lingóre, în cât n'aü stătat mijloc să se aducă în judecată, ca să i se vadă starea neputinței lui și de acésta nu lipsim a însciința.

Teodórache Fotino Sărdar, Manolache Topliceanu Clucer, Dumitrache Hăbdeanu.

Io Mihail Constandin Suțul Vvd. i gospod Zem. Vlahisioie

Cu tóte că acest Nicolae țiganul, osândit era de către Domnia mea, prin deosebită poruncă a merge iarăși la ocnă, spre ași împlini sorocul cel orânduit, dară pentru că s'aü întemplat a cădea într'acésta grea bóla, precum ne dá pliroforie judecata, în care se chinuesce reü și aü pătimit și aici în pușcărie

de a prinde pre hoț. Cu deosebire vătafii de plaiuri erau deprinși la

peste trei luni, îl iertăm Domnia mea de osînda ocnei, cu această rînduială însă, ca ehizașul acela în care are al da, să se lege cu zapisul său, în condica pușcării, că de se va întempla altă-dată a mai cădea acest Nicolae țigan în vină, chizașul să fie în locul lui și așa poruncim Dumitale vel Armaș, să'l sloboști și de la închisorea pușcării.— 1802, Ianuarie 24.

Pecetiea

Gospod

Cod. XLIV, fila 63.

Io Mihail Constantin Suful Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie

Boeriului Domniei mele biv al doilea Pitar Marine, sănătate, ți facem în scire, că la Domnia mea aū dat jalbă Medelnicereasa Elenca Crețuleasca, a răposatului Medelnicer Theodorache Crețulescul, cum că de a se plăti datoria în care se afla încă din viața soțului său, și pentru de a-și putea urni și greutatea casei, și-a vîndut o moșie Crețul, ce o are în sud Dâmbovița și fiind că voesce a o alege în suma de stânjeni și a o hotări cu petre, ca să fie sciută cumpărătorului, te-am ales alegător și hotarnic, a căruia jalbă orînduindu-se de către Domnia mea, în cercetare la Dumnelui vel Logofet de țeara de jos, Istrate Crețulescul, ne făcu arătare, că adevărat pentru păsul datoriei și a greutatei casei, dupe cum arată Medelnicereasa, și-a vîndut această moșie, și cum că alătura lângă acesta, tot într'acest hotar, are și Dumnelui peste stânjeni una mie moștenire de la părinți, cerându-te iarăși pre însu-ți alegător și de hotarnic, deci ți poruncim Domnia mea, primind această domnesca noastră carte cu sluga Domniei mele . . . al doilea portar, să te scolî, să mergi la fața locului, unde înteu să dai în scire tuturor vecinilor împrejurași ai acestei moșii, spre a veni și ei față cu scrisorile și dovețile ce vor avea, de a nu li-se face vre-o călcare, apoi să faci cercetare și alegere, atât a părței numitei Medelnicereșei, cât și Dumnelui vel Logofet, după scrisorile și dovețile ce vor avea și o parte și alta, cum și după vechea stăpânire, spre sfiorarea moșiei cu arătarea și alegerea stânjenilor anume, la care alegere ce vei face, de va rămănea amîndouă părțile mulțamiți, cum și despre vecini, de nu va fi vre-o pricină, să dai și cărți de hotarnicie, după obicei și să puî și petre hotare; iar când vre-o parte nu vor rămănea mulțamiți pre alegerea ce vei face, sau va fi și vre-o pricină despre vecini, atunci peatră să nu puî la locurile, cele de pricină, ci numai semne se va face și să înșciințezi Domniei mele în scris, cu arătare de slujbă, ca cel neodihnit să vie la Divanul Domniei mele, *ii saam reech gospod.* — 1803, Iunie 12.

Cod. XLVIII, fila 149.

asemenea făptuirii. Negreșit, aveau adese și scuza legală, că după

1. *Prea Înălțate Dómne*

Dupe luminată porunca Măriei tale de la această alăturată jalbă a cuviosului Egumen al schitului Spirei din Bucuresci, am intrat în cercetare și precum ne-am îndestulat, înștiințăm Înălțimei tale, că acestui sfânt schit i-s'au hărăzit de către Măria ta, prin luminată cartea Măriei tale, ce se vechu cu lét 1874, August 25, două sălașe de țigani și alte deosebite 4 suflete, tot dintre țiganii domnesci cu numele lor, din cari o Stană fata lui Stan sin Dobre, din mai sus dișele sălașe, măritându-se prin cununie dupe un Ioan Herarul, țigan domnesc și năstavnicul schitului dintr'acea vreme, arătând prin jalbă întru a doua luminată domnie a Înălțimei tale, cum-că două țigance de ale mănăstirei anume Stana, (ce s'au diș mai sus): și o Ana s'au cununat după țiganii domnesci și 'mi cerea îndreptare, după a căruia jalbă și luminată poruncă, se vede anaforaoa făcută tot de acest departament, cu lét 1792, Octobre 17, care este întărită de către Înălțimea ta, cu poruncă către Dumnelui vel Armaș, ca să dea dintre țigancele domnesci două schimburi; așisderea ne mai arată numitul și o deosebită luminată porunca Înălțimei tale, tot dintr'acelaș an, lét 1792, Octobre 13, cu coprindere ca din două țigance, ce au fost Domnia îndatorată să le dea schimburi la numita mănăstire, găsindu-se o copilă Maria, fata Anastasiei, țigancă domnescă, s'au dat schimb în locul uneia din două ce s'au numit mai sus, să o stăpânescă schitul nestrămutat, din care arătate sineturi să vede că numai o țigancă din două s'au dat schimb de către Domnie, iar de cealaltă și până acum se află schitul isterisit; după acesta am teorisit și deosebită arătate a Egumenului, cum că altă țigancă anume Dumitrana, fata Paraschivei țigancă, care este și acesta, împreună cu cei-l-alti țigani hărăziți schitului, iarăși prin luminat hrisovul Înălțimei tale, de care am arătat mai sus, s'au cununat cu un Stan, țigan domnesc, pentru care după trebuință prin zapcilăc Dumnelui vel Armaș, găsindu-se numitul țigan și aducându-se spre cercetare, s'au descoperit că nu este țigan domnesc, ci al casei răposatului stolnic Șerban și cu adevărat ține întru căsătorie, cu a doua cununie, pe numita țigancă Dumitra, care veduvă fiind fost, au avut și un copil anume Stancul, ce trăesce, ca de ani . . . , născut cu întâiul bărbat, anume țiganul schitului, deci fiind la mijloc cununie, după pravilă urmăză femeia bărbatului și dupe obicei se îndatorază casa numitului stolnic ca să dea schitului schimburi, atât pentru Dumitra, cât și pentru fiu-său Stancul, să nu se deslipescă de la mama lui, cum asemenea se cuvine să se dea și dintre țigancile domnesci iarăși schimb pentru acea Ióna țigancă, ce au fost a schitului, iar acum se află în țigănia domnescă și drept aceea de la judecată se găsesce cu cale ca prin luminată porunca Înălțimei tale, Dumnelui vel Armaș să împlinescă dreptatea sfintei mănăstiri, și de acesta nu lipsim a înștiința Înălțimei tale. — 1802, Ghenar 20.

Teodor Fotino Sărdar, Constantin Caclica Medelnicer, Ioan Rudean Clucer, Manolache Toplicean Clucer, Andronache Hăbdean.

Io Michail Constantin Suțul Voevod

S'au cetit inaintea Domniei mele anaforaoa, ce ne făcu judecătoriai departamentului și de vreme ce și casa stolnicului Șerban, fără de a avea să facă

nizam, prinđătorul hoțului avea drept să iae pre sēma lui cele gāsitate la hoț, dar numai acele lucruri cari nu erau reclamate de prādați. Abusul făcea însă că, vātaful 'și apropia chiar și lucrurile prādate.

vre-o apeleție, aū dat adeverință în scris la logofetia Divanului, cum că mulțamită și următoare este, precum judecata aū gāsīt cu cale, întārim darā anaforaoa acēsta și poruncim Dumitale vel Armaș, ca atāt de la casa stolnicului Șerban, să implinescī schitului douē schimburi pentru Dumitra, i pentru fiu sēu Stan, cāt și de la Domnie să dai schitului un schimb pentru acea Ioana Țiganca.— 1802, Februarie 12.

Cod. XLIV, fila 136.

Prea Inālțate Dōmne

Cu smeritā anafora, însciințām Māriei tale, că pre o moșie anume Tutōie din sud Vlașca, a sfinței Mitropolii, din vechime fiind și podgorie de vii, ce se numesce Grēca, de unde ia și visteria domnēscā vināriciu și Metropolia otaștinā după obiceiū, unii dintre cei cari și-aū avut vii, cu tot le-aū părăsit ne lucrāndu-le cāte șēpte, opt încă și doi-spre-dece ani trecuți, pricinuinđ pagubā cu nerodirea și visteriei de Vināriciu și moșiei Mitropoliei de otaștinā, și fiind-cā din vechime aū fost obiceiū coprinđătoriū și în lunatele ponturi Domnesci, ca ori-care va avea vii pe moșii streine și nu și le vor luera până în trei ani, să se iee de stāpānul moșiei acea pāraginā, și să se dee altuia care va lucra spre a face rod, am vrut să dām voie Ispravnicelului moșiei, darā mai întēu însciințām prin anafora cerēnd luminatā poruncā pentru acēsta, și anii Māriei tale de la Dumneđeu să fie mulți și fericiți. — 1802, Ghenar 26.

Dositeiu Mitropolitul.

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod.

Cu cale este anaforaoa ce ne face prea sfinția sa părintele Mitropolit, când de cāte șēpte și opt și 12 ani acei locuitori le va fi avēnd părăsite, fără de a fi întrātāta diastimā de rēnd vre-o rēșmeritā, mai vērtos, când și obiceiul și pravila țerei, este numai trei ani în vreme pacinicā, de nu'și va lucra via cine-vaș o perde; drept aceea poruncim Dumnea-vōstrā Ispravnicilor ai județului, să aduceți pre fieș-carele dintre cei ce aū avut viile aceaste față înainte Dumnea-vōstrā ca să cercetați și pentru cei ce nu li se va fi dat după orinđualā de scire după sorocul de 3 ani și 4 ani, aceia aū voe să se apuce acum de primā-varā negreșit, ca să li să lucreze, sau cānd nici după acēsta nu vor fi urmātori a și le lucra într'acēstā primā-varā, volnicā și slobodā este sfința Mitropolie, a da aceastea pāragini la alții ca să le lucreze, iar pentru cei ce vē veți pliroforisi, că peste 3 și 4 ani ai pāraginirei li s'aū dat de scire într'adins ca să și le lucreze, și ei le-aū lāsāt întru pāraginire desēvērșit într'atātia ani, este a fi Mitropolia volnicā a le da altora să le lucreze cu desēvērșitā stāpānire.— 1802, Ghenarie 28.

Cod. LXIV, fila 64.

Din documentele aduse în note, mai semnalăm aci :

1°. Femeea este învoită a 'și vinde moșia pentru a plăti datoriile soțului ei. (*Veți actul cu Medelniceasa Elena Crețulescu*).

2°. Viile lăsate în paragină peste trei ani, redevin proprietatea mănăstirei, pre locul cărora au fost sădite, fără nici o despăgubire, ca să nu se aducă vechei proprietăți a locului viei pagubă din neplata otastinei și a vinăriciului datorit și mănăstirei și Vistieriei țerei. Această măsură se aplică și la viile sădite pre moșii particulare. Această dispozițiune s'a reînnoit în Ianuarie 1802, după reclamațiunea Mitropoliei. Singurul cas admis pentru ca lăsarea în paragină a vielor să nu aducă pierderea ei de *săditoriū*, este dovedirea că via n'a fost lucrată, din cauză de *forță-majoră*, bună oră pentru cas de resmeriță, adecă de timp nepacinic.

Documentele cari se referă la această dispozițiune, sunt cele de la 28 Ianuarie 1802, din care anafora e semnată de Mitropolitul Dositeiū.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale de la această jalbă, ce au dat Maria Sterie pentru vitregul ei fecior Constantin, a se trămite la o mănăstire să nu peară sufletesce și trupesce, fiind-că au cădut la necuviincioșe și neferbnice urmări, făcând cercetare m'am adevărit mai vêtos de la prea-sfinția sa părintele Vlădica Ieopoleos, că adevărat acest fecior vitreg al numitei jăluitoare, au ajuns la rea stare și nesăvârșită pomană ai Înălțimea ta, cu a se trămite surghiun la mănăstirea Mărgineni, să ședă acolo în pază, în totă vremea, până 'și va face Dumneșu o milă cu densusul de a se pocăi și a 'și veni în firea cea dreptă a creștinescii omeniri, mai vêtos că nici spre paguba mănăstirei este, de vreme ce jăluitoarea arată, că din pereusia casei părintesci 'i va purta de grijă pentru celea trebuincioșe ale lui de hrană și îmbrăcăminte; ei nu lipsim a însciința Măriei tale și cum Dumneșu va lumina pre Înălțimea ta asupra jăluitoarei și a numitului ticălos fecior, spre odihna și a ei și a fiu-său pocăința și vecinică pomenire va fi Înălțimei tale. — 1802, Ghenarie 24.

Anastasia vel Spătar.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod.

Orînduim pre sluga Domniei mele Zăpciū spătăresc, ca ridicând pre numitul Constantin, să 'l ducă la mănăstirea Mărgineni, unde poruncim Domnia mea cuvioșiei tale Egumene al numitei mănăstiri, să 'l aibă în lăuntru mănăstirei, păzit spre îndreptarea și pocăința lui, purtându-i mănăstirea grijă de celea trebuincioșe din pereusia părintescă, după cum se cuprinde mai jos. — 1802, Ghenarie 28.

3°. Procese făcute contra celor cari nu numai nu se supun la zapcii, ci încă îi și insultă, ori chiar îi bat, n'au lipsit a fi destule. Aducem unul in care, la 1801, sătenii din Slăvesci sunt acuzați că au bătut și au rupt «*mondirul*», adică uniforma slujbașului.

Anafora în dosul jalbei Predi stegariu de vânători, cătanei spătăresci, pentru bătaia ce l'au bătut nisce săteni de la Slăvesci sud Vlașca.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale, de la acéstă jalbă, a numitului Predi stegariu de vânători spătăresci, am cercetat și după luminatele porunci ale Măriei tale, împotriva mi-s'au părut acéstă pornire a pîrîților, să facă atâta îndrăsnélă să bată Zapciu spătăresc și slugă domnescă, căci după cugetarea lor și alții se vor îndrăsnî asupra slujbașilor ce merg cu porunci și trebî domnesci, deci fiind-că s'au vëdut și hainele jăluitorului de pre dënsul, adecă *mondirul* ce i s'au dat de la Domnie, după orînduială, fărîmat și pîritul bătut, mi-se pare a fi cu cale, de se va găsi cu cale și de către prea Înaltă înțelepciunea Măriei tale, din trei ce sunt arëtați în jalbă că l'au bătut și i-au rupt hainele de pre dënsul, ori câte trei să se aducă, ori măcar unul din partea a câte trei cei pîriți și numiți în jalbă, prin marafetul Dumnélor Ispravnicii județului, ca să vie să stee aici la judecată, ca să iae pildă și alții a nu sta împotriva la slujbașii domnesci ce se trimit cu porunci în județe, și după cuviință cercetându-se pricina pentru ce l'au bătut și i-au rupt hainele, să i se facă cuviincioasa certare, seau cum va socoti Înaltă înțelepciunea Măriei tale. — 1801, Decembre 4.

Anastasië vel Spătar.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod. zem. Vlahiscoie

Dupë anafora ce ne face Dumnélu vel Spătar, orînduim pre sluga Domniei mele Zapciu spătăresc, să mērgă și prin marafetul Ispravnicilor județului, să iae pre unul dintre cei trei pîriți vechil și despre partea celor-l-alți, să 'l aducă aici ca să cerceteze Dumnélu vel Spătar pricina și să ne arate în scris prin anafora. — 1801, Februarie 10.

Vel Logofët.

CAP. XIV

Administrațiunea sub Michail Constantin Suțul.

Starea deplorabilă în care Michail Suțul găsește finanțele țerei, nu îi permite vre-o îmbunătățire în administrațiune. Ce putea face în acest sens, când la finea lui Noembre 1801, nu erau plătite măcar lefile fustașilor Divanului și ai haremului Dómnei, încă de la Iunie trecut ¹.

1. *Anaforaoa fustașilor Divanului și a haremului, spre a li-se da leafa pre trei luni.*

Prea Înălțate Dómne

Fustașii Divanului și ai haremului prin jalba ce au dat către Înălțimea ta, cer a li-se plăti de la casa rásurilor orânduia léfa lor, pre trei luni, Iulie, August și Septembre, pre lună câte tal. 100, precum au avut și măcar că hotărîrea Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi au fost ca să plătescă lefile până la sfârșitul lui Iulie, dar aceștia fiind ómeni scăpătați și se află slujind napristan ziua și nóptea și trepădând unde li-se poruncesce, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta, să se poruncescă la casa rásurilor. Dumnóului vel Logofet de obiceiuri, ca din banii ce se află în naht, să li-se dea léfa pre aceste trei luni ce cer. — 1801, Noembre 14.

Nicolae Brancovean, Manolache Crețulescu, Constantin Stirbeiú Vornic, Matheiú Fálcoianu Vornic.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod. zem. Vlahíscoie

Poruncim Domnia mea, Dumitale vel Logofet de obiceiuri, să dai fustașilor acești taleri trei sute. — 1801, Noembre 27.

Cod. XLIV, fila 14.

Prea Înălțate Dómne

Am cercetat jalba acésta ce au dat Măriei tale Fustașii Divanului și ai haremului și până la sfârșitul lui Septembre al létului 1801, se vede că li-s'au plătit léfa din bani ai lunei trecute, pre lună câte tal. 100, iar de la și întâi de Octombre încóce, nu li-s'au dat léfa nici la curamaoa din urmă n'au intrat, fiind-că li-s'au dat o triminie întrégă pre Iulie, August și Septembre, prin luminată întărîrea Măriei tale, la anaforaoa a patru boeri, ce era orânduți la socotelele casei rásurilor, ci după luminată poruncă nu lipsi-și a aréta Măriei tale. — 1802, Ghenarie 31.

Constantin Știrbeiú.

Singura încercare de îmbunătățire în interesul siguranței publice, ce găsim realizată sub Michail Suțu, este așezarea unei căpităniei noi la hotarul județului Dâmboviței cu Ilfovul. Adevărat, că și această căpitănie o aședă numai după stăruința marelui Vornic al obștirilor, Constantin Știrbei, mai mult din interesul propriei sale siguranțe, de ôre-ce noua căpitănie este aședată pre moșia Vornicului, în satul Brăzoele ¹.

Io Michail Constantin Suțu Voevod i gospod. zem. Vlahiscoie

Poruncim Domnia mea, Dumitale vel Logofăt al obiceiurilor, ca să dai jăluitorilor lăfa de la 8 ale trecuți Octombre, până la sfârșitul lui Ghenarie trecut. — 1802, Februarie 2

Cod. XLIV, fila 78.

1. *Anafora Spătarului, pentru a se aședa o căpitănie nouă, unde se hotăresce județul Dâmboviței cu al Ilfovului la moșia Vornicului Știrbei.*

Prea Înălțate Dômne

Dupe luminată porunca Înălțimei tale, ce mi-s'au dat la acostă alăturată anafora, ce au făcut către Măria ta, Dumnélui vel Vornic al obștirilor, Constantin Știrbei, pentru o căpitănie ce arată că face trebuință a se aședa cu lude 20, în satul Dumnélui Brăzoele, ce cade în mijlocul satelor, ce sunt pe lângă apa Dâmboviței, unde se hotăresce județul Dâmboviței cu al Ilfovului, fiind-că apururea sunt bantuite aceste sate de hoți și tâlhari de î pradă și jăfuesce, făcend plecată sluga Măriei tale cercetare, m'am adevărit că așa este precum arată Dumnélui vel Vornic, că după jalba ce au mai dat și arătatele sate la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi în anul trecut, făcend cererea acosta cu a li-se face o căpitănie cu 20 de ômenî de pază, orînduiți fiind la Dumnélui proin vel Spătar Lucache, s'au scris din partea Dumnélui la Dumnélor boeriî Ispravnicî, de la amândoué acestea județe, Ilfov și Dâmbovița, ca cercetând Dumnélor, după elibzuirea ce vor face, de este cu cuviință a se orîndui la acel loc căpitănie, să însciințeze, au făcut și Dumnélor arătare la Spătărie, pre cum mă plioforisiî și de la Slugerul Scarlat, ce au fost pre acea vreme Logofăt spătăresc, că este de trebuință a se face la acel loc căpitănie, decî fiind-că după cum m'am încredințat mai vartos de la Dumnélui Vornicul Știrbei, că satele acestea ce le arată Dumnélui cu adevărat că pățimesc apururea, prădându-se și păgubindu-se de făcătoriî de rele, aflându-se în partea locului păduri și crânguri, locuri de hoțime, la care de multe ori s'au întemplat și ucidere, nefind vre-o altă căpitănie mai aprôpe, se găsece cu cale și de plecată sluga Măriei tale a se face o căpitănie la locul ce cere Dumnélui Vornicul, cum și satele ce au fost jăluit, fiind-că pôte căpitănie să cuprindă cu străjirea și pe cele-l-alte sate, ce sunt de jur împrejur, mai vartos fiind și drumul cel mare al Pitescilor, drept printr'aceste sate, cum și al Têrgoviștei pe alătura acestui sat prin Tărtășesci, mai aprôpe de cât o jumătate de ceas pre din josul Brăzoelelor, cum și alt drum mare iară-și al Pitescilor mai pre din susul Brăzoelelor, prin Cărămidesci, prin păduri și cade aci căpitănia, nu numai în drumul mare ce este între alte doué drumuri mari ce sunt din

CAP. XV

Țeranii. — Țiganii.

Din domnia lui Michail Suțu, încă avem câte-va acte cari merită a fi cunoscute, cu referință la țeranii. Așa sunt cele următoare :

a) Dupe reclamațiunea unei mănăstiri, proprietară de heleșteu în Ialomîța, țeranii sunt obligați a da deciuială la pescele vînat ¹ :

b) Sătenii de la Bolintinul din deal, se jăluiesc contra lui Macarie, Egumenul mănăstirei Cotroceni, că aș arendat moșia lui Michai Arnăutul, va să dică cu nerespectarea dreptului lor de protimis ².

Ei sunt înjurați și pătimesc multe asuprelî de la arendași. Procesul este din 7 Maiu 1802.

c) Nu atât în favoarea țeranilor, cât pentru interesul fiscului, avem de a constăta din alt act apărarea țeranilor contra autorităților sătesci, cari prin vexațiunile lor aș spart satul, fugind din el țeranii. Un

sus și din jos, ci încă și în mijlocul numitelor sate și mai ales, că și însesii satele s'aș legat că vor găsi acești lude 20, care se vor așeđa la căpitănie din ómenî fără de pricină de dajdie, ci de se va găsi cu cale și de prea înaltă înțelepciunea Măriei tale, fiind acesta și fără de paguba vistieriei, se va da luminață porunca Măriei tale a se face caidu la vistierie, spre a se așeđa o căpitănie în satele Brăzoele, pre moșia numitului boer vornic cu lude 20 slujitorî, unde cere și primesce să nu mai pătimescă sëracii locuitorî ce sunt prin satele de pre alocurea, de către făceterii de rele ; iar hotărîrea...—1801, Decembre 12.

Atanasie vel Spătar.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gespod. zem. Vlahiscoie

Dupe trebuința ce ni-se arată și de către Dumnélui vel Spătar. că este de această căpitănie, primim Domnia mea cererea și rugăciunea ce fac locuitorii de la aceste numite sate, de a se așeđa adecă această căpitănie cu 20 slujitorî la numitul loc, însă pentru ca nu în urmă iarăși de la aceste sate, cari dau făgăduiala acésta, că vor găsi și vor da ómenî fără de pricină, să auđim vre-o jalbă că s'aș slăbit puterea satelor cu pricina luărei de niscare-va ajutóre ale lor și se va face vre-o risipă la vre-un sat, poruncim Domnia mea, Dumitale vel Vistier, ca mai înteu să dee numitele sate, cari cer acésta căpitănie, un zăpis la vistieria Domniei mele, prin Ispravnicii județului, ca când în urmă se va întembla vre-una ca aceia de spargerea și risipa vre-unui sat, să fie ei răs-punđetori și așa trecend acei 20 de slujitorî la caidul vistieriei, să rinduescî Dumnéta vel Spătar căpitan om harnic și vrednic de a avea tótă paza și strēja-rirea de ómenî rēi. — 1801, Decembre 16.

Cod. XLVI, fila 32.

1. Veđi fila 14, Cod. XLIV.

2. Cod. XLIV, fila 226.

asemenea proces s'a'au făcut lui Voichin, dar mai apoi Voichin probând că n'a spart el satul Ungheni, cere să fie despăgubit de spesele ce i-au ocazionat sătenii prin tirirea lui în judecată¹.—1802, Aprilie 24.

d) Marele Ban Brâncoveanu, împreună cu Vornicii Crețulescu și Câmpineanu sunt însărcinați de Domnitor să cerceteze reclamațiunea femeii Despa și a fiului său Grigore, din satul Ciulnița, județul Muscel, proprietatea Vistieresei Safta Isvoranu. Proprietara și-a permis să ia în stăpânire averea rămasă dupe nisce țărani, cari au fugit de pre moșii. Despa a reclamat restituirea averei ginerelui ei fugar, acea avere fiind zestre a fetei sale, care nu putea să se ducă după bărbatul său legiuit. Boerii divăniți dau dreptate Saftei Isvoranu, dar Michail Suțu reformează sentința dată de Divan în favoarea femeii Despa, dîcînd că proprietara nu avea drept, sub cuvînt, că proprietarii fugiți i-au rămas datorî, să și facă singură dreptate, ci trebuia să reclame la justiție. Se restituie deci vitele și averea ginerelui Despei, ba și vitele și averea celor-l-alți țărani fugiți, încă se restituie de proprietară, în păstrarea satului până la reintorcerea sătenilor fugari. Singura condițiune ce pune Michail Suțu și Despei și sătenilor, este ca averea să nu fie restituită fugarilor decât la reintorcere. Domnitorul consideră această dispozițiune ca un îndemn pentru săteni să se întorcă la sat.

Negreșit aparența de protegiare, ce ici-colea întîlnesc țăranul în agitata domnie a lui Mihai Suțu, nu se pôte explica prin convingerea Domnitorului, că țăranul trebuie să fie ajutat și protegiat contra moșierului, ci asemenea bună-voință trebuie pusă în comptul propriilor interese ale Domnitorului seau ale cui-va din boierii divaniți.

Cu referință la țiganii dăm în notă o anafora și rezoluțiunea domnăscă din 6 Martie 1802².

1. Cod. LXIV, fila 209.

2. Prea Înălțate Dómne

Pre această alegere a judecării, neremăind odihniți slugerul Grigorie Dona, din luminată porunca Înălțimei tale, Dumnelui vel Armaș l'au adus și înaintea noastră, prin vechilul Stolnic Stefan Costescu, față cu Stana veduva, din sud Slaam-Rômnic, prin vechilul ginere-său Grigorie Croitorul, trei pîrî facînd vechilul Slugerului, întăiu că de s'au și dat Stanei întărire domnăscă pentru slobodenia feciorilor ei Gheorghe și Nicolae, a se cunósce de Români Raiele, dar iarăși Domnia în urmă au orînduit pricina în cercetare; al doilea că acei trei martori ai Stanei, asupra cărora mărturia s'au fost întemeiat hotărîrea domnăscă de slobodenia numiților copii, n'ar fi primit blăstem, ci numai prin graiu au arătat că sunt născuți din Români, împotriva cărora dîce că are și

CAP. XVI

Dări și scutiri.

Condicele domnești nu păstrează urmă de adăogirea de biruri, măcar că Zilot Românul a acusat pre Michail Suțu :

«Că era înfipt cu mare pornire,
«L'a banilor dobândire.»

Abusuri negreșit n'au lipsit, cari să îngreue și mai mult dările. Aceste dări, unele constituind havaeturi de divaniți, de curtenii,

Slugerul două martori, ce mărturiosc pentru Gheorghe, feciorul Stanei că este țigan, pre cari mărturiile s'au și scos în urmă la Dumnélui Clucerul Calfoglu de 'și-au arătat sciința, și al treilea, că și de s'ar socoti că acei copii sunt născuți de Stana cu ómenii slobodii, dar fiind făcuți în vreme când se afla acea Stană în căsnicie cununată cu țiganul Slugerului, ar fi obiceiul al pământului, ca acest fel de copii să rămâie robi la stăpânul țiganului ce au ținut pre muma lor, asupra cărora piri făcând și noi cuviincioasa cercetare, pre câte trele le-am găsit netrebnice, pentru că în jalba Slugerului, care au dat la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, cu două ani și luni șapte, în urma hotărîreii răposatului Domn Hangerliu, ce se dedese copiilor Stanei de slobodeni, a căruia jalbă copriindere este scrisă la însciințarea Dumnélui Clucerului Calfoglu, ce vedum nici un cuvînt de dreptate la pîrele acestea, nici că este ascultată cererea ce face a se da blăstem martorilor Stanei, după ce o dată 'i-au primit Domnia, ci precum au judecat departamentul de cremenalion, cu dreptate la acesta, prin alegerea ce se vede înapoi, asemenea găsim și noi cu cale ca numitul Gheorghe Zainea, după întărirea domnescă, să rămâie slobod și nesupărat de către Slugerul Dona, căruia Gheorghe să i se dea și luminată întărirea Înălțimii tale de apărare la mână, plătindu-le Slugerul și cheltuiala de când îi portă prin judecări, iar hotărîrea cea desevîrșită, rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1802, Februarie 7.

Nicolie Brâncoveanu vel Ban, Constantin Stirbeiui vel Vornic, Grigorie Brâncoveanu vel Vornic, Nestor Căminarul.

Io Michail Const. Suțul Voevod i gospod.

S'au cetit înaintea Domniei mele anafonalele departamentului și a Dumnélor veliților boeri și dicem cu hotărîre că o dată ce asupra acestor copii ai Stanei se găsește hotărîre domnescă dată la mânilor lor, a răposatului Domn Constantin Vodă Hangerliu, prin cercetare de judecată, nu mai era a fi primită și ascultată nici de cum pîra și cererea Slugerului Dona de altă teorie, după chiar poruncile și povățuirile pravilelor și rău purtându-i în urmă prin judecări, poruncim să le plătiască și cheltuiala ce le-au pricinuit, cărora le dăm Domnăscă noastră întărire, de a avea bună pace. — 1802, Martie 6

ori ale Vorniciei obștirilor, au fost date în arendă, ceea-ce de sigur ocașiona mari și noue abuzuri¹.

Un singur cas de urmărire de abuzuri în perceperea de dări am aflat².

Domnitorul la 11 Decembre 1801, condamnă pre un întreprindător de dări, să despăgubiască pre George Drăgănescu de paguba suferită, neadmitând Domnitorul scuza adusă de întreprindătorul Antonie Fotino, că slujbașii lui subalterni au mâncat banii și că ei să fie apucați a despăgubi pre jăluitoari, căci așa declarațiune au dat dișii slujbași la mâna lui Fotino.

Dăm aci în notă actul judecătoai³.

1. *Prea Înălțate Dómne*

După luminată porunca Înălțimei tale, făcându-se Cochivechi de isnová de câte trele slujbele. Epitropiei ce se vînd acum, însă podărit, butărit, i vama tabacului, au eșit fieși-care cu prețul ei, până la taleri 9.000, iar pre câte trele unite au dat taleri 10.000, rămăind cu acest preț asupra vameșului Marco, fiind și zăpis la Epitropie, după orînduială, pentru care cere numitul cumpărător luminata întărire Măriei tale, ca să și pótă căuta acestea slujbe de la și întăi de Ghenarie viitor, după cuprinderea luminatelor cărți ce i se dau de logofeția Divanului, după condică. — 1801, Decembre 4.

Io Michail Constantin Suțu Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Domnesca noastră întărire, numitului Marco Vameșul, spre a și fi cunoscută de bună cumpărătoarea acestor trei slujbe ale Epitropiei, și poruncim Domnia mea, cinstit și credincios boerule al Domniei mele, vel Logofete de țeara de sus, să și faci de la logofeția Divanului Domniei mele obicînutele cărți, după condică spre a face zapt și a căuta venitul acestor slujbe de la și întăi de Ghenarie înainte. — 1801, Decembre 4.

Cod. LXIV, fila 23.

2. Veđi Cod. XLIV, fila 28.

3. *Prea Înălțate Dómne*

Gheorghe Drugănescu, prin jalba ce a dat Înălțimei tale, cerënd a se da luminată întărire la acéstă alegere a departamentului, ca să se aducă slujbași de afară, spre a se face urmarea ce orînduesc boerii judecătoari, ni-se poruncesce de către Înălțimea ta, ca să cercetăm și noi jalba sa, vedënd și alegerea ce au făcut departamentul asupra pricinei și să arătăm Măriei tale în scris, după luminată poruncă, orînduindu-l Zapciu vechilul, vătășei de păhărniceai, înfățișând înainte noastră pre jăluitoar, cu pîritul Serdarul Fotino, am vedut atât alegerea departamentului, cât și cererea Drugănescului și fiind-că este cu orînduială urmarea judecătoai, asupra căreia nici amëndouă părțile ce se prigonesc nu avură

Puține casuri de scutiri de dări am aflat din timpul acestei domnii a lui Michail Constantin Suțu. Aceste puține scutiri sunt acordate mai mult la oștenii ajunși în adânci bătrânețe și infirmi. Dar despre asemenea scutiri ceva mai departe vom avea a mai aminti ¹.

vre-un cuvânt de împotrăvire, găsim cu cale să fie luminată porunca Înălțimei tale cu Mum-bașir, ca să meargă și prin scirea Dumnelor boerilor Ispravnicii ai județului, de unde pre toți acei slujbași ce 'i-au avut Serdarul Fotino, cari sunt însemnați în anaforoa departamentului să 'i aducă aici ca să 'și proto-coluiască fieși-care răvașele lui cu catastih ce au dat la Tacsildar și pre cât se va dovedi că au făcut furțișag să plătiască îndoit după cuprinderea ponturilor ce sunt date asupra slujbei, iar hotărîrea... — 1801, Decembre 2.

Vel Ban Manolache Brâncoveanu, vel Vornic Golescu, vel Vornic Câmpineanu, vel Vornic Stefan Văcărescu.

Io Michail Constantin Suțul Voevod i gospod.

Cu această alăturată cercetare și alegere a judecății departamentului, pe care și Dumnelor veliții boeri, printr'această anafora a Dumnelor, o găsesc cu cale, s'au înfățișat și înaintea Domniei mele Gheorghe Drugănescu, cu Serdarul Antonie Fotino, unde în cercetarea ce facum Domnia mea pricinei, întrebat fiind Serdarul, de are zapisul său dat cu cuprinderea ce i se arată, adecă ca ori-ce sfeterismos se va întâmpla pre urma slujbașilor săi, însuși să plătescă îndoit după ponturi; nu tăgădui, ei mărturisi înaintea noastră, că așa s'au legat, fără numai pricinui ca și slujbașii aceia toți au zapis dat la mâna sa, că de se va întâmpla a se găsi pre urma lor vre-o vită tănuită, să aibă a o plăti îndoită, la a căruia pricinuire făcând Domnia mea chibzuirea dreptăței, dicem, că acesta este osebită dăva din partea Serdarului, care privește asupra acelor slujbași, iar de către cererea Drugănescului nu se poate apăra cu acesta, căci Drugănescul, având zapisul Serdarului în mâinile sale, dreptatea osândesc pre Serdarul, după zapisul său să plătiască lui Drugănescu, și apoi, Serdarul ce va avea în urmă cu acei slujbași ai săi să 'și caute osebit, căruia pentru a 'și putea afla îndestulare, a i se împlini și Serdarului de la slujbași de va avea dreptate, va da jalbă Domniei mele și prin cercetare de judecată și cu Mumbașir rînduit, i se va face împlinire de la acel slujbaș, iar acei taleri una mie ce s'au găsit sfeterisiți, hotărîm să 'i plătiască acum Serdarul îndoiti, după însuși zapisul său, și după poruncile Domnesci și Zapciul să 'i facă tacsil. — 1801, Decembre 11.

Cond. XLIV, fila 28 verso.

1. *Anaforoa în dosul jalbi lui Sima Unchiaș pentru a fi ertat de dajdie.*

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Înălțimei tale am cercetat jalba acesta, Sima jăluitorul, care se roagă Înălțimei tale ca să i se facă o luminată carte de apărare, fiind străin, sărac și bătrân și din pliroforia ce luăm cu adevărat este trecut

Dăm în note un cas rar de scutire, aceea a lui Nicolae Șolea și Toader, slujitorul de foc, adecă pompierul ¹.

Unice casuri de ridicare la boerie întâlnim sub Michail Suțu. Unul este reprimirea în *Arhondologie* a lui Nicolaï Mazilul, carele

în vârsta bătrânețelor, sărac și săcat, vre-un pârlegiu nu are și fiind-că s'au aflat la această stare, nu s'au supărat nici de dajdie și la acea rugăciune, cum Dumnezeu va lumina pre Măria ta. — 1802, Ghenarie 2.

Io Mihail Constantin Suțu Vvd. i gospod Zem. Vlahisocie

După pliroforia ce ne dă d-lui vel Vornic al poliției, de próstă stare a jăluitarului, îl iertăm de la dajdie și poruncim să fie nesupărat. — 1802, Ianuarie 23.

Cod. XLIV fila 76.

Prea Înălțate Dómne

Cu plecata mea anafora arăt Măriei tale, că un Nicolae Hahalera ce se află acum cu șederea în sud Dâmbovița, care după vremi și tată-său anume Hagi Manole Melisino, au fost om sciut și cunoscut, văr bun fiind acel Hagi Manole cu răposatul Neofit Mitropolitul cel bătrân și acest Nicolae Hahalera fiu-său, din mică vârsta lui s'au aflat slujind curței Domnesci și la alte slujbe și cât era și el în vârsta bătrânețelor își avea óreș-care chiverniséla lui, iară de la o vreme încóce, din nenorocire, s'au din întâmplările vremilor au ajuns la multă scăpătiune, cât mai vèstos acuma aflându-se și la vârsta bătrânețelor și sèrac, ci eú ca o plecată slugă a Măriei tale ce sunt, îndrănesc a mă ruga că de va fi bună milostivirea Măriei tale, pentru sărăcia lui, să i se hărăzescă din domnescile milii ale Măriei tale o luminată carte Domnescă de apărare, ca acum la vârsta bătrânețelor lui, să și aibă măcar o odihnă, la sărăcia care se află, ca să nu se supere, fiind-că el nici o dată din mica lui vèrstă n'au fost amestecat la nici un fel de dare, nici la ale visteriei, nici la ale cămăriei, ci au fost slobod și nesupărat aflându-se slujind curței, după cum mai în sus arăt Măriei tale și va fi mare ponire Măriei tale, iară mila și hotărîrea rămâne la înalta înțelepciunea Măriei tale. — 1802, Februarie 23.

Dumitrache Racoviță biv. vel Ban.

Io Mihail Constantin Suțu Vvd. i gospod Zem. Vlahisocie

După pliroforia ce ne dă, d-lui cinstit și credincios boer Domniei mele biv. vel Ban Dumitrașcu Racoviță, pentru próstă stare a acestui Nicolae Hahalera și după mijlocirea și rugăciunea ce ne face, poruncim ca să fie numitul Nicolea nedajnic și nesupărat, căruia întru apărarea lui îi dăm acest Domnescul nostru sinet. — 1802, Februarie 27.

Cod. XLIV, fila 135.

1. Cod. XLIV, filele 135 și 108.

Istoria Românilor de V. A. Urechă.

I.—SECOLUL XIX.—15

împreună cu alți mazili fusese dați la dajnici, sub acusațiunea că mâncaseră nisce bani publici¹.

Al doilea cas se referă la recunoșcerea unui individ ca neam de boer, în 19 April 1802².

O dare specială se înființează sub Mihail Constantin Suțu, cea a gabelei evreilor. După anaforoa lui Iancu Suțu, breasla evreilor pământeni hotărâsce, ca pentru a-și putea ținea haham și dascăl să fie obligați coreligionarii lor a da câte două parale mai mult la o oca de carne în loc de o para cât plătea până acum. Înainte de a încuviința această dare, Domnitorul Mihail Suțu a rânduit cercetare prin Cămăraș ca să scie deacă toți evreii pământeni primesc gabela. Marele Cămăraș, Iancu Suțu arată, că a strâns pe staroste și pe toți evreii pământeni la cămară; (cât de puțin erau de puteau încăpea toți în cămară!) ei au primit darea de două parale la o oca de carne, cu titlul de gabelă «după cum este obicinuită această gabelă și la alte locuri, în toate polițiile, unde locuiesc evreii»³.

1. Cod. XLIV, fila 106.

2. Cod. XLIV, fila 203.

3. *Prea Înălțate Dómne*

Breasla evreilor pământeni de aici, a dat jălbi Măriei tale, că pentru rânduelile legii lor au de ținut haham și dascăl cu cheltuială și plată de lófă de la breaslă, a căroră lófă și cheltuială, neavând mijloc într'alt chip a o purta, au avut obiceiul, precum se urmăze și la toate alte poliții, unde se află evreii cu locuința, de da fieș-care evreu la ocaua de carne ce cumpără pentru mâncarea lor, câte o para mai mult, care para să adună la un loc numindu-o această gabelă, din care acesta se plătesc lefile hahamului și a dascălului, dară fiind-că acum într'această vreme, după cum toate altele de obște nu sunt în starea cheltuelii lor cea veche de mai înainte, așa s'au înmulțit și cheltuiala breslilor și nu se ajunge cu acea para a se împlini trebuințele breslii și fiind-că cu toții de obște voesc și primesc a se mai face adaus acestei gabele, care măcar că la alte țări și poliții plătesc câte trei parale și mai mult, dară ei s'au aședat și s'au mulțămît a fi aicea câte două parale, adică cu o para mai mult din ceea ce era mai înainte; asupra căruia aședemint și învoire a lor, au cerut ca să li se dea și un luminat sinetul Măriei tale de întărire; pentru care s'au dat luminată porunca Măriei tale la cămară, ca să se facă cercetare de este cu scirea tuturor jalba acesta și de o cer acesta pământeni cu toții, s'au nu, să deie Măriei tale pliroforie; am urmat luminatei Măriei tale porunci și stringând pe starostea și pe toți evreii pământeni la cămară, am cercetat și cu toții de obște mi-au dat pliroforie și prin cuvânt de față, că ne putând întâmpina într'alt chip cheltuelile trebuințelor ce are brésla într'această vreme, au primit și s'au întocmit însiși ei de sineși între dinși, cu sfatul și buna-

CAP. XVII

E d i l i t a t e .

Scim, că după organizațiunea veche a Epitropiei obștirilor, grija podurilor, adecă a pavelelor orașului București, era dată în sêma acestei instituțiuni. Michail Suțu, în contra hrisovului de organizare a Epitropiei, rinduesce o comisiune specială, sub numele de *epistasia podurilor* și numesce ca membrii ai acestei comisiuni, pre Mihaî Bălăceanu, Serdar Polizu și Eustațiu, în 26 Aprilie 1802. La 2 Mai, acelaș an, asupra anaforalei comisiunei podurilor, Michail Suțu numesce pre Vistierul Stoica Urlățeanul, primitor podinelor, adecă al lemnăriei aduse în București pentru pavele și pre Vistierul Zamfir ca sameș și logofet al comisiunei. Lui Urlățeanul îi fixeză léfă de 70 taleri pe lună, iar lui Zamfir câte 50. Urlățeanu e dator să primescă în sêma sa materialul de lemn și să fie îngrijitor de reparațiunea podurilor, ca un practicos la trêba acêsta ce aũ fost și mai înainte.

Acêstă comisiune întocmită, cere Domnitorului venituri, din cari să pótă face cheltueele pentru pavele. Deja în 20 Septembrie 1801, s'aũ

voința tuturor, să facă un adaus acêstei gabele, adecă să dee fiteș-care câte douë parale la ocaua de carne, făcând mare rugăciune, ca să li se întărescă acêstă învoire a lor și cu luminat sinetul Măriei tale, decî cum că este obicinuită acêstă gabelă și la alte locuri în tôte polițiile unde locuesc evreii, acêsta este sciută și înălțimeî tale; cum că trebuința cheltuelilor s'aũ mai înmulțit și nu pot fi în starea veche de mai înainte, acêsta este iarăși cunoscută și adevărată, așîderea și cum că o cer acêsta toți pămênteniî de obște pentru însuși folosul și trebuința bresleî lor, iarăși m'am pliroforisit fără de îndoială de la toți. Pentru care să bine-voescî înălțimea ta, a le face acêstă facere de bine pentru odihna lor, spre a le da și luminata Măriei tale întărire asupra învoireî lor, ca să fie următorî adică toți evrei ce sunt raele a păzi acest obicei al gabelî lor, de a da fieș-care la ocaua de carne câte douë parale; iar porunca și hotărîrea cea desăvêșit rămâne la bună-voirea înălțimeî tale. — 1802, Martie 11.

Iancu Suțu

Io Mihail Constantin Suțu Vvd. i gospod

De vreme ce din bună-voia lor, aũ făcut brésla evreilor pămênteni cu toți acest adaus al gabeleî lor, întărim și Domnia mea, de a li se urma și a li se păzi nestrămutat acest aședemint, spre a da adică toți evrei raele acelea câte douë parale la oca de carne, fiind însuși pentru trebuința cheltueliî și a orândueliî bresliî lor. — 1802, Martie 14.

fost regulat plata de podărit, adecă în favórea casei pavelelor de la tótă tescovina ce va intra în Bucuresci¹.

La 27 Aprilie, anul 1802, Domnitorul dispune plată de podărit la intrarea în oraş pentru spirtóse şi vin, fără nici o esceptiune, de la ţerani, negustori, boeri şi chiar de la sudii. Domnitorul speră, că şi sudii se vor supune la acéstă taxă, căci şi interesele lor sunt ajutate, prin faptul că se inlesnesce comunicaţiunea în oraş².

O altă taxă în favórea pavelelor, este aceea de o para la leu, care urméză a se lua de la tóte lefile slujbaşilor ţerei, prin casa resurilor. Multă trebă nu a putut face nici acéstă specială comisiune a podurilor. Dovadă este că mahalagii din Brezoianu sunt nevoiţi să céră pavarea stradelor, obligându-se a plăti spesele prin analogie, după fóia tocmită de Spătărie³.

1. Veđi Cod. XLIV, filele 198 şi 223.
2. Cod. XLIV, fila 219.
3. Cod. XLIV, fila 46.

Anaforoa în dosul jalbei mahalagiilor ot Brezoianu, pentru a se face pod cu analogie, după fóia ce s'a făcut de la Spătărie.

Prea Înălţate Dómne

Dupé luminată porunca Măriei tale, ce ni-s'au dat la acéstă jalbă, ce au dat către Măria ta mahalagii ot mahalaoa Brezoianului, făcând cercetare m'am adeverit, că numiţi jăluitoři după altă jalbă ce au mai dat la 7 ale trecutului August, către Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, cerënd facerea aceluı pod cu cisia din mahala, orînduiţi fiind la Dumnélui Spătarul Lucachi, ce au fost pre acea vreme vel Spătar, cum şi la Dumnélui Vornicul obştirilor, i-au făcut alegerea şi chibzuirea ce se arată într'acéstă alăturată anafora, ce au fost făcut şi la Septembrie 20, care se va vedea de către Înălţimea ta şi se va mai da îndestulată pliroforie, ei fiind-că după chibzuirea ce au făcut şi plecată sluga Măriei tale, cu cale şi cu cuviinţă este cererea jăluitořilor, se va da luminată porunca Măriei tale, sub luminată pecete, ca după cisia ce au făcut între dênşii, să se facă urmarea ce se vede în arétata numită anafora, fiind cu dreptate urmată, iar hotărîrea.... — 1801, Decembre 5.

Io Mihail Constantin Suţu Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Dumnéta vel Spătar să orînduesci Zapciul, ca de la fiteş-carele să facă şi implinire de bani, după fóia cislei. — 1802, Ghenarie 8.

Prea Înălţate Dómne

Insciinţăm Înălţimei tale pentru podinariı Epitropiei, însă liude 21, satul Slobodăia, sud Dâmboviţa şi liude 26 satul Tâncăbesci, sud Ilfov, a cărora dajdie

Asemenea se cere pavarea stradei Sf. Ilie¹.

În note mai dăm unele acte, relative la tăierea de podine din păduri pentru pavele, cum și relative la poduri în căi mari din țară, producând venituri cutiei podurilor.

o plătesce Epitropia la Vistieria gospod. și că aduc la Epitropie pe an 1705 podini, pentru meremetul podurilor orașului București, după zapisul lor de simfonie, că au fost vechi obiceiuri de li-se făcea de la Divan luminate cărți poruncitoare, către Dumnélor Ispravnicii, de le făcea orînduială cu cislă pe tot anul, din care și din care păduri anume să taie podinile datoriei lor? și 'și da obiceiuitul havaet al moșiei pentru copacii ce 'i tăia, precum și în trecuta Domnie a Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, s'au făcut podinarilor ot satul Sloboția; acum venira numiții podinari și făcură arătare Epitropiei, cum că stăpânii moșiilor celor cu pădurile, de unde taie podinile, nu mai îngăduiesc a tăia fără de luminată poruncă și fără de cislă Dumnélor Ispravnicilor, ci ca să nu se zătignescă o trebuință mare ca acesta a podinelor, ce este pentru totă obștea, de se va găsi cu cale și de către Înălțimea ta, să se facă luminată poruncă, după condica Divanului, către Dumnélor Ispravnicii județului Dâmbovița, de a fi numiții podinari sloboți a tăia podinile datoriei lor, peste an, după cislă ce le-o va face Dumnélor, după obicei și să 'și de obiceiuitul havaet al moșiei, pentru copacii ce 'i vor tăia, seaș cum va fi Înaltă voința Măriei tale. — 1802, Martie 3.

Iordache Slătineanu vel Vornic al obștirilor.

Io M-hail Const. Sașul Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Dumnévóstră Ispravnicilor, ot sud Dâmbobița, fiind-că vedum Domnia mea din Condicele Divanului, că au fost acest obicei și nizam dat pentru podina cea trebuinciosă a podurilor mari de aici din politia Bucureștilor, ca pentru un lucru obștesc, vă poruncim dară, ca de la toate pădurile să faceți Dumnévóstră analoghie, păzind dréptă cumpănire după starea pădurilor de podina aceea, care este trebuinciosă și sunt în adevăr podinari datorii numai pentru podurile domnesci mari ale politiei, și făcând fôie iscălită de Dumnéta, de suma podinilor și câte cât din fiteși-care păture, să dați Dumnévóstră ajutorul cel cuviincios podinarilor, de a tăia acele podini numai, cu plata cea a havaetului stăpânului moșiei, ce au fost obiceiuit fără de a fi opriti; să îngrijiți însă, ca cu pricina acesta să nu facă podinari vre-o dărăpănare și stricăciune fără de orînduială pădurilor, a tăia pentru o podină câte două și trei seaș patru copaci, cu pricina că n'a eșit podina bună, din care se stăpesc și se împușineză pădurile, cari cu mulți ani îndelungați nu pot veni în starea lor, nici cu pricina podinilor de trebuința acesta, să facă podinari alte tăieri de chereștele, pentru negustoria și alișverșul lor în parte, fără de învoială cu stăpânul moșiei. — 1802, Martie 6.

Cod. XLIV, fila 151.

1. Cod. XLIV, fila 216 verso.

CAP. XVIII

Comerț, industrie, târguri, narturi, vămî, bresle, menziluri.

Abia incapa în gând să te întrebî de starea comerțului, a industriei, a breslelor, în timpul unei Domnii, ca acea a lui Mihai Suțu. Câte-va dispozițiuni abia găsim relative la narturi și anume la nartul peșcelui¹.

Prea Înălțate Dómne

Insciințez Înălțimei tale pentru două poduri ale Epitropiei, anume Călugăreni și Falaștoca, din sud Vlașca, cari sunt iraturî ale cutiei podurilor, că cu tóte că erau vîndute de Dumnelui Vornicul Constantin Știrbeiú și pre acest an, létul 1802, la Dumnelui Clucerul Constantin Bălăceanu drept talerî 825, dar acum viind alt mușteriú, adecă acela, ce a ținut aceste poduri și în trecuții anî, lamandi Căpitanul ot. Călugăreni, aú dat mai mult preț, de care făcend scire Dumnelui Clucerului Constantin Bălăceanu, s'aú trimis vechil la Epitropie de aú statut față la Cochii-vechi, ce s'aú făcut și aú atirdisit până când aú rămas iarăși asupra Dumnelui Clucerului, însă cu talerî 1100, adecă cu talerî 275 mai mult decăt 825, preț cu care se vînduse de Dumnelui Vornicul Constantin Știrbeiú, iar decăt vîndarea din anul trecut mai mult cu talerî 450 și nu lipsim a insciința Înălțimei tale, ca să se dee luminată întărire la acéstă plecată anafora, cu care să póta și Dumnelui numitul cumpărător să caute venitul acestor poduri, de acum de la Ghenarie 1, leat 1802, căruia după obiceiú este a i-se da și deosebită luminată cartea Măriei tale, cu ponturi de urmarea venitului acestor poduri. — 1802, Ghenarie 1.

Vel Vornic al obștirilor Slătineănu.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

După arătarea, ce ne face Dumnelui vel Vornic al obștirilor prin acéstă anafora, de prețul ce s'aú găsit a se da venitul podului Călugăreni i Falaștoca, sud Vlașca, pre acest următor an, dăm și Domhésca noastră întărire, ca dând Clucerul Bălăceanu acești talerî 1100 la Epitropie, să ție venitul acestuî pod și să i se facă și ponturile Domniei mele, după condica Divanului, pentru căutatul venitului. — 1801, Ghenarie 7.

Cod. XLIV, fila 49.

1. *Prea Înălțate Dómne*

După luminată porunca Înălțimei tale, ce prin pitac ni s'aú dat, că vîndarea peșcelui s'aú vęđut făcendu-se cu un preț nesuferit și fără de nici o măsură, din care pătimesce norodul scumpătate, mai vęrtos cel de aici din heleșteiele și apele țerei, în loc a se vinde ieftin, acum într'acéstă vreme bună, când se prinde cu înlesnire, este încărcat fără de orânduială, cum și pentru

Nartul impus coprinde peșcele sărat, cel prospăt și racii mari

feliurimele de marfă ale mâncărei, cum băcăniî, legume și zarzavaturî, void Inălțimea ta, a se vinde cu nartul drept, ne-am adunat la un loc împreună cu d-lui vel Vornic al obștirilor, față fiind și d-lui Vechilul Agieî, și mai întâi acum de o cam-dată făcând chibzuire pentru vîndarea pescelui, precum ni se poruncesce, iată arătăm mai jos nartul, ce am găsit cu cale a se vinde fieș-care feliurime de pește, atât prospăt cât și sărat, însemnând și prețul cu care se vindea în anul trecut până acum, i an țert, care nart se puse acum, de va fi primit și Inălțimeî tale să se facă luminate porunci către d-lor Ispravnicîi de Ilfov și de Dâmbovița, că de care cum-vași vre unii din cei ce s'aũ nărăvit la scumpătate, auînd că s'aũ pus nartul, vor conteni a vena helesteiele ce le-aũ tăiat, și vor zătigni a aduce pește, pe toți aceia câți se hrănesc cu acest alișveriș al pescelui, să-î îndatoreze și să-î siléscă și fără de voia lor, a nu conteni aducerea pescelui aici în oraș, ca să nu se pricinuiască vre-o lipsă la norod din răutatea unora ca acelora; iară pentru cele-l-alte felurimi ale mâncărei, chibzuind și la acelea cuviinciosul nart, vom arêta Inălțimeî tale prin deosebită anafora.— 1801, Noembrie 26.

Vel Ban Brâncovean, vel Logofet Scarlat Ghica, vel Vornic Stirbei, vel Vornic Câmpineanu, vel Vornic.

Nartul ce s'aũ pus :

		<i>Sărat</i>	
		Vîndarea ot l. 99	Vîndarea ce era așt timp până acum
Parale		Parale	Parale
18	Morun, nisetru i păstrugă și cegă . .	16	24
12	Crapul cel mare	12	14
10	Somnul	10	12
8	Știuca, plătica și ciuciul	8	12
6	Cosacul	6	10
<i>Prospăt</i>			
12	12	16
18	14	24
4	4	6
8	8	10

Dece raci de o para mari și cincî-spre-dece micî de o para.

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod Zem.

Dupê cum s'aũ găsit cu dreptate, prin chibzuirea de obște a d-lor cinstiților și credincioșilor boerî veliți aî Divanului Domnieî mele, așa să se urmeze; pentru care poruncim d-tale Vechilule al Agieî, să dai nartul acesta la pescari, îndatorîndu-î de a-l urma ca să vîndă peșcele cu acest preț, precum s'aũ găsit cu cale, făcând cunoscut nartul acesta și la obște, ca să scie fieși-carele cu ce preț aũ a-și cumpêra, atât peșcele prospăt cât și peșcele sărat, așișderea poruncim să se scrie cărțile Domnieî mele și la numitele județe, cum se coprinde mai jos.— 1802, Noembrie 27.

și mai mici. Se fixeză și nartul mierei și untului¹, și se dă și o dispozițiune relativă la capanlăi². O slobođenie de tîrg la satul Măldă-

1. *Prea Înălțate Dómnne*

După luminată porunca Măriei tale ne-am adunat astă-đi la Curte, aducînd și pre capanlăi, ca să facem cercetarea și hotărîrea prețului untului, câte cât să cumpere capanlăii cîntarul de unt de la neguțătorii pămîntenii și așa s'aú găsit cu cale să se urmeze tot ca în anul trecut, adecă câte taleri 22, prețul cîntarului de unt, dar fiind-că prețul untului, ce 'l cumpăra negustorii pămîntenii de la locuitorii s'aú hotărît de mai înainte, încă de la Martie 4, ca să cumpere ocoa de unt de la locuitorii câte 15 parale, điseră și ei că nu s'ar cădea să 'l cumpere neguțătorii pămîntenii cu 15 ocoa de unt, în vreme când ei cumpăra cîntarul câte 22, să se scadă și neguțătorilor pămîntenii la oca o para, să rămăe ocoa pe parale 14, cum aú fost și an, și cercetînd și condica Vistieriei, vėđum că întocmai așa s'aú urmat și în anul trecut, iarășii asemenea s'aú hotărît, întăiú ca să cumpere neguțătorii pămîntenii de la locuitorii ocoa de unt câte tal. 15 parale și apoi în urmă, după ce aú venit neguțătorii capanlăi și s'aú hotărît ca să cumpere cîntarul de unt câte taleri 22, apoi s'aú făcut în urmă porunci domnesci, ca și neguțătorii pămîntenii să cumpere ocoa de unt de la locuitorii câte parale 14, ci noi după cercetarea ce am făcut, arėtăm Măriei tale, că în anul trecut așa s'aú urmat la preț, iar est-timp, iarășii bună hotărîrea Măriei tale. — 1801, Iunie 4.

Vel Vistier Racoviță, vel Postelnic Manu.

Io Alexandru Const. Moruzi Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Cinstiților și credincioșii boerilor Domniei mele, Dumnéta vel Vistier, i Dumnéta vel Postelnic, am vėđut Domnia mea arėtarea ce ne faceți printr'acéstă anafora, pentru care poruncim, ca de acum înainte, neguțătorii pămîntenii să cumpere de la locuitorii ocoa de unt pe parale 14 și cu acest fel de coprindere să se facă și poruncile Domniei mele, către Ispravnicii județului.—1801, Iunie 5

Cod. LXIII, fila 344.

2. *Prea Înălțate Dómnne*

Acestui Drăghiciú mieraru din Bucuresci, cu poruncă Domnăscă i s'aú luat 283 oca miere, de s'aú trimes la Silistra și i s'aú și plătit după *fiatul* Vistieriei, iar fiind-că prin jalbă către Măria ta arată, că se află la pagubă de tal. 77, după cum și-a vîndut-o cei-l-alți neguțătorii mierari din Bucuresci mierea lor la capanlăi, peste prețul *fiatului*, cerënd ca într'aceiași taleri 77, ce 'i curge pagubă, să între și cei-l-alți neguțătorii mierari a 'l ajuta, fiind-că acéstă miere cu toții erau a o răspunde, dar aflându-se numai la el miere bună, s'aú luat de la dînsul tótă suma de către starostea de neguțătorii, ci să se verse mila Măriei tale asupra lui, a se ajuta și de cei-l-alți neguțătorii la paguba ce đice că are, însă prin cercetarea starostei de neguțătorii, dovedindu-se cu cât aú vîndut cei-l-alți neguțătorii mierea la capanlăi, după aceea analoghie urmînd să se îndatoreze toți de a 'i da împlinită paguba; iar hotărîrea cea desėvėrșită rămăne la mila Măriei tale. — 1802, Februarie 21.

Vel Vistier.

rescî¹, regularea unei reclamațiuni a neguțătorilor din Craiova contra vameșului de acolo, că 'i au apucat să plătiască două vămî pentru nisce porumb²; iată unicele dispozițiuni ale lui Mihaî Suțu relative la comerț.

Io Mihail Const. Suțul Voevodă i gospod Zem. Vlahiscoie

Poruncim Domnia mea, Dumitale vel Vistier, ca după arătarea pricinei ce ni-se face de către Dumnéta, să faci și urmare, după cum se coprinde mai jos într'acéstă anafora. — 1802, Martie 2.

Cod. LXIV, fila 174.

1. Prea Înălțate Dómne

Dupé luminată porunca Înălțimei tale, ce mi se dă la acéstă jalbă făcënd cercetare, vëduî însciunțarea Căminarului Luchi, ce au fost Ispravnic la sud Vâlcea, făcută către Măria ta, din anul trecut lét 1801 Octobre 25, prin care arată, că după jalba locuitorilor părții locului din plasa Cernei de sus, a aceluî județ, cerënd voie și slobodenie, ca să se facă tîrg la satul Măldărescî, i Slăvescî, pre moșia lui Băluță Teișan, adecă pre săptămână odată, Joî, că au cercetat și au dovedit, cum că este trebuincios facerea aceluî tîrg și de folos locuitorilor și neguțătorilor părții locului, și că nu aduce supărare la facerea altor tîrguri vechi, fiind depărtate la cale șese césuri, decî tîrgurile sunt oprite a nu se face fieși-unde pentru trei pricinî, una pentru ca să nu fie apropiate de margine, spre a se putea păzi nizamul, al doilea ca să nu aducă supărare la alte tîrguri vechi de va fi aprópe, și al treilea de este trebuincios și voit de locuitori și neguțători; și acest fel de împotrivire nefiind nici una, cu facerea tîrgurilor mai multe se înlesnesce alișverișul locuitorilor și al neguțătorilor și se ajută și cămara Domnécă cu suma ce se ia; de care arăt Înălțimei tale, că fiind primită Măriei tale cererea ce fac, să se dea luminată poruncă de slobodenie. — 1802, Februarie 13.

Vel Logofét Scarlat Ghica.

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod Zem. Vlahiscoie

Dupé anaforaoa ce ne face d-luî vel Logofét, dăm Domnia mea slobodenie a se face tîrg la satul Măldărescî, pe numitele moșii, pre săptămână odată, Joî, și dumnéta vel Logofét să faci cartea Domniei mele. — 1802, Februarie 18.

Cod. XLIV, fila 110.

2. Anaforaoa în dosul jalbei lui Tudor Neguțătorul ot Craiova, pentru Vameșul de acolo, cum că l'au apucat de au plătit două vămî pentru nisce porumb.

Prea Înălțate Dómne

Dupé luminată porunca Măriei tale de la acéstă jalbă, făcënd cercetare, îmi arată jăluitorul răvașul lui Antonie vameșului, din sud Dâmbobița, cu lét de acum Aprilie 28, prin care dice, că au plătit Tudor vamă Domnécă pe 70

Din respectul industriei, aflăm o dispozițiune din 31 Martie 1802, prin care, în interesul cismarilor români, se scutesce de vama oborului intrarea în Bucuresci a peilor pentru tălpi¹.

Nimic cu referință la bresle, singuri evreii găsesc ocaziune proprie de a-și câștiga unele drepturi proprii, a le asigura o mare dezvoltare ca corporațiune. Într'acele drepturi este acela de a stabili *gabela* o dare, asupra cărnei cușer².

Dar despre această *gabelă* am făcut deja mențiune la paragraful dărilor.

Nici un document altul nu găsim cu referință la bresle.

chile porumb, care l'au cumpărat de la moșia Potlogii, a dumnolui Banului Brâncoveanu, în dosul căruia răvaș la Iunie 7, tot la acest lët, se vede scris, din partea vameșului Craiovei, iscălit un Costache Sameș, cu coprire că dintr'acest arëtat porumb au dus jăluitorul 3500 oca, pre care vîndendu'l în Craiova, 'i-au luat și vamă pre această sumă și 'i au dat răvaș ca să-și iae vama înapoi, ce au dat'o la Dâmbovița; am căutat și la ponturile vămii și veduî copriindu-se, ca vamă la bucate să se plătescă de cumpărător; după care ponturi fiind bine plătita la Dâmbovița, reu s'au supărat la Craiova jăluitorul; pentru care acest fol de pricină s'au întemplat multe jălbii și la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi și după coprirea ponturilor, s'au dat porunci a nu fi supărați jăluitorii, ce au dus acest fel de bucate și le-au vîndut acolo și fiind-că era lipsă de bucate, acolo unde au vîndut cu mărunțișul pe la locuitori pentru hrana lor, au fost și locuitorii apărați de vamă, iară unde s'au vîndut cu ridicata la neguțatori pentru alișveriș au plătit și acolo cumpărătorul și într'acestaș chip făcându-se sciută și vameșilor acea hotărîre, reu au fost urmarea vameșilor de Craiova, de care arëtându-se și la vel Vameș de aici, ca să facă îndestulare jăluitorului de la gazda vămii Craiovei a nu se mai trepăda jăluitorul cu cheltuială, au dat răspuns, că nu se amestecă. Dară a plăti un om vamă în două părți, este o totul în potriva ponturilor; pentru care găsesc cu cale să fie luminată porunca Măriei tale, către d-lui Caimacamul Craiovei, să împliniască de la numitul vameș, nu numai această vamă ce 'i-au luat, ci și cheltuiala ce 'i au pricinuit. Iară hotărîrea . . . — 1801, Decembrie 5.

Vel Logofët Scarlat Ghica

Io Mihail Constantin Suful Vod. i gospod Zem. Vlahiscoie

Poruncim Domnia mea D-tale cinstit și credincios boer al Dumniei mele, biv. vel Post. Grigorie Ventura, Caimacamule al Craiovei, să faci urmarea ce să cuprinde mai jos.— 1801, Decembrie 6.

Cod. XLIV, fila 24.

1. Cod. XLIV, fila 190.

2. Cod. XLIV, fila 168.

Menziluri

Mai puțin de cât ori când se putea folosi de poște negoțul și industria, mai ales în zilele de *băjenie*, ca acelea din domnia lui Mihaï Sutu¹.

Căile de comunicațiune cu Europa, continuă a fi tot mai rele. Trecerea peste ape era neasigurată prin poduri.

Abia de se găsiu poduri în unele puncte din căile mari de comunicațiune.

Câte-va din aceste poduri erau întreținute de epitropia obștirilor, așa bună-ôră, podul de la Călugăreni și acel de pe apa Colentinei.

1. Veđi cod. XLIV, fila 43.

Prea Înălțate Dómne

Cu plecată anafora arêt Măriei tale, că la tôte Menzilhanele țerei sunt surugii dați de prin sate și acei orinduiți, ce sunt a purta menzil, cei ce au avut copiii lor, 'i-au pus de slujesc fără de rînd, iară cari nu au avut, au tocmit *bicigași* cu simbrie și 'i-au pus de slujesc tot cu acésta orinduială a fi nelipsiți cu caii și tacămurile cele date de la casă și așa, căți au mers cu acésta orinduială și au caii căutați după cum sunt porunciți, iar surugii de la podul Petrului, din drumul Silistreii, ce cade între Menzil-Obilescă și Copăcenii în Bucurescă, ne vrînd a 'și pune copiii lor, au pus *bicigași* nisce văcari, porcari, de a le da simbrie puțină și nici de mîncarea lor nu îngrijesc a le duce la menzil, fiind satul depărtat, au adus caii acestui menzil forțe în próstă stare, mergînd la mîncare cālări pre caii menzilului, fiind satul departe și în diastima ce șede de mîncă, stau caii nemîncăți, cari mulți rêmân și prin sat de dorm și negăsindu-se aceia când vin Olacele, trec cu caii menzilului de unde au venit, tocmai la celălalt menzil, neputînd să adaste pînă a veni ei de la mîncare; după tôte acestea, nu sunt tocmiți nici cu anul seauă cu jumătatea, ci unii slujesc o lună, alții o săptămână, alții și câte două zile și apoi vin alții de 'i schimbă, și când se întemplă a li-se face întrebare de stricăciunea și de necăutarea cailor, cu un cuvînt arată, că au fost altul mai înainte, și și el așa 'i-au găsit și cu acest fel de urmare nici Vătășelul nu le pôte face zapt, pricinuind că se duc la mîncare, nici caii nu 'și pot veni în stare bună, nici menzilul nu 'și pôte veni în stare bună și orinduiala lui, căroră de la Maiu și pînă acum li s'au dat trei rînduri de cai și toți 'i-au prăpădit, și nu numai pre ai lor, ci și caii Menzilurilor de prin prejur 'i-au adus într'o stare próstă, cari nici cu țece mii de lei nu 'mă ajunge ca să îndreptez drumul după cum au fost, ci cunoscut fiind Înălțimei tale starea și prăpădenia cailor, întru care au venit tôte menzilurile din *pricina unora și altora ce au luat caii fără de rinduială*, sunt și aceștia cu nepurtare de grijă; deosebit de acest menzil, la asemenea stare au venit și menzilul Zimnicei, iar dintr'a surugiilor necăutare de cai; după ce de

CAP. XIX

Óstea

Vom vedea mai jos ce se atinge de oștirea țerei și de părtășirea ei la apărarea țerei contra Pasvanliilor.

Zilot ne-a arătat pre Michail Vodă Suțu stringând óste, de care cronicarul 'și ride. Noi după documente constatăm greutățile, ce a întâmpinat Michail Suțu, după ce a organizat a brumă de oștire, să o întrețină și să plătească lefurile. Așa constatarăm¹, că fustașii 'și reclamau lefi neprimite pre 3 și 4 luni.

O óste compusă cum era aceea a lui Michail Suțu și încă cu lefi neplătite, nu putea să fie óste disciplinată. De aci numeroase casuri de rele făptuiri din partea oștenilor².

Pentru întreținerea acestei oștiri, Michail Suțu — după cum afirmă și Aaron Florian³ — a recurs la țări și chiar și la impru-

astă primăveră și până acum, li-s'au dat cai în două rinduri, sunt silit se cumpăr acum cai de iznóvă, ca să trimet la aceste Menziluri; mă rog să fie luminată porunca Măriei tale, a se orîndui Mumbașir a 'i aduce aici pre toți surugii de la aceste două Menziluri, cum și pre Epistatul de la drumul Zimnicei, căruia i se dă léfă cu îndestulare, a mă judeca cu dênșii înainte Măriei tale, iar anii Măriei tale fie mulți și îndelungați. — 1801, Decembre 21.

Constantin Filipescu, vel Vistier.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Cu cale fiind anafora ce ne face Dumnélui biv vel Vistier Filipescu și netrebnică urmare a acelor surugii de la numitele două poște, precum și a Epistatului din drumul Zimnicei, orînduim pre sluga Domniei mele . . . să mERGă și prin scirea Ispravnicilor județului, ridicând pre căți-va dintre dînșii, i pre Epistat, să 'i aducă aici. — 1801, Decembre 30.

Cod. LXIV. fila 42 verso.

1. După Cod. XLIV, filele 18 și 48.

2. Aducem aci actele relative, cum și unele prin care se urmăresc nisce neferi ucigași; asemenea actele de apărare de slujbe și de dajdie a călărașului Sandu; a lui Gheorghe seimenul spătăresc; a lui Ioan de asemenea seimen spătăresc; și a altor asemenea.

3. Aaron Florian, Manualul de istoria Principatului României. 8° Bucuresci 1839. pag. 183.

muturi silite de la boieri și de la neguțetori. De aci vine, credem,

Anafora de apărare a lui Sandu, ce a fost călăraș polcovniceac.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale, ce mi-se dă la această jalbă, căreia făcându-î cercetare, mă adeveri, că se află de multă vreme în slujbă până într'acastă vîrstă a bătrînețelor, de nu mai este vrednic de nici o slujbă, aflându-se și bolnav de multă vreme, dând mărturie chiar Zapcii jăluitorului, după al căruia hal s'aŭ lăsat slobod din slujbă, fiind vrednic a avea mila Măriei tale și cum Duhul sfânt va lumina pre Măria ta. — 1802, Ghenarie 7.

Vel Agă.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod

După pliroforia ce ne dă Dumnélui vel Agă, pentru tótă starea și neputința acestuia, îl iertăm Domnia mea. — 1802, Ghenarie 12.

Cođ. XLIV, fila 47 verso.

Anafora în dosul jălbei lui Gheorghe Unchiașul, seimen spătăresc, pentru a fi ertat.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, am cercetat jalba acestui jăluitor și m'am îndestulat, că cu adevărat se află slujind de multă vreme, cum și pentru neputința lui, că este trecut în vîrsta bătrînețelor, precum și însu-mi l'am vădut, și adevărat că nu mai este vrednic a mai sluji de acum înainte; către acesta cercetându-se și de starea i privilegiul lui în fața locului, s'aŭ aflat fără nici un privilegiu, cu care să se pótă ajuta, ci pentru rugăciunea ce face a fi iertat de slujbă cu cale fiind, aflându-se de atăta vreme slujind, nu lipsim a însciința Măriei tale, a se hotărî precum Dumneđeŭ va lumina pre Înălțimea ta, asupra lui. — 1802, Ghenarie 26.

Anastasiel vel Spătar.

Io Mihail Const. Suțul Voevod i gospod

După pliroforia ce ne dă Domniei mele Spătăria, de próstă starea lui, îl iertăm Domnia mea. — 1802, Februarie 16.

Cođ. XLIV, fila 110 verso.

Anafora în dosul jălbei lui Ioan seimen spătăresc, pentru a fi ertat.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, am cercetat jalba acestui jăluitor și m'am îndestulat, că cu adevărat se află slujind la Curte de multă vreme, cum

puțina simpatie a lui Fanuța (Zilot), pentru această oștire națională.

și pentru neputința lui, că este trecut în vârsta bătrânețelor, s'au vădut și adevărat că nu mai este vrednic a mai sluji de acum înainte, aflându-se și bolnav de tuse cu năduh, către acesta cercetându-se și de starea i privilegiul lui în fața locului, s'au aflat fără nici un privilegiu, cu care să se pótă ajuta, fără numai o fată vitregă, care și aceea muncesce de 'l hrănesce și pre el, ci pentru cererea ce face a fi ertat din slujbă, cu cale fiind, aflându-se de atâta vreme slujind, nu lipsim a însciința Măriei tale și rămâne la mila Înălțimei tale, a se hotări precum Dumnezeu va lumina pre Înălțimea ta asupra lui. — 1802, Februarie 13.

Anastasia, vel Spătar.

Îo Mihail Const. Suful Voevod i gospod Zem. Vlahisioie

După pliroforia ce ne dă Domniei mele, Spătăria, de próstă starea lui, îl iertăm Domnia mea.—1802, Februarie 16.

Cod. XLIV, fila 111.

Anafora de a se aduce neferii lui Ioniță Căpitan, de cazăci de la Craiova ce au făcut omor, cum și Davagiul.

Prea Înălțate Dómne

Insciințăm Măriei tale, pentru Ioniță, Căpitan de cazaci, ce se află la închisórea pușcării, dat la temniță de la Spătărie cu cercetări în scris de la Divanul Craiovei. fiind trimis de la 28 ale trecutului Octombrie, de către dumnélui Clucer Vasile Lócusténu, ce au fost vechil Căimăcámiei, cu însciințare că cu ómenii sêi ce au fost rinduit de pază la podul de peste apa Jiului, ar fi săvêrșit uciderea unui Plăviț polcovnic din sud. Mehedinți și al unei slugi al numitului, luându-î o sumă de bani, în galbeni Impêrătesci 100 și alte lucruri, ce le arată pe a nume și cum că după cercetarea ce s'au făcut la departament de Creminalionul Craiovei, arêtând numitul, că galbenii și lucrurile ce le-au luat de la cei omoriți le-au trimis aici în Bucuresci la unul Nica, vátav de musca'î, cu un Ioniță Băcanul, suditul rusesc când s'au întors de la Ordia ot Craiova și de atunci însciințându-se dumnélui vel Spătar, ca să iae de la numiții paguba celor omoriți, Dumnélui Spătarul au facut cercetare și numiții tágăduind, că n'au primit nici un ban și nu le este prin sciință de celea ce 'î au arêtat, după rêsponsul de la Spătărie au trimis vechilul de Căimăcámie, din toți vinovații numai pre acest Ioniță Căpitan de cazaci, cu asemenea arêtare, ca să se înfățișeze cu cei ce 'î-au mărturisit, că la dênșii sunt date de dênsul cele luate de la cei omoriți și prin tacrir Spătăresc, cu care s'au dat numitul la temniță, se face arêtare că nu s'au putut descoperi, nici în cea do pe urmă acum, ca să se găsescă lucrurile omoriților, făcând tágăduire numitul Căpitan, iarăși să apêră cu tágăduire, plângându-se că de sila căznilor ce 'î s'au făcut la Craiova, s'au dat vinovat, fără de a nu fi, dicând spre îndreptare și că în vremea când s'au săvêrșit uciderile, el s'au aflat bolnav rânit din rêsboi și

Evident că în asemenea condițiuni, puțin putea Michail Suțu să ajute

după ce s'au vindecat și s'au însănătoșit, sculându-se din Craiova și ducându-se iarăși la podul Jitianului, unde era ómenii lui străjuitori, după ce 'i-au vădut pe unii dintr'înșii, că avea bani, cercetându'i și aceia arătându'i, că 'i ar fi dobândit cu furțișag de pre unde au putut, el 'i-au apucat și 'i-au luat de la dênșii 40 galbeni Impărătesci și bani tal. 200, pe cari 'i-au împărțit luând și el parte, iară după ce s'au ridicat în poprélă acei ómenii ai lui și l'au arătat, că 'i-au dat și lui parte din bani, din multă caznă ce 'i-au făcut au mințit împotriva-și, făcând arătări mincinoșe și cum că nu se scie vinovat, deci fiind-că prin cercetările ce s'au făcut numitului, nu s'au putut dovedi . . . ca să se găsească celea ce au arătat asupra . . . vătavul de muscali, cum ni'i să fie la sciința lui Ioniță Băcanul și la tóte arătările în scris ce s'au trimis de la Craiova, se apără numitul cu tăgăduire; mai ales dicând, că cei vinovați șapte ómenii ai lui, ce li se arată numele mai jos, sunt popriți la închisórea Craiovei; dicem spre descoperirea adevérului, să se poruncească dumnélui Căimăcamului Craiovei, ca fără zăbavă să'i trimiță pre cei mai jos arętați neferi ai Căpitanului Ioniță de cazaci, cu ecsamenele lor de cercetarea, ce li se va fi făcut la departamentul Creminalion de acolo, făcând arătare și pentru vremea în care s'au săvêșit uciderile, cum și când s'au însănătoșat din bólă numitul Căpitan și au mers la slujba sa și cu însciințare către Înălțimea ta, să'i trimiță cu pază aici, ca să li se facă de isnóvă cercetare, să se înfățișeze cu Căpitanul lor, sorocesci a veni negreșit și davagiul ce va fi asupra acestei pricinii, ca să fie față; și de urmarea ce se va face, pre larg, prin deosebită anafora, vom aręta Măriei tale.— 1801, Decembrie 20.

Dimitrie Roset Spătarul, Teodor Fotino Serdarul

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod

Cinstit și credincios boer al Domniei mele biv. vel post. Grigore Ventura, Caimacamule al Craiovei, după anafora acésta ce ne fac d-lor judecătorii departamentului Creminalion de aici, urmând d-ta, poruncim să aibi a trimite, aici în judecata departamentului, cu ómenii de pază într'adins, atât pe cei mai jos arętați neferi ai lui Ioniță Căpitan de cazaci, cu ecsamene de cercetarea ce li se va fi făcut de departamentul de acolo, făcând arătare Domniei mele, prin însciințare în scris și pentru vremea în care s'au săvêșit uciderile, cum și când s'au sculat după bólă numitul Căpitan, de au mers iarăși la slujba sa, cât și pre cel ce va fi davagiul asupra acestei pricinii, să'l sorocesci a veni aici spre a se face de față de isnóvă cercetare la departament.— 1802, Ghenarie 7.

Cod. XLIV, fila 43 verso.

Anofoaraa în dosul jălbei lui Ión Sin Stanciu seimen polcovnicesc pentru a fi ertat.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale am cercetat jalba acestuî jăluitar și m'am îndestulat, că cu adevérat se află slujind de multă vreme, cum și pentru neputința lui că pătimesce de bubă négră și bolesce de trei ani, care patimă

țera contra invasiunii cetelor de Pasvangii. Că trupele organizate de Michail Suțu contra lui Pasvangliu erau próste, o spune și Generalul Sebastiani, care le-a vędut trecęnd prin Bucuresci.

nu este de a se tãmădui și a'și veni omul în virtute, fiind cu obrazul mâncat de acea bõã, s'aũ vędut și adevęrat că nu este vrednic a mai sluji de acum înainte, cãtrę acesta cercetându-se și de starea, privilegiul lui, cu care sã se pótã ajuta, s'aũ aflat că n'are decãt numai o casã, darã are și trei fete; ci pentru cererea ce face a fi ertat de slujbã, cu cale fiind, aflându-se de atãta vreme slujind, nu lipsiũ a însciința Mãriei tale și rãmãne la mila Înãlțimei tale și a se hotãri, precum Dumnezeũ va lumina pre Înãlțimea ta asupra lui.— 1802, Februarie 13.

Anastasię vel Spãtar

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod Zem. Vlahiscoie

Dupę pliroforia, ce dã Domniei mele Spãtãria de próstã starea jãluito­rului poruncim Domnia mea sã fie ertat.— 1802, Februarie 23.

Cod. XLIV, fila 142.

Anaforaoa în dosul jãlbei lui Nicolae Șolea a fi ertat de slujbã și apęrat de dajdie.

Prea Înãlțate Dõmne

Dupę luminatã porunca Mãriei tale am cercetat jalba acestui jãluito­r și dupę rþspunsul, ce am luat de la d-lor boerii Ispravnicii ot sud Romanatı, m'ãm pliroforisit cã cu cercetare la fața locului, unde el se aflã locuind, s'aũ dovedit jalba sa adevęatã, cãci dupę ce numitul este ajuns la vęrsta de bętrãnețe, fãrã de copii și scãpãtat, darã și soția lui este numai cu o mãnã sdravẽnã, fiind cã cea-l-altã din pricina înpușcãrei aũ rãmãs stricatã și ca unul ce de fel aũ fost strãin boșnæg și aflându-se pururea în slujba de cãpetenii aũ fost ocrotit de rëndul dãjdiilor Visteriei, precum și acum se aflã asidotos; ci pentru cererea ce face a fi ertat, spre a fi în odihnã și nesupęrat în cãtã vreme se va mai afla trãind, cu cale fiind de ore-ce se aflã de atãta vreme slujind, nu lipsiũ a însciința Înãlțimei tale și rãmãne la nemęrginitã milostivirea Mãriei tale a se hotãri, precum Dumnezeũ va lumina pre Înãlțimea ta asupra lui.— 1801, Decemvre 14.

Atãnasie vel Spãtar

Io Mihail Constantin Suțul Vod. i gospod Zem. Vlahiscoie

Dupę pliroforia, ce ne dã Domniei mele D-lui vel Spãtar printr'acestã anafora, ne milostivim Domnia mea asupra acestui Nicolae Șolea și 'l ertãm de slujbã, nebãntuindu-se nici de dajdie în rãmãșița vieței sale.— 1801, Decembrie 19.

Cod. XLIV, fila 35

CAP. XX

Evenimentele politice sub Michail Suțu.

Orî cât, cum vëdurăm, Constantin Stamati se lăuda cu simpatiile lui Michail Suțu pentru Franța, aceste simpatii erau de puțină valoare, în situațiunea grea în care noul Domnitor se găsi în primele momente ale sosirei lui în Bucuresci.

Dacă am putea crede toate afirmațiunile lui Zilot, ar urma să dicem, după el, că vestea chiar a mazilirei lui Alexandru Moruzi și a numirei lui Michail Suțu pentru a treia oră Domn, aș implut de bucurie pre Români Munteni.

«După ce s'aș însciințat, — scrie Zilot — de mazilia lui Moruzi și cum că aș luat Mihaș Vodă Domnia, nespūsă bucurie 'i aș coprins pre toți și cu un glas mulțămia lui Dumneșeu, căci le-aș trămis așia Domn bun și milostiv¹.»

Nici o dată mai mult adevăr avu proverbul românesc: Schimbarea Domnilor, bucuria nebunilor!

Anaforaoa în dosul jălbei lui Toader slujitor de foc a fi ertat.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale am cercetat jalba acestuș jăluitar și m'am îndestulat, că cu adevărat să află slujind de multă vreme, cum și pentru neputința lui, că este trecut în vërsta bătrânețelor, precum și însumi l'am vëduț și adevărat că nu mai este vrednic de a mai sluji de acum înainte, aflându-se slab și boșorog, către acésta cercetându-se și de starea i prilegiul lui în fața loculuș, s'aș aflat fără nici un prilegiu, cu care să se pótă ajuta, ci pentru cererea ce face a fi ertat de slujba cu care aflându-se atăta vreme slujind, nu lipsim a însciința Măriei tale și rămâne la mila Înălțimei tale a se hotări precum Dumneșeu va lumina pre Înălțimea ta asupra lui. — 1802, Februarie 13.

'Anăstasie vel Spătar

Io Mihai Constantin Suțul Vvd.

După pliroforia ce ne dă d-luș vel Spătar, de próstă starea jăluitaruluș poruncim Domnia mea, să fie ertat.—1802, Februarie 15.

Cod. XLIV, fila 108.

1. Veș pag. 43.

Deacă avu țera păsurî și greutăți sub Alexandru Moruz, sub Mihai Suțu suferi gróză și cădere ne mai pomenită. Insuși generalul francez Sebastiani, care în trecerea sa prin Bucuresci, precum se vede în notă, trimis fiind la Constantinopol în misiune, de Napoleon prim-consul, cunoscând pre Mihail Suțu, recunoște că acest Domn, «om fără talente, ca să-și repare o avere risipită în intrigile Divanului, sdrobesce țera sub contribuțiunii arbitrare și o reduce la disperare»¹.

1. CCCXCI

Raportul Șefului de brigadă, Săbastiani, despre Valachia și despre Bulgaria.

(Vol. 606 D. 258).

Je partis de Paris le 21 Vendémiaire, pour me rendre à Constantinople où j'étais chargé par le Premier Consul de remettre à sa Hautesse une lettre dont j'étais porteur.

.....

L'insurrection des Janissaires, de Belgrade et la révolte de presque toute la Bosnie m'obligèrent de prendre la route de Valachie. Cette partie de l'Empire Ottoman, fertile et abondante en productions de toute espèce, est aujourd'hui dans un état de dépopulation extrême. Les habitants de cette contrée fuient une patrie sans cesse exposée à de nouveaux orages et vont chercher la sécurité de la paix dans les provinces russes du Niester et dans les possessions autrichiennes de la Transilvanie.

Le Prince Grec, Michel de Sutzou, qui la gouverne aujourd'hui, est un homme sans talents et qui, pour réparer une fortune dissipée dans les intrigues du Divan, l'écrase de contributions arbitraires et la réduit au désespoir. Je me suis présenté à lui lors de mon passage à Bucarest. Il m'a accueilli d'une manière très-distinguée, et m'a facilité, autant qu'il dépendait de lui, les moyens, de me rendre à ma destination. Le Prince Sutzou est, comme tous les Grecs sans attachement particulier pour aucune des Puissances de l'Europe. Cependant, la conformité de religion et l'espérance ou la crainte de voir passer cette province sous la domination russe ou autrichienne, lui fait établir avec ces deux gouvernements plus de rapports. La Valachie a une population de quatorze cent mille âmes, paie 7 millions de contributions et fournit quelques mauvaises troupes contre Passavan-Oglou. Elle n'a aucune place forte. Les montagnes Carpates la séparent des Etats autrichiens et offrent une barrière presque insurmontable de ce côté là. Elles n'ont qu'un seul débouché, qui est celui de la vallée de l'Olte, rivière très encaissée et navigable, mais dont la position resserée par de hautes montagnes sur les deux rives est susceptible de la plus grande défense.

En quittant la Valachie, je traversai le Danube à Rutchuck. Ce fleuve est là d'une largeur prodigieuse, et il serait impossible d'y jeter même un pont de bateaux. Une armée ne pourra jamais le passer que sur un flottille.

Dionisie Fotino, cu tóte că ȃice, că Mihail Vodă luând fránele guvernului a început a pune tóte la cale, dar aduce cel puțin reserva, că le-a pus la cale *«pre cât imprejurările îl iertară»* și mai la vale recunósce, că aũ încárcat țera cu dări, ca să-și scóță cheltuelile făcute ca să capete Domnia¹.

În adevăr, în țeră era încă oștire turcéscă, căci nu reușise, cum vėdurăm, pacea cu Pazvantoglu. Domnitorul stáruí ca acéstă oștire Împérátéscă să fie aședată pre lângă malurile Dunărei de peste Olt, ca să pázescă acéstă parte a țerei de niscai-va mișcări ale lui Pazvantoglu. Întreținerea acestei oștiri turcesci se făcea din banii țerei și decí Mihail Șuțu, ȃice Fotino, silit fu să preleveze dări noue.

Cát ținu iarna anului 1801, spre 1802, Pazvantoglu, hárțuit pre țermul drept al Dunărei de Tersenikli, Aianul Rusciucului și de alți Aiani, aprópe că nu supără Muntenia cu incursiuni, ba chiar trimise răspuns lui Mihail Șuțu, că deacă nu se va amesteca și el cu Turcii în contra lui, cetele Pazvanlii nu vor supăra țera. Aci însă greși Mihai Șuțu, căci socotind a-și face din acéstă un titlu pe lângă pórta Otomană, voi să-și aréte vitejia în contra lui Pazvantoglu și decí începu a ajuta fățuș pre turci în contra rebelului de la Vidin.

Dintr'untěi Mihail Șuțu, care prin o viclenie a fostului Domn Moruz primise socoteli fictive, încárcate, pentru întreținerea oștrei románesci și vėduse, că nu are cu ce să țină, nu 15,000 de oștire cât 'i puse la socotélă Moruz, ci nici suma reală cu mult mai mică, dupě sfatul fiului sėu Beizadea Grigorie (care ȃice Zilot *«nu grijea alt*

Depuis Widdin jusqu'à son embouchure dans la Mer Noire, cette largeur est à peu près la même. La rive droite domine entièrement la rive gauche. La Bulgarie est mieux cultivée et plus peuplée que la Valachie. Les Valaques suivent tous la religion grecque; les Bulgares sont Grecs et Musulmans. Cette province est la moins ravagée de la Turquie européenne. Elle contient une grande quantité de bestiaux et particulièrement de buffles; une armée y trouverait toutes sortes de moyens de subsistance et de transports.

.....

Tels sont les renseignements que j'ai pris et les observations que j'ai faites pendant mon séjour à Constantinople. Le citoyen Ruffin, chargé d'affaire et le citoyen Franchini, Drogman de France, excellent observateur, m'en ont fourni une grande partie. Je dois beaucoup aussi à M. Hanceri, agent du Prince de Moldavie et ami intime du Ministre de l'Intérieur.

.....

1. Veđi Fotino, pagina 195 și 195, tom. II.

fără să-și imple punga¹», începu a tăia la lefi și a isgoni ostașii din țără, cu cuvint că nu mai sunt trebuincioși.

Se bucura țera, vedând scăderea lefilor și isgonirea oștenilor și socotea țera, că Vodă scie, că Pazvanliii nu'i mai pot aduce stricăciuni. Cu asemenea speranță fie-care și vindea boul seaș vaca și ori-ce avea la suflet, ca să ajute cu birul plata lefilor arierate a oștenilor, numai în credință că «s'au împăciuit vremea». Dar, cum dișei, pe de o parte Mihail Suțu slăbea oștirea multă-puțină a țerei, și pre de altă parte prin purtarea lui inteța pre Pazvanlii în contra țerei.

*

În speranță de pace, țera revenise din bejenii și Craiova reîncepuse a se ridica din ruine. Plugurile răsturnară iarăși brazda roditore în ogórele Olteniei și toți sperau să recolteze, unde semănau. Durere, cu ridicarea iernei, îndată în luna lui April, speranța se va schimba în cruntă decepțiune, din cauza nechibzuintei lui Mihail Suțu. Intețiți și ajutați de densusul, turcii, cari erau sub ordinile sale și anume Memiş-Aga, Taxir-Aga și Ahmet-Geami trecând cu oștile peste Dunăre, au luat cu puterea Fet-Islamul și Craina; după acesta, înconjurând și bătând în lunile de iarnă Negotinul l'au silit să capituleze. Mihail Suțu a raportat la Pórtă despre succesele aceste atribuindu-și-le, ba încă promițând că în puțin timp va lua și Vidinul. Sultanul i mulțami cu o mulțime de *Berhudarola*, adică Aferim și Bravo, lucru care a bucurat negreșit pe Mihail Suțu².

Bucuria acesta avea s'o plătiască curând amar, țera intrégă, căci cete nouă turcești luară și ele ofensiva contra Olteniei:

La leat 802 în luna lui Aprile,
La două-đeci și trei ale acesteia luni đile,
Eșit-au alt tâlhar, Manach Ibraim, care
În țerile Turcesci dădese gróză mare,
Cu ardere de foc, cu prăđi, vėrsări de sange.»

.

Acesta cu ai sėi, erau faimoșii hoři điși Cárjalii, cari prădau și pustiau despre Tracia și Bulgaria. Pre Cárjalii, Pazvantoglu se gândi să-i chiáme la Vidin și să-i trecă în Oltenia la prădăciuni.

1. Zilot, pag. 50.

2. Fotino II. pag. 196.

Sub conducerea unui creștin fanariot Hiotu Hristodulo, Manach Ibraim cu ai săi trecu în Oltenia.

«Eșit-au la Cleanov, județul Mehedinții,
Ca cu o mie ómenî, tâlhari, toți crâșnind dinții,
Să facă siluirî cu orî-ce rēutate
Acestei țeri ochite între țerile bogate.»

Ca să pótă ajunge ceata de 1000 de ómenî a Cârjaliilor pánă la Cleanov, trebuia să trecă printre două sate, Moșateii și Baglavitu, unde staționaū oștiri turcesci. Va să dică iarăși printr'o adevărată trădare a acestor oștiri împărătesci pot intra în Muntenia hoții Cârjalii. Acesta o constată și Dionisie Fotino¹, dicēnd că: «Se crede că Turcii 'i-ar fi vėđut trecēnd, dar că s'ar fi prefăcut că nici vedeau, nici cunosceaū pre dușmani, fiind-că erau supėrați asupra Domnului, din cauză că le imputinase lefile și tainurile (porțiunile de mănecare), și mai ales că hoții de funcționari ai Domnului, nu le dedese lefile de șese luni.»

*

La Cleanov era ți de tērg, când aū căđut Cârjalii asupra satului:

«Indată ce-aū sosit, făcut-aū zarvă mare,
Cu focuri și strigări și năvălire tare.
Sėracii tērgoveți, nimic avēnd în scire
D'acest amărit ceas, d'acest foc și peire,
Rėmas-aū de pămēnt, de tot inereneniră:
Care ce aū avut, lăsară și fugiră,
Iar unii mai vėrtoși la inimă, stătură,
Cu Turcii negustori, cari ei cum vėđură
Că hoții i-aū călcat, gāndind să 'și ocrotiască
Mult-puțin ce-aū avut, să nu se jăfuiască,
Vreme nu aū perđut, 'și-aū prins toți metereze
Ș'aū început a da în hoți să 'i inspăimānteze.
Dar hoții fiind mulți și îndărjiți prea fórte,
Nimic nu s'aū sfiit că póte fi și mórte,
Și tare-aū năvălit asupra-le, sėracii;
Nici unul n'aū rėmas, pre toți 'i-aū perđut dracii,
Și hiare să le ȓic, aspide veninate,
Că nu s'asemuesc cu ómenii la fapte,

1. Veđi Tom. II, pag. 197.

Căci și pre alții mulți 'i-au junghiat fără milă,
 Pre alții 'i-au sluit, altor au făcut silă,
 Apoi au început unii să jăfuiască,
 Alții sta prin prejur pentru să străjuiască,
 Iar alții s'au răznit, să prință pre Bibeseul
 Acel mic, Constantin ; pre carele jălescu-l,
 De ce au pățimit pre nenădejduite,
 Cădând rob la tâlhari, cu feluri de ispite.
 El fusese dus și cu a sa soție,
 La târgul de mai sus fiind a lor moșie.»

De la Cleanov, Cârjalii aveau de gând să atace Târgul-Jiului : s'au oprit, se pare însă, la mănăstirea Strehaiia, aflând pôte că Nazirul de Brăila înscințat de cele ce se petrecuse la Cleanov, trecuse decindea Dunărei și venia grabnic contra Cârjaliilor, în frunte a 1000 de Cazaci și Delii întru ales. Locuitorii din Târgul-Jiului fugiră la apropierea Cârjaliilor și emigrară în Ardeal, pe la plaiul Vâlcan.

Cârjalii călcară orașul și 'l incendiară. Apoi urmăriți de Nazirul de Brăila Ibrahim, ei fugiră devastând Ocnele-Mari, ucidând bieții locuitorii de la satul Stănescii, pre când o altă ceată de Pazvanlii năpustia la Caracal, sub comanda unui alt șef vestit Kusangeali, care făcu aci cele mai mari autrocități ¹.

Nazirul de Brăila urmărea zadarnic pre rebeli, căci 'i scăpa din mână, din cauză că oștenii împărătesci se făceau că nu 'i ved și 'i lăsa să se strecóre printre ei.

Zilot dice că Nazirul de Brăila :

«Se cearcă prin rășboiul a isgoni vrăjmașul,
 Și nu numai atât, numai să 'i isgoniască,
 Ci face socotelii pre toți să 'i prăpădiască,
 Bine te socotesci, Nazirule viteze,
 Și ai și isprăvi, când ar vrea să 'ți urmeze
 Ostașii cari 'i ții, dar ei te violenesc,
 Mai toți se ved haini și răul îți voesc.
 Aș început rășboiul Nazirul cu silință,
 Gândind a isprăvi cea de sus socotință,
 Dar în zadar 'i-au fost această ostenială,
 Nimic n'au isprăvit, nimic fără indoială;
 Și pricina aș fost prea multa neunire,
 Celor împărătesci și multa violenire.

1. Dionisie Fotino, tom. II, pag. 198.

Voia bunul Nazîr pre toți să 'i prăpădiască,
 Țera de al lor rău, ca să o izbăviască;
 Voia, dar nu putea: voia fără putere,
 Este desevîrșit rău, fără mângâere.
 Una poruncia ei, alta făceaū ostașii,
 Seaū mai bine să ȃic: prietenî cu vrăjmașii.»

.....

Tergul Ocnei, Mănăstirea Govora, Râmnicul, fură năpustite de invaȃatori. Pre tótă intinderea malului Oltului tóte satele le-aū ars și le-aū pustiit, căci în tóte se urmă câte o luptă între fugari și gonaci, ș'apoi oștirea împăratéscă nu făcea mai puțin rău țerei, ca Pasvanliii¹.

La Caracal se împreună ceata lui Manach cu a lui Kusangeali. Nazirul de Brăila 'i atacă aci cu 8000 de ómeni, când ȃic atacă, este numai pentru a numi ast-fel simulacrul de atac al oștirii împăratéscî contra rebelilor, căci de eraū aceștia în adevăr atacați, nu ar fi putut reziste la o oștire așa numerósă, ca aceea a Nazirului de Brăila.

*

In acest timp ce se petrecea la Bucuresci?

Aci sosise un General-maior rusesc Barozzi, cu misiune secretă de a indemna, pare-se, pre Domn să fugă din țără și țera să ceară intervenȃiunea Muscalilor. Planul Rusiei era cunoscut: să pună mâna pre Principate. Apare acésta documentat din raportul lui Ruffin, însărcinatul de afaceri al Republicei franceze de la Constantinopole, din 23 Aprilie, 1802. Ruffin ȃice că: «La Russie veut à tous prix s'assurer l'incorporation de ces deux provinces à son Empire pour en reculer, suivant le vœu de Catherine II, les limites jusqu'au Danube». Și ceva mai departe, iar adaogă că Rusia stăruesce să aducă pre tron pre Ipsilante, ca să ajungă la scisiunea spontanată a Moldovei și Valachiei de Turcia².

Indemnat de agentul acesta secret muscălesc și primind scirile triste din Oltenia, ba, răspândindu-se vestea că Cârjaliu și Pasvanliu aū să năvălească îndată la Bucuresci, Domnitorul este în mare perplexitate. Boierii vin la Curte să 'l întrebe ce gânduri are, ce măsuri de apărare a Bucurescilor s'a hotărît să ia?

Vodă înȃelege acum greșéla lui, că aū înȃețit pe Pasvantoglu în

1. Fotino, tom. II, pag. 198.

2. Hurm., vol. III, supl. I, pag. 46.

contra țerei și crede a îndrepta lucrul, începând a aduna óste nouă din Bucuresci :

«Brăgarî n'aũ mai rēmas și altă calicime,
Care câte un pistol, care și fără pușcă,
Alții în loc de pușce, ciomegile apucă.

.....
S'aũ ostenit prea mult Mihail Vodă să adune,
Ostași ș'-aũ și strîns, dar dór numai cu nume,
Căci ce ostași pot fi, ómenii de adunătură ?
Nimic în adevēr : mai multă strîmbătură.
Aũ mai trimes poruncî lă unele județe,
Să strîngă din Români, ostași cu minți istețe,
Voinici pentru rēsboiũ, vrednicî, cu arme bune,
Dar ce alt aũ făcut, decăt o uriciune ?
Căci dēũ că te scârbiai, vēdēnd cest fel de óste,
De ticăloși Români, de bir căduți pre cóste,
Desculți și felegoși ? Unde arme la dēnșii ?
Cum póte fi voinicî, cei de necaz pētrunșii.

Zadarnică era acéstă tardivă hotărîre de a face óste. Acéstă brumă de oștire adunată în pripă în Bucuresci, este silit s'ó trimiță să apere Râmnicul, care oraș era atacat de Pazvanlii, dupē ce dēnșii luaseră Ocnele și prinseseră pre Vasile Tufecci-Pașa, omul credincios al lui Vodă. Acesta fusese trimis cu 60 de neferi creștini să apere Ocnele. Vasile Tufecci-Pașa se bātu voinicesce dintr'o biserică. Dar Manach dând foc bisericeii, silit fu să se predea cu pușini neferi ce mai rēmăseseră în viêtă :

«Era luna lui Maiũ trecută jumētate ¹
Când de acest foc ardea (țera) în orî-ce parte
S'aũ dus însciintări lui Vodă pentru tóte,
Să îngrijesce mult, să spăimânteză fórte,
Nu mănâncă, nu bea, nu dórme ticăitul,
Gândesce fel de fel, la rēũ orânduitul,
Nu află vr'un mijloc rēul să'l întâmpine,
Decăt vede curat, cunósce fórte bine

1. O notiță dupē filele din „Православникъ ѿезузитъ” din 1794 (a Bibliotecii V. A. Urechii din Galați, scrie că fuga din Bucuresci s'a întēplat la 14 Maiũ. Veđi comunicatul ce am făcut la Academie în 1894.

Că răul este rău nu numai pentru țără,
 Ci și de sine-și chiar se teme să nu piară :
 Frică din două părți : de hoți ș'impărătească ;
 De una d'o scăpa, alta va să'l găsească ;
 Socotesce așa că : «hoții de m'or prinde,
 Ei ca nisce vrășmași, ca câni m'or întinde ;
 Și dar, așa fiind, nu pociu avea viață,
 Căci numai mă gândesc și inima-mi înghiată ;
 De dênșii d'oï scăpa, vestindu-se la Pórtă
 Că țera s'aũ călcat de hoți, ca nici o dată
 Și eũ iarăși sunt căduť nu numai din Domnie,
 Ci negreșit și pieiũ cu gróznică urgie ;
 Oh, și dar ce să fac?» Fel de fel se gândesce,
 Și nici un selamet aitul nu mai găsesce
 Decãt un ajutor de óste să-ĩ mai vie,
 De care la Rusciuc cu rugãciune scrie
 Lui Izmail-Aga cel d'acolo aianul,
 Ce s'arãta prea mult al hoților dușmanul.
 Care ıi aũ și trimis cu bunã priimintã
 O mie de ostași săı dea ajutorintã ;
 Dar n'aũ prins nici un loc, căci Vodã apucase
 Din relele vestiri de se prea spãimãntase,
 Și și cât biet sciea, atunci uitase tóte,
 Numai cum ar scăpa gândia în ȓi și'n nópte».

Negreșit, nu era numai frica de pasvanlii, care împingea pe Vodã să pãrãsescã țera, ci și, cum ȓisei, influența muscãlescã.

Deci Mihail Vodã sfãtuesce pre boieri și pre toți din Bucuresci să pãrãsescã tãrgul cu tóte averile, iarã pe ultimii oșteni turci, ıi pornesce spre Pitesci și Ocne. Spaima în Bucuresci este mare : care de care se luptã pentru a'și găsi care, ca să'și transpórtẽ avutul seaũ marfa. La 16 Maiũ orașul încã era locuit de ajuns. La 19 Maiũ puișor de om n'are, ȓice Zilot, care face un grósnic tabel din fuga de la Bucuresci.

Dionisie Fotino ȓice, cã aũ fugit din Bucuresci peste 70,000 de suflete¹. Cred cã este un zero prea mult!

Ceea ce determinã și pe Domnitor să fugã furã și amenințãrile oștenilor țereı, cari nu-și primiserã de mai multe luni simbria și cari acum o cereaũ cu zor, iar în visterie nu era nici un ban și Vodã nu voia să dea din al seũ.

1. Pag. 199, tom. II.

Nu rămase în București, după ce Vodă 'și trimise curtea spre munte, decât Mitropolitul Dositei și Episcopul de Argeș, iară din boerii mari: Banul Nicolae Brâncovenul, Banul Scarlat Ghica, Vistiernicul Filipescu (care acesta era bolnav) și alți câți-va, cari 'și țină și ei caii gata de fugă la apropierea pericolului.

Chiar și consulii puterilor streine se ridicaseră cu familiile și cancelariile lor. «Era, dice Fotino, un lucru înfricoșat de vădut această emigrație imponentă de popor, care fugea ca niște turme de oi de țema lupilor. . . . Drumul în întindere de 20 de ore, era presărat de această mulțime de ómenî, care semăna a oștire pusă în sfărâmare. Aci se vedea carete și butci înconjurate de arnăuți și de slugi, ce păreau că merg la preumblare; aci câte trei rinduri de care încărcate cu lucruri, femei și copii; aci ómenî de tóte condițiunile călări, aci alții pe jos purtând pre umeri sarcina lucrurilor lor».

De la ȕiua, când de frica Hunilor emigréză din Dacia șirurile de Goți ai lui Fridrigern și ai lui Alaviva și se îndréptă cu biserica de lemn pe róte 'nainte, așa tabel a unei țeri în fugă n'am mai aflat! . . .

*

Domnitorul Mihai Suțu nu întârđie nici el d'a eși din București împreună cu consulul Austriac, cu consulul Rusesc și cu alți străini.

Peripețiile drumului sunt descrise cu vii colorî de Zilot Românul și de Dionisie Fotino. Zilot dá vină multor nenorociri de frica rău consilietőre:

«Tocmai ne-am sémuit cu un bolnav: când zace
De bólă zăpăcit, el nu scie ce face,
Pe care de'l întrebî să-ți spue unde 'l dóre,
De are dor la cap, el spune la picióre».

.

Aron dice, că în Brașov și în satele din prejur, erau curénd emigrați peste 5783 boieri și neguțetőri din România, încât cu anevoie se putea găsi chiar și pe acolo provisiuni pentru așa lume și Impératul Francisc dete ordin să se înlesnéscă emigrații pentru ale vieței punéndu-se tarif pe obiectele de indestulare, ca să nu se vëndă mai scump decât se cuvenea.

*

Dupé pornirea Domnitorului din București, boierii rămași cu Mitropolitul și Episcopul trăiau în cea mai mare gróză din cauza in-

fricoșatei pustieri, dice Fotino : «In adevăr, era un ce inspăimântător. Tipenie de om nu se vedea pe uliță; chiar păreții păreau sëlbatice și fioroși pentru cei ce'i vedeau. Din când în când se auđiau numai urletele unor căni inspăimântați. Bisericele erau închise; clopotele erau mute și numai cucuvaele țipaū pe clopotnițe. Pre ulițe de se vedea câte un om, trebuia să fie vre-un cerșetor, seaū vre-un smintit de minte. Imprejurul curței seaū în lăuntru erau numai căți-va arnăuți și turci, cari vociferaū cerëndu-și lefile».

Mai amenințator deveni Bimbașa Sava, de origine din Negotin, din Serbia, care cerea lefa sa și a cetei sale de lefegii. De frica lui, Vodă eșise din Bucuresci cu Beizadelele Grigorie și Ioan, ore cum la plimbare, în ziua când hotări să fugă și numai după ce imbrăcase pre Bimbașa Sava cu contăși și-i dăruise un cal minunat și 3000 de lei și'l însărcină cu paza orașului.

Când Bimbașa Sava vėdu că era înșelat, se luă după Domn, dar Vodă apucase pe la Văleni în loc de Cămpina. Bimbașa Sava ajunse trăsurile Dómnei pe muntele Vėrful Crăiului și și făcu singur îndestulare, luând cu forța o lădiță cu scule și pietre scumpe, ce prețuia dice Fotino ca 50,000 lei.

Ast-fel familia Domnescă, prădată și maltratată ajunse la vama Buzėului și impreunându-se cu Domnul trecu la Brașov.

Guvernul Austriac hotări, ca Mihai Suțu să rezideze la Sighișóra ori de voiesce să trecă în Turcia.

*

Fugind din Bucuresci pentru gróza oștenilor ridicați pentru ne-luarea lefi, începu aci dılele, pe cari Fotino le intituleză: «Epoca desperaților», adică anarchia și guvernul ómenilor fără căpătăiū, ori al crailor cum îi numia poporul. Ei jăfuiră curtea Domnescă, luară tunurile și stindardele și se plimbară cu ele pe stradele orașului. Căpetenia lor un ărnănt, numit Melamos, de profesiune bocciagiū, se preâmbla prin Bucuresci cu cuca Domnescă pe cap.

Asemenea gróznică stare de lucruri incetă, grație intervenirei unei beslegă turc Bosniacul Ibrahim, care cu câtă-va oștire turcescă, năpusti asupra anarhiștilor din Cotroceni și căută a restabili buna rėnduială în Bucuresci până să vie aci Hasan Aga Pașa, de la Nicopoli și Tersenici, aianul Rusciucului, ordonați de Pórtă să restabilească linișcea în țeră. Ibrahim Beslega în lipsă de boieri făcu Spătar pre un boierinaș nu prea recomandabil prin purtările lui, anume Guliano, iară Agă de oraș numi pre un om necunoscut și sărac, polcovnicelul

Ioniță, om onest și inteligent. Acesta rechiamă în orașpre fugarii din codrii, din jurul Bucurescilor, reînființă brutării și măcelării și vieța redeveni posibilă în Bucuresci, după ce Besléga spânzură mai mulți anarhiști și după ce sosind și Hasan Pașa, ucise pre mulți hoți și făcători de rele.

CAP. XXI

Hasan Pașa.

Cu Hasan Pașa țera românească putea să fie prefăcută în adevărat pașalic turcesc, deacă Pórta ar fi aflat momentul oportun. Nu putem să nu recunóscem, că a fost salvată țera de a deveni cu adevărat «*Memleket*» al Imperiului turcesc, prin împrejurările politice, în inriurirea ce luase Rusia la Constantinopole, covirșitóre, în acel moment, inriurirei franceze.

Hasan Pașa fu însărcinat totuși cu administrațiunea țerei întregi prin special Hatihumaium, la începutul lui Iuniu 1802.

Primul act public al Administratorelui țerei «din mila lui Dumneđeü», Hasan Pașa, fu de a 'i adresa o proclamațiune, prin care 'și explică misiunea sa. Nu posedem o proclamațiune către întreaga țera, dar avem, grație D-lui George Ioan Lahovary, pre acea din 8 Iunie 1802, adresată în deosebí, la Ispravnicii de Vâlcea și la toți locuitorii și slujbașii din acea parte. E probabil, că identice proclamațiuni au fost trâmise către toate județele.

Étä acéstă proclamațiune :

Turaoa
turcésă

L. P.

L. P.

Turaoa
turcésă

Eü Hısan Pașa, cu mila lui Dumneđeü, proin Caimacan Aga Pașa și İemaii Aga Tersenicli zaade, seraskier oștirilor.

Cinstiți Dumnevoștră boeri Ispravnicii ot sud Vâlcea, cuvioșilor egumeni, protopopilor, preoșilor, boerinașilor, mazililor, căpitanilor, pârcașlabilor și tuturilor locuitorilor, sănătate. Cu acéstă carte vă dăm în scire tuturor deobște, că ne-au venit sfintul vrednic de închinăciune hatihumaium pentru memlechetul Țerei Românești, în care ni-se poruncește, ca să avem noi tótă grija și tot nizamul

oștirilor ce se află în țeara acésta și să căutăm priveghind în tot chipul, ca să nu se calce țera dă către făcătorii de rele; decî dar, cu tóte că până a nu ne veni prea înalta poruncă, noi am făcut cât aũ fost prin putință și cât era de trebuință, adevă de am alergat cu grabă, d'împreună cu prea Înălțatul Hasan Pașa, împotriva vrăjmașului ce se află în părțile Oltului și celor ce erau în bănuială din politia Bucurescilor și prin alte părți, aducînd d'împreună cu noi și destulă óste spre paza vóstră și a lucrurilor vóstre, neașteptînd încă porunca de la prea puternica împărăție, pentru că țera era pusă în primejdia cea după urmă, cu tóte acestea și acum, după ce ne-aũ venit vrednica de închinăciune împărătescă poruncă, vom fi cu ochii neadormiți mai cu asupra, spre a vi-se păzi cinstea, avutul și vieța vóstră, neputînd nimeni a 'și întinde mîna asupra altuia, care până acum n'ați priceput-o seaũ n'ați aũdit-o, nădăjduim la Dumnezeu că peste puțin ve ve-ți pliroforisi de dragostea, care păzesc pentru voi deobște și de strășnicia către împărătesca poruncă și voință, care după netăgăduita nóstră datorie, o vom pune-o în faptă . . . cu feluri de mijloce, pentru ca să rugați pre sfintul Dumnezeu, pentru îndelungarea zilelor vieței a prea puternicului nostru Impărat, a căruia stăpânire să fie nebiruită; acésta fiind întocmai, câți ve rătăciți în țeră streină, ori prin munți, prăpădind și sănătatea, întorceți-ve pre la casele vóstre, nu ve stingeți cu cheltuețele, nu ve păgubiți de ale vóstre, astempărați-ve. goniți din inimele vóstre tótă frica și spaima, începeți neguțetoria vóstră, adunați-ve vitele și lucrurile vóstre cel eimprăsciate, ca să culegeți ródele și semănăturile muncii și ostenelelor, care a-ți pus în pămînt. Intr'acést chip scriem către voi toți și așa să socotiți, întemeindu-ve cuvintelor nóstre cele temeinice și neclintite și fiți sănătoși. — 1802, Iunie 8.

O nouă circulară a lui Hasan Pașa, către județe despre mersul bun al expedițiunei contra rebelilor, este cea următoare :

«La poruncile nóstre cele mai dinainte date, ve dăm de scire, că de la ordii avem adesea și bune înscuințări, cum că vrăjmașii se biruesc și se impuținéză de multele bătăi ce le dă oștirile nóstre; acum ne vine scire plină de bucurie, că s'aũ făcut răsboiũ cu dênșii și mulți s'aũ omorît din vrăjmași; sunt și răniți mulți; din cari aũ adus și 23 de capete și câți-va vii; drept aceea dăm și acéstă bună veste, ca să fiți de tot fără grijă, să ve odihniți pre la casele vóstre și să ve căutați de alișverișul vostru ca și mai înainte».

*

Hasan Pașa, fie că așa i s'a ordonat de la Constantinopole, fie că în adevăr simți însu-și nevoia de a conserva țerei o administrațiune românescă, se grăbi să chiâme din Focșani, unde se adăpostise, pre boierul marele Ban Nicolae Brâncoveanu încă din primele zile ale

lunei Iunie și 'l îmbracă cu caftan, făcându-l «*Caimacam peste totă Țera Românească*».

Acastă titulatură acordată de Hasan Pașa boerului Muntean, dovedește că titlul de «*Caimacam*» ce 'l avea și Hasan, nu se referia la Țera Românească.

Noul *Caimacam*, boerul Nicolae Brâncoveanu, adresă în 3 Iunie 1802, următoarea circulară-proclamațiune către toți Ispravnicii de județe :

Nicolae Brâncoveanu vel Ban, Caimacam Țerei Românești

Cinstiți Dumnévóstră, boerți Ispravnici, ot sud Cu această scrisóre însciințăm Dumnévóstră, că aflându-ne în Focșani, ne-aũ venit luminată poruncă a Măriei sale Prea Înălțatului Hasan Pașa, ca să grăbim cu venirea aici la Bucuresci și să primim de la Măria sa cuviincioșele porunci pentru trebile țerei, unde sosind cu ajutorul lui Dumneđeș și arătându-ne astăđi cu plecată închinăciune către Măria sa, ne-aũ îmbrăcat caftanul, făcându-ne Caimacam peste totă Țera Românească, însărcinându-ne cu îngrijirea tuturor trebilor, cu privegherea de a mângâia pre sêracii locuitorți și a aduce țeara pre cât se va putea la bună starea din care aũ căđut și a întâmpina tóte trebuincioșele cereri pentru oștirile împêrătesci, ce sunt orînduite pentru paza țerei, urmând întocmai după poruncile ce mi-se vor da de către Măria sa. Drept aceea dar scriem Dumnévóstră: cea mai întâiu datorie să vê fie ca să mângâiați pre sêracii locuitorți, scoțându-le frica și grija, ce s'aũ înrădăcinat în inimele lor dintr'o peristasis făcută fără de nici un cuvânt și pricină cuviincioasă, incredințându-i că de acum înainte nu este nici o frică, ci cu tótă îndrăsniala să se întórcă fieși-care la locul seũ, să 'și caute de alișverisul lui și să fie gata de a strînge bucatele de pre câmp, ce cu multă truda și ostenală le aũ semănat, să nu 'și piardă munca și strêdania în zadar, că această va să le fie hrana lor până la anul viitor, să nu rămăie și muritorți de fóme, pre lângă cele-l alte ce aũ pătimit. Dumnévóstră să căutați tóte rămășițele de bani, să le strîngeți de pre la locuitorți cu . . . și repaos și să trimiteți banii aici la Bucuresci, fiind trebuincioși pentru cheltuielile țerei și ale oștirilor. Să vê încheiați tóte socotelele cu zapcii și cu sameșii până la sfêșitul lui Mai și să ne trimeteți socotelele aici lămurite, deschidându-vê ochii să nu primiți socotelî mincinoșe și încurcate, seaũ să se facă vre-un sfeterismos de către cine-vași, că unul ca acela după ce va plăti întreit, se va și pedepsi strașnic. Pre zapcii să nu lăsați a face obicnuitelile lor urmări cu cheltuieli prin sate și hrăpiri de la locuitorți, că Dumnévóstră aveți să dați sémă pentru dênșii. Să ne însciințați pre larg ce orîndueli s'aũ făcut până acum de la vistierie aci în județ, ce s'aũ împlinit din trecut și ce aũ rămas cusur, ca să scim; câtă zaherea se va găsi în județ de grăũ, orz și făină,

tóte să se scrie, să se măsóre și să stea la bună păstrare, însciințându-ne cu grabă de suma ce s'au găsit la fieși-care felurime, ca să scim, pentru că cunoscut este cât este de trebuință zahereaoa la oștirile împărătesci și câtă discolie putem să cercăm, când nu se va face economie și îngrijire din vreme. Dumnévóstră să sciți că acuma este vremea de a se cunósce credinciósa slujbă și vrednicia fieșce-cărui. Judecățile locuitorilor să le căutați după dreptate de a nu se năpástui nimeni și cine va vrea să facă apelație, ușa nóstră este deschisă, să vie fieș-care să se jăluiască, ca să 'și afle îndestulare. Adesea să ne însciințați pentru orî-ce pricină de ale județului și ve-ți lua povățuirile de la noi. Acésta și fiți Dumnévóstră sanétoși. — 1802, Iunie 3.

Vel Ban.

O a doua proclamațiune adreséză boierul Caimacam către locuitorii de tótă trépta din județe, în aceeași zi de 3 Iunie, 1802.

În acéstă proclamațiune, Marele Ban și Caimacam, vorbesce de un *noú Domn* ce «*va alege și 'l orindui stăpánitor țerei*». Va să dică, Nicolae Brâncoveanu scie dóră de la Hasan Pașa, că sfêrșită era domnia fugitului Mihai Suțu.

Écă proclamațiunea acésta a doua :

Nicolae Brâncoveanu, vel Ban, Caimacamul țerei românesci

Cuvioșilor archimandriți și egumeni după la mónăstiri, cucernicilor protopopi și preoți, voué mazililor, breslașilor și párcălabilor și tuturor locuitorilor ot sud Vâlcea, sănătate.

Cu acéstă carte, vă dăm în scire tuturor de obște, că din înalta poruncă a prea Înălțatului Hasan Pașa, ce am primit, sosind și noi cu ajutorul lui Dumnezeu aici în Bucuresci și eșind astăzi înainte Măriei sale spre închinăciune, ne-au făcut Măria sa Caimacam al țerei românesci cu desévêrșită stăpânire, ca să purtăm grijă de oblăduirea norodului până va veni prea Înălțatul Domn, pre carele prea puternica Impărăție va alege și va orindui stăpánitor țerei aceștia; drept aceea dar scriem tutulor deobște și vă dăm de scire, ca să vă bucurați și să vă lase tótă frică și spaima, ce s'au zămislit în inimile vóstre fără pricină cuviinciósă și să sciți că de acum înainte este bine pace, fiind-că vrăjmași din tóte s'au sfărămat și s'au isgonit, rămâind prea puțin la Caracal, care și aceștia în puține zile se vor isgoni. Să vă adunați cu toți la sêlașele vóstre și cu tótă îndemnarea să vă apucați de alișverișul vostru, mai vêrtos că acum se apropie și vremea secerișului; să vă faceți tótă gătirea ca se vă strîngeți bucatele după câmp ce cu multă ostenelă le-ați semēnat, fiindu-vé tótă hrana, până la anul viitor, să nu se risipescă în zadar și să vă perdeți strădania rămâind și muritorii de fóme pe lângă altele ce ați pătimit; să fiți cu supunere a poruncile Impărătesci și Domnesci; să dați rămășițe ce sunt orinduite pentru paza

și odihna v^ostră, ca să p^otă și D-lor să-și încheie socotelile cu zapciⁱ plășilor. T^ote p^esurile v^ostre să le ar^etați la D-lor boierⁱ Ispravnicⁱ și carele nu se va odihni, ușa n^ostră este deschisă să vie fieșce-care cu îndrăsn^elă să se jăluiască ca să-și afle îndestularea de la noi după dreptate de a nu rămănea nepăstuit. Ac^esta.— 1802, Iunie 3.

Vel Ban

La Craiova încă se reconstitue îndatinata Căimăcămie, de sigur, cu învoirea și alegerea Caimacamului *peste t^otă țera romănescă*.

Eacă în ce mod Caimacamul Craiovei comunică, la 6 Iunie 1802, către Ispravnicⁱ și locuitorii celor 5 județe oltene, manifestele noului Caimacam general al țerei :

De la Caimacamul Craiovei

Frățescă dragoste

Luminatul. al Măriei sale prea Înălțatului Hasan Pașa, scris de la 3 acestei următoare lunⁱ, astă-ți la 7 l'am primit, prin care ne scrise, că aduc^end pe d-luⁱ vel Ban Nicolae Brâncov^enuⁱ l'a^u așeđat Caimacam în Bucuresci a fi cărmuitor, oblăduitor și poruncitor la t^otă țera romănescă, după cum mai pe larg veți lua D-v^ostră pliroforie chiar din scrisorile d-luⁱ vel Ban, prin care face scire la câte cincⁱ județele de așeđarea d-luⁱ în Căimăcămie, care cu olac se trimiseră d-v^ostră. Decⁱ cetindu-le și luând t^otă pliroforia să o faceți publică prin zapeiⁱ locuitorilor, că fieș-care să vie la locul s^eu și să apuce să stringă risipa după câmp, adecă grânel^e, oarzele și meiul, apropiindu-se vremea de secerat și frica ce li se zemislise în inimile lor să le iasă, fiind-că pe toți acești apostatați 'i-a^u gonit, rămăind în Caracal, care și pre aceia peste puține țile îi va sfărma gonindu-i din țera romănescă; ci d-v. îmbrățișați tr^eba și așeđați satele la locurile lor, făc^end și împlinire de banⁱ din rămășițele ce mai este prin sate din orînduelile vistieriei, ce vi s'a^u fost trimis mai d'înainte, pentru care am fost scris și eu d-v. La t^ote să faceți urmare întocmai după cum vă scrie d-luⁱ vel Ban, dar să și iconomisitiⁱ trebile ca nisece înțelepți, după curgerea vremii, grijind și pentru t^ote ale ordiilor cu mijl^oce cuviinci^ose, prof-tacsând cu un ceas mai înainte să nu se înt^eemple vre-o hata.

De primirea acestor porunci ni se va trimite și r^esponsul d-v. și sunt al dumn^ev^ostră.— 1802, Iunie 6.

(Urm^eză iscălitura nedescifrabilă a Caimacamului Craiovei)

De sigur, una din primele griji ale Caimacamului Nicolae Brâncov^enuⁱ fu acea de a indestula armata turc^esă cu proviziuni și altă grijă, tot atât de mare a luⁱ, fu de a rechiema în ț^eră pre boierii emigranți din Ardeal și din Moldova.

Eacă o poruncă către Ispravnicii din Vâlcea, ca și care de sigur erau și poruncile adresate la alte județe, în interesul aprovizionărilor pentru armata turcască :

*Poruncă către Ispravnicii din Vâlcea în privința lui
Hristea Gelep-bașa*

Adresa : Cinstiților d-lor boierilor Ispravnicii ot sud Vâlcea, cu frățescă dragoste să se dea :

Nicolae Brâncovenul, vel Ban, Caimacamul țerei românesce

Cinstiți d-v. boierilor Ispravnicii ot sud Vâlcea sănătate !

Hristea Gelep-bașa al ordiilor, din pricina întâmplăreii celor sciute pătimesce discoli și despre rândul oilor ce sunt pentru tănaturi și pentru vacile ce erau orînduite să se dea de prin județe în două căștiuri după cărțile Domnesci care s'aũ fost trimis de mai 'nainte, ci dar cu tôte că avem sciință că de la acel județ, nu s'aũ strîns nici de cum vaci din pricina răsvrătirilor, dar acum fiind-că cu mila lui Dumnezeu s'a mai liniscit vremea, după luminata porunca Măriei sale Hasan-pașa ce ni s'aũ dat, veți da d-v. tot felul de mână de ajutor ómenilor Hristi Gelep-bașa cu mijloc cuviincios și prin silința d-v. să strîngă oile și vacile cele rînduite, ca să le proftacsescă cu un cés mai 'nainte pe la ordii, fiind-că nici oi, nici vaci nu sunt la ordii și pătimesc lipsă ; iar pentru plata acestor oi și vaci, ce se vor strînge să aibă a da ómenii Hristii fitănți la mânilor locuitorilor ; după care fitănți ce aũ a se plăti locuitorilor, vor plăti. Asemenea și pentru polițele, care s'aũ fost dat pe la județe ca să ia banii ca să plătiască oile și vacile, de nu se vor fi plătit acele polițe cu bună orînduială, să iconomisiți pe locuitori iarăși cu fitănți până se vor plăti ca să nu se întample vr'un cusur ; ci dar întocmai să fiți următori.—1802, Iunie 6.

Al d-v. ca un frate, *Nicolae, Caimacam*

Ca să se reîntórcă boierii din Ardél, deja le scrisese încă de la finele lui Mai 1802 Hasan Pașa. Acesta nu numai la boieri se adresase cu asemenea îndemn, dar și chiar către Mitropolitul Dositeiũ, asigurându-i pre toți că lucrurile s'aũ liniscit. Dăm în *facsimile* după originalul grec ce am donat bibliotecii Urechia din Galați în 1894, scrisórea ce Hasan Pașa adresază direct către Mitropolitul Dositeiũ, scriindu-i în modul următor :

Hasan Pașa din mila lui Dumnezeu proin Caimacam și Agó.

Prea sfinte Mitropolitule, Domnule Dositeiũ. A tot puternicul Dumneđeũ să pázescă pe sfinția ta în sănătate și bună stare. Nu ne îndoim, că până acum (sfinția Vóstră) a aflat răpedea noastră sosire la Bucuresci de la trimisul obștece

către sfinția Vóstră, episcopi și capi (caimen mas). După cum scriem deja, presenta noastră către sfinția Vóstră și 'i anunțăm că astă-zi, Sâmbătă, am ajuns la Bucuresci cu prea gloriosul Tersenieli zade Ismail Aga sănătoși, însoțindu-ne și cei cari s'au refugiat la Giurgiu. O dată cu sosirea noastră începu să se imple Bucurescii de locuitorii, cari fugiseră și raialele să se adune în satele lor. Vă înștiințez pre lângă acestea și despre ordinele pre cari le-am dat atât la ispravnicii cadilăcurilor, ca să strângă raiaoa în satele lor, să se liniștescă și să se înveselască fără nici o frică, cât și la beșlii, ca să vegheze asupra hoților și făcătorilor de rele, deacă s'ar întempla să fie. Vă mai înștiințez și despre orî-care alte ordine pre cari le-am dat, orî unde, despre diferite reglemente, ocupându-ne cu totul cum să aducem pre fie-care în casele lor și să scótem gróza intrată în inimile lor. Acósta am făcut-o pentru iubirea și simpatia ce o avem pur și simplu de atâta timp asupra Vlahiei și am pus la cale și punem neîntrerupt ceea-ce ne privesce, adecă să ajungem în grabă cu oștire destulă și să inspirăm încredere și în Bucuresci și în tótă țera, pedepsind pre cei demni de pedópsă. Se cere însă în oraș și presenta atât a sfinției Vóstre, cât și a capilor cu care raiaoa și cei-l-alți se încuragieză încă și mai mult și încep munca lor cu sîrguință. Așa dar, îndată ce va primi presenta mea, fără să amâne, trebuie să ajungă cea d'înteu în Bucuresci, împreună cu episcopi s'ei, îndemnând și consiliind și pre cei cari s'au refugiat în acele locuri, făgăduindu-le din partea noastră, că vor avea cea mai deplină liniște și nesupărare, nimeni neîndrăznind ca să se atingă macar de un păr al cui-va. Iar deacă bănuesc vre-o (responsabilitate), fiind-că au fugit, mai înteu nu e curios ca într'o ast-fel de împrejurare să fugă și să caute refugiū, iar al doilea, ei n'au atacat puternica împărăție, ci au fugit provisoriu, până când în țeară să revie siguranța (ceea-ce cu ajutorul Dumneđeesc s'a făcut) și iarăși să se întórcă la casele lor. Cât pentru a informa pre puternica împărăție, că lucrul acesta a provenit din prea marea frică a turbatei agresioni a hoților, acósta rămâne la noi și ne gândim cum ne este dator. Mai ales că mai nainte de a ne raporta am scris cele convenite pentru voi, Înaltei Porți și deja are cunoscință de tóte câte s'au urmat; de aceea și în privința acósta rămâneți siguri. Rămâne să vă facem cunoscut și despre hoți. Avem dese și bune sciri de la prea gloriosul Nazir Aga, că adecă cel din urmă răsboiū care s'a făcut a distrus pre cei mai mulți dintre dênșii și i-a slăbit într'atâta în cât în curënd sperăm desăvîrșita lór distrugere. Decî nu mai rămâne alt-ceva de cât presenta și venirea tuturilor pre la casele lor și mai ales a sfinției Vóstre și sperăm fórte mult, că venind aci se va inspira poporului cea mai mare siguranță, va rîde figura lui, se va aședa fie-care în casa lui, va deschide și felul negoțului s'eu și că cauza acestor bunuri va avea rêsplată de la Dumneđeū și laudă între ómeni și va mai arêta un deosebit serviciū către puternica împărăție. Iar deacă sfinția Vóstră amână și întârziază venirea sa, din cause de nimic și din bănuieli neexistente, gândóscă-se că devine cauza multor rele, se

opune și legilor sacre, cari o obligă ași sacrifica și viața pentru popor, deacă trebuința cere. Întorcă-se deci, ca să strângă în jurul său, să consilieze și să consoleze pe rătăcitul raia, pre care toți în comun avem datoria să'i ameliorăm sôrta, să'l sprijinim, să'l consolăm, să'l bucurăm, ca să røge pe sf. Dumnedeu pentru îndelungata viață a prea puternicului nostru împërat.

Acestea am avut a vë spune.

Fiți sănătoși și în bună stare. — 1802, Maiu 31.

Nici Mitropolitul, nici boerii nu se încredură de o cam dată în promisiunea lui Hasan Pașa. Acesta scrise chiar și lui Michail Suțu, dar dënsul mai mult ca ori-cine, nu putea să se întorcă cu ușurință la Bucuresci ¹.

Adevërul este, că Hasan Pașa dispunea de ôste prea mică ca să pôta insufla încredere, chiar deacă nu ar fi fost la mijloc și intrigele muscălesci.

Lă acest refus al emigraților de a reveni în patrie, nu puțin contribuï și numirea de către Sultanul, ca Pașa de Silistria, a rebelului *Giurgi Osman Pașa*. Numirea acësta supëră pre toți Aianii turci, cari adunându-se la Bucuresci, se hotărîră, sub președenția lui Ter-senicli, să iasă cu oștirî la Balcani și să împedice venirea la Silistria a noului Pașa.

Isprăvile ca rebel ale lui Giurgi Osman Pașa, în contra Sultanului sunt arëtate de ajuns de Fotino ².

Osman Pașa cutreeră pustiind și uciðend Macedonia și Tracia. Pe când Bucurescenii și căutaï mântuirea emigrând în Transilvania, Țârigrădenii se pregăteau să emigreze și ei la Scutari, de gróza lui Giurgi Osman Pașa. Sultanul Selim trimise oștirî de 60.000 ómenî în contra acestuia, dar lucrurile se împacă, Sultanul primind să 'i dea 2.000 de pungî de bani și restabilindu-l din nou Pașa la Silistria, precum cerea. În contra acestei împăcări, Aianii dintre Balcani și Dunăre hotărësc să iasă cu oștirî și isbutesc — cum aretarăm — să împedice pre Osman Pașa de a strëbate la Silistria.

1. Boerii munteni emigrați în Ardeal continuă a fi în comunicațiune cu Luca de Kirico, consulul rusesc, cum se dovedesce și din documentele din Hurm. IV, supl. I, de la pag. 295 (1802, Iunie 22), 296 (1802, Iulie 1 și Iulie 9), 298 (1802, Iulie 29 și de la 2 August 1802) pag. 298.

2. Veđi Fotino, tom. II, pag. 207.

Asemenea evenimente nu erau negreșit nici ele proprii a fi asigurătoare de bună rinduală în țeră și deci, repețim, emigrații din Transilvania nu primesc să se întorcă îndată îndărăt la chiămarea lui Hasan Pașa și nici chiar a *marelui Ban Nicolae Brâncoveanul*, instalat Caimacam la București.

Intre aceste Pazvanliii din Caracal, înconjurați și lipsiți de provisiuni, au fugit într'o noapte. Manah Ibrahim au apucat spre Calafat și cu San Geali spre Turnu, dar ei nu 'și realiză planurile și fură siliți să trecă peste Dunăre, la Vidin, știind mai ales, că și în București era o oștire de 8.000 de turci.

CAP. XXII.

Politica turcască la Constantinopole. — Politica francesă. — Planul de a da Principatele Austriei. — Fuga lui M. Suțu.

Mai mult decât ori când politica rusască lucra la Constantinopole. Trămisul Rus Iosif Fonton, stăruia să se dea Domnia Munteniei lui Constantin Ipsilanti, care fusese dragoman al Porții, în momentul când ea declară răsboiul Franciei.

Ministrul frances, aflând despre acésta scrie că: «Avenirea acestui persecutor declarat al Francesilor la Principatul Valachiei, ar fi dar semnalul defecțiunei acestei bogate părți a Turciei europene deja atât de desolată, pronosticul cel mai sinistru al neisbândeii stabilimentelor noastre (francese) în Marea Negră și o incurajare pentru toți neamicii noștrii ascunși¹».

Domnul de Tamara mijlocea cel puțin în favórea întórcerei la Domnie a lui Michail Suțu, a lui Ipsilante și printr'un memoriu probă Porței, că nu se va putea linisci Țera Románescă, decât prin două măsuri: întâi, să nu fie invoiți Domnitorii a preleva alte biruri de la țeră, decât cele ce din vechime plătiau Muntenii și Moldovenii Domnitorului lor, și al doilea, Domnitorii să aibă dreptul a 'și face óste

1. «L'avènement de ce persécuteur déclaré des François à la Principauté de la Valachie, serait donc le signal de défection de cette riche partie de la Turquie Européenne, déjà si désolée, le pronostic le plus sinistre de l'irréussite de nos établissements dans la mer Noire, et un encouragement pour tous nos ennemis cachés. (Hurm. vol. III, suppl. I, pag. 46).

națională. Rufin, însărcinatul de afaceri al Republicei franceze din Constantinopole, găsea că aceste planuri sunt insidiose ¹.

Francia, care era ținută în curent, relativ destul de bine, de cele ce se petreceau la Dunăre, deși în 1801, Octombre 10, scria prin Ministrul său de externe, către însărcinatul de afaceri al Republicei franceze la Constantinopole, că: Francia a respins neconținut ideea de a opera demembrarea Turciei și că ea va fi pururea dispusă a da Porței otomane mijlocele de a împedica un asemenea eveniment; vădând energia cu care Rusia lucra în sensul său în privința Principatelor și schimbă vederea de la 1801, la finea lui Mai 1802 (10 Iunie st. n.): tribunul Félix Beaujour, prezintă primului consul Bonaparte, un memoriu cu privire la politica ce Francia ar trebui să urmeze în Turcia și în special în Principatele dunărene ².

După ce face istoricul estensiunii Rusiei în spre hotarele Moldovei, după ce a pus mâna pe Crimeea; după ce areată, că de la Nistru până la Constantinopole Muscalii pot ajunge lesne, într'o campanie seaă două și că de la incorporarea Crimeei, Rusia având flotă pre Marea Negră, Turcia este neadepostită de loviturile rusesci; după ce areată, că și Austriacii, de când posedă Dalmația, pot să transporte teatrul de război cu Turcia, de pre țermii Savei și ai Dunărei în Albania, apoi adaogă că: «interesul politic al Franciei, ca și al întregii Europe, este ca cele două corone imperiale de Constantinopole și de Petersburg să nu fie întrunite pe același cap, întâi pentru ca să nu fie lăsați Rușii să se reverse spre Germania prin toate punctele de pe Vistula și Dunărea și s'o atace așa *de front* și din flanc, și apoi ca să nu se vadă ridicându-se în Mediterana o putere nouă maritimă, care ar putea înghiți pre toate cele-lalte. Dar se poate împedica reuniunea și colisiunea celor două imperii dându-le interese diverse; și li se poate da interese tăindu-se linia de continuitate, care le unesce, adecă făcându-le libere, ori dând Austriei Valahia și Moldova, cari formeză nodul acestei linii...».

Mai departe acest memoriu se poate urmări în nota noastră ³.

1. Veđi Hurm. vol. III, supl. I, pag. 46.

2. «La France a constamment repoussé l'idée d'opérer le démembrement de la Turquie, et elle sera toujours disposée a donner à la Porte Ottomane les moyens de prévenir un tel événement».

3. L'intérêt politique de la France, comme celui de toute l'Europe, est que les deux couronnes impériales de Constantinople et de Pétersbourg ne soient pas réunies sur la même tête, d'abord pour ne point laisser les Russes déboucher sur l'Allemagne par tous les points qui sont sur la Vistule et le Danube, et l'attaquer ainsi de front et de flanc, et ensuite, pour ne pas voir s'élever dans

Aşa dar Francia întrevedea posibilitatea liberării țărilor noastre de sub jugul turcesc, dar, ca și când n'ar fi avut încredere deplină în vitalitatea noastră, îndată apoi se gândia să ne dea Austriei, ca să se impede extensiunea Rusiei.

*

la Méditerranée une nouvelle puissance maritime qui pourrait engloutir toutes les autres. Mais, on peut empêcher la réunion et la collision des deux Empires, en leur donnant des intérêts divers; et on peut leur donner des intérêts divers en coupant la ligne de continuité qui les unit, c'est à dire en affranchissant ou en donnant à l'Autriche la Valachie et la Moldavie qui forment le noeud de cette ligne. On peut donc garantir le repos des nations en Europe sans y garantir l'existence des Turcs.

.

Nous ne pouvons pas garantir les possessions actuelles des Turcs, parce que cette garantie pourrait nous entraîner dans des guerres qui nous seraient étrangères; et que si les Autrichiens, pour se mieux circonscrire, consentaient jamais à se retirer en deçà des Alpes Juliennes, il serait peut-être convenable de les dédommager de leurs pertes en Italie en leur donnant tout le cours du Danube.

Il ne faut pas se le dissimuler, l'Autriche dominera toujours militairement dans tout le pays qui est entre le Danube et le Niester; elle en tient toutes les clefs et elle y entre à son gré avec les eaux du Pruth, avec celles de l'Alut, ou par le pas Méadié.

«Les Russes eux-mêmes ne peuvent passer le Niester sans son aveu; et s'ils le tentaient, elle pourrait les enfermer comme le fit autre fois un Visir ottoman dans le bassin du Pruth, ou les ensevelir dans les marais du Danube.

La France ne doit donc point chercher à conserver à la Turquie ses provinces au-delà du Danube; elle doit peut-être même en hâter le démembrement. Les Turcs, en se retirant au nord de leur Empire en deçà du Balkan et au midi, derrière une ligne tirée de l'Euphrate à l'Oronte, concentreraient leurs forces et les doubleraient en les concentrant. C'est peut-être aujourd'hui la seule ressource qui leur reste pour empêcher ou retarder leur chute. La Valachie, la Moldavie, la Mésopotamie, la Syrie et l'Egypte ne sont plus souvent que des domaines d'ostentation; ils ne peuvent plus les gouverner ni les défendre et il est sage de savoir faire à propos l'abandon d'une partie de son bien pour conserver l'autre.

«En laissant d'ailleurs aux Autrichiens toute la vallée du Danube, les Turcs donnent à la Russie et à l'Autriche des intérêts divers; et quand l'une de ces puissances voudra les conquérir, l'autre sera intéressée à l'empêcher. Ils n'ont plus alors des guerres directes qu'avec les Autrichiens; et, tout Turcs qu'ils sont, ils peuvent se défendre contre eux s'ils veulent adopter un système militaire, qui est le seul qui leur convienne, et qui consiste à ne jamais combattre de front les armées européennes, mais à opérer sur leurs flancs et sur leurs derrières, pour leur confisquer les convois et les priver ainsi de tous les moyens qui leur donnent sur des armées indisciplinées tant de supériorité.»

Evenimentele cu Pazvanlii din Țera Românească, nu scapă atenției guvernului din Paris. Ruffin din Constantinople raportă guvernului său, în Mai și Iunie 1802, cum trupele lui Pazvantoglu cutreeră Valachia, cum : «Craiova este impresurată și toate foburgurile ei au fost incendiate. Gróza e atât de mare în Valahia, că toți boierii și-au părăsit curțile din Bucuresci și s'au întărit prin munți. Acastă gróznică diversione a lui Pasavan-Oglu, desperă Divanul, care ține reuniune așa dicend permanentă ¹.

În 26 Iunie 1802, Ruffin confirmă ceea ce am spus noi, că Michail Suțu a părăsit Bucurescii la indemnul Muscalilor ².

*

Câte-va zile după această informațiune a lui Ruffin, acesta la 9 Iulie 1802, st. n., confirmă că fuga lui Michail Suțu, era în înțelegere cu

1. «Craiova est cerné et tous ses faubourgs ont été incendiés. L'effroi est tel en Valachie que tous les boyards ont quitté leurs hôtels de Bucarest et se sont fortifiés dans les montagnes. Cette affreuse diversion de Passavan-Oglou met au désespoir le Divan qui reste pour ainsi dire assemblé en permanence. (Hurm., vol. II, supl. I, pag. 223).

2. CCCXIV

26 Iuniu, 1802.

Ruffin către relațiunile externe, despre fuga principelui Suțu din Bucuresci în Transilvania. (Vol. 204. D. 80 bis).

Péra, le 7 Messidor, an 10.

Il est évident que la fuite du Prince Michel de Suzzo de Bucarest est un jeu. On sait que Passavan-Oglou n'avait fait aucune entreprise sur cette ville. Le Prince, qui avait reçu de forts subsides de la Porte pour soudoyer des troupes, n'a payé personne, a affecté une grande peur et il a émigré avec sa caisse contenant, dit-on, 12 mille bourses. Quelques personnes prétendent qu'il a été arrêté en Transilvanie à la réquisition de ses créanciers; mais cette nouvelle est peu croyable. Peut-être n'a-t-elle été imaginée que pour préparer les esprits à une seconde évasion.

M. de Tamarra, envoyé de Russie, eût hier dans le canal une conférence qui occupe tout le monde. Elle a sans doute trait à l'affaire du Prince de Valachie; mais on n'a encore rien découvert sur ce point.

J'ai l'honneur, etc.

Rusia, ba și cu Austria¹, căci o creatură din casa lui Suțu, numit Codrica, 'l îndemnase să fugă, pentru de a înlesni planul puterilor vecine, cari voiau să bage în țără câte o armată ca să coprindă Principatele, în folosul politicei lor : «pentru a servi de indemnitate Marelui Duce de Toscana».

Cu toate că mare era la Constantinopole, precum se vede, influența rusescă, fuga din țără a lui Michail Suțu, n'a plăcut Porței și ea arestă pre fiul Domnitorului, care petrecea în Constantinopole. Pre la finea lui Iunie 1802, se sună prin publicul Țarigrădean, că nenorocitul Beizadea fusese torturat în închisóre, ba chiar că i se tăiasc capul, ceea ce însă nu era adevărat².

Ceea ce era adevărat însă, era agitațiunile ce provocară în Constantinopole apetiturile de Domnie ale familiilor fanariotice și mai ales ale facțiunilor Moruzi și Calimach, sperând a pune mâna pre mizerabilul tron de la care dezertase Michail Suțu³.

CAP. XXIII

Numirea Alui lex. Suțu Domn al Munteniei.

Porța solicitată în sensuri diverse de Rusia, Austria și Franca, cum și de intrigile Grecilor fanarioți, să decide la o măsură care implinea în mod întemplantor unul din idealele politice ale marilor noștri domni Ștefan, Mihai-Vitezul, Vasile Lupu, etc.

Porța numi Domn al Țerei Românesce pre domnul Moldovei, împreunând ast-fel ambele domnii în persóna lui Alexandru Suțu, nepotul lui Michail Suțu. Drăghici scrie, că prin firmanul cu care Alexandru Suțu, dobândi și domnia Munteniei, se considera domnia lui la Moldova ca reînnoită și deci, dice Drăghici, că s'aú făcut ceremonia obicinuită tot de odată și la Bucuresce și la Iași, ca pentru a 2-a domnie. Rufin,

1. Austria nu se desinteresa nici ea de mișcarea Pazvanlıilor în România. Intr'un raport al lui Rufin, către ministrul de externe din Paris, din 10 Iunie 1802, se spune că un general austriac, sub pretext de a merge la Brăila, a debarcat la Vidin și a inspectat fortificațiunile în serviciul lui Pasvantoglu, reformându-le pre unde erau dăunate și învățând pre Pasvantoglu cum să le apere (tom. II, supl. I, pag. 221, doc. 311).

2. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 224, doc. 316.

3. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 225, doc. 316.

în raportul său, de la Pera, 9 Iulie, 1802, constată că: «*Principele de Moldova, Alexandru de Suțu, este însărcinat provisoriu cu guvernământul principatului vacant (al Valachiei)*». Rufin nu afirmă, că această numire a fost un succes al stăruințelor lui¹.

În adevăr, s'ar putea considera această îndoită numire de Domn a lui Alexandru Suțu, ca o concesiune făcută de Pörtă politiceii franceze, în urma așa zisei păci generale, din 1801 Noembre, și a marelui rol ce luase Napoleon, care la 2 August 1802, va isbuti să fie numit consul pre viêtă. Cu greú însă, admitem în totul această credință, când scim că Alexandru Suțu, avea pre lângă sineși, ca secretar, pentru relațiunile externe, pre un neamic al republicei franceze și emigrat, înscris pre lista emigraților, anume Generalul Luce de Gaspari-Belleval. Acesta pre la finea lui Iunie 1802, e recomandat de Alexandru Suțu către Talleyrand, ministru din afară din Paris, ca să 'i îngăduiască câte-va luni să stea în Franca, pentru a 'și regula afacerile².

*

Numirea lui Alexandru Suțu și la tronul muntenesc, consternază pre Grecii din Fanar, cari adună bani până la 80.000 lei, să dea present ambasadorului muscal, dóră vor putea împedica asemenea act³.

Numirea lui Alexandru Suțu nu place Rusiei și deci agentul muscălesc agită pre Mitropolit și pre emigrații din Transilvania în contra acestei numiri. Alexandru Suțu, scrie Mitropolitului și emigraților, să reintre în țeră, mai ales că Turcia acum se împacă și cu Pazvantoglu, cu care Alexandru Suțu legase bune relațiuni. Puțini din boerii emigrați primesc să se întorcă în țeră⁴. Dionisie Fotino explică

1. «La Porte garde le plus profond silence sur l'ingérence quelconque de la Cour de Pétersbourg dans cette affaire, et elle a ordonné à Alexandre de Suzzo, Hospodar de Moldavie, de se rendre à Bucarest et de laisser à Jassy pour suppléant le premier officier de sa maison »

2. Hurm., tom. II, supl. I, pag. 224, doc. 315.

3. «Les Grecs consternés craignent que les deux Principautés n'échappent à jamais de leurs mains et le Ministère actuel est dans la plus grande frayeur.» (Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 312).

La chronique de Péra affirme que la noblesse du Fanal destine à la mission russe un cadeau de 80 mille piastres.

4. D-l N. D. Popescu, în contradicere cu toți scriitorii anteriori, a scris în Calendarul pentru toți, din 1891, că o parte din boerii Munteni emigrați la Sibiú, se despărțiră de ruso-filii «și intrară în țeră.»

Deacă această ar fi fost adevărat, pentru toți boerii din Sibiú, cine ar mai fi iscălit cu Mitropolitul Dositeiú Arz magzarul către Pörtă, cerënd de Domn pre Constantin Ipsilant?

refusul boerilor, ȃicȃnd : «Aceștia ȃnsă se opriră de a veni pentru două cuvinte, ȃntȃiu căci credeă cum că ȃndată ce ar veni, Domnul și cu Tersenecli Pașă, 'ȃr sili ca să plătească datoriile lui Michail Vodă, către oștirile ȃmpȃrătescȃ ; al doilea, căci aveă idee, cum că Domnul avea scop să osindescă pre căȃi-va din boeri pentru fuga lor, cu scop să desculpe pre unchiul sėu ¹.»

Boerii cari emigraseră ȃmpreună cu Michail Suțu, nu erau mulțamiți cu numirea la Domnie a lui Alexandru Suțu. Nemulțămirea lor era ȃnsuflețită de Muscali.

Zilot scrie că : «Mitropolitul cu cei mai mari boieri, aflându-se, cum am arėtat, ȃn Brașov, și cu totul scărbindu-se pentru acest Domn, căci 'ȃ scia faptele lui cele rele, care le făcuse la Moldova, numai decăt făcură arz la Pȃrtă, cerėnd Vodă pre Constantin Ipsilant, fiul lui Alexandru Vodă Ipsilant.»

Despre acest arz, Dionisie Fotino ȃncă grăiesce, măcar că dȃnsul spune, că boierii cari s'ău ȃntors ău fost bine primiți și ajutați de Domnitor. El ȃice : «La Sibiul Transilvaniei se aflaă Mitropolitul Dositeiă cu Episcopii, Banul Dimitrie Ghica cu fiii sėi, Manole Brăncoveanu, Dimitrie Racoviță, Radu Golescu, Scarlat Cămpineanu, Isaac Rallet și alți mai mulți boeri din Craiova. Aceștia chibzuindu-se asupra lucrurilor țerei, ău trimes Arz-Magzar (suplică) către ȃnalta Pȃrtă ; și arėtându-ȃ durerile și nenorocirile carele le sufere țera ȃn opt ăni neȃnterupti, ău cerut că să le dee Domn pre junele Ipsilante Constantin Vodă, carele fusese mai ȃntȃiu Domn ȃn Moldova și se arėtase blănd, bun și drept către țeră»

Deacă boierii abandonău ast-fel cauza lui Michail Suțu, este că ei erau convinși, că ȃn adevėr acesta nu mai putea redobăndi Domnia. Mai ales se compromisese din nou Michail Suțu, prin hotărirea ce pare că luase, de a se duce din Ardeal ȃn Rusia.

Sunt scriitorii cari afirmă chiar, că Michail Vodă Suțu ar fi și trecut ȃn Rusia. O corespondență francesă ¹. ȃice ȃncă, că și *emigrațiunea* ȃn Rusia a lui Michail Suțu a ațȃtat violente bănueli și că din acėstă causă fiul lui Michail Suțu, care era la Constanti-nopole, acusat și el, că a fost voit să se adăpostescă ȃn palatul D-lui de Tamara, a fost ărestat și amenințat de a fi ucis prin tortură ³.

1. Hurm., tom. II, pag. 200.

2. Hurm. II, supl. I, doc. 312.

3. L'émigration en Russie de Michel de Suzzo, Hospodar de Valachie, a excité de violents soupçons et le Prince, son fils, que l'on accuse d'avoir cherché à se retirer au Palais de M. de Tamara, a été arrêté et menacé d'être mis au four du Bostandji-Bachi, c'est à dire à la torture. Les Grecs se sont

Ceea-ce supăra pe Turcia mai ales, este că Michail Suțu din Transilvania își propusese să trecă în Rusia, carea ca garantă a Principatelor este în drept, scrie Ruffin către Talleyrand, de la Pera, 12 Iunie 1802 ¹, de a readuce și a reinstala pe acest Domn cu puterea armată, ceea-ce nu putea face Austria, pe teritoriul căreia se refugiasse Michail Suțu ².

Laurian ³ contestă trecerea lui Michail Suțu în Rusia și afirmă — după Dionisie Fotino — că Michail Suțu, fu chemat la Constantinopole să-i dea sémă. În 10 August 1802 a plecat din Sighișoara și s'a întors în țără și de aci a plecat spre Constantinopole. Dionisie Fotino crede, că însuși nepotul lui Alexandru Suțu, a stăruit la Constantinopole să fie iertat Michail Suțu ⁴, Ruffin explică, la 9 August, anul 1802 (stil nou), grațierea lui Michail Vodă prin faptul garantării Rusiei ⁵.

Orî care să ne fie explicațiunea grațierii lui Michail Suțu de Pörtă, noi nu putem a nu semna atențiunei cetitorilor, scena întâlnirii în București a lui Michail Suțu cu nepotul său Alexandru Vodă Suțu. Fost-a primit Michail Vodă de nepotul său, cu manifestare de sinceră iubire seău nu, n'avem a cerceta, după cum nu am sci analiza simțirile sufletesci ale lui Alexandru Suțu, venind în față cu domnitorul și unchiul, al căruia scaun i-l luase. Nu este însă imposibil, că

cotisés, et, moyennant 300 bourses, le jeune Prince a été ralâché. Cette collecte aide les principaux Ministres co-partageants à payer leur quote-part aux 9 mille bourses exigées du Trésor public par Gurdji Osman-Pacha et dont tous les Grands en place se sont imposés le total entre eux pour soulager le Domaine du G. Seigneur.

1. Hurm. doc. 312, tom. II, supl. I.

2. J'ai su que l'Hospodar de Valachie qui s'était réfugié sur le territoire autrichien se proposait de passer sur celui de Russie, parce que cette dernière Cour, comme garante des Principautés, est en droit de ramener et réinstaller ce Prince à main armée dans sa capitale, tandis que la Cour de Vienne ne pourrait, sans infraction au traité, paraître en force dans la Valachie.

3. Istoria Românilor, pag. 564.

4. Istoria Românilor II, pag. 210.

5. «L'Hospodar fugitif de Valachie, Michel de Suzzo, y est, dit-on, revenu sous la garantie de la Russie. Son fils aîné n'a pas voulu le suivre.

La maison Suzzo, alliée à celle de Callimaki, sentant les conséquences fâcheuses pour elles de la désertion du Prince Michel de Suzzo, a moyenné son retour sans lequel la famille rivale de Moruzzi aurait un trop grand avantage dans la lutte actuelle.

Signé : Ruffin.

Alexandru Vodă să fie incredințat pre Michail Suțu, că domnia sa la Muntenia este numai până ce Michail ajungând la Constantinopole își va drege trebile acolo și se va putea reintorțe, când atunci Alexandru Suțu își va relua tronul Moldovenesc.

La nimica nu a servit lui Michail Suțu grațiarea sea. Mergând la Costantinopole, fu silit a'și vinde tot avutul, ca să indestuleze pre creditorî și să-și facă mână bună pre lângă cei mari ai Porței. Acesta îl aduse în mizerie. De mâhnire, de necaz și fiind și bătrân, muri fără de ași mai vedea reardicându-se stéua apusă ¹.

CAP. XXIV

Domnia lui Alexandru Suțu în Țera Muntenescă.

În 23 Iulie 1802 st. n., ambasadorul republicei franceze din Viena, scria ministrului său din Paris, în favoarea generalului Gaspari-Belleval și arêta, că este interesat să servescă întru acesta pre Domnitorul Alexandru Suțu ².

Nu se mai documenteză și alte relațiuni mai directe între Franța și Alexandru Suțu, relațiuni care să ne arête un triumf special al Franciei în numirea acestui Domn și pe tronul Muntenesc. Dionisie Fotino scrie, că această numire s'a făcut după chiar cererea lui Alexandru Vodă Suțu. El țice că: «Acesta aflându-se domn la Moldova și auzind de fuga unchiului său în Transilvania, a scris îndată la Devlet, cerând ca să i se dea domnia țerei Muntenesci» ³.

Aron Florian nu pomenesce nimic de originea acestei îndoite domnii, ci spune că este numit de Pörtă.

Am arêtat la ce moment este fuga din Bucuresci a lui Michail Suțu. Când anume Alexandru Suțu, devine domn peste ambele principate?

Ultimul act semnat de Michail Suțu, ori emanând de la Divanul lui, este din 13 Mai ⁴. A doua zi, la 14 Mai, s'a întâmplat plecarea din Bucuresci, după cum fôrte exact notéază anonimul pe *file de ciaslov*, pe care mai sus l'am citat.

1. Fotino II, pag. 210.

2. Hurm. Tom. II, supl. I, pag 225—226.

3. Tesaur. Tom. II, pag. 209.

4. Veđi cod. XLIV.

Scurtă, foarte scurtă este domnia a lui Alexandru Suțu și asupra țerei românesce. Abia se întinde această domnie până la 24 August 1802. D. Xenopol se înșelă zicând, că a domnit până la Septembrie ¹.

Prima informațiune trimisă din Pera (Constantinople) către republica franceză, anunțând însărcinarea lui Alexandru Suțu de a merge de la Iași la București, este din 12 Iunie 1802 st. n., va să zică de la finele lui Maiu.

Porța a ordonat lui Alexandru Suțu să treacă și la domnia Munteană. Va să zică importantul firman prin care se împreună cele două corone în persoana lui Alexandru Suțu, este încă de la finele lui Maiu stil vechiu.

Va să zică îndată după eșirea din București a lui Michail Suțu, Porța se grăbește a numi alt Domn, ca să lase mai puțin joc intrigilor, fie ale familiilor fanariotice, fie ale curților străine.

De aci se vede, că decisiunea Porții fusese ținută secretă, de ore-ce despre dânsa nu scie nimic Hasan Pașa din București și acesta la 31 Maiu invită pre emigrații din Brașov să se întorcă în țară ².

La 30 Iunie 1802, Alexandru Suțu era încă in Iași ³ căci de acolo adresază o scrisore către Talleyrand, scrisore prin care recomandă pre generalul Luce de Gaspari-Belleval postelnicul său din Moldova, care merge în Franța in concediu de patru luni, pentru ași regula afaceri particulare ⁴.

1. Istoria Românilor de A. Xenopol. Tom. V, pag. 338.

2. Veđi Hurmuzachi, vol. 1781—1814, pag. 222.

3. La Academie este un hrisov de la Alexandru Suțu, Iași 1802 Iunie 20, condica No. 1 doc. No. 53, pentru țiganiți lingurari și ursari, pag 187-192.

Hurm. Vol. 1781—1814.

Iași, 30 Iunie 1802.

4. Alexandru Suțu, principele Moldaviei către Talleyrand, ministrul Relațiilor externe, despre generalul Luce de Gaspari-Belleval, ministrul afacerilor străine ale Moldovei.

Jassy, le 30 Juin 1802.

Citoyen Ministre,

Je désirais depuis longtemps de trouver l'occasion de lier connaissance avec vous.—Vos talents connus de toute l'Europe et l'influence qu'en dernier lieu vous avez eue dans la pacification générale, vous donnent les droits les plus fondés à l'admiration et à la reconnaissance de tous les amis de l'humanité.—Elle se présente aujourd'hui cette occasion, Citoyen Ministre, et c'est pour vous

Dintr'o corespondență a însărcinatului de afaceri al republicei franceze, către Talleyrand, cu data Pera 9 Iunie 1802, se vede că la această dată adecă înainte de finea lui Iunie stilul nostru, Alexandru Suțu era deja numit și în țera românească¹.

demander une grâce, pour recommander à votre intérêt, le général Luce de Gaspari-Belleval, secrétaire d'Etat de la Moldavie pour les Relations extérieures. J'ai pour lui autant de confiance que d'affection, sentiments qu'il s'est généralement acquis. Je lui ai donné un congé de quatre mois pour aller en France y régler ses affaires. Il est sur la liste des émigrés et la position qu'il vous développera en détail vous prouvera, Citoyen Ministre, peut-être qu'il n'aurait pas dû y être inscrit. Je n'ignore pas que la radiation des émigrés n'est pas attribuée à votre Département; mais, je ne puis douter également de l'influence que vous devez avoir dans toutes les décisions du Gouvernement. Vous êtes l'avocat, le protecteur né des Etrangers, et, comme tel, je réclame la réversibilité de votre intérêt en faveur du général de Belleval. Je regarderai à titre de service particulier que vous m'aurez rendu tout ce que vous aurez bien voulu faire pour lui. Je crois d'ailleurs qu'il a l'honneur de vous être connu.

Ce que j'exige de vos bontés, Citoyen Ministre, vous prouvera suffisamment, j'espère, le plaisir que j'aurais, si vous m'offriez l'occasion, de vous être bon à quelque chose.

J'ai l'honneur d'être, avec la plus haute considération, Citoyen Ministre,
Votre très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé: *Alexandre de Souza*.

1. Hurmuz. Document 316 de la pag. 224, vol. 1781—1814.

Pera, 9 Iulie, 1802.

Însărcinatul de afaceri al Republicei franceze din Constantinopole, către ministrul relațiilor externe, despre fuga lui Michail Suțu și despre urmările ei.

Péra, le 20 Messidor, an 10.

La fuite de l'Hospodar de Valachie fournit matière à toute sortes de propos. On a été jusqu'à affirmer, que le Prince Michel de Suzzo ne s'était évadé que par la suggestion de Codrika, créature de cette maison, lequel avait su que la Valachie et la Moldavie devaient être incessamment envahies par les deux armées des deux Cours impériales, pour servir d'indemnité au Grand Duc de Toscane. Le fils du Prince fugitif a été ces jours-ci arrêté de nouveau et mis à la torture. Ce matin, une rumeur sourde annonçait qu'il avait été décapité, mais elle ne s'est pas soutenue. *En attendant, l'Hospodar de Moldavie, Alexandre de Suzzo, est provisoirement chargé du Gouvernement de la Principauté vacante.* Les factions Moruzi et Callimaki se le disputent et s'agitent dans tous les sens.

La Porte, non contente d'avoir fait appeler tous les Agas ou chefs des notables des provinces de la Romélie et de leur avoir ordonné verbalement de marcher vers le Danube, y fait filer tout ce qu'elle peut remasser d'Asiatiques. Le peuple se figure la guerre imminente, mais il ne sait pas contre qui.

Signé: *Ruffin*.

Dintr'o altă corespondență, cu data de 11 Iulie 1802, st. n., apare că în cele din urmă zile ale lunii Iulie, Alexandru Suțu a plecat din Iași spre Bucuresci¹.

Aaron Florian dice, că Alexandru Suțu a plecat din Iași la 4 Iulie 1802, fără însă să ne spună, după ce anume document a luat această dată. De altmintrelea și noi, după documente, afirmăm că numai în primele zile din Iulie, Alexandru Suțu a putut fi în Bucuresci. Fost-aș posibil ca Alexandru Suțu să plece la 4 Iulie și să ajungă în Bucuresci după vre-o 5—6 zile, ceea ce ne explică că primul său act de administrațiune este numai de la 14 Iulie 1802.

Cu documente interne, domnia lui Alexandru Suțu în Țera Românească, nu o putem semnala, decât cu începerea de la 18 Iulie 1802, adică de la această dată avem urme ale acestei domnii, în Cod. XLVIII.

Acest, codice folio, este purtătorul unui titlu în parte nesuficient. Titlu dice: «Aici sunt două bucăți de condică, însă una din lét 1802, de porunci și alta din lét 1806 de întărituri gospod.»

În adevăr, codicele începe cu anul 1806 Iunie, sub Constantin Alexandru Ipsilante și se întinde până la Maiu 1807, adică mai mult de cât dice titlul, pre o sută două-zeci și două file.

La fila 123, pe un format ceva mai mic, încep acte din domnia lui Alexandru Suțu. Aceste acte ocupă filele 123 — 135 verso. Cel d'întîiu act, repetim, este cu data din 18 Iulie 1802 și cel din urmă, din Domnia lui Alexandru Suțu, este cu data de 24 August 1802.

Îndată apoi, la 25 August 1802, funcționează o caimacamie a unei noue domnii, despre care mai la vale vom vorbi.

*

Alexandru Suțu are în Iulie deja un Divan, dar nu în totul constituit, căci cei mai mulți boeri au rămas în emigrațiune în Ardeal.

Paris, le 22 Messidor, an 10.

1. Citoyen, les lettres de Vienne et de Valachie vous auront informé de la mort du citoyen Maury qui vous portait mes dépêches du 11 Messidor, et qui s'est noyé à Galatz, au passage du Danube.

Son paquet de dépêches a été sauvé, et le Prince de Moldavie, qui se trouvait alors à Bucarest, la reçut et s'est chargé de vous le transmettre. Je pense qu'il vous est exactement parvenu.

En supposant que le contenu ait été communiqué à la Porte Ottomane, il n'aura pu que la convaincre des sentiments dont le Gouvernement français est animé envers elle.

.

Nicolae Basarab din Caimacam și fost mare Ban, conservă sub Alex. Suțu epistasia ambelor mari logofeții, în lipsă, pare-se, de boeri cari să ocupe aceste două scaune de mari logofeți ai țerei de sus și a țerei de jos. Ca vornic mare de țeara de sus, semnază Crețulescu Manolache, dar nu există mare Vornic al țerei de jos. De Visternic a isbutit să ia Alexandru Suțu pre Constantin Filipescu, care nu putuse să meargă în emigrațiune, fiind preatunci bolnav. În fine, ca mare Spătar, Domnitorul Alexandru Suțu ia, repet, pre Dumitrache Hangeri. Chiar și Manolache Crețulescu e citat în August numai ca fost mare Vornic, tot așa cum este numit fost mare Vornic și Constantin Știrbei¹.

Lipsa din Bucuresci de boeri din care Alexandru Suțu să'și fi putut organiza divanul se vede și din împrejurarea, că în hrisóvele lui nu se aduce credința boerimii din divan, după cum era obiceiul. Postelnicul ce avu în Moldova, francosul Luce Gaspari-Belleval se califică la Paris, unde a mers în misiune, ca ministru de externe al ambelor țeri.

*

Cam ce acte de administrațiune putu face Alexandru Suțu în cele două luni de domnie?

Hazardată mi se pare a fi afirmarea (d-lui N. D. Popescu, din Calendarul pentru toți pe 1891), că până la atâta era de bun domn Alex. Suțu, în cât «negăsind de loc bani în visterie, a început să răfuiască cu banii săi oștile împărătesci, de datoriile din trecut și să le dea drumul ca să se întorcă iar peste Dunăre» — Unde o fi găsit cunoscutul nuvelist așa ceva documentat?

Cu referință la biserică nu am aflat decât trei hrisóve: unul este din 10 August 1802 prin care acordă 25 de poslușnici și diverse scutiri bisericeii Sf. Elefterie².

1. Veđi cod. XLVIII, fila 128 verso.

2. Sf-tulu și Dumneđeiesculu schit al Sfintei Mitropolii, unde se cinstesce și se prásnuesce hramul Sf-tulu Sfințitulu Mucenic Elefterie, ca să aibă cu acéstă poruncă a Domniei mele, a ține lude două-đeeci și cincî poslușnici pentru ajutorul și poslușania la trebuințele ce are, cărora după adeverințele Dumnélor boerilor Ispravnicî, de numele și chipul lor, să li se dea și pecetluiturile domnescî de la Visterie spre a fi în pace și nesupérați de tóte dăđdiile și angariile ce vor eși de la Visterie și de la Cămara Domniei mele, peste an în țeară, de nicî unile val și supérare să nu aibă; așiderea drepte bucatele ce va avea schitul să fie ne supérat, însă cincî sute oi de oierit, stupi, rămători de dijmărit, vinul ce 'l va face de vinăriciú, și două căreiumi aici în orașul Bucuresci, apérate de fumărit, de căminărit, de vamă, de vinul Domnesc și de ortal Vătășesc, cum și de alte

Al doilea hrisov miluesce, în 20 August 1801, biserica zidită de Nicolae Brâncoveanu cu hramul Sf. Dumitru «la grădina d-sale de aici din București»¹.

angarii și două Preoți și Diacon, și două cântăreși scutiți de toate dădiile ce es peste an pre toți cei-l-alți cum și casele lor, și drepte bucatele lor să fie apărăți, și tal. una sută însă cinci-șeci la praznicul marelui Mucenic Elefterie și cinci-șeci la praznicul marelui Mucenic Gheorghe (fiind-că acest schit are două hramuri), cari acești bani să se dee de la Visteria Domniei mele pe fieș care an; poruncim dar Domnia mea, Dumitale vel Vistier, să faci pecezluiturile Domniei mele, atât de oierit, cât și la mai sus șisele prasnice, și să dai de la Visterie ca să fie pentru unt-de-lemn, tămâe și alte trebuințe ale odăjdiilor, pentru-că acest schit fiind scăpătat mai 'nainte nu avea nici un fel de milă și ajutor cu care să se pôtă ajuta, de aceia dară acum după rugăciunea ce dete Domniei mele Dumnelu, cinstitul și credinciosul Boeriu Domniei mele, Nicolae Brâncoveanu vel Ban, pentru acest schit, sub a căruia purtare de grijă se află, ca să înoin milele, cari au fost hărăzite de alți frați domni de mai 'nainte, am bine-voit Domnia mea, cu căldurósă inimă pentru râvna ce avem către sfintele lui Dumneđu locașuri a le ajuta pre cât ne va fi prin puțină, și cu acest hrisov al Domniei mele înoin și întărim toate aceste mili câte se cuprind mai sus, ca să se păziască tot d'a una nestremutate. Rugăm dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici cu Domnia acestei pravoslavnice țeri creștinesci, să bine-voiască a învoi și a întări aceste mili, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine să fie de alți în urmă ținute în sémă. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Alexandru Nicolae Suțu, și cu credința prea iubiților Domniei mele fi și cu tot sfatul cinstiților și credincioși Boerilor mari ai Divanului Domni mele, Ispravnic fiind facerii hrisovului acestuia, Dumnelu cistitul și credincios Boerul Domniei mele Nicolae Brâncoveanu, vel Ban Epistatul Logofeților, și s'au scris la întăiul an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la ani de la Nascerea Domnului Dumneđu și Mântuitorul nostru Iisus Christos. — 1802, August 10.

De Chiriță Dascăl slovenescu.

Cod. XLVIII, fila 129.

1. *Io Alexandru Nicolae Suțu Vvd. domn al Moldovei și Țerei românesci.*

Fiind-că Dumnelu cinstit și credincios Boerul Domni mele, Nicolae Brâncoveanu, vel Ban, din râvna Dumneđeiască fiind pornit, s'au îndemnat de a zidit o sfântă biserică la grădina d-sale de aici din București întru cinstea și slava Sf-tului cuvios Dimitrie cel nou, de la Băsărabov și Grigorie Decapolitul, ale cărora sfinte Moste se află întru această de Dumneđu păzită țeară, la Mitropolia țerei și la mănăstirea Bistriței, pe care vedându-o domnia mea înfrumusețată și împodobită cu ostenela și cheltuiala mai sus numitului Boer, nu am găsit cu cuviință a rămânea neimpărtășit din domnescile mili, ci spre a se putea ține tot-d'a-una în starea ce se cuvine unui locaș Dumneđeiesc, cu căldurósă inimă, și cu râvna acea-ce avem către sfintele lui Dumneđu locașuri, hărăzim prin domnescul nostru acest hrisov și la această sfântă biserică, toate acele mili

E de observat, că în toate hrisóvele și actele sale domnesci, Alex. Suțu pórta gloriósa titulatură de Domn al Moldovei și Țerei Românesci.

Un al treilea act relativ la biserică, este cel următor, prin care avantagează pre insoași Dómna lui :

..... *Zem. Vlahiscoe.*

Fiind-că preoții de la biserică ce este pre moșia Slobođia, ot móra Brăiloiului, sud Dâmbovița, a luminatei și prea iubitei Dómnei Eufrosinei, prin jalba ce au dat Domniei mele, făcând rugăciune, ca să împărtaşim această sfântă biserică cu o milă Domnésca și ajutorul acelor ce slujesc spre podóba sfintei biserici, care cerere a lor găsindu-o Domnia mea cuviincióasă, după pildele altor frați Domni, ce au făcut milă la asemenea locuri și s'au păzit și se păzesc și de noi, ne-am milostivit și printr'această Domnésca nóstră carte, ce le dăm la mână, îi miluim, ca preoții ce se vor afla slujitorii bisericei, tot-d'a-una să fie apérați de rîndul dajdiei preoțesci, să ție sfînta biserică și doi dascáli scutiți și apérați de toate dăjdiile Vistieriei; asemenea și drepte bucatele preoților și ale dascárilor să fie scutite de vinăriciú și dijmărit; să aibă și cincî sute oi

ce cu hrisóve domnesci are și biserică de la Sf. Elefterie, adecă să ție lude 25 poslușnici, pentru ajutoriul și poslușania la trebuințele ce are, căroră după adeverințele Dumnelor Boerilor Ispravnici, de numele și chipul lor, să li se dee și pecetluituri gospod, de la Vistierie, spre a fi în pace și nesupérați de toate dăjdiile și angariile ce vor eși de la Vistierie și de la cămara Domniei mele peste an în țeară, de nici unile val și supérare să nu aibă.

Așiđderea și drepte bucatele ce va avea biserică, ca să fie nesupérate, însă 500 oi de oerit, stupi și rimători. de dijmărit, vinul ce-l va face de vinăriciú și două cărciumi aici în orașul Bucuresci, apérate de fumărit, de căminărit, de vamă de vin domnesc și de Ortul Vătășesc, cum și de alte angarii, și doi Preoți și un Diacon și două cãntăreți scutiți de toate dăjdiile ce es peste an pre toți cei-l-alți, cum și casele lor și drepte bucatele lor să fie apérate, și să iée tal. una sută, însă 50 la Prasnica Sf-tului Părintele nostru cuviosul Dimitrie, și tal. 50 la Prasnica Sf-tului Părintelui nostru cuviosul Grigorie Decapolitul, cari acești bani să se dea de la Vistierie pe fie-care an; pentru care poruncim Dumnelui vel. vist. să facă pecetluiturile domni mele, atât de oerit cât și la mai sus șisele praznice, și să dai de la Vistierie mai sus numiți bani, ca să fie pentru unt-de-lemn, tãmăe și alte trebuințe ale odăjdiilor. Rugăm dară și pre alți frați domni cari în urma nóstră se vor învrednici cu domnia acestei pravoslavnice țeri creștinesci, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste milă, ca și ale domniilor sale milă și faceri de bine să fie de alți în urmă ținute în sémă. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși domnésca nóstră iscălitură și pecete, scriindu-se aici în orașul Domniei mele Bucuresci la anii de la Nascerea Domnului Dumneđeu și Mântuitorul nostru Isus Christos. — 1802, August 20.

De Chiriță Dascál slovenescu.

apărate de oierit, după cum au și alte sfinte mănăstiri și biserici; pentru care poruncim la toți câți se cuvine, întocmai să fiți următori și împotriva supărare să nu se facă, ca să li-se păzescă milele acestea întocmai, precum mai sus se cuprinde; de care rugăm și pre frații noștri Domni din urmă, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste milii, ca și ale Domniilor sale milii și faceri de bine, să fie în urmă și de alții ținute în sémă. *ii soam receh gospod.*—1802, August 22.

Cod. XLVIII, fila 133.

*

De sigur, că de școle n'a avut de a se ocupa Alexandru Suțu, mai ales că școlile erau în vacanțele de vară, deacă chiar ar fi putut să fie deschise în urma *băjeniei* lui Michail Suțu și a boerimei.

Dintr'un hrisov de la 9 August 1802, se vede încă, că Alexandru Suțu aprecia pre ómenii sciutori de carte. El acordă mai multe scutiri și privilegii unui Logofét de Vistierie, pentru că are: «condei în mână grecesc și românesc»¹. Dăm mai jos în notă acest document.

1. Alexandru Suțu etc.

Domni și oblăduitori norodului, ce de la Dumneđe li-se încredințază întru stăpânire, cu datorie se află întru a se aréta cu faceri de bine, spre a isbrăni din noianul milostivirii sale rîuri folositóre către toți de obște, pentru a dobândi nemurire numelui lor, dar mai vêrtos când acele faceri de bine se hotărăsc de către oblăduitori la obraze, ce cu multă trudă și necontenită și credinciosă slujba lor înalță némul și 'și dobândesc bun ipolipsis și milostivirea Domnilor asupra-le, acésta este cea mai mare slavă și de mai mare cuviință ce fac Domni către supușii pămênteni; drept aceea, fiind-că cinstit și credincios boerul Domniei mele Ionița Bălăcescu, biv vel Stolnic, din copilăria sa s'au aflat slujind *cu condeiul în mână, grecesc și românesc, necontenit*, atât Vistieriei, cât și Divanului țerei, întru care slujbe cercat fiind și găsindu-se cu dreptă credință și volnic, osirduindu-se cu bune urmări, s'au învrednicit cu împărțășirea de milii Domnesci, după cum ne-am adeverit Domnia mea din hrisovul Domniei sale fratelui Domn Alexandru Moruzi Vodă, ce 'l vèdum, scris cu lét 1801, Aprilie 12, dat la mână numitului Stolnic, de milele domnesci, ce după cuviință și după dreptele lui slujbe 'i-au hărăzit; am bine-voit Domnia mea, ca și noi întru acésta de Dumneđe nouă herezită Domnie a acesteii pravoslavnice țeri a Valachiei, să întărim tóte aceste milii ce se cuprind în hrisovul Domniei sale mai sus numitului frate Domn, cădându-se după tot cuvîntul dreptăței, a avea o deosebită milă și ajutor al Domniei, pentru dreptele și credincioasele sale slujbe; hotărîm dar Domnia mea, prin domnescul nostru acest hrisov, ca să aibă numitul Stolnic Bălăcescu Ionița aceste milii în tótă vremea nestrémutat, adecă casa lui să fie tot-d'a-una ferită și apărată de conace și de tot felul de cereri întêmplătóre; să scutescă vinăriciú, dijmărit și tóte câte scutesc boerimea; să fie o pivniță și două scaune de carne aici în orașul Domniei mele Bucuresci scutite și apărate, după cum se scutesc și alte scaune și pivnițe boeresci; să

Din respectul justiției, numai la 9 August 1802, Alexandru Suțu face următoarele numiri :

Boerii judecători ce s'au orînduit la Departamentul criminalion.

Constantin Caragea, Serdarul Nicolae Cuzi, Serdarul Theodorache Mîche Nomicos, Medelnicerul Constantin Caclica și al treilea Logofet Petrace, cu două Logofeți : Serdarul Iordache Filodor, Serdarul Andronie, Medelnicerul Nicolae.

Cod. XLVIII, fila 128.

Alexandru Ipsilant însoțește aceste numiri cu următorul pitac :

Io Alex. Constantin Suțul Vvd.

D-vóstră Boerilor ce sunteți mai sus numiți, fiind-că v'am orînduit Domnia mea judecători la numitul departament, să aveți a vă aduna fieș-care la departament, ca de împreună să urmați pururea a căuta pricinele Pușcării de englimatisin, și cele ce vi se orînduesc de către Domnia mea, cu silință, păzind cu totă scumpătatea dreptatea după pravili și Dumnéta cinstite și credincios boerul al Domniei mele, Nicolae Brâncovene, Epistatule al logofeților mari, după ce se va face cunoscut la toți boerii judecători porunca acésta, să se trecă în condica Divanului și să se aréte și la Logofeția de obiceiuri a se aședa la catastihul leflor, avénd Dumnéta cuviincioasa îngrijire de a păzi toți boerii în toate zilele la departament și a căuta pricinele după dreptate. *Tolico pisc gospod.* — 1802, August 9.

Cod. XLVIII, fila 128.

Orî cât de ocupat cu afacerile grelei sale Domnii, Alexandru Suțu nu perdu ocașiunea să 'și reguleze hotarele unei moșii cumpărate pre numele Dómnei sale Eufrosina, cumpăratură ce 'i dreptul, încă din anul trecut, în județul Dâmbovița.

Ba încă cu aceeași ocașiune, la 22 August 1802, sub pretext că ajută biserica din satul Sloboția, de la móra Brăiloiului și Codrii,

ție și liude 25, scutiți cu pecetluiturile Domniei mele la mânilor, de scutelă, afară din scutelnicii cinului boeriei sale, după catastihul Visteriei de scutelnicii cu suma liudelor căroră să li-se dee și acestora pecetluiturile Domniei mele ; pentru care nu suntem la încheială, că și frații Domni ce în urma noastră, se vor învrednici de la Dumneșeu cu oblăduirea acestei pravoslavnice țeri, vor bine-voi a întări acésta harăzire și cu hrisóvele Domniilor sale, ca să o aibă numitul boer Stolnicul Ioniță Bălăcescu spre ocrotirea lui și a casei sale în totă vremea ; am întărit hrisovul acesta cu însăși Domnésca noastră iscălitură și pecete, scriindu-se la anul d'ântéișu dintru întéia domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la mântuirea luméi. — 1802, August 9.

Cod. XLVIII, fila 130.

dăruiesce — cum văduraș, — Dómnei sale, adecă sie-și, cincî sălaşe de țigani ¹.

1. Io Alexandru Constantin Suțu Vvd. Zem. Vlascoe.

Credincioși Boerilor Domniei mele biv vel Serdar, Antonie Fotino, i biv vel Serdar, Machail Greceanu sănătate, vă facem în scire că luminata și prea iubita Dómna noastră Efrosina, cumpărând din anul trecut o moșie în județul Dâmbovița ce se numesce *Codrii* în satul Brăzoia, de la cuviosul Grigorie Proin Veroșan, care moșie după aședămintul de cumpărător, fiind trebuință și așa hotări. ea pre nisce p-acticoși la hotărnicie, vă orînduim Domnia mea Hotarnici și vă poruncim ca primind porunca acésta, cu sluga Domniî mele. . . . Postelnic, fără de nimică zăbavă, să mergeți la numita moșie de împreună cu vîndătorul proin Veroșan și cu Ispravnicul Luminăției sale prea iubitei Dómnei noastre, unde aducînd orînduital Mumbașir Postelnic atât pre Grigorie Bujoreanul, biv al 2-lea post, cât și pe alți pe cei împrejurași, ca să fie față, și urmînd după orînduiala și obiceiul hotărnicilor, să o alegeți, să o trageți prin sforare însuți de stînjeni și să o și împetriți, care alegere să o faceți după scrisori, după doveđi și după vechia stăpînire, spre a nu se nepăstui nici o parte, și să dați carte la hotărnicie după obicei; *ii saam receh gd.*—1802, August 21.

Cod. XLVIII, fila 132.

Io Alexandru Constantin Suțu Vvd. Zem. Vlascoe.

Fiind-că luminată și prea iubita noastră Dómna Efrosina are moșie în jud. Dâmbovița ce se numesce Slobodîa, ot. móra Brăiloiului și Codrii, pe care este și sfântă Biserică cu Preoți și Diaconî, unde atât pentru podóba Bisericei cât și pentru alt ajutoriú al casei Luminăției sale, avînd trebuință și de Țigani, cum sunt alte case Domnesci și Boeresci; de aceea dară după pilda altor frați Domni, cari au făcut haruri din lucrurile Domnesci, slobode, la locuri cuviincioșe, adecă la unii după slujbă și vrednicie, și alții după rudenie, care tóte s'au păzit și se păzesc; socotind dar și Domnia mea acest loc cuviincios a se împărtași cu câte-va sălaşe de Țigani, iată printr'acésta Domnésca noastră carte hărăzim Luminăției sale și Bisericei de pe acésta moșie, cincî sălaşe de Țigani cu copii și soțiile și copiii lor să aibă la numita moșie pentru trebuințele ce va avea ale casei și ale Bisericei; de care poruncim Dumitale vel Armaș să alegi dintre Țigani cincî sălaşe, pe care cu foaie anume să-î faci teslim în mâna Ispravnicului moșiei Luminății sale; *ii saam receh. gd.*—1802, August 22.

Cod. XLVIII, fila 132.

Milostiuu Bojiu Io Alexandr. Nicolae Suțu Vvd. Domnul Moldovei și Țerei Românesci.

Credincioși boerilor Domniei mele biv vel Antonie Fotino, și biv vel Michail Greceanu, ce sunteți orînduiți prin deosebită porunca Domniei mele a hotări moșia Codrii din jud. Ilfov a prea iubitei Dómnei noastre Efrosina, ce o are cumpărată, unde fiind că alături cu acésta moșie mai are luminata Dómna și altă moșie cumpărată mai d'inainte, anume Slobodîa ot. móra Brăiloiului, care și aceea fiind nehotărîtă, vă poruncim dară, ca după ce veți merge în fața lo-

In ultima zi de domnie, la 24 August 1802, dăruiesce Alexandru Suțu un sălaș de țigani și fostului mare Vornic Radu Slătineanu ¹.

*

Cu referință la dări, avem de înregistrat de la Alexandru Suțu două acte, din luna August 1802.

Primul, din 8 August, cuprinde ponturile venitului căminăriei ².

cului să faceți urmarea hotărniciei după deosebită porunca Domniî mele la moșia Codrii, și împreună să hotărâți și pe acesta, după scrisori, după dovezi și vechia stăpânire, și să o împetriți, ca să se facă ocolnică și o hotărnicie pentru amândouă cu urmare după orînduiala hotărniciiilor, și Mumbașirul portărel să aducă față la hotărnicie, atât pe Clucer Brăiloiu vîndător, cât și pe alți vecini, ce vor fi trebuincioși, ca să nu se facă vre-o năpăstuire de vre-o parte. *ii saam reech. gvm.* — 1802, August 22.

Cod. XLVIII, fila 133.

1. Io Alexandru Constantin Suțul Vd. Zem. Moldo-Vlahiscoe.

Dat'am Domnăsca noastră carte Dumnélui cînstitului credincios boerului Domniei mele Radul Slătineanu, biv vel Vornic, ca să aibă a ținea și a stăpâni pre Ștefan Țiganul cu soția și copiii seaŭ fetele lui, pentru că acest țigan ca un strein venit din Moldova aici, fiind după obiceiul țerei domnesc, și aflându-se fiind întru căsătorie țigancă Dumnélui, am bine-voit Domnia mea, atât după volnicia ce au Domniî asupra lucrurilor Domnesci, cât și pentru deosebitul cuvînt al dreptăței ce are Dumnélui numitul boer, pentru alți țigani ce are ai Dumnélui fugiți în Moldova, de 'i-am hărăzit pre acest țigan, să 'l stăpânească cu sălașul lui întreg; pentru care 'i-am întărit acest har cu domnescul nostru sinet. *ii saam reech gvm.* — 1802, August 24.

Cod. LXVIII, fila 135.

2. Io Alexandru Constantin Suțul Vd. Zem. Vlascoe.

Fiind-că venitul Căminăriei este irat al Dumnélui cînstitului și credincios boerul Domniei mele s'au dat această domnăsca noastră carte, ce s'au orînduit de către Dumnélui mai sus numitul boerul Domniei mele, ca să caute această slujbă și să strîngă venitul Căminăriei, aici în orașul Domniei mele Bucuresci, urmând ponturilor ce se cuprinde mai jos :

1. Sfânta Mitropolie, episcopiele și sfintele mănăstiri și Dumnélor boerii veliți de la vel Ban până la vel Clucer de arie și jupănesele cele veduve ale cărora boeri au stătut veliți, au să scutască câte o pivniță în Bucuresci, după cuprinderea ponturilor de vamă :

2. Câți, ori au cărți vechi Domnesci și hrisóve de a scuti cărciume de căminărit, cari înoindu-se vor avea tărie, seaŭ de acum înainte se vor învrednici acestei Domnesci mili prin cărți noue, aceștia vor scuti cărciumi după cărțile ce vor avea la mîni, de vor avea drepte bucatele lor, seaŭ chiar cărciumile lor

Nu diferă mai în nimica acest act de cele anteriore relative la căminărit.

adeverate, fără de a fi slobodî această Domnescă milă ce li-s'au făcut să o vîndă altui obraz și fără de a fi slobod după vechiul obicei să scutescă cărciume întru care nu se vinde vinul lor, iar pentru tagma logofetilor Divanului și ai Vistieriei are a se urma hotăririle și poruncile Domnesci, ce sunt date mai de înainte a scuti și cărciume streine, împotriva cărora porunci, nu au a fi superați;

3. Câți se scutesc de căminărit, cu ale altora cărți, și se vor dovedi, să plătescă orinduitul căminărit îndoit, spre pedepsa viclesugului; iar străinele cărți ce vor avea să se iae de la mânilor lor, ca nisce pricinuitoare de netrebnică pagubă a venitului boeriei;

4. Când vre-unii, cu socotela să nu plătescă căminărit, și vor pune vinurile să și vîndă în vre-o cărciumă de cele ce se scutesc de căminărit cu carte Domnescă și făcându-se cercetare, se va dovedi acest viclesug, atunci cărciumariii acelor cărciume, ca unii ce s'au făcut pricină de paguba venitului căminăriei și ca nisce neascultătorii poruncilor Domniei mele pentru că au primit vinul altuia în cărciumele lor, să plătescă căminăritul pentru tot vinul ce se va găsi în cărciumele acelor cărciumari, atât adică pentru al lor, care se scutesc cu carte Domnescă, cât și pentru vinul ce au primit în cărciumele lor, ca să l scutescă de căminărit, fără de a avea carte de scutela și într'acestași chip se păgubescă fără de cuvînt venitul boeriei;

5. Câți se află afară din crucile, cari sunt hotarul Bucurescilor, adecă împrejurul politiei acesteia, în vreme ce plătesc birul lor aici în Bucuresci, ca și Bucurescenii, iar darea căminăritului se silesc să nu o plătescă, pricinuindu-se că locuesc afară, acelora să nu se dea ascultare, ci precum și cei-l-alți orașeni ai Bucurescilor, negreșit să l pue a plăti căminăritul;

6. Câte buți cu vin și cu rachiū se vor găsi prin cărciumele și pivnițele cărciუმelor ce plătesc căminărit, să plătescă pre șin pentru toate buțile mai înainte și până a nu se începe, și după ce se va sfirși vinul și vor cumpăra altul ori de la boeri, seaū de la mōnăstiri, să plătescă asemenea și pentru vinul cel nou care s'au cumpărat;

7. Pentru buțile cu vin ce vor vrea să le facă rachiū să plătescă căminărit, și pentru vinul acestor buți când vor vinde dintr'ensele ori cu vadra seaū cu ocaua, iar când nici de cum vîndare nu va face dintr'acel vin și l va face rachiū, atunci are a plăti numai al rachiului căminărit;

8. Vinul strein afară din trebuința țerei, fiind-că nu este slobod să îl aducă în țeară, iar întimplându-se să lipsescă de vin pământeni, urmēză a fi trebuincios cel strein, atunci cu voie de la Domnie, prin marafetul celui după vreme căminar să se slobodă a intra în țeară vin strein pe cât va fi trebuință și unde va fi lipsă, iar când pe ascuns se va cacerdisi cu vre-un feliu de meșteșuguri, să se facă de către cel după vremi căminar controbont;

9. Căminăritul este a se plăti butea cu vin, parale cincī-deci și cincī, și butia cu rachiū de țeară care este mare pe cincī, și cea mai mică butie cu rachiū de țeară pe jumătate tal. doui și jumătate iar pentru rachiul strein, care scrie condica Divanului a se plăti la butea mare tal. șapte, și de butea mai mică pe jumătate tal. trei și jumătate, fiind-că rachiul strein este oprit

Al doilea din 12 August se referă la arëndarea venitului săpunăritului¹.

*

Cu referință la comerțiu avem de adus, din August 1802, două documente de privilegii pentru târguri, în favoarea boerilor Nicolae Brâncoveanu și fost marele Vornic Const. Știrbeiū. De altmintrelea, aceste hrisóve nu fac decât a confirma hrisóve de la anteriorii Domni.

Cel d'intîiū document, ce ne-a rămas de la Domnia lui Alexandru Suțu, este pitacul din 18 Iulie 1802, la 12 județe de dincóce de Olt, poruncind Ispravnicilor, să dea cuvenitul ajutor vameșilor de a 'și implini vămuirea după ponturi, fiind-că locuitorii și neguțetorii li-ar fi stând cu inpotrivire².

de a se aduce în țără ca și vinuri streine, unde dar se va găsi rachiū strein verī la cine, să se iae de la aceia căminărit îndoit;

10. Buțile ce se vor găsi plătind căminărit la căminarul ce aū fost și vor avea răvașe adevērat de plată, acelea ca niște plătite să nu se supere, ci să li se ție răvașele în sēmă; poruncim dar D-vóstră Zabiților orașului Domniei mele Bucurescī, să dați ajutorul cel cuviincios spre căutatul slujbei, și strinsul acestui venit, iar când orînduitul cu acēstă slujbă, va căuta să facă vre-o urmare în potrivă, orī de la unul măi mult, sau de a cere căminărit și de unde nu se cade, să nu-l îngăduescī. *ii saam rekeh gd.*—1802, August 8.

Cond. XLVIII, fila 126—127

1. Io Alexandru Constantin Suțu Vvd. Zem. Vlahiscoe.

Cărți de slujba săpunăritului. După obiceiū s'a dat acēstă carte a Domniei mele carele pre anul acesta cu lét 1802 aū cumpērat slujba săpunăritului din tótă țeara, să aibă a căuta acēstă slujbă aici în orașul Bucurescī, și de la toți cei ce vor lucra săpun cu cherhanale să aibă a lua de la fie-care săpun cât săpun ar face, de una oca câte un ban după obiceiū, iar nu măi mult, că se va pedepsi; pentru care poruncim și D-vóstră Zabiților Domniei mele din orașul Bucurescī, pe care va arēta măi sus numitul că nu să supune a plăti săpunăritul, pe unii ca aceia să-ī faceți și fără voia lor a plăti săpunăritul după obiceiū. *ii saam rekeh gvmd.* — 1802, August 12.

Asemenea două cărți s'aū făcut: una pre Craiova cu cinci județe și alta pre doue-spre-dece județe.

2. Cu mila lui Dumneđeū, Io Alexandru Nicolae Suțu Vvd, Domnul Moldovei și Țē-ei Romănesci.

Dat'am Domnésca noastră carte, Dumnélui cinstitulū și credincios boerului Domniei mele, biv vel Vornic Constantin Știrbeiū, prin care dăm voie și slobođenje, ca să facă târg pre moșia Dumnélui Brezóia, din sud. Dâmbovița, pre

Privilegiul de scaune de carne, atât de supărător comerțului de vite, este riguros menținut, grație marelui treceri, ce avea pre lângă noul Domn, boerul Nicolae Brâncoveanu. Acesta obținu, cu cea mai mare înlesnire, de la Alexandru Suțu, reîntărirea privilegiului a două scaune de carne în Bucuresci, a cinci scaune în târg la Găgeni, a unul la Budurésca, a altuia la Scheiș și a patru scaune la moșia Obilesci, din jud. Ilfov¹.

săptămână o dată Vinerea, fiind-că pentru facerea acestui târg are Dumnélui de mai înainte sineturi domnesci, coprinșetóre, că s'au făcut întâi cercetare de către Ispravnicii județului, și s'au dovedit, că nu numai nu aduce nici o pricină împotrivotóre la Nizam, seau altă stricăciune și pagubă la alte târguri, ci încă este trebuincios și de folos locuitorilor drept aceea poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor, să dați de scire locuitorilor; imprejurenî, ca să vie la acest târg cu celea ce vor avea de vîndare și de cumpărat și să-și facă alișverșul lor; purtând grijă Dumnévóstră ca să nu facă nescari-va pricinî și gâlcevurî, iar vîndarea vinului și a rachiului are a fi numai a stăpênului moșiei, după obiceiul pămêntului, adecă Dumnélui Vornicu, *ii saam re:eh gd.* — 1802, August 13.

Cod. XLVIII, fila 131.

Io Alexandru Nicolae Suțul Vvd. Zem. Moldo-Vlahiscoe.

Fiind-că Dumnélui cinstitul și credincios boierul Domniei mele, Nicolae vel Banu, atât prin cărțile fraților Domnii de mai înainte, și de la Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, au avut volnicie a face pre moșia Dumisale Găgeni, ot sud Saac, târg în fieșce-care an o dată, care târg să fie o săptămână, din ziua Duminiceii sfintului Apostol Tomei, unde să fie obor pentru vite și bucate și la acest târg să nu se amestece nici Ispravnicii, nici vameșii, nici erbariî, nici zabițiî, nici alți ómenî domnesci, ci să aibă Dumnélui a lua vama cea obiceiuită și tóte cele-l-alte obiceiuri ce vor fi la târgul acesta. Așiderea nici vin, nici rachiu, nimenî să fie volnicî a vinde la acest târg, într'acéstă săptămână, fără de scirea omului Dumisale, care târg urmază de a se face și până acum după domnescile cărți de mai sus arătate; și osebit și repositul domn Hangeri, au mai adăogat să se mai facă un târg tot pre acéstă moșie a Dumnélui, la ziua sfintului Ioan Teologul, Septembrie 26, care și acest târg și asemenea urmare să aibă, după cum și cel de la Dumineca Tomei, începênd de Duminecă până Lunî, în zile 8. Drept aceea și Domnia mea am întărit cu Domnesca noastră carte privilegiul amêndorora acestor târguri, și orînduiala ce mai sus se arată, ca să se păzescă întocmai; pentru care poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor, Vameșilor și taturor altora ce veți fi orînduiți, ori-cu ce trébă și slujbe domnesci, să aveți a vă feri și întru nimic să nu vă amestecați la acest târg, că ori care va îndrăzni a face cătuși decât supărare, se va pedepsi. *ii saam re:eh gd.*—1802, August 10.

Cod. XLVIII, fila 129 verso.

1. Cod. XLVIII, fila 124 verso.

Celălalt boer care curtenea pre Alexandru Suțu, fostul mare Vornic Constantin Știrbei, dobândește și el recunoșterea dreptului de stăpânire a oborului de la Bucuresci, «care este pre moșia Fundeni, din Ilfov», și prin urmare, i se recunoște dreptul să iae *paraua de loc* și ordonă vameșilor să nu aibă a face cu acest drept al stăpânului moșiei, ci să 'și caute vama domnăscă după catalog și ponturi ¹. — 1802, August 8.

Cu referință la *industrie*, Alexandru Suțu dă, in 5 August 1802, un hrisov în folosul Cherhanelei, adică a fabricii de testemele și iminele de la mănăstirea Mărcuța, înființată cu decretul lui Alexandru Moruzi, din 28 Maiu 1800 și recunoscută cu alt hrisov al lui Michail Suțu, in Ianuarie 1802. Alexandru Suțu constituie fabricantului Stănuță, care a început Cherhanéoa, privilegiul exclusiv al fabricațiunei pre 15 ani, începători de la 20 Maiu 1800, cu singura obligațiune de a da pre tot anul la cămăra Domnăscă 50 de testemeluri, însă 25 de cele bune și 25 de cele de al doilea. Iar de i se va da tulpanul de la cămăra, atunci să dea 75 de testemeluri, însă 40 de cele bune *bași* și 35 de cele de al doilea. Mai este obligat fabricantul Stănuță să vință fabricatele lui cu un preț cuviincios și cumpănit. Alexandru Suțu mai acordă lui Stănuță și la opt ómeni ai lui, streini, apărare și scutire de dăjdi ².

1. Cod. XLVIII, fila 124 verso.

2. *Io Alexandru Nicolae Suțu Vvd. Domnul Moldovei și Țerei Romănesci.*

Fiind-că înmulțirea a orî ce fel de meșteșuguri străine și lucruri de mână s'ar putea izvedi într'o țără, ca să lucreze într'insa, este folosul și îndestularea ei, și fiind-că s'au arătat cu jalbă la Domnia mea, că cu voie și cu slobodenie de la Domnie, au deschis o cherhanea, aici, de testemeluri și iminele la mănăstirea Mărcuța, și pentru căci au isvodit înteiul el acest lucru, aici în țără, la care au pus și ostenelă și cheltuială cu trebuincioșele văpșele, pene și cu ómeni cu sciință, lucrători meșteșugului acestuia, aducându-i într'adins, au avut privilegiuri date atât de Domnia sa, Alexandru Vodă Moruzi, ot lét 1800 Maiu 28, cât și de către Domnia sa, fratele Michail Suțul, la lét 1802 Ianuarie, prin hrisóvele ce le vedum coprinđetóre, că cercat fiind și cu sciință desevêșit al meșteșugului acestuia, aflându-l pentru ca să se osîrduiască, mai mult s'au miluit cu aceste ponturi ad:

1. Fiind-că numitul Stănuță au început cherhanéua acésta și au pus'o în lucrare cu ostenela lui, la care într'adevêr au pus și cheltuială, cu aducere de văpșele, pene și de ómeni lucrători meșteșugului acestuia cu plată, să nu aibă dară voie alți nimeni, din cei ce sciú meșteșugul acesta, orî din cari se vor fi aflând aici acum, seaú cari ar mai veni de acum înainte din alte părți, adică de altă cherhanea de testemeluri, până la 15 ani, începându-se acest soroc de la lét 1800, Maiu 28, ci să fie propriți alți, lucrând la acésta cherhanea cu simbrie

Vom vedea după 1806, încercări de a se nimici acest privilegiu.

cine va vrea, ascultând pre acest Stănuță, și cunoscându-l d'întîi al lor, iară cei ce se vor arăta cu împotrivire să se pedeșcă la cămara Domnescă.

2. Atât Stănuță, cât și opt omeni ai lui străini, să fie apărați de rîndul dăjdiilor, în câtă vreme se vor afla lucrând la cherhanea, pre care aducându-î la cămara Domniei mele spre cercetare, să li se dea teșcherele la mână, ca să fie sciuți a nu se supăra.

3. Să fie dator Stănuță a da pre tot anul la cămara Domnescă câte 50 testemeluri, însă 25 de cele bune bași și 25 de cele de al doilea, iară de se va da tulpanuri de lână mai rea, atunci să se dea 75 testemeluri, însă 40 de cele bune bași și 35 de cele de al doilea, și fiind pentru ca să cunoscă și cei ce au trebuință de obște a cumpăra testemeluri și iminele, un folos dintr'acesta, de aceea i s'au dat numitului acest privilegiu și s'au îndatorat, ca și el să aibă a urma cu un preț cuviincios și cumpănit la vîndarea de testemeluri și iminele. Acest dară privilegiu cu ponturile ce se numesc mai sus, rugându-ne mai sus numitul, prin jalba ce ne-au dat, ca să-l înoin și găsindu-l și Domnia mea cu cale, am bine-voit de l'am întărit printr'acest Domnescul nostru hrisov și pentru ca să se păzescă aceste ponturi nestrămutat am adevărit hrisóvele ce au avut privilegiuri date atât de la Domnia sa, fratele Alexandru Moruzi, ot lét 1800, Mai 28, i de la Domnia sa fratele Mihail Vvd. Suțu, ot lét 1802, ghenarie și de la Domnia sa fratele Alexandru Vvd. Suțu, ot lét 1802, August 25; prin hrisóvele ce le vedum cuprinđetóre, că cercat fiind și cu sciință desevêșită a meștesugului acestuia aflându-l, pentru ca să se osirguiască mai mult, sau miluit cu aceste ponturi adică:

1) Fiind-că numitul Stănuță au început cherhanéua acésta și au pus'o în lucrare cu ostenéla lui, la care în adevêr și cheltuială cu aducerea de văpsele bune și de omeni lucrători ai meștesugului acestuia cu plată, să nu aibă dar voie altul nimene, din cei ce sciú meștesugul, orî din care s'ar fi aflând acuma aicea, căci cari ar mai veni de acuma înainte din alte părți a deschide altă cherhanea de testemeluri, până la 15 ani, începându-se acest soroc de la létul 1800, Maiú 28, ce să fie popriți alții, lucrând la acéstă cherhanea cu simbrie cine va vrea, ascultând pe acest Stănuță și cunoscându-l d'întîi al lor, iar cei ce se vor arăta cu împotrivire să se pedeșcă la camara Domnescă.

2) Atât Stănuță cât și 8 omeni ai lui străini, să fie apărați de rîndul dăjdiilor, în câtă vreme se vor afla lucrând la cherhanea, pe cari aducându-î la cămara Domniei mele spre cercetare, să li se dea teșcherea la mână, ca să fie sciuți a nu se supăra.

3) Să fie dator Stănuță, a da peste tot anul la cămara Domnescă câte 50 testemeluri, însă 25 de cele bune bași și 25 de cele de al 2-lea, și fiind pentru ca să cunoscă și cei ce au trebuință de obște a cumpăra testemeluri, și iminele, un folos dintr'acesta, de aceea i s'au dat numitului acestuia acest privilegiu, sau îndatorat ca și el să aibă a urma un preț cuviincios și cumpănit la vîndarea de testemeluri și imenelelor; acest dar privilegiu, cu ponturile ce se numesc mai sus, rugându-ne mai sus numitul prin jalba ce ne-au dat, ca să le înoin cu vre-un adaos de omeni la trebuința ce are și pentru paza ponturilor de mai sus numite spre a nu se amesteca alții la meștesugul lucrului seaú ce au izvodit

Narturile nu sunt uitate în scurta Domnie a lui Alexandru Șuțu. La 11 August 1802, el scrie lui biv vel Ban Nicolae Brâncoveanu, epistatul logofețiilor mari, lui biv vel Vornic Manolache Crețulescu și Constantin Știrbei și lui vel Vistiernic, «fiind-că pentru rindurile narturilor lucrurilor de mâncare, ce se vind de băcani și alții, i pentru pâne, cum și pentru cărnuri, trebuind a se da un cuviincios nizam și a se pune în rinduială nartul, cu care se cuvine a se face vinđarea acestora; de vreme ce după pliroforia ce avem Domnia mea, toți aceștia fac vinđările cu prețuri încărcate peste măsură și nesuferite, vă poruncim dar, ca împreună cu Dumnélui vel Aga, adunându-vă la un loc, unde aducând de față, atât pre brutari, i pre măcelari, cum și pre băcani, să faceți cercetare cu fieș-care din aceste bresle osebit, și alegând prețul cuviincios cu care se cade a face vinđarea fieș-cărui lucru, acum într'acéstă vreme, să aveți a întocmi, prin dréptă chibzuire, nartul vinđărei, la tóte acestea, pre care să 'i arétați Domniei mele prin anaforale în scris, fără de zăbavă; și fiind-că brésla măcelarilor s'aú dat de către Domnia, mea iar asupra Agiei, ca să curgă și să urmeze orinduiala aceea ce aú fost obicínuită din vechime, poruncim Dumitale vel Aga, să 'i indatoresci pre toți măcelarii politiei, ca să 'și alégă dintre dênșii Vătășei, pre cari să 'i orinduesci Dumnéta și să 'i

alice, să se numéscă felurimea lucrurilor ce scóte cherhanaua lui, prin calâpurile meșteșugului testemelurilor, adecă, bohcele, macaturî, perne, plapome, bráne și ori-ce alt lucru se face cu mijlocul calâpurilor al meșteșugului acestuia, cum și de a deschide fabrica altul fiind oprit; acéstă oprire să se urmeze nu numai aici în politie și înprejur, ci și în județele țerei; a cărui rugăciune chibzuid'o Domnia mea, am aflat'o dréptă și cu cale, și după trebuința ce în adevér are de meșteșugul acestuia am bine-voit Domnia mea de am înnoit privilegiul ce aú avut și am făcut acest ajutor de adaos, atât la cele-l-alte cereri ale sale, ce sunt numite mai sus, cât și la ómenî, ca să ție până 30 ómenî ai lui, streinî, scutiți și apérați de rîndul dăjdiilor, după orinduiala ce se arată la pontul al doilea; Să fie însă și el îndatorat a da pentru acéstă cherhanea pe tot anul câte taleri 300, etision la numita acéstă mónăstire Mărcuța, unde din început, la acéstă mónăstire Mărcuța aú deschis acéstă cherhanea nouă, pentru aliș-verișul său, și unde își are puntea apei aceea, ce trebuie de a se sluji la meșteșugul acesta, care acest etision nu numai în câtă vreme s'ar afla cherhanea înăuntru mónăstirei, ci și mutându-se ori și unde, să aibă a se da pe tótă vreme la numita mónăstire. Drept aceea ca să se păzescă aceste ponturi cu adaosul ce i s'a făcut, am adevérit hrisovul acesta cu însăși domnésca nóstră iscălitură și pecete, i cu credința prea iubiților domniei mele fiî: Alexandru Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., martori fiind și dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Domniei mele: Pan Nicolae Basarab biv vel Ban, epistatul logofeției de țera de sus, Pan Dumitrache Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spat, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic.

indatorescî, ca de împreună cu brésla să îngrijescă spre a avea vite în destul pentru tăiat la scaune, ca să nu pătimescă norodul de lipsa acestei trebuincioase hrane, ci să fie felurimele cărnurilor îndestulate de vite sănătoase și grase, făcând vinđarea întocmai după nartul, ce se va hotări de către Domnia mea, căci găsindu-se vre-unul dintr'ênșii viclenind cu vre-un chip, împotriva poruncei nóstre, orî cu lipsa la dramuri, orî cu carne bolită și slabă, seaŭ cu lipsa de neajungere pentru îndestularea politieî, cu nici un mijloc nu vor putea scăpa de strașnica urgie și pedépsă a Măriei mele. — 1802, August 11¹.

O reinoire a statutelor corporațiunei bărbierilor, avu timp Alex. Suțu să dea acestor meșteri².

1. Cod. XLVIII, fila 128 verso.

2. *Io Alex. Nicolae Suțu Vvd. Domnul Moldovei și al Țerei Românești.*

Fiind-că rufetul bărbierilor meșteri, cari locuesc aici în orașul Domniei mele Bucurescî, aŭ avut obiceiul și aședemînturile ce se coprind mai jos, încă mai dinainte, din vechime, așiderea aŭ avut și un proto meșter, mai mare peste dênșii, ad. Starostea pentru purtarea de grije și chivernisirea rufetului lor, care obiceiuri cerënd a li se întări și de către Domnia mea, după ce ne-am pliroforisit înteiŭ din hrisóvele fraților Domni de mai nainte, ce le vedum Domnia mea, care le aŭ la mâinile lor; am poruncit să-și alégă Staroste după obiceiŭ și aŭ ales pre . . . căruia am dat Domnia mea acest hrisov al Domniei mele, ca să aibă a fi Staroste și purtător de grijă peste toți bărbierii de aici, și el împreună cu 6 Epitropi meșteri ai Breslei acesteia, mai bătrâni și mai de cinste a lor ce vor fi, să păzescă orânduețele ce aŭ între ei, ad:

1. Toți căți lucrăză meștesugul acesta—aici în Bucurescî—orî pămēntenî seaŭ străini, din orî-ce parte ar fi venit, seaŭ călărași, dorobanși, sērbî, seaŭ orî-ce fel de slujitori ar fi, să aibă a asculta de Starostea și de acei 6 Epitropi la cele ce îi va povētui pentru ale meștesugului lor;

2. Pentru ucenici când vor vrea să iasă de la meșteri, să fie datorî a da de scire Starosteî și Epitropilor, ca prin scirea și voia lor să iasă, iară de sineși să nu fie volnic nici vre-unul din meșteri să îndrăsnescă a lua ucenicul altuia.

3. Când se va întēpla, orî greșală să facă vre-un bărbier de a nu lucra bine, orî de a nu păzi Dumineca și alte sērbători, seaŭ judecată să aibă unul cu altul pentru ale meștesugului lor, să nu fie volnic Boer mare, Agă, seaŭ alți Zapcii a-î judeca, fără numai Starostea d'impreună cu Epitropii sa-î judece, și să-î îndrepteze după obiceiul și orînduiala lor, certându-î și dojanindu-î după vina, ce vor face.

4. Până nu-și vor deschide meșteriî cei mai de cinste prāváliile lor, să nu aibă voie cei-l-alti bărbieri a-și deschide.

CAP. XXV

Căimăcămie la Munteni.

Am văzut mai sus, prin ce ingrămădire de împrejurări și stăruinți și ciocniri de influințe s'aŭ pregătit la Constantinopole înlocuirea lui Alexandru Suțu în domnia Munténă, prin Constantin Ipsilante. Am arătat, că ultima și de administrare a Domniei lui Alexandru Suțu, este semnalată istoriei, cu ultimul act din codicele XLVIII, purtând data de 24 August, 1802.

La 25 August, de sigur, până când Suțu se afla tot în Bucuresci, Țéra Muntenéscă rămâne sub administrațiunea unor Caimacamî, până la sosirea noului Domn Constantin Alexandru Ipsilante.

Dintr'un act al Căimăcămiei, din Septembre 1802¹, vedem că semnază cu titlu de Caimacamî: Iosif episcop de Argeș, Constandie, episcop de Buzău, Marele Logofăt Brâncoveanu, și un Iordache, care credem că este Gheorghe Mavrocordat, pe care pe alocurea îl găsim semnând întreg: Gheorghe Mavrocordat, Caimacam.

5. Pentru cutia de milostenie ce aŭ avut de obicei a ține brésla acésta, să se iae de tot meșterul, din Duminecă în Duminecă, câte bani trei, și de calfă câte bani doi, dând acești bani orî-cine ar lucra meștesugul acesta, și să se strîngă în cutie la Starostea, care cutie să fie pecetluită atât de Staroste, cât și de Epitropî cu pecetele lor, și să se păzescă peste tot anul, ca dintr'acei bani să se cheltuească la Prasniciul Prepadoamnei Paraschivei ce 'l prăznuesc ei, și la mórtea vre-unui meșter din breasla lor, ce nu va avea cu ce să-î facă trebuin-cioșele îngropărei și alte pomeni, dintr'acei bani să-î slujescă și să-î facă pome-nirile lui cum și de va rămânea vre-un meșter de ai lor la slăbiciune și la sêrăcie, din bôlă, seaŭ din altă întêmplare, iarăși dintr'acei bani să-l slujescă cu ceea ce va fi cu cale, după starea lui; pentru care aceste cheltueli când se va întêmpla trebuință a se face, cu toții împreună să deschidă cutia și cu sfatul de obște al Epitropilor să se cheltuiască, și atât de banii ce se vor strînge la cutie, cum și de cheltuiala ce se va face la cele mai sus arătate, în toți anii, să aibă Starostea a-și da socotéla înaintea acestor 6 Epitropî, care cheltueli să se arate prin fôie anume, la ce, unde, și cât s'aŭ dat, ca să fie cunoscute și celor-l-alți de obște, spre a i se vedea slujba de este cu credință seaŭ nu?—Deci am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși iscălitura și pecetea Domniei mele, ca să se urmeze precum poruncim mai sus, la anii de la zidirea lumii . . . iară de la Domnul Dumneđeŭ și mântuitorul nostru Is. Hris. 1802, Iulie 25, aici în orașul scaunului Domniei mele, Bucuresci; de Zamfirache Logofétul de Divan.

Cod. XLVIII, fila 133.

1. Cod. XLVIII fila 141.

Pe lângă Căimăcamii, adesea semnază și boerii din divan, precum : Manolache Crețulescu, Radu Slătineanu, Constantin Știrbei, Manolache Grădișteanu, Scarlat Ghica, Dumitru Ghica, fost mare ban, Scarlat Cămpineanu, Radu Golescu. Filipescu Const. semnază ca mare Vistier, iar pe alocurea tot ca mare Vistier se intitulează Isac Ralet². Ca mare Agă semnază, între 1 și 5 Septembrie 1802, Scarlat Grădișteanu.

Căimăcamii Țerei Românești adresază la 25 August următoarea proclamațiune, în atâtea exemplare, câte județe, anunțând noua domnie și însărcinarea lor de Căimăcamii :

Noi Căimăcamii Țerei Românești

Cuvioșilor Arhimandriți și Egumeni de pre la mănăstiri, molitvelor vóstre, Protopopilor, Preoților și D-vóstră Boerilor, Boerinașilor și voue tuturor locuitorilor de obște, de la sud..., sănătate vă pohtim de la milostivul Dumneđeú ; vă facem în scire, că astăzi la 25 ale lunei aceștia, am primit veste de bucurie, cum că prea puternica Impărăție (a căruia slavă, mărire și putere, Dumneđeú să o înmulțescă în veci) ne-au hărăzit Domn și stăpân țerei aceștia pre Măria sa, prea Înălțatul și prea slăvitul nostru Domn, Constantin Alexandru Ipsilant, Vvd (Domnul Dumneđeú să-î întărescă și să-î delungeze stăpânirea în luminat scaunul Măriei sale), cinstindu-ne și învrednicindu-ne Măria sa, cu însăși Cartea Măriei sale de Căimăcamie, cuprinđetőre de Domnescile Măriei sale pověțuiri și porunci, pentru căutarea țerei cu îngrijire, prin care, nu puțină bucurie trebuie să aveți de împreună cu noi și D-vóstră toți de obște, ca unii ce sunteți încredințați de buna oblăduire a Măriei sale, după pilda ce avem din Domnia Măriei sale, ce au fost în Țera Moldovei, vecina noastră, și atât Dumnelor Ispravnicilor și Judecătorilor și celor-l-alți Boeri și Zabiți, cum și toți locuitorii de obște parte bisericescă și mirenescă, de ori-ce tréptă, stare și breslă ar fi, primind cu bucurie vestirea acesta se vă încredințați, nădeđuind, fără de îndoire, la oblăduirea cea bună și plină de dreptate și înțelepciune a înălțimii tale, care avem a petrece subț a Măriei sale bună umbrire.

Deci, pe lângă vestirea bucuriei ce vă trimetem, de luminata Măriei sale Domnie, nu lipsim a scrie Dumnevóstră Ispravnicilor, ca nisce dregători ce vă aflați încărcăți cu județul acela asupra-vă, să aveți a căuta trebile județului ale Ispravniciei cu silință și fără de lenevire, dreptate și bună cumpănirea locuitorilor, păzind cu scumpătate și încredințându-î pre toți de o dréptă oblăduire, ce nădeđuim a avé în ăilele Măriei sale, îndemnădu-se fieș carele a și căuta de hrana și chiverniséla lui cu bucurie, păzind județul și pe locuitorii cu Zabiții, cu Polcovnicul, Căpitanul și cu toți slujitorii de cei împotriva și făcători de

2. Veđi cod. XLVIII, fila 143, 143 verso și 144.

rele, având mai virtos la treba Nizamului, îngrijirea cea cuvincioasă de a nu se întempla vre-un cusur; pre slujbași, pre Zapciî încă să-î aveți la bun zăpt, ne îngăduindu-î de a face cât de puține jafuri locuitorilor; și așa, fieși-care în parte, mare și mic, dregător seaă slujbaș, să vă osîrduiți prin bune urmări, ca la buna venire a Măriei sale, care o rugăm de la milostivul Dumneđeū să fie norocit, să vă puteți arêta cu fețe curate, de a putea cunoște și Măria sa, a fieș-căruia slujbă bună, după care să se pôtă nădêjdui la mila Măriei sale; iară, împotrivă când vre-unul se va afla în vre-un cusur al slujbii, seaă în orî-ce fel de vină, înși-ne îî vom fi davagii pentru necinstea și osinda lui; drept aceea, după ce veți înțelege Dumnevóstră Ispravnicilor, acéstă bună vestire, să aveți a pune să scótă copii de pre acésta carte, și cu om într'adi-s, în grabă, să o trimiteți să o citéscă negreșit, cu înțelegere, prin tôte orașele, têgurile și satele județului, întru auđul tuturor locuitorilor de obște, ca fieși-care luând acéstă vestire de bucurie, să nădêjduiescă de la Măria sa, prea Înălțatul nostru Domn și stăpân o bună oblăduire, plină de dreptate și de milostivire, și să róge pre milostivul Dumneđeū, de obște, pentru bună venirea și starea cea norocită și îndelungată a prea luminat scaunul Măriei sale; de care și așteptăm de la Dumnevóstră răspuns fără de zăbavă, cum că ați înțeles bine vestirea cu povêțuirile care mai sus vă dăm, și că s'aū urmat și citirea cărților în tôte satele și orașele județului, spre înțelegerea tuturor de obște, și fiți sănătoși.— 1802, August 25.

Sosirea domnului nou în Bucuresci este întârziată mai mult timp. La 28 August 1802, st. n., Ruffin arêta lui Talleyrand din Paris, că își face datoria de a combate numirea lui Const. Ipsilante la tronul țerei Muntenesci, numire care atinge onórea numelui frances¹. Va să dică, la data acésta numirea nu era încă făcută.

Pera, 28 August, 1802.

1. Ruffin către Taleyrand, ministrul relațiunilor esterne, despre opozițiunea lui, la numirea lui C. Ipsilanti domn în Valahia.

Péra, le 10 Fructidor, an 10.

Le second point discuté (avec M. de Tamara) fut l'affaire de la Valachie. Des Boiards de cette principauté passés en Russie et ne voulant plus rentrer sur leurs terres avant le redressement de leurs griefs, ont eu recours à cette fin à Mr. de Tamara, et cet Envoyé se fondant sur le traité de Kainardji, conclu en 1774, entre sa Cour et la Porte, se fait le solliciteur de ces émigrés auprès de leur Souverain légitime. Ils se plaignent d'avoir été contraints par

Printr'o altă notă a sa către Talleyrand, din 1 Septembrie, arată că i s'a spus, că Ipsilante va fi curând domn în Muntenia și că a înțeles că acésta numire se va face, cu tóte împotrivrile lui Ruffin ¹.

Intr'un P. S. de la acésta-și notă, Ruffin informéază, că în acea di de 1 Septembrie st. n., Constantin Ipsilante a și îmbrăcat caftan de

les Princes Hantzerli, Moruzzi et Suzzo à payer plus de 90 mille bourses (40 ou 45 millions de notre monnaie) outre les impôts ordinaires, dans l'espace de 3 ans, sous prétexte de levées de troupes et d'autres mesures de défense, et n'en ayant jamais opposé aucune au brigandage de Passavan-Oglou. Ils demandent par l'organe de M. de Tamara, pour condition *sine qua non* de leur rentrée en Valachie, un nouvel ordre de choses, savoir: que leur Hospodar le soit à vie, que les revenus soient fixés au taux où ils étaient lors de la reddition volontaire des Valaques à la Porte, qu'ils puissent lever parmi eux et tenir sur pied une armée de 10 mille hommes, plus ou moins; et enfin que Constantin Ipsilanti, comme le Prince le plus habile à gouverner, le plus juste et le plus vaillant, soit nommé leur Hospodar.

M. de Knobelsdorff me dit bien dans la suite de notre entretien, que Constantin Ipsilanti avait réuni les suffrages de la nation valaque, mais j'ignorais que ce Ministre prît un si vif intérêt à ce prince grec, et, persuadé, comme je le suis, qu'il était porté pour la Russie, je m'expliquai nettement sur l'exclusion que les Français devaient et voulaient lui donner. Je fus tout étonné des efforts que l'Envoyé de Prusse fit pour justifier Ipsilanti de tous les torts qu'il pouvait avoir eus envers nous. J'eus beau les exposer dans tout leur jour. M. de Knobelsdorff persista à les rejeter sur la circonstance, à implorer la magnanimité nationale en faveur de son protégé et à me protester qu'il n'était ni Russe, ni Allemand, ni Anglais. Par justice pour la pureté des intentions de ce Ministre, avec lequel nous n'avions jamais différé d'opinion, de sentiments, ni de démarches, je m'abstins de le contredire davantage, surtout dès que je m'aperçus que la prevention s'en mêlait au point de confondre les personnages et les dates et de contester les faits. Il attribue, par exemple, au Prince Ipsilanti le mérite d'avoir sauvé le citoyen Beauchamp de la mort ignominieuse que le Ministre Smith poussait le Grand Visir à prononcer contre ce Français, comme espion; mais il est positif que le citoyen Beauchamp n'étant arrivé que le 11 avril 1799 et Ipsilanti ayant été nommé Prince de Moldavie le 14 Mars précédent, n'étant plus conséquemment Drogman de la Porte à cette époque, c'est à Alexandre Suzzo qui l'avait remplacé que cette œuvre méritoire est due. J'en fis l'observation à M. de Knobelsdorff; il ne s'y rendit point et je me tus. Mon silence a pu lui paraître un effet de ma conviction; mais elle a si peu opéré que j'ai eu quelque regret de lui avoir fait connaître ce que je pensais du Prince Ipsilanti, que je soupçonne avoir été conseillé par l'interprète russe de profiter de ma confiance dans l'envoyé de Prusse pour me pressentir et me dissuader

1. Hurm., vol. 1781—1814, pag. 229—230.

domnie a țerei Românesce¹. Acastă dată concordă deplin cu documentele noastre interne. La Bucuresci nu a putut sosi scirea decât la 24 August, st. v.. A fost o neașteptată și suprinzătoare scire pentru Alexandru Suțu, dar el a trebuit să se mângâie cu faptul, că i s'a lăsat domnia Moldovei.

Pera, 1 Septembrie 1802.

1. Ruffin către Telletrand, ministrul Relațiunilor esterne, despre hârțile ambasadei franceze și despre numirea lui C. Ipsilante Domn în Valachia.

Péra, le 14 Fructidor, an 10.

.....

Quoique nous nous fussions d'abord promis que les articles seraient transcrits sans observation dans cette première entrevue, il n'en est aucun qui n'ait amené une observation quelconque. Mais ceux sur lesquels j'ai particulièrement insisté sont les papiers qui, fort indifférents pour les Ottomans, sont de la plus grande importance pour nous. Pour y appeler toute l'attention d'Ibrahim-Effendi, j'ai dû lui faire sentir jusqu'à l'hyperbole, que c'était là le point essentiel. Il s'est engagé à faire de nouvelles recherches. Je lui répétais à satiété que le Prince Ipsilanti et ses consorts étaient responsables de tous ces papiers, parce qu'ils en avaient conseillé la dislocation qui ne serait jamais venue dans une tête turque, s'en étaient rendu dépositaires et devaient absolument les faire retrouver. J'allai plus loin : *comme il m'avait été confié que la nomination de ce Grec à la Principauté de Valachie devait être faite très-incessamment, je demandai que toutes les personnes qui s'étaient ingérées dans le transport, l'examen et la garde des papiers ne pussent point s'absenter de cette capitale où elles devaient comparaître comme partie, en notre présence, pour être interpellées.*

L'Effendi, qui, dès le commencement, m'avait nié la remise entre ses mains de mes deux offices relatifs aux papiers et aux dépôts des Chancelleries, malgré l'assertion de la Porte, me répondit que l'on saurait bien trouver ces personnes, fussent-elles aux Indes. Ce fut pour moi un trait de lumière, et je compris que le Divan avait résolu de donner à Ipsilanti la principauté de Valachie, sans avoir égard à mes représentations. Je me déterminai donc à exiger formellement en finissant la conférence, que l'Effendi en fit son rapport à S. H., comme j'en transmettrais de mon côté le résumé à mon Gouvernement. Ces paroles furent consignées à l'instant sur le Protocole par le Beylikitchi.

.....

Signées : Ruffin, Kieffer, Franchini.

P. S.

Le Prince Ipsilanti, qui avait été l'an 7 fait Hospodar de Moldavie, à la demande de Yussuf-Pacha, vient d'être revêtu du Caftan, et nommé à la Principauté de Valachie, sur les instances de son protecteur. On assure que

Se pare, că Rusia a găsit mijlocul să acuze pre Alexandru Suțu, că are secrete înțelegeri cu Franța, de ôre-ce *postelnicul sêu Luce Gaspari Belleval* petrecea tocmai atunci la Paris, recomandat de domnul Moldovei, precum mai sus am arêtat¹. Dar, de este să credem o afirmațiune a lui Ruffin, Rusia, — cel puțin ambasadorele ei — a primit de la Constantin Ipsilante 200 pungi de bani, adică 100,000 lei.

Numirea lui Constantin Ipsilante fu un eșec pentru cei mai mulți din Constantinopole, afară de Rusia: Căpitan Pașa, Chihaiie, Sultana Valide, miniștrii turci, Calimachiscii, Moruzescii, cari toți erau contrari acestei alegeri, o primiră ca pre o fôrte neplăcută cădere a lor.

la mission de Russie a reçu d'Ipsilanti un présent de deux cents bourses, en retour de son suffrage. Le Capitain Pacha, le Kiaya de la Sultane mère, et presque tout le Ministère Ottoman étaient, dit-on, contraires à cette nomination. Les Callimakis et les Moruzzis en son dans la consternation. Je ne puis rien ajouter, Citoyen Ministre, à tout ce que j'ai eu l'honneur de vous marquer à ce sujet.

Signé: *Ruffin*.

Paris, 1 Septembrie 1802.

1. Talleyrand către Principele Moldovei, despre generalul Luce de Gaspari-Belleval.

Paris, le 17 Fructidor an 10.

Prince,

J'ai reçu la lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire le ³⁰/₁₈ Juin et dans laquelle vous voulez bien m'informer de l'intérêt que vous prenez à Mr. le Général Luce de Gaspari-Belleval, que ses affaires ont appelé en France.

Naturellement prévenu en faveur d'un officier que vous honorez de votre estime et de votre confiance, je saisis avec empressement l'occasion que vous m'offrez, de faire en appuyant ses réclamations près du Ministre de la Police générale, quelque chose qui vous soit personnellement agréable.

Veuillez, Prince, agréer tous mes remerciements pour le soin que vous avez bien voulu prendre de faire passer au Chargé d'Affaires de la République à Constantinople, les dépêches qu'avait reçues pour lui le courrier français qui a péri au passage du Danube.

J'ai l'honneur, Prince, de vous offrir l'assurance de ma plus haute considération.

Signé: *Talleyrand*.

CCCXXIV.

Belleval scrie din Paris (hotel de Prusse, rue Traversière) către ministrul afacerilor externe despre plecarea sa înderăt:

«Forcé d'abandonner les affaires qui m'ont amené ici pour me rendre auprès de mon Prince, daignez, citoyen Ministre, me permettre d'aller prendre

Credem, că tocmai intrigile neterminabile ce suscitără numirea lui Constantin Ipsilante, îl obligară să stea câte-va zile mai mult în Turcia, ca să le dejöce. De aceea intrarea lui Constantin Ipsilant în Principat este mult întârziată.

În lipsa lui, continuă a gera toate interesele țerei Caimacamii ajutați de întregul Divan.

Caimacamii trimite la 12 Septembre 1802, întru întâmpinarea Domnitorului Constantin Ipsilante, un alaiü, care să-l adăste pe malul Dunărei.

vos ordres et vous remercier de l'intérêt que vous avez bien voulu me temoigner et dont je conserverai une reconnaissance éternelle.

Je suis avec respect.

Luce Gaspari-Belleval

Secrétaire d'Etat des Principautés de Moldavie et de Valachie.

Hurm. Vol. 1741--1814.

Măi veđi docum. 322, de la pag. 227, prin care Belleval, la 11 August 1802, propune ministrului relațiunilor externe din Paris, să-ı dea el informațiuni despre Turcia, în care a locuit 5 ani.

CCCXXII

Paris 11 August 1802.

Belleval către ministrul Relațiunilor externe, despre cunoscințele lui orientale.

Vol. 294 D. 144.

Citoyen Ministre,

Paris, le 24 Thermidor, an 10.

.....

Habitant depuis 5 ans la Turquie ; appliqué autant par inclination que par devoir, à connaître les gens et les localités, je serai, j'ose le croire, plus à portée que tout autre, par la mesure où je me trouve, à vous donner tels éclaircissements que vous pourriez désirer sur ce pays-là qui, ce me semble, doit vous intéresser sous bien de rapports. Vous ne pouvez douter, Citoyen Ministre, de l'influence immense qu'a mon Prince sur les déterminations de la S. P., et je dois croire que S. A. ne vous a pas laissé ignorer le degré de confiance dont elle m'honore. Ainsi, j'ose me flatter que peu de gens seraient plus à même que moi de contenter votre curiosité sur tout ce qui a quelque rapport à ce colosse aux pieds d'argile ; mais je puis vous certifier avec encore plus d'assurance, que personne ne désire plus que moi de s'établir quelque titre particulier auprès de vous.

Je suis, etc.

Signé : *G-al L. G. Belleval*

Hôtel de Russie, rue Traversière.

Acéstă dată, de 12 Septembrie, nu este însă aceea a sosirei în țără a noului Domnitor. La acéstă dată Caimacamii dau numai în scire, în timp util, celor cari au să iee parte în alaiu¹.

Ultimul act semnat de Caimacamii, fu cu data de 6 Octombrie 1802. Va să dică, sosirea în Bucuresci a lui Constantin Ipsilante se întemplă după 6 Octombrie.

*

Cari fură principalele acte ale Căimăcămiei, care administră țera de la 25 August până la 6 Octombrie 1802?

Cea mai d'intėiū grijă a Caimacamiilor și a Divanului fu să aibă banii, din cari să pótă plăti lefile și havaeturile oștenilor turci, cari nu voiaū a se ridica din țără, până ce nu li se vor fi plătit lefile. Spre a ajunge acest scop se recurse la două mijlóce:

Primul mijloc fu împrumutul. Boerii, conducătorii guvernului țerei, căută să se împrumute cu o sumă de banii de la magistratul Brașovului, seaū de la un personagiū cu numele de Clozios, tot din Brașov, punend amanet venitul din oierit.

Etă cele două acte relative:

De la Divanul Principatului Țerei Romănesci, către cinstitul Magistrat al împărătescei cetăți Brașovul

Cu prietenescă scrisóre, însciințăm cinstitului Magistrat, că pentru a se plăti lefile oștirilor împărătesci, ce s'au aflat aici pentru paza țerii, și încă se află

1. *Cei ce sunt orinduiți după obiceiul țerei a merge la malul Dunărei, înaintea Măriei sale lui Vodă.*

Căpitanul de Lefegii, cu tacămul lui, prapura și buține, Polcovnicul de tērg, asemenea.

Vătavul de Divan, cu ómenii sēi cu prapure, și fiind-că nu are ómenii de ajuns, să iee și de la cei-l-alți zabiți ómenii.

Vechilul de Armași cu tot tacămul Domniei sale, după obiceiū.

Episcopul, care se să va gasi cu cale de a merge.

Dumnélui vel Logofet cu Dumnélui Cluceriū Stanciu, cu tagma Logofetiei, și tagma bisericeii curței gospod., adecă eclisiarh, protopsaltul, deftereul, preoți și diaconii.

Dumnéta vechilule al vătășiei de Divan, primind acéstă poruncă, să îngrijeșci a merge și a arēta la toți căți sunt însemnați mai sus, ca la ziua ce va fi trebuință, să se afle cu toți gata.—1802, Septembrie 12.

Semnați: *Iosif Argeșanu, Nicolae Brâncoveanu, Gheorghe Mavrocordat, Manolache Crețulescu, vel Vistier Filipescu, Constantin Stirbeiū, Radu Slătineanu, Manolache Grădișteanu.*

și acum neridicate până a 'și lua lefile, are țera trebuință de o îndestulată sumă de bani, și alt mijloc ne-având de a se răspunde, am poftit și pe Dumélui cinstitul Agent Sinior Marchelius, ca să arête prin scrisórea Dumisale, către cinstiul Magistrat, acéstă trebuință ce avem, spre a ni se da împrumut de la casa cinstitului Sfat, câtă sumă de bani se va întempla a avea, și în soroc rînduit să-î răspundem cu dobânda lor ; pentru care nu lipsim și noi printr'acéstă prietenescă scrisóre, sub iscăliturile nóstre, a pofti pe cinstitul Magistrat să bine-voiască a arête a vecinătății prietenie la acéstă mare trebuință ce avem, ca să ne întempine cu câtă sumă de bani, va fi având casa cinstitului Sfat, în soroc orînduit, însciițându-ne cu ce dobândă poftesce cinstitul Sfat, a ne face acéstă împrumutare, și pentru siguranță vom da la casa cinstitului Sfat, ca un amanet pentru încredințare, slujba oeritului țerii, ca la vremea lui eșind să se plătescă acéstă datorie de bani cu dobândă lor, fără de a se lua în alte cheltueli ale țerii, iară sorocul va fi până la sfirșitul lui Maiu, fiind-că atunci este obicînuită vremea vîndării acesteî slujbe.

Deci nu suntem la îndoială, că și cinstitul Sfat cunoscênd acéstă grabnică trebuință ce avem, de a se curăți și de a se ridica cu un ceas mai nainte greutatea țerii, nu va zăbovi cu osirdie și în dragoste prietenescă a ne întempina cât mai fără zăbavă trebuința ce avem, însă nu în bani fiduli, nici în vre-o monedă ce nu póte trece aici, ci în galbeni seau monedă de argint, ce trec aici cu care să ne putem sluji, fie șeptacuri de câte șapte erețari, de care și așteptăm răspunsul cinstitului Magistrat cu un ceas mai nainte și suntem ai cinstitului Magistrat bunî prietinî și vecinî.—1802, Sept. 15.

Dositeiu al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ghica, Nicolae Brâncoveanu, Gheorghe Mavrocordat, Scarlat Ghica, Manolache Crețulescu, Constantin Filipescu, Radu Golescu, Constantin Știrbeiu, Isaac Ralet.

Cod. XLVIII, fila 143.

*De la Divanul Principatului Țerei Românesce, către Dumnelui cinstitul
Domnul Clozios*

Cu prietenescă scrisóre înștiințăm Dumitale, că pentru a se plăti lefile oștirilor împărătescei, ce s'au aflat aici pentru paza țerii, și încă se află neridicate până a-și lua lefile lor, are țera trebuință de o îndestulată sumă de bani, și alt mijloc neavând de a se răspunde, am poftit pe cinstitul Magistrat a împărătescei cetățî a Brașovului, atât prin Dumnelui cinstitul Agent Sinior Marchelius, cât și prin deosebită scrisórea noastră iscălită de noi, ca să ne întempine la acéstă mare trebuință, ce avem cu câtă sumă de bani se va afla la casa cinstitului Sfat, și în soroc orînduit să-î plătim cu dobânda lor, și pentru siguranță vom da ca un amanet pentru încredințare, slujba oieritului țerii, ca la vremea lui, eșind, să se răspundă acéstă datorie de bani, fără de a se lua în alte cheltueli ale țerii, iară sorocul va fi până la sfârșitul lunei Maiu ; de care poftim și pe Dumnéta

cu dragoste prietenescă ca pe un vecin și bun prieten, să bine-voiesci, ca de la casa cinstitului Sfat, și cu de la însăși cinstita persóna Dumitale seău de la alte obraze, să ne întempeni la acéstă mare și grabnică trebuință ce are țera, cu câtă sumă de bani mai îndestulat se va afla, și să ni se arate de Dumnéta cu ce dobândă poftesci a ne face acéstă împrumutare; de care și nu suntem la îndoială că și Dumnéta, fiind cunoscută cât de mare și grabnică este acéstă trebuință, ce avem, nu veți zăbovi, ca un bun prieten și vecin, cu dragoste a ne întempena, ca să se curețe și să se ridice cu un ceas mai înainte greutatea ce are țera, însă nu în țidul, seău în monedă de bani ce nu pot trece aici, ci în galbeni și monedă de argint, de cari trec aici, cu care să ne putem sluji la acéstă grabnică trebuință, fie în șeptacuri de câte 7 creițari; și așteptăm prietinescul răspunsul Dumitale cu bani, fără de zăbavă.—1802, Septembrie 15.

Ai Dumnévóstră bunī prietenī și vecinī:

Dositeiū al Ungro-Vlahiei, Iosif Argeș, Dumitrache Buzău, Nicolae Brâncoveanu, Scarlat Ghica, Gheorghe Mavrocordat Caimacam, Manolache Crețulescu, Radu Golescu, Constantin Filipescu, Isaac Ralet, Constantin Știrbeiū, Scarlat Câmpineanu, Enache Bărcănescu.

Cod. XLVIII, fila 144.

Al doilea mijloc fu menținerea unor dări sporite încă de sub domnia lui Michail și Alexandru Suțu. Intre acele dări sporite, fu a vinăriciului, care de la 5 bani la vadră se ridică la 9 bani. Decât «*cine împarte, parte își face*» cum țice proverbul. Boerii Caimacami și Divaniți cu tótă nevoia mare a Visteriei de bani, se feriră de a întinde vinăriciul și la inaltul cler, la mănăstiri și mai ales la boerimea de orī-ce tréptă, ba chiar și la feciorii de boeri și véduve boeróice. Darea de 4 bani la vadră urméză a se lua numai pe 1802, escepțional.

Écă pitacul, dispunénd la 5 Septembrie, dupé darea vinăriciului și actul din 28 Septembrie 1802:

Noi Caimacami Terei Romănesci.

Fiind-că și întru acest următor, anul o mie-opt-sute-doi, cu socotéla și sfatul de obște s'aū hotărīt a se urma darea vinăriciului, iarăși ca în anul trecuti tot pentru acelaș de atunci cuvânt și cuviinciosă pricină, care și acum curge, adecă pentru cunoscuta lipsă și neajungerea grelelor cheltueli neobișnuite ce sunt trebuincioșe pentru hrana Impărătescilor oștiri, și pentru plata lefilor lor, de aceea dar, adausul de patru bani la vadră peste cincī ce sunt obișnuiți, are a se lua și ăstimp de la tóte popórele de obște, atâta la cele ce sunt Domnesci și mănăstiresci, cât și din cele ce sunt numai mănăstiresci, cu totul, de la tóte să iae adausulu de patru bani, pe séma Domnescă, bez vinăriciuri la mănăstiri, care aū a și le lua mănăstirile fără a se amesteca la acest

adaus, iară acest ajutor aŭ al da numai dajnicii ce plătesc vinăriciul, iar nu și privilegiații, și cu acesta hotărîre, însă ca acest adaus de patru bani numai ăstimp să fie pentru a vremei întemplantare și mare trebuință ce este, iar la anul viitor și înainte să se urmeze iarăși obiceiul vechiŭ, fără a rămăne ca o lege în țeră; cu care acésta orînduială, fiind-că aŭ cumpărat pe anul acesta vinăritul Domnesc ot sud. . . . Dumnélui. . . . i s'aŭ dat de la Divanu Domnesc ponturile de mai jos arătate, ca să fie volnic a căuta slujba vinăriciului din numitul județ, urmând întocmai ponturile ce se coprink mai jos :

1. Mitropolia, câte trele episcopiile și mănăstirile cele mari cu metoșele și Dumnélor veliți boeri, al doilea și al treilea până la boeria cea mai de pe urmă, ce să face cu caftanu și feciorii de boeri, și jupănesele văduve, ce le vor fi stătut bărbații până la cea mai de pe urmă boerie cu caftan, vinăriciŭ să nu plătescă, precum și neamurile, și boerinași, mazilii și alții ce aŭ hrisóve și cărți Domnesci, iarăș vinăriciŭ să nu plătescă.

2. Toți cei-l-alți de obște să plătescă la orînduiți slujbași, de vadră câte nouă bani, după drépta măsurătoare a cotului înfierat, ce s'aŭ dat slujbașilor de la vistieria Domnescă.

3. Toți cei ce sunt subt privilegiuri de a scuti vinăriciul, fórte să se ferescă a nu cere să se scutescă vinul vre-unuia din cei ce plătesc vinăriciul pentru că carele s'ar afla într'o faptă ca acésta, i se va lua privilegiul de la mână, cum și cel ce cu meștesug ca acesta va âmbla a scuti vinul, dovedindu-se de boerii vinăriceri, să-l apuce să plătescă vinăriciul îndoit.

4. Mănăstirile și bisericile câte aŭ hrisóve și cărți Domnesci să aibă a-și lua milele pre deplin precum aŭ luat și până acum, urmându-se după cuprinderea cărților și hrisóvelor ce aŭ, care să aibă a le aréta la vinăriceri, iară mănăstirea Căldărușani, fiind-că din vechime are din câte-va popóre milă câte doi bani de vadră, și în urmă i s'aŭ mai făcut adaus câte un ban, de Măria sa Mihaï Vodă Suțul, să aibă dreptul a lua câte trei bani dintr'acele popóre.

5. Boerul Tacsildariu, orînduind pre fie-care slujbași la poporul seŭ, să aibă datorie acel slujbași ca să măsuró vasele pe dreptate, fieș-căruia, cu cotul Domnesc, ce li s'aŭ dat pecetluit acum de la Visteria Domnescă, ferindu-se ca nici să încarce cât de puțin, dar nici să iee mită seaŭ daruri și să pue mai puțin, a căruia măsurătoare de a se putea dovedi că aŭ fost dréptă întru adevăr, pre fieș-care séră să ducă seaŭ să trimită terfelog scrisului dintru acea ți, cu măsurile fieș-căruia vas la boerul Tacsildariu, și boerul Tacsildaru după măsurii, să aibă a socoti vedrele fieș-căruia vas, și după ce le va trece la catastivul seŭ, să dee fóie iscălită la mâna scăunașului, în care să arate pre fieș-care om pre anume și cu câte vase, arătând fieș-care vas cu trășurile lor și cu suma vedrelor, ca să fie la dănsul, să se caute fieș-care să se vadă pe câte are să plătescă? care fóie să nu fie volnic nimeni de a o lua de la mâna lor, făr' de poruncă, adecă nici Ispravnicii, nici Tacsildaru, nici slujbași, nici nimenea, și apoi

asemenea fôie ca aceea, fărăș cu numele omului, cu numărul vaselor, cu măsurile și cu suma fieș-căruia vas, făcând, să o trimită la orînduitul slujbaș în poporul său, și slujbașii de pe acea fôie, să facă de fieș-care vas câte un răvaș în care să arate numele omului și trăsurile vasului, și câte vedre aș eșit acel vas ? care răvaș ; dator să fie acel cu vinul să-l lipescă cu cocă în fundul buției, seaș pe dôga tocitoareș, și apoi la plata banilor să deș un răvaș de plată în care să arate, că aș plătit cutare om vinăricerilor, că aș avut într'atâtea vase vedre atâtea, de vadră câte bani atăția la cutare vinăriceriș, care fac taleriș atăția ca să'i fie de sêma și să-l păstreze, ca la cercătura ce se va face, să-l aibă de a-ș da sêma, ca să se cunoscă și slujbașul de aș făcut măsurătorea pre dreptate și fără viclenie, în care răvaș să se iscălêscă acel vinăriceriș.

6. Pricinile și judecătura ce se vor întempla între podgorenii popoarelor de la acel județ, să se caute de Boerul Tacsildaru, însă ferindu-se de glôbe seaș a jăfui pe cinevaș, fără de numai să le caute dreptățile întru adevêr, iar slujbașii să nu se îndrănescă fără de scirea și porunca Tacsildarului, de a face cevaș, cumnică Ispravnicii să nu se amestece la judecătura podgorenilor, dar când Tacsildarul și slujbașii vor face năpăstuiră și jafuri, atunci datori să fie Ispravnicii a da în scire Divanului Domnesc.

7. Scaunele de carne ce sunt la popore, pre la moșii boerescș și mănăstirescș, câte dintr'acelea vor fi date cu cărți Domnescș de a li se lua avaeșul de stăpănușul moșieiș, să aibă a și le lua pre deplin ; dar și Vinăricerilor să aibă, a li se de obiceișuta carne pentru măncașrea lor, după obiceiș ; precum s'aș dat și alte dași, iar câte din scaune nu vor fi date prin cărți seaș hrisôve Domnescș, de la acelea să iae Vinăriceriș tot avaeșul deplin.

8. Pentru măncașrea slujbașilor și pentru hrana cailor lor, ori-ce le va trebui să cumpere cu bani, fără de a nu se supêra cinevaș măcar cu cât de puțin.

9. Paralele de cramă să lipsescă, să nu se iae, fără numai douê parale să iae de nume, de răvașul ce va da pentru plata Vinăriciuluiș, dar de răvașele cari sunt să se lipescă la vase, să nu se îndrănescă a lua cevaș că se va pedepsi.

10. Păzitoriș ce se vor orîndui prin gurele văilor, ca după obiceiș să păzescă a nu eși vre-o bute fără scirea și răvașul Tacsildarului, forște să se ferescă a nu se îndrăzni să lase vre-una bute, seaș să se îndrănescă a cere cevaș de bute, ori de parale, ori de vin, și Boerul Tacsildarul să cerceteze adesea și dovedind pre vre-unul, că aș slobođit vre-o bute fără de răvașul său, seaș că aș cerut să iae parale seaș vin, ca obiceiș pentru trecetoreș, să li se facă căđuta cercetare.

11. Incărcăturaș la măsurătoreș, care le obiceișnesc Vinăriceriș a le face, cu totul să lipsescă, ci drept întru adevêr pre cât va fi vasul cu adevêrată măsurătoreș, pre atât numai să iae, iar mai mult măcar cu o vadră să nu încarce pre locuitoriș, căci după cercetășrile ce în urmă are a se face pre urma slujbașilor, nu numai va întorșe îndoit slujbașul acela, ci încă și forște se va pedepsi.

12. Atât la popórele carî au și Vinăricerî Domnescî, și Mónăstirile, cât și la popórele ce era cu totul mónăstirescî, să âmbles Vinăricerîi Domnescî împreună cu ómenîi mónăstireî, care să scrie dupě obiceiú, mėsurând drept cu cotul Visteriei, fără de a încărca, precum am đis mai sus, măcar cu o vadră pe nimenî și partea de banî a Vinăriciului Domnesc, să o iae slujbașul Domnesc, iar partea de banî a mónăstireî să o iae omul mónăstiresc, fără de a pretenderisi Vinăricerul Domnesc, nici vre-o đeciuală, nici vre-o cheltuială.

Poruncesce dar Divanul, Tacildarule al Vinăriciului, de la mai sus numitul județ, să cauți să fii următor acestor ponturî, atât însuși cât și pre cei carî vei orîndui prin plăși, carî porunci să le citești și celor ce ai orînduit prin plăși în județ, pentru căutatul slujbei, ca să le audă și să le înțelégă, și să nu se cuteze a încărca la mėsurátore cu cât de puțin pe cinevași, orî a âmbles cu alt-fel de cot, seaú cu coturî vechî din anîi trecuți, orî a face altă nedreptate vre-unuia cu vre-un fel de meșteșug, seaú a face nescarva cheltuelî pentru conace fără de plată, orî silă și răzvrătirî între locuitorî, că negreșit unul ca acela nu numai va întórce îndoit, ci încă se va și pedepsi strașnic, orî de ce tréptă ar fi. —1802, Septembrie 5.

Cod. XLVIII, fila 139.

Noi Caimacamî Tereî Romănescî.

1. Fiind-că pentru vėđuta greutate și neajungere a plăti lefile oștilor Impăratescî și a zaharelei cei trebuincioșe de hrana lor, în tóte chipurile făcėndu-se cuviincioșe chibzuirî, nici un mijloc altul nu s'au putut gási pentru óreș-care ajutor, spre ușurința acesteî greutateî, de vreme ce la sāraciî locuitorî birnicî nu au rėmas *tainat*, dupě atâtea și atâtea greutateî ce au suferit și au rėspuns pānă acum, și fiind-că pre cātă vreme se află oștirile aici în țeră, așteptānd plata lefilor, cu atât mai vėrtos se adaugă și se mai înmulțesce greutatea, de vreme ce și lefile se urmėză și se plătesc pānă în điaua ridicării și eșireî lor din țeră afară, și trebuincioșele zaharele pentru tainaturile lor curg necontentit pānă atunci; de aceea dară pentru acėstă de obște vėđută greutate a țereî, ce s'au întemplat întru acėstă vreme, cu sfat de obște s'au hotărît, ca întru acest următorîi an, cu lét 1802, să plătescā *vinăriciú câte 9 banî de vadră, nu numai locuitorî dajnicî*, ci și breslele privilegiate, adecă Postelnicîi, Nėmurile, maziliî, Cumpāniile, Cupețiî și toți cāti au cārți Domnescî de scutėla vinăriciului, afară numai din Tagma logofeșilor Divanului gospod și ai Visteriei și ai Divanului de la Craiova, și sameșiî și condicariî de pre la județe, carî toți cu fōie pre anume se vor arėta. Drept aceea, fiind-că vinăriciul locuitorilor dajnicî s'a vīndut deosebit, aceî cumpėratori au a-și căuta slujba dupě ponturile, ce li s'au dat pe la mānile lor, iar pentru împlinirea vinăriciului de la aceste mai sus căutate privilegiate bresle, se orīnduesce Tacildar la sud care mergėnd la numitul județ, să aibă a arėta porunca acėstă a Divanului la toți cei mai

sus numiți, dându-le în scire, ca să fie încredințați, că numai întru acest timp are a se urma la dênșii, acéstă plată a vinăriciului, fără de a rămănea ca un canon legiuit, ci pre anii viitorii are a li se urma și a li se păzi privilegiul lor întreg și nesmintit precum din vechime și până acum l'au avut; pentru care și nu este îndoială că și în-suși ei cunoscând acésta de față vędută peristasis, ce s'au întemplat, se vor aręta cu tótă osirdia la darea acestuî ajutor care este și numai pentru urnirea acesteî greutăți cu care se face rădicarea și scóterea afară din țeră a tuturor oștirilor, rămăind țera și toți de obște în liniștea și odihna lor cea d'înteiú, să aibă dar orînduitul tacsildar a urma ponturile ce mai jos se arată»

Aci urméză ponturile ca mai sus, însă se suprimă pontul 4, asemenea acele cu numerele 6 și 7. Art. 8 de mai sus devine 5.—1802, Septembre 28.

Cod. XLVIII, fila 147—148.

Acéstă dispozițiune întocmită de Căimăcămie la 5 Septembrie 1802, prîmesce o modificare prin pitacul căimăcamiei din 28 Septembrie, în acel sens, că sunt supuși dărei vinăriciului, pe 1802 și adaosului de 4 bani, brestele privilegiate: postelniceî, némurile, mazilii, cumpaniile, cupeții și toți căți au cărți domnesci de scutelă vinăriciului.

Dar boerii divaniți se scutiră și de astă dată, cu tóte greutățile, ce constată că erau pre țeră și nu numai pre dênșii, ci pre tótă boerimea de la o l-altă, care a îmbrăcat caftan.

*

Un venit al țerei care suferea scădere era acel al vămilor mari, adecă de la hotare, în urma următoreî împrejurări: neguțetorii lipscani introduceau în țeră marfă de Lipsca și Viena fără de vamă, sub pretext că au mai plătit odată acea marfă, dar au scos marfa din țeră în timpul răsvrătirei.

Căimăcămia nu găsesce alt mijloc, decât să céră Mitropolitului o carte de blăstem *anonimos*, adecă nu pre numele unui anumit neguțetor, ci generală, pentru toți acei cari ar âmbra cu viclenie să păgubescă pre vameși de dreptul lor. Acéstă dispozițiune este din 7 Septembre 1802¹.

1. Noi Caimacamii Țerei Romănesci

Iubitorilor de Dumneđeu, Sfințiilor vóstre părinților Episcopoi ai Argeșului și Buzăului, fiind-că vameșiî Carvasaralelor au dat jalbă, arętând că unii din negustori scot marfă nouă din lăuntru de Lipsca și de Viena și cu pricină că este din cea veche, care o avuseseră aici și acum în răsvrătire o duseseră

Nu mai puțină scădere s'aŭ adus vămilor și din faptul că s'aŭ acordat diverse concesiuni la sudiți și mai ales la sudiții rusești. Așia cu pitacul de 4 Septembrie 1802, Caimacamii poruncesc neguțătorilor încărcăți cu vama carvasaralei Domnesci, «ca pentru banii ce aveți a lua vamă după mărfuri de ale neguțătorilor sudiți ai Rusiei, să nu le faceți supărare cu a plăti banii vamei toți de odată, ci *al-lehesapu* să aveți a lua plata banilor vamei pre mărfurile lor, netăind socotela cu densesi, până ce se va da cea desevirșită hotărîre»¹.

Cu toate aceste scăderi, nisce neguțători, greci cea mai mare parte, afară de Toader Ciocan, care după nume se pare a fi fost român, primesc asupra lor vama, care o ținuse până la Iunie 1802 Marco, oferind peste suma de 26 mii de lei, cu care fusese arendată vama, încă suma de 1.000 de taleri de fie-care trimestru. Acestă dispozițiune se ia la 15 Septembrie 1802, cu retroactivitate pre lunile Iunie până la Septembrie².

Cu toate dificultățile financiare ale țerei, avaturile funcționarilor continuă ca în vreme bună.

După ce s'aŭ adaos vinăriciul, apoi cu pitacul Caimacamilor din 1802 se asigură armașului venitul din *pêrpêr*, adecă dreptul de a lua de fundul de bute și de fundul de puțină de stejar, câte 12 bani și de fundul de puțină de brad, bani 6.

În situațiunea grea financiară a țerei, puțin se putea cere de la Caimacami în folosul culturii publice. Deacă ei scutesc, prin excepțiune biserica și școla de la Agiesci de plata vinăriciului³ nu este atât un act doveditor, că boerimea din Divan iubea școla, ci căci moșia Agiesci era a lui Beizadea Grigore Suțu. Nu erau încă siguri boerii din divan,

în lăuntru, âmbălă a păgubi pre vameși de drépta plată a vamei și cerură pentru acésta a se da o carte de blăstem, spre descoperirea adevărului; a căroră cerere fiind cu cale, scriem Sfințiilor vóstre, ca să se dee o carte de blăstem anonos asupra acelora ce âmbălă cu viclenii ca să păgubescă vameșii de dreptul lor, spre a se citi prin biserică, pre la locurile unde vor avea vameși bănuială.— 1802, Septembrie 7.

Vel Logofêt Gheorghe Mavrocordat, Vel Vistier Radul Slătineanu.

Cod. XLVIII, fila 142.

1. Cod. XLVIII, fila 145 verso.

2. Cod. XLVIII, fila 143.

3. Veđi cod. LXVIII, fila 141, din Septembrie 1802.

că nu se vor mai întorce Suțulesci la domnie, deci făcură asemenea concesiune, nu școlei, ci lui Beizadea Suțu.

*

Singurele măsuri, interesând țera, luate de Caimacamii, în timpul interegnului dintre Alexandru Suțu și Constantin Ipsilante, sunt cele următoare:

a) Rînduirea lui Nicolae Molnar doctorul, ca medic al Craiovei, prin pitacul Caimacamilor din 8 Septembrie, 1802¹.

b) Dispozițiunile luate în 8 și 26 Septembrie 1802 cu referință la podurile seaă pavelele Bucurescilor².

Prin pitacul de la 5 Septembrie, Caimacamii ordonă epistaților rînduiți asupra podurilor, să repare str. Șerban-Vodă, fiind-că pre acolo va fi după obiceiul intrarea noului Domnitor Constantin Alexandru

3. Noi Caimacamii Țerei Românesci

Cinstite Dumnéta biv vel spătar Costache Caliarh Vechilule al Căimăcăniei Craiovei, facem în scirea Dumitale, că Nicolae Molnarul Doctorul, ce aū fost până acum aicea la Craiova, aū rămas să fie tot el doctor al politiei aceea, cu această orînduială, adică, ca să nu pretendiriscă lăfa de la casa Răsurilor, ci are să se mulțămescă numai cu lăfa cea obișnuită, care are a lua din venitul Huzmeturilor, pentru ca să fie sciut Dumnétale și Dumnélor, celor-l-alți boeri de aicea, a nu lipsi a înscința.—1802, Septembre 8.

Iosif Argeșanu, Gheorghe Mavrocordat Caimacam, Manolache Crețulescu Vornic, Constantin vel Vistier, Constantin Știrbeiu vel Vornic, Radu Slătineanu, Manolache Grădișteanu.

Cod. XLVIII, fila 141.

4. Noi Caimacamii Țerei Românesci

Dumnéta Frate Agă, Vornice al politiei și Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud Dâmbovița, fiind-că acestea mai jos numite *felurimi* sunt trebuinciose pentru meremetul podului Șerban-Vodă, pre unde este să fie bună-venirea Măriei Sale lui Vodă, scriem Dumnévóstră, ca cu din locuitorii politiei și din locuitorii satelor de pre imprejurul Bucurescilor, să faceți aceste trebuinciose *felurimi*, și făcându-le teslim la mânilor Epistaților ca și podarilor, să li se plătescă de la numita casă, însă una sută care tufă po parale 10, două-deci care nuele vlăjai po parale 25, două-deci care nuele de împletit po parale 20, cincî-deci care gunoiu po parale 5, și cincî-deci care paie po parale 25.—1802, Septembre 8.

Gheorghe Mavrocordat, vel Vistier Filipescu.

Cod. XLVIII, fila 142.

Ipsilante¹. Caimacamiî ordonă să se astupe gropile a nu se întembla vre-o primejdie și unde va fi mijloc, a se drege cu podine și unde nu, să se pue tufă, moloz de fărământură de cărămidă și alte mijloce, ce veți găsi Dumnévóstră mai inlesnit să faceți, ca c'un ceas mai înainte sa se dirégă²;

c) O circulară către toți Ispravnicii de județe ca să indemne pre țeranî a face arături de tómnă³.

1. Cod. XLVIII fla 141.

2. Noi Caimacamiî Țerei Românesci

Cinstiților Dumnévóstră boerilor Ispravnicî ot sud. Dâmbovița, întrégă sănătate va poffim; ați vęđut Divanul insciințarea ce ne faceți pentru podinile ce s'aũ făcut rinduială de aici la județ Dumnévóstră, ca să se taie de podinari pentru trebuința podurilor Bucurescilor, cum că prețul ce este rinduit a se plăti podinarilor pentru o podină, adecă adusă aici în Bucuresci este po tal. doi și un ort; iar stăpânii pădurilor în care sunt a se tăia aceste podini, facu cerere de la numiți podinari a le plăti pentru una, câte tal. trei și patru și cu acéstă arętafi Dumnévóstră că nu se póte face sęvęřire cu implinire de rinduiala podinilor, fiind prețul ce'l cer stăpânii moșiilor cu mult mai mare, decât prețul ce este rinduit a se plăti podinile aici, și cereți pentru acęsta poruncă în ce chip să urmați; la care și răspundem Dumnévóstră, că aceste podine cu care se fac podurile politiei tot-deauna și în tótă vremea s'aũ făcut și cu din pădurile aceluî județ, și nici odată nu s'aũ plătit de la epitropia obștiei la podinari podina cu mai mult decât po tal. doi și un ort, nefiind acęsta ca un fiat rinduit, ci un preț obicnuit, care și cu riza-pazar așa le vind locuitorii aceste podini, și în tótă vremea de când se taie aceste podini în pădurile județelor, nici odată nu s'aũ dat hotărită poruncă în chip de Nart la stăpânii pădurilor, ci tot-deauna s'aũ învoit podinari cu stăpânii pădurilor, și așa s'aũ făcut implinire de trebuinciosă podină; decî acum când de la nici un alt județ nu ni se arată vre-un fel de discolie la facerea implinirei rinduelei podinilor, cu mirare ne este a vedea numai de la Dumnévóstră insciințare cu cererea de răspuns în chip de a se orîndui Nart, cu cât să se plătescă copaciî la stăpânii pădurilor? lucru ce nu s'aũ obicnuit, nici s'aũ urmat altă dată într'atată sumă de anî până acum, a se pune Nart la păduri mōnăstiresci, seaũ măcar a verî căruî sęrac, ci dar precum s'aũ urmat orînduiala acęstă până acum, așa să urmeze și de ađi înainte. Acęstă și fiți sănătoși Dumnévóstră.—1802, Septembre 26.

Dositeiũ al Ungro-Vlahiei, Dimitrie Banu, Gheorghę Mavrocodat, Radu Goleșcu, Constantin Goleșcu, Șerlat Campineanu.

3. Publicațiũ la 17 județe, la Ispravnicî și la Caimacam a indemna pre locuitorî la arături de bucate.

Noi Caimacamiî Țerei Românesci

Cinstiți Dumnévóstră boeri Ispravnicî ot sud. . . vę facem în scire, că acum în tómnă, sciți că este vremea arăturilor de bucate, și fiind-că Măria sa

d) Următoarea poruncă către Aga oraşului, în interesul siguranţei şi liniştei publice, în copriinderea următoare :

Dumnéta frate vel Aga, fiind-că mulţi din cei ce se află fără de nici un căpătēiă âmbilă înconjurându-se pre uliţele Bucurescilor purtându-se în caiafet de deliū şi de galeongiū, cu arme asupra-le, scriem Dumitale că îndată după primirea acestui piţac, numai decât să orînduesci Dumnéta zapciî Ageşci, ca prin strigare de pristav pre uliţe şi pre la răspântiile politiei în mahalale, să se publicuiască şi să se dee în scire tuturor de obşte acéstă straşnică poruncă, că afară din cei cari sunt la ogécal Tufeccibaşei şi la Dumnélui Deli-Başa-Beşliagasă, şi la vre-unul din Dumnélor fraţi veliţi boeriî, care să fie sciutişi şi cunoscutişi, nimenea altul nu este slobod a se purta în Caiafet de deliū seaū de galeongiū, nici a avea armă asupraşi, căci câţi din aceştia se vor mai găsi de acum înainte purtându-se întru acest fel de Caiafet, seaū avênd armă asupraşi fără de a fi legat la vre-un ogéc, acela să scie cu hotărîre că nu numai de caiafet şi armele sale are a fi jammaiandisit ci şi străjnică pedépsă are a cerca ca un următor împotriva porunciî. — 1802, Septembre 16.

Asemenea pitace s'aū făcut şi la Spătărie, Agie şi Bas-Beşliagasă.

Trebue să recunoscem că nu era uşor de administrat ţeră în condiţiunile în care se găsea pe la 1802 Ţera Muntenescă, ocupată de oştiri străine şi obligaţi fiind boeriî administratori de a fi fórte atenţi ca să nu sufere pre sudiţii puterilor străine şi mai ales ai Rusiei. Chiar şi în Bucuresci, Caimacamii nu aveaū să pregătéscă numai intrarea noului Domnitor, ci să îngrijéscă de Hasan Paşa şi de al sēi. Ca să

prea Înălţatul nostru Domn pururea îngrijesce şi voiesce îndestularea şi binele locuitorilor, iată într'adins Divanul vă poruncesce, ca să aveţi a îndemna pre locuitori de obşte a se sili, şi a se osîrdui la acéstă fieşte-carele, spre a-şi face adecă cu îndestulare arăturiile sale, ca la un lucru ce este însuşi folosul şi binele lor, când din mila lui Dumneđeū şi vremea este bună, unde rămâne numai la silinţa omenescă de a se osîrdui fieşce-carele fără de lenevire, şi cu bucurie a câştiga rodurile lor, ca nu numai hrana cea trebuinciosă peste an să-şi o aibă cu îndestulare, ci să le şi prisoséscă de a se câştiga, şi a se dobândi însuşi pe sine-şi, şi de a se mângâia din folosul muncēi lor. Drept aceea să puneţi să se citéscă cartea acésta întru auđul tuturor, şi de altă parte fiind-că acésta este tréba cea d'intēiū a ţerei, adecă lucrarea pământului, şi seménaturile bucatelor de a fi îndestulare, vă poruncesce dară Divanul ca şi pre cei leneşi să-î îndatoriţi, şi pre toţi să-î faceţi a se osîrdui în faptă de a-şi face acum în vreme şi cu îndestulare arăturiile lor, avênd Dumnévóstră îngrijirea acesteî jalbi cu tótă silinţa fără de lenevirea, precum poruncim mai sus, ca la un lucru de mare trebuinţă şi folositor obşteî, de care şi cerem pliroforie de la Dumnévóstra cu înfiinţarea adevérată de urmare. — 1802, Septembre 27.

indestuleze pre Măria Sa Înălțatul Hasan Pașa, Caimacamiî ordonă lui Aga în 14 Septembrie 1802, să deșerte hanul ce se ȳice al Filipescului și hanul ce' l ține Harabagi Bașa până în douē cēsuri, pentru ca aceste hanuri rechiziționate, de la proprietarii lor să servēscă de grajduri Măritului Hasan Pașa¹.

CAP. XXVI

Moldova la 1800.

În volumul VII al publicațiunei nōstre istorice, am adus istoria Moldovei până la ultima lună din anul 1799, sub domnia lui Const. Alex. Ipsilante Voevod.

Secolul al XIX-lea se deschide pentru Moldova tot sub domnia Principelui Constantin Ipsilante. Acēstă domnie se întinde până către finea lui Iunie 1801². Data acēsta se pōte documenta cu documentul

1. *Noi Caimacamiî Țerei Romānesci*

Dumnēlui vel Agă, fiind-că este trebuință de grajduri a se pune hații Măriei sale, Înălțatului Hasan Pașa, scriem Dumnēlui, primind pitac, acesta să aibă a deșerta hanul ce se ȳice al Filipescului, cum și hanul ce' l ține Arabagi Bașa, în care aceste douē hanuri să pue caiții Măriei sale și până în douē cēsuri negreșit să facă Dumnēlui urmarea acēsta. — 1802, Septembrie 14.

Iosif Argeșiu, Caimacam Goleșcu, Stirbeiū, Cămpineanu, Sătineanu.

Cod. XLVIII, fila 142.*

2. Noi primim data lui Drăghicē, rezemāndu-ne pe un document din colecția Hurmuzachi (Tom. II, supl. I, pag. 211), care ȳice, la data de 10 Iulie 1801, din Constantinopole, că: «Principele Valachiei a fost mazilit și că primul dragomān al Porței a fost pus în locul aceluia.»

D-l Xenopol de asemenea pune domnia lui Ipsilante numai până la 1800 (veđi Istoria Romānilor pentru gimnasia. Iași, pag. 161). Repet, nu încape în-doială, și acēsta o probēză și seria de documente din domnia lui, că data esactă este 1801.

Măzilirea acestui domn în 1801, sfērșitul lui Iunie, (Eronat afirmă și d-l N. D. Popescu, că numai la Octombrie 1801, începe Alexandru Suțu domnia sa, Calendarul pentru toți Romāni pe 1891), bine observă Drăghicē că au provocat-o schimbarea politicei din Țarigrad; cum a cădut influența Rușilor la Pōrtă și a isbutit cea franțuzescă de aū mazilit, despre Michail Suțu grăesce Sebastian, generalul frances, de brigadă, care trecu în 1801 ori 1802, din Valachia trāmīs la Constantinopole cu o misiune de Napoleon I, consul (Veđi Hurm. tom. II, supl. I, pag. 287).

300 de la pagina 211 din Hurmuzachi, cu data de la 10 Iulie, stil nou 1801, care spune că: Principele Ipsilante al Valachiei (erore: în loc de al Moldovei), a fost deposedat și primul Dragoman al Porții pus în locul lui. Cu erore d-l Xenopol, în tomul V, pag. 326 al Istoriei sale, pune Domnia lui Constantin Ipsilante în Moldova numai până la 1800, ca și Laurian în Manualul său, ediția 1873, pag. 651.

Am adus în tomul nostru VII, o serie de documente din domnia lui Constantin Ipsilante în Moldova. În anexele acestui volum, lectorele va mai afla o serie de documente, cari aci nu le mai aducem, neschimbând întru nimic judecata ce am formulat deja asupra Domniei lui Constantin Ipsilante.

În locul lui Constantin Ipsilante e numit Domn, precum vedurăm, pentru Moldova Alexandru Suțu.

Alexandru Vodă Suțu era fiul lui Nicolae Suțu Draco. D-l N. D. Popescu afirmă că acest Domnitor fusese crescut la Paris¹, dar nu ș'a documentat aserțiunea. Mai dice d-l N. D. Popescu, că Alexandru Suțu era om cu cunoscințe și număra ca amici o mulțime de oameni politici ai Franciei. Iarăși nedocumentată aserțiune. A avea ca secretar de stat pre Belleval și a fi scris odată lui Talleyrand, după găsirea cu cale a lui Belleval, nu însemnă a fi fost în legături de amicie cu mulți oameni politici ai Franciei.

Mai afirmă ușurel D-l N. D. Popescu, că Alexandru Suțu dobândise Domnia Moldovei, grație influenței ambasadorelui frances. Istoriceste este falsă și această aserțiune a nuvelistului român. Noi scim documentat, că Alexandru Suțu dobândise, ajutat de banii lui Calimah socrul său, postul de Dragoman încă din anul 1799².

Și mai scim, că despre Alexandru Suțu, Constantin Stamati scria la Paris, că 'l crede puțin afecționat pentru interesele Franciei, pre când, din contră, Michail Suțu, care dedese probe de asemenea afecțiune, fusese exilat la Tenedos, ca amic al Francesilor.

De altmintrelea, de puțin temeiul era amiciția Fanarioților pentru oricare din puterile europene, căci ei înainte de toate erau amicii lor proprii. Am văzut bunăoară pre Alexandru Calimah scriind entusiaste scrisori în sensul politiceii francese. Când momentul i se păru potrivit ca să-și întorcă fața zîmbitoare spre altă putere, l-am văzut pre același Domnitor, insolent cu reprezentantul frances din Iași, Tarrand.

1. Calendarul pentru toți Români pe 1891, pag. 82.

2. Vezi corespondența lui Constantin Stamati din 19 Aprilie 1799.

Acesta ȃice lui Calimah, sa asculte de reclamaȃiunile Franciei, iar Voda respunde :

Le temps est passée ou j'etais dans l'obligation d'acueillir vos demandes.

Parrant. Prince, ce temps peut revenir, ne l'oubliez pas.

Voda. Ah! pour lors, je reviendrais encore moi aussi!

Tota purtarea Domnilor fanarioȃi e minunat caracterisata prin acest respuns al lui Calimah.

Intru cat Alexandru Suȃu justifica, prin purtarea sa, afirmaȃiunea lui Stamati, ca nu era partisan al Franciei, o vom vedea mai departe.

*

Despre domnia lui Alexandru Suȃu, domnie atat de scurta, betranul Dragici nu gasesce decat vorbe de lauda ¹.

D-l Xenopol ² mai cu temeiu decat betranul cronicar, critica cu aspre cuvinte acesta domnie.

In adever, ori cat de scurta a fost ea, a nemulȃmit adanc ȃera de la o l-alta. Nu-i vorba ca nemulȃmirea acesta a ȃerii o inȃteȃi i intrigele consulului rusesc, caci venirea la tronul Moldovei a lui Alexandru Suȃu era in tot cazul o momentana lovitura data la Constantinopole influenȃii muscalesci. Aceste intrigi mpinsera pre boeri sa trimita arzuri la Constantinopole «pentru reutaȃile lui».

Asa socotim noi, ca Alecu-Voda Suȃul Dracache, caruia Zilot ne spune ca i-a remas porecla de *romano-mahos*, n'au meritat acest nume prin faptuirile lui, cari n'au fost nici mai miserabile decat ale altor fanarioȃi, nici mai de lauda, i ca urgia cu care l'au considerat Moldovenii, provenea mai mult din intrigele muscalesci, forte puternice la data acesta in ambele Principate. Intervenirea unor note diplo-

1. Veȃi Istoria Moldovei tom. II, pag. 64.

Draghici, narand scurta domnie a lui Alexandru Suȃu, ȃice, ca «au venit in lai i au apucat franele carmuirei cu mare inȃlepciune i blandete, hotarindu-se a apera drepturile fiesce-caruia pamentean cu sfinȃenie i ȃera sa o aduca in cea mai buna stare, in cat poporul inȃreg se simte fericit cu acesta domnie, chiamandu'l parintele patriei», (p. 64, T. II).

Dora de i-a luat titlul de *Pater Patriae*, ca Augustii Cesarii Romanii, mai nainte de a fi facut nimic pentru patrie, caci alt-fel nu pricepem cum in cate-va luni de Domnie a avut timp sa faca ȃerei atata bine, cat sa merite a *posteriori* acest titlu! Dovada ca, ori care fi-vor fi fost bunele intenȃiuni ale noului Domn, el n'avu timp sa le realizeze, este ca nsuii Draghici nu citoza nici o anumita fapta.

2. Tom V, pag. 341.

matice ale consulului rusesc din Iași către chiar Alexandru Suțu, note cari în 1802 critica aspru cărmuirea țerei Moldovei de sub această Domnie, probază că Rusia urmăria alte scopuri decât de a protege pre țeranii seaă boerii Moldoveni. Făptuirile consulului rusesc din Iași erau în legătură cu interesele politice ale Rusiei în Orient în față cu Franția.

Tratatul de alianță semnat de Turcia cu Rusia la 23 Decembre 1798, coalițiunea a 2-a contra Franciei, din 1799 Ianuarie, deduseră, precum vedurăm, o mare influență Rușilor pre lângă Pórta otomană.

Profitând de situațiunea excepțională a influenței lor la Constantinopole, cum și de rebeliunea lui Pasvantoglu, Rușii caută în anii 1800 și 1801 cât mai mult să devină arbitrii sorților ambelor Principate române. Deacă Stamati, încă în Noembre 1799, scria lui Reinhard, ministrul relațiunilor externe din Paris, că Alexandru Suțu, care atunci devenise Dragoman al Porței, e un cunoscut al lui, încă din copilărie și că îl consultă în tóte afacerile importante ale serviciului său; deacă Stamati promitea Franciei să câștige pre Divan în favórea politiceii franceze, prin Alexandru Suțul Dragomanul¹, venirea la tronul Moldovei a acestuia, orî-cât Stamate îl cunósce, că *«nu prea iubesc pre Francesi»*², neîndoios că Muscalii au trebuit s'o vadă cu mare neplăcere.

De aci intrigele consulului rusesc din Iași, în contra lui Alecu Suțu și Dracache. Aceste intrigi nu vor întérđia să aducă căderea Suțulescilor din ambele Principate, precum mai departe vom vedé, dar vor aduce și ceva mai mult decât atáta: noúele angajamente ale Turciei față cu Rusia, din anul 1802, angajamente, cari daú Rusiei o noué confirmare a protectoratului său asupra Principatelor.

*

În domnia lui Alexandru Suțu în Moldova vedem pre un străin pre emigratul frances Luce Gaspar Belleval, devenind Ministru de externe seaă Postelnic. De sigur că această împrejurare n'a fost de natură a apropia pre Domnitor de Ruși, cari găsiră un noué motiv de a intriga pre boerii moldoveni în contra lui Alexandru Suțu. În Iunie 1802, acest Postelnic mare al țerei, merse, cum vedurăm, la Paris, cu recomandațiunea Domnitorului; călétoria acesta de sigur era o noué

1. Veđi Hurmuzaki, documentul 289, pag. 203.

2. Doc. 288, pag. 203.

Cu toate acestea, precum am văzut, Domnitorul Moldovei isbuti un moment, să împreune pre capul său, corónele ambelor Principate, in urma fugei din Bucuresci a unchiului său Michail Suțu.

Am văzut evenimentele in urma cărora Alexandru Suțu perde domnia Țerei Romănesci și e bucuros, că se póte întórce măcar la acea a Moldovei.

Puține luni mai domni Alexandru Suțu și in Moldova, căci in urma precipitatelor evenimente, care aduc sporirea influenței rusesci la Constantinopole, influență care nu va întérđia să se concretizeze prin un *hatihumaium* al Sultanului Selim al IV in favórea Principatelor, Alexandru Suțu este destituit urmându-ı Alexandru Moruz, care așa devine contimporan cu Constantin Ipsilante, Domnul Țerei Muntenesci.

Dăm in anexele volumului principalele documente cu referință la administrațiunea Moldovei sub Alexandru Nicolae Suțu.

Atragem atențiunea cititorilor noștri asupra actelor din note și in deosebi asupra hrisovului de la 20 Octómbre 1801, relativ la comerciú și bresle¹.

Constantin Alexandru Ipsilante dá la 1799 Decembre 1, hrisov pentru venitul Sfintului Spiridon din Iași.

Același Domnitor dá la Junie 1799, ponturile după care Ispravnicii ținuturilor aú să administreze.

1. Noi Alexandru Nicolae Suțu Vvd., cu mila lui D-deú, Domn al Țerei Moldovei.

Scriem Domnia mea la toți jidovii din tégul Vă facem scire că pre obiceii ce ați avut și mai înainte, am făcut Staroste pre unii dintre voi anume pre care Domnia mea am făcut milă și l'am ertat, ca să fie scutit pre capul lui, de toate dările și angăriile, fiind că se află la această slujbă, ca să vă păzescă dreptatea vóstră; decí, vă poruncim, să căutați întéii, să'l cunoșteți ca pre un Staroste, capu între voi, și să'ı dați cinstea ce i se cade, apoi și la cele ce va da învătăură din poruncile , prin porunca Ispravnicilor de ținut, să'l ascultați intru toate, căci care nu s'ar supune poruncei, pre unii ca aceia să se pedepsescă cu pravila legéi vóstre pre fieșce care după vina sa, și totă rinduéla stărostiei să păzescă și el pre orinduélă, și de toți de voi, să fie păzită. Intru alt chip să nu fie, acosta poruncim.—1801.

L. P. Gospod

Procit. *Vel Logofét, Iordache Canta.*

CAP. XXVII

Biserica sub Constantin Alexandru Ipsilante.

Să cercetăm acum în detaliu actele administrațiunii din această domnie a lui Constantin Alexandru Ipsilante, în ordinea în care ne-am deprins a face asemenea cercetare.

Cu toate dispozițiunile luate aproape sub toți Domnii din urmă și în deosebire sub Alexandru Ipsilante, dispozițiunii ce am adus în tomul nostru al șeptelea, pag. 15, hirotoniile continuă a se face abusiv pre o scară mare, așa că în curând ajunge tréba de reclamă acum iar contra abuzurilor pre care altă dată, în prima sa Domnie, au căutat să le stêrpescă Alex. Ipsilante. Așa sătenii de la Celari, Soleni și Ghizdaveți, cum și sătenii de la Apele vii de la Romanai, dau Domnitorului Const. Ipsilante următoarea petițiune :

«Cu lacrimi jăluim Măriei tale, că în satele noastre, tot ce'i fruntaș se află preot și diacon, care, milostive Dómne, la un sat se află câte 20, 30 și 40 de preoți și diaconi și se tot fac. Unii nici carte nu știu spre a putea sluji fără numai de frica birului se discolpser, și de vine în sat vre-un zapciú orí alt slujbaș și vede satul mare, socotesce că sunt mirení și nu avem credința la plângerea ce facem, orí pentru scădemént la dajdie, seau pentru podveđi i angarii și ni se pare, că destul ar fi cinci preoți cu 8 diaconi la un sat. Ci ne rugăm Măriei tale, să avem dreptate și feciorii de preoți i de diaconi să'i avem în bir că sunt fruntași și să ne dea și preoții și diaconi la podveđi și numai când va fi trebuința, câte unul să se hirotonisescă, și ce va fi mila Măriei tale.

Asupra acestei petițiunii, Constantin Alexandru Ipsilante pune rezoluția următoare :

«Cinstiților și credincioși boierii Domniei mele, Dumnéta vechilule al Căimăcăniei Craiovei și D-vóstră boierilor Divanului de acolo, veți vedea jalba acesta, care fiind în adevér așa precum ni se arată, dreptate au la plângerea lor; ci dar, strașnic poruncim, ca să scrieți Sfinției sale Episcopului de Rómnic de acesta, spre a'și da răspunsul: cu ce cuvint la un sat sunt câte 30, 40 preoți, i diaconi și preste atáta mulțime ce sunt, nu contenesce încă a hirotonisi și pre alții? Cât și D-vóstră, să aveți a face cercetare în fața locului la aceste sate, ca să vă pliroforisiți în adevér la fie-și care sat, câți preoți sunt și câți diaconi și câți feciori de preoți și câți de diaconi? Și să trimeteți

Domniei mele însciințare de adevărul lucrului pre larg și întrégă pliroforie, fiind-că aștept Domnia mea răspunsul Dumnévoastră pentru acésta¹.

Constantin Ipsilante este nevoit să provoce pre Mitropolit și pre Episcopi la păzirea nizamului hirotoniilor în mai multe rinduri. Așa la 1804, Februarie 22, Domnitorul scrie prelaților țerii următorul pitac :

Io Constantin Alexandru Ipsilant Vod.

Prea sfinția ta părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, 'ți facem Domnia mea în scire, că prin anafora Sfintiei tale, a părinților Episcopi și a Dumnélor boerilor de obște și prin hrisovul domnesc de întărire, s'aũ hotărit și s'aũ legat nizamul hirotoniilor, ca să lipsescă catahrisis ce se urma, spre a fi oprit să nu se pótă face într'alt chip, decât numai prin buiurdismă și pecete domnescă asupra anaforalelor ce se vor da de către părinții Archierei, după cercetarea ce se va face, unde va fi întru adevăr lipsă de preot la vre-un loc și de va fi ipochimenul aceluia ce cere a se preoți vrednic de darul preoției și fără de vre-o pricină de dajdie, care acésta bună orînduială ce s'aũ chibzuit de Sfinția Sfințiilor vóstre părinților Archierei și cu Dumnélor boerii, am lăudat'o și Domnia mea și asemenea am dat și domnescile nóstre porunci de urmare; auđim însă cele în potrivă, că pre tóte țilele și în tóte părțile se fac nelipsit hirotonii de preoți și diaconî, fără de a ni se face înteiũ arătarea trebuinței prin anafora și fără a se da buiurdismă sub pecetie domnescă, care aceste fiind cu totul împotriva acei cuviințioase rîndueli, care prin chibzuirea de obște a părinților Archierei și a Dumnélor boerilor și prin hotărîrea cu hrisovul domnesc s'aũ găsit cu cale de s'aũ legat și s'aũ întărit și de noi prin poruncile ce am dat. Iată într'adins scriem acest domnescul nostru pitac, cu hotărîre, ca nizamul acela să se păzescă negreșit și fără de nici o strămutare și poruncim, ca unde va fi vre-o lipsă întru adevăr de preot și de la alte biserici de aprópe și din prejur, unde se află de prisos preoți și diaconî, nu va fi mijlocul a se împlini locul unde este acea lipsă și trebuință, prin jalbă după orînduială să se arate la Domnia mea și după cercetare, dovedindu-se că este în adevăr trebuință și că ipochimenul acela este slobod fără de nici o pricină și arătându-mi-se piin anofora arhierescă și vrednicia ipochimenului de darul preoției, *inteiũ intru ale sciinței de invățatură* și ale vețuirei lui, cât și intru vrăsta lui, după orînduiala canónelor Apostolesci, se va buiurdisi prin pecetea Domniei mele și așa să se hirotonisescă, iar într'alt chip de se va găsi, se va urma negreșit hotărîrea aceea ce este legată, precum arătăm mai sus, a se lipsi de darul preoției și a se da la orînduiala lui, împreună cu locuitorii mirenî dajnici ai țerii. Drept aceea, ca să nu se pricinuiască nici vre-o desfrânare în pricina hirotoniilor, se

1. Cod. XXXVII, fila 180.

cuvine ca *inşivă Sfinţiiile vŃstre, părinţilor Archierei*, să o cereţi şi să o îngrijiţi, acesta a se păzi şi a se urma negreşit şi nizamul acesta, *tol. pisah gd.*— 1804, Februarie 22¹.

De puţină isbândă a trebuit să fie îndreptarea abuzurilor în biserică prin hirotonie, căci în 1806, Iulie 15, silit se vede Domnitorul să reînviască pitacul către Mitropolit, cu referinţă la abuzul hirotoniilor, constatând că iar a venit tréba acésta la cea de *catahrisis*, adecă abuz :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Prea sfinţia ta părinte Mitropolit, sciinţă este prea Sfinţii tale, că pentru *rîndul hirotoniilor* preoţesci, încă din lét 1797, în vremea ceî dintéiū domnie a tatăluî nostru Domn Alexandru Moruzi Vvd., după arétarea ce s'aū fost făcut atunci prin însăşi anafora o prea Sfinţiiei tale de catachrisis ce se urma de la o vreme încóce la tréba hirotoniilor, prin anafora obştéscă şi prin hrisovul Domniei sale de întărire s'aū întocmit hotărită orînduială, nu numai în ce chip are a curge hirotoniile, ci şi cât plocon avea să dea acel ce se va hirotonisi diacon şi preot, a căruia hrisov cuprindere vĕđendu-o Domnia mea, a fost dată poruncă, prin domnescul nostru pitac, a se urma în tocmai, fiind însă, că atât din multele jălbĭ ce ni s'aū dat de către însişĭ ceĭ hirotonisiţi, cât şi din alte însciinţări ce ni s'aū făcut, avem plioforie întrégă că tréba acésta a hirotoniilor, aū venit iarăşi la cea dintéiū catahrisis ce se urma, pentru că ceĭ ce se hirotonisesc n'aū o îndestulată sumă de bani, încât unii sunt siliţi a da mai mult şi preste puterea lor, ca să dobândească darul preoţiei, din care acéstă pricină se întemplă de se hirotonisesc *mulţi şi din ceĭ ce nu sunt vrednici*, şi pentru acest fel de netrebnice mijlóce cu interesuri de banĭse înmulţesc hirotoniile fără de trebuinţă şi fără de nici un cuvĭnt, pricinuindu-se cu acésta obştiei locuitorilor mireni, însărcinare şi nedreptate, fiind-că rămâne numai asupra-le răspunderea şi împlinirea datoriilor ţerei; pre lângă acésta vedem iarăşi împotriva nizamuluĭ multe hirotonii se sĕvĭrşesc fără de a se face către Domnie vre-o însciinţare, seau anafora, după orînduiala nizamuluĭ; decĭ fiind-că nu suferim Domnia mea a se urma mai mult acest catahrisis, ca împotrivoriuū ce este sfinţelor canóne şi lucruri neprimite bisericĕi, spre a câştiga adesea cine-va darul preoţiei prin dare de bani, de aceea dară, poruncim, ca prea Sfinţia ta împreună şi cu iubitorii de Dumneđeu Episcopĭ, adunându-vĕ la sfânta Mitropolie, să vedeţi rĭnduiala ce s'aū întocmit prin mai sus đisul domnesc hrisov şi de veţi socoti că este trebuinţă a se mai adăoga şi altele niscaiva cuviincióse mijlóce, spre mai bună întocmire şi pază orĭndueleĭ acestor hirotonii, să arĕtaţi

1. Cod. XLIX, fila 148.

Domniei mele prin anafora, ca prin porunca noastră să se pue tréba acésta la straşnic nizam, spre a lipsi cu totul catahrisis ce aũ fost, și spre a se urma negreșit rînduiala aceea ce prin sfatul și chibzuirea de obște este întocmită și prin hrisovul domnesc este hotărîtă și întărită.—1806, Iulie 15. ¹

Poruncă ce s'aũ dat pentru hirotonie :

Dumnévóstră Ispravnicilor aĩ județelor, veți vedea jalba acésta, pentru care după poruncile ce aveți date urmând, să cercetați de este într'adevăr lipsă și trebuință de preot la acésta biserică? de nu sunt preoți de prisos la alte biserici dinprejur, de unde să se pótă implini trebuința ce va fi? De este Grămăticul acesta fără pricină de dajdie, orĩ aicea la acel sat saũ să fie venit de la alt sat? și de este jalba acésta cu cererea a toț satul? să însciințați Domniei mele.—1804, Martie 7. ²

Hirotoniile sėvirșite preste Dunăre nu sunt admise, nici recunoscute de valabile. Se face o excepțiune în favórea unui preot, care se întórcé de preste Dunăre în patrie, cu întreg satul de Románi, emigrați acolo altă dată «din trecuta resmeriță».

Écă actul relativ :

Prea Înălțate Dómne

Pentru acest preot Ioan, am însciințare de la protopopul plășei, că fiind de némul lui de aci, din pământul țerei, din trecuta resmeriță cu Nemții aũ trecut cu părinții lui preste Dunăre și acolo căsătorindu-se s'aũ hirotonisit, iară acum trecénd poporaniĩ lui din țera turcescă, de la satul Găgăciul aũ venit și el după dênșii, unde s'aũ aședat cu locuința la numitul sat Caravanitu, sud Olt, ce este pre moșia Dumnélui biv vel Vornic Manolache Grădișteanu, unde și biserică aũ făcut Dumnélui; decĩ fiind-că nu aũ trecut de aici să se hirotonisescă în eparhie străină preste canoanele pravelei, ci din resvrătirea vremei, trecénd poporaniĩ lui în pământul țerei, aici aũ venit și el ca păstor după oĩ, nu se vinovățeșce a fi oprit de slujba preoției lui; pentru care se va da luminată porunca Măriei Tale, a nu fi supérat ca ceĩ călcători de canónele pravilelor, după care i se va da și de către noi voie a sluji cele preoțesci acolo la poporaniĩ lui, iar nu întru altă parte.—1804, Iulie 3.

Iosif Episcop de Argeș.

-
1. Cod. XLVII. fila 257.
 2. Cod. XXXVII. fila 35.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

După pliroforia ce ni se dă printr'acéstă anafora, poruncim la toți câți se cuvine, ca preotul acesta Ioan să fie nesupărat, după cum se coprinde mai sus. — 1804, Iulie 3¹.

*

Tot despre biserica sub Constantin Ipsilante.

Marele cutremur ce mai sus am amintit, a ruinat multe biserici. Constantin Ipsilante, a avut grijă de restaurarea unora din ele încă din luna Noembrie 1802².

Biserica Crețulescu fusese închisă, fiind crăpată, dar după o nouă cercetare găindu-se că nu este pericol, Domnitorul dă pitac de re-deschidere în 7 Noembrie, 1802³.

1. Cod. L, fila 148.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod. i gospod.

Cinstit și credincios boerule, Dumnéta biv vel Vistier Golescule, fiind-că Dumnéta ești prahticos la ale binalelor, te orînduim, Domnia mea, să mergi la mănastirea Sfîntul Gheorghe nouă, luând împreună cu Dumnéta și din meșterii lămnari și zidari, cari aș sciință bună, ca să veți însuși zidirile cele de cutremur rămase smintite, care trebuiesc de a se acoperi spre a se putea sluji sfînta leturghie; asupra căroră acestora să faci Dumnéta o dréptă prețuire prin foae anume, ca cu câtă sumă de bani se pot sevîrși acestea și să aréți Domniei mele în scris prin anafora,—*tolico pisah gospod.*—1802, Noembrie 26.

Cod. XLIX, fila 9.

*3. Pitac la Mitropolie ca să slobódă a sluji Sfînta Leturghie la biserica Crețulescilor.**Io Constantin Alexandru Ipsilant Vod. gospod. Zem. Vlahiscoie*

Prea Sfîntia ta Părinte Mitropolite, fiind-că pentru biserica Crețuleștilor, care după pitacul nostru ai poruncit Prea Sfîntia ta preoților de acolo ca s-o aibă închisă, pentru temerea de vre-o primejdie a stricăciunei ce s'au făcut cubeli din cutremur, dau Dumnélor boerii Crețuleșci pliroforie, cum că partea aceea a zidirei ce este cu bănuială vor surpao, și că biserica este fără grijă de a se putea face sfîntele slujbe într'insa spre închinăciunea norodului și iaș asupra Dumnélor, cum că nu se va întempla nici o primejdie; poruncim dar, ca să dee prea Sfîntia ta voie și slobodenie a se deschide numita biserică și a se sevîrși într'insa sfîntele slujbe, *tol. pisah.*—1802, Septembrie 7.

Cod. XLVIII, fila 149.

În interesul religiunii se mută ziua târgului de la Râmnicul Vâlcei¹.

Mai eată în ordine chronologică acte cu referință la biserică, din timpul Domniei lui Constantin Ipsilante:

I. La 2 Ianuarie 1803, dă hrisov pentru schitul ce se numesce Spirea «ca să 'și scutască o băcănie și o pivniță de aprópe de lângă schit, de fumărit

1. *Prea Înălțate Dómne*

Cu prea plecata scrisóre însciițăm milostivirei Înălțimei tale, că aici în orașul Râmnicului fiind obiceiū a se face târg odată în săptămână, în ziua Duminecei, de apururea rămân atât negustorii ce 'și fac alișverisu cu veri-ce fel de mărfuri, cât și locuitorii ce se adună la acest târg, desfintele și Dumneșcesile slujbe, cari se sevîrșesc într'acéstă zi mare, grăbindu-se fieș-care să se afe mai înainte de eșirea bisericei, cine cu ce are de vîndare, pentru care inșiși negustorii viind acum în simțire de acest lucru fără de orinduală care este vătămător sufletului, deobște deteră către noi acéstă deosebită jalbă, rugându-ne fórte, ca să facem cunoscută cererea lor Înălțimei tale spre a te milostivi Măria ta a li se strica prin luminată porunca Măriei tale târgul acesta din ziua Duminecei și să se mute în altă zi slobodă, ad: Marți, arătându-ne, că cu acéstă mutare a târgului și de cele folositoare ale sufletului își vor putea căuta și de alișverisușul tuturor de obște nu se vor sminti, nici Cămara domnescă nu se va păgubi cu plata vămei; făcend și noi cercetare cu amăruntul de acéstă a lor cerere de este cu cuviință și cu voia tuturor de obște, ne pliroforisim că echiar pentru al sufletului folos obștesc și deosebit de cei ce se negustoresc, cei-l-alti toți căți se află locuitori, de veri-ce tréptă, primiră; nu lipsim dar după datoria cea netăgăduită, care avem, a o face cunoscută milostivirei Înălțimei tale, embericlisând și chiar a lor jalbă, spre mai bună pliroforie și împreună cu dênșii și noi fierbinte ne rugăm, cei plină de totă milostivirea fire a Măriei tale . . . care este revărsată asupra tuturor de obște, de a fi primită, ca pentru suflet folositoare cererea, ce fac; iar anii Măriei tale de la Dumneșeu să fie mulți și fericiți.—1803, Februarie 15.

Ai Măriei tale prea plecați slugi, *Constantin Otetelișani, Paharnic.*

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gosp. Zem. Vlahiscoie

Cu cale este în adevăr anaforoa ce ne fac Ispravnicii județului Vâlcea și primită cererea negustorilor și acelor-l-alti locuitori, pentru care și poruncim Dumnelor Ispravnicilor, ca să schimbați ziua Duminecei, spre a se face târgul acesta Marți, făcend sciută porunca acéstă la toți din vreme, ca să scie fieș-care în ce zi au a se aduna, dară și acesta să faceți *Dumnévóstră cunoscută la toți, că Domnia mea, pentru ca să mērgă fieș-care la sfinta biserică Dumneșească, după datoria creștinăscă, spre a 'și face închinăciunea și a asculta sfinta leturghie o facem acéstă schimbare, iar nu pentru ca să aibă Dumineca beții și alte netrebnicii.*—1803, Martie 12.

de căminărit, de vamă, de vin domnesc și de ort vătăjesc și băcânia să nu se supere nici de Bacalbaș, nici de alte dări ce vor fi prealte băcâni, cum și un cuptor de pâne ce are lângă acea băcânie să fie nesupărat de dările ce dau alte cuptore . . . » Poruncim Domnia mea «voue, Fumarilor, Căminarilor, Vameșilor, Vătașilor de cărciumari, i Bacalbaș, i Vătași de brutari, toți să aveți a vă feri de această băcânie, i pivniță, i cuptor.»

II. La 29 Ianuarie 1803, ordonă restaurarea după cutremur a zidurilor din jurul mănăstirii Radu Vodă :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod. gospod Zem. Vlahiscoie

Cuvișe Arhimandrite și Egumene al sfintei mănăstiri Radului Vodă, fiind-că răposaii aceia ctitorii, cari au zidit această sfântă mănăstire, au îngrijit de au lăsat și venituri de acareturi îndestulate, ca nu numai să ție pururea în buna rînduală cele întocmite, ci mai vârtos la vre-o întemplantare de stricăciune să se dregă și să se facă zidirile ei la loc, spre a fi tot-d'a-una în starea lor, încă de a se face de la dênsele și câte o facere de bine de hrană și ajutor, spre a avea adică sufletesca pomenire aceia pentru care s'au ostenit de au făcut acestea sfinte mănăstiri și le-au înzestrat cu îndestulate acareturi de venituri; cu cât mai vârtos se cade acum, după întemplantarea cutremurului ce au fost, din care s'au stricat toate zidirile de prin prejur ale acestei mănăstiri, a pune totă silința și a nu zăbovi dregerea și facerea lor la loc; pentru acea dar, iată întra'adins și poruncim Domnia mea, ca să faci începere de toate cele trebuincioșe ale lucrului și din veniturile mănăstiresci să iconomisești cu osirdie și cu silință de a drege și a face negreșit toate cele stricate la locul lor, spre a ți se cunoșce în faptă cu acesta buna iconomie și osirdie care ești dator de a o arêta acum la această întemplantare, *tol. pisah gp.*— 1803, Ghenarie 29.

III. La 14 Februarie 1803, rînduesce Egumen la mănăstirea Căscioarele pre Arhimandritul Macarie, fără să mai amintescă de recomanțațiunea Mitropolitului. Cu aceștia pitac rînduesce un Logofet de Divan care să instaleze pre noul Egumen : Ocașune de bacșiș bun pentru logofetul instalator !

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod. gospod Zem. Vlahiscoie

Find-că la mănăstirea Căscioarele din sud Vlașca am orînduit Domnia mea Egumen pre Arhimandritul Macarie în locul Arhimandritului Neofit ce au fost până acum; iată după obiceiul orînduim pre Logofet de Divan

carele mergând împreună cu numitul Egumen la mănăstire să-l așeze și să citească în auzul tuturor părinților, poslușnicilor și robilor mănăstirei, deosebită cartea Domniei mele ce s'au dat la mâinile Egumenului, făcându-i Teslim toate lucrurile mănăstirei, de care făcând două catastihе asemenea iscălite, unul să-l încredințeze Egumenului, iar altul să-l aducă aici în păstrare. — 1803, Februarie 14. ¹.

IV. La 20 Februarie 1803, reînnoesce influintelui boer Nicolae Brâncoveanu hrisovul cu privilegiile acordate bisericei din grădina acelu boer ².

V. In 6 Martie 1803, Domnitorul ordonă boerilor : marele Ban Dumitrache Ghica, marele Postelnic Iordache Mavrocordat și marele Vornic de țera de sus Golescu, să se constituie în comisiune, să cerceteze starea în care se află mănăstirile de preste Olt, al căror venituri s'au consacrat spitalelor pentru ciumă, fiind-că Domnitorului 'i-au venit informațiuni, că atât mănăstirile, cât și localele din jurul lor, se află în cea mai proustă stare și ruinate. Domnitorul țice, că vèrul seù, actualul Domn al Moldovei, Alexandru Moruz, când au consacrat venitul acestor mănăstiri pentru spitale, n'au înțeles să lase mănăstirile în ruină, ci să se dee pentru spitale numai prisosul veniturilor :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta vel Bane Dumitrache Ghica și Dumnéta vel Postelnice Iordache Mavrocordate și Dumnéta vel Vornice de țera de sus, Golescule, facem Dumnévóstră în scire, că pentru ca să ne pliroforisim de starea și chivernisirea în care se află mănăstirile acelea de preste Olt, două, adecă care s'au fost întocmit prin hrisov, ca din veniturile lor ce vor prisosi de la fie-care an preste cheltuelile cele trebuinciose, să se ajutoreze cele de aici spitaluri mari, ce s'au zidit pentru vremi de întemplantare a năprasnicei bólei de ciumă și una care mai în urmă s'au fost întocmit a fi ajutor la orfanotropie, din porunca Domniei mele s'a făcut cercetare cu obraze rînduite trâmise la fața locului, ca să vadă urmarea orînduelilor bisericesci a sfintelor slujbe în totă starea lor în care se vor fi aflând într'adevèr și să însciințeze Domniei mele, cu bună adevèrire ; de unde ne-au venit aceste însciințări, atât de la Dumnélor boerii Divaniți dimpreună cu Dumnélui Caimacamul, cât și de la însiși orînduiții din fața locului, cari prin chiar vederea lucrurilor, au făcut cercetare în fața locului, la fieșce-care

1. Veđi cod. XLIV. fila 25 și 26.

2. Veđi cod. XLVII, fila 56 verso.

mănăstire, însoțit și cu alte jălbi și taciruri adevărate de știința stărei fieșce-căreia mănăstirii, de la mulți împrejurași ai părții locului, care iată pre toate le dăm, ca să le vedeți și să le citiți Dumnevóstră; unde și cu multă mahnire am fost auzit, că acele ce odată se afla laudate mănăstirile țerei, împodobite cu adunare de părinți sihastru și lucrători neîncetat de slujbele Dumneșeșci, cu tótă cuviincioșă rinduială și podóbă bisericescă, cum să vie la acéstă próstă stare, în cât nu numai dintru ale lor lucruri și avere, să fie lipsă și risipă, ci și inșeși sfintele acele biserici, cari sunt locașuri prea sfinte ale celui prea înalt, și în care necurmat se sêvrșă sfintele slujbe a înfricoșatelor Dumneșeșci taini, acum unele sunt închise și pustiite, iar altele adăpost seaș umbră dobitócelor, ca nisce grajduri? precum pentru tóte veți vedea Dumnevóstră din inșeși înștiințările ce făcu orînduiții cercetători, care cu sufletele lor și în frica lui Dumneșeu arată cele ce însuși cu ochii lor au vêđut, urmare cu totul nesuferită la o creștinescă stăpânire și în adevăr vrednică de jale, și împotrivă chiar și la însăși întocmirea acea a hrissovului, în vreme ce și de au făcut cu bun cuget Domnia sa prea iubitul nostru văr Alexandru Moruzi Vvd. cel de acum Domn al Moldovei, hotărîrea aceea, ca să se ajute spitalurile de obște de la aceste mănăstiri; dar Domnia mea am vêđut hrissovul ce l'a fost dat Domnia sa, și nu numai nu se strămută nimic din orînduelile ce se cade a avea aceste mănăstiri, ca nisce locașuri Dumneșeșci, ci încă și scrie chiar, ca apururea și în tótă vremea să se fie în bună stare și orînduiala lor, adecă și părinții călugări să se afe în mănăstire cu orînduiala lor, ce s'au întocmit, și la sfintele biserici să se urmeze neîncetat rinduiala sfintelor slujbe nelipsit, și podóba lor cea cuviincioșă, ca a unor locașuri Dumneșeșci să se păzescă de apururea, acareturile și zidirile să se îngrijescă de a fi în starea lor fără de a se lăsa la vre-o derăpânare, și venitul ce va prisosi preste împlinirea acestor trebuincioșe cheltueli mănăstiresci, pe fieșce-care an să se dee la trebuința cheltuelilor spitalurilor mari de ciună, ce sunt zidite aici; vedem însă cele cu totul împotrivă la aceeași hotărîre, din pricina acestor arendași ce au numire de Epistați, aducând aceste sfinte locașuri Dumneșeșci la atâta catahrisis; care nefind, precum am đis, nici cum suferită să ajungă până la acest hal, iată poruncim Dumnevóstră, ca adunându-vă la un loc și citind și înțelegând cu luare aminte la înștiințările cercetătorilor tacirile și jălbile ce ne-au venit de la obștea părții locului și cu sufletescă fierbințelă chibzuind Dumnevóstră nizamul ce se cuvine de îndreptare, să faceți Domniei mele arêtare în scris, prin anafora. *tol co pisah gd* —1803, Martie 6.

Vel Logofet.

VI. La 19 Aprilie, 1803, Constantin Ipsilante ordonă Mitropolitului, ca Mercuri sêra, să se facă rugăciuni în tóte bisericile, iar Joi diminêța.

1. Cod. XXVI, 32—33.

osfeştanie în livedea Mitropoliei, de faţă cu mósştele sfîntului Dumitru, pentru-ca Dumneđeş să trimită ploî, preste semênături :

Pitac către Mitropolit pentru osfeştăniî.

Prea Sfinţia ta părinte Mitropolit, fiind-că rugăciunile către milostivul Dumneđeş sunt cuviincióse în tótă vremea a se sêvirşi de la norod, cu cât mai vêrtos într'o vreme ca aceea când pămêntul şi tóte ródole pămêntului per de secetă, şi aũ trebuinţa de plóie ; pentru aceea poruncim să daţi Sfinţia ta porunci, ca Mercuri sêra să se facă deniî cu litaniî la tóte bisericile de obşte, iar Joi diminêţa să se facă osfeştanie, iar cu litaniî, cu toţi arhereiî şi preoţiî, în livedea sfînteî Mitropoliî, unde să se pogóre şi mósştele sfîntului Dimitrie, cum şi alte sfinte mósşte şi icóne, /ca să se facă de obşte rugăciuni fierbinţi către milostivul Dumneđeş, cerênd îndurare cu a trimete plóie spre adăparea acesteî uscăciuni, pentru crescerea ródelor pămêntului, care sunt de hrana omenéscă şi a tot dobitocul, unde şi Domnia nóstră indeletnicindu-ne vom veni înşine, *tol co pisah gd.*—1803, Aprilie 19¹.

VII. La 23 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante dă hrisov de miluirî schitului Poiana-Mêrului din Rômnicul-Sărat, recunoscêndu-l de *stavropighion*, independent de părinţii episcopi, afară de casurile dogmatice, când atunci va putea să se cerceteze numai de Mitropolitul. În acest schit hrisovul constată, că trăesc sihastrî, nu numai români, ci şi ruşi :

Hrisovul schitului Poiana-Mêrului

De vreme ce sfîntul şi dumneđeescul schit, ce se numesce *Poiana-Mêrului*, din sud slam-Rômnicu, la care se cinstesce şi se prăznuesce hramul Nascerea prea sfînteî stăpâneî nóstre de Dumneđeş născôtóreî şi pururea fecióreî Maria, unde locuesc părinţii sihastrîi *Români şi Ruşi*, care schit este făcut de sfinţia sa părintele *rêposat stareşul Vasile*, adecă atât din fraţi Domni cât şi din Arhiereî şi de alţi pravoslavnicî creştini s'aũ aferosit vase cuviincióse, cărţi şi alte sfinte odóre şi tótă podóba schitului, care în trecuta vreme s'a fost întêmplat de aũ ars de tot, şi iarăşi s'aũ făcut din ajutorul şi mila cinstitorilor de Dumneđeş creştini, cu cele cuviincióse schitului, care în starea ce se află acum, este cu totul tot cuviincios schit de trebuinţa fraţilor sihastrîi ce locuesc într'însul. Dară sciindu-se, că binele este pururea zavistuit şi vrăşmaşii binelui, nu se părăsesce de rêtăţi prin ceî ce se află unelte primitóre ca să zăticnescă binele şi folosul sufletesc ; drept acea dară, de vreme ce din pronia a tot stăpânitorului Dumneđeş, ne-am învrednicit a fi oblăduitoriî acestui prea luminat schit al Țereî Romănescî, pre lângă tótă purtarea de grije ce avem asupra supuşilor, în tot chipul, ne nevoim, ca şi

1. Cod. XLIX, fila 44—45.

sfintele lui Dumnezeu locașuri, atât acum în zilele noastre, cât și mai în urmă, cu pravilnicésca lor orînduială să se afle în liniște, de vreme că cei ce locuiesc într'însele sunt aceia care au lăsat viața acésta cu turburări, și petrec viață îngerescă și mai pre sus de lume, și cari neîncetat se află rugători către Dumnezeu, pentru Impărați, pentru Domni și pentru toți pravoslavnicii creștini; care acest schit sfînt al părinților acestora ce s'au numit mai sus, unde acum este stareț și purtătoriu de grije cuviosul Arhimandrit Matei Ieromanah, au avut acest privilegiu și legătură, cum și milele ce mai jos se cuprinde, atât de la frații noștrii Domni de mai înainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la cei-l-alți frați Domni din urma Măriei sale, precum din hrisóvele Domniilor sale ce le-am vădut Domnia mea, ne-am pliroforisit. Adecă acest sfânt schit să fie nesupărat și nesupus undeva, slobod și *stavropighion*, și nici de cum să nu se supere de către părinții Episcopii, ce după vreme vor fi, nici de către alte obraze, cu vre-o schimbare de Egu-men, a intra om strein, între ei spre răsvătire, nici cu vre-o înstreinare a ceva din cele aforisite schitului, măcar cu ori-ce, afară din orînduiala schitului, după canónele cele pravilnicești ce le au de la starețul lor, măcar de s'ar și părea în vederea orî-cuî, că ar fi mai bine, căci că sunt cu greșelă cuge-tele omenești, ci să fie în pace și liniște despre toate cele turburătoare și zăticnitore spășaniei lor, afară din stricarea vre-unei dogme, care acea cum se va simți, atunci de însuși prea sfinția sa Mitropolitul, cercetându-se și dovedindu-se se va îndrepta, iar alt niminea, nici cu un fel de mijlocire să nu se amestece. Iară milele schitului acestuia sunt aceste: adecă pre tot anul să iae 12 cojóce, 12 bucăți de aba négră, 12 perechi cisme, 24 oca unt-de-lemn, 60 oca de tămăie; pentru care aceste să li se dea taleri una-sută-cinci-deci de la Visteria domnescă, pre tot anul, la ziua Sfîntului Gheorghe; vinul ce vor face în viile schitului, apărat de vinăriciú, stupii de dijmărit pe drepte bucate ce vor avea, cum și liude 39 scutiți, cu cari să se ajutoreze și să se chivernisescă părinții sihastrii la trebuințele ce au, adecă: unii să dea grâu, unii malaí, i porumb, alții brănză și urdă, alții pescari, să aducă pește pentru hrana părinților, iar alții poslușnici la chili și darvari; însă fiind că acest schit se află la loc de munte, și părinții călugărași ce locuiesc într'insul sunt la multă stenahorie și lipsă, fiind loc strîmtorat de nu pot a se hrăni, care schit fiind-că are o vie în sud slam-Râmnic, dată danie de la unii alții după vremi, și cu vinul ce se face într'acésta vie, să ajutereză atât schitul la cele trebuinciose preste an, cât și părinții călugărași. Măria-sa părintele Domniei mele, întru a doua domnie a Măriei sale, s'au milostivit de au mai adaos încă liude 21 scutelnici, preste liude 29 ce'i avea mai d'inainte ca să aibă pogonași la acésta vie, cărora făcendu-li-se cercetare de către Ispravnicii de județ ómenilor ce 'i-au fost avut găsiți și li s'au dat și pecetluirile domnesci la mână, cari acești scutelnici fiind că sunt pururea

în slujba părinților călugărași și a sfintului schit, ori când și ori în ce vreme, după trebuință se va întembla a pune și a se orîndui și asupra scutelnicilor mănăstirești și boeresci a da și ei la Zaharele, seaș cară cu boiș, seaș vre-o orînduială de cai, seaș ori alt ce fel de orînduie și potvedî vor eși, aceștia și atunci să nu fie superați și nimeni să nu îndrăznescă a le face vre-o cerere; precum și de la ocna Slănic să iae pre tot anul bolovanî sare o sută; prin care hrisove ce are sfîntul acest schit se dă totă volnicia celor ce cu ajutorul lui Dumneș se află ctitori la acest sfînt schit, Dumnelor cinstiți și credincioși boeri ai Domniei mele biv vel Ban Dumitrache Ghica, ce este ctitor și Epitrop, i casa Dumnelui răposatului Nicolae Dudescu biv vel Logofet, i boerilor Cărloveșci și Niculeșci, cari ori când se va întembla a se supera acest sfînt schit, atât de Episcopi, după vreme, aș pentru schimonosirea orînduiei ce are acel schit și părinții sihastru, seaș pentru aședarea altui Egumen în potrivă, a înșreina ceva de ale schitului cu nume de păstrare, nici cum acești ctitori să nu îngăduiască și când nu va fi înțelegere numai din cuvînt, atunci prin scirea prea sfînșiei sale Mitropolitului, să dea jalbă la dregători, ca nici cum obiceiș să nu se facă; căci de va fi trebuință de păstrarea odórelor, ctitorii, ca nisce mai doritori fiind și pentru sufletele lor, mai bine le va păstra și le va pune la locul lor. Decî de vreme, ce într'aceș sfînt schit locuiesc părinții sihastru, ce-șî petrec o viață ingerescă și mai pre sus de lume, cari neîncetat sunt rugători către Dumneș pentru toți pravoslavnicii creștinî, și mai vertos după evlavia ce avem și noi, cum și pentru mai bună stavropighicescă tocmelă; am înnoit și am întărit și Domnia mea, acestă legătura și aședămîntul ce are sfîntul schit, cât și tóte milele ce se cuprind mai sus, ca să i se păzescă nestrămutat. Adevirim hrisovul acesta cu însășî credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd, i cu a prea iubișilor noștrii fiș: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheórghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori puind și pre Dumnelor cinstiți și credincioși velișii boeri ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrachi Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheórghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Constantin Stirbei vel Logofet de obiceiurî, Pan Cămpineanu vel Logofet de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al Obștirilor, Pan Creșulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al Politiei, Pan Iordachi Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Goleșcu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger și Ispravnic, Pan Istratie Goleșcu vel Logofet de țera de jos. Scriindu-se hrisovul acesta la anul de la zidirea lumei 7341, iară de la nașcerea Domnului și mântuitorului nostru Isus Hristos 1803 Aprilie 23, la întâiul an al Domniei noștre, aici, în scaunul Domniei mele, Bucureșci.

VIII. La 29 Aprilie 1803, Domnitorul acordă schitului Găvanul, 6 liuđi, ómeni străini, fără pricină de-dajdie.

IX. Tot în 23 Aprilie 1803, Domnitorul dă hrisov mónăstirei din Focșani, cu hramul Sf. Ioan Botezătorul, cea zidită de Grigore Vodă, acordându-i diverse miluiri:

Hrisovul mónăstirei Sf. Ioan Botezătorul.

Sfintei și Dumneđeescei mónăstiri din orașul Domniei mele din Focșani, care este făcută și înălțată din temelie de răposatul Grigorie Vodă, unde se prăsnuesce hramul Sfintului Prooroc și înainte mergătorul și Botezătorul Ioan și cuviosului Egumen chir. . . . și tuturor părinților călugări câți vor fi locuitori la această sfintă mónăstire, ca să aibă milă de la Domnia mea, vinăriciul din poporul Gurbovi, Tamboești, Bordești, Căndești, Dragoslăveni și Tirnești sud. slam. Rómnic, câte două bani de vadră și părăpărul după obicei, însă Egumenul la vremea vinăriciului să aibă a'și orîndui omul său, ca să ămble împreună cu vinăricerii Domnești, să scrie vinăriciul dintre aceste popore și făcând două catastihe asemenea unul ca altul, unul să rămână la vinăriceri, iar altul să'l iae omul mónăstirei, după care să-și iae mónăstirea partea pre deplin, câte două bani de vadră și părăpărul.—Așiđderea să aibă sfînta mónăstire milă de la Domnia mea, de la ocna Telega, mertic de sare pre an. bolnavi trei sute, să aibă a lua părinții călugări această sare la vreme când iaș și alte mónăstiri și să o încarce de la gura oanei, să o ducă să o vîndă măcar ori-unde, fără de vamă, și de către vameși să aibă pace; și iar să fie sfintei mónăstiri, milă de la Domnia mea, trei cărciune în oraș în Focșani, spre a se vinde vinul mónăstirei, scutite și de alte orîndueli; așađderea să aibă a ține liude 50 de ómeni străini fără de pricină de dajdie, pre cari găsindu-i din străinătate după adevărîța ce va aduce de la Ispravnicii județului, să li se dee și pecetluirile Domniei mele, spre a fi în pace și nesuperați de tóte dăjdiile și orînduelile câte va eși pre an în țera, ca să pótă fi de poslușanie și ajutorul mónăstirei, atât de la frații Domni de mai 'nainte și de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la cei-l-alti frați din urma Măriei sale. Drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneđeu și pre noi cu Domnja acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostivit Domnia mea de am înnoit și am întărit milele acestei sfinte mónăstiri, ce se coprink mai sus, ca să i se păzescă nestrémutat, adevérind hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori punênd și pre Dumnélor cinstiții și credincioși boeri cei mari ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țera de sus, Pan

Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeiŭ vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Manolache Manul vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Goleescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanul vel Sluger și Ispravnic, Istratie Crețulescu vel Logofăt de țera de jos; și s'a scis hrisovul acesta la înteiul an dintru înteia Domnie a noastră, aici în scaunul Domniei mele în București, la anii de la Nașcerea Domnului nostru Isus Hristos. — Lét 1803, Aprilie 23.

Cod. XLVII, fila 180.

X. La 28 Aprilie 1803, Domnitorul dă mănăstirei Radu Vodă reinnoit hrisov de miluiri și de privilegii:

Hrisovul mănăstirei Radului Vodă de milele ce are.

Sfintei și Dumneșcescei mănăstiri Radu Vodă de aici din orașul scaunului Domniei mele București, unde se cinstesce și se prăznuiesce hramul prea sfintei și nedespărțitei Troiță, și cuviosului Arhimandrit și Egumen acestei sfinte mănăstiri chir ca să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea să aibă a lua vinăriciŭ din dealul Lupescilor de lângă București, câte două bani de vadră cu părpărul dupe obiceiŭ, i din dealul Vălenilor ot sud Muscel câte patru bani de vadră și părpărul; osebit să aibă sfinta mănăstire scaunele de tăiatul cărnei câte vor fi într'acel deal al Vălenilor, însă pre moșia mănăstirei, venitul lor să fie al mănăstirei; și iar să aibă a lua sfinta mănăstire de la cei ce vor fi având vii pre moșia mănăstirei, otaștina pământului după obiceiŭ din 20 vedre una vadră însă pentru otaștină, vin să iee iar nu bani; așiderea să aibă sfinta mănăstire întru stăpânire toate părțile de vii din dealul Vălenilor sud Muscel, ce sunt pre moșia mănăstirei, fiind volnici Egumeni acestei mănăstiri a le da la alți ori căruia va vrea să le lucreze, și să dea scrisorea cuvioșiei sale fieșce-căruia, cu care scrisore viind aici la Domnia mea să i se facă cartea Domniei mele a stăpâni nestrămutat și încă vor fi nesupărați de pogonărit trei ani, până vor lua rōda dintr'acele vii, însă acesta o đicem pentru viile ce vor fi părăgină mai din-nainte, iar cari vor fi părăginit mai din urmă seaŭ din răsărit să aibă sorocu de trei ani, și cari nu vor veni întru acest soroc să le lucreze, atunci seaŭ să se urmeze și pentru acestea ca și pentru cele-l-alte după cum se cuprinde mai sus, a le da Egumenul ori-cui va vrea să le lucreze; încă să mai fie volnic cuviosul Egumen a orindui gărdurari precum sunt și într'alte dealuri, și ori ale cui vite le va prinde prin vii făcând stricăciune să le iee obișnuita glōbă, precum și alți gărdurari. Așiderea să aibă a scuti pre tot anul

oî 500 de oierit, drepte ale mănăstirei, cum și liuđi 20 poslujnici, să fie pentru tréba mănăstirei, cari să fie scutiți și apérați de tóte dăjdiile și rînduelele ver câte ar eși dela Visteria Domniei și de la cămara Domniei mele pre an în țéră, de nici unele val și supérare să nu aibă; asemenea și tégul ce este obicînit a se face la Văleni, sud Muscel, pre moșia mănăstirei, să nu aibă voie nici vameșii, nici alții a-l muta din locul lui obicînit, nici să se facă împrejur alt tég spre a aduce cădere acestui vechiú; să iee pe fieșce-care an și bolovanî de sare doue sute de la ocna Slănic; așiderea și mănăstirea Tutana de la sud Argeș, metoh acestei mănăstiri Radului Vodă să aibă milă de două-deci ómenî scutiți, pre cari să-i găsescă stréini din alte țéri, cărora făcënduli-se cercetare după orînduiala Visteriei, să li se dee și pecetlurile Domniei mele la mîni, spre a-i avea în pace și nesupérați ca să fie de poslușania sfintei mănăstiri; cari aceste mile unele le-aú avut sfinta mănăstire, vechi, altele s'aú adăugat în urmă de Domnia sa fratele Alexandru Moruzi și de Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisovele ce le vėđum, unul cu lét 1793, Iunie 12, și altul cu lét 1797 Septembrie 13, ne-am adevérit; drept acea învrednicindu-ne și pre noi domnul Dumneđeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țéri Romănesci, și dupe evlavia ce avem asupra sfintelor lui Dumneđeu locașuri, am bine-voit de am înnoit și am întărit tóte milele ce se cuprind mai sus. Deci la vremea vinăriciului să aibă sfinta mănăstire a orîndui om, ca de împreună cu vinăriceriî domnesci să scrie vinăriciul dintr'acest deal Văleni sud Muscel și făcënd două catastișe asemenea unul ca și altul, iscălite și de vinăriceriî domnesci și de omul mănăstirei, din cincî bani de vadră ce este să plătescă dajnicii să iee mănăstirea patru bani și pãrpãrul, împreună cu un catastih și să aducă toți banii la mănăstire, fără de a se amesteca vinăriceriî domnesci la banii mănăstirei și vinăriceriî domnesci să ice un ban de la vadră, ca să fie sfintei mănăstiri aceste milî de întărire și ajutor, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară și pre alți frați Domni, cari în urma nóstră se vor învrednici a fi oblăduitori acestei creștinesci țeri să bine-voiască a înnoi și a întări milele aceste, ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine să fie de alții în urmă ținute in seamă. Și am adevérit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd; martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele... *i proci*, și s'aú scris hrisovul acesta, la întéiul an dintru întéia Domnie a Domniei mele, aici în Bucuresci, la lét 1803, Aprilie 23, de Poenariu biv al 3-lea Logofét.

XI. La 6 Iunie 1803, aflăm hrisovul Episcopiei Argeș, pentru milele ce are :

Hrisovul Episcopiei Argeș de toate milele ce are.

De vreme ce Proorocul și pururea între împărați pomenitul prea înțeleptul Solomon, numai în umbra legei rezemându-se, făcu atâtea podobe casei Dumneșcesci a Ierusalemului și o dăruî cu atâtea daruri, ca să se păzescă într'ensul sicriul cu tablele legei Domnului, cu cât mai vîrtos noi cari suntem acum, cu mila Duhului sfînt, pravoslavnicî Domnî, se cade să ne silim din tot sufletul, ca să îndemnăm și să ajutorăm sfintele locașuri Dumneșcesci, întru care nu se junghie vite necuvîntătore, precum ôre-cînd acolo, ci însuși mielul lui Dumneșeu se jertfescce pentru viața noastră a tuturor; decî dar, înălțându-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țeri Românesci, bine am voit Domnia mea, din totă inima noastră, ca nu numai facerî de bine și ajutoruri să sêvêșim, din darul ce ni s'au dat, către sfintele mônăstiri, cari sunt cea mai de cinste parte a orașelor și podoba cea mare a acestei țeri și semnul cel prea arêtat al pravoslaviei să 'l împărțim după trebuința fie-căreia mônăstiri și după măsura stărei cea mare și mică; întru care mônăstiri și mai d'întêiu ale țerei Domniei mele, fiind și sfînta Episcopie a Argeșului, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul *Adormirea prea sfîntei stăpânei noastre de Dumneșeu Născetorei*, care este ca o maică la alte biserici ale eparhiei Argeșului și fiind-că acêstă sfîntă Episcopie încă mai de înainte de a se cinsti cu scaunul Episcopiei, ca o mônăstire din cele mari domnescă ale țerei, au avut mili Domnesci; iar cînd s'a aședat Episcopia i s'au mai adăogat și milele ca să se ajute, să 'și pôtă împlini trebuințele, după măsura și după cuviința, precum sunt și cele-l-alte sfînte Episcopii, cari mili sunt acestea, adecă: să iae pre fieș-care an de la Ocnele Domnesci cîte 500 bolovani sare la vreme ce iaș și cele-l-alte sfînte episcopii și mônăstiri; să scutescă și oî 1500 de oierit, să ție și liude 50 scutelnicî strêini, peste liude 50 ce are în *catastihul Visteriei*, pre care găsindu-î să 'î cerceteze Dumnêlor Ispravnicîi județului și fiind strêini cu adevêrat, să le dee adevêrința pre numele și chipul lor, după care să li se dee și pecetluiturile Domniei mele, spre a 'î avea în pace și nesupêrați de rîndul dăjdiilor; să fie și douê pivnițe scutite la Pitescî seaș la Argeș, cum și douê scaune scutite; așîșderea să aibă sfînta Episcopie și mila vinăriciului; ce au avut mai înainte, adecă din Dealul Ștefănescilor ot sud Muscel, cît ține cu Isvoraniî, i Valea Popii, care se începe acest popor din capul dealului de sus spre Valea Mare și merge până în poporul Cotmeni, în Dealul Ciocănescilor și despre Văleni se hotăresce Valea Beni cu poporul mônăstirei Radului Vodă, în care aceste popóre se cuprind aceste văi, i piscuri, ad: Valea Isvorani, Valea Poși, Cîsta Cîmpului, Leșcióra, Valea Ștefănescilor cu partea din Ciocănesci, i Valea Beni. Așîșderea și din Dealul Alimănescilor,

i Măicănescilor și Cranga ot sud Argeș, în care aceste popóre se cuprind aceste nume, precum le este cursul de rînd, ad : Cranga, Căzănescii, Ciutescii, Valea Sumaniî, Alimănescilor-de-jos, Alimănescilor-de-sus, Piatra, Scheiî, Burlușii, Chilamesci, Valea Giurgi, Țănculesci, Măicănesci, Dealul Strechiei, lângă Țănculesci. Așisderea și Dealul Soașul sud Vâlcea : Pre din dos cu mănăstirea Bistrița, câte două bani de vadră și părăul ; pentru care să aibă volnicie omul Episcopiei, ce se va orîndui, a âmbra împreună cu vinăricerii domnesci să serie vinăriciul dintr'aceste dealuri cu viile, i piscurile ce sunt numite mai sus și să facă două catastihe, asemenea unul ca și altul ; iar la stringerea banilor, adecă câte două bani de vadră partea Episcopiei și părăul după obicei, vinăricerii domnesci nici de cum să nu se amestece a pune mîna în bani, ci să 'i stringă pre deplin orînduitul Episcopiei, fără de numai ceî-l-alfi două bani de vadră și ploconul de nume să aibă a lua vinăricerii domnesci : care aceste mili le-au avut sfînta Episcopie, atât de la alți frați Domni, i de la Măria Sa părintele Domniei mele, precum din hrisóvele ce le vëdum am adevérit ; decî, după evlavia ce avem către sfintele lui Dumneđu locașuri, mai vërtos către acéstă sfântă Episcopie, ne-am milostivit de am înnoit și am adevérit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî : Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Nicolae Vvd., Gheorghe Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeriî veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan... iproci și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofët de țera de sus ; și s'au scris hrisovul acesta la înteiul an dintru înteiă Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la zidirea lumei 7311, iar de la Domnul Dumneđu și mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 6, de Răducanu biv al treilea Logofët.

Cod. XLVII, fila 126 și 127.

XII. Cu aceeași dată de 6 Iunie 1803, Constantin Ipsilante acordă mănăstirei Văcăresci chiar, zidită de Nicolae Alexandru Mayrocordat. Domnitorul recunósce continuarea epitropiei acestei mănăstiri constituite din marele Logofët, marele Spătar și marele Vistier.

Intre obligațiunile mănăstirei, decî a epitropiei, este, ca să mărite după Sf. Vasile în fie-care an două fete de boeri mari seau de rangul al doilea, cheltuind 200 de taleri.

Epitropia va mai rescumpëra în fie-care an pentru 100 taleri robi și cu 50 se vor îmbrăca sëraciî la serbarea Sf. Nicolae. Asemenea se vor da taleri 50 hrană la inchișiî din pușcării și 50 de taleri la sëraci, cari vreaü să se preoțescă, ca să'si cumpere cele trebuinciose ale preoției :

Hrisovul mănăstirei Văcăresci

Mărirea și lauda Domnilor celor pravoslavnică, măcar că și între alte faceri de bine de obște și deosebii la obraze și la locuri, cari au trebuință a lua și a se îndestula de către oblăduitor, este de laudă și de mare' cuviință, iar mai ales și mai cu deadinsul li se primesc laude și încoronări din bunătațile și facerile de bine, care arată către sfințele și Dumnezeuescele locașuri ce sunt ridicate și întemeiate de alți pravoslavnică Domni răposați, pentru ajutorul sfințelor și Dumnezeușcilor case ce sunt supuse sub multe nevoi ale întemplerilor ce sunt după vremi și pentru mângâiere vre-unor obraze, care au trebuință de milă, a cărora laudă nu numai întru această viață vremelnică și trecătoare petrece, ci înălțându-se cu mărirea ajunge și până la jertfelnicul cel mai pre sus de ceruri și văcutoriu fără de stricăciune; ci, dar și Domnia sa răposatul Domn Nicolae Alexandru Voevod din rișnă Dumnezeuască îndemnându-se au ridicat, au înălțat și au înfrumusețit sfânta și Dumnezeuiasca mănăstire întru lauda și mărirea prea sfintei și mai pre sus de fire Troițe, a unuia singur Dumnezeu, aproape de orașul București, unde se numește Văcăresci, care și înzestrându-se cu multe moșii, i dobitoce și cu venituri Domnesci, cu scule și cu odore, ca pre o mirésă laudată și văcuitoare, au închinat-o la prea sfântul și de viață primitorul mormint al Domnului nostru Isus Hristos de la sfânta Patriarhie a Erusalimului, cu hrisove și privilegiuirii ale Domniei sale, ca să fie sfintei mănăstirii tot-d'a-una nesupusă dăjdiilor, atât la Visterie, cât și la ale Cămării, scutindu-se de haraciū, de împrumutări de cal Domnesc și de ajutorință ce este pre boeri și pre mănăstiri și de toate alte dăjdii obicnuite și neobicnuite, ori cu ce nume se vor numi; și să scutescă toate viile de pogonărit, și vinul de vinăriciū, stupi i rămători de dijmărit, vite i cai de văcărit, pe drepte bucatele mănăstirei; și iar să aibă a ține din locul domnesc din București, un loc din sus de porța viei domnesci, în lung stâneni 30 și în lat stâneni 10, unde și pivniță de peatră au făcut, după cum toate acestea sunt date și închinare de Domnia sa, răposatul ctitor și încă să aibă sfânta mănăstire milă din vinăriciul domnesc, din *sud Saac*, de la vinăriceri ce vor fi, taleri 500; și de vreme ce acești 500 taleri vechi, cari era să-i iae din vinăriciul Săcuenilor, nu hotăra Domnia sa din ce deal să iae, ci pentru mai bună întemeiere și pentru ca să nu mai aibă sfânta mănăstire vre-odinioră de acea milă lipsă, au socotit Domnia sa și au orînduit ca să iae în toți anii vinăriciul din dealul de preste Cricovu domnesc, însă poporul văiei lui Seman care se începe din Dealul Loloștilor și merge în jos până în dealul ce se chiamă Valea Gardului dintr'acel județ al Săcuenilor, de la cei ce au obiceiū de plătesc vinăriciū domnesc, din dece vedre una vadră, plătindu-și vadră după obiceiū, cum plătesc și la Domnie, cu părăpărul și cu ploconul; și să aibă a lua de la Cămărași de ocne pre an pentru 500 bolovan. sare taleri 500, și 50 bolovan. sare ai mănăstirei

Tănganul, metohul mănăstirei Văcăresci, și mertic de sare ce lua mănăstirea Horezul hotărît și a orînduit Domnia sa în hrisovul de aferoticon, ca să fie preste tôte milele aceste, trei epitropi mari: vel Logofet, vel Spătar, vel Vistier care după vremi va fi între cele dregătorii, purtând grijă și îndreptând tôte cele trebuincioase ale sfintei mănăstiri, spre buna ocârmuire și chivernisire; și din milele ce scriu mai sus, afară de alte venituri ale mănăstirei, ce ar avea de pre moșii, de pre vii, i de la dobitoce, prin șcirea Domniei în toți anii, să se dea milă aici în București pre la creștinii ce au trebuință, pre an taleri 500, însă taleri 200 să se cheltuiască ca să se mărite două fete de boeri mari, ori de al doilea, sêrace și scăpătate, după Sfintu Vasile, mai nainte de lăsatul secului de păresimi, și taleri 100, iar în toți anii să se rescumpere robi, și taleri 50 să se facă îmbrăcăminte sêracilor împărțindu-se la praznicul Sfintului Nicolae, taleri 50 să se împartă iar la praznicul Sfintului Nicolae la obraze sêrace mai de cinste, și taleri 50 să se dea hrană celor închiși în pușcărie, adecă de sêptemână po taleri unul și 50 taleri la sêracii cari vor vrea să se preoțescă ca să-și cumpere cele trebuincioase ale preoției, având de grijă epitropiilor ce s'au ȃis mai sus, să păzescă aceste milii necontenit, și de se va întembla vre-odinioră an neroditori, ca să prisosescă din veniturile mănăstirei să se trimetă ajutor la sfinta mănăstire, iar acestă milă în toți anii tot să se păzescă necurmat; fiind și în urma Domniei sale întărite aceste milii de danie de Domnia sa Mihaiu Racoviță Voevod și de Domnia sa Constantin Voevod fiul Domniei sale Nicolae Voevod, cu hrisovele Domniilor sale, asișderea și Măria sa părintele Domniei mele prin hrisovul Măriei sale ot lét 1775, au întărit atât milele ce se arată mai sus, cât și alte milii au mai adăugat,—adecă în locul satului și moșiei *Soréi* de la care avea mănăstirea mult ajutor, fiind că s'au pustiit, să aibă liude 50, scutiți de tôte dijelele *têrei*; 1000—1500 oi de oierit să scutescă cu peceți domnesci, și să mai iae parte și din vinăriciul domnesc ce se lua pre sêma Cămărei domnești tot dintr'acest popor ce scrie, al Săcuenilor, iar cămara amestec să nu aibă nici de cum; i două pivnițe să scutescă de fumărit și de tôte alte angarii.—Asișderea al treilea ban din Vama Têrgului ce se face la Stelnica, i al treilea ban din Vama Têrgului Pătroi, orînduind și Egumenul omul sêu la tôte têrgurile ce se vor face acolo, păzind la obor împreună cu Vameșii, după cum pentru acêsta au vêdut Domnia sa și cartea Domniei sale Constantin Vodă Cehan; asișderea au mai avut milă orînduită de la rēposății Domni: a mai lua pre an, din vama domnescă a Oborului Têrgului de afară de al treilea ban, dar nici-odată nu s'au urmat acestă milă de la Oborul Têrgului de afară; în tôte hrisovele fraților Domni împreună cu cele-l-alte milii au fost cuprinse și acestea, iar Domnia sa fratele Alexandru Moruzi, prin hrisovul ce'l vêdum cu létu 1793, Maiu 8, vêdend că Vameșii oborului s'au înmulțit, i după ȃi ce merge se înmulțese, din care pricină nu pôte să dea Cămara domnescă atâta

milă, și așa mănăstirea se lipsi de acel ajutor și rămâne cu hrisovul fără a a nu lua nimic, aș socotit și aș întocmit a se da mănăstirei din numita vamă a Oborului Têrgului de afară pre tot anul câte talerî 1500, care banî să aibă a'î răspunde Vameșii la mănăstire preste suma cumpăraturei când se vor vinde vămile fără de a se scădea Cămara domnăscă, iar când nu se vor, vinde vămile, și se vor da în credință, atunci să răspundă Cămara domnăscă acești talerî 1500 la mănăstirea Văcărescî. Decî, acum după ce Domnul Dumneșu ne aș învrednicit cu Domnia acestei pravoslavnice Têri Romănescî, viind Egumenul cu jalbă la Domnia mea și arătându-mî hrisóvele fraților Domnî cu cuprinderea de mai sus, și făcându-ne rugăciune ca să înnoim milele și să înlesnim și darea banilor de la Oborul Têrgului de afară, căci Vameșii făcându-le obiceiul a plăti la sfêrșitul anului, îi scóte cu deciuiala, i cheltuială și cu alte scăđăminte, a căroră cerere primind'o Domnia mea, nu numai înnoim și întărim milele ce se coprink mai sus, a se urma întocmai, ci și pentru banii de la Oborul Têrgului de afară, hotărim, ca să'î plătescă Vameșii pre fie-care an în trei soróce adică: talerî 500 la đî înteiú de Ianuarie, i talerî 500 la đî înteiú de Maiú și alți talerî 500 la đî înteiú de Septembrie; poftim dar și noi pre alți frați Domnî, cari în urma nóstră se vor învrednici cu oblăduirea acestuî creștinesc scaun, să bine-voiască a înnoi și întări aceste milî, ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine în urmă să fie de alții în sémă ținute; și am adevărit hrisovul acestă cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Voevod, și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru Voevod, Dumitrasco Voevod, Gheorghe Voevod, Nicolae Voevod și Ioan Voevod, martorî fiind și Dumneșor cinstiți și credincioși boeri veliți aș Divanuluî Domniei mele *i proci*, și s'aú scris hrisovul acesta la înteiú an dintru înteiú Domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele Bucurescî, la aniî de la zidirea lumei 7311, iar de la Domnul Dumneșu și Mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 6. de Răducanu Poenariul, biv 3-lea Logofet, Condicarul Divanuluî.

Cod. XLVII, fila 105.

XIII. Cu data de 6 Iunie 1803, Domnitorul reinnoește hrisovul mănăstirii Archimandrituluî, zidită de Mateiú Vodă și închinată la mănăstirea Stavro Nichita din Sf. Munte. Printre acest document Domnitorul recunoște mănăstirei dreptul de a lua *intreială*, iar nu deciuială de la peștele ce se va pescui din balta ce posedă mănăstirea, între moșia Căldărușani și între moșia Mihaiú Vodă.

Acéstă *intreială* o iaú și alte mănăstiri, đice hrisovul și anume în banî de la 3 banî unul :

Hrisovul mănăstirii Arhimandritul de milele ce are.

De vreme ce prorocul și pururea pomenitul între împărați, prea înțeleptul Solomon, numai în umbra legii rězămându-se, făcut-au atâta podóbă

casei Dumnezeesci a Ierusalimului și o au dăruit pre ea cu atâtea daruri și prinose, ca să se păzescă într-nsa siciul cu tablele legii Domnului, cu cât mai vârtos noi, cari suntem acuma cu mila Duhului sfânt din Pravoslavnicii Domnii în lumina credinței se cade să o ajutăm și să ne silim cu tot sufletul spre ajutorul și întemeierea sfintelor lui Dumnezeu locașuri, care sunt semnul cel adevărat al credinței noastre, și care împodobesc politica acosta, întru care nu se junghe vite ne cuvântătoare, precum ore când acolo, ¹ci însuși mielul lui Dumnezeu cel adevărat se jefesce pentru viața cea vecinică și mântuirea noastră a tuturor, întru care puruiea neîncetat se proslăvesce numele său, și se face rugăciuni pentru Impărați, pentru Domnii și pentru toți pravoslavnicii creștini; drept aceea, atât pentru această pildă a prea înțeleptului Solomon și după altele multe, cât și după învățătura ce ne dă *proorocul* și împăratul David, care strigă cu mare glas grăind: « *Domne iubit-am podoba casei Tale și locul locașului mării Tale* » și iar « *rivna casei Tale m'au mâncat* », precum și pentru creștinésca datorie ce avem, pliroforisindu-ne Domnia mea pentru sfinta și Dumnezeesca mănăstire de aici, din orașul scaunului Domniei mele București, ce se numesce Arhimandritul, care este zidită și înălțată din temelie ei de reșosatul Domn Matei Vvd. și închinată la sfinta mănăstire Stavro Nichita ot Sfeta-gora unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul sfinților slaviților și întru toți laudaților Apostoli Petru și Pavel, care Mănăstire se chivernisesce și se iconomisesce de sfinția sa Arhireul Calinic Sevastopolios, cum că este lipsită de alte venituri și cu trebuință de ajutor Domnesc, bine am voit Domnia mea și printr'acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei mele, am dat și am miluit pre numita mănăstire, cu aceste mai jos arătate privilegiuri, cari le-au avut atât de la frații Domnii de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele nostru, prin hrisovele cele vedom, adecă; să iae vinăriciul din Délul Scheilor ot sud Saac, care are aceste popore anume, Buda, Dumbrava, Runceni, Călugărenii și Scheia, câte două bani de vadră, de la toți cei ce plătesc vinăriciul, pentru care acest vinăriciul al mănăstirei, la lét 1795, s'au întemplat pricină cu vinăricerii Domnesci, căutând vinăricerii a face alte numiri de vii noue, și a micșora poporele mănăstirei, și din porunca Domnescă făcându-se cercetare la fața locului de Pitarul Ștefan Ispravnicul județului și de Slugerul Vasilache, tacsildarul vinăriciului domnesc, unde arătând mănăstirea hrisovul Domniei sale reșosatului Ștefan Vvd. Cantacuzino, ot lét 7223, Maiu 15, și despre Tohanii arată și semne de unde și până unde, adică: din Crucea Tațalui, pe verful Rôtundului, pe marginea satului Tohanilor, pre drumul Varului și în jos pe drumul cel mare și vedându-se de către numiții boeri copriinderea și acestor popore, cum și semnele hotarelor, au cunoscut și au înțeles curat că și acele numiri și viile ce s'au sădit după vremi sunt în cuprinsul poporelor acestei mănăstiri, de unde tot-d'a-una au luat mănăstirea vinăriciul, care făcând anafora, încă de atunci s'au întărit de Domnia sa fratele Alexandru Vodă Muruzi

ca să iae mănăstirea vinăriciul pre deplin, după care asemenea s'au urmat în toți anii de rind; așisderea să iae din toate aceste numite popóre și gărdurăritul și părăpărul, la care gărdurărit măcar că în anii trecuți s'au fost întins ómenii armașesci, la unul dintr'aceste popóre, de s'au amestecat a lua gărdurăritul, dar prin cercetare la fața locului s'au făcut îndreptare, de au rămas gărdurăritul din numitele popóre iarăși mănăstirei, ca un vechiū venit ce l'au avut și l'au luat tot-d'a-una, iară cei-l-alți câte două banī de vadră sunt ai mănăstirei Grigoriu ot Sfeta-gora, și un ban al mănăstirii Proții de la Țarigrad; decī fiind-că vinăriciul dintr'aceste popóre, gărdurăritul și părăpărul este cu totul mănăstiresc, neavând vinăricerii Domnesci a face, de aceea poruncim: ca la aceste popóre să nu aibă a se amesteca vinăricerii Domnesci întru nimic la aceste popóre, precum nici gărdurarii armașesci, ci omul mănăstirei să amble să serie, să măsore cu cotul Domnesc pecetluit de la Visteria Domniei mele, și să iae banii vinăriciului, care au a se împărți între mănăstiri, după hrisóvele ce au; așisderea să aibă a lua totă vama de la zborul ce se face la ȝioa sfinților Apostoli în trei ȝile de rind, care zbor se face din vechime la Tohanī, apoi măcar că după vreme se mutase din ȝilele rēposatului Domn Constantin Cehan Racovița Vvd. la Istău, dară mănăstirea nu s'a isterisit cu pricina mutării de vama acēsta, ce s'au fost dat hotărēre prin hrisóve Domnesci, ca orī unde s'ar muta sborul acesta după vremi, tot mănăstirea să iae vama lui; drept aceea ȝicem, că orī unde se va fi făcēnd acum, seaū se va face după vremi, mănăstirea să nu fie lipsită de vama acēsta, ce să iae pre deplin fără de a se amesteca Vameși nici de cum, la care să trimēță mănăstirea omul seū să iae vama, fără de nici un fel de stingherelă; pentru care la lét 1795, cerēnd slușbași erbari a lua acel ierbărit de la acest zbor, și prin cercetarea Dumnelui vel Logofēt de țera de sus dovedindu-se, că din vechime de când au avut mănăstirea vama acestui zbor nici-odată n'au avut amestec *ierbari*, și asupra acesteia s'au dat de atuncī și întărēre Domnescă, ca să fie mănăstirea în pace de cererea ierbarilor, după care și frații Domni din urmă încă au întărit; așisderea să aibă mănăstirea a lua în toți anii de la Oena Telega mertic de sare, pre an bolovanī una sută opt-ȝeci la vremea când iaū și cele-l-alte mănăstiri; asemenea să aibă sfinta mănăstire a ținea și liude 20, scutiți străini, pentru ajutor și slujba sfinteī mănăstiri, cărora să li se deie pecetluituri *gpod.* ca să fie apērați de toate dăjdiile ver câte ar eși preste an în țera de la Visteria Domniei mele, de nici unele supērare să nu aibă, fiind acēstă mănăstire lipsită, neavând țiganī de poslușanie; și iar să aibă sfinta mănăstire a scuti la vremea oieritului oī patru sute; așisderea fiind că sfinta mănăstire are moșie cu baltă la sud Ialomița, ce se chiamă Cacămeiu, între moșia Căldărușanī și între moșia mănăstirei Mihaiū-Vodă, de la care baltă lua numita mănăstire întreiala peștelui, cum iaū și cele-l-alte mănăstiri, avēnd și cărți domnesci pre acest obiceiū, iar de la rēșmerița ceea-

l-altă răpuind cărțile, s'aũ întins Vameșii și luaũ această milă a mănăstirei, pentru care încă din cea d'întîiũ Domnie a părintelui nostru, făcendu-se cercetare s'aũ adevărit, că aũ avut cărți și s'aũ răpus, după care aũ dat Măria sa carte mănăstirei a 'și lua această întreială și s'aũ întărit în urmă de toți frații Domnii; decî să aibă volnicie omul ce se va orîndui de la mănăstire a lua întreiala din peștele ce se va prinde într'această baltă, cât ține moșia mănăstirei, însă din trei pești un pește, seaũ din trei bani un ban, cum iaũ și cele-l-alte mănăstiri de alătura, iar Vameșii nimic să nu se amestece; și iar să aibă sfînta mănăstire a scuti două pivnițe aici în Bucuresci, de vamă, de căminărit, de vinul domnesc, i de ortul vătășesc și de tôte dările pivnițelor; așîderea să scutescă mănăstirea și de tôte cele-l-alte angarii o prăvălie ce are la pórta mănăstirei și osebit să aibă și liude 10 scutiți dintre pămîntenii, cari acești scutelnici încă din Domnia întîia a fratelui Alexandru Vvd. Moruzi, ot lét 1794, Septembre, s'aũ poruncit de s'aũ aședat în catastihul Vistieriei; decî și Domnia mea întărim tôte milele acestea ce se cuprind mai sus, ca să se păzescă nestrămutat, spre a fi sfîntei mănăstiri de ajutor, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomēnire, rugănd dar și pre alți frați Domnii, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitorii acestei creștinesci țeri, să bine-voiască a înnoi și întări aceste milii, ca și ale Domniei lor milii și faceri de bine să fie în urmă ținute în sēmă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumucilor cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele *i proci*; și s'aũ scris hrisovul acesta la întîiul an dintru întîia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anii de la zidirea lumei 7311, iar de la Domnul și mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 6, de Zamfirache biv al treilea Logofet.

Cod. XLVII, fila 102.

XIV. Cu data de 7 Iunie 1803, reinnoeșce hrisóvele de miluiră a mănăstirei Slobođia lui Enache, cea zidită de Mateiũ Vodă Basarab și inchinată mitoch, sub ascultarea mănăstirei Dohiarul de la Sf. Munte:

Hrisovul mănăstirei Slobozia lui Enache.

Sfîntei și Dumneșcesci mănăstiri de la satul Vaideei ce se numesce Slobođia lui Enache de lângă Slăvica, pe apa Ialomiței, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntilor și marilor Voivođi Mihail și Gabril *i proci Bez plozni, care mănăstire este zidită și înălțată din temelie de creștinul răposatul Mateiũ Basarab Vvd. ce este dată și inchinată metoh și sub ascultarea sfîntei mănăstiri de la Sfeta-gora*, ce se numesce Dohiarul, hramul sfîntului

Arhanghel Mihail și cuviosului Egumen chir Antim, și tuturor părinților și călugărilor câți vor fi locuitori întru această sfântă mănăstire, ca să fie sfintei mănăstiri în délul Căenilor, în județul Secuenilor, 33 pogóne de vie și cu 13 stâneni de moșie, orî câtă se va alege despre tot hotarul, cari vii sunt tóte unele lângă altele și îngrădite împrejur, pentru că aceste pogóne de vie este dréptă moșie a sfintei mănăstiri, însă jumătate sunt cumpărate de repósatul Mateiú Vodă, iar jumătate sunt cumpărate de părinții călugări de la această mănăstire, cu bani din venitul mănăstirei, de la megiași, din Căeni și de la alții, cu zapisele lor, de le ține sfînta mănăstire de atunci până acum, de când a fost cursul anilor lét 7145, tot cu bună pace fără de nici o gâlcévă; și iar să fie sfintei mănăstiri, ce scrie mai sus, milă de la Domnia mea, să aibă a lua în toți anii de la ocna Slănicul mertic de sare, pre an, bolovaní 150, și să o aducă orî unde le va fi voia, la ce vad va vrea să o vîndă seaú să o trécă, și să aibă pace de către Vameși ce vor fi, de Ghiumrucul de sare și de tótă cheltuiala ce ar fi, de către toți Vameși, nimic val seaú bân-tuială, de tóte câte s'au đis mai sus să nu aibă; și iar să fie sfintei mănăstiri de la Domnia mea milă, să aibă, a lua în toți anii din vinariciul domnese din județul Secuenilor, pre an talerí 100. Așîderea să aibă a ține și liude 30, ómení stéini, cărora luându-le adevérință de la Ispravnicii județului, pre numele și chipul lor, să aducă la Visterie ca să le deo pecetluiturî *gospod*, spre a fi în pace și iertați de tóte dajdielile câte ar eși pre an de la Visteria Domniei mele, să fie pentru tréba și poslușania sfintei mănăstiri; să scutéscă și oeritul, oí 250; pentru că aceste mili le-au avut atât de la frații noștri Domni de mai 'nainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum ne pliroforisim Domnia mea din hrisóvele Domniilor sale. Drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneđeú cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, am bine voit de am înnoit și am întărit milele de mai sus arătate, ca să i se păzescă nestrémutat; pentru care poruncim Domnia mea la toți de obște, nici un fel de supărare să nu faceți. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ion Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., George Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd. și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Dumitrache Racoviță vel. Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golesecu vel Vornic de țera de sus, Pan Isac Ralet vel. Logofét de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiú vel Logofét de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Strat Crețulescu vel Logofét de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordachi Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Enache Golesecu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu

vel Sluger, Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Istrat Crețulescu vel Logofăt de țera de jos și s'au scris hrisovul acesta la întăiul an, întru întăia Domnie a Domniei mele, aici în scaunul orașului Domniei mele București, în anul de la zidirea lumei 7311, iar de la nascerea Domnului Dumneșu și mântuitorului nostru Isus Hristos 1803, Iunie 7, de Chiriță Logofăt de Divan.

XV. Din 9 Iunie 1803, este hrisovul mănăstirei Mărgineni din Prahova de diverse miluiri :

Hrisovul mănăstirei Mărgineni ot sud Prahova.

De vreme ce sfânta și Dumneșeasca mănăstire ce se numește Mărgineni, ot sud Prahova, unde se cinstește și se prăznuiește hramul cinstiților mai marilor Voevođi, Mihail și Gabriel, ce este închinată la prea sfânta și împărătesca mănăstire de la muntele Sinaia, de către răposaii cinstiți boeri ctitori din urmă, care ațeromă s'au fost întemeiat de Domnia sa răposatul *Nicolae Alexandru Vodă*, precum din hrisóvele Domniei sale s'au ațerit ; așșderea au avut și mile domnesci de lua vinăriciū din dealul Țintii, i Piscurile, i Coreni, i Cióra, i Lileșci, i Băicoiu ot sud Prahova, de la toți dajnicii ce plătesc vinăriciū, câte două bani de vadră și părpărul, după obiceiū; a scuti oi 1000 de oierit, i de pogonărit, când va fi pogone 50, a lua în toți anii câte taleri 1000 de la Cămărașul oanei pentru dijma mănăstirei, pre care este oana Telega, afară din cumpărătoea oanelor, după cum a ațerit așșdemint mai 'nainte cu Cămărașii oanelor de da mănăstirei pentru dijma ce avea să iae din 10 bolovanii unul și din sarea măruntă a treia parte, i liude 10 poslușnicii argați și darvarii, însă nu ómeni de prin satele țerei, ci străini, pentru cari aducând ațerinte de la Ispravnicii județului, să li să dee și pecetluituri domneșci pre numele și chipul lor, să fie iertați de tóte dăjdiile și orinduelile țerei, spre a fi de poslușanie sfintei mănăstiri; care aceste milii le-au avut sfânta mănăstire, atât de la frații Domni de mai 'nainte, i de la mării sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum din hrisóvele Domniilor sale ne-am ațerit. Deci învrednicindu-ne Domnul Dumneșu și pre noi cu Domnia acesteii pravoslavnice țeri, ne-am milostivit de i-am înnoit și întărit tóte milele aceste, ce se cuprind mai sus, ca să i se păzescă întocmai și nestrămutat; pentru care am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdii, și cu mărturia Dumnélor cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat

Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Logofăt al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politieii, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Goleșcu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvorcanu vel Sluger, Pan Istrate Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, și s'a'au scris hrisovul acesta întru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele Bucureșci, la anii de la nascerea Domnului nostru Isus Hristos 1803, Iunie 9, de Chiriță Logofătul de Divan.

XVI. La 31 Iunie 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Căldărușani, hrisovul constitutiv reînnoit, oprind intrarea de preoți străini la această mănăstire fără anume voie de la Mitropolitul. Mănăstirea este recunoscută chinoviū. Epitropiū mănăstirei se rinduesc din Mitropolitul Dosofteiū, fostul marele Ban Dumitrache Ghica, Vistierul Dumitrașco Racoviță și fostul marele Vistier Constantin Filipescu.

Se dispune, că nu mai va putea fi Stareț la această mănăstire decât dintre călugării locali. Constantin Ipsilante apără această mănăstire și de banii școlelor :

Hrisovul mănăstirei Căldărușani.

Sfinta mănăstire Căldărușani, ce este zidită de răposatul Mateiū Basarab Vvd., având hrisove atât de la răposaii ctitori, cum și cărți patriarhicesci *Singhiliodi* cu înfricoșate legături, ca să se păzescă și să fie în această mănăstire orînduială de chinoviū cu părinți cuvioși, care mănăstire, zidire veche, fiind și din pricina vremilor ajungând la prăstă stare și derăpănare, cu scirea și voia Domniei și Mitropolitului țerei chir Grigorie, au fost date întru purtarea de grije și desevășită chivernisělă răposatului proin Mitropolit Filaret, carele ca un ctitor arătându-se, a dres-o, a înnoit-o, a împodobit-o întru tôte și curățind-o și de ori-ce datorii, și după ce a adus-o în stare bună, după coprinderea ctitorescilor hrisove și a cărților patriarhicesci, a întocmit această mănăstire Căldărușani spre a se ține și a se păzi într'ensa iarăși chinoviū din părinți Cernicani pre care 'i-au cunoscut de vrednici la viața lor, urmând orînduelei ce au fost dintru început de la răposaii ctitori, dând și cartea sa de această întocmire, ca un ctitor ce s'a arătat, pre care a întărit-o în cele de pre urmă și prea Sfînția sa părintele Mitropolit de acum chir Dositeiū, diadohul lui Filaret, care această bună faptă și urmare fiind plăcută și lui Dumneșeu și omenilor și pliroforisindu-ne și Domnia mea, cum că se urmază și se păzesc în numita mănăstire chinoviū cu bună orînduială, de către părinți Cernicani, de când s'au întocmit până acum, ca un lucru sufletesc și fără de vătămare, bine am voit și Domnia mea, după hrisovele domnesci, ce are, a întări această bună întocmire, ca să se păzescă nestremutat, ca

cuviosul Arhimandrit chir Gheorghe, ce este orînduit Năstavnîc d'împreună cu cei-l-alți părinți Cernicanî, câți mai jos se vor numi, să ție chinoviû de părinți cuviosoși ca să fie îndatorați a păzi aceste ponturi ce mai jos se arată:

1. Orînduiala bisericescă să se păzescă nestrămutat după porunca tipicurilor și orînduiala chinoviei sfetagorescî, nici adăogînd nici scădînd: fără de numai întocmai după aședarea sfințelor canóne ale sfinților părinți să se urmeze.

2. Nici a călugări fără porunca Domniei, nici a boteza fără scirea prea Sfinției sale părintelui Mitropolit, să nu fie volnicî de acum înainte.

3. Din câți părinți se află acum într'acéstă mănăstire fiind a alege atât din cel cu darul preoției și al diaconiei, cum și dintre monahî, și deosebit pe cei vrednici atât de tréba bisericeii, cât și de a casei, să rămâie la numărul patru-șeci; iară când la socotéla, la cercetarea ce are a se face pre care fieșce-care an se va vedea, că veniturile mănăstirei sunt în stare de a putea ținea și mai mulți părinți, se va adăoga și alții la număr lângă aceștia.

4. Nici un părinte străin din alt loc séu mănăstire să nu se primescă fără scirea și blagoslovenia Sfinției sale părintelui Mitropolitul, nici să dee voie la vre-un preot străin de a sluji cele preoțesci, mai vîrtos cel venit din altă eparhie, până i se va trimite poruncă în scris de la prea Sfinția sa părintele Mitropolit.

5. La economia acestei mănăstiri Căldărușani să se siléscă numitul Arhimandrit a adăoga și până la cele mai mici lucruri, spre folos de venit și de prisos, purtând grije ca cheltuiala să se facă cu economie, mai cu scădere la sévêrsirea fieșce-căruia an, când își va încheia socotéla la epitropiî, cei mai jos orînduiți, nu numai să nu aréte prisos de cheltuiala preste venit, ci încă să trecă venitul preste cheltuială, seau când nu va prisosi venitul, ca să fie încăi întocmai pe tocmai, avénd și grijea viilor de a se lucra bine și în bună orînduială, cum și hotarele moșilor a nu se împresura de alți vecini și întemeerea pădurei să se aducă la bună stare, cum și acareturile mănăstirei, atât cele din năuntru, cât și cele de afară, i din bisericescile odóre să nu le lase a se derăpăna, ci mai vîrtos să se siléscă la mai bună stare să le aducă, prefăcînd și înoind și din nou încă făcînd.

6. Nici odată să nu aibă voie nici putere a lua bani cu dobândă pre numele mănăstirei pentru vre-o trebuință, fără scirea orînduiților epitropi, iar de va face vre-o împrumutare fără de scire, să nu se ție în sémă, fiind-că mănăstirea nu este datóre nimic până acum.

7. Pentru ca să cunóscă că întru acéstă mănăstire este chinoviû, după canónele sfinților părinți, să fie dar de o potrivă toți deobște întru tóte, iar nu cu osebite de haîne, la mîncare seau la rugăciunile sfintei biserici.

8. Părinții călugări ce s'au găsit vechi, locuind în mănăstire, să aibă a avea întocmai și de o potrivă cu cei-l-alți Cernicanî.

9. Din părinții de la numita mănăstire, ce se vor trimite de cuviosul Arhimandrit, seaă vor veni pentru ore-și ce trebuință, să li se dea la mână adeverință a cuviosului stareț, chir Gheorghe, spre a fi știuți, și când va fi o trebuință mănăstirei care are a se căuta prin stăpânire, să aibă a se arăta Epitropilor acea trebuință.

10. Când vre-unul din părinții chinoviei nu va urma datoriei ce i se cade, atunci cuviosul stareț să aibă a face căduta cercetare și când nici după acesta nu va fi următor, atunci ca pre un netrebnic să'l isgonască.

11. Tóte moșiile, acareturile și veniturile de milă să și-le aibă numita mănăstire în zaptul numitului stareț, ca să le caute și nimic să nu se cerce a lua și a înstreina cevaș de ale mănăstirei, orî moșie orî alt-ceva, cu nici un fel de cuvînt, ci tóte să fie pentru trebuința obștimei părinților, pre care să se silască mai sus numitul stareț chir Gheorghe, ale bine iconomisi și ale chivernisi, cum am đis mai sus, spre a le aduce la spor și adaus.

12. Tóte hrisóvele și cărțile mănăstirescî vechi și noue, să le aibă la mănăstiri cu bună păstrare, la care s'aú orînduit și epitropi: prea sfinția sa părintele Mitropolit al țerei, chir Dositeiú și Dumnélor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele biv vel Ban Dumitrache Ghica, i vel Vistieriú Dumitrașco Racovița și biv vel Vistieriú Constantin Filipescu, care epitropi să fie cu purtare de grijă și să privegheze în tótă vremea de a se urma întocmai și fără nici o scădere mai sus arătatele ponturi, cum și socotéla mănăstirei de venit și cheltueli pre tot anul să aibă a o cerceta, ajútând mănăstirea și pre numiții părinți cu rivnă creștinască spre cele de folos; așiderea când cuviosul stareț chir Gheorghe își va da obștesca datorie, să nu fie volnic niminea din altă parte a intra stareț fără numai din părinții mănăstirei, dupe alegerea ce vor face între dênșii, și prin scirea Epitropilor arătându-se Domniei să se orînduiască; și osebit fiind că acéstă mănăstire are și milî domnescî prin hrisóve și cărți, atât de la Măria sa părintele Domniei mele, și de la toți frații Domni de rînd, precum din hrisóvele Domniilor sale, ne-am adeverit;

Am bine-voit de am înnoit și am întărit acele milî ce aú avut, și le-am înlesnit de a le avea tot-d'a-una, ca la o mănăstire ce se păzesce chinovion, cu deosebire de altele, adică: să iee vînăriciul din poporul Valea-Meilor, Valea-Largă, Valea-Petrii, Arva și Ursóia ot sud Saac, câte trei bani de vadră și părpărul, însă doui ce i-aú avut vechi și un ban de vadră dintr'aceste popóre ce s'aú adăugat de Domnia sa fratele Mihaí Vodă Suțul, afară din părpărul popórelor ce se va fi cuprîndênd în cartea lui vel Armaș și intr'aceste popóre scornind vînăriceriî alte numiri noue, adică în valea Petrei anume Strihaia, și în dealul ce'l aú numit Răslóge, care nume de Răslóge, sunt viile Dumnéluí Banuluí Manolache Brâncóvenul și la lét 1799, Decembrie 19, făcênd-se cercetare prin Ispravnicii județuluí la fața loculuí, s'aú dovedit că

Strihaia este o isvodire de numire noue în cuprinsul Vălei-Petrii, i la Dealul ce 'l ține de viile Dumnelui Banului Brâncovean, în jos, până în vale în pôlele viilor, și din valea Meilor, adică din drumul Slemniî până în valea Largă este delichel; pentru care vëdurăm însciințarea Ispravnicilor dată aceluî lét cu cuprinderea ce se arată mai sus; să aibă dară sfinta mănăstire a lua vinăriciul și dintru acele numiri noue, cum aū luat tot-d'a-una și până acuma; și iar să mai aibă sfinta mănăstire a mai lua 100 bolovanî de sare pre tot anul de la Ocna Telega, care poruncim Cămărașilor ce vor avea Ocele, ori în credință seaū cumpărate, tot-d'a-una să aibă a da acești bolovanî sare în natură, fiind trebuincioasă mănăstirei pentru părinți și pentru vitele mănăstirei, fără de a isterisi veri cu ce pricină.

Asișderea să aibă și liude 20, ómenî străini și fără pricină de dajdiî, aduși acum din străinătate, cărora dupe cercetarea ce li se va face, fiind străini se li se dee și pecetluiturile Domniei mele la mână, ca să fie ei pentru poslușania mănăstirei și a părinților; asemenea să scutescă mănăstirea de oierit oi cinci sute, pentru care iarăși poruncim slujbașilor ori-cine vor avea oieritul, ori în credință seaū cumpărat, să nu supere mănăstirea cu a cere plată oierit, nici cu pricină de cercătură pe urmă, ci se li se dee bună pace, să fie acéstă mănăstire apărată de ori ce dare și angarii obișnuite și neobișnuite, ce se va întempla dupe vreme pre alte mănăstiri ale pământului acestuia. Incă hărăzim Domnia mea mănăstirei acestia și apărare de către gelepi, i beilicii, ca să fie nesupărată, cum și apururea de baniî școlelor și de ori-ce altă angarie a țerei, ca întră tóte să fie acéstă mănăstire apărată spre a se putea ajuta părinții la trebuințele ce aū. Drept aceea am dat acest Domnescul nostru hrisov, numitei mănăstiri, prin care orînduim atât tóte orînduelile și bunile întocmiri ale chinoviei acestia, cât și milele ce se cuprinde mai sus, ca să se păzescă* întocmai și neștrămutate, fiind părinții datorî de obște ai acestei mănăstiri, a ruga pre milostivul Dumneđeu de apururea întră slujbele lor, pentru buna stare și îndestulare acestei pravoslavnice țeri, pentru a Domniei mele stare și ajutor Dumneđeesc și pentru sufletele răposașilor acelor ctitorî. Și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. și cu credința prea iubișilor mei fiî: Alexandru, Dumitrașcu, Gheorghe Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnelor cinstiții și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radul Golescul vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Câmpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu

vel Paharnic, Pan Ionache Golescu vel Stolnic, Pan Teodorache Crețulescu vel Comis, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus și s'aŭ scris hrisevul acesta la anul înteiŭ dintru înteia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la zidirea lumei 7311, iar de la nascerea Domnului Dumnegeŭ și Mântuitorul nostru Isus Hristos 1803, Iunie 31, de Chiriță Logofăt de Divan.

Cod. XLVII, fila 191.

XVII. La 23 Iunie 1803, Domnitorul reînnoesce cărțile mănăstirei Sinaia, pentru vama din 4 Joile de la sborul ce se va face la vremea culesului de vii, în valea Negovanilor, pe moșia mănăstirii:

Cartea mănăstirii Sinaia pentru un zbor din sud Saac

. *Zem. Vlahiscoe*

Fiind că sfânta mănăstire Sinaia ot sud Prahova, prin cartea părintelui Domniei mele ce o vėdui cu lét 1779, August 13, care s'aŭ înnoit și de alți frați Domni din urmă, aŭ avut milă vama din patru Joï de la zborul ce se face la vremea culesului de vii, în valea Negovanilor, pre moșia acestei mănăstiri, fără a se amesteca Vameșiï în aceste patru Joï, care zbor fiind-că de la o vreme încóce mutându-se de se făcea mai în jos, ad: la Urlați, Vinerea, în toți anii, are prigonire Egumenul mănăstirei cu Vameșiï Urlaților, nevrënd al lăsa să-și iae vama de la acest zbor, pricinuind că s'aŭ mutat de la Negovanî la Urlați; pentru care poruncim Domnia mea, Dumnévostíă Ispravnicilor ai județului, ca să cercetați, că de se póte muta zborul acesta a se face iarăși la Negovanî pre moșia mănăstirei, unde se făcea mai înainte, să aveți a'l muta, și să urmeze mila mănăstirii a lua ad: vama din patru Joï de la zborul acesta; iar de nu se póte muta, fiind-că Vameșiï Urlaților nu pot avea nici un cuvânt a isterisi pre mănăstire de mila privilegiului ce aŭ avut, căci de și s'a mutat zborul acesta de la Negovanî la Urlați, dar mănăstirea nu avea har de la Domni locul acela unde să făcea zborul, ci vama de la acel zbor, atunci va rămănea a se face acest zbor tot la Urlați, unde s'aŭ mutat de se face acum și mănăstirea să iae vamă din patru Vinerile după privilegiurile Domnesci ce are pentru acest har al vamei acestui zbor din patru Vinerile, și Dumnévoștră Ispravnicî ai județului să faceți pre Vameși a fi următori de a nu sta cu împotrivire Egumenului ca să-și póta lua mănăstirea acéstă vamă din patru Vineri de la zborul acesta, *ii saam reche gd.* — 1803, Octombre 2.

Acest sbor mutându-se la Urlați, în 2 Octombre 1803, Domnitorul reînnoesce acest privilegiu de la Urlați, cu actul din aceeași dată:

Cartea sfintei mănăstiri Sinaia pentru vama unui târg. *Zem Vlahiscoie*

Fiind-că sfinta mănăstire Sinaia din sud Prahova, prin cărțile Măriei sale părintelui Domniei mele dintr'amândouă Domniile, ce le-am vădut Domnia mea, are milă din vama din *patru Joile de la zborul ce se va face la vremea culesului de vii, în valea Negovanilor, pre moșia acelei mănăstiri*, fără de a se amesteca Vameșii la aceste patru Joi, care zbor în vremile mai dinainte se făcea Marțea, iar din vremea Domniei ce-i dintâi a Măriei sale părintelui Domniei mele schimbându-se, au rămas a se face Joi; drept aceea ne-am milostivit și Domnia mea de 'i-am înnoit mila acésta; pentru care poruncim și Domniilor vóstre Ispravnicilor ai județului să faceți pre Vameși a urma, de a nu sta Egumenului cu nici un fel de împotrivire, ca să'și pótă lua acésta vamă în patru Joi de la zborul acesta, *ii saam receh gd.*—1803, Iunie 23.

XVIII. La 4 Iulie 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Mihaï-Vodă reinnoire de privilegii și miluirii:

Hrisovul mănăstirei Mihaï-Vodă.

Sfintei și Dumneșcesei mănăstiri, de aici de *laturea*¹ orașului Domniei mele București, care este zidită și înălțată din temelia ei de răposatul Domn Mihaï-Vodă, unde se cinstesc și se prăznuesce hramul sfântului marelui Ierarh făcător de minuni Nicolae Arhiepiscop Mira-Lichieș, și cuviosului Egumen chir Chiril Arhimandritul de la acésta sfintă mănăstire și tuturor părinților călugări câți se află locuitori la acest sfânt locaș, ca să fie sfintei monăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua vinăriciul din dealul Piteșcilor sud Muscel: adecă din poporul Leordeni, Glâmbocelul, Călinesci, Bădesci și Vrancești, câte două bani de vadră și pârparul după obicei; însă Egumenul de la acésta sfintă mănăstire, seau omul ce va fi orînduit, să aibă a âmbra împreună cu Vinăricerii domnesci, să scrie vinăriciul dintr'acele popóre d'odată, și să facă două catastihе asemenea unul ca și altul, iscălite fiind amândouă și de vinăricerul domnesc și de omul mănăstirei și așa împreună stringând banii vinăriciului, ce este de plătesc dajnicii, de vadră câte patru bani și pârparul după obicei, să aibă a lua Vinăricerii domnesci câte două bani de vadră, i ploconul de nume și omul mănăstirei iară câte două bani de vadră și cu pârparul după obicei, precum au luat și mai înainte; așisderea să aibă sfinta mănăstire și la vremea oieritului a scuti 500 oi, cum și de la Ocnă bolovană de sare să aibă a lua 150, la vremea când iau și alte mănăstiri; și iară să aibă sfinta mănăstire a lua și vamă din Balta Ciocănescilor ot sud Ilfov, cât ține moșia satului cu apa Gura Botului, unde are și leasă, din hotar până

1. Eacă încă odată informațiunea, că mănăstirea Mihaï-Vodă era afară din București.

în hotar, după cum se coprinde în hrisóvele vechi ale altor réposați Domni de mai înainte, ce are sfînta mónăstire pentru acéstă moșie, însă din pesci, din raci după vechiul obicei cum aú luat și mai înainte; încă să aibă sfînta mónăstire și liude 19 străini poslujnici, dárvari și vierí, pre cari găsindu-í și luând adeverință de la Dumnélor Ispravnicíi județului pre numele și chipul lor, să li se dea pecetluiturile Domniei mele, spre a fi scutiți și apérați de tóte dăjdiile și angariile. Pentru că aceste mili de vinăraciú, i cele-l-alte care se coprinde mai sus, sunt date sfîntei mónăstiri milă încă mai din înainte vreme de la alți réposați Domni, ce aú státut oblăduitori acestei creștinești Țeri Românesci și de la Măria sa părintele Domniei mele, i de la frații Domni din urmă, precum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adevărit. Așisderea fiind că acéstă sfântă mónăstire s'a cinstit și cu starea scaunului domnesc și aú avut mai înainte și vie lângă mónăstire, pre care vie zidindu-se de către Măria sa părintele Domniei mele, dintru întēia domnie casele domnesci, s'aú dat mónăstirei în schimb viile de la Tergovisce, care vii fiind la loc depărtat și neputēnd năstavnicul mónăstirei a merge tot-d'a-una însuși să le lucreze, nu s'ar fi putut face lucru după cuviință.

De aceea cuviindu-i-se a fi împărtășită și cu deosebită milă domnescă pentru înlesnirea lucrului acestor vii, ce i s'a dat schimb, la loc depărtat, i s'aú adăogat de către Domnia sa fratele Alexandru Moruzi Vvd. alți liude 20, scutelnici dintre dajnicii Visteriei, cu pecetluituri domnesci, apérați de rîndul dăjdiilor Visteriei și de alte angarii, care milă fiind cu cale și cu drept cuvînt dată, și noi asemenea o întărim, și noi poruncim Dumnitale vel Vistier, să dai țidulele Visteriei după orînduială către Ispravnicíi aceluí județ, și aducēnd adeverință de chip, să li se dea și pecetluituri de la Visteria Domniei mele, spre a fi în pace și nesupérați, ca să se pótă ajutora cu dēnșii la lucrul acestor vii; decí invrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeú cu domnia acestei pravoslavnice Țeri Românesci, am bine-voit de am înoiți și am întărit, atāt milele ce a avut mai înainte, cât și aceste din urmă, ca să i se păzească nestrămutat, spre a fi sfîntei mónăstiri de ajutor și întărire, iar Domniei mele, și părinților Domniei mele, vecinică pomenire, rugānd dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor invrednici a fi Domni și oblăduitori acestei creștinești țeri, să bine-voiască a innoi și a întări aceste mile, ca și ale Domniilor sale mile să fie în urmă de alții asemenea ținute; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubijilor Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae și Ioan Vvd. martori fiind și cinstiții și credincioșii boieri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan. Dumitașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel . . . , Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golesecul vel Vornic, Pan Scarlat vel Logofēt de țera de sus, Pan

Constantin Știrbeiū vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Cămpineanul vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescul vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Teodorache Văcărescul vel Comis, Pan Scarlat Isvoreanul vel Slugar, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, și s'au scris hrisovul acesta la anul întôiu dintru întôia domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele, Bucuresei, la anii de la zidirea lumei 7311, iar de la nascerea Domnului Dumneșu și Mântuitorul nostru Isus Hristos. — 1803, Iulie 4, de Chiriță Logofăt de Divan.

Cod. XLVII, fila 115.

XIX. In Iulie 1803, Domnitorul acordă Episcopiei de Buzău hrisov de reinoire de privilegii:

Hrisovul Episcopiei Buzău

Cu cât nu este mai cuviincios și de pohvală lucrul altul la datoria Domnilor și oblăduitorilor, căroră de la Dumneșu li s'au dat stăpânire și putere de cel de sus de a se cunôsce pre sine a câte de mari daruri s'au învrednicit, cu atâta sunt datorii a arêta dragoste în faptă și milostivire din datoriile ce li s'au dat, și nu numai către politicoșul și supusul său norod a'l chiver-nisi și a'l duce la stare bună, ci încă mai vêtos pentru sfintele lui Dumneșu locașuri, unde neîncetat se proslăvesce numele marelui Dumneșu, și de unde toți așteptă ajutor, a griji ca și cele din întemplerile vremilor vor fi în stricăciune, să le aducă la starea lor cea bună, de carele și marele între prooroci Impăratul David, arêtându-ne noue o pildă, cu mare glas strigă grăind: *Dômne iubit-am buna cuviința casei și locul locașului mărirei tale*, și alte-orii iarăși dicend: *Rivna casei tale m'au mâncat*, precum și înțelept și purpura între Impărații pomenitul Solomon, numai în umbra legei răze-mându-se, făcu atâta podobă casei Dumneșesci a Ierusalemului, și o dăru cu atâtea daruri, ca să se păzescă într'însa sieriul cu tablele legei Domnului; cu cât mai vêtos, noi care suntem acum cu mila Duhului Sfint pravoslavnic și avem pildele Dumneșescilor acestor prooroci și împărați, și atâte învățături, ni se cade să ne silim cu tot sufletul a întemeia și a împodobi sfintele lui Dumneșu locașuri, întru care nu se junghe vite necuvintătore, precum ôre-când acolo, ci însuși mielul lui Dumneșu se jertfescă pentru viața noastră a tuturor.

Deci dară, înălțându-ne Domnul Dumneșu cu Domnia acestei pravoslavnice țerei, bine am voit Domnia mea din însăși rivna inimii noastre, ca nu numai faceri de bine și ajutor să revărsăm din darul ce ni s'au dat către sfintele mănăstiri, cari sunt cea mai de cinste parte a orașelor și po-

doba cea mare acestor țări și semnele cele prea arătate a proslaviei într'acest principat creștinesc, ci și acel bine să'l împărțim după trebuință, fieș-căreia mănăstiri, și după măsura stărei cea mare și mică; între care mănăstiri mari și mai înteiu ale țerei Domniei mele fiind și Sfinta Episcopie a Buzelui, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul prea sfintei stăpânei noastre de Dumneșeu Născătoare și pururea Feciorei Maria, care este ca o maică a celorlalte biserici ale eparhiei Episcopiei Buzelui, și fiind-că au avut și mai înainte atât de la frații Domni de mai înainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum ne pliorforisim Domnia mea din hrisóvele Domniilor sale, ce le-am văduț, aceste milii adevă: tērgul ce se face la Buzeu pre an odată în 24 de zile ale lunei lui Iunie, la acest tērg să nu se amestece nici Vameșii, nici Ispravnicii, întru nimica, nici alți ómenii domnesci, ci să aibă a lua vama cea obicnuită Sfinta Episcopie și alte obiceiuri la tērgul acesta după cum s'au luat până acum și întru acele zile să nu fie volnic nimeni a vinde vin seau rachiu fără de scirea omului ce'l va avea Sfinta Episcopie orinduit; așisderea să aibă Sfinta Episcopie a scuti 1500 de oi de oierit la vremea oieritului; încă să aibă liude 55 scutiți cu pecetluirii domnesci, cari să fie pentru poslușanie la lucrul acestei case. Așisderea să aibă a ține și liude 60 străini, însă liude 30 la județul Buzelui și liude 30 la județul Râmnicului, cu ruptórea de la Visterie și să dea pre an tal. opt, însă jumătate bani se dea la Sfintul Gheorghe și jumătate la Sfintul Dumitru, iar mai mult să nu fie superați de alte orindueli și podveđi ce va eși de la Visteria Domniei mele preste an în țera; așisderea să aibă Sfinta Episcopie milă de la Domnia mea vinăriciu din Délul Bonțescilor, i Blidarii, i Curăturile, ce sunt tot într'un deal ot sud slam. Râmnic, câte două bani de vadră și pãrpãrul după obicei, cât și cincii sute bolovanii sare de la ocna Telega la vremea când ia și alte mănăstiri și vinăriciul din poporul Valea Mantei și Valea Poeni ot sud Saac câte două bani de vadră și pãrpãrul după obicei, cum și de la viile ce s'au pus în urmă și se vor mai pune în pólele acestor două popóre, pre moșia mănăstirei Poeni și a boerilor Cãmpineni și a boerilor Mănesci, care moșii se numesc Șarve, pre unde s'au pus aceste vii mai noue, după cum și Sfinta mănăstire Cãldãrușani are la partea popórelor sale acolo. Decii învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri înnoim și Domnia mea milele acestea cu domnescul nostru hrisov aceste hrisóve, atât pentru fierbintea rîvnă ce avem către Maica Dumneșeuului nostru, cât și pentru evlavia ce păzim asupra iubitorului de Dumneșeu Episcopul acestei Sfinte Episcopii, ca tóte aceste mai sus arătate milii să le aibă deplin și întocmai fără de nici o scãdere; pentru care am întãrit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși domnescã noastră iscãlitură și pecete, i cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi și martori toți boerii Divanului.

XX. La 15 Iulie 1803, Domnitorul dă mănăstirei Comana, cea zidită de Șerban Vodă cel bătrân, reinnoire de hrisov pentru mile «mai vartos în vremi de resmeriță, fiind de multe ori călcată de oști grele și făcându-se multe și grele resbóie acolo pre lângă mănăstire i s'aú pricinuit mare stricăciune, în cât a rămas la o stare fórte próstă» :

Hrisovul mănăstirei Comana.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. biv gospod. Zem. Vlahiscoe.

Sfinteí și Dumneđeescei mănăstiri Comana, unde este hramul sfintului Ierarh și de minuni făcător Nicolae de la Mira-Lichiei, care este făcută și înălțată din temelii de răposatul Șerban Vvd. cel bătrân și părintelui egumen chir Hrisant și a tot soborul sfinteí mănăstiri, ca să fie sfinteí mănăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua pre fie-care an bolovaní sare una sută de la oca Telega, și să aibă a scuti stupi și rămători de dijmărit, și vinul ce va face în viile mănăstirei, drepte bucate, de vinăriciú, și la vremea oieritului să scutiască oi două sute de oierit, și liude 20 ómeni străini, făr' de pricină, pentru cari aducând adeverință de la Ispravnicii județului de numele și chipul lor, poruncim Dumnélui vel Vistier să li se dee și pecetluiturile Domniei mele, spre a fi în pace și nesuperați. Asiđderea să aibă a lua și *tutunărit* de pre moșia mănăstirei, pre care' este mănăstirea, care moșie a mănăstirei Comana se vecinesce împrejur cu aceste moșii ad: Grădiștea, Nănescii, Călugăreni, Petrile, Poeni, Coeni, pentru-că această sfintă mănăstire fiind lipsită și sêracă și făr' de nici un venit din alte părți și mai vartos că în vremi de resmeriță fiind de multe ori călcată de oștiri grele și făcându-se multe și grele rêsboie acolo în partea locului, pre lângă mănăstire, i s'aú pricinuit mare stricăciune, în cât a rămas la o stare fórte próstă; aú avut aceste mili, atât de la Măria Sa părintele Domniei mele și de la ceil-alți frați Domni, precum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adevărit; drept aceia învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, am bine-voit și am întărit tóte milele câte se coprink mai sus ca să se păzescă nestrémutat, adevărind hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdí și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor veliți ai Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spetar, Pan Manolache Crețulescu vel Vornic, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofet al obiceiurilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Grădișteanu vel Paharnic, Theodorache Văcărescu vel Comis, etc.; și s'aú scris hrisovul acesta la anul

dintâiu dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în oraşul scaunului Domniei mele Bucurescă, la anul de la nascerea Domnului Dumneđeuş şi mântuitorului nostru Isus Hristos. — 1803, Iulie 15.

Cod. XLVII, fila 178.

XXI. La 13 Iulie 1803, Domnitorul acordă schitului Cetatea Negrului Vodă liudă şi miluiră :

Cartea schitului Ce'atea Negrului Vodă pentru milele ce are.

. . . . Zem. Vlahiscoie

Dat'am domnésca nóstră carte părinţilor schimnicăi călugăraşi ce se află locuitoră la schitul Cetatea Negrului Vvd. din sud Muscel, ca să aibă a ţinea liude doă ómenă străină şi făr'de pricină de dăjdie, pre cară găsindu-î să li se facă cercetare de către Ispravnicăi judeţului, şi fiind cu adevărat, să li se dee adeverinţă pre numele şi chipul lor, spre a li se da şi pecetluiturile Domniei mele, să fie în pace şi nesupăraţi. Asişderea să aibă a ţinea şi un preot la sfântul schit şi apărat de birul preoţesc şi de tóte alte angariă ce este pe preoţi, i 150 stupă dijmărit să scutască şi oă 100 de oierit, pentru că acéstă milă aă avut-o sfântul schit atât de la fraţiă Domni de mai 'nainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât şi de la fraţiă Domni din urmă, precum vėđuă Domnia mea cărţile Domniilor sale; drept aceea milostivindu-ne şi Domnia mea, întărim milele aceste ca să li se păzescă nestrėmutat, *i saam receh gd.* — 1803, Iulie 13.

Cod. XLVII, fila 189

XXII. La 18 Iulie 1803, cu cartea sa, Constantin Ipsilante scutesce bucatele a patru clerică, rinduiţi de Episcopul de Rómnic Nectarie, ca împreună cu protosinghelul Episcopiei să judece pricinele bisericescă ale norodului :

. . . . Zem. Vlahiscoie.

Fiind-că ne-aă arėtat Sfinţia sa iubitorul de Dumneđeuş părintele Episcop al Rómnicului Chir Nectarie, că dimpreună cu Protosinghelul, la Craiova, are Sfinţia sa orînduiţi pentru a căuta pricinile bisericescă ale norodului şi patru clerică, cară fiind-că se află pururea cu sîrguială şi cu silinţă la pricinele şi judecăţile ce se orînduesc de către Dumnéluă Caimacamiul, i de către Dumnélor boerii divaniţi de la Divanul nostru ot Craiova, ne-aă făcut sfinţia sa părintele Episcop rugăciune, ca să le facem privilegiu pentru scutela bucatelor lor, ne-am milostivit Domnia mea şi le-am dat acéstă carte a Domniei mele acestor patru clerică, ca drepte bucatele lor să fie scutite şi apărate: stupă, rămătoră de dijmărit, vinul ce va face în viile lor de vinăriciu, şi oile de oierit, pentru

că acest privilegiu l'au avut numiții clerică și de la frații Domnă de mai înainte, precum din cărțile Dumnélor ce le-am văduț ne-am adevărit, pentru care poruncim și vouă slujbașilor dijmară, vinăriceră și oieră, ce veți fi orănduiți după vreme la aceste slujbe, nimenă întru nimic supărare clericilor pe dreptele bucatele lor să nu faceți, că așa este porunca Domniei mele, *ii saam receh gd.* — 1803, Iulie 18.

Cod. XLVII, fila 123.

XXIII. La 22 Iulie 1803, scutesce de dări și de alte *podveđi*, pre Ioan Suiulgiul din Tărgșor, jud. Prahovei, în interesul fântănelor de preste Olt:

. *Zem. Vlahiscoie.*

Luă Ioan Suiulgiul ot Tărgșor sud Prahova, carele avănd acest meșteșug și fiind trebuincios Sfinției sale părintelui Episcop al sfinței Episcopăi Rămnice, pentru purtarea de griă și meremeturile la fântănele ot preste Olt, au avut milă prin cartea Măriei sale părintelui nostru dintru întăia Domnie și de la alți frați Domnă din urmă, cum și din Domnia a fi apărați de rindul dăjdiilor Visteriei, i de alte *podveđi*, ca să pótă căuta de tréba fântănelor nepristan, după cum i se va porunci de către părintele Episcop, care milă, după *pliroforia* ce am luat Domnia mea, că i s'au păzit nestrămutat până acum, am bine-voit și Domnia mea de am înnoit mila acăsta și a o avea și de acum înainte, iar în vreme când nu se va arăta cu tótă supunerea și purtarea de grije și va face cel mai mic cusur, atuncă nu numai va perdé mila acesta, ci va fi căduț și sub pedăpsă. Drept aceea poruncim Domnia mea Dumnélor Ispravnicilor ai județului, i altor Zapciă ce vor fi orănduiți, nimenă întru nimic preste cartea Domniei mele să nu facă, *ii saam receh gd.* — 1803, Iulie 22.

Cod. XLVII, fila 123.

XXIV. La 29 Iunie 1803, este dat hrisovul Episcopăiei de Rămnice pentru vinăriciă și alte mile:

Hrisovul Episcopăiei Rămnice de mila vinăriciului și alte mile.

Dat-am acest domnescul nostru hrisov sfinției și Dumneđeșcei Episcopăi a Rămniceului din sud Vâlcea, unde se cinsteșce și se prăznueșce hramul sfântului și marelui Ierarh și de minună făcătoria Nicolae Archiepiscopul de la Mira-Lichiei, și cinstitului de Dumneđu iubitorului sfinției sale părintelui Episcop chir Nectarie, ca să fie sfinței Episcopăi milă de la Domnia mea, să iae vinăriciă de la toți ómenii cei ce vor avea viă pre moșia S-tei Episcopăi și să plătescă vinăriciă, însă din dealul Muierășca de sus și de jos, din délul

Păușeșilor, i Măglașul, care vinăriciū este închinat sfintei mōnăstiri Iezeru, Metohul sfintei Episcopii și din dealul Troianul, i Bogdăneșei, i Malul, i Copăceanul, i din dealul Drăgășanilor, i Dobrușa, i Călina, i Zăvedeni și cu Gușoieniī, cāt ține moșia sfintei Episcopii ot sud Vâlcea, i de la 17 omeni orășeni din tērgul Rōmnic, i din dealul Opriceniī, i Ongriini sud Argeș, i din dealul Brădescilor, i al Brădicenilor, i din dealul Stoljarilor, i al Stolojanilor, i din dealul Racoviī și al Rasoviī sud Gorj, i din dealul Taomirului, cāte cincī bani de vadră și pārpārul dupē obiceiū, iar Vinăriceriī domnesci intru nimic să nu aibă a face șeău a se amesteca la aceste numite dealuri. Pentru care la vremea vinăriciului să aibă sfintia sa iubitorul de Dumneđeū Episcopul a orīndui omeniī din partea sfintei Episcopii, să mērgă să scrie vinăriciurile din dealurile ce se numesc mai sus, și să-și iae toții baniī vinăriciului deplin de la dajniciī ce plătesc vinăriciū, cāte 5 bani de vadră și pārpārul, fără de a se amesteca Vinăriceriī domnesci intru nimic la aceste dealuri cu nici un fel de cuvīnt. Asișderea să iae pre tot anul de la Oene bolovanī sare cincī sute; cum și la vremea oieritului să aibă a scuti oī una mie cincī-sute, și să nu se supere de cātre oieri; asemenea să fie *liude* 20 scutiți, cari vor fi pentru trebuința sfintei Episcopii, pre cari gāsindu-și făcēnduli-se cercetare de cātre Ispravniciī județului, să li se dee și pecetluituri de la Visterie, spre a fi în pace și nesupērați de tōte dājdiile și orīnduelile Visteriei. Asișderea preste liude cincī-șeci ce are sfintia sa, dupē catastihul Visteriei, să mai fie și alți liude 20 omeni fără de pricină iarăși apērați și scutiți de veri-ce orīndueli vor eși de la Visteria Domniei mele preste an în țeră, pre cari și aceștia gāsindu-și să-i ducă la Dumnélor Ispravniciī județului, ca să-i cerceteze și fiind întocmai dupē cuprinderea ponturilor ce sunt date pentru orīnduiala scutelniceilor, să li se dee adeverință pre numele și chipul lor, ca să iae și pecetluituri de la Visterie; cum și șese scaune de carne să ție în orașul Craioviī, scutite și apērate de fumărit, de erbărit, de vamă și de tōte dările ce sunt preste alte scaune; să mai fie și alte două scaune de carne asemenea scutite la sud Rōmnicul-Vâlcea, care le-a avut în Bucuresei și de aici ridicāndu-se s'au orīnduit a le ține acolo; care aceste mili le-au avutsfinta Episcopie, atāt de la frații Domni de mai 'nainte, cāt și de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisóvele ce le-am vēđut ne-am adeverit. Drept aceea, invrednicindu-ne Domnul Dumneđeū cu Domnia acestei pravoslavnice Țēri Romānesci, și după rivna ce avem asupra sīntelor lui Dumneđeū locasuri, ne-am milostivit și prin acest cinstit și bine închipuit hrisov al Domniei mele, înnoim și întărim milele acestea, ca să i se pāzescă nestrēmutat. Și am adeverit hrisovul acesta cu însăși crēdința Domniei mele Ioan Constantin Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniī mele fiī: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., Ioan Vvd., martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeriī veliți ai Divanului Domniei mele:

Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeș vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Grădișteanu vel Păharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Izvoreanu Sluger și Ispravnic, și s'a scris hrisovul acesta întru înteiul an dintru înteia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucureșci, la aniș de la nașcerea Domnului Dumneșei și mântuitorului nostru Isus Hristos 1803, Iunie 29, de Nicolae Logofăt de Divan.

Cod. XLVII, fila 117.

XXV. La 23 Iulie 1803, Domnitorul acordă Episcopiei Rômnic hrisov pentru tîrgul Rîurenș și scutelnici :

Hrisovul Episcopiei Rômnic pentru tîrgul Rîurenș și scutelnici

Oblăduitoriș Domniș căroră de la Dumneșei li se încredințeză țeri și Eparhiș întru stăpănire, datorie netăgăduită aș, ca și prin cuvînt și prin fapta creștinășcă, să cinstășcă și să măreșcă slava bisericeș lui, dintru care isvoreșc darurile și blagosloveniile, care și pre Domniș îi face fericitș și norocitș, și pentru cele ce ar înțelegă și ar cunășcă că ar fi spre folosul Dumneșeșcelor locașuri, se căde să le orînduiască și să le întăreșcă, ca să le rēmăe și după petrecanie acestor vremelnice nume nemuritoră și pomeniriș vecinice; drept aceea și Domnia mea, acum după ce ne-aș miluit Domnul Dumneșei cu Domnia acesteș pravoslavniceș Țeriș Romănesciș, pliroforisindu-se iubitorul de Dumneșeiș părintele Episcop de Rômnic, chir Nectarie, pentru a Sfințieiș sale sfință Episcopieș de la Rômnic sud Vâlcea, unde se cinstoseș și se prăsnuesce hramul celui dintru sfințș, părintelului nostru Nicolae Arhiepiscopuluș Mirelor de la Lichiea, făcătorul de minuniș, cum că din cumpliteleș siliiș ale resmerițeiș aș suferit multe jafuriș și prăpădiriș, din care aș încăput și la datoriiș, și cunoscută fiind trebuință ce are de ajutor, ca să se plăteșcă și să se ușureze dintru acăștă greutate; după rugăciunea ce ne-aș dat sfinția sa părintele Episcop chir Nectarie, și după evlavia ce avem și rîvna către acăștă sfință casă, care este cap celor-l-alte sfințe mănăstiriș și bisericeș ale Eparhieș Episcopieiș Rômnic, ne-am milostivit și drintr'acest chip și bine închipuit Domnescul nostru hrisov, am miluit Domnia mea pre acăștă sfință Episcopie cu tîrgul ce se face pre moșia Episcopieiș, la Rîurenș sud Vâlcea, într'un an odată la opt șile ale luneș lui Septembrie, în șioa Nășcăriiș Nășcătoreș de Dumneșeiș și pururea Fecioreș Maria, care tîrg ține șile La acest tîrg să nu aibă a face niciș Vameșș

Domnescă întru nimic, nici erbarii, nici fumarii, nici cotarii, precum nici Ispravnicii și alți slujbași Domnesci și bisericesci, ci și vama și erbăritul cum și toate alte obiceiuri ce urmăză în Țările acestui Țerg să le aibă, și să le iae sfânta Episcopie, fără a se amesteca alt cineva la orî ce, și într'aceste Țări să nu fie volnic nimeni a vinde vinul și rachiul fără de scirea omului ce'l va avea sfânta Episcopie; așiderea să aibă sfânta Episcopie și liude 55 străini, scutiți, cu pecetluituri după orînduiala Visteriei; încă să mai ție și liude 60 străini, cu ruptorea de la Visteria Domniei mele, să dea pre an de liude po. talerî *opt*, însă jumătate din bani să-î dea la sfîntu Gheorghe și jumătate la sfîntu Dimitrie, iar mai mult să nu fie superați de alte orîndueli și podveși ce vor eși de la Visteria Domniei mele preste an în Țeră, cari și aceștia să fie străini, care aceste milii le-au avut sfînta Episcopie, atît de la frații Domnii de mai 'nainte, cît și de la Măria sa părintele Domniei mele prin hrisovul cel veșum, cu lét 1797. Si am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vodă, martorii fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Iorgache Suțu vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrașco Racovița vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigore Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istratie Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manul vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Enache Goleșcu vel Stolnic, Pan Scarlat Ișvoreanu vel Slugerii și Ispravnic; și s'au scris hrisovul acesta întru înteuil an dintru înteuia Domnie a Domniei mele, la lét 1803, Iulie 20, de Zamfirache biv 3-lea Logofăt.

Cod. XLVII, fila 117.

XXVI. La 23 Iulie 1803, este dat hrisovul mănăstirei Spirea. Domnitorul amintesce, că monahul Ioachim de la mănăstirea Grigoriu din Sf. Munte, în timpul resmeriței a răscumpărat mulți creștini din robie, fii ai Moldovei și ai Țerei Romănesci și că apoi a cerut să se retragă la mănăstirea Spirea, ca la *un loc despărțit de șgomotul lumii*. Deci Domnitorul l'au făcut îngrijitor acelei mănăstiri. Domnitorul acordă diverse miluiți lui Ioachim de la mănăstirea Spirei:

Hrisovul mănăstirei Spirei

De vreme ce curiosul între monahii Chir Ioachim, ce este curat fiu al Sfintei mănăstiri Grigoriu ot Sfînta Agora, din rivna sa fiind pornit spre

fapte bune, aŭ făcut multe bunătăți, nu numai cu aî săi bani ci și cu datorie, răscumpărând atâtea suflete creștinesci din robie, *precum și dintru aceste două țeri, Țera Românească și a Moldovei într'această vreme trecută a răsmeriței*, pre cari cu așa silință și trudă slobodindu-î, i-aŭ făcut volnici de aŭ mers fie-care pre la locul lor, și fiind trimis aici de obște Exarh, despre partea tuturor Sfintelor mănăstiri ot Sfinta Agoră, iarăși pentru folosul mănăstiresc silindu-se în totă vremea către fapte bune pentru obște și pentru sine și petrecând viață cuvioasă, aŭ voit cât va șede a aici, să nu se supere dorita sa odihnă, cerând de la Prea Sfinția Sa Mitropolitul țerei un *loc despărțit de sgomotul lumei*, ca să se odihnescă fără de gândui. Decî prea Sfinția Sa, către mulțămirea care tot neamul creștinesc era dator să aibă către Cuviosia Sa, gășind acest sfint locaș potrivit după dorința sa, adecă biserica ce aŭ făcut-o răposatul Spiru Doctorul, pre moșia Sfintei Mitropolii, unde se cinstesce și se plănuiesce hramul Sfintului Ierarh făcătorul de minuni Spiridon, care era aferosită Sfintei Mitropolii, pentru mai multă sufletescă pomenire și pururea aducere aminte acestui răposat Doctor Spiru, ctitor acei sfinte biserici și pentru pomenirea rudelor sale aferosit acastă biserică cuvioșiei sale și sfintei mănăstirei sale *Grigoriu* Sfinta Agoră, cu toate sfintele odóre și vase, ce s'aŭ dat prin catastih în mâna cuvioșiei Sale, ca să aibă apururea locaș, atât cuvioșia sa, cât și părinții călugări, cari se vor primi după vremi de cuvioșia Sa, și de la numita mănăstire a sa aici, ori pentru deosebita mănăstirei sale trebuință, seaŭ pentru a obștei mănăstirilor de Sfinta Agoră, rînduind Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul și hotarul locului bisericei: lungul de amândouă părțile stânjenii 92, latul stânjenii 24 drepti, în care se coprinde și viișora, care este lucrată, adecă pogone cinci și stânjenii patru, care pre larg se arată acastă aferoma, și semnele hotarului în cartea Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit, ce aŭ dat la mâna cuvioșiei Sale, cu lét 1776, Maiu 15, întărită și iscălită cu iscălitura și pecelea Sfinției Sale, iară via care are acastă Sfintă biserică tot acolo, ce este iarăși pre pământul Sfintei Mitropolii, fiind fost ôreși-ce lucrată de Hristofi Căpitan za lefecii, némul aceluî răposat Spirea Doftorul, cu aî săi bani, cu tocmelă și aședemint în scris, aŭ întors cuviosul chir Ioachim cheltuiala cu bani gata, taleri 350 lui Hristofi Căpitan, și aŭ cumpărat-o, după cum pentru toate aceste ne adevărim, atât din hrisovul Măriei Sale părintelui Domniei mele, al răposatului Nicolae Vodă Caragea și al Domniei sale fratelui Mihail Suțu Voevod, ce le-am văduț Domnia mea, făcând și schitului milă de scutelnici și de scutelă de oierit; decî aceste aferomă și milă vedându-le Domnia mea, că sunt cu totă dreptatea făcute, ne-am milostivit și nu numai le-am întărit și le-am înnoit și print'acesta domnescul nostru hrisov, ca dania să fie bine întemeiată, nesmintită și neclintită nici odinióră în veci, și să nu se pótă lua de nimenea nici odată, ca să se dee subt altă străină stăpânire

nică să nu se supere de nimeni a fi în vre-un fel de chip, și să se păzescă, pururea nestrămutat; adevă liude 10 scutelnici pentru poslușanie, cărora să li se dea de la Visterie pecetluri pre numele și chipul lor, cum și oî 200 să scutescă de oierit, la vremea oieritului, pentru care după orînduială să i se facă pecetea Domniei mele, de rădicătură, ci încă am mai adaus milă de la Domnia mea ca să iae pre tot anul taleri 100 de la Vama Oborului Tîrgului de afară, cari bani să se dea la dîoa hramului acestei sfinte biserici, spre a fi de trebuință și întărire, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Dumitrașco Voevod, Gheorghe Voevod, Nicolae și Ioan Voevod, etc. — 1803, Iulie 25.

Cod. XLVII, fila 143.

XXVII. Cu hrisovul din 29 Iulie 1803, Constantin Ipsilante acordă mănăstirei Arnota din Vâlcea, «care este zidire domnăscă slobodă a țerei» mai multe milui și scutiri. Domnitorul amintesce, că la această mănăstire se află moșce isbăvitoare de locuste:

Hrisovul mănăstirei Arnota.

Minunat este Dumneșeu întru sfinții săi (dîce proorocul și împăratul David), pentru că prin mijlocirea lor, ca prin nice organe și vas curate și alese ale sfîntului Duh, isvorăscă tîmăduire norodului și ajutor întru nevoile și patimile lor, dupe darul ce li s'au dat, ca unor aleși ai săi, între care și sfîntul Mihail Sinaitul ca un locaș vrednic al prea sfîntului Duh, prin darul tîmăduirilor ce au luat de la Dumneșeu arătîndu-se făcători de minuni și isbăvitori de patima locustelor, nu puțin ajutor au cunoscut țera această în cătă vreme s'au arătat acest fel de jăvini vătămătoare ródelor pămîntului, atît mai înainte în vremi trecute, cît și acum în cele de pre urmă, cunoscînd țera mult folos din ajutorul acestui sfînt, a căruia sfîntă mîna fiind că se află păzindu-se aici în țera, la mănăstirea Arnota, sud Vâlcei, care este zidire domnăscă, slobodă a țerei, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul soborul sfinților mai marilor Voivođi ai oștirilor ceresăi Arhanghelul Mihail și Gavril, cade-se în adevăr, atît pentru cele trecute ajutoruri ce au cunoscut țera, cît și pentru folosul și izbăvenia cea desăvârșită, care și de acum înainte cu rugăciune se cere și se nădăjduesce de obște a o avea țera prin mijlocirea și rugăciunile acestui sfînt de la milostivul Dumneșeu, și pentru semnul evlaviei a se face locașului sfîntiei sale și ajutor cuviincios din milele Dumneșeesci, mai vîrtos fiind această sfîntă mănăstire zidită la un loc înalt, cu multă trebuință de ajutor la trebuințele sale. Drept aceea am bine-voit Domnia mea și lângă mila vinăriciului, ce au avut numita

mănăstire Arnota, câte 2 bani de vadră, cu pârparul, din satele Costesci, Bărbătesci, Dobriceni și Bărdănesci, sud Vâlcea, și ceea ce au adăos părintele Domniei mele taleri 100 din oierit, taleri 100 din dijmărit, taleri 100 din vâcărit și taleri 50 din vama Craiovei, pentru unt-de-lemn, făclii și tămăie, care acești să aibă a-î da cumpărătorii acestei slujbe de la județele ot preste Olt, preste banii Cămăreii, iar când slujbele acestea vor fi în credință să se dea de la Visterie și Cămara Domniei mele cu pecetluituri. Așisderea să i se dea și câte 100 bolovanii sare de la Ocele mari sud Vâlcea, pre fie-care an; să scutescă și oii 100 de oierit, precum și liude 10 străini, să-î aibă de apururea nedajnică și scutiți, cărora să li-se dea de la Visteria Domniei mele pecetluituri cu care acestă milă și ajutor de omeni, îndatorim pre Egumenii să fie silitorii a face cele trebuincioase dresuri și întemeieri, spre buna podobă și înfrumusețarea sfintei mănăstiri și a bisericeii, atât la cele din năuntru, cât și la cele de afară zidiri și împrejmuiri, ca să se aple pururea în starea ei.

Aceste le întărim Domnia mea, dupe hrisovul Măriei sale părintelui Domniei mele, ce-l vedum cu lét 1797, Iulie 8, i dupe hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Vvd Moruzi, ce-l vedum cu lét 1799, Septembrie 3, ca să se păzescă nestrămutat; având Domnia mea bună rivnă și iubire către sfintele lui Dumnezeu locășuri de a le întemeia, și mai vartos pentru ajutorul ce fără îndoială 'l nădăjduim de la sfântul; pentru care nu suntem la îndoială, că și frații Domni din urma noastră, pentru evlavie și pentru folosul ce'l nădăjduesce țera de apururea de la ajutorul acestui sfânt, vor bine-voi a înnoi și a întări locășului Sfinției sale privilegiul acesta. Și am adevărit hrisovul acesta cu însuși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae și Ioan Vvd., martori fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boierii veliți ai Divanului Domniei mele... și Ispravnic la facerea acestui hrisov Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus; și s'a scris hrisovul acesta întru înteuil an dintru înteuia Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la lét 1803, Iulie 29, de Gregorie Grecescu 3-lea Logofet.

Cod. XLVII, fila 142.

XXVIII. Din 28 Iulie 1803 posedăm hrisovul lui Constantin Ipsilant în favoarea bisericeii Crețulescu, pentru diverse scutiri și privilegii:

. *Zem Vlahisocie*

Sfintei și Dumnezeescii bisericeii de aici din orașul Domniei mele, unde se cinstesce și să prăznuiesce hramul Adormirei prea sfintei de Dumnezeu Născătoare și pururea Feciorei Maria și soborul sfinților și marilor Voivođi ai cetelor ângeresci Mihail și Gavril, care biserică este zidită și înălțată din

*temelia ei de Dumnélui răposatul Vornicul Iordache Crețulescu, ca să fie sfintei biserici milă de la Domnia mea: să scutescă în toți anii drepte bucatele sale, vinul de vinăriciū, stupi i rămători de dijmărit și oi de oierit 300 și o pivniță, aici, în orașul Domniei mele București, scutită de fumărit, i de căminărit, de vamă, de vinul Domnesc, i de ortul vătășesc și de toate alte angariī, ce vor fi pre alte pivnițe; așiderea să aibă a ținea și păzitorī argați liude patru, însă nu ómenī de prin satele țerei, ci străini, pentru cari aducând adeverință de la Dumnélor Ispravnicīi județului de numele și chipul lor, să li se dee pecetluiturile Domnesci, ca să fie în pace și iertați de toate dăjdiile și orînduelile vėri-căte ar eși pre țeară de la Visteria Domniei mele, de nici unele nici un val și nici o supėrare să nu aibă, ca să fie pentru poslușania sfintei biserici; fiind-că această milă au avut-o sfinta biserică atăta de la alți frați Domni de mai 'nainte, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele dintru întėia Domnie, cum și de la alți frați din urmă, i dintru a doua domnie a Măriei sale părintelui Domniei mele, precum ne-am adevărit Domnia mea din cartea Măriei sale, ce o vėđum, cu lėt 1797. Decī învrednicindu-ne Domnul Dumneđeu cu Domnia acestei țeri pravoslavnice, ne-am milostivit de 'i-am înnoit și 'i-am întărit milele ce se cuprinde mai sus ca să i se păzescă nestrămutat; poruncim Domnia mea și vouė tuturor slujbașilor, ce veți fi orînduiți cu orī ce fel de slujbă, toți să aveți a vė feri și nimenea întru nimica supėrare seaū bântuială de toate căte se cuprind mai sus să nu faceți, că așa este porunca Domniei mele, ii *saam reche gd.* — 1803 Iulie 28.*

Cod. XLVII fila 147.

XXVIII. La 10 August 1803, Domnitorul acordă metohului Episcopiei Rômnicului (unde este astă-đi Ateneul), care a înființat prima fabrică de luminări de ceară albă, reînnoirea monopolului acestei fabricațiunii. Domnitorul acordă diverse scutiri fabricei și lucrătorilor :

Hrisovul metohului Episcopiei Rômnic, 40 Mucenici, de milele ce are.

Fiind-că sfinta biserică de aici din orașul Domniei mele București, unde se cinstesce hramul sfinților patru-deci de Mucenici, care este metoh al sfintei Episcopii Rômnic, a avut privilegiuri domnesci, ca singură să aibă a ținea fabrică întru care să lucreze luminările de ceară albă în toți București, ca una ce ctitorii acestei biserici cu osirdie și cheltuială s'au silit de s'au început acest meșteșug aici în țeră, atât spre podoba sfintei biserici, cât și spre trebuința altor obraze, și atât că pentru acest lucru este pricinuiitor de podoba a dobândi țera meșteșugul acesta, cât și pentru că se află biserică această între cele-l-alte isterisite de cel mai puțin acaret, neavând nici moșii, nici vii, nici țigani, seaū alt cât de mic ajutor, cum au altele; am bine-voit și Domnia mea și printr'acest cinstit hrisov al Domniei mele întărim pri-

vilegiul acestei fabrice, ca să aibă tot-d'a-una numai metohul sfintei Episcopii, a pune în faptă acest meșteșug, și a se vinde lumînările de ceară albă numai de la fabrica acésta, nebântuită și nesupărată de cumpărătorii de ceară roșie și diafendipsită, spre a lucra seaă a vinde alt nimenea lumînări de ceară albă; la care acésta cherhane să fie și două meșteri ce vor fi lucrători acestui meșteșug, în pace și nesupărați de orî-ce dări și orândueli ar eși pre țera, cum și prăvălia acésta a fabricei să fie apărată de orânduile ce sunt preste prăvălii, și poruncim și Domnia mea și Dumisale vel Agă să îngrijești de acésta, a nu îngădui pre alt cine-va să vîndă lumînări de ceară albă; și iar să aibă acest metoh a ținea și liude 20, străini scutelnici, iară pentru tréba și ajutorul acestei sfinte case, care acésta milă a avut-o metohul de la frații Domni de mai înainte, iar Domnia sa fratele Alexandru Moruzi la întărirea ce a făcut acestor milii, prin hrisovul ce vedum, de la lét 1793, aș mai adaos milă, ca să mai ție acest metoh liude încă patru-deci, străini, fără pricină, ca să fie pentru poslușanie și vinăriciul din Valea Meilor, și al Negovanilor și Valea Largă, i Corbenii, i Valea Petrei, i Delicelul *sud-Saac*, câte un ban de vadră, unde are mănăstirea Căldărușană vinăriciū; cum și două scaune de carne aș avut scutite aici în oraș în Bucuresci, care ridicându-se de aici s'a dat a le avea la Râmnic *sud Valcea*, după cum se coprinde în hrisovul Domniei mele, ce s'a dat sfintei Episcopii; care tóte aceste milii le-aș întărit Măria sa părintele nostru, cum și frații Domni din urmă; deci, învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu și pie noi cu domnia acestei pravoslavnice țeri Rumănesci, ne-am milostivit de am înoit și am întărit tóte aceste milii, ca să i se păzescă neștrămutat, întărind hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante, și cu credința prea iubiților mei fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martorii fiind și Dumnelor einștiți și credincioși boierii veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Iorgache vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiu vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Scarlat Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus; și s'a scris hrisovul acesta întru înteiul an dintru înteia domnie a Domniei mele, aici, în orașul Bucuresci, la létul 1803 August 10, de Zamfirache 3-lea Logofet¹.

1. Cod. XLVII, fila 147.

XXX. La 14 August 1803, Domnitorul acordă mănăstirei Cotroceni hrisov de reînnoire de milă:

. *Zem. Vlahiscoie.*

Sfintei și Dumnezeșcoi mănăstiri Cotroceni, unde se cinstește și se prăznuiește hramul Adormirei prea sfintei stăpâniîi noastre de Dumnezeu născătoare și pururei feciôrei Mariei și cuviosului Igumen acestei sfinte mănăstiri, ca să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea tot vinăriciul din dealul Țigăneșilor și al Vitineșilor, ce se țin de dealul Piteștilor sud Muscel, și din dealul Bucureștilor din drumul Giurgiului până în viile mănăstirei Radului Vodă; și iarăși să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua totă vama din Baltă de la satul Petrule *sud Vlasca* și vinăriciul dintru acest sat cu părparul și ploconul după obiceiuri, atât dintr'acel deal, cât și din cele mai sus numite; și să mai fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să aibă a lua peste tot anul de la oca Telega bolovan sare 150, la vremea când vor lua și alte mănăstiri, care sare să aibă volnicie a o vinde ori unde 'i va fi voia, și de către vameși nimic supărare să nu aibă. Asișderea de la toți cei ce au vii pe moșia mănăstirei să aibă a lua sfinta mănăstire otaștină la 20 vedre, o vadră, după vechiul obicei. Asișderea a avut sfinta mănăstire Cotroceni prin hrisove domnești milă a lua pe an din vama domnăscă a țirgului ce se facea mai 'nainte vieme la orașul Flocii sud Ialomița, al treilea banu, care i s'au urmat până la o vreme, iar mai pe urmă mutându-se țirgul de la orașul Flocii la Urziceni, în județul Ialomița, se isterisea numita mănăstire de acest al treilea ban, și dintr'acel era pricină în totă vremea cu mănăstirea. Dar Domnia sa fratele Moruzi Vvd, vrând ca să se folosescă mănăstirea cu o milă, pentru acesta au hotărît a i se dea de la cumpărătoria vamei Urzicenilor pe tot anul taleri câte 200 tocmăi, care bani să aibă a-i răspunde vameșii la mănăstire pe suma cumpăraturii, când se vor vinde vămile, fără de a se scădea cămara domnăscă, iar când nu se vor vinde vămile și se vor da în credință, atunci să răspundă cămara domnăscă, acești taleri 200 la mănăstire, precum acesta o veșum în hrisovele Domniei sale. Asișderea să țină acelă sfintă mănăstire liude 15, străini, fără de pricină, pre cari acum să-i aducă din străinătate și după adeverințele Dumnélor Ispravnicilor județului, să li se dea și pecetluituri, cum și liude 5 din liudele Visteriei. Asișderea să aibă a scuti și oi 400, de oierit; pentru că aceste milă le-au avut sfinta mănăstire și de la alți frați domni de mai 'nainte, precum ne pliroforisim Domnia mea din hrisovul Măriei sale părintele Domniei mele ce 'l veșum, cu leat 1797 Mai 28; deci iatărîm și Domnia mea milele aceste cu însăși credința Domniei mele, Ion Constantin Alexandru Ipsilante Vvd, și cu credința prea iubișilor Domniei mele fi: Dumitrașcu Vvd., Alexandru Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., și Ioan Vvd., martorii fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși

boerî veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel. Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel. Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel. Postelnic, Pan Radu Golescu vel. Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; Pan C. Știrbeiŭ vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Manolachi Manu vel Vornic, al politiei, Pan Iorgache Filipescu ve Căminariŭ, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Teodorache Golescu vel Comis, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger, Pan Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus. Și s'aŭ scris hrisovul acesta la anul întâiŭ dintru întâia domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucureșci, la anul de la nașcerea Domnului Isus Hristos 1803, August 14, de Apostolache Logofăt de Divan¹.

XXXI. La 12 August 1803, Domnitorul dă Mitropoliei din Bucuresci hrisov de reînnoirea privilegiilor și scutirilor.

Hrisovul sfintei Mitropolii din Bucuresci

Două lucruri sunt cele ce încoronază și împodobesc bunătățile Domnilor și ale Oblăduitorilor, amândouă vrednice de laudă și de mărire, adecă: marea cuviință și buna credință, din care cea dintâi se silește către cârmuirea cea politicească, iar cea de a doua se ostenește către trebuințele bisericesci; însă osebirea uneia de către alta, cu atâta e mai de folos, cu cât pentru marea cuviință, ca de un lucru lumesc, ȳice mântuitorul, *«te grijesci și spre multe te silești»*, iar pentru buna credință, ȳice.... ci un lucru trebuiesc la acest lucru trebuincios: uitându-se Domniŭ înțelepți ca la un îndreptător de povață și cârmuirea politiei prea lesne și cu orânduială bună o săvârșesc, câștigând lauda care o ȳice Sirah: *Domnia înțeleptului va fi cu orânduială; de vreme ce începerea înțelepciunii este frica Domnului*. Acesta dar purtare de grijă a trebuințelor Bisericesci, măcar că aŭ datorie netăgăduită pravoslavnicii Domni, a o arăta din destul la tôte Dumneȳescile locașuri ce se află în oblăduirea lor, dar mai cu denadinsul li se cuvine a împlini către maica cea de obște a bisericelor întru acea Eparhie, care stăpănesc, pe care mai ales ca către o împărțitoare a darurilor bisericesci cinstind'o și folosind'o cu celet rebuinciose, nu numai laudă își câștigă, ci și partea cea bună își aleg, care nu se va lua de la dinșiŭ, împlinind ceea ce ȳice apostolescul cuvânt: *«De am semănat vouă cele Duhovnesci, aŭ mare lucru este de vom secera de la voi cele trupesci?»* Ci fiind-că acastă sfântă și Dumneȳiască Mitropolia *Ungro-Vlahiei și în vremea turburărilor este cea dintâi ce pătimesce furiile răzvrătirilor și valurile pri-*

1. Cod. XLVII, fila 130.

mejdilor, și în vremi de liniște este iarăși cea dintâi la care toți cei ce se află în necazuri și în lipsă și în nevoi năzuiesc și alérgă, ca la o maică a tuturor fiilor de obște, și își află repaosul și mângâerea; mai vârtos pentru aceea dicem: că orî ce mili și ajutore Domnesci s'ar face acestii sfinte case îi sunt cuviincióse, și cu cuvênt vrednic. Pentru care și nouă, de vreme ce din pronia Dumneđeescă ni s'aũ hărăzit Domnia acestii pravoslavnice țeri, și înșine cunoscênd datoria cea netăgăduită, care avem către sfânta Mitropolie a țerei, ca către o sêmănătore de cele Duhovnicesci și isvor aducêtor de darurile bisericesci, din care se adaugă tóte pravoslavnicele bisericii de prin țeară; de aceea am bine-voit Domnia mea a înnoi milele ce aũ avut sfînta Mitropolie, atât de la alți frați Domni, i de la Măria sa părintele Domniei mele, precum și din hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Vodă Moruzi ce'l vêđum, cu lét 1793 Martie 16, ne-am adevărit, în care se cuprinde aceste mili adică: să aibă a avea, a ținea liude una sută scutiți, pre cari să-i găsescă străini, și cerce-tându-se după orînduiala Visteriei de către Dumnelor Ispravnicii județului, să le deie adevărînte de numele și chipul lor, după care să li se dee și pecetluirile Domniei mele, ca să fie în pace și nesuperați de tóte dăjdiile și orînduelile Visteriei; așîderea să aibă și tot vinăriciul de la cei ce vor avea vie pe moșiile ce le are sfînta Mitropolie la Balta, în județul Vlașca, ce se numesce *Futoaia* și . . . din tóte viile cele ce sunt până acum și câte se va mai face de acum înainte, să iae la vadră câte cincî bani deplin și pãrpãrul, și la vremea oieritului să scutescă de oierit oî două mi, și tóte bucatele sfîntei Mitropolii să fie scutite, cum și viile de pogonărit, și vitele și caii de văcãrit (cãți se va întembla) și de calul Domnesc ce daũ alte sfinte mônăstiri sfînta Mitropolie să aibă pace, și 10 cărciume ale sfîntei Mitropolii de aici din Bucuresci să fie scutite de fumărit, de căminărit, de vamă Domnescă, i agiască, i de ort vătăjesc, și tot trei sute să iae de la vel Vameș din bani vămăi pre tot anul, pentru balta ce este pe moșia sfîntei Mitropolii; două sute bolovanî mari de sare să iae pe an de la Ocna Telega, și de la cei ce vor fi avênd vii pe moșia sfîntei Mitropolii din Bucuresci și de la Têrgovisce să iae otaștină, după obicei, din două-đeci vedre una vadră, însă vin iar nu bani, i din délul Aninósa cãt ține hotarul aceluí dél al satului Aninósa, din câte vii vor fi, să iae vinăriciũ câte doi bani de vadră și pãrpãrul, pe unde aũ luat și mai dinainte, i de la cei ce vor fi avênd vii pe moșia sfîntei Mitropolii ce se numesce *Orevița* cu hotarele ei Bolboșani și Gogoșii din sud Mehedinți, cãt ține cuprinsul acestei moșii, să iae sfînta Mitropolie vinăriciul din câte vii sunt până acum și din câte se vor mai face de acum înainte, la vadră câte cincî bani deplin cu pãrpãrul; așîderea și trei scaune de carne aici în Bucuresci să fie scutite și apãrate de erbărit, de fumărit, de vamă și de alte angarii, ce daũ alte scaune, de a fi pentru trebuința ómenilor aceste sfinte case; asemenea și un scaun de carne ce este pe moșia sfîntei mônăstiri din dealul Loloiascãi, sud Slaam

să fie apărat și ne bântuit de către Vinăriceri și alți slujbași, și să iae venitul cât l'ar agonisi omul care va fi orânduit de la sfânta Mitropolie, după cum au luat și până acum; și iar să aibă sfânta Mitropolie mila ce au avuți prin cărți și hrisóve Domnesci Mitropolia Târgoviștei, adică în toți anii de la Ocna Telega mertic de sare, bolovanii una sută: să fie și liude 10 străini și fără de pricină de dajdie, pe care găsindu-i să se cerceteze de Dumnélor Ispravnic, și fiind întocmai, să le deie adeverință pe numele și chipul lor, după care să li se deie și pecetluiturile Domniei mele spre a fi nesupărați de rândul dăjdiilor Visteriei și de alte orândueli. Așisderea și mănăstirea Aninosa, Mitohu sfintei Mitropolii, prin cărțile fraților Domni și ale părintelui Domniei mele are milele acestea, adică, să iae vinăriciu din poporul Urechescilor ot *slaam Românice* cu pârparul, după obicei, a căruia popor, delurile sunt acestea: Teișul, i Palanga pe moșia numitei mănăstiri, și dau și otaștină la mănăstire, i Runcul și Popescii sunt pe moșia lor, cari nu dau otaștină, ci numai vinăriciu câte doi bani; să iae și venitul de la scaunile de carne ce sunt pe moșia mănăstirei, la care întru nimic nu are a se amesteca Vinăricerii Domnesci, și otaștina să iae după obicei din 20 vedre una vadră, însă vin iar nu bani; precum și la sud Teleorman are această mănăstire Aninosa vinăriciu de la viile ce sunt pe moșia mănăstirei, care se chiamă *Puținței* ot sud Teleorman, până la 40 pogone câte 5 bani deplin și pârparul, fără de a se amesteca Vinăricerii Domnesci întru nimic, care vinăriciu să-l iae atât din viile ce sunt până acum, cât și din viile ce se vor mar sădi de acum înainte până la 40 de pogone; încă mai are această mănăstire Aninosa să mai ție și liude 10 ómenii străini și fără de pricină de dajdie, cărora prin cercetare după orânduiala Visteriei, să li se deie și pecetluiturile Domniei mele la mână, spre a fi nesupărați de dăjdi și de alte orândueli; și pentru ca să se păzescă tocmelele acestea ce se cuprind mai sus, am adeverit hrisovul acesta cu însăși Domnesca noastră iscălitură și pecetie, i cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țeara de sus, Pan Constantin Știrbei vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpinenu vel Vornic de țeara de jos, Pan Dumitrașco Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofet de țeara de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țeara de sus; și s'au scris hrisovu acesta la întieul an dintru întieia Domnie a Domniei mele, la lét 1803, August 12, de Răducan Poenarul biv 3-lea Logofet¹.

Hrisovul mănăstirei Sfântului Gheorghe nouă de milele ce are

Sfinteii și Dumneșcescii mănăstirii de aici din orașul Domniei mele București, unde se cinstesc și se prăsnuesc hramul Sfântului Marelui Mucenic și de biruință purtătorul Gheorghe, care este zidită și înălțată din temeliea ei de răposatul Constantin Vodă Brâncovenul și închinată la sfântul și de viață primitor mormântul Domnului Iisus Hristos și cuviosului Egumen Chir Gavril Arhimandrit, ca să-i fie milă de la Domnia mea, să iae vinăriciul de pre moșia mănăstirei ce se numesc Poenile ot sud Ilfov, câte doi bani de vadră și pârparul după obicei; așisderea să iae vinăriciul din Délul Cherbiș, i Odoleșilor, i Crângul, i Mărunțișul și Valea Bobului ot sud Saac, iarăși câte doi bani de vadră și pârparul, pentru care acest vinăriciul ot sud Saac întemplantu-se prigonire cu vinăricerii domnescii, scornind alte numiri noue în cuprinsul vinăriciului mănăstirei, de care după jalba Egumenului s'au făcut cercetare din porunca Domniei mele, atât aici la Dumnelui vel Logofet de țera de sus Isaac Ralet, prin cei ce au fost după vreme cu vinăriciul mănăstirei i cu vinăriciul domnesc, cât și la fața locului s'au făcut cercetare iarăși din porunca Domniei mele de Dumnelui vel Vornic Radu Goleșcu, i de Ispravnicul județului, Clucer Constantin Bălăceanu, și s'au dovedit, că poporul Cerba este poporul tot cu aceiași numire, Toleasca o numesc și Mărunțișul mare, Valea Crângului n'are nici o pricină, Mărunțișul îi dic Mărunțișul mic și Cotenii încă se numesc, pentru că de 10 ani încôce Cotenii ot Cotenii au sădit vii într'acest popor al Mărunțișului, și pentru această sădire nouă se numesc a Cotenilor și au fost pricină de apururea între vinăricerii domnesci cu mănăstirea, și în Valea Bobului este și Sorlița fiind o vâlcea mică cu puține vii s'au ținut și se ține atât din vechime cum și acum de Valea Bobului, nefind despărțită, de unde au luat mănăstirea vecinându-se mila vinăriciului mănăstirei cu milele vinăriciului altor mănăstiri și după pliroforia ce ni s'au dat de Dumnelor numiții boeri, că acele numiri noue sunt în coprinsul poporului mănăstirei, dăm și domnesca noastră întâire, ca din toate acele numiri noue și vechi să iae mănăstirea vinăriciul după cum se coprinde mai sus; pentru care la vremea vinăriciului Egumenul seau ômenii ce îi va rându să âmble împreună cu vinăricerii domnesci, ca să scrie tot vinăriciul dintr'acele popore, și făcând două catastihie asemenea unul ca și altul, iscălite și de vinăricerii domnesci și de omul mănăstirei, să aibă a lua mănăstirea câte bani de vadră și pârparul, iară cei-l-alti câte doi bani de vadră și ploconul să iae vinăricerii domnesci. — Așisderea să iae sfinta mănăstire otastină, după obiceiul pământului, de la cei ce vor fi având vii pre moșia mănăstirei; și iară să fie sfinteii mănăstirii milă de la Domnia mea să iae de la Ocna Telega pre an bolovanii 200; să scutescă oi de oierit 2000, care

la vremea oieritului să aibă a se ridica cu pecetluitul Domniei mele; trei căreiume în Bucuresci ce are mănăstirea, în care 'și vinde vinurile, să fie scutite de fumărit, de vamă, de vinul domnesc și de ortul vătășesc i de orî-ce angarii ce vor da alte pivnițe, aceste să nu se supere; să fie și liude 35 6meni străini pre cari găsindu-î să'î ducă la Dumnélor Ispravnicii județului ca să'î cerceteze, și fiind străini cu adevărat, să le dea adeverințe pe nume și chipul lor, după care să li se dea și pecetluirile Domniei mele, spre a fi în pace și ertați de t6te dăjdiile și angariile ce vor eși de la Vistieria Domniei mele pe an în țeară, de nici unele val și băntuială să nu aibă; care aceste milî le-au avut atât de la alți frații Domni de mai nainte, cât și de la Măria Sa părintele Domniei mele precum din hris6vele ce le v6duî ne-am adeverit.—Deci, învrednicindu-n6 Domnul Dumneș6u cu Domnia acestei pravoslavnice ț6ri Romănesci, după evlavia ce avem către sfințele lui Dumneș6u locășuri, mai v6rtos către sfintul și de vieță primitor mormînt al Domnului Iisus Hristos, ne-am milostovit printr'acest cinstit și bine închipuit hrisovul Domniei mele, întărim milele ce se coprinde mai sus, ca să se păzescă nestrămutat; rugăm dară pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrenici a fi oblăduitori acestei crescinesci ț6ri, să bine-voiască a înoi și a întări aceste milî, ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în s6mă; și am adeverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitrasco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi. Martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrasco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Crețulescu vel Ban, Pan Iordache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Isaac Ralet vel Logof6t de țeara de sus, Pan Constantin Știrbeiŭ vel Logof6t de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țeara de jos, Pan Dumitrasco Racovița vel Vornic. Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Mateiŭ Fălcoianu vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logof6t de țeara de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politieî, Pan Iordache Filipescu vel Căminar și Ispravnic, vel Logof6t de țeara de sus Isaac Ralet; și s'au scris hrisovul acesta la întăia Domnie a Domniei mele, aici, în orașul Bucuresci, la lét 1803, Noembrie 6 de Răducan Poenariu biv 3-lea Logof6t Condicar. ¹

1. In acest document lectorele va afla numire de localitate indecentă. Nu este unica ce am întălnit! Până în đioa de astă-đi se află de asemenea urite numiri și guvernele nu le schimba în altele, tot așa cum până astă-đi ele persista a numi județele Jiul-de-sus și Jiul-de-jos, cu numirile slavone: Gorj și Dolj!

XXXII. La 29 August 1803, Alexandru Ipsilante ȳic nd că fiind-că a luat insciințare cum c  la acele trei m n stirifinte, Tismana, Cozia  i C mpu-Lung ce sunt legate spre ajutorul spitalelor ob stiei, care se iconomisesc de epistații or ndui i, nu se păzesce cu întregime or nduiala. dupe hrisovul lui Alexandru Moruzi Domniturul, el reinoesce dispozi iunile acelu  hrisov, c t privesce personalul m n stirilor  i rînduesce Egumen no  pre Anania de la Govora, ca să fie priveghetor ca t te trele m n stirile să se  ie in bună r nduiala, să nu lipsescă personalul bisericesc :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Fiind-că am luat Domnia mea insciințare cum c  la acele 3 m ns tiri sfinte, Tismana, Cozia  i C mpu-Lung ce sunt legate spre ajutorul spitalurilor ob stiei, care se iconomisesc de epistații or ndui i, nu se păzesce cu întregime or nduiala aceea ce prin hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Vodă Moruzi s'au întocmit, spre a finelipsii adică la m n stirile Cozia  i C mpu-Lung c te un eclesiarh cu tal. 50 pe an, c te doi preo i, a fi m n stirei cu taleri 80 pe an, c te un diacon cu taleri 30 pe an, c te un c nt re  cu taleri 50 pe an  i un candila. . . . cu taleri 25 pe an, cari să  i aibă  i m ncarea lor de la m n stire; iar la Tismana să aibă  i 6 p rin i călugări, cărora să le dee  i acestora c te taleri 20 pe an. A i derea  i proegumenii de la c te trele numitele m n stiri de vor vrea să sa  a in m n stire, să li se dee fie -căruia 750 taleri pre an pentru îmbrăcămintea lor  i să- i aibă  i de m ncarea lor de la m n stire. A i derea să se facă in fie -care an la c te trele aceste m n stiri cele obicinuite pomeniri pentru r posa ii ctitori  i cele-l-alte or ndueli de slujbe bisericesci să se s v r iasc  într'ınsele de apururea; pentru care acestea măcar că au fost mai dinainte or nduit Teodosie Arhimandrit proegumenul purtător de gri   i lu tor aminte a le vedea acestea tot-d'a-una de se urm z  sea  nu, dar fiind că numitul pro-egumen Teodosie se vede că au amelisit ac st  datorie a lui  i fiind-că vroim Domnia mea a se păzi de apururea numita or nduiala la fite -carele din numitele m n stiri, după cuprinderea hrisovului; iată am r nduit Domnia mea pre cuviosul Chir Anania, egumenul m n stiriei Govora, cu ac st  epista ie, ca apururea  i tot-d'a-una să fie priveghetor  i lu tor aminte la c te trele aceste numite m n stiri de se păzesce într'ınsele or nduiala acea întocmai precum se arată mai sus, după întocmirea hrisovului, cu eclesiarh  i preo i, diaconi, c nt re i, candilarii  i p rin i călugări, cari să  i aibă  i plata simbriei lor după hrisov, cum  i m ncarea lor de la m n stire. A i derea  i pro-egumenii ce vor vrea a șede a in m n stire de  i au iar i  i cuviosia lor or nduiala, ce li s'au fost făcut, cum  i cele-l-alte or ndueli de sfintele slujbe bisericesci de se s v r esc după cuviin , fără de cusur. A i derea sfintele biserici de au cele trebuin iose

înlăuntru lor, ca să fie de apururea îngrijite și întru cuviincioasa lor, ca nisce locașuri Dumneđeesci, pururea și în tótă vremea să fie privitor și dator a lua aminte de se păzesc și de se urmază fără de cusur tóte acestea la fiteș-care mōnăstire și să însciințeze Domniei mele; căruia pentru ostenela sa, să i se dee din veniturile a câte trele mōnăstiri cari se stringe la spitaluri câte taleri una sută pre lună; de care poruncim Dumnévóstră cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele epitropi ai spitalurilor, să faceți rînduială, ca din veniturile numitelor mōnăstiri să i se dee acéstă orînduită léfă. *tol co pisah gd.* — 1803, August 29 ¹.

Am arētat aiurea, cum se făcea numirea și instalarea unui nou Egumen de mōnăstire. Epistasiū nu erau la tóte mōnăstirile.

. *Zem Vlahiscoie*

Fiind că pre cuviosul eromonah Paisie Egumenul mōnăstirei Govori, din sud Vâlcea, l'am mutat Domnia mea făcēndu-l Egumen la mōnăstirea *Arnota* sud Vâlci și în locu-ī la Govora am făcut Domnia mea Egumen pre cuviosul Ananie eromonah, orānduim pre Răducan Tocilescu Logofēt de Divan, ca să mérgă cu numiții Egumeni să-ī așede, și să le citóscă întru auđul tuturor, deosebit cărțile Domniei mele, ce li s'au dat la mână de Egumenie, făcēndu-le teslim tóte lucrurile mōnăstirilor până la ori-ce, și cuviosul Paise să aibă a'și da socoteala de venit și cheltuiala mōnăstirei, făcēnd teslim tótă zestrea prin catastihe după orînduială iscălită de amēndoī Egumeni și orînduitul Logofēt, din care un catastih să-l lase la mânăle Egumenului și altul să-l aducă aici d'impreună și cu socotela ce au făcut, iar mōnăstirea *Arnota* fiind socotela sciută și făcută, va face numai teslimatul lucrurilor de zestrea mēnăstirei prin catastihe după orînduială, *ii saam receh* ².

XXXIII. La 8 Octombrie 1803, este cartea bisericei domnesci din Cāmpu-Lung, zidită de Mircea Vodă pentru diverse *miluiri* re-inoite:

Cartea bisericei domnescă din Cāmpu-Lung.

. *Zem. Vlahiscoe.*

De vreme ce preoții, cari păzesc la biserica domnescă din orașul Domniei mele Cāmpu-Lung, ce este făcută din temelia ei de rēposatul Mircea Vvd., unde este hramul sfīntului și făcētorului de minuni Nicolae, au avut

1. Cod. XLIX, fila 86.

2. Cod. LVIII, fila 135.

milă, atât de la Măria sa părintele Domniei mele, prin cartea ce o vădum cu lét 1797, Maiu 25, cât și de la frații Domni de mai 'nainte, a fi casele preoților ertate de birul preoțesc și de ploconul vlădicesc, i de alte orîndueli câte vor da alți preoți pe an, de nici unele val și supărare să nu aibă, cum și de drepte bucatele lor să fie ertați: de dijmărit, de oierit, de văcărit, să fie și străini 4 am dat și Domnia mea acéstă Domnésca noastră carte popei Nicăi, protopop sin popa Ioan protopop, i popei Panait sin popa Constantin eclesiarh, popi Chircă sin popa Nichifor, cari se află slujind acum la acéstă sfîntă biserică, prin care hotărîm ca să le păzescă mila acésta de scutela lor, să scutescă și drepte bucatele lor, stupi, rămători de dijmărit și vin de vinăriciū, precum și oi 300, adică de preot câte una sută; așîderea să aibă a ținea și liude patru ómenī străini, scutiți și apērați de tóte dăjdiile și orînduelile țerei, cu pecetluituri după orînduiala Visteriei, ca să fie de ajutor sfîntei biserici; pentru care poruncim Domnia mea la toți căți se cuvine, întocmai să fiți următori ca să se pótă ținea acéstă sfîntă biserică în starea ce se cuvine și a face cu neîncetat slujbe și rugăciuni pentru sănătatea Domniei mele și pentru crescinescul norod. *ii saam receh gd.* — 1803, Octombrie 8¹.

XXXIV. La 10 Iulie 1803, Domnitorul acordă mōnăstirei Horezu, cea zidită de Constantin Vodă Basarab Brâncoveanul, hrisov reinnoitor de miluirī:

Hrisovul mōnăstirei Horezu.

Sfîntei și Dumneșeescei mōnăstiri ce se chiamă Horezu ot sud Vâlciī, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfinților slăviților și întocmai cu Apostoliī și de Dumneșeu încununați mai mari împēiați Constantin și Elena maica sa și părintelui Chir Pahomie egumenul și tuturor părinților călugăi căți se vor afla locuitori la acéstă sfîntă mōnăstire, care este zidită și înălțată. din temelie de Domnia sa răposatul Constantin Basarab Brâncoveanul Vvd., ca să fie sfîntei mōnăstiri vinăriciul din Dealul Sutescilor, i Nemoiu, i Crețāni, și Dealul Gârlescilor i al Slătarilor ot sud Vâlcea, cu pārpārul după obiceiū, care vinăriciū este dat la acéstă sfîntă mōnăstire încă mai dinainte vreme de răposatul Constantin Vvd. Basarab, ctitorul mōnăstirei, prin hrisovul Măriei sale 7200, iar după aceea și Domnia sa răposatul Stefan Vvd. Cantacuzino aū întărit mōnăstirei acéstă milă prin hrisovul Domniei sale de la lét 7223 și încă aū mai adaus milă, ca să mai iee mōnăstirea vinăriciū și din Dealu-Puțunilor și de la Ţoroc și de la Cacaleț și de la Brătivoesci ot sud Dolj, cu pārpārul, după obiceiū. Așîderea să aibă sfînta mōnăstire și liude 20 scutiți ómenī streini și fără de pricină de dajdie pre cari ómenī gāsindu-ī să-ī ducă

1. Cod. XLVII, fila 126.

la Dumnélor Ispravnicii judeţului, ca să-î cercetezeşi fiind streinî şi fără de pricină, să le dea adevărîntă pre numele şi chipul lor, după care să li se dea şi pecetluiturî de la Visteria Domniei mele, spre a fi în pace şi nesuperaţi de tóte dăjdiile şi orînduelile Visteriei; care aceste milî le-au avut sfânta mōnăstire, atât de la alţi fraţi Domnî de mai înainte i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât şi de la fraţi Domnî din urmă, precum din hrisovul părintelui Domniei mele, ce vëdum, cu lét 1797 August 5, ne-am adevărit.

Drept aceea dar, învrednicindu-ne Domnul Dumneşeş şi pre noi cu Domnia acestei pravoslavnice Ţerei Romănesci, ne-am milostivit de amînnoit şi am întărit milele ce se cuprind mai sus, să le aibă întocmai şi nestrēmutate, ca să fie sfintei mōnăstiri de ajutor şi de întărire, pentru care Egumenul seau alţi ómeni ai mōnăstirei să aibă a âmbla şi a scrie vinăriciul tot-d'o-dată cu vinăriceriî domnesci şi să facă două cataşişe asemeni unul ca şi altul, iscălite fiind amēndouē de vinăriceriî domnesci şi de omul mōnăstirei şi așa împreună strîngēnd baniî vinăriciului, ce este de plătesc dajnicii de vadră cu vin po bani de vadră patru şi ploconul de vadră un ban, dintr'aceştia să aibă a lua sfînta mōnăstire de vadră câte douî bani şi părpărul, după cum au avut obiceiū şi mai înainte vreme; iar cei-l'alţi câte doi bani de vadră şi ploconul câte un ban să iee vinăriceriî domnesci. Şi am adevărit hrisovul acesta cu însăşi credinţa Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Vvd., şi cu credinţa prea iubiţilor Domniei mele fiî: Alexandru Vvd. Dumitraşcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. şi Ioan Vvd., martōri fiind şi Dumşelor cinstiţi şi credincioşi boeriî veliţi ai Divanului Domniei mele, şi s'au scris hrisovul acesta la întēiul an dintru întēia domnie a Domniei mele. aici, în oraşul scaunului Domniei mele Bucuresci la lét 1803, Iulie 10, de Răducanul Poenaru biv 3-lea Logofēt, Condicarul Divanului¹.

XXXV. La 22 Octombrie 1803, se reinnoesce hrisovul de miluirî şi scutirî a mōnăstirei Bistriţa:

Hrisovul mōnăstirei Bistriţa.

De vreme ce proorocul şi pururea între împēraţi pomenitul, prea înţeleptul Solomon, numai în umbra legei rezemāndu-se, făcu atâtea podóbe casei Dumneşesci a Ierusalimului şi o dăruî cu atâtea daruri, ca să se păzēscă intr'ēnsa sieriul cu tablele legei Domnului, cu cât mai vērtos, noi cari suntem acum cu mila Duhului sfînt pravoslavnicî Domnî, se cade să ne silim cu tot sufletul să întemeiem şi să ajutorăm sfintele lui Dumneşeş locaşuri, întru care nu se înjunghie vită necuvîntătōre, precum óre cānd acolo, ci însuşi mielul lui Dumneşeş se jertfesce pentru viēta tuturor; pentru acesta înălţāndu-ne şi pre noi Domnul Dumneşeş cu Domnia în scaunul Ţerei Romănesci,

1. Cod. XLVII, fila 140.

bine am voit, ca din bogatele milii ale prea milostivului Dumnezeu ce ne-au dăruit, să revărsăm și noi facerile de bine spre cinstea și întărirea sfintei mănăstiri, cari sunt cea mai de cinste parte a politiei și podoba cea mai mare și semnul cel prea arătat al pravoslaviei întru acest Principat; între care fiind și sfinta mănăstire Bistrița ot sud Vâlcea, unde se cinstește și se prăsnuesce Hramul Adormirei prea sfintei de Dumnezeu Născătoare și pururea feciorei Maria și unde se păzesce și se odihnesce sfintele moște a prea cuviosului părintelui nostru Gregorie Decapolitu, voit-am din tot cugetul inimei noastre spre a face asupra milelor și privilegiurilor ce au avut de la toți frații Domni de mai înainte, ca și de acum înainte să se păzescă tot pre deplin și nestrămutat, adecă: din Vama Domnăscă a bălței ce se chiamă Balta Albă ot sud Romanați, cu toate gârlele și semnele bălței, din hotarul Debulenilor până în hotarul Grajdi-Boului, din Vêrful Tempu până în hotarul viilor în Vêrful Mamichi, unde a fost pus Dorotei parul în gura Cușmă ei, în Grindul Ostatului, la gârla Bozoianului, în Gura Vădinului, la câmpul din Tâmpa la măgura Boului, la măgura Ot și la Înșiratele, la Bêșicuța, în calea Vădăstriței, în gârla Celeiului, cu toate gârlele care le-au făcut Banul Barbul Craiovenul cel bêtrân, să aibă a lua acéstă sfintă mănăstire de la acéstă baltă cu toate gârlele acestea, ce s'au numit mai sus pre jumătate din vama domnăscă, i de la Găvanele, i de la cârmă, i din cotețe, i din oști, i din mreji, i din vama carelor și din pârpar, iar pre jumătate; așisderea să iae vinăriciul de la Ocna cea mare, adecă din Puțul Catărei în sus spre lacuri, pre lângă hotarul Râmnicului, pre deal întins pre lângă hotarul Vlădescilor și de aici în jos până la puntea Băei, spre Drumul Morei din sus de biserica domnăscă, i din viile ce vor fi pre moșia mănăstirei, în gura Soasului, i din dealul *Pesteșilor* și al *Scôrței*, i Pleșesci ot sud Gorj, despre Copăciosa, până în Sărătel, din toate viile câte vor fi pre moșia mănăstirei ces e chiamă Muscelul ot sud Romanați, din hotarul Cocorescilor cu Ericesci și cu Isvorul, până în Bărleiu cu pârparul, i din viile ce sunt la *postil* și câte se vor mai face de acum înainte, i din viile ce vor fi făcute și se vor mai face la Celei, pre jumătate, i din viile ce vor fi pre moșia mănăstirei ce se chiamă Studice ot sud Romanați, atât din cele lucrate și din cele părăginite, cât și din cele ce le vor mai face din pașiște, cât și din poporul Maghiarecilor, i Săcelul, Glodeni, Ciutesci sud Gorj, ce sunt ale schitului Pescera Bistriței, metohul acestei mănăstiri; dar fiind-că de la o vreme încôce isvodindu-se și alte nume viilor ce sunt pre moșia mănăstirei, ce se chiamă Muscel, între hotarul Cocorescilor și Aricesci dicându-i și Corniș, se întinsese vinăriceri domnesci a lua vinăriciul partea mănăstirei dintru aceste numiri, dar din porunca Domniei sale fratelui Mihail Vodă Suțu, făcându-se cercetare la lét 1792, s'au dovedit că acéstă numire de popor este tot din coprinsul popórelor mănăstirei, de unde a luat tot-d'a-una și s'a dat întărirea Domniei sale ca să iae tot mănăstirea vină-

riciul dintr'aceia numire, Comisul, care s'a întărit și de frații Domnii din urmă; pentru care 'i-am dat acest domnescul nostru hrisov, cu care să aibă volnicie cuviosul Egumen al acestei mănăstiri a lua milele acestea pe tot anul nelipsit, la vremea lor, adică, după ce'și va lua mănăstirea întâiu deciuiala după obicei, de la câte dintr'aceste bălți vor fi pe moșia sa, fiind acesta dreptul stăpânului moșiei, apoi să aibă a lua de la tot aceste bălți din vama domnescă pre jumătate, precum au luat și până acum, cum și vinăriciul de la toate poporele ce sunt numite mai sus, câte două bani de vadră și pârparul după obicei, de fiește-care vadră po bani 12, iar cei-l-alți câte 3 bani au luat vinăricerii domnesci; așisderea să aibă a ținea sfânta mănăstire 8 liude străini, ce 'i are iarăși prin hrisove domnesci hărăziți, pre cari să 'i ducă la Ispravnicii județelor ca să 'i cerceteze și fiind străini cu adevărat, să le dea adeverință pre numele și chipul lor, după care să le dea și pecetluituri gospod, spre a fi în pace și nesuperați de toate dăjdiile și angariile verii-câte ar eși de la Visterie și de la Cămara Domniei mele preste an în țără, de nici unele val și supărare să nu aibă, fiind-că aceste mili le-au avut sfânta mănăstire, atât de la frații Domnii de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele nostru, așisderea și schitul Bistrița din pescera ce este a acestei sfinte mănăstiri, are mili de la toți frații Domnii, cum și de la Măria sa părintele nostru, ca să scutească dijmăritul, stupi 50, oierit 50, să iae și pre tot anul din vama aceluși județ Vâlcei câte taleri 50, pentru unt de lemn, tămăe, făclii și pentru alte trebuințe; așisderea să iae pe tot anul la vremea vinăriciului de la Visterie, cu pecetie domnescă, câte taleri 20; să ție și liude 2, apărați de toate angaralele; drept aceea ne-am milostivit Domnia mea de 'i-am întărit milele ce se coprink mai sus, ca să se păzescă nestrămutat, spre a fi sfintei mănăstiri de ajutor și întărire, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire, rugând dar și pre alți frați Domnii, cari în urma noastră se vor învrednici a fi Domnii și oblăduitori acestei creștinesci țări, să binevoiască a înnoi și a întări; milele acestea și am adevărit hrisovul acesta cu înseși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Vvd. și cu a prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele; și s'au scris hrisovul acesta întru întănel an dintru întâia domnie a Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele București, la anul de la lét 1803, Octombrie 22, de Zamfirache 3-lea Logofet¹.

1. Cod. XLVII, fila 110.

XXXVI. La 24 Octombree 1803, Domnitorul rennoesce hrisóvele de miluiri și scutiri, i vinăriciu al clericilor besericelor Domnesci din ambele curți Domnesci :

Hrisovul bisericilor Domnesci din Bucuresci.

Lucrurile cele de suflet folositoare ce cu bnnă cuviință, prin iubirea de Dumneđeū se fac și se sevîrșesc, de către blagocestiviī și iubitoriī Domni, cari de la cerescul Impērat sunt aleși și orînduiți a fi stăpănitori de țeri și noróde, măcar că se pot arēta și a se cunoșce la tótă obștirea și prin alte mijlóce de fapte bune, iar mai alésă plinoforie și mai întărită incredințare se vede a fi la toți evlavia și cuceria lor către suflet și Dumneđeescile locășuri, unde pururea și tot-d'a-una se laudă numele marelui și prea înălțatului Dumneđeū și prin sevîrșirea ca cele următore voi și plăceri lui Dumneđeū, nu numai laudă vrednică le pricinuesce, ci și după petrecania lor le rămâne numele nemuritoare și pomeniri vecinice; drept aceea eū robul marelui și cerescului Dumneđeū, Ioan Constantin Alexandru Vvd., de vreme ce din pronia cea de sus ca o sórtă ni s'aū incredințat părintescul scaun al pravoslavnicei acestei Țeri Rumănesci, avem datorie netăgăduită a bine ocărmui și a întări cu tot felul de mijlóce, mai vėrtos fiind de apururea cu acest gând cucernic către sfintele lui Dumneđeū locășuri a le păzi și a le da mână de ajutor, spre folosul și spre vecinica pomenire a Domniei mele; socotit-am Domnia mea și pentru sfintele și Dumnezeescile biserici Domnesci de aici din orașul Domniei mele Bucuresci, însă cea din curtea Domnescă veche, biserica de jos, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul Buna-Vestire a prea sfintei de Dumneđeū Născėtore și pururea Feciórei Maria și biserica din curtea Domnescă cea nouă, unde se cinstesce și se prăsnuesce hranul sfintei Marei muceniță Ecaterina, la care biserica din curtea cea veche dintru început fiind orînduiți preoți i diaconii, precum și dascălul de cāntăreți și grămăticii de slove, cum și la biserica din curtea cea nouă în asemenea slujbă aflāndu-se orînduiți deosebit, a căroră chivernisală de viață tot-d'a-una aū fost din milele Domnilor, după cum se adevereză prin privilegiurile ce aū, atāt de la cei mai de 'nainte frați Domni, cāt și de la Măria sa părintele Domniei mele, prin hrisóvele ce le vėđum, ale căroră daruri și mile după slujba și strădania ce aū, cu paza sfintelor slujbe și leturghiī la sfintele biserici, nelipsiți, eunoscēnd că sunt cu cale și cu bună orînduială făcute și Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit și am întărit printr'acest cinstit și bine inchipuit hrisov al Domniei mele, ca să'si aibă milele pe deplin precum le-aū avut și mai înainte vreme, însă cucernicul Ecclesiarh de la Curtea veche, i cucernicul Proistos de la Curtea nouă, adecă duhovnicul curței ce va fi după vreme, împreună cu cei-l-alți preoți, i diaconi, i protopsaltis, i defterion, i cu toți cei-l-alți cāntăreți, i grămăticii, precum sunt scriși acum în fóia de pecetluituri, să fie în pace și iertați de tóte dăjdiile și

orînduelile câte vor eşi preste an în ţera Domniei mele, orî cu pecetii seaŭ fără pecetii, de nici unele val seaŭ bântuială să nu aibă; aşişderea să fie în pace şi iertaŭi de dijmărit, de stupi, i râmătorii cō vor avea şi de vinăriciŭ de tot vinul şi câte o pivniŭă ce vor fi orînduit ca să 'şi vîndă vinurile, însă ale lor drepte bucate, să fie în pace de fumărit, de yamă, de vin domnesc şi de tōte cele-l-alte angarii ce sunt pre alte pivniŭe şi când se va întempla să fie pogonărit viile lor să fie scutite şi să aibă a lua preoŭii şi diaconiŭi, i dascăliŭi, cântăreŭii, i grămăticii, în toŭi aniŭi, taleri 100 de la vel Vameş din baniŭi vămilor, pentru mirul sŭntelor bisericiŭi şi acei bani să aibă a 'i lua de douē orî într'un an, la Sfîntul Gheorghe taleri 50 şi la Sfîntul Dimitrie taleri 50; aşişderea şi biserica de la curtea cea nouē să aibă a lua taleri 50 de la Visteria Domniei mele, pentru mir; încă să aibă sŭntele bisericiŭi din Curtea veche taleri 20 la hram şi alŭi taleri iarăşi 20 la hramul bisericeiŭi din curtea cea nouă, de la Visterie, şi taleri 61 ridicătură de la Visterie biserica din Curtea veche, i taleri 40 biserica din curtea cea nouă, ridicătură de oierit iarăşi de la Visterie, i taleri 150 din vîndarea slujbei Vorniciei ot sud Ilfov, i venitul de la trei scaune scutite, adecă cele douē de la partea de jos ale Curŭtei vechi, ce sunt mai înainte date cu hrisōve la clirosul bisericeilor domnesci, de la care lua taleri 116, i un scaun de carne ce s'aŭ dat de Măria sa părintele Domniei mele, ce face de la trei scaune taleri 171; şi iar să aibă a lua pre lună câte taleri 20 cheltuială bisericeilor din Curtea veche, i taleri 10 pe lună cheltuială bisericeiŭi din Curtea nouă şi încă să aibă a scuti preoŭi, i dascăli, grămăticii, o sută trei-ŭeci vite, când se va întempla văcăritul; aşişderea să fie mai sus numitelor bisericiŭi din Curtea veche şi nouă tot vinăriciul domnesc din Dealul Bucurescilor, i grădinile din Bucuresci, împreună cu cele-l-alte dealui ce se vinăricesc în ot sud Ilfov, i Vlaşca ce aŭ luat şi până acum, însă Copăcenii, Prundul Curmătura şi Căpşuna, unde aŭ luat şi până acuma şi vama de vinăriciŭ să o plătescă cei cu viile, câte bani patru după obiceiŭi şi ploconul să 'l iae de tōtă vadra câte un ban împreună şi părpărul, însă de la cei ce plătesc vinăriciul, fără de a se amesteca vinăriceriŭi domnesci; pentru care vinăriciŭi întemplantu-se pricinii de judecăŭi, căci căuta vinăriceriŭi domnesci a împărŭi mila bisericaşilor cu alte numiri de moşii, de care s'aŭ făcut cercetare din porunca Domniei mele de Dumnēlui vel Vistier Dumitraşco Racoviŭă, i de Dumnēlui vel Logofēt de ţera de sus Isaac Ralet şi s'aŭ dovedit, că dintr'acele numiri tot-d'a-una aŭ luat bisericaşii, după care s'aŭ dat hătărire, ca şi de acum înainte dintr'acele numiri să iae tot bisericaşii şi ca să nu se mai întemple pricinii, le arētăm anume, ad: la Dealul Copăcenii sunt aceste numiri: Călcescii, Mogoşescii, Berescii, Grădiscea şi Masa-Domnescă, fiind hotar despărŭitor vinăriciului domnesc şi vinăriciului bisericaşilor, un drum, ce se ŭice al Maicilor, unde este hotarul moşiiilor, ad: din jos până într'acel drum spre Rēsărit să vinăricescă clirosul biseri-

cașilor, iar din sus adecă spre Apus, să vinăricescă vinăriceriî domnesci, precum aũ aflat din vechime până acum; așșderea și la Dealul Căpsuna sunt aceste culme: Cobia, Bădulescă, Frasinul, i Dragodana și Mislea, cum și pentru vinăriciul ce are sfînta Mitropolie pre moșile: sale Fotoia și Cursul, s'au întemplat iarășî prigoniri de judecătî cu bisericășî și încă de la lét 1801 s'a îndreptat, de care s'a dat și întărire Domniei mele, casă nu se întindă bisericășî pre moșile Mitropoliei, nici Mitropolia să nu se întindă mai mult preste hotarele moșilor sale în vinăriciul bisericășilor, iar la cele-l-alte dealuri nu s'au întemplat pricinî de alte numiri; așșderea să aibă a stăpâni mai sus numitele sfînte bisericî domnesci zidurile pușcării de la pórta din jos, că locurile lor fiind domnesci, care le-au avut și mai înainte vreme, date și închinare de alți frați Domni cu hrisóvele Domniilor sale; asemenea după vechiul obicei, preoții i dascălii, i grămăticii să aibă în toți ani la sfîntele Pasci a lua postavuri de trei mâni și . . . i bricles, cât și cisme, i papuci de patru ori într'un an și să aibă a scuti patru liude, eclesiarhul, proestosul adică duhovnic domnesci protopsaltis liude doui; deftereon liude doui și cântăreții câte liude unul, scutiți cu pecetluri; și iară să aibă chiriiile locurilor din Bucuresci ce le sunt aferosite, care se adună în sumă de taleri 700 pre an, cum și vinăriciul ce aũ aceste sfînte bisericî, de la care la vremea vîndărei când 'l vînd se iae pre an ca la taleri 6000; cari bani atât ai chirilor, cât și ai vinăriciului, precum și cele-l-alte mili, hotărîm Domnia mea, ca să se împartă la căți sunt orînduți, după deosebita fóie pecetluită de Domnia mea, slujitori bisericilor de la amêndouă curțile, cu mijlocele ce sunt drepte și cu cale fie-căruia, după slujbă și vrednicie; iară în anul ce se va întempla a eși venit mai mult din vîndarea vinăriciului, seaũ de la cele-l-alte preste acéstă sumă ce se arată mai sus, cum și când va eși suma vinăriciului mai jos, aceea dobândă seaũ pagubă ce va fi, să aibă a se analogisi la toți cei de la biserică din Curtea veche și la cei de la biserică din Curtea nouă, după suma simbriei lor, ce li s'au orînduit; așșderea poruncim, ca la vremea vinăriciului; când nu vor vrea a'l căuta însuși de cliros, atunci vîndarea să fie cu scirea a tot clirosul bisericășilor din Curtea veche și nouă; care aceste mili și orîndueli ce se arată mai sus, fiind din vechime întocmite, de la cei mai dinainte frați Domni, i de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la frații Domni din urmă, precum ne adevărim Domnia mea din hrisóvele ce le vedum; de acestea și Domnia mea le-am întărit, ca să se păzescă întocmai; rugăm dar și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi Domni și oblăduitori acestui creștinesc scaun, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste mili, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorgho, Nicolae și Ioan Voevođi, martori

fiind einștiții și credincioșii boierii veliți ai Divanului Domniei mele Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiŭ vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrașco Racovița vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Mateiŭ Fălcoianu vel Vornic al obștirilor, Pan Istrati Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manul vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Grădișteanu vel Paharnic, Pan Enache Golescu vel Stolnic, etc.; și s'a scris hrisovul acesta în anul al douilea dintru întâia domnie a Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele București, la lét 1803, Octombrie 24, de Răducanu Poenaru, biv al 3-lea Logofăt Condicarul Divanului ¹.

XXXVII. La 4 Noembrie 1803, Domnitorul ordonă Mitropolitului să numescă Egumen la mănăstirea Bistrița pre Erodiaconul Macarie, pentru că s'a silit să apere Bucureștii în timpul răsvrătirei:

Herodiaconul Macarie cere să fie făcut Egumenul mănăstirei Bistrița, fiind-că a slujit în vremea fugirei Bucureștenilor. Vodă ordonă la 4 Noembrie 1803:

«Plea Sfinția ta, părinte Mitropolit, fiind-că jăluitorul acesta s'a arătat cu slujbă cunoscută în vremea răsvrătirei, după cum și prea Sfinției tale este știut pentru diafendipsis al politiei pre cât 'i-a fost în puțință și fiind-că după slujba sa i se cuvino în adevăr o răsplătire, să chibzuescă dar, prea Sfinția ta, orî la acêsta ce cere, seaŭ altă mănăstire a i se da» ².

XXXVIII. Domnitorul recunoșce mănăstirei de la Cișmea, prin pitac către vel Logofăt de țera de sus, dreptul ei de a lua vinăriciul, atunci când îl iaŭ și cele-l-alte mănăstiri.—1803, Noembrie 23 ³.

Nu numai de bisericile din țeara sa a avut milă Constantin Ipsilante, ci și de biserici din alte țeri române; așa el dă, în 1803, Februarie 20, un hrisov pentru ca preoții români din Șcheia de la Brașov, să aibă a ține «aicea în pământul Domniei mele ale lor drepte bucate, oi una mie, adecă fieș-care preot oi câte 200, scutite și în pace de oierit». Asemenea scutesce de dăjdiî pre ciobanii de la aceste oi și dispune, că nici pentru cai să nu plătescă nimic ⁴.

1. Cod. XLVII, fila 174.

2. Cod. XXXVII, fila 4 verso.

3. Cod. XXXVII, fila 12 verso.

4. Cod. XLVII, fila 60 verso.

Asemenea aŭ miluit și biserica Trei Ierarchi din Iași, cu hrisovul din 20 Septembrie 1803, reînoid hrisovul lui Alexandru Ipsilante de la 1775 și a altor Domni anteriori. Domnitorul pomenesce de mōștele sfintei Paraschiva. Veđi documentul mai departe.

*

Dispozițiunile relative la biserică, din 1804, sunt cele următore :

I. La 15 Februarie 1804, Domnitorul Constantin Ipsilante reînnoesce ctitoricescei mōnăstirei sale Mărcuța, hrisovul pentru vinăriciū și alte venituri și privilejiuri :

Hrisovul mōnăstirei Mărcuței.

Sfintei și ctitoricescei nōstre mōnastiri, ce se numesce Mărcuța, de pre apa Colentinei ot sud Ilfov, unde se cinstesce și se prăsnuesce hramul mai marilor Voevođi Mihail și Gavril și cuviosului Egumen chir ca să fie milă de la Domnia mea vinăriciul de numitele popōre de mai jos ce sunt în patru județe, însă peste Cricov poporul ce se chiamă al Dobrotinelor, care să împarte cu trei nume : Ceptătura, Dobroteni și despre rēsărit partea Văigardului, pe unde se hotăresce cu vinăriciul mōnăstirei Văcărescilor și valea Nucetului și iară pîn Cricov în dosuri, poporul Goranetul și Muscelul și piscul lui Epure din plasa Mărunțișului și în plasa de sus a Dosurilor, Goranetul și Pelinul și Sorescii ot sud Saac și trei popōre ce sunt pre moșia Megieșesci anume : Zănoga, Crețesci și Slăvitesci ot sud Ilfov, în préjma căroră popōre dintr'aceste douē județe fiind-că sunt locuri slobode, orī câte vii se vor mai sădi, să fie iărăși pe sēma sfintei mōnăstiri acesteia, care să-și iae mila de vinăriciū precum mai jos se arată din poporul Soresci, poporul Săpăuca jumătate, poporul Plășcoiu și poporul Cărlămănesci, poporul Săsenilor, poporul valea Teancului, poporul Zorescilor ot sud Buzēu, însă numai de la cei ce aŭ vii de acēstă dată, prin ȃisele popōre, ale căror nume sunt scrise în condica mōnăstirei și plasa Bagniței, plasa Dumbrăvilor, plasa Jălțurilor plasa Muntelui, plasa Ocolului ot Hălānga, plasa ocolului, ot Hinova, plasa Cămpului, iarăși de le cei ce aŭ vii până acum, care aceste plăși sunt în sud Mehedinți ; pentru care, la vremea vinăriciului, să rinduiască Egumenul ómenii mōnăstirei, ca să āmble împreună cu vinăriceri domnesci, să scrie vinăriciul din tóte aceste popōre și plăși și făcēnd douē catastișe asemenea unul ca altul, iscălite fiind și de vinăriceri Domnesci și de ómenii mōnăstirei, să stringă și banii vinăriciului, ce este de plătesc dajnicii, de vadră po bani patru și ploconul de nume și pārpărul, din cari bani să-i iae vinăriceri domnesci câte doui bani de vadră și ploconul, iară cei-l-ālți să iae ómenii sfintei mōnastiri dimpreună cu obicīnuitul pārpār, afară însă din pārpārul popōrelor din sud Saac, care este venit obicīnuit al precum se arată anume în cartea domnescă ce are, la aceste să nu se amestece ómenii mōnăstirei a lua pārpār fără de numai mila vinăriciului, iar pārpārul să'l iae omul. Și

iarăși să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să iae otaștina de la câți vor avea vii peste totă moșia domnescă ot Slatina, însă de vadră po banî unul, fiind hacul pământului, cum iaă și alte mănăstiri. Așisderea să fie sfintei mănăstiri milă de la Domnia mea, să iae de la carele ce se încarcă cu sare ot vel Ocna, de car po banî opt, adecă de o rôtă po banî doui, iar mănăstirea *Ségărcea* să iae partea sa de car po banî patru, adecă de o rôtă po banî unul, cum îi scriu vechile hrisóve; și de vreme ce acéstă sfintă mănăstire este zidire a Măriei sale părintelui Domniei mele, să fie tot-d'a-una apêrată și ne supusă la nici un fel de dajdie. Așisderea și drepte bucatele sale să fie scutite: stupii, rîmători, ori câtă sumă va avea, de dișmărit și viile din viile sfintei case de vinăriciū, și deosebit până la o mie oi, și când namesnicii sfintei mănăstiri vor scóte prin tēgurī dobitóce seaū zaharele să fie scutite de vamă, precum și o pivniță ce va ținea aici în Bucurescī, să fie scutită de fumărit, de vamă, de vinul domnesc și de Ortul Vătășesc și de alte Angariī, de nimic să nu se bāntuiască, după privilegiul ce aū și alte zidiri domnesci; și iarăși să fie sfintei mănăstiri, milă de la domnia mea, să iae de la ocna Telega câte 2000 oca sare, pentru trebuința acestei sfinte case, care milă să aibă a o lua de la cămărașii ce vor fi pe tot anul, ne lipsit; și iară să mai aibă sfinta mănăstire întreiala bălței ce este pe a sa moșie, ce se numesce Măgurenii de Baltă, la care vameșii să nu se amestece intru nimic. Așisderea și cafenēua ce are sfinta mănăstire lângă casele de beilic, să fie apêrată de către vel cahvegiū și de către ori cine, să nu aibă a face cu dînsa; și iară am miluit Domnia mea acéstă mănăstire și cu Lude scutelnicī, însă trei poslușnicī, opt darvarī, un morariū, doui vierī, doui vātași la oi și la rîmători, trei argați plugari și un vācar, cari să fie apêrați de tóte dăjdiile și orānduelile verī câte vor eși de la visteria Domniei mele peste an în țeră. Așisderea să aibă volnicie să găsescă 20 liude ómeni de cei nemernicī, ce sunt fără de bir și fără aședămint la nici un sat, pre cari găsindu-i și aședāndu-i cu șederea la moșia Dărescī ot sud Vlașca, să-i ducă la Ispravnicīi județului și Dumnevóstră boieri Ispravnicī să dați adeverință de numele cu poreclor, ca să-i așeze în visterie, al căror aședămint să fie tot liudele unul cu altul din cap în cap talerī dece, ceea ce face la toți talerī 200 și baniī să se rēspundă de însuși Egumenul la visterie de douē ori pe an, adecă o sută la sfintul Demetre și 100 la sfintu Gheorghe, și să fie datorī a se afla pentru poslușania mănăstirei, după invoiala ce va face cu Egumenul, iară de alte dări și orāndueli și potveđi de tóte să fie apêrați și feriți, niminea intru nimic supêrare să nu se îndrăsnēsă a le face măcar la verī ce, că ori carele se va îndrāsnī ori a-i supêra intru cevași, se vor pedepsi de către Domnia mea, urmāndu-se în tocmai după privilegiurile ce are, care s'aū întărit și s'aū înnoit și prin deosebită cartea Domniei mele, ce este cu lét 1803, August 22; care aceste milī și ajutorurī le-aū avut sfinta mănăstire atât de la alți frați

Domni, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisóvele Domniilor sale, ce le văđum, unul după altul ne ađeverim. Decí învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țării Rumânesce, și după evlavia ce avem către sfințele lui Dumneđeu locășuri, am bine-voit de am înnoit și am întărit tóte milele câte se cuprind mai sus, ca să se păzescă nestrămutat, ca să fie sfinței mănăstiri de întărire, iară Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire, rugând dară și alți frați cari în urma noastră se vor învrednici a fi Domni și oblăduitorii acestei creștinesce țări, să bine-voiască a înnoi și a întări aceste mili ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Costache Ghica vel Logofăt, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Dumitrache Racovița vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Dumitrache Racovița vel Clucer, Mihalache Racovița vel Paharnic, Ianache Golescu vel Stolnic, Constantin Orăscu vel Slugger, Iancul vel Pitar și Ispravnic, Costache Ghica vel Logofăt, și s'aú scris hrisovul acesta la al doilea an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresce, la ani de la Nascerea Domnului și Mântuitorul nostru Isus Hristos.— 1804, Februarie 15¹.

II. Porunca ce s'aú făcut la jalba Șetrarilor Răducanu, cerând în epistăsia sa mănăstirea Strehaia, care este făcută de neamul sėu, ca cu prisosul ce va fi preste bani șpitalurilor, să meremetisescă și să întemeieze mănăstirea:

Domnitorul ȓice că arătarea e mincinosă și că această mănăstire nu e legată cu șpitalurile ei, cu orfanotrofia și adaugă a ȓice că: «în anul trecut la luna lui Martie, din porunca Domniei mele s'aú făcut cercetare și dovedindu-se că Mihali Chirița, ce cel aú avut această mănăstire luată de la orfanotrofie pre 5 ani, aú păgubit o îndestulată sumă de bani, pierđend cu totul veniturile mănăstirei într'acești ani ai resvrătirei ce aú fost în partea locului i s'aú dat dreptate de a o ține și pre alți 5 ani înainte, din care aceștia 5 ani ai așeđemintului din urma aú trecut numai un an și mai are s'o mai ție 4 ani, pentru care i s'a dat și domnesca noastră întărire». Mihali Chirița va plăti câte 200 taleri pre an.— 1804, Februarie 26².

1. Cod. XLVII, fila 237.

2. Cod. XXXVII, fila 53.

Eacă documentul de care vorbirăm la pagina 370 :

Trei-lerarhî din Iași.

Urmat-am întru toate sfințelor și Dumneșcescilor scripturî, căci facerile de bine curățesc păcatele și cei milostivi aceia se miluesc; drept aceea fiind-că sfînta mănăstire ce se chiamă Treisfetitele din orașul Iași, din țara Moldovei, unde se cinstesc și se prăsnuesc cei dintru sfinții părinții noștri marii arhieriei și dascăli ai lumii, Vasile cel mare, Grigore Bogoslovu, Ioan Zlataost, la care sfîntă mănăstire se află și mōștele prea cuviōsei maicei nōstre Paraschiva, dānd tāmăduire neconțenit la cei neputincioși, care sfîntă mănăstire este făcută dintru început de rēposatul Domn Vasile Voevod, și dupē ce o aū înfrumusețat dupē cum se cade, aū închinat'o la toate sfințele mōnăstirî de la sfîntul Munte al Anadonului, de unde și dupē vremi se orînduesc și năstavnici și purtători de grijă acestei sfinte case; dar miluindu-ne Dumneșeu și pre noi cu domnia acestei pravoslavnice țeri romānesci, și aflānd Domnia mea de tāmăduirile ce se fac neconțenit la cei ce vin cu credința către mōștele cele isbăvitoare și fēcătore de minuni, ce se află într'acel sfînt locaș, și vēdēnd Domnia mea și hrisovul părintelui Domniei mele cu lét 1775, cuprindătoriū, că aū vēdūt și hrisovul rēposatului Domn Mihaiū Racoviță Voevod de la lét 7252, cu care aū fost rānduit Domnia sa să iae acēstă sfîntă mōnăstire, în luna lui Septembrie întāiū, de la Vama Focșanilor, ceară oca 200, cum și hrisovul Domniei sale rāposatului Constantin Mihaiū Gehan Voevod, cu lét 1763, cu care pentru mai bună statornicie a acestei mile aū orînduit, ca în toți anii să vie trimesul de la acea mōnăstire aci la domnie și cu pecetluitul domnesc să se dee pe acea sumă de cēră banî, adică de oca po banî 90, cari fac talerî 150, și cu acești banî vor cumpēra părinții de acolo cēră pentru trēba sfinteî mōnăstirî, care acēstă milă am bine-voit și Domnia mea de am înoit-o, ca să aibă în toți anii a veni trimesul de la acēstă sfîntă mōnăstire aici la Domnia mea și cu pecetluitul Domniei mele să i se dee acești banî, talerî 150, de la Visteria Domniei mele, cu care banî să cumpere părinții de acolo cēră pentru trēba sfinteî mōnăstirî și pentru cinstea și luminarea sfințelor mōște și pentru pomenirea Domniei mele, și a părinților Domniei mele; pentru care rugăm și pe alți frați întru Hristos Domni, cari dupē vremi se vor învrednici a fi Domni și stāpānitorii țerei acestei, să înoiască și să întărăscă mila acēsta, și cu hrisovele Domniei sale ca să le ție Sfinții Ierarhî și prea cuviōsa maică Paraschiva de ajutor și de paza Domniei sale, și să fie și lor și nouă veșnică pomenire; și am adevērit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod, și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî, martori fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele;

și s'aũ scris hrisovul acesta la al doilea an dintru întēia Domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele Bucurescı, la anul de la Nascerea Domnului Isus Hristos.—1803, Septembre 20, de Chiriță Logofēt de Divan¹.

III. La 30 Martie 1804, autorisă pre epistații mōnăstirei Tismana și Cozia să nu fie supērați trimiși lor dupe țigani ai acestor mōnăstiri ca să le ia birul. Domnitorul ordonă Ispravnicilor să apere pre acești trimiși de jafuri și de supērări nedrepte cum și țigani să fie judecați la trebuința de către Ispravnici și judecători².

IV. La 30 Maiu 1804, dupē cererea fostului mare Ban Manolache Brâncoveanu ctitorul mōnăstirei Horezul, Constantin Ipsilante rînduesce Egumen acolo pe Arhimandritul Germano Trapezuntul în locul Egumenului Pahomie și ordonă unei comisiuni compusă din Egumenul Bistrițenu al mōnăstirei Brâncoveni și al Polovracilor, care împreună cu logofētul domnesc și rînduitul episcopiei să predee noului Egumen averea mōnăstirei³.

1. Cod. XXXVII, fila 160.

2. *Zem. Vlahiscoe.*

Fiind-că epistatul mōnăstirei Tismana, ce este legată de epistatul obștese aũ jăluit Domniei mele, cum că numita mōnăstire are țigani răsipiți în țeră dupē muncă și hrana lor și pentru ca să nu se supere orînduitul din partea epistatului și vătafu ce âmblă dupē dēnșii pentru stringerea birului lor, de către zapcii și de către vătășii de plaiu, și căpitanı, și poterași și alți slujbași, fără nici o vină, aũ cerut a li se da acēstă carte a Domniei mele, dupe obiceiũ, la mână pentiu apērarea lor de nescăieva jafuri și nedreptăți; pentru care iată vē poruncim, Dumne-vōstră Ispravnicilor ai județului, pe unde va veni spre a căuta țigani mōnăstirei, ca să le iee birul lor, să-i apērați de jafuri și supērări nedrepte, ce ar căuta să le facă unii alți fără de nici o vină, iară având cine-va vre-o dava asupra vre-unora dintr'acești țigani ai mōnăstirei, să li să cerceteze pricina prin Dumnelor Ispravnici ai județelor și judecătorilor, prin judecată drēptă, ferindu-se însă numiți vătăși cu cetășii lor de ori-ce furțișag și hoții, hrânindu-se cu drēptă muncă și cu meșteșugul lor; iar dovedindu-i Ispravnicii lor cu bună dovadă âmblând în fapte de hoții și furțișag, să'i ridicați pie acei furi în cercetarea judecāței, *ii ssam reech gd.* — 1804 Martie 30.

Asemenea carte saũ făcut mōnăstirei Coziei.

3. *Zem. Vlahiscoe.*

Fiind-că la mōnăstirea Horezul din sud. Vâlcea, dupe cererea Dumnelui cinstitului și credinciosului boerului Domniei mele biv vel Ban Manolache Brâncoven ctitor al acesteı mōnăstiri, prin scirea prea sfinției sale părintelui

V. La 30 Maiü, 1804, mai este o poruncă în dosul jalbei preoților și locuitorilor de la Târgoviște, cerând ajutor pentru restaurarea bisericeii din Curtea Domnăscă, lucrare pentru care ei au strins 500 de taleri. Domnitorul mai acordă din visterie 500 de taleri, iar restul de 1000 ce mai trebuie, Ispravnicii de Dâmbovița să-i cisluiască adică să-i repartizeze asupra acelor ce se hrănesc pe moșia domnăscă de acolo și pe câți-vași din locuitorii mahalalelor. Cu epistasia acestei restaurări însărcinează pe fostul mare Ban Scarlat Ghica¹.

Mitropolit am orînduit Domnia mea Egumen pre cuviosul Arhimandrit chir Ghermano Trapezuntul, orînduim Domnia mea care împreună și cu orînduitul ce va fi din partea iubitorului de Dumneđu Sfinției sale, episcopul Romnicului, mergînd la numita mănăstire să-l așeze Egumen, unde întru auđu tuturor ómenilor mănăstirescî, citindu-se deosebita cartea Domniei mele de Egumenie, care s'au dat la mânilor numitului Archimandrit, și făcînd zapt de tóte ale mănăstirei, mișcátore și nemișcátore, poruncim cuviosilor vóstre Egumene Bistrițene, chir Constantin, și Egumene ot mănăstirea Brâncovénu, chir Anastasie, și Egumene Polovracene, chir Meletie, ca împreună cu orînduitul logofét și cu omul sfintei Episcopii să cercetați întéiu catastivul de perilavi, cel iscălit de Pahomie Egumenul, ce au fost pînă acum, care carte este cuprinďótore de tóte lucrurile mănăstirei, mișcátore și nemișcátore, să vedeți sunt tóte de plin ? și să le faceți teslim la noul Egumen, dupe orînduială; asemenea să vedeți atăt datoria care va fi avut mănăstirea mai naintea Egumenului Pahomie, cât și cea ce se va fi adăugat în vremea Egumenului, care să se și dovedescă prin însiși ómenii mănăstirescî pentru ce trebuință a mănăstirei s'au adăugat acea datorie, fără de a se primi datorii de acele ce va fi făcut pentru inșeși ale sale în parte pricinî și întemplerî, și luând socotéla cu améruntul și cu tótă scumpătatea, de venit și cheltueli, să așterneți socotéla după dreptate, coprinďótore numai de acele datorii câte dupe dreptate este a se încărca mănăstirea; să cercetați apoi dregerile și adăugirile și îmbunătățirile ce va pravalisi că au făcut la mănăstire, de sunt vėđute și de sunt în ființă ? ca să se orînduiască și cheltuiala acelor cu cuviosos preț și făcînd doué cataștise curate, unul să-l trimiteti aici, însciințînd Domniei mele prin anafora de către în care acum se află mănăstirea, iar altul să-l dați la mâna noului Egumen, ca să scie povara care are să iconomisescă, spre a pune mănăstirea la bună orînduială, si spre a o aduce la bună stare.—1804 Maiü 30.

Cod. XLVII, fila 237.

1. Porunca din dosul jalbei preoților și locuitorilor de la Târgoviște cerând ajutorul lui Vodă ca să dréga biserica din curtea domnăscă. Domnitorul ordonă marelui Vistier ca pe lângă taleri 500 ce ni se arată că sunt strînși și se află gata, să fie pecetluitul nostru a se da și de la visteria Domniei mele alți taleri 500 ajutor pentru meremetul și dregerea acestei sfinte bisericeii. Iar pentru cei-l-alți taleri o mie care mai lipsesce pînă la suma de doué miî ce ni se arată că sunt de ajuns pentru împlinirea acestei trebuințe, să faci porunca Domniei mele către Ispravnicii de Dâmbovița ca

VI. Se refuză călugărirea unui bețiv care ar fi putut fi de scandal pentru mănăstire, cu toate acestea Domnitorul ordonă Egumenului de Bistrița, să-l primescă necălugărit la mănăstire, ca la un fel de surghiun ¹.

VII. Iată budgetul personalului bisericesc, al bisericilor Curței și al paraclisului din curtea pușcării:

1. *Foie de împărțirea mîlei, vinăriciului bisericășilor domnesci fieș-căruia după slujbă și vrednicie.*

La biserica de sus

Taleri
1000 Archimandritul Curții;
800 Eclisiarh;
1800

să-î cisluiască cu dreptate pre satele ce se hrănesc pe moșia domnescă de acolo i pre vre-o câți-vași din locuitorii mahalalelor, ce veî socoti și dupe ce vor face taxil banii aceștia, să aibă a trinite foia cislei aicea, ca să vedem Domnia mea. Iar cu îngrijirea și nazărlăcul al punerei în faptă și al săvêșirei acestui sufletesc lucru, orînduim Domnia mea pre d-ta cinstite și credincios boerule al Domniei mele biv vel ban Scarlat Ghica, ca primind acești taleri 2000, prin a D-tale silință și osirdie să se facă dergerea acestei biserici. — 1804, Mai 30.

Cod. XXXVII, fila 90

1. *Anaforaoa în dosul jălbei, lui Petrache sin răposatului Nechifor Rômnicenul biv 3-lea Logofet, pentru a se orândui la mănăstirea Bistrița.*

Prea Înălțate Dômne

Acest jăluitor după pliroforia ce luarăm se află smintit precum și in-suși o mărturisește prin jalbă și pe lângă acesta i se adaugă și patima beuturii, din care urmare nu pușin scandal, ar fi pricinuit părinților de acolo, pentiu aceea și Egumenul Bistrițeanu nu l'aș săvêșit în cinul călugăriei nefind destoinic; asemenea ni s'aș jăluit jăluitorul și nouă mai în trecuții anî, și după cercetarea ce am făcut tot într'acestea l'am aflat, și dedesem poruncă, ca pentru a nu se afla preâmbându-se încôce și încolea să-l ție subt zapt în mănăstire, că dóră se va îndrepta, ci și acum asemenea țicem și gășim cu cale, ca să se dea luminată porunca Măriei Tale numitului Egumen, să-l aibă în bună pază în mănăstire fără a fi slobod vre-odată a eși afară și fără a-l călugări; al Măriei Tale către Dumneșeu fierbinte rugător și smerit pârinte sufletesc.—1804, Iunie 18.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod.

După anaforaoa ce ne face prea Sfinția sa părintele Mitropolit, poruncim Domnia mea cuvioșiei tale Egumene Bistrițene, să faci urmare întocmai precum se coprinde mai jos.—1804, Iunie 22.

Cod. L, fila 172.

Taleri

1800

- 550 Popa Dionisie;
 750 Panait Protopsaltis;
 680 Sava Deftereon;
 70 Petre Canonarh;
 60 Grigorie Canonarh;
 80 Hagi Gheorghe Candelanar.

3990*La biserica din jos*

- 300 Popa Toma proin-eclisiarh;
 250 Popa Andonie-proin-eclisiarh;
 200 Popa Constantin;
 200 Popa Dimcea;
 200 Popa Ioan;
 250 Șerban Dascălul;
 200 Nicolae Cântăreț;
 150 Biserica din curtea pușcăriei;
 650 Deciușala Dumnélui vel Logofăt;
 100 Ostenéla logofetului de Divan.

2500*Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gd. Zem. Vlahiscoie*

Cinstite și credincios boerule al Domniei mele, Dumnéta biv vel Ban Epistatul al Logofeților mari, după acesta foaie să urmeze a da dreptul fieș-căruia. — 1804, Iulie 20 ¹.

VIII. Mai dăm în notă și un hrisov al clerului bisericilor domnesci pentru taleri 150, de luat din Vama Ploescilor ².

1. Cod. L, fila 245.

2. *Hrisovul clirosului bisericilor domnesci pentru taleri 150 a lua din Vama Ploesci*

Datam domnescul nostru hrisov preoților și cântăreților bisericilor domnesci de aici de lângă scaunul domniei mele din Bucuresci, ca să aibă a lua pe tot anul câte taleri 150 din Vama domnescă ot Ploesci sud Prahova peste banii cumpărătoarei ce dau vameșii la cămara domnescă, pentru-că având preoții domnesci zidurile temniței vechi cu locul de subț dênsele aferorite prin hrisov domnesc, fostu-le-au închiriat prin zapis la Dumnélui biv vel Vornicul Grădișteanu în taleri 150 pe an, asupra cărora zidiri au fost și făcut Dumnélui numitul boer unele prăvălii de la care și lua Dumnélui venitul chi-

IX. La 12 Septembrie 1804, după anafora Mitropolitului Dositei, Domnitorul încuviință locuitorilor din satul Mălciun din

riilor și da preoților și cântăreților domnesci acei câte taleri 150 pe an, până acum, când din pricina primejdiei focului ce s'au întemplat arđend tóte acele prăvălii, atât cele făcute în zidurile temniței vechi ce era afiorisite preoților, cât și alte trei patru prăvălióre ce s'au făcut pe locul sterp al pușcării, care nu era afiorisit preoților, au rămas dară și locul acel sterp slab și temnița afiorisită numai cu zidurile vechi ale ei, care atât acel loc sterp fiind fost, după cum s'au đis mai sus, ne-afiorisit, cum și zidurile temniței vechi cele afiorisite, fiind trebuinciose acum la înoirea pușcăriilor, rămâne iarăși pe séma pușcării, precum au fost din început; care trebuință fiind cunoscută că este obștăscă și cu cale, s'au luat dară tóte acestea pe séma Domniei, și am dat Domnescul nostru hrisov, coprinđetor al pricinei acestei pe larg Dumnelui Vornicului Grădișteanu, orânduind să iae pe an câte taleri 2000 din Vama Ploesților pentru venitul sădirilor acelora ce au fost avut în zidurile temniței și pe locul sterp; dară nici pre preoți am primit Domnia mea ai lăsa păgubiți de folosul chiriei ce au avut de la acea afioromă și milă domnescă, ci am bine-voit de am întărit, că acei 150 ce-ı lua până acum Dumnelui Vornicu chirie, să ıı dee acum înainte pre tot anu de la Vama domnescă a Ploescilor; pentru care am și dat Domnia mea acest domnescul nostru hrisov preoților și cântăreților domnesci, atât ca să scie ei, că zidurile temniței vechi cu locul de subt dănele și cu locul din sus și din jos,—și dosul zidurilor temniței vechi au rămas de aici înainte tóte pe séma pușcării, precum au fost din vechime, cât și pentru ca să urmeze și să se păzescă preoților și cântăreților bisericilor domnesci, în tótă vremea, acesta hotărîre spre a li se da tot-d'a-una numita sumă de taleri 150 pe an din Vama Ploescilor; pentru care și poruncim Dumitale cinstit și credinciosule boerule al Domniei mele, biv vel Ban Epistatule Logofețiilor, să îngrijesci a supune acesta în ponturile de vîndarea vămilor spre a sci cumpărătorii, că cel ce va cumpăra Vama Ploescilor are a da și preoților acești taleri 150 peste venitul cămărei, osebit de acei taleri 2000 ai Vornicului Grădișteanu, după osebitul hrisov ce s'au dat și Dumnelui; și am pus martori pe această hotărîre pe Dumnelor cinstiti și credincioși boeri veliți ai divanului Domniei mele: Pan Manolache Brâncoveanu vel Ban, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Grigore Caliarh vel Spătar, Stefan Văcărescu vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racovița vel Logofet al obiceiurilor, Petrache Retoride vel Vornic al Politiei, Dumitrache Racovița vel Clucer, Mihai Racovița vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis., Dumitrache Cornățeanu vel Sluger, Ioan vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofețiilor mari; și s'au scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Scaunului Domniei mele București, la anul de la Nașterea Domnului Dumneđeu și Măntuitorului nostru Iisus Hristos — 1804, Octombrie 8, de Chirița Logofet de Divan.

județul Argeș, să-și facă biserică, ca să nu mai fie împedecați de a merge la biserică de peste apa Topologului, care revărsându se adesea împedecă pre locuitorii de la datoria creștină :

Anaforoa în dosul jălbei locuitorilor din satul Mălciun sud Argeș, ași face biserică.

Prea Înălțate Dómne.

În vara trecută în trecerea ce am avut noi pre acolo, asemenea ni s'aũ jăluit numiții jăluitoii pentru acéștiá pliciná deosebit cum ne plioforism și de la fratele Episcop Argeș, că adecă fiind numita apă Topologul între satul lor și între biserică, unde merg spre închinăciune, afară că din depărtarea locului de multe ori li se întemplă sfirșitul vieței fără de a fi gătiți după creștinesca datorie, ci și când vine apa mare, cu trecerea li se întemplă primejdie de mórte, și că aceste plicini aũ silít pre frăția sa după rugăciunea ce aũ făcut, de le-aũ dat peciũ să-și facă biserică, care trebuință vedută fiind, și voia frăției sale după cuviința dată, găsim și noi cu cale, cu luminată porunca măriei tale să aibă voie numiții locuitorii a'și săvârși biserică, pentru care va fi și Măriei tale vecinică pomenire.— 1804, Septembrie 12.

Dositeiũ al Ungro-Vlahiei

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

După plioforia ce dá Domniei mele prea sfinția sa părintele Mitropolit printr'acéștiá anafora, poruncim Dumnévóstrá Ispravnicilor ai județului să aibă voie jăluitoii, ca să-și facă biserică, spre a nu-și mai pătimi necazuri, depărtați fiind de biserică și primejdie la trecere peste apă.— 1804 Septembrie 24¹.

X. La 24 Iulie 1804 Domnitorul ordonă redeșchiderea bisericei de la Giulesci, închisă pentru că satul o ținea în necurățenie :

Porunca după jalba locuitorilor de la Giulesci de a li se deschide biserică : «cu acéștiá poruncă a Domniei mele vă dăm slobodenie a deschide biserică ; să aveți însă a griji de acum înainte spre a o ține curată, măturată și în starea ce se cuvine, ca un locaș Dumneșcesc, iar să nu fie precum a fost până acum, ca un grajd de dobitoce, că viind înși-ne acolo și gășind biserică în halul ce am vedut'o că se află, acum nu veți scăpa de pedépsa Domniei mele.— 1804 Iulie 24².

1. Cod. L, fila 307.

2. Cod. XXXVII, fila 97.

XI. La 10 August 1804 se dă hrisov în favorul bisericeii domnesci din Ocnele Mari; i se reînnoesc milele după anteriorele hrisoave :

Fiind-că biserica domnescă din oraşul vel Ocnă sud Vâlcea, prin hrisoave şi cărţi domnesci, atât de la fraţii domni de mai 'nainte, cât şi de la Măria sa părintele Domniei mele, prin hrisovul de la lét 1775 Septembrie 5, au avut milă de lua pe tot anul de la ocnă câte o sută bolovanî sare, cum şi patru preoţi de la numita biserică, apëraţi şi iertaţi, atât de rîndul dăjdiilor preoţesci, cum şi drepte bucatele lor scutite de dijmărit, vinăriciū, oierit şi căminărit, care hrisoave şi cărţi domnesci ale acestei sfinte bisericeii, din trecuta răs-vrătire prăpădindu-se, după cercetarea ce s'au făcut, din porunca Domniei mele, de către Dumnelui biv vel Ban, epistatul logofeţilor mari, ne-au făcut arătare că în condicile Divanului s'au aflat sinetul de mai susarëtat, cu cuprindere, că au avut numita biserică mila acësta; decî dară şi Domnia mea milostivindu-ne îi înoinm şi întărim mila ce au avut, ca să i se păzescă şi de acum înainte în tocmăi şi nestrămutat după cum mai sus se cuprinde: pentru care poruncim la toţi câţi se cuvine, ca în tocmăi să fiţi următori şi în potrivă să nu se facă. *ii saam receh gd.* — 1804. August 10¹.

XII. La 26 Septembrie 1804, Domnitorul nu îngădue pre Mitropolitul să schimbe pre Egumenul din Strehaia, care a dobândit egumenia şi arendaşia moşiei Strehaiei încă pre cincî ani, ca despăgubire pentru pagubele suferite în resmeriţa lui Pasvantoglu².

XIII. La 2 Octombrie 1804, după anaforaoa Mitropolitului, se dă nizam pentru mijócele mănăstirilor, pentru restaurarea celor cădute de cutremur orî arse de foc şi pentru a se lua socotéla episcopului de la Pantelimon³.

1. Cod. XLVII, fila 242.

2. Pitac din 26 Septembrie 1804, către Mitropolitul, ce prin anafora au cerut să aibă voie a schimba pre Egumenul din Strehaia. Domnitorul răspunde: «a se lua acëstă mănăstire de la cel acum arendaş şi a se da jăluitorului Macarie nu este cu cuviinţă, în vreme ce numitului arendaş 'i este dată prin anafora cu întărirea Domniei mele, pentru pagubele ce au cercat în vremea trecutelor răs-vrătiri, ca să o mai ţie pre alţi 5 ani înainte; şi dar prea sfinţia ta să chibzuesci pentru vre-o altă mănăstire a se da jăluitorului». — 1804, Septembrie 26.

Cod. XXXVII, fila 130. Verso.

3. Poruncă după anaforaoa Mitropolitului, care cere a se da un nizam pentru metócele mănăstirilor şi a se lua socoteala episcopului de la Pantelimon «pe diastima de vreme de când episcopisesce», vëdënd şi catastifele vechi

XIV. Domnitorul se amestecă până și la numirea de starițe de mănăstire precum se poate vedea din următorul act:

Porunca în dosul jalbei Martei schimnica, ce a fost stariță la schitul Nămăesci, cerând ca din vechile călugărițe să se orînduiască altă stariță de vreme ce a fost scósă, iar pre acea numită s'o înlătore.

Domnitorul ordonă lui biv vel Ban Dumitrache Ghica: «ca aducând înaintea Dumitale, pre amêndouë părțile, adică, și pe proin starița și pre cea de acum și ascultând ȕisele atât ale uneia cât și ale alteia, să daî Dumniata un cuviincios nizam de împăciuire și de odihnă, atât între ele amêndouë, cât și între cele-l-alte călugărițe de acolo, ca să contineze dihoniile și prigonirile dintre dînsele, fiind urmare cu totul împotriva cinului lor. — 1804, Octombrie 6¹.

XV. La 17 Noembrie, 1804 C. Ipsilante dă un noû hrisov cu referință la mănăstirea Căldărușani, pentru orînduiala ei *ca chinoviû*. Domnitorul constată, prin acest hrisov, că Mitropolitul Filaret după ce demisionând din scaunul mitropolitan a dobîndit în administrațiunea sa mănăstirea Căldărușani, acesta a curățit'o de datorii, aû dres'o, aû inoit'o și aû împođobit'o întru tôte. Acest hrisov confirmă pre cel din 1083 Iunie 31, deja adus de noi mai sus.

XVI. La 18 Noembrie 1804, Domnitorul numesce pre erodiaconul Macarie, cel care aû fost folositor patriei în timpul rezmeriței, în postul de egumen al mănăstirei Găisenii, din Dâmbovița:

Milost. Boj . . . Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Fiind-că cuviosul erodiacon Macarie în vremea trecutei rêsvrătiri ce s'aû întemplat aici în țeră, precum este sciut, cu multă slujbă s'aû arêtat spre cele de folosul și binele obștiei, silindu-se cu căldurósă osîrdie spre întem-pinarea rëului celui de obștie vêtămător și stricăcios, și fiind-că la unii ca

de socotelile anilor trecuți, precum și pentru hrisóvele, cărțile acestei mănăstiri, cercetând unde și la cine se află? Să chibzuiți apoi cuviinciosul mijloc pentru prefacerea zidirilor mănăstirilor ce sunt cădute de cutremur și arse de foc, cum și nizamul ce se cuvine a se da cu întocmire de bună orînduială pentru metócele acestor mănăstiri și să faceți Domniei mele arêtare prin anafora». — 1804, Octombrie 2.

NB. Porunca este adresată la vel. Ban Manolache Brâncoveanu, la biv vel. Ban Epistat al logofețiilor mari și la vel Vistier.

Cod. XXXVII, fila 132. Verso.

1. Cod XXXVII, fila 135. Verso.

aceștia cari într'acest fel de peristasis se arată cu bună slujbă și cu durere pentru patrie, cu cuviință este a li se face de la stăpânire dréptă răsplătire; iată dară, după alegerea prea sfinției-sale părintelui Mitropolitul țerei, orinduim Domnia mea pre numitul Macarie Egumen la mănăstirea Găisenii sud. Dâmbovița, ca să o aibă și să o ție în totă viața până la sfârșitul ei, unde mergând și luând în zaptul său toate lucrurile și trebile mănăstirei prin catastih, după orinduială, să aibă a le chivernisi și a le economisi cu sporire și adăugire, păzind întru totă buna orinduială a mănăstirei; pentru care și poruncim tuturor părinților, poslușnicilor și robilor mănăstirei, să aveți a cunoște pre numitul de Egumen al mănăstirei, rînduit de Domnia mea, căruia să dați supunere și ascultare la cele spre folosul mănăstirei. *ii scam reveh gd.*—1804, Noembrie 18.

XVII. La 3 Septembrie 1804 C. Ipsilante dă hrisov de miluire bisericeii lui Mavroghene, fiind-că are de a întreține casa apelor și chioșcul de acolo:

. *Zem Vlahisioie*

Fiind-că sfînta mănăstire ot haznaua apelor de la capul podului Mogoșoiei, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul Izvorul tămăduirii, au avut de la răposatul ctitorul său îndestulate dani de moșii și ecareturî, cum și din veniturile domnesci au avut tot vinăriciul din două deluri ot sud. Olt, anume Gălmeile și Zănóga, câte cincî banî de vadră și vama și cu tot venitul vinđerei vinului și alte următore de la tîrgul cu oborul de vite ce orinduindu-se a se face acolo la cișmea, pentru care în urmă i s'au orînduit a lua talerî 1000 din vama tîrgului de afară, cînd însă se va face acest tîrg, și două sute bolovanî sare de la ocna și talerî 360 léfă din venitul cișmelilor, însă 300 egumenului și 60 la un preot slujitor, și întîi moșiile și cele-l-alte acareturî eșind în urmă cu pricină s'au isterisit mănăstirea cu totul de venitul lor, dîndu-se prin hotărîri de judecată celor ce au avut dreptatea și cuvîntul, așîderea și din vinăriciul poporului Zănóga, s'au scăđut cu doi banî și parparul, fiind-că s'au găsit mai înainte aferosiți la alte mănăstiri, precum și de acei talerî 1000 din venitul tîrgului s'au isterisit cu totul nefăcîndu-se nicî de cum, și așa neajungîndu-se cheltuelile cele cuviinciose, cari trebuiesc la meremetul bisericeii și la cele-l-alte metoce, de a fi în bună stare și precum se cuvine la o biserică domnescă, care căđîndu-i-se a fi ajutorată, ca una ce apurarea este cea-l-altă zidire a haznalei apelor ce este spre podóba și mîngăerea de obștie a politiei Bucurescilor și spre a se putea ține în bună stare și podóba cea cuviinciosă, cât și pentru egumen ce se află la acésta mănăstire purtător de grija Bisericeii și lucrurilor ei, și pentru preoții și căntăreții ce se află slujind numita biserică de ași avea chivernisela și plata ostenelilor, s'au făcut cercetare de Domnia-sa Alexandru Vvd.

Moruzi și pre lângă milele ce-î rămase până atunci ad : cinci bani și păpărul din poporul Galmeile, din poporul Zănóga trei bani, taleri 200, pentru 200 bolovană de sare de la ocnă, și cu deosebită carte i-aū mai adăugat în locul celor ce lipsesce ad : două sute taleri din vama tîgului de afară peste bani cumpărătorei, care să-i se dee de la vameș pe fie-care an ; 300 oi, să scutască de oierit, cinci Lude scutelnici în catastihul Visteriei, doi preoți un grămatic, scutiți și acești 300 taleri din venitul cișmelelor să-î iae pre tot anul dumnelor Epitropii, ca cu aceste venituri să porțe egumenul grijă apururea și în totă vremea de bună stare și podóba bisericei și cu orînduiții scutelnici să grijască de lucru, curățitul și podóba grădinei, și de grijitul caselor *Cișmelei de sus și de jos, fiind și în veci nelipsit pentru închisul și deschisul și pentru paza și luarea aminte pre cele ce se afla la casă, sus și jos, făcînd și meremeturi mici ce ar trebui la casă și chioșc și la împrejmuirea curții*; pentru care aceste mili vîdînd Domnia mea și cartea Domniei sale Alexandru Moruzi, de la lét 1794 Iulie 3 și înnoirea ce s'aū făcut de Măria-sa părintele Domniei mele, prin cartea ce o vîdum, cu lét 1792, Aprilie 10, nu numai aū înnoit milele de mai sus arătate, ci aū mai adăugat ca să iae pe fie-care an de la cămărașul una sută la điuă hramului, carele în urmă aū întărito și Domnia-sa fratele Alexandru Vodă Moruzi și aū mai adăugat și apărarea deciuielei din mila de vinăriciū a mōnăstirei, precum vîdum Domnia mea și porunca Domniei sale cu lét 1800 Mai 1; drept aceea, învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeū cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, după evlavia ce avem către Izvorul tămăduirilor a prea sfintei născătorei de Dumneđeū, ne-am milostivit de am înnoit și am întărit tóte milele ce se cuprind mai sus, și pentru ca să se pázoscă cu nestrămutare, le am dat acéstă Domnésca noastră carte de întărire, prin care poruncim ca să se urmeze întocmai. *ii saam rekeh gd.*—1804, Septembrie 3.

*

Actele relative la biserică din 1805 sunt cele următore:

I. La 28 Martie, 1805, după alegerea Mitropolitului și a marelui Logofêt de țera de sus Isaac Ralet, preotul Papa Hrisu e făcut eclesiarc preste clerul bisericilor domnesci. Domnitorul prin cartea ce îi dă îi arată atributele cum și privilegiile :

Cartea Eclesiarcului Hriso.

. . . *Zem. Vlahiscoe.*

Dat-am domnésca noastră carte cucernicului preot Papa Hriso, pre carele prin alegerea prea Sfinției sale părintelui Mitropolit i a Dumnelui cinstitului și credincios boierului Domniei mele vel Logofêt de țera de sus Isaac Ralet,

*

l'am făcut Domnia mea Eclesiarh peste clirosul bisericilor domnesci, cărui prin Dumnelui vel Logofet de țera de sus, poruncim, ca să i se facă teslim toate hrisóvele de mili domnesci și alte venituri, cum și odóiele și condice ce vor fi, atât ale bisericeii de sus, cât și ale bisericeii de jos, din curtea cea veche, prin catastih anume, ca să le chivernisescă, să le păzescă și să le păstreze a nu se repune nici un lucru de ale numitelor biserici; așisderea și mila de vinăriciū ce au aceste biserici să nu se vinđă nici-o-dată fără de scirea și slobodenie de la Domnia mea, cum și chiriiie, locurilor să le stringă la vreme, și alte mile ce sunt rinđuite prin hrisóve, să îngrijască a nu se repune, și fără de porunca Domniei mele să nu fie slobod a se cheltui seaū a se împărți între ei. Să îngrijescă de locurile domnesci ce sunt date bisericilor a nu se înstreina cu nici un fel de mijloc, seaū a se vinde de cine-va, și orī pre cine va simți urmând una ca acesta, să'l arête Domniei mele, prin Dumnelui vel Logofet; cum și la vinđarea și la prefacerea de binale noue, să urmeze obiceiului pământului a nu se perde folosul ce ar putea avea sfintele biserici, iară la prefacerea de acum pentru cele arse de foc, are să urmeze hotărîrea ce este făcută; și pentru toate să nu se facă de sineș cea mai mică mișcare, ce se arête la Dumnelui vel Logofet și prin Dumnelui va lua poruncă de la noi în ce fel de chip are să urmeze. De care poruncim și tuturor acelora ce vę aflați în slujba clirosului bisericilor domnesci, atât de la biserica de sus, cât și de la biserica de jos, să'l cunoșceți pre mai sus numitul de Eclesiarh domnesc, orînduit de Domnia mea, *ii saam receh gd.* — 1805, Martie 28¹.

II. La 7 Iunie 1805, C. Ipsilante reinnoesce hrisóvele mōnăstirei Sft. Spiridon nouă din Bucuresci:

Hrisovul mōnăstirei sfintului Spiridon nouă din Bucuresci.

Din vechime se vede că Domniī și oblăduitorii acestui creștinesc norod, ca singurī stăpănitorī cu totă samovolnicia ce au fost, după ce Dumneđu îi învrednicea cu ajungerea acestei stăpăniri, cu totă osirdia și buna voință era întru a întemeia și a împodobi ale lui Dumneđu sfinte biserici cu mile și cu dări dintru avaturile Domniei, spre ajutorul și folosirea a multora din cei neputincioși, făcând și rugă către Domniī cei ce sta oblăduitorī, ca să le păzească, să le întărescă, și pe cât s'ar putea să le înmulțescă, ca și Dumneđu întru toate să sporescă; între cari trecuți răposați Domniī vedem că și răposat Domnia sa Alexandru Vodă Ghica, fiul răposatului Domniei sale Scarlat Vodă Ghica, prin hrisovul Domniei sale arată și dice, că răposatul părintele Domniei sale făcând mōnăstire aici în orașul Bucuresci, întru numele sfintului și făcē-

1, Cod. XLVI, fila 302.

torul de minună Spiridon, și dându-și obșteasca datorie mai înainte de a o săvârși Domnia sa, ca zidire ce era a părintelui Domniei sale, după ce au stătut la Domnie, cu totă osîrdia au fost întru a săvârși a o împodobi precum se vede și întru a o înzestra pre cât au fost cu puțință, și asemenea rugăciune aduce către cei din urma Domniei sale Domni, ca să întărescă și să păzescă acele aferomate; deci, după ce Dumneșeeasca pronie ne au miluit cu acesta întăia Domnie a acestei țări întru toate ale purtării de grije, ce cu mare osîrdie am fost și suntem silitori la ale obștiei bune folosuri, una ne-au fost și această, ad: întărirea și buna chivernisire a sfintelor mănăstiri a'și avea orînduielele lor; unde eșind înaintea noastră credincios boerul Domniei mele Nicolae biv vel sluger, episcopul acestei mănăstiri, și arătându-ne aședemînturile și milele ce are, făcutu-ni-s'au rugă a se înnoi și a se întări de către Domnia mea; pentru care pliroforisindu-ne Domnia mea, cum că din venitul și agonisela acestei sfinte mănăstiri, să ajutorează și să chivernisesc obraze scăpătate și vrednice de ajutor, cu totă a Domniei mele bună voință am fost întru a întări și a întemeia cele de mai înainte mili ale acestei sfinte mănăstiri, ca și Domnia mea să fim împărtășiți la ale Domniei sale faceri de bine, precum mai jos se va vedea. Și mai întăiu hotărîm, ca toate cele de Domnia sa răposatul ctitor orînduite și aferosite să se păzescă cu nestrămutare, adecă, mănăstirea să fie slobodă ca o mănăstire Domnăscă a țerei, fără a putea nimeni să o închine seaū să o supue undeva-și; Arhierul ce după vremi va păzi orînduiala întru a sluji sfînta leturghie din Sămbătă în Sămbătă, să aibă a'și lua cea orînduită milă, iară în mănăstire să nu se cêră a șede, mică cu stăpânire să nu se arête; purtătorul de grijă să fie mirén, iară nu călugăr și îndatorat să fie pe tot anul a da socotelă la ceia ce orînduesce răposatul ctitor a fi episcop după vremi, ad: prea Sfinția sa părintele Mitropolit, Dumnelui vel Vistier, și Dumnelui vel postelnic, față fiind și Dumnelui biv vel Ban Dumitrache Ghica, în câtă vreme va trăi, ca rudă și neam al răposatilor ctitori; trei preoți de mir, un diacon, doi cântăreți, doi ceteti să fie scutiți de toate dăjdiile și ale lor drepte bucate, vinul de vinăriciū, stupii și rămătorii de dijmărit; în toate odăile ce sunt în cuprinsul mănăstirei, ori pe de afară, ori pe de înăuntru, veri ce fel de om, cu veri ce fel de meșteșuguri ar ședé să nu fie superați de fumărit seaū de cotărit *seaū de felinar*; două pivnițe să fie scutite aici în orașul Bucuresci de fumărit, de căminărit și de toate alte angării; două-deci-și-nouă de ómeni poslușnicii argați și slugi să aibă a ține fără bir și scutiți de toate podveșile și angariile țerei, cărora să le dea pecetluituri gospod pe numele și chipul lor; trei ispravnicii de pre la vii și moșii, din breasla mazililor să fie scutiți de bir și apêrați de vinăriciū și de dijmărit, după deosebite cărțile Domniei, ce li se va da la mânilor lor; două miș oi să aibă a scuti la vremea oeritului, cu pecete de rădicătură; două miș oca sare să aibă a lua pe tot anul de la cămărașii de ocnă; la bucatele ce ar avea vamă să nu plătescă; din

tot județul Teleormanului de la toți cei ce plătesc vinăriciul, să aibă a lua mănăstirea milă câte 2 bani de vadră, și pârparul, după obicei, precum s'au luat și mai înainte, iară cei-l-alți câte trei bani să iae vinăriceri Domnesci; de la toți cei ce vor avea vii pe moșia Domnescă de la Caracal sud. Romanați, și plătesc vinăriciul, să aibă a lua câte doi bani de vadră și pârparul; din toate bălțile, iazurile și gârlele ce sunt peste Olt în județul Romanați, Dolj, Mehedinți, de la toți cei ce vîneză pește cu năvodu, mrēja, cu cotețe, cu ostii, seaș măcar cu veri-ce alt meșteșug de va vîna pește, să aibă a lua vama ce se lua din vechime de vameșii Domneșci, din trei bani un-ban, seaș din trei pesci un pește, afară numai din bălțile și gârlele ce vor fi mai avînd alte mănăstiri milă cu hrisove și cărți Domnesci de mai înainte, acelea întocmai cu nestrămutare să se păzescă și de acum înainte; pre cum și stăpânii moșiilor iarăși să-și iae dijele pe deplin, și năvodarii ce vîneză pește cu năvode întru aceste bălți, după vechiul obicei, împrumutându-i omenii mănăstirei cu bani să-și cumpere sfără, pentru dobândă să facă clacă cu năvod într'o ți mănăstirei, ca lucru ce este obiceiuit. Din toate bălțile și iazurile ce se încep din dreptul Jăgaliei sud Ialomița și până în hotarul Brăilei, iarăși să iae mănăstirea întreiala ce se lua mai înainte de vameșii Domnesci, întocmai după obicei, afară iarăși din milele ce vor fi mai avînd și alte mănăstiri, cu hrisove și cărți Domnesci date mai înainte, căci acelea au să se urmeze a se lua de acele mănăstiri precum se va fi luat. Așisderea și stăpânul moșiei iarăși să iae deciuiala pre deplin de la toate turmele de oi ce se pogoră primă-veara din lăuntru la pășune pre munții țerei, din schela Vulcanului ot sud Gorj în sus și până la Vodițe ot sud Mehedinți și despre toate ce le trag înapoi fără a nu plăti oieritul, să aibă a lua din o sută oi una, după obicei, iară de la turmele ce vor rămănea la ernatic în țeră și plătesc oieritul, să nu iae nimic; două miș stânjeni de moșie din moșia Domnescă Floci ot sud Ialomița și totă balta acestei moșii să fie întru stăpânirea acestei mănăstiri; moșia Domnescă de Ruși-de-Vede sud Teleorman, ce se vede de pe cartea hotărniciei ot lét 1783 de stânjeni 2800 fiind dată danie la numita mănăstire prin hrisovul răposatului Domn Alexandru Ghica Vvd. de la lét 1768 și al răposatului Domn Gregorie Ghica Vodă de la lét 1769 și a Măriei sale părintelui Domniei mele de la lét 1775 și în vremea Măriei sale la lét 1781, s'au fost sculat Călărașii de acolo cu piră și judecată, când prin învoiala amîndorora părților li s'au hotărît, ca ei să stăpânescă 600 stânjeni și cea-l'altă să rămie în stăpânirea mănăstirei și asemenea au dat'o și au aferosit'o și alți frații Domni de mai înainte prin hrisove, iar în urmă răposatul Mavroghenie, măcar că după cum la alte multe a făcut strămutare din orînduiele lor, așa și la această pricină au făcut schimbare și strămutare la aceste hotăriri Domnesci, dând hrisovul său la mănăstire la mânilor Călărașilor de acolo împotrivă, dară în urma Domniei sale în zilele lui Mihaï Vodă Suțul au dat hrisovul Domniei sale iarăși după

hotărârile d'întîi, și au făcut porunca Domniei sale la ispravniciei județului ca să urmeze celor mai înainte hotăriri; după care și Domnia-sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, prin hrisovul Domniei sale ot lét 1793 și Măria sa părintele Domniei mele, intru a doua Domnie, prin hrisovul de la lét 1797 Martie 17, a răposatului Domn Constantin Vodă Hangeri, prin hrisovul de la lét 1798 Martie 17, asemenea au hotărît, ca Călărașii toți să ție și să stăpânescă acei 600 stânjeni, precum sunt osebiți și hotărîți, iară cea-l-altă moșie totă să o stăpânescă mănăstirea, ca o moșie ohabnică a sa și toți cei ce vor fi ședători pe dînsa să-și facă clacă și să-și dee dijma pe deplin din tóte la mănăstire, după obiceiul moșilor; vin și rachiū nimenea să nu fie volnic a vinde fără numai mănăstirea; pentru care acéstă moșie Ruși-de-Vede încă de anțert din lét 1803 arătându-se cu jalbă la Domnia mea Orașaniū ot Ruși-de-Vede, liude 21, cari au đis, că sunt vechilī la 126 liude ce se trag din cei vechi cālărași, cerënd moșia pe séma lor, cu tóte că la mănăstire s'au vęđut atâtea hrisóve Domnesci de întărire precum se arată mai sus; dar Domnia mea nu ne-am grăbit a da întărire, ci cu iubire de dreptate mai întîi am orînduit a fi cercetarea Dumnélor veliților boeri, de unde viindu-ne anaforaoa la 22 Aprilie dintr'acel lét, i-am înfățișat la Divan înaintea Domniei mele, unde tótă davaoa lor au fost, că din vechime némul lor fiind privilegiați pe moșia orașului, đice, că în vreme când s'au aferosit moșia la mănăstire, pe ei iar fi lăsat să fie tot privilegiați, iară acei 600 stânjeni ce în urmă li s'au dat deosebit ar fi pămént prost și au cerut, ca acei 600 stânjeni să fie tot ai mănăstirei și lor să li se păzescă privilegiul slobodeniei pe tótă moșia; la a căror dava, prin cercetarea ce cu aménunt s'au făcut de Domnia mea, s'au vęđut, că tótă pornirea lor au fost după dresul răposatului Mavrogheni, care este anerisit cu prea înalta poruncă împăratescă, și ca un pricinuitoar de însăși stricăciunea acelor locuitori li s'au luat de la mânilor lor, pentru că n'au avut vr'o dovadă că s'au hotărît atunci a se coborî privilegiul acela din ném în ném, ci privilegiații să fie numai aceia ce se află în slujbă, adecă slujitorii la stég cu pecetluituri Domnesci, ședători la acéstă moșie, cum și preoții de la Biserica ce este zidită de boerii Cantacuzinesci, care se đice biserica Domnescă, și acelora li s'au deosebit acei 600 stânjeni prin învoire; și la davaoa ce făcu pentru cei 600 stânjeni că ar fi moșie próstă și că nu s'ar fi făcut alegerea cu primirea lor, acéstă pîră cădendu-se a o face numai privelegiații, adică slujitorii, și la Divan arătându-se numai cei ce nu sunt dintre cei slujitori, ca să nu să đică în urmă că n'au fost vechilī și din partea celor-l-alți, de aceea s'au trimes cu porunca Domniei mele la Ispravnicī, ca să facă doi trei vechilī din partea tuturor și să vie cu ce doveđi vor mai avea; după care viind la August în 7 aceluī an, ũam orînduit la Dumnéluī vel Logofet de țera de sus de au mai făcut cercetare ce alte doveđi au mai adus? și nimic n'au avut să arête decăt cele d'întîi; iară Epitropii au dovedit, cu chiar zapisul lor de vîndarea venituluī acelor

600 de stânjeni, cum că moșia ce li s'au deosebit pre sēma privilegiaților este bună la venit, iar nu próstă cum au arētat ei și cererea ce făceau ei este numai ca să amestece, a nu putea mōnăstirea să 'și stăpānescă moșia sa; cu care anafora a Dumnélui vel Logofēt, nestând a eși înaintea Domniei mele, au cerut sorocul până la lāsatul secului de postul Crăciunului și li s'au dat; pre urmă au mulțit sorocul până la sfeti Nicolae și mai pre urmă până după sērbătorile Crăciunului și nici la unul din soróce neviind; după jalba ce au dat Epitropiī, s'au dat porunca Domniei mele în anul trecut către Ispravnicī, ca după sērbătorile sfințelor Pașci să 'i trimiță și iarăși n'au venit, prelungind până într'acest următor an, când după altă poruncă a Domniei mele, la Martie 7, ce au trecut, au dat zapis cu legătură înaintea Ispravnicilor, carī s'au trecut și în condica județului, ca să vie în sēptēmāna cea luminată a sfințelor Pașci, iar neurmând a veni să nu mai fie asteptați, ci să se întărescă dreptatea mōnăstirei; după care iar au mai fost îngăduiți alte trei sēptēmāni și nu s'au mai arētat și așa la Maiū 10 a acestui lét, după trecerea de două ani, am dat Domnia mea întărire anaforalei judecāților, ca să se urmeze stăpānirea mōnăstirei după hrisóvele ce are; care și pentru ca să se păzescă apururea și nestrēmumat, o am întărit și prin chiar hrisovul acesta al Domniei mele, ca să 'și stăpāniască mōnăstirea moșia în pace, iar slujitorī să fie mulțamiți a 'și stăpāni acei 600 stânjeni, precum li s'au ales și li s'au împetrit, la lét 1781; să mai aibă sfinta mōnăstire și vama tērgului ce se face la Ruși-de-Vede, sud Teleorman, pe fie-care sēptēmānă într'o ȃi, și la tótă vinđarea ce se face de orī-cine, atāt în ȃioa tērgului cât și în cele-l-alte ȃile peste sēptēmānă în prāvāliiele ce sunt acolo, Vameșiī domnesci amestec întru nimic să nu aibă, ci mult-puțin al vāmei ce ar fi, să se iae pre seama acesteī mōnăstiri; care tēg să aibă urmarea lui, cum se urmēză și la alte tērguri de prin județe a vāmui și mărfuri străine și mărfuri de ale țerei, precum prin ponturile vāmei, se orīnduesce fiind și acēstă vamă domnescă și cu hărăzirea ce este dată se ține de mōnăstire, și tótă orīnduiala are să păzescă la luarea vāmei ca și la tóte cele-l-alte tērguri din țera Domniei mele, și mōnăstirea póte să o vinđă la începutul anului cum se vēnd și vāmile domnesci, seaū să o caute pe sēma mōnăstirei; precum și prāvāliórele câte vor fi în Ruși-de-vede ale mōnăstirei, să fie apērate de fumărit și cotărit; așisderea și până la 200 vedre de vin și 100 vedre de rachiū, când va face trebuință mōnăstirei, să aducă la acēstă moșie verī de unde i va da māna, slobodă să fie, și de căminărit seaū de vamă, supērare la acel vin seaū rachiū să nu aibă; 15 sālășe de țigani domnesci ce sunt danie dați acesteī sfinte mōnăstiri să fie bine dați; și osebit de aceste să aibă mai sus numita mōnăstire milă, ca de la toți cei ce au vii în poporul *Leul* și al *Racoviței* ot sud Romanati și plātea până acum vinăriciū câte 5 bani la Domnie, de acum înainte să iae vinăriceriī domnesci numai câte 3 bani de vadră, iară cei-l-alți câte doi bani și pārpărul

după obicei, să-și iae sfînta mănăstire; precum și un scaun de carne să aibă a ține aici în orașul București, pe locul mănăstirei, mai ales că locul mănăstirei, fiind la marginea Bucureștilor este și cu înlesnirea mahalalelor ce sunt depărtate de tîrg, scutit și apêrat de vamă și ierbărit la cîte vite va tăia, și de fumărit și de vataș de măcelari și de tôte dările și obiceiurile ce dau alte scaune; care aceste mili și orîndueli cîte se coprinde mai sus le-au avut sfînta monăstire de la toți cei-l-alți Domni prin hrisovele Domniilor sale, care le-au arêtat de le-am vêdut Domnia mea. Decî, am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan, și cu măituria cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrache Ghica biv vel Ban Epistatul Spătăriei, Dumitrașco Racovița vel Vistier, Manolache Brâncovenu vel Ban, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Isaac Ralet vel Logofêt de țera de sus, Barbu Știrbeiș vel Vornic, Istrate Crețulescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Logofêt de țera de jos, Gregore Băleanu vel Vornic de obiceiuri, Antonie vel hatman, Theodorache Văcărescu biv vel Vistier Epistatul Căminăriei, Constantin Varlaam vel vornic al politiei, Constantin Filipescu vel Clucer; Ienache Goleșcu vel Paharnic; Șerban Grădișteanu vel Stolnic; și Ispravnic Isaac Ralet vel Logofêt de țera de sus; și s'au scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la aniș de la Nascerea lui Isus Hristos 1805, Iunie 7, de Chirița Logofêt de Divan¹.

*

Din anul 1806 nu găsim mai important document cu referință la biserica de căt hrisovul, ce dă Constantin Ipsilante, la 27 Iunie 1806, cu referință la privilegiile și scutiurile Episcopiei de Argeș. Prin acest hrisov se face istoricul monumentului Neagoe Vodă Basarab. Domnitorul amintesc, că *biserica Curței de Argeș a fost zidită pre locul unde au existat mai întăiș Mitropolia țerei, pe vremea când Scaunul Domniei era în orașul Argeș. Hrisovul dice că acêștă biserică este de o alcătuire așa de frumôsă în căt e neasemănată cu nici una din tôte zidirile vechi și noue câte se află în aceste doue țeri, încă și câte se află în Europa.* Mai adaugă documentul, că din cauza trecutelor rêsmirite și a resbaterii ploilor a ajuns biserica la dărăpănare, atăt temelia căt și zugrăvêla, cum și casele și zidirile.....

1. Cod. XLVII, fila 331.

Primul Episcop Iosif tte le-a adus la bună stare : mai inti dregerea sfinte bisericii, temelia, zugrvla, tmpla i altele ce a fost de lipsă, apoi zidurile, inltndu-le i casele, unele din temelie prefcndu-le, fcnd i un paraclis cu tte cele trebuinciose ca să fie pentru svrsirea slujbei in vremea ierne..... Domnitorul acordă venituri i privilegiuri restaurate bisericii¹.

1. Hrisovul *Episcopiei Arge*

A zidi numai cu cuvnt este lucrul lui Dumnezeu celui in Troi slăvit, după cum ice Dumnezeuscul David: el a is i s'a făcut, el a poruncit i s'a zidit, i iari a lui Dumnezeu lucru este a păzi pre cele zidite nestricate i neschimbate, după cum iari proorocul acesta ice: «porunc a pus i nu se va muta», artnd cu acsta tăria Dumnezeusci puteri, iară omului ca unui din fire trector i lesne schimbăcios, i a zidi cu ostenélă i este i a păzi pre cele zidite cu anevoie i este; este ins la el al său lucru a zidi după putina firei lui, cele ce sunt folositoare nu numai vieței cei trupesci, ci i cte spre svrsirea sufletéscă, se aduce, i fericirea cea după mrte se cstig, adică: mnstiri, biserici, spitaluri, ghircomi, esenodohii i alte ca acestea; i iari cele cădute i stricate numai omul le ridică i le preface cu ajutorul lui Dumnezeu; drept aceea i sfinta Episcopie a Argeșului, unde se cinstesce i se prsnucesc hranul prea cinstitei adormire a prea sfintei de Dumnezeu Născătoarei i pururea fecioarei Maria, fiind din vechime zidită mnstirea de *rposatul bine credincios Domn Neagoie Voevod Basarab in locul unde mai nainte a fost Mitropolia țerei, pre vremea cnd Scaunul Domniei era in oraul Argeșului*, care podb de zidire a acestei biserici fiind cu aa alcătuire frumo, in ct este neasemănată cu nici unele din tte zidirile vechi i nou cte se află intru aceste două țeri, inc i cu cte se afl in Europa cea de sub stpnirea prea puternicei nstre Imprtii, din pricina trecutelor rsmerie i a strbaterei ploilor, fosta ajuns la drpnare biserica acsta, att temelia, ci i zugrvla, cum i casele i zidirile asemenea; pentru care artnd Domniei mele iubitorul de Dumnezeu Sfinia sa Părintele Episcop al Argeșului Chir Iosif, că după ce s'a cinstit sfinta mnstire acesta a fi scaun de Episcopie, mergnd Sfinia sa i vdnd-o la acst drpnare i in prst stare, nu a prelungit vremea ca să nu ajungă la mai multă stricăciune, ci puind osirdie, tte le-a adus la bună stare, mai inti dregerea sfintei bisericii, temelia, zugrvla, tmpla, i altele ce a fost de lipsă, apoi zidurile inltndu-le i casele, unele din temelie prefcndu-le, fcnd i un paraclis cu tte cele trebuinciose, ca să fie pentru svrsirea sntelor slujbe in vremea ierne; i la Pitesci fcnd case din temelie pentru ca să fie de locuine Episcopilor, unde se află i Scaunul Ispravnicului judeului, precum pentru aceste tte ne-am adevrit Domnia mea, nu numai de la multe obraze de cinste, ce sau intmplat a merge sea a trage pe acolo, ci i mai vrtos de la prea Sfinia sa Părintele nostru Mitropolit al țerei Chir Dosoftei, carele insui a vdt aceste tte cnd a mers acolo, artnd Domniei mele că i bună ornduial ține Sfinia sa Episcopul inăuntru cu adunarea de prini călugări i cu ali trebuincioși omeni ce se cuvin. — Dec fcnd Domniei mele rugăciune Sfinia sa Părintele Episcop, ca lng milele ce a avut

Acest document n'a fost cunoscut de D. Gr. Tocilescu, ilustrele bibliograf al mănăstirei de la Argeș.

mai nainte vreme, să adăugăm Domnia mea cea ce va fi cu puțință spre ajutorul acestui sfânt locaș, arătând că au intrat și la datorii peste datoria cea veche; a căruia cerere chibzuind-o Domnia mea și vedând că între alte mili ce au au avut această sfântă Episcopie mai nainte când au fost în rîndul mănăstirilor, au fost avut și vinăriciul domnesc din Dealul Alimănescilor sud Argeș și părărul și . . . dealului fără a intra vinăricerii domnesci înți' acest deal precum ne-am adevărit chiar din hrisovul ce vedurăm al răposatului Domn Nicolae Vodă Mavrocordat ot lét 7224, Aprilie 6, care milă fiind-că în urmă rămăsese de se lua numai câte doi bani de vadră și părărul; iată ne milostivim Domnia mea, și adăugăm milă sfintei Episcopii, ca după aceeași cuprindere a numitului hrisov să iae de acum înainte vinăriciul deplin câte cinci bani de vadră și părărul dintru acest numit Deal Alimănesci cu cele-l-alte dealuri și cuprinsuri ce sunt în sud Argeș, după semnele și numirile ce sunt arătate la hrisóvele altor Domni, cât și la însuși hrisovul Domniei mele, ce am dat sfintei Episcopii în lét 1803, cu coprinderea numai câte doi bani de vadră și părărul, afară însă de vinăriciul ce are la sud Muscel și la Vâlcea, la acelea să se urmeze tot după hrisóvele ce are, iar la vinăriciul acesta ce are la sud Argeș vinăricerii domnesci întru nimic să nu se amestece, ci după coprinderea ponturilor vinăriciului să urmeze orinduitul Episcopiei, luând cot de la Vistierie, să scrie să măsore și să iae și bani și să-i ducă la sfînta Episcopie, ca să fie sfintei Episcopii mila acesta de ajutor și de întărire, iară Domniei mele, părinților și la tot némul Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitorii acestei țeri, să bine-voiască a înoi și a întări aceste mili, ca și ale Domniilor sale mili, și faceri de bine, să fie de alții primite și ținute în sémă; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubitorilor Domniei mele fii Alexandru Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Grigore Voevođi și cu mărturia Dumnelor cinstiților și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Manolache Brâncóvenu vel Ban, Scarlat Ghica biv vel Ban și Epistatul Spătăriei, Constantin Filipescu vel Vistier, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Constantin Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Ghica vel Logofet de țera de sus, Barbu Știrbeiú vel Vornic, Nicolae Racovița vel Vornic, Petrache Ritoride vel Vornic al obștirilor, Dumitrașco Racovița vel Logofet de țera de jos, Enache Văcărescu vel Logofet de obicei, Constantin Manu vel Hatman, Costache Samurcaș vel Vornic al politiei, Iordache Crețulescu vel Clucer, vel Paharnic, vel Paharnic, Șerban Grădișteanu vel Stolnic și Ispravnic, Gregorie Ghica vel Logofet de țera de sus; și s'au scris hrisovul acesta la anul al patruea dintru întâia Domnie a Domniei mele aici în orașul Scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la Nascerea Domnului Isus Hristos.—1806, Iunie 27, de Chirița Logofet de Divan.»

Inscripțiunea adusă de d-l Tocilescu în «Biserica episcopală de Argeș 1886», la pag. 55, amintesce despre reparațiunile de care se face mențiune în hrisovul acesta.

La 28 Maiu 1806 budgetul bisericelor domnesci este regulat de dreptul de către cler, care și-a arendat venitul vinăriciului prin voia și porunca domnitorului. La 23 August 1805, Domnitorul incuviințeză, repartițiunea venitului după budget la clerul bisericilor domnesci¹.

1. *Impărțirea banilor, vinăriciului clirosului bisericilor domnesci.*

La biserica de sus

Taleri

1200. Arhimandritul Curței
 600. Eclisiarhul Popa Hrizo fiind nouă
 550. Popa Dionisie
 900. Protopsaltis Panait
 750. Defterion Sava
 100. Petre Canonarh
 50. Gregorie Copilul

4150.

Biserica din jos

350. Proin Eclesiarh Toma, bătrân
 80. Popa Ioan
 80. Popa Constantin
 150. Șerban Psaltis. bătrân cu casă grea
 50. Nicolae cântăreț din stânga
 150. Biserica pușcăriei
 650. Deciuala Dumnélui vel Logofăt
 90. Logofătul Divanului
 50. Candilinarul

5700.

700. Rămân să-î dea ajutor la meremetul bisericeii în Curtea Veche
 6500. Adică șase mi și cinci sute toți banii vinăriciului.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Poruncim Domnia mea Dumitale cinstit și credincios boerule al Domniei mele vel Logofăt de țara de sus, Isaac Ralet, după acesta foaie să urmeză a da fieș-căruia dreptul său. Anul 1805, August 23.

«Adică noi, clirosul bisericilor Curței Domnesci, cari mai jos ne vom iscăli, adevărim cu acest zapis al nostru la prea cinstita mâna Dumnélui biv vel Ban, Dumitrașco Racoviță, ca să scie, că și pre acest următor an lét 1806 prin scirea Dumnélui vel Logofăt Grigorașco Ghica, am vîndut Dumnélui mila noastră de vinăriciul ce prin hrisove domnesci o avem în sud Ilfov și Vlașca, după protimisul ce prin hotărîre domnescă are Dumnélui Ban a cumpăra cu prețul ce va da alți mușterii, însă poporele anume: Copăcenii și Prundul și Curmătura și Căpșuna cu alte cuprinsuri de numiri și cu grădinile din Bucuresci, precum pre larg se arată în luminatul hrisoval Măriei sale a prea înălțatului nostru Domn Constantin Ipsilante Vodă, și tocmela ne-a fost cu

*

Nu vom încheia acest capitol relativ la biserică, fără de a aminti și câte-va din actele din Domnia acésta a lui Constantin Ipsilante, documentând odată mai mult frumoasa toleranță religioasă, ba chiar protecțiunea de care s'aũ bucurat în țeră, cultele străine.

Așa, la 2 Ianuarie 1803, acest Domnitor, recunoscând că catolicii din Têrgoviște aũ din vechime un locaș de închinăciune «care s'aũ aflat și se află sub protecția Domniei, iar nu sub altă stăpânire și pre Domnitori îi cunosc de protectori întru rugăciunile și pomenirile ce fac către milostivul Dumneđeũ la slujbele lor», le reinnoesce mila de sare, de la ocnița din josul Têrgului Têrgoviște ¹.

Dumnélui în taleri 6500, cari bani 'i-am primit toți deplin în mânilor noastre, afară de taleri 100 cari aceștia deosebit s'aũ dat din porunca domnescă în mâna mea Ecclesiarhul numitelor biserici, ca să săvîrșesc cu Dumnélui poleiul tēmplēi bisericei Curței Vechi, care bani se adună peste tot taleri 6500. — Deci să aibă Dumnélui a căuta slujba acestui vinăriciũ după cum va voi și ori câștig să dea Dumneđeũ, seaũ pagubă, să ferescă Dumneđeũ, să fie în norocul Dumnélui, iară noi întru nimic să nu avem a face, nici la câștig, nici la pagubă; pentru care am dat acest zapis adevărit cu înseși iscăliturile noastre. — 1806, Maiũ 3.

Subscrierile grecesce.

Acéstă vîndare a vinăriciului clirosului bisericilor domnesci făcēndu-se prin scirea înălțatului nostru Domn, și prin noi numărāndu-se banii după poruncă, pentru a'și avea vîndarea puterea și tăria o am adevărit și noi cu iscălituri. — 1806, Maiũ 28.

Grigorie Ghica vel Logofet.

«1. Find-că în orașul Domniei mele Têrgoviște, sud Dâmbovița, din vechime Domni și oblăduitorii țerei acesteia aũ dat voie și slobodēnie ca câți din ritul catolic celor ce se află locuind și adăpostindu-se acolo, cu drēptă muncă și hrană a neguțătoriiilor de 'și-aũ făcut un locaș de închinăciune, care s'aũ aflat și se află sub protecția Domniei, iar nu sub altă stăpânire și pre Domnul țerei cunosc de protector întru rugăciunile și pomenirile ce fac către milostivul Dumneđeũ la slujbele lor, care locaș cu acéstă orînduială fiind sub a Domniei ocrotire și protecție, aũ avut și cărți domnesci vechi de la trecuții Domni cu oreși-care milă domnescă, care cărți cerēnd cu smerenie și plecăciune a se înnoi și de către Domnia mea, după ce ne-am pliroforisit de acéstă orînduială și am vędut și însine cărțile domnesci ce aũ, am bine-voit și Domnia mea de ne-am milostivit asupra-le, pentru ca să fie rugători către milostivul Dumneđeũ pentru viața și buna stare a Domniei mele și a altor Domni din urma noastră, cum și pentru îndestularea și fericirea acestui pământ în care trăesc și se odihnesc și le-am înnoit mila ce aũ avut, ca să aibă adică

La 4 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante acordă luteranilor din Bucuresci, ca bisericuța lor din mahalaua Stejarului, să aibă 6 pogone de vii și să scutască și diverse bucate și să primască pe fie-care an câte 30 de bolovani de sare de la ocnele domnesci¹.

a lua de la ocnița ce este din josul Târgului Târgoviștei 50 bulgări sare pre tot anul, pentru care să aibă a merge părinții barați la Cămărașul la ocna, să-și iae acea milă de sare totă deplin nesmintită în toți anii, fiind-că acea milă au avut-o mai înainte; de care poruncim Cămărașilor ce veți fi la această ocniță, întocmai să fiți următori. — 1803, Ianuarie 2.

Cod. XLVII, fila 21 Verso.

1. Hrisovul Sașilor din Bucuresci.

Domnii și oblăduitorii cărora li s'au încredințat de la Dumneșă stăpânire de țeri și de norode, datorie având, ca după cum spre norodul cel supus al său, așa și spre cei ce au năzuit sub protecția, ocrotirea și sprijinela lor, să arete iubire de asemenea și bună-voie; de ore-ce toți frații Domni de mai înaintea noastră cari au stătut după vreme la acest scaun al Țerei Rumânesci, atât după această datorie, cât și după pilda și obiceiul care urmează la cetățile și polițiile mari, unde sunt scaune de Domnie și stăpâniri ce sunt împodobite cu mulțimea norodului de pământeni și străini, cari 'și au fiteș-care după ritul său deosebita casă de închinăciune, am fost dat la preotul și la câți-va din ritul săsesc, ce se afla vechi locuitorii aicea în politia Bucuresci voie și slobodenie prin hrisovele Domniilor sale, care le vedum Domnia mea, cuprindătoare de a-și avea numai o bisericuță de închinăciune în mahalaua Stejarului, fără de altă împrejmuire de zid, nefind de vre-o stricăciune seașă supărare politiei, cum și 6 pogone de vic să aibă această biserică aici în țera și i-am miluit cu privilegiu d'a fi scutite drepte bucatele bisericeii, adică vinul de vinăriciu, i dijmărit 100 stupi, i rămători, i de oierit 100 oi, i liude 2 omeni streini vieri la via bisericeii scutiți, și alte liude 6 scutiți aduși din străinătate, apărăți de toate dajdiile și angariile țerei, cari după cercetarea ce li se va face, după orînduiala Visteriei de către Ispravnicii județului, seașă de către Dumnelor zebitiți politiei, să li se dee și sineturi domnesc de la Visterie pentru apărarea lor; i 30 bolovani sare de la ocnele Domnesci pre an și o cărciumă dreptă să aibă scutită de fumărit, de căminărit, de vamă și de tote dările ce sunt pre alte pivnițe; deci învrednicindu-ne Domnul Dumneșă cu Domnia acestei țeri, venit-au înaintea noastră preotul numitei biserice cu smerenie rugându-ne, ca să înnoim și întărim aceste mai sus numite mile și plioroforisindu-mă Domnia mea, că această bisericuță ce se află aici înăuntru politiei lângă scaunul Domniei, este în protecția Domniei, iar nu sub altă străină stăpânire și pre Domnul țerei cunoscă de protector și de acesta i s'au fost dat acest privilegiu, atât pentru ținerea bisericeii, cât și pentru cele-l-alte mile; am bine-voit Domnia mea print'acest domnesc al nostru hrisov de am înnoit și am întărit milele ce se cuprind mai sus, ca să i se păzască întocmai și nestremutat; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși Domnăscă noastră iscălitură și pecete și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexendru Voevod, Dumitrașco Voevod, Gheorghe Voevod, Nicolae Voevod și Ioan Voevod,

La 2 Octombrie 1803, Domnitorul acordă reinnoire de milii barătilor din Bucuresci și diverse scutiri dobândite de la anteriorii Domni¹.

i cu mărturia Dumnélor cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan G. Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiș vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istiate Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger, Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'aș scris hrISOVAL acesta întru întêiul an dintru întêia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la aniș de la Nașterea Domnului și Măntuitorului nostru Isus Hristos. 1803, Aprilie 4, de Chiriță Dascăluș slovenesc.

Cod. XLVII, fila 71 verso.

1. Hrisovul băraților.

Bisericei băraților de aici din orașul Domniei mele Bucuresci, ca să aibă a ținea doi vieri la viile ce aș în dealul Bucurescilor, i la Têrgoviște, și doi argați ómenî străini fără de gâlcévă, care acești liude patru să fie scutiți și apêrați de tóte dijmele câte ar eși de la Visteria Domniei mele preste an în țera, de nicî unele val și băntuială să nu aibă; așșderea să aibă a scuti și ale bisericei drepte bucate, de oierit 150 de oi, de dijmărit litre două sute și de văcărit vite 15, i o pivniță ce are biserica acésta aici în orașul Domniei mele Bucuresci, în mahalaoa sfintului Gheorghe Vechiș, de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin Domnesc și de tóte altele angariș, ca să fie de tréba vîndereii vinului bisericei, pentru că acéstă milă aș avut'o numita biserica a băraților lăsată atât de alți trecuți Domni de mai 'nainte, cât și de la frați Domni din urmă, i de la Măria sa părintele Domniei mele, precum și din hrISOVAL ce-l vêdum cu lét 1797, Octombrie 25 ne-am adevêrit; decî învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia aceștei pravoslavnice Țêri Romănesci, și arêtându-ni-se preoții de la acéstă biserica cu jalbă către Domnia mea, atât pentru innoirea milelor acestora, cât și pentru că în zidul bisericei și pre locul bisericei făcênd niște prăvălióre, se supêră de fumarî, căminariș și alți slujbași rugându-se ca pre lângă cele-l-alte milî să le hărăzim și apêrarea acelor prăvălióre ce aș făcut și cu celea ce or mai face iarășî în coprinsul locului bisericei, să fie apêrate, a căroră rugăciune primind'o Domnia mea, ne-am milostivit și nu numai milele ce le-aș avut le întărim, ci le și hărăzim apêrarea acestor prăvălii ce sunt făcute și ce se va mai face pre locul bisericei, de fumărit, de căminărit, de cotărit și de orî-ce alte dări vor fi pre alte prăvălii, aceștea să fie în pace și nestrêmutate; pentru care poruncim la toți căți se cuvine întocmai să fiți următori; și am adevêrit hrISOVAL acesta cu însăș credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiș: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae

La 7 Februarie 1805, Domnitorul acordă un nou hrisov bisericeii catolice din Târgoviște, hrisov de reinnoire a anteriorilor hrisove, cu atât mai mult, că acelea anteriori hrisove s'au pierdut, fiind trimise la Domnie spre reinnoire, în vremea resvrătirei, ce s'au întâmplat, după arătarea lui Pater Ienupere ¹.

și Ioan Vvdî și cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor celor mari ai Divanului Domniei mele : Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Pan Scarlat Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeiū vel Logofăt al obiceiurilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos etc.; și s'au scris hrisovul acesta la anul dintăiū dintru întâia Domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la Hristos 1803. Octombrie 2, de Grigorie Grecian 3-lea Logofăt.

Cod. XLVII, fila 165.

1. Hrisovul baraiților ot Târgoviște.

Find-că în orașul Domniei mele ot Târgoviște, din sud Dâmbovița, din vechime Domnii și oblăduitorii țerei acesteia au dat voie și slobodenie la câți de ritul catolicilor, se află locuind și adăpostindu-se acolo, cu dreptă muncă și hrană a negustorilor, de 'și-au făcut un locaș de închinăciune, care s'au aflat și se află sub protecția Domniei și pre Domnul țerei îl cunosc de proestos, întru rugăciunile și pomenirile ce fac către milostivul Dumnezeu la slujbele lor, care locaș cu această orânduială fiind sub a Domniei ocrotire, au avut și cărți Domnești vechi cu oreși-cari mile Domnesci, pentru cari mile viind anume Paterul Ienupere și vechilul bisericeii de acolo, cu smerenie și plecăciune la Domnia mea, prin jalba ce ne-au dat au făcut arătare, că domnescile sineturi ce au avut biserica pentru aceste mili, acum în trecuta vreme, avându-le trimese aici la Domnie spre a se înnoi, din pricina resvrătirei ce s'au întâmplat toate s'au răpus, rămăind numai cu un sinet, ad: hrisovul răposatului Constantin Vodă Gehan, ce l'arătă de vechim Domnia mea, scris din lét 1754, Iulie 18, cu cuprindere, că s'au dat acestei bisericeii, ca să fie scutiți 4 ómeni străini, să scutască și ale bisericeii drepte bucate, de oierit oi 150 și de dijmărit litre 200, cum și la viile bisericeii să fie un vier străin scutit; după care făcutu-ne-au numitul Egumen rugăciune, cerënd milostivire de la Domnia mea, nu numai a se înnoi acele domnesci mili, ce după numitul hrisov se adevereză că din vechime le-au avut, ci să adăugăm milă de la Domnia mea și scutela viei ce are biserica de a nu plăti vinăriciū pre dreptate bucatele sale și să fie scutită și o pivniță ce are biserica în Târgoviște, întru care se vinde vinul din numita vie a bisericeii, arătând mai vértos că acum au făcut acolo numitul Egumen și noul spital pentru căutarea bolnavilor; de a căruia arătare pliroforisindu-ne Domnia mea, cum că este adevărat, ne milostivim și iată prin acest domnescul nostru hrisov, hărăzim bisericeii ca să aibă aceste mili, ad: 4 ómeni străini, 150 oi scutite de oierit, două sute litre de dijmărit și un vier străin la via bisericeii scutiți, ce le-au avut vechi după numitul hrisov și via bisericeii scutită de vinăriciū și cărciuma bisericeii ce

*

Deși neîndoișă toleranță este acordată cultelor străine, proselitismul bisericeii ortodoxe nu este rău vădit de Domnitor. De aceea el acordă din nou miluiri Mariei, «care din legea ovreiască, a tras la pravoslavnică credință», prin hrisovul din 11 Iunie, 1803¹.

Un cas curios din 25 Maiu 1804, e acela a unui evreu care se botează și apoi fuge iar la evrei:

Prea Înălțate Dómnne

După luminata poruncă Înălțimii tale, cercetând pricina acestei jălbi de față cu amândouă părțile și întrebându-se pâritul Teodor ce are a răspunde la acesta, adică de a fost acela botezat din ovreii și chizășia lui seau

o are în Têrgoviște scutită de căminărit, de fumărit, de vamă și de tóte dările câte sunt pre alte pivnițe nescutite; și pentru căci aș sistăsit acolo un nou spital cu căutare de bolnavi, pentru iubirea de ómenii, adăugăm și această milă ca să aibă a lua ad: spitalul acesta talerii 150 pre an din vama Têrgoviștei, care banii poruncim să se dee pe tot anul ne lipsit; decii pentru ca să se păzescă această milă apururea și nestrămutat, am bine-voit Domnia mea de amadeverit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdii., martorii puind și pre Dumnélor cinstiți și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele: Dumitrache Ghica biv vel Ban, Epistatul spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncoveanu vel Ban, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Stefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, etc, și s'aș scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anul 1806, Februarie 7, de Chiriță Logofétul Divanului.

Cod. XLVII, fila 272.

1. Milost. Boj. Ioan Constantin Alexandru Ipsilante gospod Zem. Vlahiscoie.

Fiind-că Maria, care din legea ovreiască aș tras la pravoslavnică credință, are privilegiu, atât de la cei-l-alți trecuți frați Domnii, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele a scuti o prăvălie și o cârciumă, sub această prăvălie de fumărit, de căminărit, de vamă, de vin domnesc, de ortul vătășesc și de alte angarii ce sunt pre prăvălii și pre cârciumi, însă prăvălia și cârciuma drepte a sale, cum și Nica soțul ei, a fi apêrat de rindul dăjdiilor, fiind străin și scăpêtat; ne-am milostivit și Domnia mea de 'i-am înnoit privilegiu ce aș avut atât acea cârciumă și prăvălie să le aibă scutite după cum se cuprinde mai sus, cât și bărbatul ei să fie nesupêrat de rindul dăjdiilor și de alte angarii, și poruncim tuturor de obștie a da bună pace pentru tóte câte se cuprinde, a nu face nici un fel de supêrare, că așa este porunca Domniei mele. *ii saam receh gd.*— 1803, Iunie 11.

de are vre-o sciință unde se ață fugit, cu totul tăgădui, că nici n'au fost în chezășia lui, nici scie ce s'au făcut, fără de numai țise, că acest ovreū aū fugit și țise jăluitorul că 'l-aū avut tovarăș fiind vecin cu dēnsul, și vrēnd ca să se boteze, după jalba ce aū dat, s'au orinduit la prea Sfintia sa părintele Mitropolit, de care și făcēnd trebuință de a'și găsi nași să se boteze s'au rugat de dēnsul ca să 'l boteze, și el, după datorია creștinēscă vēđēndu-le că are rīvnă la pravoslavnicia lege s'au paranēnisit de 'l-aū botezat, socotind să facă bine, și așa după ces'au botezat, neavēnd unde să șēđă, s'ar fi rugat iarășī ca să-l primēscă la dēnsul, și 'l-aū și primit, dar cu tōte acestea nurēmīnea tot-d'a-una la dēnsul, ci ca un om slobod mergea unde-ī era voia, și într'o Vinere, ce este acum douē sēptēmānī, auđind că aū fugit, dar unde și cum habar n'are, aū mers la Mitropolie și ar fi întrebat pre preoți acolo, pentru acest boteđat de se ață la biserică și iar fi spus că viind 'și-aū luat așternutul și s'au dus; după acea iar fi spus un Tănase ot Baia nouă că într'a cea Vinerī l'ar fi vēđut pe la 10 ceasurī trecēnd încă cu doī ovreī spre Broștenī, care Tănase aducēndu-se dete mărturie și înaintea judecāții că l'ar fi vēđut, atuncī cu douī ovreī mergēnd spre Broștenī, dar pre ovreīi nu-i cunōsce, am întrebat dar pre jăluitorul ovreū, de vreme ce încă cheflemeoa pīrituluī nu l'aū lăsat pre acel fugit cānd l'aū făcut tovarēș și ī-aū incredințat marfa de vin, cu ce cuvīnt acum 'l cere de la pāritul Teodor și țise că de la Mitropolie după ce l'aū botezat, l'ar fi luat pāritul Teodor in sēma lui, de la care cere și el acum orī pre om să 'l dea, seaū să plătēscă paguba ce 'i s'au întimplat de talerī 600 vedre vin, ce țice că 'i lipsesce din vinul ce aū fost asupra aceluī tovarēș al lui, i talerī 150, ce 'ī este dator cu douē zapise decī mai intēiū, fiind-că pāritul Teodor nici o chezășia nu are dată pentru acel dosit la mână jăluitoruluī, nici la sfīnta Mitropolie după ce l'aū botezat, pentru-că nici este obiceiū cānd se botēza din ovreū, sau din altă lege, a'l da sfīnta Mitropolie in chizășia cuī-va și al duoilea nu se pōte invinovăți Teodor pāritul că l'aū botezat și aū fugit să plătēscă jăluitoruluī ovreīū paguba ce s'a întēmplat din pricina botezuluī, căci și de nu se boteza, avēnd de gānd să fugă și ovreīū fiind tot putea să fugă și să mănānce baniī și mai vērtos neavēnd jăluitorul nici o dovadă asupra bānuelei lui că l'aū cacerdisit pāritul Teodor unde-va, nu are dar nici un cuvīnt drept a cere omul seaū paguba de la pāritul, fiind-că și după mărturia numituluī Tănase, se vede că tot ovreīū l'aū cacerdisit, de care și nu lipsiū a īnsciința Māriei tale, iar hotārīrea..... — 1804, Maiū 25.

Vel Agă, Ianache Medelnicerul.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Fiind-că in diastima de țile șēpte-đecī și douē, ce aū trecut de la alegerea judecāții până acum nu s'au arētat față de o apelație de mulțāmire

și fiind-că după arătarea ce ni se face a pricinei, vedem că cu dreptate aș judecat Dumneului vel Agă, întărim dar anafora acosta și poruncim, să fie pâritul Teodor în pace și nesupărat de către numitul Țală. — 1804, August 5¹.

*

Numerose hrisove au dat Constantin Ipsilante în favoarea mănăstirilor din peninsula Balcanică, acordându-le diverse venituri. Unele din aceste hrisove au în vedere și școli stabilite pe lângă diverse mănăstiri.

Dăm în anexele de mai jos un număr de asemenea acte, pentru anii 1803—1806.

Anexe.

Hrisovul de milă al mănăstirei de la Arnăutkioi cu hramul Arhanghelii Mihail și Gavril; întăresce hrisovul lui Alexandru Moruzi din 1794 Aprilie 14, să primescă de la Carvasara câte 200 taleri pre an.—1803, Februarie 13.

Hrisovul mănăstirei Șişman de peste Dunăre, din munții Târnovului.

Căți cu duhul lui Dumneșu se pörtă, după cum ăice apostolul : « aceștia sunt fii lui Dumneșu, » pentru cei ce vor vrea să 'și mărturisescă sufletul datorii sunt a face milostenie, și așa se vor învrednici a lua plata cea necăduță de la împăratul Slavei, după cum ăice : « fericiți cei milostivi că aceia se vor milui, și înaintea acelora cu bucurie pörta cerului se va deschide și va intra ca nisce fii moștenitori, cu mărire și cu cinste înaintea lui Dumneșu în sălaşurile ceresci și se vor încununa cu cununii nevestejite ». Drept aceea Domnia mea învrednicindu-ne de la Dumneșu cu oblăduirea întru prea cinstitul scaunul țerei aceștia, și având rîvnă dumneșoescă și dragoste, ca să înoin și să întărim daniile și milele cele orînduite de răposatii domni pe la sfintele mănăstiri, nu numai aici, unde de Dumneșu ni s'au dăruit acea oblăduire, ci și la alte părți pe unde au fost trebuință, n'am lipsit, după datorie, a da mână de ajutor din cele ce bogatul darnic Dumneșu au dăruit nouă și socotit'am Domnia mea și pentru sfinta și dumneșoasca mănăstire, ce se chiamă Șişmon, ce este făcută de răposatul Șişmon Craiu, care este peste Dunăre, în munții Târnovului, unde se cinstesc și se prăznuesc hramul sfintei de viață făcătoarei și nedespărțitei Troiță, de care ne însciințăm că se află la multă slăbiciune, neavând ajutor seaș venit din alt unde-va, am rîvnit Domnia

1. Cod. L, fila 250.

mea, prin ajutorul facerei de bine a ne face și noi ctitorii la această sfântă mănăstire. Deci printr'acest cinstit hrisovul al Domniei mele dăm și orînduim ca să iae pe tot anul milă de la Domnia mea câte bani șese mi, și părinții ce vor veni la această milă, pentru cheltuiala lor, bani cincisute, însă acești bani să iae din visteria Domniei mele, pentru că această milă a avut sfînta această mănăstire încă de mai 'nainte de la alți frați domni, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, prin hrisóvele ce vădum cu lét 1776 Februarie. Drept aceea și Domnia mea milostivindu-ne îi înoin această milă, ca să fie sfîntei mănăstiri de ajutor și părinților de hrană și de chivernisólă; poftim dar și pre alți întru Hristos frați domni, cari în urma noastră se vor învrednici oblađuitori țerei aceștia, să bine voiască a înoi și a întări hrisovul acesta, cu însăși credința Domniei mele: Ion Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu a prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., Ioan Vvd., și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel. Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiú vel Logofăt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordachi Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Goleșcu vel Stolnic, și Pan Scarlat Izvoreanu vel Sluger, Pan _____ vel Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'aú scris hrisovul acesta întru întăiul an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Bucuresci, la anul din lét 1803. Aprilie 25, de Zamfirache Logofăt za taină¹.

Hrisovul Sfîntei mănăstiri Ivirul, de milele ce are.

Din tóte cele mai alese și mai lăudate lucruri, la cei ce de la Dumneđu li s'aú dat a stăpáni, fapta cea mai bună, este mai alésă și mai lăudată și de vreme ce stăpánirile de la Dumneđu sunt orînduite, datorii sunt stăpánitorii obiceiurile și aședămintele oblăduirei sale, a le înnoi și întări; iar mai vertos la sfintele lui Dumneđu locașuri, unde se sėvirșesc Dumneđeescile leturghi și unde cei ce aú părăsit viéta acosta trăsesc viéta ingerescă, rugându-se lui Dumneđu pentru spășania sufletelor lor, a tot némul creștinilor pravoslavnic; drept aceea și Domnia mea, din mila lui Dumneđu înălțându-ne Domn al acestei pravoslavnice Țeri Romănesci, între altele însciințându-ne și pentru Sfînta și Dumneđeiasca mănăstire, ce se numesce Ivirul, la care se cinstesce și se prășnuesce hramul Adormirea prea sfîntei stăpănei nóstre Născetőrei de

1. Cod. XLVII, fila 61.

Dumnezeu și pururea feciorei Maria, ce îi dăc *portarița*, cum că se află la multă neîndemânare, neavând alte milii spre ajutor la păsurile ei, din voința Domnilor și a Domniei mele, mai ales pentru evlavia ce avem și dragostea din tot sufletul nostru către prea sfânta Născătoare de Dumnezeu, fiind-că și acest dar căruia ne-am învrednicit, a fost însăși *solirea* către fiul său și Dumnezeu nostru, pentru aceea dăm și orînduim Domnia mea mila ce a avut această sfântă mănăstire, ca să iae pe tot anul, de la cămărașul de ocnă, taleri 200, i de la vel Vameș, din banii Carvasaralei taleri 300, însă să aibă a lua banii aceștia la 20 a lunii lui Iulie, ca să fie sfintei mănăstiri de ajutor și întărire, părinților de hrană și chivernisire, iar Domniei mele și părinților Domniei mele vecinică pomenire, pentru că această mai sus numită milă a avut-o mănăstirea, atât de la alți frați Domni de mai înainte, i de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisovul Domniei sale fratelui Alexandru Moruzi, ce vedum cu lét 1799, Maiu, întărit și la lét 1799, August 22 ne-am adevărit; deci, rugăm și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici cu domnia acestei pravoslavnice țeri, să bine-voiască a inoi și a întări mila acesta, ca și a Domniilor sale milii și faceri de bine, ce vor face, să fie în urmă de alții ținute în sémă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd.; marturi fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boierii veliți ai Domniei mele i *proci*, scriindu-se hrisovul acesta la întăiul an dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici, în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anii de la zidirea lumii 7311, iar de la Domnul Dumnezeu și mântuitorul nostru Iisus Hristos 1803, Aprilie 26, de Răducan Poenaru al 3-lea Logofăt de Divan¹.

Hrisovul mănăstirei Ivirul de la Tarigrad

Două lucruri minunate sunt cele ce încununază și împodobesc bunătățile Domnilor și a oblăduitorilor, amândouă vrednice de laudă și de mărire, adică: Marea trebuință din care cea d'intăiu se silește către cârmuirea cea politică, iar cea de a doua către podoba cea biserică; însă iubirea unei de către alta cu atât mai de folos este, cu cât pentru marea cuviință ca de un lucru lumesc, dăc mântuitorul: «te grijesce și spre multe te silește, iar pentru buna credință, dăc, un lucru trebuesce»; la care lucru trebucios uitându-se domni ce înțelepți, cârmuirea politiei cu dreptate o sēvārsesc și dreptatea bisericei, adică podoba, cu înțelepciune o împlinesc, câștigând partea cea bună care nu se va lua de la dēnșii. Drept aceea și noi întru Hristos Dumnezeu bine credinciosul domn Ion Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

1. Cod. XLVII, fila 101.

din pronia celui de sus fiind înălțați la stăpânirea Domniei și a oblăduirei acestei țări, și însciințându-ne Domnia mea pentru metohul sfintei mănăstiri *Ivirul*, ce are la Belichio de la *Tarigrad*, unde din râvnă Dumnețească s'au îndemnat părinții acelei mănăstiri cu ajutorul de la mănăstire și cu milostenie de la creștinii, cheltuind multă sumă de bani de au făcut acel metoh, o sfântă biserică, întru pomenirea sfintului sfințitului Mucenic Haralambie, unde au adus și sfinte mōște, mâna sfinției sale, ce se află la mănăstirea *Ivirul*, ca să fie de folos celor ce cu înferbințelă vor năzui la ajutorul sfinției sale; au mai făcut și alte zidiri cu odăi pentru șederea și odihna părinților călugări, și ca o chibzuire nouă cu multă trebuință de ajutor, după cererea ce au făcut părinții de acolo, li s'au făcut milă de ajutor, atât de la Măria sa părintele Domniei mele, cât și de la Măria sa Alexandru Vvd. Moruzi, din hrisovul ce'l vedom cu l. 1799, ca să iae pe fie-care an de aici din țără, la vreme când iau și alte mănăstiri, din vama Bucurescilor, de la Carvasara, taleri una sută și de la ocnă bolovanii sare una sută. Decă învrednicindu-ne Domnul Dumnețeu cu Domnia acestei pravoslavnice țări, ne-am milostivit de am înnoit și am întărit mila ce se arată mai sus, spre a fi sfintului Metoh acesta ajutor și de întărire, părinților călugări de hrană și de chiveiniselă, iar Domniei mele și părinților Domniei mele veșnică pomenire. Rugăm dar și pre alți frați domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi domni și oblăduitorii acestei creștinesci țări, să bine-voiască a înoi și a întări această milă, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine să fie în urmă ținute în sēmă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd. și Ioan Vvd., matorii fiind și Dumnețelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele *i proci*; și s'au scris hrisovul acesta la întâiul an dintru întâia domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci la l. 1803. Aprilie 28, de Zamfirache biv al 3-lea Logofet¹.

Hrisovul mănăstirei Chicul de la Ostrovul Chiprul

Cei ce s'evârșose bunătățile cele de suflet folositoare și plăcute lui Dumnețeu, nu numai întru această viață se laudă și se bine-cuvinteză, ci și după petrecania lor, le rămâne numele nemuritor și pomenire vecinică, a cărora suflet în cetele dreptilor se selășluiesc.

Multe bunătăți sunt cu care pōte nescine a dobândi sufletesca mântuire; iară cea mai mare este milostenia ce se face nu numai la săracii și la scăpătați, ci mai vērtoș la sfintele lui Dumnețeu locașuri. Drept aceea și eu robul lui Dumnețeu Ioan Constantin Alexandru Vodă, din râvnă Dumnețească îndem-

1. Cod. XLVII, filele 101 și 100.

nându-ne din tot sufletul și inima, având în destulă evlavie către prea sfânta de Dumnezeu născătoare și pururea feciură Maria, a căruia hram se află sfânta mănăstire din Ostrovul Chiprului ce se numește Chicul, la care mănăstire se află și sfânta iconă a prea sfintei născătoare de Dumnezeu cea zugrăvită de sfântul Luca și fiind-că la această sfântă mănăstire se află multă sărăcie și scăpătăciune, a avut milă Domnia mea, ca să iae pre fie-care an de la cămărașul de ocne câte taleri 200, precum din hrisovul Domniei sale părintele Domniei mele, cel vedum, cu lét 1797 Iulie 2, ne-am adevărit. Drept aceea ne-am milostivit și Domnia mea de am înnoit mila această, și pentru ca să iae această milă ne strămutat, seașă să nu se facă vre-o zățienire de a nu merge această milă la vremea ei acolo, la numita sfântă mănăstire, am orînduit Domnia mea Epitrop și purtător de grijă, pre Egumenul ce după vremuri va fi la sfânta mănăstire Mărcuța, ca să pórte grije numitul Egumen a lua această orînduită milă pre fiesce-care an de la Cămărașul ocnelor, la luna lui Martie, și prin mijlocirea ómenilor de ispravă și vrednici de credință să o trimită la sfânta mănăstire *Chicul* de la ostrovul Chiprului, să se dee în mâna celor de acolo părinți, și să iae adevărință la mâna lor către cel de aici Egumen al mănăstirii Mărcuța. Pentru aceea am dat Domnia mea acest hrisov al Domniei mele sfintei și Dumnezeescii mănăstiri *Chicul*, de la ostrovul Chiprului, spre a lua această milă pre fiesce-care an ne contenit și ne oprit să fie spre chiverniséla sfintei mănăstiri, Domniei mele și păinților Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară și pre alți întru Hristos frați Domni ai noștri, pe care Domnul Dumnezeu cu nemărginita Dumnezeiască a sa milă, în urma noastră 'i va alege a fi Domni și oblăduitori acestei țeri Rumânesce, ori din némul nostru de va fi, seașă din alt ném, să bine-voiască și Domnia lor a înnoi și întări mila această prin cinstite hrisóve ale Domniilor sale, ca și milele Domniilor sale să fie bine primite și ținute în sémă de către Dumnezeu și de alți Domni întărite, ca și Domnul Dumnezeu să dăruiască oblăduirile Domniilor sale cu fericire. Și am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Io Costandin Alexandru Ipsilant Voevod, și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alecsandru Voevod, Dumitrașcu Voevod, Gheorge Voevod, Nicola Voevod și Ioan Voevod, martori fiind și Domniile lor cinstiți și credincioși boeri vestiți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Postelnic, Pan Gheorgache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radul Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Pan Costantin Stirbeiú vel Logofet de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpinén vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Grigorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Strat Crețulescu vel Logofet de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Căminar, Pan Costantin Grădiștean vel Paharnic, Pan Ianache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Izvoranu vel Slugger, Pan vel Pitar și

ispravnic, Pan Issaac Ralet vel Logofet de țera de jos; și s'aũ scris hrisovul acesta întru înteuil an dintru înteuia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii dela zidirea lumii 7311, iar de la nascerea Domnului Dumneșeu și mântuitorul nostru Is. Hris. 1803. April 26, de Mateiũ Musceleanu Logofet de Divan¹.

Hrisovul sfinților Voevođi de la Moreea.

Două lucruri minunate sunt, cele ce încununază și împodobesc bunătățile Domnilor și ale oblăduitorilor, amendouă vrednice de laudă și de mărire, adecă: marea trebuință din care cea d'înteuil se silesce către ocârmuirea cea politică, iar cea de a doua către podoba cea bisericească, însă osebirea uneia de către alta, cu atâta mai de folos este, cu cât pentru marea cuviință, ca de un lucru lumesc ȳice Mântuitorul: *te griješci și spre multe te silesci; iar pentru buna credință, ȳice, un lucru trebuesce*, la care lucru trebuincios uitându-se Domni cei înțelepți, ocârmuirea politiei cu dreptate o sêvirsesc și dreptatea bisericeii, adecă: podoba, cu înțelepciune o împlinesc, câștigând partea cea bună care nu se va lua de la dênșii; drept aceea dar și noi întru Hristos Dumneșeu bine credinciosul Domn Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. din pronia cea de sus fiind înalțați cu Domnia și oblăduirea țerei acesteia și însciintându-ne pentru Sfinta și Dumneșeiasca mănăstire de la Moreea, care este stavropighie nouă, unde se cinstesc și se prăznuesc hramul sfinților și marilor Voevođi ai oștilor ceresci Mihail și Gavril, cum că acestă sfință mănăstire fiind scăpătată aũ avut milă, atât de la frații Domni de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, ca să iae acestă sfință mănăstire pre tot anul câte taleri 70, însă taleri 35 din vamă și taleri 35 de la ocne; decî după evlavia ce avem, din tot cugetul inimei nōstre, asupra Sfințelor și Dumneșeesilor locașuri, ne-am milostivit și Domnia mea de am înnoit și am întărit mila acēsta, ca să se păzescă neștrămutat spre a fi sfinței mănăstiri de ajutor și îndreptare, iar Domniei mele și părinților Domniei mele, vecinică pomenire. Rugăm dar și pre alți frați Domni, cari de la Domnul Dumneșeu se vor învrednicii a fi Domni acestei pravoslavnice Țeri Românesci, să binevoiască a înnoi și a întări mila acēsta, ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine să fie în urmă de alți ținute în seamă; și am adevărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd., și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru Vvd., Gheorghe Vvd., Dumitrașcu Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumneșelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrache Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Iorgache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țera de

1. Cod. XXLVII, fila 124.

us, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiŭ vel Vornic de obiceiurî, Pan Scarlat Cămpineanu vel Logofăt de țera de jos, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrat Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic a politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ienache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoreanu vel Sluger și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus; și s'aŭ scris hrisovul acesta întru înteiul an dintru înteia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei, mele Bucureșci, la aniŭ de la Nascerea Domnului Dumneșeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos. 1803, Maiŭ 23^l.

Hrisovul mănăstirei Csenofont de la Sfeta-Gora.

Cunoscut și dovedit lucru este și la mari și la mici și la tot creștinul ce viază în lume, că ori-carele socotesce a-și chivernisi viața prin fapte bune și plăcute lui Dumneșeu, vedese și se cunoșce chiar și aievé, că nu numai pentru lauda cea vremelnică a numelui celui lăudat de ómenî, se nevoesce și se sîrguesce, ci mai mult și mai ales pentru folosul și mântuirea sufletului și pentru nădejdea cea curată și bună a răsplătirei faptelor bune de către marele și prea înălțatul Dumneșeu, căci prin iubirea de ómenî și prin lucrarea faptelor bune, fieș-care așteptă și nădăjduesce de la Domnul Dumneșeu răsplătire vecinică, dar și de la ómenî laudă pricinuesce și cu bună cuvîntare se bine-cuvînteză; drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneșeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țerei Romănesci și avênd rîvnă către sfințele lui Dumneșeu locașurî, mai vêrtos către cele ce se află la scăpătaciune și lipsă să le ajutorăm și să le miluim cu cea ce ne va fi prin putință; am bine-voit pentru sfinta mănăstire ce de vre-o două-șeci aniŭ încoa s'aŭ aședat chinovion de părinți sihastri, precum din vechime fusese și de mulți ani se stricase, unde s'aŭ strîns și îndestulat număr de părinți călugări, cari sihăstreșce și se silesc cu sîrguință spre bunele fapte, cu multă rîvnă și supunere, păzind cu neclintire orînduelile sfinților marilor părinți chinoviați, Sava, Antonie și Eftimie, și fiind-că la ast-fel de petrecere nu este slobod părinților de a âmbla după milostenii în alte părți, decât numai a'și păzi datoria orînduelei la mănăstiri și a'și împlini canonul rugăciunei, și a'și petrece viața în singurătate, unde nu pentru mîncare seau îmbrăcăminte, ci pentru obicînuitele cereri ale Haraciului, care sunt sciute, nu pot trăi fără de un venit la cheltuiala trebuinciosă; de aceea, fiind dar cuviincios în adevêr acestor părinți ajutorul cu óreș-care deosebire de alte mănăstiri, și printr'acest Domnescul nostru hrisov ce'î dăm, întărim atât mila ce aŭ avut mai înainte, cât și adaosul ce i s'aŭ făcut în urmă de fratele Domn Alexandru

Moruzi Vvd, prin hrisovul cel vëdum cu lét 1800, Ianuarie 11; adecă să iee pre fie-care an vinăriciū din dealurile Domnesci ot sud Buzëu, însă din poporul Viespesci, i Bădeni, și Muscelul, de vadră câte trei bani cu pãrpãrul, atãt din viile ce sunt pãnã acum într'aceste popóre, cât și din cele ce se vor mai face de acum înainte; așisderea să iee de la ocna Telega pre an bolovanī sare 200; cu cari aceste mili se ajutã sfīnta mōnãstire și pãrinții cãlugãri la cheltuielile lor, spre a putea ținea chinovion în starea cea bunã, dupë cea veche bunã orīnduialã acestei mōnãstiri și pãrinții de la acestã sfīntã mōnãstire să fie datorī a ruga pre milostivul Dumneđeu pentru a Domniei mele bunã stare și pentru pãrinții noștrii și pentru îndestularea acestei țeri; și am adeverit hrisovul acesta cu însăși Domnēscã nōstrã iscãliturã și pecete și cu credința prea iubiților mei fiī: Alexandru Vvd., Dumitrașcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd., martori fiind și Dumneilor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spãtar, Pan Manolachi Crețulescu vel Ban, Pan lordache Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radul Goleșcu vel Vornic de țera de sus, Pan Scarlat vel Logofët de țera de sus, Pan Constantin Știrbeiū vel Logofët de obiceiuři, Pan Scarlat Cãmpineanu vel Logofët de țera de jos, Pan Dumitrașcu Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Vãcãrescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofët de țera de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iorgache Filipescu vel Cãminar, Pan Constantin Crețulescu vel Paharnic, Pan Enache Goleșcu vel Stolnic și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofët de țera de sus; și s'aū scris hrisovul acesta întru întâiul an dintru întēia Domnie a Domniei mele, aici în Bucuresci, la lét 1803, August 12, de Rãducanu Poenaru biv 3-lea Logofët, Condicularul Divanului¹.

. *Zem. Vlahiscoe*

Fiind-cã cei dupë vremi Arhieriei, prea sfīntii pãrinți Mitropoliți ai Varnei, pururea și tot-d'a-una s'aū aflat cu slujbã în trebile Domniei și atãt cãtre ómenii Domnesci ce merg și vin de la Tarigrad, cari 'și-aū trecerea lor pre la Varna, s'aū arëtãt cu buna primire, întru înlesnirea cãlãtoriiilor, cât și la trimiterea altor slujbași și boeri domnesci, ce merg cu memurieturi la Varna, aū fost osirduitori în trebile și pricinele Domnesci, mai ales prea Sfīntia sa pãrintele Gregorie, ce se aflã acum arhierãnd la acestã eparhie; pentru acele slujbe, dar, cu care s'aū arëtãt pãnã acum, și cu care nãdãjduim a se arëta prea Sfīntia lor arhieriei eparhiei aceia și de aci înainte tot-d'a-una în trebile Domniei și cãtre ómenii domnesci și pentru cã ne este sciut și trebuința ce are de ajutor acestã eparhie; am bine-voit Domnia mea, întru

1. Cod. XLVII, fila 129.

răsplătirea acestora și după datoria netăgăduită ce aș Domnii asupra sfințelor și Dumneșcesilor locașuri și 'i-am făcut acest privilegiu, ca să aibă numita eparhie de aici, din venitul vămilor domnesci, pre tot anul câte talerî 150, după cum aș avut acéștă rînduială și de la alți frați Domni din 'naintea noastră; pentru care nu suntem la îndoiială că și frații Domni ce în urma noastră vor oblădui țera acésta, vor bine-voi a întări mila acésta care se cuvine a o avea numita eparhie, pentru numitele slujbe; și am întărit hrisovul acesta cu înséși domnésca noastră iscălitură și pecete, i cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorge, Nicolae și Ioan Vvdî, martorii fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți, etc. La întéiul an dintru întéia Domnie. — 1803, Iunie 24¹.

Hrisovul sfinței mănăstiri Grigoriu de la Sfeta-Gora

Milosteniile și tóte facerile de bine preste tótă vremea și în tot locul sunt primite ca o mirézmă cu bun miros duhovnicesc înaintea prea înălțatului Dumneșeu, iară milostenia și facerea de bine ce se sêvârșesce la sfințele lui Dumneșeu locașuri, unde neîncetat se proslăvesce numele Domnului nostru Ihsus Hristos și de unde toți aștéptă ajutor, cu atât sunt mai primite, cât și Dumneșcesile adunări în sfînta biserică de obște se rógă pentru ei, đicénd: «sfîntesce Dómne pre cei ce iubesc podóba casei tale și îi proslăvesce cu Dumneșeiasca puterea ta»; drept aceea dară, de vreme ce pronia cea de sus ni aș încredințat și noué ca o sórtă, acest scaun al Domniei acéstei Țeri Rumănesci, avem datorie netăgăduită a căuta și a ajuta cu tot felul de mijlóce sfințele lui Dumneșeu locașuri, cu cât mai vêrtos cele ce aș avut și de la alți rēposai și mai din 'naintea noastră trecuți Domni mili, se cade a le întări și unde este neajungerea și sciute trebuințe și neputințele, cu cât se póte ajuta; pentru acésta dară, fiind că și sfînta Dumneșeiasca mănăstire de la Sfeta-Gora ce se numesce și *Grigoriu*, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntului părintelui nostru Nicolae Arhiepiscopul de la Lichia, făcătorul de minuni neavînd vre-un venit din care să póta mănăstirea și părinții călugări ce se locuesc într'însa să se hrănescă, după datoria ce avem, dăm și miluim acéștă sfîntă mănăstire, ca să aibă cu acest hrisov al Domniei mele a lua pre tot anul talerî 500, cu pecetluit de la ocne; așîșderea să aibă a lua vinăriciul din Dealul Scheilor ot sud Saac, la care deal are să iae mănăstirea sfîntilor Apostolî câte două bani de vadră cu pãrpãrul, iar din cei-l-alți câte trei bani de vadră; hotărîm să iae sfînta mănăstire Grigoriu câte două bani de vadră și mănăstirea Proti un ban de vadră; ci dar la vremea vinăriciului să aibă a'și trimite om, ca să serie și mēsure drept vinurile, după obicei, cu cotul domnesc pecetluit și din cincî bani de vadră să iae mănăstirea Grigoriu două

1. Cod. XLVII, fila 179.

banî și mănăstirea sfinților Apostoli două banî și mănăstirea *Proti* un ban după osebite cărți ce are, iară vinăricerii domnesci să nu se amestece întru nimic, pentru că această milă au avut-o sfânta mănăstire atât de la alți frați Domni, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, precum din hrisovul Măriei sale fratelui Alexandru Vodă Moruzi cel vechi, cu lét 1793, Septembrie 1, ne-am adevărit; drept aceea și Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit și am întărit mila aceea, ca să iae pre tot anul și să i se păzescă ne-strămutat, ca să fie sfintei mănăstiri de întărire, să se ajute la trebuințele ce are și părinților de hrană și chivernisélă, iar Domniei mele și răposăților părinților Domniei mele vecinică pomenire; rugăm dară și pre alții întru Hristos bine credincioși frați Domni, cărora după vremi li se va încredința de la Dumnezeu a fi oblăduitori creștinesci acestei țări, să bine-voiască a înnoi și a întări milele acestea, ca și ale Domniilor sale mili și faceri de bine încă să fie în urmă de alții ținute în sémă; adevărim hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvâi., martori puind pre toți Dumnelor cinstiți și credincioși veliți boeri ai Divanului Domniei mele: Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Scarlat Ghica vel Spătar, Manolache Crețulescu vel Ban, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, Constantin Știrbeiu vel Logofăt de obiceiuri, Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Dumitrașco Racoviță vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Mateiu Fălcoianu vel Vornic al obștirilor, Istrate Crețulescu vel Logofăt de țera de jos, Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Iordache Filipescu vel Căminar, Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Ienache Golescu vel Stolnic, Teodorache Văcărescu vel Comis, Scarlat Izvoeanu vel Sluger, lancul vel Postelnic, iar Ispravnic la epistășia facerei acestui hrisov Dumnelui vel Logofăt de țera de sus; și s'au scris hrisovul acesta la al douălea an dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anii de la Născerea Domnului nostru Isus Hristos. — 1803 Septembrie 13, de Gheorghe Logofăt de Divan¹.

Hrisovul mănăstirei Proti de lângă Farigrad

Milosteniile și toate facerile de bine preste totă vremea și în tot locul sunt primite ca o mirăzmă cu bun miros duhovnicesc înaintea prea înaltului Dumnezeu; milostenia și facerea de bine ce sevirșesce nescine la sfintele lui Dumnezeu locășuri, unde neîncetat se proslăvesce numele său și de unde toți așteptă ajutor, cu atâta sunt mai primite, cât și Dumneșcesile adunări în sfânta biserică se rogă pentru ei, dîcînd: sfîntesce Dómne pre cei ce iubesc

1. Cod. XLVII, fila 278.

podoba casei tale și-î proslăvesce cu Dumneșească puterea ta ; drept aceea dar, de vreme ce din pronia cea de sus ni s'a încredințat și nouă ca o sôrtă, acest părintesc scaun al Domniei acestei Țeri Rumănești, avem datorie netăgăduită a căuta și a ajuta cu tot felul de mijlociri sfintele lui Dumneșeu locașuri, mai vêrtos cele ce au avut milă și de la cei din 'naintea noastră Domni, cum și de la părintele Domniei mele, se cade a le întări, și unde este neajungerea și sciuta trebuință cu cât se pôte, adăoga ; între care fiind și sfînta mănăstire care se numesce Proti de lângă Țarigrad, în stare prôstă vrednică de ajutor, și fiind-că a avut și de la alți rēposați frați Domni de mai naintē milă, precum și de la Măria sa părintele Domniei mele, după cum din hrisóvele Domniilor sale ne-am adevărit, am bine-voit dar și Domnia mea de am înnoit și am întărit acéstă milă, ca să aibă a lua numita mănăstire în toți anii vinăriciul din Dealul Scheilor ot sud Saac, ad : din cincī banī de vadră câte un ban, iară cei-l-alți patru banī sunt doui ai mănăstirei S-ții Apostoli din Bucuresci și doui ai mănăstirei Grigoriu de la Sfeta-Gora, orînduiți cu osebitele hrisóvele Domniei mele, care acéstă milă luând-o sfînta mănăstire prin trimēși de acolo la vremea ce vor lua și cele-l-alte mănăstiri, să se ajute la trebuințele că are, și să fie datorī părinții ce locuesc întru acéstă mănăstire a ruga pre milostivul Dumneșeu în tóte sfintele slujbe pentru pravoslavnicii Domni și pentru liniștea și bunastare a acestei creștinesci țeri; pentru care rugăm și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici de la Domnul Dumneșeu a fi stăpănitori acestei de Dumneșeu păzite țeri, bine-voiască a innoi și a întări hrisovul acesta al Domniei mele, ca și al Domniilor sale hrisove și milă încă să fie de alții în urmă primite și în séma ținute, întărim Domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii : Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdī, și cu mărturia Dumnelor cinstiților și credincioși boierii veliți ai Divanului Domniei mele : Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Constantin biv vel Ban, Epistatul logofeților mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Dumitrașco Racoviță vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Nicolae Racoviță vel Logofēt de obiceiuri, Petrache Ridoridi vel Vornic al politiei, Dumitrașco Racoviță vel Clucer, Mihalache Racoviță vel Paharnic, Fotache Știrbeiū vel Stolnic, etc., și s'a scris hrisovul acesta întru al douilea an dintru întēia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la nascerea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos 1804, Iulie 21, de Chiriță Logofēt de Divan.¹

1. Cod. XLVII. fila 239.

Hrisovul mănăstirei Dusco, unde este capul sfintului Visarion.

Minunat este Dumneșeu întru Sfinții săi, care prin mijlocirea lor, ca prin nișce organe și vase curate și ale sfintului Duh, pricinuesce neconținut mare ajutor și folos norodului seaă nēmului creștinesc, prin tôte locurile și în tot chipul, slăvind pre aleșii săi cu îndestulare de minune, dându-le darul tămăduirilor, fieș-căruia după măsura darului lui Hristos, precum țice apostolicescul cuvînt; din carele și sfintul și marele arhierul Visarion acum în vremile de apoi, s'au cunoscut vrednic locaș al sfintului Duh, ca și întru el să fie luminat Dumneșeu și proslăvit prin darul ce i-au dat a tămădui bóla cea năprasnică a ciumei pre cel ce scapă la el cu credință și cu rugăciune ferbinte, al căruia sfînt cap se află cu cînste la Sfînta și Dumneșeiasca mănăstire ce se numesce Dusco, unde se cînstesce și să prăznuesce sfînta Preobrejanie a Domnului Dumneșeu și mântuitorului nostru Isus Hristos, care sfînt odor la vremi de mare trebuință de cîte ori s'au adus în țera acésta, s'au mântuit țera de ticăloșă periciune a cumplitei periciuni a morței; drept aceea, întru mulțamită facerei de bine cădendu-se a avea numita mănăstire locașul sfinției sale un cuviincios ajutor din milele domnesci, Măria sa părintele Domniei mele, întru cea din tēia Domnie, au dat hrisovul Măriei sale, ca să iae numita mănăstire din venitul ocnelor cîte taleri 200 pre an, lângă care au fost mai adaos în urmă și Domnia sa Mihaï Vodă Suțul taleri cinci-deci, precum și Domnia sa Alexandru Vodă Moruzi alți taleri 50, apoi Măria sa părintele Domniei mele întru a doua Domnie au mai adaos milă acestei mănăstiri, adăogând lângă acei taleri 200 ce au avut dintru cea dintēiu Domnie alți taleri 300, ca să iae pre fieș-care an cîte taleri 500, din venitul ocnelor, iară cei l-alți taleri una sută să iae din venitul vămilor adecă de la Carvasara, ce fac toți talerii 600 pre an, care acești bani din oene și din vămii să-i dee Cămărașii și cu Vameșii când vor fi ocele și vămile vîndute, iară când vor fi în credință, să se dee de la Cămara Domnescă cu pecetluri; deci învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneșeu cu stăpânirea la părintescul scaun al acestei pravoslavnice țeri creștinesci, am bine-voit de am înnoit și am întărit printr'acest Domnescul nostru hrisov, ca să se păzescă și să se urmeze numitei mănăstiri acéstă milă pre fieș-care an, cu urmare întocmai după cum se cuprinde mai sus, ca să fie datorî părinții de la acéstă sfîntă mănăstire a ruga pre Dumneșeu în tótă vremea, pentru buna stare și îndestulare a acestei țeri; de care rugăm pre iubitorii de Hristos Domni, cari din mila lui Dumneșeu vor oblădui scaunul Țerei Rumănesci după noi, să întărescă mila acestei sfînte mănăstiri, pentru cînstea sfîntei mănăstiri și al sfintului și pentru ajutorul obștei, ca și Domnul Dumneșeu prin rugăciunile sfintului să le întărescă Domnia și oblăduirea cu pacinica liniște, ca să fie mila acésta sfîntei mănăstiri de ajutor și de întărire și părinților

călugări de hrană și de chivernisire, iar Domniei mele și celor din urma noastră frați Domni, ce vor întări mila acésta, vecinică pomenire; și am întărit hrisevul acesta cu însăși credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu a prea iubiților Domniei mele fi; Alexandru, Dumitașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdî, martori puind și pre Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brâncoveanu, Constantin Ghica biv vel Epistatul logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Gregorie Caliarh vel Spătar, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Barbu Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofăt al obiceiurilor, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Dumitrașco Racoviță vel Clucer, Mihalache Racoviță vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis, Dumitrașco Cornățeanu vel Slugar, Ioan vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul logofețiilor mari; și s'a scriș hrisevul acesta la anul al treilea dintru întăia Domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anii de la Nascerea Domnului Dumneșu și mântuitorului nostru Isus Hristos 1804, Decembrie 4 de Chiriță Logofăt de Divan¹.

Hrisevul bisericeii din satul Pivatele din drumul Țarigradului.

Dat-am domnescul nostru hrisev Sfintei și Dumneșcescei bisericeii din satul Pivatele, din drumul Țarigradului, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfintului Teodor, și școlei Elinesci de acolo, ca să aibă milă a lua pre tot anul de aici din vîndarea Vămei domnesci a Carvasaralei câte taleri una sută cincî-deci pre an, pentru că încă de la trecerea Dumnéului Domnului Alexandru Moruzi Vodă pre la acest sat, în venirea cu a doua domnie aici la Țera Rumănescă, după arătarea și rugăciunea ce au făcut tóți locuitorii de obștie ai acestui sat, pliroforisindu-se de multa vechime, stricată fiind fórte și mai pre jumătate căduse, locuitorii numitului sat prin datorie seaș osîrdie de o au prefăcut din temelie, lângă care se află și școla elinescă toemită pentru învățatură și luminarea ucenicilor de acolo, și fiind-că numitul sat nu este în stare cu putere, nici biserica cu nescare-va venituri, din care să plătescă simbriile dascălilor și datoria care s'a pricinuit la prefacerea și innoirea bisericeii, cum și cheltuiala cea curgătoare a bisericeii, a dat Domnia sa carte, încă de atunci, cu lét 1799, Februarie 17, prin care a făcut milă și ajutor la un loc cuviincios, după cum și alte biserice și școle din alte părți au dintru acésta țera creștinescă ajutor, ca să iae biserica și școla de aici taleri una sută pre an și mai pre urmă 'i au dat și hrisev pe acésta milă, care 'l veșum Dom-

1. Cod XLVII, fila 267.

nia mea, cu lét 1800, Martie 17; deci, învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeū cu Domnia acestei pravoslavnice Țēri Rumānesci și pliroforisindu-ne Domnia mea de trebuința aceea ce are acéstă biserică și șcōla de acolo, după rugăciunea ce au făcut și Domniei mele acum locuitorii de acolo, ne-am milostivit și Domnia mea și nu numai am înnoit mila de talerî 100, ci încă am mai adaogat și alți talerî 50; și pentru ca să i se păzescă și să i se urmeze acéstă milă, dăm sfintei biserici și șcōlei de acolo acest domnescul nostru hrisov de întărire, adevērit cu domnēscă nōstră iscălitură și pecete, cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi; cu mărturia Dumnēlor cinstiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brāncoveanu vel Ban, Costache Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de jos, Barbu Știrbeiu vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Nicolae Racoviță vel Logofēt de obiceiuri, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Petre Ridoride vel Vornic al politiēi, Dumitrache Racoviță vel Clucer, Mihaiū Racoviță vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negrea vel Comis. Dumitrache Cornățan vel Sluger, Ioan vel Pitar și Ispravnic, Costache Ghika biv vel Ban Epistatul Logofețiilor mari; și s'aū scris hrisovul acesta întru al treilea an din întēia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresei, la lét 1804, Septembrie 13, de Dumitrache Logofēt de Divan ¹.

Hrisovul mōnăstirei din Ostrovul Halchiū.

De vreme ce Sfinta și Dumneđeasca mōnăstire din Ostrovul Halchiū de lângă marea și lăudata cetate a Țarigradului, unde se cinstesc și se prăznuiesc hramul sfintului marelui Mucenic și purtător de biruință Gheorghe, ce'ī dicit *Grimcos*, se află la scăpătăciune și fără nici un ajutor și chivernisală, ca alte sfinte mōnăstiri, avut-aū orînduită milă prin hrisovul Măriei sēle părintelui Domniei mele Alexandru Ipsilante Vvd, de lua de la Cămărașii de ocne pre an câte talerî una sută cincî-deci, precum din hrisovul Măriei sale ot lét 1777, Decembrie 19, ne adevērim; drept aceea dară și Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit și am întărit mila acēsta, și cu acest hrisov al Domniei nōstre, orînduim pre tot anul să aibă a lua de la Cămărașul de ocne acești talerî 150 cu pecetluit, nestrēmutat, când iaū și alte mōnăstiri, pentru care și părinții acestei sfinte mōnăstiri să fie datorî a ruga pre milostivul Dumneđeū în tōtă vremea la sfintele slujbe ce le sēvîrșesc întru acéstă sfintă mōnăstire pentru starea Domniei mele și pentru liniștea și pacea norodului creștinesc și acelora ce în urma nōstră vor fi de la Dumneđeū orînduiți Domni și oblăduitori țerei acesteia pre cari-ī rugăm să bine-voiască

1. Cod. XLVII, fila 254.

a întări și a înnoi mila acésta la numita mănăstire pentru dragostea și evlavia sfântului Mucenic ce se prăsnuesce într'insa, ca și ale Domniei sale milii și aședeminturi să fie în urmă, de la alți frați Domni, ținute; și am întărit hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașcu, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Dumitrașcu Ghica vel Ban, Epistatul logofețiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu Vistier, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Constantin Știrbeiū vel Vornic de țera de jos, Barbul Știrbeiū vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță Logofăt de obiceiuri, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Dumitrache Racoviță vel Clucer, Ștefan Fălcoianu vel Paharnic, Alexandru Negre vel Comis, Radu Poenariu vel Sluger, Iordache vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul logofețiilor mari; și s'aū scris hrisovul acesta la întăia Domnie a noastră în anul al treilea, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anii de la Nascerea Domnului Dumneđeu și Mântuitorul nostru Isus Hristos 1805, Ianuarie 5, de Chiriță Logofăt de Divan¹.

Hrisovul mănăstirei Stavrodromi a lua câte taleri 10 din oierit, dijmărit și vinăriciū.

Nu sunt alte semne mai arătătoare cu care se îndatoresc cei ce oblăduesc pre pământ și aū stăpânirea de țeri și noróde, care se numesc închipuirii sufletesci ale lui Dumneđeu, spre a urma, adică închipuirei cereșei stăpâniri, de unde li s'aū dat stăpânirea pre pământ, decât facerea de bine și hărăzirea din darurile acelea, ce s'aū învrednicit de la cel de sus, a împărtăși și a hărăzi la locurile cele trebuincioșe, după măsura mică și mare, după trebuința și după nevoiea ce are fieș-care în parte și de obște; iară mai vertos milostenia și facerea de bine ce se sėvirșeșce la sfintele lui Dumneđeu locașuri, unde neîncetat se proslăvesce numele Domnului Dumneđeu și Mântuitorului nostru Isus Hristos și de unde așteptăm ajutor, cu atăta sunt mai primite pentru-că și Dumneđeescile adunări în sfintele bisericii de obște se rógă pentru ei, dicens: «sfințesce Dómne pre cei ce iubesc podóba casei tale și 'i proslăvesce cu Dumneđeiasca putere a ta»; drept aceea, fiind-că înăuntru și la împărătesca și prea slăvita cetate a Tarigradului, în locul ce se dice *Stavrodin* s'aū zidit o sfintă biserică din nou, întru cinstea și prăsnuirea hramului Intrărei în biserică a prea Sfintei de Dumneđeu Născetőrei și pururea feciőrei Maria, și cunoscută fiind multa și greoa datorie în care aū intrat la zidirea ei, cum și

1. Cod. XLVII, fila 272.

trebuința ce are această sfântă biserică de ajutor, de aceea după pilda altor biserici și mănăstiri de la depărtate locuri, cari se împărtășesc cu milă dintru această țară, având datorie netăgăduită și către acest Sfânt și Dumnezeesc locaș, unde apururea cu neîncetare se pomenesc toți făcătorii de bine, cu cuviință fiind a ajutora, socotit-am Domnia mea și 'i-am orînduit milă, ca să iae pre fieș-care an, de aici din țară, însă de la trei huzmeturi, adică: oierit, dijmărit și din vinăriei, de la fieș-care huzmet deosebit, și să dea cumpărătorii de la ei preste banii cumpărătoarei de un județ câte taleri deșce ajutor la această sfântă biserică și Domnia ta cinstit și credincios boerule al Domniei mele, vel Logofet de țera de sus, să o faci acesta cunoscută și la Vistieria Domniei mele, ca la vremea vinđerei huzmeturilor să o arête cumpărătorilor spre a da acești bani negreșit, care luându-se de Epitropul ce va fi orînduit, să se trimetă la această sfântă biserică spre a fi a sfinteii bisericii de ajutor și întărire, iară Domniei mele și părinților Domniei mele vecinica pomeneire; rugăm dară și pe alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici a fi oblăduitorii acestei creștinesci țeri, să bine-voiască a înnoi și întări această milă, ca și ale Domniei sale mili ce vor face să fie în urmă de alții păzite și ținute în sémă; și am adevérit hrisovul acesta cu însesi credința Domniei mele, Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghie, Nicolae și Ioan Voevođi, martori fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Dumitrașco Racovița vel Vistier, Manolache Brâncovenu vel Ban, Scarlat Ghica vel Ban Epistatul Spătăriei, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus, Constantin Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Barbu Știrbeiú vel Vornic, Istrati Crețulescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Logofet de țera de jos, Gregorie Băleanu vel Logofet de obiceiuri, Costache Manu vel Hătman, Constantin Varlaam vel Vornic al Politiei, Iordache Crețulescu vel Clucer, Mihalache Filipescu vel Paharnic, . . Stolnic, Costache vel Comis, vel Sluger, . . . vel Pitar, și Ispravnic, Isaac Ralet vel Logofet de țera de sus; și s'au scris hrisovul acesta la anul al patrutea întru înteia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la Nascerea Domnului Dumneđeu și Mântuitorul nostru Isus Hristos. --- 1805, Decembrie 22, de Chirița Logofet de Divan¹.

Hrisovul mănăstirei de la Ostrovul Patmo, de milele ce are.

Cei ce sevrșesc bunățile cele de suflet folositoare și plăcute lui Dumneđeu, nu numai în viața acesta se laudă și se bine-cuvinteză, ci și după petrecania lor le rămâne numele nemuritoare întru pomeneirea vecinică. Multe

1. Cod. XLVII, fila 351.

bunătați sunt date cu care pôte nescine a dobândi mântuință, iară cea mai mare este milostenia ce se face nu numai la sëraci și scăpătați, ci mai vèrtos la sfințele lui Dumnezeu locașuri; drept aceea fiind căși sfînta mănăstire de la Ostrovul Patmo, la care se cinstesc și se prăznuiesc hramul sfîntului Apostol și de Dumnezeu cuvântător, Ioan Evangelistul, unde se află și școlă de învățatura cărței elinesci, care mănăstire aflându-se în scăpătaciune și lipsă, mai vèrtos fiind starea acestei mănăstiri la loc cu nevoință a hranei părinților de acolo, au avut milă atât de la alți frați Domni, cât și de la Măria sa, părintele Domniei mele, prin hrisóvele cele vèdum, ca să iae pre fieșce-care an de la Cămărașul ocnelor câte taleri șese-deci (60); așisderea să iae și vinăriciul din două-deci și șapte popóre din sud Doljiu, de la toți cei ce plătesc vinăriciul câte două bani de vadră și pãrparul după obicei, ale căror nume sunt acestea: Jidovul cu Măgureții, Culinteni, Ghinden, Malul Spart, i Locusteni de Jos, i Locusteni de Sus, Sadova din plasa Dumbrăveii, i Liveștile, Grindu cel Mare, Nedeea, Târnavă, Bărza, Breasta din plasa Câmpului, Șamnecul, Ohaba, Mierea, Ócheșul, Turburea, Săpotul, Bulbuceni, Ciorarii, Băloșeni, Spafii, Ulmetul, Slavuța, Valuța, Soceni, Tâlpașul din plasa Hamarădei, în care aceste popóre măcar că Vinăricerii domnesci făcuse osebite cu alte nume, adecă la poporul Șamnicului, au numit Șamnicul de Jos și Șamnicul de sus, și în Locusteni de sus puind Brănețul, i Locusteni de jos și Jorocul și în Magaret puind Daneț și Lumaș; dar s'au făcut cercetare prin judecată și cu anafora întărită s'au îndreptat, dându-se mănăstirei a lua vinăriciul și dintr'a cele numiri noue, cum au luat mai înainte fiind din cuprinsul popórelor sale ce au avut, i pentru care la vremea vinăriciului orînduitul om din partea mănăstirei să umble împreună cu Vinăricerii domnesci, ca să scrie tot vinăriciul dintr'aceste numite popóre și făcând două catastihe, asemenea, iscălite și de Vinăriceri Domnesci și de omul mănăstirei, să iae omul mănăstirei partea sa deplin, din care taleri una sută să-i dee către Egumen pre tot anul la biserica ce se numesce Izvorul vieței, unde locuesc maici călugărițe; iar cei-l-alți să-i cheltuescă la dresul mănăstirei, i la dresul școlei de acolo de la *Patmo* și la hrana și trebuința ucenicilor, cari se nevoesc pentru învățatură la acéstă școlă și osebit și Hagi Dimitrache Papazoglu, care din a sa ostenelă și cu cheltuiala sa, zidind hanul din potrița sfîntului Gheorghe Vechiu pre locul său, ce-l are luat cu schimb și iarăși din agoniséla sa, cumpărând două-deci și opt pogóne vie în Valea Nigovanilor, sud *Saac*, cu pământul lor, și alte șea-spre-dece pogóne vie în Valea Mieilor, tot într'acel județ, iarăși cu pământul lor și fiind-că s'au petrecut viața întru necăsătorie, fără de ai rămănea clironomi din trupul său și-au făcut rîndueli de au împărtașit pe rudele sale prin diétă înscris, care acelea rîndueli s'au întărit și prin hrisóve Domnesci, rînduind și pre clironomi săi în ce chip au a urma, iar mai în urmă s'au întărit acele întocmiri ale sale și cu carte, i legături

de la prea fericitul patriarh al Țarigradului, în care întocmiri legă și hanul cu viile, a da etision pre an la ostrovul *Patmo*, câte taleri patru sute dece, cari să se împartă precum în dietă. . . . și prin numitele hrisóve și întăriri se coprinde, și osebit alți taleri una sută, rînduesce a se da, însă taleri cincî-deci la sfîntul mormînt, și alți taleri cincî-deci la precum acesta aũ dat și în scris acolo la numitele locuri și pentru numitul han cu viile, are întocmire făcută cum să urmeze și clironomiĩ lui ca să le pótă ținea în starea lor cea bună, și a se trimite pre tot anul nesmintit acel etision, care faptă bună a numitului Hagiũ, și ajutor ce face la acestea locuri cuviincióse, vėdėnd-o frații Domnĩ și Măria sa părintele Domnieĩ mele, pre lăngă întăririle ce aũ dat prin hrisóvele Domniilor sale, care s'aũ vėdut și de Domnia mea, pentru întocmirile Hagiului, aũ orînduit și aceste milĩ, adecă : fumăritul al tuturor prăvăliilor Hanului, strîngėndu-se să se trimită la *Patmo* împreună cu cel-l-alt etision, iar fumariĩ Domnescĩ să nu se amestece și numitul Hagiũ nu numai să aibă privelegion neamurilor, fiind aședat la orînduiala boerilor de neam, ci încă și cānd vor da alți ajutor și împrumutări, el să fie apėrat cum și chironomiĩ lui, i hanul să fie nedajnicĩ de ori-ce dăjdiĩ și angariĩ să scutėscă vinăriciul, i dijmăritul, dreptele bucatele hanului, să scutėscă ale acelor trei clironomiĩ aĩ sėĩ, lasă așiderea și purtătorii de grije aĩ hanului, anume Hristea Gheorghiu, i Dimitrie Petco să fie nedajnicĩ, scutindu-și dijmăritul și vinăriciul pe drepte bucatele lor ; asemenea și douė pivnițe ale hanului să fie scutite de fumărit, de cāminărit, de vamă, de vin domnesc, i de ortul Vătășesc și de tóte ori-ce altele angariĩ și dări vor fi pre alte pivnițe ; să aibă și douĩ hangii, douĩ zidari, douĩ dulgheri, ómeni strėini scutiți cu adevėrințe și pecetlurĩ de la Visterie ; drept aceea, ca să pázescă tóte milele și orînduelile ce se cuprind mai sus, am dat acest Domnesc al nostru hrisov, întărit cu însăși Domnėscă nóstră iscălitură și pecete și cu credința prea iubiților nóstriĩ fii : Alexandru Vvd., Dumitrașco Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd., Ioan Vvd, martorii fiind și Dumnėlor cinstiți și credincioși boeri veliți aĩ Divanului Domnieĩ mele : Pan Dumitrașco Racovița vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Golescu vel Vornic de țera de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofėt de țera de sus, Pan Constantin Stirbeiu vel Logofėt de obiceiuri, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țera de jos, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofėt de țera de jos, Pan Mihalachi Manu vel Vornic al politieĩ, Pan Iorgaghe Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Golescu vel Stolnic, Pan Scarlat Izvoreanu vel Sluger, Pan _____ vel Pitar și Ispravnic, Pan Isaac Ralet vel Logofėt de țera de sus ; și s'aũ scris hrisovul acesta întru întėiul an dintru întėia Domnie a Domnieĩ mele, aici în orașul scaunului Domnieĩ mele Bucuresci, la aniĩ de la zidirea lumeĩ 7311, iar de

la Nascerea Domnului și mântuitorului nostru Isus Hristos, 1803 Iunie 12, de Hristache Logofăt za taină¹.

Hrisovul școlii elinesce ce s'aũ înãlțat din nou la Trepezunda, a lua taleri 200 din vamã și taleri 200 din ocne.

Având mare grijă tot-d'a-una pentru cele ce folosesc obștei și preste tóte altele socotind a ajutura aceste cu totã putința, între care fiind în adevăr cea d'ânteiũ trebuincioasă zidirea școlilor pre pãmânt și ridicarea învățaturii, care de multã vreme aũ cãdut, mai vèrtos când vedem orășeniã intra în rindul varvarilor din lipsa acestor bunãtãți, care atãta de mult aũ trebuință de luminate învățaturii, în cât aceste pricinuesc sciința cea adevãratã a lucrurilor și povètuiesc la tãlmãcirea înțelepciunei cei Duhovnicesci și cei din afarã și pot a pune aceste tot-d'a-una în orînduiala firei lor și faptele cele bune ale ómenilor; prin aceea dar și din multa rîvnã ce avem cãtre acestea, poftind multe celea ce aduc spre învățaturã și luminare, cum și cea dupè cuviință întemeierea și rodire a școlilor, *atãt celor de aici*, cât și acelor de aiurea, nesuferind a fi numai învățaturile fãrã de locaș și fãrã de nici o îngrijire, și însciințându-ne acum, cã la Trepezunda s'aũ înãlțat din nou o școlã de învățaturã elinescã, prin fierbinte silința și osirdnicã epistãsie a duhovnicescilor și iubitorilor de învățaturã pãstori ai locurilor, am lãudat darã și în faptã acestea, și pre aceia și însuși orășeniã ai numitei politiei de bunã și iubitorã de învățaturã; decã vrînd și noi de a ajutura pre cât putem acum și a înlesni sèvãrșirea acestuã lucru, fiind temeiul eugetuluã nostru la facerea de bine, precum și la altele lucruri, i-am orînduit hotãrãre printr'acest al nostru Domnesc hrisov, a se da de aici din țerã la numita școlã, pre tot anul, cãte taleri 400, însă jumètate ad : 200 taleri de la vamã și jumètate 200 taleri din ocne, care acest ajutor cu mult l'am fi fãcut mai îndestulat, dupè fierbințela ce avem la acest fel de fapte bune, de ne-ar fi înlesnit trebile, mai vèrtos avînd și aici multe altele cu trebuință de ajutorul nostru și de multã cheltuialã; poftim darã cei dupè noi frați Domni, vèdènd trebuința nẽmuluã nostru a întãri și prin hrisóvele Mãriilor sale acèstã rãsplãtire de învățaturã; pentru care acest al nostru hrisov întãrindu-se cu Domnescã nõstrã iscãliturã și pecete, la al treilea an dintru întèia nõstrã Domnie a Țerei Romãnesci, la velètul Domnului nostru Isus Hristos. — 1804, Decembrie 12.

Fiind-cã școlã elinescã de la Arnãutkioi aũ avut milã domnescã prin hrisovul Domniei sale frateluã Alexandru Moruzi de la lét 1794, Aprilie 14, ca sã iae pre fie-care an de aici din țerã, de la Carvasaraoa domnescã a

1. Cod. XLVII, fila 86—88.

2. Cod. XLVII, fila 265.

vămei Bucurescilor câte taleri 200 pre an, cu care să se ajute la trebuințele ei, după cum au alte asemenea școle de învățatură și biserici de aici dintr-acastă creștină țară, și fiind cu cale și trebuincios ajutorul la acest fel de locuri unde se face silință la învățatură și luminarea spre cuunoscința de Dumnezeu, am bine-voit Domnia mea pentru pomenirea noastră și pentru ajutorul și mângâierea celor ce se silesc la învățatură, spre a putea fi fără de lipsă de dascăl și de cele trebuincioase, a urma osîrdia lor; și am dat acest Domnesc al nostru hrisov de întărire, ca să se păzescă pre fie-care an a lua numita școlă de la Carvasara câte 200 taleri spre a cheltui la trebuințele școlii. Rugăm dar urmază credința boerilor.—1803, Februarie 19¹.

Hrisovul mănăstirei Dohiériu de la Sfeta-Gora.

De vreme ce proorocul și pururea între împărați, pomenitul prea înțeleptul Solomon, numai în umbra legii rezemându-se făcu atâta podăbă casei Dumneșcesci a Ierusalimului și o dăruie cu atâtea daruri ca să se păzescă într'insa secriul cu tablele legii Domnului, cu cât mai virtos, noi, care suntem cu milele Duhului sfînt pravoslavnicîi Domni, se cade să ne silim cu tot sufletul să întemeiem și să ajutorim sfințele lui Dumnezeu locășuri, întru care nu se înjunghie vite necuvintătoare, precum ore când acolo, ci însuși mieluşelul lui Dumnezeu se jertfescă pentru viața cea veșnică a noastră, a tuturor; deci înălțându-ne și pre noi Domnul Dumnezeu cu Domnia întru scaunul Țerei Românesci, după datoria ce avem ca din mila ce ne-am învrednicit să revărsăm și noi faceri de bine spre ajutorul și întărirea sfințelor lui Dumnezeu locășuri, mai virtos spre cele ce sunt cu trebuință de ajutor, socotit-am Domnia mea și pentru Sfînta și Dumneșcesca mănăstire ce se numescă Dohiériul de la Sfeta-Gora, unde se cinstescă și se prăznuescă hramul sfinților mai marilor Voievođi Arhanghelul Mihail și Gavril, care sfînta mănăstire fiind fără nici o milă Domnescă, și Măria sa părintele Domniei mele pliroforisindu-se de starea întru care se află scăpătată fără de nici un venit și fiind cu cale după starea în care se află a se ajuta, încă dintru întăia Domnie, prin hrisovul Domniei sale, ce vedum, cu lét 1778 Iulie 21; au hotărit ca să iae pre tot anul taleri 100 de la ocne și taleri 100 din vamă de la vel Vameș, cu care bani să se ajute la trebuințele și cheltuelile ce are, cari mili sau înnoit și de către cei-l-alti frați Domni ce au stătit obladuitorii acestei creștinesci țări; deci învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumnezeu cu Domnia acestei pravoslavnice Țări Rumânesci ne-am milostivit , etc., ca la cele-l-alte hrisove.

1. Cod. XLVII, fila 61 în colóre roșă.

Menționăm angajamentul Egumenului de la Sărindar de a trimite mănăstirei grecesci câte 20 de pungi cu nume de ajutor și *etision*, câte taleri o mie pre an, până se va plăti totă datoria mănăstirei Sărindar și apoi să dea pre an *etision* câte 2 mii taleri, însă cu aședemint ca toți părinții călugări câți se află la Sărindar, să aibă a se duce la mănăstirea de jos ca să-și pótă avea Sfinția sa odihna și neturburarea. Egumenul Sardeon a trimis 15 pungi de bani, iar restul nu, dîcînd că prin poruncă Domnescă a fost oprit de a mai da. Porunca este de la fostul Domn, din 27 Octombrie 1798, pre când Banul Ghica era episcop Sărindarului. Dar in hrisovul fostului domn s'aũ ordonat mănăstirilor numai cât să nu adauge, nici să scadă din câte ctitorii aũ hotărit pre fie-care an a se trimete la mănăstirile grecesci, ca să nu scadă mănăstirile din țeră și să fie neputincioase de a face și in pământul țerei obicinuitele mili. Prin anaforaoa lor din 15 Septembrie 1799, Mitropolitul Dositeiũ, vel Banul Ghica și vel Logofetul Brâncoveanul, propun Domnitorului, ca Egumenul Sardeon să plătească restul de ajutor al mănăstirei de jos, fiind promis de hrisovul ultimului Domn¹.

Mănăstirea Sărindarul primesce reînnoirea dreptului de a lua milă de la vămî. La 20 Decembrie 1799, Alexandru Moruzi ordonă ca acéstă milă să se plătescă de la vama oborului din Bucuresci².

Se dau 250 taleri pre an milă de la Carvasara și 30 oca ceară la mănăstirea Episcopiei din Constantinopol, dupě hrisovul lui Suțu din 1802, fila 26. — 1803, Martie 11³.

Numire de Egumen.

Prea Înălțate Dómnne

Dupě luminata poruncă Măriei tale ce ni se dá la acéstă jalbă am trimis un protopop la fața locului de aũ cercetat pre toți mahalagiĩ de pčina jalbei ce aũ dat Înălțimei tale, cerend tot pre cel de acum Egumen și ne aduse pliroforie că numai uniĩ din mahalagiĩ, in parte, s'aũ fost pornit cu jalbă, se vede că rugați fiind de cel de acum Egumen, iară cei mai mulți cu un cuvint aũ đis că primesc pre cel ce va orindui mănăstirea Radu Vodă, numai să fie Ipochimen cinstit, și măcar că dupě cuviință s'ar fi căđut Mitropolia să pórte grija a orindui preoți de mir, fiind biserică de mahala, iară

1. Cod. XLII, fila 53 verso.
2. XLII, fila 139 verso.
3. Cod. XLII, fila 67 verso.

nu mănăstire de părinți călugări, iar fiind-că de la mănăstirea Iviron ot Sfeta-Gora se orînduesce preot popa Constantin, ce se află acum efimorios, fiind preot de mir, să lipsescă cel ce a fost până acum, căruia i s'au împlinit sorocu la trecutul Aprilie, după pliroforia ce ne-au dat cuviosul Arhimandrit Raduliotul.—1801, Maiu 6.

Dositeiü al Ungro-Vlahiei.

Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd. i gospod.

Fiind-că și Șerban Chișovan cu jalbă din partea unora din mahalagiï, rămăind fără de cuvînt și dându-i adeverință Logofeția Divanului că nu are nici o apelație, întărim și Domnia mea anaforaoa prea Sfinției sale părintelui Mitropolit, i a Dumnelui vel Logofet de țera de sus ca o dréptă și cu cale și poruncim ca după cum se cuprinde mai sus să se urmeze. — 1801, Maiu 8¹.

Anaforaoa în dosul jălbei lui Dionisie Ieromonachul de la sfinta mănăstire Câmpu-Lung, fiind-că Schitul Golescii ce este metoh al Câmpului-Lung s'au stăpănit din ȱilele răposatului Mavroghene și până acum de sunt doi ani, de o Ilinca Văduva, iară de atunci încôce se stăpănesce de o slugă a ei, care să fie sub purtarea de grijă a Sfinției sale, că aü ajuns și la dărăpănare din pricina acestuia.

Prea Înălțate Dómne

Am văcut jalba ce aü dat Înălțimei tale un Dionisie Ieromonah, pentru un schit anume Golescii, cel cere ca să-i fie asupra lui; acest schit din ȱilele lui Mavroghene aü fost dat la o Ilinca Văduva, și murind ea, aü rămas asupra unei slugi a răposatei, anume Bănică, ci fiind-că acest Dionisie va să fie acolo purtător de grijă, să fie acésta prin Înaltă porunca Măriei tale, dănd numitul Dionisie și zăpis, după cum se va cere de la Epistații marii ai Spitalului, asemenea și embaticul și așa va fi sub epistășia Sfinției sale.—1801, Maiu 6.

Radu Golescu.

Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd. i gospod.

După anaforaoa ce ne face Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Vornic Radu Golescu Epistatul Spitalurilor marii, unde este legată și mănăstirea Câmpu-Lung cu metocele ei și după pliroforia ce ne dă, cum că fără de cuvîință aü rămas a se ținea schitul de o slugă acei Ilincai, poruncim dară, ca lipsind acea slugă, să facă acest Dionisie Ieromonahul schitul zăpt cu tóte ale lui, de a purta grije și a chivernisi, carele va da zăpis ce i se cere la Epistații spitalurilor.—1801, Maiu 9².

1. Cod. XLIII, fila 308.

2. Cod. XLIII, fila 309.

Teodosie fost Egumen la Cozia raportoză Domnitorului, că Epitropiî ceî mari ai spitalurilor l'au însărcinat să mergică la 3 mōnăstiri închinatē la spitale, cari din pricina resmēriților sunt fōrte derăpănată, încă la mōnăstirea Cămpu-Lung, și mai 'nainte sumă de ani fōrte derăpēnată «ca să mă duc însumî la câte trele să le dreg întocmai după cum au fost, încă și mai cu prisos»

Teodosie alătură fōie de ce s'a lucrat până acum și ce s'a cheltuit și ce bani mai trebuie la anul viitor, ca să se termine lucrarea. Lucrarea făcută s'au constatat de Ispravnicî. La mōnăstirea Tismana și Cozia nu s'au terminat lucrarea. La primăvōră isprăvindu-se, se va constata iarăși de Ispravnicî. Au mai constatat și pentru preoți, i cāntărețiî trebuincioși mōnăstirei, că și-au primit léfa și merticul deplin și că sunt toți călugării mōnăstirei. Domnitorul la 18 Ianuarie 1800, ordonă lui Teodosie, ca luând de la Epitropiî spitalelor povățuirî, să mergică înapoi la cāteși trele mōnăstirile și îndată ce se va deschide vremea de lucru «să te apuci cu silință, ca atât cusururile ce au rēmas mērunte să le sēvirșesci, cât și cele ce mai sunt de lucrat, pentru cari ni s'au arētat că tōtă gătirea este strinsă la fața locului. Așisderea să faci căutare a tuturor argintăriilor, sfintelor vase, i vēstmințelor bisericesci după catagrafiile ce ti se va da de la Dumnelor Epitropiî, de sunt tōte întregi și de se păzesc în bună păstrare și să dai Domniei mele pliroforiî ; iar pentru buna rînduială, care voim să se păzescă în aceste sfinte mōnăstiri mai bine de cum era întēiū, măcar că ne-ai dat pliroforie, cum că le-ai cercetat și le-ai vēdut că se urmēză întocmai după hrisov și încă cu prisos, dar și după acēsta în urmă te orînduim, ca pe tōtă vremea să te încunjuri pe la fie-care mōnăstire, ca să cercetezi și să veđi de sunt părințiî preoți și slujitorii bisericei toți dupe orînduiala hrisovului nostru, la fie-care mōnăstire, deplin, de'si au toți orînduiala simbrie și emiclicul lor, de se slujesce sfintele liturgiî tot-d'a-una, de se pomenesce numele rēposăților acelor ctitoriî neîncetat și de'si au sfintele biserici podōba și orînduiala lor după cuviință, cu tōte pre delin și curățenia și buna cuviință întru aceste sfinte mōnăstiri, cum și robiî mōnăstirilor de 'și-au orînduiala lor și să nu lipsesci a face Măriei mele drēptă arētare, prin Dumnelor Epitropiî, de tōte; pentru care scriem prea Sfinției tale Mitropolitului, fiind-că acest proegumen s'au arētat cu ferbinte rivnă către cele sfinte, puind ostenelă i silință pentru întregirea și bună starea acestor sfinte locașuri și ne este cunoscut din pliroforia ce am luat de la ipochemenul sēu și de viața lui, să se cinstescă dar de prea Sfinția ta, cu cinul de Archimandrit, iar Dumnevōstră Epitropilor, poruncim ca pre tot anul să-î dați din veniturile spitalelor câte taleri 500 pentru ostenelele sale 1800, Ianuarie 18¹.

Căți-va ani apoi, sub Exarcul Gavriil, aceste monastiri vor fi re-luate de la spitalul din Dudesci. (Veđi la Tom IX)

1. Cod. XLII, fila 142 verso.

Prea Înălțate Dómne

Sfinția sa iubitorul de Dumneșu parintele Episcop, Râmnic, prin anafora arată Măriei tale că la orînduiala de Zaharea ce s'au fost scos în Domnia răposatului Domn Hangeri, care s'au rînduit a se răspunde în bani de către preoți și mănăstiri, fiind pusă și mănăstirea Tismana, grău chile 60 și orz chile 30, după fôia de cislă făcută la Mitropolie, cu toți Arhieriei și Egumenii, ce i s'au trimes de către prea Sfinția sa părintele Mitropolit, cari mănăstiri, fiind în eparhia Sfinției sale și după mumbașirlicul ce s'au făcut într'acea vreme pentru tacsil, au împlinit și banii ce era datore să dea aceste mănăstiri, adecă: taleri 1610 pentru mănăstirea Tismana și taleri 940 pentru mănăstirea Cozia, după prețul ce era orînduit a se răspunde și în mai multe rînduri cerendu-î de la Epistații acestor mănăstiri nu 'i-au dat, savdisind până acum fără de a fi curmare, cerënd a i se face împlinire; la care poruncindu-ni-se de către Măria ta, să cercetăm și luând plioforie că sunt dați acești bani de Sfinția sa pentru acéstă numită mănăstire, să îndatorăm pre Epistații lor făcënd și anafora; după poruncă cercetând cum că au fost rînduite și aceste două mănăstiri a da acei bani de Zaharea atunci, ne îndestulăm din fôia de cislă a mănăstirilor, iscălită de prea Sfinția sa Mitropolitul și cum că au răspuns Sfinția sa părintele Episcop banii pentru aceste mănăstiri, ne încredințăm din fôia de cislă a Visteriei ce s'au încheiat cu Episcopia, răspundendu-se la Visterie tótă suma banilor ce au fost pre mănăstiri și preoți dintr'acéstă eparhie, în sumă de grău chile 321 și orz chile 266, cari fac taleri 27,639, bani 72, în care intră și acéstă mănăstire și nu se cuvine a-î păgubi părintele Episcop, ci să 'i se plătescă de către Epistații acestor mănăstiri, fiind datorie a mănăstirilor, încă după atăta vreme ce au trecut fiind-că nu au îngrijit a plăti de când au fost orînduit, urméză și se cade a plăti și dobânda banilor de atunci până acum, care dobândă măcar că ne arată parintele Episcop că au plătit câte șapte și jumătate la pungă pre lună, dară noi dicem, să aibă a plăti după pravilă, la dece, un-spre-dece, iară nu mai cu greū; pentru care se va da luminata poruncă a Mariei tale, a se face împlinire de la Epistații mănăstirilor și a 'i da părintelui Episcop; iară hotărîrea cea desvîrșită rămâne a se face de către Înălțimea ta.—1800, August 4.

Dumitrache Ban Ghica, vel Vistier.

Io Alexandru Constantin Moruzi Vvd i gd.

Așa să urmeze; pentru care și poruncim, ca de la Epistații numitelor mănăstiri să se împlinescă Sfinției sale Episcopului acești bani, precum se cuprinde mai jos. 1800, August 20¹.

1. Cod. XLIII, fila 101, verso:

CAP. XXVIII

Societatea față cu biserica.

Intru cât influența bisericeii a putut îmbunătăți moravurile publice, se pôte vedea din o serie de acte relative la procese de căsnicie, de fete reclamând contra unor necinstitori, reali, ori imaginari, de femei surghiunite pre la mănăstiri și pre aiurea, pentru rele purtări, etc.

Eacă unele din aceste acte:

Două fete tinere din mahalaoa Sfinta Ecaterina sunt surghiunite la mănăstirea Dintr'un lemn, in 19 Septembrie 1804.

Prea Înălțate Dómne

Insciințăm Înălțimeii tale că aici într'acest oraș al Bucurescilor, în mahalaoa Sfintei Ecaterina, sunt două tinere, numele lor Marghióla și Catinca, fete ale unei Maria Caiansi, care după pliroforia ce am luat, fiind cădute la fapte necuviinciose, apururea primesc la dênsele adunări de ómenii tineri de 'I sting cu cheltuiala și acésta socotind sluga Mărieii tale că este o urmare cu totul împotrivă și nesuferită la firéscă omenire, am chibzuit ca aceste fete, de se va găsi cu cale și de Inalta Mărieii tale înțelepciune, cu luminată porunca, Înălțimi tale să se trimită la mănăstirea Dintr'un-lemn, până se vor mai înțelepți să ședă acolo, iar hotărîrea..... — 1804, Septembrie 13.

Vel Spătar.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i goșpod.

Volnicim pre sluga Domnieii mele Zapciü spătăresc, carele radicând de aici, pre aceste două mai sus numite: Catinca și Marghióla, să le ducă surgiun la mănăstirea Dintr'un-lemn, unde poruncim cuvioșei tale Stareță de acolo, să le aibi înlăuntrul mănăstirii într'o bună pază, și fără de a doua poruncă a Domnieii mele să nu se slobódă. — 1804, Septembrie 19¹.

La 26 Septembrie 1803, Domnitorul ordonă surghiunirea la mănăstirea Ostrovul (Argeș), a unei fete cu netrebnice urmări:

. Zem. Vlahiscoie

Fiind-că.... fata s'au găsit în netrebnice urmări și fapte de vinováție, dăm volnicie slugéii Domnieii mele Zapciü spătăresc, ca luând de aici pre numita

1. Cod. L, fila 299.

fată să o ducă surghiunită la mănăstirea Ostrovul, din sud Argeș, unde poruncim cuvișeși stărițe de la această mănăstire, aducând'o orînduitul să o aibă în buna pază înăuntrul mănăstirei și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu se slobodă, de a căreia primire și de urmarea porunci să dea adevărîță la mâna orînduitului acestuia, *ii saam receh gd.* — 1803, Septembrie 26¹.

«*Acolisirî*» de fete asupra flăcăilor, ce le-au desonorat, ca să le iee de soție sunt multe.

Eată un cas :

Prea Înălțate Dômne.

După luminată porunca Înălțimei tale, ce este dată la această alăturată jalbă, Zăpciul cel orînduit al Cîiașului de aprodi, aducând pre pârîtul Vasile Holteiū, l'a înfățișat cu Maria, fata jăluitoarei, la smerenia noastră și intrând în cercetarea lor, cu totul aū tăgăduit, dîcînd că nu se scie vinovat în fapta pecatului cu dînsa, după cum ea arată; am dîs dară jăluitoarei și fie-sîi Maria, de are vr'o mărturie să aducă la judecată spre dovadă și rîspunseră că nu are pre nimeni, fără cît Maria fata dîse, că va încredința ea prin jurămînt, cum că pârîtul 'î-aū stricat fecioria ; la care alt mijloc de dovadă ne fiind, le-am arîtat duhovnicesce sfătuirî la amîndouă părțile, că dîră îi vom împăciui, seaū dreptul cum vor sci să arate judecîței, ca să nu-și vatîme sufletul vr'o parte, dîndu-le și soroc dîe două dîle ca să-și mai iae sîma și așade isnovă aducîndu-i Zăpciul la noi, 'î-am orînduit la cucerneciî clericî, ca să dea sfîrșit trebei, cari ne arîtară, că ducîndu-i în sfînta biserică a Mitropoliei, unde după ce mai întîiū molitva lor aū arîtat Mariei puterea jurămîntului și duhovnicesce sfătuiind-o după ce s'aū apropiat la locul cel orînduit unde față fiind tîte părțile, i Zăpciul, numita Marie n'aū vrut a sîvîrși jurămîntul, ci aū mărturisit adevîrul, că nu este pârîtul Vasile vinovat în fapta pecatului cu dînsa, fără numai dîse ea, că dragoste ar fi avut amîndouî, iară împreunare nu, ci fiind-că după cum a înseși Mariei mărturie ce aū dat în sfînta Biserică cum că nu este pârîtul vinovat în fapta pecatului cu dînsa, gîsim cu cale de a rîmînea holteiul în pace si nesupîrat de cître numita Maria, i de cître mumă-sa jăluitoarea, iară hotîrîrea....—1802, Ghenarie 10.

Al Măriei tale cître Dumneđeu fierbinte rugîtor și smerit pîrinte sufletesc.

Dositeiū, Mitropolit.

Io Mihail Constantin Suțu Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie

Intîrim Domnia mea anaforaoa prea Sfinției sale pîrintelui Mitropolit, și poruncim, ca numitul holteiū să fie în pace și nesupîrat.—1802 Ghenarie 17¹.

1. Cod. XLIX, fila 99.

1. Cod. XLIV fila 54 verso.

Anaforaoa în dosul jălbei Radului Holteiü de la Olt, a fi apërat de cererea ce face o fată, iarăşi de acolo, a o lua întru căsătoria pentru-că au necinstit-o.

Prea Înălțate Dómne

Zapeciul cel orînduit înfățişând amëndouë părțile înaintea nóstră, am intrat în cercetare și pârîtul holteiü cu totul se apëră, ȓicënd că nu se scie vinovat faptei, întrebând pre jăluitoire, i fii-sa să ne arate, când și în ce vreme s'au sêvîrșit acea faptă? ȓiseră că este un an trecut. Cercetându-se pentru ce au tăcut atâta vreme, nu l'au tras mai 'nainte în judecată? deteră rëspuns, cum că au fost adăstând ca să o iae întru căsătorie, după făgăduelile ce au fost dat pârîtul. Impotrivă rëspunse, ȓicënd, că în trecutele ȓile trăgëndu-l în judecata Ispravniciei, după cercetările ce li s'au făcut, n'ar fi aflat dreptatea, care spre adevërire, arëtară și cartea de judecată, de la trecutul Iulie 24 prin care vëȓurăm, că se cuprinde, că după-ce cu amëruntul au făcut cercetare și pârîtu apërându-se că nu e vinovat, jăluitoarul neavënd martor, ci numai cu un cuvînt că-'i au stricat pe fie sa, judecata a fost găsît cu cale, spre a afla adevërul și a se curma pricina între ei, de l'au supus pre pîrit de a încredința jurămînt de nevinovăția lui, din care se cunósce că n'au fost vinovaȓ faptei și rëu l'au purtat jăluitoarea prin cercetările judecătîlor; de care nu lipsim a arëta Înălțimeî tale.— 1800, Septembrie 13.

Dositeiü al Ungro-Vlahiei

Io Alexandru Constantin Moruz Vvd.

Fiind-că după pliroforia ce ne dă prea Sfinția sa pârîntele Mitropolit printr'a acéstă anafora de cercetare ce au făcut, că pârîtu Radu s'a dovedit nevinovat, după jurămîntul ce au sêvîrșit, poruncim dar ca să fie în pace de pîra acéstă.— 1800, Septembrie 16¹.

Mai rar sunt casurile de răpiri de fete fără consimțemîntul lor. Nicî chiar consimțemîntul fetei la răpire, nu scapă de pedépsă pre un Stancul Târnovlăul, în Iulie 1804, cum se pôte vedea din acest act:

Prea Înălțate Dómne

Pentru un Stancul Târnovlăul ce mai înainte au fost slugă la casa Medelnicerului Andrei Mavrodin din sud Teleorman, ce au murit, cu a căruia fată, numele Elena, s'au înădit, vrënd să și o fure din casa frăține-sëu Andro-

1. Cod. XLIII, fila 513.

nache Mavrodin biv vel Logofăt să se iae întru căsătorie, după cum pre larg, am arətat Măriei tale pricina lor prin deosebit taclir, viind din luminata poruncă a Măriei tale și numitul fratele al ei, am cercetat și o parte și alta și după pliroforia ce am luat din tacirul numitului fratele fetei, s'au cunoscut că și cu a ei voie au fost de s'au încărdoșit cu acest Stancul și într'o unire au fost ca să vie să o fure, să o cacirdisescă la Giurgiū și să o iae întru căsătorie, precum au și urmat de au venit cu o căruță, să o fure și mai vertos că însăși ea 'i-au fost dat de mai înainte nisce șire de mărgăritariū să-l vëndă să-l dea la chiria căruței, ce ar fi putut a o aduce să o iae și să aibă și de cheltuială, iar numitul Stancul la întrebarea ce am făcut și de au căutat a se apəra că n'au fost cu voia lui de a face libov și împreunare cu fata și că silit au fost de ea în multe chipuri și cum că el ar fi căutat a se lepėda, dīcēndu-ī că 'i este frică de frate-sēū Andronache, iar ea ar fi dīs să nu aibă nici o temere și să vie negreșit să o iae, să o fure și că el acuma n'ar fi mers să o fure, ci fiind chemat de numitul fratele ei cu cuvīnt să 'l cunune și de aceea s'au sculat de au mers acolo, dară s'au cunoscut curat că au fost și cu a lui voe de au avut a face cu fata și nu 'i-a fost mergerea după cum dīce, ci negreșit ca să o fure și să o iae; drept aceia pentru amēndorora fapte înpotrivă, cât pentru fată, de vreme că ea s'au purtat fără de orīnduială și au făcut acel fel de urmare necuviōsă cu un așa om prost și de nimica, care au pricinuit necinste părinților și rudelor ei, vrēnd să se mărite cu acest mijloc de sineși și să fugă cu carele nu este de potrivă, găsesc cu cale, de se va bine socoti și de Inalta Măriei tale înțelepciune, ca cu luminată porunca Măriei tale să se facă surgun la o mōnăstire, unde să 'și facă mătania ei, pentru a se mai înfrīna, iar numitul Stancul fiind-că au cutezat de au călcat casă de om einstit și boieru, făcēnd obraznica pornire ce s'au dīs și au mers ca să și fure pre fată, să o cacirdisescă în țera turcescă, precum nici el nu au tăgăduit că au avut acēstă vorbă cu dēnsa, să se orīnduiască, la osīnda pedepsei ce se va găsi cu cale de Măria ta spre pildă și altora, iar hotărīrea ce desevīrșită rămāne a se face de către Inălțimea ta.—1804, Iulie 17. *Vel Spătar Caliarh.*

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că acest mai jos numit Stancul au venit cu Turci, ca să iae pre fată de la casa ei, după vina lui este vrednic de osīnda oenei, pentru care poruncim să se trimēță la oenă după osebita porunca nōstră de volnicie, iar pre Elena fata, poruncim Dumitale vel Spătar, ca cu sluga Domniei mele, Zapciul spătăresc, să se trimiță surghiun la mōnăstirea Dintr'un-lemn, unde, poruncim cuvioșiei tale Stariță de la numita mōnăstire, să o aibī acolea în bună pază și fără de a doua poruncă, să nu se slobođă.—1804, Iulie 23¹.

1. Cod. XLVI, fila 444.

Nu numai la oraș moravurile sunt relaxate, ci și pre la țară. Așa vedem că o femeie măritată Rada lui Budulac, din satul Gura-Văei (Vlașca), este surghiunită cu bărbatu-său din sat, tocmai în județul Argeș, din cauza scandalurilor ce face în satul său de locuință¹.

Un cas curios relativ la căsătorie semnalăm, din Martie 1804. O cocónă care fusese de trei ori măritată, voesce să contracteze a 4-a căsătorie, Constantin Ipsilante însă o opresce cu următoarea rezoluțiune Domnescă :

De vreme ce ai ținut trei bărbați și câte trei ai murit, este dar vădut de față că Dumneșeu nu voiesce să aibă bărbat și trebuie să mergi la vr'o mănăstire seacă schit de maice călugărițe, unde călugărindu-te să locuiești acolo, rugându-te lui Dumneșeu pentru iertarea păcatului tău și pentru sufletele a trei bărbați ce 'i-ai avut. Acesta este dreptatea ce o ceri de la Domnia mea, pentru a 'ți pune viața în orînduială și acest fel trebuie să petreci.—1804 Martie 9².

Un scandal mare și unic aflăm petrecut în 1806, care, ori cât de unic, nu arată mai puțin decăderea simțului religios. Acest scandal ne mărginim a 'l documenta cu actele din notă³.

1 *Zem. Vlahiscoie*

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud Vlașca, fiind că ne-am însciințat Domnia mea, pentru netrebnicile urmări cu care se pórta o Rada, femeia soția lui Dimitrie Budulac, din satul Gura-Văei dintr'acel județ, vă poruncim ca îndată după primirea acestei Domnescei noastre porunci, numai de cât cu mijloc cuviincios să o ridicați pre acea femeie dimpreună cu bărbatul ei și să-i trâmiteți la județul Argeșului; unde poruncim Dumnévóstră Ispravnicilor de Argeș ca primindu-i în zaptul Domniilor vóstre, să aveți a 'i așeđa cu locuința lor în vre-un sat la părțile de munte, îndatorindu-i pre locuitorișii aceluș sat unde-i veți așeđa, ca să îngrijescă a nu-i lăsa să se scobóre la vale, s'aú a fugi de acolo cu mijloc tainic; ci dar atât Dumnévóstră Ispravnicilor de Vlașca, cât și Dumnévóstră Ispravnicilor de Argeș, așa să urmați negreșit că așa este porunca Domniei mele, *ii saam receh gd.*— 1805, Martie 21¹.

Cod. XLIX, fila 120.

2. Cod. XXXVII, fila 58 verso.

3. *Prea Înălțate Dòmne*

La 5 ale acestei luni căutându-se la judecata Spătăriei o diafora ce era între Zoița soția lui Procopie brutarul, cu Nicolae croitorul vitregul er-tată, că aú păcătuit cu dênșă și aú și îmborțisat-o, ca o pricină bisericescă s'aú orînduit cu pitacul judecâtei la prea Sfinția sa părintele Mitropolit, de unde după cercetarea ce s'aú făcut de părinții clerici și chiar de prea Sfinția

Fete care acuză fals holtei, ca să-î oblige a le lua întru însoțire nu lipsesc nici sub Domnia lui Constantin Ipsilante. De aceea, după intervenirea Mitropolitului, Domnitorul dă, în 24 August 1805, o reinnoire de nizam, hotărând, ca să nu mai fie ascultate de justiție reclamațiunile fetelor, cari pretind că au fost desonorate, datorre fiind ele a-și păzi incele onorea, sub privegherea părinților lor.

Eacă acest act curios :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoie

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud sănătate, fiind-că multe din fetele feciore înădindu-se și îndrăgindu-se cu unii-alții, curvesc mai înainte cununieii, cu nădejde că să iae de bărbat și după sôvirșirea păcatului acei înșelători se întorc și nu le primesc, căindu-se și îndată intră prin judecăți, vėdindu-și faptele lor, turburând judecățile, stingėndu-se și cu cheltuelile și în cea de pro urmă își pierd și sufletele, că mulți din tineri ca să-și apere fapta, seau de rușine ca să nu se arate vinovați, seau de nevoie, nevrėnd să le iae de neveste, primesc blăstem,

sa, au avut de la prea Sfinția sa acest alăturat răspuns, care se va vedea și de Înălțimea ta; decı fiind-că după vina numitului Nicolae 'l orınduesce judecata bisericoică la pedėpsa ce cuprinde, nu lipsii a face cunoscută și Măriei tale, că de se va bine chibzui și de Înălțimea ta că este cu cale ca acea pedėpsă să rămăie numai, seau cu vre-o altă politicėscă, să am luminata porunca Măriei tale cu hotărire în ce chip să urmez.— 1806, Iunie 20.

Vel Spătar.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Fiind-că amėndouė aceste femeii îi primesc pre bărbații lor a petrece cu ei în căsnicie, nu găsim Domnia mea cu cale a se bate Nicolae vinovatul prin tėrg pre la răspantii, căci cu acėstă urmare se face mai multă adăogare de zvonul celor de dėnsul urmate, ci poruncim Dumitale biv vel Ban Epistatule al Spătăriei, ca întėiu să faci din avutul lor tacsil tótă zestrea Zoiței în pėr, după fóia ce este iscălită de mama Zoiței, să mai faci tot din avutul lui tacsil și cātă-va parte din cheltuiala ce veii chibzui Dumnėta cātă este următore și trebuincioasă pentru creșcerea copilului ce are a se nasce și după ce le veii urma acestea, apoi cu acėstă poruncă a noastră să-l iae de aici sluga Domniei mele Zapciul spătăresc și să'l ducă surghiun la mōnăstirea Snagovului, unde poruncim Sfinției tale năstavnice al numitei mōnăstiri, să'l ții acoloa în mōnăstire, ca să-și plāngă păcatul nelegiuirei ce au sėvėrsit și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu se slobódă, iară copilul ce se va nasce, de va fi cu primirea și a bărbatului Zoiței să nu se deslipėsc de la mama lui, iară când bărbatul Zoiței nu-l va suferi, nici va primi a ținea pre acest copil în casa lui, atunci poruncim ca prin Dumnėlui vel Vornic al obștirilor, sa dee copilul acestal orfanotrofie, ca să se crėscă cu cheltuiala lui Nicolai, precum s'au đis, până se va face de vėrstă. — 1806, Aprilie 11

fac și infricoșatul jurământ, ca să scape de pîra fetelor, și așa rămân amîndouă părțile într'o căire nedreptă, bărbatul, adică cu pierderea sufletului și fata cu pierderea curățeniei fecioriei ei, rămîind ca o curvă, altele 'și strică fecioria cu unii și apoi, seaū de sineși, seaū îndemnate de alții, cad în spinarea altora ce 'i vîd mai cu chip, orî mai cu chiverniselă, seaū mai cinstiți; unele se întemplă de nasc copii și ca să nu se vîdască își omórá copii și preste fapta curviei se fac și ucigătoare de prunci, adăogându-se fără de lege preste fără de lege și acesta nu numai la fete, ci și la femeii vîduve se întemplă, care fără de sfială dau jîlbî desgolindu-și curvia și cerînd judecări; decî fiind-că pentru aceste netrebnice și fără de lege fapte ce se urmîză ne-aū făcut arîtare prin anafora prea Sfinția sa părintele Mitropolit, de împreună cu iubitoriî de Dumneđeū Episcopi, găsind cu cale și de trebuința a se da un nizam deobște, de aceea dară iată vî poruncim, ca îndată dupē primirea acestei domnescei nóstre porunci, să dați în scire și să faceți această publică la toți deobște, spre a se părăsi de acest fel de netrebnicii și fapte rușinate și fără de lege, ad: părinții să-și păzescă fetele, sfātuindu-le spre părăsire și fetele să-și păzescă curățenia fecioriei lor, dāndu-le să înțelgă la fieș-care, că orî-care fată seaū părinții lor de acum înainte, seaū vîduvā se va arîta cu jîlbă către Domnia mea, făcînd acest fel pe netrebnice pîri, orî cererî de cununiî silnice, seaū de banî și de zestre, nu vor fi primite aūđului Domniei mele; cānd și dupē acesta nu vor înțelegē, se scie că orî-care fată seaū muere vîduvā va cădea în pēcatul curviei cu vre-un tēner seaū de alte magliseli curvesci, nu numai nu va fi mai mult ascultată la nici o judecată, atāt biseicească cāt și politicescă, ci mai vîrtos dupē tóte se vor și certa, seaū fata seaū îndemnătoriî ei, seaū părinții ei, cari aū primit, seaū aū priceput și aū suferit unele ca acestea, afară numai cānd va fi silă de năprasnă asupra vre-uneia, la locul unde să nu fi fost nādejde de scāpare, care silă îndată să o facă arîtată la vrednice mărturiî de împreună și cu semnul fecioriei; acele jîlbî numai, đicem, să fie primite, cercetate și dupē pravile hotărîte; care acest nizam poruncim să se trecă și în condica județului, spre a fi sciut a nu se mai primi de acum înainte la judecata Ispravnicului acest fel de pîri, afară numai cānd va fi vre-o silă de năprasnă asupra vre-uneia, precum mai sus s'aū đis și fiți sānătoși. — 1805, August 24.

Asemenea douē pitace s'aū făcut unul către Dumnélui vel Spătar și altul către Dumnélui vel Agă.

CAP. XXIX

Școala

Constantin Ipsilante era un om cult, precum l'am'vădut și in Domnia din Moldova. Acésta ne explică graba ce a pus, sosind în Bucurescî, de a întreba pre boeri despre situațiunea școlelor. Boerii, la 4 Decembrie 1802, presintă Domnitorului anaforaoa, prin care îi arată că, conformându-se ordinului Domnesc, au cercetat socotelile școlelor, precum le-au prezentat Epitropia obștirilor. Boerii au constatat că se ved rămășițe la eparhii din venitul școlelor, pre acest următor an 1802, banii ce s'au semnat mai jos, taleri patru mii una sută bani 80. Pentru care cercetând pentru ce pricină nu s'au implinit acésta rămășiță, arată Sfinția lor părinții Arhieriei, că unii din Egumeni dic că li s'au întemplat pagubă din cutremur și că nici școle nu sunt astă una dată și cu acésta fac prelungire. «Deci fiind-că aceste iraturi sunt canonisite, cum și școléle se află deschise invêțând copiii, atât cele afară de prin județe, cât și cele de aicea din Bucurescî, adică cea elinésă și cea ot Sf. Gheorghe-Vechiū, a'căror dascăli își cer dreptul lor și epitropia nu are de unde le răspunde; să fie luminată porunca Măriei tale către Prea Sfinția sa părintele Mitropolit, ca să rînduiască mumbașir la amêndouē aceste eparhii ca să stringă aceste rămășițe de bani și să'i facă teslim la Sameșul epitropiei, spre a'i avea sub pecete, ca un amanet, până se va da a doua luminată poruncă a Măriei tale. Către acésta arêtam Inălțimei tale, că din iratul școlelor opresc eparhiile pre an câte taleri 2670, însă Mitropolia, i Episcopia Argeșului taleri 600 pentru léfa a 10 dascăli de prin județe, cu unul din orașul Pitesci; Episcopiei Argeș taleri 1400, însă 500 simbria dascălului elinesc ot Craiova, 120 ai dascălului slovenesc ot tam, 300 pentru cincî dascăli de prin județe, 240 unui dascăl grecesc din orașul Rômnicului sud Vâlcei, 240 pentru Gearah (Гѣрахъ) de la Rômnic și taleri 670 Episcopiei Buzăului, adică 250 simbria dascălului elinesc al Buzăului, 240 simbria doctorului de la spitalul Gârlașii (Гѣрлашнѣй) și 180 simbria a trei dascăli de prin județe. In cât pentru dascălul elin din Buzău și pentru doctorul de la spitalul Gârlașii scim și noi că acești doui sunt acolo la eparhie și 'și fac slujba lor, iar acei 3 dascăli de prin județe, cum și cei-l-alți dascăli, i Gearahii de la cele-l-alte trei eparhii nu scim de au fost in slujbă, ca să aibă pentru ce li se da plată, mai vèrtos in eparhia Rômnicului, unde din tulburările ce au fost in partea locului este sciut că dascălii in Craiova seau pre la județe ot preste Olt n'au

fost, cu toate acestea făcându-se luminată porunca Măriei tale de a se cerceta, se va da Înălțimei tale deplină pliroforie, iar hotărîrea cea desevirșită rămâne la Măria ta. — 1802, Decembrie 4.

Rămășițele

Taleri Banii

3375,80 La Mitropolie.

725,— De la Episcopia Râmnicului, id.

4100,80

Vodă Io Constantin Alexandru Ipsilante pune rezoluția : După anafora ce ne face Dumnélor boerii veliți, ce au fost orînduiți asupra epitropiei obștesci, scriem prea Sfinției tale părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, să rîndușci mumbașir, ca deîmpreună cu orînduitul Epitropiei ce este la cutia școlilor, să împlinască acești banii și să ne aducă orînduitul epitropiei răspuns cum că s'au făcut teslim, carele nu are a primi seau a cere vre-o deciuială de la acești banii ai școlilor obștesci. — 1803, Ianuarie 6¹.

Anafora marelui Logofet Nicolae Brâncoveanu, din 10 Martie 1800, constată, că Archimandritul Partenie au fost obligat în 1797 Ghenarie, de a se împrumuta cu 150 taleri, ca să achiteze această sumă, ce Episcopia de Râmnic era obligată să dea pre fie-care an la școlă domnăscă din Craiova, conform hrisovului din cea-l-altă Domnie a lui Alexandru Moruzi pentru întocmirea școlii din Craiova. Acești banii au fost refuzat Episcopul de a-i da; dară Caimacamul de Craiova a apucat pre Arhimandritul Partenie, care la acea dată avea epistăsia Episcopiei. In calitate de Epistat s'a împrumutat pentru a plati această subvențiune. Acum nu mai este Epistat și creditorul îl apucă pre el în loc de a apuca Episcopia.

Domnitorul în 14 Martie 1800, ordonă Caimacamului Craiovei, biv vel Postelnic Nicolachi «să faci tacsil banii aceștia de la Sfinția sa Episcopul de Râmnic la jaluitorul Constantin Ioan și Sfinția sa în urmă de va avea ceva cu Partenie își va căuta².

Din actul acesta avem un adevărat buget al școlilor din județe și din Craiova și București. Aceste școli continuă a funcționa după organizațiunea de la 1776.

Este de observat însemnătatea ce tot mai mare o capătă în sfera cultură doctorii, trimiși prin unele județe. Acesta se poate vedea și

1. Cod. Pag. 40 verso și 41.

2. Cod. XLII, fila 241.

din hrisovul pentru orinduiala doctorului, a spișerului, și a gerahului Craiovei. Doctorii sunt în legătură cu școlă ¹.

Tot-d'a-una s'aŭ simțit, la ocașiunea număróselor procese pentru hotare de moșii, necesitatea de ingineri hotarnici. Până la începutul secolului al 19-lea măsurarea se făcea de ómeni *practicoși*, adecă deprinși cu măsurările de pământ. La 1803, găsim în Bucuresci, existând un om special, un inginer cu numele Ioniță. E probabil că acesta e un Român din Ardeal, căci Domnitorul ȳice, că aŭ venit din părți străine. Necesitatea unui asemenea specialist, este viŭ simțită în ambele Principate. În Moldova, puțin după acésta, George Asaki, sub cuvânt de a produce ingineri hotarnici va isbuti să dee lovitura de mórte școléi grecesci de la Mitropolie. Constantin Ipsilante declară că, asemenea om este trebuincios și decí reînnoesce în favórea lui, hrisóve de mili și scutiri date încă de la tatăl său Alexandru Ipsilante din Domnia a doua, ba încă 'i acordă leafa de taleri 50 pre lună de la casa rėsurilor, cu incepere de la 10 Ianuarie :

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gőspod Zem. Vlahiscoie.

Cinstișilor și credincioși boerilor Domniei mele Dumnévóstră epitropilor ai spitalurilor mari, fiind-că patima de, *coroca* este o bólă cumplită și primejdiosă ca și nápraznica ciumă, din care mulți pătinesc și se primejduesc, trebuință este dar a se afla și pentru acésta un doctor osebit obștesc, cu sciință de tãmăduirea acestei patimi, care se află gata, preste tótă vremea, la întémpare de trebuință, și fiind că Neagul este cu sciință deplină doctor acestei pătimi, carele aŭ fost și cercat la mulți pătimași și s'aŭ arétat într'adevăr folositor, cum și la județul Vălcei aŭ fost trimes de către Domnia mea în anul trecut, de aŭ căutat atăția locuitorii ce pătinea; cu sciință este dar, ca după slujbă și meșteșugul său să-și aibă și cea cuviinciosă plată de leafă curgătoare a 'și o lua în vreme de a nu se isterisi și de a se afla cu tótă osirdia într'acésta, spre folosul de obște, a căruia leafă cu tóto că era orinduită de a i se da de la cutia obștei pre lună taleri patru-ȳeci și alți taleri douė-ȳeci o dată numai la luna lui Maiu pentru ierburi, cari se fac într'un an taleri cincii-sute, dar fără de orinduială și fără de vre un cuvânt l'am vėđut Domnia mea, aruncat cu leafa lui, în socotéla banilor, școlélor, de unde și nu póte a 'și-o dobândi, în vreme ce banii școlélor, care am întocmit la Craiova și la cele-l-alte județe, pentru acea dar iată 'i facem Domnia mea orinduială și hotărim ca acești cincii-sute taleri pre an, adică câte taleri patru-ȳeci pe lună și douė-ȳeci la luna lui Maiu, să i se dee din banii spitalurilor mari; de care și poruncim Dumnévóstră, că pre tótă luna să 'i dați Dumnévóstră acéstă orinduită leafă din banii spitalurilor, urmându-i-se acéstă orinduială pre tótă vremea, *tol. pisah gd. — 1803, Octombrie 15.*

I se acordă scutire de dăjdi și angarii și pentru bucatele lor scutire de dijmărit și vinăriciū și o pivniță în Bucuresci, apărată de fumărit, de căminărit și să aibă 2 scutelnicī ómenī străini.

Pentru că din părți străine viind numitul inginer (Ioniță) cu sciința meșteșugului acestuia desevirșit, aici în politia Domniei mele, unde fiind trebuincios și aflându-se și cu osirdie la cele ce i-se poruncese, atât în pricina de hotărniciī ale moșiilor țerei, cât și cele-l-alte porunci domnesci, au avut

Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscois.

Iubitorule de Dumnegeū sfinite Episcópe al sfinitei Episcopii Rómnic, chir Nectarie și Dumnélor cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele biv vel Căminar Samurcaș, vechilule al Caimacamiei, și Dumnévóstră boerilor Divaniți de la Divanul nostru ot Craiova sănătate, vă facem în scire că după rugăciunea ce ne-ați făcut pentru înoirea școlei de acolo, și pentru ca să mai adaugăm veniturile ei, cât și leafa doctorului și a gerahului politiei, spre a se putea ține dascāl cu învățătura desevirșit, și doctor cu bună sciință a doctoriei, am bine-voit Domnia mea, și iată nu numai orinduelile de banī le-am întărit pre cât era, ci încă pentru mai bună sistemă a acestui lucru folositor a școlei de învățătură, care le voim să le aveți și Dumnévóstră în politia de acolo, cum și trebuința pentru un doftor bun și un gerah, spre a nu fi politia isterisită, am făcut un îndestulat adaos de lefi, și am întărit-o acésta prin hrisóvele Domniei mele, de a se păzi acum și tot-d'a-una cu nestrămutare, care hrisov trecēdu-se în condica Divanului se trimite Dumnévóstră, după care să facă orinduitele obraze, ce am făcut Domnia mea, Epitropi urmare în tocmai și între tóte cu osirdie a intra în faptă precum orinduim acest lucru folositor de obște. Fiind însă că Domnia mea am rinduit atât îndestulată leafă, atât pentru dascāl, cât și pentru doctor și gerah, trebuie dar dascálu ce se va orindui să fie procopsit, cu sciință desevirșit, ipochimen cu bun ipolipsis, de la carele să se aștepte și să se nădăduiască folosul rodului învățaturii, adică pentru trebă, iar nu pentru ciraclie să se orinduiască vre-unul fără de învățătură, cum și doctoru asemenea: voim Domnia mea ca să scim întēiū de aveți acum așa un dascāl acolo, și cine este acela de care în trecutele zile ne-ați scris? să ne insciințați ca să 'l arētăm Domnia mea aici dascālului Lambru, ce l'am orinduit Epitropul școlelor mari de aici, ca prin alegere și așa fiind sciut din vreme și de procopsele, să se orinduiască; așiderea și doctor al politiei, de aveți doctor ca acela, iarăși să ne insciințați cine este anume? ca prin alegerea și a Dumnéluī Arhiiatros fiind sciut de practicos, să se orinduiască; de care și așteptăm zapt; și fiind-că în hrisovul vechiū ce la lét 1794 August 28, s'au fost dat pentru mōnăstirea Obedénului, vedem că s'au fost rinduit doui dintre negustorii de acolo ai politiei, anume Barbu Pleșoianu și Constantin Coradin a fi iconomi de a stringe tóte veniturile mōnăstiresci și a da socotéla pre tot anul, cerem Domnia mea, ca să ne pótă pliroforisi într'acéstă diastimă de nouē anī, ce venituri au strins? ce cheltueli au făcut orinduiții economi? de au dat socoteala acea pre tot anul și de au prisosit veniturile mōnăstiresci preste cheltuiala? acel prisos, ce s'au făcut? luându-le Dumnévóstră acum socotéla de acei anī trecuți până acum,

acéstă milă atât de la frații Domni, de mai 'nainte cât și de la Măria sa părintele nostru.»

Vodă 'i reînoesce hrisóvele de mile și 'i dá și leafa de talerî 50 pre lună de la casa rásurilor. — 1803, Ianuarie 20¹.

Cu bună seamă și inginerii devin factori culturali prin județele pre unde lucréză.

Dar să cercetăm mai de aprópe documentele cu referință la școlă.

În urma cutremurului mare, la 1803, localul școléi de la Dómna Bălașa s'a dărăpănat, rămăind numai o singură cameră, unde nici se póte ține clasă, nici pot locui ucenicii și cu atât mai puțin dascálii. Deja Dositeiú Mitropolitul și alți membrii din epitropia obștésză, înainte de Iulie 1803, au fost cerut Domnitorului, să fie obligată biserica Domnița Bălașa să restaureze localul de școlă, dar ea a declarat că n'are de unde și că chiar în trecut acest local l'a făcut pe datorie. Mitropolitul Dositei ca să nu se peardă acéstă școlă «și procopséla copiilor să se taie a nu mai fi care nici la auđul Măriei tale nu este primită una ca acésta, ca să nu se facă un ast-fel de lucru necuviincios și a se lipsi orașul de acéstă podóbă», Mitropolitul s'a hotărít, să dea pentru școlă, mitocul de lângă biserica ce se numesce Măgureanu, «cu case înalte, cu beciuri și cu deosebite odăi la pórtă și cu tóte cele trebuincióse, cu îndestulare la toți dascálii i ucenicii străini, pentru ședere, paradosit, pentru cuhnie, pentru slugi și pentru veri-ce, fără de a mai pătimi vre-o stenachorie».

Mitropolitul însă arată, că aceste case au nevoie de reparațiuni, cari după devisul făcut de mai-mare-bașa, vor costa 3500 talerî. Mi-

să trimeteți Domniei mele însciințare, și de se vor găsi că au fost bunî iconomî, vor rămânea tot aceștia la iconomia acareturilor și veniturilor mănăstiresci, urmând după povėtuirea ce dăm în hrisovul Domniei mele, iar de nu, cu alegerea obrazelor ce sunt epitropiî școlélor să se orînduiască alți dintre negustori cu ipolipsis bun al politiei — și să avem răspuns; acésta însciințăm și fiți sănătoși. — 1803, Octombrie 16.

Cod. XLIX, fila 110.

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod. gospod Zem. Vlahiscoie.

Cinstit și credinciosule boerule al Domniei mele, Dumnéta vel Logofét de obiceiuri, fiind-că lui Ioniță Inginerul, prin cartea Domniei mele de la țece ale lunei aceștia i s'au orînduit a lua pre tótă luna léfă câte talerî 50 de la casa rásurilor, poruncim Domnia mea Dumitale, să aibî a da pre tótă luna orînduita léfă, urmându-se de la țece ale lunei lui Ianuarie înainte, *tol. pisah gd.* — 1803, Ianuarie 29.

Cod. XLVII, fila 53 și 60.

mitropolitul se rîgă, ca acești bani să se împrumute de la fondul spită-lurilor nouă, cu zăpis, că la anul viitor se va restitui suma. Domnitorul aprobă această punere la cale cu rezoluțiunea sa din August 1803¹.

1. Iacă actele relative :

Prea Înălțate Dîmne

Însciințăm Măriei tale pentru domnăscă școlă care se află în mînăstirea Domniței Bălașei, că din cutremur dărăpănându-se casele cele mari unde ședea dascălii, aș rămas numai într'o odaie ce este jos aședată pe pămînt, unde nu numai că dascălii nu pot ședea și paradosi, dar sunt și ucenicii ședători la școle, unii de aicea și alții rînduiți de Măria ta, cari n'aș nici părinți nici case unde trage, se rîzămă cu hălăduirea tot acoalea și cu stricarea caselor aș rămas pră afară; acum fiind vară se nevoesc cum pot de petrec, iar la iarnă nu mai rămăne mijloc, nici de dascăli, nici de ucenicii cei străini și dascălii la iarnă dintr'acastă pricină caută a trage unde vor putea și să rămăne podoba politiei lipsită de această bună întocmire și atăția copii necăpocșiti, isterisiti de învățatura cărței și măcar că mai în trecutele zile am fost mai însciințat Înălțimei tale pentru această pricină, ca să se îndatorăscă epitropia numitei mînăstiri a drege casele, dar n'aș avut mijloc, trebuind o cheltuială mare și cu zăbavă și putere arată că nu are mînăstirea, fiind-că aș meremetisit biserica și alte cheltuieli, cari cu datoria le-aș sêvșit; de asemenea școlă politiei jos și procopseala copiilor să se taie a nu mai fi, nu este cu cuviință, că nici la luminat așdul Măriei tale nu este primită una ca asta, ci ca să nu se facă un ast-fel de lucru necuviincios și a se lipsi orașul de această podobă și pomană, înși-ne noi Mitropolitul am bine-voit cu tot cugetul a da metohul ce avem în oraș lăngă biserica ce se numește a Măgureanului, cu case înalte, cu beciuri și cu deosebite odăi la portă și cu tôte cele trebuincioșe, cu îndestulare ca tōți dascălii și ucenicii străini pentru ședere, paradosis, pentru cuhnă, pentru slugi și pentru verș-ce, fără a mai pătimi vre-o stenahorie; dar fiind-că este oș-care stricăciune din cutremurul și din cei ce aș ședut după vreme, face trebuință de a se meremetisi; la care meremet ce din poruncă s'aș făcut . . . de către Maimar-bașa trebuesc taleri 3500 și fiind-că iratul școlălor nu are putere așt timp a da acești bani, ne rugăm Măriei tale, ca să bine-voesci a se porunci ca de la spitălurile noi să deă epitropiei acești bani împrumut ca să sêvirșim această trebuință până este vremea lucrului și pe spităl 'l vom încredința cu zăpis ca la anul viitor din iraturile Epitropiei 'i vom pune la loc. De această arătăm Măriei tale și cum va fi mîla Măriei tale. — 1803, Iulie 19.

Dositeiă al Ungro-Vlahiei, vel Vornic Grigorașco Ghica al obștirilor.

Resoluția domnăscă :

«Ca pentru o trebuință ce este de a nu încotena învățatura și procopșela ucenicilor de la această școlă, primind Domnia mea anaforoa ce ne face Prea Sfinția sa Părintele Episcop cu Dumnelui Vel Vornic al obștirilor și poruncim cinstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, Dumnelor Epitropii mari

Măcar după cum mai sus se vede, localul școlii de la Dómna Bălașa era rău stricat prin cutremur, Domnitorul ordonă în 30 Ianuarie 1803, să se plătescă lefele profesorilor, prin următorul pitac:

Pitac către prea Sfinția sa părintele Mitropolit de a li se plăti léfa dascărilor școlilor domnesci.

Prea Sfinția ta părinte Mitropolit, fiind-că dascălii școlii Domnesci după osîrduința ce fac spre învățătura ucenicilor, trebuie să-și aibă și plata osteneților tot-d'a-una în vreme, adecă léfa ce le este orînduită, iată orînduim și poruncim Domnia mea, ca de la sfînta Mitropolie să aibă prea Sfinția ta a da orînduita léfa lor, pre totă luna, din baniî mănăstirilor, ce se strîng la sfînta Mitropolie pentru școle, care léfă să li se plătescă de către Sfinția ta, atât pre luna trecută până acum ce vor fi avînd a lua, cât și de acum înainte pre totă luna să li se urmeze datul lefilor de la sfînta Mitropolie, *tolico pisah gd.* — 1803, Ianuarie 30¹.

Școla disă elinescă de la Dómna Bălașa este ilustrată prin vestitul profesor *Lambru*.

Lambru a murit în Februarie 1805 și a fost înlocuit la 8 Februarie 1805, după chiar cererea *ucenicilor*, cu Constantin Vardalah².

ai spitalurilor, acești taleri 3500, spre împlinirea trebuinței de meremet al metohului unde are a se aședa școlile și primind zapis de la Prea Sfinția sa și de la Dumnéluî vel Vornic, ca anul viitor din iraturile Epitropiei să pue acești bani ai spitalelor la loc.—1803, August 7.

Condica lui Ipsilante No. XLV, fila 414.

1. Cod. XLIX, fila 30.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoe.

Sofologhiotate didascăle Constantine Vardalache, fiind-că chir Lambru cel ce până acum au fost întâiul dascăl al Domnescei noastre școlii cei elinesci, de aici, din politia Bucurescilor, întru aceste zile și-au dat obștescul sfîșit și fiind-că este trebuință a se orîndui altul în locul răposatului, spre a nu rămâne acest bine și folos al obștei neîngrijit, cum și ucenicii isterisiți și lipsiți de rodurile învățăturilor, iată dar, după chiar cererea și *rugăciunea ucenicilor* și după pliroforia ce avem și Domnia mea, cum că ești destoinic a te însărcina cu tréba acésta, întru care se afla răposatul, te orînduim printr'acest Domnescul nostru pitac a fi proto-dascalos la numita Domnescă școlă, pentru care nu suntem la îndoială că te vei osîrdui pin totă virtutea și vei pune totă cuviincioșa silință a împlini locul răposatului, a adăogi urmările sale cele bune și plăcute, si a înflori darurile învățătorei și a procopselei ucenicilor acéstei școlii.—1805, Februarie 8.

Cod. XLIX, fila 206.

Se predă în această școală: istoria, filosofia, gramatica și poesia. Se traduce și se comentează Demosthen, Socrate, Thucydide, Xenofon, Plato, etc.¹

Cu referință la școala de la Dâmbăva avem de înregistrat un decret din 10 Iulie 1804, prin care, pe motiv că s'au înmulțit școlarii și că scumpindu-se prețul lucrurilor de hrană, se cade a se adăuga și lefa dascălilor, — adăogire care s'a și realizat, — Constantin Ipsilante ordonă prelaților bisericești sporirea dăreii clericilor de la patru la cinci taleri de om pe an. Din acești bani două taleri se vor da la cutia milosteniei².

1. Sunt dați ca elevi a lui Lambru: Câmpineanu Ioan, A. Vilara, Neofit Mitropolitul, Constantin Crisocoleu, Buzoianu, etc. Lambru predă până la 1805. El era óre-cum și inspectorul tuturor școlilor unde se predă limba greacă. De la 1805 vom afla ca succesor lui Lambru pe nu mai puțin cunoscutul profesor Vardalah, de la care au învățat Efrosin Poteca și Petru Poenaru: «*quasi cursores vitae lampada tradunt*».

Lambru admite pe Preda printre ucenicii școlii:

Poruncă pentru copiii cari se orinduesc la școle.

Sofologhiotăte didascăle Lambru, teorisind jalba, să cercetezi de este cu cuviință, după vârsta ce va fi având jăluitarul acesta, a intra în orinduiala ucenicilor școlii și la cererea ce face să aręți Domniei mele prin anafora în scris. — 1804, Noembrie 18.

Poruncă la Mitropolitul: «după cererea dascălului Lambru, dascălul cel întâi al școlii Domnești, poruncim să i să dea acestui jăluitar Preda ucenicul po taleri de ce pe lună lefa din banii școlilor și cu această a noastră Domnească poruncă se vor ținea în sémă la socotélă». — 1804, Noembrie 11.

Cod. XXXVII, fila 8—153.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Citindu-se înaintea Domniei mele această anafora ce'mi face prea Sfinția sa părintele Mitropolit și iubitorii de Dumnegeu Episcopii, am chibzuit însumi Domnia mea, arătarea ce ne face, pentru care și dicem, că după îngreueră cu înmulțirea ucenicilor, ce sunt la această școală spre învățatură, precum și înșine nouă ne este sciut, că după scumpirea prețului lucrurilor ce se cumpăr pentru ale hranei dascălilor, și altele trebuincioase, trebuința este în adevăr de a se adăoga atât emiclicu acestei școle pe lună cât și simbriile dascălilor pe an. Care adăogiri s'au și făcut prin deosebit pitac Domniei mele, arătător, atât pentru dascăli, cât prostikiu s'au făcut la lefa fiesce-căruia pe an, cât și pentru cheltuiala emiclicului. De aceea dar, ca pentru o trebuință obștăscă de o faptă

O a doua școlă însemnată din Bucuresci, de care s'au preocupat Domnitorul, a fost cea slavono-românească de la Sfintu Gheorghe «unde nu numai din copiii pământenilor se află la această școlă, ci și alții străini din alte țări sunt veniți». La această școlă se află ca prim dascăl cunoscutul calemgiu Chiriță caligraful, scriitor atâtor hrisove Domnesci carele preda limba slavonă și cea românească și alte obiecte, ajutat de un ipo didascal. Domnitorul acordă acestui învățator diverse miluiiri și scutiri, prin hrisovul de la 21 Iulie 1804¹.

sufletescă ca această, primită este Domniei mele anafora ce ne face Sfinția lor părinții Arhieriei ai țerei, pre care o și întărim și poruncim ca pre lângă taleri 4 ce era orînduit de da preoții și diaconi până acum de liude pre an, se mai adaogă încă taleri 1 ca să fie dascălilor de acum înainte po taleri 5 de liude pre an. Din care bani taleri 3 să fie iarat numai pentru școlă, iar taleri 2 să fie ai cutiei milosteniei, răspunzându-se acești taleri 5, de două ori pre an, anume 2½ la Sf. Gheorghe și 2 și 60 la Sf. Dumitru. Așisderea și pentru ploconul Arhieresc după arătarea ce ne-a făcut Dumnélor părinții Arhieriei, că în vremea răposatului Mitropolit Filaret darea acestui plocon se urma de liude po taleri 1,60 și că eparhiile au cercat grele cheltueli într'aceste vremi și primim Domnia mea cererea Sfințiilor Vostre, pentru care și dăm voie i slobozenie a se adăoga încă taleri 1 bani 60 pre lângă acei taleri 3 și bani 60 ai ploconului ce se da până acum, ca să fie aședată darea acestui plocon, de liude po taleri 5 pre an, fără numai pentru număr de 3500 liude preoți și diaconi ce le arătați, fiind-că după catagrafiile ce s'au trimis Domniei mele de către ispravnicii județelor, vedem o mare neasemănare, arătând o sumă cu mult mai mare decât aceea ce'mi arătați Sfinția Voastră. Poruncim dar, ca înși-vă luând catagrafiile ispravnicesci și chibzuind suma ce în adevăr se găsesc acum a preoților și a dascălilor, să faceți Domniei mele arătare prin anafora ce prostechiū se cuvine a se face la această sumă. — 1804, Iulie 10.

Cod. XLVI, fila 413.

Urměză anaforaia.

1. Hrisovul școlei slovenesci de la Sfintu Gheorghe cel vechiū.

De vreme ce școlă slovenescă ce este aședată aici în orașul Domniei mele Bucuresci, la Sfintu Gheorghe cel vechiū, care este de învățatura cărței slovenesci, i românesci, unde nu numai din copiii pământenilor se află la această școlă, ci și alții, străini dintr'alte țări sunt veniți, care școlă este foarte trebuinciosă la tótă obștia acestei țări, pentru învățatură, fiind metahirisit tot norodul cu această învățatură la tóte trebuințele; spre a cărora dare de învățatură de vechii și bătrânii răposați Domni sunt orînduiți cu plată Domnescă doui dascăli, ca să se afle în tótă vremea, ca să învețe copiii. La care școlă se află Chiriță dascăl slovenesc și rumânesc, cu un ipo didascal al sēū, cari fiind pămîntenii, cu carte, socotitu-le-am Domnia mea trebuința ce ar avea, și nu 'i-am lăsat să fie de tot lipsiți a nu fi atinși de óreș-ce milă Domnescă. Mai vĕrtos, ca fiind în liniște, pururea să fie cu mintea spre învățatură și precopsēla (прекопсѣла) copiilor sholasnici și pentru străini și pentru

Cu dascălu Chiriță s'a fost întemplat în 1803 o nedreptate, Mitropolitul Dositeiū, împreună cu marele Logofăt Isaac Ralet, au recomandat Domnitorului să fie numit dascăl înteiū la șcôla de la Sf. Gheorghe

pămêntenī; a căror dar nevoiță și strădanie nu le-am trecut nici Domnia mea cu vederea, nici 'i-am lăsat întru uitare, ci m'am milostivit și printr'acest cinstit hrisov al Domniei mele hotărîm: ca ei și tótă casa lor în tótă vremea să fie apêrată de tot felul de dăjdiī, de nimica nici odinióră val și supêrare să nu aibă. Așîderea și drepte bucatele lor încă să fie scutite și de tot nedajnice: stupiī i râmătorii de dijmărit și vinul de vinăriciū, de căminarit, de vamă de vin domnesc i agiesc, de ortul vêtăfului de cărciumarī și de tôte ori-ce angariī vor eși pre pivnițe, ori în credințe de va fi vinăriciul seaū dijmăritul, seaū dările pivnițelor, ori de se vor vinde, seaū măcar vre-o-dată de s'ar întempla să se plătescă și de cei de vor avea cărți și hrisóve domnesci, iar sus numiții dascăli nici atunci să nu dee și tot-d'a-una să fie scutiți. Asemenea pentru ajutorul caselor lor să aibă și liude cincī, strêini, scutiți și apêrați de tot felul de dăjdiī și orîndueli ce vor eși pre cei-l-alți scutelnicī de la Vistieria Domniei mele preste an pre țêră și nici unul nici un val și supêrare să nu aibă. Cum și la vremea oieritului să aibă a scuti oi 150. Incă să aibă pre tot anul a lua 1000 oca sare de la oca Telega din sud Prahova. Deosebī să fie casa numiților dascăli apêrată de ori-ce fel de musafirī și de tôte alte beilicuri, ori vel Portar ar fi seaū altul din boierī și slujbași de către nimene supêrare nici de cum și nimic să nu aibă. Pentru care poruncim Domnia mea și Dumnélor Ispravnicilor și Dumnélor boierī, seaū slugi care dupê vremi veți fi orînduiți cu ori-ce fel de dăjdiī și slujbe, de tôte câte sunt mai sus să aveți a vê feri și nimene întru nimica val seaū supêrare să nu le facă, pentru că dascălii de la numita șcôla pururea au avut aceste milī și mai înainte de la alți frați ce au stătut oblăduitori creștineștei acesteī țêri, precum ne-am adeverit Domnia mea din hrisóvele Domniilor sale vêdute de noi. Ce pentru ca să se pázescă acéstă milă neclintită și nestrêmutată, am întărit Domnia mea hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alexandru Vvd., Dumitrașcu Vvd., Gheorghe Vvd., Nicolae Vvd. și Ioan Vvd. i cu tot sfatul cinstiților și credincioșilor boerilor celor mari ai Divanului Domniei mele. Pan Manolache Crețulescu biv vel Ban, Pan Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul Logofeților mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Constantin Filipescu vel Vistier, Pan Stefan Văcărescu vel Vornic de țêra de sus, Pan Grigore Brancovan vel Vornic de țêra de jos, Pan D. Racoviță vel Vornic, Pan Barbul Văcărescu vel Vornic, Panfil (?) vel Vornic al ôștirilor Pan N. Racoviță vel Logofăt de obiceiuri, Pan Petrache Retoridis vel Vornic al Politiei, Pan D. Racoviță vel Clucer, Pan Mihalache Racoviță vel Paharnic, Pan Fotache Știrbei vel Stolnic Pan Negrea vel Comis, Pan D. Topliceanu vel Sluger Pan vel Pitar și Ispravnic, Pan Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul logofețiilor mari. Și s'au scris hrisovul acesta într'al doilea an dintru întêia Domnie a Domniei mele, aici, în orașul Domniei mele Bucuresci, la anul de la nascerea Domnului Dumneđeū și a mântuitorului nostru Isus Hristos. — 1804, Iulie 21.

în locul lui Chiriță pre un óre-care dascălul Ioniță, sub cuvint că este mai bun slavist. Domnitorul nu întârzie însă a pune la cercare, cunoscințele slavonesci ale dascălului Ioniță, dându-i să traducă nisce scrisori sêrbesci ce aũ venit Domnitorului de preste Dunăre. Dascălul Chiriță protestase contra destituirei sale.

Domnitorul îi dă și lui să traducă scrisorile sêrbesci traduse de Ioniță, convins fiind-că «nu se pôte dovedi într'alt chip, cine adevă din amândou, are mai multă învățatură și sciință de acéstă limbă slavonă. Domnitorul în urma acestu curiós concurs, făcut de sigur în mod mai onest decât să fac astă-đi concursurile didactice, constată, că Ioniță «s'aũ muncit cu *lexica* mai multe ciasuri, dar nimic nu a putut catortosi, că nici o înțelegere nu a dat din acea tălmăcire a lui, iar jăluitorul Chiriță ne avënd *lexica*, fără de trecere de ciasuri, le-aũ tălmăcit cu atâta de bună înțelegere, în cât din tălmăcirea lui am luat întrégă pliroforie».

În urma acestu concurs Domnitorul ordonă reintegrarea în post a dascălului Chiriță¹.

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Cinstit și credincios boerule al Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane epistatule al logofetiilor mari. După pliroforia ce ni s'a dat în anul trecut prin anaforaoa Prea Sfinției sale Mitropolitului, i a Dumnélui vel Logofétului Isaac Ralet, pentru Ioniță dascălul slovenesc, că este mai vrednic, mai cu sciință și mai procopsit decât jăluitorul Chiriță, s'aũ fost orînduit numitul Ioniță a fi dascăl la șóla slovenescă. În urmă însă acea pliroforie s'a cunoscut de Domnia mea că a fost greșită, pentru că limba slovenescă fiind *ne urmată, ne metahirisită și ca o mórta aici într'acést pământ* nu se putea a se dovedi într'alt chip, cine adevă dintr'amëndou are mai multă învățatură și sciință de acéstă limbă, ci numai când s'ar fi tălmăcit de amëndoué părțile scrisorii slovenesci și prin cercare s'ar fi cunoscut a căruia din amëndou tălmăcire este mai cu deslușire și mai cu înțelegere, care acest fel de cercetare întemplându-se acum, vederat s'aũ și făcut prin cercarea amendorora, căci viindu-ne óre-și cari scrisori sêrbesci de decindea de peste Dunăre, am poruncit ca atât Ioniță cât și Chiriță jăluitorul să tălmăcescă acele scrisori slovenesci. A cărora tălmăcirii cu tóte că Ioniță s'a muncit cu *Lexica* în multe ciasuri, dar nimic n'a putut catortosi, căci nici o înțelegere nu li s'aũ dat dintr'acea tălmăcire a lui, iar jăluitorul ne avënd *Lexica*, fără trecere de ciasuri le-aũ tălmăcit cu atâta de bună înțelegere în cât din tălmăcirea sa am luat întrégă pliroforie, dovedindu-se acésta mai învederat și din alte scrisori turcesci, cari tot pentru aceleași pricinii ne-aũ venit de decindea. Drept aceea dar, cunoscută fiind într'adevăr vrednicia, procopséla și sciința ce are jăluitorul Chiriță de acéstă limbă, îl orînduim iarăși pre el dascăl la șóla slovenescă ot sfîntul Gheorghie vechiũ și poruncim Dumitale, ca să'l aședî acolo, făcendu'î și sinetul Domniei mele spre a fi dascăl nestrămutat, carele să aibă privilegiul și mila aceea ce aũ avut'o și cei mai din 'nainte dascăli ai acesteii șóle, prin hri-

Pre lângă școlile care din budgetul statului funcționează în județe, pentru limba românească, în Craiova continuă a funcționa școlii de o nivelă mai ridicată. Aci continuă a se preda și limba greacă. În 1803 Decembrie, Lambru de la școla din Bucuresci primește de la Domnitorul următorul pitac:

«Sofologhiotate didascale Lambre, veți vedea această inștiințare ce ne fac Dumnélor boerii Domniei mele de la Craiova, pentru care să faci Dumnéta o alegere de un protos-dascalos de la Craiova pre care'l sciî cu procopselă, spre a fi destoinic și vrednic a arêta întru ucenicî rod de învățatură și de procopselă, fiind-că léfa pentru plata ostenelei sale 'î este cu îndestulare rinduită de către Domnia mea, adică pe an talerî 1200, și să mi'l arêți prin anaforaoa Dumitale. Așîderea și pentru cel al doilea dascâl Sinesîi iermonach de este sciut seaû nu? Să ne arêți. Iar pentru doftor s'aû poruncit de Domnia mea osebit la Domnul Arhiatros al Domniei mele.» — 1803, Decembrie 17¹.

La 28 Decembrie 1803, Constantin Ipsilante numesce dascâl la Craiova pre Dimitrie Gheorghiadis, după alegerea dascâlului Lambru din Bucuresci.

Đice pitacul Domnesc:

«Intărim Domnia mea alegerea ce printr'acéstă anafora ne arată didascâlul Lambru că a făcut de Protodascâl la Craiova pe Dimitrie Gheorghiadis, pre carele 'l și rânduim Domnia mea, și poruncim sfinției tale iubitorule de Dümneđeû Episcópe al Rômnicului, Dumnévóstră cinstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, Vechilule al Căimăcâmiei și boerilor Divaniți de la Divanul nostru ot Craiova, ca pre acesta să'l așeđați și să'l metaherisiți dascâl Protos al școlei de acolo, și pentru un ipodidascâl de se află acolo vre-unul destoinic precum trebuie, bine, iară de nu, să se înștiințeze aici la dascâlul Lambru, ca să facă alegerea și de ipodidascâl.—1803, Decembrie 28.

Gelóse de privilegiul Craiovei de a avea și ele clasă de limbă elină, mai multe reședințe județene reclamară de la Constantin Ipsi-

sóve Domnesci. Să puie și el însă tótă silința a se osirdui spre deșteptare la învățatura și procopsela ucenicilor, fără vre-o pregetare s'aû lenevire, ca să facă cunoscut osîrdia lui prin rodul învățaturei ucenicilor ce vor învăța și se vor procopsi într'acéstă școlă, căci plioforindu-se Domnia mea de vre-o împotrivă urmare 'l vom pedepsi negreșit. — 1804, Iunie 14. Contrasemnat vel Logofêt.

Cod. XXXVII, fila 105 verso.

1. Cod. XXXVII, fila 25.

lante să li se dee dascăl de limbă greacă. Domnitorul răspunse, aprópe la tóte, în modul cum aici răspunse Piteștenilor :

La orășeniî Piteștenî pentru școlă.

«La fieșî-care județ nu se póte orîndui școlă elinéscă. Domnia are atítea școle elineseî aici în țeară, adică în Bucurescî, la Craiova, la Focșanî, unde vin alți din țeri străine de se procopsesc la aceste școlî. Voi dar, pentru ce nu trimeteți copiiî voștrii la aceste școlî, cari sunt chiar aici în pământul patriei vóstre?» — 1804, Iulie 14¹.

Continuă să existe pre lângă școlile înființate de stat, diverse școlî înființate din fonduri particulare, fie prin orașe, fie pre la sate, seaŭ mônăstiri.

Din 1803, Februarie 10, avem o anafora arătând Domnitorului Ipsilante, istoricul bisericeî și școleî de la Slatina.

Neaga, soția lui Ionașcu, mazilul, ziditoriul și inzestrătorul bisericeî și școleî din Slatina, a cerut de la Domnitor să i se lase o vie. Ipsilante, asupra petițiunii Neagăi a însărcinat pre Șetrarul Constantin să cerceteze cum stă afacerea și dacă școlă urméză și în ce mod?

Eacă raportul Șetrariului Constantin :

Prea Înălțate Dómne

«Dupě jalba ce aŭ dat Mărieî tale Néga ce aŭ fost soția lui Ionașco Mazil pentru o vie ce aŭ aferosit bărbatul seŭ la școlă bisericeî ce este făcută aici în Slatina, pentru învățatura copiilor de obște, fără plată, cerend de la mila Înălțimeî tale a se scuti acéstă vie, ni se poruncesce să cercetăm de este acum școlă? de se învață copiiî fără de plată și de sunt dascăli cari s'aŭ făcut acum cu simbrie? cum și pentru vie câte pogóne sunt, și de este via bisericeî și a școleî? Insciințăm Mărieî tale, că acel Ionașco Mazil în vieță fiind, aŭ făcut acéstă sfintă biserică aici în Slatina, cu zidire împrejur și odăi, inzestrând sfinta biserică cu cea ce 'i-aŭ dat mâna, făcend bun aședămînt sufletesc a se afla dascăl nelipsit cu simbrie din venitul bisericeî, să învețe copiiî fără plată, și acum se află trei dascăli — unul Preot Călugăr Grec ce paradoscesce maftim. . . . și altul iarășî grec — învățând feciori de boeri și alți, altul dascăl rumănesc, învățând copiiî orășenilor; la acești trei dascăli li-se dă îndestulată simbrie și tain, mănăcări și lemne de foc, prin chiverniséla Négaî soția lui Ionașco. Am făcut cercetare și pentru vie și ne-am adevérit că sunt 18 pogóne, 12 lucrătore vie temeinică, iar 6 sunt saduri, cari până la un an, doî, se ajunge și aceea în rîndul vieî cei lucrătore și este cu adevérat

1. Cod. XXXVII, fila 94 verso.

aferosită bisericeii și școlii, din noianul milostivirii tale să dobândescă mila ajutorului, ca să pótă urma și a ține acest bun lucru cu împărțirea facerilor de bine la atâția copii ce se află nelipsit învățând la aceste trei școli; și anii înălțimei tale de la Dumneđeū mulți și fericiți.» — 1803, Februarie 10.

Constantin Șatrariu.

Domnitorul dă următoarea rezoluțiune :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod

După arătarea ce ne-au făcut Dumneđu cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Vistier Constantin Filipescu, Epitropul acestei școle, cum și după însciințarea acésta ce făcu Domniei mele Ispravnicii județului pentru ființa acestei școle că se află în stare, cu trei dascăli, unde învață copiii fără de plată, ca pentru un folos trebuincios obștece ce este acesta, ne milostivim Domnia mea și hărăzim școlii atât scutela a șase omeni ce i s'au fost dat de Domnia sa, fratele Alexandru Vodă Moruzi, cât și scutela vieii acesteia. — 1803, Mai 6¹.

La Cerneți încă continuă o școlă publică din fonduri particulare. Dăm în notă hrisovul prin care, la 22 Iulie 1804, se amintesc donațiunile făcute de răposatul Hagi Iordache pentru înființarea acestei școli și a altor două în alte diverse localități². Adevărat, că în actul din notă nu se arată anume localitățile acestea, dar Domnitorul ordonă întocmai îndeplinirea testamentului.

1. Cod. XLV, fila 240.

2. Iată documentul :

Hrisovul școlii de la Cerneți

Tótă facerea de bine și ajutorul în tot locul și pretutindena este bine primită lui Dumneđeū, iară cele ce se fac la locuri pricinuitoare binelui și folosului de obște cum și școle de învățatură, care împodobesc pe omeni cu înțelepciunea cuvintului și cu luminarea credinței și a cunoștinței de Dumneđeū și altele asemenea folositoare obștei, acelea cu atâta sunt mai cuviincioase plăcute lui Dumneđeū, în cât cu deosebire au datorie Domnii și stăpânitorii ce au câștigat de la Dumneđeū putere și oblăduire a se osârdui spre întărirea și întemeierea lor pentru folosul ce am đis, ca nesce pricinuitoare binelui obștei. Decii, fiind-că atât obștea orașenilor locuitori din orașul Cerneți, sud Mehedinții, cât și cucernicul Protopop Gheorghe Epitropul și clironomul lui Hagi Iordache Severinénul, biv vel Medelnicer, prin jalbă ne-au făcut arătare că într'acel oraș ne-având putere de a ține dascăl cu cheltuiala lor, le rămân copiii cu totul întru orbirea neînvățaturii, unde fiind-că răposatul Hagi Iordache pământén fiind de acolo, și neremându-și copii pentru pomenirea sufletescă, au cugetat cu hotărîre spre a face acest bine obștece, lăsând la sfirșitul vieții sale bună orinduială, atât pentru împărțirea rudelor, cât și pentru a se întocmi și a se așeđa trei școle de învățatura copiilor la trei locuri, a

Cunoscută este lectorilor această școlă din anteriorele noastre vo-

căruia rînduelii ce au lăsat a se urma și a se păzi după mórtea sa, fiind prin scirea rudelor sale, cari nu s'au arĕtat nimenea din rudenii cu vro-o împotrivire, au cerut cu toĭii de obște ca să se întărescă și cu domnescul nostru hrisov, care rînduelii le arată că sunt aceste, adică : dintru ale sale lucruri însărcinează pre mai sus numitul Protopop Gheorghe, ce ține în căsătorie pre Ilinca nepoța sa de soră, ca după mórtea lui să aducă un dascăl elinesc pre care să'l așeze în casele mortului, ce le are în orașul Cerneți, ca să învețe copiii în totă vremea nelipsit și pentru plata ostenelei dascălului au lăsat o făcăie de móră ce este pre moșia Halânga, cu câți-va stânenii de moșie i altă făcăie ce este pre moșia Coziei și o jumătate făcăie de pre moșia Severinul, cum și țiganiii ce i-au avut, afară de câte-va suflete ce i-au iertat, care școlă să se urmeze și să se ție în starea ei tot-d'a-una, și dascălul ce va învăța copiii să'l mulțămescă, a fi plata ostenelei sale numai cu venitul ce va eși din acareturile ce se arată mai sus, iar de la copiii ce învață, să nu facă dascălul nici un fel de cerere, fără de numai copiii ce vor avea părinți chivernisiți să fie datorii a da pre anul d'întăiu taleri 10, iar pre al doilea an și pre alți înainte po taleri 15, și mai mult să nu se înalțe, care banii să se strîngă la cutia Epitropilor școlei, și dintr'ensii să se îmbrace și să se hrănescă copiii cei scăpătați spre a putea avea de aicea mijloc de învățatură și procopselă ; osebit de aceea au lăsat să se mai facă o școlă românească lângă biserica domnescă, unde se prăsnuesce hramul sînteii Troițe, pe locurile de prăvăliii ce le are numitul reșosat, și dascălul ce va învăța copiii să se mulțamească a fi plata ostenelei lui numai chiria ce va lua de la acele prăvăliore, iar de la copiii să nu cĕră nimic, ci să urmeze și acĕstă școlă iarăși precum am ġis mai sus, adică : copiii ce vor avea părinți chivernisiți să deĕ pre anul d'întăiu taleri 5, și pre anul de al doilea 10, iar mai mult să nu se înalțe, cari banii strîngĕndu-se la cutia Epitropilor școlei, iarăși asemenea să se îmbrace și să se hrănescă copiii cei scăpătați.

Așisderea din banii gata au lăsat taleri 5000 să facă o biserică de zid și o școlă românească în Banovița pre moșia Severinului, unde s'au și îngropat acel reșosat în mijlocul cîmpului, peatră fiind pusă de înșuși mortul mai înainte, lăsănd ca acolo să-l îngrope, unde până la anul este a se face și sĕvîrșirea bisericeii. Au lăsat a se da și la cutia milosteniei de aici din Bucureșci taleri 500, care i-au și rĕspuns, arată și pentru rude că i-au împărtășit cu aceste, însă lui Negoită ce este nepot de soră i-au lăsat taleri 500 și o vie în dealul Oreviței și un cazan ; Ilincăi Pătropopoaiei cu copiii ei, sora numitului Negoită Postelnic i-au lăsat o jumătate făcăie de móră din hotarul Severinului, i a patra parte în moșia Severinului și o vie în dealul Curălei, au lăsat unui copil al Potropopului, și din banii ce vor prisosi după ce se vor sĕvĕrși cele mai sus arĕtate să i se facă și pomenirile cele obicĭnuite ale mortului, îndatorind pre numitul Potropop Gheorghe a le sĕvĕrși tóte aceste, precum le au orĭnduit ; pentru care ne făcu aretare atăt orașeni, cum și Potropopul, prin osebita jalba sa, că au și pus în faptă mai sus arĕtatele orĭnduelii și au început și facerea celor-l-alte douĕ școle romănesci, precum și biserica se lucrĕză, arĕtănd și pentru soția celui Hagi Iordache, că murind cu un an mai înaintea soțului sĕu prin dieta ce și-au făcut după ce mai întĕiu au în-

lume. Actul de jos ne spune, că în timpul «rezmeriței» această școală a suferit, ca și biserica.

părtășit pre rudele sale, apoi pe celă-l-alt avut al ei, aŭ lăsat pre soțul seŭ clironom spre a face pomenire sufletesce și atât orașeniŭ cât și Potropopu cu toți împreună făcu rugăciune, ca nu numai să se întărescă aceste mai sus arătate orindueli ale mortului, ci să și ajute școlele acestea cu căți-va omeni scutiți ca să fie pentru aducerea trebuincioșelor lemne și pentru ca să aibă numitul Potropop ajutor la această epitropie, face cerere a se orindui Epitropi împreună cu cucernicia sa și doi negustori de acolo, omeni cinstiți, anume Constantin Furtună și Nicolae sin Ioan Boltașul, ale cărora jălbi rînduindu-le Domnia mea la Dumnelui cinstit și credinciosul boierul Domniei mele, biv vel Ban Costache Ghica Epistatul Logofețiilor mari, și pliroforisindu-se prin cercetare, că arătările lor sunt adevărate, ne-aŭ făcut arătare cuviincioasă la această cerere și cu cale este a se da și domnesca noastră întărire. Decî ca pentru un lucru folositor obștei și pomenire sufletescă, primind Domnia mea cererea și rugăciunea lor, pentru care și dăm acest domnesc al nostru hrisov de întărire, prin care poruncim, ca tôte orinduelele mortului, precum mai sus arată, să se urmeze și să se păzescă întocmai cu nestrămutare și cucernicul Potropop Gheorghe, împreună cu Costache Furtună și cu Nicolae sin Ioan Boltașul, care după cererea Potropopului se orînduesc de Domnia mea Epitropi, să se silescă dimpreună a sevăși școla și biserica și de a pune la orînduială veniturile, acareturile spre a putea ține școlele tot-d'a-una in starea lor precum mortul aŭ orînduit, grijind de a se urma și de a se păzi tôte orinduelele școlei și când se va întempla a muri unul din Epitropi, cei-l-alti doi să alăgă pre altul, ca tot-d'a-una să fie trei, și să îngrijiască pentru acareturile și lucrurile școlelor de a li se căuta venitul cu silință și a nu le lăsa la dărăpănare, ci cât va fi prin putință să le aducă la mai bună sporire și adăogire, ca și școlele să aducă rod de procopselă la copiii ce vor veni spre învățatură și a lor ostenelă încă să fie cunoscută; la care și din domnescile noastre milî facem ajutor și orînduim a ține aceste școle și liude 6 străini, scutiți cu pe-cetluirî de la Vistieria Domniei mele, ca să fie dărvarî pentru aducerea lemnelor la școală. Adevérit-am dar hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele Ioan Constantin Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi și cu mărturia Dumnelor cinstiților și credincioși boieri veliți ai Divanului Domniei mele, Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Pan Constantin Ghica vel Epistatul Logofețiilor mari, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Constantin Filipescu vel Vistier, Pan Ștefan Văcărescu vel Vornic de țera de sus, Pan Gregorie Brâncoveanu vel Vornic de țera de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Nicolae Racoviță vel Logofet de obiceiuri, Pan Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Pan Dumitrache Racoviță vel Clucer, Pan Mihalache Racoviță vel Paharnic, Pan Fotache Știrbeiu vel Stolnic, Pan Negrea vel Comis., Pan Dumitrache Topliceanu vel Sluger, iar Ispravnic Pan Constantin Ghica vel Ban Epistatul Logofețiilor mari; și s'aŭ scris hrisovul acesta în anul al doilea dintru înteia Domnie a Domniei mele în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la lét 1804, Iulie 22.

Din școlile existând pre la sate și mănăstiri să citim actele de la cele următoare :

a) Școla de pre moșia Tărtășesci (Ilfov) a lui biv 3-lea Postelnic Bujoreanul ¹.

b) Școla după moșia Șunța, Dâmbovița, întemeiată de răposatul Mateiș Locusteanu biv Sluger, în timpul domniei lui Mihaiș Vodă Sușul. Constantin Ipsilante prin hrisovul din 1803, Iulie 14, amintesce că această școlă a fost inzestrată cu ore-cari venituri de Mihaiș Vodă Sușul (1792 Maiș) și că aceste mili ar fi fost reînnoite bisericei și școlei acesteia de pre moșia Șunța, de către Domnitorul Alexandru Moruzi și de tatăl său și de cei-l-alți Domni din urmă ².

1. Iacă documentul constatând existența acestei școle :

. *Zem Vlahiscoie*

Fiind-că pe moșia Tărtășesci din sud Ilfov a biv 3-lea Postelnic Grigoriș Bujoreanu, unde este biserică de peatră și școlă tocmită de învățatura copiilor, fără de plată, prin scrisori domnesci, este voie și slobođenie dată a se face pre tôte săptămânile târg, în ziua Duminecei și bălciurile ce au fost obiceiuite, precum vedum Domnia mea la mânil mai sus numitului boier 2 anaforale buirdisite de Domnia sa Alexandru Moruzi, una cu lét 93, Martie 24 a Ispravnicilor județului după cercetarea ce au făcut, în care se arată, că este cu priimința (приимница) tuturor satelor părței locului a se face târg pre această moșie și cum că nu aduce nici o vătămare la alte târguri, fiind depărtate, și alta tot de la acest lét Septembrie 4, a Dumnélor velișilor boieri, pentru ziua Duminecei, cum și cartea Măriei sale părintelui Domniei mele din cea din urmă Domnie, în lét 97 Maiș 17, după care sineturi domnesci se și urmază facerea târgului și a bălciurilor până acum; deci prin jalbă făcând Domniei mele rugăciune, numitul boier, ca să innoim și să întărim și Domnia mea slobođenia acesta, fiind-că cu venitul ce se adună de la acest târg pentru adetul moșiei se ajută biserică și școlă la cele trebuincioșe, ne-am milostivit Domnia mea și printi' această domnescă a noastră carte innoim facerea târgului Dumineca și a bălciurilor ce sunt obiceiuite, la care târguri să se vîndă vinul și rachiul numai al stăpânului moșiei, după obiceiul ce se urmază de obște. Așiderea și un scaun ce se află la numitul târg să fie scutit și apêrat de tôte dările ce sunt pe scaune, ca cu venitul lui să se ajute biserică și școlă. — 1803, Iulie 8.

Cod. XLVI, fila 131.

2. Iată acest hrisov :

Hrisovul răposatului Mateiș Locusteanu vel Sluger.

«De vreme ce credincios boerul Domniei mele, răposatul Mateiș Locusteanu vel Sluger, având o moșie ce se numesce Șunța în sud Dâmbovița, pre care moșie fiind și biserică, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul Adormirei Prea sfintei stăpâniî noastre de Dumneșeu născetóre, după ce au inzestrat'o cu odăjdiî și cu odóre, câte sunt trebuincioșe, au așeșat și preot, care de apu-

c) Un alt boer Dumitrache Lăcusteanu, sub Domnia lui Mihaiu Suțu a făcut biserica și școla pe moșia Grecii, din județul Ilfov și «aședat și dascăli de învățatura sërmanilor copii, fără de plată, cu simbrie de la sineși.» Ipsilante, la 1803 Iulie 31, întăresce toate veniturile acordate școlei și bisericei de Domnii predecesori¹.

rurea slujesce sfinta Leturghie. Si osebit de acesta aș împodobit această biserică și cu dascăl, și aș făcut orînduială de învăță copiii sërmanî și sëraci fără de plată, avînd și plata ostanelilor, atît preotul cît și numitul dascăl, de la numitul boer; pentru care făcînd rugăciune numitul boer Domniei sale fratelui Mihaiu Vodă Suțu, ca să facă ajutor și milă acestei bisericei spre a se ajuta atît la trebuințele sale, cît și acei copii sërmanî la îmbrăcămîntea și cheltuiala ce vor avea trebuințe, vîdum Domnia mea hrisovul Domniei sale cu l. 1792, Maiu, prin care orînduesce milă sfintei bisericei: acel preot să fie scutit de toate dăjdiile și angariile, orî câte vor eși pre alți preoți dajnici, cum și de ploconul vlădicesc, de nici unele supărare să nu aibă, cum și dascălul să fie scutit de toate dăjdiile și angariile, orî câte vor eși pre țeră de la Visteria Domniei mele. Așșderea să ia de la ocna Telega pre tot anul 100 bolovanî, pentru ajutorul bisericei și acelor copii sërmanî, cum și lude 6, omeni străini fără pricină, pre care găsindu'î și cercetându'î Dumnelor Ispravnicii, după adevărîțele ce vor aduce, să li se dea și pecetluiturî de la Visterie, spre a fi în pace și nesuperați; asemenea și slugî ce va avea sfinta biserică, să fie scutiți și aperați de dijmărit, și vinul de vinăriciu și 300 oi de oierit; care aceste milî s'aș înnoit în urmă, atît de la fratele Domn Alexandru Moruzi Vodă, cît și de Măria sa părintele Domniei mele și cîi-l-altî Domnî din urmă, precum din hrisovele Domniilor sale ne-am adevărit. Drept aceea și Domnia mea milostivindu-mă, întărim toate aceste milî, ca să se păzescă neștrămutat, să fie spre ajutor la cele trebuințioșe. Adevărînd hrisovul acesta cu însăși credința Domniei mele: Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. și cu credința prea iubiților Domniei mele fiî: Alexandru, Dumitriașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Vvdî; martorî fiind și Dumnelor cinstiți și credincioși boerî veliți ai Divanului Domniei mele; și s'a scris hrisovul acesta la anul înteu dintru înteu Domnie, aci, în orașul Scaunului Domniei mele Bucureșci, la ani de la nascerea lui Isus Hristos, 1803 Iulie 14, de Chiriță Logofet de Divan.

●od. XLV, fila 222.

1. Iată întreg documentul:

Cartea lui Dumitrache Locusteanu Sluger.

. *Zem. Vlahisioie*

De vreme ce repaosatul Dumitrache Locusteanu, în viață fiind, din rîvna creștină a pus cheltuială și ostanelă de a preînoui și a dres sfinta biserică de la moșia sa, ce se numesce Grecii, ot sud Ilfov, la care după ce a dat zestrea cea trebuințioșă și a pus preot de slujbă, a aședat și dascăl de învățatura sërmanilor copii, fără de plată, cu simbrie de la sineși; de aceea dară

d) Din 8 Iunie 1803, este un hrisov relativ la școlă și biserica din *Poiana*, județul Ialomița. Acastă școlă continuă a exista de la 1792, și Domnitorul Constantin Ipsilante i-au constituit unele venituri și scutiri¹.

și fratele Mihaiu Vodă Suțul, vădând buna faptă a sa, a bine-voit și prin hrisovul Domniei sale a făcut milă sfintei biserici, pentru a putea ține orînduiala ce a isvodit la această biserică și școlă, ca să iae de la oca Telega pre an câte una sută bolovanî de sare, și lude 10 omeni străini fără de nici o pricină, făcend nedajnici și pre acel dascăl și preot, scutiți de tôte dăjdiile și orînduelile Domnesci, Archieresci: stupii și vinul din drepte viile bisericesci de dijmărit, de vinăriciū, și oi 400 de oierit și un sălaş de țigani anume Gafiță, a închinat Domnescă danie sfintei biserici, dintre țiganii Domnesci; care aceste milî s'au înnoit de frații Domni din urmă, precum din cărțile Domniilor sale am adevérit; decî, învrednicindu-ne Domnul Dumneđeū cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, am bine-voit Domnia mea de înnoim și întărim tôte acestea mai sus arătate milî, cu care să se pôtă ținea orînduiala sfintei biserici și a școlei de acolo; de care poruncim Domnia mea și la toți, cari se cuvine, să le păzescă și să le urmeze tôte acestea, *ii saam rekeh gd.* — 1803, Iulie 31.

Cod. XLV, fila 197.

1. *Zem. Vlahiscoie*

Fiind-că sfînta și Dumneđească biserică din *Poiana*, sud Ialomița, unde se cinstesce și se prăznuesce hramul sfîntului și facătorul de minuni Ierahului Nicolae, este la loc cu primejdiă de ale răsmiritei întemplerî, din care pricină rēmăsese la derăpanare, și prin silința ctitorilor s'a adus la stare, care fiind depărtată de orașe s'a întocmit și școlă de învățatura copiilor, și pentru a se putea ține biserică și școlă în starea lor, avu mila Domnescă, prin cărțile ce le vedum, însă de la Măria sa părintele Domniei mele, prin cartea de la lét 1797, Aprilie 10, i de la Domnia sa repaosatul Constantin Vodă Hangeri, prin cartea de la lét 1799, Septembrie 10, ca să ție duoî preoți, ce se află slujind la numita biserică, anume Popa Iordache i Popa Mincul, scutiți de tôte dările preoțesci și Constantin dascăl al școlei de la numita biserică, să fie scutit de tôte dăjdiile și orînduelile țerei, cum și drepte bucatele preoților și ale dascălului să fie scutite de vinăriciū și dijmărit. Așisderea să ție și duoî lude străini și fără de pricină de dajdie, scutiți și apërați de tôte dăjdiile și orînduelile Visteriei, cărora după cercetarea ce li se va face de către ispravnicii județului, să li se dea și pecetluituri Domnesci. Decî învrednicindu-ne Domnul Dumneđeū cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostovit de am înnoit mila acēsta, după cum se cuprinde mai sus, să se păzescă nestrămutat, spre a fi sfintei biserici și școlei de ajutor și întărire, iar Domniei mele și părinților Domniei mele, vecinică pomenire. Rugăm dar și pre alți frați Domni, cari în urma noastră se vor învrednici cu oblăduirea acestei țeri, să bine-voiască a înnoi și a întări mila acēsta, ca și ale Domniilor sale milî și faceri de bine, să fie în urmă de alții ținute în sēmă. *ii saam rekeh gospod.*

Cod. XLV, fila 154.

e) Altă școlă sătescă existând în 1803, este cea de lângă biserica ce se numește *Vășianca*, din Ilfov.

Acastă școlă a fost deja miluită de Alexandru Vodă Moruzi din ambele Domnii, cum se constată din un decret al urmașului Domn:

«Fiind-că sfânta și Dumneșiasca biserică ce se numește *Vasianca* ot sud Ilfov, unde se cinstesce și se prăznuiesce hramul prea sfintei Născătoare și pururea fociorei Mariei, la care se află și școlă de învățatură de copii săraci, a avut milă, atât de la alți frați Domni de mai înainte, cât și de la Măria sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, dintru amândouă Domniile, a ține liude 15, ómenii fără pricină de dajdie, precum și doi preoți ai bisericeii, un dascăl și un grămătic, scutiți și aperați de rëndul dăjdiilor, precum și drepte bucatele lor de dijmărit i vinăriciú; drept aceea dar, și Domnia mea ne-am milostivit de am înnoit și întărit mila acesteii sfinte bisericeii, ca să i se păzescă neștrămutat, și poruncim, că găsind ómenii fără de pricină, să i cerceteze ispravnicii, de orînduală, și fiind cu adevăr fără pricină, să le dea adeverință de numele și chipul lor, după care să li se dea și pecetluituri *gospod*, ca să fie sfintei mōnăstirii și școlei de ajutor.»¹

f) Biserica și școlă la Floresci din sud Ilfov scutesce un grămătic ca să fie școlă.

g) Din 15 Iulie 1805, Domnitorul Ipsilante Constantin întăresce alt hrisov al lui Alexandru Moruzi în favórea schitului *Mărculesci*, de lângă Câmpu-Lung, și a școlei ce a înființat răposatul Dumitrașco Roseti, titorul schitului².

1. Cod. XLVII fila 238 verso.

2. . . . Zem. *Vlahiscoie*

Fiind-că răposatul Dumitrașcu Roseti, ce era ctitor schitului *Mărculesci*, de lângă orașul Câmpu-Lung, sud. Muscel, prin jalbă aú fost arėtat la Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, cum că în orașul Câmpu-Lung a făcut numitul răposatul óreși-care zidire, un hănișor cu odăi de găzduire pentru folosul schitului și pentru óreș-ce ajutor *la școlă*, ce a întocmit de învățatura copiilor, fără de plată, și pentru hrana sėracilor, ce sunt a se ajuta de la acest schit la sėrăcia și neputința lor și unde aștepta de a se folosi schitul de la acest hănișor, ca să pótă sėvırși acele ajutoruri sufletesci, cari sunt vrednice de pomenire, și de împotrivă, că de pururea este supėrată de către alți boieri pentru conace, cât și de înșiși ispravnicii județului, din care pricină nu numai se folosese cu nimic schitul, ci încă este păgubaș și de cheltuiala ce a făcut, făcėnd rugăciune Domniei sale, ca să dea poruncă de apėrare; a căruia rugăciune fiind cu cale și primită Domniei sale, ca o drėptă, a dat Domnia sa carte de apėrare. Pentru aceea și Domnia mea ne-am milostivit, și dăm acastă domnėasca nóstră carte, prin care poruncim, să fie apėrat acest hănișor

h) Iată acum alt hrisov care amintesc de școlă publică de la Florescii din Deal, județul Ilfov, școlă anterioară anului 1792 și care continua la 1803, Iunie:

. *Zem Vlahiscoie*

«Dat'am domnăsca noastră carte sfintei și Dumneșcei bisericii de la Florescii din deal sud. Ilfov, unde se cîntesc și se prăznuiesc hramul adormirii prea sfintei stăpânei noastre de Dumneșcu născătoare și pururea fecioarei Mariei, ca să aibă milă de la Domnia mea, a lua pre tot anul sare din ocne, câte 100 bolovanî; așîderea să fie liude 15, străini fără pricină de dajdie, cari după cercetarea ce li se va face și după pecetluiturile ce li se vor da, să fie scutiți și nedajnici de orî-ce orîndueli și podveși vor eși pe țără; să aibă două preoți, un grămătic, scutiți de orî-ce; cu această milă să potă ținea această biserică și școlă de învățatură săracilor copii, fără de plată, pentru că această milă au avut-o atât de la frații Domni de mai înainte, cât și de la Măria sa părintele Domniei mele, prin cartea ce o vedum, cu lét 1792. Drept aceea învrednicindu-ne Domnul Dumneșcu cu Domnia acestei pravoslavnice țeri, ne-am milostivit Domnia mea și am întărit această milă, ca să se păzească neștrămutat; pentru care rugăm și pre frații Domni din urma noastră, să bine-voiască a întări acest privilegiu, cu rîvna aceea ce am avut și noi spre întărirea privilegiurilor altor frați Domni, ce au făcut la asemenea sfinte locașuri, și ca ale Domniilor sale să fie în urmă păzite. *ii saam receh gospod.*—1803, Iunie 8»¹.

i) In satul *Furduesci* din Ilfov, la 1803, existând școlă de învățatura copiilor, Domnitorul Ipsilant îi reinnoesce milele și scutiurile, mai întîiu în 17 Iunie 1803 și apoi prin hrisovul din Septembrie 7, acelaș an; din șese liude cât avea biserica și școlă acesta îi dăruiesc 12².

de conace, atât de către alți veri-cine, cât și de către ispravnicii județului, ca să și potă avea schitul folosul său de la dînsul, spre a se ajuta și școlă, ce a întocmit de învățatura copiilor fără de plată, cum și săracii ce sunt orînduiți să se ajutoreze la sărăcia și neputința lor. *ii saam receh gospod.*—1803 Iulie 15.

Cod. XLVII, fila 196.

1. Cod. XLVII, fila 238.

2. *Zem. Vlahiscoie*

Fiind-că sfînta biserică de la satul *Furduesci* ot sud Ilfov și unde este și școlă de învățatura copiilor, aflându-se foarte săracă și dărăpanată, are milă de la frații Domni de mai înainte a ținea 6 lude omeni străini, fără de pricină de dajdie, cum și drepte bucatele sale scutite, pr. stupi i rîmători de dijmărit și vinul de vinăriciu, precum ne pliroforisim din cărțile Domniilor sale, ce

j) Școlă de la mănăstirea Motrului, din Mehedinți, amintită la 1793, continuă la 1803. Domnitorul dă în 12 August, innoirea anterioarelor hrisóve pentru scutirile și milele acordate.

k) În favórea bisericeii și școléii publice din satul Agiescî¹, dar

le vedum. Decî, după pliroforia ce am luat și Domnia mea de scăpătăciunea și starea acesteii sfinte bisericeii, ne milostivim și preste liude 6, ce a avut până acum, i mai hărăzim încă 6, ómeni fără de pricină de dajdie, străinî, ca să aibă de acum înainte acéstă biserică liude 12; de care și poruncim Domnia vóstră Ispravnicilor ai județului, supérare ómenilor acestora să nu faceți, ca să'î pótă avea biserica de ajutor. — 1803, Septembrie 5.

1. Hrisovul Măriei sale Be-zade Gregorie Suțul, însă la popórele de la sud Olt, cele ce se cuprind la hrisovul Mărcuței, care să iae câte trei bani, iară nu câte cincî.

Nu sunt alte semne mai arătătoare cu care se îndatoresc cei ce oblăduesc pre pământ și aú stăpâniri de țeri și de noróde, care se numesce închipuirii sufletescii ale lui Dumneđeú, spre a urma adică închipuirii ceresceii stăpâniri de unde li s'aú dat stăpânirea pre pământ, decât facerea de bine, și hărăzirea din darurile acelea ce s'aú învrednicit de la cel de sus a împărțăși și a hărăzi la locuile cuviincióse după mészura mare și mică, după trebuință și după cuvênt ce are fieș-care în parte și de obște; decî învrednicindu-ne și pre noi Domnul Dumneđeú a oblădui Țera Rumănescă, în care avênd luminatul Beizadea Gregorie Suțul moșii, vii, mori, și alte nămestii cu trebuință de ómeni pentru slujbă și poslușanie, după cum aú și alte case domnesci, boeresci și mănăstiresci, și lângă acésta, avênd și alte haruri domnesci, am bine-voit Domnia mea, după rugăciunea luminăției sale, de i le-am înnoit și le-am întărit tóte acele câte prin hrisóvele și cărțile Domniei sale frațele Mihai Vodă Suțu, părintele luminăției sale, ce le-am găsit în condicile Divanului și ale Visteriei, le-aú avut hărăzite, ca să le aibă și de la Domnia mea, ad: una sută două-đeci liude scutiți în catastivul Visteriei Domniei mele, căroră să li se dee pecetluituri pre numele și chipul lor, trei-đeci liude osebiți pogonași pentru lucrul viilor de la Sărata sud. Buzéú, iarăși din pământeni, cu pecetluituri la mánile lor, ca să fie și unii și alții nedajnici întru tóte, una sută cincî-đeci liude aduși din străinătate căroră să li se urmeze orînduiala în tocmai după hrisóvele fratelui Mihai-Vodă Suțul, spre a da adică numai câte taleri đece la Visterie pe an, cei mai cu putere, în doué soróce și cei mai scăpătați numai câte taleri opt, iar de altele să fie între tóte nedajnici și nesuperați; trei mii de oi să aibă rădicătură în catastivul Visteriei Domniei mele, și a lua de la doué bălcuiri într'un an și de la tîrg pe tótă săptămána ce s'aú rînduit a se face la moșia luminăției sale, Agiescî, din sud Ilfov, să iae o ș-ó'ă și biserica luminăției sale de la Agiescî, care școlă și biserică să aibă a lua pre tot anul și mila vinăriciului, ce este orînduită ad: dela slam Râmnic, Poporul Putreda din deal și din vale, Herăscî, Zaplăjai, Răducescî, Belciugata și Măcsineni, din acestea popoare să iae tot vinăriciul, de vadră câte cincî bani și părpărul, după obiceiú, de la câte dintr'aceste popóre nu vor fi a lui vel

mai ales in favórea proprietariului moşiei, Bezade Gregore Suţu,

Spătar, şi de la sud Saac poporul Arva, Ursóia, valea Humei, valea Orbi, Tocilele, valea Dăbrotenii, valea Cepturei, faţa Cepturei peste apă, valea Meghiri, valea Ţiganului, valea Mónăstirei şi valea lui Stan, de la aceste popóre sã iae vinãriciũ pe bani trei de vadrã fãrã pãrpãr; de la sud Dãmboviţa poporul Cãrcinovele, Bucşa, gura Ocniţei, Gãrgotenii, Razvad de jos, Sãrãfóia, Doicesci, Lãculeţele, Via bẽtrãnã, de la aceste popóre sã iae vinãriciũ po bani doui de vadrã, şi de la sud Olt poporul Rogózele, Ostra, Nãnesa, Slãvitesci, Bãrsesci, Creţesci, Crãiţeni, Oltul de sus şi Vedea, de la aceste popóre sã iae vinãriciul po bani cinci de vadrã şi pãrpãrul dupẽ obiceiũ. Un Isprãvnicel scutit el şi dreptẽ bucatele lui, de vinãriciũ, de dijmãrit, doui preoţi şi un diacon şi doui grãmãtici şi un dascãl sã fie la biserica şi şcõla de la Agiesci scutiţi; una sutã cinci-deci bolovanii sare de la Ocnã sã iae biserica şi şcõla de la Agiesci pre tot anul; sã scutescã şi patru scaune de carne şi cinci cãrciune, aici in Bucuresci; aşişderea şi din venitul slujbii goştinãritului, sã iae şcõla şi biserica de la Agiesci taleri una mie cinci sute. Drept aceea, ca sã se pãzescã şi sã se urmeze casiĩ luminãtiei sale tóte aceste mai sus numite haruri şi mili domnesci, am dat acest domnescul nostru hrisov de întãrire cu insãşi domnescã nõstrã iscãliturã şi pecete, cu credinţa preã iubiţilor Domniei mele fii: Alexandru, Dumitraşco, Gheorghe, Nicolae şi Ioan Vvd. şi cu mãturiã Dumnelor cinstiţilor şi credincioşilor boerilor velişi ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brãncoveanu vel Ban, Constantin Ghica biv vel Ban, Epistatul Logofetiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Stefan Vãcãrescu vel Vornic, Gregorie Brãncoveanu vel Vornic de ţeara de jos, Barbul Stirbeiũ vel Vornic, Barbul Vãcãrescu vel Vornic, Scarlat Slãtineanu vel Vornic al obştirilor, Nicolae Racoviţa vel Logofet al obiceiurilor, Petrache Ridoride vel Vornic al politieĩ, Dumitraşco Racoviţa vel Clucer, Mihaĩ Racoviţa vel Pahar., Alexandru Filipescu vel Sluger, etc., şi s'au scris hrisovũl acesta la al treilea an dintru intãia Domnie a Domniei mele, aici in oraşul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la nascerea Domnului Dumneđeu şi mãntuitorul nostru Isus Hristos.— 1804, Septembrie 25, de Chiriţa Logofetul de Divan.

Noi Caimacamii Ţerei Romãnesci

Fiind-cã biserica şi şcõla de la Agiesci care este a casei Mãriei sale Bezadea Gregorie Suţul, prin hrisove domnesci are milã de vinãriciũ la sud Slaam Rõmnic de la toţi cei ce au vii şi plãtesc vinãriciũ dintr'aceste popóre adecã Putreda din Deal şi din Vale, Heresci Zãplaja, Rãducesci, Belciugata, Macsineni, insã câte bani cinci de vadrã şi pãrpãrul dupẽ obiceiũ, s'au dat acẽstã carte a Divanului. . . . ce s'au orinduit de Dumnului Epistatul Casii, carele sã âmble împreunã cu vinãricierii domnesci, sã scrie vinãriciul acestor popóre şi fãcend douẽ catastive asemenea unul cu altul, iscãlitate fiind şi de vinãricierii domnesci şi de orinduitul Casei, partea de bani a casiĩ sã iae orinduitul acesta pe deplin, fãrã de a pretendirisi vinãricierii domnesci a lua dintr'aceşti bani ai casiĩ, nici cu nume de deciuialã, nici cheltuialã pentru

Domnitorul dă la anul 1804, Septembrie 25, un hrisov de miluiri și scutiri.

Am arătat deja că adese ori crearea unei școli sătesci era, nu atât în interesul culturii naționale, cât spre a legitima acordarea de unele privilegii și folosințe creatorului școlii.

*

Biblioteca și colecțiunea de aparate de fizică organizate sub Alex. Ipsilante, nu mai sunt întrebuințate, ci Domnitorul abia le dă de urmă, adresând Vornicului obștirilor următorul pitac, din 25 Octombrie, 1804 :

Porunca pe anafora a Vornicului obștirilor

«Am văzut Domnia mea arătarea ce ne faci printr'acastă anafora, pentru care fiind-că între cele-l'alte ce arăți că au fost puse într'acea boltă, vedem arătate și lădi cu cărți de învățatură și cu ergalii filosofice și fiind-că înși-ne noi am fost făcut întrebare: unde sunt și ce s'au făcut atâtea cărți și instrumenturi ce ne erau știute că le are școla domnescă, adunate și cumpărate încă din vremea celei dintâi Domnii a Măriei Sale părintelui Domniei mele și nu ni s'a dat nici un răspuns. Pentru ce dar se ține închise la boltă și nu se dau la școlă, ca să le metahirisască dascălii întru trebuința învățaturii ucenicilor?» — 1804, Octombrie 25¹.

*

Musica începe a se cultiva prin casele mari boeresci. La 1804, Octombrie 2, aflăm deja în Bucuresci un dascăl de *clavir*. Relele purtări ale lui *Nemesis*, dascălul de clavir, beția lui, face că Domnitorul cere

ei, precum așa se cuprinde și în ponturile slujbei vinăriciului; de care scriem și Domniei tale Taxildarule și slujbașilor acestui județ, împotriva urmare să nu faceți. — 1802, Septembrie.

Cod. XLVIII, filă 141.

1. Cod. XXXVII, fila 147.

NB. Cărțile și instrumentele pare că au ars în acea boltă.

Comisarului frances, să 'i recunoscă dreptul de a expulsa din țără pre acest artist in clavir ¹.

Un document care probază, că Constantin Alex. Ipsilante aprecia pre ómenii de carte, póte ca să fie și confirmarea ce, in 1803 Iulie 18, a dat hrisovului de miluiră și scutiră, acordate in 1797, Noembrie 8, lui biv vel Clucer Stanciú, care a slujit in Divanul țerei «la *tréba Calemului*» încă din copilăria lui, in curs de 30 de ană de rind, điuva și nóptea, nelipsit la *tréba condeiului* in Divan ².

*

1. Din porunca către vel Cămăraș de la 2 Octombrie, 1804, se constată că era in Bucuresci acest dascál de clavir. Domnitorul ordonă să i se dee taleri 10, «apoi să faci arétare către cinstita agenție, că omul acesta este rău, cu patimă de beție și înșelător, luând bană, când de la unul, când de la altul; ci dar acest fel de netrebnic fiind, nu este primit de Domnia mea a se mai afla de acum înainte aici, in pământul țerei și cinstita agenție să 'l isgoniască de aicea negreșit.» — 1804, Octombrie 2.

NB. Acesta e numit in jalbă Nemesis didascálul den clavir.

Cod. XXXVII, fila 132 verso.

2. *Hrisovul Dumnélui Cluceriului Stanciu de la Măria sa Alexandru Ipsilant Voevod, care s'aú întărit și de către Măria sa Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.*

Fiind-că cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele, biv vel Paharnic Stanciu, din copilăria sa s'aú aflat slujind in Divanul Țerei la *tréba calemului* unde și in tótă cea-l'altă Domnie a nóstră, după răsmerița ántéiú a Rușilor avéndu-l Domnia mea orínduit, intru care cercat fiind, l-am găsit cu dréptă credință și cu vrednicie, slujind cu osírdie și cu bune urmări până in sfirșit; asemenea și in Domnia réposatului Domn Nicolae Voevod Caragea, i a Domniei Sale fratelui Domn Mihai Voevod Suțu, și a réposatului Domn Mavrogheni, cum și in răsmerița trecută, și iarăș ințr'a doua Domnie a fratelui Domn Mihai Voevod Suțu, cum și in Domnia Domniei sale fratelui Domn Alexandru Voevod Moruzi *selefului* nostru, la tóte aceste Domni și in tóte vremile de rind n'aú lipsit din trudă și ostenélă, indestulând pre Domnia lor frați Domni cu slujba și credința sa intru bune urmări, după cum și însăși sineturile Domniilor Sale care le-am vėđut Domnia mea 'l mărturisesc, după cum și de la sfinția lor părinții archierei, și de la Dumnealor cinstiți și credincioși boierii Domniei mele de obște ne-am pliroforisit. Așiderea și acum ințiu a doua Domnie a Valahiei, la care Dumneđeésca pronie ne-aú adus iarăși cu asemenea slujbă și tocmélă s'aú aflat, din care aú venit și la patimă de sacatlác. Decă, prin truda vieții sale și ostenele ce intru adevăr aú cheltuit in sumă de 30 de ană de rind đioa și nóptea ne lipsit la *tréba condeiului*, in Divan, păzind drépta credință cu fierbinte, supus, ferit de urmări in potrivă, lăsându-se pre sineș numai la mila și drépta judecata Domniei și a stăpânirei,

Invătătura se dă și privat, prin mai toate casele boeresci. Mulți guvernori francesi și elvețieni insinuiéză tot mai mult limba francesă în societatea română.

Cu introducerea tot mai mult a acestei limbă în societate, se introduce și în limba română numeroase cuvinte nouă, cu forme gre-

făr' de a supăra și a face cereri de musaadele, cădându-se dar după tot cuvîntul dreptății a avea o deosebită milă și ajutoriū al Domniei, atât pentru dreptatea și răsplătirea slujbelor sale, cât și pentru pilda de bună credință și osirdie a altor pămîntenî, a se orîndui asemenea în slujba Domnilor și a stăpânilor săi; am hotărît Domnia mea, ca să aibă casa lui acum în tot-d'a-una acest privilegiū de milă deosebit, adevă : 10 liude străini pre cari i-au avut și până acum, și alte liude 25 să aibă slugi din pămîntenî, din catastivul Visteriei. — Pentru care poruncim și Domniei sale cinstitul și credinciosul Boeriu lui Domniei mele vel Vistier, ca scădându-i acum din catastivul Visteriei, să i se dea de la Visteria Domniei mele țidulă după orînduială și pecetluiturî Domnesci; să scutască și oi 300 la vremea oieritului, și scaun de carne în Bucuresci, ca cu această milă Domnescă să se ajute și să se mîngăe casa lui, după petrecania sa la truda și ostenela ce a cheltuit în viața sa într'atâția ani 6; pentru care nu suntem la îndoială, că și frații Domni ce în urma noastră vor oblădui Țera acesta cu iubire de dreptate, socotind cuvîntul ce are al dreptelor slujbe și ostenelilor ce a cheltuit într'atâția ani de rînd și cu bune urmări, vor bine-voi a întări acest privelegiū, care după totă dreptatea se cuvine a-l avea el și casa lui în totă vremea.

Și am întărit Hrisovul acesta cu însăși Domnescă noastră iscălitură și pecete Ion Alexandru Ipsilant Voevod și cu credința prea iubitului Domniei mele fiū Constantin Voevod, mărturiū puind și pre Dumniilor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele : Pan Nicolae Basarab vel Logofet de țera de sus, Pan Dumitrașco Racoviță vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Spătar, Pan Manolache Crețulescu vel Vornic de țera de sus, Pan Scarlat Ghica vel Vistier, pan Radul Golescu vel Vornic al obștirilor, Pan Ștefan Văcărescul vel Logofet de țera de jos, Pan Isaac Ralet vel Logofet al obiceiurilor, Pan Ioan Roset vel Hatman, Pan Constantin Suțul vel Postelnic, Pan Teodorache Iuliano vel Cluceriū, Pan Iordachi Slătinean vel Paharnic, Pan Nicolae Golescu vel Stolnic, Pan Iancul Negre vel Comis și Ispravnic, Pan Nicolae Basarab vel Logofet de țera de sus; și s'au scris Hrisovul acesta la al doilea an dintru a doua Domnie a Domniei mele, aici în Bucuresci, la lét 1797 Noembrie 8, de Iacovache Logofet za taină.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Voevod i gospod Zem. Vlahisocie

Cădându-se după tot cuvîntul dreptăței a avea cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele, Stanciu biv vel Clucer milele ce se coprinde mai sus pentru cele de mulți ani drepte slujbele și ostenelile sale, — i-am întărit și Domnia noastră privilegiul acesta, de a i se urma în tocma și nestrămutat. — 1803, Iunie 12.

cesci ori streine. Aşa aflăm pentru prima dată utilizată vorba «*secestrarisî*¹⁾» şi aiurea vorba «*depositum*» ori «*debozîtum*²⁾».

Ca să 'şi facă lectorele o idee de situaţiunea ce ocupa în casele boeresci guvernorii francesi, citescă — ori cât este de lung — documentul ce dăm în notă, cu procesul dintre profesorele Bonnet şi biv vel Ban C. Ghica³⁾.

1. În pitacul din 13 Noembrie 1803, se întrebuiţeză vorba *secestrarisî* «alt avut al seŭ să 'l *secestrarisî*ŭ, puindu-l la mână de om sigur», după cerea marelui Vornic al obştirilor, Matei Fălcoianu.

Cod. XXXVII, fila 5 verso.

2. La documentul din 4 Februarie 1804, aflăm întrebuiţată vorba : *debozîtum* = deposit.

Cod. XXXVII, fila 39 verso.

3. *Pitac la biv vel Glucer Dumitrache Fotache şi la Dumnélui biv vel Căminar Nestor.*

«Fiind-că dascălul *Boné franţuzul* face de la Dumnélui biv vel Ban Costache Ghica o cerere de bani prin condeie anume, de care ne dete şi o socotélă ce este iscălită de Dumnélui cinstitul Comisar al Franciei, poruncim Dumnévóstră, ca adunându-vă la un loc, să cercetaţi cererea numitului dascăl şi răspunsurile Dumnélui Banului şi de are cuvînt, are la tóte seaŭ la vremele dintr'ênsele? cu dreptate judecând, să ne arătaţi în scris prin anafora, cu Vêtaful de Divan. — 1804, Martie 19.

Cod. XXXVII, fila 69 verso.

Prea înălţate Dómne

Din luminată porunca Măriei tale prin Zăpciul Domnesc de Divan s'au înfăţişat la judecată Bone Pavilion, dascălul frances, cu jalba ce au dat înălţimeii tale asupra Dumnélui Banului Costache Ghica, dicend că au sosit într'acéstă Politie la 24 din luna lui Maiŭ ce au trecut (lét cel vechiŭ) şi avênd de gând să se aşede aici şi să dobândescă prin ostenéla sa mijlocul spre ajutor la starea sa cea slabă şi trecută în vrêsta bêtrâneţelor, şi mai vèrtos ajungênd la acea de pre urmă stare a scăpătăciuneii, Dumnélui cinstit General conte de Belval ministru şi secretar politicesc la trebile cele stréine, către care au avut jăluitoru şi o scrisóre de *recomandaţiune*, n'au zăbovit a arêta tótă rîvna spre ajutor, la 24 s'au hotărit ca jăluitorul să intre la casa Dumnélui cinstitului boer Constantin Ghica, unde să se însărcineze cu învêţătura filor Domniei sale, pentru care s'au pus la rînduială şi aşedămînt adecă simfonie: Dumnélui conte Belval cunoscênd starea cea stenahorisită a jăluitoriului, s'au silit spre grabnica sevărşire a făgăduielei mai sus numitului boer, care el n'au cerut alta, afară decăt vremea cea cuvinciosă să i se dea ca să pue să gătescă casa cea orînduită, pentru dascălul filor Domniei sale, arêtând însuşi Dumnélui către numitul, cu cuvinte mângăiose,

Este probabil că nu toate pretențiunile lui Bonnet erau întemeiate,

rivnă de a dobândi cât mai curând, dar cu toate aceste făgădueli mai sus numitul dascăl așezat 35 de zile la sinior Mihel Raimonde, unde cheltuiala sa s'așezat până la tal. 120; și la 29 ale lunii lui Iunie numitul dascăl s'așezat de s'așezat la casa Dumnelui mai sus numitului boer, carele iar fi arătat mai înainte că ori ce va avea trebuință să spue și să cêră la însuși Dumnelui boer. Pavilion încă dintru început avea să facă multe cereri pentru că unde îi făgăduise să-i dea o casă așternută cum se cade, și cu cele trebuincioase, el n'așezat găsit într'acea casă ce s'așezat dat alt-cevaș, fără numai un mindir lung umplut cu paie, acoperit cu un macatlăc vechiș ponosit; mai în urmă iaș adus și un dulap găurit în toate părțile, cum și ușa cea care era fără cheie. Pavilion așezat cerut aceste lucruri de la numitul boer, cum și perdele la ferestre, și i-așezat dat făgăduiala că se vor face, dară așezat trecut două luni fără a lua sevîrsire acêșă făgăduială, odaia jăluitoriului rămânea deschisă când lipsea el, și slugile putea să intre și să alôgă să iaș ori ce le-ar fi fost de trebuință. Pavilion s'așezat silit, de nevoie, a pune să facă cele trebuincioase, care le-așezat și cerut, dar în zadar așezat nădăjduit că numitul boer va face chibzuire, că jăluitoriul s'așezat purtat la acêșta după cuviință, și că nu va zăbovi așezat plăti cheltuiala carele îi era cunoscută și șciută, pentru că s'așezat tîrguit toate cele trebuincioase, față fiind și coconii Dumnelui, dar Dumnelui boeriu așezat socotit mai bine să facă tăcere. Pavilion voesce a fi cunoscut că Dumnelui conte de Belval l'așezat încredințat de mai înainte că-i va fi cu înlesnire a dobândi și trei sute de lei pre lună, avînd înlesnire și mijlocul numitul jăluitor a primi ucenicî streinî precum și Abe Fonte așezat înaintea lui Pavilion în casa numitului boer, așezat fost avut acest folos, dar la acestea, așezat gândit că se cuvine a se urma împotriva acum la acest dascăl, pentru că s'așezat împotrivit, ne primind pre fii Dumnelui Filipescului să vie la numitul dascăl, cum și o pricină de mahnire ce s'așezat întîmplat între numitul boer și madama sora Domniei sale, așezat păgubit pre numitul dascăl de alți doi ucenicî.

Asemenea neîmplinirea făgăduinței numitului boer, ce așezat fost făgăduit jăluitorului, să 'i mai dea încă o odaie în beciurile casei, unde să fie volnic a primi pe verî-cine a fi socotit cu cale, așezat pricinuit lui Pavilion pagubă ca de două sute de lei pre lună, arêștînd însă numitul boer cu acest fel de mijoc păgubitor la interesele numitului dascăl, 'i-așezat pricinuit atăta turburare și mahnire inimii sale, în cât vedîndu-se depărtat și înșelat la nădejdea sa cea dulce, așezat și cășut o dată la o mare melanhonie și tot întru cea vreme numitul Pavilion Dascălul n'așezat vroit să primescă alte mijloce și făgădueli mai cu folos ce i se arêșta atunci din partea altui boer ce poștea să-l aibă; zilele de post erau pentru numitul dascăl zile de nemăncare; mîncînd deosebit în odaia sa, i se da la masă bucate fără nici un gust; acêșta rea mîncare cum și întristarea 'i-așezat supêrat sănătatea, în cât așezat și cășut la stare de slăbiciune înfricoșată, temîndu-se și de viață și cu ajutorul unui doctor ce l'așezat căutat cu epimelie, de abia i s'așezat oprit vîrsătura ce i se pricinuisse; scăpînd dintr'acea primejdie a vieții, numitul dascăl, așezat cerut de la numitul boer ca să i se dea o ciorbă de carne, vrednică a pune puterea sa ce o perduse la loc, pentru care așezat și arêștat mijlocele cum să facă cea mîncare, numitul Pavilion își

dar, nu mai puțin, situațiunea ce se făcea, in genere, guvernorilor,

aduce aminte cu bucurie, că atât Dumnelui numitul boer, cât și coconița ficia Dumnelui, aflând în ce chip se face această mâncare, au bine-voit să porțe de grijă însuși Dumnelui, spre a se face, dar după puține zile au rînduit la această meserie o slujnică țigancă, care s'au purtat foarte rău la sevîrșirea acestei trebii, din lenevirea purtătorului de grijă al casei numitului boer, ce nu 'i dă la vreme cele trebuincioase ale mîncărei, s'au silit numitul dascăl a însărcina pe sluga sa cu această trebă, dar dintr'acel ceas, omenii casei numitului boer au început a zătigni pe sluga sa la această meserie; numitul Pavilion nu voesce a face de isnovă arătare, în pricina gălcevei cea necinstită, care s'au urmat în casa numitului boer, la 18 ale lunei trecute, când numitul boer ajunsese la o turburare nemărginită, în cât această întemplantare au turburat pe jăluitor, bolnav fiind, întorcându-l iarăși bóla de la care se mai întremase; jăluitorul dintr'acel ceas au pus cuget de a oși din casa numitului boer, unde simțirea și răbdarea sa au pățimit multe cercări, dar neputend să găsescă vre-o casă aprópe de doctorul ce 'l căuta, de nevoie au mai zăbovit; această fără de voie zăbavă au fost pricină de a mai pătimi jăluitorul în casa numitului boer cu altă urmare mai rea, care au întrecut pe cele-l'alte: sluga lui Pavilion ședea într'o odaie aprópe de odaia jăluitorului, care acésta inlesnea slujba, dar s'au scos dintr'acea odaie; au cerut voie ca să intre într'acea odaie să facă focul în sobă și 'i-au răspuns că nu are ce căuta în odaie, dîcîndu-se că numitul boer ar fi poruncit strașnic să nu mai dee lemne pentru dascăl și fiind-că numitul boer are sciință apurarea cu tótă economia Domniei sale, este sciut și întru adevăr, că omenii Domniei sale au dat răspuns după porunca ce avea de la numitul boer. După aceste mai sus arătări se cunósce că jăluitorul are cele mai mari dreptăți a se jălui pentru numitul boer: jăluitorul nu era să ședă mai mult decât cincî, șese zile la casa lui Senior Mihel Raimonde și au ședut trei-deci și cincî de zile, făcend cheltuială până la două sute de lei; jăluitorul la casa veri-căruî om cu catastasis putea să găsescă o casă cu celea trebuincioase și cu așternutul după cum se cuvine, dar în odaia ce i s'au dat la casa numitului boer, n'au găsit decât un mindir cu paie, i un dulap prost fără încuietóre, precum și așa s'au dat fără de chee și unul seau două scaune, care la vremea prăndului venca de le lua; numitul boer făgăduise jăluitorului să mai dee o odaie jos în beciurile casei, unde dascălul coconilor Domniei sale să fie volnic a primi pe ori-cine ar fi găsit cu cale, dar nu numai această simfonie nu s'au împlinit, dar încă numitul boer s'au împotrivit, neîngăduind să vie la casa Domniei sale pe fii Dumnelui Filipescuî, cu tóte că sunt nepoți ai Dumnelui și neîmplinindu-i-se jăluitorului această făgăduială ce i s'au dat, i s'au pricinuit o pagubă aprópe de taleri 200 pe lună; jăluitorul nu póte merge să ședă în vre-o carvasara, unde póte fi împrejurat de tótă felurimea de omeni; dar cea de pro umă urmare a numitului boer l'au silit foarte tare, în cât bolnav fiind, ședea într'o odaie foarte strîmtă, întunecată și frigurósă, întru care au și dobândit podagrie, adecă bóla de picioré; la pagubele și la cheltuelele ce au făcut jăluitorul, face trebuință de a mai adăoga și cheltuiala ce va face până când 'și va dobândi sănătatea bine, care acésta nu o póte nădăjdui mai curénd, fără numai când se va îndrepta vremea, adecă la primăvóră; este

in casele boeresci, nu tot-d'a-una era de invidiat. Deprinși a trata cu

cunoscut că pentru mâhnirea ce au avut jăluitarul la casa numitului boer, cum și pentru mâncarea cea rea și nepurtarea de grijă și necuviincioșele urmări ce au pățit, au ajuns la o patimă de bătă, care l'au adus până aproape de morțe; cu toate acestea, jăluitarul cere de la numitul boer taleri 6000, pentru plățirea pagubelor ce au cercat, care acesta nu este în destul a răsplăti paguba neprețuită a sănătății sale; arătăm și cererile lui Bonnet Pavilion și răspunsurile Dumnelui Stolnicului Dumitrache, vechilul Dumnelui Banului:

Cererile lui Bone Pavilion.

Taleri Ban

100,— cere jăluitarul de la numitul boer cheltuiala sa cât au ședut la casa lui Sinior Mihel Raimonde pre 35 de zile, unde nu era să șodă mai mult de cât 5, 6 zile.

83,— mai cere simbric pre o lună ce au perdut.

60,— mai cere jăluitarul prețul lucrurilor ce au fost trebuincioșe, în odaia ce șodea în casa numitului boer, de la care în două luni le-au tot cerut și nimic n'au fost folosit.

Răspunsurile vechilului Dumnelui Banului.

Răspunse vechilul: din dioa ce s'au făcut și vorba și aședemint ca să vie numitul dascăl să ședă la casa numitului boer pentru învățatura coconilor Domniei sale și până s'au gătit odaia ce era să i se dee, n'au trecut mai mult decât patru-cinci zile și îndată i s'au dat de scire, ca să se mute, dar însuși jăluitarul au prelungit vremea, arătând că nu se găsesc car ca să 'și mute calabalăcul și alte multe pricinuri și numitul boer nu număra vremea de când s'au făcut vorba acestui aședemint, ci din dioa care s'au mutat jăluitarul în casa Domniei sale, pentru că nu s'au făcut aședemint pentru acesta, nici prin grai, nici în scris.

Și pentru acesta au răspuns vechilul și la această cerere, precum și mai sus, fiind-că din dioa ce s'au mutat jăluitarul la această casă boerescă și până în dioa în care au eșit, s'au socotit simbria sa și i s'au dat pre 6 luni taleri 500 din taleri 1000, simbria pre un an, precum au fost aședemint prin grai.

Au răspuns vechilul: cu toate că această odaie ce i s'au dat să ședă, avea toate cele trebuincioșe lucruri și așternuturi, dar și de 'și va fi făcut jăluitarul cevași la trebuință, urma că la eșirea sa, să le lase acolo, ca un lucru al casei și așa ar fi avut oșesicare cuvint să cêră prețul acelu

dispreț slugile lor, uniî boierii nu se puteau deprinde a considera pre învățatorii propriilor lor copii, alt-fel decât ca pre nisce servitori, fie și de o tréptă mai ridicată, bună óră în rëndul vătăjilor de curte, óri

1200,— mai cere paguba ce i s'au pricinuit din împotrivirea ce au arëtat numitul boer, neingăduind ca să vie la casa Dumnelui ucenicii, ca să învețe la numitul dascăl.

30,— mai cere pentru hrana sa, i a slugei sale, pre care l'ar fi însărcinat să aibă purtare de griją pentru ale mănăreii, însă de la 4 ale lunei Decembre până la 31 de zile tot ale acestei luni, când au și eșit jăluitarul de la numitul boer.

400,— mai cere pentru cheltuiala sa, i a slugei sale, i simbrie și plata conacului unde va ședea până se va îndrepta de bóla care au pătimit.

1000,— mai cere jăluitarul pentru vremea ce au perdut, aprópe de patru luni.

lucru, dar jăluitarul când au eșit din casă și-au luat acele lucruri ce dice că le-au făcut el.

Și la acésta răspunse vechilul : măcar că simfonie nicii în scris, nicii prin graiū nu s'au făcut, ca să facă jăluitarul casa numitului boer școlă de obște, dar Dumnelui Banul milostivindu-se pentru starea scăpătaciunei jăluitarului și vrënd a mai folosi óre-și ce, au dat voie să primescă doui, treii ucenicii strëinii, cari s'ar fi covenit a intra în casa Domniei sale, precum au și avut ucenicii numitul dascăl pre doui fii ai Hatmanului Cozoni, care nicii pre aceștia n'a putut să 'i învețe, din pricină că s'au bolnăvit și l'au lăsat aceștii ucenicii.

Răspunse vechilul : de vreme ce au avut de la casa numitului boer tóte cele trebuincioșe cum și ale mănăreii, pentru ce să cheltuiască de la șineși, dar de au și cheltuit pentru gustul său, cu ce cuvint cere de la numitul boer acésta cheltuială, nefiind nicii în scris, nicii prin graiū ?

Au răspuns vechilul și pentru acésta, că din dioa care au eșit numitul dascăl din casa numitului boer, nu mai are nicii un cuvint a mai pretenderisi cevaș, nicii numitul boer póte fi îndatorat a mai purta cheltuiala, pentru că nicii o simfonie de acestea nu s'au făcut, nicii în scris, nicii prin graiū.

Iarăși au răspuns vechilul, că de vreme ce jăluitarul arată acésta vreme perdută, negreșit este perdută pentru dēnsul, iar nu pentru altul, căci nu este nicii o simfonie făcută, sau în scris, sau prin graiū, ca să 'i plătescă numitul boer vremea cea perdută.

a grămăticilor. Suferințele lui Bonnet n'au fost legitimate, negreșit, de

100,— mai cere jăluitarul pentru paguba ce 'i-s'au întemplat din pricina unui dulap, care fiind găurit, 'i-au ros șorecii pânzeturile, precum le-au și vădut coconii numitului boer când le-au dat la spălătore, că acele pânzeturi nu mai erau de purtat.

2973,—

Maî arată jăluitarul că nu pôte sci cheltuiala ce va face cu întorcerea sa la Țarigrad, când nu va putea găsi, precum este vădut, să intre dascăl la altă casă boerescă; deci asemenea ȳice că nu este trebuință să se facă mulțămită și să implinescă făgăduiele ce au făcut doctorului la bóla sa, care l'au căutat, căruia nu i s'au dat nimic de către numitul boer și nici voiesce a plăti doctoriile ce s'au luat la căutatul bólei jăluitarului.

Cât și pentru de acestea au răspuns vechilul, că într'adevăr numitul boer n'a dat poruncă șorecilor să facă această pagubă jăluitarului, carele era îndatorat a 'și purta de grijă dascălul lucrurilor sale și a face mijloce spre a fi apêrat de stricăciunea ce putea să 'i facă șorecii în odaia sa, iar nu era dator numitul boer a avea purtarea acêsta de grijă.

Au răspuns și la acêsta vechilul: cât pentru cheltuiala întorcerei sale la Țarigrad, nici într'un chip nu se îndatoréză numitul boer a plăti, pentru că nu l'au adus Dumnelui cu cheltuiala Domniei sale din Țarigrad până aici, nici nu l'au poftit în vre-o scrisóre a Domniei sale, seau prin mijlocul altui cuivași, nici scia că este în lume numitul Bone Pavilion dascăl, până când au venit în Bucuresci, care și atunci, prin arêtarea Dumnelui cinstitul General Conte de Belval, l'au cunoscut și prin îndemnarea Domniei sale au voit să 'l primescă în casă drept dascăl, cu simfonia ce prin graiul au făcut-o cu numitul General, și după acel aședemint tôte le-au dat jăluitarului deplin, iar pentru ca să 'i pörte cheltuiala întorcerei sale la Țarigrad, când va eși de la casa numitului boer, seau în cât va șede fără de trébă până va găsi alt loc să intre dascăl, nu s'au făcut nici un aședemint, nici prin graiul, nici în scris, nici vorbă au fost măcar; cum și pentru plata doctorului ce l'au căutat la bóla, i pentru doctoriile ce le-au luat, cu tôte că numitul boer tot-d'a-una caută pre toți ómenii casei Domniei sale, cu doctori și cu doctorii când se bolnăvesc, cu plata Domniei sale, precum s'au urmat și cu jăluitarul când s'au bolnăvit în-

către judecători, dar nu mai puțin o mare parte din acestea au trebuit să fi fost reale!

têi, l'au căutat cu doctorul casei, cu doctoriile cele trebuincioase, care jăluitorul, în loc să le iae, le vărsa într'ascuns, apoi lăsând pre acel doctor, au luat pre altul carele au vroit și cu tôte că pentru datoria iubirei de ómeni se cuvine a urma numitul boer într'acestași chip, dar pentru nemulțămîta care s'au arêtat numitul jăluitor, nici Dumnélui nu se îndatoroză la acêta să plătescă, măcar un ban.

Maî arêtam și alte rêsponsuri ale vechilului la atingerea cinstei Dumnélui Banului, ce au făcut Bone Pavilion.

Disele lui Bone Pavilion.

a) Dice jăluitorul, că în odaia ce i s'au dat să ședă, n'au fost alt-cevași de cât un așternut cu paie, acoperit cu un macat vechi, i un dulap prost și douë scaune.

b) Arată că 'i-ar fi spus Dumnélui cinstit General Conte de Belval, că ar fi putut să se folosescă cu trei sute de lei de la alți ucenici străini, primindu-i să 'i învețe în casa numitului și că l'au oprit de a primi drept ucenici pre copiii Dumnélui Vistierului Filipescu, neîmplinind nici făgăduiala ce 'i-au fost făcut, ca să 'i dee odaie să pôtă stringe ucenici, din care pricină s'au păgubit numitul dascăl aprópe de douë sute lei pre lună și că acest fel de urmare a numitului boer, cu totul împotrivă la interesul jăluitorului și la nădejdea ce avea, 'i-au pricinuit mare mahnire, în cât au cădut la melancolie, în cât într'acca vreme era cerut la altă casă

Rêsponsurile vechilului.

Rêsponde vechilul, că odaie pentru un dascăl nu se cuvine a fi împodobită cu așternuturi scumpe, iar cele trebuincioase 'i-s'au dat numitul dascăl, însă trei saltele de lână, o pernă cu puf, masă scaune, i cele trebuincioase, precum sunt sciute de toți cari intrau în odaea acea.

Au rêspons vechilul, că Dumnélui cinstit General Conte de Belval, nu 'i-au dat făgăduială jăluitorului ca să pôtă ținea școlă de obște într'acêta casă boerescă, precum nici se cuvine, ci 'i-au dis numai numitul boer, cunoscând starea scăpătăciunei sale și milostivindu-se, că va bine-voi a'l îngădui să aibă doui, trei ucenici străini, ca să se mai folosescă óreși-ce, precum 'i-s'au și dat voie de au luat și alți ucenici străini, după cum s'au dis mai sus, iar pre fii Dumnélui Vistierului Filipescu nu 'i-au îngăduit să 'i primescă în casa Domniei sale și la acêta nu este dator numitul boer a 'i da cuvînt pentru ce în locurile acelor să primescă alți ucenici?

E de observat că *boierul* nici aŭ «*catadicsit*» să stea în persónă

boeréscă, cu făgăduială de folos și câștig mai mult și n'aŭ primit a se duce.

iar pentru odaie nu este așa precum arată jăluitorul, ci întâiu i s'aŭ dat o odaie în beciunile casei și n'aŭ primit numitul dascăl, dicend că are umeđelă multă și nu póte ședeá, apoi 'i-aŭ dat altă odaie sus în case, iar nu că 'i-aŭ făgăduit precum dice să 'i dee și altă odaie jos în beciuri ca să strîngă alți ucenici străini să 'i învețe, căci nici o dată nu putea primi Dumnélui a se face casa Domniei sale școlă de obște și la acest rău și fără cuviință aŭ socotit jăluitorul și nu s'aŭ pricinuit máhnire din urmarea cea împotrivitóre la interesul sėu, cu care s'aŭ arėtat numitul boer, precum jăluitorul dice, ci acatastasia și nemulțămirea lui, pentru că socotindu-se că într'altă parte va avea mai mult câștig și folos decât la acéstă casă boeréscă, s'aŭ căit în sineși și cată pricină și mijlocul de a eși, de aceea se arată cu neplăcere și cu nemulțămire.

g) Arată jăluitorul că bucatele ce mânca nu erau plăcute și că în zile de post era cu totul nemâncat, nemulțămindu-se la bucatele ce i se da deosebit în odaia sa, nefind bune și aceea nemâncare, cum și máhnirea inimii sale 'i-aŭ pricinuit o vărsătură și o bóla din care aŭ ajuns la primejdie de mórte.

Aŭ răspuns vechilul, că este sciut de toți că numitul dascăl mânca la masa boieréscă, iar nu i se da deosebit alte bucate mai próste și este mirare cum să nu 'i placă masa acestu boer, în vreme ce este lăudată de toți cei ce aŭ mâncat și mănâncă adesea la casa Dumnélui, atât din pământeni cât și din străini, cum și în zilele de post se găteaŭ bucate de carne și i se da deosebit de mâncat, dar nu putea fi mai próste decât în zilele de dulce, pentru că toț un bucătar le gătea și nu din nemâncare s'aŭ pricinuit vărsătura și bóla, ci din multa mâncare și fără de socotélă; dar cu tóte acestea, de vreme ce nu era mulțămit la acea casă boeréscă, trebuia încă de atunci să fie arėtat, să fi eșit, iar nu cu acest fel de mijloc să se atingă de cinstea și ipolipsis unei case boeresci.

la judecată cu Bonnet, ci a fost reprezentat de către un vechil, om de casa lui.

d) Mai arată jăluitarul că după ce s'au mai întremat din bôlă, însuși numitul boer și fiica Domniei sale au bine-voit să pörte de grijă a i se face ciorba cu mare scumpătate, precum el învățase să o facă și că pentru puține dîle au lăsat această purtare de grijă unei slugi țigance, de la care nu se mulțamea.

e) Arată jăluitarul că într'una din dîle s'au întemplat în casa numitului boer o faptă necuviincioasă, pornindu-se cu mare necaz și turburare, din care pricină iarăși au întors pre jăluitarul bôla.

Răspunse și vechilul, că în destul au fost pentru un ipochimen unui dascâl ca jăluitarul, să aibă numai purtare de grijă însăși fiica numitului boer, a se face mîncare după plăcerea sa, iar nu să facă și tréba slujnicei, adecă să spele și să fiarbă carnea, precum jăluitarul au socotit că i se cuvine, care acesta aici nu se urméază nici la casele cele de o stare mai de jos această peripiisis ce 'i-s'au făcut jăluitarului, nu döră că s'au cădüt după ipochimenul sêu, ci numai pentru a omeniei datorie și străinătăței din pornirea iubirei de ómenii și evgheni, dară pentru această mare peripiisis au aréat împotrivă și jăluitarul fórte mare nemulțămire.

Și la acesta dá vechilul răspuns, că jăluitarul nu arată și pricina aceluî necaz și turburare a numitului boer, care într'acest chip s'au întemplat : adecă o slugă rea și fără omenie a jăluitarului pentru o bucată de carne au făcut atâta turburare și în tótă casa, în cât s'au și bătut în doué rînduri cu sufragiul boeresc, care și acesta este sudit chesaricesc, în cât puțin au lipsit să se întemple și omor, pentru care vędënd numitul boer nevoia, s'au silit de au însciințat în grabă pre cinstit Comisarul republicei franțuzesci de au trămis și l'au aridicat pre sluga jăluitarului, puindu-l la poprélă și așa s'au potolit gâlcóva, iar către numitul dascâl n'au aréat nici un fel de mahnire; cum dară este dar cu puțință la un stăpân al casei să pótă suferi acest fel de fapte necuviincioase în casă-și, fără a nu se necăji asupra slugilor? și jăluitarul fără socotélă au făcut această arétare, jăluindu-se fără nici un cuvînt de numitul boer.

Hotărîrea Domnitorului asupra anaforalei ce i s'a presintat asu-

6) Mai arată jăluitarul, că sluga sa n'a avut odaie lângă odaia dascălului ca să 'i fie cu înlesnire a 'i face toate trebile, din care odaie dice că s'a isgonit numita slugă de către ómenii casei și că cerënd într'una din díle lemne de foc să încăldescă odaia stăpânului său, nu i s'ar fi dat, dicënd ómenii casei că este porunca boerului să nu 'i dee lemne de foc și fiind-că Dumnéluí apururea îngrijesce pentru economia casei Domniei sale, este adevărat că ómenii casei au dat răspuns întocmai după porunca ce avea.

7) In cea de pre urmă, mai adaogă jăluitarul, lângă alte pagube și cheltueli ce i s'aú întemplat, cerënd a i se da și cheltuiala ce o va face până când se va însănătoși bine, pretenđerisind de la numitul boer și taleri 6000, pentru plata tuturor pagubelor și cheltueleur sale.

Iarășí au răspuns vechilul, că cât pentru acésta, că s'aú isgonit sluga jăluitarului din odaia ce ședea, nu este în scirea numitului boer, nici póte fi adevărat acéstă umare, cum și pentru lemnele de foc n'are de scire că au cerut jăluitarul și nu i s'aú dat, nici acest fel de poruncă n'aú dat la pui tătorul de grijă al casei Domniei sale, nici nu urmază a nu i se fi dat lemne de foc numitului dascăl, în vreme când la acea casă și țiganilor li-se dá lemne de foc și mai vertos când jăluitarul au vedut pre la acea casă alte căutări și peripiisii mai mare, dându-se toate cele trebuincioșe cu îmbelșugare, pentru căci de abea 'i era în destul o litră de zahar pe totă díoa la cafea și alte póme ce le fierbea și le mânca cu zachăi, apoi ce economie încape a se face la lemne de foc, precum fără cuvint arată jăluitarul, ci numai ca să se atingă cu categorie de acea casă boerescă.

Au răspuns vechilul, cu toate că la fieș-care pont i s'aú dat răspuns în destul cu câte mai sus s'aú díș, dar în cea de pre urmă, la toate cererile și arétările sale i se dá cel de pre urmă răspuns, că n'are nici un cuvint la nici unele, nefiind un fel de aședemint, nici în scris, nici prin graiú la câte arată și cere și că simfonia care au avut-o numitul boer prin graiú cu jăluitarul au ímplinit-o, adecă, dându-i taleri 500 pre 6 luni cât au ședut în casa Domniei sale din taleri 1000 simbria pre un an de díle, precum au fost simfonia, iar mai mult nu se cunósce a fi îndatorat a mai da nici un ban pentru nimic.

Deci píra lui Pavilion și răspunsurile Dumnéluí Banului nu atěrnă toate la pravili și la judecată, ci o parte dintr'acestea atěrnă la pravili ce sunt în parte ithicale și parte dintr'acestea atěrnă la ithicale de obște, iar sfârșitul pravilei este, ca să aperc pre cel nevinovat și să osindescă pre cel vinovat, iar

pra reclamațiunilor lui Bonnet Pavilion, influențată de sigur de stă-

sfârșitul de ithicale de obște laudă seaū hulă; la acéstă dar prigonire cât se cuvine la pravilă și la judecată, nefiind simfonie în scris, deslușim cea nescrisă simfonie Dumnélor de credință unul la altul este în patru: întâi pentru simbria lui Pavilion, al douilea pentru locaș, al treilea pentru mâncarea lui, al patrulea de învățătura dascălului de copii, iar cât se cuvine la ithicale de obște din partea dascălului, este de a se mulțami seaū nu pentru locaș, i la căldura lui și la așternutul lui, de a se mulțami seaū nu pentru mâncarea lui și să cheltuiască mult seaū puțin din punga lui, de a se mulțami seaū nu cum s'aū purtat Dumnéluī Banul spre dēnsul, iar din partea Dumnéluī Banuluī este: de a se mulțami seaū nu pentru învățătura dascălului la copii, de a se mulțami seaū nu cum s'aū purtat în casa Dumnéluī Banuluī, de a aduce seaū nu doctor la bóla dascălului, fiind o fără de voie întâmplare la dascăl; decī întru cât se cuvine la pravilă și judecată dicem, că de vreme ce simfonia le-a fost de un an pre talerī 1000 și aū slujit numai șese luni, în care 'și-aū făcut slujba dascălul, luând și talerī 500, atâta aū avut să iae și 'i-aū luat și nu mai este dator Dumnéluī Banul nimic, nici simbrie, nici hrană, până a nu intra dascăl în casa Domniei sale Banuluī, nici după ce aū eșit și aū avut și sălaș și de mâncare dascălul într'acéstă diastimă, aū implinit Dumnéluī Banul din parte-și contractul nescris și cu credință unul la altul și nu are să cēră dascălul nimic de la Dumnéluī Banul, nici din simbria care era hotărîtă și pre cât aū slujit aū luat-o, nici pentru locaș și casă, fiind-că tóte i le-aū implinit Dumnéluī Banul pre cât aū șeđut în casa Domniei sale, nici pentru cheltuiala hranei și a locașului ce cerea până a nu intra, seaū după ce aū eșit din casa Dumnéluī Banuluī, nu are dreptate dascălul, în vreme ce până a nu intra nu 'i-aū slujit și după ce aū eșit din casa Dumnéluī 'și-aū părăsit slujba de la Dumnéluī Banul, aū luat sēvirșire și contractul lor; nici are să cēră dascălul cheltuiala întórcerei lui la Tarigrad, nedovedind vie-o chemare în scris a Dumnéluī Banuluī ca să vie musiū Pavilion de la Tarigrad, nici este cu dreptul să 'i plătēscă paguba ce 'i-aū făcut șóreciī, fiind-că șóreciī nu sunt din dobitócele acelea cari plătēsc stăpāniī lor paguba ce fac altora; decī găsim cu cale să aibă pace Dumnéluī Banul de către musiū Pavilion pentru contractul ce aū avut; iar cât pentru datoria dascălului în diastema ce aū șeđut în casa Dumnéluī Banuluī, pre cât aū fost sănētos învățând copiiī Dumnéluī, seaū pre cât aū fost bolnav, care sunt fără de voia dascălului 'și-aū făcut datoria lui și nu are Dumnéluī Banul a cere acea perdere de vreme; de aceea găsim cu cale: să aibă pace dascălul de către Dumnéluī Banul, iar câte se cuvine la *itica* în deobște, dicem că la aceea ce nu s'aū mulțamit dascălul, de la locaș de căldură și așternut, seaū de hrana sa și că aū cheltuit mai mult la acestea din punga lui și că nu aū plătit Dumnéluī Banul simbria slugei dascălului și că nu 'i-aū dat a doua odaie să facă școlă de obște, asemenea și la cele ce s'aū fost necăjit, căci s'aū turburat Dumnéluī Banul ea un stăpān în casa Domniei sale, seaū la răbdarea ce aū făcut dascălul la câte nu 'i-aū plăcut, precum și la neplăcerea doctoruluī care 'i-aū rinduit Dumnéluī Banul și la doctorul care l'aū adus singur și cheltuiala ce aū făcut la bóla lui și este dator pentru acestea, iar împotrivă la neplăcerea ce arată Dumnéluī Banul la meșteșugul uī și cu chipul ce s'aū purtat dascălul în casa Dumnéluī Banuluī; așisderea

ruințele Comisarului Statului francez, acordă nefericitului dascăl, mai

și la ucenicii ce nu 'i-aū primit Dumnélui Banul, ca un stăpân, în casa Domniei sale; la tóte acestea se supune fieși-care din Dumnélor, la laudă seaū la hulă și nu la alt cevași și améndouī, de se vor socoti că li-se cade, a lăuda seaū a huli unul pre altul, dar nu aū a cere seaū să iae cevași unul de la altul pentru acésta nimic; iar cea desevirșită hotărîre rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1804, Aprilie 15.

Dumitrache Clucer, Nestor Căminar.

Io Constantin Ales. Ipsilant Vod.

Bone Pavilion ne rămând odihnit la acéstă anafora ce ne-aū făcut Dumnélor orinduiși boeri, s'aū infățîșat și înaintea Domniei mele prin vechil cinstit comisariu al Franției, față fiind și Dumnélui biv vel Banu Costache Ghica pîritu, unde făcënd și înșine osebită cercetare pentru fieș-care madó în parte, întâiū pentru condeiu de tal: 100 cheltuiala ce dice Pavilion că aū făcut, în cât aū șeđut la *Mihel Beceru*, fiind-că Dumnélui Banu dise, că peste cincī, 6 țile după simfonie îndată gătindu-i odae, i-aū și dat de scire, ca să se mute, iar Pavilionu cu feliurī de pricinuirī însuși aū prelungit vremea de nu s'aū mutat, și fiind că la acéstă n'are Pavilion nici o dovadă împotriva arătărei ce face Dumnélui Banu, dreptatea nu póte îndatora pre numitul Boeriu la plata acestuī condeiu, în vreme ce însuși Pavilionu s'aū prelungit mutarea sa; al doilea, pentru condeiu de talerī 83 ce cere Pavilion simbrie pe o lună, ce aū șeđut fără de trebă la Mihel, ca unul ce însuși aū pricinuit prelungirea mutării, nici la acésta nu se poate îndatora numitul Boeriu de aī plăti vremea, întru care nu numai n'aū slujit, ci nici în casa Dumnélui n'aū fost; al treilea, pentru condeiu de tal. 65. ce cere Pavilion pentru Hrisis al lucrurilor ce ar fi fost trăbuincioșe odăei în care aū șeđut și Dumnélui Banu în douē luni nu le-aū făcut, cu tóte că numitul Boeriu aū tăgăduit dicënd că tóte cele trebuincioșe le-aū făcut și le-aū gătīt la vreme, iar Pavilion orī-ce aū făcut din punga sa le-aū și luat când aū eșit, dară și însuși cinstitul comisariul Vechilul numitului dise, că acéstă cerere este cu totul fără cuvint, după care rămâne și de acésta apérat numitul Boeriu; al patrulea, pentru condeiu de talerī 1200 ce cere Pavilion pentru paguba ce i-saū pricinuit, nedându-i numitul Boeriu odae deosebită de a strînge și alți ucenici străini, rēspunse Dumnélui Banu, că măcar că acésta nu se cuprinde în contract, dară Dumnélui nu tăgădueșce că s'aū făgăduit, însă cu acel feliu de aședēmēt, că de vor fi ucenici ne vrăstnicii poate să-i primescă în casa Dumnélui, iar fiind în vrăstă nu póte aī primi. Cu tóte acestea aū avut voie de la Dumnélui de aū și strîns doi-trei Ucenici, dar nici pre aceia n'aū putut a'ī învêța din pricina bólei sale, cari peste puține țile l'aū și părășit. Decī fiind că Dumnélui Banu fără de a fi îndatorat prin scris aședămīntul la acésta, numai dintru a Domniei sale proerisis i-aū dat voie de aū și început a strînge ucenici străini și bóla sa i-aū stătut împotrivă de a nu dobândi acest folos, nu are nici un cuvint a cere acea pagubă de la numitul Boeriu; al cincelea pentru condeiu de talerī 30 cheltuiala sa și a unei slugi ce aū tocmīt ca să-i gătescă bucate, rēspunse Dumnélui Ban, că măcar ca atunci era postul

mult cu titlu de milă, 250 de taleri, respingându-î tóte cele-l-alte pretențiuni.

La finea secolului trecut, ba chiar în întréga a doua jumătate a aceluî secol, societatea moldavă nu mai primesce influenți culturale, de la Polonia, cum primise în trecut.

Asemenea influenți vin și în Moldova și în Muntenia de peste munții Carpați.

Enache Văcărescu și el a primit înriurare culturale românescă din Ardeal, dar sunt boierî carî din Brașov și Sibiú nu aduc în țeara lor decât maimuțeria luxului unguresc și mania de a se numi baronî, conți, etc. Ici, colea găsescî în corespondența boierilor trăind prin Brașov și Sibiú, amestecate vorbe, nu franceze, ci latine, iarăși prin

cel mare, dar Dumnéluî gătea deosebite bucate de dulce pentru el, care acésta nici el, nici sluga lui nu o poate tăgădui, dar de aú vrut el, pentru gustul lui să-și gătescă niscai-va bucate deosebite, nu este dator a plăti Dumnéluî; care acésta cerere cunoscându-se și de însuși comisariul că este fără de cuvânt, nu fu primită; al șeselea, pentru condeiul de tal: 400. ce ȳice Pavilion că ar fi cheltuit plătind simbria slugiî și chirie unde să șéǵă până când s'aú întrămat din bôlá, cum și pentru al șéptelea condeiú de tal: 1000 ce cere cu pricină de perdere de vreme, ce i s'ar fi pricinuit în diastimă de patru luni de când aú eșit din casa numitului Boeriu, la aceste ȳicem, că măcar că numitul Boeriu, nu l'aú gonit din casa Domniei sale, nici nu s'aú purtat răú către el, dar și chiar de ar fi fost una ca acésta, se cuvinea numitului Pavilion, ca unul ce prin voia și șcirea Domniei mele s'aú primit de numitul Boeriu a fi Dascál, de nu era mulțămít să ne fi făcut arétare prin jalbă, iar de vreme ce-aú tăcut, nici o judecată nu póte să îndatoreze pre Dumnéluî Banu a plăti acest foliu de cererî, fiind-că asemenea plată la nici o parte de loc a pământului, nici nu s'aú auđit, nici nu s'aú urmat vr-eodată să plătescă, adecă stăpánul slugiî simbria după ce va lipsi din slujba sa; al optulea, pentru cererea ce face Pavilion de a i-se plăti paguba ce i-aú pricinuit șóreciî, ȳicem că acésta este vrednică de ris; al noulea pentru cererea ce face Pavilion a i-să plăti cheltuiuala drumului spre a se duce înapoî la Țarigradu, la aceste ȳicem, că neavënd el nici o scrisoare a numitului Boeriu spre a dovedi că Dumnéluî l'aú chiămat de la Țarigrad, nici la acestea nu are cuvânt precum nici la condeiul de talerî 6000, ce mai cere pentru cele-l-alte cererî pentru paguba și cheltuiuala ce se va mai întêmpla, iarăși nu are nici un cuvânt fiind și acésta una din acele ne auđite și ne urmate până acum la nici o parte de loc; ci dar, după cercetarea ce și însine Domnia mea făcem fieș căreia cererî a lui Pavilion, le găsim nedrepte, iar pentru căci numitu Pavilion se află aici străin și în neputința de slăbiciune, am îndatorat pe Dumnéluî Banu ca să-î dea de la Dumnéluî un ajutor de taler 250, că care acésta să remie răfuiți și isbrăniți unul de către altul.—1804. Iulie 16.

imitațiunea vorbirei boerilor unguri, al căror șovinism cu referință la limba maghiară este de o dată mai recentă ¹.

1. Iată bunioră o epistolă adresată la 2 Maiu 1740, de boerul N. d. Roset ori cum 'și dice însuși, Conte N. de Roset, către:

Cinstit și al meu prea iubit Dumnélui fratelui Constantin Roset vel Vornic, Cu cădută cinste și sănătate, la Iași.

Cinstit și prea iubite

«După frățiasca (фрѣзѣзѣ) îmbrățișare cu întorcerea Dumneei cumnata Catrina spătărăsa, nu putui a lăsa a nu 'mă face frățiasca datorie cercetând dorita Domnitate sănătate spre a noastră plină bucurie. Noi încă ne aflăm sênătoși, trimit Domni tale prăjitorea de cafea aședată binișor în cutie. Hamurile încă vor veni negreșit. Pentru cai nemțesci, ajutând Dumneșeu, peste cincî, șese țile vom să mergem la Sibiū să ne închinăm Măriei sale serinatului prințip, că acolea fiind adunare mare, vom sili în tot chipul că dor ț'o'i găsi cai pe plăcere și de tihnă. După acésta fac șeire D. tale, că iată îmbulzindu-mă strimțorea vremei, de vreme ce cum se trăsese pe aici și ce scumpete este veî înțeleg și de la D.nei cumnata, am vëndut Dumnélui unchiului Iordache Cantacuzino Spătar moșia mea de la Ionașani, pe apa Jijiei, care scii Dumniata că'mi este mie danie iar din némul Dumnélui. Mi'aū dat pe dînsa galbeni unguresci o sută, care bani iam și luat deplin și tocmai după cum arată zapisul meu la mâna Domniei sale; însă fiind-că acea moșie (după cum imi spune Dumneei cumnata) aū fost făcută schimb — Dumneșeu să'l pomenescă — tătăiso (? sic!) cu altă moșie a Dumnélui și din pricina vremelor aū rēmas și până acum scrisorile aceei moșii la Dumniavóstră, acum să le cătați și să dați Dumnisale acele scrisori, de vreme ce acum Dumnélui are să stăpânescă moșia, că nici s'ar fi cădūt altul fiind iar de la némul Dumnélui:

Ce dar vē poftesc, fără de alt cuvînt seaū prelungire, să'î dați scrisorile ca să nu mă supēr, de vreme ce am vîndut'o cu toată voia mea și am luat toți banii. *Contesa* mea, cumnata dumitale, se închină Dumitale cu frățiască dragoste, rugându-vē de la D-deū cu tóte cele fericite; Dumitale cumnate i-ți rugăm fericită sênătate. Pe nepoțica Smărăgdița dulce sărutăm și iar rugăm Dumnia vóstră de frățescă neuitare și îmbrățoșindu-ve rēmân tot al Dumitale frate și slugă gata.

Conte de Roset.

P. S. (*sic*) dar după frățiasca îmbrățișare, cele ce în trecutele țile cu frățescă *confidenție* (*scrise așa cu litere latine*) am scris Dumitale asupra halului meu, iar țî le aduc aminte și te rog să mă socotesci frățesc și creștinesce, nădăjduind că nu mă veî socoti nici pre mine de tot înstreinat de cele părintesci, de mă cunoscî de frate și după cum și cu dreptate este, și strimțorarea halului meu trebuie a vē pricinui *fraternam compassionem* (*scrise așa cu litere latine*) ca să nu dați de pricină de a întărâta dreptatea celui de sus. Și iartă de supērare și mă rog de rēspuns fără de zăbavă. Scumpetea de aicea și ce fel mă lupt veî înțeleg mai pe larg de la Dumneei cumnata spătărăsa».

Acéstă scrisóre este datată din Brașov.

Archiva sfintul Spiridon, Iași, plicul moșiei Ionășeni, No. 144.

In 18 Martie 1804 Domnitorul dă carte de scutire unui vechiū legător de cărți al mitropoliei, cu numele Tudor.

Un început de «orfanotrofon» se făcuse în 1803, cu fonduri de donațiune particulară, din partea lui Manea Brutarul, ce aū fost seimen buluchășesc din brésla Spătăriei. Acest *orfanotrofon* a început a da «odihnă și hrană pruncilor sërmanī făr de părinți, întocmit fiind la biserica din mahalaoa Popii-Radului» ce este făcută cu cea mai multă cheltuială a lui. Domnitorul acordă, în 18 Mai 1803, diverse scutiri fondatorului orfanotrofiei¹.

CAP. XXX

Administrațiunea

Constantin Ipsilante s'aū arătat deja la Moldova demn urmaș al tatălui său Ales. Ipsilante. Numeroase sunt actele din Domnia lui de la munteni, în toate privințele și nu numai din sfera administrațiunei.

Am arătat mai îndărăt cum el și-a compus divanul domnesc din boeri pământeni încă de pe timpul Căimăcămiei sale. Nu vom reveni asupra acestui punct².

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante *Vvd. i gospod Zem. Vlahiscoie*

Dat-am Domnėsca nostră carte Manei Brutarului, ce aū fost seimen buluchășesc din breasla Dumnélui vel Spătar ot mahalaoa Popi-Dărvaș din București, ca să fie apėrat de slujba seimenei, i de rândul dăjdiilor i altor rândueli ale Visterii și de brésla brutarilor, care apėrare să o aibă atât el cât și copiii lui, să scutėsca și drepte bucatele lui de dijmărit i vinăriciū, să scutėsca și o pivniță i o brutărie ce le are în capul podului Mogoșoi, de fumărit, de căminărit de vamă și de toate dările ce vor fi pe alte cărciume i brutării; pentru că mai sus numitul din bun cugetul său aū voit și aū pohtit cerënd cu rugăciune de a se întocmi la biserica ot mahalaoa Popi-Radului ce este făcută cu cea mai multă cheltuială a sa, un orfanotrofon, unde s'aū și făcut începere de odihna și hrana pruncilor sërmanī făr de părinți; drept aceea ne-am milostivit și Domnia mea asupra bunului său cuget, și printr'acesta Domnėsca nostră carte întărim milele aceste, care și de la frații Domni de mai 'nainte le-aū avut, ca să i se păzėsca pururea nestrămutat; pentru care poruncim la toți căți se cuvin, întocmai să fiți următori și nimeni întru nimic supėrare să nu faceți. *ii saam recch gd.* — 1803, Maiū 18.

Cod. XXXVII, fila 99.

2. Veđi pagina 287.

Din respectul administrațiunei aducem aci următoarele acte :

1. Afacerea acușațiunei lui Iordache Deșliu pirit că aũ făcut jafuri și nedreptăți în vreme cât aũ fost la Craiova Ispravnic. Acusarea o aduce clucerul Ión Vlădoianul, ȃicând că i-aũ dat 200 de galbeni ca să stăruiască să'l facă Ispravnic. L'aũ făcut Ispravnic sub Mihai Suțu, dar după trei luni l'aũ dat afară fără de vină. Acum 'și cere bani îndărăt. Deșliu nu tăgăduesce înaintea anchetei, că aũ luat 200 de galbeni din care aũ dat 150 *Căimăcamului de la Craiova*. Boerii cercetători sunt de părere, că numai de 50 de galbeni să fie apucat *Deșliu*. Domnitorul reformă sentința și obligă pe Deșliu să plătescă 400 de galbeni în loc de 200 cât a luat ca *rusfet*, însă în folosul fiscului.— Acésta se petrece la 29 Noembre 1802¹.

1. Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gospod Zem. Vlahiscoe

Fiind-că la cercetarea ce din porunca Domniei mele, s'aũ făcut de către Dumnélui Constantin Știrbeiũ Vornic și Dumnélui Scarlat Cămpineanu și Dumnélui post. Andon epistatul Cămarășiei, pentru pîrile ce s'aũ adus de jafurile și nedreptățile asupra lui Iordache Deșliu în vreme ce aũ fost la Craiova, s'aũ arêtat dovagiu și Dumnélui Clucer Ión Vlădăianu, ȃicând că din vremea Domniei sale Mihaiũ Vodă Suțul fiind căimăcam post. Ventura și Deșliu Ispravnic la Dolj, 'i aũ dat 200 de galbeni Deșliului, ca să'i aliverdisescă o isprăvnicie, și cu tôte că isprăvnicia aũ dobândit'o prin mijlocirea Dumnélui vel Ban de atunci când 'i aũ arêtat Căimacamul și un pitac domnesc coprinȃetor că s'aũ orînduit Ispravnic și să . o cunoscă acéstă milă Domnescă fără a da vre-un ban la nimeni, dară de l'ar fi lăsat să isprăvnicescă nu ar fi mai cerut acești bani înapoi, iară de vreme ce numai peste douë luni fără de nici o vină seaũ greșală s'aũ scos, cerea înapoi de la Deșliu acei 200 galbeni, arêtând și cartea Domnescă a mazelului sêũ, unde nu coprinde vre-o vină; pentru care nici Deșliu n'aũ tăgăduit înaintea Dumnélor orînduiților boeri cum că aũ luat de la Cluceriu acei 200 galbeni, fără de numai aũ iêspuns, că aũ ȃis atunci clucerului, că sunt mulți. ci să dea Caimacamului numai 150 iară 50 să'i rămăie și așa aũ cerut de la clucer de 'i aũ dat și un răvaș numai pe 150 galbeni ai da Caimacamului, care răvaș s'aũ vêdut de Dumnélor orînduiții boeri și ȃice că iar fi și dat, iar 50 'i aũ oprit, pentru care acești 50 galbeni găsesc Dumnélor orînduiții boeri cu ca e prin anaforaoa ce ne-aũ făcut. ca să'i întorcă Deșliu în Dolj Clucerului; iară pentru cei-l-alți 150 de galbeni fiind-că aũ arêtat Deșliu acel răvaș al Clucerului, prin care 'l rânduiesce ca să'i dea caimacamului, o lasă Dumnélor orînduiții boeri la a noastră hotărîre. Decî făcând Domnia mea chibzuirea cea cuviinciosă a dreptății asupra pricinii aceștia, ȃicem Dumnia mea cu hotărîre: întâi pentru acei 50 de galbeni, că măcar că după prinsórea ce aũ dat Deșliu, atât înaintea Dumnélor orînduiților boeri, cât și înaintea noastră, că de se va dovedi asupra lui vre-un rusfet, să plătescă în ȃecit, se cădea a-l osândi cu mai mult; dară după anaforaoa Dumnélor boerilor îl lăsăm Domnia mea ca să'i plătescă clucerul îndoiti, adică galbeni una sută, iară pentru cei-l-alți una sută cincî-ȃeci

2) In 3 Ianuar 1802, Const. Ipsilant dă un important regulament și instrucțiunii pentru Vătăjii de plaiu în interesul buneii administrațiunii și a încetării abuzurilor, cum și pentru urmărirea hoșilor. Ca și altă dată Mavrogheni, Domnitorul amenință cu spânzurătorea pre vătăji și potecași, cari vor călca datoria lor, mai cu sémă de nu vor veghea asupra trecătoarelor in Transilvania¹.

galbeni fiind-că iarăși cu al Dumnélui cuvânt s'a legat, precum am dis mai sus, că nu numai el de se va dovedi că au luat rușfetură, ci și printr'însul de se va fi dat vre un rușfet, să răspundă îndecit și fiind dar că nu este tăgăduit că asești 150 de galbeni printr'însul s'au luat și s'au dat după cum dice, se cade dară ca după însăși prinsorea lui, să'l îndatorim la plata îndecită, dar milostivire făcând 'l lăsăm a plăti acei 150 de galbeni îndoiți, adică trei sute, care să'i dea în datoria țerei; pentru care și poruncim orânduitului zapciu, că atât acei o sută de galbeni să'i împlinescă și să'i facă teslim clucerului Vlădăianu, cât și cele-l-alte trei sute de galbeni să'i împlinescă de la Deșliu și să ne aducă răspuns; care acești 300 galbeni, poruncim să se însemneze la condica Divanului țerii, că sunt a se scade din datoria țerii unde au a se însemna și alte asemenea câte folosuri se vor găsi. — 1802, Noembrie 29.

Cod. XLIX, fila 9.

1. Carte domnescă.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Sluga Domniei mele Vătășe de plaiul . . . sud . . . , 'ți facem Domnia mea scire, că mulți fiind din cei ce sunt împlantați în firésca răutate, pururea le este gândul la tâlhării și găsesc feluri de mijloce ca au să se întovărășescă și cu alții din Ardeal, seau și cu vre-unii de acoloa dintr'acel plaiu și așa âmbland prin plaiuri se înșofesc prin gazde de prin satele plăeșeci și cu acest fel de începere se face tâlhării și alte netrebnicii. Prin care fiind-că totă acéstă învinuire rămâne a fi a vóstră, căci se pricinuesce din nehărnicia ce puteți avea și din nepurtarea de grijă ce după datorie aveți; și pentru ca să nu aveți cuvint de îndreptare cu care să vă puteți mântui de dréptă urgia Domniei mele, iată de acum dinteiu vă poruncim Domnia mea, cu mare strășnicie, pentru acésta, ca să puneți paznică și pre drumurile plaiurilor și pre poteci, să nu îngăduiți ómenii din vale a âmbli prin plaiuri, seau a trece innăuntru fără teșchereaoa și adeverința Dumnélui vel Spătar, că ve-ți fi în primejdie de a vă pierde vieța; și prin satele plăeșeci să âmbli tu singur prin tóte acum de o dată, să 'i chiezășuesci cu Părcălabi, ca să nu se întempe vre-un om de la vre-un sat din plaiu, măcar să se adape cu gândul la acest fel de netrebnicii; să 'ți deschidi ochii, ca și pentru cei ce vor veni din lăuntru, seau cu **пашушур** seau fără de pașusuri, în grabă să însciințezi la Dumnélui vel Spătar și pre cei ce vor (veni) cu pașusuri să 'i lăsați după orînduială să trecă; iar cei ce vor fi fără de pașusuri să 'i opriți acolo și să însciințați Dumnélui vel Spătar și veți avea răspunsul în ce chip să se urmeze; urmând cu totă

Din opt articole se coprint instrucțiunile reinnoite de Domnitor prin această carte deschisă. Notăm cu deosebire articolul 7 și cel al

sîrguiala la paza acestuî nizam, care acéști voie să și o dai întru auđul tuturor și seaű că au trecut vre-un om de aice în lăuntru fără de teșcheréoa Dumneluî vel Spătar, seaű că au trecut nescine din lăuntru vre-un om necunoscut, seaű cunoscut fără de pașuși și adeverință, căci acestor fel de ómenî pururea le este gândul pentru tâlhării, — să scii în adevér, că orî când se va întembla împotriva poruncei acesteia urmare, că s'au sfetit de «*АЗРНИЦЕ*» hoți trecuți aice, seaű de aice trecuți acolo, acolo în plaiu te vom spânzura și pre tine și pre căți-va din plăiași, i potecași, ca să urmați negreșit întru tóte, după cum într'aceste ponturî mai jos ce arată :

A. Vătavul de plaiu, după datoria lui să iée grijă și drumurile și potecele cu mijloc ca să nu pótă (lipsă) fără dá scirea ta nu numaî a merge în lăuntru în Transilvania pe drumurî seaű pe niscareva potece, care să pótă ajunge în hotarele Ardealuluî preste munții aceluî județ, ci nici prin satele plaiuluî. Acésta este datoria și a lui netăgăduită, și a potecașilor.

B. În lăuntru în Ardeal să nu îndrăsnesci a lăsa pre nimeni să trecă neavênd rēvaș de drum de la Dumneluî vel Spătar, care rēvașe de trecétóre să le strîngeți și la sîrșitul fie-cărei luni să le trimeți la Dumneluî vel Vistier, care le va aréta la Domnia mea, prin catastih.

F. Orî cine din Ardeal ce va veni aici în țeară cu vre-o trebuință seaű neguțatorie și va avea pașuși de la Excelența sa Ghenăralul, să aibă voie a veni prin scirea ta și pre acela să 'l povéțuesci a merge la Dumnelor Ispravnicii județuluî, ca prin scirea Dumnelor să mérgă unde va voi ; iar, tu Vătașe, de plaiu în grabă să faci doué insciințări, una la Dumneluî vel Spătar și alta la Dumnelor Ispravnicii județuluî, iar pre veri-care 'l vei găsi trecut preste plaiu fără de pașuși, îndată prinđendu-l să 'l ții acolo poprit și numaî decăt să trimiți veste cu insciințare la Dumneluî vel Spătar și Dumneluî va aréta Domniei mele, cum și pre cei ce vor cerca să trecă înlăuntru fără de rēvaș de drum, de vor fi dintr'acel județ să 'i trimiteti la Dumnelor Ispravnicii județuluî ; iar de vor fi din alt județ, să 'i trimiteti prin Dumnelor Ispravnicii la Dumneluî vel Spătar.

A. Prin tóte satele plăeșesci ce se află în plaiu, să mergi, tu Vătașe, înșuți și aducênd pre *prócălabii* satelor și pre preoți, să le aréți că este strașnică poruncă, cu înfricoșare de mórte, de la Domnia mea, pentru rîndul înțăr-cărei hoților și a tâlharilor și cu acest mijloc să ceri și tu chezașie de la Părcălabi, i preoți, i șése sătenî și mai multî, după starea satelor, cum că nimeni dintr'acel sat nu va eși nici odineórá în hoție și pentru veri-care se va simți dintr'acel sat hoți seaű gazdă, să răspundă Părcălabii și acei chezași ; așisderea cu acest cuvînt să aibă datoria sătenii cei-l-alti, când vor merge undeva, la vre-o trebuință a lor, să 'l arate Părcălabuluî și chezașilor, ca prin scire să mérgă ; și așa înconjurând tóte satele o dată pentru acéști trebă, apoi tu să te aședî la locurile de pază, fără de a âmbla prin sate pentru strînsul banilor de dajdie, la care strîns al banilor să rînduesci Plăiași, și tu să nu lipsesci din locurile de pază.

8-lea. Din articolul 7 se vede că era lucru obicnuit aședarea în țeară

E. Nicî măcar un om din va'e să nu aibă voie a merge să . . . (lipsă) cu tréba lor pre la satele din plaiu, fără de anume însciințare către . . . și fără a avea voie de la tine și pre ori-care 'l vei găsi âmbând prin plaiu fără de acéstă orinduială, să 'l trimeți la Dumnélor Ispravnicii județului să și iae căđuta iertare.

3. In fie-care două săptămâni o dată să însciințezi la Dumnélui vel Spătar, ori-ce se va întempla în plaiu și când nu se va întempla nimic iar să scrii, cum și ori-ce veste vei auzi de aiurea din vecinătate, după datorie și să dai în vileag, ca să auză și in lăuntru, că ți-au venit strășnică poruncă pentru rindul tâlharilor și să puî acesta în orinduială și să le urmezî cu deadinsul, că să scii că avem Domnia mea hotărîre să spânzurăm pre ori-care Vătaș ce nu va urma acestor domnesci ale Domniei mele porunci.

3. Către acestea 'ți poruncim Domnia mea, mai sus numitule Vătașe, să ai purtare de grijă pentru căți vor veni pentru locuința a se aședa în țeara Domniei mele, să faci fôie de numele lor și câte familii sunt, să trimiți pre fie-care două săptămâni o dată acea fôie cu însciințare, drept aici la Dumnélui vel Spătar, ca să arate Domniei mele.

H. Lângă acestea să fie datori Vătașii și Plăiașii, i Potecașii a privi pururea și în tótă vremea linia hotarului țerei, de a se păzi in locul lui, precum s'au întocmit și s'au preînnoit acum pre urmă întru a doua Domnie a fratelui meu Michail Vodă Suțul, ca nicî locuitorii noștrii de dincóce, să nu se întindă a călca hotarul preste semne dincolo, nicî cei de dincolo să nu se întindă a călca hotarele dincóce și când s'ar întempla a se face vre-o întindere de către cei de dincolo, Vătaful să fie dator a însciința numai decăt aici, mai înainte de a i-se jălui stăpânul acelei moșii.—1803, Ghenarie 3.

Archiva Statului București. Cod. No. XLVII, filele 14 și 17.

Instrucțiuni pentru Vătașii de plaiu, la ocasiunea orînduirii lor in post.

. . . . pre carele 'l orînduim Domnia mea Vătaf la plaiul . . . sud . . . ca să aibă volnicie a face trebile Vătașiei zapt; să fie cu privighere și cu luare aminte dioa și nóptea și in tótă vremea, ca să păzescă plaiul și potecile plaiului cu Plăiași și Potecași, ómenî vrednicî de slujbă și de bună pază de hoți, de tâlhari, de furî de dobitoce și de cele ce sunt oprite a eși din țeară și ori când se va întempla hoțime seau tâlhărime, au prin poteci, au prin drumurile plaiurilor, îndată să sară cu plăiașii să 'i prinđă și băgându-i in butucî, cu bună pază să 'i trimiță la Dumnélor Ispravnicii județului, cu tóte pricinele hoțiilor și ale tâlhăriilor lor in scris și Dumnélor să 'i trimiță cu bună pază la Domnia mea, ca să 'și iae căđuta pedépsă; iar pentru cele ce se vor găsi asupra hoților când 'i vor prinde, ori cal, arme, seau alte cevași borfe, câte dintr'acelea vor cunósce păgubașii și le vor dovedi cu bună dovadă inaintea Ispravnicilor, că sunt drepte ale lor, să și le iae; iar câte vor rămâne ale hoților, acelea după obiceiu să le iae Vătașii împreună cu Plăiașii ce 'i vor prinde, pentru osteneala lor; iar de vor avea hoții case și alte bucate, afară din ceea

de emigranții din Ardeal. Articolul 8 e relativ la paza neîncălcării hotarelor țerei.

ce s'au găsit asupra hoților, pentru acelea să n'aibă a se amesteca Vătașii de plaiu, ci Ispravnicii să le iae în zapt, să plătescă păgubașului, și pentru cele ce vor rămânea să însciințeze Domniei mele și Domnia mea va hotări; să păzescă și satele plăeșesci, ca să nu fugă, seau să trecă preste plaiu și așa să fie plaiul păzit nu numai de altele ce sunt a se păzi, ca nici om, nici lucru, marfă fără de revaș, să nu se slobodă, după cum prin deosebite ponturi este poruncit. Când se va întempla Plăiașii de sub vătășia lui să aibă niscare-va pricinii de gâlcevuri mai mici și **кѡрєвиѡ** cu plăiașii iar din vătășia lui, să 'i judece Vătavul de plaiu și măcar că la unele pricinii ca acestea de vinii, urma de a lua Vătașii glóbă, dar fiind-că aceea s'au ridicat ca să nu mai fie glóbă, nici să se mai pomenescă ca un lucru fără de cale ce se urma rău, care nu era pentru vre-o înfrânare celor ce făcea necuviinčiose fapte, ci numai o pricină de jaf hotărîm, că acei ce vor cădea în vină, dovediți cu bună cercetare să fie certați cu bătaie, după măsura vinei lor, ca să se înfrineze, cuteze a face cine-va pentru vre-o pismă seau interes, ci s. în faptă de față și așa să 'i certe, însă fiind-că Vătașii plaiurilor în acéstă puțină slobodenie ce au de a face ore-care certare spre îndreptarea și înfrânarea celor ce cad în greșeli și vine mici, dintre locuitorii satelor plaiurilor, se întind a pedepsi pre ómenii cu bătăi strașnice și cu casne nesuferite, cari ei nu sunt slobodii și volnici a face acéstă; iată cu hotărîre poruncim strașnic, că de acum înainte fórte să se ferescă Vătașii plaiului de nisce urmări ca acestea și să nu fie volnic Vătavul de plaiu a certa pre locuitorii satelor plaiului ce vor cădea în pricinii de vine mici, mai mult decât cu 20 seau 30 bețe, care și acéstă certare să nu se cuteze a o face cine-va fără de vină de faptă dovedită, pentru vre-o pismă seau interes, că aflându-se în urmă, se va pedepsi apoi indoit; iar pr cine de vinovății mai mari pentru care li-se cade pedepsă mai mare, au a le cerceta Ispravnicii județului, cari au voie a judeca și pre Vătavul de plaiu.

Cheltueli orii pentru vânaturii, orii pentru șoimi, orii pentru alte veri-ce, să nu fie volnic Vătavul de sineși, fără de scirea și porunca Domniei mele în scris, a face cisle pre sate în plaiu, ci la vremea aceea, după ce se trimit șoimii, orii la vremea vênaturilor, Vătavul făcând fóia de cheltuială cu arătare anume la ce? și câte cât s'au cheltuit? și printr'a cui mână? să se cerceteze de către Ispravnicii județului și pre cât se va dovedi diéptă, vèđută de tóte satele, fără de altă încărcătură mai mult, să se adevereze și de către Ispravnicii județului și așa cu poruncă dată de Domnia mea se va face cislă pre sate și acea cislă, ce cu porunca Domniei mele, va face, să aibă a da Vătavul revașul lui iscălit la fie-care sat de câți bani au ajuns și au plătit satul acel cutăria cheltuelii, după care acest revaș să putem lua sēma Vătavului la cercetării de jafuri; așisderea poruncim, ca Vătavul să nu lase locurile de pază, nici să lipsescă, amblând după strinsul banilor dăjdiei din sat în sat, ci strinsul banilor să 'l facă el, însă cu Plăiașii orinduiți de la dēnsul, căci aceia să aibă a ambla prin sate după bani, iar Vătavul să străjuiască locurile de pază.

Orînduim Domnia mea și venitul Vătavului și anume:

De la toți casnicii câți se află locuitori în plaiu să aibă a lua clacă câte

3) In Ianuar 1803, C. ipsilant reînnoește polcovnicia înființată de Al. Moruz pentru paza de hoți în pădurea Vlăsiei și numește Polcovnic pe Stoian Moșnegul, după recomandățiunea Spatarului ¹.

o și pre an; așisderea să iae și de la turmele de oi ce vin în țeară, de turmă câte un miel mic dintr'acea primăveară; așisderea să iae și câte un caș de stână; să fie și de toate podvedile și angariile apêrat; așisderea orînduim Domnia mea Dumnélui vel Vornic taleri , care acești bani dându-î, de mai mult să nu fie supêrat, ca să nu aibă Vătavul cu pricina acêsta cuvînt a face vre-un jaf; drept aceea poruncim, orînduitule Vătav, mergênd la numitul plaiu și arêtând porunca Domniei mele locuitorilor plăiași, să cauți să păzesci toate acestea de mai sus arêtate porunci, în totă vremea, a te feri fôrte de jafuri, de mîncătouii, de încarcături mai mult la cislele satelor, de glôbe, de cisle, de cheltueli fără de scirea și porunca Domniei mele, de casne, de bătăi, fără de vină dovedită și fără de mêsură; de la nimeni mai mult să nu cutezi a lua ceva, cu nume de venit al têu, preste cele ce 'ți orînduim mai sus, seau cu pricină că ai dat avaet mai mult la Dumnélui vel Vornic și că ai căutat să 'ți scoți avaetul din spinarea sêracilor, ci încă și pre Vătășei satelor și Părcălabi să nu 'i îngăduesci, ca să petrêcă locuitorii cu dreptate, după cum este vrerea Domniei mele, pentru că Domnia mea după acêsta avem a face cercări în plaiu preste totă vremea cu feliori de mijlôce și când te vom găsi cu cât de pușin, cu vre-o luare mai mult, hotărîre avem a te pedepsi în plaiu cu bătaie, acolo la vederea tuturor și apoi cu têrgul și cu ocna, întorcênd și jafurile acelea îndoit.

Poruncim Domnia mea și vouê tuturor locuitorilor acestui plaiu, să aveți a 'l sci și a 'l cunôște de Vătav, să 'i dați totă supunerea și ascultarea la trebile plaiului și la împlinirea poruncilor Domniei mele, cari se vor da printru'însul, cu silință și cu supunere să le urmați, pentru că cine se va arêta cu nesupunere, împotrivor la trebile plaiului și la împlinirea poruncilor Domniei mele, să sciți, că unul ca acela se va pedepsi. însuși Domnul a poruncit. — 1803, Ghenarie 1.

Arhiva Statului București, Cod. No. XLVII, fila 16.

1. Ion Constandin Alecsandru Ipsilant Vvd.

Fiind-că pentru odihna și buna petrecere a locuitorilor țerei Domniei mele de către hoți și făcători de rele s'au fost întocmit de Domnia sa Alecsandru Vvd. Moruzi osebîtă polcovnicie nouă cu 40 ômenî de slujbă, ca să fie stătătore și nestrêmutată de la marginea pădurei Vlăsiei, la pod la Pașcani, în drumul cel mare, și să se numescă Polcovnicul *de la Vlăsia*, carele cu slujitorii ce s'au dat îndestui, aședênd străji pre la drumuri în cincî locuri, adecă la Ferbinți, la Țurloia, la Móra Săracă, la Căldărușani și la Balotesci, să păzescă și să înconjure ne lipsit ziua și nôptea toate locurile, ca să nu gășescă făcători de rêu mijloc a se pripăși și a se încuiba în pădure, ci pricepênd și dovedind pe uni ca aceia într'acel feliu de urmări, să-î prinđă și în bună pază să-î trimetă la Dumnélui vel Spătar; și fiind-că acêstă polcovnicie s'au întocmit a fi fără de nici o dare de plocon la Spătărie, și nici să se strêmute încât va sluji bine, de aceea dară nici numitul Polcovnic

Cu toate aceste instrucțiuni date Vătafilor de plaiuri, abusurile lor nu se pot stirpi. Constantin Ipsilante trimite în 12 August 1806, o

să nu se cuteze a lua bani de la slujitorii, nici cu nume de poclon al seii, nici parale de săptămână, ca să nu bage pre vre-unul de rind, ci toți slujitorii deplinii să-i aibă ne lipsiți din slujbă, și pentru ostenela lui s'au orînduit lófă câte tal. două-deci pre lună, carele de se va dovedi în urmă cu cât de puțină urmare împotriva, seau cu nesilintă și cu nevrednicie la slujbă, nu numai va fi lipsit, ci se va și pedepsi strașnic. Drept aceea s'au dat această carte (a Domniei mele) Dumnéului *Stoian Moșnegul*, care după alegerea Dumnéului vel Spătar prin scirea Dumnéului s'au orînduit Polcovnic la Vlășia, prin care poruncim atât Polcovnicului, cât și ómenilor, să fiți cu totă sírguința spre aceste ce va și orînduit și să înteminați tot réul, priveghind dioa și nóptea cu nepregetare și neadormire a nu trece prin ocolul acesti căpitani omul cu bănuială neîntrebat și necercetat ca să nu scape hoții seau făcătorii de réu ne prinși, — către acesta să se ferescă și Polcovnicul și ómenii acestii polcovnicii, a nu cere conace și a face cheltueli locuitorilor prin sate, seau cai de călărie, căci pentru aceea Polcovnicul are lófă, iar slujitorii să nu se cuteze ferindu-se, iară Polcovnicul și ómenii seii a nu prepune pre cine-va cu pricină de hoți seau gazdă de hoți fără de a fi adevărat, pentru vre-o pizmă veche, seau pentru vre-un interes de piră nedréptă ca să se rădice și să se porțe de colo până colo, precum și la âmbletele lor să se porțe ca bună orînduială printre locuitorii, și cu cuvinte de omenie, fără de a ocarî, orî a înjura, seau a bate și a căzni. — *ii saam recch gd. — 1803 Ianuar.*

Maî iată două acte de administrațiune:

Fiind-că . . . neferul de la ogiacul Curței este orînduit de către Domnia mea de pază la satul Afumați jud. Ilfov, după jalba și cererea locuitorilor de acolo, i s'au dat această domnescă a Nóstră carte la mânilor lui, spre a fi știut, căruia i se și poruncesce de către Domnia mea spre a fi îngrijitoriú pentru câți trecători se întemplă a-și avea trecere pre acolo, veri arnăuți, veri Turci, veri ce alt ar fi, a nu îngădui să facă locuitorilor pagubă și cheltueli cu conace fără de plată și la luare de cai seau alte lucruri de ale lor, ci să-i apere și să-i ocrotescă de bantueli și supărări ca acele. — 1803, Martie 24.

. . . . *Zem Vlahiscoie*

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud. Ilfov, fiind-că luám Domnia mea pliroforia, că uniú din făcătorii de rele viind la satul Obileștii și călcând pre un Simion Logof. și pre un Zoe sin Anastase căpitan, au și rănit pre unul dintre acestia doui, adecă pre Zoe, și după ce au jăfuit acei făcători de rele luând cele ce au găsít, apoi au scăpat și au fugit fără de a sări după dînșii cinevași ca să-i prinđă în vreme când au fost împrejurii câți-va din negustorașii ce se afla acolo, pentru caro cu mirarea nóstră fu să auđim de o urmare ca această acolo unde este căpitănie cu atăția slujitorii; ci iată într'adins rînduim Domnia mea pre acest de Pandurii cu Pandurii ca să stea acolo de pază pentru acel felii de ómenii réi; către acestea poruncim și

inspecțiune generală în plaiurile de sub Vornicia țerei de sus. Asemenea inspecțiuni erau, cu toate acestea, mai mult să dea ocaziune de stórcere a Vătafilor în favórea marilor Vornici, a Ispravnicilor și a Inspectorilor¹.

Armășeiî trâmisi prin plaiuri ca să prindă hoții, luaă și ei ocaziune numai de a jăfui pre locuitori, precum se póte vedea acésta din următorul document :

Porunca ce s'aú făcut la Divanul Craiovei pentru Armășeiî ce vin în plaiuri și jăfuesc locuitoriî cu pricină de hoții, de sunt 20 de anî.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Cinstiților și credincioși Boieriloî Domnieî mele, Dumnéta Caimacamule al Craiovei și Dumnévóstră boierilor Divannluî nostru de acolo, sënëtate, vė facem în scire, că Dumnéluî, cinstit și credincios boierul Domnieî mele, vėl

Dumnévóstră, ca să aveți a vė purta cu tótă îngrijirea pentru acestea după atâtea porunci ce vė sunt date, dojánind și pre acei negustorași care din sunet și sgomot ce s'aú făcut auđind urmarea acelor făcători de rele, pentru ce n'aú sărit asupra-le ca să'i prindă, și să avem respuns de primirea și urma-rea porunciî nóstre. *ii saam receh gd.* — 1803, Sept. 21.

1. *Zem. Vlahiscoie.*

Volnicim pre al nostru Gheorgache ca de împreună cu ce este orînduit din partea Dumnéluî vėl Vornic de țeara de sus, să mérgă la mai jos arătatele plaiuri, unde la fieș-care să aibă a face scumpă și améruntă cercetare asupra Vătașilor de plaiu, pentru tóte urmările lor ce vor fi făcut de când s'aú orînduit fieș-carele pre anul acesta, cu veri-ce mijlóce vor socoti orînduițiî cercetătoriî a fi cu cuviință spre descoperirea adevérului, ca să dovedéscă adecă de s'aú purtat Vătașiî acestor plaiuri întocmai după cuprinderea Domnescilor ponturi, ce sunt arătate în cărțile de Vătășie, cari le aú pre la mânilor lor, seaú aú făcut vre-o năpăstuire locuitorilor la cislele lor cu vre-o luare mai mult preste cele orînduite, cât și asupra nizamuluî mărfei despre vecinătate, și de l-aú păzit întocmai după ponturile ce sunt date, și în scurt pentru veri-cătuși de puțină urmare seaú luare vor fi făcut împotriva poruncilor ce sunt date, de tóte acestea să cerceteze orînduitul cu deaménuntul, precum s'aú đis mai sus, și de cercetarea ce vor face la tóte aceste plaiuri precum s'aú đis mai sus, să aducă Domnieî mele întrégă pliroforie. — 1806, August 12.

Acéstă poruncă s'aú făcut la 11 plaiuri, aparținénd Vornicieî de țeara de sus.

Vornic de țeara de sus, Stefan Văcărescu, ne arată însciințarea ce fac, atât Vătaviu de plaiul Novaci, sud Gorjiu, cât și Vătaviu de plaiul Hurezi, sud Vâlcea, cum că un Dumitru Logofetul armășesc de aici viind acolo în plaiuri cu Armășeii, pentru pricină vechi și piri ne adevărate de sunt 20 de ani, de 15 ani, de 6 ani, de 7 ani și de 5 ani, apucând pre locuitorii plaiurilor i-au jemetisit cu bani, cari întru această osebită fôie ce vi se trâmite să o vedeți, sunt arătați, cum și la vremea bălciurilor ce se fac acolo în plaiuri, fără de a fi vre-un obicei vechi, vin Armășeii de fac multe supărări locuitorilor, dintr'a căroră pricină se sparg bălciurile, și rămân locuitorii de nu 'și pot face alișverișul lor, cari acei ômenii armășesci, măcar și cu volnicia Divanului de vor fi trâmși, pentru ce Dumnévóstră îngăduiți a se face acest fel de jafuri, și cum îndrăsnesc Armășeii de acolo a geremetisi ômenii cu bani pentru pricină trecute de atâtia ani? cu ce cuvint, cu ce slobozenie, și cu ce poruncă? deci strașnic vă poruncim, pentru toți acești bani veri-căți s'aũ luat de la locuitorii acestor plaiuri de către acest Logofet și de către Armășeii, ori cu drept de se vor fi luat, seau fără dreptate, numai de cât, fără alt cuvint de pricinuire, să 'i faceți tacsil, și fără a se pöpri vre-o deciuală, cum și fără zăbavă cătuși de puțină, să porniți omul într'adins cu banii în mână, care mergend la numitele plaiuri, în fața Vătavilor de plaiu, să 'i întórcă și să dee în mână fieșcăruia locuitor de la care aũ luat acei bani, grijind Dumnévóstră după datorie vă, ca de acum înainte să nu mai vie la auđul nostru acest fel de urmări, căci nu numai acei jăcași grea pedépsă aũ a cerca de la Domnia mea, ci și Dumnévóstră cu nici un cuvint nu vă veți îndrepta, și de urmarea porunci să aveți a însciința Domniei mele și fiți sănătoși.—1805, Martie 8¹.

Zabiții și Neferii trimiși și așeđați la anumite drumuri pentru paza hoților, mai adese înlocuiaũ ei pre hoți. Cunóscem un cas din județul Secueni, unde Zabitul județului și Neferii 'și crează havaeturi în bani de la carele ce trec pre drum încărcate cu var, cu cherestea, cu vin și rachiũ, ba încă percep acest nou avaet «prin multe feluri de bătăi, supărări, jafuri și luări»².

1. Cod. XLIX, filele 209—210.

2. *Io Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.*

Cinstit și credincios boierule al Domniei mele, biv vel Clucer Ianache Bărcanescule, Ispravnice ot sud Saac, sênătate, fiind-că ne-am însciințat Domnia mea că atât Zabitul județului de acolo cum și Neferii sêi păzind drumurile, cu nume de havaet, obiceiuesc a lua bani de la carele cu var și cu cherestea, și cu vin, și cu rachiũ, și multe feluri de bătăi, supărări, jafuri și luări fac locuitorilor; poruncim să faci Dumnéta cercetare de tóte aceste cu tótă seum-petatea și pliroforisindu-te cu bună adevărire de veri-ce fel de jafuri și urmări

În localitățile cu jurisdicțiune specială, precum era la Slatina și la Ocnele-Mari din Vâlcea, unde administratorul era un jude, abuzurile nu erau mai puțin mari. La 6 Iulie 1805, Domnitorul trimite cercetare la fața locului în contra judeului de la Ocnele-Mari: «să faceți scumpă cercetare de toate urmările piritului jude și veri-câte jafuri ne drepte se vor găsi asupra lui de la veri-cine, toate acelea să se împlinescă păgubașilor pînă la un ban, apoi să iae orinduitul Mum-bașir pre pîrătul jude împreună cu cercetarea ce va face acolo la fața locului și să 'l aducă aici la Domnia mea»¹.

Iată budgetul după care erau remunerați în 1804 unii din funcționarii cei rinduiți la Epitropia obștirii:

Cei ce sunt orînduiți în slujbele Epitropiei obștei

Leafa pre o lună

Tal.	Bani	
60	—	Două Epitropi la cutia milosteniei, însă: Ilie Postelnicul, Toma Logofătul.
60	—	

împotriva ar fi făcînd Zabitul de acolo și Neferii săi, să aibă a face Domniei mele înștiințare pre larg pentru toate cu bună și întregă pliroforie adevărul lucrurilor, care înștiințare a Dumitale va fi nesciută, și nearătă Zabitului seauă ómenilor lui, ci dar așa să urmezi negreșit și să fii sînătos.—1804, Iunie 13.

Cod. XLIX, fila 169.

1. *Zem. Vlahiscoe*

Fiind-că am luat Domnia mea înștiințare pentru judele ot vel Ocnă din sud Vâlcea, că arătându-se cu mare nesupunere și apsifisie, nu încetăză cu a face supărări și jafuri, atât ómenilor ce se află în slujba Ocnei, cât și altor locuitori de pre împrejur, din pricină căci are cumpărată Vornicia din partea locului și meșteșugășce feluri de viclesuguri și pricinuirii, cu care 'i globesce necontentit, cum și cumpărătorilor de sare ce merg la numita Ocnă, asemenea le face supărări și jafuri închiđindu-ı și globindu-ı, care aceste netrebnice urmări, fiind-că sunt cu totul împotriva voinței Domniei mele și pricinuitoare de pagubă la alișverișul Ocnei, zătignindu-se din pricina lui fieș-care cumpărător a merge acolo spre a face alișveriș, de aceea dară orînduim pre al nostru, cu carele poruncim ca unul din Dumnévóstră Ispravnicilor ai județului, împreună și cu orinduitul Mum-bașir mergînd la fața locului să faceți scumpă cercetare de toate urmările pîrătului jude și veri-câte jafuri și luări nedrepte se va găsi asupra lui, de la veri-cine, toate acelea să se împliniască păgubașilor pînă la un ban, apoi să iae orinduitul Mum-bașir pre piritul jude împreună cu cercetarea ce va face acolo la fața locului și să 'l aducă aici la Domnia mea.—1805, Iulie 6.

Cod. fila 226.

60	—	Report.
60	—	Două Epitropi la cutia orfanotrofeii, însă : Dinul Logofetul, Teodorache Priseceanu.
30	—	Un Epitrop la cutia școlilor, însă : Medelnicer Caclica.
30	—	Un grămătic, care are îngrijire și pentru cișmele, însă : Răducanul.
40	—	Un Condicariu.
100	—	Gt. Vistierul Nicolache, Sameș la toate aceste cutii, însă : taleri 60 léfa.
		40 pentru hârtie, cernelă, ceară tare și alte trebuințe ale zărafiei.
		<u>100</u>

9 60 Constantin odăiașul pentru paza zărafiei, însă :

329	60	Tal.	Bani
		5	— léfa.
		4	60 emelic câte șese parale pre ți.
		9	60

Adecă trei sute douăzeci și nouă și bani șesezeci.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vvd. i gospod Zem. Vlahisocie

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, Dumnéta vel Vornice al obștirilor, pre acești mai sus numiți ce se orînduesc de Domnia mea în trebile Epitropiei, să 'i metahirisesci la slujbele ce sunt orînduiți, *tol co pisah gd.*—1804, Septembrie 5.

La 18 Ianuarie 1804, Constantin Ipsilant dă pitac către marele Armaș, după anafora ce acesta a prezentat, ca să se dea uniformă slujbașilor pușcării. Costul uniformei să nu 'l iae Armașul mare cu mijlocul cislei, ci din banii ce ia de la orînduelele săptămânei acestor slujitori, că nu voesc Domnitorul să fie năpăstuiți slujitorii pușcării.

1. *Anaforaoa pentru slujbașii pușcării a se îmbrăca și a li se da podóbă cu semne.*

«Cinstiți și credincioși boieri ai Domniei mele, Dumnéta Epistatule al Armășiei, s'a vedut de Domnia mea arătarea ce ne faci printr'acastă anafora la care 'ți răspundem, că cu cale și bună este rîvna Domniei tale la acesta, de a se împodobi și a se îmbrăca, adecă cu acest fel de haine breasla armășescă, dar nu cu mijlocul cislei ce ne arătați, ci Armășia cu din banii ce ia de la orînduelele săptămânei acestor slujitori să facă această podóbă a breslei, căci a da ei și banii rînduelilor de săptămână și a da și banii cheltuelei pentru haine, acesta nu este cu dreptate și nu vroim Domnia mea, ca cu năpăstuirea lor să se facă podoba breslei».—1804, Ghenarie 18.

Cod. XXXVII, fila 32.

La 16 Ianuarie 1803, Constantin Ipsilant trimite pre M. Negrea să cerceteze despre răsvrătirile lui Stanciu Deșliu și amenințările de omor ale acestuia contra noului Vătav de plaiu Păcleanu, care aș succedat lui Deșliu în Vătăjie. Deșliu nu caută a-și răsbuna numai în contra lui Păcleanu, ci organizază ceta de hoți și jăfuesce pre locuitorii¹

În 19 Februarie 1803, Constantin Ipsilant opresce pe Zapcii, Spătăriei, Agiei și Armășiei de a bate omenii cu de la sine putere fără de a fi judecați. Domnitorul ordonă însă să fie pedepsit cu falanga un slujbaș care a bătut pre Nicola Căldărarul și ordonă să fie dat afară din slujbă.

Acéstași dispozițiune o comunică Domnitorul și marelui Spătar la 22 Februarie 1803².

1. Zem. Vlahiscoe

Fiind-că Ispravnicii ot sud Buzău însciinteză Domniei mele de la 6 ale lunei aceștia pentru un Stanciu Deșliu și Nicola Bostan cu alți 6 cetași ai lor ot plaiul Slănicului, dintr'acel județ, cum că după ce l'au judecat înaintea Domniei mele cu Dinul Păcleanu, ce era Vătav la acel plaiu, carele l'au scos din Vătăjie și s'au rinduit alt Vătav în locul lui, înturnându-se mai sus numiții de aici înapoi în plaiu s'au mai încărdoșit și cu alți cinc-șese și mergend la casa numitului Păcleanu cu scop ca să'l omóre, au prins de veste și închidendu-se în casă, abia au scăpat, iară pre alți omeni ce au găsit afară pre toți i-au bătut, i-au căsnit, spărgându-le și capetele, din cari unii se află zăcend; și în cea de pre urmă vędend că pre numitul Păcleanu nu pöte pune mâna, fiind închis în casă, au început a căuta topöre ca să 'i taie casele și să le dërime pre dînsul. și negăsind topöre, ca să 'și isprăvescă gândul lor, au plecat de acolo, și făcendu-se cete păzesc drumurile, supărând și pre alți locuitorii, în cât și-au părăsit casele de reütățile lor, dintr'a căroră pricină și vorbe pröste ce presară prin satele plaiului, s'au dat zătignire la împlinirea banilor Visteriei și la alte orindueli, stând töte trebile plaiului baltă, cum asemenea tacrir în scris vędurăm că au dat și alți locuitorii dintr'acel plaiu către repositul Grigorie Hrisoscoleă, care fusese trimis de către Domnia mea într'acel județ arătător de aceste urmări ale mai sus numiților, cu plângere că și ei pătimesc de către dînșii; drept aceea orinduem pre al nostru proincredincer Mihalache Negrea, căruia i dăm volnicie printr'acéstă Domnesca noastră carte, ca să mERGă la numitul plaiu, să facă cercetare și de va găsi, că în adevër, au făcut numiții acest fel de rele și netrebnice urmări și porniri ca acestea, să 'i iae cu ajutor și de la Ispravnicii județului, și împreună cu cercetarea ce va face în scris de töte urmările lor, rădicându-i să 'i aducă aici la Domnia mea.—1803, Ghenarie 16.

Cod. XLIX, fila 19—20.

2. Io Constantin Alexandru Ipsilant Vod.

Dumitale vel Agă, 'i facem în șcire, că Zapcii și ai Spătăriei și ai Agiei și ai Armășiei cum că n'au volnicie a pedepsi cu bătaie pre cinevași, acésta

Oprirea bătăiei țeranilor de către zapcii onoră pre Ipsilant, deși nu e de creșut că ordinea lui fu ascultată.

s'au făcut sciută și cunoscută, nu numai printr'alte ponturi ce s'au dat, ci și prin hotărîrea ce Divanul, de față fiind și Dumnélor veliți boeri ai Divanului Domniei mele, întru aușul tuturor, la pricina Vătafului aceluia ce s'au fost bătut de Polcovnicul Bălauri, că nu sunt volnici a bate și a pedepsi de sineși om, fără de numai când cinevaș cade în vre-o vină are a da la Zăbitul cel mare al său adecă la Aga, său la Spătar, spre cercetarea vinovăției și a osândeii ce i se cade, și fiind-că pentru aceea avem Domnia mea și judecătoria rînduite într'adins și la Spătărie și la Agie, împotriva căruia nizam ce și prin hotărîrea cu Dumnévóstră într'aușul tuturor s'au dat, fiind-că Halea Căpitan de dorobanți au cutezat a pedepsi de sineși cu bătaia în falangă pre Nicola Căldăraru, precum însuși înaintea Domniei mele nu putu tăgădui, că au bătut pre omul acesta în falangă, fără a nu avea nici Agia în șcire, iată că Zapciū al Divanului Domniei mele Vătaful de Păhărniceii trămitem pre Căpitanul de dorobanți la Dumnéta, unde poruncim, ca chiar la Agie, cu puterea acestui domnescul nostru pitac, să-l pedepsești în falangă, cu atâtea toiege cu câte adecă și ei au cutezat de au pedepsit pre Nicola Căldăraru, în fața orînduitului nostru Zapciū, și apoi să-l lipsiți din mansupul acesta, fără de a putea să ceară vre-un analogon al avăetului dorobăntiei, rămăindu-î îndestul, că cu nevrednicie un netrebnic ipochimen ca acesta au îmbrăcat caftan. — 1803, Februarie 19.

Cod. XLIX, fila 145.

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant Vod. gpd.

Dumnéta vel Spătar, 'ți facem Domnia mea în scire, că pentru rîndul Zapciilor spătăresci și agesci, cum și Căpitanii de dorobanți, Căpitănia de lefegii, Polcovnicii și alți, s'au dat de cătră Domnia mea nizamul cel cuviincios, atât prin alte porunci, cât și prin hotărîrea ce am făcut cu Divanul, fiind și Sfînții părinți Archierei și Dumnélor veliții boeri față, în pricina Polcovnicului Bălauri cu un Vătășel de la mahala, că nu sunt volnici a pedepsi și a bate pe nimenea din căți au pricină la dênșii, nici cu mult nici cu puțin, măcar pentru orî-ce vină, fiind-că acesta este dată numai zabiților mari ai Politiei, adecă: vel Spătar și vel Agă, cari ca nisce dregători nu este îndoială că au a cerceta de se cade cu dreptate pedepsă de bătaie după starea vinei lui, iar nu și cei-l-alti Zapcii spătăresci și agesci, cari orî pentru vre-o pismă veche, orî pentru vre-un interes, scau din nesciință și nepriceperea de orînduiala judecăților, pôte să bată ómenii fără de cuvînt și să curgă un catahrisis ca acela în Politie, ce nu este al buneii orînduiei; pentru aceea dară am rădicat Domnia mea acéstă întindere și volnicia bătăilor de la dênșii, fără numai când vre-unul va vinovăți în vre-un fel de chip, pentru ca să nu dosescă și să scape acel vinovat, ca un Zapciū ce este, vel Căpitan de dorobanți, vel Căpitan de lefegii și cei-l-alti are a prinde și a'l rădica, dară îndată să'l dee la Spătărie său la Agie, a'î face cercetare și osinda pedepsei lui, iar ei nu pot să bată. Așisderea fiind-că Zapcii spătăresci și agesci sunt datori după orînduiala lor a ámbla nóptea de strajă pentru paza Politiei, dicem și pentru cei ce se vor prinde

La 23 Februarie 1803, Domnitorul trimite să se ridice cu forța și să fie adus la Divan un proprietar de moșie Ioniță Argintoianu, pentru-că nu îngăduie prinderea hoților pe moșia lui ¹.

La 13 Martie 1803, Domnitorul ordonă marelui Postelnic să vestească boerilor și pre la monastiri, că nu au voie să țină oameni streini

nóptea de străjări în vre-un fel de netrebnicie, că are pre unul ca acela a'l rădica, dară îndată a doua și dimineața să'l dea în scirea Dumnelui Spătarului, seau a Dumnelui Agă, ca să cerceteze pricina pentru care s'au rădicat, spre a da nizamul ce se cade de urmare precum și pentru cei cu pricină de datorii mici și mărunte, cari se trag de cătră davagii lor la Căpitanul de dorobanți, seú la căpitanii de lefegii, după ce 'i va aduce la oprélă, iarăși să facă arătare de pricina lor, pentru fieș-care la Spătărie, unde avem Domnia mea și judecatorie într'adins orînduită, ca după orînduiala și povățuirea dreptăței ce se va da de la Spătărie, așa să se urmeze. Decî, cu tóte că și prin hotărîre cu Divanul am rădicat volnicia de la dênșii a bate și a pedepsi omul pentru catarhisă ce am đis, dară pentru ca să nu aibă cuvînt de îndreptare vre-unul, orî cu pricină că au fost odată obicei, orî cu cuvînt că n'au audît și n'au sciut hotărîrea acésta, iată într'adins scriem Dumitale acest pitac, care să'l faci cunoscut zapciilor Dumitale și să le dai învățatură și povățuire a păzi nizamul acesta acum și tot-d'a-una și fără a face urmări împotrivă, pentru-că cel ce va călca nizamul acesta și se va întinde mai mult a bate pre cine-vaș, să scie, că cu atâtea toiage se va bate și el și se va lipsi și din mansupul lui; care acest pitac să se trecă și la condica Spătăriei, spre a fi tot-d'a-una nizamul acesta sciut, *tol co pisah gpd.* — 1803, Februarie 22.

Asemenea pitac s'au făcut și la vel Agă.

Cod XLIX, fila 147.

1. . . . Zem. Vlahiscoie

Fiind-că Dumnelui vel Spătar au arătat Domniei mele înscințarea ce face la Spătărie Căpitanul de la Podul Vălenilor, cum că un Ioniță Argintoianu, ce are moșia și satul acolo aproape, nu numai tot-d'a-una îi stă împotrivă la nizamul hoților, neîngăduindu-l nici a intra în satul lui spre cercetare, ci acum aflând un hoț acolo în satul seú și vrënd să'l rădice, numitul Argintoianu i l'au și luat din mână, care hoț făcuse arătare, că mai scie încă trei hoți; orînduim pre sluga Domniei mele Zapciul spătăresc, să mérgă acolo unde se află numitul Argintoianu, și cu acesta domnésca noastră carte, dăm volnicie să'l rădice, atât pre el, cât și pre hoțul acela ce Căpitanul arată că i l'au luat din mână și să 'i aducă aici, și pre hoț să'l dea în cercetarea Spătăriei, iar pre numitul Argintoianu să'l înfășoșeze înaintea Dumnelor veliților boeri, unde să i se facă cercetare: cu ce cuvînt stă împotrivă la nizamul și îngrijirea aceea ce sunt porunciți Căpitanii de obște pentru buna petrecere și odihna obștei, mai vêrtos de față să se arate sprijinitorii hoților, mai vêrtos acum în vremea primăverei când trebuie cea mai multă deșteptare și îngrijire să o facă cei rînduiți în tréba acésta? și să arete Domniei mele prin anafora, *ii saam receh.*—1803, Februarie 23.

Cod. XLIX, fila 29.

fără chezăşie, ca *neferi* şi să'i trimită la océcurile curţei, spre a da chezăşie, că de nu, vor fi isgoniţi din Bucuresci ca vagabonđi, afară de cei ce se hrănesc cu meşteşug, seaŭ cu vre-o neguţătorie ¹.

Dăm în note o carte de numire ca Ispravnic, din 7 Martie 1803, cum şi trei cărţi din acelaşi an, modele de numire de Căpitan de scaune şi de margine. Coprinsul acestor cărţi ne lămuresce, că atributele acestor funcţionari au rămas tot cele ce cunoscem, de la organizaţiunea ţerei sub Alexandru Ipsilante ².

1. În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Cinsitite şi credincios boerule al Domniei-mele, Dumnéta vel Postelnice, fiind-că din cercetările ce facem Domnia mea nizamului politiei, aflăm că atâta adunătură de ómenî streinî nesciuţi, fără nici un căpătiiŭ şi fără de nici o stare, se găsesc, în Bucuresci mai vêrtos acum între acele ăile, după însciinţarea ce avem, s'au înmulţit acest fel de streinî, ómenî necunoscuţi din care această adunătură şi înmulţire a acestor fel de streinî, fără de nici un căpătiiŭ, nu puţine hoţi şi astă-đi se întâmplă în politie pentru aceea dară, trebuinţă fiind a se face o căutare pentru unii ca aceştia şi a se da nizamul cel trebuincios, fiind-că cei mai mulţi dintr'aceştia streinî se lipesc pre lângă boeri şi pre lângă mânăstiri, pentru slujbă cu nume de Neferi, cari primindu-se fără de nici un fel de chezăşie, nu numai în celea netrebnice urmări se pot afla, ci şi însuşi stăpini lor ce i-au primit pentru casele sale, nu trebuie să fie incredinţaţi fără de nici o sigurantă. De aceea dar poruncim Dumitale, să areţi porunca acesta la toţi Dumnélor boerii Domniei mele de obşte şi la tóte mânăstirile, că câţi au Neferi Arnăuţi, Sêrbî, seaŭ orî-ce fel de om strein, primiţi în slujbă, sê-i trimită la océcurile Curţii, spre aşi da chezăşie, a căroa chezăşie luându-se în scris la cămara Domniei mele şi trecându-se şi numele lor la catastiful cămării, să li se dea de la cămara Domniei mele tescherele arătătoare de Neferi la cutare boer, seaŭ la cutare mânăstire, şi așa cu chezăşia şi cu tescherelele la mânele lor, vor fi slobodî şi nesuperaţi în slujba stăpiniilor lor, iar câţi nu vor urma acestui nizam şi se vor găsi la cercetarea ce avem a face în urmă, fără acest fel de chezăşie şi ne scrişi în catastiful cămării, unii ca acei au să se isgonescă din politie, afară de cei ce se hrănesc cu vre-un meşteşug şi cu vre-o negustorie, cari făcându-se sciŭţi la Dumnélui vel Vornic al politiei, că se chivernisesc cu dreptate, muncă a meşteşugului şi a negustoriei lor sunt în pace, *tolico pisah gpd.* — 1803, Martie 13.

Cod. XLIX, Fila 156.

2. Carte de numire de Ispravnic

....Deci mergând la numitul judeţ să aibă a se uni cu tovarêşul sêŭ şi să apuce amindoi trebile judeţului, cu silinţa, ce să caute împreună poruncile care se trâmit de la Domnia mea, să se silescă cu tótă sîrgunţa, pentru întregimea judeţului, pentru adunarea şi strîngerea locuitorilor celor risipiţi, la locaşurile şi odihna lor, să păzescă dreptatea sâracilor locuitori, întru tóte, spre a petrece cu toţi bine chivernisiţi, mulţamiţi şi feriţi de orî-ce nedreptăţi şi jafuri, urmând poruncilor şi povstuirilor ce i s'au dat de Domnia mea. Şi nu numai

Cuvintele «*Săracii locuitorii*» nu lipsesc în asemenea pitace de numire de ispravnicii. Domnitorul recomanda noilor ispravnicii, să pă-

Domnia lor să se ferescă de orî-ce urmări împotriva poruncilor Domniei mele, ce și pre zapcii Dumnélor să nu-î îngăduiască a face vre-o supărare seaă vre-un jaf, cât de puțin locuitorilor, preste poruncile Domniei mele, căci pentru aceia vor avea înșiși a da sémă.

Poruncim Domnia mea și vouă tutulor locuitorilor acestui județ, mazili, breslași, căpitanii și slujitorii, să fiți cu căduta supunere la numiții boeri orinduiți. — 1803, Martie 7.

Carte de Căpitan

. . . . *Zem. Vlahiscoie*

Sluga Domniei mele. pre care prin alegerea Dumnélui vel Spătar l-am făcut Domnia mea Căpitan de margine la Căpitănia ot. sud. . . . ca să aibă volnicie cu această carte a Domniei mele de a face mai sus đisa Căpitănie zapt, și pre toți slujitorii acestei Căpităniei, și să fie următor cu totă silința și privegherea cea cuviinciosă la sevîrșirea trebilor acestei Căpităniei, adecă să aibă datorie a străjui în tot poporul Căpităniei sale de ómenii reii și de hoții, de tâlharii, de borfași și de toți aceea ce vor pricinui pagube locuitorilor din satele ce se află în poporul Căpităniei sale, și veri-când se va simți că s'aū ivit vre-unii ca aceia, numai decăt să sară cu slujitorii acestei Căpităniei să'î prinđă cu orî-ce mijloc va putea, și să arête Dumnélor Ispravnicilor județului, ca să le facă ecsamen și după orânduială să'î trimetă la Dumnélui vel Spătar, spre a se da în judecată la Departamentul de cremenalion; așisderea să aibă purtare de grije, și pentru tóte trebile mărginii din poporul Căpităniei sale, de a se pázi nizamul cel bine intocmit, după orânduială și după cuviința, precum și prin ponturile ce osebit îi sunt date de la Dumnélui vel Spătar se povêtuiesce. Asemenea să aibă a se urma și după poruncile ce i-se vor da de acum înainte în tótă vremea pentru orî-ce pricină; și mai sus đisul Căpitan, de osebit de acesta, să fie cu priveghere și cu multă luare aminte, de toți ce trec prin poporul și schela Căpităniei sale, ca să nu-î îngăduiască a trece de nu vor avea porunca Domniei mele, seaă rēvașul Dumnélui vel Spătar, de trecétore, după obiceiul cel vechi și de orî-ce tréptă și orinduială va fi acel trecétor, numai decăt să'l opréscă, și cu bună pază să-l trimetă aici, cu însciințare către Dumnélui vel Spătar; pre cei ce vor veni de cindea de preste Dunăre, cercetându-î de unde sunt și unde merg, să le dea teșcherole după obicei de trecétore și pe tótă săptămâna să însciințeze la Dumnélui vel Spătar, de câți aū trecut prin schela Căpităniei sale, atât mergătorii, cât și viitorii, trimițend și rēvășele acelor ce aū trecut de cindea la Dumnélui vel Spătar ca să-și dea sēma după obicei; către acesta, să se ferescă de jafuri, de mănătorii, de prăđi, ca nici el, nici slujitorii Căpităniei sale, să pricinuiască supărare la vre-un locuitor din poporul Căpităniei sale, nici să cōră căpitanul și slujitorii, lui conace și să facă cheltueli locuitorilor prin sate, precum nici cai de călărie. că pentru acesta își are căpitanul avatul lui, iar slujitorii sunt scutiți. Așisderea să se ferescă Căpitanul și slujitorii lui a nu propune pre cine-va cu

zescă dreptatea săracilor locuitorii!... «*Parole, parole, parole!*» Dar tot bine și așa, căci «*apocrisia tot este un omagiū dat virtuței!*»

pricină de hoție seauă gazdă de hoți, fără de a fi adevărat, făcând-o într'adins pentru vre-o pizmă veche, seauă pentru vre-un interes de dobândă nedreptă, ca să-î ridice și să-î porțe de colo până colo, precum și la ambletele lor să se porțe cu bună orinduială printre locuitorii, și cu cuvinte de omenie, fără de a ocări, seauă a injura, seauă a bate și a căzni, căci când se va dovedi, că au urmat împotriva, se va pedepsi cu grea pedepsă și apururea să insciințeze la Dumnélui vel Spătar de veri-ce s'ar întempla și s'ar simți în partea locului, aflându-se cu totă purtarea de grijă următorii și sėvirșitorii fără de curul la tôte poruncile Domniei mele ce-i se vor dă orî prin cărți Domnesci seū prin Dumnélui vel Spătar și pre slujitorii Căpităniei sale să-î aibă după orinduială nelipsiți din slujbă, cu cai, cu arme, și cu portul lor după poruncile ce sunt date, iar să nu-î mistuescă seauă să-î facă . . . , și cu acest mijloc să-î lipsescă de slujba Domniei mele, și pentru slujba lui să aibă a lua adetul Căpităniei de slujitorii, care din vechime este obicinuit, adică câte 22 parale plocon ce se numesce al baltagului, și câte trei țile clacă pre an, iar nu mai multe. Poruncim și voue slugilor numitei Căpităniei, să faceți supunere și ascultare Căpitanului vostru, ca să pôtă sėvirși poruncile Domniei mele și trebile Căpitanului și povėșuirile Dumnélui vel Spătar, căci veri-carele se va arėta cu nesupunere, se va pedepsi spre pilda altora, *ii saam receh gpd.* —1803.

Cod. XLVII, Fila 154.

. . . . *Zem. Vlahiscoie*

Slugei Domniei mele . . . pre care prin alegerea Dumnélui vel Spătar l'am făcut Domnia mea Căpitan la Căpitania ot sud . . . ca să aibă volnicie cu acestă carte a Domniei mele de a face mai sus ȕisa Căpitanie și pre toți slujitorii acestei Căpităniei zapt, și să fie următorii cu totă silința și privegherea cea cuviinciosă la sėvirșirea trebilor acestei Căpităniei, adecă să aibă datorie a străjui în tot poporul Căpităniei sale, de omeni rēi, de hoți, de tãlhari, de borfași și de toți aceia ce vor pricinui pagube locuitorilor din satele ce se aũă în poporul Căpităniei sale, și veri-când va simți că s'au ivit vre-uni ca aceștia, numai decăt să sară cu slujitorii acestei Căpităniei, să-î prinđă, orî cu ce mijloc va putea și să-î arėte D-lor Ispravnicii ai județului, ca să facă examen și după orinduială să-î trimetă la D-lui vel Spătar, ca să-î dea la Depertamentul de Cremenalion. Mai sus ȕisul Căpitan să fie cu priveghere și cu multă luare aminte de toți ce se trec prin poporul acestei Căpităniei mergēnd și viind, spre a sci cine sunt, de unde vin, și unde merg? grijind ca să el fie cãlėtorii cu linisce și nebântuită de către făcătorii de rele, și pre toți cei ce vor veni de la Bucuresci cãlėtorii streinii și pre carele este orinduiala de inceput de a trece cu rãvașe de drum de la D-lui vel Spătar, să-î cerceteze după vechiul obicei, și pre care nu vor avea rėvașe să-î poprėscă și să-î trimetă la D-lui vel Spătar cu insciințare; către acesta să se ferescă de jafurii, de mănecătorii, de prãđi, ca nici el, nici slujitorii Căpităniei sale să nu prici-

Mai posedem de la Constantin Ipsilante și acte de numire în funcțiunea de Căpitanî de poteră în cele 5 județe Oltene. Dăm aci formula acelor numiri de Căpitanî, căci din ea se pôte vedé stăruința ce se pune de a se impedita abuzurî din partea lor¹.

nuescă la vre-un locuitor din poporul Căpitaniei sale, nici să cêră căpitanul său slujitorii conace și să facă cheltueli locuitorilor de prin sate, precum nici caî de călărie, că pentru aceea Căpitanul își are avaelul lui, iar slujitorii sunt scutiți.

Cod. XLVI, fila 186.

. . . . Zem. Vlahiscoie

Pre care după alegerea Dumnélui vel Spătar l'am făcut Căpitan de scaun la sud. . . . ca să se afle cu purtare de grije la trebile acestei căpitanii, să fie nelipsit de lângă D-lor Boeriî Ispravnicî ai județului, a da tot felul de ascultare la trebile Căpitaniei ce'l va orindui după obicei, cum și osebit să fie dator a însciința la D-lui vel Spătar, adică de verî-ce se va întempla și va simți în județ, și ferindu-se a face nescareva jafurî seaî supărări locuitorilor, cu cheltueli și altele fără poruncă, că se va învinováți, nu numai se va lipsi din Căpitanie, ci și a se pedepsi; și pentru slujba lui să aibă a lua obicinuitul avael de la slujitorii câte 22 parale, baniî baltagului și câte 3 ðile de clacă pre an; poruncim drept aceea și voué slujitorilor să dați supunere și ascultare Căpitanului vostru pentru verî-ce pricină i-se va orindui de către D-lor Ispravnicî ai județului, ca și el sa pôtă săvîrși tôte la vreme, căci care se va arêta cu nesupunere, să scie că se va pedepsi, spre pilda și celor-l-alți. *ii saam recêh gpd.* — 1803.

Cod. XLVII, fila 189.

1. Eacă formularul utilizat în 1 Decembre 1803.

Cărți de Căpitanii de potera ot preste Olt, cincî însă ale Spătariiei.

. . . . Zem. Vlahiscoie

Slugei Domniei mele pre care prin alegerea Dumnélui vel Spătar l'am rînduit Domnia mea Căpitan de poteră la sud. . . . ca să aibă volnicie cu acéstă carte a Domniei mele să facă slujitorii de poteră ai acestei Căpitanii zapt, și avendu-i după orinduială de-apururea lângă dinsul, să fie ne lipsiți de lângă Dumnélor Ispravnicii județului, ca să-i pôtă trimete cu grabă verî în ce parte de loc într'acel județ se va simți făcători de rele și tâlhari, pertru ca să-i prinđă cu verî-ce mijloc de înlesnire va afla, să-i ducă la D-lor Ispravnicii, ca să le facă egzamen, și după orinduială să-i trimetă la Divanul Craiovei, ca să se dee la Departamentul de cremenalion; cătră acésta să se ferească de jafurî, de mănătorii și de prăđi, ca nici el seaî slujitorii căpitaniei sale, să nu pricinuiască la vre-un locuitor dintru acel județ, nici să cêră Căpitanu său slujitorii lui conace și să facă cheltueli locuitorilor prin sate, precum nici caî de călărie, că pentru aceea și are Căpitanul avaelul lui, iar slujitorii sunt scutiți. Așiđderea să se ferescă Căpitanii și slujitorii lui a nu prepune pre cinevași cu pricină de hoție, seaî gazdă de hoți,

Amatori de funcțiuni n'aũ lipsit nici odată in Țera Românească. Ori o funcțiune, ori o pensiune, a fost tot-deauna idealul boierului și al boierinașului. Domnitorul C. Ipsilante dă, la 7 Ianuarie în 1804, următoarea rezoluțiune pe jalba unui solicitator de funcțiune :

Resoluțiune pusă pe jalba lui Manolache Post. Boteanu.

«Cât pentru a te primi în slujba noastră, Domnia mea avem deplin pe cei trebuincioși de slujbă și nu este loc deschis, cum și pentru a te rindui Zăpciũ în politie, acest fel de zăpciũ se rinduiesc de vel Vornicul politiei, fiind-că D-lui are a fi răspunďător pentru ori-ce cusur al Zăpciilor. Iar pentru cererea de leafă, prea Sfinția ta, părinte Mitropolit, Dv. orînduiților boierĩ, să cercetați și de i se cuvine să se așede la catastih analogon după starea lui.—1804, Ghenarie 7.

Cod. XXXVII, fila 27 verso.

A plăti în urmă serviciĩ făcute, era o deprindere veche, cum vedem din următoarea rezoluțiune pusă de C. Ipsilante pe o petițiune a celor ce aũ slujit ca Vinăricerĩ :

«D-ta vel Postelnice, să teoriseșci jalba (celor ce aũ slujit în Vinăriciũ) și să aduci catastihul ce aũ făcut D-lui biv vel Ban Costache Ghica, epistatul logofețiilor mari, de simbria ce aũ socotit a se da pentru osteneala slujbașilor, ca să se vadă de către Domnia mea și să orînduim a li se plăti osteneala lor.—1804, Ghenarie 10.

Cod. XXXVII, fila 23.

fără de a fi adevărat făcând-o într'adins pentru vre-o pizmă veche, seaũ pentru vre-un interes de dobândă nedreptă, ca să-i rădice și să i pörte de colo până colo, precum și la âmbletele lor să se pörte cu bună orînduială pintre locuitorĩ și cu cuvînt de omenie firă de a ocări și a înjura seaũ a bate și a căzni, că verĩ când să va dovedi că a urmat împotriva, se va pedepsi cu grea pedepsă; de-apururea să însciințeze la Divanul Craiovei și la Dumnelui vel Spătar de verĩ ce se va întîmpla și se va simți în partea locului, aflându-se cu totă purtarea de grijă următor și sevărșitor fără de cusur la tôte poruncile Domniei mele ce se va da, seaũ prin cărți Domnesci, seaũ prin Divanul Craiovei, ori prin Dumnelui vel Spătar; pre slujitorii căpităniĩ sale să-i aibă nelipsiți după orînduială în slujbă, cu cai, cu arme și cu portu lor, după poruncile ce sunt date. iară să nu-i mistuiască sau să facă . . . și cu acest mijloc să-i lipsescă de slujba Domniei mele, căci de va urma așa va fi lipsit de mila Domniei mele; și pentru slujba lui să aibă a lua adetul căpităniei de la slujitorĩ, care din vechime este obicinuit. adecă câte 22 parale poclonul ce să numeșce al Baltagului, și câte trei țile de lucru pe an, iar nu mai mult. Poruncim și voue slujitorilor numitei căpităniĩ, să fiți cu supunere și ascultare Căpitănilui vostru, ca să pötă sevărși poruncile Domniei mele și trebile căpităniei și povățuirile Divanului Craiovei și ale D-lui vel Spătar. căci verĩ carele se va aręta cu nesupunere, se va pedepsi, spre pilda și a altora; într-alt chip să nu fie, că așa este porunca Domniei mele. *ii saam receh. gpd.*—1803, Decembre 1.

Une-ori cei rinduiți în funcțiuni nu se mulțămiau cu léfa, cu havaeturile postului lui. Așa Postelnicul Matei făcut de Vodă Șetrariu, cere adaos la léfă.

Șetrarul Matei cere *prostichiū* la leafă. Domnitorul pune rezoluțiunea acésta: «Tu mai nainte n'aveai leafă de nicăieri, trebuie dar să fii mulțămit și cunosător milostivirei ce am făcut Domnia mea cu tine, căci Domnia mea te-am găsit Postelnicel și te-am făcut Șetrar; te-am găsit făr'de nici o leafă și ți-am făcut leafă. Decî cunósce-te însu-ți pe sineți că ești *adiacritos* și *varvar*».—1804, Februaire 20.

Cod. XXXVII, fila 51.

Altă dată apără Domnitorul pre slujbașii mai mici de a da avaet capilor lor, ca să nu fie siliți a jăfui și ei pre administrații lor:

Pitac la vel Aga: «Buluc Bașii Ageșci, fiind paznic și slujbaș la trebuințele nizamului ce urmează la dregătoria Agiei, nu se cade a fi supărați cu cerere de avaet de la dênșii, căci acești buluc bași neavând niscai va alte venituri de cât numai leafa ce le este orînduită, când vor fi îndatorați a da avaet, neavând de unde să le răspundă, aceasta le va fi pricină, de a face și ei nedrepte luări, care aceasta fiindu-ne știut că este binecunoscută și D-tale, că așa se urmează, n'avem amfivolie, că dór prin șcirea D-tale să se fi făcut cerere de avaet, ci este cunoscut, că vâtaful Ageșc de la sineși au făcut acésta cerere pentru al sêu în parte interes. Drept aceea dar, D-ta ca un zabet, trebuie să dai cuviinciosul nizam și să îndreptezi».—1804 Martie 9.

Cod. XXXVII, fila 58 verso.

În 18 Iulie 1803, Constantin Ipsilant scrie pitac la Spătar și Agă:

Să dee nizam, ca de la doue ceasuri din nopte să nu mai fie nimeni sloboși a âmbra fără felinar, cum și cârciumele și cafenelele, de la doue ceasuri să se închidă, după cum e știut, să fie asemenea următorii, căci cel neurmător se va pedepsi întocmai ca un tâlhar.

Cod. XLIX.

La 2 Iulie 1803, Constantin Ipsilant numesce mare Ban al Craiovei pre Manolache Crețulescu fost mare Vornic de țera de sus. Domnitorul scrie despre acésta la Căsimăcămia Craiovei și Divanului de acolo, motivând acésta numire, căci Crețulescu este «un boer evghenist pământean dintre cei d'intêiū ai pământului acestuia, practicós și cu bun ipolipsis la Domnia mea».

Un an trecut după aceea, la 27 August 1804, în locul lui Crețulescu e făcut mare Ban Manolache Brâncoveanu ¹.

La 25 August 1804, Constantin Ipsilant numește *vechil* adică locoțitor de Caimacam al Craiovei pre biv vel Vornicul M. Manu ¹.

1. *Carte legată la Căimăcămiea Craiovei și la boerii Divaniți, pentru vestire de bănie nouă.*

Cinstiților și credincioșilor, boerilor Domniei mele, Domnia ta vechilule al Căimăcămiei și Dumnevóstră Divaniților și tuturor boerilor Domniei mele de la Craiova sănătate: vă facem în scire, că la 2 a acestei luni pre Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele Manolache Crețulescu biv vel Vornic de țera de sus, l'am făcut Domnia mea Halie vel Ban, cinstindu-l și îmbrăcându-l cu Domnescul nostru caftan, ca pre un boer evghenist pământean, dintre cei d'intêi ai pământului acestuia, practicós și cu bun ipolipsis la Domnia mea, avându-l încercat întru slujbele și poruncile Domniei mele; de care și suntem nădăjduiți, că dupe obicinuita osirdie, înțelepciune și buna purtare a Dumnelui, va odihni pre Domnia mea și veți fi și Domnia vóstră mulțamiți pentru ale părților lui, care se cuvin la dregătoria Pâniei, că se va urma cu bună orînduială după voința și bun scoposul Domniei mele; deci nu lipsim a vă însciința, ca să sciți și să cunoșteți pre Dumnelui de vel Ban, «și pentru cele ce se cuvin la dregătoria Domniei sale, ve-ți însciința pre Dumnelui spre a se da de la noi poruncile cele trebuinciose de urmare, păziind cele cuviinciose către Dumnelui, și fiți sănătoși». — 1803, Iulie 2.

Asemenea s'aú făcut la Bănia Dumnelui Banului Manolache Brâncoveanu, iară la cele de la Ispravnicii ot preste Olt, aú lipsit numai ceea ce este însemnat cu chip de diates.

2. *Cartea de vechil a Căimăcămiei la Craiova a Dumnelui Vornicului Manu.*

. . . . Zem. Vlahisicóie.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnevóstră Divaniților de la Divanul nostru ot Craiova și Domnia vóstră Judecătorilor de la Departamenturi, și tuturor boerilor noștri de acolo sănătate: vă facem în scire, că pre Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Vornic Mihalache Manu l'am orînduit Domnia mea vechil de Caimacam aci la Craiova, care este boer practicós și evghenist credincios al nostru și cu bun ipolipsis la Domnia mea, avându-l cercat întru slujbele și poruncile Domniei mele, căruia fiind-că și prin curint i s'aú dat Domnescile noastre învățături și cuviincioasă povățuire, dar unindu-vé cu Dumnelui, verí-ce porunci se va da de către Domnia mea pentru verí-ce pricină și trebuință ale pământului, cum și ale zehirelelor și a orí-ce trebă de obște urméză în partea locului, de la acel Divan, tóte să se caute împreună de Dumnelui cu Dumnevóstră boerilor Divaniți, ca printr'o osirdie a tuturor Dumnevóstră cu Dumnelui, să urmeze o bună *dischisis* a părței locului și o curgere a trebilor și poruncilor Domniei mele fără de cusur și cu bună rînduială și iscalind toți la orí-ce hotăriri seau orînduială și po-

La 21 Februarie 1805, Domnitorul numesce definitiv în Căimăcămia Craiovei pre acesta-și M. Manu ¹.

Până la 2 Noembrie 1805, rămâne în funcțiune acest boer și e înlocuit la această dată cu Postelnicul Iorgache Arghiropulo ².

runcă de umare se va da pentru orî-ce de la acel Divan; decî să aveți D-vastră boerilor Domniei mele Divaniților, cum și ceia-l-alti boeri Judecători, Zapcii și slujbași a cunoscce pre Dumnélui mai sus numitul boerul Domniei mele de vechil Caimacam, avendu-și căduta cinste ca un epitrop al nostru; de care și poruncim Domniei tale, mai sus numitule boer, ca de împreună cu Dumnélor boerii Divaniți, să te osirduesci nu numai în pricinile de judecări ale norodului câte se orinduesc cu porunca Domniei mele de aci și câte se vor arêta acolo cu jâlbî la Divan, spre a-și afla fieș-care năpăstuit îndestulare și mângâerea sa, fără de a se zăbovi cu prelungiri. ca și întru cele-l-alte trebî ale pământului și pricinî de obște, câte urméză la acel Divan, păzind buna orinduală întru tôte, după voința și scoposul Domniei mele.—1804, August 25.

Cod. XLIX, fila 231.

1. *Carte de Caimacam la Craiova a Dumnealui Vornicul Manu, ce a fost vechil până acum.*

. . . . Zem. Vlahiscoe.

Cinstiților și credincioșilor boerilor Domniei mele Dumnévóstră Divaniților de la Craiova și Judecătorilor de la departamenturi, și tuturor de obște boerilor Domniei mele de acolo, sănătate; vă facem Domnia mea în scire pentru Dumnélui cinstitul și credinciosul boerul Domniei mele biv vel Vornic Michaelache Manu ce cu puțin mai nainte l'am orinduit Domnia mea vechil Căimăcămiei, precum încă de atunci am fost arêtat Dumnévóstră, fiind însă că întru această diastimă a vremei vechilemetului Domniei sale suntem mulțamiți la mijlôcele cu care au arêtat o bună și plăcută ocârmuire la ale slujbei, iată dară prin această Domnescă noastră carte îl aședăm și îl facem acum Domnia mea desevîrșit Caimacam, nimica neîndoindu-ne că și de acum înainte, spre mai multă mulțămire a noastră, se va arêta cu adăugită protimie la tote Domnescile noastre slujbe, și la câte privesc spre dregetoria Căimăcămiei; pentru care nu lipsim să o facem această sciută Dumnévóstre, ca să-l cunoscceți de acum înainte de catafto Caimacam și Epitrop al nostru, unde și poruncim Dumnévóstră, boerilor Domniei mele, Divaniților de acolo, ca dimpreună cu Dumnélui, prin obștăscă unire purtându-vă și Dumnévóstră, să se ocârmuiască înțeleptesce, după cuviință tôte pricinile și trebile Căimăcămiei, fără de a se urma cel mai mic cusur, păzind nu numai cuviinciosul sevas către Dumnélui, ca către un Caimacam și Epitrop al nostru, ci și căduta eftacsie la cel de acolo Domnescul nostru Divan, spre a se căuta tôte judecățile și pricinile săracilor, cu tótă dreptatea și a vă osirdui și pentru tôte altele câte trebuesc pentru buna ocârmuire și pentru a săracilor odihnă.—1805, Februarie 21.

Cod. XLIX, fila 277.

2. *Ió Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Dumnévóstră Ispravnicilor ot sud. . . . sănătate; vă facem în scire, că la dioa înteiî a acestei următore lunî, am orinduit Domnia mea Caimacam la

Cu ocaziunea numirei în Bănia Craiovei a lui Manolache Crețulescu, Domnitorul Constantin Ipsilante, la 27 Iulie 1803, adresază vechilului Căimăcămiei Craiovene și Divanului de acolo, o carte prin care, de sigur provocat de noul Ban, hotărăsece care sunt veniturile Băniei de la zapcii Divanului Oltean. Acele venituri erau sume importante ce zapcii erau dator să dea Banului pre tot anul, pentru a se bucura ei de funcțiunea ce ocupa. Când Polcovnicul de Craiova este ținut să-și *cumpere* funcțiunea de la Banul cu 10—12 pungă de bani (5000—6000 lei), fie și numai taleri 4000 pe an cât dispune acum Constantin Ipsilant să dea pe viitor; când Armașul de Craiova are a plăti Banului pentru funcțiunea sa, pe fie-care an câte 6 și 7 pungă, fie și numai 1500 taleri pe an, cât a redus Constantin Ipsilant această dare; când al 3-lea Logofet al Craiovei urmează să plătească Banului 1000—1500 taleri anual, iar de acum tot va plăti suma de 500 taleri pe an și

Craiova pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Postelnicul Iorgache Arghieropulo, căruia i s'a dat și prin cuvânt Domnescile noastre învățături, și cuviincioasele povățuiră, pe larg, după care și suntem nădăjduiți la osirdia ce va pune; deci nu lipsim a face această sciută și Dumnévóstră, ca să-l cunoșteți pre Dumnélui numitul boerul Domniei mele de Caimacam și Epitrop al nostru, spre a ocărui tóte pricinile și oră-ce trebă ale pământului, să caute acolo la Căimăcămie de împreună cu Dumnélor boeri Divaniți, fără de a se urma cel mai puțin cusur, ci și Dumnévóstră la cele ce sunt după cuviință către Dumnélui, să le păziți și să le urmați, după nizamurile ce de Domnia mea sunt date și fiți sănătoși.—1805, Noembre 1.

. . . . *Zem. Vlahiscoe*

Cinstiți și credincioși boerilor Domniei mele Dumnévóstră Divaniților de la Divanul nostru ot Craiova, i Judecătorilor de la departamenturi și tuturor de obște boerilor Domniei mele de acolo, sănătate; vă facem Domnia mea în scire, că la întea și a acestei următoare luni am orinduit Caimacam aci la Craiova pre Dumnélui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Postelnicu Iorgache Arghieropulo, căruia i s'a dat și prin cuvânt Domnescile noastre învățături și cuviincioasele povățuiră pe larg, după care și suntem nădăjduiți la osirdia ce va pune, deci nu lipsim a o face această cunoscută Dumnévóstră, ca să-l cunoșteți pre Dumnélui numitul boerul Domniei mele de Caimacam și Epitrop al nostru; pentru care vă și poruncim, ca de împreună cu Dumnétre să ocăruiască înțelepțesce și după cuviință tóte pricinile care sunt ale pământului și se caută acolo la Căimăcămie, fără de a se urma cel mai mic cusur, păzind nu numai cuviinciosul *sevas* către Dumnélui ca către un Epitrop al Domniei mele, ci și căduta eftacsie la cel de acolo Domnescul nostru Divan, spre a se căuta tóte judecățile și pricinile norodului părții locului cu tótă dreptatea, și a vă osirdui și pentru tóte altele câte privesc spre binele, repaosul și odihna săracilor locuitori, *ii saam receh. gpd.*—1805, Noembre 2.

aşa mai departe; ce este de mirare să fie *legitime* jăfuirile și răpirile și nedreptatea în administrațiune? De unde să scôtă acei funcționari banii ce au a da anual Banului, de nu din *catahrise* făcute în funcțiunile lor? ¹.

1. Éată o carte de avaeț a lui Aga și a Căpitanului de dorobanți:

Io Constantin Alexandru Ipsilant Vod. i gospod. Zem. Vlahiscoie

Cinstitele și credincios boerule al Domniei mele Dumnéța vel Vistier fiind-că după obiceiul ce s'au urmat în toți anii de rând până acum, sunt a se da din banii Cămarii ai Vănilor, adică de la Oborul Tergului de afară, pe fieș-care lună câte taleri 125 însă taleri 83 bani 40 Dumnélui vel Agă, și taleri 41 și bani 70 Căpitanului de dorobanți, cari se ține în sémă la Cămara domnescă, și fiind-că pe acest următor an, pentru grabnica trebuință ce au fost, vîndîndu-se vămile cu toți banii numărați înainte, i-au luat Visteria împrumut ca pe urmă să'i pue la Cămară la loc; poruncim dară Dumitale, ca din banii Vistieriei ai Vănilor Oborului să se dee de la Visterie pe fiecare lună acești câte taleri 125 la Dumnélui vel Agă, și la Dumnélui Căpitan de dorobanți, și să se țină în sémă. — 1803, Ianuarie 12.

Éca actul de care mai sus ne-am ocupat:

Ioan Constantin Alexandru Ipsilant i gospod. Zem. Vlahiscoie

lubiților și credincioșilor boerilor Domniei mele, Dumnéța Vechilule al Căimăcămiei, i Dumnévóstră Divaniților din Divanul nostru ot Craiova, sănătate; vă facem Domnia mea în scire, că în trecutele zile ați fost făcut Domniei mele rugăciune, că să dăm Domnia mea un nart cuviincios asupra havaeturilor ce au de dat zapcii de acolea ai Divanului Craiovei la Dumnélor boerii ce după vreme sunt cu dregătoria Băniei, ca cu acest mijloc să pótă intra la slujba acelor zapcilăcuri din boerii căți sunt pămîntenii ai părții locului, ca prin slujba lor să fie împărtașiți de o chivernisélă și milă de la Domnia mea, ce li se vor da: care acéstă rugăciune a Dumnélor am primit Domnia mea, avênd bună voire pentru toți ai părții locului, de a fi împărtașiți fiecare după starea lui, din mila și slujba Domniei mele; dar pentru că nu făcusem dregător Băniei, de aceea au rămas tréba acésta la îngădu'ala părții ce am făcut Domnia mea vel Ban; acum dară după aceeași înștiințare și rugăciune a Dumnélui, fiind-că și Dumnélui vel Ban ne făcu cerere și rugăciune, ca se dăm și nizam la acéstă tréba a havaeturilor Domniei sale, ca să scie ce urmare s'i facă. am făcut Domnia mea chibzuirea pentru fieș-care zapcilăc, luând pliroforie prin cercetarea ce am făcut și de la alte obraze cu sciință de avaețurile ce se da mai nainte de veniturile ce au aceste zapcilăcuri, și cu dréptă cumpănire am rinduit în cehip să se urmeze, adică: Polcovnicu Craiovei, fiind-că mai nainte da havaetul Băniei, câte dece și două-spre-dece pungî, acum dar, cu tóte că lângă venitul ce avea i s'au mai făcut și alt irat, pentru-că după a Dumnévóstră rugăciune i s'au dat de cătră Dómnia mea și stringerea banilor de dăjlii a orașului Craiovei asupra'i și s'au mai înmulțit venitul său, dar Domnia mea pentru a fi ușurința sa, hotărîm, ca avaețul

Și nu aveau de plătit funcționarii această „mituire legală“ numai Banului, ci și la București, căci Domnitorul își rezervase dreptul de a face, după prezentarea Banului, numirile și a funcționarilor de mâna I-a, ba și a 2-a și din Oltenia și a înștiința numai pre Ban, pre Caimacam și pre boierii din Divan, cum se poate vedea din cartea lui Const. Ipsilante de la 1 Octombrie anul 1803, ce aducem aci în notă¹.

Polcovniciei, ce are de a da la Dumnélui vel Ban, să fie taleri patru miș pre an, iar nu mai mult. Armășul de Craiova, fiind-că da mai înainte câte șase și câte șapte pungi, acum hotărîm Domnia mea, să dea avaețul Băniei taleri una mie cincî sute pre an. Așîșderea și al 3-lea Logofăt al Craiovei, fiind-că da câte taleri o mie și o mie cincî sute, acum am hotărît Domnia mea, să dea avaețul Băniei taleri 500 pre an, iar Polcovnicul de Cerneț să dea avaețul Băniei taleri 250 pre an.

Deci, aceste avaețuri, ca nisce cumpănite și chibzuite cu dreptate ce sunt spre amëndouă părțile, și va ști și Dumnélui vel Ban venitul acesta canonic și statornic, și zapciilor ce se orînduesc, cu ușurare a urma cele drepte întru slujba lor; de aceea și cu hotărîre ȳicem, să se urmeze cu statornicie și nestrămutate de acum înainte, întărîndu-le printr'această domnescă carte a noastră, ca să se păzescă această ca o pravilă, acum și tot-d'a-una; ci dar, după ce va face la toți Dumnélor cunoscută această hotărîre, cum și zapciilor de a le fi știută, să puneți să se trecă această întocmire și în condica Divanului de acolo precum și aci s'a scris în condica Divanului nostru, de a fi știută și de a se urma tot-d'a-una. Trebuie însă să aveți Dumnévóstră îngrijire și luare aminte pururea, ca nu cum-va zapcii ce sunt acum, s'aú carî vor fi după vremi, să se lăcomescă la veniturile lor, a face cereri și luări mai multe preste dreptul obiceiú, seau să se jufuiescă cine-va, ci să se mulțămescă pe dreptul lor cel obicînit, fiind-că Domnia mea mai mult și pentru aceea am făcut această întocmire, cu ușurința zapciilor la havaeturile ce dau, spre a'și avea norodul odihnă și dreptatea dând Dumnévóstră fieș-cărúia nizam cum să se pórte, ca să nu auđim cele împotrívă, că și asupra Dumnévóstră ne vom scărbi pentru neingrijire și fiți Dumnévóstră sănătoși. — 1803, Iulie 27.

Cod. XLVII, fila 109.

. . . . Zem. Vlahisocie

1. Fiind-că și după alegerea Dumnélui cinstítului și credincios Boierului Domniei mele Manolache Crețulescu vel Ban, am făcut Domnia mea al 2-lea Armașú la scaunul Craiovei pre Dimitrie Zătrénul, i s'aú dat după obiceiú această Domnescă noastră carte, ca să aibă a face *zapt* trebile Armășiei, și pre toți armașii și zapcii căți sunt la această bréslă, cu care se slujesc spre săvêrsirea și urmarea obicînitelor trebî ale Armășiei, silindu-se pentru tóte cele ce sunt după obiceiú la datoria slujbei lui, după orînduială și după povățuirea ce i se va da, atât de către Dumnélui Caimacamul Craiovei, cât și de către Dumnélor Boierii Divaniți; pentru care scriem și Dumnélui Vechilul Caimacamiei Craiovei, și Dumnélor Boierilor ai Divanului nostru al Craiovei, să-l știți de al 2-lea Armaș, dându-i zapciú și armașei asupra-i, spre a-i avea în zaptul seú, și povățuindu-l Dumnévóstră la tóte trebile ce sunt după

Mai adesea nici nu mai aștepta Domnitorul recomandațiunea Banului ori a Caimacamului de Craiova, ca să numescă funcționari, cum se pôte vedea din următoarea carte :

. . . . *Zem. Vlachiscoie*

Dat-am Domnésca noastră carte Boierului Domniei mele Vasilie, pre care l'am făcut Domnia mea vel Portar la Craiova, ca să aibă a face zapt trebile portăriei, și pre toți portarii cu care să slujască spre săvârșirea și urmarea obicînitelor trebî ale portăriei, după poruncile Domniei mele, și după povățuirea ce i se va da de către cinstiții și credincioșii Boierii Domniei mele, Dumnélui Caimacamul Craiovei și Dumnélor Boierii Divaniți de la Divanul nostru ot Craiova ; pentru care scriem și Dumnélor cinstiților și credincioșilor Boierilor Domniei mele, Dumnéta Caimacamule și Dumnévóstră Boierilor Divaniți ot Craiova să-l șciți de vel Portar, dându-î portări în Zaptul sêu, și să-l povățuiți Dumnévóstră la tóte trebile portăriei cele obicînite, ca să le urmeze după scoposul Domniei mele ; Poruncim Domnia mea și voue portăreilor, să-l cunósceți pre mai sus numitul Boierul Domniei mele D-vóstră Portariu, dându-î supunerea și ascultarea cuviinciósă, *ii saam receh gpd.*—1803, Noemvre 20.

Cod. XLVII, fila 177.

Havaeturile funcționarilor sunt pentru Domnitor mijlocul de a și-î alipi și de a face ca funcțiunile să fie solicitate, cu capul plecat, de către boerime. De aceea Constantin Ipsilante nu incuviințéză să se împuțineze veniturile unei funcțiuni, chiar când i se propune cu anafora de către Divan, cu vre-un scop óre-care. Așa în August 1803, boerii propun lui Vodă, în interesul înmulțirei veniturilor cutiei de milostenie, împuținarea havaeturilor marelui Căminar, luându i-se venitul vămii tabacului, lucru ce Domnitorul se grăbesce a nu aproba ¹.

obiceiū ale slujbei lui, spre a le urma după scoposul Domniei mele, păzind întru tóte dreptatea și ferindu-se de ori-ce lucru împotriva voinței Domniei mele. Poruncim Domnia mea și voue Zapciilor, căți sunteți la acéstă brésă, să cunósceți pre mai sus numitul Boierul Domniei mele de al 2-lea Armaș, dându-î supunerea și ascultarea cea cuviinciósă. *ii saam receh gpd.* — 1803, Octombrie 1.

Cod. XXXVII, fila 158.

1. *Prea Înălțate Dómne*

Insciințăm Măriei tale, că prin luminat pitac poruncindu-ni-se ca să vedem iraturile cutiei milosteniei, care și câte sunt, și prin graiū ni s'au dis, că vom mai găsi vre-un mijloc să prostisim la venit, și apoi să întocmim catastihul

Mulți se sileau să dobândescă funcțiuni în administrațiune, nu atât pentru folósele avaturilor, cât pentru că cumpărând nis-caiva *slujbe*,

lefurilor după puterea cutiei, următorii fiind lumnatei porunci, ne-am adunat la un loc, și luând séma iraturilor, vedurăm, că nu sunt din destule a profitaci tóte trebuințele și a se împărtași toți căți sunt vrednici de milă, având să plătescă Epitropia datorie făcută mai dinainte, precum am arătat socotéla Măriei tale, și fiind-că între noi chibzuid oareș-care ajutor a mai prostichi, de o cam-dată am găsit cu cale, că de la oierit, unde era canonisit talerî 1000 ai cutiei milosteniei (afară din cișmele) a n mai prostisit talerî 250, și din bun proerisis pe dată iaú și răspuns cumpărătorul de estimp; asemenea am găsit cu cale, ca și de la dijmărit și vinăriciú, de fie-care slujbă să se iae câte talerî 500 pentru cutia milosteniei cu prostichiú câte talerî 160, după cum era mai nainte, care acest avaet al cutiei tot-d'a-una se implinesce prin marifetul Visteriei, și de acest prostichiú până acum nu are sciință, să bine-voesci Măria ta de a fi luminată poruncă către Dumnélui vel Vistier, ca după socotéla ce s'a însémnat mai jos, să opréscă avaelul Epitropiei, și să-l dee la Dumnélui vel Vornic de obștirî, după orinduiala ce s'a urmat până acum; așiderea am găsit cu cale și pentru vama tabacului, care o íea Dumnélui vel Căminar, să se dee a fi irat cutiei milosteniei, spre a se ajuta la trebuințele ce are, că Dumnélui vel Căminar mai are și alte iraturi, însă acésta o dicem să se urmeze de la anul viitor înainte, adică de la întéiú ale lunei Ghenarie 1804, fiind-că acest următor an aú apucat de s'aú luat de Dumnélui vel Căminar, trecând și vreme la mijloc; care părere a noastră de va fi primită luminat auđului Înălțimeii tale, se va da luminata întărire la acéstă prea plecată anafora, ca să aibă Epitropia sciință de acest irat, spre a îngriji de la anul viitor a-l aduna pe séma cutiei de milostenie; de acésta arétăm Măriei tale, și cum va fi luminata poruncă.

Dositeiú al Ungro-Vlahiei, Constantin Filipescu Vistier, Grigore Caliarh, Constantin Crețulescu, vel Vornic al obștirilor.

Havaetul Epitropiei ce este să se popréscă din dijmărit și vinăriciú

Taleri

1350	—	Din dijmărit, de la cumpărătorî.
—	850	A cutiei cișmelelor.
—	500	A cutiei milosteniei, cu talerî 160, prostichiú, că mai nainte era numai talerî 340.
—	1350	
1350	—	Din vinăriciú, la vremea vinđereii, mai asemenea ca la dijmărit, însă
—	850	A cutiei cișmelelor.
—	500	A cutiei milosteniei, cu talerî 160, prostichiú.
—	1350	
2700	—	

Ió Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Prea sfinția ta părinte Mitropolite și Dumnévóstră orinduiților boeri, cât pentru talerî 250 prostichiú din slujba oieritului, preste talerî 1000, ce era

adică întreprinderi de dări, se ajută cu calitatea lor de administratori în județe pentru a stôrce mai cu putere județul, sub pretext de percepere a dărei.

Domnitorul Constantin Ipsilante, cu pitacul său din 8 Decembrie 1804, semnalază relele ce decurg din asemenea practică și opresce pre ispravnici, pre judecători, pre sameși, pre condicari, polcovnici, zapcii plășilor, căpitani și pre cei mai mici dregători de a lua în întreprindere seauă a se întovărăși cu întreprindătorii de huzmeturi.

Intru cât va fi reușit Constantin Ipsilante a stârpi grelele abuzuri ce proveneauă din asemenea practică de lucruri, nu putem documenta, dar bănuim că mare isbândă n'au avut circulara domnescă¹.

până acum de care ne arătați că 'i au și răspuns cumpărătorii de ăstimp, și pentru taleri 160 din dijmărit preste taleri 340 și pentru alți taleri 160 din vinăriciū preste taleri 340, ce se da până acum dintr'aceste slujbe, aceste câte trele prostichiuri fiind cu cale, le primim și Domnia mea, și poruncim Dumnéluī vel. Vistier, ca de la anul viitor înainte așa să urmeze; iar pentru a se scădea din iratul Căminăriei vama tabacului și a se face prostichiū la cutia milosteniei, la acēsta răspundem Domnia mea, că nici era trebuință de altă chibzuire, fiind-că am fi putut înși-ne să o facem acum la vremea schimbării boerilor, să scădem adică parte din iraturile de la dregătorii și să le adăgim la cutie, dar acēsta nefiind cu cale, precum pentru iraturile celor-l-alte dregătorii, așa nici pentru iratul Căminăriei nu primim a se face scădere.—1803 August 17,

Cod. XLVI, fila 42.

1. *Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud. Nevoia pentru care Domnia mea orînduim ispravnici și alți dregători la județele țerii, nu este alta, decât ca printr'înșii să aducem la ispravă acea bună cugetare și îngrijire ce avem pentru sêracii locuitorii, numai de-a fi întru cea mai desevășită odihnă, liniște și păziți de orî-ce jafuri și nelreptăți; când dar un Ispravnic seauă verî-ce fel de alișveriș, care privesce spre al său înparte interes, ce nădejde mai rămâne a se păzi de unul ca acela, dreptatea locuitorilor în urmarea acelui alișveriș al său, seauă ce durere pôte să aibă pentru alții, pe lângă interesul și folosul lui? nimica îndoială nu este, că acela negreșit, se va sili în tot chipul, a păgubi pre locuitorii și a se câștiga pre sineși, precum s'au și făcut acēsta bine cunoscut și de față vedită, atât din celea mai dinainte urmări ale multora, care fiind cu dregătorii în județe, s'au amestecat la oierit, dijmărit și vinăriciū, cât și din plângerile ce prin adesea jălbii ni se dau de către sêracii locuitorii pentru jafurile ce pătinesc de către unii ca aceștia, ce amestecându-se la acest fel de huzmeturi, în puterea dregătoriei lor, metahe-risindu-o ca organ de siluire, nesuferite răpiri și jafuri pricinuesc locuitorilor în vreme când ispravnicii și dregătorii cum am dis sunt rinduiți mai vêtos ca să-i apere pre dinșii și să-i păzescă ne bântuiți de către acest fel de netrebniici fără omenire și fără milostivire jăcași; deci fiind-că cea mai dintăi

După ce am adus carti de numire de funcționari din Oltenia, să înregistrăm câte-va care privesc județele din Muntenia mare.

Așa se poate ceti în note formularul după care s'au numit la 1 Decembrie 1803, polcovnicii la 12 județe. Redacțiunea cărței de numire ne arată pe de o parte, că asemenea polcovnicii au conservat atributele ce s'au dat polcovniciei de către Alexandru Ipsilante, iar pe de alta ca ce fel de abusuri le cerea Domnitorul să nu le facă ¹.

îngrijire și rîvnă a noastră este a fi locuitorii țerei Domniei mele mântuiți de acelé de mai înainte catahrisis, păziți de orî-ce nedreptăți și ne bantuiți de jafuri și răpiri, și fiind-că al lor răspuns și fericită potrecere este voită și poftită Domniei mele, precum și împotriva a lor nedreptă păgubire, nici într'un chip nu o putem suferi, pentru cea desevirșită stingere și stirpire a răului a aceluia, iată printr'acéstă Domnésca noastră poruncă, vi se dá în scire, că de acum înainte, nici la oierit, nici la dijmărit, nici la vinăricia, precum nici la alt huzmet nu este slobod a se amesteca, nici Dumnélor ispravnicii, nici judecătorii județului, nici Sameșul, nici Condicarul, nici polcovnicii, nici zapcii plășilor, nici căpitanii, nici nimenea altul verî-care va fi cu cea mai mică dregătorie în județ, nici tovărășie nu sunt slobodii a face la huzmeturi, nici prin taină nici de față, ei Dumnévoastră și toți aceștia să aveți a priveghia, la vremea acestor huzmeturi, ca să nu îngăduiți pre cumpărători și slujbași ce vor fi, a face măcar cătuși de puțină urmare și luare mai mult, peste ponturile și poruncile Domniei mele ce se dau și orî pre cari dintr'acei slujbași 'i veți găsi cu urmare împotriva, numai decât să aveți a-i trimete cu însciințarea Dumnévoastră aici la Domnia mea; luați, aminte și înțelegeți bine ceea ce vă poruncim, căci când după acésta se va găsi vre-unul amestecat la huzmeturi, orî de față seau cu mijloc de tovărășie printr'ascuns hotărit să sciti, că îndată, fără de altă îndreptare, nu numai va fi scos și lipsit ei și strașnică pedepsă are a cerca de la Domnia mea, ei dar acéstă poruncă după ce veți publicuo și veți face-o cunoscută și sciută la toți, apoi să o treceți în condica Ispravnicatului, ca să fie sciută și celor din urma voastră ispravnicii, spre a numai rămânea de acum înainte cuvint de pricinuire și fiți sănătoși. — 1804, Decembrie 8.

Cod. XLIX, fila 222—223.

1. 12 cărți de polcovnicii din 12 județe de dincoace de Olt.

. . . . Zem. Vlahiscoie.

Dat-am domnésca noastră carte lui. . . prin carele l'am orînduit Domnia mea cu Polcovnicia județului, să aibă a face zapt: slujitorii Polcovniciei și avendu-i după orînduială gata în totă vremea, să fie sirguitorii, pentru străjuirea județului și paza locuitorilor, de tâlhari, de ómenii răi și de orî-ce alte pricini împotriva nizamului și a bunelor orîndueli, după arătarea ce vor face Dumnélor ispravnicilor, că face trebuință, să aibă purtare de grijă spre a sevîrși tóte pricinile, la care se va orîndui, seau cu porunca Domnelui vel Spătar, fără de cusur, seau pentru orî-ce pricini seau a stégului seau, seau acestor slujbe, la care va fi orînduit să aibă datorie a însciința pururea Domniei mele prin Dumnelui

La Focșani, pe marginea țerei, după cum ispravnicii se numeau *starosti*, tot așa și căpitanul de slujitori, ori Polcovnicul, are numirea de *Ceauș*. La 1 Decembre Constantin Ipsilante numesce *Ceauș* de Focșani cu următoarea carte:

Carte de Ceauș de Focșani.

. . . . *Zem. Vlahiscoie.*

De vreme ce după orînduiala condiceii Domniei mele, la stégul Buciucliu ot Focșani, unde sunt orînduiți lude 100 slujitori Buciucași, fiind din brésla Spătăriei, după cuviință are a fi și Zapeciul lor Ceauș de Buciuuc al Focșanilor ales și orînduit de către Dumnelui cinstit și credinciosul boerul Domniei mele vel Postelnic, ca la stégul ce este din brésla Domniei sale și în grija boerilor Spătăriei, fiind a se alege om vrednic de către Dumnelui vel Spătar și făcându-ne arătare Dumnelui, că aū găsit cu vrednicie zapeliculu, Ceauș Buciucliu de Focșani pe... i'am dat acéstă carte a Domniei mele pre care îl orînduim Domnia mea Ceauș acolo, și Dumnévoastră boerilor ispravnicii ai județului, cunoscându-l de Ceauș al acestui stég *Buciuuc*, să'i facă și slujitorii teslim, de a se afla sub povața Dumnelui la obicînuitele trebî ale județului, și tie numitele Ceauș, iți poruncim, să fii următor cu ascultare la Dumnelor ispravnicii ai județului, la cele obicînuite și următoare trebî ale județului, și voue buciucașilor

vel Spătar, după obiceiū; poruncim Domnia mea voue slujitorilor polcovnicescî, să dați ascultare și supunere, căci ori-care se va arêta cu împotrivire, are volnicie a'l trimete cu înscințare către Dumnelui vel Spătar, ca să-ș iae că țăta pedepsă, și Dumnévoastră ispravnicilor ai județului cunoscându-l de Polcovnic să arêtați cele ce va fi cu orînduială, ca să le sêvirșescă dându-î și ajutorul cel cuviincios la cele ce va fi trebuință, cum și la lipsa slujitorilor ce va avea, ca să pôtă găsi ômeni fără de pricină, după orînduiala Vistieriei să'și împlinescă stégul, ca să nu se facă cusur la câte poruncim, însă fiind-că polcovnicii sunt orînduiți, cum am dis mai sus, pentru paza și străjuirea locuitorilor județului și a călțeorilor de apururea odihniți și fără de grije de către hoți și făcători de rele, și pentru alte trebî ale nizamului, iar nu pentru a aduce greutate și supêrare locuitorilor; poruncim dar, ca nici ômenii lui, nici Polcovnicul să nu aibă a cere conac și a face cheltueli locuitorilor prin sate, precum nici cai de călêrie, că pentru aceea are Polcovnicul léfă, iar slujitorii sunt scutiți: fôrte să se ferescă polcovnicii cu ômenii lui a nu prepune pre cinevașilea cu pricină de hoț seau gazdă de hoț, fără de a fi adevêrat, pentru vre-o pizmă veche seau pentru vre-un interes de dobândă nedrêptă, ca să 'i ridice și să 'i pôrte de colo până colo, precum și la âmbletele lor să se pôrte cu bună orînduială printre locuitori și cu cuvinte de omenie, fără de ocară și a nu injura seau a bate și a căzni, că împotrivă dovedindu-se, se va pedepsi cumplit și Polcovnicul și slujitorii lui. *ii saam recch gp^l*. — 1803, Decembre 1.

vă poruncim, să dați ascultare și supunere numitului orinduit Zapciū-Ceauș la trebile ce are a săvârși, după povățuirea Dumnélor boerilor ispravnicî. *ii saam receh gpd.*—1803, Decembre 1.

Léfa acesta se plătea pare-se destul de neregulat, precum se pôte vedea din pitacul de la 24 Februarie 1803, scriind Logofétului de obiceiuri să plătescă logofeților de Divan léfa cuvenită, care nu era dată din Decembrie 1802¹.

La 3 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante sporesce cu 5 lei pre lună léfa fie-căruia din cei 16 logofeți ai divanului, preste 10 câte au avut².

Și la Divanul Craiovei se face logofeți noi de către Constantin Ipsilante și prin anume carte li-se fixază drepturile, scutițiile și privilegiile³.

1. *Porunca ce s'au făcut la jalba a 16 logofeți ai Divanului.*

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.

Fiind-ca ne-am milostivit Domnia mea asupra jăluitoților 16 logofeți ai Divanului pentru slujba lor și le-am mai adăogat léfa cu câte talerî cincî preste câte dece ce au avut, poruncim Dumitale vel Logofét de obiceiuri, ca să urmezî a le da câte talerî 15 léfa lor pre lună, și întru acest chip să se așede și în catastiv lefile.—1803, Aprilie 3.

Cod. XLIX, fila 41.

2. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod.*

Cinstit și credincios boerule al Domniei mele, Dumnélu vel Logofét de obiceiuri, léfa logofeților tagmîi Divanului precum este orinduită, poruncim să se dee pre tótă luna, începând Dumnéta de la și înteiă a trecutei luni Decembre cu darea, și cu acest Domnescul nostru pitac se va ține în sémă la socotélă, *tolico pisah gpd.* — 1803, Februarie 24.

Cod. XLIX, fila 31.

3. *Pentru Logofeții ce s'au făcut la Divanul Craiovei preste cei ce erau prostichiu.*

Dat-am Domnésca noastră carte..... ce s'au orinduit Logofețel la Divanul Craiovei, care în cătă vreme se va afla slujind să aibă privilegiul ce au și cei-l-alți logofeți, adecă : să fie în pace și iertat de rindul dăjdiilor Visteriei, să scutescă dijmăritul și vinăriciul pre drepte bucatele lui, să ție și o pimniță în orașul Craiovei scutiță și apărătă de fumărit, de căminărit de vamă și de alte angării, ce sunt pre alte pimnițe, să ție și liude unul om străin și fără

Avem de a observa că oraşul Câmpul-Lung din Muscel continuă sub Constantin Ipsilante a'şi avea organizaţiunea excepţională de care în anteriorile noastre volume am vorbit. Acésta se probéză prin documentul ce dăm în notă şi din care constatăm, că oraşul Câmpul-Lung, în Decembrie 1803, a' ales judeţul lor şi l'a' prezentat recunoscerei Domnitorului în scris, sub iscăliturile lor şi cu pecetea oraşului Domnitorul recunoscând acest judeţ, ăice, că «pentru ajutor şi pentru mai bună pază a orînduelei oraşului, este orînduit de către Domnia mea şi deosebit Epistat»¹.

de pricină de dajdie, pentru ajutor şi posluşania casei lui, scutit cu pecete de la Visteria Domniei mele, după adevărîţa Dumnélui biv vel Ban al Craiovei seau al ispravnicilor, că este fără pricină de dajdie cu adevérat; pentru care poruncim Domnia mea la toţi căţi se cuvine, întocmai să fiţi următorii şi împotrivă supărare să nu faceţi. *ii saam receh gpd.*—1804, Iunie 1.

Cod. XLVII, fila 233.

1. *Carte de judeţ la oraşul Câmpul-Lung sud. Muscel.*

. . . . Zem. Vlahisocie.

Dat-am Domnia mea, acésta Domnescă carte pre care după cererea şi după alegerea oraşenilor ce a' făcut de la Câmpul-Lung sud. Muscel, în scris sub iscăliturile lor, pecetluită şi cu pecetea oraşului şi prin scirea Dumnélui vel Postelnic l'am făcut judeţ oraşului Câmpul-Lungului, ca să aibă a fi judecător şi purtător de grijă la toate trebile oraşului, care se va porunci de către Domnia mea şi care se va scrie de către Dumnélui vel Postelnic să le săvêşescă la vreme, fără de cusur, cum şi ale oraşenilor pricină şi judecăţi, să le caute după obiceiă şi după coprinderea Domnescului nostru hrisov, care a' oraşeni, şi fiind-că pentru ajutor şi pentru mai bună pază a orînduelei oraşului, este orînduit de către Domnia mea, şi deosebit Epistat, să aibă numitul judeţ la toate trebile oraşului, şi la pricinele judecăţilor şi la cisle şi la orî-ce altele pricină, a se uni întru toate povêturilor Epistatului, şi în mânilor judeţului poruncim să se păstreze şi Domnescul nostru hrisov de obiceiurile şi privilegiurile, atât cel nou, cât şi toate cele vechi hrisóve, aşedate sub pecetea Epistatului judeţului şi a trei patru din fruntaşii mahalalelor, cât şi pecetea oraşului asemenea să fie de judeţ, care pecete fiind-că este, cum ăicem, a oraşului ce se metahirisesc la pricină şi la trébă obştiei oraşului, pentru aceea poruncim ca să nu aibă voie judeţul de sineşi numai a o mestahirisi, ci la trebile şi pricinele obştiei oraşului, când va fi trebuinţă, atunci cu scirea Epistatului şi a pârgarilor şi a câte un fruntaş din toate mahalalele oraşului, faţă fiind cu toţi strînşi, să se pecetluiască cartea seau scrisórea cea în vederea lor: decî să se ferescă orînduitul judeţ de jafuri şi nedreptăţii, atât el cât şi oraşeni cari vor căuta a face niscăi-va încăreţuri în cisle şi în orînduelei să nu se cuteze a îngădui, ci la toate cislele să facă dréptă cumpănire la toţi după puterile şi starea fie-căruia; pentru care poruncim Domnia mea şi vouă tutulor pârgarilor şi oraşenilor de obşte, să fiţi şi s' cunoşceţi pre numitul judeţ oraşului, orînduit de Domnia mea.—1803, Decembre 22.

Cod. XLVII, fila 187.

De astă dată acest Epistat Domnesc pare că o să ştirbescă din privilegiile antonomice ale judeţului. Constantin Ipsilante dice în cartea sa că judeţul la toate trebile oraşului şi la pricinele judecăţilor şi la cisle şi la ori-ce alte pricine, trebuie a se uni întru toate (judeţul) cu povăţuirile Epistatului. Nici chiar documentele oraşului nu le mai poate păstra judeţul, decât aşedate sub pecetea Epistatului, puse alătura cu aceea a judeţului şi a 3 — 4 din fruntaşii mahalalei. Judeţul nu poate pune singur pecetea oraşului pre vre-un act.

Cu referinţă la Câmpu-Lung, posedem din Domnia lui Constantin Ipsilante un document important¹. Este o anafora din 20 Iunie 1806, a marelui Postelnic şi a marelui Logofet Dumitrache Racoviţă, prin care arată, că mai mulţi ungureni, adică Români din Ardeal, au coprins locuri din proprietatea Câmpul-Lungului, preste cele două pogone şi jumătate cât se cuvine să ţie fie-care ungurean. Oraşenii vor, ca ungurenii să le plătescă prisosele de locuri ocupate şi să le facă clacă. Domnitorul,

1. *Prea Înălţate Dómne*

După luminată porunca Măriei tale ce ni s'au dat ca să cercetăm alăturatele înscinţării de cercetările şi alegerile ce s'au făcut la faţa locului de către Dumnélor boeri ispravnicî, după luminată buiurdisma Măriei tale, dată la anafora noastră de la 18 ale trecutului Februarie, pentru madelele ce mai jos se arată, care s'au căutat aici de către noi, între ungurenii străini ce sunt şedători pre moşia oraşului Câmpul-Lung, cu oraşenii câmpu-lungeni, cum şi între dênşii cu numiţii străini ungureni, următorii fiind, am vedut mai înteu acea anafora a noastră cu luminată buiurdisma Măriei tale, care cetind-o, se vedu coprindeţore, că pentru cererea ce făcea oraşenii a strămuta legătura aşedământului ce au cu străinii ungureni, ca să le dea pre an câte bani 40 şi 30 de casă, câţi s'au aşedat cu locuinţa pre moşia oraşului şi cu hrana lor şi a dobitócelor lor pre locurile ce au coprinse din moşia oraşului, dicend oraşenii că este puţin aceşti bani. aceşti cerere a oraşenilor găsindu-se de Măria ta fără de nici un cuvînt vrednică, nu s'a primit de Înălţimea ta a se strămuta legătura aşedământului, ci s'a hotărât, ca după puterea zapiselor ce au dat oraşenii la mâna ungurenilor străini, să se urmeze. întocmai precum în zapisele oraşenilor se coprinde, fără de a se face vre-o deosebire pentru ungureni, câţi în urma aşedământului până acum au venit, seau de acum înainte vor veni, şi se vor sălăşlui pre moşia oraşului, căci oraşenii în zapisul lor nu fac vre-un prohdiorihmos cu arétare de numele ungurenilor, sau cu câtă sumă de ungureni a fost acel aşedământ, ca să potă dice acum oraşenii, că tocméla aceea are a se păzi numai pentru ungurenii câţi atunci se aflau locuind pre moşia oraşului, iar pentru provlina ce au făcut oraşenii, cum că ungurenii străini au locuri coprinse mai mult decât este trebuinţa fie-căruia, şi cum că unii dintr'inşii ar fi cumpérat locuri din moşia oraşului de la oraşeni, la acosta s'a

la 29 Iunie 1806, constatând că emigranții ardeleni n'au de ajuns loc în cele 2 pogone și jumătate, cât le-au dat orașul, respinge reclama-

găsit de Măria ta, că au orașenii cuvînt, fiind-că ungurenii străini au a ținea fieș-care locul numai pre cât îi va fi de ajuns pentru trebuința sa, și pentru acel loc este a plăti pe an banii ce sunt legați prin zapisul de aședemint, iar de a cumpăra locuri nu sunt slobodi, căci această volnicie ne avînd-o orașenii, rea este și vîndarea lor și cumpărătorea ungurenilor; drept aceea s'a orînduit de Măria ta Mumbașir Postelnicel cu poruncă către Dumnélor ispravnicii județului ca împreună și cu Epistatul orașului să cerceteze, și fiind arătarea orașenilor adevărată, atât pentru copriinderea de locuri mai multe preste trebuința ungurenilor, cât și pentru cumpărătorii de locuri din moșia orașului, și făcînd alegere deslușită cu arătare anume, cine, cât loc au coprins mai mult și ce locuri au cumpărat din moșia orașului? să însciințeze Măriei tale cu întregă pliroforie, ca să se dee de către Măria ta cuviincioasa poruncă de îndreptare; așiderea să cerceteze și cererile ce prin osebite jălbi au făcut în parte atât orașenii, cu ale plăti ungurenilor banii tocmelii pentru casele și copriindururile locurilor, pre unii ce nu le-au plătit până acum, cât și ungurenii străini cu ale plăti orașenii cheltuiala ce au făcut trăgîndu-i prin judecătii cu cereri împotriva aședemintului, și alegînd atât suma banilor tocmelii, cât și suma cheltuelii să însciințeze Măriei tale, ca să se dee și pentru acestea cuviincioasa hotărîre iarăș de către Măria ta; am cetit apoi și alăturatele însciințări de cercetările și alegerile, ce după copriinderea luminată Măriei tale hotărîri s'au făcut în fața locului de către Dumnélor ispravnicii și de către Epistatul orașului și în alăturatul catastih al cercetătorului de la fața locului se areată, că acești ungurenii străini ce s'au strins cu sălășluirea lor pre moșia orașului, până acum sunt liude 80 și au locuri coprinse de dênșii pogone 208 și douë prăjini, între care sunt și liude 7, ce s'au găsit cu locuri, za pogone 29, cumpărate din moșia orașului, cari au plătit și ei claca la orașeni până acum trei ani, cum au plătit și cei-l-ați clăcași: în fôia Dumnélor ispravnicilor și a Epistatului orașului de alegerea și lămurirea ce au făcut locurilor, care s'au găsit coprinse de numiții ungurenii, se arată, că din locurile ce au găsit coprinse de dênșii lăsând fieș-căruia câte douë și jumătate pogone de loc, cât li se cade a ține drept tocmela aședemintului, ce se coprinde în zapisul orașenilor, precum de Înălțimea ta s'a hotărît, că pentru acele locuri este a plăti ungurenii pre an la orașeni banii ce sunt legați prin zapisul de aședemint, s'au găsit prisos la toți preste trebuința lor pogone 60, prăjini 17, cum pre larg se ved arătați în mai sus numita fôie, dar însă însciințeaze Dumnélor ispravnicii și cu Epistatul orașului prin alăturata însciințare de la 16 ale trecutului Aprilie, că făcînd chibzuire cât loc se cuvîne a avea scutit ungurenii străini, drept simfonia zapiselor de aședemint, au lăsat ca să fie de unul câte douë pogone și jumătate, dar arată însă că acest loc ce se lasă numiților nu dóră că le este indestul, căci și tot locul care îl au coprins nu le este de ajuns, ci se duc și la alte moșii la vale depărtate de 'și fac arăturile și semênăturile lor, unde acolo fac altă clacă și dau deosebita dijmă de pogon la stăpânii acelor moșii; așiderea arată ispravnicii și cu Epistatul orașului, în alăturata însciințare de la 12 ale trecutului Martie, că suma banilor tocmelii ce nu au plătit'o ungu-

țiunea orașenilor ca dișii locuitorii să plătescă deosebit pentru locurile ce au luat mai mult preste două și jumătate pogone.

renii străini pre trei ani trecuți la orașeni, este talerî 74.60, cum și suma cheltuelei ce au făcut'o ungurenii trăgându-i orașenii prin judecări cu cereri împotriva aședemintului, este talerî 365.30, cum pre anume se arata în luminata inștiințare, care aceste patru madele, adică locurile ce s'au găsit ca să țină de ungurenii prisos preste trebuința lor, ce sunt pogone 60, prăjini 17, la 19 liude arętați anume, locurile ce s'au găsit cumpărate din moșia orașului pogone 29, de liude 7 străini, ce sunt arętați anume și banii tocmelii pe trei ani talerî 74.60 și banii cheltuelei talerî 365.30, fiind-că în luminată hotărîrea Măriei tale se coprinde, ca să se facă de către Măria ta hotărîrile pentru tóte după ce va veni inștiințare și lămurire de la fața locului, noi n'am cutezat a face nici o alegere, atâta numai dicem, că cheltuiala de talerî 365, ce arată ungurenii că au făcut este prea încărcată cu condee necuviincioșe, și după dreptate s'ar cădea ca numai pre jumătate să o răspundă orașenii și rămâne ca să se facă de către Măria ta hotărîre aceea ce se va găsi cu cale, ca să iae un sfîrșit prigonirile acestea, mai virtos pentru locuri coprinse de numiții străini și cumpărat de dênșii din moșia orașului, căci și de acum înainte mai viind ómeni străini și aședându-se cu sălășluirea pre moșia orașului, urmază și aceia să coprinďă locuri, unii iarăși să cumpere din moșia orașului și cu înmulțirea norodului ce se va aduna pre numita moșie, va ajunge lucru de nu se va putea hrăni orașenii a căroră este moșia, nici străinii și nici odată nu va mai lua sfîrșit prigonirile dintre dênșii; de care nu lipsim a aręta înălțimeii tale.—1806, Iunie 20.

Vel Postelnic, Dumitrache Racoviță, vel Logofăt.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Cât pentru locurile ce le-au cumpărat străinii ungurenii de la orașeni fiind-că orașenii nu sunt volnicii a vinde și a înstrăina loc de al orașului, rea și neprimită este vinďarea lor, și poruncim ca întorcęnd vinďătorii banii la cumpărători, să rămăe acele locuri iarăș sub stăpânirea cumpărătorilor și ei să dee orașenilor pentru acestea clacă și dijmă din tóte, după obiceiul pămęntului ce de obște se urmază, iar pentru cele-l-alte locuri, măcar că ispravnicii județului de împreună și cu orînduitul cercetător, dice că numai câte două pogone și jumătate se cuvine a ține fieș-care din ungurenii pentru trebuința lor, drept tocmela aședemintului ce se coprinde în zapisele lor, dar fiind-că în zapise nu este prohdeorisit cât loc să ție fie-care? și fiind-că iarăș ispravnicii arată prin a doua inștiințare a lor, cel trimis de la 16 al trecutului Aprilie, cum că și tóte locurile ce au coprins ungurenii de li-se vor lăsa, iarăș nu le este de ajuns, ci se duc și la alte moșii depărtate de 'și fac arături și semănături, unde acolo fac altă clacă și dau deosebit dijma la stăpânii acelor moșii, se înțelege dar, că ungurenii nu numai n'au coprinse cătuș de puține locuri mai multe pentru trebuința lor, ci încă sunt și lipsiți de locuri; drept aceea nu au orașenii cuvint a dice, că ungurenii au coprins locuri de prisos, ci tóte acelea locuri câte au avut până acum, hotărîm să le aibă și de acum

E de observat cum emigrarea de români adeleni și anume la Câmpu-Lung continuă a se face și la începutul secolului al XIX-lea.

În 1804, Domnitorul Constantin Ipsilante are ocaziunea de a rindui o mare anchetă în județul Râmnicu-Sărat, în contra administrațiunei abusive a ispravnicilor din acest județ, administrațiune denunțată în jalbă, de mai mulți boeri din acel județ. Faptul că boerii denunță abusurile Ispravnicului, dovedesce, nu'i vorbă, că era la mijloc și o afacere politică, barem de acea politică, care se mărginesce intru a face opozițiune unor slujbași cu gând de a-i înlocui, de a se substitui acelora.

Dăm în notă actele din care se pôte vedea punctele de acuzatiune aduse¹.

Înainte, plătind fieș-care la orășeni ceea-ce prin zapise sunt aședați, iar nu mai mult; asemenea să plătescă orășenilor și taleri 74.60 tocmola lor pre trei ani trecuți, ce n'au plătit'o după sinfonia lor, iar pentru cheltuiala ce o cerură ungurenii de la ei, fiind-că ni se arată de către Dumnélor boerii cum că este prea încărcată și unele condee sunt necuviinciose, bine au judecat Dumnélor, și asemenea poruncim și noi, ca orășenii să le plătescă ungurenilor, nu numai jumătate de taleri 365 ce arată că au cheltuit, și Dumnévóstră ispravnicilor ai județului într'acest chip precum s'a dis, să aveți a da nizam de urmare pentru tóte, spre cea desévêrsit și isbrănire a lor.—1806, Iunie 29.

Cod. XLVIII, fila 4.

1. *Prea Înălțate Dómne*

După jalba ce au dat Cârstea Sluger, Iordache și Ienache și Hristodor și Paharnicul Dumitrache Ioan și Iordache Neculeșcii și Asache și Costache Roșecii și cu toți cei-l-alti câți se află ședători cu casele lor în sud. Slam-Râmnic, pentru Dumnélui Spătar Dibooglu Ispravnicul aceluï județ arătând prin șapte ponturi nedreptățile ce dic că ar fi făcut Spătarul locuitorilor județului, orînduitul Zapciu Vătaf de aprođi, înfătoșind înaintea noastră pre trei din jăluitoři, însă: Paharnicul Dumitrache, Hristodor și Ioan Neculeșcii cu Dumnélui numitul boer, am făcut cercetare cu scumpătate și arătăm Înălțimei tale, atât pîrele jăluitořilor, cât și răspunsurile Dumnélui Spătarului, de împreună și cu a noastră chibzuire ce facem, spre descoperirea adevêrului acestei pricinî.

Pîrile jăluitořilor

1. Dic că au dat Spătaru poruncă zapciilor să siléscă pre locuitori spre a'i aduce plocóne de la fie-care sat câte o vulpe seaú taleri 8 în loc de vulpe; care au ajuns până acum prețul vulpii până la taleri 30, răspunđu-du-se în bani, arétarăm un révaș a lui Ștefan Sameșul, ce scrie către un zapciu de plasă, cum că le este

Réspunsul Domnului Spătar

Făgăduesce că nici au scris acest acest fel de porunci la zapci. nici au poruncit lui Ștefan Sameșul să scrie, dar plocóne 'i-au adus locuitorii cari s'au întâmplat a veni cu pricinî de jălbi, și vulpi și curcani și păseri și altele de mâncare, însă de a lor bună voie, i-ar nu siliți de Dumnélui, așisderea tăgăduesce că n'au cerut de

Este de observat forma în care se face ancheta, ca un adevărat «*tacir*», cum se dicea pe atunci.

sciut atât lor, cât și tuturor locuitorilor, că în vremile trecute ori-cine venea la Ispravnic nu venea cu manele góle, după cum și de la o vreme încóce s'aú obiceiuit, ci fiecare după cum îi era pricina jalbei își făcea și datoria a aduce câte o vulpe două seaú jder, seaú lup, seaú răs, și mai vârtos că aú câștigat pre acest boer mare, ce scie și obiceiurile Moldovei, trebuința urméză ca să se îndrepteze obiceiurile vechi printr'a lor povățuire, după cum și el își face datoria de ai da scire, că câți vor veni cu trebî de a le lor, după puterea pricinei, să aducă câte o vulpe două, seaú câte un jder două: cariî nu vor avea prinși de dênșii să găsescă să cumpere, seaú de nu vor găsi prin satele lor, să vie la dênșul să le facă înlesnire cu ce mijloc să iasă înainte boerului; de care dice Paharnicul Dumitrache, unul din jăluitoři, că trimetând maică-sa scrisóre către Spătar, ca să-i mai seadă satul Fântâna Turcului—ce-l plătesce Dumnéei, fiind încărcat, aú trimes chiar pre Părcălabul satului cu acea scrisóre, iară Spătaru, după ce l'aú ținut afară ca vre-o trei césuri, apoi dând omul năvală de aú intrat în casă, cerându-i răspuns, l'aú întrebat: adus'aú vulpi? și dicând că n'aú adus, aú dis să dea taleri 20, iar Părcălabul răspundând că nu are de unde da, fiind nisce săraci, nu numai vre-un scăđemint nu i-aú făcut, ci nici răspuns la scrisóre nu i-aú dat, care om este de față acolo și însuși le va arêta acêsta.

2. Cum-că aú luat în silă de la toți rămătorii ce aú intrat în têrgul Focșanilor, câte taleri unul.

la Părcălab ot Fântâna Turcului, nici vulpi, nici bani, iar răspuns aú făcut către muma Paharnicului cum că scăđemint nu pôte să facă fără de porunca Visteriei.

Tagăduesco că aú luat.

Maî sunt de observat *plocónele* și natura acelor plocóne prefe rate de boerul Ispravnic: vulpe, jderi, lupi, ris... Caracteristică este nota că boerul era «Moldovean» și că cunoște bine obiceiurile pă-

3. Cum ca aũ luat de la brutari și măcelari și luminări avasturi orînduite.

4. Aũ făcut orînduiala de lemne ca să se aducă în orașul Focșani, și să se plătescă locuitorilor câte 50 paralo carul, cu pricină de a nu se pricinui lipsă de lemne, și acum această bună economie a Spătarului aũ ajuns la atâta rēutate, în cât se vinde carul și până la taleri 7, făcēnd bitirne cu satele cu bani pe șin, și cum că această orînduială de lemne n'aũ făcut numai pre la satele ce sunt maî aprópe de Focșani, cale de un ceas seaũ de douē, ci aũ făcut-o și pre la plășile ce sunt departe de Focșani cale ca de 13 și de 14 cēsuri, și fiindu-le cu greũ locuitorilor a veni de acolo cu lemne, aũ fost satele silite de aũ tocmit ómenii cu plată grea, spre la aduce lemne de orînduială la Focșani, iar alții aũ mers cu bani în pungă de le-aũ plătit și alții le-aũ cumpērat din Focșani.

5. Cum că aũ dat porunci cu Mumbașir ca sa strîngă câte un car cu fēn de la trei lude, cu pricinuire că este trebnuicios pentru trecătoriĩ mosafirĩ, care acest fēn nu-l primesce în natură, ci în bani, câte taleri 15 carul, care bani se strîng cu mare grabă, arētând și o scrisóre a Setrariului Ienache Neculescu ce scrie către Hristodor Niculescu, unul din jăluitori, că se cere de trei lude un car de fēn, și nu fēn ci bani de car taleri 15, ce se numesce fēn pentru mosafirii trecătoriĩ, și că aũ intrat zapcii printre ómenii lui Hristodor și făcu mare turburare.

6. Aũ dat poruncă ca să silēscă

Tăgăduesce că aũ luat, dar nizam, le-aũ dat ca să fie orașul îndestulat de aceste ce sunt pentru hrana trebnuiciósă a tutulor.

Fiind vremea de iarnă și vedēnd că aũ conținut de nu sunt lemne de vinđare, pentru ca să nu rămāie orașul lipsit a pătimi de frig, aũ đis Sameșului ca să facă porunci la zapcii de a îndemna pre locuitori să vie cu lemne de vinđare la tērg, însă starea județului n'aũ sciuto-o fiind orînduit de curēnd Ispravnic, nici 'i-aũ arētāt cinevaș, că acelea plăși cad departe de Focșani, că nu le-ar fi orînduit să aducă lemne, nici are scite că s'aũ făcut vre-o bitirmea cu bani, ci acela ce va fi luat bani, să-și dee sēmă.

Tăgăduesce că nu are nici o scire de asta.

Orînduiala de salaori aũ făcut-o

mântului, adecă era iscusit in arta de a jăfui omenirea, cu nume de plocóne!

zapecii pre locuitorii să pornescă satele salaori la Snagov pentru podinii de podurile Bucureștilor, care și acestea are să ajungă la luare de bani.

7. Cum-că toate plășile județului le-au vîndut la zapecii ce i-au orînduit, luând de la fie-care bani, de la taleri 70 pînă la taleri 150, după cum este și plasa.

Deci fiind-că Dumnélui Spătarul Diboglu se apără de toate cu tîgăduire, am cerut jăluitoilor să-și dovedescă arătările lor, și răspunseră, că aici dovadă nu au, iar la fața locului pot să le dovedescă; neavînd aici jăluitoii dovadă, nu putu judecata să facă alegerea dreptății; ci găsim cu cale, să se orînduiască un credincios al Mării tale, ca să mîrgă la numitul județ, unde, de fața cu părțile ce se va găsi cu cale de către Măria ta, să cerceteze cu de-amîruntul de au făcut Spătarul Diboglu acea orînduială de fîn in județ, și de s'au luat bani, câte cât s'au plătit carul? și într'a cui mîna s'au dat banii? așisderea și pentru orînduiala lemnelor de Focșani, la ce plăși au fost? câte césuri sunt depărtate acele sate de Focșani și de s'au făcut lemnele biturmea cu bani, seau ce pagubă au cercat locuitorii dintru această orînduială de lemne? cum și pentru toate cele-l-alte ce arată jăluitoii că au urmat Dumnélui Spătarul, să cerceteze iarăș cu de-amîruntul de sunt adevărate seau nu? și de la fie-care madea căți bani s'au luat? printr'a cui mîna și de cine anume și cu ce priedă? să cercetăm și pre Ștefan Sameșul, cum s'au îndrăsnit de au scris acest rēvaș la Zapecii, și de va fi scris de sineș, este vinovat a-i se face de Măria sa căduta pedepsă pentru netrebnicia lui urmare, care in ce chip va dovedi adevăr la toate acestea să aducă Măriei tale dréptă pliroforie, spre a se face cea desēvērșită hotărîre de către Inălțimea ta.—1804, Ianuarie 26.

Vel Logofăt Constantin Ghica, Vel Postelnic, Vel Vistier.

Iw Constantin Alexandru Voevod gospod. Zem. Vlahiscoie

Orînduim pre boierul Domniei mele, vel Gramătic Manolache Vardalah, căruia îi dăm Domnesca noastră volnicie să mîrgă la numitul județ Slăm. Râmnic, luând de aici impreună și pre duoii din jăluitoii aceștia anume Paharnicul Dumitrache și Ioan Neculeșci, ca să fie fața acolo la cercetare, unde pentru toate aceste madele câte se coprind mai jos, să aibă a face cercetarea in județ cu totă scumpătatea, prin marifetul Ispravnicilor ce se așă acum acolo la județ, și dreptul adevăr, in ființa lui dovedindu-l, pentru fiteș-care din numitele madele, să aducă Domniei mele pliroforie curată, după dovedii vrednice și adevărate, fără de părtinire, la nici o parte; pentru care scriem și poruncim Domnia mea și vouē tuturor orășenilor și locuitorilor noștri de la numitul județ.

Constantin Ipsilante, după pilda altor Domni, își administră moșiile rinduind cu carte Domnăscă epistată la ele¹.

Prin măsuri administrative Constantin Ipsilante apără tăierea pădurilor în creștere, după cererea unor moșieri, mai ales în județele de câmp, unde nu cresc pădurile cu înlesnire. Această măsură se poate documenta cu pitacul ce dăm în notă, de și acesta se referă numai la pădurea despre moșiile Tătărești și Andreeni din Ialomița².

fiind-că într'adins am trimis pre acest boer al nostru credincios cercetător, să nu vă sfiți a arăta dreptul adevăr al lucrurilor, fără de însă nis-care-va asupra neadevărata, ci întru curățenie și dreptate să arătați cea singură și chiar ființa adevărului lucrurilor.—1804, Ianuarie 30.

Cod. XLVII, fila 449.

1. *Cartea lui Drăghicî care se orînduesce Epistat la moșiile ot Afumaț și Uluiți.*

. . . . Zem. Vlahiscoie

Fiind-că asupra moșiei Uluiții cu amândouă morile de acolo și cele-l-alte moși: Răcoresci, Bărcănesci, Manasia, Ciochina și Crăicioi, cu viile ce se află pre aceste moși ale casei Domn ei mele și cu pogonașii lor, am rinduit Domnia mea epistat pre... îi dăm această domnăscă noastră carte la mânelé sale, cu care să aibă volnicie a face zapt moșiile și morile și toate lucrurile casei de la arendașul ce a fost până acum, prin catativ anume, iscălit de acel arendaș, căruia arendaș fiind-că i-s'au împlinit sorocul de la qi înteu Maii, are să-î iae și socotela de venitul ce se va fi adunat, și de acum înainte să aibă orînduitul de Domnia mea Epistat a căuta și a stringe veniturile și câștiurile moșiilor și a morilor după obiceiul pământului și după condica Divanului: de care poruncim Domnia mea slugilor, scutelnicilor, pogonașilor și poslușnicilor casei, cum și voué tutulor locuitorilor ce vé a lați seșători și cari vé hrăniți pe aceste moși, să cunósceți pre mai sus numitul de Epistat orînduit de Domnia mea, dându-i supunere și ascultare la cele drepte și cu cale datoriî ale vóstre și obiceiurilor moșiilor, ca să pótă căuta și a stringe veniturile fără de cusur; așiderea poruncim și Dumnévóstră ispravnicilor ot sud Ialomița, ca la cele ce va aréta orînduitul Epistat, să aibă de la D-vóstră tot ajutorul cel cuviincios, ca să pótă avea înlesnire la căutatul veniturilor. *ii saam recch gpd.* — 1804, Maii 20.

Cod. XLVII, fila 236.

2. . . . Zem. Vlahiscoie.

Dumnévóstră ispravnicilor ot. sul Ialomița, sănătate! la Domnia mea aî dat jalbă Petre Vasiliu, aréând, ci pre moșia ce se numesce *Andreșesci* și Tătărăni, dintr'acel juleț, avénd și o pălurice care acum aî început a crece și a se înălța, locuitoriî de prin împrejur o taie și o sfărâmă, din care pricină nu se pôte face pădure, precum se cade, în starea ei, cerénd porunca domniei mele spre a o avea apérată ca să pótă veni în starea ei, și fiind-că în acel

Isgonirea din țară a acelor ce turbură linișcea publică presintă un cas mai curios. Domnitorul nu cutază să expulzeze pre un individ din Constantinople, dar ordonă marelui Cămăraș, să mērgă la acel individ «să dea să înțelgă că *are voie* să se ducă din țară la Țari-grad și să 'i dea rēvaș de drum de la Spătărie.» La fila 58, cod. XXXVII, in 9 Martie 1804, se constată că acel individ n'a *prea voit să înțelgă* că trebuie să plece din țară, ba încă necontentit supēră pre Domnitor cu jalbe. Constantin Ipsilante scrie din nou Cămărașului.

Amintim asemenea cas, spre a constata odată mai mult, cum Domnitorii își mēsōră actele administrative și judecătorești, nu după interesele țerei și după dreptate, ci in vedere cu persōna Cine-va care nu ar fi avut legături la Constantinople, era expulsat fără mai multă politețā; unui individ care are relațiuni cu Constantinople, *i se dă a înțelege că trebuie să plece.*

judet este sciut și cunoscut că fōrte anevoie se cresc și se rădică pădurile, fiind loc numai de câmpie, pentru aceea dar vē poruncim Domnia mea, că păzind orînduiala pădurilor, după poruncile ce sunt date de mai nainte. mai vērtos la acel judet, unde cu anovoie se cresc și se rodese pădurile, fiind cum ȝicem, cu deosebire de alte județe, să dați nizam lăcuiitorilor împrejușași făcēndu-le zapt a nu mai strica și a mai sfărāma păduricea acēsta, dānd și mână de ajutor omului ce-l are orînduit de pazā, ca să pōtā apera spre a putea veni in starea ei. *ii saam receh gpd.—1804, Iulie 31.*

Cod. XLVII, fila 241.

Carte de Dumbravă poprită.

. . . . Zem. Vlahisioie

Dumnealor ispravnicilor ot sud. Ilfov sănătate, fiind-că cuviosul Egumen al sfintei mōnăstiri Radu Vodă, chir Ignatie Archimandrit, prin jalba către Domnia mea, arată, cum că pre moșia mōnăstirei dintr'acel judet, anume Ileana, avēnd Dumbrava nouă sădire la câmp, păzită și apērată, ca să pōtā face a veni in stare, și saigii ce se află cu oile in partea locului la suhat, intrā in silnicie de o taie și o sfărīmā, cerēnd porunca Domniei mele pentru apērarea acestei Dumbrāvi; decī cāt pentru saigii s'au dat deosebit porunca Domniei mele, către Dumnélor ispravnicii a le da nizamul cel cuviincios, iar pentru apērarea Dumbrāvei de către locuitorii, vē poruncim, că păzind orînduiala dumbrāvilor, cari după obiceiū sunt a fi oprite, să dați nizamul cel cuviincios locuitorilor, a nu o mai tăia și a o mai strica, avēnd orînduit păzitorul mōnăstirei ajutorul cel cuviincios de la Dumnélor, ca să o pōtā apēra. *ii saam receh gpd.—1803, Iulie 14.*

Cod. XLVII, fila 107.

CAP. XXXI

Justiția sub Constantin Ipsilante.

Aducem informații despre mersul justiției sub Constantin Ipsilante, aprópe în ordine cronologică.

La 25 Noembrie 1802, noul Domnitor rinduesce judecătóri noi la județe, dar tot în legătură cu ispravnicii. Iată în ce mod ęra redactat pitacul de rinduire :

«Dat-am a noastră domnóscă carte lui prin care l'am rinduit judecătóri la sud ca să caute tóte pricinile de judecătí ale locuitorilor, cu bună cercetare, ca să le hotărască cu dreptate, și pentru fie-care pricină ce va judeca, să facă hotăríre în scris la mâna cui se va cădea, ferindu-se de hatir.

«Pentru care poruncim Dumn-tră Ispravnicilor, să-l cunósceti de judecătóri și să-i dați mână de ajutor cu ómenii Dumnévóstră, a se aduce și a se scóte în judecată. Care judecătóri vor fi lingí scaunul ispravnicesc, ca să caute pricinile judecătílor necontenit cu ispravnicii, sea când ispravnicii vor fi încărcați cu alte trebí ale județului, lipsiți, să caute judecătíle în tótă vremea fără de a lipsi, iar nu de a se chiâma numai cu numele judecătóri Drept aceea poruncim și mazililor și breslașilor și deobște, să fiți însciințați de acésta și fieșcare pentru (pricina) ce vor avea, să mérgă să se judece la orínduitul de Dumnélui boer judecătóri, că pentru aceea am orínduit deosebit de ispravnicii și judecătóri, ca să caute cu înlesnire și fără zăbavă în tóte pricinile judecătílor ce va fi.»—1802, Noembrie 25 ¹.

La Divanul din Craiova urméză schimbări în 1805 și 1806 ².

1. Cod. XLVII.

2. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod*

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane Manolache Crețulescule, Epistatule al casei Rásurilor, fiind-că la Divanul nostru de la Craiova s'aú orínduit Clucerul Constantin Brăiloiu, judecătóri în locul Serdaruului Pandie, ce să află în patimă de bólă, poruncim dar, ca pre lângă talerí o sută ce era léfa numitului Serdariu, să se mai adaoge alți talerí una sută, ca să iae Clucerul Brăiloiu pre fieș-care lună po talerí 200, iar Serdariului Pandie îi orínduim Domnia mea ca să i-se dee de acum înainte po talerí cincí-deci léfă pre lună, pentru ajutor la neputința și scápătăciunea sa ; așisderea să se urmeze a se da și alți talerí 200 pre lună Clucerului

La județele oltene încă au trimes judecătorești și anume: la Mehedintzi pre Șătraru Răducanul Sefendache; la Jiul de sus pre Ioan Sâmboteanu; la Vâlcea pre marele Armaș C. B. (*documentul e rupt*); la Jiul de jos pre marele Armaș George (*e rupt*); la Romanai pre Dumitrache Berendei¹.

Boerii judecătorești de la Departamentul de patru din Craiova nu aflu să fi fost schimbați de Constantin Ipsilante.

La Departamentul de criminalion de acolo, însă, noul Domn a introdus schimbări. O circulară către judecătorești Departamentului de patru din Craiova, din 25 Noembrie 1802, dice, că aceștia au de a judeca «pricinile de judecătorești ale norodului, câte li-se va orîndui în scris... să aibă a le judeca după pravilă, spre a'și afla fiesce-care nepărtinit indesutularea». Constantin Ipsilante adauge a dice: «Când se va arăta nedrept judecător, ori leneș, ori făcând hatir seaă voie veghiată, seaă la alt interes... acela va fi osindit după pravilă.»

În cartea deschisă către criminalion din Craiova, Domnitorul scrie, că acest Departament «să aibă a căuta pricinile de judecătorești ale vinovaților câte li-se va rîndui în scris de către Dumnealui Caimacamul și de către dumnelor boerii divaniți ai Craiovei»².

Tot la 25 Noembrie 1802, noul Domnitor adresază o carte deschisă către Caimacam și către boerii divaniți ai Craiovei, prin care face întocmire, ca Divanul să caute toate treburile de judecată, numai

Șerban Oteteleșanu, ce s'au orînduit de Domnia mea judecător iarăș la Divan, prostichiū preste cei-l-alți divaniți; să se mai dea și alți taleri 20 pre fiescare lună la doui Logofetei condicari la doui Departamenturi de la Craiova, adică la Departamentul de patru și de cremenalion, ce acum s'au orînduit de Domnia mea, și Dumneta așa să urmezî spre a se aședa la catastiful lefilor de a li se da la vremea cea orînduită léfa lor, precum mai sus se arată. *tolico pisah*. — 1805, Martie 13.

Cod. XLIX, fila 210.

S'au făcut Pitac la casa răsurilor, să dea léfă pre lună câte taleri 200 Clucerului Dumitrache Brăiloiu, ce s'au orînduit Divanit la Craiova în locul lui Gheorghe Argintoianu.—1806. Aprilie 1.

Cod. XLIX, fila 259.

1. Cod. XLVII.

2. Cod. XLVII.

Istoria Românilor de V. A. Urechiū.

I. — SECOLUL XIX. — 33.

in unire cu Caimacamul și nu singuri, precum nici Caimacamul să nu pótă judeca singur ¹.

In 1805 Martie 4, Constantin Ipsilante adreséză o lungă admones-tațiune Caimacamului și Divanului din Craiova, pentru modul cum administreză și fac justiție ².

1. *Zem. Vlahiscoie*

Vrënd Domnia mea ca să se păzescă dreptatea și buna orînduială, atît în pricinile de judecată ale norodului, cît și întru tóte cele-l-alte poruncî, ale Domniei mele și trebî deobște ale pămîntului cîte urméză de la Divanul nostru al Craiovei și să lipsósca catahrisis ce curgea mai înainte, păzindu-se o bună.... De aceea dar am făcut Domnia mea acéstă întocmire la Divanul de acolo, ca Dumnélui Caimacamul, ori-ce trebî și poruncî se va da de către Domnia mea pentru veri-ce și ori-ce pricine și trebuințe urméză în partea locului de la acel Divan, tóte să aibă a le căuta împreună cu Dumnélor boerii ce-î avem Domnia mea rînduiți divaniți la Divanul nostru de acolo, fără de vre-o ose-bire în parte, nefăcënd nici Dumnélui Caimacamul fără Dumnélor boeri di-vaniți, nici Dumnélor boerii divaniți fără de Caimacamul vre-o urmare seaú lucru, ci la tóte să fie într'o unire împreună lucrători și următori, ca printr'o osirdie și unire a tuturor Dumnélor divaniți împreună cu Caimacamul, să se urmeze o bună *diichisis* a părței locului în curgerea trebilor și poruncile Domniei mele fără cusur și cu bună rînduială. Pentru aceea am dat acésta a noastră Domnescă carte“.

Repetă apoi în cartea de rînduire a fe-cărui boer, că boerii Divaniți și Caimacamul să caute pricinile de judecată ale norodului cîte se vor rîndui cu porunca Domniei, ori cu jalobe la Divanul Craiovei, să se siléscă a face dreptate, să nu năpástuiască nimic, ca să nu prelungéscă judecata, să caute și de alte trebî ale pămîntului, cum și ale zaherelelor și a pricinilor deobște.

2. Eacă acéstă carte deschisă :

Iô Constantin Alesandru Ipsilante Vvî. gospod. Zem. Vlahiscoie

Cinstiților și credincioși boerilor Domniî mele, Dumnéta Caimacamule și Dumnévóstră Divaniților de la Craiova, sănătate, sciut vè este tuturor Dumnévóstră rîvna ce avem Domnia mea de a se păzi o bună orînduială, la tóte judecătóriile cîte avem orînduite în tótă țera, dupé care și cuviincióse poruncî cu îndestulare avem date, atît prin graiú, cît și prin scris, de a se urma la tóte locurile de judecătórii evtacsia aceea ce se cuvîne, ca la un loc ce este orînduit de a se cerceta și a se judeca pricinile norodului, fiind-că judecata este a lui Dumneđeú, și unde eram în bună nădejde, că mai vèrtos la cel de a-colea Divan al nostru, se va urma și se va păzi acésta mai cu deosebire, ca la un Divan Domnesc, unde avem Caimacam orînduit Epitrop al Domniei, și atátia boeri pămîntenî Divaniți, aleși și cu bun ipolipsis la Domnia mea, cu mulța mirarea noastră fu să vie la aúdul nostru cele împotrívă, că adecă se urméză o mare atacsie, nefăcëndu-se nici adunarea Dumnévóstră la vremea

Numirile în magistratura din București se fac numai în Februarie anul 1803.

La Departamentul de opt, sunt rinduiți judecători: biv vel Clucer Dumitrache Fotache, biv vel Stolnic N. Crețeanu, biv vel Medelnicer Dumitrache Brezoianu, biv vel Sluger N. Z. Serdar Mănoilă, biv vel Pitar Dumitrache, biv vel Șetrar Răducanu Caraiman, biv vel Treti logofăt Lechiu.

La Departamentul de șapte, sunt numiți judecători: biv vel Clucer Ianacache Mavrodin, biv vel Paharnic D. Vaarlam, biv vel Serdar Antonie Fotino, biv vel Medelnicer Ianacache (?), biv vel Șetrar Alecsandru Persiano, biv vel Clucer za arie Ioniță Greceanu, biv vel Treti logofăt Teodorache Cloșcă¹.

La Departamentul de criminalion sunt numiți judecători:

1. Biv vel Stolnic C. Caragia.
2. Biv vel Serdar Teodor Fotino.
3. Biv vel Medelnicer C. Lica.
4. Biv vel Vistier Pascal Bactatlași.
5. Biv Vătaf de aprodi Răducanu Fărcășanu.

ce se cade, spre a căuta judecățile norodului, cum și alte pricină și trebă ce cu poruncile Domniei mele se rinduesc acolo, la acel Divan, nepăzindu-se sistolia aceea ce se cuvine a avea fieș-carele, ca la un Divan Domnesc, și așa nu numai curge o fără îngrijire și defăimată urmare, ci încă și săracii locuitorii și alți mahalagii pătimesc mahnire, și încunjurându-se de colo până colo perțându-și vremea lor în zadar și stingându-se cu cheltuelile, lucru foarte nesuferit la voința noastră și pricinuitor de mare turburare asupra-vă: pentru care iată printr'acesta domnesca noastră carte, ce într'adins vi-se trimite, strașnic vă poruncim, să aveți a vă aduna în toate zilele de dimineță la Caimacâmie, adică la locul ce este orinduit de a se face Divan, unde, nu numai toți Dumnévostă să aveți a vă purta cu cuvinciosă rinduială, ca la un loc de judecată și Divan domnesc, căutând neconținut judecățile, fără de pregetare, ci și norodului spre a nu se zăbovi cei cu pricină și jalbile lor, ascultându-le fără de pregetare, cum și alte trebă și porunci domnești ce vi se trimit teorisindu-le spre a nu se batalisi și a-și lua fieș-carele trebă isprava ce se cuvine, ci încă și pre toții zapcii, logofeții și slujbașii Divanului de acolo, să-i înfrânați și să-i îndatorați a-și păzi fieș-carele fără de cusur datorria slujbei lui, priveghind Dumnévostă de a nu se face de către dênșii luări de bani și jafuri, cu numirea de avatură, mai mult decât cea ce este rinduit și canonisit a lua fieș-carele; ci dar așa să urmați negreșit, întocmai precum vă poruncim, că mai viind la auz acest fel de urmări, tare ne vom turbura, atât asupra Dumnitale Caimacamule, cât și asupra Dumnévostă Divanilor; acesta poruncim.—1805, Martie 4.

Cod. XLIX fila. 209.

1. Fila 55—66.

6. Biv vel Pitar Nicolae Blehan.
7. Biv vel Staroste za neguțetori, Ioniță.
8. Biv vel Ceaș agiesc Tânase Ghiorghake
9. Biv Polcovnic Grigorie.
10. Biv vel Vistier Iamandi sin Meftupciu.

La Spătărie.

Biv vel Paharnic Ioniță Crețian.
Biv vel Serdar Antonie.

La Agie.

Biv vel Șetrar Constantin.
Biv Polcovnic Sterian.

Urméză decretul domnesc cu care li se spune, să se adune la Departamentul respectiv și să caute pricinile ce li se rinduesc cu dreptate și «Dumnéta cinstile și credincios boerule domniei mele vel Logofët de țera de sus, după ce se va trece în condica Divanului Domniei mele fôia acêsta, să o faci apoi cunoscut și la Dumnélui vel Logofët za obicieurî, spre a se aședa în catastih lefile la casa răsurilor».—1803, Februarie 18¹.

1. Cod. XLVII.

Judecătoria ce s'au orînduit apoi :

La Departamentul de opt.

Biv vel Clucer Dumitrache Fotino.
Biv vel Spătar Alecsandru Roset.
Biv vel Medelniceer Scarlat Romaniti.
Biv vel Sluger Domopalat.
Biv vel Pitar Dumitrake
Constantin Grecianu.
Ioniță sin Paharnic Sefendache și Constantin.

La Departamentul de șapte.

Biv vel Clucer Ianake Mavrodin.
Biv vel Paharnic D. Varlaam.
Biv vel Serdar Antonio Fotino.
Biv vel Serdar Alexandru Persiceanu.
Biv vel Medelniceer Ianake.
Biv vel Clucer za arie Ioniță Greceanu.
al treilea Logofët D. Buescul.

Constantin Ipsilante dă în Octombrie 1805, o circulară prin care se hotărăse din nou orele de cancelarie la Departamenturi :

În Constantin Ipsilante Voevod

Cinstiților și credincioși Dumnévóstră boerilor veliți ai Divanului Domniei mele, măcar că acum într'acéstă vreme ziua s'a mai micșorat ; dar fiind-că sórele luminéză la două ceasuri, îndestul este ca la trei ceasuri dimineța să vă aflați aici la domnésca nóstră Curte toți Dumnévóstră de împreună, decî poruncim ca de acum înainte la numitul ceas să aveți a veni și a vă aduna, unde să stați Dumnévóstră la cercetarea pricinilor, a căuta necontentit tréba judecăților cu știință și cu tótă cuviincioasa osîrdie, spre a lua sfîrșit ale fie-căruia pricinî, ca să nu pătiméscă norodul într'acésta cu perdere de vreme și cu cheltuială a aștepta ; de care poruncim Domniei tale cinstit și credincios boerile vel Logofét de Țeara de sus, să faci porunca acésta cunoscută la toți Dumnélor Veliți boeri și să dai zapciilor nizam, după datoria Dumnélor, ca și ei să urmeze fără de cusur slujba și datoria lor, spre a avea la numitul ceas pro toți ipotesierii strînși și aduși aici la curte, atît pre cei ce au a se infățîșa înaintea Dumnélor boerilor, cât și pre cei ce au a se infățîșa la Divan înaintea nóstră. *tolco pisah gpd.*—1805, Octombrie 20.

Cod. XLVII, fila 225—226.

La Departamentul de criminalion.

Biv vel Stolnic Constantin Caragea.
 Biv vel Serdar Teodorake Fotino.
 Biv vel Medelnker Caelica.
 Biv vel Sluger Ienache Giurgeako.
 Biv vel Șetrar D. Vlatrican.
 Biv vel Clucer za arie Iarveno.
 Biv vel Pitar Pascal Baczatlau.
 Biv vel Vistier Diamandi sin Meftupeiu.
 Biv vel Vătaf za aprodi Răducanu Fărcășanu.
 Biv vel Bașbuluc-Baş Iamandi Urdoreanu.

La Spătărie.

Biv vel Paharnic Crețianu.
 Biv vel Serdar Antoniu.

La Agie.

Biv vel Șetrar Enciul.
 Biv vel Polcovnic za tîrg Sterian.

Cod. XLIX, fila. 237.

În județele și localitățile unde continua vechea organizațiune, de un *județ* cu 12 pângari, afacerile justiției sunt lăsate pre mâna județului, precum se poate constata din actele ce am adus mai sus despre Câmpu-Lung și din pitacul de orînduire a Postelnicului Zamfir Sândică, ca *județ* la Ocele mari din Vâlcea ¹.

Iată acum principalele acte de justiție la care au luat parte Domnitorul Constantin Ipsilante, între 1803 — 1806 :

1) La 12 Ianuarie 1803, iartă de restul osindei la grópa Ocenei pre George Ciucă, seimen spătăresc ².

La 22 Ianuarie 1803, comută pedépsa lui Nicolae Logofétul din grópa Ocenei in surghiun la mónăstirea Znagov ³.

1. Se orînduesce *județ* la Ocele Mari sud Vâlcea pre Zamfir Postelnicul Sândică Cămăraș, pre care l'au făcut Dumnelui cinstit și credincios boer al Domniei mele Manolache Crețulescu vel Ban, ca să caute pricinile după obicei.

Ordonă «Orășenilor» vedénd cartea Domniei mele, toți să aveți a'l sci de judecător și a 'i da ascultare și Dumnévóstră ispravnicilor a'i județului să aveți a'l sci de judecător, păzind orînduila lui de *județ*.» — 1803, Iulie 5.

Cod. XLVII, fila 104.

2. *Anaforaoa ce s'au făcut in dosul jálbit Radit, de Agești, a se slobođi bárbatul s'eu Gheorghe seimen, de la Ocnă.*

Prea înălțate Dómne,

Cercetând condicile de vinovați, se găsi trecută pricina acestui bárbat al jáluitórei, anume Gheorghe Ciucă Seimen spătăresc, că in anul trecut s'au aflat dovedit gazdă unui Radu sluga lui, ce au fost intru ceata de șapte tâlhari, cari au pricinuit multe rele, pricinuind acest numit jafuri și tainuind pre tâlhari la casa lui, după ale căruia împotriva urmări s'au osindit de Măria Sa Alexandru Vodă Moiuzi, de s'au purtat cubătaie prin tērgu, și la Ocnă in soroc de ani doui, trimes din trei ale lui Iulie din anul trecut de este un an și șese luni. de acésta nu lipsim a însciința Măriei tale.— 1803, Ianuare 12

Nicolae Sárdaru, Constantin Caliarhc Medelnicerul.

Îo Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod.

Fiind-că într'un an și șapte luni s'au pedepsit numitul Gheorghe in osinda Ocnii, ne milostivim Domnia mea de il ertăm, și poruncim Dumitale vel Armaș să i se facă pitacul Domniei mele de slobođenie.— 1803, Ianuare 30.

Cod. XLV, fila 80.

3. *Zem. Vlahiscoie.*

Fiind-că Nicolae Logofétul, Iconomul mónăstirei Tuturor sfinților, măcar că după netrebnică și împotriva urmarea lui. era in vină de a merge la Ocnă, dar după mijlocirea și rugăciunea ce ne-au dat Prea Sfinția sa Părintele Mitro-

2) La 3 Februarie 1803, asupra anaforalei Divanului în afacerea de datorii ce reclamă Costea, fost Bacalbaşa, de la Curtea fostului Domn Mihaiu Suţu, Domnitorul dă *moratorium* lui Costea, până ce va merge la Constantinopole, ca să 'şi reclame paralele de la ómenii curţii lui Mihaiu Vodă Suţu, care nu se mai află în ţeră : până atunci să fie îngăduit Costea de creditorii săi proprii, decât să dea chezaşie, că se va întorce din Constantinopole ¹.

polit. ne-am milostivit Pomnia mea. şi făcând sincatavasis la osinda lui, l'am hotărît să se trimetă surghiun la Snagov; deci poruncim Sfinţiei tale Nastavnice al numitei mănăstiri Snagov. aducându-l sluga Domniei mele pre numitul Nicolae Logofetul să aibă a'l ţinea aicea la poprelă înlăuntrul mănăstirei, de unde să nu fie slobod fără de a doua porunca Domniei mele. *ii saam re-
ceh gpd.*—1803, Ianuarie 22.

Cod. XLIX, fila 21.

1. *Prea Înălţate Dómne.*

Am vădut jalba ce aū dat la Înălţimea ta Costea, ce a fost Băcan-Başă; cum că după marfa de băcănie ce în vremea Măriei sale Mihaï Vodă Suţul. aū dat la Beceriul domnesc, aū rămas să iaie taleri 7590. cum se dovedesce din adeveriņele ce are, care bani cu întemplanrea fugii de astă vară ne-aū apucat a i-se plăti; aşişderea am vădut şi luminata porunca Măriei tale ce se dă la acéstă jalbă, ca înaintea noastră să dovedescă jăluitorul cu bună dovadă de banii ce are a lua, şi să arătăm Măriei tale prin anafora cu Zapeiu-Vătavul de Păhărniceï, pentru care am cerut jăluitorului dovadă la acestea, şi ne arată o anafora din 20 ale trecutului August. iscălită de Dumnelui biv vel Vornicul Manolache Creţulescu şi de Dumnelui Constantin Ştirbeiū, întru care scrie, că înfăţişându-se înaintea Dumnelor. jăluitorul cu Beceriul, aū vădut la mâna jăluitorului teşcherele chiar cu iscălitura Beceriului şi socotindu-le s'a adunat sumă de taleri 7460, din care scădend taleri 1000 ce a đis jăluitorul că a primit de la Beceriul. a rămas să mai iaie taleri 6460: aū întrebat Dumnelor şi pre Beceriul. şi nici teşcherelele, nici datoria n'a tăgăduit-o. fără numai a đis, că aceste băcăniū nu le-aū luat densusul. ci pe séma Domniei: şi că are să iaie şi el de la Măria sa Mihaiū Vodă Suţul taleri 11868 şi că afară dintre aceşti taleri 6460. ce are să iaie jăluitorul, mai aū şi alţii a lua care se adună preste taleri 8050: aū întrebat pre jăluitorul de are bănuială: supra Beceriului că a luat banii de la Măria sa Mihaiū Vodă şi lui nu-i plătesce? însuşi el a arătat zapisul Măriei sale Mihaiū Vodă de la Aprilie 16. iscălit de Măria sa şi cu coprindere că are să iaie Beceriul taleri 11868. pentru care zapis întrebandu-se jăluitorul cum se găsesce la densusul. a răspuns că trăgend pre Beceriul la Agie un datornic şi neavend nici ban. nici chezaş. a lăsat amanet la Agie acest zapis în loc de chezaşie şi din Agie l'a luat jăluitorul pentru siguranţa banilor lui. în care zapis, dic Dumnelor, că recunósce că Măria sa Vodă Mihaiū. n'a dat nici banii Beceriului şi că când va primi piritul Beceriū banii de la Măria sa. atunci să plătescă şi el la cei ce a luat. iară zapisul dic să se dea în păstrare la logofetia Divanului. pecetluit în plic sub pecetea Dumnelui vel Logofet şi a lui Băcan-Başă şi a Beceriului ca să stea în păstrare

3) La 1 Februarie 1803, Aga presintă anafora Domnitorului prin care arată, că un Vasile Ghețu, fost Deliu, venit din Iași cu un om al lui Alexandru Vodă Suțul, a rămas de capul lui prin Bucuresci, și a amenințat cu pistolul, pre un cărciumar. Domnitorul ordonă expulsarea din țară a acestui fost Deliu¹.

până se va răfui Beceriul cu Măria sa Mihaiu Vodă; acesta dar este dovada jăluitarului pentru talerî 6460, ce are să iae de la Beceriul, iar pentru baniî ce are să iae de la Ispravnicul de curte, tot al Măriei sale Mihaiu Vodă Suțul, cu care nu s'a fost infățișat înaintea Dumnélor veliților boerî, neaflându-se aici, după cum nici acum nu se află, ne arată jăluitarul 6 teșcherele iscălite de Vasilache Ispravnicul de curte, ce se așternură mai jos, cu suma șivrelor, după care se dovedesce că are să iae jăluitarul și de la Ispravnicul talerî 3176 parale 33 și după poruncă nu lipsim a arăta Măriei tale; către acestea arătăm Înălțimei tale că jăluitarul face cerere a nu se supăra nici el de către datornicii de la care a luat aceste băcăniî de le-a dat la beciul gpd., până când va lua și el baniî ce are să iae de la Beceriul și de la Ispravnicul de curte, a căruia cerere este cu cale, de vreme ce și Beceriul a rămas a primi mai sus și anafora, a fi apărât de către jăluitaru, până când va plăti Măria sa Mihaiu Vodă baniî ce are să iae; și urmază a i-se da la acosta luminată întărirea Măriei tale.—1803, Ianuarie 14.

Nicolae Brâncoveanu, Radu Golescu vel Vornic, Constantin Știrbei, Scarlat Câmpineanu vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Istrate Crețulescu vel Logofăt.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gpd. Zem. Vlahisioie.

S'a cetit înaintea Domniei mele anafora ce ne fac Dumnélor veliților boerî, dimpreună și cu jalba ce ne-a dat Costea și nu găsim dreptă cererea ce face numitul Costea Bacan-Bașa, de a fi adecă oprîți datornicii Băcanului, să nu și ceară dreptul lor de la dênșul, până când el va lua baniî dela Becer seau de la Ispravnicul Curței, fiind-că ei n'a avut a face cu Curtea intru nimic, ci băcăniî au se și caute dreptul lor de la Costea, carele este dator și el să și caute apoi de unde are a lua, de care dicem și pentru Costea, că de vreme ce el a dat Beceriulu și Ispravniculu de Curte și de la dênșii are și teșcherele, cari n'a tăgăduit datoria lor înaintea judecătii la 20 ale lui August, orînduiala judecătii și dreptatea urmază, ca el să și caute de la Beceriul și de la Ispravnicul de Curte și Beceriul să și caute și el de unde are a lua, dar fiind-că nici Beceriul acela, nici Ispravnicul de Curte nu se află aici lipsind la Țarigrad, pôte jăluitarul acesta Costea, să mērgă după dênșii la Țarigrad, dându-și întēiu un chezaș sigur aici la datornicii lui, că se va întorce, cu un soroc orînduit și așa să aibă voie a merge la Țarigrad, unde și Beceriul și Ispravnicul de curte se află, ca să și caute.—1803, Februarie 3.

Maî dăm și alte moratoriî la vale și în anexo.

Cod. XLIX, fila 90.

1. Prea Înălțate Dômne.

Insciințăm Înălțimei tale pricina unui Vasile Ghețul de la Ederne, ce a venit de la Iași cu Deli Bașa Nicula al Măriei sale Alexandru Vodă Suțul,

4) Chezașul e apucat să plătească datoria celui pentru care a dat chezașie. E casul unui neguțător din Târgoviște, Radu Băcanu, dator lui Hagi Mustafa Capanliul. Hotărîrea Domnitorului este din 20 Februarie 1803. Nu-î vorbă că asemenea hotărîre este influențată mult și prin împrejurarea că creditorul este turc².

la a căreia întorcere el a rămas aici în București de capul lui, ne supus la nici o breslă, seaș ogéc, că ieri Sâmbătă la 31, un Manole cărciumar viind în judecata Agescă au cerut un nefer ca să mîrgă să ridice pre numitul Vasile, dicînd cum că a scos pistolul la dînsul să-l impușco, pre care trimițînd și aducîndu-l în judecată, s'au întreat de ce pricină au scos pistolul asupra lui Manolache Cărciumaru? și cu totul se apără, dicînd cum că n'au scos pistolul, fără de cât în multe rînduri 'i-au ȳis să-i dee nisco sfînt lemn ce 'l-au perdut în casă la dînsul, și nu vrea ca să-l dee, și acuma măi cerîndu-l iar fi arătat o hârtie cu o buriană înlăuntru, din care pricină numai s'ar fi certat și s'ar fi înjurat; împotriva căruia răspunse Manolache, că ol ceea ce au găsit în casa lui, o pungă cu doî mîngări și o hârtiuță învelită, acea i-au dat-o, și nevrînd ca să o primescă au eșit afară, și implînd pistolul au vrut să dee pre foréstră, și prîndînd de veste au fugit dînd seire judecătéi, după cum măi sus se arată. Aduse Manole Cărciumaru și doué mărturii, anume: Mușat Zidarul și pre un Răducan ce s'au aflat într'acel ceas în casa lui, și asemenea deteră mărturie și ei întocmai după ȳisele lui Manolache Cărciumarul; pentru care pricină nu lipsim a însciința Măriei tale de rea urmarea acestui Vasile Ghețul, și fiind-că este om strein ca pasăz nici o chezașie nu are de dat a se părăsi de acéstă faptă, de se va găsi cu cale de către Înălțimea ta să se trimiță preste hotar din colo, de unde au venit, iar hotărîrea cea desevirșit, rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1803, Februarie 1.

Iancul vel Agă.

Îo Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod. Zem. Vlahisicoie.

Dupé pliroforia ce ne dă vel Dumnéului Agă printr'acéstă anaforă pentru rele urmările și netrebniciile acestui Vasile Ghețul, poruncim să lipsescă de aici din țéră, pentru care și rînduim pre ca luându-l de aici să-l ducă în bună pază, să-l trecă preste Dunăre, de unde să nu fie volnic a se măi întorce. — 1803, Februarie 5.

Cod. XLIX, fila 96.

1. . . . Zem. Vlahisicoie.

Fiind-că la Domnia mea au dat jalbă Hagi Mustafa Capanlău, arătînd că are să iac talerî 534 și bani 25, prin zapis care s'au vîdut și de Domnia mea, de la un Radul Băcanul de aici din Târgoviște, pre care trăgîndu-l numitul negustor și în judecata ispravnicescă, de la închisóre s'au dat pre chezașie de către Slugeriu Matraca cel de atunci Ispravnic, și fiind-că acum acel Radu datornic arată că au murit, poruncim Domnia mea Dumnévóstră ispravnicilor ai județului Dâmbovița, ca pre acei chezași ce au luat atunci pre numitul datornic de la Ispravnicat în chezașie, să-i apucați Dumnévóstră și prin

5) Negreșit nu numai Turcii, dar și supușii rusești și austriacești erau protegiați în interesele lor de către justiție, după stăruința consilierilor respectivi și această protecțiune se întindea până acolo, că împotriva legilor stabilite, aflăm un supus austriac posedând imobil în București. Acest supus austriac datorește prin zapis bani unui supus rusec, cu amanet casa din București. Judecata acestei datorii nu se face la tribunalele țerei, ci între consuli, rusec și austriac. Rolul justiției românești e redus la simpla vințare a amanetului, pentru îndeplinirea neguțetorului rus, iară banii ce vor prisosi «să se dea *depositor* la cinstita agenție, după cererea ce a făcut!».

Cu toate acestea cunoțem un cas când Constantin Ipsilante nu are considerare pentru un slujbaș turc, dar acesta este ce-i dreptul, creștin :

Hristea Giuler-Aga, se jăluesce Domnitorului, iar pe jalba acesta scrie lui «la fieșce-care pricină a ta metahirisesci câte un șiretlic, ci contenéză și părăsesce de amestecături, că te vom trimite la pușcărie,—1803, Noembrie 23.

Cod. XXXVII, fila 12.

Mumbașiretul slugii Domniei mele, să împliniți de la dênșii dreptul jăluito-
rului negustor, s'au dîcend că mai au împotriva a răspunde, să-i iae orinduital
Mumbașir să-i aducă aici la Domnia mea. *ii saam recek gpd.* — 1803, Fe-
bruarie 20.

Cod. XLIX, Fila 27.

. . . . Zem. Vlahiscoie.

Fiind-că la Domnia mea au dat jalbă Bahan Mustafa Capanlău arătând
că are să iae taleri 259 și bani 50 de la un Ioan Giurgiu vechil ot Gher-
ghița sud Ilfov, prin zapis care s'au vedut și de către Domnia mea, așide-
rea și taleri 250 de la un Gheorghe Belu, tot de la Gherghița, iarăși prin
zapis, se dă volnicie slugei Domniei mele, să mERGă și prin marifetu ispravnicilor
județului să-i apuce, să împlinescă de la dênșii dreptul jăluito-
rului negustor, s'au dîcend că mai au împotriva a răspunde, să iae orinduital
Mumbașir să-l aducă aici la Domnia mea. *ii saam recek gpd.* — 1803, Februarie 20.

Cod. XLIX, fila 27.

1. Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că de la cinstitul Consulat al Rusiei ni s'au făcut arătare cum
că Havighiar Gioglu, suditul rusec, are să iae datorie de bani prin zapis, taleri
1800 și cu amanet o casă aici în București de la Eitomie Ioan suditul aus-
triac, care neplătindu-și dreptul ce este dator într'alt chip, au cerut cinstitul
Consulat porunca Domniei mele, ca să dăm slobodenie Starostei de negustori
a vinde la mezat aceeași casă, ca un amanet ce după pravilă este supusă vin-
țerii; pentru care fiind-că ne-au arătat cinstitul Consulat și de la cinstita

6. Dăm în note un pitac prin care fostul mare Stolnic Grigore Asan, este însărcinat se hotărnicescă moșia Botini alui Bezadea Grigore Suțu «care din înalta poruncă împăratescă se vinde la mezat»; asemenea o carte domnescă din 2 Martie 1803 pentru interdicțiunea Căminăresei Smaranda Manei; asemenea pentru rinduirea unui curator al averei lui Nicolae Armașu, mort fără clironom în țară, având o soră în Moldova, care a fost înșcințată despre acesta clironomie ¹.

agenție Austriacă notă în scris de am vădut, cum că s'au infățoșat amândouă părțile la cercetarea Agenției, și au găsit dreptă cererea Havigherului de a se vinde amanetul la mezat; poruncim dar Starosteii de negustori, ca să vindă la mezat casa ce este amanet, după orinduială, întru aușul tuturilor de obște cu prețul lui bun, care să arête și la cinstita Agenție și îndeplinindu-se dreptul ce este dator numitul sudit rusesc, cei-l-alți bani să se dea *depoziton* la cinstita Agenție, după cererea ce au făcut. *tolico pisah receh gpd.*—1803, Februarie 20.

Cod. XLIX, fila 27.

1 Zem. Vlahisocie.

Cinstit și credincios boerule al Domniei mele, biv vel Stolnice Gligore Asan Șetrar, 'ți facem în șcire, că trebuința fiind a se măsura moșia Botini din sud. Ilfov, ce este alătura la lângă Agești, a Luminatului Beizade Grigore Suțul, care din prea înalta poruncă împăratescă se vinde la mezat, și cumpărătorul ce o va lua are să numere banii după suma stinjenilor ce va eși, pentru care moșie nefiind sineturi vechi de față, urmază a se face o scumpă cercetare, ca să se descopere adevărul și să se deosibescă totă această moșie ce o are cumpărată Luminata Beizadea, din ceea ce o are de zestre; de aceea ca pre un prahticos, iată te orinduiam Domnia mea hotarnic și primind porunca această, cu sluga Domniei mele vel Postelnic, fără de zăbavă să mergi la numita moșie, unde stringând orinduitul Portărel pre toți vecinii împrejurăși, cu sineturile ce au, și pre alți locuitori ai părții locului, bătrâni și cu sciință de hotarele moșiei, să faci tot felul de mijloce ale cercetării, și atât din sineturile vecinilor și din alte doveși făcându-se vedit până unde țină de această moșie Boteni întru adevăr, să o și alegi cu somne și să o sforeșci pre trei locuri, după obiceiă, de care să faci arătare Domniei mele în scris de mijlocul cercetării ce ai făcut, și de suma stinjinilor ce au eșit, să fii însă foarte cu ochii deschiși, a nu se face cel mai mic cusur. *ti saam receh gpd.*—1803, Februarie 25.

Cod. XLIX. Fila 30.

Iă Constantin Alexandru Ipsilant Vcd.

Cinstite și credincios boerule al Domniei mele, Dumnéta vel Vornic al Politiei, Mihalachi Manu, fiind-că Dumnétei Căminăresa Zmărănda Manu, este, trebuință de a avea un Epitrop pentru a îngriji și a economisi ale sale, după cum au avut și mai înainte pre Dumnéului vel Logofet de obiceiuri Știrbeiu, și fiind-că Dumnéta ești cel mai de aprópe rudenie, fiind frate cu Dumné-oi; iată te-a orinduit Domnia mea pre Dumnéta Epitrop, și-ți poruncim ca mai

7. Mai dăm în notă un act din 27 Martie 1803, prin care este judecat un individ fost servitor a lui Bezadea Iancu *Sufu*, fiind acusat că la ocasiunea fugirei din București a acestui bezadele și a Domnitorului Mihaï *Sufu*, ar fi furat din lucrurile de la curtea domnască. Justiția desculpă pre acusat. Textul cuprinde informațiuni relative la evenimentele din 1802, de care ne-am ocupat ¹.

Intâiu pentru dreptățile ce are a lua din casa răposatului Cămărașului Ioan Crețulescu ce i-au fost soție, să îngrijească, ca după ce se vor implini să le iei asupra Dumitale, cum și ori-ce alte, să se iconomisască de Dumnéta și Dumnéta veș îngriji de cele trăbuincioase ale Dumnéei, iară de sineși să nu aibă voie a face nici o urmare. *tolico pisah gpd.* 1803, Martie 2.

Cod. XLIX. Fila 31.

În Constantin Alesandru Ipsilante Vod. gospod. Zem. Vlahiscaoie.

Cinstite și credincios boeriule al Domniei mele, Dumnéta vel Cămăraș, îți facem în scire, că un Nicolae Armaș nepotul Ghiugiului murind aici în București fără de alți moșcenitori, având numai o soră la Moldova, și rămând cu îndestulată sumă de bani datorî la uni-alți, precum în anaforoa ce s'au făcut de la Spătărie sunt arătați; s'au înscințat de acesta sora mortului la Moldova, de unde au venit răspuns nu numai pentru a lua averea mortului, mult-puțin ce 'i-au rămas, iar pentru datoriile cari sunt să se plătescă nu au venit nici un plirecsusion vechil; deci fiind-că aici așteptă atâția datornici, cari pre toate zilele ne dau jălbi cerând isbrănire și clironom, precum am dis mai sus, răspundător și la luat și la dat nu s'au arătat nimenea într'atâta vreme; poruncim dumitale, ca din brésia negustorască să rinduești Dumnéta doui negustori de ispravă, care să fie despre partea Domniei mele Epitropi și ca vechili și din partea clironomului mortului, spre a face acești negustori zapt totă averea câtă au rămas aceluî numit mort Nicolae Armaș, de la mult până la puțin, să vadă apoi și anaforoa Spătăriei de cercetarea și alegerea ce au făcut pentru datoria fie-căruia și la care din condeele acelor arătate datorii ce se cer de către datornici, vor vedea că au după dreptate vre-un cuvînt de împotrivire despre partea clironomului mortului, să-și facă apelație către Domnia mea a se judeca cu acei datornici, despre partea clironomului mortului, ca să se alégă și să se lămurască, câtă și a căruia datorie rămâne a se implini dintru a mortului pereusie, care pereusie orî prin prețuire dreptă, séu pr n mezat vinđându-se de față cu toți datornicii, să se analoghisască pre datoriile ce sunt prin socotélă în scris, atât de datorii cât și pereusie, ca să se vază și de sora și clironoama mortului; de care această alegere și lămurire ce se va face, să avem șcire prin anafora. *tolico pisah gpd.*— 1803, Martie 9.

Cod XLIX, fila 31.

1. Prea Înălțate Doamne!

După luminată porunca Înălțimei tale de la această alăturată jalbă, arcătăm Măriei tale, că cercetându-se jaluitorii pentru lucrurile ce s'au găsit la densusul de bănuială, au dat acest tacrir, dicend, că el fiindu-se fost aflat slugă

E vorba de momentul când Mihaï Suțu, la instigațiunile Rusiei abandona tronul, cum în urmă s'a vădut.

pre lângă luminata Beizadea Iancul Suțu, și trimis fiind la Ordie ot Craiova, s'a u întos cu veste, cum că *Caracal s'a u ars, dar fiind preste gătirea ce se făcea de la Haremul gpd. pentru fugă 'și-a u dat și el o ladă a sa cu haine și lucruri în mâna unui Chiriță Icioglan, ca să-i fie în purtare de grije, ducându-se acel Chiriță la Focșani, iar el n'a u urmat a merge cu Măria sa Mihaiu-Vodă*, ci rămăind în Bucureșci într'acea noapte, a u dormit la Curte în odaia chiar a Beizadelei, de împreună cu un Ioniță Piteșteanul, ce și acela era Icioglan, și a doua zi întru acea turburare venind un Gregore Icioglan ce și acum se află slujind, cu un car cu cai și cu doi arnăuți, trimis fiind fost de luminata Beizade Gregorie, ca să încarce ori-ce lucruri mai bune va găsi, a u rădicat și el împreună la încărcarea a două sipeturi, în care sipeturi a u aruncat din tacămurile satărilor și altele din așternutul iatacului, cum și un baltac de fier și intrând și el în car, s'a u pornit a eși afară din curte, iar acel Grigorie mai rămăind în casele domneșci, cu cuvint că va veni pre urmă, pre densus încă până a nu eși din curte cu carul l'a u întelnit un curtean Buluc-Bașa ce s'a u spinzurat, și întrebându-l unde merge cu carul? el i-a u arătat adevărul, iar acel Buluc-Bașa, pricinuind că are a lua 40 pungă bani de la Domnie, 'i-a u făcut zapt carul cu tot calabalicul și ducându-l în Hanul Sfințului Gheorghe cel nou, l'a u descărcat într'o odae, pecetluindu-se de către Egumenul mănăstirii, și în urmă ducându-se și însuși cu Dumnélui Clucerul Vasile la Brașov, acolo, s'a u găsit între calabalâcul Lumației Beizadele și hainele sale mutate din ladă într'un sipet și-și-lea luat, însă o jubé ce se părea că era de samur Muscovin, fața de ghermisit carbuziu, cumpărată din prăvălia lui Mihailă Chiriță și cusută de un Gheorghe Croitorul, iar blănille adecă profilurile cum și cele din lăuntru șaluri purtate și cumpărate cu tot tal. 350, de la Dumnéei Păhărniceșa Maria Carmalóica. dându-i din bani numai două sute și vopsindu-i profilurile unu Dumitru Cojocar, tot acela 'i-a u și blănit jubea, o jubea dezblănită soflahaniu dice că o are cumpărată în tal. 35, de la un mezat ce s'a u urmat întru a doua Domnie a Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, o jubea postav verde, dice că în postul Peștelui trecut a u cumpărat patru coți postav po taleri 9, de la Cămara gpd. și i-a u cusut'o un peșicheriu croitor ot Hanu lui Șerban Vodă, ce a u murit, iar căptușala a u cumpărat'o de la niște evrei. O păreche pistole próste nepotrivite, dicend că i s'a u dat de la Curte, când s'a u pornit la Ordie în slujbă la Craiova; după al căruia *tacrir* cerendu-i-se ca să incredințeze judecata prin doveși de sunt chiar ale lui lucruri adevărate, aduse mai întâiu pentru jubea cu samur pre Gheorghe Croitorul ot Hanul lui Șerban Vodă, cel ce 'i-a u croit și 'i-a u cusut fața, cum și pre Dumitru Cojocar vecinul de alătura cu numitul croitor, cel ce i-a u vâpsit samurul și i-a u blănit jubea și amândouă cu un cuvint arătară în frica lui Dumneșeu, că de către dênșii adevărat i s'a u lucrat acostă jubea, precum jăluitoriul prin *tacrir* a u arătat; așiderea și pentru blane s'a u întreat Dumnéei Păhărniceșa Caramalóica și Dumnéei a u mărturisit că de la însăși le-a u cumpărat; cum și pentru sipet arătând că este la Cămpina, când se întocea cu luminata Beizadea Iancu de la Brașov, s'a u vădut de către Dumnélui biv vel Clucer Vasile Locusteanul, cât și după venirea sa aici la

8. La 2 Aprilie 1803, Domnitorul denumesce Epitropi casei și copiilor răposatului Căminar Ioan Crețulescu, fiind-că s'a lepădat de tutela fostului mare Vornic Manolache Crețulescu ¹.

Spătărie, iarăși s'a vădit de către unii din ómenii spătărești; cu pitace din partea judecătii întrebându-se toții aceștia, mai întâiu Dumnéului Clucera Vasile, subț Dumnisale iscalitură aũ dat în scris, că după întórcerea Dumisale din Brașv, întéplându-i-se trecerea prin Cămpina, aũ găsit pre jăluitoriu cu sipetul deschis, și cu haine și cu alte lucruri întinse pre funie pentru aerisit în vederea tuturilor, și deosebit că atât din ómenii Măriei sale Mihaiu Vodă și dintre ai Luminatei Beizadele aũ vădit tóte acele haine și lucruri, dar și chiar Dumnéului vędându-le nu le-aũ potrivit a fi lucruri domnești, ci după potrivă jăluitorului; așiderea aũ dat în scris și un Sotir Polcovnic de poteră, și un Costache căpitan de Focșani, ceї ce arată jăluitorului, că i-aũ vădit sipetul când aũ venit la Spătărie, dicend și ei, că adevărat aũ vădit pre jăluitor descărcând dintr'un car un sipet și l'aũ dus unde nu șciũ ei; iar pentru jubeaoa de sofa neștiind minte de la al cui mezat aũ cumpărat'o, cum nici dintr'a cui mână de telar aũ luat-o, și pentru jubeaoa de postav nefiind față ómenii Cămărei gpd. acei vremi, cum nici croitorii ce-aũ cusut'o, fiind morți, asemenea și pentru pistóle nefiind față cel ce i le aũ dat atunci la plecarea sa la Ordie, n'aũ putut să facă judecătii nici o îndestulare; decı fiind-că din doveđile ce aũ adus numitul Gheorghe se face îndestulare, că lucrurile ce s'aũ găsit în sipet sunt ale lui, cum și din cercetarea ce s'aũ facut asupra acestor lucruri, căutându-se mărturia lor, se vędură a fi lucruri după starea lui, iar nu domnești; așiderea și cele nedovedite s'aũ cunoscut lucruri próste, judecata găseșce cu cale, ca numitul să se slobodă cu chezășie, până când să va aduce și Șerban vel Armaș, ce aũ fost Vătav a Dumnéului Spătarului Hangeri, și atunci prin din isnová cercetare ce se va face, se va da cea desăvirșită alegere a pricinei, iară hotărira cea desăvirșită rămâne a se face de către Înălțimea ta. 1803. Martie 27.

Constantin Stolnicul, Teodor Fotino Serdarul, Constantin Caclica Medelnicerul, Ioan biv vec Staroste, Gregore Polcovnicul, Nicolae Pitar.

Iũ Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. gpd.

Primită este Domniei mele anaforaoa judecătii, după arătarea ce ni se face a pricinei, și poruncim așa să se urmeze, după cum se cuprinde mai sus. 1803 Martie 31,

1. Iũ Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod.

Cinstiilor și credincioși boerilor Domniei mele Dumnéta Constantine Crețulescule biv vel Vornice și Dumnéta Gregorie Ghica vel Vornic al obștirilor, fiind-că Dumnévóstră sunteți rinduiți epitropi ai casei răposatului Ionița Crețulescu biv vel Căminar, cerem Domnia mea să ne arătați în scris pre anume câtă datorie s'a aľat dator răposatul la sfirșitul sęi? câtă datorie s'a plătit până acum? și câtă a rămas de a se plăti? pentru care aceeași datorie ce are a se mai plăti, să chibzuiți Dumnévóstră: care din lucrurile *perousiei* răposatului trebue de a se vinde spre plata datoriei? care acel lucru ce este a se vinde

9. Dăm în notă pitacul din 14 Aprilie, prin care Constantin Ipsilante ordona încetarea a orî ce urmăriri prin judecătîi a țeranilor, de la 15 Aprilie pînă la 15 Maiu, ca să 'și pótă căuta de munca cîmpului ¹.

pentru plata datoriei, deosebit cea-l-altă pereusie ce rămâne bună, să o împărțiți la elironomiî rēposatului și partea copilului cel mic, ce este nevrēstnic, să se dee subț deosebită epitropie de a se păstra și a se chivernisi pînă va veni copilul în vērștă; așa să urmați și de tóte aceste să faceți Domniei mele arētare în scris prin anafora. *tolico pisah i gospod.*—1803, Maiu 10.

Cod. XLIX, fila 58.

Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoe.

Fiind-că Dumnéluî biv vel Vornic Manolache Crețulescu ce împreună cu Dumnéluî biv Vornic Constantin Crețulescu s'aũ aflat pînă acum epitropi asupra casei și a copiilor rēposatului Căminar Ioan Crețulescu, se lēpēdă de sarcina acestei epitropiî, avēndu-și osebitele trebile casei Domniei sale și fiind-că obștesca orinduială este, cu acest fel de epitropiî să fie însărcinat Dumnéluî vel Vornic al obștirilor, de aceea dară în locul Dumnéluî Vornicul Manolache Crețulescu, orinduim Domnia mea, pre Dumnéta vel Vornice al obștirilor, ca împreună cu Dumnéluî Vornicul Constantin Crețulescu să epitropisiți casa și copiiî numitului rēposat. *tolico pisah gospod.* — 1803, Aprilie 2.

Cod. XLIX, fila 41.

1. *Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoe.*

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud sēnătate, fiind-că de la 15 ale lunei acesteia Aprilie pînă la 15 ale lunei lui Maiu, sunt a fi locuitoriî de obște ne supērați în pricinî de judecătîi, dupē obiceiul ce s'a urmat în toți anii, pentru trebuința arăturilor de porumb, de meiu, de lucrul viilor și altele ce sunt acum de cu primăveară, care e hrana cea de preste tot anul a locuitorilor de obște, vē poruncim, să însciințați la toți, că într'acest orinduit soroc fiteș-care să scie că nu se aduc nici se trag pentru pricinî de judecătîi, afară numai din pricinile de vinovăție care se caută în tótă vremea și fieș-care să urmeze într'acēstă vreme, atāt pirișii cāt și cei piriți a căuta lucrul pământului, silindu-se la arăturile bucatelor, fără de a 'i ridica Dumnévóstră și fără de a 'i trage în pricinî de judecătîi, dupē cum și aici la Divan nu vor fi aduși; drept aceea să urmați precum poruncim, și fiți sănătoși.—1803, Aprilie 14.

Cod. XLIX, fila 43.

Notă.—Urmēză și un pitac pentru vacațiunile din Iulie:

Publicațiî la tóte județele și la Caimacam pentru contenirea judecătîilor pre Iulie.

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud sēnătate, vē facem în scire, că dupē obiceiul ce se urmēză în toți anii și dupē copriinderea condiceî Divanului Domniei mele, sunt a fi poprite judecătîile în tótă acēstă viitoare lună a

10. In 22 Aprilie 1813, Domnitorul ordonă bătaia la falangă și trimiterea la Ocnă a unui Zapciū, care a întrebuințat torture pentru aflarea adevărului de la un hoț *«fiind-că numai stăpânirea are putere de a rîndui osînda ce se cuvine fie-cărui făcător de rele și a pedepsi după vină»*. Torturatul zace în spital și Domnitorul adaogă în rezoluțiunea

lui Iulie, fiind vremea a tot lucrul pământului, pentru ca să 'și pôtă fieș-carele locuitor a 'și căuta de seceriș și de cósă; decî iată mai din vreme vè poruncim, să însciințai la toți de obște, ca întru această lună nimenea să nu pornescă cu jălbî pentru pricinî de judecări, că om de afară am poruncit Domnia mea să nu se aducă pentru judecări, fără de numai pentru pricinî de englimatică, acele nu sunt poprite în nici o vreme, nici Dumnévóstră să nu aveți a trage pre nimenea pentru pricină de judecări până după sfîrșitul lunei lui Iulie, încă și pre acei ce au apucat de au intrat și sunt în judecată să vè siliți a le isprăvi tréba și să le dați drumul a nu 'i ținea popriți și fieș-care într'această vreme de soroc să fie nesuperați de judecări, după cum asemenea porunci aveți date de Domnia mea și aici pe la Departamenturi; ci dară așa să urmați negreșit, însciințând la toți locuitorii de obște, să scie fiesce-carele, că nici de aici nu se va trimete să se aducă nimeni de alte pricinî, fără de numai pentru pricinî de tâlhării și de englimatică se vor aduce și Dumnévóstră ispravnicilor pre acelea să fiți datorî tot-dea-una a le căuta și să dați poruncă tuturor a se astimpăra acum și a se apuca fieș-carele de lucru câmpului cu silință și fără de pregetare și fiți sănătoși.—1803, Iunie 26.

1804, Iunie 16, asemenea s'au făcut.

1805

1806, Iulie 1, s'au făcut publicații de conținerea judecăților până la August 15.

Cod. XLIX, fila 70.

Cărți pentru conținerea judecăților la culesul viilor și porumbului

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud sănătate, vè face în scire că într'această vreme când sunt culesul viilor și culesul porumbului și arăturilor obișnuite și de trebuință este a se precurma pricinile de judecări până la sfîrșitul lui Octombrie, care orînduială s'a fost înlocuit încă de mai înainte și s'a urmat și de frații domni, după cum ne poliroforisim și din condicile Divanului, ca să 'și pôtă căuta fieș-care de această agonisélă; decî vè poruncim Domnia mea, ca să însciințai la toți de obște, să scie fieș-carele că întru acest soroc nimenea nu are a se trage în judecări spre a nu se trepăda în zadar cu venirea până la Divan și așa să urmați și Dumnévóstră, ca să nu ridicai pre nimenea de la tréba lor într'acest soroc, afară numai de pricinile de englimatică, care în totă vreme au a se căuta: pentru care am dat poruncile Domniei mele și aici la tóte judecătoriile și fiți sănătoși.—1803, Septembrie 8.

Cod. XLIX, fila 88.

pusă pe anaforoa judecâții, că de va muri cel căsnit, Zapciul căsnitor să fie și el spânzurat ¹.

1. *Prea Înălțate Dómnne.*

Insciințăm Măriei tale că la trecuta luna lui Februarie, călcând hoții pre un Dragomir Unchiașul de la Răsuceni, l'au jăfuit cu banii și lucrurile ce se însămnă mai jos și la luna lui Martie cunoscând păgubașul pre unul din hoții ce l'au jăfuit anume Nițul, fiind fost venit în satul Frăsinetul din județul Vlașca, însuși păgubașul l'a fost prins și cercetându-l de sineși s'a mărturisit că el și cu alți patru l'au jăfuit, ci după netăgăduirea hoțului l'a dat în mâna unui Nicăi Zapciu plășei Călinesci din județul Vlăsca, care Zapciu l'a dat și el după două zile la Isprăvnicat și fiind-că s'a întemplat trecerea pe acolo unui Avram Zapciu spătăresc, viind de afară s'a dat numitul hoț de la Isprăvnicat și l'a adus la Spătărie, unde aici cercetându-se după orînduială, față fiind și unchiașul Dragomir, păgubașul a dat taclir, că îndemnat fiind încă de la luna Februarie de un Gheorghe și Badea Beilicciu, însoțind tot aceștia și pre alți două Petre și Stancu iarăș Beilicciu, câteși 5 ani mers noptea în vremea de atunci și prin casnă prigonindu-l și cu ochii la foc l'au jăfuit cu bani și lucruri câte se ved mai jos, cu cari mergend până la un loc, la leșile Călugărului, acolo s'au împărțit în trei împărțându-l și pre el cu taleri 25 din banii cei furați, apoi el de loc despărțindu-se de acești numiți tovarăși, s'a dus la casa părinților lui în sud Teleorman și întorcendu-se pe la satul Frăsinetul s'a prins de păgubaș, iară pentru tovarășii lui cu care a fost atunci la prada numitului arătând locurile pe unde s'ar fi aflând, s'a trimes a se aduce și aceia, dară nu s'au putut prinde, fiind doșiți; a mai arătat numitul hoț, că în pricina acesta căci a hoțit, l'a căsnit Nica Zapciu plășei și l'a ars până a nu 'l da la Isprăvnicat, care vedendu-se și bolnav și ars pre pantece și pre pept l'am dat la spitalul Colței să se caute de doftori și după taclirul hoțului arătând către Înălțimea ta a cere urmare a Zapciului, au fost orînduit numbașir Cihodar domnesc împreună cu Căpitan spătăresc și mergend cu luminata carte Măriei tale de volnicie, au dat pre numitul Zapciu ce se află închis la Spătărie, care cercetându-se, n'a tăgăduit, dicend că întâi la casa păgubașului l'a bătut pre hoț cu un bici, dându-i ca la 20 și cu un lemn ca 30, când se află și păgubașul față și după arătarea ce făcu păgubașul, dicend, că cădu cu rugăciune la Zapciu a nu 'l mai căsnii, l'au dat și lui trei-patru gârbace și de acolo mai purtându-l 2 zile și 2 nopți prin sate, l'a mai bătut și la casa Părcălabului Călin de la Cărtojeni, dându-i ca la 10 gârbace, apoi tot acolo mai făcendu-i cercetare l'a și ars puindu-i feare roși pre pantece și pre picior ca să mărturisescă de alte hoții și tovarășii și gazde, pentru care aflându-se forte grei bolnav numitul hoț acolo în spital și vrënd a lua piroforie și de la țirahul ce 'l caută, ne insciințeză în scris că l'au găsit ars de desuptul buricului, lângă deșert, cât o față de taler, asemenea și deasupra țitelor cum și la un picior și că de rănile arșaturilor s'a silit de l'au vindecat și acum se află pătîmind de lungore, de a căruî improtivnică urmare nu lipsii a insciința Măriei tale, iară hotărîrea cea de sevîrșită *i proci*.—1803. Aprilie 18.

Taleri 150, ștergare 3, brău 1, pungă cu cuțit 1, sloi de cêră 1.

Vel Spătar, Ioan Greceanu Paharnic, Antonie Serdaru.

12. La 1 Ianuarie 1803, Constantin Ipsilante acordă moratoriū pre 5 ani evreului *Bohor*, «dator o îndestulată sumedenie, atât la pământeni cât și la străine obraze ¹».

13. Dăm in notă un pitac din 30 Iunie 1803, relativ la refuzul suditului austriac Teodor Ciocan, de a lua pre logodnica sa Diamandī, sub pretext că acēsta are «*patima mirositurei gurei*». Domnitorul rinduesce pentru cercetarea casului, pre lângă Mitropolitul, pre boerul vel Vistier Dumitrașcu Racoviță și pre protomedicul. Domnitorul afirmă că este cas de stricare a logodnei, deacă se dovedesce că fata are asemenea defect și dispune cum se va face regularea intereselor materiale și într'unul și într'altul ².

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu acēstă anafora a Spătăriei, am poruncit de s'a adus înaintea Domniei mele Nica Zapciu, unde întreat fiind de Domnia mea, cu a cui volnicie a făcut o netrebnică urmare ca acēsta împotriva rinduelii ce se cuvine unui Zapciū, nu avu nici un cuvint de îndreptare; decī, fiind-că datoria slujbei lui era ca îndată ce a prins pre hoț, numai decât cu pază bună să 'l trimetă și să 'l facă teslim la Ispravnicat, iară nu să 'l pedepsescă el și să 'l căsnescă, fiind-că numai stăpânirea are putere de a rindui osinda ce se cuvine fie-cărui făcător de rele și a pedepsi după vina lui, pentru netrebnica dar împotriva urmare a acestui Nică, spre pilda și altora zapciū, poruncim, ca acum de o cam-dată, să se pedepsescă aici cu bătăi în falangă și să se trimită la Ocnă și după aceste de se va întempla să mōră cel căsnit de dēnsul, atunci 'l osindim să se pedepsescă și el cu spânzurătōrea.—1803, Aprilie 22.

Cod. XLIX, fila 189.

1. *Milosteiu B. Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Fiind-că Bohor ovreiu se află dator o îndestulată sumedenie, atât la pământeni, cât și la străinele obraze, căruia după cercetarea ce au făcut negăsindu-se nici un fel de avut și dovedindu-se întru adevăr că nu are mijloc și putere de a plăti și de a se ținea la închisōre este fără de nici un folos al datornicilor, s'a dat dară printr'acēstă Domnēscă noastră carte, soroc de cincī ani, ca într'acēstă diastimă de vreme fiind netras și nesupērat de către datornici să pōtă āmbra în vre-o chivernisēlă de a se agonisi și a se căstiga să încēpă a plăti datornicilor; drept aceea poruncim ca într'acest soroc să fie nobântuit de către datornicii lui. *tolico pisah gospod.*—1803, Iunie 1.

Cod. XLIX, fila 64.

Vel Logofēt.

2. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit al Ungro-Vlahiei, am vēdūt Domnia mea anaforaoa ce ne faci asupra pricinei ce este între Anastasia Diamandī cu Tudor Ciocan *sudit austriacesc*, pentru care fiind și o parte și alta ne-au

O adevărată aplicare a vechiului obicei al *deșugubinei*, primită de pravilă¹ se poate ceti în anaforoa justiției, din 3 Iulie 1803. Acest act va mai arăta cum justiția țerei putea ține la arest preventiv pre supușii străini în procese criminale. Vodă cere apoi Agenției, să fie expulsați².

dat apelație împotriva, prin cari Ciocan dice, că având logodnica lui *patima miroșiturii gurii*, de aceea nu primesce să o iae soție și că de nu ar fi având această patimă ar fi luat-o soție; ne provalisând vre-o pricină alta la mijloc de cât acesta, iar Anastasia cu totul tăgăduind de o patimă ca acesta, arată cum Dumnelui Arhiatros al Domniei mele într'adins căutând pre fie-sa nu s'a găsit de a avea vre-o patimă ca acesta și rău are Ciocan acesta bănuială; deci când numita logodnică se va afla în adevăr cu patima aceea ce o provalisese Ciocan, atunci Ciocan, nu numai să fie slobod, ci și galbenii și darurile ce au dat să i se dee tot deplin înapoi, în vreme ce și cununați de ar fi, iarăși Pravila 'i desparte, pentru o patimă ca aceea și rău o dice Ciocan acesta, atunci de va vrea logodnica să 'l iae și nu se va trage cumvaș ori ea seaf părinții ei, socotind vre-o viețuire rea, atunci nu numai n'are Ciocan cuvint a cere darurile, ci încă este dator să o iae întru căsătorie, seaf neprimind Ciocan a se cununa, atunci nu numai și galbenii și toate darurile ce au avut la logodnă trebuie să le peardă, ci încă este dator să o înzestreze de la densusul, ca unul ce a defăimat-o fără cuvint și 'i a scornit ponos neadeverat; drept aceea orindum pricina iarăș la Prea Sfinția ta, ca dimpreună și cu Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Vistier Dumitrache Racovița, ca un mijlocitor ce a fost la acest *sinichesion* și cu Dumnelui Arhiatros al Domniei noastre aducând zapeul cel orinduit, pre amândouă părțile față, să cercetați împreună câteș trei acesta și asupra adevărului și a dreptății fără de vre-o năpăstuire la nici o parte, să faceți Domniei mele anafora iscălită de câte trei. *tolico pisah gospod.*—1803, Iunie 30.

Cod. XLIX, fila 71-72.

1. Cartea 60. tit. 26.

2. Prea Înălțate Doamne.

Ascultând luminată porunca Măriei tale, de la acesta alăturată jalbă, înscințăm Înălțimei tale, că încă de la 20 ale trecutului Maii, s'au dat la închisorea pușcării de către Dumnelui vel Spătar liude 6 ciobani Unguri, ómenii chesaricesci — anume Mihai Catana și Simion Maga și Comsa Chiojdea, (cari din luminată porunca Înălțimei tale, s'au dat la cinstita Agenție) și Bucur Berivoescul, Aldea Cirtianu și Naftanail Popa, cari se află la închisorea pușcării și cu înscrisă înscințare a Dumnealor boerilor ispravnicii ot sud Saac, prin care îi arată, că acești liude sése, împreună și cu alți mulți tot ciobani de ai lor, la 11 ale trecutului Maii aflându-se poposiți cu vitele lor de marginea satului Mehedința din numitul județ, au sarit sătenii asupra lor, vrând să-î gonoscă de pre livețile lor, și ciobanii nesupuindu-se a se rădica, nopțe fiind, s'au ațitat gâlcova între dinșii încât au început a se bate, din care bătaie doui sătenii au căzut morți jos și alții doui s'au rânit, cărora vinovați făcându-li-se în doui și trei rinduri cercetare foarte ca scumpătate, nu au pu-

Dificultățile justiției pămîntene cu jurisdicțiunea consulară sporesce pe totă ziua.

tut judecata înțelege de către cine s'au săvîrșit uciderile, pentru că toți se apără, că fiind depărtați cu oile lor de locul unde s'au întimplat gâlceava, nu au putut ajunge în unda gâlcevei, ci când au alergat și ei au găsit gâlceva spartă, și pre acei doi săteni căzuți jos și morți; pricinuind cu toții deosebit, că toți au lovit din unii în alții, fără a ști cine dintr'înșii au coborît loviri de mörte; vedënd dar judecata că nu pöte descoperi pre cei adevărați ucigași, au rămas a face cerere la cinstita Agenție, ca să trimită pre toți acei ciobani căți s'au aflat împreunați cu aceștia, ca fleș-căruia deosebit făcëndu-se cercetare, să se dovedescă adevărul, apoi până încă a nu face acesta urmare, vedurăm la mânia numiților o adevărută despre partea părinților și rudelor morților și a tot satu, întărită și de Dumnelor ispravnicii județului, cu cuprindere, că pentru *uciderea ce s'au săvîrșit lui Ioan și Panait* s'au împăcat și iertändu-i pre cei închiși, precum se face îndestulare din adevărina lor ce se lipi lăngă acesta; decı, măcar că după cercetarea ce s'au făcut, nu este știut cel adevărat vinovat, pentru că nöptea isbind sătenii pre acești ciobani, și din amändouă părțile fiind mulți, au lovit unii pre alții, din care lovire s'au întemplat mörtea acelor doui săteni; dar fiind-că acești ciobani au induplecat pre davagiü de s'au invoit cu dënșii, care invoială este primită de pravili, cartea 60, titlul 26, dice că numiții să se slobodă, atät pentru împăciuirea ce s'au făcut între dınșii, cât și pentru că pricina și începeroa gâlcevei, s'au făcut din partea sătenilor, cari nu ar fi trebuit să-i lovescă nöptea, ci prin marifetul zapciilor să-i fi isgonit făcëndu-li-se ispășanie de paguba lor, după obiceiul pămëntului, iar pentru talerü 220 și alte borfe ce li s'au luat de către Polcovnicul județului la prinderea lor, să se lase Polcovnicului talerü 50, pentru ostenä la lui, de se va primi auzului Măriei tale, și cei-l-alti împreună cu borfele, precum mai jos se ved, să se implinescă de la numitul Polcovnic prin luminată poranca Înălțimei tale, să se dee jălui-torilor; pentru care hotărîrea cea desăvîrșit rămăne a se face de către Înălțimea ta.—1803, Iulie 3.

Teodor Fotino Serdar, Constantin Caclica Medelnicer, Ioan proin Staroste, Genache, Giurgeache.

Celea ce s'au luat de Polcovnicul județului Saac.

De la Bucur.	2 hărșii negre, 1 tēcă cu cuțit
» Aldea Cristian	2 hărșii negre, 1 tēcă cu cuțit
» Naftanail	1 tēcă cu cuțite, 1 tacăm de cai
» Simion	1 tēcă cu cuțite, țol de pre cal, 2 căpăstre de curea
» Mihaiu Husar	1 tēcă cu cuțite
» Comșa	1 tēcă cu cuțite, 1 pofil.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Poruncim Domnia mea să se slobodescă acești ciobani și Dumnelui vei Armas să i f că teslim la cinstita Agenție ca nisce sudiți ce sunt, iasiu cu acesta orinduială de a lipsi aceștia de aici din țără, trecëndu-i cinstita Agen-

În 13 Iulie 1803, este *surghiunit* la Moldova un Manolachi *Moldoveanu*, acusat de plastografie. La 18 Iulie e *surghiunit* la mănăstirea Sinaia, Matei Rătescu, după cererea rudelor sale¹.

Un act de judecată pentru închiriere de prăvălii din 3 Iulie 1803, amintesc despre anarhia din Bucuresci de la 1802, afirmând că au ținut numai 40 de țile. Cestiunile de drept atinse în acest act se pot studia în notă².

ție preste hotar la locul lor, iar Polcovnicul de județ, oprind taleri numai 50, cei-l-alți să-i întorcă de împreună cu toate borfele, de la carele să-și implinască Ispravnicii județului.—1803, Iulie 5.

1. S'au făcut carte de Volnicie cu Zapciu spătăresc, să ducă *surghiun* în Moldova pre Manolachi Moldoveanu, ce s'au găsit plastograf făcând buiurdismă Domnescă la jalba cavafilor. — 1803, Iulie 13.

Cod. XLIX, fila 74.

S'au făcut carte de volnicie cu Zapciul spătăresc, să ducă *surghiun* la mănăstirea Sinai pre Matei Rătescu, după cum prin jalbă au cerut rudele, și rudele să-și poarte grijă de cele trebuincioase.— 1803, Iulie 18.

Cod. XLIX, fila 74.

2. Ió Constantin Alexandru Ipsilante Vvd.

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele, la pricina judecătoarei ce urmăze între Maer Ovreiul, raiaoa, cu cumnatu-său Simhă Ovreiul suditul chesaricesc, pentru închirierea unei prăvălii de aici din Bucuresci, care este jumătate a Rufai soția lui Maer și jumătate a Șăimi soția lui Simhă, vedând Domnia mea din anaforalele judecăților de cercetările ce s'au făcut până acum asupra acestei pricini, că în lét 1802, Februarie 5, s'au judecat la Departament Rufa soția lui Maer cu cumnatu-său Simhă, cerând să se protimisască ea a întorce la Simhă jumătate din tocméla ce făcuse Simhă cu un Teodosie Negustor pre închirierea acelei prăvălii în două ani, când s'au hotărît judecata, că de vreme ce Simhă au închiriat prăvălia pre două ani și au luat și banii și au iscălit și zăpisul, iar Maer nici banii au luat, nici zăpis au iscălit, ca unui stăpânitor ce este d'a valma pre jumătate hrisis a acelei prăvălii, i s'au dat protimisis să întorcă la cumnatu-său taleri 250 jumătate din 500, drept cât o tocmise negustoriul chiriaș, ca să ție Maer prăvălia în două, cu aședămîntul acela ce au fost făcut Simhă cu acel negustor străin, iară cei-l-alți taleri 250 ce-i luase Simhă mai mult de cât i-s'au cădut dreptul săi, să 'i întorcă negustorului înapoi; apoi tot într'acel lét, la Maiu 17, înfățișându-se înaintea Dumnélor veliților boeri Hagi Theorghe Roman, suditul Rusescu, nepot mai sus numitului Theodosie negustorul, cerând să aibă tãrie zăpisul cel dădese Simhă pre închirierea acelei prăvălii în două ani, dicând că de și n'au iscălit și Maer acel zăpis, dar tocméla s'au făcut și cu veia lui, care acesta tăgădund'o Maer, judecata i-au fost rinduit cu pitac ca pre taga lui ce făcea să jure în legea lui, care neprimind să facă jurămîntul, cu toate că din-

La 5 August 1803, Constantin Ipsilante ordonă Divanului, să pregătească un nizam care se împedice nesfârșitele chiămări în judecată în procesele, care deja s'au cercetat de două ori de justiția țerei. În adevăr, era o veche deprindere, ca acei cari prin o judecată se

tr'acésta s'a dat cunoscință că închirierea prăvăliei au fost și cu primirea lui, și s'ar fi convenit să ție negustorul chiriaș prăvălia pre două ani, dar fiindcă însuși Hagi Gheorghe chiriașul s'au mulțămît atunci înaintea judecătoi a i-se lăsa prăvălia numai pre un an, după chiar a lui primire, au găsit și judecata cu cale, ca să fie prăvălia într'un an, adecă pînă la sfîntul Gheorghe trecut al acestui următor an, iar acum la trecuta lună în Maiu 8, vędurăm Domnia mea din anafora ce ne făcu Dumnélor veliții boeri, că numitul Hagi Gheorghe Roman, judecându-se cu Maer, au cerut ca să ție el prăvălia și pre acest următor an, pricinuind că pre anul trecut numai trei luni ș'au avut alișveris în prăvălie, iar nouă luni au stătut închisă, din pricină că au fost *răsvrătire*, și pentru că s'au întemplat de au murit și tovarășul său; cu ale căruia pricinuiră, dice Dumnélor boerii că nu se pôte ajutora, pentru că *răsvrătirea au fost numai vre-o 40 de zile, pînă au venit Domnia mea în scaun* și apoi s'au liniștit și s'au deschis tērgul, încă și chiar într'acele zile tot sau făcut alișveris; iar mórtea tovarășului său de va fi și făcut vre-o zătignire la alișveris, acea este deosebită pricina lui cu care nu pôte să scađă dreptatea lui Maer, ci fiindcă el însuși s'au mulțămît înaintea judecătoi Dumnélor veliților boeri ca să ție prăvălia numai un an; acum n'are dreptate a o mai ținea și pre anul al douilea; deci acésta de acum anafora ce ne fac Dumnélor veliții boeri este primită Domniei mele, și poruncim, ca aducēnd orînduitul Zapciu înaintea Domniei mele pre numiții ovrei Maer și Simhă, față cu Hagi Gheorghe Roman, să 'i dai a înțelege, că de vreme ce sorocul de un an s'au împlinit încă de la Sfeti Gheorghe trecut, mai trecōnd și alte două luni și dece zile preste soroc, n'are dreptate să ție prăvălia mai mult, pre care să 'l și îndatoresci Dumnéta. prin scirea cîstitului Consulat, că fără de altă prelungire să iasă acum din prăvălie și să o lase slobodă, iar banii ce au dat lui Simhă pe acest de al douilea an să 'i împlinescă zapciul lui dela Simhă; Hagi Gheorghe, ca să nu se păgubescă și într'acest chip veți urma Dumnéta a desface pricina ce curge între numiții ovrei cu Hagi Gheorghe, iar pentru pricina ce curge între soțiile acestor ovrei, care sunt stăpâne pre din două pre acésta prăvălie, fiindcă prin apelația ce acum în urmă dete Domniei mele Șaina Ovreica soția lui Simhă, dice că Maer cumnatu-său se silisce cu feluri de mijloce să pue mîna și pre jumătatea părții dintr'acea prăvălie, ca cu vreme să 'i rămână singur stăpân și să o isterisescă pre dēnsa de părintesca moștenire a ei, și cere ca să împartă prăvălia pre din două frătesce, cum și odăile iarăși să le împartă, să stăpēnescă fieș-carele al său; poruncim dar, că de le veți putea învoi Dumnéta ca să dee una din ele la cea-l-altă jumătate prețul chiriei ce vor da alții străini, să ție mai bine acea tōtă prăvălia decit alții străini, iar de nu le veți putea îndupleca la acest fel de învoire, atunci să orînduesci Domnia ta a li-se face drēptă împărțelă pre din două frătesce și la prăvălie și la odăi, ca să nu mai fie înclinate una cu alta, și să lipsescă și udecățile și gâlcevurile și dintre bărbații lor. *tolico pisah gpd.*—1803, Iulie 3.

credeaŭ nedreptățiți, se nu o considere ca definitivă și se cerce a deschide procesul la fie-care schimbare de Domnie. Constantin Ipsilante ordonă Divanului să pună pedepse pentru acei cari din adevărat *șiretlic* încercă asemenea practică¹.

Din o carte de hotărnicie a unei moșiei a mănăstirei Sfinta Eca-

1. *În Constantin Alexandru Ipsilante Vvd. i gpd.*

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit și Dumnévóstră cinstiților și credin cioși boerilor veliți ai Divanului Domniei mele, vă facem în scire, că în diastimă vremei de când Dumneđeiasca providenția ne-aŭ adus cu Domnia aici la acest scaun, multe pricină de judecări am vedut cercetate și hotărâte mai de înainte, în două și în trei și în patru rînduri, și cu Divanuri Domnesci întărite, cercându-le de iznóvă iarăși acei Ipotesieri cu purtare de perdere de vreme prin judecări în zadar, unde deși de nu pot acei ce âmbă rău a isbândi după scoposul lor, dar ceea-l-altă parte care aŭ avut și are dreptatea rămâne stins și sérăcit cu cheltuiala și cu perderea de vreme, fiind tras și purtat într'atitea rînduri prin judecări, care acesta póte să facă uniŭ din prostie și din nepriceperea lor, părengu-li-se că aŭ dreptate de se pornesc iarăși prin judecări, dar mai mult putem đice cu adevărat, că fiind ómenŭ șireți, și fiind-că nu are a pătimi nici a păgubi nimic, într'adins din răutate și din zavistie îi trag, îi pórtă prin judecări, ca să le pricinuiască stingere și cheltuială, care acesta nu numai că este o mare nedreptate celuia ce pătinesce, ci și Divanului o supărare necontentită și o însărcinare, neprisosind vreme de a căuta pricinile celor-l-lți pre lângă acei nestâmpărători: deci trebuință fiind a se da la acesta o hotărîre care să se întocmească a se păzi ca o pravilă, spre a sci ce pedepsă este orînduită pentru cei ce rămân de judecată și âmbă rău, ca cu acesta luând óreș-care sfială cei răi și neastâmpărători, să continescă pornirile lor, cu care pricnuesc stingere celor cu care aŭ avut a face; nu đicem însă pentru cei ce aŭ cercat judecata o dată și de două-ori, fiind-că uniŭ ca aceia pârîngu-li-se înteiŭ că s'aŭ năpăstuit, sunt iertați până la a doua pornire de judecată cu Divanuri și întăriri Domnesci, că nu are dreptate, apoi și a treia óră și a patra óră și în scurt în tóte vremile și la toți Domniŭ nu se mai astîmpără, precum am vedut multe asemenea pricină: pentru aceea dar să faceți Dumnévóstră cu socotélă de obște o întocmire prin ponturi, vedend Dumnévóstră și pravilele ce povățuiră dau pentru acesta, unde să aduceți la această trébă și din boerii , prin care ponturi să orînduiți Dumnévóstră la ce plată de cheltuială. și la ce pedepsă se cuvine să fie supus unul ca acela, ce din răutate și din șiretlic nu se astîmpără din judecări, făcend deosebire numai la o pricină ce înteiŭ s'aŭ dat hotărîre după judecată într'un fel și la a doua hotărîre de judecată se va găsi bună una din cele două de mai înainte judecări și se va hotărî, în urmă apoi nu se va astîmpără, atunci numai să se osîndescă și acela la cea orînduită pedepsă și să ne arătați prin anafora în scris pentru tóte acestea, ca să se lege acesta prin condicii de a se și urma, și să se facă publicată în tótă țera, spre a fi de acum înainte sciută de toți de obște. *tolico pisah gpd.*—1803, August 5.

terina se p \acute{o} te vedea, cum și la secolul al XIX continuă vechiul sistem de hotărnicii, carele dispunea, ca împetritura hotarelor să se facă la locurile unde nu se ridică contestațiuni, iar la aceste locuri să nu se pună petre până după o nouă sorocire înaintea judecării ¹.

Zapciit de la pușcărie sunt obligați prin vel Armaș până în 20 zile să caute și să găsească hoții ce 'i au scăpat, că deacă nu :

«Nu numai t \acute{o} tă paguba păgubașilor se vor osândi de vor împlini-o de la d \acute{e} nșii, dar ei vor fi băgați în pușcărie în locul hoților scăpați.» — 1803, Noembrie 19.

Telalii de la mezatură se jăluiesc lui Vodă. După vechiul obicei telalăcul lor se plătea câte 2 parale la leu pentru lucrurile ce se strig la mezat, iar pentru evaluări de lucruri, unde nu are loc mezat, ori când mezatul nu s'a realizat, telalii încă cer plată. Domnitorul ordonă veliților boierii ai Divanului :

«Ca v \acute{e} đ \acute{e} nd mai înt \acute{e} i \acute{u} domnescile ponturi, ce sunt date mai din nainte, atât de Domnia sa părintele Domniei mele, din a doua Domnie, i de la Dumnelui r \acute{e} po-

1. Carte de hotărnicie a m \acute{o} năstirei Sfintei Ecaterina.

. . . . Zem. Vlahiscolie.

Cinstit și credincios boerul al Domniei mele biv vel Paharnicol Dimitrie Varlaam, s \acute{a} nătate; 'ți facem în scire, că la Domnia mea au dat jalbă cuviosul Egumen al m \acute{o} năstirei Sfintei Ecaterinei, chir Chiril, đic \acute{e} nd cum că m \acute{o} năstirea av \acute{e} nd o moșie în județul Ilfov, ce se numesce Căltuna, iar din vechime are nume Nițogoreni și Dragomiresci, cu care moșie se vecinesce S \acute{e} rdar Poliz cu moșia ce are cump \acute{e} rată de la Cojasca, și vr \acute{e} nd S \acute{e} rdaru a'și hotăr \acute{a} i moșia sa, au și luat hotarnic pre S \acute{e} rdaru Antonie Fotino, cer \acute{e} nd și cuviosia sa din partea m \acute{o} năstirei pre Dumn \acute{e} ta hotarnic, ca după hrisóvele și cărțile Domnesci ce are m \acute{o} năstirea, să 'și aile dreptatea, ca să nu se calce moșia m \acute{o} năstirei de către vecini, și să pue și petre hotare, spre a sci fiteș-care stăp \acute{a} nirea moșiei sale; a căruia jalbă or \acute{i} nduind'o Domnia mea la Dumnelui vel Logof \acute{e} t de țeara de sus de au făcut cercetare, ne făcu ar \acute{e} tare, că cererea Egumenului este cu cale; dec \acute{e} i iată te or \acute{i} nduim Domnia mea hotarnic și prim \acute{i} nd porunca ac \acute{e} sta să aibi a merge la numita moșie cu boerii ce sunt or \acute{i} nduiți, după cererea S \acute{e} rdarului Poliz și cu Portărol, ce prin osebită porunca Domniei mele este or \acute{i} nduit, să faceți am \acute{e} runtă cercetare hotarelor despărțirei numitei moșii, de față și cu vecinii împrejurași, atât după scrisori, după doved \acute{e} i, cum și după vechea stăp \acute{a} nire, și aleg \acute{e} ndu-se moșia m \acute{o} năstirei, să o și trag \acute{e} i după obicei și să o și împetresci, d \acute{a} nd carte de hotărnicie după or \acute{i} nduială, iar de va fi pricină de neodih \acute{n} ă despre vre-o parte, petre să nu pui, ci numai semne, și d \acute{a} nd în scris să 'i sorocesci pre am \acute{e} ndou \acute{e} părțile ce nu sunt odihniți a veni la Divanul Domniei mele. *ii saam recch gpd.* — 1083, Septembrie 7.

satul Constantin Vodă Hangerliu, cât și de la D-sa fratele Alexandru Moruz din a doua Domnie, să chibzuiți Dv. ce rînduială se cuvine pentru plata te-lalâcului la acest fol de mezaturi și să faceți Domniei mele arătare prin a-nafora pre larg cu Vătaful de Vistierie.—1803, Noembrie 20¹.

În 20 Noembrie 1803, Domnitorul acordă *moratorium* lui Zafiroglu încă pre un an, cu condițiunea cerută de creditor, ca să asigureze plata datoriei, ori prin chezași, ori cu amanet².

La Decembrie 1803, Domnitorul dă un nizam relativ la impru-muturi dîcînd că :

«Cu o mână trebuie să dai banii și cu alta să'ți iei amaneturile. Drept aceea poruncim și D-tale vel Postelnice, așa să dai nizam, ca datornicul să aducă amaneturile față, ca după cum am dîs, cu o mână să se plătescă banii și cu alta să se iae amaneturile».—1803, Decembrie 6³.

Frați deținuți la închisóre pentru-că nu putu Spătăria prinde pre al treilea frate Ioan Birnicul, din satul Cătelescile (Teleorman) până ce acesta se va putea prinde⁴.

Abusurile cu arestările sunt numeroase deși adese pedepsite de Domnitor. Un cas curios este cel din Decembrie 1803. Femea Gherghina se jăluesce lui Vodă, că a fost închisă la pușcăria Spătăriei. Ma-rele Spătar rapórtéză Domnitorului că din greșelă Gherghina a rămas în temniță, unde intrase ca să se încăldéscă⁵.

În anexele volumului, la capitolul justiției, lectorul póte urmări o serie de diverse procese și condamnări la Ocnă, cum și diverse surghiunuri din 1803—1806.

1. Cod. XXXVII, fila 14 verso.

2. Cod. XXXVII, fila 9 verso.

3. Cod. XXXVII, fila 15.

4. Cod. XXXVII, fica 17, pitac la vel Spătar din 17 Decembrie 1803.

5. Domnitorul dîce către vel Spătar: «a intra muere și a se băga sin-gură pre sine-și la gros, acésta nu se póte, ci se vede că óre-carele din ai Spă-tăriei, fără de scirea Domniei tale au închis'o la gros și acuma a âmblat să'și îndrepteze vina cu pricinuire deșartă, că adică ea singură a venit și pázitorii au primit-o să intre în gros ca să se încăldéscă, lucru ce nu este de cređut să fie cu voia ei a se încălđi doué săptămáni în gros; ci dar poruncim, ca înfă-țișând-o pe acéstă sêracă muere cu pirișul ei înainte Dumitale, să'l îndupleci a se face o invoire...»—1803, Decembrie 18.

Cod. XXXVII, fila 23.

Dăm și aci in note câte-va acte¹. Atragem atențiunea lectorilor asupra afacerii de tutelă a fraților Ploeanu; asupra sequestrului

1. *Prea Înălțate Dómne.*

Iarăși din porunca Măriei tale am cercetat și a doua jalbă ce a dat Măriei tale tot acest Dima și tot pentru aceste capre și după cum am mai arătat Măriei Tale, tot asemenea este pricina după cum se arată in anaforoa acosta a mea, care am făcut-o mai înainte, iar pentru a i-se da caprele, rămâne la milostivirea și hotărîrea Măriei tale.—1803, Septembrie 20.

Vel Vistier.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că ne-am milostivit Domnia mea de am iertat greșala acestui Dima, poruncim Domnia mea Dumitale vel Vistier ca să i-se slobodă caprele cu acosta hotărîre, însă ca seul ce va eși de la aceste 490 de capre, să aibă al da la luminarii Politiei, și să îngrijești Dumnéta la acosta a nu-l vinde la alții.—1803, Septembrie 21.

Cod. XLVII, fila 50.

Prea Înălțate Dómne.

După luminată porunca Măriei tale am dus de față la Epitropie, atât pre jăluitoarul Costache Popleanu, cum și pre unchiul său Barbu Popleanu, fratele tătăne-so, am cerut apoi de am vedut și diata răposatului Șerban Popleanu, in care lasă Epitrop pre amëndou, adecă pre Barbu și Costache, să iae și să dee, urmând la tôte după cum lasă mortul, am întrebat pre Barbu de voesce să se lepede de Epitropia frăține-său și respunse, că s'ar lepăda fiindu-î calea depărtată și preste mână a căuta veniturile, dar când i-s'ar găsi alt Epitrop din partea locului, om chivernisit și de ispravă, ca să se pue in locul lui, s'ar trage, iar a rămânea Epitropia numai asupra nepotului său Costacho nu pôte să o lase, căci prăpădesce veniturile, precum au și urmat'o acosta, vinđend din vinuri și din rachiuri, a prăpădit banii și stă sufletul răposatului necăutat și datorii neplătite și pôte se răpue și partea frăține-său Dumitrache, ce este nevréstnic; al căruia răspuns fu primit judecătoi, iar jăluitoarul împotriva-î arată cum că la sud Olt, are rude și ómeni de ispravă chivernisiți, cari vor siguripsi Epitropia cu zăpis bun adevérit și de ispravnic, că se va purta cum se cade, va strînge veniturile, va plăti datorii, va sêvirși pomenirile, va îngriji de frate-său pină își va veni in vêrstă și atunci îi va face tótă partea, cele de mai sus arătate, acel chezaș să'l răspundă din casa lui, a căruia arătare o primi și judecata și Barbu Ploeanu se mulțami, și așa ceru soroc de zile 20, dând și zăpis in condica Epitropiei, și de atunci până acum au trecut preste două luni și nici o urmare n'au făcut; pentru care rămase așa a se înțelege, că acel fel de chezași n'au găsit să dee și acosta au făcut-o numai și numai ca să prelungescă vremea spre a putea apuca veniturile moșiei, să le mănânce după cum au urmat și alte dăți; să bine-voesci Măria ta de a fi luminată porunca către Dumnélor boerii ispravnic ai județului, că nici într'un chip să nu

pentru datorie cu «*sinet*» din pensiunea lunară a Vornicesei Florescu ; asupra procesului lui Ioniță Filipescu cu Egumenul de la mănăstirea Valeni ; asupra unui proces de deflorare de fată, în care intervine

îngăduiască pre Costache jăluitarul a lua veniturile moșiei și ale viei, ci să mERGă însuși Barbu Plopeanu, Epitropul, să le facă zapt, rînduind și omul său ca să fie napristan, să strîngă ori-ce se va agonisi de pre moșie, dând Dumnélor Ispravnicii tot-d'a-una mână de ajutor rînduitului Ispravnicel al Plopeanului, dar Costache jăluitarul să iae numai în scris veniturile, ca să aibă sciință de dênsele, iar mâna să nu pue, ca să pótă urma rînduiala dietei, până a'și veni și Dumitrache fratele jăluitarului în vERsta ce rînduesc pravilele de aici, 25 ani și atunci își va face și el partea zapt ; de acésta arêt Măriei tale și cum va fi luminată porunca. — 1803, August 11.

Vel Vornic al Obștirii.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anaforoa Dumnélui vel Vornic al Obștirilor, poruncim Dumnévóstră ispravnicilor ai județului așa să urmați, precum se coprinde mai jos.—1803, August 29.

Cod. XLVI, fila 30.

Pitac din 26 Noembrie 1803.

Domnitorul ordonă oprirea din léfa rînduită pre lună Vornicesei Floreasca a sumei ce datoresce după un anume sinet. — 1803, Decembrie 26.

Cod. XXXVII, fila 19.

Carte slobodă de volnicie către Cămarășul de oena Telega, cu zapciu ca să ducă pre un Gheorghe Endricălau să-l bage în Oenă, de undo fără de a doua poruncă să nu se slobodă, la mână căruia Zapciu să dea adeverință Camărașului cum că l'au făcut teslim.— 1803, Decembrie 11.

Cod. XLIX, fila 129.

Anaforoa în dosul jalbei lui Ioniță Filipescu cu Egumenul de la mănăstirea Valeni, sud Saac pentru partea de moșie de la Căldărăscă.

Prea Înălțate Dómne

După luminată porunca Măriei tale, ce mi se dă la acéstă jalbă urmând, am luat séma jalbei jăluitarului și arêt Înălțimei tale, că jăluitarul avênd parte în moșia Căldăresci sud Buzău de avalma cu Ecaterina Condurata și cu mănăstirea Valeni din sud Saac, amândouă cei-l-alți părtași stăpânea partea jăluitarului, și cu luminata poruncă a Măriei tale s'au făcut hotărnicie la fața locului și s'au ales partea Conduratei, stânjeni 500, și jăluitarului 300, au rămas și mănăstirei stânjeni 300, și cu tóte că și poruncă a fost să fie și Egumenul la hotărnicie, deși chiămat au fost, dar dice jăluitarul că nu ar fi vrut să mERGă și cu tóte că nu au mers, dar moșia mănăstirei s'au ales, și jăluitarul au

Domnitoriul pre lângă judecata bisericeii, după «*apelatia*» condamnatului de dânsa; asupra procesului prin care justiția nu dă nici un

plătit hotarnicului pentru partea mănăstireii talerii 15, precum vëdui și adeverința hotarnicului la mâna jăluitorului, și după alegerea moșiei, cerëndu-i jăluitorul de la Condurata venitul de 17 ani, singurã Condurata aũ arëtat cã tôte părțile 'și-aũ vindut venitul lor pre an câte talerii 50 și aũ arëtat cã douë părți de venit le-aũ ținut pre sêma sa, iar a treia parte aũ luat-o mănăstirea, și cunoscënd dreptul prin învoire, aũ dat jăluitorului talerii 170, iar pentru talerii 85 din venitul dișei Conduratoea, prin zapisul ei de învoire să-ı iae de la mănăstire, și cerënd jăluitorul de la Egumen atăt acei talerii 85 din venit, și acei talerii 15 ce ı-aũ dat hotarnicului, cum și din cheltuiala ce aũ făcut jăluitorul să-ı întorcã, 'ı-am făcut scrisóre din partea mea către Egumen, cã precum s'aũ învoit Condurata să se învoiascã și Egumenul cu jăluitorul, și dișe jăluitorul cã, mergënd cu scrisórea, nu aũ fost următor a plăti dreptul; deci, cãt pentru talerii 85 din venit după zapisul Conduratei de învoire, cãt are jăluitorul a lua de la Egumen, mai are să iae și talerii 15 ce s'aũ dat și hotarnicului, care să fac talerii 100 și preste acosta este dator Egumenul să-ı plătescã și din cheltuiala jăluitorului ceva, carele fiind-cã n'aũ fost următor a se învoi, găsesc cu cale să fie luminată poruncã cu Mumbașir, să indatoreze pre Egumen, orı a'ı plăti prin învoire și a mulțami pre jăluitor, seaũ avënd impotrivã a respunde, să'l aducã orı pre însuși, seaũ vechili la Divan ca să se judece: iar hotărirea...— 1803, Noembrie 24.

Isaac Ralet vel Logofët.

Iã Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anaforaia Dumnului vel Logofët, după arëtarea ce ni se face a pricinei, volnicim pre sluga Domniei mele... copil din casã de Divan, să mergã și prin scirea ispravnicilor județului să se facã urmare după cum mai sus se coprinde.

Cod. XLVI, fila 124.

Carte la Mitropolit in urma anaforalei aceluia. Domnitorul aratã cã Mușat Zidarul aũ făcut *apelatie* contra hotăririi bisericeii, care ı-aũ condamnat pentru stricare de feciorie. Domnitorul ordonã ca Mitropolitul să asculte martorii ce pretinde cã are pãritul și apoi să arate in scris mersul pricinei.— 1803, Noembrie 13.

Cod. XXXVII, filã 6.

Prea Înãlțate Dómne

Pre acosta alăturată alegere a Departamentului nerëmãind odihnit Constantin Portãrelul după jalba ce aũ dat din luminată poruncã Măriei tale, Vãtaful de aprođi, Zapciul cel orinduit ı-aũ adus și inaintea nãstrã, fãți cu Anton Telalul și întrebãnd pre Constantin ce are să mai rëspundã? aũ rëspuns cã el pentru aședômintul acesta ce aũ făcut cu Anton, ca să șeqã in casã de pomanã, să se odih-

drept de despăgubire celui ce face sădiri seaă construcțiunii pe loc strein ; asupra unor țigani acușați de furi de cai și tăinuți de stăpânul lor, boierul Costescul ; asupra unui proces de clironomie a

nescă păstrând-o ca să nu se strice și vre-o chirie lui să nu-i dee, fără de numai să plătescă chiria locului la mănăstire pre an câte taleri 13, au dat și zapis la mâna lui Anton, ei să scotă zapisul să se vadă de judecată, s'au cerut lui Anton să arete acel zapis, și pricinuind că s'au răpus, l-au îndatorat judecata, ca să jure cum că zapisul cu adevărat este perdut, și nu se află nici la dinsul, nici la șcirea lui, și ne-au venit răspuns de la prea Sfinția sa Părintele Mitropolit, că au primit Anton jurământ întocmai după coprinderea pitacului nostru ; după acesta veltend că este prigonire între dânșii pentru coprinderea zapisului, căci Anton dicea că scria că nici chiria să nu o dee el, ei să o stăpânescă Constantin după ce va veni, iar Constantin tăgăduie că nu scrie zapisul așa, ci că s'au legat Anton ca să plătescă el chiria locului ; am orinduit și pre Constantin să primescă jurământ la această tagă a lui, adică să arete adevărul în ce chip era coprinderea zapisului, și am primit răspuns de la prea sfinția sa Părintele Mitropolit, ca pentru ca să lipsescă jurământul de la mijloc s'au împăciuit amândouă părțile, ca chiria locului de opt ani ce au plătit Anton la mănăstire să fie dată de la densusul, iară chiria de șapte ani ce este neplătită s'au îndatorat Constantin Portărelul ca să o plătescă el la mănăstire, fără de a cere de la Anton vre-un ban ; deci cu învoiala ce au făcut Anton cu Constantin la Mitropolie nevrând să l'apuce la jurământ, să dovedesce că au cunoscut dreptatea lui Constantin și după acea învoială a lor găsim și noi cu cale să se urmeze, ca chiria de opt ani să fie dată de la Anton, iar chiria de șapte ani să o plătescă Constantin la mănăstire și Constantin să-și iae locul în stăpânire de împreună cu casa lui cea veche în starea ce se află acum, și să urmeze așa plăți și de acum înainte chiria locului câte taleri 13 pre an după aședemintul ce are prin zapis, iar pentru sădiri ce dice Anton că au făcut pre acel loc, cum casa și via în grădină, măcar că ceru să i le plătescă Constantin, dar judecata nu i-au dat dreptate la acesta, căci au sădit în loc strein fără de nici un aședemint, mai ales că dice Constantin cum că astă primăvară când au venit de la Tarigrad, rădicase Anton numai 4 *dirici*, și după ce i-au dis într'atâtea rânduri să stee din lucru să nu facă casă, n'au vrut să înțelegă, de aceea dar nici Constantin nu este dator să-i plătescă acele sădiri, ci să-și ridice Anton, atât lemnele casei cât și vița ca să rămăe locul slobod pre seama lui Constantin ; iar hotărîrea rămăne la Maria ta.—1803 Septembrie 23.

Vel Ban Crețulescu, vel Logofăt Isaac, vel Logofăt Știrbeiu, vel Logofăt Crețulescu.

Iă Constatin Alexandru Ipsilante Voevod.

Anton Telalu neremăind odihnit la această anafora a Dumnélor veliților boeri, s'au înfățișat la Divan înaintea Domniei mele cu Constantin Portărelul, cerend Anton prin apelația ce ne-au dat, că după cum au plătit chiria locului pre opt ani la mănăstire, să plătescă și de acum înainte chiria cea cuviinciosă și să stăpânescă el casa cu copriinsurile ce au mai făcut, dar întreat fiind de Domnia mea, Anton, ca să ne arete adevărul cu ce chip i-au dat Cons-

fiului de cătră tatăl-său, la care ocaziune se proclamă din nou *principiul*, că *lucrurile fugarilor* (din țeră) rămân a fi domesci și că pre un copil nu 'l pôte *clironomi* mama-sa de cât deacă móre după al

tantin casa cu locul când s'au dus la Țarigrad, nu tăgădui că l'au lăsat să ședă într'însa până se va întorče, cum pôte să cêră casa cu locul a o lua în stăpânirea lui, și acest cuvint provalisea, că Constandin nu 'și-au păzit simfonia ce a avut-o cu mănăstirea pentru chirie, iar Constantin împotrivă răspunse, că au avut aședămînt cu Anton, ca pentru casă să nu-i plătescă lui nici o chirie, ci sa se odihnescă de pomană într'însa ca să i-o păstreze până se va întorče, iar chiria locului să o plătescă Anton la mănăstire și cu acesta s'au știut următorii simfoniei ce au avut cu mănăstirea, a căruia arêtare măcar că Anton o tăgădui, dar cu primirea de invoială ce au făcut Anton la Mitropolie spre a fi adică bine plătită chiria de dînsul pre opt ani, nelăsând pre Constandin a face jnrământ să dovedesce adevărată; ne arată Constantin și zăpisul de aședămînt ce au făcut mănăstirea cu dînsul din létul 1786 Aprilie 23, cu pecetea mănăstirii și cu iscălitura Arhimandritului Meletie Egumenul mănăstirii, care-l vèdurăm coprinđetor că au dat în grădina sfîntei mănăstiri 12 stênjenî de loc în lat, iar lungul din ulița cea nouă până în locul Mitropoliei, cu tocmelă ca să dee pre an chiria locului câte talerî 13 și să-și facă case și alte nămestii împrejur, care să o și stăpânescă el și copiii lui cât vor trăi, fără de nici o supêrare, cum și întêmplându-se casii vre-o primejdie de a se strica după vreme, el tot să aibă voe a o face și a da la mănăstire tocmelă chiriei; decî avênd Constantin acest fel de sinet cu pecetea mănăstirei și cu iscălitura Egumenului, dîcem cu hotărîre, că nu pôte fi isterisit de locul acesta și de casă, dar fiind că Anton cu zăbava ce au făcut a se întorče și Constandin au apucat de au făcut pre o parte dintr'acel loc sădirile lui, pentru aceea i s'au đis dar de către Domnia mea lui Constantin, ca dintr'aceste două mijlôce să-și alegă una, adecă : ori să plătescă el tótă chirea locului pre 15 ani trecuți deplin, și să-și facă tot locul zapt cu casa întru stăpânirea lui și Anton să-și ridice sădirile ce are, luându-și de la Constantin chiria înapoi pre opt ani ce au plătit, seau de-î sunt trebuinciose sădirile ce au făcut Anton să se prețuescă și să i-le plătescă Constantin lui Anton, și în cele de pre urmă răspunse Constantin, că lui nu-i trebuiește sădirile lui Anton, ci va plăti el tótă chiria pre 15 ani, drept aceea am hotărît Domnia mea ca Constantin Portărelal plătind chiria trecută pre 15 ani; deplin, să-și facă zapt casa cu tot locul ridicându-și Anton sădirile ce are, și de acum înainte urmând Constandin după simfonia ce are cu mănăstirea a plăti acea chirie, să stăpânescă cu pace casa cu toți stânjenii locului, după zăpisul ce are. — 1803, Octombrie 2.

Cod. XLIV, fila 69.

Prea Înălțate Dómne

Ascultând luminată porunca Măriei tale de la această jalbă, înștiințăm Înălțimei tale, că la închisôrea pușcării să aia liude trei țigani, însă unul domnesc anume Constatin Torsimanul și doi ai piritului Sluger Nicolae Cotescu, din sud Slam Râmnic, anume Mihai și Tôder Peptea, primind de la Spătărie, că după jalba ce au fost dat unii din locuitorii ot sud Slam Râmnic asupra

11-lea an, și atunci nora nu este părtașă cu socrii la clironomia bărbatu-său decât pentru o a 3-a parte.

acestor liude trei și altor liude șapte, toți țigani ai numitului Sluger ce sunt neprinși, cum că le-ar fi furat în (*urmăii?*) caii, orânduindu-se Mumbașir de la Spătărie pentru prinderea lor, aș prins și aș adus numai pre mai sus numiții liude trei, cu igzamen în scris ce li s'aș făcut de la Isprăvnicat, arătând de tôte urmările și furțișagurile lor ce aș sêvârșit, cu care acest examen înfățișându-se la judecată, de față fiind și acel jăluitor ce în urmă s'aș arêtat de păgubaș și vechil din partea altora șase păgubași tot din sud slam. Rômnic, aș răspuns numiții țigani că tôte furțișagurile câte le-aș arêtat la Ispravnicat le-aș sêvârșit le-aș spus de sila bătailor ce li s'aș urmat; aș mințit împotrivă arêtând, că numai la un furțișag de cincî cai din pământul Moldovei sunt vinovați, pe care cai vindându-i în preț taleri 100 unuî Dan vătaf de țigani rudari. banii iaș dat în mâna stăpânului lor Sluger Costescu, fiindu-i fost datorî de mai înainte, iar la furțișagul acestor șapte păgubași, cum și la altele deosebite sunt împărtașiți acei liude șapte neprinși țigani ai Costescului, ale cărora nume se arată mai jos, și de la aceștia se pôtă descoperi adevêrul; teorisind dar arêtările numiților, am cerut de la dênșii să ne arate pentru ce 'i-aș adus pre dênșii aici, iar nu pre cei mai mari hoți, și răspunseră că ei fiind părinți ai unora dintr'acei hoți, pre dênși 'i-aș dat stăpânul lor Costescu casă răspundă în locul fiilor lor; din care se cunosc că la mijloc s'aș urmat vicleșug, pentru că ar fi trebuit Costescu să dee pre acei hoți în judecată, ce 'i ocrotea pre lângă casa sa după arêtarea acestora, iară nu pre părinții lor; deci, fiind-că și numitul jăluitor păgubaș ce este vechil și din partea celor-l-alti liude șese face strigare dicênd, că Slugerul Costescu pentru ca să nu dee țiganiî în cercetare și în acoperirea relelor urmări l-aș vestit mai înainte pentru venirea Mum bașirului acolo și aș fugit, iar acum îi are ocrotindu-i pre lângă casa sa, și de vreme ce paguba acestor jăluitori nu se pôte descoperi într'alt chip, până nu vor fi și acei țigani de față, judecata găsesce cu cale să fie luminată porunca Mării tale, cu Mum bașir Zapciul armășeșe să mîrgă, și prin marafetul Dumnelor boerilor ispravnicilor județului să strimtozeze pre numitul sluger Costescu, ca să dee pre acei liude șapte țigani ai sêi spre aș aduce în judecată, făcându-le zapt și tot avutul lor, care prin fôe să se lase la mână de om sigur acolo până va lua isbrănire judecata, s'aș de nu va da Slugeru pre țigani, să-l ridice Mum bașir pre însuși și să-l aducă aici și să răspundă în locul țigani or la pagubele ce se vor descoperi sêvârșite de către dênșii, însciintând Dumnelor ispravnicii întru adevêr cine aș caardisit pre numiții țigani atunci la venirea Mum-bașirului Spătărescu, și n'aș putut să-i prindă; iar hotărârea cea desêvârșit rêmâne a se face de către Înălțimea ta.

Gheorghe Ariropol, Constantin Sluger, Nica Pitar.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoe.

Da-tam domnescul nostru hrisov lui Michaiu sin Manole Grecul și fiilor lui ce se afla raele ale prea Puternicei nôtstre Impêrății locuitori în orașul Domniei mele Craiova, ca să aibă a ținea și a stăpâni tôte rēmasurile mișcătore și nemîșcătore, ce aș fost ale lui Teodor, unul din fiii numitului

Maî aducem în notă un pitac domnesc de surghiunire la mănăstirea Viforita a unei mame cu trei fete, din cauză de rea conduită în ora-

Michaiū, pentru că acest Teodor sin Michaiū aū fost chivernisit și locuitor la Craiova, însurat după o Zamfiră comanitohoritisa iarăși raia prea puterniceî Impărății, și la létul 1801 din pricina răsvrătireî ce aū fost, fugind de la Craiova și ducându-se la Sibiū, unde acolo aū și murit, la a căruia mórte făcându-și diiata, aū împărtaşit pre tatăl său și pre frații lui cu un puțin lueru, iar cea-l-altă avere tótă aū lăsat-o jumătate soției lui Zamfira, iar jumătate a lăsat-o clironoméi lui, adecă unei copile mici ce o avea făcută cu Zamfira, pentru care copilă scrie la diiata lui dîcînd că, de i-se va întempla mórtea, jumătate din partea copilei să se dee la frații lui; arată și acareturile ce are la Craiova, însă o boltă și trei locuri, o vie prețuită de dînșii în talerî 13218, arată și capitalul său ce l are în negustorie cu Hagi Costantin Pop de la Sibiū, florinți ungurești 26289, pentru care capital dîce că l'aū avut pus în negustorie de la létul 1799 și că pre doi ani socotéla n'aū încheiat, lășând și epitropî pre un Gheorge Stanciu Cumpanistul și pre Costantin Ghizdovét sudit din Craiova, cât și pre hagiî Constantin Pop tovareși-său aceluî Teodor, întorcîndu-se Zamfira soția lui iarăș aici în țară la Craiova unde era patria și starea bărbatului său, aū ședut până la anul, când măritându-se al doilea după Costantin Bălan păménten din Craiova, fiind fost acest Costantin și între privileghiații păméntenî la némuri, îndată după măritiș a murit și copila lui Teodor, și până a nu sta să se desfacă de cumnații lui, a le da jumătate din partea copilei, s'aū sculat cu cel de al douilea bărbat ca să mERGă la Sibiū cu cuvînt ca să-și iae ce aū lăsat acolo, când atunci arătîndu-se cu Dava, atât Mihail cât și fiul lui a nu o lăsa să se ducă, aū dat chezași la Divanul Craiovei pre un Dumitru al Maicăi că în soroc de 25 de zile se vă întorce, de unde nici până acum nu s'aū maî întors, pentru care la trecuta lună a lui Aprilie, arătîndu-se cu jalbă numai singur frații numitului Teodor mort, aū cerut dreptățile lor după diată, adecă : să vie Zamfira la Craiova unde sunt și acareturile și cea maî multă avere, să dee fõe de tôte lucrurile casei mortului, și să se caute socotéla capitalului tovărășiei, ca din tôte alegîndu-se partea copilei ceî mórte, să se dee lor jumătate, iar acareturile ce sunt prețuite de mort după obiceiul păméntului și după pravila țerei, să li să dee din partea lor cu prețul cel orînduit de fratele lor, și de va prisosi preste partea ce li-so cuvine lor, să întorcă Zamfirei, a căroră cerere fiind primită dreptăței, li s'aū dat și sinet de la judecată, arătător de dreptatea ce o aū, și deosebit s'aū facut și arătare prin notă la cinstita Agenție spre a se da de scire Zamfirei, făcîndu-se cunoscută dreptatea ce o aū frații soțului ei, puindu-se în soroc de trei luni ca să vie la Craiova spre a face socotéla și alegerea avutului, după cuprinderea dietei, căruia i s'aū dat să înțelgă că de nu va urma să vie, să scie cu hotărîre, că aū a se da acareturile în desevirșită stăpânire a cumnaților ei și care soroc trecînd, Zamfira nici până acum nu s'aū maî aretat; acum viind cu jalbă către Domnia mea, Mihail tatăl lui Theodor mortul, aū aretat că el fiind părintele mortului, se vede cu prea puțin împărtaşit prin dieta ce a făcut fiul său mortul Teodor, adecă numai cu talerî 300, și până trăia copila ce era clironoma fiului său n'a dîs nimica, iar după ce a murit copila, vîdîndu-se ne împărtaşit cu partea ce se cuvine lui după pravilî, încă de a-

sul Focșani (munteni). Acésta femeie era *maziliță*; de era boerícă óre era așa pedepsită ?

tunci de la fuga Zamfirei din Craiova, s'aú aréttat davagin, că el nu primește dieta ce aú făcut fiú-séú, aréttând de véđum și o jalbă ce aú dat atunci pentru acésta către Divanul nostru de la Craiova, scrisă din anul trecut Martie 24, cu răspuns de la Dumnéluí Caimacamul spre a fi îngăduitor díle 25, soroc ce i s'a dat Zamfirei și bărbatului ei până să caute de rémasurile ce se află înăuntru, și după ce va veni își va căuta davaoa cu judecată; acum dar cere numitul Mihaiú a i se da deplin tóte dreptățile ce i se cade lui ca un tatá mortului Teodor, cu cuvint că rinduiala dietei aceea ce aú făcut fiul séú până tráia copila avea tárie, iar după mórtea ei a rémas el desévirsít moștonitor pre ale fiului séú și noră-sa n'are să iae mai mult de cât a treia parte în baní și în lucruri mișcátore, fiind-că copila a murit mică, iar nu ajunsă în vérstă de aní 11 ce rínduesc pravilele, ca să o póttá clironomisi *mumă-sa*, și cum că dreptatea ce i sé cuvine lui o lása clironomierilor lui ca să moștenescă tóte rémasurile fiu-séú celui mort, acele ce i se cade lui; decí, fiind-că Mihaiú, tata mortului, are cuvint la acésta după pravilă, și fiind-că numita Zamfira și Costantin Bălan soțul ei cel de al douilea, pá-măntean fiind de aici fugind în țeră străină subt stăpánirea altei împérrății, unde s'aú făcut sudiți fără a putea să se facă, și după ce și sorocul și scire prin cinstita Agenție li s'aú dat ca să vie înapoí la urma lor, și ei n'aú fost următori nici până acum a veni, cu care acésta armare a Zamfirii și a soțului ei, nu numai pre tatál mortului il lasă lipsit de dreptul ce i se cuvine de a moșteni rémasul fiu-séú, ci încă și cumnaților ei aú vrut să le opréscă și chiar ceea ce după dieta mortului li se dá, și fiind-că după *tot cuvintul drept, lucrurile fugarilor rămân a fi domnesci*, de aceea dar, după pilda altor frați domni, cari aú făcut zapt lucrurile fugarilor și le-aú dat unde aú vrut, care orínduială s'a urmat și s'a pázit fără strémutare până acum, asemenea și Domnia mea dăm și hárázim tot rémasul lui Teodor mortul la tatál séú Mihaiú și la fiú lui ce sunt raiele prea puternicei nóstre împérrății, care aú și cuvintul dreptăței și ajutorul pravilei, cum se arată mai sus, ca să fie ale lor statornice și ohabnice, și să stăpánescă ei și némul lor, atât acareturile cele stătátore, cât și altă avere mișcátore ce va fi a mortului, să o iae ori de unde vor dovedi-o, iar pre numita Zamfiră ca pre o fugară, o facem apocliři și chiar din partea aceea ce ai fi putut să iae din periusia lui Teodor; pentru care îndatorăm pre Mihaiú și fiú lui să dee dintru acésta periusie talerí 1.000 la cutia milosteniei; și pentru ca să se pázescă cu nestrémutare și să se urmeze acésta Domnescă a nóstră hotăríre și poruncă, am adevérit hrisovul acésta cu însási credința Domniei mele, Ioan Costantin Alexandru Ipsilant Voivod și cu credința prea iubiților Domniei mele, fiú Alexandru, Dumitrașcu, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevodí și cu mărturia cinstiților și credincioși boerilor veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Brâncoveanu vel Ban, Costache Ghica biv vel Ban, Epistatul logofetiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Stefan Văcărescu vel Vornic de țeara de jos, Barbu Știrbeiú vel Vornic, Barbu Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al Obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofét de obiceiuri, Petrache Ritoride vel Vornic al

Mai vedă-se în note jos cum până în trei rinduri se hotărânesce o moșie, numai în scurtul spațiu de 3 ani! Asemenea vedă-se cum

politiei, Dumitrache Racoviță vel Clucer, Mihaiu Racoviță vel Paharnic, Alexandru Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negri vel Comis, Dumitrache Cornățean vel Sluger, Costache Ghica biv vel Ban, Epistatul logofeților mari; și s'aș scris hrISOVul acesta la anul al treilea dintru întâia Domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele București, la anul de la nașcerea lui Isus Hristos 1804, Octobre 12, de Chiriță Logofet de Divan.

Fila 256.

S'aș făcut volnicie ca Zapciul Spătăresc să iae de la Focșani pre Arghira Zăgăneasca maziliță cu fetele ei și să le ducă surghiun la mănăstirea Viforâta. — 1804, Maiu 13.

Cod. XLIX,

Io Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.

Prea Sfinția ta părinte Mitropolite pentru diaforaoa ce are Anca de la Samacof cu Sterie Argintariu, veș lua prea Sfinția ta indestulare din anaforaoa ce acum în urmă ne aș făcut Dumnelui biv vel Ban Epistatul logofeților mari, ci fiind-că numitul Sterie s'a multămit față la Divan înainte Domniei mele, dicend că Dumitrache ot mahalaoa Foișorului și Dobre ot tam, pre cari 'i aș adus martori Tudor chizașul Ancai, de vor încredința mărturia lor prin facere de jurămint, va rămănea fără cuvint și va plati banii: iată dar după însuși multămirea și cererea lui Sterie, să trimit amândouă numiții martori la s'inta Mitropolie, ca față cu Anca și Tudor Chezașu și cu Sterie, să facă jurămint evanghelicesc în sfinta biserică pe mărturia ce aș dat, care pre larg este arătată în numita anafora, și orș de vor putea s'evirși jurământ, seaș de nu, să avem răspuns în scris de la prea Sfinția ta; *tolico pisah gospod.*—1804, Noembrie 4.

Cod. XLIX, fila 199.

Prea Înălțate Dómne.

Preotul Popa Ioan de la Focșanii Moldovei a jăluit Măriei tale pentru Apostol Popa i pentru Constantin Dumitruțoiu, i Matei Călcăiu și Tudora de la Focșani sud Slamnic, că are o moșie ce să numesce Vladulénca într'acel județ rămasă de la moși și părinții sei, pre care aș stăpănit'o cu pace până în létul 1801, iar atunci cerend și piriții parte fără de a arêta vre-un sinet, cu care judecându-se la Departament, prin anaforaoa întărită de Măria sa Alexandru Vodă Moruzi, s'aș hotărît ca cu hotarniciei la fața locului trăgându-se hotar acestei Vlădulénca, să se dee înteu stânjeni 775 ai mănăstirei sfintului Ioan ot Focșani cu a Robeștilor, i stânjeni 598, ai molitvei sale, și câtă moșie va rămănea până în hotarul Slugerului Donici să fie de Buzoianca adecă a piriților, și că mergend hotarniciei n'aș urmat adecă copriinderea anaforalei spre a 'i implini stânjeni 599, ce 'i aș dat liș să dintr'insii stânjeni 153 ¹/₂, și nemulțamindu-se molitva sa pre acea alegere, cu porunca ispravni-

sub cuvânt ca actele de proprietate sunt invechite și în rea stare, proprietarii cer lui Vodă reînnoirea unor asemenea acte.

cilor au luat alți hotarnici, cari făcând trăsurile moșiei, după orînduială iau deplinit suma stânjienilor 599, prin carte de alegere, după care neremîind pîrîții odihniți, 'i-au sorocit ispravnicii la Divan și cerea dreptate: așisderea au jăluit Măriei tale și Mateiū Călcăiu, i Apostol Postelnicel, i Badea, i Dumitrașco, i Dumitru, i Constantin moșneni, Călcăesci din sud Slaam Rîmnic, cum că neremîind Popa Ioan și părtașul său Medelnicerul Ioniță de la Moldova odihniți pre alegerea dinteiū, le-au fost pus ispravnicii soroc ca să vie la Divan, dar ei au prelungit, și nici ei nu au putut veni să jăluiască, iar în anul trecut jăluindu-se preotul la Dumnélui Hatmanul Ienache, ce se afla Ispravnic, că nu este mulțămît pre măsurătorea moșiei, a orînduit alți hotarnici, cari fără de a fi și ei de față, făcând tragerea moșiei 'i au asuprit, și cer ca să arate Preotul anforaoa cu Domnesca întărire la alegerea dinteiū ce s'au făcut după aceea porunca și să li se facă îndestulare, după ale căroro jălbi din luminată porunca Măriei tale Ceaușul de aprodi, au adus înaintea noastră pre numitul Popa Anton, față cu doi din pîrîți lui Apostol: Pop și Dumitrașco Călcăiu, ce dic că sunt veniți și din partea celor-l-alți moșneni Călcăesci, unde am cerut de ne-au arătat preotul atât anforaoa Depertamentului ce se vedu, ot létul 1801, Iunie 15, buiurdisită de Măria sa Alexandru Vodă Moruz cât și amëndoue alegerile ce s'au făcut, una dintr'acelaș lét Septembre 5, de Iordache Parascăvescu și de Ienache Borănescu, și alta în létul 1803 Septembre 12, când a orînduit doi hotarnici, adecă din partea Ispravnicatului a Dumnélui Slugerului Donici și din partea Popei Ioan, i Tudorache Țigănescu Postelnicel, iar în alegere este iscălit numai Tudorache Postelnic și citindu-le cu luare aminte, vedurăm că boerii depertamentari făcând cercetare scrisorilor ce au arătat amëndoue părți le, au găsit cu cale ca prin hotarnici la fața locului, puindu-se sfóra din Fălfăesci, să se împlinescă stâjenii 775 ai mōnăstirei Sfintului Ioan ot Focșani cu ai Robeșcilor stâjenii 599, ai preotului Popei Ioan fără de nici o scădere, și 'i va rămănea până în hotarul Slugerului Donici să se socotescă Buzoianca, și așa după cum va alege hotarnicii și se vor mulțămi tōte părțile, să dea carte de hotarnicie cu suma stânjienilor fieș-căruia, iar când vre-o parte nu să va odihni, să înscințeze la stăpănire: la care anafora a Depertamentului după adeverința în scris de mulțămire ce amândouă părțile ai dat la logofeția Divanului, se vede dată și înțărirea Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, poruncind ispravnicilor ca să arăeze întocmai: după care vedurăm că alegătorii dinteiū n'au început cu trăsurile din Fălfăești precum se cuprinde în anforaoa Depertamentului, ci din moșia mōnăstirei la capul despre siliste și numai mōnăstirei Sfintului Ioan 'i au dat stâjenii deplin 775, după hotarnicia veche de 12 boeri ce are ot lét 7257, Octombre 20, iar preotului 'i au dat stâjenii 452, lipsindu-i până la suma ce se cuprinde în anafora, stâjenii 147, iar hotarnicul din urmă, adecă Tudorache Țigănescu, cu tōte că pîrîții nu s'au arătat nici cum în vre-o câte-va zile cât a fost el acolo, ca să vadă și ei măsurătorea ce se face a nu găsi la urmă pricină, dar urmarea lui se vede făcută după anforaoa Depertamentului, nici tragerea au făcut'o din hotarul Fălfăescilor precum se cuprinde la anafora, și au dat mōnăstirei stâjenii 775, i Preotului Popa Ioan stâjenii 599, deci fiind-că hotarnicia cea dinteiū nu

Un proces scandalos fu acel intentat prin «*Egumenul mănăstirei catolice din București*» înaintea tribunalelor civile române contra

este făcută după porunca ce a fost dată, iar hotărnicia din urmă este urmată după anafora Departamentului cu buiurdismă Domnăscă, la care s'au fost mulțămii și amândouă părțile, alt cuvânt nu le rămâne părților cumnați, fără decât de vreme ce nu se odihnesc pre hotărnicia din urmă. să 'și iae acum alți hotărnicii cu cheltuiala lor, ca să meargă la fața locului să facă de isnovă hotărnicia, însă chiar după mijlocul ce se cuprinde în mai sus numita alegere a Departamentului cu întărire Domnăscă; de care fiind-că 'și cerură amândouă părțile hotărnicii, adevă Popa Ioan pre Iordache Paraschivescu și pre Tudorache Țigănescu și Apostol Postelnicelul, i Dumitrache Călcăiu pre Nicolae Cotescu și pre Ienache Borănescu, să fie luminată porunca Măriei tale Dumnelor ispravnicii județului, ca să orinduiască pre mai sus numiții ceruți să facă alegerea cu mijlocul ce se cuprinde mai sus, și așa care parte va rămâne acum de judecată, aceea să plătească totă cheltuiala părții ce va avea dreptate, iar hotărnicia—1804, Iunie 1.

Vel Ban Manolache Crețulescu, vel Logofăt Constantin Ghica, Constantin Știrbeiu, vel Logofăt Gregorie Brâncoveanu, vel Vornic Dumitrașco Racovița, vel Vornic Barbu Văcărescu, Nestor Căminar.

16 Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.

La această anafora a veliților boeri rămând amândouă părțile odihniți și mulțumiți, au dat și adevărta lor în scris la logofătia Divanului Domniei mele, adevărta de Zapciul cel orinduit, poruncim dar Dumnevoastră ispravnicilor ai județului, să faceți urmare întocmai după cum se cuprinde mai jos.—1804, Iunie 4.

Cod. XLVI, fila 362.

Jăluiesc Măriei tale că noi avem moșii de la strămoșii și de la părinții noștri în sud Vlașca, ce se numesce Biriu i Mircesci, care o și stăpânim fără de nici o pricină și gâlcovă de către vecini, dar fiind-că sineturile noastre sunt vechi și stricate după cum se vor vedea și nu care cum-va după vremi să cădem în vre-o ispită de judecată cu cinevaș și să ne păgubim de moșiora noastră, avându-ne sineturile prea vechi, după cum arătăm mai sus, ne rugăm Măriei tale, să ni se facă luminate sineturi după vechea stăpânire, să nu fim bănuți după vremi și ce va fi mila Măriei tale.

Măinea, i Stan, i Neagu, i Ilie, moșnenii călugăresci din sat din Frăsinet sud Vlașca.

Cod. I, fila 137.

Cu orinduială fiind anafora această a Dumnelui biv vel Ban Epistatul logofătilor mari, poruncim Dumnevoastră ispravnicilor ai județului să aveți a face urmarea ce se cuprinde mai jos.

unui armean Manuc și în favoarea unei fete, care deși logodită cu un altul, a fost desonorată în silnicie de acel Manuc. E de observat că

Prea Înălțate Dómnne.

După luminată porunca Înălțimei tale ce ni se dă la această jalbă, urmând, am făcut cercetare, și cerând de la jăluitoři sineturile ce au, mi arătară nisce zapise și o carte de hotărnicie, foarte vechi și rupte, încât abia se citesc, din care cele mai noue sunt de câte o sută de ani; și la întrebarea ce se făcu jăluitořilor, nu putură nici ei a da séma ca de câți stânjeni este moșia lor, iar prin cuvînt arătară că moșia lor se chiamă a lui Stefi Călugăru, moșu cel mare, care a rămas la patru feciori ai lui, anume Radu Logofétu, i Stoica, i Mincu, i Nan, însă din Radu Logofétu se trage Neagu i Măinea cu cetașii lui, din Stoica se trage Stan cu cetașii lui, din Mincu se trage i Ilie cu cetașii lui și din Măinea se trage Măinea cu cetașii lui, urmându-se împărțirea pre patru moșii după numărul feciorilor călugărului și le dice lor *Călugărescî*, care moșie dice că o au cu linisce stăpănire, deci la cererea ce fac a li se da sinet ca să și fie moșia după vechea lor stăpănire ce au avut, nu este vre-o cerere împotrivoře orînduelei și dreptăței, dar însă este trebuință mai înteușă să se cerceteze la fața locului stăpănirea lor de o au liniștită, fără de vre-o pricină, de sunt hotarele despărțite, de vecini sciute și netăgăduite fără de gâlcévă și să o și tragă cu stânjenii, după orînduiala hotarnicilor, innoind și hotarele cele vechi cu altele mai noue și așa viind de la fața locului acest fel de alegere și lămurire și cum-că este odihnă despre toți, atunci li se pôte da și luminată întărire a Măriei tale și pentru a se face această alegere găsesc cu cale să fie luminată porunca Înălțimei tale către Dumnélor ispravnicii județului, să le orînduiască un boernaș din partea locului pre care jăluitoři vor cere, ca în vremea cea cuviincioșă, mergînd la numita moșie, să facă urmările ce mai sus se coprinde și să dee în scris, care acea în scris alegere adevărîndu-se și de Dumnélor ispravnicii că este cu odihnă despre toți, atunci să vie la Divan ca să córa întărire; de care în ce chip mi s'a părut a fi cu cale, arēt Înălțimei tale, iar hotărîrea cea desevirșită rămâne a se face de către Înălțimea ta. — 1804, Maiu 28.

Vel Logofét.

Cod. L, fila 137.

Prea Înălțate Dómnne.

După luminată porunca Măriei tale ce mi s'au dat la această alăturată jalbă a lui Apostol Cojocar, ot mahalaua Vlădica, inștiințăm Înălțimei tale, că acest jăluitoř se află trimis la închisoarea Pușcării, de către Dumnéluși vel Spătar, în bănuială de gazdă hoților acolora ce s'au prins în hanul Dumnéluși Ioan, porniți spre furțișag și prin tacirul ce s'a trimis cu dēnsul de la Spătărie, i se arată invinovățirea, dicēndu-ne că în casa lui a găzduit unul dintre acei hoți anume Dumitrache, cu o păreche dēsagi lângă dēnsul cu lucruri furate, și iarăș în casa lui a găsit o păreche pistole tot ale numitului Dumitrache, pentru care acestea ale lui rele urmări, intrând judecata în cercetare foarte cu scumpătate, am adus mai înteușă pre numitul hoț Dumitrache și ispitindu-l în tot chipul, ca să arēte dreptul adevēr pentru cele ce se vęd ma

în asemenea proces în care obicinuît intervenia și justiția bisericescă ortodoxă, în cazul de față, fiind vorba de o fată de legea *papistășescă*,

sus, șise că el prieteșug a avut cu jăluitorul Cojocarul încă din vara trecută, când în orașul Pitești a făcut schimb cu nisce puscă; apoi după ce a venit aici în București, băgându-se slugă la Dumnelui biv Ceauș de aprozi Iordache Tufeanu, ce se află ședător tot într-o mahala cu jăluitorul, a găsit în prăvălia de cojocărie a jăluitorului pre un alt Dumitrache Holteiu, cunoscut al lui din copilărie și pământén cu densus lucrându și meșteșugul cu plată, care acel Dumitrache fiind avënd trebuința a se călători afară din București pentru negoțul de cărbuni, i s'a rugat lui de 'i a dat o păreche de pistole ce le avea cumpérate cu bani, ca să le aibă spre paza drumului; după acesta vrënd numitul hoț a eși de la stăpânul său prin mijlocirea acelui Dumitrache, a rugat pre jăluitorul Cojocarul ca să 'i primescă calabalicurile în casă la densus până 'și va găsi alt stăpân și așa primindu-i jăluitorul rugăciunea, a și dus în casa lui o păreche desagi cu primenele, când jăluitorul lipsea, în altă odae alătura, și prin sciința acelui Dumitru 'i a aruncat după o sobă, apoi băgându-se slugă la Dumnelui vel Vornicul Barbu Văcărescu, de acolo a furat lucrurile din casa Dumnelui Clucerului Bărcănescu și din casa Dumnelui biv Vătaf za aprozi Radu Fărcășanu, pre care le-a adus mai întei în curtea stăpână-său fiindu-le tainuite trei zile, cum și de acolo ridicându-le le-a dus în casa jăluitorului Cojocarul și prin taină fără a'l pricepe cinevaș, le-a pus în desagi și pecețluindu-i cu pecetea sa și în casa jăluitorului a lăsat atât desagi, cât și pistolele ca la vre-o două săptămâni, fără a se destăinui numitul Apostol de urmările lui; după acesta, mergënd într'una din zile să 'și ridice desagi, 'i a vëndut despecețlui și căutând într'ênșii a găsit un atlas necroit lipsit, pentru care paraponisindu-se către jăluitor 'și-a luat desagi și 'i-a dus în casa stăpână-său Dumnelui Vornicul Văcărescu de 'i-a ascuns, iar pistolele le-a lăsat tot în casa jăluitorului, date asupra acelui prieten al său Dumitrache, spre păstrare; acest tacrir al numitului hoț ascultându-l judecata, am cercetat deosebit și pre jăluitorul Cojocarul, carele mai întei pentru prieteșugu lui cu hoțu, aretându-l precum s'a dis mai sus; cum și pentru rindul pistolelor iarăș asemenea, numai pentru desagi tăgădui, că nici i s'a rugat hoțul ca să-i aducă în casa lui, nici 'i-a vëndut când 'i-a adus, pentru-că lipsea în țeri după trebuința sa, fără de numai după ce a venit din călătorie 'i-a spus și lui acel Dumitrache, că numitul hoț a adus în casa lui poreche de desagi cu nisce calabalicuri și el nesciind ce fel de lucruri sunt în desagi, a făcut până ce 'i-a ridicat hoțul cu cuvint că 'și-a găsit alt stăpân; vëndend dar că după acestea mai sus aretate i se dovedesce că numitul Apostol Cojocarul, nu are nici o sciință de urmările hoțului Dumitrache, pentru-că atât pistolele cât și desagi s'a pus în casa lui prin mijlocirea acelui Dumitrache, lucrător în prăvălie, cu cuvint de calabalic al său, iar nu de furat, am cerut jăluitorului să ne aducă doveđi de petrecerea vieței sale și a adus 14 mahalagi, ómeni vrednici de credință, ale căror nume s'a arētat mai jos, cari în frica lui Dumneđeă a mărturisit, că numitul Apostol este om cinstit, cu bună petrecere și nedovedit vre-o dată cu fapte rele; decī fiind-că din chiar tacrirul lui Dumitrache se dovedesce, că Apostol nu avea vre-o sciință de furtașagurile lui, pentru-că în vremea ce lipsea el, a tainuit hoțul în casa lui lucrurile

nu se amesteca decât justiția civilă. Mai dăm în note acte relative la un protimis de vîndare de imobil. Cel care cere *protimisis* este

cele furate, nu pôte Apostol a se învinovați de gazdă și fiind-că pentru densusl aũ adus atâtea obraze de credință pentru petrecerea vieței sale, dicem să se slobodă de la închisóre, dându-se pre chezășia acelor mahalagii, iar hotărîrea...—1804, Aprilie 8.

Constantin Stolnicu, Teodorache Fotino Serdar, Constantin Caelica Mednicer.

Numele mahalagiilor martori.

Liude: *Dumitrache Grecu sin Nicolae, familieș în mahalaoa Vlădicăi, Dimcea Epistat de poște, Mateiũ Postelnicel, Mihaiũ Leqător de cãrți, Petre Croitoru, Stan Măcelaru, Dumitru Giambașu, Pandlele Mămular. Constantin Niculescu Postelnic, Marin Mămularu, Andreiũ Zidaru, Ilie Cãrciumaru, Nicolae Holteiũ Cismar, Anastasie Plugaru.*

Iũ Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

De vreme ce jãluitarul acesta Apostol Cojocarul, se gãsesc nevinovat la bãnuiala ce era asupra-i, dupẽ pliroforia ce ne dă, poruncim dar Dumitale Epistatule al Armășiei, ca cu chezășia mai jos numiților mahalagii, să se slobodă de la închisóre.—1804, Maiũ 4.

Cod. I, fila 100.

Prea Înălțate Dómne.

Insciințez Înălțimeĩ tale, că dupẽ tacirul ce s'aũ dat la Spătãrie de cãtre Egumenul catoliceșei biserici a papistașilor, ce este sciut Mãriei tale pentru o Magdalinã fatã sin Ianca Sãrbã papistașã din mahalaoa Tabacilor. care este logodnica unui Stoian Sãrbul iarăș papistaș, și de cãtre unul Manuc Armeanul papistașul. dupẽ sila ce aũ facut numitei fete, arẽtãnd cã 'i-ar fi stricat fecioria, cerẽnd îndestularea dreptãței la necinstea ce i s'a facut, aducẽndu-se în cercetarea judecãții Spãtãriei. atãt pãriții cãt și pãritul, dupẽ întrebarea ce s'a facut numitului Manuc de urmarea acesteĩ fapte ce aũ sãvirșit, între alte îndreptãri sã o urnescã de asupra-și cã aũ avut libov amẽdoĩ de mai înainte și cã fata l'a siluit, n'a tãgãdui cã adevãrat cã aũ avut împreunare cu densa în nõptea lãsatului de sec, gãsind pre fatã singurã în casã, dar aũ mai prie nuit dicẽnd cã de el nu i s'a stricat fecioria, fiind-cã ea a mai avut a face și cu alți asemenea, și cãci scie mulți cã este între celea cu ponosul curviei, la a cãruia rãspuns și impotrivindu-se fata la arẽtirile pãritului Manuc, dise, cã sunt neadevãrate, și cã ea a fost fatã curatã, și pãnã acum pre nimeni nu a sciut de cãt pre dinsel, și cã el într'acea nõpțe în silã ar fi trãntit'o și 'i-a stricat fecioria; i s'a cerut lui Manuc dovadã cã într'alt chip nu se pôte mântui de osinda dupẽ orĩnduiala pravilelor, de vreme cã aũ sciut cã este logoditã precum n'aũ tãgãdui, și aũ cãutat cu cugetare vicleanã sã necinsteșcã cãsnicia lor și a rãspuns pãritul Manuc, dicẽnd cã va aduce dovadã pentru defãimarea fetei

obligat să jure la mitropolie, că a reclamat *protimisis* în termenul hotărît de lege, de la momentul când a aflat despre vânzarea imobilu-

că ea ar fi având și cu alții de a face, iar în cea de pre urmă, după ce s'a înfățișat înaintea prea plecatei slugi, a dat cel desevirșit răspuns, că și de ar fi având vre-o dovadă, nimeni ar fi volnic ca să vie să dea mărturie, ȳicând că rămâne ca să o iae însuși de soție, ca unul ce 'și cunoșce singur greșala; drept aceea după răspunsul numitului Manuc, ce s'a ȳis că o voesce întru căsătoria lui, întrebându-se și fata de primesce ca acum să o iae, a răspuns că pre densusul nici într'un chip nu-l primesce, dară pre numitul logodnic, ci când el va voi să o iae pe dënса 'l primesce, și întrebându-se și numitul logodnic față aflându-se, de voesce să o iea pre fată acum, și au răspuns și el ȳicând, că măcar că cu destulă necinste îi este, dară pentru mila fetei fiind-că au apucat și el de s'a îngrădit pre lângă dënса și atât ea, cât și el se aillă streinî, o primesce pre fată să o iae întru căsătorie, însă de 'i va implini numitul Manuc taleri 100, cheltuiala ce a făcut cu dënса și cu mumă-sa fiind sărace, plătindu-le și datoria ce au făcut la îngroparea tatalui fetei, a căruia cerere fiind cu drept cuvînt a i se implini acești bani, încă și cu oreși-ce prisos pentru ajutorul zestreii fetei, am găsit cu cale să 'i plătescă pârîitul Manuc, atât acești taleri 100 cheltuiala numitului logodnic, cât și alți taleri 50, ajutorul la zestrea fetei, și așa va rămânea isbrănit de către fată, încă mai vîrtos cu cuviință este a i se face pârîitul și căduta pedepsă, spre pilda și altora ca densusul, de vreme ce a sciut pre fată logodită, și el cu obrăsnicia blestemățiască au siluit pre fată de a sevîrșit păcat cu dënса; și au rămas pârîșii mulțamiți, iar pârîitul Manuc a ȳis că el acum bani nu are, dar cu soroc îi va plăti; nu putu fi ascultat nefiind acesta vre-o datorie seau altă pricină a i se da soroc, ci ori să 'i plătescă acum după învoirea acesta ce s'au făcut înaintea judecătii, seau să 'și iae osănda după orinduiala pravilelor ce poruncesc la cartea 6, titlul 4, list 438. Către acesta mai făcend pîră numitele muma cu fata, că asupra acestei pricinî după ce s'au adevărit că au făcut pîritul urmarea ce s'au ȳis, doui frați ai pîritului Manuc, unul ce ar fi bătut pre fată, iar altul Măgărdici ce ar fi ȳis că ar vrea să o înjunghie, precum și în arătutul tacrir al Egumenului catolicescei biserici se coprinde, aducendu-se numai Măgărdici în cercetare, fiind-că Matei fratele lui âmbra dosind, n'au mărturisit Măgărdici mai mult, fără numai că s'a lăudat în necaz că de nu va lua pre frate-său Manuc, nu va petrece ȳe la dënșii bine, iar de cuțit că a pus mîna să 'l scotă asupra fetei, s'a apêrat că nu este așa, la care pîră neavend vre-o dovadă a încredința, judecata n'au putut pune temeiu, numai la arătările fetei i mume-sii, nici la logodnicul ei, fiind mărturia cu *potos*, și de acesta nu s'a învinovățit Măgărdici, și atât pentru acesta, cât și pentru cea-l-altă madea ce se coprinde mai sus între fată și Manuc pârîitul, rămâne hotărîrea la Măria ta. — 1804, Aprilie 16.

Vel Spătar, Ioan Crețulescu Paharnic, Antonie Serdar.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anaforoa Dumnelui vel Spătar, o întărim Domnia mea, pentru care poruncim să faci Dumnefa tacsil de acei taleri 150, de la numitul

lui. Demnă de atențiune este rezoluțiunea pusă de Domnitor în 1804 Martie, cu referința la întimpinarea unui datornic, că n'are de unde plăti, fiind-că nici creditorii lui nu 'i plătesc.

Manuc și să 'i dai la Stoian Sêrbul, logodnicul Magdalinei, urmându-se și pentru Măgărdici a fi în pace de davaoa ce face asupra-î Magdalina, i mumă-sa, de vreme ce nu au nici un fel de dovadă la pira lor.

Cod. L, fila 36.

Răducanu Soscolevu de la Buzău cere protimisis pentru nisce case vîndute de Răducanu Greceanu. Domnitorul dă rezoluțiunea următoare:

«Dumnéta biv vel Bane, epistate al logofetiilor mari, fiind-că după hotărîrea pravilniceșcei condicii, este îndatorat cel care cere protimisis, spre a incredința prin facere de jurămînt, cum că din ziua ce au aflat și până când au pornit jalbă, n'au lăsat să trecă sorocul ce este rînduit de 30 de zile și de patru luni, și fiind-că jăluitorul printr'acéstă jalbă cere acum protimisis la rîscumpărarea acesteia case, cu cuvînt de mai aprópe rudenie cu vîndătorul, poruncim dar să trimeți Dumnéta pre jăluitorul acesta la Sfînta Mitropolie, ca să incredințeze prin facere de jurămînt după hotărîrea condicii, că n'au lăsat adecă să trecă sorocul de protimisis din ziua ce au aflat și pînă acum când pornesc această jalbă către Domnia mea, și după ce înteiú va sêvirși jurămînt, apoi să 'mî faci Dumnéta arétare în scris ca să 'l rînduim Domnia mea în judecată cu Păhărnicéasa».—1804, Ghenarie 26.

Cod. XXVII, fila 33 verso.

La 3 Februarie 1804, Domnitorul Constantin Ipsilante ordonă pre anaforoa lui vel Spătar, să slobódă de la închisóre pre nisce arnăuți și pre doui logofeti de la Vâlcea, cari erau acușați că călcaseră hoțescé pre un Dinu Cârjaliu, și s'au dovedit nevinovați. Vodă adaogă că lui Dinu Cârjaliu, «ce se dovedesc de pârîș mincinos, iarăși Dumnéta să chibzuesci pedépsa ce i se cuvine și să ne aréti.— 1804, Februarie 3.

Cod. XXXVII, fila 33.

«Rînduiala judecâtei și a dreptătei urméză așa: unde ești dator să plătesci și de unde ai a lua să ceri. Datornicii tîi au dreptate să te apuce de vreme ce însu-ți mărturisesci, că le ești bun dator, iar de pravalisesci că n'ai putere de plată, trebuie să dai osebită jalbă în care să aréti anume la cine ești dator și fiesce-căruia câte cât, spre a te rîndui la judecată de față cu datornicii tîi, să ți se cerceteze starea și pârlejul tîu, și judecata în ce chip va găsi cu cale va face Domniei mele arétare prin anafora.— 1804, Martie 9.

Cod. XXXVII, fila 58.

Iú Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că Mihaiú Călăfăteanu și Iorgu Postelnicul s'au cutozat a se face plastografi de sineturi și cărți domnesci chiar ale nóstre, cari tîind și rădicînd din unele cărți porunci ale Domniei mele, pecețile nóstre și lipindu-le cu meșteșug în cărți mincinoșe și scrise de dênșii despre partea Domniei mele,

Asemenea se va lua cunoscință de o plastografie de acte publice, ba chiar de pitace domnesci, in 1804. Hoții de cai *herghelii întregi* sunt urmărite in anii aceștia și judecate, și mai mult ori mai puțin

le-au închipuit de adevărate dându-le la mânilor unora și altora drept privilegiuri de postelniciei, a cărora faptă dovedind-o și ne mai putând nici ei tăgădui, poruncim Dumitale vel Armaș ca pre amëndouî să 'i rădici și să 'i scoți la Departamentul de criminalion, pentru care poruncim Dumnévóstră judecătorilor Departamentului, ca să cercetați in pravili ce pedépsă li se cuvine la o faptă ca acésta; și să faceți Domniei mele anafora. *tolico pisah gpd.*—1804, Aprilie 14.

Cod. XLIX, fila 161.

Prea Înălțate Dómne.

După luminată porunca Măriei tale ce ni s'a dat la anafora Dumnéluî vel Spătar, pentru liude 4, ce sunt puși la popréla pușcării, in vina de furî de cai cu cărdul și herghelii întregi pre pământul țerii, am adus pre numiții vinovați de față in judecată cu unii din păgubașii acelor cai ce s'au aflat aici, și cercetându-i cu deamăruntul s'au dovedit chiar după tacrirul lor, că îndemnați fiind și povățuiți de un Gheorghe Gogoșarul ce se afia dosit la Iași, au săvîrșit câte patru îndestule furțișaguri de mulțime de cai și pre toți 'i au dat in mâna numitului Gogoșarul și 'i au vîndut la giambași tureci ca să 'i trecă preste Dunăre, cari cai unii găsindu-se de către Spătărie, s'au și împlinit pre la păgubași, iar că preste 39 lipsesc cu totul, fiind vînduți și trecuți preste Dunăre, pentru care negăsiți cai, se vede coprinderea anaforalei Dumnéluî vel Spătar către Înălțimea ta, că s'a găsit mijlocul a se implini la păgubași cu din avutul hoțului și al gazdei lui Gheorghe Gogoșarul, după care arătare cercetându-se judecata, s'a dovedit că numai Gheorghe Gogoșarul, gazda hoțului are aici in Bucuresci un han făcut cu banii săi, cum s'a însemnat mai jos, și cerându-se de la Dobra femeia lui fôia de zestre, n'a vrut să o arête prin scris fără numai prin graiul a arêtat zestre ce a avut, care prețuindu-se cu cuvință s'au așternut mai jos; iar hoții de și au puțin avut, dar zestrele femeilor lor prisosesc preste avutul lor. deci fiind-că alt mijloc spre îndestularea, atât celor ce au rămas păgubași de caii lor, cât și celor ce au cumpărat cai de la numiții și li s'au luat inapoî, nu s'a putut găsi decât numai avutul gazdei hoțului Gheorghe Gogoșarul, să se vîndă și să se dee păgubașilor. Judecata găsesc cu cale să fie luminată porunca Înălțimei tale către Starostea za neguțătorî, ca de față cu unul din judecătorî să vîndă cu mezat avutul numitei gazde, care prin cercetarea judecăței s'au dovedit bun și drept al lui, deosebindu-se dintr'insul zestrele femeii lui, după fôia ce au dat judecății, cum se arată mai jos. și banii ce vor rămâne să se dee la sfânta Mitropolie să se dee fieș-căruia păgubaș, ce va merge prin scirea judecății de 'și va lua prețul pagubei sêlo, iar pentru osînda vinovaților va fi cu condica și la urmă voi arêta Măriei tale. Iar hotărîrea... — 1804, August 22.

Constantin Stolnic, Teodorache Fotino Serdar, Constantin Caclica Melelnicer.

pedepsite. O dare de foc la scôla grecăscă de la Măgureanu dă și ea ocaziune de cercetări și pedepse, ce se aduc în note.

Avutul numitului gazdă.

Han cu odăi și grajd înăuntru, iar în față cu cârciumă și prăvălie pe Podul tîrgului de afară, lângă strajă, a lui Gheorghe Gogoșaru gazda hoților.

Zestrele Dobrei femeia lui Gheorghe Gogoșaru, gazda hoților, după arătare

Taleri :

- 500 Bani naht.
- 35 Două rochii șaliu.
- 50 Două rochii ghermesit cu florî.
- 25 Două rochii șamalagea.
- 30 Trei rochii măi purtate.
- 100 Un biniș de Atlas cu sangeap.
- 30 O tilivichie de belecosă bănită cu cacom.
- 100 O malotea de ghermesit cu sangeap.
- 70 7 cămăși voinicesci de borangic.
- 40 4 cămăși femeesci de borangic.
- 48 16 peschire.
- 25 20 de șervete.
- 40 Un cazan mare.
- 30 Două căldări de apă.
- 30 Două căldări pentru foc.
- 18 12 talere de cositor.
- 50 16 tingiri.
- 15 Un lighean cu ibric.
- 100 Două plapome, perne și așternuturi.
- 36 12 sahanе.
- 30 Două velinți și o scôrtă,

1392

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cu cale fiind anaf-raoa judecării, poruncim starostiei de negustori să facă vindărea acestui han prin mezat după orînduială, și banii prețului ce va eși să se dea la sfînta Mitropolie spre a se face urmare pentru plata dreptului păgubașilor precum se cuprinde mai jos, iar pentru zestrea soției Gogoșarului, poruncim ca pre cîtă zestre va putea dovedi ea cu martori vrednici că a adus și s'a răpus în casa bărbatului atîta numai se i se dea, iar fără de a face dovada acêsta, precum s'a răis, să nu i se dea, ci să ne faceți Domnia vóstră judecătorilor arătare prin anafora.—1804, Septembrie 17.

Cod. L, flla 295.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

De vreme ce prin cercetarea ce mi-se arată că s'a făcut pentru cincî omenî ai Dumnelui, cari sunt mai jos numiți, s'a găsit nevinovați și fiind-că și d'scării școlei prin jalbă făcure arătare Domniei mele, dând mărturie pentru dênșii

In 1804 Domnitoriul surghianesce la mănăstirea Sinaia (Prahova) pre un bețiv, ca să nu 'și risipescă averea, punând'o în grija rude-

că sunt nevinovați: poruncim dar ca pre acești cincî în chezașia dascălilor să se slobodă, indatorim însă pre dascăli să facă cercetare cu totă scumpătatea pentru toți căți se află înăuntru, atât școlari ucenici, cât și alți omeni ai școlei, ca ce fel de omeni sunt, din ce locuri, din ce vreme sunt veniți aici și ce fel de petrecere au și să ne arate înscris, iar pentru cei-l-alți două Gheorghe Vizitiu și Gheorghe Țiganu nu rămân nevinovațiți, căci și de ne arată ca amândouă dormea în timpul aprinderii focului, dar și acesta este vinovația lor, în vreme ce era datorî a fi deșteptî și a priveghia împrejurul curței stăpânului lor, de a nu se urma unele primejdii ca acestea; drept aceea dar, ca pre nisce vinovați ce sunt pentru neingrijirea lor, hotărîm ca acești două să se trimită în pedepsa Ocenei, iar pentru locul ce este deschis prin curtea școlei de a pogori la Dâmbovița, poruncim Domniei tale vel Agă să faci urmare precum se cuprinde mai jos, așisderea poruncim ca și de la prea Sfinția sa Părintele Mitropolit, să dea carte de blăstem și să facă urmare iarăș, precum se cuprinde mai jos.—1804, Septembrie 27.

Cod. L, fila 266.

Prea Înălțate Dômne.

Următorî fiind luminatăi porunci a Măriei Tale ce ni-se dă la acostă jalbă, am făcut cercetare prin vecinii, mahalagii și ne-am pliroforisit că cu adevărat pâritul se află cădut în patima bețuturii vinului, din care pricină se află și cam uimit și necum că casa nu 'și-o pôte economisi în vre-un chip, ci mai vortos fură lucruri din casă și le prăpădescu cu beutura și chiar zapisele lui le vedurăm la mâna cumnatu-său Medelnicer Dumitrache, prin care se legă că va face părăsire de aceste năravuri și nici o părăsire n'au făcut, ci ca să nu ajungă cu aceste urmări ale sële, a 'și prăpădi despre o parte economia casei cele puține ce au mai rămas și mai vortos zestrea soției sale, despre alta și el aflându-se într'acestea petrecend să 'și iasă din minți cu totul să ajungă pe drumuri, găsim cu cale cererea jăluitarului și cu luminată porunca Măriei tale să se trimită la mănăstirea Sinaia ca se ședă o sumă de vreme cât se va socoti de Înălțimea Ta, a nu fi volnic să se preâmbale încôce și încolo seau să iasă a lua vin, că dără cu acest mijloc în câtă vreme se va afla acolo, viindu-și întru sineș și cunoscându-și perderea ce-'și pricinuesce lui și și casei, se va îndrepta, iar de economia casei cu luminată porunca Măriei Tale să se dea sub epitropia Dumnelui Medelnicerului Gheorghia, unchiul său și Medelnicerului Dumitrache cumnatul său, ca să ingrijescă de hrana copiilor și a soției întru acestă vreme, iar hotărîrea...—1804, August 27.

Dositei al Ungro-Vlahiei, Vel Logofet.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

După pliroforia ce dă printr'acestă anafora de netrebnică patimă a beției și relele năravuri ale acestui Nicolae, volnicim pre sluga Domniei mele Zapciî spatăresc, carele ridicându-l de aci pre numitul Nicolae să-l ducă la mănăs-

lor lui. La monastire se ordonă să fie păzit de a nu mai afla vin de băut.
In note dăm și acte relative la *perusia* unui sudit frances, cum și la

tirea Sinaia din sud. Prahova, unde poruncim Cuvioșiei tale Egumene de la această mănăstire, să-l ții acolo în bună pază, ferindu-l cu totul de vin și ori-ce altă băutură pricinuitoare de beție și fără de a doua poruncă a Domniei mele să nu-l sloboști, iar economia casei poruncim să se iee sub epitropia Medelnicerului Gheorghe vărul său și Medelnicerului Dumitrache cumnatul său, ca se îngrijască de hrana copiilor, a soției lui pre câtă vreme se va afla el la numita mănăstire. — 1804, Septembre 12.

Cod. L, fila 287.

Anaforoa în dosul jalbei Raliței Clucereasa-Crețulescu pentru Sfinția sa Arhieriul Hrisopoleos.

Prea Înălțate Dómne.

După luminată porunca Înălțimei tale ce mi-se dă la această jalbă a Dumneei Cluceresei Raliței Crețuleascăi, Zapeciul cel orînduit Vătav de Visterie, aș infățișat înaintea mea pre Luca Logofetelul vechil din partea Dumneei Cluceresei cu Sfinția Arhieriul Hrisopoleos, unde făcînd cercetare, dîse Sfinția sa Arhieriul că de și este rudă cu mortul dar nu este clironom, nici că pôte a se amesteca ca să răspundă la pricinile mortului, iar vechilul Cluceresei dîse, că precum s'aș amestecat la vitele mortului de le-aș vîndut, așa să se amestece și la răspunderea acésta și Arhieriul dîse, că vitele fiind fără de căutare și neavînd mijloc a le ținea, aș poftit pre nisce negustori să le vîndă și banii să'î ție pînă se va arêta clironomiș mortului; am cercetat însă de față cu numitul Arhieriul pricina în ce chip este, și vedurăm la mâna Cluceresei zăpis iscălit de mortul Costea, cu lét de acum, Aprilie 23, prin care se cuprinde, că aș cumpêrat venitul moșii Lipoveni de la Domneei Clucereasa în trei ani taleri 1100, numărînd și banii de atunci, și în stăpînirea venitului să între dela acel lét 1804 Aprilie 23, și pre lângă acelea mărturiș cuprinde și aceasta, că pădurea să o păzescă bine a nu se tăia dintr'însa măcar o nuia, însă vechiul Cluceresei dîse că zăpisul saș scris la Octombre 7, lét 1803 și banii de atunci 'i-aș luat, iar velétul l'aș pus de când era să între în moșie și pentru facerea de bine căci aș dat banii toți înainte, preste cele cuprinse în zăpis 'i-aș dat și Dumneaei dijma porumbului ce era pe la ómeni din anul trecut ne strînsă, cum și vinul ce a eșit din via de pre moșie în tómnă trecută, 'i-aș lăsat și vîndarea vinului și așa și a rachiului de astă tómnă a fi tot a mortului, dar mortul pînă a nu intra desevîrșit în arenda anului său, aș început a face urmări în potriua legăturêi sale, adică a dat voie prin rēvaș sub iscălitura sa pre la ómeni de 'i-a tăiat pădurea, care era legată prin zăpis a nu se lăsa să taie măcar o nuia; pentru care îmi arată și patru răvașe cu slova și iscălitura mortului ce a putut găsi pre la unii din ómeni, car' 'i-aș tăiat pădurea, fiind cu létul de acum, Februarie 5, cu voia dată să taie pădurea, și cum a vedut Clucereasa acésta urmare, când a aflat, asupra sfintelor Pasci, a pornit și jalbă, la Aprilie 14, că nu'l primesce de arendaș, ci să-î dee banii îndêrăt, plătindu-î însă paguba cea făcută, cu care jalbă fiind orînduiți la judecată și mergînd Zapeciul să'l

acia egumenului de la Căscioarele, care să ia în *zaptul* Epitropiei obștirelor. Asemenea dăm acte relative la estradare în Turcia a unui crimina

chiame, a dat răspuns Zapeiului, că se trage de la moșie, și va primi banii socotindu-se și pentru celea ce au luat și pentru cheltuiala cărciumei și a gardului ce a făcut; și cu acesta odihnindu-se Dumneai Clucereasa și Zapeiul cel orinduit s'au prelungit până la Maiu 5, când s'au întâmplat și mórtea, pentru care a dat Zapeiul și adevărînța în scris precum mortul a dis: acum vechilul Cluceresei, ceru, că de vreme ce se lepădă Arhiereul de răspundere, să dea de față pre acela ce a venit la Dumneai îmbrăcat în haine strimte, cu multe cuvinte de împotriviri asupra acestei pricinii, ca să răspundă la judecată, și dise Arhiereul, că nu știe cine este; iar vechilul Cluceresei făcu această cerere ca să socotească paguba și stricăciunea pădurii ce este după tacsil preste taleri 350, i câștigul de la vîndarea vinului, i dijma porumbului din tómnă trecută și vinul ce s'au luat din vie de pre moșie, cu care scădendu-se, cei-l-alții îi va plăti cu dobânda lor d'împreună și cu cheltuiala ce a făcut la cărciumă i la gard, seau de va primi clironomiî mortului ca să fie dijma porumbului și vinul din vie drept dobânda banilor Dumneai Clucereasa voesce a le lăsa, fiind-că cu acea socotela i se și dedese; aceste cereri ale Dumneai sunt cuviinciose, dar judecata nu pôte face hotărîre până când și clironomiî mortului nu vor fi de față, care clironomiî, dise Arhiereul că este să vie fără de zăbavă. pentru aceea dară până va eși clironomiî de față, moșia care urmază de a se căuta venitul, nu pôte să aștepte, am găsit cu cale ca Dumneai Clucereasa să pue acei taleri 1100 ce a luat pre venitul moșiei *depoziton* la Logofetia Divanului și Clucereasa să aibă voie, orî a vinde venitul moșiei Domniei sale la alții, seau a'l căuta cu ómeniî Dumneai precum va voi, ca o stăpână ce este, și în urmă după ce va veni clironomiî se va cerceta pricinile ce se arată mai sus, adecă numai a socotelei, și după ce se va alege ce are să iae Clucereasa, i se va da dintru acest *depoziton*, și cusurul 'i va lua clironomiî mortului, iar moșia nu pôte să o cêră clironomiî, pentru căci chiar și Costea de ar fi trăit dupe împotrivă urmarea lui la cele legate, avea dreptate Dumneai Clucereasa, să nu-l primescă ca să intre în moșie, cu cât mai vèrtos că și Costea n'au apucat nici în venitul anilor ce a cumpărat să intre. ci numai harul ce i se făcuse l'au luat, care har din nepaza simfoniei lui rămâne a anerisit și însuși Costea cunoscându și a lui greșală, au primit cererea Cluceresei a'și lua banii și a plăti ce este dator, precum și Zapeiul cel orinduit prin adevărînța sa de mărturie; părerea mea întru acelaș chip este, iar hotărîrea... i proci. 1804 Iunie 24.

Vel Logofet Constantin Ghica.

Cod. L, fila 211.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscoie.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei-mele, Dumneata vechilule al Căimăcămiei Craiovei și Dumneata boerule de la Divanul nostru de acolo sănătate; vă face Domnia în scire, că Dumnelui cinstit Comisar al Franciei ne au făcut arêtare pentru un Clod negustor frances, carele încă de la létul 1792, Aprilie 3, întâmplându-i-se mórtea acoela în Craiova, din porunca Domnescă s'au fost rînduit trei boeri spre a face catagrafie și a îngriji pen-

dir țeră. Merită atențiunea noastră pitacul lui Ipsilante, din 1806 Ianuarie de dare in judecată a unor indiviđi, cari au bătut cu muchea

tru siguranța pereusiei numitului, fiind fost făcută cea de atunci stăpânire scire pentru acesta și la cancelaria Francei în Tarigrad, cum și cancelaria au fost făcut asemenea scire către chironomiū numitului Clodent . . . ca să trimită Epitropia cu adevăririle ce se cade spre a primi pereusia mortului, dar pentru cea de atunci *acatastasia* vremei de acolo nu s'au putut porni chironomiū spre cererea acei pereusii; acum dar fiind-că prin Dumnéta cinstite Comisar, se face această cerere a pereusii și fiind-că Dumnévoastră boerilor Domnieimele divaniților de acolo urmază a vė fi sciute această arėtare asupra pricinei: poruncim să cercetați cu scumpătate, ca să vė adevăriți bine in ce loc a fost mórtea aceluī negustor Clodent . . . cine au fost acei rinduiți boieri spre a cere catagrafia pereusii lui? unde și la cine anume se află acea catagrafie? cum și pereusia mortului intru a cui sémă și păstrare s'au dat atunci? și să aveți a însciința Domnieimele pentru acesta pre larg cu întrégă și adevărată pliroforie.—1805 Februarie 6.

Cod. XLIX, fila 205—206.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei-mele, Dumnéta biv, vel Bane Gheordache Mavrocordate și Dumnéta vel Vornice al obștirilor Scarlate Slătine, fiind-că ne-am însciințat Domnieamea, cum că un State Postolnicul ce a fost Epitrop la mănăstirea Căscioarele a murit fără de a avea aici un clirom, poruncim dară, să cercetați Dumnévoastră ce pereusie a rămas in ce loc și la acui mână se află? și făcând catagrafie de ori câtă avere se va găsi a numitului mort să se iae tótă in zaptul Epitropiei, și împreună cu acea catagrafie să faci Domniei mele arėtare in scris prin anafora. *tolico pisah*.—1805, Martie 28.

Cod. XLIX, fila 214.

S'au făcut poruncă cu Mumbașin Zapciu spătăresc asupra anaforalei Dumnéluī vel Spătar, să deo surghiun la mănăstirea Snagovul pre un Costea Grecu și pre Ioniță Chiuță, ce se află amblând pe la cărciumi in fapte netreb-nice.—1805, August 25.

Cod. XLIX, fila 233.

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Poruncim Domnia mea Dumnéluī Epistatul Armașiei, ca pre Crețul tâlharul împreună cu alți trei ce au omorit pre un Tudorache Grecul la satul Racovița și se află închiși aici la temniță, să aibi a i trimite cu zapciū Armășesei la al nostru Capuchehaia de la Nicopoli, fiind-că după însciințarea ce au venit Domniei mete de la numitul Capuchehaia răspuns la porunca ce s'au fost trimis se cere acest Crețul Ucigașul de către Dumnéluī Beiu, spre a i se face căduta pedepsă acolo unde se află și cei-l-alți trei tâlhari tovarăși ai lui: ci dar să urmeză negreșit precum poruncim.—*tolico pisah gpl*. 1806. Februarie 6.

Cod. XLIX, fila 242.

toporului pre un țeran. Isgonirea din Bucuresci și țeară a unui vagabond se făcu în 1806, Maiu.

Iu Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnéta Epistatule al Armășiei, fiind-că acești doui anume Badea, țiganul mănăstirei Cotroceni și Dinul, locuitorul ot au îndrăsnit de au bătut pre alt locuitor anume coperindu-l cu loviri cu muchea toporului, care acel bătut s'au arătat înaintea Domniei mele de l'am vădut și înși-ne în trecerea noastră pre la Herăstrău, poruncim dar, ca luând pre numiții bătauși de la al nostru Deli-Bașă să-i ducă la judecata Departamentului de creminalion, ca să cerceteze pricina după orînduială, și cu condica împreună să ni se facă arătare în scris. *tolico pisah god.*—1806, Ianuarie 19.

Cod XLIX, fila 241.

Porunca ce s'au făcut pentru pricina arendă lui Constantin Polcovnicul.

Către Ispravnicii din sud. Prahova, ca să facă cercetare pentru moșia Ploestorii a Logofetului Iordache Slătineanu, ce o luase în arendă numitul Polcovnic și au stăpănit-o numitul luni de ce și apoi i-au luat moșia Vornicul Slătineanu părintele Logofetului Iordache cu cuvînt că au făcut stricăciune la casă și namestii într'aceste de ce luni ce au. avut-o în arendă, să cerceteze ispravnicii ce stricăciune este acesta? și cu cât preț și din ce vreme de mai înainte, se au în cât au avut-o în arendă numitul Polcovnic? și să însciințeze Măriei sale pre larg cu pliroforie.—1806, Maiu 1.

Cod. XLIX, fila, 250.

Iu Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Poruncim Domnia mea Dumitale biv vel Bane, Epistatule al Spătăriei, ca pre acești mai jos numiți: Alexe, Elefteriu de la Samacov, Elefteriu Mitelineu, și Iane Ioan Mitelineu și Teodor Peloponisiacul și Iane Topologlu Mitelineu, pre câți cincî să-i trămii Dumnéta cu Zapcii spătăresci, ca să-i trecă dincolo preste Dunăre și să aducă orînduiții zapcii teșcherea de la al nostru Capichechaia de urmarea poruncei, iar pre Scarlat carele este român și se află însurat la Râmnicul din Vâlcea, poruncim ca iarăș cu Zapciu spătăresc să-l trămii înapoi la locul său, adevă la Râmnic, și să aducă Zapciul adevărînță ispravnicilor Vâlcei de sevirșirea poruncei. *tolico pisah god.*—1806, Februarie 18.

Cod. XLIX, fila 243.

Iu Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstit și credincios boerul Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane, Epistatule al Spătăriei, fiind-că acest Iane Cavaful se afla âmbând aici în Bucuresci fără de nici un căpătăiu, și nu este trebuincios de nici o slujbă, poruncim dar, ca rădicându-l să-l trămii cu Zapciu spătăresc ca să-l ducă și să-l trecă dincolo preste hotarul țării, în Focșanii Moldovei, de unde să nu mai aibă voie a se mai întorce înapoi. *tolico pisah god.*—1806, Maiu 1.

În 1806, Clucerul Tomița Crețulescu este pus sub interdicțiune ca cheltuitor în avereai.

S'au făcut pitac către Starostea de negustori, ca să dea în scire tuturor negustorilor de prin târg, ca nimenea din ei să nu se încredințeze a da marfă în voreșie seauă banii împrumut Clucerului Tomiți Crețulescu fără de voia și scirea taică-său, că cel ce va da, să scie că are a rămânea păgubași. — 1806, Iulie 24.

Cod. LXIX, fila 258.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit, iubitorilor de Dumneșeu sfințiilor vóstre Episcopii și Dumnéta biv vel Bane Dumitrache Ghica și Dumnéta biv vel Bane Dumitrache Racovița și Dumnéta biv vel Bane Costache Ghica, Dumnéta biv vel Vornice Goleșcule și Dumnéta vel Logofét de țeara de sus Gregorie Ghica și Dumnéta biv vel Vornice Barbule Văcărescule și Dumnéta biv vel Clucer Dumitrache Fotache, judecătorule de la Departamentul de opt, și Dumnéta biv vel Căminar Nestore, și Dumnéta biv vel Paharnicel Dumitrache Varlaame, judecătorule de la Departamentul de șapte, fiind-că pentru cererea ce fac de o sumă de bani Dumnélor boerii Crețulescii, de la Dumnélor boerii Brâncoveni, încă de la lét 1804, Martie 20, s'au orînduit pricina în cercetarea sfințiilor vóstre și a Dumnévóstră, după care însă până acum nefăcându-se vre-o urmare și Dumnélor boerii Crețulescii neîncetat făcând supărare prin jălbi și cerend să dea sêvirșire acestei pricinii; iată dar și acum de isnová poruncim, ca adunându-vé cu toții la un loc, să mijlociți întéii în tot chipul spre a le face vre-o împăciuire și învoire între Dumnélor, care acesta este cea mai bună și mai cu cuviință, ca să nu ajungă tréba a intra în judecată, iar de nu va fi prin puțință nici într'un chip a se invoi, atunci să faceți arétare prin anafora cu Zapeiul cel orînduit Vátav de aprođi. — 1806, Aprilie 16.

Cod. XLIX, fila 248.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinsiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta biv vel Visțier Constantine Filipescule și Dumnéta vel Logofét de țeara de sus Isaac Ralet, fiind-că asupra prigunirei ce este între Paharnicésa Elinca Fălcoianca cu soțul său Paharnicul Ioan Fălcoianu, din cercetările ce s'au făcut, atât de prea Sfinția sa părintele Mitropolit și de alte obraze, de Dumnélor boerii, cari unii au fost ceruți din partea Dumneaei Vornicesei Ecaterini Greceancăi, muma numitei Paharnicesei și alții din partea Paharnicului, cum și în cele de pre urmă chiar și la Divan înainte Domniei mele, față cu améndoué părțile cercetându-se, după urmările și herecheturile care până acum s'au purtat și unul și altul, se găsesc améndoué rēi economi și risipitori, din care pricină a eco-, nomiei și a cheltueleur celor fără cale și preste măsură, este vėđut de față că după ce s'au esterisit casa acesta de atâtea acareturi și scule și altele, înștréinându-se cu vînderi pre la mâni străine, când una, când alta, apoi au catandesit acum și sub datorie de o îndestulată sumă, și fiind-că și cele ce până

Moratorii continuă a se da de către Domnitorul Constantin Ipsilante, de și nu în așa de mare număr ca în trecut ¹.

acum au scăpat nevîndute și nerăsipite, de se vor lăsa a se afla tot la mâinile lor negreșit trebuie să le răpue și pre acelea, cu care făcându-se cea de istov prăpădenie a casei, urmază apoi să rămăne nevrăstnicul copil cel al, la cea mai adâncă sărăcie, n'am găsit cu cale Domnia mea a se lăsa nevrăstnicul acela la o așa desevîrșită stingere, care curge din prósta minte a părinților lui, ci ca o datorie ce este a noastră a griji pentru un nevrăstnic ca acesta, ce se află a avea acest fel de părinți fără durere, am hotărît să se iae din mâinile lor tot avutul ce va fi mișcător și nemișcător, atât al Paharnicului, cât și zestrea Paharnicesei, și să se dea sub Epitropie de obraze alese și cu frica lui Dumnezeu; decî fiind-că Dumnévoastră améndoii ca unii ce sunteți din cei mai de aprópe rude ai numiților, datorie aveți netăgăduită a vă osîndui pentru acest nevrăstnic ce se cobórá din moșii lui, cari au lăsat o casă ca aceea, îndestulată cu atâtea acareturi, cum este sciut; iată vă orînduim Domnia mea pre Dumnéta și pre biv al douilea Vistier Gheorghită, Epitropii acestei case și printr'acest domnescul nostru pitac, volnicim și poruncim ca câte trei împreună să luați din mâinile mai sus numiților în zaptul și stăpânirea Dumnévoastră tótă averea lor mișcătoare și nemișcătoare, atât pareusia cât va fi a Paharnicului, cât și zestrea Paharnicesei câtă va fi, pre care împreunându-le și făcându-le o casă, din venitul lor să se dea trebuincioasa cheltuială, atât Paharnicului cât și Paharnicesei, cât și nevrăstnicului fiu al lor ce se află în lăuntru, pre cât însă veți chibzui și veți găsi Dumnévoastră cu cale după starea venifului și după suma datoriei în care se află acum casa, de care să și aveți Dumnévoastră cea mai întéiú îngrijire pentru datorie, metaherisind cele mai iscusite mijloce, ca din an în an să se imputineze datoria și după ce se va istovi plata datoriei, apoi prisosul ce va fi să se strîngă și să se păstreze ca să fie iarăș pentru nevrăstnicul acela când și va veni în vîrstă; ci dar urmând Dumnévoastră precum poruncim, să vă siliți pentru cea mai bună adăogare și sporire a casei, care o și nădejdúim fără înloială și o cerem de la Dumnévoastră. *tolico pisah gpd.*—1806, Iulie 21.

Cod. XLIX, fila 246—247.

1. Veđi și la pag. 530.

Anaforava in dosul jalbei Stolnicului Constantin Prelescu.

Prea Înălțate Dómne.

Ascultând luminata poruncă, aréttám Înălțimei Tale, ca aréttarea ce face Dumnéluí Stolnicul Constantin printr'acéstă jalbă este adevérată, pentru că după mórtea réposatului proia-Mitropolit Filaret, prin cea de atunci chibzuire și găsire cu cale, s'a dat însărcinare Epitropiei casei réposatului asupra Pitarului Gheorghe, ca din pereusia réposatului să 'i plătéscă datoriile, atât cele ce până atunci era aréttate și veđute, cât și alte datorii câte în urmă se vor dovedi, din care au și plătit Pitarul Gheorghe până la mórtea sa cea mai multă parte, dar tot au mai rémas o îndestulată sumă a se plăti de acum înainte, pentru a cărora plată nu este alt mijloc decăt a se vinde câte-va acareturi ale réposatului ce au mai rémas nevîndute până acum, care acaretorii de se

*

În Septembrie 1805, Constantin Ipsilante dă un nizam prin care cere Mitropolitului să facă deosebire între o carte de blăstem și o supunere la jurământ, în cuprinderea următoare :

În Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Prea Sfinția ta părinte Mitropolit, la unele prigoniri de pricină ce se cercetază atât de judecata Dumnélor veliților boeri, cât și de alte judecări, trebuința fiind a face jurământ vre-una din prigonitórele părți și găsindu-se acesta cu cale și de către judecată, vedem că în loc de a li se da jurământ, li se dă carte de blăstem, cu cuvînt că amëndoué acestea ar fi avënd tot o putere, pentru care sciut este prea Sfinției tale, că după pravilă, jurământul are deosebire de cartea de blăstem, căci cartea de blăstem se dă de pravilă numai drept *opini* (?) iar jurământul face dovadă, și măcar că este sciut Domniei mele, că acesta se urmază de către prea Sfinția ta ca un lucru óreș-ce mai ușor și nevătămător până într'atât, cât este puterea jurământului, dar fiind-că Domnia mea vedem asupra judecăților mai pre toți că nu se sfiesc de blestem și pre cei mai mulți că se sfiesc de jurământ, și fiind-că cartea de blăstem este un lucru mai obișnuit și nesfiindu-se de acesta cei ce au prigoniri și de aceea și se prelungesc fórte unele judecări, încât nu mai au sfîrșit, iar jurământul pricinuind o grabnică mai cu deosebire la cugetele lor, se deslușesce și se desface curënd orî-ce judecată ; de aceea dar urmază ca și prea Sfinția ta să dai poruncă clericilor

vor vinde acum într'acéstă următoare turburată vreme, urmază negreșit a se vinde fără de preț și a se lepéda acareturile pre nimic și cuviinciosă este cererea ce face Stolnicul spre a fi casa pásuită cu un soroc de un an de către datornicii, de care și găsim cu cale cu luminata porunca Măriei Tale sa se deo soroc de un an, ca dórá întru acéstă diastimă va face Dumneđeú milă a se mai linisci vremile, când atunci și lucrurile se pot vinde cu prețul lor și datornicii își iaú drepte datoriile lor fără a se păgubi în vre-un chip, iar hotărîrea rămâne la Înălțimea Ta.

Dosofteii al Ungro-Vlachiei, Nectari Românii, Iosif Argeș, Constantie Buzău, Dumitrache Ghica Ban, Constantin Filipescu, Radu Golescu, Isaac Ralet.

În Constantin Alexandru Voevod.

Cu cale fiind anafora a părinților Archierei și a Dumnélor boerilor, primită este Domniei mele pre care o întărim și poruncim să aibă casa aceste pásuială de către toți datornicii, în soroc de acum până la un an, în care vreme nici unul din datornicii, nici un fel de supărare cu cererea datoriei sale să nu facă, până le împlinirea sorocului ce s'au dis.—1807, Martie 9.

a urma de acum înainte intocmai după hotărîrea judecăților de unde se trimet aici la Sfânta Mitropolie cei ce să prigonesc, spre a se da adecă carte de blestem la cei ce se găsesce cu cale de judecată, iar la cei ce hotărâsce, jurămînt. asemenea să li se de jurămînt, cu care acest mijloc și orinduiala prăvilelor se păzesce și cei ce se prigonesc rămân mulțămîți neavînd alt cuvînt de pricinuire și judecățile se taie fără de prelungire. *tolico pisah gpd.*—1805, Septembrie 19.¹

*

Orî cât din actele sale Constantin Ipsilante se vede că era destul de bun justițier, el nu admitea în petițiunile ce i se adresaă, un stil ceva mai energic.

Așa vedem, că un individ s'a jăluit lui Vodă fiind în slujba Domnescă. Jalba nu a plăcut însă Domnitorului, căci era prea energică. Decî Constantin A. Ipsilante ordonă marelui Cămăraș :

«Fiind-că jăluitorul acesta se află în slujba Domniei, poruncim să ne aducî aminte ca să 'l miluim la cererea ce face, iar pre scriitorul jălbei acestia aducîndu'l înaintea Dumitale să 'i dai 100 toiage la falangă.—1804, Noembrie 4.²

Un alt cas :

Fostul Egumen de la Sf. George se jăluește Domnitorului la 4 Februarie 1805. Coprinsul jălbei nu 'i place lui Vodă și Domnitorul pune rezoluțiunea acêsta :

«Dumnéta vel Logofăt de țeara de sus, să paratirisesci cu mare luare aminte pre jăluitorul acesta și să veți bine nu cum-va să fi înnebunit? și de veți vedea cu adevărat că este nebun, să 'l trimiți Dumnéta la Sărindar, să 'i citescă sfintele bisericesci rugăciuni pentru îndreptarea minței lui, fiind-că este păcat a se perde omul într'acêstă patimă».—1805, Februarie 4.³

Cu bună sémă Constantin Ipsilante nu iubia să i se facă opozițiune. Un *invătător*, bine vădut de boerii din Craiova, dar considerat de Vodă ca un opozant periculos, este obligat să se mute din Craiova. Boerii Craioveni cerură Domnitorului ca pre acest dascăl,

1. Cod. XLIX, fila 235.

2. Cod. XXXVII, fila 149.

3. Cod. XXXVII, fila 170 verso.

Dumitru, să-l căpătuască făcându-l judecător acolo, iar Vodă le răspunde :

Io Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstiților și credincioșii boerilor Domniei mele, Dumnéta Caimacane al Craiovei și Dumnévóstră boerilor Divanului nostru de acolo sănătate, am văzut Domnia mea însciințarea ce faceți de la 22 ale acestei luni pentru un Dascăl Dimitrie, pre carele 'l cereți să'l orinduiți Domnia mea judecător la vre-un loc din judecătoriile de aici din Craiova, de care încă până a nu ne scrie Dumnévóstră, era să vi se trimetă porunca Domniei mele pentru omul acesta, dară din îngrijirea altor pricină și trebă ale Domniei ce s'au urmat întru aceste zile nu vi s'au scris, acum iată vă scriu că acest numit dascăl este foarte netrebnic, pricinuitor de turburări și amestecător între cei de acolo, care nu numai judecător nu se cade a fi, ci nici a mai locui acolo în Craiova nu este slobod, și de este însurat precum diceți, să 'și iae muerea împreună și să se ducă aiurea la vre-un județ ca să se selășluească ; de care acésta vă și poruncim Domnia mea, să o și puneți Dumnévóstră în faptă acum fără de zăbavă, ca să'l isgoniți adecă de acolo, și să se ducă a locui afară la vre-unul din satele județelor ; așa să urmați negreșit și fiți sănătoși.—1804, Ianuarie 28.¹

*

Regimul închisorilor ori temnițelor este una din preocupățiunile lui Constantin Ipsilante. El reguléază să se repare vechia temniță, să se construiască un nou local de închisori. Acest nou local va cuprinde un local deosebit pentru asasini, altul pentru cei cu simple vine de hoții, ba chiar și o separațiune pentru arestul preventiv și un spital pentru arestați. Domnitorul dă din chiar caseta sa o parte din banii necesari construcțiunii și dispune să fie încăldite închisorile iarna și să 'și aibă mâncarea cei închiși, ca să nu mai presinte spectacolul de a fi duși să cerșetorescă pre la casele boeresci și neguțetoresci, ca să aibă cu ce să trăiască în închisóre, ceea-ce de multe ori le dedea ocasiune chiar de a fugi de sub escortă, ba une-ori cu uciderea escortei.

Dăm în note actele relative la aceste noué construcțiuni de închisori², cari aduc explicațiuni de diverse împrejurări relative.

1. Cod. XLIX, fila 136.

2. *Hrisovul Vornicului Grădișteanu pentru taleri 1000 din vama Ploesci.*

Fiind-că între alte obștesci lucruri, care nu numai trebuie să fie bine păzite și neclintite din starea lor, ci încă mai multă întregime și îndestulare

Cu deosebire se cade să subliniem în aceste acte inteligenta dispozițiune cerută de Divan și de Domnitor, ca să existe o separațiune

se cade a avea, este și locul Domnesc al temniților de vinovați cu zidurile lor, pre care găsindu-le Domnia mea la o proustă stare, strimte, dărăpenate și fără de trebuincioșele împrejurări, unde nu numai vinovații când li se întâmplă vre-unora bôlă neavând vre-un loc de spital a se deosebi, de multe ori se încingea bôla între dinșii bolnăvindu-se și cei sănătoși, din care li se întâmplă mórtea la mulți, cum și cei cu bănuială de vinovați pătimea, stând la o închisóre împreună cu cei vinovați și ucigași, nefiind vre-un loc de închisóre deosebit, de a se ține până a se cerceta și a 'și găsi îndreptarea lor, ci nici judecătoria aceluî Departament de cremenalion, și cei-l-alți zapcii ai pușcării, nu avea o stare precum se cade aprópe de pușcárie ca să caute cu lesnire pricinile vinovaților, ci ámbilă din loc în loc, drept aceea dar, ca un lucru ce este mult cuviincios aici lângă scaunul Domniei, unde de prin tóte părțile țerei se aduc feluri de vinovați și cu bănueli de vinovați, a se afla la locul pușcăriilor cu stări deosebite de închisóri și cu împrejurările lor cele trebuincioșe îndestulare, având și ingrădirea curței lor precum se cade; nu am lipsit Domnia mea între alte obștesci lucruri ce am bine voit a lucra și a săvirși într'acéstă țeară și politie, a o pune și acésta în faptă, și încă până a nu se întâmpla primejdia focului, am zidit și am făcut din nou mai întâiu un Departament îndestulat cu odăi sus și jos pentru judecători și zapcii, un spital pentru vinovații bolnavi și un gros pentru cei cu bănuială de vinovați, de a nu pătimi împreună cu vinovații și ucigașii la o închisóre până a se cerceta și a se îndrepta, împlinind și zidurile ce era de lipsă și dărăpenate ale pușcării și alte împrejurări făcând; unde fiind trebuincioasă la cea dimprejur ingrădire și zidire a închiderii curții, ca să alégă și să descoperi locul ce este Domnesc al pușcării, pre unde și cât este, am fost rînduit Domnia mea hotarnic pre Dumneluî cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Vornic Barbu Văcărescu, de l'aú măsurat, l'aú ales, și l'aú descoperit, la a căruia alegere nefiind mulțamit Dumneluî biv vel Vornic Grădișteanu ce avea în chirie luate zidurile temniței vechi, care aú fost aforisite preoților bisericilor Domnesci cu locul lor, ne-aú dat apelație dicând că s'ar fi năpástuit la alegerea ce a făcut Dumneluî Vornicul Barbu Văcărescu, după a căruia apelație am rînduit Domnia mea într'adins judecători pre Dumnelor cinstiți și credincioși boerii Domniei mele vel Ban Manolache Brâncoveanu și biv vel Ban Costache Ghica Epistatul logofețiilor mari, cari prin cercetarea ce aú făcut, de față fiind și vechilul Dumneluî Vornic Grădișteanu, cum și prin vederea Dumnelor la fața locului luând pliroforia pricinei ne-aú arătat prin anafora și prin hartă deosebită starea locurilor, curgerea pricinei în ce chip s'aú dovedit și dreptatea în ce chip urméză, cum că preoții bisericilor Domnesci pre lângă zidurile acelea ale temniței vechi, ce le-aú avut aforisite, întinđându-se, a fost impresurat și din locul ce era sterp al pușcării, afară din cuprinsul zidurilor, atât sus cât și din jos, precum și în dosul zidurilor în curtea pușcării și l'aú fost închiriat la Vornic de împreună cu zidurile vechi, adăogând la zapisul lor și lucru ce nu era aforisit, unde aú fost făcut Dumneluî Vornicul nu numai în zidurile vechi unele prăvălii, ci și din sus și din josul lor pre loc Domnesc al pușcăriilor, după care acele zapise

intre temnița osindiților și între închisoarea celor arestați preventiv

ale preoților, măcar că Dumnélui Vornicul Grădișteanu cerea să 'și aibă stăpânirea, adecă și pre locurile ce au fost sterpe din susul și din josul zidurilor temniței vechi, cum și din dosul zidurilor, dar judecata și dreptatea n'au găsit cu cale, pentru că citind hrisóvele de aferoma preoților, nu s'au găsit scriind alte decât zidurile temniței vechi cu locurile lor, adecă locul de sub dênsele; drept aceea nu putea preoții să închirieze și lucru ce nu le era aforisit; mai vértos dic Dumnélor orînduiții boeri judecători, că și chiar dovadă bună să fie că ar fi dat bisericeii acele sterpuri danie, nu poate opri acum Domnia de a nu le lua ca locuri Dumnesci la trebuința ce este pentru lucrul obștesc ce se face cu înnoirea pușcării, după cum pre larg se coprinde aceste tóte în anafora ce ne au făcut Dumnélor orînduiții boeri judecători, la trecuta lună lui Iulie 15: a căror anafora citindu-se înaintea Domniei mele de împreună și cu apelația, ce în urmă ne-au dat Dumnélui Vornicul Grădișteanu și cu iubire de dreptate făcând și Domnia mea cuviinciosă chibzuire, n'am găsit a avea nici preoții, nici Dumnélui Vornicul Grădișteanu vre-un cuvînt vrednic și drept de împotrivire la câte au găsit judecata cu cale și așa fiind anafora Dumnélor boerilor cu cale, o am buirdisit Domnia mea încă de la August 6, iar în urmă, după primejdia ce s'a întîmplat a focului, ardînd tóte acele prăvălii, atît cele făcute pre locurile sterpe, cât și cele ce era în zidirea temniței vechi, au rămas numitele locuri slobode, cât și temnița ce au avut'o preoții aforisită numai cu zidurile vechi ale ei, fără de a avea acum Dumnélui Vornicul vre-un fel de bina nici în zidurile vechi, nici pre locurile sterpe, care locuri sterpe fiind fost, după cum s'au dis mai sus dintru început și până acum Dumnesci neînchinate, cum și zidurile temniței vechi cu locul de sub dênsele, fiind trebuincioase a rămâne de aici înainte pre seama pușcării, care acesta trebuință fiind și Dumnélui Vorniculului cunoscută, că este întru adevér obștesc și cu cale, s'au luat dar tóte acestea pre seama Domniei pentru trebuința pușcării, dar și Dumnélui Vornicul Grădișteanu pentru ca să se dee acea ce au avut în zidurile vechi ale temniței, cari erau cu adevérat aforisite preoților și în puterea acei aforome le închiriaza preoții la Dumnélui Vornicul și făcuse Dumnélui într'ênsele unele prăvălii, cum și pentru musaadéoa ce i se făcu sela țineroa a trei prăvălii de pre sterpul de din jos, care apucaseră de se făcuseră, deși lipsesc acum cu totul acele sădirii ale Dumnélui din primejdia focului ce s'au întemplat, n'am primit însă Domnia mea a lăsa păgubit de folosul chirilor ce ar fi putut lua cu înnoirea lor, precum nici pre preoții Dumnesci cari au avut acea afeomă și milă domnéseă a zidurilor temniței vechi, nu îi isterisim de venitul chiriei aceea ce lua de la Dumnélui Vornicul, ci pentru ca și trebuința pușcăriilor ce o au de aceste ziduri ale temniței vechi și de locurile sterpe să se împlinésca ca un lucru obștesc ce este și dreptatea aferomi Dumnesci să spázescă, nici să nu se păgubeze, nici Dumnélui Vornicul de folosul sădirilor, nici preoții de mila aferomi, am cercetat câtă chirie lua Dumnélui Vornicu de la tóte acele prăvălii și ne-au arêtat însuși Dumnélui prin fôie, că să adună chiria ce se lua de la tóte până la taleri 1500 pre an, din care da preoților taleri 150: deci Domnia mea am bine-voit de am adaogat cu prisos acest venit și am ho-

saŭ autori de fapte mai ușore. In coprinsul curței temniței este a se

tărit; ca pre tot anul să i se dee câte taleri 150 ce au luat bisericile, din vama Ploescilor, preste banii cumpărătorii, osebit taleri 150 ce au a lua bisericile din vama Ploescilor prin deosebite hrisove ce li s'au dat, la care sumă de taleri 2000 urmază a fi și Dumnélui bine mulțămit, pentru că și de s'au mai înălțat într'acesta vreme chiriiile prăvăliilor și s'au mai adăogat cu deosebire din cât era mai înainte, dar și cheltuală îndestulată era a face Dumnélui la prefacerea și inoirea lor; pentru care am și dat Domnia mea acest Domnescul nostru hrisov de întărire, atât pentru ca să se scie, că zidurile temniței vechi au rămas de aici înainte pre seama pușcăriei precum au fost din vechime, cât și pentru ca să se urmeze și să se păzescă a Dumnélui Vornicului Grădișteanu în totă vremea acésta hotărîre spre a i se da tot-d'a-una numita sumă de taleri 2000 pre an din vama Ploescilor; pentru care și poruncim Dumnélui cinstitului și credinciosului boerului Domniei mele biv vel Ban..... Epistatul logofetiilor, să îngrijescă a se pune acesta în ponturile de vinđarea vămilor, spre a sci cumpărătorii că cel ce va cumpăra vama Ploescilor, are a da la Dumnélui Vornicul Grădișteanu acéști taleri 2000, preste banii Cămărei, și osebit acéi taleri 150 preoților după osebit hrisov ce li s'au dat și lor; și am pus mărturie la acésta hotărîre pre Dumnélor cinstiții și credincioșii boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache, Brâncoveanu vel Ban, Constantin, Ghica vel Ban Epistatul logofetiilor mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Stefan Văcărescu vel Vornic, de țeara de sus, Grigore Brâncoveanu vel Vornic de țeara de jos, Barbul Stirbeiu vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al Obști-riilor, Petre Ritoridi vel Vornic al politei, Dumitrache Racoviță vel Clucar, Mihai Racoviță vel Paharnic, Pan Scarlat Filipescu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis, Dumitrașco Cornea vel Sluger, etc., și s'au scris hrisovul acesta la anul al treilea dintru întôia domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la Hristos 1804, Octombrie 5 de Chiriță logofet de Divan.

Cod. XLXI. fila 258.

Prea Înălțate Dómne.

Insciințăm Măriei tale că închisórea temniței pușcăriei fiind zidită din vechime, au ajuns la mare dărăpănare, amenințându-se merimetul ei și mai înainte se afla două închisóri deosebite tot sub un acoperemînt, și se ușura mulțimea vinovaților, iar acum rămăind mai la un loc închisórea întru acest următor an, din nepurtarea de griță a celor orînduiți la trebile pușcăriei în două rînduri s'au spart temnița nóptea de către vinovați, și au fugit câți au putut scăpa de la închisóre și deosebit că nu are nici înlesnire spre a se încălđi cu foc închisórea în vreme de iaină, neavënd ogeac spre răsufare, din care pricină a putórei și mai ales a fumului cărbunilor ce se obicinuesce, încingându-se cei închiși de bóla lăngórei au murit cei mai mulți vinovați, așisderea și trebile judecăților acestui Depertament, din nechibzuire s'au urmat până acum cu rea orînduală, strémütându-se casa judecăților din loc în loc și plătindu-se

zidi și local pentru «Departamentul de *Criminalion*» ca să nu mai se plătescă chirii.

chirie de către Armășie, neavând înlesnirea trebilor, mai vârtos în vreme de iarnă, când nici lemne de foc pentru încălzirea Departamentului nu se dădu pre datorie de la Dumneului Epistatul Armășiei; vedând dar aceste împotriva urmării, chibzuirăm la toate a se face îndreptare și chiământ pre mai mare Bașa Lazăr Polcovnicul, i s'au arătat dărăpănarea temniței, și locul în curtea pușcării, unde pôte să se zidescă casă acestui Departament, însă atât pentru judecări cât și cancelaria având fost sub acestea alte două odăi care să fie una pentru zapcii paznicii și alta pentru închiderea ce se întemplă unor obraze deosebite, asemenea să se mai facă și altă închisore pentru cei ce sunt cu vini ușore; pentru care făcând socotelă mai mare Bașa, au dat fôie că acestea toate se pot face cu taleri 8155, care socotelă vedând-o nu se socoti primită, pentru-că pôte să facă cu mai puțină cheltuială, adecă cu taleri 5750; deci socotindu-se că cu această sumă de pre urmă pôte a se face Departamentul și deosebit grosul, cum și meremetul temniței, am chibzuit loc de unde să se împlinescă și dicem, de va fi primit Măriei tale, ca din venitul pușcării să se dea taleri 1500, pentru ca să nu mai plătescă chirie Dumneului vel Armaș strămutând pre judecători din casă în casă și, taleri 2250 să se împlinescă de la toți țiganii Domnesci dajnicii ce s'au socotit a da fieș-care liude câte taleri unul și jumătate, iar nu mai mult și cusurul taleri 2000 de la cutia de milostenie și de la spitalul ot Dudesci, iar pentru orînduiala lemnelor în vreme de iarnă spre încălzirea temnițelor și a Departamentului, fiind-că slujitorii armași după obicei sunt dator și dau într'un an odată câte un car de lemne, dicem să se deosibescă, aducând fieș-care slujitor în vreme cuviinciosă aceste lemne, adunându-se toate la suma de 150 care și cu acest chip nici Armășia nu va avea îngrijirea să cumpere lemne, *cum nici vinovații să âmble per afară cerșind milostenie, având și pânea și lumînările* ce li se dau din mila Măriei tale, pentru-că fiind sloboși de a âmbla pre afară, în multe rînduri au scăpat mulți dintr'inșii și au lucrat fapte necuviinciose, omorînd și pre paznicii lor ca să scape; hotărîrea cea desevirșită rămâne a se face de către Înălțimea ta.—1803, Decembrie 18.

Teodorache Fotino Serdar.

Iw Constantin Alexandru Voevod.

Trebuință fiind în adevăr de a se face negreșit atât meremetul vechilor închisori de temniți, cât și un Departament în curtea pușcării pentru adunarea judecătorilor și pentru căutarea trebilor, și un gros deosebit după alăturatul resmul ce ni s'au arătat, cum și pentru cheltuiala ce trebuie de taleri cinci mii șapte sute cincizeci, cu care ne arată Serdarul Fotino că se pot sevîrși acestea, fiind primit Domniei mele și cu cale mijlocul ce ni se arată, de unde adecă să se dea acești bani, poruncim Domnia mea Domniei tale vel Armaș, ca de în venitul pușcării să dai taleri una mie cincisute, se împlinescă și de la toți țiganii Domnesci pre fieș-care liudă câte taleri unu și jumătate, iar nu mai mult, grijind însă ca nu cum-va cu pricina acesta să se facă de către zapcii armășesci vre-un cătabrisis a supera pre țiganii mai mult;

Construcțiunile acestea se făcură, nu rămaseră numai in stare de proiect, dar nu târziu arseră.

*

Un pitac important de la Constantin Ipsilante e cel din 17 Octombrie 1804, prin care desaprobă și opresce torturele aplicate la țigani alt cum de cât prin judecată ¹.

așiderea și din venitul spitalurilor mari poruncim Domnia mea Dumnévostă cinstiților și credincioșilor Domniei mele Epitropilor, să dați taleri 1500, fiind-că cutia milosteniei n'are stare, a da și la această trebuință cevași, precum este sciut, și acei taleri 500 ce mai lipsesc pînă la suma de taleri 5750, îi vom da de la Domnia mea; așiderea poruncim Domniei tale vel Armaș, ca să faci orînduială slujitorilor Armași, in loc de acei câte taleri doui și jumătate ce dau într'un an, să aducă câte un car de lemne, care să se adune la suma de una sută cincî-deci care, pentru încăldirea Departamentului și a temniței vinovaților, cari să lipsescă cu totul a nu mai eși pre afără după cerșitul de milostenie, pentru care rînduim Domnia mea pre Dumnéta credincios boerule al Domniei mele biv vel Serdar Teodorache Fotino, judecătorule al Departamentului, Epistat asupra acestui meremet și a facerei numitelor binale, ca însuși să îngrijesci a se face și începerea acum de a intra în lucru și de a se și sêvirși, grijînd că atât meremetul a două închisori vechi ale temniței să se facă cu tãrie desêvirșit, din care una orînduim să fie pentru ucigașii ce au făcut morți, iară alta să fie pentru cei cari sunt numai cu alte vini de hoții, cât și celelalte namestii să se facă têmeinice și bune, unde într'acel gros ce este să se facă nou, au de a se băga de una dată cei ce se aduc cu pricină de faptă hoțescă, și apoi după cercetarea judecaței, găsindu-se vinovați ucigași, să se pue în orînduita temniță ce am dis a ucigașilor, iar cei-l-alți ce vor fi numai in vină de hoție să se pue în cea-l-altă orînduită temniță a lor, poruncim însă ca lângă temnițele vechi, în colțul ce mi-se arată la hartă că esto loc slobod între trei ziduri, acest colț să se închiidă cu un perete de zid ce mai lipsesce și să se învelescă ca să se facă aicea un spital precum am însemnat Domnia mea la hartă, in care să se pue vinovații cari se bolnăvesc în temniță spre a se deosebi dintre cei-l-alți încât sunt bolnavi; și ce prisos de ôreș-care chel-tuială va mai fi trebuință pentru acest spital, se mi-se facă arêtare. — 1804, Noembrie 27.

Cod XLVI, fila 311.

1. *Prea Înălțate Dòmne.*

După luminată porunca Măriei tale am făcut cercetare lui Diamandi Racoviceanu pentru chinuirea ce au urmat asupra lui Constantin Țiganu Dumnélu Clucerului Ioan Hagi Moscu, pãrlîndu'i picioarele cu fieru ars, de care fiind nevrednică și netrebnică alegere ce au făcut boerii judecãtori ot Departamentul de cremialion asupra acestei pricinî, s'au spart de către Măria ta anaforaoa Dumnélor, și in ce chip ne-am indestulat de curgerea priciniei, și ce alegere am făcut după pravilă, arêtam Înălțimei tale: disa Racoviceanu, că acest Constantin Ți-

Oribilă este purtarea torturatorului, care întrebuințază mijloce

ganul a fost rob al său, căsătorit după lege cu o țigancă, iar aceea cu care a făcut și doi copii, iar de sunt peste 12 ani lăsându-și muerea și copiii a fugit și nu l'a putut dovedi până de sunt acum trei ani, atunci aflând că este lângă Cămărași ot Ocna Telega, căsătorit fără de lege cu o țigancă Domnescă, având și două copii cu dânsa, a scris cămărașilor să-l trimită și întoii l'a tainuit, apoi s'a dat răspuns, că mai bine să-l vină osebit, că folos de dânsul nu are; după aceea la trecuta lună a lui Decembrie, disă Racoviceanu că viind aici la București și dicându-i Dumnelui Clucerul Ioan Hagi Moscu ce era atunci Epistatul ocnelor ca să-l vină pre acest țigan, s'a și învoit cu Dumnelui de l'a vindut drept taleri 1200 pr n zapis luându-și banii, apoi întorcându-se la casă în sud Prahova și trimitându-i țiganu vorbe, că înfricoșindu-l că va să-l calce tâlhăresce și să-l căznescă până la mörte, pentru căci a luat bani prea mulți adecă taleri 1200; așisderea că acest țigan s'a întovărășit cu alți patru cumnați ai lui și pândesce vreme să-l calce; dintr'a căruia frică s'a și trudit, multă vreme dormind prin case streine și prin gropuri, mai vartos după ce a vădut că întâlnind țiganul pre fiul său în Tergul Câmpinei, a început a-l injura förte rău, dicând să păstreze ciocoiul tată-său banii ce a luat pre el, că o să le facă și lor mai rău de cât a pătimit Colceag și o să le taie mânil și picerile, n'a mai putut suferi, ci s'a jăluit ispravnicilor județului, unde aducându-se țiganul, vädend însciințarea ispravnicescă, că n'a tăgăduit țiganul ale lui netrebnice cuvinte, fără numai a dis că i-a curs din beție; așisderea scriu ispravnicii că s'a îndestulat și dintr'o adeverință a Vătafului de plai și a altor ömeni cinstiți, cum că a urmat țiganul acele obrăsnicii asupra copilului Clucerului în Tergul Câmpinei, după ale căruia urmări a și trimes ispravnicii pre țiganu legat cu slujitor a-l aduce aici la Spătărie, dar dice Cluceru că nici legat cum era neastămpărându-și țiganul gura, ci injurându-l și ocărându-l și dicend că are de gând să 'i-o facă, l'a birit și pre dânsul necazul de a s'evirșit această faptă, adică după ce a mers la casa lui cu slujitorul și cu țiganul, ducându-se slujitorul ca să-și iac priminelile, Racoviceanu a legat pre țigan de mâni și de picioare și ardend un fier în foc i l'a aruncat preste vinele picioarelor de sub genuche și l'a lăsat până când l'a răsbit arsura; am vädut și însciințarea ce a făcut boerul Ispravnic de Prahova către Departamentul de cremalion, cum că a trimes pre gearahul orașului ca să vadă pre țigan, și le-a arătat că de a ämbra țiganu acum pre picioare nu pöte, fiind-că de la glesne și până în sus de genuche este carne vie, adecă numai pelea este friptă și se pöte tädădi dar nici sänetos de tot nu rämâne, nici de mörte nu este, fiind-că numai pe de asupra pelea de la pulpele picioarelor este friptă, iar vinele îi sunt bune; așisderea am vädut și tacirul ce a dat la Departament Buhurdangi-Basa al Înălțimeii tale, ce a fost örinduit de a adus pre Clucerul Racoviceanu, cum că Egumenul Märginean și alții a spus de laudele țiganului și de truda Clucerului ce pătimesce de frica lui, dormind prin locuri tainuite, 'i-a spus și bucätaru Ștefan Cärciumaru din drumul Cämpenii, cum că acest țigan fiind la dânsii pentru böturä de vin apururea se laudă că și caută tovaröși să mörögä să calce pre Racoviceanu să-l căsnescă tâlhăresce cu arsul de foc, până când il

inquisitoriale, ferul ars, ca să oblige victima a se inculpa însăși.

va omori și pre dânsul și pre soția lui, și pre copiii lui, după cum nici țiganul acesta de față cu cărciumaru nu ne tăgădui, fără numai aș pricinuit că la beție le-ar fi dis; am vedut și dovagialăcu ce face Dumnelui Clucerul Hagi Moscu, că de vreme ce țiganul s'aș sacatitfisit, nu-i mai trebuesce, ci își cerea banii cumpărătoarei înapoi. Decă când țiganul a fost vinovat și fiind de pedepsă, ca unul ce s'aș purtat cu netrebnice și rele urmări, adecă aș risipit vorba cutare, înfricoșeri, că va să se întovărășescă cu alții să calce casa Clucerului tâlhăresce, să-l omore și pre dânsul, i nevasta și copii lui și să iae înapoi acei taleri 1200. pricinuind ca el i ar fi dat cum se face dovadă din mărturiile ce aș dat către Bahurdangi-Bașa cuviosul Egumen Mărgineanu i alții și mai ales de cărciumarul din drumul Câmpinii anume Bucătaru și Ștefan, i de mărturia ce aș dat Manole Buluc-Bașa, aici la Departamentul de Cremlion, dintr'a căruia laude aș și pătimit Clucerul și multă frică și neodihnă, trudindu-se multă vreme cu dormire prin case streine și prin crânguri, dar pedopsă se cuvine să se facă prin hotărîrea judecătii, iar să nu urmeze Racoviceanu de sineș fără de judecată, ci dar după această urmare este acum dar Racoviceanu învinovățit; pentru a căruia învinovățire fiind-că pravilele lasă asupra judecătorului, ca orî cu surghiunluc să se hotărăscă seau cu geremea, găsim cu cale ca pentru vinovăția lui să se păgubescă de prețul țiganului și adecă să întorcă înapoi taleri 1200 ce aș luat de la Dumnelui, Clucerul Hagi Moscu pe țiganu și țiganu să rămăie *slobod ca un român*, i să dee și țiganului taleri 250 ca să se caute, să dee și trépéd Mumbașirului ce l'aș adus, după cum se va hotări de Înălțimea ta și orî pentru ce pricinuire se va întâmpla a avea cu acest țigan, seau țiganul cu dânsul, să aibă și unul și altul a-și căuta cu judecată, iar de sine-și să nu îndrăsnescă a face vre-o pornire unul asupra altuia, dar și țiganul să dee chezaș Racoviceanului, cum că se va părăsi de tôte relele cugete și cum că de va face vre-o urmare împotrivă, să aibă chezașul a răspunde; iar hotărîrea....— 1804, Aprilie 9.

Vel Ban, Vel Logofăt, Vel Vornic, Vel Vornic Dumitru Fotescu, Nestor Căminar.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

S'aș cetit înaintea Domniei mele, anaforaoa acésta ce ne făcu Dumné-lor boerii, pe care găsindu-o și Domnia mea cu cale o întărim și poruncim ca să se urmeze după cum se cuprinde mai jos, adecă să dee Racoviceanu acei taleri 1200 înapoi, de la Clucerul Hagi Moscu, cum și taleri 250 să dee Țiganului, ca să se caute, cari bani să-și și implinescă Dumneata Epistatule a-Armășiei: țiganul să rămăie *slobod* cu orî ce are; ce pricină și prigonire se va întâmpla între dânsii, să aibă și unul și altul a căuta prin judecată fără de a se îndrăzni să facă vre-o pornire unul asupra altui de sine-și, dând și țiganul chezaș cum se cuprinde mai sus, cum că se va părăsi de tôte relele lui cugete iar Mumbașirului fiind-că și-aș dat trépéd seau de către numitul Racoviceanu,

La 25 Maiu 1806 Constantin Ipsilante mai adaogă Epistatului Armășiei, următorul pitac:

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscaoie.

Dumnéta Epistatule al Armășiei, 'ți facem Domnia mea in scire și poruncim, ca de acum înainte orî căți se vor trimite la închisórea pușcării cu nume de vinovați, atât de la Spătărie cât și de la Depertamentul de Cremination ot Craiova și de la Ispravnicaturî, seaŭ macar veri de unde, toți aceia adacă și cei ce prin cercetarea acestei judecări ot cremination, se vor dovedi in adevăr vinovați, și cei ce se vor dovedi nevinovați să stee la închisórea pușcării și nicî unul dintr'ênșii să nu se slobódă fără a ni se face anafora și fără de a se da porunca Domniei mele de slobodenia aceluia, căci făcendu-se urmare împotriva acestei Domnescei nóstre porunci și dovedindu-se că s'aŭ slobodit vre-unul, orî vinovat de va fi, seaŭ măcar nevinovat, fără de scirea și porunca nóstră sub pecete, atuncea și Dumnéta și judecătórii acestuî Depertament și toți zapcii armășesci aveți a fi răspundători; pre lângă acésta fiind-că n'am pliorforisit Domnia mea cum că și obiceiul aŭ fost și porunci domnesce date de mai înainte, ca toții chezașii celor ce se slobod de la închisórea pușcării prin scire și poruncă domnescă, după ce se trece numele și chezașia lor in condica pușcării, se făcea cunoscuți de către Armășie și Spătărie de se trecea și la condicele de acolo numele și chezașia lor, poruncim dar ca și de acum înainte asemenea să se urmeze, avénd Armășia tot-d'a-una acésta ingrijire. *tolico pisah gpd.*— 1806, Maiu 25 ¹.

Dăm in note, in fine, o serie de hrisóve ce Domnitorul le emite in propriile sale interese, cu referință la imobile dobândite de Dómna sa Safta ².

poruncim ca cu altul trébă seaŭ cheltuială să nu fie mai mult supérat de către Mumbașir și așa să se slobódă Racoviceanul de la închisóre.—1804 Octombro 17.

Cod. L. fila. 81.

1. Cod. XLIX, fila 253.

2. *Milosteitŭ Bojiio. Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod Zem. Vlahiscaoie.*

Dat-am acésta Domnesca nóstră carte prea Luminatei și prea iubitei nóstre Dómnei Safta Ipsilante, ca să aibă a ținea și a stăpâni stânjeni 50 de moșie din hotarul Filenea, ot sud Ialomița, pentru-că acești stânjeni fiind ai Nicolii, și Păun, și Ștefan, și Gheorghe, și Șerban, ce le dic Potârnichești, stăpâniți de dênșii in numitul hotar, d'a valma cu alți moșneni de acolo, venit-aŭ

Primul hrisov e relativ la moșia Filenea și la cumpărătura adaosă a *Arțarului* de la moșneni... Vodă afirmă că bieții moșneni 'și-au

acești numiți cu jalbă către Domnia mea, arătând că ei aflându-se ședători la satul Arțarul, depărtați adecă de moșia Filenea și neputându-se folosi cu nimic din venitul acestor stânjeni, voiesc a 'i și vinde, nefindu-le de trebuință, fiind-că acești stânjeni se înjugă și se alătură cu moșia Uluiții, a Luminăției sale, au cerut a 'i vinde la Luminăția sa, după protimisis ce are cu vecinătatea, cari spre dovadă cum că acești stânjeni de moșie sunt bunți și dreptți ai lor, au arătat și vrednic sinet, adecă zăpisul scris din lét 1784, Iunie 13, adeverit și de cei de atunci ispravnicii ai județului: Constantin Racoviță biv vel Comis și Scarlat Veripati biv vel Sluger, pe care 'l dau un Radul și Brat Ego Stan și Brat Ego Ene, moșneni din Filenea lui Datco și frate-său Mani, feciorii lui . . . și prin care arată, că acești stânjeni cinci-deci din Filenea, fiind fost vînduți din stânjeni tatăl lui Datco și al Mani și de Marin unchiul lor, la tatăl Radului Părcălabul și al fraților lor, au primit de a lor bună voie, de 'și au luat de la Luminăția sa vîndătorul taleri 37 și jumătate, drept cât 'i avea cumpărați tatăl lor și le-au dat acești stânjeni de moșie ca să 'i aibă în stăpânirea lor, precum 'i au avut și părinții lor, după a căroră cerere s'a scris din porunca Domniei mele ispravnicilor, ca aducînd față pre moșnenii ce vor avea protimisis și făcîndu-le sciută și cunoscută vîndarea ce vor face pre acești cinci-deci de stânjeni, să 'i întrebe de sunt mușterii a cumpăra sau nu? și a venit însciințare de la ispravnicii, însoțită și cu osebită adeverință iscălită de Iane Bogatul și Radu Bogatul, și Stoica Părcălabul, și Nițul sin Stan, răsăși ce au stăpânit până acum d'avalma frătesce cu numiții vîndători, prin care scriu că ei neavînd trebuință a cumpăra, volnici sunt mai sus numiții să vîndă acești stânjeni ai lor, verii la cine vor voi, după care făcîndu-se tocmolă cu numiții vîndători, au și vîndut acești stânjeni Luminăției sale prea iubitei noastre Dómne, stânjenul po taleri 25, prin zăpisul lor ce s'a vîdut de Domnia mea, iscălit de numiții vîndători și de acei patru răsăși ai lor și adeverit atât de ispravnicii județului și de prea Sfinția sa Părintele Mitropolitul țorei chir Dosofteiu, cum și de Dumnelor cinstiții și credincioșii boeri veliți ai Divanului Domniei mele și așa ca dréptă cumpărătore, cu porunca Domniei mele și cu hotarnic rînduit la fața locului, Serdar Scarlat Cercez, s'a și deosebit acești stânjeni din hotarul moșiei Filenea și s'au lipit lângă moșia Luminăției sale, precum vîdum Domnia mea și cartea orînduitului hotarnic, scrisă de la 30 ale trecutului Martie, cu coprindere, că față cu cei-l-alti ómeni străini, au pus sfóra din hotarul Uluiților la capul moșiei despre Ciocile și dând stânjeni patru-deci și cinci au pus și peatră hotar și la mijlocul moșiei puind sfóra din malul heleșteului și trecînd preste heleșteu despre răsărit, în margine unde s'au împlinit iarăș stânjeni patru-deci și cinci, asemenea au pus peatră hotar și la cel-l-alt cap al moșiei, preste Ialomița, despre slémnea Ialomiței, pre marginea mătcei Ialomiței cei vechi, în dreptul unui pisc mare ce este preste matcă, de cea parte până în dreptul unei curmături ce este iarăș preste matca Ialomiței, s'au dat stânjeni șese-deci, fiind-că la acest cap se mai lătesce moșia și se adună câte trele aceste trăsuri în sumă de stânjeni . . . cinci-deci de deplin; drept aceea dară, ca o cumpărătore dréptă și adeverată, făcută de față cu toți câți s'au cūvenit, o întărim și Domnia mea, ca să stăpânescă Luminăția

vindut pământul către Dómna fiind-că nu le este de nici un folos ori

sa acești cincî-decî stânjeni de moșie cu pace pre unde s'aũ ales și s'aũ deosebit prin mai sus numita hotărnicie. *ii saam receh gpd.*—1806, Maiu 23.

Cod. XLIX, fila 252.

Hrisovul Măriei sale Dómnei Safta Ipsilante pentru moșia Zimnicile din sud. Teleorman.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod Zem. Vlahiscoie.

Datoria Dumnelor și a oblăduitorilor de noróde cea mai d'întîiũ este a pădi și la mare și la mic și la toți supușii sêi cumpêna dreptăței, urmând Dumneșcesile porunci ca nisce unși ai lui Dumneșeu ce s'aũ invrednicit a fi judecători pre pământ, după pilda prea Înălțatului Judecator, țiitorul a totã lumea și a întări cele câștigate cu drepte agoniseli ca să'și aibã întocmirea lor și să nu se scadă din puterea dreptăței ce aũ, seã și bântuindu-se după vremi cu vre-o părere deșartã de către cine-va, să aibã acea întărire ca o pazã și armã biruitoare în potriua dreptăței ce s'ar bântui a i-se face drept aceea am dat acest cinstit și bine închipuit Hrisov al Dómnei mele, prea iubitei Dómnei nóstre Saftai Ipsilante, ca să aibã a ținea și a stãpâni moșia Zimnicile din sud. Teleorman, după cele adevêrate și drepte hotare ale ei, ce s'aũ întărit și acum prin hotărnicie cu petre și movile, precum mai jos pre larg vom arêta, pentru că acestã moșie fóstã a rëposatului Pãharnic Zamfir, ce a ținut întru cãsătorie pre Maria Cantacuzino, cu care nãscând o copilã anume Safta, a moștenit tóte acareturile soțului sêi și le-a stãpânit pãne când în trecuta vreme a resmeriței s'aũ mutat împreunã cu copila de aici din țerã, în locuințã la Rusia, unde a fãcut cerere și rugãciune la Impêrãtesca Curte a Rusiei ca să mijlocescã către prea Înalta Impêrãtescã Pórtã, de a se trimete poruncã aici să se vîndã la mezat tóte acele lucruri și să se trimetã banii acolo la Rusia, orinduind și Epitrop al sêi pre rëposatul Simon Ravin ce se aflã Consul aici prin hrisóve cu iscãlitura sa ot lét 1792, Februarie 27, ca să îngrijescã la vîndarea lor cu mezat și să primescã și banii; după a cãreia rugãciune învoindu-se și prea Înălțata Pórtã la mijlocirea Curței rusesci și trimițend impêrãtesca poruncã către rëposatul Mihaiũ Voevod Suțul ce se afla atunci Domn țerei, ca să vîndã tóte lucrurile mișcãtore și nemishcãtore ale Mariei Cantacuzino și ale fiicei sale Saftai, după ce s'a ales întîiũ și s'a lãmurit prin cercetare de judecatã a pãrinților Archierei și a Dumnelor boerilor Divanului de bune și de drepturi acareturi ale lor, de o parte a fost dat Dómnia sa poruncã ca să se strige la mezat, de altã parte pãrinții archierei și cu toți din boerii țerei de obște prin anafora aũ fãcut rugãciune către Dómnia sa de a arêta la prea Înalta Pórtã, cum că lucrurile acestea póte după vremi să le caute și să le cerã copila aceea, și după ce va ajunge în vêrstã și în cunoscințã după mórtea mame-sii, să se și întóreã în țerã cu locuințã, arêtând atunci că n'aũ mers de bunã voie la Rusia, ci aũ fost dũsã ca o nevêrstnicã și va cere clironomia pãrintescã; ci de este cu putințã a se face mijlocire să rêmãe vîndarea lor și a venit a doua poruncã de la prea Înalta Pórtã, cum că la mijlocirea

trebuință!... Ei, moșnenii «aū cerut a-i vinde (acei stānjeni de moșie) la Lumināția sa, dupē *protimis* ce are cu vecinātatea».

Impērătescei Curți a Rusiei s'aū făcut musaade și trebue să se vīndă negreșit tōte acele lucruri, căci fiica Mariei în viațăși nu va mai fi primită a sălășlui în țerile otomanicescei Impērații, ci să se desfacă cu totul din pāmēntul țerei, dupē cum și la Impērătescile ponturi ale păcei așa s'aū legat pentru cei ce se vor muta de la o stāpānire la alta, care acēstā din urmă poruncă Impērătescā, dāndu-se și către Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, ce domnia atunci, ca să se urmeze cele d'intēiū și să iae trēba sēvirșire în faptā negreșit a se da cumpērătorilor hrisōve de întārire a stāpānirii, aū și dat Domnia sa poruncă dupē cererea rēposatului vice-consul, Epitropul Mariei Cantacuzino prin pitac către Starostea de negustori de s'aū făcut de isnōvā mezat prin scirea rudelor, a vecinilor și a tuturor de obște, unde aū fost față și însuși vice-consulul; și de la mezat aū fost cumpērāt rēposatul Vornicul Ioniță Damaris, fratele Pāharnicului Zamfir, atāt acēstā moșie ce s'a numit mai sus, cāt și alte moșii și acareturi, căruia boer dupē ce s'a pliroforisit Măria sa de însuși vice-consul, cum că s'a mulțāmit la suma prețului ce a adaus Dumnelui peste toți cei-l-alti mușterei, și cum că a primit și toți banii, 'i-aū fost dat și Măria sa hrisovul de întārire; apoi Vornicul Ioniță a vīndut acēstā moșie Zimnicile de împreună cu alte moșii la Dumitru Lambru biv vel Vameș, prin zapisul Dumnelui cu lēt 1795 iscālit de Dumnelui și de alte mărturi, în care să scrie, că prin buna invoire și cu banii numērați aū făcut acēstā vīndare, de care rugāndu-se Vornicul Ioniță prin anaforaoa sa în scris ca să se dee lui Dumitru Vameșul și Domnēscā întārire, fiind-cā sinetul Domnesc ce 'l avea Dumnelui coprīnde și alte moșii ce le cumpērāse de la mezat, aū dat Domnēscā poruncă către rēposatul Boeru Nicolae Filipescu, prin anafora, în scris cum că a insciințat la toți și în cele de pre urmă a primit rēspuns, că nu este nimenea mușteriu, dupē care aū întārit și Domnia sa stāpānirea lui Dumitru Vameșul prin hrisovul Domniei sale ce este cu lēt 1795, Februarie 27, coprīndētor de tōte cele mai sus arētate și aū stāpānit Dumitru Vameșul singur acele moșii pānē la lēt 1803, August 1, iar atunci prin zapisul sēu adevērit și de rudele sale și de alți boeri martori, și de prea Sfinția sa Pārintele Mitropolit și de Pōrta, . . . și de Dumnelui biv vel Ban Costache Ghica, aflāndu-se Epistat logofețiilor mai, a fost vīndut lui Constantin Marinoglu jumētate dintru acele moșii ce le-a avut cumpērāte de la rēposatul Vornic Damaris anume Cātunēnca și Gropēnca și Iudeca, ce sunt tōte un hotar, și moșia Pietroșani, ce este hotar deosebit și moșia acēsta Zimnicile, ce este iar hotar deosebit pre din jos de moșia Zimnicile a prea iubitei Dōmnei nōstre și moșia Fāntānelele ce este iar hotar deosebit pre din susul moșiei Zimnicelor, în taleri 24000 și un han al lui ce avea aici în Bucuresci pre podul Tērgului de afarā, ca să le stāpānēscā amēndouī pre din douē; de a căruia vīndare iūtelegēnd prea iubita nōstrā Dōmnā și avēnd lumināția protimisis dupē pravilā și obiceiul pāmēntului la acēstā moșie Zimnicile și la moșia Fāntānelele ca o vecinā, fiind rēzorite aceste douē moșii cu moșia Zimnicile ale lumināției sale una pre din sus și alta pre din jos, aū fost insārcinat pre Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele vel Ban Manolache Brāncoveanul ca să cheme pre Costea Marinoglu cumpērātorul și să 'i dicā să 'și primēscā banii, pre care și chiāmāndu-l Dumnelui Banul de 'i-a dīs și cunoscēnd

E de observat grija ce se pune în hrisov de a arăta că legea pro-

și el că are prea iubită noastră Dămnă tătă dreptatea, nedându-i-se scire când a cumpărat ca unei vecine după datorie, de a lui bună voe, ne silit și neîndemnat de nimeni și-a primit de la Luminăția sa banii cumpărătoarei prin Dumnélui Banul, adecă pre stâneni 2.110, palme 2, ce se făcea partea sa pre jumătate din stâneni 4.220 palme 4, ce sunt aceste două moșii după cărțile de hotărnicie făcute în Domnia fratelui Domn Alexandru Vodă Moruzi, unul pre taleri 9 bani 63, care fac taleri 20.097 și au dat zapisul său de vîndare la mîna luminăției sale ce este cu lét 1804 Noembrie 30, cu pecetia și iscălitura sa și a fiului său Hristodor și cu mărturia rudelor lui și a prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit și a Părintelui Episcop al Rômnicului și a tuturor Dumnélor veliților boeri, împreună și cu toate sineturile cele vechi ale acestor moșii ce sunt însemnate în dosul zapisului său de vîndare, asemenea și cele-l-alte două jumătăți dintre aceste moșii ce erau ale Vameșului Dumitru Lambu, iar stânenii 2.110 palme 2, după mai sus numitele cărți după hotărnicie, le-au vîndut și el de a lui bună voe toate prea iubitei noastre Dămne, prin tocméla învoită stânenul pre taleri 14 bani 21, care fac taleri 29.903, care banii toți deplin iarăși, iară prin mîna Dumnélui Banului i s'a dat și i-a primit în mînile lui, dând și el zapis de vîndare cu pecetia și iscălitura lui, i a rudelor lui și cu mărturia prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit și a Sfinției sale Părintelui Episcop al Rômnicului și a tuturor veliților boeri, în care s'a iscălit martor și Costea Marinoglu, așiderea a dat Luminăției sale și sineturile vechi ale acestor moșii, însă zapisul de cumpărătoare ce au avut de la răposatul Vornicul Damaris și hrisovul Domnesc al Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi ce se coprinde și în zapisul Costea Marinoglu, cum că 'la și ei din partea lui; apoi după cererea prea iubitei Dămne noastră, ca să se tragă aceste moșii, orînduindu-se după obicei cu porunca Domniei mele boeri hotarnici: biv vel Paharnic Ștefan Belu și biv vel Serdar Mihaiu Greceanu, ca de față cu toți vecinii să se facă cercetare după scrisori și doveși și după vechea stăpânire și pre unde se vor dovedi cele adevărate hotare ale acestor două moșii, să se și tragă, spre a-și sci luminata Dămnă pre unde și căți stâneni are a stăpâni moșia fără de pricină, au și mers orînduiții boeri la fața locului și au făcut pentru amîndouă moșiile harte după starea lor și hotărnicii deosebite la fieș-care moșie sub hartele iscălite de amîndouă hotărnicii, ce se ved scris de la trecutul Septembrie 26, în care la hotărnicia moșiei Zimnicilor scriu că chiamându-se și vecinii rēzași, însă vechilul Ioniță al Paharnicesei Hierasca, ce se vecinesce moșia sa Vede ce-i dic și Bragadirul cu linia din jos a moșiei Zimnicelor din cap pînă în cap și Portărelul Ștefan soțul și vechilul Măriuței Slătineanca ce se vecinesce cu moșia ei Frumosa, lovindu-se la marginea de sus a capului moșiei Zimnicelor, după ce au cetit sineturile ce au arătat Serdarul Paraschiv Hagi Ghețul, Epistatul moșiei Zimnicelor, însă hotărnicia ot létul 1793 Iunie 22, făcută de răposatul Sluger Ștefan Greceanu și alți boernași și zapisul Vornicului Damaris, au cerut apoi și de la acești vecini ca să-și arate sineturile ce au și Ioniță vechilul Paharnicesei au arătat o carte de alegere cu létul 1764 Aprilie 27, a două boeri Serdarul Nicolae Obodeanul și Mihalache Portărelul, întărită și de răposatul

timisului a fost în totul și scrupulos respectată. Documentul ce mai

Domn Ștefan Voda Racovița, în care nu arată vre-un semn de hotar între moșia Zimnicile și moșia Vedeia, ci le dă numai că merg amândouă înjugate pre lung din cap pînă în cap, au arătat și Portărelul Ștefan patru zapisise, în care cel din urmă zapis scrie că această moșie Frumosa se învecinește pre din sus cu moșia Păulesci și pre din jos cu moșia Voivodeșci, iar lungul 'l arată că merge din calea matca *verbei* pînă în calea *dămierbei*, de care boerii hotarnici pentru mai bună pliroforia lor, au făcut și ocol acestei moșii de împreună cu vecinii și cu însuși Neacșul slujitorul, Alecsie Găulea ce s'au adus de Serdarul Paraschiv, două dintre cei numiți în cartea de hotărnicie care arată scrise semnele vechei stăpîniri, ducându-î pre la tôte acele semne ale trăsurilor ce se cuprind în numita carte de hotărnicie a Serdarului Greceanu și au vădut că moșia Zimnicilor pre linia din jos merge înjugată cu moșia Vedeia, din malul Dunărei în sus spre câmp pînă în Rogiste unde se poprește lungul acestor două moșii, în capul moșiei Voivodeșcilor ce este iarăși a Păhărnicesei Parascai, iar moșia Vedeia a Paharnicesei Herasca stă cu capul de la Câmp în moșia Voivodeșcilor, după cum scrie în cartea Serdarului Obedeianul, iar pre linia din sus moșia Zimnicilor se începe din malul Dunărei, mergînd în sus spre Câmp, înjugată cu moșia Zimnicile a Sfintei mănăstiri Cotroceni, tot prin vechea piatră de hotar pînă la două pietre ce sunt puse în cîosta despre răsărit de movila Sării, unde se oprește lungul moșiei Cotrocenilor, după cum am vădut că se arată și în cartea de hotărnicie a Barbului Merișanul vel Clucer ot lét 7240, din Domnia răposatului Vodă Mihaiu Racovița, de sunt acum anî 73 ce le-au arătat-o Serdarul Paraschiva, epistatul moșiei Zimnicilor, vechil fiind din partea mănăstirei Cotroceni, iar linia lungului Zimnicilor trece pre lângă aceste două pietre, înjugându-se cu moșia Ulmulețul, ce se ține de moșia Zimnicia, a prea iubitei noastre Dîmne, și merge tot spre câmp prin gura Oiovului și prin piatra ce este în mijlocul Găvanei și pînă iară în alte două pietre ce sunt pînă în cîosta Rogiștei, unde se poprește lungul moșiei Ulmulețul în capul moșiei *Frumosa*, iar de la aceste două pietre apucă drept în jos pre multe spre răsărit, înjugată cu capul moșiei *Frumosa*, pînă în dreptul pietrei de hotar a moșiei Voivodeșci, ce este în matca Rogiștei, coborînd la piatră tot înjugată cu moșia Frumosa, iar la care piatră a Voivodeșcilor se înjugă cu moșia Voivodeșcilor și merge pre matca Rogiștei în jos în curmezișul capului pînă la hotarul moșiei Vedeia, unde le-au arătat mai sus numiții vechea stăpînire. Într'acest chip vădînd că curge ocolul moșiei Zimnicilor, și vrînd și hotarniciii să facă trăsurile, au mers cu toții și cu Ionița vechilul Paharnicesei Herasca, ca se facă trăsura dintîi de la hotarul din capul moșiei Zimnicilor, a sfintei mănăstiri Cotroceni, unde le-au arătat Neacșul slujitorul și Alecsie Găulea, că au pus sfîră și Slugerul Ștefan Greceanu, fiind fost atunci două pietre într'o cîostă despre răsărit de movila Sării, după cum se cuprinde și în cartea de hotărnicie, și vădînd hotarniciii că piatra ce arată lungul moșiei mănăstirei spre Dunăre acum lipsese, au pus întîi piatra la loc, cum a fost, apoi au pus sfîra din numitele pietre și mergînd în jos și în curmezișul moșiei Zimnicilor, coborînd din cîostă, prin via lui Hagi Anghel sin Hagi Dancul și Stavliu, în lunca Zimnicilor, pre din susul suhatului ce este lângă drumul Bu-

jos publicăm, mai bine decât ori-care, este propriu a ne da o idee

curescilor, trecând drumul de a curmezișul tot pre lunca Zimnicelor, mai trecând de a curmezișul și drumul Mirazului până în hotarul moșiei Vedea, ce-î dice și Bragadirul a Păhărnicesei Herascăi, în Găvanul cu ulmi, semnul ce 'l arată de hotar în hotărnicia Slugerului Greceanu, unde au pus acum și piatră de hotar, au ășit stânjenii 2.472, palme 4. Lipsind stânjenii 52, palme 4, la această trăsură din suma stânjenilor hotărniciei Greceanului, au mers și la mijlocul moșiei să facă a doua trăsură, de împreună și cu vechilul și au pus sfóra; iar din hotarul moșiei Zimnicelor Sfintei mănăstiri Cotroceni, din piatra ce este drept grópa Zaiticului și din susul zalhanalei lui Hagi Anghel, între drumul Scăescilor și între măgura Zaiticului, au mers în jos, spre răsărit, pre malul bălții, trecând d'a curmezișul prin curtea zalhanalei și prin satul Zimnicelor, ce se numesce Malul Roșu și preste o măguriță, ce le-au arătat Găulea Alecsie și Stan, că acolo a fost siliștea Zimnicelor cea veche, și pre din josul movilei Zimnicelor, și tot pre drumul Scăescilor, de pre malul bălței pre din susul măgurei cei mari, ce este în malul bălței, și tot în jos până iarăș împotriva moșiei Vedea, ce 'i dice Bragadirul, la movila ce este tăiată de către Hotarnic, prin două locuri, semnul cel arătat de hotar, în hotărnicia Slugerului Ștefan Greceanu, unde au pus și hotarnicii acum piatră de hotar despărțitor în vârful acestei movili, au ășit stânjenii 2.450, mai prisosind la această trăsură stânjenii 6, 4, preste suma stânjenilor ce se coprinde în hotărnicia Greceanului, puind sfóra iară din hotarul moșiei Zimnicile, a Sfintei mănăstiri Cotroceni, din peatra din Grîndul cu Pelinul, ce este în dreptul pietrei de hotar, în capul moșiilor la malul Dunărei, și au mers hotarul în jos spre răsărit prin baltă, până la malul Dunărei, pre drumul lui Gean Curtaran, trecând d'a curmezișul gârlea ce se chiamă Frumușanca și tot pre drum în jos, până iară în hotarul moșiei Vedea, ce 'i dice și Bragadirul, până în gura gârliciului gârlei lui Unchiaș Gheorghe, ce ese din Dunăre, semnul cel arătat de hotar, în hotărnicia Slugerului Greceanu, unde au pus și hotarnicii acum piatră, în dreptul unei ruscii, ce este de cea parte de Dunăre, din jos de satul Șarodicul, au ășit stânjenii 2.660, mai prisosind stânjenii 94, preste suma stânjenilor ce se coprinde în hotărnicia Slugerului Greceanu la această trăsură. Socotind dar hotarnicii stânjenii acestor trei trăsuri se adună stânjenii 7.582, palme 4, din care lepădându-se două părți după obicei, rămâne acest hotar de moșie Zimnicile masă 2.527, palme 4 sforându-se cu stânjenul răposatului Domn Șerban Vodă Cantacuzino; tras-au și lungul acestei moșii, după cum li s'au fost poruncit, linia din sus din malul Dunărei și până în piatra moșiei Voivodescilor, cea din matca Rogiștei, unde se popresce lungul moșiei Zimnicelor, în capul Voivodescilor, moșia Păhărnicesei Herascăi a ășit stânjenii 6.470, iar linia de din dos despre moșia Vedea, de la malul Dunărei, din gura gârliciului gârlei lui Unchiaș Gheorghe în sus spre câmp, până iar în câmpul moșiei Voivodescilor, la piatra ce au pus în matca Rogiștei, unde se popresce lungul și latul moșiei Zimnicelor, au ășit stânjenii 5.800, făcându-se și trei-spre-dece movili semne printre petrele trăsurilor pre această din jos linie, din malul bălței spre câmp până în Rogiște, mai puindu-se și o piatră *Copăl*, între o beșicuță ce este în dealul luncei Zimnicilor și în rîndul movilelor, după îndreptarea liniei ce s'a făcut de Ioniță Inginerul, unde au

lămurită de modul cum se face o sfârșuire completă a unei proprie-

văduț hotarniciei pre vechilul Păhărnicesei Herascăi nemulțămît pre aceste semne ce se numesc în hotărnicia Greceanului, pricinuind acum că s'ar fi călcat moșia Păhărnicesei la acea hotărnicie, a căruia pricinuire li s'au părut fără de temeii, pentru că după acea hotărnicie, ce prin blestem s'au dovedit semnele vechei stăpâniri de ómenii cu sciință, s'au vîndut la sultan-mezat, din prea Inalta poruncă Impăratăscă, făcându-se și hrisovul Domniei sale, fratele Domn Alexandru Vodă Moruzi, le-au curs și stăpânirea nesmintit de atunci și până acum de sunt anî 12, tot printr'aceste mai sus arătate semne, și fără de a se defăima acea hotărnicie, de Păhărnicesa Herăscul, până acum, cu vre-o arătate de stăpânire împotriva dreptăței, urmare a Slugerului Ștefan Greceanul, de care au și pus hotarniciei pietre hotare despărțitoare, chiar la numitele semne; deci, ca o cumpărătoare prin bună întocmélă, și cu banî gata ce au făcut acestei moșii, cum și hotărnicia de acum, s'a urmat prin semnele hotărniceii de mai înainte, mărturisite de vecinii răzași, și nici Păhărnicesa Herăscul nu are cuvînt drept, în vreme ce moșia acésta s'a vîndut la sultan-mezat, din prea Inalta Impăratăscă poruncă, făcându-se și hrisovul Domniei sale, fratele Alexandru Vodă Moruzi, de întărire după Impăratăscă poruncă ce au avut, ca să dea întărire cumpărătorilor, după care le-au curs și stăpânirea în 12 anî, de atunci și până acum, tot prin aceste mai sus arătate semne, fără de a se defăima acea hotărnicie de Paharnicul Herăscul până acum, cu vre-o împotrivire la urmarea stăpânirii și a pietrelor ce s'au pus atunci, după care au urmat și hotarniciei de acum; am întărit dar acésta cumpărătoare și hotărnicie cu acest Domnesc al nostru hrisov, ca în tocmai după pietrele ce s'au pus și movilele ce s'au făcut, să 'și aibă stăpânirea prea iubita noastră Dómnă și tot némul Luminăției sale, în veci nestrémutată; adevărind hrisovul acesta cu însăși pecetea și iscălitura Domniei mele, și cu credința prea iubiților Domniei mele fii: Alecsandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele: Pan Dumitrache Ghica biv vel Ban, epistatul Spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncoveanu vel Ban, Grigorie Caliarh vel Postelnic, Ștefan Văcărescu vel Vornic de țeara de sus, Isaac Ralet vel Logofăt de țeara de sus, Barbul Știrbeiú vel Vornic, Istrati Crețulescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Vornic de țeara de jos, Gregorie Bălan vel Vornic de obiceiuri, Antonie vel Hatman, Teodorache Văcărescu biv vel Vistier, epistatul Căminăriei, Constantin Varlaam vel Vornic al Politiei, Tomița Crețulescu vel Clucer, Mihalache Filipescul vel paharnic. . . . vel Stolnic, Constantin vel Comis, vel Serdar, vel Medelnicer, vel Sluger, vel Pitar, vel Șătrar, și Ispravnic Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, și s'au scris hrisovul acesta la anul al patrulea dintru întôia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la anul de la zidirea lumii 7314, iar de la Nascerea lui Christos, 1805 Decembre 3. de Chiriță Dascălul Slovenesc.

tăți imobiliare. Al doilea document se referă la altă moșie a Dómnei

Hrisovul Măriei sale Dómnei Saftel Ipsilante pentru moșia Fântânelele din sud Teleorman.

Datoria Domnilor și oblăduitorilor de noróde cea mai d'intêiú este a păzi și la mare, și la mic, și la toți supuși, cumpêna dreptății, urmând Dumne-deescilor poruncă, ca nisce unși ai lui Dumne-deú, ce s'aú învrednicit a fi judecători pe pământ, după pilda prea Inaltului judecător, țitorului atâta lume, și a întări cele câștigate cu drepte agoniselí, ca să 'și aibă întocmirea lor și să nu scadă din puterea dreptății ce aú, seú și bântuindu-se după vremi, cu vre-o apêrare desêrtă de câtră cinevași, să 'și aibă acea întărire ca o pavază și armă biruitoare, împotriva nedreptății ce s'ar bântui a i se face; drept aceia am dat acest cinstit și bine închipuit Hrisov al Domniei mele, prea iubitei Dómnei nóstre, Saftel Ipsilantie, ca să aibe a ținea și a stăpâni moșia Fântânelele, din sud Teleorman, după cele adevărate și drepte hotare ale ei, ce s'aú întărit și acum prin hotărnicie cu pietre și movili, precum mai jos pre larg vom arêta, pentru că acesta moșie fost-a a rēposatului Paharnic Zamfir, ce aú ținut întru căsătorie pre Maria Cantacuzino, cu care născând o copilă, anume Safta, aú moștenit tóte acareturile soțului seú, și le-aú stăpânit până când în trecuta vreme a rēsmiriței s'aú mutat de împreună cu copila de aci, din țeră în locuință la Rusia, unde aú făcut cerere și rugăciune la Impêrătésca Curte a Rusiei, ca să mijlocéscă către prea Inalta Impêrătésca Pórtă, de a se trimete poruncă aici, să se vinđă la mezat tóte acele lucruri, și să se trimetă banii acolo la Rusia, orinduindu-și Epitrop al seú aici, pre rēposatul Simion Ravin, ce se afla Consul aici, prin scrisóre cu iscălitura sa ot lét 1792, Februarie 27, ca să îngrijéscă la vinđarea lor, cu mezat, și să priméscă și banii; după a căruia rugăciune învoindu-se și prea Inălțata Pórtă, cu mijlocirea Curței, Rusesci, și trimetând Impêrătésca poruncă, către rēposatul Mihaiú Vodă Suful ce se afla atunci Domn Țerei, ca să vinđă tóte lucrurile mișcătore și nemišcătore ale Mariei Cantacuzini, și ale ficei sale Saftel, după ce s'aú ales întêiú și s'aú lămurit, prin cercetare de judecată a părinților Arhieriei și a Dumnélor boerilor Divanului, de bune și drepte acareturi ale lor, de o parte aú fost dat Domnia sa poruncă ca să se strige la mezat, de alta parte părinții Arhieriei și cu toți Dumnélor boerii Țerii de obște, prin anafora aú făcut rugăciune către Domnia sa de a arêta la prea Inalta Pórtă, cum că lucrurile acestea póte după vremi să le caute și să le céră copila aceia, și după ce va ajunge în vêrstă și în cunosință după mórtea mume-sei, să se și întórcă în țeră cu locuința, arêtând atunci că n'aú mers de bună voe la Rusia, ci aú fost dusă ca o nevréstnică și va cere clironomia părintésca, ci de este cu putință a se face mijlocire să rēmăe vinđarea lor și aú venit a doua poruncă de la prea Inalta Pórtă, cum că la mijlocirea impêrătéscei Curți a Rusiei s'aú făcut musaadea și trebue să se vinđă negreșit tóte acele lucruri, căci flica Mariei în viață și nu va mai fi primită a sălêslui în țerile otomanicescei impêrăției, ci să se desfacă cu totul din pământul țerei, după cum și la impêrătéscele ponturi ale păcei așa s'aú legat pentru cei ce se vor muta de la o stăpânire la alta, care acesta impêrătésca poruncă din urmă, dându-se și către Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, ce domnea atunci, ca să urmeze

Saftei, soția lui Constantin Ipsilante. E vorba de moșia Fântânelele,

celea d'întîi și să iae tréba sévirșire în faptă, a se vindé negreșit tóte, a se da cumpérătorilor hrisóve de întărire stăpânirei, aș și dat Domnia sa poruncă, după cererea răposatului vice consul, Epitropul Mariei Cantacuzini, prin pitac către Starostea de negustori, de aș făcut de isnóvă mezat, prin scirea rudelor, a vecinilor și a tuturor de obște, unde aș fost de față și însuși vice consulul, și de la mezat a fost cumpérător răposatul Vornic Ioniță Damaris, fratele Paharnicului Zamfir, atât această moșie ce s'a numit mai sus, cât și alte moșii și acareturi, căruia boer după ce s'a pliroforisit Măria sa de la însăși vice consul, cum că s'a mulțumit la prețul ce aș dat Dumnelui, preste toți alți mușterii și cum că aș primit și banii, 'i-aș fost dat și Domnia sa hrisov de întărire; apoi Vornicul Ioniță a vindut această moșie Fântânelele, de împreună și cu alte moșii, la Dumitru Lambriu vel Vameș, prin zapisul Dumnelui cu lét 1795, iscălit de Dumnelui și de alte mărturii, în care scrie că prin bună învoire, și cu banii numerați, aș făcut această vindare, de care rugându-se Vornicul Ioniță, prin anafora sa înscris, să dea lui Dumitru Vameșul și Domnesca întărire, fiind-că sinetul Domnesc, ce'l avea Dumnelui, cuprinde și alte moșii ce cumpărase de la mezat, a dat Domnia sa poruncă, către răposatul Vornic Nicolae Filipescu, aflându-se vel Logofet de țera de sus, să arate în Divan la toți Dumnelor boerii, de sunt cineva mușterii sau nu, și aș dat Domniei sale pliroforie logofetului Filipescu, prin anafora înscris, cum că aș înscințat la toți, în cele de pe urmă aș primit răspuns că nu este nimenea mușterii, după care aș întărit și Domnia sa stăpânirea lui Dumitru Vameșu, prin hrisovul Domniei sale, ce este cu lét 1795, Fevruarie 27, coprinđetor de tóte cele mai sus arătate și aș stăpânit Dumitru Vameșul singur acele moșii până la lét 1803, Aprilie 1, iar acum prin zapisul său adevărit și de rudele lui și de alți boeri martori, de prea sfinția sa Părintele Mitropolit și de Depertamentul de opt și de Dumnelui biv vel Ban Dumitrache Ghica, aflându-se Epistat logofețiilor mari, a fost vindut lui Costi Marinoglu jumătate dintru acele moșii ce le-aș avut cumpărate de la răposatul Vornicul Damaris, anume: Cătuneanca, Gropeanca și Iudeca, ce sunt tot un hotar, și moșia Pietroșani ce este deosebit, și moșia acesta Fântânelele, ce este iar hotar deosebit, pre din sus de moșia Zimnicele, a prea iubitei Dómnei noastre, și moșia Zimnicelele ce este hotar deosebit pre din josul moșiei Zimnicele, în taleri 2.4000, și un han al lui ce-l avea aici în Bucuresci, pre podul Tergului de afară, ca să le stăpânescă améndouă pre din două; de a căreia vindare înțelegend prea iubita noastră Dómna, și avend Luminăția sa protimisis după pravilă și obiceiul pământului la această moșie Fântânelele și la moșia Zimnicele ca o vecină, fiind răzorite aceste două moșii cu moșia Zimnicele ale Luminăției sale, una pre din sus și alta pre din jos, aș fost însărcinat pre Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Ban Manolache Brâncoveanu, ca să chieame pre Costea Marinoglu cumpérătorul și să-i đică să și primescă banii, pre care și chemândul Dumnelui Ban de i-a đis, și cunoscend și el că are prea iubita noastră Dómna tótă dreptataa, ne duse scire când aș cuperat ca unii vecini după datorie, de a lui bună voe nesilit și neindemnat de nimenea și-a primit de la Luminăția sa banii cumpérătorei prin Dumnelui Banul, adică pe stinjenii 2.110 palme 2 ce se făcea partea jumătate din stin-

moșie cumpărată de Dómna Safta de la urmașii Mariei Cantacuzino.

jenă 4.220 palme 4, ce sunt aceste două moșii, după cărțile de hotărnicie făcute în Domnia fratelui Domn Alexandru Vodă Moruzi, stânjenul pre taleră 9 bani 63, cari fac taleră 20097 și au dat zăpisul său de vîndare la mîna Luminăției sale ce este cu lét 1804, Noembrie 30, cu pecetea și iscălitura sa și a fiului său Hristodor, și cu mărturia rudelor lui și a prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit și a Părintelui Episcopul Rômnicului și a tuturor Dumnélor veliților boeră, dimpreună și cu tóte sineturile ale acelor moșii, ce sunt înseminate în dosul zăpisului său de vîndare; așiderea și celei-l-alte două jumătăți dintre aceste două moșii ce era ale Vameșului Dumitru Lambru, iar stânjenă 2110 palme 2, după mai sus numitele cărți de hotărnicie, le-au vîndut și el de a lui bună voe tot prea iubitei Dómnei noastre prin tocméla învoită stânjenul pre taleră 14 bani 21, care fac taleră 29903, cari bani toți deplin iarăși prin mînile Dumnélui Banului i-s'au dat și a primit în mînile lui avînd și el zăpis de vîndare cu pecetea și iscălitura lui și a rudelor lui și cu mărturia prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit, și a Sfinției sale Părintele Episcopul Rômnicului, și a tuturor Dumnélor veliților boeră, în care s'au iscălit mărturi și Costea Marinoglu, așiderea au dat Luminăției sale și sineturile vechi ale acestor moșii, însă zăpisul de cumpăratore ce a avut de la Vornicul Damaris și hrisovul Domnesc al Domniei sale Alexandru Vodă Moruzi, ce se coprinde în zăpisul lui Costea Marinoglu, cum că le-a dat și el din partea lui, apoi după cererea ce a făcut prea iubita Dómna noastră, ca să tragă aceste moșii, orînduindu-se după obicei, cu porunca Domniei mele, boeră hotarnică, biv vel Paharnic Ștefan Belu și biv vel Serdarul Mihai Greceanu, ca de față cu toți vecinii să se facă cercetare, după scrisori și dovezi, și după vechea stăpânire, și pre unde se vor dovedi cele adevărate hotare ale acestor două moșii, să se tragă spre a sci Luminata Dómna pre unde și câți stânjenă are a stăpâni moșia fără de pricină, au și mers orînduiții boeră la fața locului și au făcut pentru amîndouă moșiile harte de starea lor și hotărnicii deosebite, la fieș-care moșie, sub harta ei, iscălită de amîndouă hotărnicii, ce ved scris de la trecutul Septembrie 26, în care la hotărnicia moșiei Fântănelor scriu că chemându-se și vecinii rējași, însă Arhimandritul Grigorie, Egumenul mănăstirei Glogociov, ce se vecinesce moșia Suhaia a mănăstirei cu linia din sus a moșiei Fântănelor și Marin Traistă vechilul lui Ștefan sin Safta Lupoianca, stăpânul moșiei Stejarul, ce îi dice și Traistă, care se vecinesce iarăși cu linia din susul moșiei Fântănelor, până la capul de la câmp al moșiei Fântănelor, unde stă moșia Fântănelor, cu o parte din cap în moșia Stejarul, și Ioniță vechilul Serdar. Iordache Deșliu, ce îl are Ispravnic la moșia sa Șoimul, care se vecinesce la capul din câmp al moșiei Fântănelor, după ce au citit sineturile, după ce i-a arătat Serdarului Paraschiv Hagi Gheșul, Epistatul moșiei Zimnicele: însă hotărnicia ot lét 1793, făcută de răposatul Ștefan Greceanu și alți boernași și zăpisul Vornicului Damaris, au cerut apoi și de la acești vecini să'și arate sineturile ce au și Egumenul Glogociov, și Marin Traistă, au răspuns că sinetură arătătoare de semne hotare ale moșilor nu au, iar vechea stăpânire le-au fost, și le, este tot prin semnele ce se cuprind în mai sus numita carte de hotărnicie

Moșia a fost vindută în urma emigrării din țeară a familiei Cantacuzino.

a moșiei Fântânelelor, iar vechilul Ioniță, Serdar. Deșliu, a arătat și zapise și carte de hotărnicie pentru moșia Șoimul, în capul de la câmp al moșiei Fântânelelor; nici a arătat Marin vechilul vre-o călcare a moșiei Șoimul de către moșia Fântânelelor, ci încă însuși a arătat că pot prin semnele ce arătă mai sus numita carte de hotărnicie a Slugerului Greceanu, la trăsura d'înteu a capului moșiei de la câmp le-au avut stăpânirea, dar pentru mai buna pliroforie a făcut boerul hotarnic și ocol acestei moșii de împreună cu vecinii și cu însuși Isarie Ciocan ce s'a adus de Serdarul Paraschiv, unul dintre cei numiți în cartea de hotărnicie a Greceanului, care le arătase semnele vechei stăpâniri, ducându-i pre la toate aceste semne ale trásurilor ce se coprink în cartea de hotărnicie, și vedând hotarniciei că rămân toate părțile mulțumite, fiindu-le stăpânirea unită și fără de prigonire, întocmai după acele numite semne și vrând să facă și Dumnélor trásurile a mers curmeziș înteu la capul moșiei de câmp și a pus sfóra din hotarul moșiei Stejărel a lui Ștefan sin Safta Lupoianca, din grópa ce este în gavanul Jiului de unde a pus sfóra și rēposatul Greceanul, unde nefiind piatră, s'a pus acum piatră în mijlocul gropéi, din care piatră mergend în jos și în curmezișul moșiei Fântânelelor, tot alătura cu moșia Stejărel, până în drumul Morvodinului unde se popresce moșia Stejărel și trecend drumul d'a curmezișul, de unde se pogorá latul capului moșiei Fântânelelor, cu moșia Șoimului, și tot în jos trecend prin mijlocul găvanului Gaciului, a trecut d'a curmezișul și drumul ce vine de la Fântânele și merge în valea Găuriciului la Cișmele, și tot în jos până în Bēșicuța ce s'a făcut semnul gropéi de rēposatul Greceanu, și aú eșit stánjení 2.065, palme 2, lipsind stánjení 74 din suma stánjenilor ce arătă Greceanu la acéstă trásură, în care Bēșicuța aú pus hotarniciei de acum doué pietre, una ce caută în curmezișul moșiei drept la piatra ce caută în grópa din găvanul Jiului, între care pietre ale curmezișului s'a făcut și șese movilí semne, după îndreptarea liniei ce a făcut Ioniță Inginerul, iar cea-l-altă piatră caută în lungul moșiei pre linia din jos a moșiei Fântânelelor drept la piatra de hotar ce caută la marginea capului de la câmp a moșiei Ulmuleț, despre Fântânele, aú mers și la mijlocul moșiei, de aú făcut a doua trásură, puind sfóra din hotarul moșiei Suhaia a sfinteí mōnăstirí Glogociovu, din drumul ce coborá páriul ca la Puțul Barbului Casangial, feciorul Opri Suhăiacul, unde aú făcut acéstă trásură și rēposatul Greceanu și nefiind piatră de hotar, față cu Egumenul Glogociovu, mulțamindu-se amēndoué părțile, după vechea stăpânire, aú pus piatră hotar despărțitor între moșia Fântânelele și între moșia Suhaia, în curmezișul drumului ce coborá páriul ca la Puțul Barbului și de marginea despre amiađă-đi a drumului Olacului, ce vine de la satul Piatra și merge la Zimnicea, din care piatră aú mers în jos pre drumul Olacului, pre malul bálței, și în curmezișul moșiei Fântânelelor, trecend d'a curmezișul drumul ce vine Fântânele și merge la câmp, și pe deasupra satului Fântânelelor, până în hotarul moșiei Ulmulețul, ce ține tot de Zimnicea, la movila ce'i dice hotar, unde aú gāsít și piatră hotar în vârful movilei, precum arătă și rēposatul Greceanu, aú eșit stánjení 1.259 mai lipsind și la acéstă trásură stánjení 20 din suma hotărniciei Greceanului, aú mers și la capul moșiei de la Dunăre, de aú făcut trásura a treia,

Alte moșii vindute tot după emigrarea Cantacuzinilor în Rusia,

tot pre unde a făcut și Greceanul, puind sfóra iară de hotarul moșiei Sahaia, cu stânjenii 20 mai în jos de Gârliciul Pielei, unde au pus și piatră hotar despărțitor între moșia Fântânelelor și între moșia Sahaia, și au mers în jos prin baltă și în curmezișul moșiei Fântânelelor pre malul gârlei din sus și pre la gârlă în mijloc, ce se numesce a Glonței, și pre lângă gârla Glonței, unde sunt trei gârle, ce es din Zeton, și până în Grindul cel mare din dreptul capului Hainului, semnul ce se numesce și în hotărnicia răposatului Greceanu, în hotarul moșiei Ulmulețul și au ășit stânjenii 1.709, potrivindu-se la această măsură întocmai cu suma hotărniciei răposatului Greceanu și nefind piatră de hotar au pus acum piatră în dreptul capului Hainului, hotar despărțitor moșiei Fântânelelor cu Ulmulețul; socotind dar hotărnicii stânjenii acestor trei trăsuri, se adună stânjenii 5033, palme 2, din care lepădând două părți, după obiceiul, rămâne acest hotar de moșie Fântânelele masă stânjenii 1.677, palme 6, sforându-se cu stânjenul răposatului Șerban Vodă Cantacuzino, tras-au și lungul acestei moșii după cum li se poruncise stânjenii 5.640 a ășit linia de sus de la malul Dunărei și până la piatra din Grópa Jiului, însă stânjenii 2.920 din malul Dunărei la piatra de au pus hotar; cu stânjenii 21 mai în jos de gura din sus a Pielci, ce este în dreptul capului din susul ostrovului Luta, ce este în Dunăre, din care piatră merge prin baltă pre din sus de gura din sus a gârlei Bătrâni și preste baltă, și d'a curmezișul preste lacul Calului, pre din josul viilor din prundul Răiosu, în dreptul puțului Barbului, și până la puț stânjenii 250, de la puțul Barbului până în piatra de la a doua trăsura din drumul de la gura Rusci stânjenii 770: din piatra de la a doua trăsura în sus spre câmp până în hotarul moșiei Stejărelul unde se sfîrșesce moșia Sahaia stânjenii 1700, de unde rămâne moșia Sahaia până la piatra din capul moșiei Fântânelele, ce este în grópa Găvanului Giului, făcându-se și opt movili pre câmp semne din piatră până în piatră după îndreptarea liniei ce au făcut Ionița Inginerul; iar lungul liniei de din jos din spre Ulmulețul a ășit stânjenii 6.005, însă stânjenii 2.430 din malul Dunărei, din dreptul pietrei ce s'a pus în dreptul capului Hainului, în sus prin baltă până în malul bălței, stânjenii 200: din malul bălței până în piatra de la a doua trăsura ce s'a găsit pusă în vârful movilei ce i dic și hotar, stânjenii 2.855: din piatra de la a doua trăsura în sus spre câmp până în piatra din capul moșiei Ulmulețul, unde se popresce lungul Ulmulețul în moșia Șoimul, a Serdarului Deșliu, stânjenii 520; dintru această piatră până la a doua piatră ce s'a pus în bôșicuță unde se sfîrșesce lungul moșiei Fântânelele; deci ca o cumpărătoare prin bună tocmelă și cu bani gata ce s'au făcut acestei moșii, cum și hotărnicia de acum urmându-se prin semnele hotărniciei de mai înainte, după cum au curs și stăpânirea mărturisită de vecinii rējași, care au rămas și ei toți mulțamiți, dând și adevărta înscris, Ionița ce l-au avut vechil Serdar Deșliu, adevărta și de ispravnicii județului cum că au fost și el de față la hotărnicie și vedând că s'au păzit vechea stăpânire a moșiei Târnavă, ce-i dic și Șoimul, a Serdarului Deșliu, necălcându-se la vre-o parte, au dat această adevărta spre încredințare, cum și cei-l-alți vecini rējași încredințază boerii hotărnicii prin cartea lor că au rămas mulțamiți cu toții și odihniți, am întărit această cumpărătoare și hotăr-

fură cele cumpărate de răposatul Zamfir Damaris, soț al Mariei Cantacuzino. Aceste moșii le cumpără Dimitrie Vameșul.

nicie cu acest al nostru Domnesc hrisov, ca întocmai după pietrele ce s'au pus și movilele ce s'au făcut să 'și aibă stăpânirea prea iubită noastră Dómnă și tot némul Luminăției sale în veci nestrémută; adevărind hrisovul acesta cu însuși pecetea și iscălitura Domniei mele și cu credința prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, și cu tot sfatul cinstiților și credincioși boerii veliți ai Divanului Domniei mele, Dumitrache Ghica biv vel Ban, epistatul Spătăriei, Dumitrașco Racoviță vel Vistier, Manolache Brâncoveanu vel Ban, Gregorie Caliarh vel Postelnic, Ștefan Văcărescu vel Voevod de țera de sus, Barbu Știrbei vel Vornic, Istrate Crețulescu vel Logofăt, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Constantin Bălăceanu vel Logofăt de țera de jos, Grigorie Băleanu vel Logofăt de obi-ceiuri, Antonie vel Hatman, Teodorache Văcărescu biv vel Vistier, epistatul Căminăriei, Constantin Varlaam vel Vornic al politiei, Tomiță Crețulescu vel Clucer, Mihalache Filipescu vel Paharnic, Isaac Ralet vel Logofăt de țera de sus, și s'au scris hrisovul acesta la anul al patrulea dintru întăia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucuresci, la ani de la zidirea lumii 7814, iar de la Nașterea lui Hristos 1805, Decembrie 3, de Chiriță Logofătul.

Cod. XLVII, fila 847.

Hrisovul lui Dimitrie Vameșul pentru moșii.

Dat-am Domnia mea acest Domnescul nostru hrisov al lui Dimitrie biv vel Vameș ca să aibă a ținea și a stăpâni patru moșii din sud Teleorman, anume Cătuneanca, Gropeanca, Petrosani și Judeea, ce le-au cumpărat de la răposatul Ioan Damaris biv vel Vornic, care aceste patru moșii de împreună cu alte două anume Fătânelele și Zimnicelele, fost-au ale răposatului Paharnic Zamfros, fratele mai sus numitului boer Vornicul Damaris, care acest răposat Paharnic Zamfros, fiind în căstaorie pre Maria Cantacuzini, cu care născând o copilă anume Safta, au clironomisit numita Cantacuzini aceste moșii și toate acele acareturi ale soțului său pre obrazul copilei și le-au stăpânit, până când în trecuta răsmită s'a mutat Cantacuzini cu copila deimpreună, de aici din Țeara Românească și s'au dus în locuință la Rusia, unde acolo făcând cerere și rugăciune la Impărătesca Curte a Rusiei, ca să mijlocască către prea Inalta Impărătescă Pórtă de a i se trimete aici poruncă să vîndă la mezat toate acareturile ce le are în pământul țerei și să i se trimetă banii la Rusia, orinduind și Epitrop vechil al său aici pre răposatul cinstit Vice-consul al Rusiei Sinioravici, prin scrisore cu iscălitura sa, care au arătat-o Vice-consulului de s'a vedut la acest Divan, scrisă cu lét 1792, Februarie 21, ca să epistășescă la vîndarea cu mezat și să primescă și banii, după a căruia rugăciune învoindu-se prea Inalta Pórtă la mijlocirea Curței rusesci, trimis-au Impărătescă poruncă către Domnia sa fratele Mihail Suțul Voevod, ca să se vîndă toate lucrurile Mariei Cantacuzini și ale ficeii sale Saftei, mișcătore și nemișcătore, după care Impărătescă poruncă alegându-se și curățindu-se întăiu prin cercetare de judecată a părinților Arhieriei și a Dumnélor boerilor Divanului, aceste

Documentul din notă coprinde hotărnicia acestor proprietăți cum-

moșii și alto acareturii de bune și drepte ale Mariei Cantacuzini și ale fiicei sale Saftei și despre o parte s'a pus porunca Impărătescă în faptă și s'a dat spre vîndare, iar de altă parte, Sfinția lor părinții Arhirei și toți Dumnelor boerii țerei de obște, prin anafora Dumnelor în scris au făcut rugăciune, de a se arăta la prea Înalta Pörtă și a se face mijlocire de este cu putință să rămăe vîndarea acestor lucruri a nu se urma, căci pôte după vremi să le caute și să le cöră copila aceea și după ce va ajunge în vîrstă și în cunoscintă de mörtea mume-si, să se întörcă în țeară cu locuința, când atunci va dice că n'a mers de vre-o voie la Rusia și a fost dusă ca o nevrêtsnică de mumă-sa și 'și va cere clironomia părintescă și a venit a doua poruncă de la prea Înălțata Pörtă, cum că la mijlocirea Impărătescêi Curtii a Rusiei s'a făcut musaadea, care este pururea legiuită între Impărății de a se face și trebuie să se vîndă negreșit tôte lucrurile și acareturile, atât ale Mariei Cantacuzini, cât și ale fiicei sale, care fiică a sa în viață nu va mai fi primită în pămênturile și țerile otomanicescêi Impărății a se sălășlui, ci să se desfacă cu totul din pămêntul țerei, după cum și la Impărătescile ponturi ale păceii s'a legat acêsta, pentru cei ce se vor muta de la o stăpânire la alta; acêsta dar poruncă Impărătescă dându-se în urmă și către Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, ca să urmeze cele d'întêiu și să iae trêba sêvirșire în faptă negreșit, a se vinde adecă tôte și să se dee cumpărătorilor Domnesci hrisove de întărire și de bună stăpânire, cu tôte că și mai înainte se făcuse mezat, dar după cererea vechilului s'au dat de isnovă la mezat, care și făcându-se întru aușul tuturor, unde a fost față și însuși Vice-consulul al Rusiei, prin scirea rudelor și a vecinilor și de obște a tuturor, de la mezat a cumpărat mai sus numitul boer Vornicul Damaris, atât aceste moșii cât și acareturile, adăogând preste prețul ce au dat alți mușterii mai mult și a rămas bun stăpân și cu volnicie și putere desêvirșit asupra-le, pentru care mulțămindu-se și vechilul Mariei Cantacuzini la suma prețului ce a adus-o rēposatul Vornic preste toți alți mușterii, a primit și toți banii deplin, căruia i s'a dat și Domnesc hrisov de întărire coprinđetor, atât de aceste moșii, cât și de tôte cele-l-alte acareturi câte au cumpărat, din care acareturi vîndênd rēposatul Vornic aceste mai sus numite 6 moșii de la mezat, la mai sus numitul Dimitrie Vameșul, prin zapis scris cu lét 1795, Ianuarie 15, adevêrit cu multe mărturi și cu coprinđere că prin învoire și cu bani numêrați 'i-au vîndut aceste 6 moșii, ce sunt tôte de stânjeni 6.274, stânjenul po bani trei taleri, cari fac taleri 21.822 și că a primit toți acești bani deplin, dându-i și tôte sineturile vechi și noue, ca la o vîndare sêvirșită cu tóta orinduiala ei și după rugăciunea ce a făcut rēposatul Vornic la Domnia sa fratele Alexandru Vodă Moruzi, au dat și hrisovul Domniei sale pe care 'l vêđum și Domnia mea cu lét 1795, Februarie 27, cu coprinđere că întêiu a dat poruncă la Dumnelui vel Logofêt, ca să arête în Divan la toți Dumnelor boerii de sunt cinevaș mușterii seau nu? și au dat pliroforie prin anafora în scris, cum-că a însciințat și a arêtat la toți și în cele de pre urmă a primit rēspuns, că nu e nimenea mușterii; așa dar buiurdisind anafora Dumnelui, a dat la mânilor cumpărătorului Domnescul hrisov Domniei sale de întărire, ca pentru nisce acareturi ce în puterea poruncêi Impărătescêi vîndêndu-se la

pérate de acel Dumitru Vameşul. Şi la acest hrisov se menţionează cu

mezat şi cumpărându-se de răposatul Vornicul Damaris, a avut totă volnicia şi stăpânirea a le vinde, a căruia vinzare s'a făcut şi sciută de faţă la toţi, de aceea s'a dat ca să aibă a stăpâni Dimitrie Vameşul toate aceste moşii, după zapisul răposatului Vornic şi după coprirea cărţilor de hotărnicie, care prin poruncă s'a făcut la faţa locului, trăgându-se şi împetrindu-se cu boerii într'adins orinduiţi încă de la lét 1793, Iunie 22 şi s'a ales suma stânjenilor a fieş-căruia ce sunt tot un hotar, au tras-o înteiu despre răsărit, la capul moşiei de la Câmpul, puind sfóra din hotarul moşiei Petroşanilor în sus, dintre două drumuri cari merg la Cacalet, unde s'a făcut grópă în dreptul rózorului de ţelină al Stocăi lungului din Petroşani şi a lui Petcu Stan-Bălău ot saam; au tras drept în curmeziş spre apus, la movila Grădişteii, unde este piatra ce se hotăresce cu moşia Stolnicului Gheorghe, s'a găsit stânjenii 1.775, trăsura de la mijloc; au pus sfóra iar din moşia Petroşanilor în sus, de la hotarul de piatră ce s'a găsit în siliştea satului de la vale de sat în marginea drumului ce merge la Găojăni despre amiaţă-qi de drum şi au mers drept în sus pre la deal de movila lui Ūrsuleţu, prin crucea de piatră, au tras drept la Piatra lui Rusculiţă în marginea viilor Bragadirenilor ce sunt puse de la deal de via lui Stoian urlă în tivgă în hotarul moşiei Stolnicului Gheorghe, au eşit stânjenii 2.524, trăsura de la apus pre malul Dunărei din hotarul Stolnicului Gheorghe în jos până în drumul Sălaşului la gura gârlii Pălăcioica, stânjenii 2.150, care făcându-se masă au rămas stânjenii 2.150, moşia Pietroşani trăsura înteiu s'a făcut despre răsărit la capul moşiei de la Câmp, puind sfóra din hotarul moşiei Cătuneanca în jos, ce este piatră pusă din jos de Crucea de piatră şi au mers prin tufele lui Marcu, şi de acolo în jos până în hotarul Găojănilor la moşia Dómnii Bălaşii, unde este piatră, au eşit stânjenii 1.625, trăsura de la mijloc iarăşi din hotarul Cătuneanca din piatra ce este în siliştea satului Cătunencei lângă drumul Găojănilor, au tras spre răsărit până în potriva unei beşicuţe ce este despre amiaţă nopte, în hotarul Găojănilor, moşia mōnăstirei Cotroceni, unde au făcut grópă stânjenii 1.990, trăsura de la apus pre lângă apa Dunărei iarăşi de la hotarul Cătunencei până în hotarul Găojănilor la gârla lui Oiotă, stânjenii, 1.807 $\frac{1}{2}$ şi masă rămâne stânjenii 1.807 $\frac{1}{2}$, din cari totă acéstă sută de stânjenii jumătate este a Stolnicesei Catrinii Bălanceancăi, şi tot prin două îi s'a urmat stăpânirea, moşia Fântănelele, înteia trăsură despre răsărit la capul de la câmpul, din hotarul moşiei Sahaia a mōnăstirei Clocociovul din sus de grópa ce este în găvanul Giulu, în jos spre amiaţă-qi până într'o beşicuţă unde s'a făcut grópă şi acolo să lovesce în capul cu moşia Zărăfoaia a Vameşului Deşliu, şi de acolo se înjugă spre apus cu moşia Păuleanca până în hotarul Zimnicilor stânjenii 2.139, trăsura de la mijloc din hotarul Zimnicilor din movila ce se chiamă hotar din grópă, unde este şi piatră, drept în sus pre drumul cel mare pre deasupra Fântănelelor până în hotarul Suhăi în Rusca ce cobóră la puful Barbului Cazamgiului stânjenii 1.279, trăsura iarăşi din hotarul moşiei Zimnicilor în sus unde este piatră într'o baltă în capul Hanului până la malul Dunărei, până în hotarul Săhăi stânjenii 1.709, rămân masă 1.709; moşia Zimnicile, înteia trăsură despre răsărit la capul moşiei despre

stăruință respectarea deplină a formalităților cerute la aplicarea legii protimisului.

câmp din hotarul Zimnicile, în jos unde sunt două pietre la un loc într'o costă despre răsărit de movila Sărei, de acoloa drept în curmeziș în Găvanul cu ulmi, unde s'au împletit trei ulmuleți mici, s'au făcut gropă în hotarul moșiei Hereascăi stânjeni 2.525, trăsura de la mijloc din hotarul Zimnicilor în jos din piatra ce este drept gropă Zăitcului pre drumul Scăescilor la vale, pre lângă Baltă până la movila ce este tăiată de care prin două locuri, ce se hotăresce cu moșia Herească stânjeni 2.443 $\frac{1}{2}$, trăsura la capul despre apus pre lângă Dunăre dintr'un grind cu pelin, unde este piatra hotarul moșiei Zimnicilor, drept în jos până în gura gârlei la Uncheașul Gheorghe stânjeni 2.565 și trei sferturi, rămâne masă stânjeni 2.511 și $\frac{1}{2}$ cu care s'au încheiat totă suma stânenilor ce au cumpărat; acum dar, pre jumătate din toate hotarele mai sus numite moșii vindându-le Dumitru Lambru Vameșul la Costea Marinotul, din care aceste moșii două anume Zimnicile și Fântânelele vecinându-se cu moșia Zimnicile a prea iubitei noastre Dómnei, una pre din sus, alta pre din jos, după protimisis al vecinătăței, având Luminăția sa cădere mai mult ale cumpăra, prin învoire și-au primit Costea banii de la iubita noastră Dómna pentru amândouă jumătățile de moșii Fântânelele și Zimnicile; dând și zăpisul lui de vindare, precum se vede scris de la Noembrie 30, așisderea și Dumitru din bună voia sa cu tocmelă învoită, au vindut iarăși la prea iubita noastră Dómna și cele-l-alte două jumătăți de moșii Fântânelele și Zimnicile ce rămăsese lui Dumitru prin zăpisul său de la trecutul Decembrie, după care vindări de la amândouă părțile au rămas Luminăția sa stăpâna pre trupurile de moșii Zimnicile și Fântânelele întregi, iar pentru cele-l-alte patru moșii, din care și din acelea avea Costea Marinotul pre jumătate cumpărate, s'au învoit cu Dumitru de le-au dat înapoi și și-au luat Costea banii cu adaus de taleri 1.000, precum vedum și zăpisul de acastă învoire a lor. cu lét 1804, Noembrie 25, și așa au eșit Costea de la mijloc rămăind Dumitru stăpân pre cele-l-alte patru trapuri de moșie întregi și sineturile ce era coprindețore câte 6 moșile într'un loc, le-au dat Dumitru împreună și cu zăpisele de vindare și au cerat domnescul nostru hrisov de stăpânirea celor-l-alte patru moșii care au rămas bune ale lui; a căruia cerere fiind primită Dómniei mele, îi dăm acesta domnescul nostru hrisov cu care să aibă a ținea și a stăpâni moșia Cătuneanca și Gropeanca, și Iudeca și Pietroșani, după cum le-au cumpărat și după cuprinderea numelui hrisov ce de atunci i s'au dat; și am adevărit hrisovul acesta cu însuși credința Dómniei mele Ioan Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința prea iubiților Dómniei mele fii, Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevodii, martorii puind și pre Dumnélor cinstiți și credincioși boeri veliți ai Divanului Dómniei mele, Pan Dimitrie Ghica biv vel Ban Epistatul Spătăriei, Manolache Brâncoveanu vel Ban, Constantin Ghica biv vel Ban Epistatul logofeților mari, Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Constantin Filipescu vel Vistier, Stefan Văcărescu vel Vornic de țeara de sus, Pan Constantin Știrbei vel Vornic, Barbul Văcărescu vel Vornic, Scarlat Slătineanu vel Vornic al obștirilor, Nicolae Racoviță vel Logofet de obiceiuri, Petrache Ritoridi vel Vornic al politiei, Dimitrie Racoviță vel Clucer, Stefan Fălcoianu vel Paharnic, Alexandru

Amintim în note câte-va volnicii de surghiunuri la Ocnă a unor condamnați ca înșelători norodului, cu marfă lipsă la cumpănă, etc.

Fălcoianu vel Stolnic, Alexandru Negre vel Comis, Radul Poenarul vel Slu-ger, Ioan Rafail vel Pitar și Ispravnic, Constantin Ghica biv vel Ban Epista-tul logofețiilor mari, și s'au scris hrisovul acesta la al treilea an dintru în-têia Domnie a Domniei mele, aici în orașul scaunului Domniei mele Bucu-resci, la anii de la Christos 1805, Februarie 4, de Chiriță Logofetul de Divan.

Cod. XLVII, fila 275.

Volnicie cu Zapciū armașesc să ducă la Oena Telega surghiun pre Iane și Gheorghe și Dumitru băcanii.— 1804, Iuliū 22.

Cod. XLIX, fila 179.

Zapciu armașesc să ducă la Oena Telega pre Panait și Hristea Bru-tarii.— 1804, Iulie 22.

Cod. XLIX, fila 179.

Volnicie cu Zapciu Armașesc să ducă la Oena Telega pre Lupașco și Nică măcelarii.— 1804, Iulie 23.

Cod. XLIX, fila 179.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gpd.

Dumnévóstră judecătorilor de la Departamentul cremenalion fiind-că pen-tru unii din vecinii ce au fost împreună *la gâlcéva și pentru netrebnicia ce au făcut cari nu s'au prins*, ni s'au făcut arêtare, că cerându-se de la stă-pânii lor, au dat răspunsul că au fugit fiteț-carele; poruncim dar, că aceștia ce sunt prinși, cari se află la pușcărie, să li se facă pedépsa cea rînduită, prin Dumnélui vel Armaș, și aceștia să plătescă și paguba ce s'au hotărit și apoi ei în urmă găsindu'i pre cei-l-alți, orî acum seaū mai în urmă, să 'i dee în scire la Agie și Agia după porunca ce are de la Domnia mea osebită, dată prin pitac, prinđendu-i, i va trimiteș i pro aceștia la pușcărie, ca să se urmeze și pentru aceia poruncă ce am dat; *tolico pisah gpd.*—1803, Noembrie 25.

Cod. XLVII, fila 169.

CAP. XXXII

Țeranul sub Constantin Ipsilante

Ajungem acum a ne ocupa de documentele ce se referă la țeranul român, sub Domnia lui Constantin Ipsilante.

Ca documente *tip*, privitoare la situațiunea țeranului de la 1803—1807, pot servi următoarele :

1) O carte de clacă trimisă de Domnitor la mai multe isprăvnicii de județe în 1804, Iulie ¹, în urma reclamațiunei mai multor moșieri contra țeranilor. Acastă carte deschisă amintesce, că «*locuitorii casnici, cei vrednici de muncă*», au obligațiunea să lucreze clacă stăpânului moșiei câte 12 zile pre an, «rinduri-rinduri, după obicei, precum în condică sunt rinduite, adecă 3 zile primă-veara, 3 zile veara, 3 zile toamna și 3 zile iarna».

«Holteii să nu se supere».

«Deaca stăpânul n'are de lucru și va cere bani, să aibă a lua câte un zlot de casă pre an».

Claca se va putea face pre altă moșie a proprietarului, dar nu mai departe de 2 césuri, mult 3 césuri de moșia unde șede clăcașul.

La clacă să mănecese des de diminătă «apucând ȝioa de *plin*».

La clacă nu se trămit copii.

Clăcașul să nu refuze a lucra ce i se va arăta.

Stăpânul moșiei să nu supere pre clăcaș preste ȝilele hotărite, «nici la clacă, nici la strinsul dijmei să nu le facă nedreptate, ori mai mult a le lua, ori a le alege bucatele, ci de rind și din bun și din prost și la vremea cea orinduită să iae dijma, iar nu după ce va trece vremea».

Locuitorii să nu întârȝie și ei a da dijma.

Vinȝarea vinului și a rachiului este monopol al proprietarului.

Când stăpânul nu pune vin de vinȝare, atunci clăcașii «să 'și iae întâi voie de la stăpân și așa să vinȝă ei, dând de bute câte taleri 1 și câte o vadră de vin».

Băcănیا este monopol al proprietăței. Clăcașul pôte vinde băcănii, cu voia moșierului.

Pentru tôte rodurile ce vor face, clăcașii dau ȝeciuală proprietăței «afară numai de grădinele ce au împrejurul caselor lor».

1. Cod. XLVII, fila 241.

Pentru grăul, orzul ce séménă, clăcașii daū o clae din 10, cu adăogire că sunt obligați a și căra dijma la aria proprietarului.

Pentru fênul ce vor cosi «*pre moșia ce șed seaū pre alta*», clăcașul să dee dijmă.

Pentru porumb «măcar că de la o vreme încóce se făcuse obiceiū de se da de pogon câte 4 banițe porumb grăunțe, cu banița de 22 oca, dar fiind-că cu acésta se pricinuia o nedreptate locuitorilor, pentru-că stăpâniī moșiilor și când se făcea porumb și când nu se făcea, lua aceeași dijmă deplin», Constantin Ipsilante, ordonă că acéstă practică să înceteze și locuitorii să dee din porumb deciuială, adecă din 10 banițe una și cu orī-ce baniță va măsura porumbul, cu acea baniță să 'și dee și dijma.

Pentru stupi să dee de tótă matca câte 3 bani.

Pentru roi să nu dee nimica.

Pentru cașre, câte 2 bani de una, veara și iarna. De la stâne, proprietarul va lua, după aședare, orī brinză, orī bani.

De la *perdelele* de oi, cu fătăciune, câte un miel de perdea și câte un taler.

Pentru rămători, nu aū a da nimica, dar să nu 'i bage în pădurile cele oprite fără de Invoice cu proprietarul.

Pescuirea în heleșteul proprietarului e oprită. Iar în bălțile după moșie, are voie să pescuiască dând deciuială din 10 pesci unul.

1. Carte de clacă

. Către Ispravnicī sănătate. Vē facem în scire, că la Domnia mea auđul jālbeī . . . cum ca locuitorii ce sunt ședători pre dréptă moșia sa ce o are într'acel județ cu bună stăpânire fără de pricină anume nu urméză a 'și face claca și a 'și da dijma după condica Divanului, cum și vîndare de vin, i rachiu fac fără de voia sa, pentru care vē poruncim, să cercetați și când locuitorii nu vor fi avënd vre un aședămint deosebit care să fi fost urmat și să fie păzit tot-d'a-una, să aveți a 'i îndatori pre locuitorii ca să fie următori după condica Divanului, iar locuitorii casnicī, cei putincioși de a munci să lucreze clacă stăpânului moșiei câte 12 zile într'un an, rînduri, rînduri după obiceiū, precum în condică sunt rînduite, adică 3 zile primăveara, 3 zile veara, 3 zile tómnă și 3 zile iarna, iar nu deodată: iar holteī să nu se supere, iară neavënd stăpânul de lucru și va cere banī. să aibă a lua câte un zlot de o casă pre an, iar când nu va avea pre moșie în care șade de lucru, să nu aibă volnicie stăpânul moșiei a 'i aduce la altă moșie a sa mai depărtată spre a clăcui, fără de numai de va fi cea-l-altă moșie aprópe de aceea ce se află cu șederea ca 2 seaū mult 3 césuri, va merge să lucreze zilele ce-i sunt orînduite, iar la moșia mai depărtată să nu 'i siléscă a merge: la care acéstă clacă să aibă locuitorii a mâneca dās de diminéță, apucând đioa deplin, și casnicī cei vrednicī de muncă să mērgă la muncă, iar să nu trāmīță copiii sēi să lucreze, nici să stea cu împotrivre

Comparațiunea acestei recapitulări de «ponturi» cu cele stabilite de Alexandru Ipsilante, nu ne va da deosebiri esențiale.

a nu lucra la tréba ce le va aréta, ca la însuși trebuința ce va avea stăpânul moșiei să lucreze dîilele clăcei, dar și stăpânul moșiei să nu 'i supere mai mult preste dîilele cele orinduite, nici la clacă, nici la strînsul dajdiei să nu le facă nedreptate, ori mai mult a le lua, ori a le alege bucatele, ci de rënd, și din bune și din próste și la vremea cea orinduită să iae dijma, iar nu după ce va trece vrémea; cum și locuitorii să nu întêrzieze a da dijma, ca nu trecerea de vreme să păgubéscă pre stăpân. Nimeni din locuitori să nu fie volnic să vindă vin seau rachiú pre moșie, iar când stăpânul nu va vrea să pue vin să vindă, atunci locuitorii să 'și iae întêiú voie de la stăpân și așa să vindă ei, dând de bute câte taleri unul, i câte o vadră de vin. Nici unul din locuitori să nu aibă voie a ține băcănie fără de numai de se vor aședa cu stăpânul moșiei. Pentru tóte rodurile ce vor face, să aibă a da stăpânului moșiei deciuială, afară numai din grădinile ce ai împrejurul caselor lor, din care aceea nu aú a da nimic. Pentru grău, i orz ce se seaménă aú să dee din 10 clăi una, numai să aibă datorie locuitorii a căra dijma aceea cu însuși carul seú, la aria stăpânului, după obiceiú. iar când, seau din lenevire, seau din ne-băgare de seamă, nu vor urma după cum s'aú dis mai sus, și își va ridica bucatele tóte, atunci Dumnévóstră Ispravnicilor să aveți a face implinire. Pentru fênul ce vor cosi pre moșia ce șed seau pre altă, să dee dijma lor după condică. Pentru porumb aú să dee, măcar că de la o vreme încóce se făcuse obiceiú de se da de pogon câte 4 banițe porumb grăunțe, cu banița za oca 22, dar fiind-că cu acésta se pricinuia o nedreptate locuitorilor, pentru-că stăpânii moșiilor și când se făcea porumb și când nu se făcea lua aceeași dijma deplin, care acéști nedreptate ce se urma locuitorilor în plata dijei, poruncim ca să lipséscă, prin sfat deobște cu Divanul, hotărîre am făcut ca de la porumb să dee locuitorii deciuială, adică din 10 banițe una și cu ori-ce banița va măsura porumbul, cu aceea banița să 'și dee și dijma. Pentru stupi să dee de tótă matca câte bani 3, iar pentru roiú, nu aú a da nimica. Pentru capre aú să dee de capră câte 2 bani, atît veara cât și iarna; de la stănilile ce vor fi pre acéști moșie, are să iae stăpânul moșiei, după aședămintul ce vor face, ori brânză seau bani. De la perdelele ce vor fi de oi, cu fătăciunea pre moșie are să iae stăpânul moșiei de tótă perdeoa câte un miel și câte taleri unul de la Blasgoveštenie și până la Sf. Gheorghe. Pentru rimători, măcar că n'aú a da nimic stăpânilor moșiei, dar nici să îndrăsnéscă să și-i bage locuitorii în pădurile cele poprite, ci întêiú să se tocméscă cu stăpânul moșiei și așa să 'i bage, iar care se va îndrăzni fără tocmélă să 'i bage, aceia să plătéscă prețul ce putea să iae stăpânul moșiei și de la alții. Nici unul din locuitori nu are volnicie să véneze pesce în heleșteul stăpânului moșiei, iar când va fi baltă pre moșie, aú voie să véneze și sí dee deciuială din dece pesci unul; deci d-vóstre ispravnicilor, să dați mână de ajutor stăpânului moșiei îndatorînd pre cel ce se va aréta cu împotriviri la aceste, ca să 'și pófă avea dreptatea și folosul seau după condica Divanului; pentru care s'aú dat la mână stăpânului moșiei acéști carte a Domniei mele, poruncitóre către Dumnélor, de urmare întru tóte cum poruncim mai sus.—1804, Iulie 31.

Cod. XLVII, fila 24.

Istoria Românilor de V. A. Urechiú.

I. — SECOLUL XIX. — 38.

Avem de observat că ȃilele de clacă și alte «ponturi» la unele moșii mănăstirești variază și sub Constantin Ipsilante. Se pôte documenta acęsta cu hrisovul acestui Domnitor din 28 Iuliu 1804, ce dăm in notă ¹.

1. *Prea Înălțate Dómne.*

Pre acęstă alăturată alegere isprăvnicęscă neremăind odihniți locuitorii din patru sate ce șed pre moșiile mănăstirei Dealul, după jalba ce au dat Măriei tale, din luminată poruncă, Vătavul de Visterie 'i-au adus și înaintea noastră prin 6 dintr'ęnșii, Criste Glodea, Iosif Baco, și Vasile Țincuș ot Ocnia, i Stan Siinițu și Sóre Glodea ot Glodeni, și Vladu Corbețu ot Ręsvadul de jos (bez uncheaș cântătorul ce au venit de pre partea satului Colibași, dar ȃiseră că se află bolnav) față cu Dinul vechilul, cu adeverință in scris al părintelui Săvastis, chir Dionisie Năstavnicul acęstei mănăstiri, și întrebând pre jăluitorii la ce nu sunt mulțămiiți? nu avură alte a răspunde, decăt tot acea ce au ȃis la ispravnicii, cum că ar fi avut obiceiii pentru clacă, ca orii să lucreze câte trei ȃile preste an, seaș să dee de casă câte un zlot, arătându-ne spre ajutorul lor, adecă sătenii din Ocnia, o luminată hotărire făcută cu Divanul in lét 1790, Noembre 12, a Măriei sale prea Înălțatului Domn părintele Măriei tale, cuprinđend că au ȃis acęștii sătenii că fiind locuitorii între munții și neavęnd loc de hrană din destul, au avut osebire la clacă câte 6 ȃile pre an, seaș câte un zlot de casă, de care ȃice și Măria sa, că obiceiul și testamentul la toți locuitorii țerei de obște este orii 12 ȃile seaș un zlot, care obiceiii are a se urma și la dęnșii, dar fiind șeđetorii la locuri de munte și pre moșia mănăstirească și avęnd mănăstirea și alte sate cu ómenii de lucru, hotăresce Măria sa, ca de la acęștii sătenii ot Ocnia, să aibă a lua zlotul de casă, iar avęnd mănăstirea trebuință a cere și de la acęștia lucru, să vor așeȃa între dęnșii și cu socotela tot a zlotului; impotrivă ne arată vechilul mănăstirei alta hotărire tot a Măriei sale părintelui Înălțimei tale, dată in urmă preste trei luni și jumătate, adecă in lét 1780, Februarie 29 și coprinđetóre că neputęndu-se învoi sătenii ot Ocnia cu mănăstirea, au orinđuit Măria sa printr'acęstă poruncă cu hotărire, ca fie-care casnic să lucreze mănăstirei pre an câte 6 ȃile de om, iar alții locuitorii din alte sate de pre moșiile mănăstirei, afară dintr'acęștia, să urmeze obiceiului carele este la obște; decii fiind-că in urma hotărirei domnesci ce au sătenii ot Ocnia la mână, a părintelui Măriei tale, s'au făcut altă hotărire ce are mănăstirea, tot a Măriei sale, remăind cea d'intăiu hotărire jos și îndatorind pre sătenii ot Ocnia cu ușurare pentru strimțorea locului să clăcuiască mănăstirei câte 6 ȃile pre an, după obiceiul ce au mărturisit inșiși ei înaintea Măriei sale că au avut, iar alții locuitorii din alte sate de pre moșiile mănăstirei, afară dintru acęștia, să urmeze obiceiului care este la obște, după acęsta din urmă hotărire se cuvine a se urma pentru clacă spre a clăcui sătenii ot Ocnia câte 6 ȃile pre an, iar locuitorii din cele-l-alte sate să urmeze obiceiului care este la obște, adecă să clăcuiască mănăstirei câte 12 ȃile pre an; iar pentru cele-l-alte adeturi ale moșiilor să aibă a urma, atât sătenii ot Ocnia, cât și sătenii din alte trei sate toți la tóte și întocmai după pravilnicęsca condică; iar hotărirea cea desevirșită.... *i proci.*— 1804, Iulie 23.

Vel Ban Manolache Crețulescu, vel Vornic Constantin Ghica, vel Vornic Stefan Văcărescu, vel Vornic Dumitru Racoviță, Nistor Caminar.

Din douăsprezece zile clacă pre an la Očnița, moșie a mănăstirei Dealul, se reduce la cinci numai.

În Constantin Alexandru Ipsilante Vod.

Locuitorii din patru sate de pre moșia mănăstirei Dealul, însă Očnița, Glodeni, Răsvadu de jos și Colibași, nerămâind odihniți la această anafora, s'au infătoșat la Divan înaintea Domniei mele cu Dinul vechilul Sfinției sale Arhiereului Sevastis Chir Dionisie Năstavnicul numitei mănăstiri, unde cerând de ni s'au arătat hotărîrea cea cu Divanu a Măriei sale părințele Domniei mele, vedum că acca hotărîre este făcută numai pentru sătenii ot Očnița, cuprindători, că înșiși acești săteni au arătat atunci că au avut obiceiul care li s'au păzit la toții Egumenii, de da ori zlot de casă seau clacă, făcea șase zile clacă pre an, de care obiceiul măcar că vechilul mănăstirei au tăgăduit atunci, dicând că nu este sciut, dar arată Măria sa că sătenii aceștia fiind ședători la loc de munte și pre moșie mănăstirască și având mănăstirea și alte sate cu ómenii de lucru, de acea au hotărît ca de la acești săteni ot Očnița să aibă a lua zlotul de casă, iar având mănăstirea trebuință a cere și de la aceștia lucru, să se așeze între dênșii cu socotéla tot asupra zlotului, iar cea de a doua poruncă tot a Măriei sale care în urmă se vede dată la jalba Egumenului se vedu cuprindători, că neputându-se învoi numiții săteni ot Očnița cu mănăstirea, au poruncit Măria sa cu hotărîre, ca fie-care casnic să lucreze mănăstirei pre an câte 6 zile de om, iar alți locuitori din alte sate de pre moșiile mănăstirei, afară dintr'aceștia ot Očnița, să urmeze obiceiului care este la obște; după care cuprindere a acestor hotărîri, fiind-că sătenii de la cele-l-alte sate, adecă Glodeni, i Răsvadul și Colibași au să urmeze pentru clacă obiceiului care este la obște, am poruncit de s'au isgonit din Divan, îndatorindu-i ca să fie următori după condica Divanului a clăcui, iar pentru sătenii de la Očnița, fiind-că hotărîrea ce li s'au dat lor de la Măria sa părintele Domniei mele cuprinde să dea zlotul de casă, seau de va avea mănăstirea trebuință de lucru să se așeze între dênșii tot asupra zlotului, li s'au dis dar numiților săteni să ne arate ce urmare s'au făcut după acea hotărîre, și au răspuns că în urmă s'au învoit cu mănăstirea ca să facă clacă de om câte trei zile pre an, fiind acesta și cu mulțămîta lor, căroră cerënduli-se să aréte vre-o învoire în scris acestui aședemînt de trei zile, au răspuns, că înscris n'au; după acesta s'au întrebat și vechilul mănăstirei de au apucat cei după vremii Egumenii ca să facă clacă câte 6 zile pre an după porunca ce se vede dată în urmă, și au răspuns că le-au făcut cerere a clăcui câte 6 zile, dar nesupuindu-se nu au fost următori; s'au dis dar numiților săteni, că de vreme ce de a lor bună-voie primesc să facă clacă trei zile pre an, să mai lucreze alte trei zile ca să se facă 6 zile pre an, și pentru acelea trei zile până la șese să le plătescă mănăstirei câte cinci parale de di, ca se contineze prigonirea de la mijloc, și au răspuns că fiind ședători la loc de munte strimpt, le este preste puțință, li s'au mai dis iarăș ca să facă dar cinci zile clacă pre an fiind-le destul scădămîntul ce li se face de șapte zile până la 12, care lucrăză cei-l-alți de obște locuitori, mai vîrtos fiind și pentru al lor folos sufletesc, a face acest ajutor de clacă câte cinci zile pre an la un Dumneșcesc locaș pre a căruia moșie își au odihna și hrana lor, și nici acesta primind-o sătenii, din Divan i-am orînduit Domnia mea la Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei

Cu deosebire era neînțelegere tómnă între țerani și proprietate, de la dijma porumbului. Acésta vëdënd Constantin Ipsilante, el dete o circulară nizam, încã din 27 Martie 1804, în cuprinderea urmãtóre :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voivod i gpd. Zem. Vlascoie.

Dumnévóstrã ispravnicilor ot sud . . . sãnãtate, vë facem în scire, cã pentru tóte ródele pãmântului, dupë vechiul obiceiü al țerei, este întocmire fãcutã prin pravilnicésca condicã de cãtre Mãria sa pãrintele Domniei mele prin sfat și socotéla de obște a pãrinților Arhieriei și a Dumnélor boerilor de a se pãzi întru tóte, numindu-se Pravilã a pãmântului acestuia, dupë care toți de obște sunt datorii a urma, dar fiind-cã din unele pricinii de judecãți ce s'au cãutat și se cautã la Divanul Domniei mele *între locuitorii cu arendașii*, ce țin locuri și boeresc și mônãstiricesc, am vëdüt în pricina dijmei porumbului curgënd o nepotrivitã urmare împotrivã, cã sã iae dijma porumbului la un pogon patru banițe porumb grãunțe cu banița de oca 22, cu care mulți din locuitorii se nãpãstuesc, plângëndu-se unii, cã li se mësórá de arendași și de stãpãnii moșiilor, locurile și fãrã de porumb și le cere deplin, alții de nu face porumb dijma o cere deplin, și alții cã cu ceea ce fac abia plãtesce dijma și alții cã li se ia cu banița mãi mare; la acésta luãnd Domnia mea sómã în pravilnicésca condicã ce este pecetluitã de Mãria sa pãrintele Domniei mele, am gãsit la cap. al 9, unde se rinduesce cele drepte ale stãpãnilor de moșie, seriind pentru porumb a da dijma din deca una, cum se urmëzã și la cele-l-alte rodurii, iar la sfârșitul acestei pravilnicesci condice s'au gãsit un adaos scris cu mãna, cã în urmã s'au întocmit sã se iae patru banițe de pogon, care acéstã adãugire cercetënd'o Domnia mea am gãsit'o cã nu este fãcutã de Mãria sa pãrintele Domniei mele, care ca o adãogire din urmã, ce nu se cuprinde la celea tipãrite și întãrite de Mãria sa pãrintele nostru, și ca o nedrëptã ce este în adevër, o am anerisit Domnia mea, și de împreună cu prea Sfinția sa pãrintele Mitropolit și cu Dumnélor veliții boeri fãcënd chibzuire, am gãsit a fi deciualã cea drëptã cumpãnire, dupë cum este întocmitã la celea tipãrite și întãrite întru aceeași pravilnicésca condicã, pentru-cã de va face locuitorul porumb mult, va da și la stãpãnul moșiei dijma multã, iar fãcënd puțin va da puțin, iar de nu va face nimic, nu va da nimic și cu ce banița va mësura po-

mele biv vel Ban Constantin Ghica Epistatul logofețiilor mari, ca sã 'și iae séma, și sã 'și alégã una din douë mijlóce ce s'au dis, dupë care fiind-cã Dumnélui Banul fãcu arëtare Domniei mele, cã în celea de pre urmã s'au înduplecat și numiții sãtenii și s'au mulțãmit a clãcui câte cincii zile pre an, rëmãind la acésta amëndouë pãrțile învoiți și împãcați, întãrim dar și Domnia mea învoirea acésta, și poruncim ca de acum numiții sãtenii ot Ocnița sã clãcuiascã la mônãstire câte cincii zile pre an, iar nu mãi mult.—1804, Iulie 10.

rumbul locuitorului cu acea baniță va lua pe cea de a decea stăpânul, cu care acésta lipsește totă nedreptatea ce se urma după acel adaos; deci și de aș apucat și de aș luat cei din stăpânii moșiei cărți Domnesci ce se obișnuiau de se da de la Divan cu cuprindere a se lua dijma porumbului după pogone; dar iată cu hotărîre poruncim, ca atât Dumnévoastră să o sciți, cât și la toți de obște stăpânii de moșii și arendași, precum și la locuitorii să o faceți cunoscut ca de acum înainte dijma porumbului să se iae zeciuală după pravilnicésca condică, după care așa aveți și Dumnévoastră a face de acum înainte hotărîrilor pricinilor de judecăți ce se întemplă între locuitorii cu arendașii sau cu stăpânii de moșii, urmând și păzind cu toții acésta hotărîre și ori la stăpânii de moșie seaș la arendași de se va afla cărți date cum urma Divanul până acum, cu cuprindere de dijma pe pogone, să se iae de la mânilor și să se trimită la Domnia mea.— 1804, Martie 27¹.

Asemenea două pitace la două Depertamenturi s'aș făcut.

Un Medelnicer Bengescu, este acuzat de țeranii sătenii Slătiorenii, că-i supune la dări nelegale.

Domnitorul trimite următorul pitac la ispravnicii:

«Fiind-că sătenii Slătiorenii aș venit și se află acum în Bucuresci, care și jalbă aș dat acum Domniei, cerend apărare de dările ce sunt următore ale moșiei, îți poruncim dar, ca îndată după primirea acesteia, numai decât să'ți trimiți vechil vrednic cu tôte sineturile, i scrisorile ce veș fi avend, pentru acésta moșie, ca să se infățiseze cu numiții înaintea Dumnélor veliților boerii, spre a se cerceta pricina prin judecată și să se facă anafora. Să nu zăbovesci trimiterea vechilului, ca să nu stee pârții aici, ómenii de țeară fiind, că și se va trimite mumbașir cu trépéd și veș plăti și cheltuiala, ci dar așa să urmezii negreșit.—1804, Martie 10².

În 16 Iulie 1804, Constantin Ipsilante se mai ocupă de sătenii Slătiorenii și le acordă unele scutiri și le recunósce unele *ponturi* osebite de cele obștești³.

1. Cod. XLIX, fila 159.

2. Cod. XXXVII, fila 60.

3. *Prea Înălțate Dómne.*

După luminata poruncă a Înălțimei tale, ce mi se dă la acésta jalbă urmând am pus de s'aș căutat în condicile Divanului acea hotărîre ce dic că a avut de la Măria sa Alexandru Vodă Moruzi pentru apărarea vamei și li s'aș răspuns că se găsi o luminată porunca Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi în dosul jalbei locuitorilor Slătiorenii, cu létul 1793, Aprilie 6, unde pre lângă claca care se hotăresce a o plăti câte un zlot de vatră,—iar cu lucru n'aș

Față cu actele de mai sus, fixând din nou «ponturile clăcei» este locul se aducem un hrisov ce Constantin Ipsilante își *acordă* sieși, ca proprietar moșiei Zimnicea cu târg. Acest hrisov e din 25 Februarie 1804, și nu se mărginesce a atribui proprietății acele drepturi ce mai sus le recunoște Vodă la alți proprietari, ci și le mai amplifică și le adaogă cu multă bună-voință, ba încă își acordă și scutiri de vamă!...

Dăm în notă actul în totă întregimea lui¹.

fost supărați și pentru dijna bucatelor, i fân a nu fi supărați împotriva condicei Divanului,—se cuprinde și pentru vamă chiar așa; așisderea și pentru vameși după cuprinderea condicea care serie cum că: când va vinde pământean unul la altul vite seaș semănături pentru hrana lor, să aibă pace de vamă; poruncesce Măria sa ca să fie apărați de vamă pentru vite seaș semănături de hrană ce vor vinde și vor cumpăra unul de la altul; care această hotărîre este cuprințetore și următore și în catalogul vămilor de acum pentru toți de obște și la erbărit asemenea se cuprinde a nu fi supărați locuitorii, după care la cererea lor și de li s'aău prăpădit acel sinet, să li se dee acum luminată porunca Înălțimeii tale spre a nu fi supărați împotriva.—1804, Iulie 16.

Vel Logofăt.

1. În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

După cuprinderea catalogului vămilor, poruncim să fie locuitorii acestia ne supărați de vamă pentru vite seaș semănături de hrană ce se vinde și vor cumpăra unul de la altul.—1804, Iunie 18.

Cod. XLV, fila 166.

Hrisovul moșiei Zimnicilor a Măriei sale lui Vodă, de privileghiuri.

Aședeminturile și întocmirile acele ce sunt următore dreptății praviloii și obiceiului celui obștesc și legiuit al pământului întru ori-ce fel de pricină, nu numai se cade a-și avea urmarea lor și ca nisce drepte, ci cu cale se cuvine a se și întări de către Domnii și oblăduitorii țerei, de a fi pururea și tot-d'a-una nestrămutat și de a se păzi dreptatea ce are fițeș-care întru ale sale, precum de obște așa și în parte; drept aceea dar, fiind că casa noastră părintescă are moșii într'acastă țeară la județul Teleormanului care se chiamă Zimnicile, locuită cu omenii pământeni și străini ce se hrănesc și aă odihna lor pre dănsa, cari după condica Divanului și după obiceiul pământului ce se urmăză la tôte moșiile boeresce și mănăstiresce de obște, fiind datorii a urma și păzi privilegiul dreptăților numitei moșii cu nestrămutare și cu statornicie tot d'a-una, am găsit cu cale, atât pentru ca să fie sciut fieș-căruia locuitor datoria lor cea drăptă, cât și pentru, ca nici Epistatul ce va fi orînduit pre vremii să nu facă alte urmări și supărări mai mult, și am întocmit și aședat Domnia mea ponturile cele cuviincioșe și drepte, cari sunt acestea:

1. Câții locuitorii locuesc pe această moșie de ori-ce fel de braslă, aă se clăcuiască câte 12 zile pre an, după condica Divanului și după obiceiul obștesc al pământului, iar cari din ei nu vor voi, se se invoiască cu Epistatul;

Atragem atențiunea lectorelui asupra inovațiunei de la punctele 4, unde *găzduirea* de óspeți devine un privilegiu al hanului proprietătei.

2. Rachiu și vin locuitorii nu au voie să vinđă pre numita moșie, fiind-că acésta volnicie după condica Divanului și după obiceiul pământului este numai stăpânului moșiei de a vinde vinul și rachiul său pre moșia sa, nici de a ține pre la casele lor vin și rachiu, pentru ca cu pricina de trebuința caselor lor n'au voie se aducă vin și rachiu străin în feluri de vase, fiind-că cu pricina acésta învederat lucru că pricinuesce pagubă și nedreptate la vinđarea vinului și rachiului stăpânului moșiei împotriva dreptului privilegiu ce este obșteșc.

3. Câți din locuitorii au vii pre moșie și au crame de a ține vinul lor pre la vii, au voie să aducă pre la casele lor, dar să fie prin scirea Epistatului moșiei, ca să iee țanc și când le va vinde cu ridicata se fie iarăși prin scirea Epistatului, cum și rachiul ce-l fac din tescovină și drojdi seau vin stricat din viile lor, asemenea să se urmeze, ca cu acésta să nu pótă vinde cu măruntșul la alții;

4. Fiind-că pentru odihna și inlesnirea fieș-căruia negustor trecător, este într'adins han în Zimnicea pentru primirea în conac a fie-căruia, nimeni altul să nu aibă voie a opri la casa lui negustor seau marfă ce vine din potriua Șistovului, ori de la Bucuresci, seau din țeară, și ori-câți negustori seau marfă vine de la veri-ce parte de loc, să conăcască la han, fiind și de folosul și siguranța și a însuși acelor negustori cu mărfuri, unde pôte fi mai ferit de vre-un furtișag de cât afară, care acésta este și pentru folosul vamei Domnesci a nu se cacirdisi niscai mărfuri.

5. Nimeni nu are voie a ține scaun și a tăia carne de vinđare, fiind-că și acest aliș-veriș după dreptate și după obiceiul pământului este numai al stăpânului moșiei.

6. Câți din țărani și-au făcut nămeștii, de case mari și au apucat locuri indestulate înăuntru orașului, sunt după dreptate datorii, ca într'un oraș, să dee fieș-care pre an ore-ce chirie pre stânjen, învoindu-se și întocmindu-se cu Epistatul moșiei, cu dréptă cumpănire, cum și cei ce vor veni să se așede cu locuința pre moșie, să fie prin scirea Epistatului moșiei și vinđeri de casă seau prăvălii când vor face, de la unul la altul, după obiceiul pământului, să fie prin scirea Epistatului, precum și cine vor vrea a face prăvălii să nu fie volnic a face fără scirea Epistatului, ci întâiu să se invoiască cu Epistatu moșiei și apoi să aibă voie a face.

7. Pentru gardul bălței ce se face lésă de prinderea peșcelui de se închid bohazurile și se prinde peșce, atât cu aceia, cât și cu alt meșteșug din balta ce este pre moșia Zimnicei, după dreptate și după condica Divanului se îndatorese a da deciuală; iar nu acei taleri una sută ce se obișnuesc a 'i da în loc de deciuală, fiind cu pagubă la venitul moșiei.

8. Fînd-că pentru trebuința moșiei, se cumpără din potriua Șistovului 4.000 vedre vin și 300 vedre rachiu, poruncim Domnia mea ca vamă seau căminărit să nu plătescă pre acésta sumă de vedre, ci să fie tot-d'a-una nesupărat Epistatul de vre-o cerere a Căminarului seau a Vameșului; deci pentru a se păzi acest privilegiu al numitei moșii întocmai și în tóte, după mai sus numitele ponturi și a le urma locuitorii câți locuesc pre acésta moșie fără împotrivre acum și tot-d'a-una după vremi, am dat acest Domnescul nostru hrisov

Aducem în note sentința dată de Constantin Ipsilante pre anaforoa Divanului în o afacere de reclamațiune a locuitorilor de la Valea-Mare și Nămăesci contra proprietarului moșiei Nicolae Rucăreanu, că-i supune la clacă împotriva dreptului lor hotărit prin special aședemint, nedându-le locurile de hrană otărite de ponturi, ca să facă cele 12 zile de clacă. Domnitorul decide, că decă Rucăreanu nu dă sătenilor locurile legiuite de hrană și de casă, să nu fie nici el în drept a cere totă clacă¹.

de întărire și cu Domnesca noastră iscălitură și pecete; decă poftim și pre frații noștrii Domni ce în urma noastră vor oblədai, să bine-voiască a le întări ca nisce drepte și cu cale, ce nici la obiceiul cel de obște al moșilor, nici la orînduială dreptăței nu se împotrivesce; și am întărit hrîsovul acesta cu însăși credința Domniei mele, Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod și cu credința, prea iubiților Domniei mele fi: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voerođi, martori fiind și Dumnelor cinstiți și credinșioși boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Manolache Crețulescu vel Ban, Constantin Ghica Logofet, Gheorghe Mavrocordat Postelnic, Radu Golescu vel Vornic de țeara de sus, Grigore Brâncoveanu Vornic de țeara de jos, Dumitrache Racoviță vel Vornic, Barbu Văcărescul vel Vornic, Petrache Ritoridi vel Vornic al poliției, Dumitrache Racoviță Clucer, Mihalache Racoviță Paharnic, Ienache Golescu Stolnic, Constantin Orăscu Sluger, Iancul vel Pitar, și Ispravnic Constantin Ghica vel Logofet; și s'a scris hrîsovul acesta întru al douilea an dintru întăia domnie a Domniei mele aici în orașul scaunului Domniei mele București, la anii de la nascerea Domnului Dumnezeu și mântuitorul nostru Isus Hristos—1804, Februarie 25, de Chiriță Logofet de Divan¹.

Fila 225.

1. Prea Înălțate Dōmne.

Din luminată porunca Măriei tale Vătaful de Divan a adus înaintea noastră, pre Nicolae Rucăreanul biv al 3-lea Logofet Epistatul orașului Câmpul-Lung cu jalba ce a dat pentru unii din săteni ot Valea-Mare ce șed pre moșia Nămăesci ot sud Muscel, care este a sa și a altor moșneni și după pravilnicésca condică, cei mai mulți săteni cari locuesc pre moșia orașului s'au înduplecat și au făcut aședemint prin zapis ce ni-l arată scris. Decembre 3, iscălit de opt săteni, adevărit și de 6 martori, ca să clăcuiască câte 6 zile numai ca să le dee voie a aduce lemne uscate din pădurea Nămăesci pentru casele lor, iar vre-o 5--6 din ei cari șed chiar pre moșia Nămăesci, nu numai supunere n'au arătat, ci încă au sărit cu gălcăvă la dēnsul, necinstindu-l cu injurături și cu vorbe prōste și cere dreptate; față fiind și piriții răspunseră, că la stăpănitorii ce ținea mai înainte moșia Nămăesci, întăiu avea obiceiul de da pre an câte 24 bani, apoi a făcut câte bani 60 și mai în urmă au suit bani 90, iar a lucra zile n'au fost supărați, arătând și o carte ispravnicésca de judecată, scrisă din trecutul Noembrie 18, în care coprinde numai cererea jăluitoilor și răspunsurile piriților, iar vre-o alegere nu face: se întrebă sătenii ce piră fac acum asupra Rucăreanului și diseră, că acesta le este piră, ca să nu'i supere de clacă, ci să le iae câte un zlot pre an: s'au întăbat de au adevărită în scris de la stăpăni moșiei, cum că sunt aședați întru

La ocașiunea *gâlcevei* dintre locuitorii și proprietarul moșiei, un țeran a fost lovit de acesta cu un șis. Divanul cere să se facă cercetare,

acestaș chip și răspunseră că n'au; decî obiceiul țerei ce este întărit de toți luminații Domnii, cum și de Măria sa Alexandru Vodă Ipsilant părintele Inălțimeii tale, alcătuit în pravilnicésca condică este intru acestaș chip, ca locuitorii ce șed pre moșii străine, să elăcuiască la stăpânul moșiei pre an 12 dîle, seau neavënd stăpânul moșiei de lucru, să li se iae câte un zlot pre an, iar pentru cei ce vor face aședemintul lor și să nu'î supere cu cererea de 12 dîle, după care acest obicei: fiind-că piriții vre-o adeverință la mîna lor a stăpânului moșiei de mai puține dîle n'au, sunt dar datorii a elăcui 12 dîle deplin, neputendu-l sili a le lua zlotul, cu pricină căci au vrut de le-au luat pînă acum, căci acesta este lăsată în voia stăpânului moșiei, ca cînd nu va avea trebuință de lucru, atunci să le iae cîte un zlot, iar ei nu au cuvînt de împotrivire, măcar că cu acesta se face nedreptate stăpânitorilor de moșii, a lua cîte un zlot cînd nu va avea trebuință de lucru, căci vine pre o dî numai cîte 2 parale și o lițca, iar noi pătîm la alți oamoni ce ne lucrăză cîte 20 parale pre dî une-orî și cîte 45, ei să bine-voesci Măria ta a se face pentru toți de obște îndreptare, să dee măcar cîte dece parale pre dî, care fac pre 12 dîle taleri 3; cum și pentru piriții, să fie luminată porunca Măriei tale către ispravnicii județului, ca să'î supere și fără de voia lor a elăcui acele 12 dîle pre an, după cum se orînduesce în pravilnicésca condică, osebit mai fac numiți sătenii piră, că Nicolae Rucăreanu a lovit pre un săten al lor Ioan Bustea pres'e gât cu un șis, afăta de rău, încât și-a înfrînt șisul, la care acesta măcar că jăluitorii aduse înaintea noastră 6 mărturii, însă Constantin Iliat biv Clucer de arie arătînd că chiar în dîoa aceea ce s'a întemplat prigonirea între Rucăreanu și acel Ioan Bustea, a vedit pre Bustea în Câmpul-Lung și nu avea nici un semn de lovire și Dumitrache Urăianu Sameșul ispravnicesc că a fost de față cînd a venit Ioan Bustea de a jăluit la Ispravnic, și 'i-a răspuns Ispravnicul, că n'are pentru ce-l judeca cu Rucăreanu, fiind-că nu se vede lovit undevaș, și Nicolae ot Jude, că aflîndu-se la Ispravnic, n'a găsit judecata pricină de bătaie, și Stoica Izbașoiu că s'a întemplat față cînd a mers Nicolae Rucăreanu la Nămăesci și dicînd omenilor ca să facă elacă, au început Bustea și un Mihaiu al Fianului a 'l injura, de care năcîjindu-se Nicolae a cerut la sluga lui un băț, iar sluga a dat teca cu șisul intr'insa, și a dat Nicolae odată intr'insul (Bustea), ca cu un băț fără a 'l vătéma nimic și Ioan Albescu și Nicolae Vălimăreanu că n'au fost de față la prigonire, dar din spusa altor sătenii și după cum l'au vedit și ei pre Bustea în urma prigonirei, nu era vătémat nicăirea, după cum și de noi se vedu că nu are vre-o vindecătură și semne de lovire la gât, unde dicea el că l'au lovit și nici ispravnicii prin mai sus numita carte de judecată vedem că nu pomenesc nimic de acestă pricină a gâlcevei, dar cu tôte acestea, de vreme ce acum fac piriții și Bustea, și pentru acest davajilac, găsim cu cale să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnélor ispravnicii județului, ca să facă cercetare la fața locului prin martorii neimpărtiniți și vrednicii de credință, ce se vor fi aflat față cînd s'au întemplat prigonirea și în ce chip se va adeveri adevărul, să înșciinteze Măriei tale, ca să se facă Busti îndestulare, iar hotărîrea....—1803, Ianuarie 13.

Nicu Brâncoveanu, Constantin Știrbeiu, Radu Golăscu, Scarlat Căminar, Barbul Văcărescu Vornic, Istrate Crețulescu vel Logofăt.

dar Domnitorul nu se pronunță de loc în această privire, ci dă hotărâre numai cât privesce claca.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod. i gpl. Zem. Vlahiscoie.

Neacșul și Manole și Ioan Bustea, ce se arătară vechilii și din partea celor-l-altii sătenii ot Valea-Mară, care se află cu locuința pre moșia Nămăescii, neremâind odihniții la această anafora a Dumnélor veliților boeri, s'au înfățișat și la Divan, înaintea Domniei mele cu Nicolae, județul ot Câmpul-Lung, vechilul lui Nicolae Rucăreanu biv treti Logofet, unde întrebați fiind numiții sătenii, mai întoii pentru provlîma ce fac, că până acum n'au lucrat țile de clacă, ci au dat zlotul de casă, de au avut la acesta vre-un aședemint cu stăpânii ce au fost ai moșiei, să arate și să dovedescă acel aședemint înaintea Domniei mele și nu putură să dovedescă nici un aședemint ca acela, iar moșnenii ce au fost mai înainte stăpânii moșiei acesteia, din care unii fuseră față la Divan, cu toții tăgăduiră, că nu au avut nici un aședemint; deci, neavând Nămăescii vre-o dovadă de aședemint la obiceiul ce dic, s'au întrebat dar, cu ce cuvint se împotrivesc a nu face țilele de clacă ce sunt rînduite la toate moșiele țerei după condica Divanului? și răspuseră dicend, că pre această moșie Nămăescii, a piritului, pe care locuiesc, alt folos de trebuința hranei lor și a dobitocelor lor n'au, decât numai lemne de foc și apă, iar arături de bucate țiseră că 'și fac la vale, pre alte moșii străine, departe de satul lor, precum nici loc de pășunea vitelor pre vară, seaș liveți pentru a 'și agonisi fânul de trebuința vitelor lor pre iarnă, țiseră că n'au, ci totă pășunea și hrana vitelor lor, țiseră că o fac pre altă moșie, ce este vecină cu Nămăescii, și că unii nici loc de arătură, nici loc de hrana dobitocelor lor nu au, cerură a nu fi supuși la facere de clacă, ci să dee zlotul de casă; împotriva răspuse și vechilul Rucăreanului, că moșia acesta Nămăescii, până acum fiind fost sub stăpânirea moșnenilor Nămăescii, nu avea trebuința moșnenii de clacă și de aceea le lua bani, iar acum luând în stăpânirea lui cu schimbul, ca unul ce are trebuința de lucru, cere să 'și aibă dreptatea ce au toți stăpânii de moșii în totă țeara, adecă să clăuciască țile 12 pre an, după cum pravilnicésca condică și ponturile Divanului coprind, iar pentru pricinuirea ce dic ei, că nu au loc pre această moșie, nici a 'și pașce vitele, nici a 'și cosi fânul de trebuința hranei dobitocelor lor, la acesta țise vechilul, că este loc indestul și le va da și pentru pășunea de vite și pentru cosit, care acesta țise, că cu cercetare prin vedere în fața locului o va și dovedi, iar când nu le va da locul ce le este trebuincios de hrana dobitocelor lor și de cosit, atunci nu le va cere țile de clacă, iar pentru arătură, răspuse vechilul, că acolo în partea locului fiind spre munte, hrana a tuturor locuitorilor se obișnuiesc mai mult cu semănturi de porumb decât alte zaharele și pentru aceea fieș-care 'și are câte o ogradă desfăcută împrejur de un pogon, ori două, seaș și trei, în care pun porumb, care acest fel de ogrădi, pentru semănturi de porumb, țise că au și jăluitorii aceștia, iar alte zaharale de grâu, de orz, seaș de in, țise că nu numai locuitorii acestui sat Nămăescii, ci toate alte sate de prin prejur, cum și orășenii Câmpu-lungenii, să pogoră toți de și le fac mai la vale la câmp, dicend că din moșia acesta Nămăescii și până în locul de unde se încep holdele acelor semănturi nu este mai mult decât un ceas și jumătate, coborindu-se toți acești mai sus numiții, de-și fac fieș-care semănturi pre moșiile de la vale cu plată

Un alt cas este în care vedem pre Constantin Ipsilante apărând pre țărani contra epistațiilor mănăstirei Tismana¹.

de dijmă, unii mai aproape, alții mai departe, în ce locuri voesc și le place; am cercetat Domnia mea și pilda altor moșneni vecini din partea locului, în ce chip se urmăze pentru rîndul clăcei și nu se potriviră la tacirul lor, făcînd arătare unii împotriva altora; așisderea am cercetat Domnia mea de obiceiul ce se urmăze, când adecă un stăpân de moșie nu are pre moșia sa loc ca să îndestuleze pre locuitorii săteni ce șed pre dînsa, cu pășune de vite vara și cu locuri de cosit pentru iarnă, și 'și fac acei săteni hrana pre alte moșii, de pôte cere stăpânul moșiei elaca de 12 zile deplin, și luarăm pliroforie, că la acel fel de moșii se scad sătenii din 12 zile de către stăpânul moșiei pre care locuiesc cu zilele ce clăcuiesc la stăpânul moșiei, unde 'și pasce și unde 'și hrănesc vitele, iar pentru arătură și semănături ce 'și fac pre alte moșii, cu acestea nu se scad nimic din zilele clăcei, fiind-că pentru semănături dau dijmă, și acolo unde 'și fac semănăturile 'și dau și dijma; decî, fiind-că jăluitoarii Nămăesci nu avură să arête vre-un aședemînt de a nu clăcui și numaî cu un cuvînt ce dic că așa au urmat stăpânii cei d'intîi, nu se îndatorese Rucăreanu, de a nu 'și cere și de a nu 'și căuta dreptul moșiei, după copriinderea din pravilnicîsca condică și după ponturile în vreme ce acesta de a cere adecă, orî zile de clacă seaș parale, este dată la voința stăpânului moșiei, după copriinderea pravilnicîscei condică, nicî pôte fi supus Rucăreanu voinței celor mai d'inainte stăpânilor moșiei, cari, orî neavînd trebuința de lucru, seaș amelisindu-se a 'și căuta dreptul moșiei, au primit a lua bani de la dînsii și neavînd, precum am dis, vre-un aședemînt, sunt îndatorați a urma condicăi Divanului, de a clăcui 12 zile pre an; dar fiind-că făcură sineturile, cea-l-altă arătare că nu au loc nicî de pășunea vitelor, nicî de cositură de fîn, care acêsta când va fi adevêrat, să nu se îndatoreze locuitorii a face la Rucăreanu zilele clăcei deplin: de aceea dar, orînduim Domnia mea pre Dumnéta boerule al Domniei mele, ce escî primit cercetător la județul Muscelului, ca împreună cu Dumnélor ispravnicii județului, să faceți cercetare, prin vedere la fața locului, de are adecă Rucăreanu loc pre acêstă moșie Nămăescii, ca să deo jăluitoarilor pentru trebuințosa hrană a dobitoacelor lor, pentru păscut veara și pentru nutrețul de iarnă și de va găsi că are să le și deo locurile trebuințose prin marifetul Dumitale și dându-le să aibă apoi și numiții săteni a urma condicăi Divanului, spre a clăcui acele 12 zile în lucru; de care să aveți a da Dumnélu în scris, iar găsindu-se că nu are Rucăreanu a le da locurile cele trebuințose, atunci să le faceți Dumnévoastră un aședemînt, cu învoirea amândorora părților de cîte zile se cade a clăcui, de care aședemînt ce veți face cu învoirea amândorora părților, să insciințați Domniei mele ca să se întărescă și de noi, unde să faceți Dumnévoastră cercetarea pricinei de gâlcéva ce se coprinde de mai jos, în fața locului și să ne insciințați.— 1803, Ianuarie 21.

Cod. XLV, fila 57.

1. Locuitorii din satele Topescii și Broșteni, județul Gorj, să jăluesc că epistații mănăstirei Tismana îi încarcă la adeturile moșiei.

Rezoluțiunea domnescă: «Dumnévoastră ispravnicilor ai județului. Veți

Constantin Ipsilante cercă a fi drept și fața cu proprietatea, cum am văzut din actele de mai sus și cum rezultă și din următoarea rezoluțiune pusă pre jalba Serdariului Jian, reclamând contra țăranilor de pre moșia lui :

Dumnévoastră ispravnicilor ai județului, veți vedea jalba acésta, și cât pentru dijma moșiei, poruncim să cercetați condica Divanului, urmând să îndatoriți pre piriți a fi următori și a 'și răspunde Dumnéluși Serdarului datori lor, ca să nu se păgubescă de dreptul său; iar pentru probrențe, adecă pașachină, cât și pentru cositul liveșilor sale de fân, de este precum jăluesce seaș de 'i pricina într'alt chip, să însciințați Domniei mele, fiind-că pașachina ca un rod ce cu de sineși se face pre pământul acelei moșii, este folos al stăpânului moșiei precum și liveșile de fân de nu vor fi curături făcute de piriți sunt iarăși ale stăpânului moșiei, să dați și pentru acestea cuvinciosul nizam spre a nu se păgubi Serdarul de drepturile moșiei sale.—1804, Ghenarie 1.

Cod. XXXVII, fila 370.

Cu toate circulările Domnesci hotărînd maximul de clacă și țăranii sunt foarte nedreptățiți și jăfuiți, nu numai de proprietari, dar și de slujbașii și funcționarii județeni.

Din actul ce dăm în notă se pôte vedea diverse jăluiuri aduse lui Constantin Ipsilante de săteni din județul Rômnic. Aceste jăluiuri, pre care le respinge marele Vistier ca nefundate, ne conving pre noi de grósnicia situațiune a țăranului român, robit de două ori și la proprietarul moșiei și la Stat¹.

vedea jalba acésta. care și când va fi așa nu numai acei epistați ai mônăstiroi sunt în vină pentru acest fel de herecheturi, cari nu ne sunt suferite de a le pătimi locuitorii. ci și Dumnévoastră aveți a da răspuns : cum îngăduiți unele ca acestea? de care și iată vă poruncim, ca cercetînd de toate, să aveți adevărul a însciința Domniei mele, mai vîrtos pentru arătarea ce fac, că totă veara au fost închiși 60 de ómeni și că s'au purtat legați, dând taleri 268, de sunt adevărate și cu ce vină le au pătimit acestea și de către cine? Așteptăm răspuns.— 1804, Ghenarie 5.

Cod. XXXVII, fila 27.

1. Eacă actul :

Prea Înălțate Dómne.

Dupé porunca Măriei tale ce mi să dă la jalba locuitorilor din sud Slam-Rômnic, ca să cercetez de cele ce jăluiesc, sciut să fie Înălțimei tale, că cercetînd pentru toate, precum m'am incredințat de adevăr, nu lipsii a aréta Măriei tale precum anume mai jos se arată.

Actul ce dăm în notă ne arată că, în adevăr, nu numai proprietarul, ci și Statul *robia* pre țărani.

Cele ce sunt arătate prin jalba lor.

1. Pentru zahareoa din anul trecut că nu li s'au plătit.

2. Tot în anul trecut le-au mai venit o zaharea de 400 de chile și ei au scos în județe sumă mai mare de 700 chile, luându-le câte taleri 40 și 47 de chilă.

3. Că au răspuns trei orîndueli de unt și cei ce n'au avut unt au plătit ocoa câte taleri două.

4. A fost poruncă să dea 5 oraccii, iar ispravnicii făcând sumă mai multă în județe le-au luat câte taleri 36 de oracciu.

5. Au fost porunciți ca să se facă podinî pentru cetatea dela Brăila și plata li s'au orînduit câte parale 60 de podină, dar nici o para n'au luat, și cei cari au avut care să aducă, le-au luat câte taleri 20 de car.

6. Pentru oile de tainaturî ce au fost poruncit dându-li-se întîiu plata, pre urmă iarăși li s'au luat inapoî.

Răspunsul Vistieriei.

«Acésta este zaharea de Mum-Baia care s'a făcut teslim la Brăila, dar plata nu s'a dat.

«La 13 ale lui Februarie, létul 1806, s'a făcut poruncă către ispravnicii de Focșani, ca să împlinescă din județ 400 chile grău și să trimiță la Brăila, iar nu mai mult, dar ispravnicii de de va fi făcut orînduială în județ mai mare, acésta Vistieriei nu este sciut.

«Suma orînduelei a fost de 9.000 oca, însă 1.000 oca rînduiala de întîiu Maiu, a doua rînduială de oca 7.000, și a treia rînduială de oca 1.000 și cât pentru rînduiala de întîiu s'au plătit bani de la Vistierie de oca po parale 25, cu care se și scade ispravnicii la socotelile Vistieriei, iar a doua și a treia orînduială nu s'a plătit și cât pentru banii ce dice locuitorii că au plătit de oca po taleri două, acésta nu este sciută Vistieriei, fiindcă Vistieria, scie unt, iar nu bani.

«Orînduiala s'au fost făcut de la acel județ 600 oraccii, dar ispravnicide vor fi făcut sumă mai mare în județe preste poruncă și pentru acel prisos de le-au luat câte taleri 36 de oracciu, acésta nu este sciută Vistieriei.

«Porunca a fost și la acel județ, ca să se facă podinî pentru podul de la Brăila, cu arătare că este a li se plăti locuitorilor de Ibrail Nazar câte parale 60 podina și de s'au dat acésta plată de Nazărul nu este sciută, precum și pentru banii ce dice că li s'au luat de către ispravnicii de car po taleri 20, iarăși nu este sciută.

«Au fost orînduiala și la acel fel de oi de tainaturile de la Lichiresci, dară plată nu li s'au dat de la Vistierie.

Când dicem «*robit*» putem proba, că în adevăr s'aŭ încercat unii boierii, boierinași, ba și simpli cămătarii să reintroducă vechia *iobagie*, ori *robie* a țeranului, încă la începutul secolului XIX-lea, după ce boierimea nu isbutise să reînființeze iobagia sub administrațiunea austriacă a lui Coburg¹.

Constantin Ipsilante se îngrozi însuși de situațiunea ce în unele județe se făcuse țeranilor. Satele vindeaŭ ca robi dintre ai lor consătenii, pentru banii luați cu împrumut. Domnitorul află despre asemenea fapte și în 13 Aprilie 1804, adresă marelui Vistier următorea carte:

În Constantin Alexandru Ipsilant Voevod.

Cinstite și credincios boieriule al Domniei mele, Dumnéta vel Vistier 'ți facem în scire, că după înscințarea ce am luat pentru o netrebnică faptă ce

7. Dize că aŭ fost două beciuri unul al Vistierului Filipescu și altul al Sameșului de județ.

8. Câți fruntași aŭ fost prin satele județului s'aŭ fost făcut de scutelnici și aŭ rămăs ei încărcăți.

9. Aŭ adus 13 tălpi Sameșului și nu li s'aŭ plătit nimic.

10. Aŭ adus și lemne de foc la Grădiște, plătind chirie câte taleri 13 de car.

11. Cer ca Ispravnicul pământén să nu se mai orinduiască în județul lor, asemenea și Paraschivescii ce se află acolo locuitori, să lipsescă cu totul din slujbă.

Eŭ de corcetarea ce am făcut, nu lipsii a aréta Măriei tale, iar hotărîrea. 1807, Ghenarie 6.

Cod. XLVIII, fila 55—56.

1. Veđi vol. III al nostru.

«Cât pentru beciul ce dice că aŭ fost, mie prea plecatei slugi Măriei tale, banii li s'aŭ plătit prin ispravnicii județului; să se îndatoreze dar ispravnicii, ca să deé rěpuns: dece n'aŭ plătit locuitorilor? asemenea și pentru beciul ce dice că aŭ fost în trebuința Sameșului, se va cerceta și va da sémă numitul Sameș.

«Câți scutelnici se dau de pre la sate, se dau cu adevărîțele părălabilor și ale sătenilor și acei omeni de vreme ce dice că erau fruntași, nu trebuia se le fi dat adevărîță de a se face scutelnici.

Cât pentru aceste tălpi se va cerceta, că Vistieriei nu este sciut.

Aceste lemne aŭ fost orinduite să mērgă la Grădiște pentru trebuința Nazărului.

Pentru ca să nu se mai facă ispravnici în județ din pământeni, cum și pentru Paraschivescii ca să lipsescă cu totul din slujbe, acésta rămâne la hotărîrea Măriei tale.

Vel Vistier.

s'au urmat la județul Vâlcei, cum că mulți din locuitorii se află vînduți pre banii de către cei-l-alții sătenii ai lor și orașeni prin zapise în scris la boerinași și negustori, cu tocmelă să le fie supuși ca *in chip de robi* până vor plăti banii, care faptă dându-ne de multă turburare și mahnire, și neputînd' o suferi, am trimis într'adins pre Tutungi Bașa al nostru a o cerceta acésta în fața locului, carele ne-au adus pliroforie, că din inșeși zapisele ce s'au găsit la mînilor acelor negustori și boerinași, deîmpreună și cu acei locuitorii supuși lor, s'au dovedit adevărată, cari locuitorii dându-se pre la satele lor, și luându-se acele zapise s'au adus aici, și chiar dintr'acei cumpărători patru, unde aici în Bucuresci se afla și alții dintr'acei cumpărători; pentru care iată poruncim Dumitale, că aducînd orînduitul Mumbașir, Tutungi-Bașa, atît pre acei patru ce s'au adus de la Vâlcea, cît și pre cei ce se află aici în Bucuresci, să ceri și de la dînșii zapisele sale să le veđi și să le faci Dumnéta cercetare în ce chip și cum s'au cutezat la o faptă ca acésta, ce este împotrivă de legi și omenirii a supune om slobod la robie? și ceea-ce este cu cale la acest fel de pricină să faci Domniei mele arătare în scris prin anafora, *tolico pisah gpd.*— 1804, Aprilie 13.

Vel Logofăt.

Cod. XLIX, fila 160.

Cinci ȃile după acésta, marele Vistier presintă lui Constantin Ipsilante următorea anafora :

Prea Înălțate Dómne.

Dupé luminată porunca Măriei tale ce prin pitac mi s'au dat pentru urmarea netrebnică, ce s'a întemplat la județul Vâlcea, cu vîndarea unora din locuitorii pre la boerinași și alții, orînduitul Mumbașir, Tutungi-Bașa al Măriei tale, a adus pe acești mai jos numiți înainte mea, cari s'au aflat în Bucuresci și făcînd cercetare, cu tóte că fapta lor este dovedită și netăgăduită, atît din cercetările ce s'au făcut, cît și din zapisele cumpărătoarei locuitorilor ce s'au adus aici de Mum-Bașir, dar acești patru negustori ȃiseră, că ei cu acésta urmare au făcut bine satelor de 'i-au împrumutat la trebuințele ce au avut pentru răspunderea dăjdiilor Vistieriei și a datoriilor, după rugăciunea sătenilor, și inșeși satele neputînd să le plătescă dobîndă la banii, din buna-voia lor le-au dat nisce oameni sêraci ca să le slujescă, nu pururea ca niște robi, precum au venit la auđul Măriei tale, ci cu rînd, adecă o sêptemăna la împrumutătoria satelor și o sêptemăna la inșeși casele acelor locuitorii, avînd tocmelă, ca în orî ce ceas le va răspunde banii împrumutătorei, să 'și iae satele omenii înapoi; dar până a mers Mumbașir la județ, nu au plătit satele banii, și de aceea avea oameni în poslușania lor, cu mijlocul ce se arată mai sus, și acésta au urmat-o din capul lor nesocotînd-o învinovățire, ci mai ales facere de bine, precum se urmêză și pre la cele-l-alte județe din

partea locului, făcând această tocmelă cu satele, prin sciință de ispravnicii și de zapcii; am vădut și zapisele acelea și sunt întocmai cu această cuprindere, adecă pentru facerea de bine ce au făcut satelor cu împrumutarea banilor, le-au dat un sêrac de om să-î slujască în curte, și când 'i va plăti banii, să 'și iae oamenii înapoi, iar vinovați s'ar cunoșce, când vre-un sat le-ar fi plătit banii împrumutarei și ei nu le-ar fi dat oamenii, și că mai bine ar fi fost folosiți cu dobânda banilor, decât cu slujba ce le făcea acei oameni dați de sate, căci acei oameni socotind slujba lor ca o angarie de la sat, nu făcea nici o silință, ci cât vrea atâta lucra, și cînd vrea venea la slujbă pricinuind că n'au putut în cutare vreme să vie, avînd lucrul caselor lor; deci eu tôte că neguțetorii arată că au făcut faceri de bine satelor cu această împrumutare, dar s'ar fi cunoscut ajutor satelor, cînd pentru slujba acelor oameni ar fi scădut pre sate din suma capetelor ce au împrumutat, iar nu să socotescă slujba lor numai drept dobânda banilor, avîndu-î în poslușania lor de atâția ani și nu pôte să socotescă după dreptate slujba lor numai pentru dobânda banilor și părerea mea este că zapisele de la ei să se spargă de către Măria ta, fără de a mai fi satele îndatorate a le plăti banii nici într'o vreme, iar pentru cutezarea lor ce au făcut, rămîne hotărîrea la porunca Măriei tale.—1804, Aprilie 18.

Vel Vistier.

Filip al 3-lea Vistier, Nicolae Toma, Constantin Niculiță, ce au adus Mumbașir, afară din Vătaful Gheorghe, ce este bolnav.

Socotelă.

Taleri Bani

13.324 — sunt toți banii cei împrumutați pre la sate de boernași și negustori

12.037 — pre această sumă au adus Tutungi-Bașa zapisele aici.

1.287 — pre această sumă n'au adus zapisele acestor mai jos arătați ce nu 'i-au găsit pre împrumutători—însă:

Taleri Bani

340 — Serdarul Preda Bujoreanu, ce a fost aici și zapisele le-a avut acasă.

90 — Stefan Bărsescu.

50 — Postăvar.

180 — Capugi Dumitru se află în Gorj.

156 — Safta Bărnicoșie, se află în județul Argeșului.

203 — Gheorghe cu Suilgi-Bașa se află aici și zapisele le are la Vâlcea.

60 — Dinu Vulturescu, nu l'a găsit Mumbașirul a casă.

338 — Șetrarul Anton se află aici, dar zapisele le are a casă, în sud. Vâlcea.

30 — Armaș Anastasie Livezan s'au adus adevărînțele Caimacaului.

60 — Constantin Fărcășan la Craiova.

1.287 —

Pentru aceștia se va face poruncă către Dumnélor Ispravnicii ca să le iae zapisele și să le trimiță aici.

Domnitorul ordonă, în 19 Aprilie 1804, să se arde zapisele infame în curtea palatului său, ordonă să se mai adune și alte zapise de asemenea natură și să rămână păgubași cei cari dăduseră bani pe asemenea cumpărări de oameni liberi. Ispravnicii primiră ordine, în toate județele «să nu se sufere a se mai urma un lucru ca acesta mai mult». De astă dată Domnitorul,—la indemnul Vistierului, carele poate avea de acoperit clienți proprii,—iertă pre culpabili, dar promise pedepse la vina celor cari vor mai repeta asemenea fapturi ¹.

Nu numai de *robia* acesta scapă Constantin Ipsilante pre țărani, ci și de maltratările funcționarilor județului ¹. Aceștia, mai ales zapcii de plăși, băteau pre țărani fără nici o judecată, după bunul lor plac.

1. *Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

S'au cetit înaintea Domniei mele anaforoa ce ne face Dumnélui vel Vistier pentru care și poruncim, ca toate aceste zapise ce sunt aici acum, să se arde în foc în curtea Domniei mele, de față în vederea și a numiților împrumutători, precum și cele-lalte zapise ce sunt pre la casele și pre la mâinile celor-lalți împrumutători, cari lipsese pre la alte județe, poruncim Domnia mea Dumitale vel Vistier, să faci poruncile Domniei mele către Ispravnicii, ca și acelea să se stringă toate să se trimită aici și de obște să faci cărțile noastre la ispravnicii de la toate județele, ca să nu se sufere a se mai urma un lucru ca acesta mai mult, făcând la toți sciută și cunoscută această hotărîre, că cel ce se va găsi și se va dovedi întru o urmare ca acesta, pre lângă spargerea zăpiselor, se vor și pedepsi cu Ocna, cum și ispravnicii seau zapcii ce vor suferi un lucru ca acesta, nu vor putea fi îndreptați și poruncim cu hotărîre ca locuitorii satelor acestora de la Vâlcea ce au dat aceste zapise la împrumutători, să fie în pace și nesuperați, și să nu potă numiții împrumutători nici odinioară a le face vre-o cerere de bani, ci să rămăe păgubași, pre lângă care acesta se cade a se face acum și altă pedepsă acestor împrumutători, ce s'au adus de Mumbașirul nostru aici, ca să facem și celor-lalți pildă, dar făcându-ne Dumnélui vel Vistier rugăciune, ne milostivim Domnia mea de îi iertăm de altă pedepsă.—1804, Aprilie 19.

Cod. L, fila 89.

1. *Poruncă în dosul jălbei locuitorilor de la județul Focșani, ce în 7 ponturi dau asupra Spătarului Diboglu Ispravnicul.*

Domnitorul ordonă lui biv vel Ban Costache Ghica, Epistatul logofetilor mari, lui vel Postelnic Mavrocordat și lui vel Vistier Filipescu, trimetându-le jalba obștască «peptu mult catahris, care prin 7 ponturi anume le arată . . . cerend îndreptare pentru unele ca acestea, care nu toate de vor fi adevărate, ci și una măcar dintr'acestea de va fi așa, iarăși Diboglu este vinovat și nici într'un chip nefiind Domniei mele suferite unele ca acestea, mai vârtos de la omeni noștri a le auți, când Domnia mea atăta străduire facem de a se păzi dreptatea aceea ce o voim fieș-căruia și de a 'și avea odihna

Constantin Ipsilante adresă în 4 Iunie 1804, o circulară la toți ispravnicii de județe, oprind bătaia țăranilor, *cu bice și cu bețe*, sub pedepsă pentru funcționarul neascultător, «*cu tîrgu și cu ocna*».

Merită această carte deschisă să fie înrîgă înregistrată aci.

Eat-o :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnévoastră ispravnicilor ot sud..... sănătate, vă facem în scire, că din multele jalbi ce apururea mi se dau de către locuitorii țerei, s'au făcut cunoscută Domniei mele, că zapcii de plăși împotriva poruncilor ce sunt date și mai dinainte, se îndrăsnesc de bat pre locuitorii cu loviri *de bice și de bețe*, care această urmare a zapciilor de plăși este cu totul nesuferită auzului Domniei mele, de vreme ce nu voim a fi zapcii slobodi a bate pre locuitorii, numai după a lor voință fără de a fi cricarisită vina acelu locuitor de însuși Dumnévoastră; de aceea dar și hotărîm că de acum să lipsescă cu totul această urmare a zapciilor, pentru care strașnic poruncim Domnia mea, ca nici un zapciu să nu să mai îndrăsnescă a bate vre-un locuitor, nu numai cu bețe sau bice, ci nici cu palma, fără numai când vre-un locuitor, ori se va arêta cu nesupunere la împlinirea dăjdiilor și la alte orindueli poruncite de Domnia mea, ori va face vre-o pricină de gâlcévă cu alt cinevaș, seau în ori-ce fel de vină va cădea, zapcii de plăși să nu se îndrăsnescă a 'i bate, ci pre unii ca aceia locuitorii să-i trimită la ispravnicii lor ai județului cu înscințare de vina lor, și Dumnévoastră, după cercetarea ce veți face, dovedindu'î în adevăr vinovați, după vină să le faceți căduta cercetare, care această poruncă să o faceți cunoscută și sciută la toți zapcii plășilor acelu județ, ca să scie că de ne va veni după acesta ori vre-o jalbă de la vre-un locuitor, seau vre-o înscințare de vre-un zapciu de plasă, că au mai bătut pre cinevaș din locuitorii, hotărîre avem să pedepsim cu tîrgu și cu ocna și pre lângă zapcii, veți fi și Dumnévoastră de vină fără de a vă putea îndrepta.— 1804, Iunie 4.

Cod. XLIX, fila 177.

Puține zile după această circulară Constantin Ipsilante avea de a pedepsi pre un zapciu care bătuse pre un țăran, care câte-va zile după această bătaie și muri. La reclamațiunea fiului celui mort și a fratelui aceluia, Domnitorul, măcar că justiția se arêtase foarte binevoitoare pentru zapciul bătăuș, il osindi la plata de deșugubină mai

și buna petrecere locuitorii spre a lipsi ori-ce nedreptăți și jafuri, pentru aceea dar am trâmisi într'adins de l'au adus pre Spătarul Diboglu aici, ca să'l judecăm.»—1804, Ghenarie 18.

Cod. XXXVII, fila 32 verso

mare de cât ce cerea familia bătutului și încă îl și surghiuni la mânăstire¹.

1. *Prea Înălțate Dómnne.*

După luminată porunca Măriei tale ce ni s'au dat in dosul alăturatăi înscințării a Dumnélor ispravnicilor ot sud. Buzău, Dumnélui Epistatul Armășiei înfățișind inaintea noastră pre Iordache i Vnuc Ego Tudoran, locuitorii din Sărata sud. Buzău Davagiului Hristache Greceanu, zapciul plășei Sărății, cum și pre numitul Greceanu, am intrat în cercetarea pricinei și mai înteu întreband pre numiții Davagii pentru pricina omorîrei aceluî Stan Lăcătușul, arêtară amêndouî cu un graiû, că cel mort este frate unuia dintr'ênșii anume Iordache și tată celui de al douilea Tudoran, iar numitul Greceanu în trecuta lună lui Noembre, când se afla zapciul plășei Sărății, cu pricină de nesupunere au pogorât celui mort cincî-șese loviri cu sfircul biciului, cum că și cu còda alte cincî-șese ghioldușuri prin còste, și măcar că după sêvirșirea bătăiei au încălecat de s'au dus după trebuința sa la alt sat cale de douê cêsuri, dar până seara întorcêndu-se înapoi îndată au cădut la așternut și după 17 zile nemai ridicându-se din bôlă, au și murit, cerênd a êndouî numiții cu un graiû rêsplătire cu mórte, după a cărora arêtare întrebând și pre piitil Hristache, rêspușeră că pentru nesupunerea cu care s'au arêtat mortul către sineși, vrênd a 'l certa, i-au dat numai cincî-șese bice cu sfircul și lăsându'l, preste 10 zile au încălecat mortul pre cal, și s'au dus umblând după trebuințele sale, până când dintru acea călătorie întorcêndu-se înapoi bolnav, preste alte șapte zile și-au dat sfirșitul, adăogând a dice numitul zapciû, că înscințându-se Dumnélor ispravnicii de acêstă întêmplare, l'au îndatorat fără de dreptate de au plătit taleri 150 datorile mortului și căutarea sufletului lui, și o vacă și douê chile mălaiu pentru hrana casei lui; isbrânindu-se cu Radu Lăcătușul, alt frate al mortului, mai mare de cât acest Iordache jăluitorul și cu numitul Tudoran, fiul mortului, prin zapisul ce se vêdu cu lét 1803, Decembre 13, iscălit de numiții și de alte marturii, prin care dice că din bătaia ce dice că au urmat numitul zapciû cu biciul asupra mortului, măcar că preste 17 zile i s'au întêmplat sfirșitul vieții dar nefind încredințați că dar din acea bătaie i s'au urmat mórtea, s'au învoit între dênșii pre condeile ce s'au arêtat mai sus, care zapis vêdêndu-l judecata, am întrebat iarăși pre numiții jăluitorii de ce nu se mulțâmnc pre acêstă învoire, și rêspușe Iordache, unul dintr'inșii, că frate-sêu Radu Lăcătușul cel mai mare decât dênșul, 'i-au făcut acest fel de învoire când el lipsea și nu era de față, pentru care și acum cere rêsplătire cu mórte, după a cărora pricinuire am cetit alăturata înscințare ispravnicêscă, din care se face îndestulare, că la douê cercetări ce au făcut Dumnélor ispravnicii asupra acestei pricini prin sâteni și alții ce s'au ațat față la bătaie, s'au îndestulat că numai cincî-șese bice au pogorit numitul zapciû mortului pentru nesupunerea cu care s'au arêtat; după care bătaie au fost zdravân și sănătos o sêptêmână de zile muncindu-și trebile casei, iar după o sêptêmână bolnăvindu-se, preste alte opt zile 'și-a dat sfirșitul: al douilea am vêdut și mărturia ce au dat la Ispravnicat rudele mortului și alți locuitorii tot dintr'un sat cu dênșul, adeverită fiind și de Dumnélor numiții boeri ispravnicii, prin care dic acele mărturii, că de față au fost când numitul zapciû a pogorit mortului cu biciul numai cincî-șese lovituri, pentru nesupunerea cu care s'a

Prin circulară Domnitorul nu desființează bătaia, ci rezervă dreptul d'a o da numai unor anumite autorități.

arătat la trebile stăpănu-său și după bătae a fost sănătos o săptămână de zile, căutându-și trebile casei, apoi bolnăvindu-se preste șapte-opt zile, 'și-a dat sfârșitul, adăogând a dice numitele mărturii, că însuș ei l'au scaldat pre mortul și n'au vădut pe trupul lui nici un fel de vătămare seaă semn de vre-o lovire, după acēsta am întrebat și pre Panait Ciohodar gospod, ce a fost rinduit Mumbașir, de a adus pre numitul zapciū, ca să ne arate de indestularea ce a luat de cercetarea ce va fi făcut asupra acesteī pricinī și arată că toți sātenii vecinī împrejurasiū mortului, cu un graiū 'i au arătat, că numai în trei-patru rinduri a lovit zapciul pre mortul cu biciul și după bătae, preste dece zile, a umblat călare după trebile sale, iar de atunci, bolnăvindu-se preste șapte zile 'și-a dat sfârșitul și asupra sfârșitului l'au întrebat din care pricină i se trage mōrtea și le-au răspuns că din bătaia numitului zapciū : teorisind dar acestea mai sus dovedī, vedem că bătaia s'a urmat mortului cu sfircul biciului și numai cinci-șese pogoriri de loviri și după bătaie a āmblat muncind la trebile casei cu viață până la 17 zile, precum acēsta și chiar din tacirul numitilor jāluitoiri se face indestulare ; al douilea vedem iarăș, că chiar cel-l-alt frate al mortului Radu Lăcătușul și Tudoran fiul lui, nefind ācredințați că dōră din bătaia zapciului s'a sfârșit mortul, au primit āvoire prin zapis, cum s'a dis mai sus ; deci, fiind-că din cercetările ce s'au făcut se dovedesce curat, că lucrarea bătaei s'a urmat cu biciul pe spinare și numai cu cinci-șese loviri, cum și după sevīrșirea bătaei, numitul Stan mortul, a āmblat dece zile în trebile sale călare și pre jos, apoi bolnăvindu-se după șapte zile a murit, se āntelege dar că numitul Stan, n'a murit din acea bătaie, fiind-că biciul e organ neprimejdios după pravili, ci de o altă ātēmplătōre bōlă, precum la acēsta mai pre larg se face indestulare și din tacirul numitelor mărturii, că la scaldarea mortului n'au vădut pre trupul lui nici un fel de vătămare seaă semn de vre-o lovire, drept aceea nu pōte judecata āvinovāți pre numitul Greceanu, ci dicem că jāluitoirilor să le fie indestul plata ce li s'au dat după āvoirea ce li s'au făcut, numai pentru o subțire bānuială a lor, iar hotārirea cea desevirșită rōmāne a se face de către Inālțimea ta. — 1804, Iunie 8.

Constantin Stolnic, Teodorache Fotino Serdar, Constantin Caclica Medelnicer.

Cod I, fila 169.

Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Iordache și Tudoran, nerēmāind odihniti la anaforaia judecāței, s'au ānfāțișat la Divan ānainteā Domniei mele cu Hristache Greceanul, dicēnd locuitoiri, că Hristache a bātut pre Stan mortul cu mulțime de bice, după care bătae, de și a āncālecat Stan pre cal și s'a dus după trebile sale, dar după ce s'a āntors acasā-și āndatā a cādut la zācere și în diastima de 17 zile a și murit și cerea să se facā lui Hristache rēsplātire pentru fapta lui ; de care āntrebat fiind Hristache de a bātut pre mortul acela ? nu tīgādai cā l'a bātut, dicēnd cā obici-nuit lucru este a face Zapciul cercetare cu bătaie unui locuitor ce nu arată supunere și cā nu l'a bātut mai mult, decāt 'i-a dat cinci-șese bice, cāruia

Încă din Februarie 1803, Constantin Ipsilante dete de gând zapciilor și ispravnicilor de județe, la ocasiunea unei denunțări a acestora adusă la Domn asupra fruntașilor de la satul Cănenii (Argeș), că sunt instigatorii de zurbale și că nu se supun la poruncile domnesci.

Constantin Ipsilante trimise cercetare la fața locului, Mumbașir, apoi urmă cercetarea lui vel Vistier Racovița, care propuse pedepsirea satului și a fruntașilor săteni cu o pedepsă nouă și anume să fie adăogit birul celor 4 fruntași cu 100 taleri și de asemenea să se încarce cista de bir a celor-l-alți săteni cu 50 taleri.

i s'a ȳis cã zapciiii nu sunt slobodi sã batã pre locuitorii pentru nici un fel de pricinã, ci putea numai sã-l fi pus la proptelã și sã-l fi trimis la ispravnicul de era nesupus, ca ispravnicul sã 'i facã cercetare de ar fi fost cevaș vinovat și la acẽsta numai avẽnd Hristache cuvint de rãspuns, se ȳice, cã el pentru acelea cincii-șese bice, s'a învoit cu Radu fratele mortului și cu mai sus numitul Tudoran fiul mortului, prin zapis de împãciuire, care zapis cetindu-se la Divan, 'l vẽdum coprinđetor, cã mórtea aceluĩ Stan fiind peste 17 ȳile dupẽ bãtae, ca de un lucru ce a fost numai cu bãnuialã, iar nu cu bunã sciință, s'aũ învoit cu Hristache de a plãtit talerĩ 150 datoriiile mortului, i cheltuiala pomenirilor, dãndu-le și lor o vacã, i douẽ chile mãlaiũ pentru hrana casei, dupẽ care scrie ca sã rãmãe Hristache în pace și nesupãrat, de care împãciuire ce s'a facut printr'acel zapis, întrebãt fiind Tudoran fiul mortului, de s'a urmat cu voința și primirea lui, mãcar cã rãspunse cum cã facerea zapisului n'ar fi fost cu voia lui, dar întrebãndu-l iarãș, de a pr mit de la Hristache cele coprinse în zapis? a rãspuns cã numai acele douẽ chile de mãlaiũ nu i s'aũ dat, iar vaca și banii 'i-aũ primit; dupẽ care netãgãduire a lui Tudoran de primirea banilor și a vacii fãcẽdu-se dovadã, cã împãciuirea a fost cu voia lui și a unchiu-sõu Radu, s'a întrebãt iarãș, sã arate ce 'i este cererea lui acum și arõtã o copie dupẽ diata tatã-sõu, ȳicẽnd cã celea ce se coprinde la diatã acelea le cere și el acum; oare copie cetindu-se, se vẽdu coprinđetore, cã de i se va întẽmpla a muri, mórtea 'i este de bãtaia lui Hristache zapciul și fiul sõu Tudoran sã arate la Domnie, dupẽ care iarãș s'sũ ȳis lui Tudoran, cã de vreme ce mortul 'l lasã pre dẽnsul ca sã facã arõtãre la Domnie, sã arate dar care 'i este cererea? și rãspunse cã pentru sãrãcia sa și pentru douẽ surori ale sale, ce aũ rãmãs mici, nevrẽstnice, în ce chip vom gãsi Domnia mea cu cale, va fi mulțãmit; decĩ i s'a fãcut întrebare de primescce el ca preste celea ce a dat Hristache la împãciuirea ce s'a fãcut, sã mai dee încã o vacã și alți talerĩ 100, cum și patru chile mãlaiũ, sã le dee acum pentru hrana lor și rãspunse cã de 'i va mai da și talerĩ 40, însã 30 ce aũ cheltuit umblãnd întru acõtã pricinã și 10 ce 'i-aũ dat Mumbașirului ce a adus pre Hristache aici, așã va rãmãnea mulțãmit; de care acestea întrebãt fiind și Hristache de primescce sã mai dee acum acẽști talerĩ 100, i vaca și patru chile de mãlaiũ, a rãspuns, cã mãcar cã este un sãrac și n'are de unde da, dar se va împrumuta de la alții și le va implini și acestea; decĩ, fiind-cã din cercetãrile ce s'aũ fãcut, atãt de ispravnicul la fața locului, cãt și aici la Departament, nu s'a putut face dovadã, cã din bãtaia lui Hristache a curs mórtea lui Stan, spre a fi osinđit Hristache la alta mai mare rãsplãtire, hotãrim

Domnitorul constată, că nu era act de insubordonare, de resvrătire din partea acuzaților, ci că 'și apăsău un interes al lor, pretinșând proprietatea podului de la Căneni, făcut și restaurat cu banii lor, care pod se pare că ispravnicii îl vinduseră unui întreprinșător, de sigur nu fără folos pentru ei, zabiții județului.

Domnitorul inapoesece podul în proprietatea satului întreg și se mărginesce, ca pentru piri mincinoșe aduse autorității județene, să condamne pre cei 4 fruntași ai satului, la plata Mumbașirului câte 25 taleri de om și pre tot satul la plata încă a 50 taleri cu acelaș scop ¹.

dar, că numitul Hristache, după ce va da acum alți taleri 100, i vaca și patru chile de porumb, vaca și porumbul să se dee la Tudoran fiul mortului, ca să fie de hrană lui și surorilor lui și osebit să 'i plătescă Hristache lui Tudoran și taleri 40, cheltuiala ce a făcut; iar acei taleri una sută, poruncim să se dee la Episcopia Buzăului, ca să ămble cu dobândă până va veni acele două copile ale mortului în vârstă și atunci să li se dee de la Episcopie acești bani cu dobânda lor, ajutor la măritișul lor, iar Hristache pentru netrebnică urmarea lui, ce a făcut de a bătut omul, nefiind volnic un zapei de plasă să bată pre locuitorii, poruncim să se trimiță surghiun la mănăstirea Znagov. — 1804, Iunie 20.

Cod. L, fila 169.

1. *Prea Înălțate Dómne.*

Din porunca Măriei tale am adus pre acești patru săteni ot Căneni sud Argeș, anume: Nicolae Frangă, și Stoica, și Conar, și Onea Porumb, față fiind și Mumbașirul care a fost orînduit din poruncă, și am cercetat cetindu-le înaintea lor, și tóte cercetările acelea cari s'aú făcut de numitul Mumbașir, unde a fost față și Dumnélui Ispravnicul, și la tóte aceste arătări, cari s'aú făcut acum, iarăș asemenea tăgăduire făcu după cum aú făcut înteiú, cu o strigare prinșându-se cu capetele lor, că nu sunt vinovați: de Măria ta ni se poruncesce că asupra urmărilor și mincinoșelor jálbi. ce osîndă și pedépsă li se cuvine, după arătarea atât cea d'înteiú, cât și de acum a Dumnélor ispravnicilor, cât și a Mumbașirului ce a fost rînduit, să arată că aú fost vinovați, și orî spre ce pedépsă va fi hotărîrea Măriei tale, rămân vrednici de pedépsă, iar spre plecata părerea mea mi se pare într'acest fel, adecă: când ei 'și vor putea da chezășie pre om că nu vor dosi din sat, și de acum înainte nu se vor mai arêta cu cea mai mică și puțină nesupunere și greșală, atunci ca unii ce sunt arêtați și de fruntași ai satului lor. să se încarce fieș-care afară din liudele lui ce va fi aședat la sat, încă cu câte 25 liude de om deosebit, însă numai acești patru, iar nu tot satul, unde sunt liude patru să fie opt, numai cei încărcați să plătescă și trépădul Mumbașirului, cât se va orîndui de Măria ta. și acéstă pedépsă va fi mai mult de cât a se închide, seaú a se certa cu bătaie, pentru că usturimea bătaei puținel simte și se uită; de a se pune la vre-o pedépsă de vre-o închisóre. iarăș cu vreme se iartă. iar de a rămâne cu liude încărcați, acéstă tot-d'a-una o simte, mai mult decât altă pedépsă. și Dumnélor ispravnicii când vor trimite extract la Vistierie, să fie datorii, cu porunca Vis-

Cu asemenea otărire Domnitorul credu salvat și principiul respectului autorității.

tieriei, ca să arate deosebit încărcătura acestora cu numele lor la extract, precum mai sus dic, ca să fie spre arătarea și spre pilda și a altora, cari se va mai îndrăsni a mai face acest fel de nesupunere, această pedepsă mi se pare a fi mai bună spre înfrinarea lor decât altă pedepsă, iar hotărîrea... *i proci.*—1803, Februarie 23.

Dumitrașco Racoviță, vel Vistier.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gospod Zem. Vlahiscoie.

Infățișând înaintea Domniei mele pre acești patru săteni, anume: Nicolae, Frangul, Stoica și Conarul ot Căneni, sud Argeș, cu toții tăgăduiră prințându-se foarte tare, că nici cu vre-o împotrîvire la datoria supunerii lor nu s'au arătat, nici alte urmări de vinovăție n'au făcut, pentru care întrebând Domnia mea și pre Mumbașirul ce a fost la fața locului, cum s'au arătat de către cei-l-alți locuitorii împrejușii acești omeni, de buni, seau răi? răspunse, că locuitorii săteni și alți împrejușii 'i-au arătat de omeni buni, iar ispravnicii și vătafi de plaiu 'i arată de răi; am luat sēma și la însciințarea ce au făcut ispravnicii asupra lor, și nu am găsit alta mai deosebită arătând, de cât că frunțași fiind aceștia ai satului, toți cei-l-alți săteni se ocărmuesc de dēnșii și că din pricina povēturii lor ar fi curgēnd zătignire și zurbă, la sēvirșirea trebilor și poruncilor Domnesei, iar ei cu toții apērându-se de urmare ca această, dīseră că nu numai până acum unele ca acestea nu le-au urmat, și în totă vremea au fost cu osirdie, ei și de aci înainte de se vor dovedi, să se pedepsescă cum va fi mai rău; decī cea adevērată pricină făcēndu-ni-se cunoscută, că a fost interesul podului la mijloc, rămāne să dīcem, că interesul fiind la mijloc al podului, și cele-l-alte scrisse pentru dēnșii urmēzā să fie cu indoială; pentru care pod, făcēnd Domnia mea cercetare, am și găsit cererea lor a fi primită la dreptate, în vreme ce dīseră că măcar că atunci, după întōrcerea lor, unii pentru rēscumpērarea podului, au adus la ispravnicii acest . . . și ispravnicii 'i-au băgat în rămāșița dājdiilor, dar cu tōte acestea primesc acum a da banii cumpērătorilor deplin, numai să se scađă și cumpērătorul cu venitul ce au luat; drept aceea dar, am găsit Domnia mea cu cale, ca săteni să plătescā acum cumpērătorului banii cu dobānda lor, dar să 'și dee și cumpērătorul socolōlā de venitul ce a luat, cu care să se scađă săteni din banii ce au dat, însă cu această hotărîre, că acești patru săteni luānd podul, să nu 'l aibā numai pentru al lor folos în parte, ei toți săteni din Căneni să se împărtășascā din venitul lui, cum și la cheltuiala lui asemenea, după cum se prinseră și ei înaintea Domniei mele, fiind-că pre lângă jalba de pricina podului ce ne-au dat acești numiți patru săteni, au fost și alte piri, care prin cercetarea ce s'a făcut la fața locului, s'au găsit mincinōse, cum pentru fierul podului vechiū și pentru trēpēdul slujitorului, și chiar unuī cal și pentru douē care fēn, și pentru oi, și pentru condeial de bani; de aceea dar, pentru acōstā vină de piri mincinōse, poruncim să plătescā trēpēdul orinduitului cercetător cu taleri 150, din cari taleri 100, să o dee numai singurii acești mai sus numiții patru, de om adecā taleri 25, iar taleri 50, să 'i dee cei-l-alți săteni ot Căneni, cari au a se folosi cu toții dīmpreună la ținerea venitului podului ce acum se dā

Constantin Ipsilante apără adese pre țeranii contra arendașilor și le recunoște dreptul la «*protimis*» la arendare. In un cas ce se pôte vedea în notă, merge până a interdice remânerea arendașului jăfui-tor și rău pre la moșia arendată, obligându-l pentru timpul cât mai are drept a rămânea arendaș să se înlocuiască cu vechilul său : «el să lipsescă de acolo, ca nici să șadă mai mult, nici să se mai arête prin satele lor, pentru ca să lipsescă pricinile de gâlceviri¹».

în stăpânirea lor, iar când după acesta se vor purta acești patru în vre-o urmare de vinovăție, atunci cu hotărîre dicem, că nu vor scăpa de pedepsă...—1803, Februarie 28.

Cod. XLVI, fila 121—122.

1. *Prea Înălțate Dômne.*

Din luminată porunca Măriei tale de la alăturatele jălbi ce au dat, atât sătenii ot Popesci i Rășoga, cât și Marin sudit franțuzesc, arendașul moșiei Po-pesci, orînduitul zapciu, ciauș de aprofi, înfățișând pre amëndouë părțile ina-întea noastră, am cerut să ni se arête acea poruncă ce s'au dat în urmă, care dice Marin printr'această jalbă că are deosebire de buiurdisma dintciu, ce s'au fost dat la anafora, și răspunseră sătenii, că nu este la dênșii, ci la unul Nea-gul Borogănă, ce se află acolo la sat, cu care acel Neagu și cu Ene frate-său au ayut Marin alte prigoniri înainte Măriei tale pentru deosebire madele; am întreat și pre Marin ce deosebire are acea poruncă din urmă de buiurdisma anaforalei? și cu tôte că au scris așa în jalbă, dar dice, că nu scie ce deose-bire are porunca aceea; de unde rămase acesta pricinuire a lui netrebnică; am cercetat și pricina bătaiei ce se jaluiesc locuitorii că au pățimit de la dênșul, dând într'ênșii și cu iataganul, ce este armă primejdiosă de mörte, și dintr'o înscîntare ce au trimis către Dumnelui vel Postelnic, Dumnelui Paharnicul Constantin Filipescu, Ispravnic ot sud Prahova, mărturisită și de Dumnelui Ispravnicul ot sud Saac și de Slugerul Mihalache Negri, vedum că acolo n'au tăgăduit Marin că 'i-au bătut, iar acum tăgădui că nu 'i-au bătut, ci viind cu pornire și cu un ciomag asupra lui ca să 'l omöre, dise că au scos și el iataganul de s'au apêrat, aflându-se cu arme lingă dênșul; i-am cerut să dovedescă cu mărturiu, că sătenii au venit cu acel fel de pornire asupra lui, și răspunse, că n'au fost nimenea între dênșii străini și nu pôte dovedi, fără decât ceru ca să primescă ispravnicii blăstem, cum că sunt adevêrate celea ce scriu și să rămăie de pedepsă; 'i-am dis dar, că de se va dovedi vinovat are a i-se face pedepsă, după canónele de criminalion, ca unul ce au dat cu armă de mörte, și răspunse iarăș, că ori la ce pedepsă 'l va osîndi judecata este supus a primi când se va găsi în vină, iar jăluitorii săteni diseră, că atunci când 'i-au bătut Marin au fost de față trei ómeni slugi ale lui, însă Gruia Isprăv-nicelul i Ioan Vizitiul, cum și Dobre Gogaciu și că se mulțamesc pre mărtu-ria ce vor da aceștia; deci pentru ca să se descopere adevêrul la această pri-cină a bătaiei, găsim cu cale, să se orînduiască un credincios al Măriei tale, ca să mêrgă acolo la fața locului să facă cercetare cu deamêruntul, unde să se aducă și acei trei ómeni ai lui Marin, ce s'au numit mai sus, spre a se întreba ca să deie mărturie drêptă în frica lui Dumneșu, cine din amëndouë părțile

Förte însemnată este această otărire a lui Constantin Ipsilante și-l onoră mult. *Protimisul* la arendarea de moșie, în favoarea țeranilor,

aă dat pricină de gâlcăvă de aă venit săteniî cu pornirea și cu ciomagul asupra lui, seaă Marin din pisma ce are pre dênșii pentru pricina judecâtei moșiei, fără de a nu se arêta ei cu vre-o rêuțate, aă sărit de 'i-aă bătut precum dice? și în ce chip va dovedi adevêrul, să aducă Măriei tale pliroforie drêptă, ca cel vinovat să 'și iae căđuta pedêpsă de la Măria ta, și care parte va rămănea să aibă a plăti, atât cheltuiuala celui ce avea dreptatea, cât și trêpêdul orînduitului cercetător; dupê tôte acêsta am đis lui Marin să se tragă de la arenda moșiei și să se dee locuitorilor, ca să lipsescă prigonirile dintre dênșii ce curg tot din acêsta pricină. si rêsponse, că nu 'i dă mâna a se lăsa până la împlinirea sorocului, că are să mai ție arenda de acum înainte un an și jumătate, fiind-că osebit de taleri 8.000 ce aă dat pre arendă aă cheltuit și taleri 2.500 pentru lucru și întemeiatul viilor, de la cari vii de acum înainte are nădejde de a se folosi, dar va rîndui el purtatul de grijă la moșie, puind pre unul din săteniî de acolo, și el se va muta cu șederea de la moșie ori la Têrșor seaă la Ploesci; ci la acêsta rămănea a se urma dupê cum însuși Marin se legă înaintea judecâtei, ca el să lipsescă cu totul de acolo de la moșie, și să orînduiască pre unul din săteni Isprăvnicel ca să 'i caute trebile moșiei, carele la tôte să aibă a urma întocmai dupê ponturile condiceî Divanului, fără de a nu face mai multă supêrare locuitorilor întru nimic, iar hotărirea...— 1803, Decembre 3.

Vel Ban, vel Logofêt, vel Logofêt, vel Vornic, vel Logofêt.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Locuitoriî din douê sate Popesciî și Rășoaga din sud Prahova, nerêmăind odihniî la anaforaoa Dumnêlor veliților boeri, s'aă înfățiat și la Divan înaintea Domniei mele cu piritul Marin, dicênd locuitoriî, că nu mai pot suferi necađurile ce apururea pătinesc de la numitul arêndariu, bătênd pre uniî dintre 'ênșii și scoțênd și arme asupra-le, cerênd ca pre eusurul vremei ce are a mai ținea numitul Marin arenda acelei moșii, să 'i întorcă analogul banilor cât se va face, și să lipsescă de acolo spre a 'și avea odihna, pentru care întrebat fiind Marin mai înteiî pentru bătaie și pentru lovire cu arme ce are a rêsponde? mărturisi pricina într'acest chip, că pre un locuitor ce 'i dic Feciorul țiganului, fiind poslușnic al moșiei, și nefiind următor a 'și face datoria poslușaniei l'aă dojanit dicêndu-i unde âmbli? și căci aă rêspons că aă fost la lucrul lui dupê hrană, s'aă năcăjit pentru ce să lipsescă și 'l-aă lovit cu un *gîret* ce 'l avea în mână, apoi viind și tatăl sêu și necinstindu'l cu vorbe pentru-ce bātu pre fiu-sêu, apoi aă lovit și pre tatăl sêu cu iataganul, iar mai mult seaă într'alt chip pre nimenea n'aă bătut: căruia i s'aă đis, că un arendaș de moșie îndestul este a se isgoni și când numai nu va urma ponturile condiceî Divanului la ale moșiei și va supêra pre locuitori impotrivă mai mult preste dreptul moșiei, cu cât mai vêrtos când însuși el de față mărturisi că aă făcut și acea urmare, ridicênd iataganul, armă de primejdie, asupra-le? care este îndestulă urmare de vină, pentru-că nimenea nu este volnic a bate și a ucide pre locuitori dupê voia lor, și de s'aă și arêtat locuitoriî cu vre-o

nu tot-d'a-una era o realitate. N'avea decât să se înțelegă proprietarul

împotrivire, seau de 'l-aŭ necinstit, i se cuvenea lui să 'și cêră îndestulare dreptăței ce ar fi avut de la dregătoriŭ noștri, adecă de la ispravnicii județului, seau când nici de la ispravnicii nu ș'ar fi aflat dreptatea, îndestularea putea să o afle de la Divanul Domniei mele, și la acestea n'aŭ avut Marin alt cuvint vrednic de răspuns, fără de numai iarăș că pentru căci i s'aŭ împotrivit și s'aŭ necinstit de aceea s'aŭ năcăjit și el de aŭ făcut acêsta; mai arêtară locuitorii, că și la adeturile și obiceiurile moșiei sunt supêrați mai mult, făcêndu-le feliiuri de asuprelii năpăstuirii, și că la cea dintêiŭ hotărîre a nôstră ce s'aŭ făcut cu Divanul în anul trecut, când iarăș aŭ cerut ei arenda acestei moșii, s'aŭ legat că de le va face nescaiva încărcături și nedreptăți la dijmurile moșiei, atunci să se lipsescă și să li se dee lor moșia, prin întôrcerea de bani, și fiind-că nu numai următor n'aŭ fost, ci încă mai cu multă rêutate 'i-aŭ asuprit și 'i-aŭ necăjit, de aceea mai cu dinadinsul cerură să se lipsescă de acolo, care acêstă legătură a lui și poruncă găsindu-se scrisă și în domnesca nôstră buurdismă, ce s'aŭ dat atunci în anul trecut, cu acêstă cuprindere însă, că de se va găsi în urmă urmatoriŭ împotrivă, atunci se va lipsi, li s'aŭ đis locuitorilor, că trebuie să ne arête anume fieș-căruia din ei ce nedreptăți și încărcături le-aŭ făcut, care arêtării trebuie să și-le dovedescă, și dovedindu-le că în urma hotărîrei nostre le-aŭ urmat, atunci aŭ cuvint, și dreptate la cererea lor; și răspunseră, că în anul trecut la 11 ômeni le-aŭ făcut încărcătură cu nouê pogône de porumb preste cea drêptă mësurrătore, pentru care acêsta sunt ômeniŭ davagii acolo de față, la alții iarăș aŭ mësuras pogônele numai pre pămênt negru, fără de a fi bucate pre dênsele, dijma din varză le-aŭ luat cu încărcătură mai mult preste obiceiul ce aŭ avut; unul din ei anume Andreiŭ, ce fu de față, de la o curătură de fên ce aŭ avut, 'i-aŭ luat dijmă mai mult de cât se cădea; Dinul ce și el fu de față đise, că pentru douê pogône de porumb ce a avut 'i-aŭ luat dijmă pe 4 pogône și jumătate, la dijma de varză iarăș le cere și êstimp mai mult preste obiceiul ce aŭ avut; mai sunt și alții locuitori pre cari 'i are Marin trecuți în catastihul lui ca să le iae dijma cu încărcătură, iar Marin la tôte acestea făcu tăgăduire, đicênd, că și omul ce a fost orînduit de dênsul de le-aŭ mësuras pogônele porumbului este de față, și de nu se va încrede le va mësura din nou, și că la dijma porumbului n'aŭ avut ce încărcătură le face, căci dijma și până acum stă la dênșii ne dată; đise cât pentru acêstă neluare a dijmurei porumbului până acum, locuitorii fôrte tare jîluindu-se, răspunseră împotrivă, că ei inșiși aŭ cerut la Marin să 'i dee dijma atunci, în vremea când aŭ cules porumburile, dupê cum este obiceiul pămêntului, și Marin nu numai nu a vrut să o primescă atunci, ci încă pre unul l'a lovit cu iataganul, avênd viclenie în cugetul sêu, ca să le cêră dijma porumbului tocmai în vremea iernei și a primăverei, când porumbul este uscat și scăđut, și când cei mai mulți l'aŭ cheltuit la hrana lor, ca de la cei ce nu vor avea porumb să 'i dee în natură, să le cêră bani cu preț scump, dupê cum se vinde porumbul iarna și primăveara; care la aceste năpăstuirii ce le face Marin, đise locuitorii că sunt martori și inșei douê slugi ale lui, anume Gruia și Dobre Goganu, cari cercetându-se vor mărturisi; deci fiind-că Marin tôte aceste urmări de asupririi și nedreptăți

cu arendașul pre care voia să-l aibă și să-l favorizeze, și simulând

la ale moșiei le tăgădui, iată într'adins orinduim pre al nostru carele să mERGĂ cu amENDOUĂ părțile la fața locului, unde să aibă a face amERUNTĂ cercetare cu carte de blăstem prin doveđi și mărturii, pentru tóte asupririle acestea la ale moșiei, câte areată locuitorii că le-au făcut Marin în urma hotărîrii nóstre ce am dat în anul trecut, și de se va dovedi adevERAT urmările lui Marin împotrivă, atunci fiind-că Marin nu a păzit hotărîrea aceea a nóstră, cu care însuși s'a legat și s'a arĕtat cu nebăgare de sEMă, mai vĕrtos purtându-se și cu urmări nesuferite Domniei mele, cu arme asupra locuitorilor, precum însuși nu le tăgădui, din cari aceste pricinii n'au conținut judecătîle între dĕnșii încă de când am venit Domnia mea, să aibă locuitorii a 'i întORCE analogul din banii ce au dat la stăpănul moșiei și să rĕmăe moșia pre sEMa lor, iar când nu le va dovedi locuitorilor aceste asupriri și nedreptăți, atunci Marin să 'și orinduiască omul sĕu vechil acolo, să caute arenda moșiei pĕnă la împlinirea sorocului de cinci ani, după zapisul ce 'l are de la Paharnicul Ioniță Filipescu, stăpănul moșiei, la care vechil să facă teslim vinurii, fĕnurii și orii ce strinsore are acolo, dăndu-i și foaie de rĕmășițurii ca să și le caute, iar el să lipsESCă de acolo, ca nici să șĕdă mai mult, nici să se mai arĕte prin satele lor, pentru ca să lipsESCă pricinile de gălcevurii, după cum și însuși Marin o ceru acĕsta, și după împlinirea sorocului lui Marin, atunci se vor protimisi locuitorii a ținea ei acĕstă moșie, iar împotrivă, de nu va păzi Marin nici acĕstă legătură, și iarăș va mai merge Marin acolo în urmă la moșie, atunci vor avea iarăș locuitorii a lua în zaptul lor arenda acĕstei moșii, fără de a se mai asculta vre-un fel de pricinuire a lui; să facă însă orinduitul nostru Mumbașir cercetare și pentru trei care de fĕn ce au provalisit Marin că are rĕmășițurii la un Stoian ot Roșoanga dintr'o liveze ce 'i-au dat-o, ca fiind adevERATă arĕtarea lui să i se împlinESCă dreptul, cum și pentru fĕnul de dijmă că l'ar fi făcut el... și scăđĕmint din ceea-ce i se făcea dreptul lui să iac, fiind-că locuitorii se arată nemulțămitori lui, cerĕnd să și lipsESCă de acolo, ceru dar și el dreptul pe cât fĕn au fost locuitori datorii să 'i dee, iarăș să cerceteze orinduitul Mumbașir, și drept cât va fi fost locuitorii datorii să i se împlinESCă lui Marin, iar cele-l-alte madele ce au mai avut Marin cu unii din locuitorii acĕstei moșii pentru oi, brănză și altele, de care s'a fost dat hotărîrea Domniei mele cu Divanul încă din anul trecut, acelea au a se urma întocmai după aceeaș Domnĕsca nóstră hotărîre, ce s'a dat încă de atunci și a se izbărni în fața locului printr'acĕst de acum orinduitul nostru Mumbașir...—1803, Decembrie 9.

Cod. XLVI, fila 143.

Prea Înălțate Dómne.

După jalba ce au dat Măriei tale locuitorii din trei sate, Cociocul, Sticlăria și Bălteni ot sud Ilfov, cum că nu sunt mulțămiiți pre alăturata alegere a Departamentului, din luminata poruncă, Vătaful cel orinduit 'i-au adus și înainte nóstră, față cu Fotin arendașul, unde întrebând pre sătenii la ce nu se odihnesc? tot aceleași piri ce au șis la Departament le făcură și acum

cu el un contract cu arendă foarte exagerată, atât cât țeraniî nu puteau

înaintea noastră, cum-că le-ar fi luat livețile de fân, cu pricină că sunt ale mănăstirei și fânul gata, și cum-că 'i-ar fi încărcat la dijma porumbului, făcându-le și alte supărări și nedreptate, cerând ca să întorcă analagon din baniî arendii, pre vremea ce are a mai stăpâni până la viitorul sfîntul Gheorghe și să rămăe venitul moșiei pre sêma lor, ca să nu mai pătimescă de către dênsul; a căroră cerere fiind fără de orînduială, nu se putu primi, pentru că acéstă cerere trebue să se facă la vreme, iar nu acum, spre sfîrșitul anului, când a rămas până la soroc numai douë lunî și jumătate; la care măcar că pricinuesc că n'au sciut cum-că este arendaș, și fiind-că s'au arêtat de Isprăvnicel până acum de curênd, însuș el s'a dovedit de cumpêrător, strigând că 'și-au vêrsat pungile, dar cu tôte acestea, fiind-că ai rămas după cum cere, puțină vreme până la împlinirea anului, pentru ca să nu aibă prigoniri de socoteli între dênșii, găsim cu cale, să ție tot Fotin arenda moșiei până la viitorul Aprilie 23, când vedem din zapisul Egumenului Raduliot, că i se împlinesc sorocul arendeî de un an, pre cât au avut-o cumpêrată, iar atunci de vrea Egumenul să mai vîndă arenda ori la Fotin seau la altul, și vor face locuitorii cererea la vreme, să aibă dreptatea de protimisîs după pravilnicêsca condică, iar pentru asupririle ce se jăluiesc locuitorii că le-au făcut Fotin la livețile de fân gata, că le-au luat și dijma porumbului și altele, să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnelor ispravnicii județului, ca să facă cercetare pentru tôte după alegerea Departamentului, și la ceea ce se vor găsi nöpăstuiți, să 'i îndestuleze la dreptatea lor cu împlinirea cea cuviinciosă a nu mai veni cu jalbă, ferindu-se și Fotin arendașul cât are a mai ținea moșia, ca să nu le facă cătuș de puțină supêrare împotriva obiceiului și aședemîntului ce prin zapis au făcut cu dênșii, iar hotărîrea...—1804, Februarie 10.

Vel Ban Crețulescu, vel Logofêt Filipescu, vel Logofêt Goleșcu, vel Logofêt Dumitrache Racoviță, Nestor Căminar.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Amêndouë părțile învoindu-se și mulțămindu-se la acéstă anafora a Dumnelor veliților boeri, după cum și adevêrințe în scris au dat la logofetia Divanului Domniei mele, și poruncim Dumnevôștră ispravnicilor ai județului, să faceți urmare întocmai, precum se coprinde mai sus.—1804, Februarie 19

Cod. XLVI, fila 268.

Prea Înălțate Dômne.

Din luminată porunca Măriei tale prin zapciul Dumnelui za Vistier, s'au înfățișat la judecată unii din săteni ot satul Cociocul și satul Sticlăria și Bălteniî din sud Ilfov, cu jalba ce au dat asupra lui Fotin Grecul, dicând că numitul avênd luat în arendă venitul moșiei Cociocul al Sfîntei mănăstiriî Radu-Vodă, încă mai dinainte le stricase obiceiurile ce din vechime avusese la cele drepte adeturî ale moșiei; dar după jalba ce dice că ar mai fi dat Înălțimeî tale pentru dênsul, au fost orînduiți la Dumnelor ispravnicii județului, și

oferi proprietarului, *protimisul* în favoarea țăranilor după moșie era

Dumnélor împăciundu-î, au dat și zapise unul la mâna altuia, cum-că va urma fieș-care pre dreptate la datoria sa, dar numitul nu ar fi urmat după acel zăpis, ci s'a pus în silnicie de le-au luat liveșile de fân ce le aveau curățite de însuși de ei, încă și fânul cosit gata, cu pricină că sunt liveșile mănăstirei, a mărit și banița cu care lua dijma, făcând-o tot după cum era mai înainte până a nu se împăciui, și altele multele asuprele le mai face și 'i necăjese, și pentru ca să scape de supărările cele fără de orînduială și nedrepte, cercă să întorcă banii cu care au cumpărat mănăstirei venitul acestei moșii și să rămăe moșia pre séma lor; față fiind atât pîritul, cât și Iancul biv al 3-lea Logofet vechilul din partea mănăstirei, răspuse pîritul, că după jalba ce au mai dat ei înălțimeii tale asupra lui, numai din răutate fiind pricină de amestecături și gâlcevuri între dênșii, unul Dumitru și Constantin, judecându-se la Dumnélor ispravniciei județului totă jalba lor, prin cercetare au găsit-o neadeverată, apoi spre a se curma pricinile, însuș ei au dat zăpis legându-se în ce chip să urmeze, după care zăpis nu numai că n'au fost următori, ci încă împotriva s'au pus unii de a'i cosit chiar liveșile mănăstirei, invitând și pre alții a face asemenea urmări, spre a aduce pagube și lui și mănăstirei, iar pentru celea ce jăluiese asupra lui că ar fi urmat împotriva zăpisului, să 'i dovedescă acele rele urmări de care se plâng, pentru că și banița cu care ia dijma este de față, făcută împreună cu dênșii, înfierată și legată cu fier încă de atunci, și fără de dreptate dise că le-au luat liveșile în vreme când ei nu au urmat după zăpisul lor, ca prin cartă de blăstem să arête, care de unde și până unde sunt liveșile mănăstirei? asupra căruia cuvînt ne arêtă vechilul mănăstirei, atât anaforaia Dumnélor ispravnicilor, scrisă de la lét 1802, Decembrie 23, de judecata ce au avut jăluitorii cu pîritul, în care vedem că nu învinovătesce pre pîritul întru nimic la pîrele lor, cât și zăpisul lor de împăciuire tot dintr'acelaș lét și di, și adevărit de Dumnélor ispravniciei, în care toate pricinile lor le légă în ce chip au a urma, întéiú adecă, pentru dille clăcei, că neavînd simfonie cu mănăstirea ca să clăcuiescă numai câte șese zile pre an, dreptatea 'i-au îndatorat, a clăcui câte 12 zile, după pravilnicésca condică, dar cădënd cu rugăciune 'i-au lăsat mănăstirea iarăș pre șese zile; al douilea, pentru șovarul ce 'l cosea de pre moșie și cerea să nu deé nimic, dic că pentru cel ce 'l vor cosi pentru casele lor să nu fie supérați, iar pentru cel de vîndare să deé dijma, pentru dijma porumbului să o deé cu banița za oca 22, câte patru banițe de pogon, iar pentru liveșile de fânețe, dic chiar așa, cum-că prin cartă de blăstem să arête dreptul adevăr, pre unde a fost din vechime liveșile mănăstirei, de unde și până unde, și să le deé șemno ca să se scie, și spre a lipsi cu totul gâlcevurile dintre ei, să le deé pădure a 'și curăți liveșile de fân în soroc de trei ani, și fieș-care pre cât 'și va curăți să li se deé întru stăpânirea lor a le avea liveșile, dându-și dijma după obiceiú, și în cea de pre urmă dic, că însuș ei cunoscëndu-și greșela au cădüt cu rugăciune ca să 'i ierte, și să nu deé anaforaia a se vedea de către Maria ta, spre a li se pricinui vre-o pedépsă, după ce am cetit acest zăpis întru aușul jăluitorilor și nu s'a tăgăduit de dênșii, 'i-am întrebat de madeaia liveșilor pentru care făcu davaia cea mai mare de au urmat după coprinderea zăpiselor, adecă, ca

eludat! Cele mai bune legi, fără moravuri oneste rămân fără nici o putere.

prin carte de blăstem să arate livezile mănăstirei și după ce se vor dovedi de unde și până unde sunt, apoi să le dea și lor pădure, ca să 'și curățească și să 'și facă livezi de fân, și răspunseră, că n'au făcut până acum acea urmare, și ne mai având alt cuvânt împotriva zapisului, prididea numai cu strigarea, că nu mai voesc pre pîritul de arendaș, ci să lipsescă acum negreșit de pre moșie, că le strică obiceiurile vechi și muncesce fără de orînduială; dar pîritul împotriva după ce ne dîse că jăluitorii, această strigare o fac numai dintr'o rîutate a lor cu care socotesc că se robească cele drepte și vechi livezi ale mănăstirei și să le facă ale lor, ne arată și o carte scrisă de la 29 ale trecutului lui Ianuarie, iscălită de alți 18 săteni ai lor împreună cu Părcălabul, ce nu sunt uniți cu jăluitorii, cari cu un cuvînt dîc că aceste amestecături și învrăjbirii ce s'au făcut între locuitorii asupra pîritului arendaș sunt numai și numai din invitarea a două inși anume Dumitru și Constantin din străinii venetici, cari au pus și pre cei-l-alți la cale, iar ei ca unii ce sunt săteni vechi, moșii și părinții lor fiind tot de acolo arată adevărul, că arendașul s'a purtat cu bună orînduială de au fost mulțămiiți de dînsul, și livezile pe cari s'au pus ei de au cosit, sunt cu adevărat ale mănăstirei, și în scurt ce sunt superați de acei două inși, că nu pot trăi de vrăjbi pre la casele lor; ne areată și vechilul mănăstirei că această pornire ce o fac jăluitorii nu este pentru alt cevaș, ci fiind-că mănăstirea a încărcat pre pîritul arendaș cu facerea unei morii și cu tîrgul ce a început a face pre moșie la care a cheltuit până acum tuleri 3.000, și banii aceia s'au dat la însuși locuitorii aceștia a face și a isprăvi lucrul, și ca să facă lucrurile acestea, precum vor vrea ei iar nu după cum sunt tocmiți, ci de a scote pre pîritul din arenda moșiei la care 'și-au incredințat mănăstirea totă treba acesta, cu toate că pîritul arendaș dîse vechilul că i se împlinesce sorocul la viitorul sfeti Gheorghe, și ne incredință cum că de aici înainte nu se mai vine venitul moșiei pîritului, ci o să 'l ție pre sîma mănăstirei; deci din totă cercetarea acesta se alege două cereri ce le pretendiriscă jăluitorii, întîiu, că ori unde vor pune cîsa, să fie slobodii a cosi, și al doilea ca să ție ei venitul moșiei, pentru cuvîntul venitului moșiei, dîcem: de vreme că mănăstirea prin vechilul sîu ne-au incredințat cum-că de la sfeti Gheorghe înainte rămîne moșia pre sîma mănăstirei, urmază ca și pîritul arendaș să ție venitul până atunci, ca unul ce este berdepsit cu daturii și luaturii de pre moșie, și mai ales încărcat de mănăstire cu facerea morii și a tîrgului, și atunci după împlinirea sorocului arendeii de o va mai da-o mănăstirea moșia în arenda, vor avea întîiu protimisis după pravilnicîsca condică, însă cînd toți sătenii vor fi uniți la acesta, fiind-că precum mai sus dîcem, vedem din mărturiile acelor 18 săteni, că sunt a se simfonisi cu dînsii, iar pentru pricina livezilor, fiind-că până acum n'au făcut urmarea ce se coprinde în zapisul lor, găsim cu cale, să fie luminată porunca Măriei tale, către Dumnélor ispravnicii județului, ca să silescă pre jăluitorii a arêta, prin carte de blăstem, toate livezile mănăstirei, de unde și până unde sunt? și după ce se vor însemna de mănăstire, ca să se scie care sunt, apoi de va mai prisosi cevașile livezi vor rămîne ale lor, și deosebit de le vor mai trebui locuri de fînețe să 'și cêră de la mănăstire, după zapisul lor, loc cu pădure ca să 'și

Persónele bisericesci, călugării, sunt oprii de a lua moşii în arendă, cum probază acest act:

Hotărîre pre jalba sătenilor Dărmănesci din Prahova.

Iă Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că hotărîre de obşte este dată ca călugării arendaşi să nu mai fie, poruncim dar, ca şi pîritul Ioachim să lipsiască de acum înainte din arendaşia acelei moşii şi Clucereasa Creţulesca, orî va vinde arenda moşiei aceleia la alt obraz, seau va rîndui Isprăvnicel al seû pre alt-cinevaş ca s'o caute, căci pîritul *fiind călugăr, parte bisericescă, nu i se cade să fie arendaş de moşie*, iar pentru a se aduce pîritul aicea, fiind-că Dumnélui cinstit şi credincios boer Domniei mele, biv vel Ban Epistatul Logofeţilor mari, dete pliroforie Domniei mele cum că după însciinţarea Dumnévóstră ce aţi făcut către Dumnélui pîritul, se află încă în multe neputinţe de slăbiciune a bólei de care aû pătimit şi de aceea n'aţi cutezat a-l trămite, poruncim dar să 'l lăsaţi fără de a'l sili mai mult şi când se va face sănătos, atuncî veţi avea porunca Domniei spre a'l trămite. — 1804, Februarie 14¹.

*

Tirania şi nedreptatea arendaşilor nu era unica plagă a sătenilor. La acésta şi la ingenuchiarea lui sub biruri, prin requisitiuni şi angariî, se adaogă duşmănia dintre fruntaşi, mijlocaşi şi codaşi, duşmănie

cureţe şi să 'şi facă liveđi pre densus, însă dându-le mōnăstirea locuri numai cât le va fi pentru trebuinţa vitelor lor, iar nu şi pentru negoţ, căci negoţul urméză a şi-l face mōnăstirea pre moşia sa, şi ce liveđi vor fi curęţate fără de scirea şi voia mōnăstirei, fiind făcute împotriva aşejămintului din zapis să rămăo pre séma mōnăstirei; deosebit să facă cercetare Dumnélor şi pentru baniţa cu care le ia dijma de porumb, şi de va fi za oca 22, tot cu aceeaşi să 'şi dee dijma, iar fiind mai mare să o facă după legătura zapisului, şi către acésta şi orî-ce năpăstuirî li se vor fi făcut de către pîritul împotriva zapisului, să 'l supue a le face împlinire, şi de tótă cercetarea ce vor face la aceste madele să arete Măriei tale prin anafora, iar hotărîrea...— 1804, Februarie 2.

Ianache Mavrodin Clucer, Dumitrache Varlaam, Andonie Fotino Serdar, Ioan Medelnicer.

Cod. XLVI, fila 263.

Poruncă din 16 Martie 1804, de a se înlătura de la arenda moşiei Hărtescii din Muscel, un sudit după cererea sătenilor.

Cod. XXXVII, fila 65 verso.

1. Cod. XXXVII, fila 45 verso.

care se traduce mai adesea în dare de foc la fânul și la pătulele frun-
tașilor. Asemenea fapte aduc pre Constantin Ipsilante la hotărîrea de
a adresa următoarea circulară în 2 Ianuarie 1803 :

. . . . *Zem. Vlahiscoe.*

Sluga Domniei mele, Vătășe de plaiul Novacilor, sud. Gorjiu, fiind-că am
luat Domnia mea însciințare de o faptă vrednică de o mare pedepsă ce se
urmază într'acel plaiu, mai vârtos de astă primăveară încóce și până acum,
mai mult întințându-se cu adese întâmplările de focuri la fenețele locuitorilor,
încă și la Nămaescii de casă, din care mulți se păgubesc și se sting, rămâind
sărăciți, care acesta nu urmază a fi din alta, fără numai din răutatea și
zavistia a vre-unor ómenî rói, cari pentru vre-o pismă ce o pórtă unii asupra
altora, neputênd cu alt mijloc de față a face stricăciune vecinilor sêi, lucréză
printr'ascuns acósta răutate care nu o socotesc la cât păcat cade, și la câtă
osândă vin, după sfintele pravilî; pentru care măcar că prin mijlócele cerce-
tărilor ce avem a face Domnia mea într'adins pentru acesta, nu va putea a
se mistui de aici înainte, cel ce se va îndrăsni la o faptă ca acósta, nici va
putea a scăpa mai mult, (cu dare de geronole și cu alto mijlóce ca mai
înainte), de pedépsa aceea ce după pravilî i se cuvine; dar și parcălabii cu
fruntașii satelor trebuie să scie, că nu sunt afară din vina neîngrijirei la acósta,
pentru că datorî sunt să iae aminte de ori-ce om rău cu firea și cu nărav de
fapte netrebnice s'ar afla în satul lor, seau în sciința lor să nu 'î tăinuiască,
nici să 'î trecă cu tăceroa, ci să 'î arête la zabiții și dregătoriî noștriî, spre
a'î întâmpina relele lor cugete de urmări și fapte netrebnice, ca unî ce iaă
de sémă și ei; de aceea și 'î poruncim strașnic ca acósta Domnéseă carte să
o citesci, tu Vătășe al plaiului, în tóte satele și cătunele plaiului și la toți de
obșto în plaiu, ca să o auđă, să o înțelégă bine, și să scie cu toți, că de se
va mai întâmpla de aici înainte să auđim iarăși o faptă ca acósta, că s'aă ars
fênurile, seau casa cuivaș, acél sat și cu cele de împrejur vor fi osândite cu
hotărîre a plăti tótă paguba ce se va întâmpla. *tolico pisah gpd.*— 1803, Ia-
nuarie 2. ¹

A face răspundétóre tótă comuna pentru o crimă întâmplată în
ea și rămasă nedescoperită — după cum declară Domnitorul că va
face pentru dările de foc, — este o vechie obiceiuință în justiția ro-
mânescă.

*

1. Cod. XLIX, fila 16.

Dreptul țăranilor de a lua lemne din pădure se menține sub Constantin Ipsilante. Acésta se probéză prin actele din notă¹.

1. Carte domnescă către ispravnicii din județul Prahova după jalba lui Constantin Dudescu biv vel Căminar, poruncesce să nu fie permisă tenilor din moșia lui Groșanii, a tăia lemne de cherestea din pădure și *pentru negoț*. Le recunoșce însă dreptul celor ce sunt ședători pre moșie cu pădure, și cari clăcuiesc stăpânului moșiei și 'și dau dijma, «să aibă voie a tăiea, adecă numai pentru trebuința caselor lor, fără de plată, cum lemne de foc, pentru încălditul caselor lor, nuele, pari și alte măruntșuri pentru casele lor,.... cari pentru cherestele și lemne de vinđare, au datoria a plăti adetul pământului și așa vor avea voie de la stăpânul moșiei...»—1803, Februarie 12.

Cod. XXXVII, fila 54 verso.

S'au jăluit sătenii din Dudesci, Cățelul și Foișorul contra Cernicanilor și a Zoitei Cantacuzino, că nu 'i lasă să taie lemne din pădure. Domnitorul pune rezoluțiunea: «cu voia stăpânilor de moșii, prin aședemint și tocmelă învoită, *asa puteți tăiea lemne din acel crâng, iar silă de la Domnie nu li se pôte face pentru-că voi aflându-vă ședători pre altă moșie străină, nu sunt datorți a ve da lemne de trebuința voastră*».—1803, Decembrie 20.

Cod. XXXVII, fila 24.

Prea Înălțate Dómne.

Cu smerită anafora înscințăm Măriei tale, că cuviosul Arhimandrit Nectarie ce 'l avem Epistat la schitul Goran ot sud. Argeș, metoh al Mitropoliei, ne înscințase pentru unii din locuitorii moșneni, ce le die Fețeni, vecini cu moșia schitului, deosebit că întinđându-se ar fi călcând hotarele moșiei, dar acum cu plicina iernei neavând nutreș de vite, (căci fênurile ce au avut și le au vîndut), intrând în pădurea schitului ar fi făcut mare stricăciune, tăind copacii de rënd mai mult pentru al lor folos ca să 'și facă negustorie cu vinđarea lemnelor la tîrguri, fără a se folosi schitul cu cevaș de la dênșii, încă trimițend către ei și dicëndu-le să nu strice copacii cei roditori, ci să dărime smicele nerodnice pentru hrana vitelor ar fi sărit cu ciomege bătënd ómenii schitului, a cărora neurmare și nesupunere, vędend chiar și locuitorii ce sunt ședători pre moșia schitului cu asemenea îndărjire s'au pornit făcend stricăciuni și pagube schitului: pentru care ne rugăm să fie luminată porunca Măriei tale către Dumnélor boerii ispravnicii a înrêna și supune pre acei locuitori obiceiurilor și dreptăței pământului cu a plăti stricăciunea ce vor fi făcut, și când vor avea trebuință, să 'i îndatoreze după orînduială a cere de la stăpânul moșiei, iar nu ei din capul lor să facă ce le va fi voia ca nisce zurbagii, căci vor lua și alții asemenea îndărjire, și nici stăpânul nu 'și va putea căuta moșia; de acésta și anii Măriei tale de la Dumneđeu rugăm să fie mulți și fericii.— 1803, Februarie 16.

Dositeiú Mitropolit.

Grija de înmulțirea producerilor câmpului era de sigur purcésă din o rivnă interesată, căci când țeranul nu recoltă, birurile se percep mai greu. Constantin Ipsilante, ca și alți domni anteriori, îndemnă pre țeranii la arături de toamnă, etc. Nu vom aduce aci din nou asemenea documente, dar reproducem o carte deschisă, rară în secolul al XVIII-lea și al XIX-lea până la Regulamentul organic, prin care Domnitorul scrie lui vel Aga și lui vel Spătar și de sigur și la ispravnicii din județe, să oblige pre cei cari posed liveți, să ucidă omișile și să le arde în foc, sub amenințare de pedepsă¹.

*

Vechiul abuz al înmulțirii postușnicilor și al liudelor acordați la diverse persoane, preocupă și pre fostul Domn și pre Constantin Ipsilante. În Septembrie 1802, se dădură la bir mai multe *liude*.... Intre aceia fură și unii din cei acordați moșiei Ageșii a lui Beizadea Grigore, fiul lui Suțu Vodă, cari abia fuseseră acordați la prima sémă (pervii sémă) financiară din 1802, și cari la 2 Septembrie 1802, au fost reluați și inapoiati la bir.

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod gp.l.

Dumnévóstră ispravnicilor ot sad. Argeș, veți vedea arătarea ce face Domniei mele prea Sfinția sa părintele Mitropolit, pentru care vă poruncim Domnia mea, ca după condica Divanului și obiceiul pământului, urmând, să aveți a da nizamul cel cuviincios de îndreptare acelor locuitori, spre a nu face împotriva urmăii, și la dreptatea ce va avea schitul să 'și aște de la Dumnélui îndestularea sa.—1803, Februarie 11.

Cod. XXXVII, fila. 114.

1. *Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Dumnéta biv vel Bane, Epistatule al Spătăriei, și Dumnéta vel Aga, fiind-că omișile cari sunt o jiganie foarte vâtemătoare și stricăciosă la pomii cei roditori, din multa lenevire a stăpânilor de grădini, neingrijind în vremea primăverei a curăți pomii de acest fel de jigăni, din an în an se mai sporesc și înmulțesc, seau și de le curătesc unii din ei, și alții nu le curătesc, este zădarnică și necunoscută ostenéla celui ce au curătit; de aceea dar, ca pentru un lucru ce esto stricător și păgubitor folosului obștiei, cu tôte că ne pliroforisim, că și mai dinainte au fost date porunci pentru omiși, ca fieș-carele să curéte grădina sa; dar și acum poruncim Dumitale, să orînduesci zapcii harnici, a âmbla în tot semtul ținutului Spătăriei, care să îndemneze și să siléscă pre toți câți au grădini, veré de ce stare ar fi, ca să 'și curéte grădinile de omiși și să le arde în foc, făcén-lu-se cunoscut fieșce-căruia că are să se facă în urmă cercări și pre carele se va găsi că n'au făcut curétenie precum paruncim, se va pedepsi. *tolico pisah gp.l.*—1805, Aprilie 15.

Cod. XI.IX. fila 216,

Acești *liuđi* apucaseră a plăti darea lor către Doamna lui Beizadea Grigore Suțu, creșându-se scutiți de bir pre tot anul. Când se vechură iar dați la bir, ei reclamară restituirea banilor dați soției lui Beizadea Grigore Suțu. De aci proces. Marele Vornic Golescu judecă procesul și supune lui Vodă anafora, prin care recunoșce jăluitoilor dreptul a fi despăgubiți de banii dați de ei la Dómna Safta, soția lui Beizadea Grigore Suțu.

Constantin Ipsilante este însă de altă părere. El recunoșce că sătenii au dreptul a și cere îndărăt banii dați Dómnei, dar el reprimandeză pre Golescu, că a judecat rău, șicend că Dómna are a restitui banii, că acești bani au fost dați proprietarului *Ageșilor* ai cărora erau liuđii, și că dar nu de la Dómna lui Beizadea Grigore Suțu are să se cêră restituțiunea, ci «iarăși de la casa *Ageștilor*»¹.

1. *Anafora* în dosul jălbei la 51 liude ce au fost scutiți ai casei *Ageșci*, sud. Ialomîța.

Prea Înălțate Dómne.

După luminata poruncă a Măriei tale am făcut cercetare și m'am îndesultat, că jăluitoii aceștia s'au făcut scutiți de *pervi sémă* ot lét 1802, tocmindu-se să și dea poslușania lor în bani, pre an po. taleri 45, din cari au și dat atunci înainte banii jumătate taleri 337, 60, iar la 2 Septembrie s'au dat in dajdie, fiind apêrați numai două luni, Aprilie și Mai, pre care urmôză *pervi sémă*, și pre care li se face a da la stăpânal lor taleri 112, 60; iar taleri 225 ce au dat mai mult, se curvine a li se întorce inapoî; decî măcar că acei bani ce au dat ei, s'au primit de către Dumnéei cocóna Safta, soția luminatului Beizadea Grigore Suțu, dar fiind-că acești scutelnicii au fost făcuți pre numele casei *Ageșilor*, iar nu pre al cocóniei Safta, și Dumnéei a primit banii ca o soție a Luminăției sale, pentru acea dreptatea nu o îndatoréză pre Dumnéei a răspunde de lucrurile de zestre ca unele ce acelea prin prea Înalta poruncă împêrătésce și a Înălțimei tale au rămas a fi nesupêrați, ci avutul luminatului Beizadea este dator a răspunde acești taleri 225 ce au să iae jăluitoii, iar hotărîrea.... — 1803, Ianuarie 29.

Radu Golescu vel Vornic.

Ió Constantin Alexandru Ipsilante Vod. gpł. Zem. Vlahiscoic.

Dumnélui vel Vornice Golescule, prin anafora Dumnélui ce ne face, nu este nici cu cale, nici primită Dumniei mele, ca una dréptă; și de vei urma și la alte pricinî de judecări tot intru acestas chip, vai de ticăloșia acea, singur Dumnéta arêți că acești jăluitoii au fost scutelnicii casei de la *Ageșci*, care *Ageșcii* și au și acum venitul lor, decî dar la casa *Ageștilor* au dat banii, iarăș de la casa *Ageștilor* au să și cêră din venitul lor, prin care și poruncim ca din venitul *Ageștilor* să li se plătescă dreptul jăluitoilor, negreșit prin Mumbașirul Dumniei mele.—1803, Ianuarie 31.

Un ultim cas în care Constantin Ipsilante se vede că era preocupat de starea țeranului, este cel următor :

Țeranii aducând lemne în București, nu o dată, ci foarte adesea erau luați cu carele lor, în mod silnic, la beilicuri și publice și particulare. Constantin Ipsilante reprobă asemenea abuzuri și caută a le împedica cu următoarea carte deschisă :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnéta vel Agă, fiind-că ne-am înscințat Domnia mea pentru locuitorii țeranii ce vin de afară aici în politia Bucureștilor, cu zaherele, legumi, lemne de foc, fân, cherestele și altele ca d'al de acestea, de vinđare pentru hrana și trebuința norodului de obște, că după ce își vînd și 'și descarcă lucrurile ce aduc, vrînd a se întorce înapoi, unii din arnăuți și ómenii boerescii și alții îi acolisesc și îi i-au cu carele împreună la beilicuri și în alte trebuințe ale lor, de 'i dărvănesc și 'i zăbovesc aici câte o ȓi și două, din care pricină spăriindu-se foarte locuitorii, cu totul au înconținut și s'au părăsit de a mai veni în politie cu acest fel de lucruri spre vinđare, și dintru acésta pătinesc și orășeni de lipsa celor trăbuincioșe, care catrahrisis ce se urméză, fiind-că este cu totul nesuferit la auđul nostru, iată poruncim Dumitale să dai strașnică poruncă zapciilor, căpitanilor de pre la străji, neferilor și tuturor ómenilor Dumitale, făcînd acésta și publică la toți de obște, ca să scie și să înțelégă flește-carele, că de acum înainte nu este slobod să mai îndrăsnescă nimenea ca să iae de pre drum vre-un locuitor din cei ce vin de afară cu carele, pentru care să și privegheze zapcii cu luare aminte, că de va vedea pe cinevaș făcînd urmare ca acésta, numai decăt să dee în scire Dumitale a se pedepsi (și scie fie-carele că avem Domnia mea a pune și a face cercări, și verii-cine se va îndrăsnii făcînd niște urmări ca acestea, orii de ce tréptă va fi măcar, hotărîre avem a 'l pedepsi strășnic).— 1805, Octombrie 20ⁱ.

Nu era de ajuns, ca să fie îndemnați sătenii a veni cu lemne la București și a se oferi ca cosași, de a protege casele lor de beilicuri nelegiuite; aședarea de narturi adese nedrepte, tot îndepărta pre sătenii de a aduce în oraș lemne de vinđare. Asemenea nart se comunică la sate cu carte deschisă, în urma anaforalei Divanului țerei de la 26 Iunie 1804.

Nu credem că asemenea narturi au fost un îndemn pentru

țeranii de a veni cu lemne la București și nici de a-și oferi cu in-
tusias brațele lor, pentru cositul fânului¹.

1. *Nart la lemne și cósă.*

Prea Înălțate Dómnne.

Cu plecată anafora arătăm Măriei tale, că la lemnele de foc și la plata
cosașilor, vedem urmându-se o mare și nesuferită scumpete, căci lemnele după
ce fac țeranii dintr'un car două, apoi vind carul și până la talerî 6; cosașii
iarăș, unde în anul trecut lua pre ți mult până la 25 parale, acum s'aú suít
până la 50 parale și de mâncare; pentru care chibzuind și cumpânind dreptatea
de prețel cel cuviincios ce se cuvine la acestea, care socotind că este îndestul
pentru țeranii, și nici cumpărătorii nu se încarcă preste măsură, găsim cu cale
ca lemnele de cer, carul cu patru boi, încarcat bine să se vinđă talerî 3, carul
cu două boi de asemenea lemne talerî 2 și carul de lemne de luncă talerî 1.60,
așisderea și cosașul să iae pre ți cu mâncare dela stăpâni parale două-đeci și
cinci, iar cu mâncare de la dânsul parale trei-đeci; ci să bine-voesci Măria
ta de a se da luminatele porunci, ca după această întocmire de nart, să fie
următorii, iar hotărîrea cea desevirșită rămâne....—1804, Iunie 26.

*Dositeiú Mitropolit al Ungro-Vlahiei, Iosif Argeș, Constantin Buzău,
Manolache Crepulescu vel Ban, Constantin Ghica vel Logofăt, Ștefan Văcă-
rescu vel Vornic, Dumitrașco Racoviță vel Vornic.*

Iú Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Primită fiind Domniei mele această obștească anafora ce ne fac Sfinția lor
părinții archieri și Dumnélor boerii, poruncim Dumnitale vel Vistier, să
faci cuviincioșele poruncile nóstre către ispsavnicii județelor, ca să dee în
seire la toți locuitorii de obște, spre a le fi sciut că întocmai după nartul ce
se coprinde la această anafora are a li se da plata, atât celor ce vor aduce
lemne de vinđare aici în politia Bucureștilor, cât și cosașilor de fân, care
plată a lemnelor are a se urma cu prețel acestui nart, nu numai veara, ci și
pre vremea iernei; dar pentru cositul fânului să îndatoreze ispravnicii, atât pre
stăpâni moșiilor, câți vor avea trebuință de cosit cu plată, cât și pre locuitorii
lucrătorii cosași, ca nici ei să nu cêră mai mult decât nartul acesta, ce este
poruncit și hotărît de Domnia mea, nici stăpâni să nu se îndrâsnescă a da
mai multă plată cosașilor . . . —1804, Iunie 27.

CAP. XXXIII.

Țigani, Evrei, Toleranța.— Eres creștin combătut.

Negreșit că situațiunea Țiganilor nu este schimbată la începutul secolului al XIX-lea de cum o am văzut-o că era în anteriorul secol.

Dăm în notă, ca document, o reclamațiune a marelui Ban Dimitrie Racoviță, din 11 Iulie 1804, către Constantia Alexandru Ipsilante, prin care cere, ca Țigan al său, pre un individ, care s'a cununat cu o româncă slobodă. Domnitorul ficséză, în rezoluțiunea sa, încă odată dreptul proprietății pe rob și marginele în care robul poate a se căsători: Țiganul e despărțit fără de voie de femeea lui, română liberă și de copiii săi, cari rămân oameni liberi, iar el este recunoscut *obiect* al proprietarului, ba și pedepsit, ca și preotul care l'a cununat cu o femeie liberă¹.

1. *Prea Înălțate Dómne*

Cu plecata mea anafora arăt Măriei tale pentru un Constantin Țiganul meu, ce să aflu la închisórea pușcării, la prepunerea de hoție, fiind prins și adus la pușcărie de la trecută luna lui Noembre, cu bănuială că ar fi fost dintre hoții ce au omorit pre răposatul Slugerul Vișoreanul, și la ceretarea ce s'au făcut de la Departamentul de Cremonalion, după mărturi și alte dovezi ce s'au arătat, s'au cunoscut nevinovat, după cum și departamentarii 'l arată prin anaforoa ce fac către Măria ta, că este drept și nevinovat, dar în anaforoa Dumnelor departamentariilor găsesc cu cale ca să fie slobod numitul Țigan, fiind-că ține româncă și are copii cu dânsul, cari cu ce cuvânt dic acesta n'am putut să înțeleg, fiind-că porunca Măriei tale a fost ca să cerceteze pricina hoției de au fost acei arătați hoții adevărați, între care prepunere să fi fost și acest Țigan al meu, iar n'au avut poruncă să cerceteze de a fost Țiganul însurat și după cine, și de când? acesta trebuia Dumnelor să fi luat poruncă Domnăscă, apoi să facă acest fel de cercetare, ei se cunósce că aici este interesul la mijloc; ei pre acest Țigan l'am avut dosit de multă vreme, și tocmai acum, cu această pricină de hoție fiind adus aicea din porunca Domnăscă, s'a cunoscut și s'a dovedit de Țigan al meu de însuși frații și rudele lui, care nici el singur n'a putut tăgădui, fiind-că și la judecată a mărturisit și a dovedit, ei eu îl cer ca pre un Țigan al meu ce este, și mă rog Măriei tale, ca să se slobodă și să mi se dea, fiind-că nu s'au dovedit nici o pricină de hoție asupra lui și mai vârtos că 'și dă și chezășie pre frații lui și pre alții; iar dic Dumnelor departamentarii, fiind-că ține româncă trebuie să rămăe slobod, și să dea și la dajdie; ei când s'a însurat Țiganul acesta nu știu, nici că a fost prin scirea mea, căci a fost fugit încă din copilăria lui, că de ar fi fost însurat cu scirea mea, adevărat se cadea să răspund, și mai vârtos că aici în Țeara Romănescă se adă mulți Țigani, cari țin românce, cum și români cari țin Țigănci, și toți

O femeie română e înșelată de un român Ioniță Muscalagiū și apoi nu voiesce s'o iae de soție, pretindând că e țigancă. Ea probază Mitropolitului că este țigancă iertată de stăpânul și Mitropolitul cunună cu sila pre înșelător și Domnul recunosc, în Iunie 1803, de liberă acastă femeie și sora ei Neacșa ¹.

acei se aședă cu stăpâniilor lor, că întocmai asemenea pricină am avut și în zilele Măriei sale Alexandru Vodă Ipsilante, părintele Măriei tale, iar cu un țigan al meu ce s'a aflat ședător la moșia mea Bucovul, și atunci după cercetarea ce s'a făcut de la Crementalion, dovedindu-se că țiganul a fost bun al meu, Măria sa mi l'a dat și l-am stăpânit cu pace până când a murit, după cum și acum acesta, eă pre țigan l' cer ca un bun țigan al meu ce este, și nici schimb pentru dânsul după cum dic departamentarii nu poei a primi, ci curgerea pricinii o arēt cum este și apoi cum va fi bună hotărîrea Măriei tale.— 1804, Iulie 11.

Dimitrie Racoviță Ban.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Dumnévostă judecătorilor Departamentului de Crementalion, cetindu-se înaintea noastră arētarea acăsta ce ne face Dumnelui cinstit și credincios boerul Domniei mele biv vel Ban Dimitrașco Racoviță, s'aū vĕdūt de Domnia mea și copia anaforalei ce ne-ați făcut asupra pricinii, pentru care cercetând copriinderea pravilniceșcei condice, care este pravila legiuită într'acest pământ, găsim la titlul pentru țigan capul al șeselea, unde chiar așa hotăresce: «orî-ce țigan va îndrăsnii de acum înainte să se cunune cu muieră slobodă, adecă nu țigancă, să se despartă negreșit și să se pedepsescă fôrte grei, și copii ce se vor face cu dânsa să fie slobodi, și de se va dovedi că stăpânul țiganului a dat voie să se cunune, sciind-o că nu este țigancă, să 'și peardă țiganul spre a sa pedepsă, care țigan să se facă Domnesc, cum și preotul ce-l va cununa să se pedepsescă fôrte grei de către biserică», după care acastă hotărîre a pravilei, măcar că țiganul se cuvenea a se face Domnesc, dar fiind-că Domnia mea, dăm credință la arētarea ce ne face Dumnelui Ban, că nu s'aū cununat prin sciința Domniei sale, poruncim dar, ca țiganul să se despartă de acea muieră româncă, și atât muieră, cât și copiii ce 'i va fi făcut cu numitul țigan, să rămăe s obodi, iar pre țigan să l' faci Dumneta Epistatule al Armășiei teslim la Dumnelui Banul, și pedepsă ce se cuvine țiganului pentru netrebnică urmare a lui, după mai sus numita hotărîre a pravilei, să i se facă de către însuși Dumnelui Ban, așiderea poruncim să se găsească și preotul care 'i-aū cununat spre a-și lua căduta bisericăscă cercetare.—1804, Iulie 16.

Cod. L, fila 220—221.

1. *Prea Înălțate Dômne.*

Cu smerită anafora înscințăm Mărei tale, că de sunt acum patru ani intru a doua Domnie a Măriei sale Alexandru Vodă Moruzi, un Ioniță Muscalagiū, român, încărdoșindu-se cu o fată de țigan străină slobodă anume Dobrița, a și îngreunat'o, apoi nevrënd după cuviință a o lua de soție cu cuvint că este țigancă, iar nu slobodă ca și el, l'a tras în judecată aici la Mitropolie,

Exista un aședământ «prin pecetluiri domnesci» pentru toți țiganii domnesci, împărțiți în lăeți, lingurari, ursari și băiași (aurari). În Iulie 1806, Constantin Alexandru Ipsilante ordonă facerea unui catastih de toate aceste categorii de țigani: «câți țigani are Cămara în bir? Câți vâtași asupra lor? Câți au murit dintre țigani seaș au fugit prin alte țeri, de la vremea aședământului și până în 1806?»

Al doilea Logofăt al Armășiei, Dumitru Persicianu, este însărcinat cu facerea acestei catagrafii nominale, atât a vâtașilor cât și a cetașilor lor «*spre a se trece în tabla Cămărei gospod*». Sub direcțiunea locotenentului de mare Armaș biv vel Vistier Teodor Văcărescu, este pus al doilea Logofăt armășesc să facă asemenea lucrare ¹.

și noi la cercetarea ce le-am făcut atunci, pliroforisindu-ne dintr'o carte de slobozenie ce ne-au arătat numita pre numele mumei ei Smaragdei a unui Ienache Postelnicul stăpânul ei din Iași și a mumei ei Stăncuți, din porunca noastră s'au și cununat numiții aci în biserica sfintei Mitropolii și au trăit căsnicesce făcând amândoi și copii, cari trăesc; acuma viind numita ni se jălui că s'ar fi supărând de omeni armășesci, cu cuvânt că ea e țigancă Domnescă să o iae la curte de măturătoare și trapădatore, asemenea și pre o soră a ei anume Neașa ce este nemăritată, și că ar fi lăsat'o bărbatul său cu cuvânt că luă robă, soție nu 'i trebuiesce, și pentru a nu se sparge casa și traiul liniscei ce este între dînși, fiind mai virtos și iertată de sub jugul robiei, precum mai sus arătăm, prin luminată porunca Măriei tale, să se poruncască Dumnelui vel Armaș de a lăsa nesuperați atât pre aceasta cât și pre soru-sa ca unele ce sunt sloboode ertate.—1803, Iunie 6.

Al Măriei tale către Dumnezeu rugător, smerit părinte sufletesc.

Dositeiū al Ungro-Vlahiei.

Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Gospod.

Dumneta vel Armaș, după pliroforia ce ne dă prea Sfintia sa părintele Mitropolit printr'acastă anafora, pentru această Dobriță cu soru-sa Neașa, că sunt sloboode, fiind ertate de stăpânul lor, poruncim ca să fie nesuperate, și să dai Dumneta nizam la toți zapcii armășesci ca să 'și aibă numitele apărarea lor după slobozenia ce au câștigat.—1803, Iunie 20.

Cod. L, fila 303.

1. Iō Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Fiind-că în patru ani de la vremea aședământului ce s'a făcut prin pecetluirile Domniei mele tuturor țiganilor domnesci, lăeți, lingurari, ursari și băiași români, urmază să se fi mai înmulțit între dênșii la liude, care și neavând pecetluirile Domniei mele la mânele lor, ca să 'i cunoscă de țigani domnesci, pot a se imprăstia pe sub alte stăpâniri, din care să se aducă pagubă și scădemint Cămărei gospod, am socotit dar Domnia mea și am hotărit, ca pentru de a nu se urma un lucru ca acesta între dênșii, și mai virtos ca să fie sciut

Interesant credem următorul document din care se constată, pe de o parte darea în aur în natură a țiganilor *aurari*, și pre de alta privilegiile ce Domnitorul le acordă din nou. Patru dramuri aur curat ne topit, neamestecat, este dator a da pre fie-ce an fie-care țigan.

Iacă întreg documentul :

Carte de Vătaf de țiganî aurari.

. . . . *Zem Vlahiscoie.*

Dat-am cartea Domniei mele pre care l'am orinduit Domnia mea Vătaf și purtător de grijă pre totă cota lui de țiganî domnesci aurari liude , ca la vreme și la soroc să le iae birul lor din cap până în cap pre dramuri patru aur netopit, după cîsla ce se coprinde în pecetluiturile *gospod*, ce s'au dat la mîna fieș-căruia cetaș, însă aurul să fie bun, curat, fără nici o amestecătură, și numitul vătaf să nu fie volnic a lua astăși de la unul și mîne de la altul, ci pre toți strîngîndu-i la un loc de odată, să le iae de la dînsii, cu cumpenă drăptă, sciută și adeverită de Domnia mea, și iarăș față cu cetași de ai lui să pună aurul în beșică, și pecetluindu-l vătaful cu pecetea ce i se va da de Domnia mea, să pue și doui din cetașii fruntași pecetea lor, și așa să 'i dee în mîna orinduitului Isprăvnicel-Zapeiî să 'l aducă la Domnia mea; ca cu acest mijloc să nu pôtă, nici Vătaful, nici Zapeiul a amesteca cu alte materialuri seaū nisip; drept aceea poruncim Domnia mea ca să aibă voie a âmbra în totă țeara Domniei mele, să se hrănescă cu meșteșugul lor cum vor putea, și pre unde vor âmbra și ședea cu ședemînt, de suhat, seaū chirie să nu se supere, verî pre ce moșie ar fi: domnescă, mănăstirăscă, orî megieșăscă, fără numai unde 'și vor avea ei bucatele, acela cu moșia să le iae dijmă după

și cunoscut într'acastă vreme câți țiganî are Cămara în bir și câți vătași asupra lor, câți s'au născut și câți au murit dintre dînsii, seaū au fugit prin alte țeri de la vremea aședemîntului și pără acum, tuturor de obște să li se facă acum de isnovă aședemînt și cercetare într'acestaș chip, adecă: cei ce sunt sciuți Cămărei, să li se adeveroze pecetluiturile seaū cărțile de vătași ce vor fi avînd, în dos, iar celor ce nu sunt sciuți să li se dee însă birnicilor pecetluituri dintr'alți următori ani, după starea și puterea lor, iar vătașilor cărțile Domniei mele; drept aceea orinduiam Domnia mea asupra acestui aședemînt și cercetare pre boerul Domniei mele Dumitrache Persicianu, al douilea Logofet al Armășiei, ca prin ômenii ce se va socoti de vrednic și cu bună credință, să facă acel mai sus arêtat aședemînt și prin curat catastih să arete Domniei mele numele tuturor, atât ale vătașilor cât și ale cetașilor lor, spre a se trece în tabla Cămărei *gospod*; pentru care poruncim Domnia mea, Dumitale cinstit și credincios boerule al Domniei mele biv vel Vistier Teodor Văcărescule Epistatule Armășiei, să dai tot felul de ajutor mai sus numitului orinduit de Domnia mea, spre inlesnirea acesteî trebî; *tolico pisah gospod*.—1806, Iulie.

obiceiū, iar mai mult supărare să nu li se facă, nici caii lor de olac să nu li se iae, orî la ce porunci și trebî domnesci ar fi, numai și ei fôrte să se ferescă a nu face stricăciuni la liveji de fîn, și de pomi seaū la arătură, nici sub pôlele viilor să nu se supue a face stricăciuni; apërați să fie și de către globnici seaū alți dregători, cum și de către vameși să nu se asuprască la cele ce vor vinde în țeară, lucruri făcute de mânilor lor, adecă : fuse, linguri, mosóre, albi, copăi, furci și altele, ce fac pentru hrana vieței și plata birului lor; pentru care poruncim Domnia mea și Dumnélor ispravnicilor de prin județe și căpitanilor de pre la căpităni, vameșilor de pre la tîrguri, vâtaflor de plaiū, pîrcălabilor de prin sate și tuturor altor slujbași ai Domniei mele, și mōnăstiresci și boeresci, veri-care cu ce slujbă veți āmbra intru aceea parte de loc, toți să aveți a vă feri, atāt de acest Vātaf, cāt și de tōtă cēta lui, nimeni de nimic să nu 'i supërați, ca să se pōtă hrāni, să 'și agonisescă bani birului lor, și nimeni să nu fie volnic dintre alți slujbași strēini a 'i judeca pre dēnșii, fără numai Vātaful lor, la sfedile ce vor face între dēnșii să 'i așede, iar cānd se vor intēpla între dēnșii nescari-va pricinī mai mari cu alți pāmēntenī, atuncī Dumnélor ispravnicii și alți dregători, orî in ce parte se va intēpla, de împreună cu pîrișul lor să 'i trimiteti aici la Domnia mea și de aici 'și vor lua dreptatea și hotārirea lor; așiderea să aibă numitul Vātaf purtare de grijă pentru țiganii strēini ce sunt veniți, seaū vor veni de acum înainte din strēinătate, și vor fi supuși seaū se vor supune veri pe la cine, simțindu-ī să le iae în scris numele, cinul și porecla lor și din ce parte de loc sunt veniți, și pre la cine sunt supuși, să le aducă la vel Armaș, ca să 'i trecă spor la condica Cămărei Domniei mele; iar de se va intēpla a se însura nescari-va țiganī domnesci, luānd țigance mōnăstiresci seaū boeresci, numitul Vātaf să nu fie volnic a despărți cununiile, fără numai prin scirea Dumnélui, vel Armaș și cu porunca Domniei mele 'și va lua acēsta pre schimb, nici să primescă numitul Vātaf pre lāngă dēnsul alți țiganī strēini in cēta lui, seaū măcar dintr'altă vātășie să 'i lipescă pre lāngă el, ci pre acel mōnăstiresc seaū boeresc să 'l gonescă, și pre cel venit dintr'altă vātășie să 'l trimetă cu vātășii de ai lui inapoī la Vātaful seū; fôrte să se ferescă numitul Vātaf a nu face alte cisle seaū cheltueli preste pecetluiturile *gospod*, cā dovedindu-se, cu tîrgul și cu Ocna se va pedepsi; *i saam receh gospod*.—1803.

Cod. XLIX, fila 366.

*

Evreii se inmulțesc in Țeara Muntenescă și pre tōtă dioa capetă privilegii și, de sigur cu ajutorul banilor, mereū sunt protegiați de Domnie și de Divan.

De la Constantin Alexandru Ipsilante avem de inregistrat cu referință la evrei, următorele acte:

a) Numirea de staroste evreilor din Craiova. Domnitorul ordonă tuturor evreilor de acolo, să 'l asculte și să i se supună. Sărie și zapciilor slujbași ai orașului Craiovei, să nu fie supărați.

b) La 1804 în Focșani muntenii nu erau *de cât 3 evrei!*

Aceștia nu pot negreșit tăia pentru ei vite mari, căci măcelarii creștini nu vor să cumpere carnea ce nu era *cușer* ori-care le este lor prea mult. Ceii trei evrei rógă pre Domnitor, să oblige pre măcelarii a tăia carne și pentru ei. Locuitorii Focșănenii reclamă la Constantin Ipsilante și cer să nu fie obligați măcelarii a tăia de-a valma cu evreii vite, «pentru citania aceea ce face hahamul evreilor la tăiatul cărnurilor». Orașenii se rógă, ca evreii să 'și aibă scaunele lor de carne osebite de ale creștinilor și să nu fie *volnici* a vinde carne la creștini. Domnitorul totuși obligă pre măcelarii creștini să vinđă din vitele ce au de tăiat și evreilor câte o vită-două, «care o vor alege evreii, care după ce va cumpăra-o, inșiși evreii să o taie osebit și iarăși ei să o cheituiască la hrana lor, fără de a cumpăra creștinii de la dînșii carne din aceeași vită.» Măcelarii să fie opriți de a lua carne de la evrei ca s'o vinđă ei apoi la creștini¹.

1. Eacă documentul:

Cartea ce s'a făcut către ispravnicii din Focșani asupra cererei ce fac evreii a se da voie și poruncă măcelarilor să taie carne și pentru hrana lor.

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Gospod.

Dumnévóstră ispravnicilor ot sud Slam-Rómnic sănătate, vă facem in scire, că in trecuta lună lui Maiú, dând jalbă Domniei mele ovre i de aici din orașul Focșani, cum că nimenea din măcelarii va să le taie și să le dee carne pentru hrana lor, și pățimesc de sunt acum patru ani din pricină că Sfinția sa Episcopul Buzăului, ar fi oprit pre măcelarii cu legatră de blăstem, ca pentru dênșii să nu taie carne, care acésta necredénd-o Domnie mea, in vreme când cumpărarea cărnei nu póte a fi poprită de la nime, pre de-o parte s'au scris porunca Domniei mele, către Sfinția sa Episcopul că de va fi acésta adevărată să facă Sfinția sa îndreptare seau de este vre-o altă pricină in mijloc, să in-sciințeze Domniei mele; pre de altă parte s'a scris porunca noastră și către Dumnélor ispravnicii ca să faceți cercetare cu ce cuvint nu vor măcelarii a tăia carne și pentru ovrei, de este vre-o pricină in mijloc, seau că măcelarii o fac acésta de la dênșii pentru vre-un interes al lor, ca să póta cere de la ovrei vre-un osebit preț pre vindarea cărnei ce o vor tăia pentru dênșii? și când nu va fi vre-o pricină in mijloc, fiind-ca după cum dicem, carnea nu póte fi poprită de la nimeni, ca un lucru trebuincios pentru hrana omenéscă, atunci să dați Dumnévóstră poruncă măcelarilor a tăia carne și pentru ovrei, acum dar s'a trimis jalbă Domniei mele iscălită de toți locuitorii de aicea din orașul Focșani, arétând impotriyă că pururea au fost ovreii popriți a nu tăia carne de-a valma cu creștinii, pentru citania aceea ce face Hahamul

c) Cum că nu in spirit de persecuțiune era date asemenea porunci, se pôte vedea din al treilea document de la același Domnitor Constantin Ipsilante.

In acesta, Domnitorul scrie Mitropolitului, să combată prin biserică credința *deșartă* a unora din locuitorii, mai ales străini, vagabonđi, că in legea ovreiască este scris, că ovreii la paștele lor să ucidă câte un creștin, ca să'i iee sângele.

Așa lucru barbar nu stă scris in legea evreilor, afirmă Constantin Ipsilante, ci este numai o scornitură a unor rēi intenționați vagabonđi, cari speră a turbura lumea, ca să pótă prăda și jăfui pre evrei.

De laudă deosebită este asemenea act de to'eranță și de o deosebită cugetare mai cultă și credem că se cade să fie inregistrat in intregime. Eată-l :

Iw Constantin Alexandru Ipsilante Voevod i gospod. Zem. Vlahiscoie.

Prea Sfinția ta Părinte Mitropolit, fiind-că unii din locuitorii politiei Bucureștilor, hrănind in cugetul lor o deșartă părere, că adică némul ovreesc ar fi omorind creștinii într'adins ca să iae sânge de la acel omorit, ei pricinuesc dintr'acastă planie a lor multe netrebniții și turburare norodului de

evreilor la tăiatul cărnurilor, pentru care atât ovreii din Focșanii Moldovei, cât și din Focșanii noștrii de multe ori au âmblat in feluri de chipuri ca să taie măcelarii și pentru dênșii carne de-a valma cu carnea ce se taie la scaune pentru creștinii, și nesuferindu-o această creștinii, nici de cum voie nu li s'au dat, și rugându-se acum a nu fi slobodii măcelarii să le taie carne la scaunele ce se taie pentru creștinii, ci să aibă ovreii un scaun făcut de ei, a se tăia carne osebit numai pentru dênșii, fără de a nu se da să vinđă pre la creștinii, mai vertos că in orașul Focșanilor noștrii arată că sunt numai trei ovreii și cei mai mulți sunt in Focșanii Moldovei, și mai mult pentru cei de dincolo se silesc ovreii a li se da voie și slobodenie măcelarilor pentru tăiatul cărnei ; deci, pentru ca nici ovreii să rămăie isterisiți de trebuincioasa carne a hranei lor, nici locuitorilor creștinii să nu le rămăie cuvint de mahnire la această. eată dăm Domnia mea această carte, adevă să aveți Dumnévostă a îndatori pre măcelarii cari string vite pentru tăiat la scaune, de trebuința locuitorilor orașeni, ca dintru acele vite să vinđă, cu tocmelă invoită, și ovreilor câte o vită-două, care o va alege ovreii, care după ce va cumpăra-o inșiși ovreii să o taie osebit, și iarăș ei să o cheltuiască la hrana lor, fără de a cumpăra creștinii de la dênșii carne dintr'aceasă vită ; dând însă Dumnévostă poruncă măcelarilor, ca nu care cumvaș să iae de pre la evrei carnea ce nu le este lor de trebuință, de a o amesteca prin carnea de la scaune și a o vinde pre la creștinii, ei ovreii după ce va cumpăra o vită-două de la măcelarii, să taie numai pentru trebuința lor, și ori-ce va sci să facă cu carnea cea-l-altă ce nu le este trebuincioasă ; ci dar așa să urmați, și fiți sănătoși.—1803, Iunie 18.

obște, căci dintr'acésta dându-se pricină la cei mai mulți din renciperi (rențiperi) și ómenii proști, cari voesc a face *sinhisis*, ca să se folosescă pre sineși cu jafuri și hrăpiri, fac porniri asupra ovreilor, de care și este sciut că nici este la orînduiala legei lor un lucru ca acesta, nici s'aú găsit prin cercetare vinovați la acest fel de urmare; de aceea dar poruncim, ca să faci din pariea prea Sfinției tale cărți, atât către tot norodul de obște, cât și mai vêrtos către duhovnicii și preoții din tótă politia, care cărți se se citescă prin biserică in auđul tuturor de obște, adeverind și încredințând pre toți că deșartă este acéstă planie ce hrănese în cugetul lor și nici într'un chip la legea și la némul ovreesc nu se urmóză o faptă ca acésta, ci acésta o fac, precum s'a đis, acéi ne-trebnici și proști, numai și numai a se dobândi pre sineși cu nedrepte jafuri care nedreptate nu póte fi primită, nici suferită a se auđi măcar la Domnia nóstră, căci nu numai nu este faptă creștinescă de vre-un folos sufletesc, ci mai vêrtos este și păcat a pătimi nedreptate și jafuri ómenii ce nu sunt vinovați; se îndatoresci Prea Sfinția ta pre preoți, ca să-ı sfătuiască duhovnicesce, spre a lipsi din cuget niște păreri deșarte și bârfeli ca acestea, căci pre unii ca aceia strașnic se vor pedepsi de Domnia mea, de care și însuși preoții vor fi învinovațiți.— 1804, Aprilie 19 ¹.

CAP. XXXIV.

*Oștire. — O specie de gardă națională la București. —
Desarmarea. — Diverse acte relative la oștire.*

Prea era încă recentă gróza *resvrătirilor* din anul 1802 și a anarhiei de la București, ca să nu se fi gândit Domnitorul la reorganizarea și întreținerea oștirei. Ș'apoi chiar în iarna anului 1802—1803, Pasvantoglu trecu cu cete în pământul țerei și inceptu a requisitiona și amenința Oltenia din noú, de și păruse lui Constantin Ipsilante, că va înceta de-a supéra țeara în urma ambasadei ce acesta-ı trimisese cu daruri, prin Caragea, numit apoi Caimacanul Craiovei ².

Mai nainte de tóte, în 25 Ianuarie 1803, Constantin Alexandru Ipsilante ordonă lui biv vel Vistierul Constantin Ghica și lui Goleșcu vel Vornic de țeara de sus, că de și «nici o frică, nici o temere nu

1. Cod. XLIX, fila 163 verso.

2. Veđi Fotino II, pag. 214

este», adecă de vre-o năvălire a lui Pasvantoglu, totuși e de părere Vodă, ca după pilda altor politii «*pentru ca să-și aibă locuitorii ei buna petrecere și odihnă în totă vremea, fără de vre-o grijă*, trebuie a se face din vreme cele cuviinciose urmări și îngrijiri de pază și de nizamul cel bun», și Domnitorul arătă, că inșii neguțătorii 'i-au propus și cer voie să aibă ómeni cu arme, «ca să se afle pentru vre-o nesciută întemplantare de trebuință, spre a fi atât de pază și spre străjuirea insăși a lor, cât și pentru a obștei politiei străjuire».

Domnitorul ordonă să se convoce isnafurile și neguțătorii din Bucuresci, «ca să puneți în faptă nizamul acestei trebi», și cere, ca să nu fie admiși decât ómeni sciuți, cu căpătėiū «ca nu cum-va să intre niscai-va ómeni netrebniici..., cu năravuri și scoposuri rele de agoniseli și dobândi nedrepte».

În aceeaș ȃi, în care Domnitorul ordonă convocarea isnafurilor, ca să organizeze asemenea *streaĵă*, ori gardă a Bucurescilor, el și scrie la vatafii de plaiuri de dincóce de Olt, să trimetă la Bucuresci «voinicii bărbați vrednici cu arme și numai vėnători și dintre plaeșii cei harnici». Până în trei ȃile acéstă cėtă de oșteni recrutați în munți urmă să fie sosiți în Bucuresci ¹. Era urgență, căci la 18 Ianuarie Pasvangiū trecură Dunărea pre la Ostroveni...

Asemenea precauțiuni ne dau să înțelegem, că era la Bucuresci óre-care témă de Pasvantoglu, ori-căt Domnitorul scrie, în pitacul către Ghica și Golesecu, că «nici o frică seau vre-o temere nu este»...

Dar abia se va fi înjghebat asemenea *streaĵă*, când iață Domnitorul cugetă că nu este bine pentru el să pórte arme în Bucuresci alți indiviđi decât cei din oștirea lui regulată. Decī, abea 4 luni mai tărđiū, Constantin Ipsilante ordonă desarmarea a óri-care tėrgoveț care nu este din oștirea regulată, recunoscută.

1. Fotino II, pag 214.

Cărți gp.l. s'au scris la vatafii plaiurilor de dincóce de Olt să trămítă plaeșii ce sunt arėtafi.

Slugei Domniei mele de la plaiul sud îndată ce veți primi Domnesca noastră poruncă, numai decât să aibi a face de acolea din plaiul tėu voinicii bărbați vrednici cu arme, și numai dintre vėnătorii și dintre plaeșii cei harnici, asupra căroro să orinduesci și unul îngrijitor, pre care până în trei ȃile să-i și gonesci a veni negreșit aici la Domnia mea cu însciințare și cu fóie de numele lor și cu cel orinduit asupra lor, dar zăbavă seau vre-un cusur să nu faci la acesta poruncă, însă toți aceștia să fie pre jos, fără cai. — 1803, Ianuarie 25.

Deja la 6 Februarie 1803, Constantin Ipsilante luase o măsură puțin proprie a reîntări spiritul ostășesc între români și a reorganisa oștirea. În dorința de a nu împuțina venitul din birul cislei, care se aduna la Visterie, Constantin Ipsilante ordonă, ca în oștire, să nu mai fie primiți iamacii dintre Români plugari, din birnicii pământeni și nici chiar din partea negustorască, că «acesta este într'adevăr nu numai spre paguba Visteriei, ci și o catahrisis, în vreme ce iamacii trebuie să fie din cei cari știu a metahirisi arme». Domnitorul cere ca «din ómenii străini» să se înșgebe catastiful de neferi ai Curței, și la zabiți, la delii, la Spătarie, la Agie....¹.

Garda națională abia proiectată, nu are realitate: țeranul e desarmat și alătura cu el și neguțetorul. Atunci de sigur Domnitorul este silit să augmentese numărul deliilor, neferilor, ai Curței și ai diferiților zabiți ai Bucureștilor. De unde însă bani pentru întreținerea acestei brumă de oștire?

În Iunie 1803, Constantin Ipsilante adună Divanul țerei și 'i cere să chibzuiască mijlocele din care să se pótă întâmpina cheltueele oștirea. Divanul propune, la 10 Iunie 1803, să se întrețină oștirea din București cu bani adunați, prin anume *cislă*, de la neguțetori și de la toate rufeturile. Domnitorul aprobă acesta la 12 Iunie acelaș an².

Trupele reorganisate au fost grabnic echipate. Plăeșii și pandurii fură îmbrăcați cu mintene, cu poturi, cu căciulițe uniforme, pre unii în colóre roșă, pre alții în colóre verde... A mai adus și o sémă de cazaci de prin apropiere de Moldova, seau mai drept grăind, a îmbrăcat 400 de moldoveni *căzăcesce*, ca să se sparie pasvangiții, cari aveaü gróză de cazaci³.

Asemenea porunci ca acestea s'au scris și la ispravnicii județelor cu plaiuri

60	Plaiul Teleajenu	} Saac
60	» despre Buzău	
25	» Slănic	} Buzău
25	» Pârscovu	
25	» Prahova, sud Prahova.	
15	» Râmnic, sud Slam. Râmnic	
30	» Ialomița	} sud Dâmbovița
20	» Dâmbovița	
40	» Loviște	} sud Argeș
25	» Argeș	
20	» Nucșoari	} sud Mehedinți?
20	» Dâmbovița	

1. Veđi nota respectivă în suplementul volumului.

2. Veđi nota în suplementul volumului.

3. Fotino II, p. 216

Dionisie Fotino dice, că Constantin Ipsilante a organizat grabnic și o artilerie, și «cu un cuvint a înființat o oștire nouă ca de 4.000 (4 mii) ómenî». Aceștia, adaoși la 8.000 deja esiștenți, cifra totală a oștirea pământescă se urcă, în două săptămâni, la 12.000» pusă pre picior de bătaie, la cel întâiú semnal al Domnului ¹.

În suplement aduc m o serie de alte documente privitoare la organizări de infirmerii pentru oșteni, acordări de scutiri și privilegii, liberări din armată, înquartirări în case mănăstirescă, recrutări de oșteni, numiri de zabiți în oștire, la pandurii, neferii, delii, requisitiuni diverse, estradări de oșteni dezertori străini, urmăriri de oșteni români fugari, încetarea de abuzuri făcute de pandurii pre la marginele Bucurescilor, prin țarinile de porumb ale locuitorilor, încetarea de a eși neferii și arnăuții înaintea țeranilo «ca să facă zapt carele cu lemne de foc» ce țeranii aduc de vîndare în oraș; dărîmarea unei case particulare în interesul *apărării* unei mănăstiri; requisitionarea forțată a casei unei femei și darea ei afară din acea casă, pentru ca să servescă de casarmă și de spital la pandurii; pedepsirea cu grópa Ocnei a unui oștean care a dat dos în fața inamicului, etc.

La mănăstirile Cotroceni și Văcărescă sunt așezați, în Aprilie și Maiú 1803, cete de pandurii. Serdarul Bujoreanu are epistăsia cetelor de pandurii din Cotroceni ².

*

Cu referință la straja de nópte din Bucurescă, posedăm un raport al lui vel Spătar și al lui vel Aga, din 9 Aprilie 1804, cerend pedepsirea unui arnăut, cu grópa Ocnei, pentru-că a rănît cu iataganul pre un slujitor spătăresc în exercitiul funcțiunei sale. Acest raport amintesce ce misiune avea *straja* de nópte sub Constantin Ipsilante. Acesta este aceeași ca și sub trecutele Domnii ³.

*

Un ordin — cum am dice astăzi — de și al lui Constantin Ipsilante, hotărésce, că oștenii pandurii ¹ să fie toți intrați la quartirul lor și cu incepere de la ora 12 din și (6 ore de séră), să nu mai fie nici unul ámblător pre strade :

S'a făcut pitac către vel Serdarul Bujoreanu, ca să aréte căpitanilor de pandurii, cum și căpitanii să aréte la pandurii lor, că porunca Măriei sale este după 12 ceasuri ale șilei să se astempere toți la quartirul lor, a nu mai ámbla

1. Fotino II, pag. 216

2. Veđi actul de la 22 Aprilie, 1803. Veđi notele în suplementul volumului.

3. Veđi notele în suplementul volumului.

nóptea încóce și incolea, și căpitanii i zabiții lor, să cerceteze nóptea de lipsesce vre-unul din quartirul lui, și atât căpitanii lor, cât și Serdarul, să îngrijască a se urma porunca acésta, căci neurmându-se, căpitanii se vor pedepsi, și Serdarul va rămânea fără de cuvînt de îndreptare.—1803, Iulie 18¹.

*

O ultimă măsură de amintit din cele luate de Constantin Ipsilante cu referință la oștire, este pitacul către Mitropolit, din 22 Aprilie, 1803, ordonându-i să dea pandurilor un preot «spre a se afla lângă dênșii de-a pururea la trebuințele ce vor avea de preot»².

CAP. XXXV.

Finance.

E necontestabil că în mare miserie a aflat Constantin Ipsilante visteria țerei, în urma grelelor evenimente din 1802.

Una din primele griji ale noului Domn, fu numirea unei comisiuni, în luna Octombrie 1802, ca să cerceteze toate socotelile Visteriei pe trecut. La 5 Noembrie 1802, Constantin Ipsilante ordonă, ca luarea socotelilor să se facă de întreg Divanul țerei³.

1. Veđi la Academie litografia costumului de panduri.

2. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod Zem. Vlahiscoie.*

Prea Sfinția ta părinte Mitropolit, fiind-că pandurii toți cari se află aici slujind, nelipsit au trebuință de un preot român a se afla lângă dênșii aprópe de-a pururea, și fiind-că aréta Domniei mele Serdarul Preda Bujoreanu, Epistatul lor, cum-că se află între panduri un Dumitru de la satul Văleanul ot Mehedinți, cu sciință de învățatura cărței și cunoscut lor, pe care 'l ceru de a se preoți spre a se afla lângă dênșii de-a pururea la trebuințele ce vor avea de preot, poruncim dar, ca să 'i faci prea Sfinția ta bisericésca cercetare după orînduială, și găsindu-se vrednic de darul preoției, să ne arétați în scris prin anafora, ca să 'i dăm poruncă a se hirotonisi. *tolico pisah gospod.* — 1803, Aprilie 22.

Cod. XLIX, fila 45.

3. Veđi nota în volumul suplimentelor la volumul VIII.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 41.

Dar cum se putea face asemenea socoteli, când la visterie nu mai era nici o hârtie prin care să se pôtă constata *intrările și eșirile* de bani! In adevăr, după informațiunile culese la județe, Domnitorul constată, că s'aũ vërsat la Visterie, sub Mihail Vodă Suțul, taleri 630.973. La întrebarea adresată plătitorilor și logofeților Visteriei, că ce s'aũ făcut cu acești bani? ei rëspund, că s'aũ cheltuit cu *pecetluituri* domnesci.

— Arëtați acele pecetluituri.

— Nu se află, că «s'aũ rëpus cu totul de la Visterie, întâmplându-se rësvrătirea».

In zilele nòstre n'am vëdut eũ insumi cum cei *interesați* aũ dat foc dosarelor cu socoteli ale primăriei din Bucuresci și cum, ceva mai n'ainte, s'aũ inecat in Buzëu dosare ale administrațiunei din Moldova?!

Constantin Ipsilante cere a implini lipsa de compturi, ordonând Mitropolitului, să defere jurámint logofeților și zarafilor Visteriei, ca sub téma afurisiriei, să mărturisescă ei ce s'aũ făcut cu cei 630.973 lei¹.

Din un act de la 19 Iulie 1803, se constată, că Țeara Muntenescă datora, la venirea la tron a lui Constantin Ipsilante peste 100.000 lei (200 de pungi). Apoi, cum mai constată alt act,² cheltuelile țerei erau cu mult mai mari decât in 1783, «fiind vremile ceste de acum sunt mult mai deosebite de cât cele de atunci și cheltuelile cu mult mai adăogate, cum și prețul fie căruia lucru împătrit, fiind mai virtos acum adăogite șișilefile și tainaturile *ascherlăilor* trebuincioși pentru paza țerei, care lefi și tainaturi nu erau in vremea aceea.»

Din o schiță de budget întocmită in 1 August 1803, suma la cari se ridicau speșele dăde cifra de 1.088.592 lei.

Acéstă cifră era repartisată așa :

Insemnãm și lefile ce se dau pe totă luna.

Taleri Bani

13.810,— Dela Dúmnélui vel Ban, până la vel Clucer za arie.

460,— Brésla Portăriei.

1.504,40 Brésla Spătăriei.

460,60 Brésla Agiei.

439,60 Brésla Armășiei.

188,— Brésla Pităriei.

312,60 Brésla Comișiei.

1. Veđi nota in volumul suplimentelor la acest volum.

2. Cod. XLIX, fila 149.

Taleri Bani

- 5.867,60 Ecpaiaoa Curții gpd.
 3.500,— Luminatele Beizadele și Domnițe.
 12.000,— Boerii Capuchehaiale.
 750,— Vel Grămătic cu ai sēi.
 3.200,— Divan Efendisi cu ai sēi.
 1.190,— Judecătorii și condicarii județelor.
 100,— Fustași.
 25,— Trâmbițași ot Foeșani.
 30,— Casa Serdarului Hristodoru.
 2.580,— Boerii Depertamentari din Bucuresci.
 2.760,— Lefile boerilor Craioveni.
 80,— Maer Terah cu alți doi.
 4.070,— Ogiacurile.
 6.580,— Baș Beșleagă cu zabiții județelor i Cărc-Serdar.
 700,— Jupănesele vėduve.
 300,— Vel Vornic al Obștirilor.
 500,— Vel Vornic al politiei.
 17.800,— Lefile ostașilor noui.
 11.490,— Lefile Visteriei cu ale ispravnicilor și slușbașilor.
 90.716,40 Adeca taleri nouė deci de miș șapte sute șese-spre-dece și bani 70
 lefile pe o lună.

Și in acest budget nu e nimic prevėduț pentru cheltuiala Visteriei și nimic pentru haraciul țerei și nici un condeiă «*extraordinarion*» cum se incepe a se dice încă din 1803.

Și condee extraordinare nu lipsesc de a se plăti încă din primul an al Domniei. Așa s'a reclamat 2.505 lei de Paharnicul Grădișteanu, cheltuiți de el la vama unde fu trāmis intru intēmpinarea lui Constantin Ipsilante¹.

Domnitorul cercă să mai scađă din deficitul budgetului, obligānd să se verse in Visterie o mulțime de bani de la funcționarii prevericatori, prinși in faptă de furătură și jafuri. Nu mai puțin de 72.738 de lei sunt de a se implini din ordinul Domnitorului numai până la 3 August 1803, de la mai mulți funcționari! Numele acestora și di verse sumi se pot vedea in documentul ce dām in volumul de supplement.

Dar nu cu asemenea venituri aleatorii se putea echilibra budgetul Statului, ci trebuiaū dări, cu adoase extraordinare. La 9 Septembrie 1804, Divanul areatā Domnitorului, că numai sunt bani cu car-

1. Veđi volumul supplement.

să se plătescă lefile pe ultimul trimestru, lipsind pentru acest singur trimestru 190.000 talenți. Divanul propune ca acest deficit să fie acoperit de locuitorii *aliudele țerei*. Acești lude ajung la suma de 40.000 numai așa că darea acésta va fi de 5 taleri de cap, cari se vor răspunde în 3 câșturi.

Dar fiind-că și poștele seaū menzilhanelele sunt în deficit pe lunile Octombre și Noembre și pe *demenia* următoare Decembre și Ianuare, să va mai adăogi la cei 5 taleri, de lude încă câte un taler și 60 de bani. Divanul adaoase a țice, că acéstă dare va fi numai un espedient momentan.

Domnitorul ușuréză în cât-va și acéstă dare, ordonând ca se fie percepută la fie-care lună de la fie-care liude, numai câte jumătate de leū în timp de 10 luni, ca în diastimă de 10 luni să se istovéscă împlinirea acestor bani. Baniī percepuți să se trimită la casa rësurilor și plata lefilor arierate se va face treptat, puțin câte puțin ¹.

Nici cu acéstă mică cârpélă nu se face împlinirea golului din Visterie. Dări sunt destule și de tot numele. Așa tutunăritul se plătesce de pogon 4 taleri vechi și ploconul de nume 80 de bani ².

Străinii plătesc altă specie de pogonărit, adecă 2 taleri vechi de pogon ³.

Pe lângă aceste dări, se mai ia de pârlaz câte 52 bani și de *vracniță* deschisă câte bani 300 și de vitele cari vor face stricăciuni prin dealuri, câte bani 50. Asemenea de tótă grópa de tescovină bani 133 și de rimători bani 50 și de tocitóre bani 45. De la cei cari vor vinde vin cu buțile, prin dealuri, să aibă a se lua câte o vadră de vin de bute. Se mai cere la 23 Februarie 1803, ca proprietarii de vii din județul Secueni, să fie obligați a și drege gardurile sub pedépsă de ștraf.

Fumăritul la Februarie 1803, se plătesce de cârciuma mare 5 taleri și 66 bani; prăvălia orī cârciuma de a doua mână plătesce doui și jumătate taleri și 36 bani. Cârciuma orī prăvălia mai mică plătesce fumărit 1 taler și 48 bani.

«Sfânta Episcopie, mōnăstirile cele mari, i Dumnélor veliți boeri aū a scuti câte o pivniță și afară din cei ce vor avea hrisovul și cărțile Dōmniei mele de scutélă».

Cei-l-alti să dea fumăritul, însă :

«De prăvălia seaū cârciuma mare taleri 5¹/₂ și bani 6; i de prăvălia seaū cârciuma de a doua mână taleri 2 bani 96; și de prăvălia seaū cârciuma mică

1. Veđi volumul suplement.

2. Veđi volumul suplement.

3. Veđi volumul suplement.

taleri 1 bani 48, după obicei. Sudii nu plătesc, ci proprietarul prăvăliei, ori deaca proprietarul e sudit plăsește chiriașul. — 1803, Martie 31.

Străinii nu plătesc direct fumăritul, care se percepe dela proprietarul casei, știindu-se că proprietarul de imobil nu poate să fie un străin ¹.

Relativ la *fumăritul* de preste Olt, Domnitorul dă speciale ordine ce le aducem în volumul supliment.

Ierbăritul continuă a se percepe în totă țeara și Domnitorul în Ianuarie 1803, ordonă ca pre care va arăta cumpărătorul ierbăritului, că nu se supune a plăti ierbăritul, pre unii ca aceia «să-i faceți și fără voia lor a plăti după obicei ².»

A înăspri măsurile de percepere și de priveghere asupra diverselor venituri era o necesitate justificată prin existența deficitului bugetar. În acest înțeles, Domnitorul dă în 4 Februarie 1803, ordin, ca să nu potoă nimenea lua din malurile de sare de la Ocnă, afară de locuitorii cari plătesc *sărăritul*, dar și aceștia nu au dreptul de a lua sare decât cu traista și numai pentru trebuința caselor lor.

Sărăritul se plătește prin un miel, hârșii, un caș, 6 oca lână seau taleri 5¹/₂ ³.

Ocele sunt arendate în 1803 lui Hagi Moscu ⁴.

În interesul venitului vămilor încă se iaă măsuri de priveghere spre a se împiedeca contra-banda. Toți căpitanii de la marginea Bucureștilor au ordine să nu slobodă intrarea în oraș la care, căruțe și butce, «până nu vor căuta omenii orinduiți de vameșii Carvasaralei, ca să nu aibă nescare-va marfă tainită și să o cacirdisască de vamă» ⁵.

1. Veđi volumul supliment.

2. Scutesce 19.000, de ierbărit ale lui Polihronie Alexiu hagi Manthu, meimar «bașul gelepilor» pentru slujba ducerei oilor Tarigradului. = 1803 Aprilie 13.

3. Veđi volumul supliment.

4. *Cărți pentru vânđarea Ocnelor pre 1803, pre numele lui Ioan Hagi Moscu, biv vel Glucer*

Poruncesce vătaflor, ciocănașilor, maglașilor, tuturor slugilor de la Ocele-Mari sud Vâlcea, să se supue în totul antreprenorilor, ca să nu se aducă zăticnire — 1803. Ianuarie 1.

Apoi seau innoit cartea pentru Telega și pentru Slănic și pre anii 1804—1805, și se va inoi și pe viitorii anii 1809, 1810 și 1811.

5. Veđi volumul supliment.

Aurarii români se tânguesc Domnitorului că încă de la Domnia lui Mihaiu Vodă Șuțu sunt încărcăți cu un dram mai mult de aur preste ceea-ce dădeaū mai înainte, ba încă li s'au mai adus diferite alte dări. Din cauza acesta mulți din aurari au fugit. Ei cer să fie impuși cu 6 lei de dramul de aur, iar nu pe 7 lei, pre lângă care vor mai plăti câte 6 lei pecetluitul domnesc, pe lângă 4 taleri, ploconul Aimășiei¹.

Dijmăritul continuă a se percepe in 1803 după vechile instrucțiuni pre care le reamintim in volumul supplement².

Orî cât se va mai fi ajutat Vistieria cu asemenea măsuri, ele nu pot implea golul ei. Divanul, spre a se conforma hatîșerifului Sultanului, cere Domnitorului, prin anaforaoa din anul următor 1804, Octombre 20, să se iae de normă pentru fixarea dărilor «rinduiala aceea ce curgea la lét 1783». Constantin Ipsilante întempină, că : *«vremile aceste de acum sunt mult mai deosebite de cele de atunci și cheltuelile mult mai adăogate, cum și prețul fie-căruia lucru împătrit, fiind mai vertos acuma adăugite și lefile și tainaturile ascherlăilor trebuincioși pentru paza țerei, cari lefi și tainaturi nu erau in vremea aceea, nefiind trebuință de oștiri»*.

Domnitorul constată, că Vistieria nu se pôte mulțami cu budgetul de venituri din 1783, că pentru lefi nu este de ajuns vechea sumă, câte 16 parale la leu și trebuință este să se facă nouă adăogire de alte 4 parale.

Un nou aședemint al dărilor se pôte vedea in Tesauru de documente al lui Papiu Hariu. (II p. 328)³.

Boerii Divanului propun cinci *semi*, fiește care de câte 6 taleri, plus cotisația pentru haraci, plus două adjutóre de câte 6 taleri și jumătate, plus 6 taleri și un ort, pentru menzilirii. Adăogeaū boerii câte 2 lei la seamă, din cauza mai ales, că să temeaū că nu vor fi in realitate 40.000 de lude dajnici. Domnitorul speră, că vor eși mai mult de 40.000, după ce se va indrepta abusul cu poslușnicii, cu scutelnicii, cu neamurile și mazilii și breslașii și cumpaniștii. Dacă vor eși mai mult de 40.000 mi, se va puté scădea iară-și la 4 taleri de sémă, după cum a fost din vechime. Domnitorul incuviințeză a se aședa birul locuitorilor câte 78 lei și 10 parale de liude pre an.

Acéstă sumă va fi plătită ast-fel: 72 de lei in șese *diminii*, adecă

1. Veđi volumul supplement.

2. Veđi volumul supplement.

3. Veđi acesta după tesaurul II, pag. 328, in volumul de supplement.

câte taleri 12 la două luni. Divanul propusese o sumă mai mare cu două lei, deci Domnitorul scade cu două lei birul anual, în care bir se copriind și rësurile.

Şese taleri, și parale de ce darea pentru menzilir se va plăti în două căsturi, primăveara și tòmna.

Cât privesce aședemintul definitiv pentru *semi*, rămâne a se regula afacerea după constatarea esactă a numărului birnicilor¹.

Nici cu acéstă sporire a birului locuitorilor, nu se acopere deficitul budgetar și atunci Domnitorul cere voie la Constantinopole, să impună, în mod excepțional și provisoriu, darea vinăriciului și a dijmăritului, la tôte clasele privilegiate și la mănăstiri. La 19 Iulie 1803, se cetesce în Divan, firmanul împărătesc, incuviințând pentru un singur an «extra-ordinarion dijmărit, vinăriciū», de la privilegiați și mănăstiri².

Dar încă înainte de a sosi firmanul împărătesc, Domnitorul organizează o casă deosebită din 4 boeri: Postelnicul Mavrocordat, fost vizier, Costache Ghica, Vornicul de țeara de sus, Golescu și fostul mare Logofet Grigorie Brâncoveanu.

Acéstă casă va aduna banii dijmăritului și vinăriciului, privilegiatilor și apoi «*din venitul acestor slujbe, să se dee, prin scirea și porunca Domniei mele, în plata datoriilor țerii și a cheltueleur ce sunt*»

Până ce să se potă aduna banii la acéstă casă specială, ea este autorisată de Domnitor să facă împrumut, plătind câte 10 lei la pungă dobândă³.

În 30 Iulie 1803, Constantin Ipsilante, vestesce tuturor ispravnicilor de județe, că înșii, boerii din Divan, au avut patriotismul de a impune privilegiatilor pre un singur an darea vinăriciului și anume câte 9 bani de vadră, pre când dașnicii au a plăti tot ca în trecut câte 5 bani de vadră și pârparul. Domnitorul profită de ocasiunea acesteia circulari, ca se ordone încetarea perceperii de alte sume cu diverse numiri, cari se luau de către vinăriceri.

La acéstă ocasiune Domnitorul promulgă ponturile, adecă regulamentul, constatator din 7 articole, după care este a se face perceperea vinăriciului în 1803⁴.

La 14 August 1803, în urma primirei noului Hatışerif al Porții, pre care mai departe avem a-l studia mai de aproape și prin care

1. Veđi anexele din volumul suplement.
2. Veđi anexele din volumul suplement.
3. Veđi anexele din volumul suplement.
4. Veđi documentul în volumul suplement.

Pörta ierta birul țerei pre un an de ȝile, Domnitorul ordonă publicarea în tötă țeara a dispozițiunei Hatıșerifului, iar Divanul, în vedere cu scăderea haraciului, chibzuesce noul budget în mărginile veniturilor existente și sub indemnul muscalilor, cari se laudaă cu dobândirea hatihumaiumului și cu iertarea haraciului, Divanul scade birul locuitorilor la câte 36 taleri, 36 bani de cap pre an ¹.

Asemenea scădere în favórea țeranilor nu aă îndreptătit pre Di van să renunțe la vinăriciul și dijmăritul de la privilegiați pre anul 1803, și deci la 25 August, Domnitorul promulgă regulamentul după care urméză să se facă perceperea vinăricialui de la privilegiați și mönăstiri ².

La 31 Iulie 1803, s'aă fost scos în vinđare vinăriciul cu *ponturile* 10 la număr, ce se póte ceti în volumul suplement ³.

Tetuși boerii cer Domnitorului și un hrisov cu blăstem, prin care să li se mai dee din nou asigurarea, că numai pre 1803 ei vor fi datori a plăti darea mai sus arétată ⁴.

Tóte dispozițiunile acestea luate, referinte la finanțe, țeara, adecă Divanul, le aduce la cunoscința Impăratului turcesc printr'un arz din 10 August 1803. Boerii multămesec Porții, în numele țerei, pentru iertarea haraciului pre anul 1803, apoi aretă cum aă chibzuit budgetul, aducénd laude Domnitorului și cum s'a redus birul danjnicilor. Arzul adaoge o rugăminte, aceea ca Pörta să nu mai permită *«necontenitele treceri prin țeară a le străinilor fără de memuriet, care după ce sunt supărátore fiind-că pricinuesc prăpădenii menzilurilor, se fin și cu mari cheltueli, prăpădind satele, supărându-se ticăloșii locuitori de către acești trecători, cu răpire de zaherele și de vite, atingéndu-se și de cinstea lor, cari, acești trecători, și avénd menuriet și neavénd, trec toți prin țeară, ca se 'și facă voile și poftele lor, din care pricină se prăpădesce pământul și locuitorii, și nici menzilurile nu rămán și nici sate»* ⁵.

În vedere cu înmulțirea locuitorilor dajnici, Constantin Ipsilante și Divanul i-aă măsură de stărpirea abuzului înmulțirii poslușnicilor pre la boeri. Se dispune ca aceștia să fie reduși, și atât poslușnicii, cât și scutelnicii, să nu fie aleși dintre țerani fruntași, ci din mijlocași. Acești scutelnici de îndată ce pot plăti la Vistierie mai mult

1. Veđi documentul în volumul suplement.

2. Veđi documentul în volumul suplement.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

5. Veđi documentul în volumul suplement.

de cât 30 taleri ce sunt datorî a da ca scutelnici la stăpânul lor, să fie trecuți între dajnici și înlocuiți cu țeranî mai sêracî.

Domnitorul se ținu de promisiune: In 1804 boerî și mônăstirile fură scutite de plata vinăriciului, de sigur și de a dijmăritului. Dăm în volumul de suplement ponturile vinăriciului pre anul 1804, din cari se pôte constata acêsta ¹.

Cumpărătorîi vinăriciului împărătesc pe 1804 se jăluescului Vodă, că unia din țeranî, proprietari de vii, aș profitat în 1803 de aș fost trecuți în fôia de vinăriciû a privilegiaților și ast-fel în 1804 ei n'aș mai fost apucați de vinăriciû. Cumpărătorîi acestuî venit cer îndreptarea acesteî afacerî și urméză diverse hotărîri în chestiune, în sensul interesului cumpărătorilor.

Dacă boerimea găsi pentru un moment patriotismul necesar ca să se impună cu dijmăritul și vinăriciul pre anul 1803, în 1805 boerimea care împreună cu tótă țeara plătea de câtva timp darea oieritului, acum isbuti se dobândescă de la Constantin Ipsilante hrisev de scutire de acêstă dare pentru boerî și mônăstiri, sub cuvînt că nici boerî moldovenî nu plătesc oieritul. Domnitorul scutesce de acêstă dare pre mitropolit, episcopi, mônăstirile cele mari cu metócele lor și pre boerî de la vel Ban și ână la Clucer ² de arie, cum și pre vêduvele de boerî de asemenea trepte.

Dăm în volumul de suplement ponturile de vinđare a oieritului pre anul 1805, cu data de 1 Martie și asemenea un alt hrisev din Iunie 1805, prin care Constantin Ipsilante dispune, ca perceperea oieritului să se facă numai tómnă, de la Octombrie înainte, pentru că așa să se scutescă de oierit unele capete de vite care numai abusiv vinđătorîi le numêra între oi. Acest hrisev pare a fi dat în folosul țeranilor proprietari de oi ³.

*

În interesul financelor, Constantin Ipsilante la 4 Maiü 1803, a ordonat ca toțiceî cari aș hriseve de scutiri, privilegiuî și milă, să și le presinte la Domnie spre innoire. Marele Logofêt de țeara de sus Isaac Ralet, este însărcinat de a da de șcire la toți acêstă dispozițiune cu acêstă informațiune, că «fără de a nu le innoi înteu prin întărirea Domnieî hrisevele și cărțile. să scie fie-carele că nu vor putea avea nici una din milele și privilegiurile acele» ⁴.

1. Veđi documentele în volumul suplement.
2. Veđi documentele în volumul suplement.
3. Veđi documentul în volumul suplement.
4. Veđi documentele în volumul suplement.

Cu același scop, Domnitorul opresce de a se face masalagii din locuitorii județului Ilfov. Ipsilante ordonă ca masalagii se fie făcuți din *rentiperi*, de prin București, adecă din populațiunea vagabondă, fără căpătăiu ¹.

*

Dăm in volumul de suplement o rezoluțiune din 24 Decembre 1803, prin care Domnitorul însărcinează o comisiune din Divan cu cercetarea compturilor casei speciale a rësurilor, după cererea Epistatului acestei case, Constantin Știrbei ².

*

Alte două documente se referă la socotelii după zaherele requisitionate ³.

*

Pre lângă diversele dări către Visterie, continue a îngreua țeara așa dișele havaeturi.

Pe anul 1803, slujba Vornicieii, care se preleva in profitul marilor vornici de la vitele de pripas, este vindută, adecă arendată prin carte domnescă ⁴.

Vornicul de harem încă continuă a lua darea săpunăritului de la toți cei cari fabrică săpun, câte un ban de fie-care oca fabricată ⁵.

Avaetul marelui Cămărași, *cotăritul*, pre 1804, este de un taler vechiū pre an de fie-care prăvălie, in care se întrebuițeză cotul. Acastă dare se prelevă nu numai in București, dar și in orașele din județe ⁶.

Marele Cupariū se bucură sub domnia lui Constantin Ipsilante de darea cotului de măsurătorea buților. Acastă dare însă, nu este obligatorie, ci numai cine vrea să-și măsoare vinul e supus la asemenea dare ⁷.

Slujba, adecă darea căminăritului pre 1803, dă loc la ôre-care procese, căci numai neguțătarii de prin țerguri și orașele se opun de a plăti darea, seaū pre temeiu că au documente de scutire, seaū fiind-că sunt sudiți. Acastă dare numai pentru cinci județe de preste Olt, era arendată la licitație cu 2.250 taleri ⁸.

1. Veđi documentul in volumul suplement.
2. Veđi documentul in volumul suplement.
3. Veđi documentul in volumul suplement.
4. Veđi documentul in volumul suplement.
5. Veđi documentul in volumul suplement.
6. Veđi documentul in volumul suplement.
7. Veđi documentul in volumul suplement.
8. Veđi documentul in volumul suplement.

Marele Ciohodar continuă a percepe în 1803 și mai departe anii viitorii darea ciohodăritului, adică să iae de totă prăvălia câte un taler vechiū pre an ¹.

Al douilea Spătar profită de darea vădrăritului în județele Buzău și R.-Sărat. Acastă dare constă din bani 50 pre an de la fie-care om din dealurile cu vii și câte o vadră de vin de fie-ce bute ce se vinde în cramă pre cep; asemenea de tocitorea cu tescovina ce se vinde câte 45 bani; de vita prinsă în vie făcând stricăciune 20 bani, de vracnița deschisă 300 bani; de rimători 50 bani și de ôie seaū capră 10 bani.

Al douilea Spătar mai are și venitul pârparului din județul Rômnic. Pârparul se prelevă de la toți cei cari plătesc vinăriciū și anume câte 12 bani de fundul de puțină de stejar și de bute și câte 6 bani de fundul de puțină de brad ².

Gărdurăritul ³ încă este o dare în profitul Spătarului al douilea, însă numai din județele Buzău și Rômnic și anume de popor câte un galben turcesc, valorând 2 taleri și 90 bani, cari se plătesc cu cislă la scăunașul cel rînduit de gărdurari pre popor. Grôpa de tescovina ce se vinde în Deal încă plătesce câte 132 bani havaetul Spătarului al douilea.

Havaetul marilor Vornici de la vâtafi de plaiū, dă loc la un mic proces. Domnitorul, după cererea locuitorilor din plaiul Slănicului, rînduesce vâtaf la acel plaiū pre Ștefan Vernescu. Acesta refusă de a plăti havaetul Vornicului de țeara de jos Scarlat Cămpineanu, dicând, că nu este numit după cererea marelui Vornic. Domnitorul nu-l dispensază totuși de a plăti havaetul ⁴.

Regulat în fie-ce an în Aprilie și Maiū vâtafi de plaiuri sunt obligați a da șoimi seaū mai bine șoimôice.

Din actele aduse în volumul de suplement se vede, că acastă dare în natură era de 15 șoimi de tôte județele Munteniei ⁵.

Tabacul era venit al Căminăriei. Se percepea de la tabacul din țeară câte 10 parale la oca, iar de la tabacul strein câte 50 parale la oca. În 1804, Domnitorul mai adaogă câte 8 parale darea la tabacul din

1. Veđi documentul în volumul suplement.

2. Veđi documentele în volumul suplement.

3. Veđi documentele în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

5. Veđi documentele în volumul suplement.

țeară și câte 26 la cel strein, în favoarea epitropiei obștirilor, pentru a mări fondul cutiei milelor ¹.

*

În volumul supliment mai dăm câte-va acte cu referință la diverse abuzuri și reclamațiuni relative la dări, ori la perceperea lor din anii 1803—1806, de sub Domnia lui Constantin Ipsilante ².

Privilegiile și scutirile fiind reinnoite prin hrisóve și cărți de către Conntantin Ipsilante, continuă aprópe fără schimbare sub Domnia acestuia. Dorința de a fi scutiți împinge pre mulți să cheltuiască, ca să dobindescă vre-o cât de mică carte de scutare. Acesta dă naștere la o industrie nelegiuită: unii din logofetei seaă scriitorii de Divan devin falsificatori de acte domnesci. Un act ce dăm, amintesc despre falsificarea a multor cărți de postelniceii de către Faca ³.

Scutirile și monopolurile boerilor rămân intacte sub Constantin Ipsilante. Nu aflăm decât un singur cas de o mică neînțelegere între vameșii oborului și Păhărniceșa Sefendache, proprietara unui scaun de măcelărie din obor. Dar și acest cas se regulază în dată probând Păhărniceșa că are hrisov de scutare a scaunului ⁴.

*

Pe lângă scutiri, cutia milelor înlesnesce traiul multor privilegiați.

Sunt destul de numeroase actele din Domnia lui Constantin Ipsilante cu referință la cutia milelor. Să le memorăm aprópe în ordine cronologică.

a) Pitac din 6 Ianuarie 1803. În urma raportului prezentat Domnitorului de comisiunea care a cercetat socotelile cutiei milelor, Domnitorul constată, că această cutie are a primi rămășițele de 8 138 lei pre anul 1802. Constantin Ipsilante ordonă împlinirea acelor bani de la persoanele datóre ⁵.

b) La 12 Martie 1803, Domnitorul rinduesce o comisiune din Divan și din biv Divaniți împreună cu Mitropolitul, ca să întocmiască o listă de cei cărora cu adevărat li se cuvine milă de la cutie. La această ocasiune Domnitorul ordonă ca milele să se împartă în 6 clase seaă stări. La prima stare mila va fi de 40 talerî, la a doua de 30, la a treia de 20, la a patra de 15, la a cincea de 10, la a șesea de 5.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Veđi documentele în volumul supliment.

3. Veđi documentul în volumul supliment.

4. Veđi documentul în volumul supliment.

5. Veđi documentul în volumul supliment.

Domnitorul recomandă comisiunei ca miluiții să fie mai puțin numeroși în stările cu cifre mai mari ¹.

Pentru înmulțirea veniturilor cutiei milelor, această comisiune propune o dare obligatorie pe cununii și anume: câte taleri 20 de la cununia boerescă de clasa I, taleri 10 de la a doua stare, taleri 5 de la a treia și de un taler de la toți cei-l-alți.

Tot odată, Domnitorul aprobă, ca prin duhovnici, Mitropolitul și episcopii să îndemne pe fie-care muribund, de a 'și aduce aminte de cutia sêracilor ca să 'i lase vre-o sumă de bani, fiind hotărîre luată că un testament saŭ o diată în care nu se va fi lêsat nici un legat pentru cutie, nu va avea valóre la judecată și în tot cazul, a treia parte din avere va fi luată de cutie ².

c) La 27 Martie, comisiunea cere Domnitorului să se împlinescă darea caftanului de la mai mulți boeri și dregători fiind-că trebuie bani de Paște la cutie ³.

d) La 30 Martie Grigore Ghica, Vornicul obștirilor, capătă ceva mai mult de cât o miluire de la Constantin Ipsilante, în favórea lui Mihalache Chiriță: i se continuă embaticul pe 5 ani a mônăstirei Strehaia din Mehedinți cu aședemint să dea la cutie în fie-care an câte taleri 2.000, fiind-că nu s'a folosit de arenda anterioară din cauza invasiunei pasvangiilor ⁴.

e) La 3 Septembrie 1803, Matei Fălcoian, marele Vornic al obștirilor, cere Domnitorului împlinirea banilor datorî de ispravnicî la cutie. Domnitorul aprobă ⁵.

Fiind-că ispravnicii odată duși la județ nu-și mai plătiaŭ taxa la cutie, Domnitorul, dispune la 22 Septembrie, că pe viitor ispravnicii orînduiți să nu fie slobođi a pleca la județe până nu vor plăti mai întîiŭ taxa la cutie. Tot odată ordonă marelui Vistier, să dețină pre sêma cutiei sumele datorite din lefurile boerilor funcționari.

Mai greu se puteau încasa taxele de la funcționarii cari nu primiaŭ lefi de la casa rêsurilor. Domnitorul dispune, ca de la aceștia să se îndestuleze cutia, coprinđend banii datorîți de la scutelnicii atribuiți lor ⁶.

Cu referință la prósta situație a cutiei milelor, lectorul va mai afla acte din 22 Septembrie 1803 ⁷.

1. Veđi documentul în volumul suplement.
2. Veđi documentul în volumul suplement.
3. Veđi documentul în volumul suplement.
4. Veđi documentul în volumul suplement.
5. Veđi documentul în volumul suplement.
6. Veđi documentul în volumul suplement.
7. Veđi documentul în volumul suplement.

f) Comisiunea însărcinată de Constantin Ipsilante cu întocmirea definitivei liste a pensionarilor cutiei, nu a terminat-o până la 7 Decembrie.

Domnitorul ordonă ca acea listă să fie aplicabilă de la 1 Ianuarie 1804, dar până atunci totuși să se plătiască pensiunile «da cei ce din răsbóie pentru țeară s'aú sacateftesit». Domnitorul cere și informațiuni despre veniturile cutiei și de datoriile din trecut și dispune, să nu mai pótă lua din banii cutiei, prin pitacuri domnești, cum s'aú făcut altă dată ¹.

g) O miluire neobișnuită face Constantin Ipsilante la 12 Aprilie 1806, dar de astă dată nu de la cutia milelor, ci din casa rësurilor, cu titlul de leafă. Și ce e mai curios e că numele persónelor ajutate rămân neindicate, Domnitorul mărginindu-se a dice, că leafa este «pentru un obraz sciut» ².

*

O formă cunoscută de miluire era acordarea de Domnitori a unui număr de bolovanii de sare de la o anumită ocna și invoirea de a locui, în vre-o casă mănăstirésă ³.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. În Constantin Ipsilante Voevod

Cinstit și credincios boerule al Domniei, mele Dumnéta biv vel Bane Epistatule al casei rësurilor, din banii acestei case să aibă a da Dumnéluí vel Postelnic *taleri 1.500, a lecă o mie cincă sute pre două lună trecute Februarie și Martie leafa pentru un obraz sciut*, iar de la următorul Aprilie și înainte să aibă a da pre tóta luna câte taleri șapte sute cincă decă iarăș la Dumnéluí vel Postelnic tot pentru acel obraz, leafă, și cu acest domnescul nostru pitac se vor ține în sémă la socotelile casei, *tolico pisah gpd.*—1806 Aprilie, 12.

Cod. XLIX, fila 23.

3. Pitac la Epistatul ocnelor.

«Nu dăm la nimenea sare de la ocne ca o datorie, ci dăruire și har, și fiind-că darul nu se cere cu zor și cu poruncă, neprimită este cereroa care o face Catinca Fălcoianca Șătrăreasa; iar dacă are cartea Domniei mele prin care să aibă milă de sare rinduită a i se da pre tot anul, să o arete, ca să dăm poruncă a i se da acea sare după carte. — 1803 Decembrie 7 ¹.

Cod. XXXVII, fila 17

Domnitorul ordonă scóterea Cluceresei Raluca Manu din casele unei mănăstiri din Bucuresci. La cererea biv. Visterniculuí Filipescu, Domnitorul invoie șederea acestei Dómne în casele egumenesci pre două lună. «Acum se apropie anul de când ține casa mănăstirei, poruncim dar ca până în trei dăle s'o scoți de acolo negreșit».—1803, Decembrie 19.

Cod. XXXVII, fila 24 verso.

Vămile

O bogată serie de documente posedem cu referințe la vămile țerei Muntenesci, sub Constantin Ipsilante, între anii 1802—1806. Dăm, după traducerea francesă oficială din 1874 la agentia românească din Constantinopole a firmanului de la 1802, prin care Austria dobândește reducerea vămei de 3 la sută și pentru Principate, cum o are pentru restul Turciei, cum și dreptul de a nu mai plăti vamă și în Principate după ce au plătit-o Turciei ¹.

Caimăcămia care așteaptă sosirea lui Constantin Ipsilante nici chiar cei 3 la sută nu-î pretinde imediat de la sudiții rusesci ².

În asemenea condițiuni neguțătorii români pământeni nu puteau ține concurență cu supușii străini.

Cu toată aplicarea în Principate a tratatelor de comerț ale Turciei, Constantin Ipsilante arădăză vămile cu un tarif special de vămuire a diverselor articole de import și export. Dăm în volumul supliment așa deșele cataloage, adică tarifuluri după cari s'au prelevat vama de către cumpărătorii vămei în decursul anilor 1803—1806, cât și corespondența ocazionată cu întreprindătorii vămilor, sea în contra lor ³.

3. Veđi documentele în volumul supliment.

XXXVI.

Comerțu, bresle, fabrici, mijloce de comunicațiune.

Comerțul și industria țerei se resimt și ele de sigur de ultimele evenimente. În urma potolirei anarhiei din București, comerțul se ridică cu anevoie, isbit mai ales de greutate și pedicele deja constatate de noi sub anteriorile domnii. Privilegiile de cari se bucură sudiții străini față cu vama, cu administrațiunea și justiția ³, favoriză din ce în ce mai mult pe negustorii și industriașii străini, în paguba comercianților și industriașilor pământeni români.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Meseriașul sudit era apărat de Consulul său chiar când nu are dreptate. Pitac la Vetaful de Divan să arate Consulului austriac că zidarul sudit care s'a tocmnit să facă o biserică pe moșia Cluceresei Dudescu, nu se ține de tocmială și să 'i ceară aceluși Consul a' l supune după tocmelă.—1803, Noembrie 19.

Breslele

Cu referință la corporațiuni, bresle sau isnafuri, dăm mai multe acte de la Constantin Ipsilante.

În urma cutremurului de care mai sus am făcut mențiune, breslele cari curând au trebuit să atragă atențiunea Domnitorului, au fost de sigur acelea cari interesa rezidirea orașului ruinat în mare parte.

Între aceste este brésla întrunită a lemnarilor, zidarilor, tâmplarilor, strungarilor, cărămidarilor și nisiparilor din Bucuresci. Domnitorul încă la 28 Octombrie 1802, dă o carte de reorganizare a breslei întrunitelor isnafuri și îmbracă cu caftan pre Ioniță Vătaful, numindu-l Meimarbașa.

Organisarea acestei întrinite bresle diferă de aceea a breslelor celorlalte. Mai întâiu se deosibesce prin faptul că Meimarbașa primesce leafă din casa rësurilor câte 50 taleri pre lună și este îmbrăcat cu caftan ca toți funcționarii domnesci. Fie-care din subdivisiunile breslei are în frunte câte un Ceauș și câte 4 sau 5 fruntași, meșteri mai bătrâni și mai de ispravă. Aceștia constituiesc *loja*, seaș cum se dicea în secolul trecut, *lonjia*. Ceaușii sunt încă electivi, dar brésla a pierdut independența ei, prin faptul numirei directe a lui Meimarbașa. Constantin Ipsilante mai lăsă încă lojei judecata pentru alișverişul meșteșugului, cum și pentru ucenici și călfi ¹.

În favórea breslei tabacilor din Bucuresci, găsim de la Constantin Ipsilante câte-va acte la codul XLIX, fila 15, 42 și 105.

Dintre acestea vom cita actul de la 27 Decembrie 1802, prin care Constantin Ipsilante scutesce de vama tîrgului peile ce le vind lucrate și nici pentru peile ce cumpără de la măcelarii din oraș ². De altă parte însă, la 15 Octombrie 1803, Domnitorul ordonă să se pue nart pentru vinderea pcilor tábăcite, asemenea și pentru articolele ce confecționéză din piei cavafii, adecă încălțămintele de diverse categorii, ce le vind lucrate gata ³.

La 16 Martie 1803, Domnitorul Constantin Ipsilante reinnoesce hrisovul bərbierilor reinoit de Alexandru Ipsilante la 1796 ⁴.

Brésla croitorilor capetă în Maiu 1803, reinnoirea hrisóvelor sale de constituire, însă Starostele numit și Tersibașa, e numit direct de către Constantin Ipsilante, la 1 Maiu, 1803 ⁵.

1. Veđi documentul în volumul de anexe.
2. Veđi documentul în volumul suplement.
3. Veđi documentul în volumul de anexe.
4. Veđi documentul în volumul de anexe.
5. Veđi documentul în volumul de anexe.

În Ianuarie, 1804 bresla croitorilor români din Bucuresci, simțindu-se debordată de croitorii evrei și străini, adresază Domnitorului Constantin Ipsilante următoarea petițiune :

«Jăluim Măriei tale, pentru croitorii sudiți, atât evreii cât și cei-l-alți că și cei ce vin din alte părți și cei ce sunt făcuți sudiți de aicea, deschid prăvălii, care pe unde vor și lucrază și nu voesc să scie nimic de ponturile hrisóvelor ce le avem de la atâția luminați Domni, nici de telalbașa, nici de breslă, nici la alte angarale nu ajută, nici beilic lucrază după obicei și ne ia și călfle noastre de le bagă prin prăvăliile lor, momindu-și că de la ei nu 'i póte lua de beilic, careși este, că cândese beilicul de la Cămară, nici pre călfle cari sunt raia de ai noștrii putem lua de prin prăvăliile lor, necum vor să scie și mare chedir ni se face din pricina lor; ei ne rugăm Măriei tale, să fie luminată poruncă, seașă să fie de obște cu noi la tóte obiceiurile breslei, seașă să ne luăm călfle cari sunt raia de ai noștri, să le avem prin prăvăliile noastre, ca să ne putem ajuta la angarale, la beilicurile Cămărei, că noi când le dicem seașă la angarale să ne ajute, seașă călfli să dee, ei dic că nu voesc să scie nici de Măria ta, nici de nimeni aici în Bucuresci, fără numai de stăpânul lor. Dar noi scim și prin țerile lor obiceiul, că pre la țeara lor când merge vre-un om cu meșteșug de aicea, nu 'l lasă nici de cum să lucreze de capul lui, ci 'l pune slugă la meșter pământean, iar ei aicea se fac stăpâni, nedând nici obișnuita milă a cutiei ce o avem, de se hrănesc dintr'ênsa cei scăpetați, cei bolnavi și chiar și slugile noastre, de nu ne putem hrăni din pricina lor, și cum va fi mila Măriei tale¹.

Domnitorul dă asupra acestei declarațiuni următoarea energică rezoluțiune :

Dumnélui vel Agă. Domnia mea, croitorii ce lucrază aici în politie nu 'i cunoscem de sudiți. Cum îndrăsnesc dar unii ca aceia a se împotrivi la rînduețele breslei croitorilor și a nu fi supuși la cele cari sunt acestui isnaf? ci dar poruncim, să cercetezi jalba acésta și fiind arătarea lor adevărată, vercine va fi acela care nu se supune la rînduiala isnafului, să 'i pecetluesci Dumnéta prăvălia.—1804, Ghenarie 17².

Acéstă rezoluțiune nu împedecă ca evreii prin stăruințele lor să 'și capete de la Constantin Ipsilante staroste a parte; ba încă prin același decret, 17 Aprilie 1805, rînduind breslei evreilor Staroste pre David, care era și Hahambașa, constitue diverse scutiri și privilegii³.

1. Cod. XXXVII, fila 37.

2. Cod. XXXVII, fila 37.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

Loja stărostiei evreilor are dreptul de judecată a membrilor corporațiunei aceștia, având apel la marele Cămăraș.

Aflarăm un cas când guvernul se făcu executor unei sentințe a hahamilor, de isgonire a unei evreice.

Maî marele Staroste de neguțetori este un personagiū, care devine pre tōtă ȃiua maî important, din causă cā dobāndesce atribuțiuni prin diversele nizamuri cu referință la justiție. Maî marele Staroste este acel care face estimațiunile de lucrări publice și private. Prin el se fac diverse vĕndĕri silnice, etc., dar tocmaî din cauza acestor varii atribute, maî marele Staroste de neguțetori devine un fel de funcționar al Statului, nu ales, ci numit direct de Domnitor, dupĕ cum se pōte vedea din actul ce 'l dām în volumul supplement ¹.

Acĕsta ne explică și milele ce, la 5 August 1805, acordă Constantin Ipsilante lui Ioan, fostul Staroste de neguțetori ².

Cā starostia devine dependentă de guvern, se pōte înțelege și din actul ce dām încă din 2 Decembrie 1802. Boerii chiar cer Domnitorului rinduirea din nou la maîmăria breslelor intrunite a lem-narilor, cārămidarilor, etc., a lui Lazăr fostul polcovnic, cu tōte cā bres-lele voiaū să aibă pre alt cine-va ³.

La 28 August Constantin Ipsilante reinnoesc boengiilor hrisovul.

Breasla boengiilor cere lui Vodă respectarea hrisovului lor. Ei cer ca strĕiniĭ să fie opriți de a lucra meșteșugul boengeriei. Domnitorul dă următōrea resoluțiune:

«Dumnĕta vel Logofete de țeara de sus și Dumnĕta vel Agă, teorisind jalba, să aveți a da cuviinciosul nizam, spre a se face urmare întocmaî și ase-menea dupĕ copriinderea hrisovului Domniei mele, ce s'a dat jăluitarilor». — 1803, Noembrie 18 ⁴.

Un alt cas se presintă, în care Constantin Ipsilante, dupĕ peti-țiunea dată de către boengii, dă următōrul pitac:

«Fiind-cā cupriinderea hrisovului acestuĭ isnaf nu slobōde a deschide altul prāvālie de boiangerie, alătura cu alta prāvālie asemenea, și fiind-cā Zamfir 'și-aū lāsāt prāvālia ce aū avut'o întōiū și ș'aū deschis într'altă parte, vol-nic a fost dar acel Gheorghe a 'și deschide prāvālie lângă acea care aū fost lāsāt'o Zamfir ne maî lucrāndu-se acolo meșteșugul boengeriei, iar Zamfir rĕū cere acum a maî deschide prāvālia ce aū lāsāt'o ca să 'și lucreze meșteșugul sĕū tot acolo, adecă lângă prāvālia ce aū deschis'o Gheorghe și o ține și acum,

1. Veđi documentele în volumul suplĕment.
2. Veđi documentele în volumul suplĕment.
3. Veđi documentul în volumul suplĕment.
4. Cod. XXXVII, fila 19 verso.

fiind acea cerere e împotriva orînduelei hrisovului, ce s'au ȑis mai sus ; drept acea poruncim Dumitale vel Cămăraş, că de va fi intrat Zamfir iarăşi în prăvălia ce au lăsat'o, ca să lucreze meşteşugul boengerii, să 'l gonască de acolo şi să mērgă a 'şi deschide prăvălia într'altă parte, unde şi acolo iarăş este dator a păzi orînduiala hrisovului.— 1806, August 14.

Cođ. XLVIII, fila 54

Fabricile

În 13 Ianuarie 1803, Grigore Ghica marele Vornic al obştirilor înfiinţeză o fabrică nouă de testemeluri şi alta de şaliuri şi ghermesituri. Domnitorul acordă acestor industrii hrisoval următor :

„Find că înmulţirea felurilor de meşteşuguri şi a lucrărilor de mână ce s'ar putea iscodi într'o ţeară nu numai este de mare folos şi îndestulare locuitorilor ei, neavēnd atunci trebuinţa a aduce şi a cumpăra cu preţuri scumpe de prin alte părţi streine, acele ce sunt de lipsă, ce şi laudă şi podobă patriei, aceea pricinuesce ; care acosta şi oblăduitorii ce s'au învrednicit de la Dumnezeu a avea stăpâniri de ţeară şi de norode, când vor înlesni prin domnsceele sale ajutoruri şi faceri de bine de a putea adevă face pre supuşii săi îndestulaţi şi cu cele ce n'au avut, nu puţină pomenire vecinică 'şi dobândeşte ; deci, fiind că dumnelui cinstit şi credincios boerul Domniei mele Grigore Ghica, vel Vornic al obştirilor, ca un iubitor patriei sale, s'au îndemnat a isvodi într'acastă ţeră o fabrică de saldangialic în care să se lucreze ghermesituri, şaliuri şi alte cumaşuri ce se lucră de mētase i fir i *mintene*, cum şi prefacerea mētăsurilor de aici şi din ţeara turcască a le aduce în finţa mētăsurilor Ţarigradului, cari se aducea de neguţetori cu mare cheltuială, care acastă isvodire de meşteşug nou aici în ţeră, cunoscēndu-se a fi, după cum am ȑis mai sus, de mult folos obştiei, cu şcirea şi porunca Domnescă prin multă osirdie şi ostēnlă au şi adus numitul boerul Domniei mele din părţi streine omeni meşteri cu şciinţa desēvărşită, i materialurile cele trebuinciose, cu grele şi primejdiōse cheltueli ; dar fiind că un acest fel de lucru ce este folositor obştiei, fără ocrotirea şi ajutorul Domniei nu va putea dupe vreme a'şi avoa statornicirea lui, am bine-voit Domniea mea şi am hotărît, ca să aibă numita fabrică aceste pronomii ce se cuprind mai jos, precum şi alte asemenea fabrici au asemenea cuviinciose ajutoruri domneşci.

a) Fiind-că Dumnelui. numitul boerul Domniei mele s'au pus pre sineş în grele cheltueli. acum pentru a isvodi în ţeră acest meşteşug ce nu'l au avut până acum. de aceea dar nimenea altul să nu fie volnic, atât aici în politie, cât şi într'alt oraş de ale acestei ţeri, a deschide deosebită fabrică s'au deosebî a lucra acest meşteşug al saldangilicului, adevă şaliuri şi ghermesituri şi alte cumaşuri ce vor putea eşi din mētase şi fir şi meşteşugul mengherului

și prefacerea mătasei în ființa mătasei Țarigradului, nici cel ce va sci a lucra, nici cel ce va putea cu a sa cheltuială se țină acest fel de fabrică, afară numai de numitul boer. Cel ce va avea sciința acestui meșteșug să mērgă de va voi să lucreze la numita fabrică cu plată.

b). Toți cei ce se vor afla lucrând la această fabrică, câți se adună, 100 de ómenī, să fie scutiți și aperați de tóte dăjdiile și angăriile ce vor eși de la Domnia mea preste an în țeară, cariī spre a fi cunoscuți și sciuiți să li se dea de la Dumnélui vel Cămărași țeskerele la mână.

c) Să aibă a ține aici în politia Bucurescilor o prăvălie de boengerie, ce este trebuinciosă fabriceī, scutită și aপরাতá de tóte.

d) Să aibă a ține și liude 50, scutiți și aপরাতá de rindul dăjdiilor Visterieī, cu pecetluiturile Visterieī Domnieī mele, însă ómenī fără pricină de dăjdiī, pentru căratal lemnelor și al altor trebuincioase ale fabriceī; asemenea și douī sacagiī, trei dulgheri și trei zidari, iarăși scutiți de tóte dăjdiile și angaralele cu pecetliturele Domnieī mele, fără pricină, de dăjdiī, cari găsindu-se, precum ȓicem, fără pricină, poruncim Dumitale einsttit și credincios boerule al Domnieī mele vel Vornic al politieī, dumnévóstră ispravnicilor județului, să le dați ađeverința de numele și chipul lor, după orínduială, ca să li se deo pecetluituri de la Vistieria Domnieī mele.

e). Ómenī fabriceī de se va întēpla a avea între dēnșīī pricinī de *judecată*, să aibă a'ț *judeca numitul boer*, iar avēnd pricinī cu alți deosebiți, de afară, atunci pricinile lor să se cerceteze la judecătóriile, unde se vor oríndui de către Domnie, fața fiind și numitul boer, prin carele să se și cēră la judecată; și când de acolo nu va rēmânea vre-o parte mulțamiți, atunci cu anafóraoa aceleī judecătórii să se ínfățișeze ipothesiariī ínaintea domnescului nostru Divan; iar nu să se calce fabrica de către zapciī și să se priciuiască pagube.

f) Acéstă fabrică să aibă a da la Sfânta mânăstire Mărcuța, pe tot anul câte talerī 400 etision, pentru ajutorul ce i s'aú făcut și hărăzit de la Domnie, cum și la Camara Domnēscă se dea pe tot anul câte 25 coți șaliū vārgat și câte 25 coți ghermesituri índoit sádea.

Deci pentru ca să fie bine păzite aceste tóte, am dat Domnia mea acest hrisov íntărit cu iscălitura și cu pecetea Domnieī mele, Dumnélui numitului boer, ca să se păzēscă íntocmai nestrēmutat, pofind și pre cei din urma nóstră frați Domni, a íntări și Domnialor acéstă íntocmire a acesteī fabriceī, fiind, precum ȓicem, de folosul obștieī și podóba țereī; și s'aú scris în anul dintēru dintru ínteia Domnie a Domnieī mele, lét 1803, Ianuarie 15, de Chiriță Dascălu Slovenesc.

Prin hrisovul căpetat de boerul Ghica, se aduce jignire rufētului boiangiilor din Bucuresci. Fabrica de saldangalic voesce a mo-

nopolisa mengheneoa. De aci reclamațiunii din partea breslei boian-
giilor ¹.

Aducem în volumul supplement anafora boerilor cercetând aface-
rea, cu data de 21 Martie 1803. Domnitorul recunoște, că fabrica n'are
dreptul de a monopolisa văpsirea stofelor, ci numai a celor cari se
șes la fabrică, iar lucrurile obștei, vechi seaă nouă, e dreptul boian-
giilor să le văpsescă ².

Fabrica de postav continuă sub Constantin Ipsilante, de și este
în cêrtă Medelnicerul Chiriac Arbut cu lucrătorii, cari fac o specie de
grevă și reclamă la Domn, că sunt asupriți, din care pricină urmază
cercetări și judecata ce se pôte vedea în notă ³.

În interesul îmbunătățirii postavului, Constantin Ipsilante, prin
Gaudin, secretarul agenției austriace, caută să introducă în țeară oi
spaniolesci. În interesul acestei îmbunătățiri, Domnitorul dă un hrisov
cu diverse folosințe și scutiri ⁴.

O fabrică de torsul bumbacului capătă hrisov prin care i se
acordă scutiri și privilegii. Fabrica o înființase Gaudin și Ioan Papa
Polizon ⁵.

La 1806 August, înregistrăm înființarea de către Constantin Fi-
lipescu, fostul mare Vistier, a unei fabrici de farfurii, cu monopol pe
șece ani. Domnitorul acordă diverse privilegii și scutiri acestei noue
fabrici ⁶.

Din cauză că iarna înghețând Dâmbovița, orașul era amenințat
să nu aibă fână de la morile după acest riș, Domnitorul Constantin
Ipsilante obligă mănăstirile să înființeze mori de cai. Tot-o-dată în
12 Iulie 1803, regulază luarea mai potrivită de oium la aceste mori ⁷.

*

Cu referință la comerț, dăm în note, o serie de narturi dintre
1802—1805.

Încă în 17 August 1802, Constantin Ipsilante a cerut de la căți-va

1. Veđi legenda noastră «Ciubucul lui Vodă» pag. 199, în Legendele
Romane», 8° Bucuresci 1891.

2. Veđi documentul în volumul supplement.

3. Veđi documentul în volumul supplement.

4. Veđi documentul în volumul supplement.

5. Veđi documentul în volumul supplement.

6. Veđi documentul în volumul supplement.

7. Veđi documentul în volumul supplement.

din boerii Divanului, să intocmiască narturi generale pentru toate ale mâncării¹.

Se pare că boerii cărora Constantin Ipsilante adresază acest pitac nu făcură nimic, de ore-ce Domnitorul reinnoesce ordinul în 12 Noembrie 1802, de astă dată către întregul Divan².

La 9 Noembrie 1802, Constantin Ipsilante aprobă tariful întocmit de boerii, pentru o serie de destul de numeroase articole de îndestulare publică, mai ales băcării³.

La 1804 Aprilie 2, se aprobă de Constantin Ipsilante alt tarif nou, ceva mai urcat la unele articole⁴.

Băcării nemulțămii cu nartul stabilit, reclamară la Constantin

1. Eată ce scrie Domnitorul :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane Nicolae Brâncovene, Epistatule al logofetiilor mari, și Dumnéta biv vel Vornice Manolache Crețulescule, și Dumnéta vel Vistier, și Dumnéta biv vel Vornice Constantine Știrbei, fiind-că pentru rinduiala narturilor lucrurilor celor de mâncare ce se vînd de băcării și alții, și pentru pâne, cum și pentru cărnuri, trebuiesc a se da un cuviincios nizam, și a se pune în orinduială nartul cu care se cuvine a se face vîndarea acestora; de vreme ce după pliroforia ce avem Domnia mea, toți aceștia fac vîndările cu prețuri încercate preste măsură și nesuferite, vă poruncim dară, ca împreună cu Dumnéluț vel Agă, adunându-vă la un loc, unde aducînd de față, atît pre brutari și pre măcelari, cum și pre băcării, să faceți cercetare cu fieș-care dintr'această brésă oșebit, și alegînd și prețul cel cuviincios, cu care se cade a se face vîndarea fieș-cărui lucru, acum intr'această vreme, să aveți a întocmi prin dréptă chibzuire nartul vîndării la toate acestea, pre care să și arătați Domniei mele prin anaforale în scris, fără de zăbavă; și fiind-că brésăla măcelarilor s'a dat de către Domnia mea iarăș asupra Agiei, ca să se curgă și să se urmeze orinduiala aceea ce au fost obiceiuită din vechime, poruncim Dumitale vel Agă, să-i îndatoresei pre toți măcelarii politieii, ca să-și alegă dintre dênșii Vătaf, pre care să-l orînduesci Dumnéta și să-l îndatoresei ca dimpreună cu brésăla, să îngrijescă spre a avea vite din destul pentru tăiat la scaune, ca să nu pătimescă norodul de lipsa acestei trebuincioșe hrane, ci să fie felurimele cărnurilor îndestulate de vite sănătoșe și grase, făcînd vîndarea întocmai după nartul ce se va hotări de către Domnia mea, căci găsindu-se vre-unii dintr'inșii viclenind cu vre-un chip împotriva poruncei nôștre, ori-cu lipsă la dramuri, ori-cu carne bolită și slabă, seau cu lipsă de neajungere pentru îndestularea politieii, cu nici un mijloc nu vor putea scăpa de strașnică urgie și pedepsa Domniei mele; *tolico pisah gpd.* — 1802, August 11¹.

Cod. XLVIII, fila 128.

2. Veđi documentul în volumul suplement.
3. Veđi documentul în volumul suplement.
4. Veđi documentul în volumul suplement.

Ipsilante. Domnitorul rîndui din nou nartul în cercetarea boerilor, cari stabiliră, în 1805 Martie 21, un nou tarif mai urcat la un număr de articole ¹. La 1806 Februarie, se face alt nart nou, mai urcat ².

În 29 Octombrie 1803, Constantin Ipsilante ceruse boerilor să așeze nartul și pentru tabaci și pentru cavafi ³.

Cavafii pămîntenii au cerut lui Constantin Ipsilante să împedice nisce cavafi turci, a vinde marfă în detaliu. La această ocaziune cavafii pămîntenii arată cu ce preț pot vinde ei ⁴.

1. Veđi documentul în volumul supliment.

2. Veđi documentul în volumul supliment.

3. Pitac din 29 Octombrie 1803, către biv vel Banu Manolache Brâncoveanu, vel Spătar Scarlat Ghica și vel Postelnic Mavrocordat, vel Vornicul Grigore Brâncoveanu și biv vel Paharnicul Manolache, orînduiți să așeze, nartul general, le poruncesce a pune nart și tabacilor și cavafilor.

Condica XXXVII, fila 3 verso.

4. Eacă actele:

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că la prigonirea ce au avut cavafii pămîntenii de aici cu doi Turci cavafi de la Târnova, ce au fost adus aici marfă de căvăfie spre vindere, care vrînd să vindă la norod cu mărunțișul, nu i-au îngăduit cavafii pămîntenii, pricinuind că ei au privilegiiu a nu fi slobodi alți negustorii streini să vindă marfă cu mărunțișul aici în politie, ci cu preț cuviincios, să o vindă cu ridicata la însuși ei, și că nici pot a cumpăra cu ridicata, fiind-că și a marfa de aici o vind cu preț mai jos de cât li s'ar cere de către numiții streini negustorii, am poruncit Domnia mea Dumnelui vel Postelnic și Dumitate vel Agă, ca să se cerceteze cu ce preț le dă mâna negustorilor turci a vinde marfa ce au adus-o, și cu ce preț vind cavafii de aici asemenea marfă de căvăfie pămîntescă, și ce deosebire este între felul mărfii și a prețului unora de către alții? de unde ne-au venit anaforaia cuprinde-tore, că la cercetarea ce s'au făcut pentru acesta, inșiși cavafii pămîntenii au arătat, că ei marfa pămîntescă nu o vind cu preț mai mult decât ca acesta, adecă ce mai jos pre număr este arătat, însă:

Mâna dintiū

Taleri	Bani	
3	—	Papuci cu meși,
6	6	Părechea de cisme,
—	105	Părechea de târlici,
1	—	Părechea de papuci femeesci,
2	60	Părechea de iminei liochin.
1	90	Părechea de iminei negri,
5	—	Părechea de cisme galbene.
6	—	Părechea de cisme negre, făcute de aici, turcesci,
5	60	Părechea de cisme roși.

Mai importante narturi sunt cele ale pânei și ale carnei.

În interesul eftenirii pânei, Constantin Ipsilante ordonă, să nu se dea *oim* mai mare la măcinatul făinei, de cât *deciuiială*. Va să zică Domnitorul impune *nart* și proprietarilor de mori¹.

Mâna a doua

Taleri Bani		
2	90	Papuci cu meși,
5	60	Părechea cisme liochii,
—	96	Târlicii,
2	30	Minei liochin,
1	60	Iminei negrii,
—	105	Papuci femeesci,
4	—	Cisme galbene,
5	60	Cismele negre, făcute de aici turcesci,
2	30	Iminei negrii pripirii,
5	—	Cismele roșii.

Mâna a treia.

3	60	Părechea papuci cu meși,
5	—	Cismele liochin,
—	90	Târlicii,
1	45	Iminei negrii,
5	—	Cismele negre, făcute de aici turcesci
4	60	Cismele Românesci de frunte,
2	60	Cismele negre iar Românesci de a doua mână,
4	60	Cismele roșii.

Deci de vreme ce cavafii au arătat, că cu acest preț vind ei marfa la norod, după însuși dar a lor arătare, am întărit și Domnia mea nartul acesta. cu hotărîre, ca cu acest mai sus însemnat preț să vindă fie-care felurime a mării de căvăfie pământescă; pentru care s'au și dat porunca Domniei mele, atât prin buiurdizma la mai sus numita anafora, cât și printr'acest deosebit pitac al nostru, și se poruncește ca scoțînd copie de pre acest nart, să se lipescă în tîrg la trei-patru locuri, unde sunt prăvăliile cavafilor, spre a se vedea de către toți cei ce au trebuință de cumpărăt, ca să scie fieșce care cu ce preț are să cumpere ori ce lucru de căvăfie, îngrijind Dumneța, ca nu cumvaș să facă cavafii vindarea cu preț mai sus decât acesta ce este hotărît de Domnia mea, nici să facă înșelăciune norodului cu a vinde marfa cea de a treia mână cu prețul celei de a doua mână și cea de a doua mână cu prețul celei de frunte, căci, verii cari din cavafii se va găsi învinovățit la o urmare ca acesta, ori a vinde cu preț mai sus, seau a face înșelăciune, cum s'au și dis să scie cu hotărîre, că strașnică pedepsă are a cerca de la Domnia mea. tolico pisah gpd.—1805, Martie 30.

Cod. XLIX, fila 214.

1. Veđi documentul în volumul suplement.

Dăm în note diverse acte relative la prețul fixat pentru vinderea pâinei în 1803—1806¹. La 1804 pânea urma să se vindă 100 dramuri la o para, adică pre 4 parale ocoa².

Atragem atențiunea asupra unui pitac adresat ispravnicilor de Buzău, din Maiu 1806, în care le impută, că, urmărind propriile lor interese, cumpărați se vede de brutari, îi toleră să facă pânea mică, rea și mult mai scumpă de cât la Bucuresci. Vodă scrie că este incredințat, că acesta provine «numai din lăcomia interesului și matrapazlicul vostru măgarilor!»³.

Credând că fabricațiunea de simiți și covrigi, imputinează făina pentru pâne, Constantin Ipsilante, la 13 Octombrie 1803, ordonă lui Aga: «că de astă-zi înainte să poprască și să inchiadă toate simigiriile din Bucuresci, a nu mai lucra covrigi și simit până în primăveară și ori câtă zaherea și făină vor avea ori să facă pâne, seau să o vindă la brutari!».

În 14 Ianuarie Domnitorul ridică această proibițiune cu următorul pitac:

«Cinstit și credincios boerule al Domniei mele, Dumnéta vol Aga, fiind-că acum a venit și vine cu îndestulare zahereaoa cea trebuincioasă politiei, poruncim, ca să fie slobozi jăluitorii simigiilor a'și lucra meșteșugul simigiriei și a'și face alișverişul lor nepopriți și Dumnéta se le deschidă prăvăliile».—1804, Ianuarie 14⁴.

Nartul cărnei. Încă în Decembrie, 1802 Constantiu Ipsilante propocă facerea nartului de vindare a cărnei. Boerii la 7 Noembrie 1802, cer lui Vodă permisiune se făcă *cisniū*, ca să pótă fixa pe dreptate nartul cărnei. Până atunci însă ei găsesc, că e drept ca în post măcelarii se vindă mai scump carnea, cu o para mai mult decât în zilele de

1. S'au făcut pitac la Agă, ca acum îndată să facă o catagrafie de câtă zaherea se așă în păr pre la brutari, cum și pre la mori și a căruia brutar anume și să arate Măriei sale prin catastih.—1803, Decembrie 13.

Cod. XLIX, fila 129.

2. Veđi documentul în volumul suplement.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

4. Cod. XLIX, fila 29.

5. Cod XXXVII, fila 29. verso.

dulce. Domnitorul fixeză la 9 Decembrie 1802, prețul carnei, pre ȝilele de dulce, așia :

Oca carne de ôie 6 parale.

Oca carne de vacă 4 parale.

In posturi câte 1 para mai mult ¹.

Numai în 1804, desvoltă Constantin Ipsilante o mai mare energie față cu măcelarii. La 9 Februarie adresă pitac la Dumnélui vel Agă, pentru Iova și Dinu măcelari, cari împotriva nizamului și strașnicilor porunci, Iova adecă după ce s'aũ cutezat a vinde la șcaunul de carne, o carne fôrte prôtă și slabă, atât a în cât nu este de a o mânca cinevaș, fiind mortăciune și lipsă la dramuri, cum și Dinul asemenea, încă și câte parale nouă ocoa împotriva nartului, să'i bată pre amëndouî cu câte 300 toiege la tălpi înaintea scaunelor lor de carne și apoi să'i trimită la ocne ².

Cam începuse a cădea în desuetudine regula de a nu se tăie carne decât la hotărite, cunoscute și privilegiate scaune. În mahalale se tăia carne, de ômenî neavând acest drept. La 27 Aprilie 1803, Constantin Ipsilante dă ordin să se oprască asemenea tăieri de carne pre la mahalale³.

Vedând Domnitorul că nu se putea curma abuzul măcelarilor, hotări ca să se iae trunchiurile în regie și să taie carne și să o vîndă în regie. Acéstă încercare nu isbuti. Din actul domnesc, de la 10 August 1803, se vede, că Epistatul carnei nu numai avea un deficit de 51.000 taleri, dar încă *dete carne prôtă și slabă*. Vodă rindui altă Epistăsie «*alți boeri memori*». Dar și aceștia după puține ȝile raportară Domnitorului, că ese trébă cu pagubă și că ei își cer dimisiunea. Fiind-că nici din măcelari n'aũ primit să taie ei carne cu prețul nartului, Domnitorul provócă Divanul să reguleze cestiunea carnei, că el nu se scie obligat a cheltui banii sei pentru îndestularea publică ⁴.

Divanul propune menținerea monopolului carnei și administrațiunea scaunelor prin o *epistăsie a carnei*, dar ridică prețul carnei, asigurând Epistăsiei unele scutiri și privilegii. Curiósă este condițiunea ce 'și pune însuși Domnul, că Becerul Curței să fie dator a plăti carnea luată de la scaun pentru palat, în fie-ce lună, și la din contră Epistăsia să nu mai acorde credit ⁵!

1. Veđi documentul în volumul suplement.

2. Cod. XLIX, fila 144.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

5. Veđi documentul în volumul suplement.

Epistăsia se dedea în întreprindere, deci era o speculă Domnească, deacă nu și boerescă ¹.

Intru nimic nu s'a folosit din această Epistăsie sërăcimea, căci nu vedem scădendu-se prețul carnei.

Epistăsia se menține în 1805 și Epistat al vinđărei carnei este fostul mare Ban Constantin Ghica. Prețul ocalei de carne de vacă se ridică de la 6 parale la 8, cea de miel și de ôie de la 7 parale la 10, cu tôte privilegiile și scutirile acordate Epistăsiei ².

În 1806 Februarie 24, Domnitorul ordonă Mitropolitului și Divanului se grăbescă a regula noua Epistăsie pre anul curent fiind-că a implinit anul boerul Ghica ³.

De vinđarea carnei și în județe îngrijea Domnitorul. Odată întrébă pre ispravnicii de la Buzeu : care este nizamul și nartul după care se vinde carnea și pânea în acel oraș ⁴ ?

Asemenea către ispravnicii de Argeș trimite Domnitorul carte legată pentru a le spune, că nu le incuviințeză ca să se înființeze și acolo epistăsie de vinđarea carnei. În contra înființării acestei Epistăsiei au reclamat vechii măcelari din Argeș și Domnitorul, măcar că la Bucureșci găsește bună Epistăsia, nu o primesce și la Argeș și dice, ca să se lase vechiul măcelar de a vinde carnea, însă după anumit nart ⁵.

Nu vom stărui asupra narturilor pentru vinđarea ⁶ lemnelor aduse în oraș de către țărani. Dăm în volumul supleat nartul de la 1803 August 13 și acel de la 22 August ⁷. Aceste narturi facca locuitorii să n'aducă lemne în oraș, așa că într'un act dămnesc, la 10 August, Domnitorul dice: «și înșine în câte-va rënduri am fost fără de lemnele cele trebuincioșe» ⁸. De aceea la 27 Septembrie 1803, Constantin Ipsilante ordonă Spătarului și Agăii. să lase vinđarea de lemne slobodă, fără nart la buna învoire a vinđătorului cu cumpărătorul ⁹.

În Octombrie 25, anul 1803, boerii cer reînființarea de nart la lemnele de foc, dicënd că nu aședarea de nart a fost cauza nevenirei la obor de țărani cu lemne, ci timpul rău, ploios, drumurile grele ¹⁰. «Deci

1. Veđi documentul în volumul supleat.
2. Veđi documentul în volumul supleat.
3. Veđi documentul în volumul supleat.
4. Veđi documentul în volumul supleat.
5. Veđi documentul în volumul supleat.
6. Veđi documentul în volumul supleat.
7. Veđi documentul în volumul supleat.
8. Veđi documentul în volumul supleat.
9. Veđi documentul în volumul supleat.
10. Veđi documentul în volumul supleat.

nu reînființarea de nart a oprit pre țeranii în August se aducă lemne, ci lipsa de vreme, fiind atunci slătă și ploii, culesul de vii, culesul de porumb, strinsul altor bucate. Dar acum vedem că țeranii s'au obrăsnicit cu totul și iaă pe lemne un preț foarte nesuferit, că lemnele cele gróse după ce fac dintr'un car două, vind carul și până la taleri 8; cum și cele subțiri, cari se vindea mai înainte 20, 30 de parale, acum fac 2 care și vind cel puțin carul taleri 4 și când acum urméză acest fel, cu cât mai vèrtos în vremea iernei? atunci vèđut lucru este, că póte să ajungă carul și până la taleri 20, pricinuindu-se o mare lipsă și scumpete..., care nici odată nu s'a mai pomenit. Pentru că tot-d'a-una la toți luminații Domnii au avut lemnele nart, nefiind slobođi de capul lor a vinde cum vor vrea..., fiind sciută *adicrisia* lor... și nemernicia cu care s'au arètat în fapte, după ce li s'au făcut de către Măria sa și multă *musaadea*, rinduindu-se să dea vamă foarte ușoră».

Boerii cer impunerea nartului. Boerii adaog, să fie la fie-ce bariera câte un boernaș, care să însemneze pre jug cu eridă prețul carului de lemne ce intră în oraș.—1803, Octombrie 25.

Boerii iscăliți:

Dositeiă al Ungro-Vlahiei, Dumitrache Ban, vel Spătar Ghica, vel Ban Crețulescu, vel Logofèt Isaac Ralet, vel Logofèt Știrbeiă, Grigore Brâncoveanu, vel Logofèt Crețulescu.

Nu numai lemnele de foc sunt supuse nartului, ci și cele de che-restele, la 14 Septembrie 1804. Acest nart era o necesitate, în urma cutremurului, care ruinând multe case, ocasionasă scumpirea materialului de construcțiuni¹. Necesitatea reconstruirii și a caselor din Craiova, aduce fixarea de nart la materialul de construcțiuni și pentru Craiova².

Nartul seului, al luminărilor de seă³ (între 25 până la 28 parale ocoa), nartul luminărilor de ceară roșie prefăcut în monopol pre seama Domniei, le dăm în note⁴.

Obiceiul de a se aduna și din județe seul la București au ocasionat reclamațiunii din partea unor județe. Așa în 1804, Ianuarie, au reclamat orășenii din Pitești, că s'a luat seul de la luminărarii de acolo și au rēmas orașul fără luminări. Domnitorul nu aprobă reclamațiunea Piteștenilor⁵.

1. Veđi documentele din volumul suplement.

2. Veđi documentele din volumul suplement.

3. Veđi documentele din volumul suplement.

4. Veđi documentele din volumul suplement.

5. Veđi documentele din volumul suplement.

Obligațiunea surecciiilor și a măcelarilor de a da seǔ la fabricanții de luminări, cu preț hotărît, să menține și sub Constantin Ipsilante ¹.

Pescele încă se vinde cu nart, stabilit în Maiǔ, 1803 ².

Grădinării dobîndesc, în Mai 1803, întărirea privilegiului dobândit de dênșii, de la Domnitorul Caragea, în Maiǔ 1782, de a nu avea nart pentru vîndarea verdețurilor ³.

Untul se va vinde după nartul de la Maiǔ 1803, cu câte 14 parale ocoa ⁴.

Ca măsuri interesând comerțul, mai reamintim pre cele următore :

a) Fabricațiunea de bragă este tot monopol în favórea numai a 20 de bragagii, cari se obligă a da un ajutor anual în profitul episcopiei obșteșci ⁵.

b) Regulamentarea vîndărei de sáricică și șoriceóică, de iarbă de pușcă, fișicuri și glónțe, există și sub Constantin Ipsilante ⁶.

c) Importante sînt actele relative la precupeți. Un precupeț anume Grigore vinde un articol cu preț mai mare decăt nartul și este osîndit pentru acésta, nu mai puțin decăt la ocnă. La 27 Martie 1803, Domnitorul scóte din ocnă, la rugámintea mamei, pre osînditul precupeț ⁷.

În Martie 1803, Domnitorul dá pitac, ca precupeții să nu póta eși înaintea carelor și prin județe să cumpere marfă, înainte de ce ea să fie adusă la oraș ⁸.

La 30 Septembrie 1803, Domnitorul repetă dispozițiunea, oprind pre precupeți de a întempina pre țerani să cumpere marfa, apoi s'o precupețescă ⁹.

În Noembrie 1803, Domnitorul face o concesiune precupeților, recunoscênd necesitatea de ei, căci eș vînd obiectele de îndestulare publică în cursul sêptemánei când nu este și de tîrg, tctuși Domnitorul cere ca numêrul precupeților să fie redus ¹⁰.

1. Veđi documentele din volumul suplement.
2. Veđi documentele din volumul suplement.
3. Veđi documentele din volumul suplement.
4. Veđi documentele din volumul suplement.
5. Veđi documentele din volumul suplement.
6. Veđi documentele din volumul suplement.
7. Veđi documentele din volumul suplement.
8. Veđi documentele din volumul suplement.
9. Veđi documentele din volumul suplement.
10. Veđi documentele din volumul suplement.

La 13 Decembrie 1803, Domnitorul reinnoesce porunca către Aga în contra precupeților ¹.

După propunerea Domnitorului de a se tolera precupeții însă în număr redus, boerii Divaniți admit, ca acest număr se fie de 40 și să se organizeze în *rufet*, ca și alte corporațiuni. Domnitorul să le acorde hrisov de organizare, indicând marginele în care își pot face comerciul. Aga este însărcinat cu alegerea celor 40 membri ai rufetului. Minunat câștig pentru Aga, căci bieții negustorași plătesc mită lui Aga, ca să-i bage pre dênșii în rufet!

Intre privilegiile noului rufet este unul foarte important: ei capătă dreptul de a âmbra după marfă prin județe și de a fi preferiți neguțetorilor turci la cumpărături ².

Cu tótă acéstă concesiuine făcută, precupeții tot n'aũ voie se iasă pre la marginea Bucurescilor înaintea țeranilor, ca se le cumpere marfa ³.

În definitiv afacerea precupeților este regulată prin hrisovul ce-l acordă Constantin Ipsilante în 12 Iunie 1805. Prin acest hrisov se organizează deplin brésla precupeților. Hrisovul dispune, ca precupeții se fie răspândiți cu prăvăliile lor prin oraș, în număr numai de 40. Dintre acestia 12 vor avea prăvălii pre la mahalale, 4 în Têrgul Cucului și câte 6 în fie-care din cele 4 poduri mari.

Asupra breslei se alege un Vêtaf de precupeți. Alegerea n'o fac însă breslașii. Cele-l-alte dispozițiuni se pot vedea în hrisovul ce'l dăm în notă ⁴.

d) Înfiintări de têrguri ori reintării de hrisóve pentru înfiintări de têrguri încă avem mai multe sub domnia lui Constantin Ipsilante.

Să cităm câte-va din actele relative:

La 13 Ianuarie 1803, Constantin Ipsilante recunósce boerului Constantin Știrbei dreptul de têrg, Vinerea, la moșia sa Breaza, din Dâmbovița ⁵.

La 5 Octombrie 1803, Domnitorul aprobă înfiintarea de têrg la Bălteni, moșia mănăstirei Radu-Vodă ⁶.

În 18 Februarie 1805, încuviințază facerea de têrg pre moșia Găgenii din Sécueni, a boerului Nicolae Brâncoveanu ⁷.

1. Veđi documentele din volumul suplement.

2. Veđi documentele din volumul suplement.

3. Veđi documentele din volumul suplement.

4. Veđi documentele din volumul suplement.

5. Veđi documentele din volumul suplement.

6. Veđi documentele din volumul suplement.

7. Veđi documentele din volumul suplement.

La 21 Noembrie 1803, se mută târgul de la Tărtășesci, al Postelnicului Bujoreanu ¹.

In 8 Decembrie 1803, se reinnoesce hrisovul de invoie al târgului de pre moșia Frăsinetul, a boerului Nicolae Brâncoveanu ².

Cu referință la drepturile proprietarilor de bălciuri și târguri, dăm în volumul supl. o serie de acte. Domnitorul are ocaziune de a interveni între proprietari, locuitori și vameși. Așa, buzoenii reclamă contra existenței târgului din valea Tincului. Cel puțin ei vor ca târgul de acolo să nu dure de cât de la 20 Septembrie până la 20 Octombrie, căci altmintrelea se aduce pagubă neguțătorilor din Buzău ³.

La 6 Septembrie 1803, Domnitorul opresce pre vameși de a preleva taxe la târgul din Drăgășani, din județul Vâlcea, fiind-că venitul acestui târg este lăsat Episcopiei de Râmnic ⁴.

Prin pitacul din Decembrie 1802, Domnitorul recunoșce boerului marele Logofăt de obiceiuri Constantin Știrbei, dreptul de a lua câte o para de loc la Obor, fiind-că acesta se ține pre moșia Fundeni a Țisului boer ⁵.

In 1804, Februarie, Știrbei e obligat să îngrădescă oborul. Se rinduesc panduri pentru pază în interesul vameși și al siguranței publice ⁶.

In Decembrie 1803, prin zăpis de bună înțelegere, se regulează drepturile reciproce ale proprietarului târgului Urziceni și ale locuitorilor din acel târgușor ⁷.

Cu referință la abuzul vameșilor de la Obor și la conflictele locuitorilor cu ei, dăm în notă unele acte ⁸. Domnitorul fixază cu această ocaziune diverse taxe la cari aŭ drept vameși. Intre altele hotărêsc

1. Veđi documentele din volumul supliment.

2. Veđi documentele din volumul supliment.

3. Veđi documentele din volumul supliment.

4. Veđi documentele din volumul supliment.

5. Veđi documentele din volumul supliment.

6. Vameși oborului, cer ca proprietarul de la obor, biv vel Logofătul Știrbei, să drégă îngrăditura Oborului. Domnitorul ordonă acesta și adaogă <de altă parte poruncim Dumitale vel Serdar, Epistatule al pandurilor, să aibă a orindui 10 panduri cu stegariu seaŭ cu Ciașul lor, ca să fie de pază la obor în Țilele de târg, spre a nu se face vînderi printr'ascuns, păgubitore de dreptul vameși, cari panduri să fie cu șederea și locuința lor acolo în partea locului, tot-d'a-una nelipsit și pre fie-care lună o dată să 'i chemi și să orinduesc pre alții în loc>.—1804, Februarie 8.

Cod. XXXVII, fila 41 verso.

7. Veđi documentele din volumul supliment.

8. Veđi documentele din volumul supliment.

accisele de la carele cu fân și de la fânul cumpărat de hangii din Bucuresci.

Vameșii Craiovei, cer să se facă târgul de afară de două ori pe săptămână, Marția și Vinerea, precum se urmază și la Bucuresci. Domnitorul ordonă lui biv vel Hatmanul Costache Gherache și boerilor divaniți, ca să dea voie pentru asemenea obor, «iar de este vre-o altă ôre-care pricină împotrivă, să insciințați Domniei mele» — 1804 Ianuarie în 14¹.

Proprietarii de moșii găsiseră cu cale să preleveze de totă vita ce trecea pe moșia lor în ducere la oborul din Bucuresci, câte o para de fie-care. Domnitorul adresează pitac către fostul marele Ban, Epistat al logofeșilor, un pitac în care opresce asemenea dare nouă. Eată còprinderea acestui important pitac :

«De vreme ce până acum la acest târg nici odată această dare nu s'a mai urmat, nici se urmază această de obște la toate obórele târgurilor din totă țeara, nu este dar cu cale cererea această, pentru că în urmă pot să facă asemenea cerere și alți stăpâni de moșii pre care sunt târguri cu obóre, unde nefiind obiceiul de a se da para de vită, nu se cade să facem ast-fel de *neotesmosuri* obștesci, cu supunere de dări ce nu au fost obișnuite până acum, iar pentru cuvîntul ce ni se arată, că acele vite ce vin la târg calcă pământul moșiei jăluitarului, acest cuvînt nu pòte fi primit la dreptate, fiind sciut lucru, că plecând locuitorul cu vita s'o aducă la târg, calcă preste multe moșii până să intre în obor, căci, că nu este cu puțință a veni vita prin vâzduh, ci trebuie să vie călcând pe pământ și cu acest cuvînt dar urmază se îndatorim pre țeran, ca verii pre câte moșii va călca vita, se dea la toți câte o para, iar mai vèrtos că jăluitarul are îndestule folosuri cari curg și se pricinuesc lui numai și numai din adunarea locuitorilor ce vin cu acele vite și cu alte lucruri de vîndare la târg, adecă alișverișul vîndărei vinului, i a rachiului și chiriei de la prăvălii; drept aceea nedreptă fiind cererea această, nu este primită Domniei mele; iar pentru chiria oborului, fiind-că și la alte târguri câte obóre se fac de însuși stăpânul moșiei cu cheltuiala sa, plătesc vameșii chiria cea cuviinciosă și de vreme ce jăluitarul voiesce se facă oborul cu cheltuiala sa, poruncim dar să'i faci Dumnòta simfonie cu Vameșul, spre a'i plăti o cuviinciosă chirie.—1804, Martie 11².

Bălciurile erau sub privegherea administrațiunei judetului respectiv; cu toate acestea la bálciuri mai mari Domnitorul trimetea pentru

1. Cod. XXXVII, fila 31.

2. Cod. XXXVII, fila 60 verso.

siguranța comercianților și a agricultorilor, în timpul bálciului, câte un Buluc-bașa, cu mai mulți neferi¹.

În interesul sănătății publice, Domnitorul a suprimat, în Iunie 1803, tîrgul Drăgaiceii de la Buzău, fiind amenințare de ciumă preste Dunăre².

e) Dificultățile comerțului provin și din cauza falimentelor. Dintre falimentele întemplate sub Domnia lui Constantin Ipsilante vom cita pre al lui Anton Borelli, sudit francez³. Mai adese neguțătorii români pămîntenii perdeau prin falimentele supușilor străini.

Menziluri și mijloce de comunicațiune.

Ca mijloce de comunicațiune pentru comerț, nu se pot considera postele seau menzilurile statului, ci tot numai arabagiii. Aceștia erau constituiți în rufet în Bucuresci, avînd în frunte pre un Vătaf, sub privegherea marelui Spătar, care primesce de la el un anumit havaet. Constantin Ipsilante înființază deosebit vătaf, de harabagii și la Focșani, dar această vătășie este înființată spre a servi de venit boerului Visternic Filipescu, precum se pôte vedea în hrisovul ce dobîndesce acest boer, la 22 August, 1805⁴.

Încă din primul moment al sosirei în Bucuresci, Domnitorul rînduesce boeri inspectorii, ca se cerceteze starea menzilurilor, mai cu sémă din Oltenia⁵.

De puțin folos, repet, pentru comerț sunt menzilurile; ele servesc mai mult pentru personagiile oficiale și călătorii străini.

În Cod. XXXVII, fila 4, se pôte constata, că postele sunt ținute pre séma Domniei, în anul 1803.

1. Veđi documentele din volumul suplement.

2. Veđi documentele din volumul suplement.

3. Veđi documentele din volumul suplement.

4. Veđi documentele din volumul suplement.

5. *Cei ce s'au orînduit cercetători la cu Serdar Scarlat Cerchez de aici din Bucuresci, până la Focșani, de la Focșani la Chichiresci, de acolo la Podu Chitului și de acolo la Luchesci, 16 poste numite în carte.*

Mihalache Negre de la Prisăcenii până la Orevița și Ialomița, iar de la Calafat și Cerneți înapoi până în Bucuresci, 19 poste numite în carte; Constantin Proin-baş-buluc-baş de la Bolintin până la Podul Vălenilor, și de la Podul Vălenilor până în Bucuresci, 9 poste numite în carte: Ienache Caftangiu de la Copăcenii până la Peatra i Peretul și de acolo iar până în Bucuresci, 9 poste numite în carte.

Cod. XLIX.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

CAP. XXXVII

Edilitate

Ne rămâne acum să cercetăm și actele privitoare la edilitate sub domnia lui Constantin Ipsilante, între anii 1802 și 1806.

Prima preocupare a noului Domn a trebuit negreșit să fie luarea socotelor Epitropiei, mai cu seamă cu referință la veniturile și cheltuelile podurilor. Cu această afacere Constantin Ipsilante a însărcinat, la 18 Septembrie 1805, pe boerii: fostul mare Ban Dumitrache Ghica, marele Vornic Golescu și marele Vornic Grigore Brâncoveanu ¹.

În 14 Ianuarie 1804, comisiunea socotelor cere Domnitorului poruncă să se împlinescă nisce rămășițe datorite casei podurilor, ceea-ce Domnitorul aprobă ².

Epitropi și comisiunea socotelor vădând deficitul casei pentru pavele, propun să se monopolizeze fabricațiunea cărămișilor și a olăriilor din 12 județe. Domnitorul nu aprobă întinderea acestei dări afară din țeară, ci numai de la cărămișele și olanele ce intră în Bucuresci, fiind-că carele încărcate cu asemenea materiale strică pavelele ³.

Pre anul 1803 s'a arendat între veniturile Epitropiei podurilor și acel de la cărămișii, olane și nisip

Întreprindătorul acestui din urmă venit a eșit dator.

Pre anul 1804, Domnitorul ordonă a se licita de a doua oară acest venit, rămânând vechiul cumpărător obligat a plăti diferența ⁴.

Nescari măsuri esențiale cu referință la organizarea Epitropiei obștirilor nu am putut afla în cursul Domniei lui Constantin Ipsilante. Numeroase sunt însă actele interesând orașul Bucuresci și câte-va orașe principale din țeară.

Hotarele Bucurescilor.

Întrebarea mărginirii orașului de a se prea întinde, am vădut-o agitată în decursul secolului al XVIII și am adus cu referință la această chestiune numeroase documente. Sub Constantin Ipsilante iar s'a agitat această întrebare. În anul 1805, printr'un pitac al său către

1. Vezi documentul din volumul supplement.
2. Vezi documentul din volumul supplement.
3. Vezi documentul din volumul supplement.
4. Vezi documentul din volumul supplement.

Agă și către Vornicul politiei și de sigur și către Spătarul (acest pitac din urmă nu 'l posedem), Constantin Ipsilante ordonă, pentru patru motive, să nu mai fie liber de a se mai întinde orașul preste hotarele ce i s'au pus ¹.

1. În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Cinstiților și credincioși boerilor Domniei mele, Dumnéta biv vel Bane, Epistat al spătăriei și Dumnéta vel Vornic al politiei, fiind-că locuitorii politiei Bucurescilor nu contenesce a se întinde cu îngrădirii și faceri de case noue pre marginile politiei, nici încetéză cu adăogare și facere de binale noue unele lângă altele în locuri virane, și fiind-că întinderea și lățimea politiei despre toate marginile, cum și indesimea binalelor ce se fac în lăuntru politiei acesteia privesc spre un sfârșit pricinuitor de multă vătămăre și de mare rău al obștei; *intéii* căci podurile politiei au să catandisósca la o mare discolie și cu totul la neputință de a se mai economisi facerea lor, în vreme ce este vedut de față mulțimea miilor de copaci cari se taie pentru podinile ce intră la atâta lungime a podurilor politiei; *al doilea*, ca din pricina adesei tăierii ce se fac la păduri pentru implinirea podinilor forte s'au rărit pădurile, s'au împuținat și s'au depărtat, atâta încât pentru discolia depărtării aducerei lemnelor ce suat trebuincioase pentru foc, sunt siliți țeranii a cere prețuri grele și nesuferite; *al treilea*, că pentru înmulțirea norodului ce au cășunat năvălind toți a 'și face case de locuință aici în politie, vine vremea de nu se mai pot profita spre ajungere, nici cu zaherele de hrană, nici cu lemne de foc; și *al patrulea*, că lățimea politiei și multa desimea binalelor ei mai pricinuesc și alte doue mai rele, adecă bóle necontenit, fiind-că aerul nu 'și póte avea înlesnirea lucrării sale și ianganuri de mari pagube, nefiind piețe, seau nescai-va locuri deschise unde să póta găsi aralac spre întempinare de a nu se întinde focul înainte, care aceste toate fiind forte cunoscute și celor de mai înaintea noastră frați Domni, cu bună chibzuire au pus semn de hotar la tot ocolul politiei de a nu fi slobod nimenea de a se mai întinde și a eși afară din acele hotare, cu îngrădirii și cu faceri de binale, de care lățime și întindere ce s'au făcut în urmă, cu eșirea afară din cuprinsul acelor hotare, avem Domnia mea a face în parte osebit schepsis pentru acésta, iar pentru a conteni indesimea binalelor în lăuntru politiei, de acésta poruncim Dumnévóstră, ca prin preoții de pre la toate bisericile să se cetósca în auđu tuturor acésta Domnésca noastră poruncă, pentru care se dá în scire și se publicuesce la toți de obște orășenii politiei, ca să le fie sciut, că de acum înainte veri-ce fel de stare de om va fi, nimenea nu mai este slobod a mai face binale în locuri virane, care până acum au fost slobode, ei veri-cine va avea trebuință de a face bina nouă în loc deschis, să fie dator a veni la Dumnévóstră, ca să facă arétare, și Dumnévóstră făcând cercetare acolo la fața locului, ca să vé pliroforisiti de are cu adevérat trebuință a face bina nouă, de nu este de vre-o vătămăre după starea locului și după a altor binale ce vor fi pre împrejur, să arétați Domniei mele prin anafora, ca prin în scris porunca noastră de slobodenie, așa să póta face acea bina, iar veri-cine de acum înainte, nu va urma întocmai după porunca și nizamul

Domnitorul întinde măsura de prohibițiune de construcțiune noue și la locurile virane din oraș, ca să se evite trebuința de facere de pavele. Cine va avea să construie o casă într'un loc viran, să ceară prealabil voie de la poliție. Aga să cerceteze de este cu adevărat trebuință de o casă nouă, de nu este vre-o vătămăre din această construcțiune după starea locului și după binalele ce sunt prin prejur? și rezultatul cercetărei să'l supună apoi Domnitorului cu raport, căci numai cu invoirea anume a Domnitorului se va putea construi o casă nouă.

În 12 August 1805, constatăm existența unei comisiuni însărcinată cu cercetarea celor ce au case afară din hotarele orașului. Comisiunea avea obligațiunea numai de cât să facă o catagrafie de casele de această categorie, indicând și felul casei, cum și categoria socială a proprietarului ei.

Se pare însă ca comisiunea găsește mijloc de a face parale și din această însărcinare, căci amenință pre proprietarii de case săile dărime deacă nu vor plăti *rușfet*. Insuși Domnitorul observă această practică a comisiunei, de și densusul se mărginesce a crede, că oamenii comisiunei nu fac asemenea abuzuri.

Nu avem documente din cari se conchidem că dorința Domnitorului a căpătat realitate și că Bucurescilor s'a pus definitiv hotar ¹.

Bucurescii au suferit un mare incediū în 28 August 1804 ².

Dionisie Fotino spune, că incendiul a izbucnit la apusul sórelui de la o spițarie; dintr'o clae de fên ce avea în curte s'a răspândit apoi focul sub suflarea vântului, cu repeđiciune infricoșată. Focul a ținut 12 ore... Daunele erau evaluate la 30.000 de pungi (15 milióne).

După această catrastofă Domnul a pus la cale ca să se zidescă orașul din nou, cu ulițe mai largi și mai regulate; dar abia preste un an s'au coperit cu case locurile pustiite de flăcări ³.

Bucurescii după incendiū.

De abia orașul începuse a se ridica în urma cutremurului și vedu-răm că un incediū a redus în cenușe multe case din el. Domnitorul

acesta, să scie cu hotărîre, că nu numai se va păgubi de acea bina, fiind-că are a se dărîma și a se sfărîma cu totul, ca să rămăe locul limpede, ci încă și strașnic se va pedepsi. *tolico pisah gospod.*—1805, Iunie 10.

Cod. XLIX, fila 220.

1. Veđi documentul din volumul suplément.
2. Să se scie când au ars tîrgul în luna August 28, la leat 1804, în ȗilele tot ale lui Constantin Vodă Ipsilante. (Veđi „*Pe file de Ciaslov*“ de V. A. Urechii, 1894).
3. Dionisie Fotino, tom. II, pagina 217.

găsesce momentul oportun, să convoce Divanul, ca să elaboreze un regulament hotărînd ce fel de construcțiuni să se ridice în locul celor arse? cu câte caturi și din ce materiale? Boerii divaniți propun, la 15 Decembrie 1804, anafora cu nizamul *ad-hoc*. Fôrte interesant este acest document din respectul istoriei Bucureștilor ¹.

Cu mai multe luni înainte de acest aședemînt Constantin Ipsilante se mărginise a da, la 23 Aprilie 1803, numai o simplăporuncă, ca să fie obligați proprietarii să grijască de coșuri și să le repare ².

În 18 August 1804, Domnitorul repetă ordinea ca nici o construcțiune în București, să nu se refacă în locul celor arse, ba nici chiar una din nouă, fie prin tîrg, fie prin mahalale, decât conform nizamului dat și menționat de noi mai sus.

Cu privegherea acestui nizam sunt însărcinați amîndouă marii Vornici, avînd sub dînșii pre Meimarbașa al corporațiunilor intrunite, a zidarilor, lemnarilor, etc ³.

Dâmbovița.

Grija de șanțurile făcute de a apăra Bucureștii de inundațiunea Dâmboviței dă loc la diverse documente, care interesază istoria orașului. La șanțuri continuă a priveghia un Epistat, împreună cu o cîtă de șanțari.

Nu numai se întrețin șanțurile și se crează altele noue, dar se dau

1. Veđi documentul în volumul suplement.
2. Eacă acest pitac Domnesc :

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Dumnéta vel Agă, fiind-că pentru meremetul caselor de obște, care din cutremur s'au stricat și altele din vechime, s'au fost dat în destule porunci, ca fiteș-care să și le drégă, și încă pînă acum urmare nu s'au făcut, după cum ne făcuși arétare, de óre ce însuș de sineși era dator fiteș-carele nesilit a face acésta, pentru ferirea și de întêmplarea primejdiei focului, iată dar într'adins iți poruncim Dumitale, ca cu acest Domnescul nostru pitac să îndatoreșci pre toți de obște, verî-cine ar fi, fără deosebire, ca fiteș-carele să și drégă coșurile caselor, prăvăliilor, bucătăriilor sale, și nu numai precum poruncim să le facă meremetul cel trebuincios acum când este și vreme de lucrat, ci și grijască preste tótă vremea pentru curétenia lor, a se curéti și a se mătura, iar care-le nu va face urmare de sineș a le drege, să puî Dumnéta ca să le meremetisescă și să faci apoi arétare Domniei mele, pentru aceia de împreună cu fóia cheltueleur și așa să urmezî negreșit porunca acésta, cu tótă îngrijirea fără de cusur.—1803, August 23.

C.d. XLIX, fila 45—46.

3. Veđi documentele din volumul suplement.

de Domnitor diverse porunci, ca să se împedice aruncarea de gunoie în Dâmbovița, ceea ce aduce împedizarea cursului ei. În primăvară se dă ordine să taie ghiața, mai cu sémă pre la poduri, pentru ca să se apere acestea de isbirile sloiurilor și ca nu cum-va prin îngrămădirea sloilor de ghiață să se obstrueze gârla și să se reverse¹.

Pavele.

În note se pot vedea o serie de pitace Domnesci dintre anii 1802—1806, relativ la podurile seaă pavelele orașului. Nici o prefacere de altmintrelea, fie în podire, fie în adunarea de venituri la cutia podurilor, de la Epitropia obștirilor.

Din actele aduse în note, lectorul pôte vedea, că trebuința paverei a început a fi simțită și de orășeni, așa că ei consideră ca o binefacere ce aduce mântuire sufletului de a podi vre-o stradă. De aceea aflăm casuri când prin testamente creștinii orășeni dispun să se paveze cutare stradă, pentru pomenirea lor, precum este cazul cu testamentul lui Panait Gheorghiu, care a dispus pavarea din economia lui, a Podului de pământ (veți în notă).

Adăogirea veniturilor cutiei podurilor se face une-orî din amende seaă ștrafuri, precum se pôte vedea din cele înțelepte Serdarului Gheorghe Deșliu, amendat cu 2000 de lei în folosul pavelelor, pentru că a vindut zaherea la turci pentru exportare, împotriva nizamului².

Tôte aceste silințe pare că au avut ceva rezultat sub Constantin Ipsilante, deacă este să judecăm după cele ce afirmă boerii din Divan, la 20 Octombrie 1804. Dic acești boeri, în anaforoa lor pentru întocmirea dăjdielor, că podurile politiei Bucurescilor, care la buna venire a Măriei tale se află într'o stare în cât era aprôpe a nu mai putea înbla

1. Veți documentele din volumul suplement.

2. *În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod.*

Epistaților negustorilor ce sunteți orînduiți asupra podurilor mari ale politiei, fiind-că Gheorghe Deșliu Serdarul, împotriva nizamului și a poruncilor ce sunt date, s'a îndrăsnit de a vindut zaherea la turci Bosneci, ca să o scôtă afară din țeară, lucru ce este împotriva nizamului și a ponturilor Visteriei, pentru pedepsa ca la cei ce se cuvino la acest fel de netrebnică urmare și vinovăție a lui, s'a osindit cu această hotărîre, ca pre lângă taleri una mie, treapădul și cheltuiala Mumbașirului ce l'a adus, să dee și alți taleri 2.000, ajutor la facerea podurilor mari ale politiei Bucurescilor, dar poruncim să aveți a trece acești bani în socotélă la venitul podurilor și se țineți acest al nostru Domnesc pitac spre dovadă din ce mână sunt acești bani primiți la casa podurilor și trecuți în socotélă.—*tol eo pisah gpl.*—1803, Aprilie 4.

politia, mulțime de dobitoce omorându-se, care sfărâmându-se, nu numai locuitorilor țărani, cari veneau după trebuință aici în politie, ci și înșine noue și tuturor slujbașilor Domniei și ai țerei, acum prin silința și sirguința Măriei tale s'au făcut și se fac toate din nou¹.

Reaoa stare a stradelor din Bucuresci, la sosirea Domnitorului Constantin Ipsilante, se constată și prin pitacul *Căimăcamiei* de la 5 Septembrie 1802, ce dăm în notă².

Pentru privegherea podurilor mari din capitală, Domnitorul a însărcinat pre lângă Polcovnicul de podari și câți-va neguțetori, cari poartă numele de epistați; Epistatul-neguțător a podurilor de sigur este o funcțiune nesalariată.

Despre starea pavelor din alte orașe nu vedem că Epitropia obștinei să se fi interesat. Numai de Craiova se ocupă Domnitorul, fixând veniturile podurilor din acest oraș, precum se vede din actele ce dăm în notă³.

Bălți și mocirle în Bucuresci.

Cu toate lucrările de pavare continuă în Bucuresci să existe băltacuri periculoase. Așa, ca să cităm numai două, există băltacul din Gorgană, înlocuit ađi cu grădina Cișmigiului. Insuși Constantin Ipsilante constată în 19 Iulie 1803, cât de primejdios este acel băltac și pentru viață și pentru sănătate, prin următorul pitac:

În Constantin Alexandru Ipsilante Voevod

Fiind-că în drumul ce urmează de la Gorgană la vale este un băltac adânc, și cu noroiu foarte mare pre unde într'aceste ăile întâmplându-se și trecerea Domniei mele, am vădut înșine că nu numai pătimesce norodul ce trece pre

1. Veđi tesaur de monumente, tom. II, pag. 330.

2. Noi Caimacamii Țerei Românești

Dumnévóstră epistaților, ce sunteți orinduiți asupra podurilor, fiind-că venirea Măriei sale prea Înălțatului nostru Domn se apropie și după obicei este să-i fie intrarea pe podul Șerban-Vodă, care pod fiind-că se află la multă derăpanare, vă poruncim, ca cu grabă se faceți dregere și să se astupe găurile a nu se întâmpla vre-o primejdie și unde va fi mijloc a se drege cu podină, iară unde nu, să se pue tufă, moloz de fărămătură de cărămidă și alte mijloce ce veți găsi Dumnévóstră mai înlesnite, să faceți, ca cu un ceas mai înainte să se drégă.—1802, Septembrie 5.

Iosif al Argeșului, vel Logofet Brâncoveanu, vel Vistier Filipescu, Rau Slătineanu.

Cod. XLVIII, fila 141.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

acolo nevoie și necazuri, și li se face mare zătignire, încât nu mai este cu putință a trece nimeni pre acolo, fiind primejdie, ei încă fiind acel baltac plin de putore nesuferită, din care molipsindu-se aerul se pricinuesce și vătămare sănătăței locuitorilor împrejurași, care drum fiind mare și trebuincios de obște, poruncim Domnia mea Dumnélui vel Vornice al politieî, ca din mahalalele Bucurescilor să se facă 15 care, cu care să orînduescă Dumnéta zapciū într'adins a le încărcă cu sfărâmături de ziduri cădute, și a pune ca să se astupe acel baltac negreșit, fără de zăbavă, unde poruncim și Dumnélui vel Spătar, ca să dai și Domnia ta ajutorul cel cuviincios. *tolico pisah gpd.*—1803, Iunie 19 ¹.

Un alt băltac era chiar în fața Curței domnesci, lângă grădina Căminarului Dudescu. Domnitorul ordonă, la Iunie 1804, să oblige pre stăpânul locului al deseca, iar la din contra, recunósce, că ori-cine l'ar deseca are drept să rămână proprietar pre loc. Domnitorul cere grabnică desecare în interesul sănătăței publice ².

Curățirea stradelor.

În August 1804, Epitropia obștirilor hotăresce, să se curățe de noroie și praf cel puțin cele 4 artere principale ale orașului «*la care bucină lumea de prin toate părțile locurilor*». Pentru acésta se angagéză cu plată 16 care cu boi, iar ca măturători se însărcinéză pușcăriașii. Domnitorul aprobând măsura, adaogă, că Aga și Spătarul și toți zapcii mari ai orașului, să vestescă tuturor proprietarilor de case și prăvălii, că sub pedépsă de amendare este oprit de a arunca în strade gunoie ³.

Pre când se ordona nearuncarea de gunoie pre strade, gunoiul aprins era considerat ca și un desinfectant. Domnitorul ordonă pentru a curăți aerul stricat din Bucuresci, în urma formărei de bălți prin revérsarea Dâmboviței, ca Aga să aprinđă gunoie prin acele locuri de revérsare, «spre a se goni cu acésta putórea aceea, de a nu pricinui bólă la sănătatea norodului» ⁴.

Un curios mijloc pentru ținerea în bună stare a pavelor era și acela de a nu lăsa să âmble pre ele carele țărânesci. Se póte vedea acésta din documentul ce aducem în notă cu referința la podul Mogoșóiei (Calea Victoriei).

1. Cod. XLIX, fila 67.

2. Veđi documentul în volumul suplement.

3. Veđi documentul în volumul suplement.

4. Veđi documentul în volumul suplement.

Zalhanale și scaune de măcelărie.

Oprirea în interesul higienei de a se tăia vitele la scaunele din Curtea-Vechie, seaă în central orașului, este repetită de Constantin Ipsilante. Măcelarii sunt datori să 'și taie vitele la zalhana, la Radu-Vodă. Documentul ce dăm în notă, arătă că în Bucuresci, la 1803, nu erau de cât 15 scaune de măcelărie ¹.

Piețe.

Cu sfat de obște s'a fost regulat unele locuri virane să rămână piețe «deschise pentru obștescul folos și trebuința poliției». Se pôte vedea acésta din documentul ce dăm în notă ².

Promenadé publice.

Sfintul Elefterie cu vestita vilă a boerului Brâncoveanu, livedea Gospod, cișméoa și grădina lui Mavrogheni și chioșcul de la Herestrău, continuă a fi locurile cercetate de bucuresceni. Chioșcul de la Herestrău este ruinat prin cutremur și Domnitorul Constantin Ipsilante, ordonă restaurarea lui ³.

Paza de foc.

Pe lângă Agie, adecă poliție, exista *ianganul*, adecă o cétă de pompieri, dispunând de sacale, cângi, topóre și o pompă seaă tulumbă; aceste instrumente se păstréză la Curtea domnăscă, sub paza lui Bașbuluc-bașa ⁴.

Mai există o cétă de pompieri seaă o căpitănie de foc, cum se dicea, la Spălărie. Și acésta, ca și căpitănia de la Agie, dispunea de câte 50 de ómeni ⁵. Domnitorul acordă căpitanilor de la căpitănia de foc, scutiri și privilegiu.

În interesul ferirei de incendiü, se opresce introducerea fênului în cantitate mare în oraș, ordonând Domnitorul, ca depozitele de fên să se facă afară din Bucuresci.

O dispozițiune de un caracter violent este aceea de a se nu permite rezidirea unor case arse, sub pretext că la locul unde aũ fost casele, e prea mare desime de case ⁶.

1. Veđi documentul în volumul suplement.
2. Veđi documentul în volumul suplement.
3. Veđi documentul în volumul suplement.
4. Veđi documentul în volumul suplement.
5. Veđi documentul în volumul suplement.
6. Veđi documentul în volumul suplement.

Ingrijirea de curățirea coșurilor la prăvălii și hanuri și obligațiunea ca fie-care han și casă să aibă pururea gata puțină cu apă și căngi, se menține sub tótă Domnia lui Constantin Ipsilante ¹.

Incercări de a da foc, pentru a profita de nenorociri, de a prăda pre neguțători și boeri, se întemplă și sub Domnia lui Constantin Ipsilante. In notă se pôte vedea un asemenea cas, de punere de foc la grajdul Domniței Ecaterina Mavrocordat. Făptuitorii nu s'aũ putut descoperi ².

Apă.

Aduceri de isvóre noue in Bucuresci, nu găsim in timpul lui Constantin Ipsilante. In primele zile ale Domniei, aũ trebuit să fie reparate cișmelele ruinate de cutremur la 15 Iunie 1803. Domnitorul incuviințeză un împrumut de 8.000 taleri, din banii spitalurilor mari, pentru acestă restaurare de cișmele ³.

Dăm in note hrisovul de reinnoire a privilegiilor și scutirile lui Sulji-bașa, post ocupat de frații Stoian și Petru, cât și alte diferite acte relative la cișmelele din Bucuresci și mai ales la acele din șalvragii și de la boiangii ⁴.

Pentru îndestularea Craiovei cu apă, se preocupă Constantin Ipsilante și reînnoiesce in 1803 August, drepturile și scutirile fântănarilor ⁵.

După stăruința Domnitorului Alexandru Moruzi al Moldovei, Constantin Ipsilante permite acestuia să tragă apă pentru Focșanii Moldovei, de la satul Pituleasa din Muntenia, lăsând însă și pentru sătenii o parte din isvor ⁶.

Doctori.

La 19 Februarie 1803, Constantin Ipsilante numesce doctor al orașului Focșani, pre Spiridon Caloghera ⁷.

In Maiu 1803, Domnitorul constată, că între unii doctori și spițeri, s'a făcut o invoială neonestă, ca prin rețetele ce dau doctorii sunt înțeleși cu spițerii să exploateze pre bolnavi. Constantin Ipsilante provocă pre Archiatros să se stirpescă acest abus ⁸.

1. Veđi documentul in volumul suplement.
2. Veđi documentul in volumul suplement.
3. Veđi documentul in volumul suplement.
4. Veđi documuntul in volumul suplement.
5. Veđi documentul in volumul suplement.
6. Veđi documentul in volumul suplement.
7. Veđi documentul in volumul suplement.
8. Veđi documentul in volumul suplement.

Constantin Ipsilante, înmulțește doctorii publici din Bucuresci, dispunând, ca în loc de 2 să fie 3, cu léfa din veniturile spitalurilor, în interesul căutării la bóle a celor sêraci ¹.

În August 1804, numărul doctorilor politieii se urcă la 6 și sunt cei următori: Silvestru, Constantin, C. Caracaș (din cei vechi), Gheorghe Schina, Atanase Ioanide și Grigore Saidul. Li se hotărêșce léfă lunară de câte 80 de taleri ².

De și în Bucuresci sunt 6 doctori grațuiți, totuși babele pretinse doctorese, continuă de a exercita în mod ilicit meseria lor. Așa vedem pe o Anca Armeanca văduvă, care pretinde că vindecă de bóla galbinărei. Constatându-se că cu doctoriile ei a omorît pre un bolnav, Domnitorul ordonă în 1804, isgonirea preste hotar a acestei femei ³.

Boerimea bolnavă merge înlăuntru la băi, pentru a se căuta de patima în care se află. Domnitorul aprobă concediū și Doctorului Caracaș, ca să însoțescă la băi pre unul din boeri, marele Vornic Grigore Brâncoveanu, obligându-l să 'și lase locotiitor la spitalul de la Sfîntul Spiridon ⁴.

La 15 Octombree 1803, Constantin Ipsilante reguléază veniturile din cari aú a se plăti Doctorul și Chirurgical Craiovei, prin hrisovul următor:

Hrisovul pentru orînduiala Doctorului și a Giarahului de la Craiova.

Fiind-că între cele-l-alte bune orîndueli și întocmiri, cari voim Domnia mea a le avea și politia noastră de la Craiova, pentru folosul de obște, ca și acésta de aici, este una și trebuința de un Doctor, i de un Giarah, stătători pururea acolo, spre a se căuta la întêmplare de trebuințe, atât familiile boeresci, cât și cei-l-alți orășeni; făcut-am Domnia mea cercetare de orînduiala ce a fost mai înainte și atât de la Dumnélor cinstiții și credincioșii boerii Domniei mele, vechilul Căimăcămiei, i boerii divaniți de la Craiova, cât și din condicile Divanului, ne adevărim, că se dă de la Domnie într'un an 1.080 taleri, dintr'aceste slujbe, preste baniî Camerii, adecă: 220 taleri din vama Craiovei, 220 taleri din dijmuri, 220 taleri din vînăriciū, 220 taleri din oierit a cincî județe și 200 taleri de la ocne, din cari lua un Doctor 1.000 taleri, și un spițer 80 taleri, care acéstă orînduială de darea numiților bani, nu numai voim Domnia mea a se urma cu nestrămutare, ci încă, după rugăciunea ce ne-aú făcut Dumnélor boerii divaniți, 'i-am mai adaos preste numita sumă de 1.080 taleri, alți 470 taleri pre an, adecă: din vama Craiovei 310 taleri, din

1. Veđi documentul în volumul suplement.
2. Veđi documentul în volumul suplement.
3. Veđi documentul în volumul suplement.
4. Veđi documentul în volumul suplement.

oierit 310 taleri, din dijmărit 310 taleri, din vinăriciū 310 taleri și de la ocne 310 taleri, ce se adună preste tot 1.550 taleri, iarăș preste banii Cămărei, cum a fost mai înainte, din cari acești bani orînduim să se dee la un Doctor 1.200 taleri și la un Gerah 350, ca cu adaosul de lăfă, ce li s'aū făcut de Domnia mea mulțămindu-se, să fie osîrduitori, atât Doctorul, cât și Gerahul, întru întemplantóarele trebuințe, ce vor avea cei neputincioși de a 'și dobândi îndreptarea și tămăduirea lor; deci, pentru a fi acéstă orînduială bine păzită și a se urma darea acestor lefi, pururea și tot-d'a-ună cu nestremătare, pentru folosul cel de obște, care il voim Domnia mea al Dumnélor boerilor și al tuturor locuitorilor noștri din partea locului, am bine-voita întări acésta și prin acest Domnescul nostru hrisov, adevérit cu însuși Domnósca noastră iscălitură și pecete, și cu credința prea iubiților Domniei mele fiī: Alexandru, Dumitrașco, Gheorghe, Nicolae și Ioan Voevođi, și cu mărturia Dumnélor einștiților și credincioșilor boeri veliți ai Divanului Domniei mele: Pan Dumitrassco Racoviță vel Vistier, Pan Scarlat Ghica vel Spătar, Pan Constantin Crețulescu vel Ban, Pan Gheorghe Mavrocordat vel Postelnic, Pan Radu Goleșcu vel Vornic de țeara de sus, Pan Isaac Ralet vel Logofăt de țeara de sus, Pan Constantin Ștoileșcu vel Logofăt al obștirilor, Pan Scarlat Cămpineanu vel Vornic de țeara de jos, Pan Dumitrache Racoviță vel Vornic, Pan Barbu Văcărescu vel Vornic, Pan Constantin Fălcoianu vel Vornic al obștirilor, Pan Istrate Crețulescu vel Logofăt de țeara de jos, Pan Mihalache Manu vel Vornic al politiei, Pan Iordache Filipescu vel Căminar, Pan Constantin Grădișteanu vel Paharnic, Pan Ianache Goleșcu vel Stolnic, Pan Scarlat Isvoranu vel Sluger, Pan Iancu vel Pitar și Ispravnic . . . și s'a scris hrisovul acesta la al douilea an d'intru întēia domnie a Domniei mele, aici în orașul Domniei mele Bucureșci, la anii de la nascerea lui Hristos. — 1803, Octombre 15.

În 1805, Ianuarie 20, se reînoesce hrisovul pentru Doctorul și Spițerul de la Craiova în următorul mod:

Hrisovul Doctorului și Spițerului de la Craiova de plata ce aū.

Find-că între cele-l-alte bune orîndueli și întocmiri pentru folosul de obște, care voim Domnia mea a le avea și politia noastră de la Craiova, precum se urmază și la acésta de aici, este una și trebuința de un Doctor și de un Gerah stătători a-pururea acolo, spre a se căuta la întemplantări de trebuință, atât familiile boeresci, ca și cei-l-alți orașeni și locuitori ai noștri din partea locului, făcut-am Domnia mea cercetare de orînduiala ce a fost mai înainte acolo, și atât de la Dumnélor einștiți și credincioși boeri ai Domniei mele Caimacanul și boeri Divaniți de la Craiova, cât și din Condicile Divanului, ne adevérim, că mai înainte se da de la Domnie, întru'un an taleri 1.080, dintre aceste slujbe, peste banii Camerei, adecă taleri 220 din vama Craiovei, și 220

taleri din dijmărit, și taleri 220 din vinăriciū, din oierit a 5 județe, și taleri 200 de la Ocne, din care lua un Doctor taleri 1.000 și un spițer taleri 80, care acestă orînduială de darea numiților bani și în vremea Domniei nōstre nu numai am poruncit de s'a păzit, ci încă după rugăciunea ce din anul trecut ne-a făcut boerii Divaniți, am mai adaos preste numita sumă de taleri 1.080 alți taleri 470 pre an adecă din vama Craiovei 310 taleri, din oierit taleri 310, din dijmărit taleri 310, din vinăriciū taleri 310, din Ocne taleri 310, ce se adună preste tot taleri 1.550, iarăși preste banii Cămrăei, cum a fost și mai înainte: din care acești bani, am rînduit prin hrisovul ce am dat la léi 1803, Octombre 15, să se dee la un Doctor taleri 1.200 și la un Gerah 350; acum iarăși dupe arătarea ce ne face Dumelui Caimacam, cu Dumnelor boerii Divaniți, de acolo, prin Dumnelui vel Ban, că după scumpetea lucrurilor ce se urmază acum într'acestă vreme, a se ține un Doctor bun, trebuie plată de simbrie până la taleri 4.000, și cu tōte că și iubitorul de Dumneđeu Episcopul Rōmnicului și Dumnelui Caimacam cu Dumnelor boerii, din bun proeresis, vor ajuta la plata de Doctor, iar nefiind de ajuns cu ceea-ce a fost orînduit până acum, făcutune-aū rugăciune, că dintru aceste huzmeturi, să se mai adaoge la acestă plată a Doctorului, spre ușurința Dumnelor; iar cu cea-l-altă plată se încarcă Dumnelor după făgăduința ce aū dat; am primit rugăciunea Dumnelor și am adaos la Doctor taleri 200, spre a lua pre tot anul taleri 1.400, care acești taleri 200, să se dee tot dintru aceste cinci huzmeturi, cu orînduiala ce se arată mai sus, și unde da până acum taleri 310, de acum înainte, fie-care cumpărător de huzmet să dee po taleri 350; iar cei-l-alți taleri 2.600, până la împlinirea sumei de taleri 4.000, îndatorim pre Sfinția sa Părintele iubitorul de Dumneđeu Episcopul Rōmnicului a da taleri 250, și pre Dumnelui Caimacamul Craiovei taleri 250, și pre Dumnelor cei-l-alți boieri toți, ca după făgăduiala ce aū dat toți, să dee cu analoghie suma ce se arată mai sus, cu care adaos de léfă, ce s'a făcut de Domnia mea, și cu ceea-ce se va da de la numitele obraze, să se fie Doctor bun, care Doctor mulțămindu-se cu acestea, să păzescă legătura ce va face cu Dumnelor mai sus numiții boeri, și să fie osîrduitori atît Doctorul cât și Gerahul, ce are din venitul huzmeturilor orînduit taleri 350, întru întemplatōrele trebuințe ce vor avea cei neputincioși de a dobândi îndreptarea și tămăduirea lor, care acest ajutor îl facem Domnia mea, *nu numai pentru boerii și pentru cei-ce le dă mâna a plăti vizitele în oraș și pre afară, dupe trebuință; ci mai vērtoș pentru cei sēraci și cu neputință de plată ai orașului și la cei-ce vin la spitalul de acolo*, unde să fie Doctorul îndatorat a merge fără plată; cu acēsta dar orînduială, am făcut și ajutorul d'înteiū, și acum am primit de am mai făcut prostichiu, cum se arată mai sus; decī, spre a fi acestă orînduială bine păzită și a se urma darea acestor lefi pururea și tot-d'a-una cu nestrămutare, pentru folosul cel de obște, care 'l voim Domnia mea, al Dumnelor boerilor și al tutulor locuitorilor noștri din partea locului

și a sêracilor căutare, care nu aș putință de plată la Doctor, am bine-voit a întări acêsta și printr'acest Domnescul nostru hrisov, adevêrit cu însăși Domnêsca nôstră iscalitură și pecete, cum și cu credința prea iubiților Domniei mele fii. . . . — 1805, Ianuarie 20¹.

CAP. XXXVIII

Din istoria domniei lui Constantin Ipsilante.

Am arêtat cum boierii munteni emigrați în Ardeal, la îndemnul Rușilor, cer de la Constantinopole, numirea lui Constantin Ipsilante ca domn în locul lui Alexandru Suțu.

Representatul Rusiei la Constantinopole susține armagzarul boerimii Munteniei².

1. Cod. XLVI, fila 377.

2. *Copia notei dată de trâmîsul Rusiei la Inalta Pôrtă, în Septembrie 1802.*

«Boerii Valachiei, adresând Măriei sale Impêratului tuturor Rușilor, doleanțe repețite asupra stărei nenorocite a țerei acesteia, exprimă dorința unanimă de a vedea încredințată cârmuirea acestei țeri Principelui Constantin Ipsilante. Acêstă dorință, dictată de opiniunea bună ce a câștigat acest Principe în scurtul timp cât a guvernat Moldova, a fost cu atât mai plăcută Măriei sale Imperiale, cu cât, departe de a fi primit vre-o plângere, directă ori indirectă, în contra administrațiunei lui, din contră, s'a informat că Principele Ipsilante a fost regretat de tótă țeara. Inalta Pôrtă o fi regretând că l'a mazilit fără de motiv, căci când subsemnatul a întrebât care e motivul mazilirei? departe de a alegă vre-un grief, Inalta Pôrtă i-a rêspons, că era mulțămîtă cu serviciile lui. Prin urmare, trebuie să-i pară bine că i se oferă o ocașiune cu totul naturală ca să-l recompenseze și ca Măria Sa Imperială s'o îndemne ca însăși a face un act de justiție în favoarea unui Principe, pre cât il cer sufragiile uneia din cele două provincii și prin care il rechiamă regretele celei-l-alte. Maiestatea Sa imperială nu pretinde a-și aroga nici un drept pentru numirea Domnitorilor, nici a da asemenea drept (?) Valachilor și Moldovenilor, dar interesul ce pòrtă acestor țeri o face să vadă un mijloc sigur de a asigura buna stare uneia seau a alteia, în numirea Principelui Ipsilante, la acela din două Principate pre care il va părăsi Principele Sutzo. Maiestatea Sa Imperială crede că mijlocirea încă în favoarea Principelui Ipsilante nu pòte fi dispăcută Porței, nici dăunătoare acestui Principe, nu mai puțin recomândabil în ochii Maiestatei Sale Imperiale, cât și în ai Inaltei Porți, fiind unul din principalele instrumente ale intimei Alianțe ce unesce așa de fericit cele două împêrații și al menținerii esacte de bună vecinătate; de aceea numirea lui la acela din cele două Principate, care se va afla vacant, în urma restabilirei buneî orînduiei

Von Knobelsdorf reprezentantul Prusiei la Constantinopole, care deja în 10 August stil nou 1802, scriea Regelui său, că Poarta fiind recunoscută Prusiei pentru tratatul ei cu Franca, este momentul propice ca s'o intereseze în favoarea Principelui Ipsilante¹, contribui și el foarte mult la izbânda lui Constantin Ipsilante, cum recunoște însuși Rufin².

În raportul său, către Regele Frederic III, de la Constantinopole, din 27 August 1802, Knobelsdorf arată, că Poarta «est sérieusement occupée du choix d'un prince digne et capable par son énergie à remettre l'ordre dans cette province (Valachie)». Amintind cum Tamara (ambasadorul rusesc) a susținut cererea boerilor emigrați în Ardeal cu Mihail Suțu, dice, că situațiunea afacerilor Valahiei, cerând preința unui domn foarte luminat, energic și carele mai ales să fie dat probe de întregul său devotament Poartei otomane», el n'a găsit întrunite toate aceste calități decât în persoana lui Constantin Ipsilante, l'a recomandat Poartei otomane «en ajoutant que son choix ferait plaisir à Votre Majesté, qui déjà m'avait autorisé à m'intéresser a lui»³.

Regele Frederic, răspunzând lui Von Knobelsdorf, la 8 Octombrie 1802, aprobă alegerea lui Constantin Ipsilante ca «un trait de bonne politique dans les circonstances actuelles»⁴.

În Valachia, va aduce Maiestatei Sale Imperiale tot pe atâta satisfacțiune, pe câtă neplăcere au simțit când acest Principe a fost mazilit fără motiv și în contra tratatelor, imediat după ce Maiestatea Sa promisese și efectuase cea mai religioasă observare a acestor tratate, la avenirea sa la tron.

(Acte și fragmente de Iorga. II, pag. 371-372)

1. Copia la Biblioteca Urechia.
2. Vezi pagina noastră 289 nota.
3. Acte și fragmente II, Iorga. pag. 370.

4. Regele Frederic către Von Knobelsdorf.

Berlin, 8 Octombrie, 1802.

... Alegerea Principelui Ipsilante este o trăsătură de bună politică în împrejurările actuale; dar să nu mulțămescă despre acesta mai puțin pe Reis-Effendi pentru considerațiunea ce Marele Seigneur a probat pentru mijlocirea mea și să aibă grijă a aduce la cunoștința noului Domnitor ceea ce dătoresce interesului ce am manifestat în favoarea lui. Din loc sigur am fost informat, că agentul meu la Iași a imputat Caimacamului tânguiri amare ale boerilor trimise la Petersburg, contra vexațiunilor grósnice, cu care sunt îngenuchiați locuitorii din Valachia și din Moldova și că curtea rusescă a rechemat prin urmare pe Poartă la fidela execuțiune a tratatelor de la Pasarovitz și de la Kainardgi, prin care ea s'a legat să ușureze aceste două provincii apesate. Se mai spune că generalul Tamara a primit ordin să facă la Constantinopol observări (reprezentățiuni) analóge și a'și voi să știu «ce qui en est?» De cum-va

După Knobelsdorff Pórta a acordat numirea lui Constantin Ipsilante în ziua de 17/29 August 1802¹.

Un raport de la reprezentantul Franței, din Constantinople, Ruffin, adresat către Talleyrand ministrul relațiilor externe, cu data de 28 August 1802, ne arată că Franța se împotriva la trimiterea lui Ipsilante ca domn în Muntenia². Acastă împotrivire nu isbutesc să impedece

aceste (reprezentațiuni) au produs óre-care senzațiune, Divanul o fi cu atât mai mult isbit de schimbările supravenite în ministerul rusesc; dar pot să vă spun cel puțin, că nu rezultă nici o schimbare în sistemul Impăratului Alexandru și că totul anunță din contra, din partea lui o înțelepciune de principiu și de vederi, care caută să inspire vecinilor săi o deplină încredere.

(Acte și fragmente de N. Iorga, II, pag. 373).

1. Veđi «acte și fragmente», Iorga II, p. 371.

2. CCCXXIII.

Pera, 28 August, 1802.

Ruffin către Talleyrand, ministrul relațiilor externe, despre opozițiunea lui la numirea lui Constantin Ipsilante Domn în Valachia.

(Vol. 204. D. 172).

Péra, le 10 Fructidor, an 10.

Le second point ditcuté¹, fut l'affaire de la Valachie. Des Boyards de cette Principauté passés en Russie et ne voulant plus rentrer sur leurs terres avant le redressement de leurs griefs, ont eu recours à cette fin à Mr. de Tamara, et cet Envoyé, se fondant sur le traité de Kárnardji, conclu en 1774 entre se Cour et la Porte, se fait le solliciteur de ces émigrés auprès de leur Souverain légitime. Ils se plaignent d'avoir été contraints par les Princes Hantzerli, Moruzzi et Suzzo à payer plus de 90 mille bourses (40 ou 45 millions de notre monnaie) outre les impôts ordinaires, dans l'espace de 3 ans, sous prétexte de levées de troupes et d'autres mesures de défense, et n'en ayant jamais opposé aucune au brigandage de Passavan-Oglou. Ils demandent par l'organe de Mr. de Tamara, pour condition *sine qua non* de leur rentrée en Valachie, un nouvel ordre de choses, savoir: que leur Hospodar le soit à vie, que les revenus soient fixés au taux ou ils étaient lors de la réddition volontaire des Valaques à la Porte, qu'ils puissent lever parmi eux et tenir sur pied une armée de 10 mille hommes, plus ou moins; et enfin que Constantin Ipsilanti, comme le Prince le plus habile à gouverner, le plus juste et le plus vaillant, soit nommé leur Hospodar.

Mr. de Knobelsdorff me dit bien dans la suite de notre entretien, que Constantin Ipsilanti avait réuni les suffrages de la nation valaque, mais j'ignorais que ce Ministre prît un si vif intrérêt à ce prince grec, et, persuadé, comme je le suis, qu'il était porté pour la Russie, je m'expliquai nettement sur l'exclusion que les Français devaient et voulaient lui donner. Je fus tout étonné des efforts que l'Envoyé de Prusse fit pour justifier Ipsilanti de tous les torts qu'il pouvait avoir eus envers nous. J'eus beau les exposer dans tout leur jour

numirea și în altă notă a lui Ruffin din 1 Septembrie 1802. Acesta

Mr. de Knobelsdorff persista à les rejeter sur la circonstance, à implorer la magnanimité nationale en faveur de son protégé et à me protester qu'il n'était ni Russe, ni Allemand, ni Anglais. Par justice pour la pureté des intentions de ce Ministre avec lequel nous n'avions jamais différé d'opinion, de sentiments ni de démarches, je m'abstins de le contredire davantage, surtout dès que je m'aperçus que la prévention s'en mêlait au point de confondre les personnages et les dates et de contester les faits. Il attribue, par exemple, au Prince Ipsilanti le mérite d'avoir sauvé le citoyen Beauchamp de la mort ignominieuse que le Ministre Smith poussait le Grand Visir à prononcer contre ce Français comme espion; mais il est positif que le citoyen Beauchamp n'étant arrivé que le 11 avril 1799 et Ipsilanti ayant été nommé Prince de Moldavie dès le 14 mars précédent, n'étant plus conséquemment Drogman de la Porte à cette époque, c'est à Alexandre Suzzo qui l'avait remplacé que cette œuvre méritoire est due. J'en fis l'observation à M. de Knobelsdorff: il ne s'y rendit point et je me tus. Mon silence a pu lui paraître un effet de ma conviction; mais elle à si peu opéré que j'ai eu quelque regret de lui avoir fait connaître ce que je pensais du Prince Ipsilanti que je soupçonne avoir été conseillé par l'interprète russe de profiter de ma confiance dans l'envoyé de Prusse pour me pressentir et me dissuader. Quoi qu'il en soit, et, après m'être examiné plus sévèrement que jamais sur le vrai motif de mon opposition à la nomination et à l'envoi du Prince Ipsilanti en Valachie, je n'y vois que l'accomplissement de mon devoir le plus sacré, celui de défendre l'honneur du nom français qu'il eut voulu anéantir s'il l'avait pu, et les intérêts de notre commerce qu'il trahirait, encore, s'il en avait le pouvoir.

Pera, 1 Septembrie, 1802.

Ruffin către Talleyrand, ministrul relațiilor externe, despre hârțile ambasadei franceze și despre numirea lui Constantin Ipsilante Domn în Valachia

(Vol. 207. D. 187).

Pera, le 14 Fructidor, an 10.

Quoique nous nous fussions d'abord promis que les articles seraient transcrits sans observation dans cette première entrevue, il n'en est aucun qui n'ait amené une observation quelconque. Mais ceux sur lesquels j'ai particulièrement insisté sont les papiers qui, fort indifférents pour les Ottomans, sont de la plus grande importance pour nous. Pour y appeler toute l'attention d'Ibrahim Effendi, j'ai dû lui faire sentir jusqu'à l'hyperbole que c'était là le point essentiel. Il s'est engagé à faire de nouvelles recherches. Je lui répétais à satiété, que le Prince Ipsilanti et ses consorts étaient responsables de tous ces papiers parce qu'ils en avaient conseillé la dislocation, qui ne serait jamais venue dans une tête turque, s'en étaient rendu depositaire et devaient absolument les faire retrouver. *J'allai plus loin: comme il m'avait été confié*

mărturisesce că acum a înțeles, că Divanul hotărîse să dea lui Constantin Ipsilante principatul Valachiei «sans avoir égard à mes représentations¹⁾».

Knobelsdorff arătă regelui Frederik că Ruffin, care, la început se opunea la numirea lui Constantin Ipsilante sub cuvînt că această alegere va desplace guvernului său, (25 Septembre 1802), «il s'est rétracté depuis, avouant qu'il avait été mal instruit sur le compte de ce Prince²⁾. Afirmățiunea această este eronată, de ôre-ce ura lui Ruffin contra lui Constantin Ipsilante e manifestă și dupe aceea în notele lui³⁾.

Care e data cunoscută în isvórele interne pentru domnia lui Constantin Ipsilante ?

Pre filele unei cărți din Biblioteca-Urechîă (Galați) purtând titlul :

Православникъ ꙗвцѣтѣрѣхъ акѣмъ ꙗтѣю типогрѣтѣ пре аймеѣ рѣмѣнѣскѣхъ ꙗ зѣлеѣ прѣкъ лѣминатѣлѣшѣ Дѣбни Іѡ Александрѣсъ Константинѣнѣ Мѣрѣсѣнѣ Кѣевѣд. Кѣсъ бѣлагословѣнѣа ши тоатѣхъ кѣатѣлѣа прѣкъ сѣѣнѣнѣнѣи сѣлѣе пѣрѣнѣтѣлѣшѣи нѣстрѣсъ Кириѣсъ Дѣсѣдрѣсъ ꙗрхѣпѣископѣлѣшѣи ꙗ тоатѣхъ Уггровѣлѣхѣа, лѣ анѣлѣ мѣжѣнтѣлѣрѣи «ВѣЧД» ꙗ типографѣа мѣтрополѣчѣскѣхъ ꙗ Бѣскѣрѣици, дѣ Дѣмитрѣе Пѣтровѣич, типо. Бѣск.

que la nomination de ce Grec à la Principauté de Valachie devait être faite très-incessamment, je demandai que toutes les personnes qui s'étaient ingérées dans le transport, l'examen et la garde des papiers ne pussent point s'absenter de cette capitale où elles devaient comparaître comme parties en notre présence pour être interpellées.

1. CCCXXIX.

Ruffin către Talleyrand, despre numirea lui Ipsilante Domn al Valachiei.

(Vol. 204. D. 209).

Péra, le 14 Fructidor, an 10.

La nomination du Prince Ipsilanti à l'Hospodarat de Valachie a eu lieu par un Kattichérif ou Diplôme autographe de Sa Hautesse, qui lui assure la Principauté pour sept ans, dont les deux premiers ne doivent rien rapporter ni au G^d S^r ni à Ipsilanti, attendu que les Valaques seront pendant cette espace de temps exempts de toute imposition. Par le fait même de l'élévation de ce Prince, nous nous trouvions contrariés, le Drogman de la Porte et moi; lui, comme son compétiteur, et moi comme opposant à sa sortie de Constantinople. Cette identité de cause dispose plus que jamais le Prince Callimaki en notre faveur; mais, malheureusement, son crédit et son courage sont bien déçus.

2. Acte și fragmente II, Iorga, pag. 371.

3. Veđi Hurmuzache supl. I. 229, 233, 240 t. etc.

Pe filele acestei cărți aflăm următoarea informațiune :

«Să se știe când au venit Io Constantin Ipsilante Vodă în Țeara Românească și au venit până la Radovanul în luna lui Octombrie 14, la leat 1802, și s'au cutremurat pământul și au căzut multe biserici și Colțea».

Acésta dată concordă cu cea din Zilot ¹.

Așa dară avem chiar în documente din țeară data exactă a intrării în Bucuresci a lui Constantin Ipsilante. Numirea lui negreșit a fost anterioară și anume la data indicată în notele lui Von Knobelsdorf către regele Prusiei și în un postscriptum al notei lui Ruffin, ce am dat mai sus ². Intre data de 29 Septembrie 1802, stil nou a lui Knobelsdorf și cea de la 1 Septembrie 1802, din Ruffin, înclinăm pentru a lui Ruffin, pentru că Knobelsdorf spune în nota sa către Frederik, că Pórta «confédera aujourd'hui» demnitatea de Domn lui Constantin Ipsilante—ceea ce putea la ultimul moment să fie aminat, iar Ruffin scrie, că Constantin Ipsilante «vient d'être revêtu et nommé».

La 28 August stil nou, numirea lui Constantin Ipsilante nu era făcută, căci Ruffin la acésta dată scrie lui Talleyrand, că *va să se facă* acéstiă numire care atinge onórea numelui francez ³.

Prin urmare la 16 (28) August nu este încă Domn Constantin Ipsilante. La 17 (29) August, Knobelsdorf anunță că va fi investit Constantin Ipsilante în acea zi. Data ce rezultă din nota lui Ruffin este deci cea mai aprópe de adevér.

*

Numirea lui Constantin Ipsilante la tronul Muntenesc înlătura inconșciența mișcare de unire a ambelor provincii Muntenia și Moldova.

Aron Florian scrie, că Alexandru Suțu a fost Domn preste ambele țeri două luni, de la Ialie la Septembrie. Laurian nimeresce destul de

1. Veđi la Zilot, la pagina 82. «Iar Domnul așeđându-se în scaun, a căruia intrare în pământul țerei au fost la létul 1802 Octobre 16 în Țisa Prepodómnei (sic) Parascheva.

2. Le Prince Ipsilanti, qui avait été l'an 7 fait Hospodar de Moldavie, à la demande de Yussuf-Pacha, vient d'être revêtu du Caftan, et nommé à la Principauté de Valachie, sur les instances de son protecteur. *On assure que la mission de Russie a reçu d'Ipsilanti un présent de deux cent bourses, en retour de son suffrage*, Le Căpitan-Pacha, le Kiaya de la Sultane mère, et presque tout le Ministère Ottoman étaient, dit-on, contraires à cette nomination. *Les Callimakis et les Moruzzis en sont dans la consternation Je ne puis rien ajouter*, Citoyen Ministre, à tout ce que j'ai eu l'honneur de vous marquer à ce sujet.

Signé : Ruffin.

3. Veđi nota la pagina noastră 288.

bine data numirei în Constantinopole a lui Constantin Ipsilante dând pe cea de la 20 August, care corespunde la data însemnată în nota lui Ruffin, dar nu cunoșce data adevărată a intrării în Bucuresci a lui Constantin Ipsilante. Dionisie Fotino ¹, scrie că Alexandru Suțu a domnit și la Munteni 3 luni. Adevărul este că pășește preste două luni cu câte-va zile.

Constantin Ipsilante după intrarea lui în Bucuresci manifestă la diverse ocaziuni recunoșcința lui către Regele Prusiei. La 8 Februarie 1803 (stil vechi credem) el scrie Regelui Frederik spre a-i mulțami de protecțiunea ce prin Knobelsdorf i-a fost acordată la Constantinopole ².

Asemenea scrie Ipsilante și lui Haugwitz ministrul de externe al Prusiei, cu aceeași ocaziune și dată de 8 Februarie 1802, ba-i trimite și o blană de samur ³.

1. Vezi Dionisie Fotino, pag. 211.

2. Eaca această scrisore :

Scrisorea lui Constantin Ipsilante către Frederik Wilhelm III

Bucuresci, 8 Februarie 1803.

Ași fi vinovat de ingratitude, de așa mai întârșia mult timp de a mulțami majestăței vóstre pentru obligațiunile ce-ı sunt dator, pentru protecțiunea cu care a demnat să mă onoreze în mai multe ocaziuni, și mai ales în ultimiı timpı, sprijinind cu puternica sa recomandațiune alegerea mea la principatul Valahiei. Ministrul Majestăței vóstre la Constantinopole nu m'a lăsat să ignorez mesagiul, atât de onorator pentru mine, cu care a fost însărcinat din ordinea Majestăței vóstre. Plin de cea mai vie recunoștință cutez a aduce la piciorle Vóstre expresiunea acestei recunoșcințe. Primească-o cu bunătate; bine-voiască a-mı continua înalta Sa bună-voință; mă voiü sili de a mă face demn de ea.

Iorga. Acte și fragm. II, pag. 376.

3. *Scrisorea lui Constantin Ipsilante către Haugwitz*

Bucuresci, 8 Februarie 1802.

Numai după sgomotul justeı reputațiunii a Excelenței vóstre, ambișionam de mult timp ocaziunea de a vă cere amiciția. Cu cât mai mult, cu cuvint imı caută s'o doresc astă-đi, când la sentimentul de admirațiune, pentru rarele vóstre talente, se adaogă acel al recunoșcinței; caci nu pot ignora, Domnule Conte, că așa decis în favórea mea augusta protecțiune a monarcului, care e merit să facă a renvia pre marele Frederik! Ce titlu mai onorator pentru mine seau ce scut mai sigur! Recunoșcința mea nu póte fi comparată decât cu dorința ce am de a merita buna-voința Majestăței sale, seau de a dobândi amiciția Excelenței vóstre. Și sper să vă conving despre acésta, domnule Conte, prin grăbirea mea de a căuta ocașiunile, de a face ceva ce să vă fie plăcut.

Regele răspunde lui Constantin Ipsilante în 7 Martie 1803, asigurând pre Constantin Ipsilante de protecțiune și pre viitor ¹.

Câte-va zile după aceea, se cetesce în Divan, cu solemnitate mare, noul hatîșerif dobîndit de la Sultan, cu referință la privilegiile și indatoririle Țerei muntenesci.

Sultanul ordonă prin acestaș firman lui Constantin Ipsilante să plece grabnic la Țeara Românescă.

Când anume s'aŭ cetit acest hatîșerif?

După Engel, cetirea lui este la 23 Octombrie 1802, fie acest 23 după stil vechiŭ seaŭ nouŭ.

După condica domnescă a lui Constantin Ipsilante, publicată de Papiŭ în tesaur de monumente ² cetirea fu în 1802, Noembrie.

1. Eaca scrisórea Regeluŭ în două variante. Nu putem sci care din două variante prevală să fie trimisă:

Două scrisori (variante) de la Frederik Wilhelm III către Constantin Ipsilante.

Berlin, 7 Martie 1803.

a) Conviŭ bucuros despre interesul ce am arătat Porței otomane și demersurile ce le-am ordonat să le facă ministrul meu la Constantinopole, ca să contribue a decide alegerea Dumitale la Principatul Valahiei. Aceste demersuri aŭ putut să vă ofere un testimoniŭ strălucit despre stima mea, și după ce s'aŭ recunoscut ast-fel calitățile Dumitale deosebite, am fost cu atât mai mulțămît că intervenirea mea a fost de óre-care utilitate. Pe deplin *răspundeți* la încrederea mea, prin sentimentele ce-mi exprimați prin scrisórea Dumnévóstră de la 8 Februarie și vă reînnoesc prin urmare asigurarea, că deapurarea vom lua o parte sinceră la sórta și la buna stare a Dumnévóstră, probându-vă la tóte ocasiunile afecțiunea mea particulară.

Acte și frag. de Iorga, II pag. 350.

b) Am fost încântat de a afla acum câte-va luni, de la ministrul meu de la Constantinopole, isbânda justei mărturisiri ce-l însărcinasem să aducă în numele meu, la dîstinsese Dumnévóstră calități și cu plăcere vădŭt-am, din scrisórea ce Alteța vóstră mi-a adresat de curênd, cu data de 8 Februarie, că recunósceți intențiile mele bine-voitoare. Fiți încredințat, că voiŭ continua a lua o parte prea sinceră la tot ce póte interesa persóna Dumnévóstră și frumósa țeară ce guvernați și că voiŭ profita de tóte ocașiunile ce vor presenta evenimentele, oî 'mî vor fi oferite de Alteța vóstră, ca să-î probez sentimentele mele de stimă personală ce-î port.

Acte și fragm. Iorga II, pag. 350.

2. Tom II, pagina 308.

Acastă dată nu concordă cu cea de 1803, pusă la hatihumaium de Fotino ¹, și de Constantin Radovicî din Golești în «Adunare de tractaturi» ², nici cu cea din «Culegere de tractate de pace» ale lui M. Kifalov ³, nici cu data hatihumaiumului de aceeași natură, trimis lui Moruzi în Moldova—și care este copiat de noi, din condica originală a Mitropoliei de Iași. Acesta de și cu óre-care variante a fost publicat deja în Uricarul lui Teodor Codrescu, tom III, pag. 173.

Hatișeriful acesta este o nouă confirmare a influinței rusești în Constantinopole.

Deja numirea ca Domn a lui Constantin Ipsilante, cerut de boerî la instigațiunea consulului rusec, era un triumf al muscalilor și o nouă dovadă de influința rusescă în țeară.

Constantin Ipsilante profită de trecerea prin Muntenia a lui Knobelsdorff, chiămat de la Constantinopole de Regele Frederik și înlocuit acolo prin Baronul Bielfeld, ca să facă la ambiu diplomați prusienî recepțiunii splendide. Bielfeld la trecerea spre Constantinopole aduce lui Constantin Ipsilante o scrisóre plină de curtenii și promisiuni de la Haugwitz ministrul de externe al Prusiei ⁴. Iar Knobelsdorf scrie Regelui Frederic, din București, la 3/15 Iunie 1803,

1. Tom III, pag. 223.

2. Pag. 25, ediția Buda, 1826.

3. București, 1850, pag. 16.

4. Haugwitz către Constantin Ipsilante

Berlin, 25 Mai, 1803.

C'est Monsieur le Baron de Bielfeld, chargé d'affaires à Constantinople, pendant l'absence de Monsieur le colonel Knobelsdorff, qui aura l'honneur de vous remettre cette lettre. J'ai cru faire plaisir à Votre Altesse, en lui prescrivant de prendre sa route par Bucharest, pour s'y aboucher avec elle. Il aura l'honneur de lui faire part des instructions verbales que je lui ai données par rapport à vos intérêts, monseigneur. Peut être jugerez-vous à propos d'y joindre quelques éclaircissements relatifs aux circonstances, à vos désirs et à vos vœux. Si Votre Altesse a été satisfaite de l'empressement du Colonel Knobelsdorff à se conformer aux intentions du Roi, mon maître, j'espère qu'elle le sera également du zèle de Monsieur de Bielfeld.

Je crois inutile de lui réitérer l'offre de mes services. Qu'elle me fournisse les moyens de lui être agréable, et elle ne doutera plus des sentiments...

că așa primire ca și care i-a făcut Constantin Ipsilante la sosirea lui în ziua de 1/13 Iunie, nu s'aũ mai făcut nimenui anteriormente ¹.

Dãm în notã fragment din scrisoarea acãsta. Mai apoi vom aduce și alte fragmente din ea, în care aflãm descrierea situațiunei țerei la data acãsta, situațiune grea mai ales din cauza *lașitãtei* boerimei. Mai aducem în notã și alte scrisori interesante cari luminãzã minunat istoria acestor ani ai Țerei Romãnesci. Intre aceste scrisori este aceea a lui Constantin Ipsilante cãtre ministrul de externe Haugwitz, din 22 Iunie 1803, incredințatã colonelului Knobelsdorff la trecerea lui prin Bucuresci și o alta a lui Knobelsdorff cãtre Regele, din Lemberg, de la 16 Iulie 1803 (stil nou) ².

Bucuresci, 15 Iunie, 1803.

1. Je suis arriv   le 13 ici : On m'y a fait faire une entr  e publique : les gardes du prince, toute sa cour et des voitures de parade   tant venues    ma rencontre ; c'est ainsi l'usage, mais d'autres distinctions, qu'on me donne ici, ont   t   inou  es avant moi.

Le soir m  me de mon arriv  e l'hospodar m'a fait une visite incognito. Apr  s m'avoir t  moign  , dans toute l'effusion de son c  ur, les sentiments de sa vive reconnaissance pour l'int  r  t que votre Majest   avait daign   prendre    sa personne, il m'a fait un tableau vraiment touchant...

2. Vadă-se ce   ce despre recepțiunea sa la Bucuresci și Baronul Bielfeld.

Dãm aceste scrisori dup   «Acte și fragmente» cum și r  spunsul ce aũ provocat, cãtre Constantin Ipsilante.

Scrisoarea Baronului Bielfeld cãtre Regele Frederik Wilhelm

Buiuc-Dere, 24 Iulie, 1803.

...Je ne saurais me dispenser de faire mention des proc  d  s analogues, que j'ai   prouv  s pendant ma route, de la part du prince Ipsilanti. D  j   la politesse empresse  e que son charg   d'affaires Gr  goire (?) d  ploya envers moi, les mesures qu'il prit sur le champ pour assurer la facilit   de mon voyage,    travers sa patrie, me pr  para    la r  ception favorable qui m'attendait dans l'Etat Valaque. Effectivement, d  s mon arriv  e aux frontieres, j'y fus accueilli par un officier et des gardes de l'hospodar, envoy  s    ma rencontre, d  fray   compl  tement et log      Bucarest chez le g  n  ral-comte de Bel leval secr  taire d'Etat de Son Altesse. Rien n'a   t     pargn   pour rendre mon s  jour dans cette ville aussi agr  able que possible et montrer les   gards de l'hospodar, de ses ministres et de quelques principaux boyards parmi les quels je me permets de citer le prince Brancovano, — pour un agent de Votre Majest  . Le m  me traitement m'a acompagn   apr  s mon d  part de Bucarest jusqu'   Varna. Je crois n'avoir pas besoin de faire    Votre Majest   le portrait du Prince Ipsilanti, dont le caract  re et le d  vouement envers elle, fond   sur les bases les plus solides, lui est sans doute suffisamment connu...

Relațiunile bune dintre Constantin Ipsilante și Frederik III se pot documenta și cu daruri preschimbate între Dómna lui Ipsilante și Regina Luisa, frumoasa Luisa soția lui Frederik. Soția Domnitorului Moldovei a trimis Reginei bláni scumpe, mătani de chilimbar. Regina Luisa a răspuns cu trimitere de două colete de porțelane la finele anului 1804 ¹.

Pre când Prusia și Rusia protegiaă pre Constantin Ipsilante, Franca intriga mereu contra lui. Generalul Brune ambasadorele Franciei, continuând acțiunea lui Ruffin, lucra mereu ca să réstorne pre Constantin Ipsilante.

Constantin Ipsilante către Haugwitz

Bucuresci, 22 Iunie, 1803.

Je profite avec empressement du passage de Monsieur l'envoyé de Prusse (Knobelsdorff) par cette résidence pour me recommander de nouveau à l'intérêt de Votre Excellence et à la bienvieillance de la Sa Majesté.

Je ne vous ferai point le détail des nouveaux malheurs de cette principauté. Monsieur de Knobelsdorff a séjourné assez longtemps ici pour s'être fait une idée assez juste de notre position et celle de la Romélie (Roumanie?). Je m'en rapporte absolument au tableau fidèle qu'il vous en présentera. Pendant son séjour ici il a fait tout son possible pour relever le courages abattu des boyards, en leur faisant sentir ce qu'ils pouvaient faire pour la défense de la patrie, où il a été témoin oculaire des mesures que j'ai été dans le cas de prendre pour empêcher une nouvelle émigration.

Veuillez agréer, Monsieur le Comte, une pelisse de martre zibeline, que j'ai prié Monssieur l'envoyé de vous présenter de ma part. Puisse ce faible gage de mon amitié être aussi quelquefois l'ocassion de votre souvenir...

Acte și fragm. de N. Iorga II, p. 334.

Fragment din răspunsul lui Haugwitz către Ipsilante

Berlin, 15 August, 1803.

Monsieur le Comte de Knobelsdorff, m'a remis, à son arrivée ici, la lettre dont Votre Altesse m'a honoré le 22 Juin, ainsi que la belle pelisse de martre zibeline qu'elle a daigné y joindre. Je la supplie d'agréer, pour l'un et l'autre de ces précieux témoignages de ses bontés et de son gracieux souvenir, l'hommage de ma vive et respectueuse reconnaissance et de vouloir rendre justice au désir extrême que j'aurais de lui prouver mon empressement à lui rendre service. J'ai recueilli avec le plus grand intérêt, de la bouche de Monsieur de Knobelsdorff, les avis et les détails qu'il s'est trouvé en état de me fournir sur ce qui concerne la personne et les États de Votre Altesse et je forme les voeux les plus ardents pour tout ce qui pourra contribuer ultérieurement à son bonheur et à sa parfaite satisfaction...

Arh. sep. XI. 178, apud Iorga. Acte și fragm. II p. 387.

1. Veđi despre aceste lăđi, Iorga, Acte și fragmente, II, p. 397.

În 5 Februarie 1803 scrie două rapoarturi către Bonaparte primul consul, prin care îl înștiințează despre spornica influință a muscalilor la Constantinopole, influință ajutată de familiile fanariotice și de Domniile noi ale Principatelor, cari sunt amândouă devotați Muscalilor. Brune întreabă pe Napoleon deacă convine politiceii lui, ca el să mineze puterea acésta a Muscalilor, lucru ce dânsul, or cât de greu pôte fi, se va pune pe lucru să-l facă ¹.

1. Iată aceste două acte după Hurmuzacho :

Pera, 15 Februarie 1802.

Generalul Brune, ambasadorul Republicei franceze din Constantinopole către Bonaparte, primul Consul, despre primirea lui la Capitan-Pașa.

Vol. 205. D. 221.

Péra, le 16 Pluviôse, an 18.

Citoyen Premier Consul,

.

Le Capitan-Pacha m'a reçu dans son magnifique Harem, où il ne reçoit que le Sultan.

Il m'insinua qu'il n'était pas l'ami des Russes. Je lui parlai à ce propos, mais très-légèrement et sans décider mon opinion, de la dernière nomination des Princes de Valachie et de Moldavie.

Péra, 5 Februarie, 1803.

Același către Bonaparte, despre intrigile Grecilor și Rușilor cu privire la tronurile Principatelor dunărene.

Vol. 205. D. 223.

Péra, le 16 Pluviôse, an 11.

Citoyen Premier Consul,

.

L'influence de la Russie est ici toute-puissante : elle a son fondement dans l'opinion, dans des souvenirs humiliants : elle révolte, par conséquent, l'amour-propre de la nation musulmane. Les instruments de ce pouvoir des Russes sont la plupart des grandes familles grecques, qui se disputent les emplois de Drogman de la Porte et les Principautés de Moldavie et de Valachie ; mais les familles non pourvues restent mécontentes et comme la S. Porte n'a que rarement une pleine liberté dans ces choix, elle ne met jamais une grande tenacité à les soutenir ; il s'ensuit que l'on espère toujours des déplacements. C'est dans cette agitation que les Russes se placent pour avoir, par les Drogmans, les secrets et les décrets de la Sublime Porte, et, par les Princes, les frontières

Se vorbesce mult in acéstă notă de Pasvantoglu, teribelul rebel ture și de legăturile lui Ipsilante cu Rusia și de Moruzi.

tement ménagé envers les pays qu'elle convoite, s'en rend protectrice avant de s'en déclarer souveraine. Cette politique est pleinement en vigueur dans les Principautés de Valachie et de Moldavie.

Deux chefs se battent en ce moment en Silistrie, et quelques mots échappés à M. de Tamara donnent la clé de ces troubles. Synope a été aussi agitée par le fait du Consul Russe qui a eu besoin de toute l'autorité de la Porte pour n'être pas chassé par le peuple, dont la majorité n'est pas grecque. Si la Porte avait à refaire le même traité qui rend la Russie tutrice de ce pays, elle serait bien loin de le conclure. Il n'est pas un bon musulman, et le G^d Sr est à la tête, qui ne sente que l'organisation de la Valachie et de la Moldavie telle qu'elle est actuellement, ne soit une honte pour l'Empire Ottoman. Ils regardent ces provinces comme le côté ouvert qui recevra la blessure mortelle.

Le dévouement absolu du Prince Ipsilanti aux Russes, sa haine contre les Français, les persécutions qu'il a fait éprouver à plusieurs d'entre eux, l'enlèvement des registres de notre chancellerie à Constantinople et la dévastation qu'il en a faite, son ancienne émigration, son immoralité sont connus du Cabinet français. Mais ce qu'il ne sait peut-être pas encore assez, ce sont toutes les intrigues, toutes les menées adroites qui ont été employées auprès de la Porte pour le faire nommer à la Principauté de la Valachie et qui ont été soutenues par tout ce que la plus profonde corruption peut avoir de force. Pour ne point effaroucher la Porte, la Russie s'est mise de côté et a fait agir adroitement le Cabinet de Berlin, en faisant soutenir indirectement que la France y donnait les mains. Monsieur de Tamara ne s'est pas montré. Le bon Monsieur de Knobelsdorff a été la dupe, dans cette affaire, mauvaise pour sa Cour et pour la France, mais il la soutient toujours par amour-propre.

Le Prince Ipsilanti se conduit dans sa Principauté avec beaucoup d'adresse. Il fait des présents magnifiques à tous ceux qui l'ont soutenu dans le Divan. Monsieur de Tamara, prêt à partir pour la Russie, va être reçu par lui à Bucarest comme pourrait l'être un Souverain. Ce ministre russe, qui ne dissimule pas même encore sa haine contre nous, ayant témoigné au Prince Ipsilanti le désir qu'il aurait d'être escorté en Valachie, celui-ci vient de lui envoyer 50 chevaux pour ses équipages et une garde nombreuse pour l'accompagner. Non seulement il doit être défrayé sur toute la route, mais encore de superbes présents l'attendent à Bucarest.

Le Prince Ipsilanti a pour partisans au Sérail le Grand Visir, le Kiaïa Bey, la Sultane Validé, Youssouf-Aga, Rustan-Aga, le Kaïeidgi-Bachi, favori du Sultan et Mahmoud, Reis-Effendi actuel. Il les comble de présents. Ces présents sont si fréquents, si magnifiques, sa Cour est si somptueuse, qu'il semble que ses revenus et toutes ses extorsions ne peuvent suffire.

Ce parti qui soutient au Sérail le Prince Ipsilanti et qui est dévoué à la Russie, est contrebalancé par le Capitan-Pacha, par Ismeth-Bey, par Ibrahim-Effendi, et par le chef des Eunuques noir. Ils seraient les plus forts au Sérail, s'il n'avaient contre eux Youssouf-Aga favori intime de la Sultane Validé, pour qui le G^d Sr a une aveugle tendresse.

In 26 Martie 1803 stil nou, generalul Brune arătă Ministrului Talleyrand călătoria fostului ambasador al Rusiei la Constantinopole, Tamara și recepțiunea ce are să primescă el in Principate, și mai ales de la Ipsilante ¹.

Le Prince Moruzzi, Hospodar actuel de Moldavie, est une créature d'Ipsilanti, et quoique Souverain, il n'en est pas moins de fait son lieutenant. Ce sont les avis de ces deux Princes dont les correspondants existent dans toutes les Cours de l'Europe, qui régulent la politique du Divan. Le G^a S^r voudra bien se débarrasser de ces liens politiques, mais la mollesse dans laquelle il est habitué de vivre, mais la politique de la Sultane Validé qui veut conserver son autorité, l'éloignent toujours des affaires et l'empêchent de prendre une résolution vigoureuse. Il ne dissimule pas au Capitan-Pacha ses craintes sur la Russie. Il voudrait faire tomber la tête d'Ipsilanti; mais les Russes veillent sans cesse. Il ont enlevé au Prince Calimaki, favori du Capitan-Pacha, l'ouverture des dépêches. Ils ont fait proscrire le Prince de Suzzo et menacent la tête d'Hangerli, qui ne l'a sauvé que par la fuite et la confiscation de ses biens. Un mot sorti de ma bouche en sa faveur l'aurait fait poursuivre avec plus d'acharnement par les Grecs et les Russes animés à sa perte. Il n'eût pas évité le poignard; je me suis tu. Je suis parvenu à faire attribuer à l'indifférence le silence absolu que je me suis prescrit sur le compte des Princes régnants. Toutes mes démarches seront, je l'espère, assez bien calculées pour éviter les fautes, ou des résultats contraires au but que vous m'avez indiqué dans mes instructions. Le temps me servira, et je ne laisserai pas échapper les circonstances favorables.

Les intrigues de Bucarest m'ont paru trop importantes pour ne pas regretter de n'y voir depuis la paix aucun agent français. J'y envoie provisoirement le citoyen S-te Luce, neveu du conseiller d'Etat Lacuée, qui vous le recommandera et qui désire pour lui le titre de commissaire de relations commerciales. Ce jeune homme est fort bien élevé, d'une instruction solide et agréable, de mœurs douces et est très propre à remplir sa mission. Si vous n'avez encore fait aucun choix, je vous prie de vous décider en faveur du citoyen S-te Luce. Il est digne de toutes vos bontés. Galib Efendi a parlé ici avec beaucoup d'intérêt de la France. Ali Efendi en avait dit précédemment beaucoup de mal. Quant au jeune Moruzzi, ses discours n'étaient que des persifflages grecs contre les Français. C'est aussi un petit Russe.

J'ai l'honneur de vous saluer. Signé: *Brune.*

S. P.—J'ai eu beaucoup de peine à me procurer le dernier traité de la Porte avec la Russie sur la Valachie et la Moldavie. Je vous l'adresse parce que je présume que vous n'en avez pas une entière connaissance.

Harm. Vol. II, supl. I, pag. 253 și 256.

Pera, 26 Martie, 1803.

1. Generalul Brune către Primul Consul, despre plecarea ministrului Rusiei din Constantinopole.

Vol. 206. D. 26.

Ca să p^otă urmări de apr^op^e și sigur mișcările lui Constantin Ipsilante și ale intrigei rusesci la Bucuresci, generalul Brune tr^omite ca Comisar provizoriu, pe Ste Luce și vestesce de ac^esta pe primul Consul Bonaparte, la 25 Martie 1803 ¹.

*

In decursul anului 1803, chiar in luna Martie stil vechiu, (9 Aprilie stil nou), se int^emplă in Constantinopole o faptă de natură a proba cum Rusia impⁱngea pe Români la rezistență in contra Turcilor. Lipsind

Pera, le 5 Germinal, an 11.

Citoyen Premier Consul,

.....

M. de Tamara, ci-devant Ministre de Russie, est parti le 1-er de ce mois. Il ne m'a point visité; il emporte avec lui toute la rancune de la coalition. Au moment de son départ, il a donné aux Eaux douces d'Europe un grand déjeuner auquel tous les Ministres étaient invités. L'ambassadeur de Hollande et les Ministres de Prusse et d'Espagne ne se sont point rendus à l'invitation. L'internonce et toute sa légation y sont allés en grand gala. Il s'y trouvait aussi plusieurs négociants français, entr'autres M. Toron qui accompagne M. de Tamara dans ce voyage. *Le Prince Ipsilanti de Valachie, créature de l'ex-Ministre de Russie, a envoyé et distribué sur la route des chevaux, des équipages et de brillantes escortes, pour donner un air princépsque à la marche de son protecteur. Cette prévenance extraordinaire d'Ipsilanti cause beaucoup de déplaisir à la Sublime Porte qui ne peut plus se dissimuler que la protection déferée par les traités à la Russie sur les Valaques et les Moldaves, est devenue une souveraineté presque sans déguisement.*

(Hurm. Vol. II Supl. I).

Pera, 25 Martie, 1803.

1. Același către primul Consul, despre numirea lui Ste Luce Comisar provizoriu al relațiunilor comerciale in Valachia, la Bucuresci.

Vol. 208, D. 23.

Pera, le 4 Germinal, an 11.

Citoyen Premier Consul,

.....

P. S. — L'importance d'une communication sûre et officielle avec Bucarest dans la Valachie, devenant très-urgente, j'ai choisi pour résider dans cette ville en qualité de commissaire provisoire des relations commerciales, le citoyen Ste Luce, parent du général Lacuée, qui, par ses talent, sa probité, son caractère aimable, est parfaitement propre à cette fonction. J'en écris au Ministre. Lacuée vous en parlera. Je vous prie de confirmer mon choix. Il est digne du gouvernement.

carnea de ôie din Constantinople, Pôrta ordonă Capuchihaiialei Munteniei, să scrie lui Ipsilante, ca grabnic să trimiță oî la Constantinople. Representantul lui Ipsilante, carele altă-dată ar fi plecat capul lângă zid, acum respinge cererea, dicând că este in contra ultimelor tratate și in contra capitulațiunilor țerei cu Pôrta, sub garanția Rusiei ¹.

Dintr'o corespondență a generalului Brune cu aceeaș dată de 9 Aprilie 1803, către ministrul Talleyrand, se vede cum la acéstă dată in Rusia se pregătea un noû răsboiû contra Turciei. Acest fapt ne explică in mod indirect curagiul cu care Capuchihaiiaoa lui Ipsilante aû respins porunca Porței, relativă la oî mumbaia. Muscalii erau gata ca in 24 de ore să invadă Principatele ².

*

Pre de o parte Rusia se pregătea de răsboiû și pre de alta, prin tôte modurile căuta să impiedice stabilirea de reprezentanți ai Franciei

Pera, 9 Aprilie 1803.

1. Generalul Brune către Talleyrand, despre carnea de miel cerută de Turci de la Hospodarul Valachiei.

Vol. 208. D. 51.

Péra, le 19 Germinal, an 11.

Citoyen Ministre,

.

La viande commençant à manquer à Constantinople, le Reis-Effendi a demandé au Kiaya-Bey de l'Hospodar de Valachie d'y envoyer des moutons dont la viande est la seule agréable aux Turcs. Le Kiaya a répondu par un refus, disant que les dernières capitulations de la province de Valachie avec la Porte, sous la garantie de la Russie, s'y opposaient. D'après le compte, rendu par le Reis-Effendi au Vizir de Kiaya-Bey a été mandé de nouveau et a fait la même réponse. Le Reis-Effendi l'a chassé de son appartement en lui disant : il nous faut des moutons, songez-y.

3 Aprile, 1803.

Pera, le 19 Germinal, an 11.

2. *Citoyen Ministre,*

.

. Enfin, l'aide de camp Le Paultre m'a assuré que, depuis Pétersbourg jusqu'a Odessa, il n'y a qu'un vœu : celui de faire une guerre contre la Turquie et qu'on disait en Russie que les Turcs aux-mêmes désignaient la porte par où ils sortiraient de Constantinople lors que les Russes viendraient les attaquer ; qu'on peut rassembler 40 mille hommes en 48 heures sur les frontières de la Pologne pour faire l'invasion de la Valachie et de la Moldavie, dont la Russie est maitresse.

Tels sont les renseignements que j'ai recueillis du citoyen Le Paultre. Je vous les donne comme ma mémoire me les présente, sans rien changer aux expressions et à leur valeur.

Hurm. Vol. II, supl. I.

Signé: *Brune.*

în regiunea Dunărei și Mării-Negre; numai cu mare greutate putu Franția obține de la Pórtă, în 25 Aprilie 1803, berat pentru stabilirea unui consul la Galați. Pórtă refuză să-l dea, invocând acum capitulațiunile vechi cu Domniî români! ¹.

Ambasadorul francez generalul Brune, avea cu atât mai multă nevoie de reprezentanți în Principate, cu cât avea deplină cunoștință de purtarea dubioșei politice a Comtelui de Belleval, așa și el și pre Ipsilante partizani ai politiceî franceze, pre când în reatitate lucra în înțelegere cu Muscaliî, și cu aliatul lor Frederic Wilhelm. Generalul Brune într'o scrisóre către Champigny, ambasadorul francez de la Viena, ne dă precise informațiuni despre trecutul lui Belleval și ne arată, că acesta puțin de nu confiscă corespondența diplomatică din Constantinopole a generalului Brun, pe care o trimetea la Viena, îmbolnăvindu-se curierul francez în trecerea prin Bucuresci. Prin această corespondență generalul Brune stăruie din nou în favórea lui Luce, Comisarul provisoriu numit de densus în Bucuresci ¹.

Pera, 25 Aprilie, 1803.
Péra, le 5 Floréal, an 11.

1. *Citoyen Ministre,*

.

Au moment où je croyais faire partir les commissaires pour la Mer Noire, le Reis-Effendi m'a fait prier de ne pas faire de demandes embarrassantes à la Porte, que si nous voulions prouver notre amitié pour elle, c'était en ne faisant pas d'innovation, en n'établissant pas des commissaires dans des lieux où les Français n'avaient jamais été, où ils ne pourraient faire aucun commerce et où les insultes probables que recevraient nos commissaires occasionneraient des demandes en réparation et toutes sortes d'autres actes d'inimitié. J'ai su positivement que les Chefs du parti russe dans le Divan avaient sollicité l'exclusion de nos commissaires dans la Mer Noire.

.
La Porte voulait refuser aussi le Bérat de Galatz sous le prétexte des Capitulations avec les Princes de Valachie et de Moldavie.

.
J'ai en besoin d'employer beaucoup de vigueur pour obtenir ces Bérats, qui sont enfin entre mes mains.

Hurm. loc. cit.

Pera, 6 Maiü, 1803.
Péra, le 17 Floréal, an 11

2. *Citoyen Colléque,*

.

J'avais besoin de votre lettre sur le compte de Monsieur de Belleval pour me rassurer sur le sort de mes dépêches, car il faut que je vous dise,

Un document, însă tocmai din 1804, Iulie 4 stil nou¹, ne arată că tot recomandatul ambasadorului general Brune isbuti și că acesta a fost solemn primit de către Ipsilante și că e foarte bine vădut de către acest Domn. Ste Luce descrie însuși primirea solemnă ce i s'a făcut la Curtea din București, la 30 Aprilie 1803, stil nou². Din această corespondență apare, cum boerii români erau în mare parte amici ai Franței. Din acestaș act și din altele tot de la Luce, cu o lună mai apoi, aflăm descrierea Curții lui Ipsilante și cum în Muntenia este un curent boeresc contra domniei grecesci, nu mai puțin și marea influență a consulilor rusești în Principate.

Ste Luce nu descrie numai parada cu care a fost primit în mod solemn de Ipsilante, ci și trista stare a țerei sub invasiunea nouă a Pasvanliilor. Generalul Brune scrie și el direct lui Talleyrand, în 18 Iulie 1803, despre mișcările lui Pasvantoglu și arată cum aceste mișcări au să legitimizeze intrarea trupelor rusești în țeară, sub pretext de a o apăra contra lui.

Așa dar Franția isbuti ca Turcia să priméasca pe Ste Luce ca

qu'on m'a donné toutes sortes de mauvaises impressions sur lui. Il s'appelait le Comte Gaspari. Il avait séduit à Londres la fille du Baron de Jacoby, ambassadeur de Prusse, qui, dès qu'il l'eût connu, la lui avait retirée avec éclat. Il s'était lié à Monsieur de Witch, aventurier connu par ses prétentions sur le royaume d'Ilirie et qui, pour gagner les bonnes grâces du Prince Zubow, lui vendit les faveurs de sa femme. L'Ilirie ayant manqué aux prétentions de Monsieur de Witch, Gaspari prit le nom de Belleval et s'attacha au parti russe pour gagner les Grecs de Constantinople. C'est là qu'il fit la connaissance du Prince Ipsilanti.

Vous sentez, mon cher Collègue, par ce petit extrait, que je devais craindre que, sous les apparences de la politesse et des égards, un aventurier, émigré ou non, ne se fit pas un grand scrupule d'ouvrir mes dépêches au Gouvernement. Je pensais que, si mon Commissaire provisoire arrivait après coup à Bucarest, du moins je pourrais découvrir des traces de l'attentat que je craignais. Votre opinion me console, et j'aime à croire que j'ai été mal informé, ou du moins, je suis persuadé que la politique actuelle de Monsieur de Belleval ne m'aura pas été nuisible.

Le citoyen Ste Luce, commissaire provisoire à Bucarest, est un homme instruit, probe; il est neveu du Général Lacuée, notre collègue. J'espère qu'il sera entre vous et moi un intermédiaire utile. Je lui ai recommandé de se rendre agréable au Prince Ipsilanti et de cultiver Monsieur de Belleval. Vous voyez que mon opinion est couverte par de bonnes apparences, qui, si j'avais été trompé sur lui, n'auraient pas nui aux nouvelles impressions que je recevrai sur son compte.

Hurm. Vol. II, supl.

1. Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 280.

2. Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 281 și 282.

Comisar provisoriu al relațiilor comerciale în București. Belleval, la 29 Iunie 1803 și Ipsilanti la 20 Iulie, scrie Generalului Brune cu mulțămire pentru numirea lui Ste Luce ¹.

Despre recepțiunea făcută în București lui Ste Luce scrie, repetim, însuși acesta, în raportul său, ce dăm în notă aci ².

Bucarest, le 8°/₁₀ Juillet, 1803.

1. *Monsieur l'Ambassadeur,*

La nomination de Monsieur de Ste Luce au poste de Commissaire des Relations Commerciales de la République française en Valachie, m'a fait le plus grand plaisir, et j'aime à trouver dans le choix que Votre Excellence a fait de cet officier la certitude que vous voudrez bien m'accorder votre amitié; elle me sera doublement précieuse, Monsieur l'Ambassadeur; et sous le rapport de la haute considération dont vous jouissez dans le monde, et sous celui plus honorable des éminentes qualités qui vous l'ont méritée.

C'est dans ces sentiments que j'ai l'honneur de me dire, Monsieur l'Ambassadeur, de Votre Excellence, le très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé: *Constantin Ipsilanti.*

2. Fiecă acest act:

București, 30 Aprilie, 1803.

Bucarest, le 10 Floréal, an 11.

J'ai fait hier visite au Prince Ipsilanti. Quand on lui a annoncé mon arrivée il est venu au-devant de moi jusqu'à la première porte de son appartement, m'a conduit sur un sofa et s'est assis près de moi. Je lui ai exprimé votre gratitude pour les soins qu'il a fait donner au courrier du Gouvernement, Besançon. Il m'a témoigné qu'il avait ressenti un grand plaisir de mon arrivée, qu'il désirait infiniment que ce fût moi qui occupât la place de commissaire, qu'il ferait son possible pour me rendre agréable le séjour de Bucarest, en me recommandant à cet égard aux soins de Monsieur de Belleval qui était présent.

On a servi le café, le sorbet. Après une heure et demie d'entretien, j'ai pris congé de S. A. qui m'a conduit très-longtemps et ses gardes m'ont accompagné jusqu'à la voiture du comte de Belleval. Les Boyards s'empresaient autour de moi, et c'était à qui me ferait des protestations d'amitié pour les Français et pour l'ambassadeur de France.

Le prince Ipsilanti est un homme de 49 ans: sa figure est assez belle. Il parle très-bien français. Depuis 9 mois qu'il régné en Valachie, toute son attention s'est portée à mettre son petit Etat à couvert des incursions de Passavan-Oglou, qui est un voisin bien dangereux pour lui. L'incertitude du temps qu'il doit régner fait qu'il néglige les réparations de sa principauté. Sa ville capitale est dans un triste état. Monsieur de Belleval m'a assuré qu'il avait été stipulé entre la Russie et la Porte qu'il resterait Prince régnant pendant sept ans, et que, pendant ce temps, il n'avait rien à craindre, ce qui n'empêche pas qu'il ne soit dans de cruelles appréhensions à la vue d'un Turc.

St Luce nu întârzie a da despre Ipsilante și despre curtea lui și țările române informațiuni mai amănunte. Credem util a le da loc în note aci, mai ales că se ocupă și de mișcările rebelului tiran Paswantoglu cum și de marea influență ce pre tătă dioa o câștigă Rusia în țările române¹.

Le comte de Belleval, qui me présente au Prince est à peu près du même âge qui lui. Il paraît jouir exclusivement de sa confiance. Il parle avec enthousiasme de la France. J'ai reçu de lui beaucoup d'honnêtetés.

21 Prairial.

Le 18 Prairial, mardi, 7 juin, était le jour que j'avais choisi pour mon audience officielle chez le Prince régnant de Valachie. A 7 heures du matin, le Prince m'a envoyé Monsieur le comte de Belleval, son ministre au Département des Affaires Etrangères, pour m'avertir qu'à 11 heures, il m'enverrait ses voitures et ses gardes. A 10 heures, son Pitar ou Grand Ecuyer, est venu de sa part pour me prier de faire avertir tous ceux de la nation française. A 11 heures, ses voitures sont arrivées. Celle qui m'était destinée était attelée de six chevaux blancs richement caparaçonnés, les cochers et les domestiques revêtus de brillantes livrées. A ma suite venaient plusieurs voitures de différents particuliers français ou sous la protection française. Cent hommes d'armes, dont moitié cavalerie, précédaient ma voiture qui était soutenue à chacune des portières par douze huissiers habillés en blanc; dans la Cour du Palais, toute la troupe était sous les armes.

En descendant de voiture, j'ai été reçu par le Grand Chambellan en costume. Devant moi marchaient deux pages portant des cassolettes où brûlaient des parfums. A la 1ère salle, le Grand Postelnic, l'aga, le Grand Juge tous en grand costume, sont venus me recevoir et m'ont conduit auprès du Prince qui s'est avancé vers moi, m'a fait asseoir près de lui à sa droite. Je lui ai prononcé un discours auquel il a répondu de la manière la plus obligeante; des pages ont servi le café, le sorbet, les douceurs; les parfums brûlaient partout. Tous les Ministres, les Boyards, étaient debout. Le Prince et moi seul étions assis. Après un quart d'heure d'un entretien très-insignifiant, j'ai pris congé de S. A. et j'ai été conduit chez moi dans le même ordre et avec la même cérémonie. J'ai fait distribuer soixante ducats aux pages, aux officiers, aux huissiers et à tous les gens du Prince qui m'apportaient quelques petits présents. Depuis 7 heures du matin, ma maison était remplie. J'ai fait distribuer avec profusion café, liqueurs, etc. Le Prince, pour honorer la nation française, a voulu que ma réception fut la même que l'avait eue le Consul Général de Russie, résidant à Jassy.

Dans l'après-midi, j'ai été occupé à recevoir les visites. Les Agents de Russie et d'Angleterre, tous avec leurs grands costumes, leurs chanceliers, leurs secrétaires, leurs drogman, sont venus me voir. L'archevêque grec, les principaux Boyards, m'ont rendu visite. Cet archevêque grec est un homme de beaucoup d'esprit.

8 Prairial.

1. Tout nul qu'est le Prince de Valachie dans la balance politique de l'Europe, il n'y a pas de puissant souverain au monde plus occupé et plus

Din raportul lui Ste Luce, se vede cum Franca câștigase influință între boerii români. Acastă influință începe a îndruma pre unii tineri din Principate spre Paris, pentru a 'și face acolo educațiunea. Așa

inquiet de tout ce qui s'y passe. Ingénieur à imaginer des circonstances, il prévoit tous les résultats d'une guerre qui n'existe pas encore et qu'il annonce. Il entretient à Vienne une espèce d'agent que Monsieur de Belleval m'a dit être accrédité près de l'Empereur. Cet homme, qui s'appelle Grégoire Demeter, recueille avec avidité tous les bruits populaires qui circulent, en compose une dépêche qu'il envoie officiellement à son Prince, et à peine est elle arrivée, qu'un *Calarache* est expédié près la Sublime Porte.

Les Boyards souffrent difficilement qu'un Grec les gouverne, et leur émigration continuelle en est la preuve. *Il y a plus de deux tiers de Valaques dans la Transilvanie et la Hongrie.* La Valachie est presque déserte. La S. P., malgré sa politique à foment et à entretenir la discorde parmi les Grecs, finira par perdre les Principautés de Valachie et de Moldavie. La Russie exerce une influence qui équivaut à une propriété; par les nouvelles stipulations consenties à l'assy le 22 Octobre 1802, les Voivodes de Valachie doivent rester sept ans en place, et ne peuvent être destitués que d'après le consentement des Ministres de Russie. Les Consuls Russes en Valachie et en Moldavie ont le droit de s'opposer aux impôts que le Prince veut établir, d'assembler le Divan, etc.

D'après cet état de choses, la S. P. ne peut avoir dans ce pays qu'une influence secondaire. Elle entretient cependant près du Prince une espèce de représentant qui, d'ordinaire, n'y vient que pour s'enrichir. Celui qui s'y trouve en ce moment se nomme Divan-Effendi.

Passavan-Oglou continue à piller et à brûler tous les villages. On m'a assuré que le Consul Général de Russie à Jassy, avant appris que Passavan était dans l'intention de faire une visite à Bucarest, lui avait fait dire que, s'il s'avisait d'approcher à six lieues de la ville, il aurait à faire à la Russie. Cela est d'autant plus probable que Passavan-Oglou qui s'avancait, s'est retiré aussitôt.

Terapia, 18 Iulie, 1803.

Thérapie, le 29 Messidor, an 11.

Citoyen Ministre,

.....

La Valachie est toujours menacée par Passavan-Oglou. Ses sous-ordres font des demandes exorbitantes d'argent au Prince Ipsilanti. Manau, Bimbachi de Passavan, est le plus tenace. Terchneik-Oglou, Hayan de Roushouk, joue le protecteur de la Valachie, mais il demande en effet des contributions. On prétend que cette situation d'affaires peut être utile à la Russie et que ses troupes entreront au besoin chez les Valaques pour les défendre. Ce sont les catholiques qui font courir ce bruit.

Un negociant nommé Leslée, Anglais de nation, et correspondant de la Cie des Indes Orientales à Smyrne, écrivait depuis longtemps à ses amis, Français à Constantinople, que la guerre était inévitable, et il prend occasion

vedem, în Martie 1803, la Paris, pe boerul moldovenesc George Bogdan, care studia jurisprudența ¹.

Cu puțin mai înainte de ce tinărul Bogdan să se fie dus să studieze la Paris, aflăm pre un alt fiu de boier mergând la Viena să studieze. Acolo junele Armaș «*Ioan de Canano*», fiul boerului Șerban Canano mare Spătar la Iași, perdându-și timpul în petreceri, tată-său îl rechiamă și apoi iertându-l², cu voia lui merse la Berlin, să studieze mai departe.

În Septembrie 1800, ajunse la Berlin junele Canano, unde se distinsese la studiu și prin purtare, dar se infundă în mari datorii, tată-său netrimitându-i la timp subvențiunea ³.

Și la Iași Franția isbutese a avea un reprezentant recunoscut de Pörtă. La Iași este trimis comisar Méchain, căci generalul Brune nu are informațiuni mai precise despre Curtea lui Moruz, cu toate că știe că Rușii au în Moldova așa de mare ascendent, în cât sunt mai mult domni decât protectori. Generalul Brune la toate ocaziunile denunță guvernului său pe Principele Ipsilante, care se fățărăse că este pentru Franția, pe când în realitate lucrăază contra ei împreună cu cela-l-alt fățarnic, comitele Belleval ⁴.

de l'événement pour prophétiser que la Turquie se déclarera contre la France, et il engage ses bons amis à prendre les protections étrangères pour garantir leurs fortunes.

On m'a assuré que le Drogman Fonton avait conseillé au Prince Ipsilanti d'écrire une lettre soumise au 1er Consul, et, que, s'il pouvait obtenir une réponse, ce serait l'acquit du dépôt des chancelleries qu'il a pris pendant la guerre.

Harm. Vol. II, supl. I.

1. Veđi Hurmuzachi, vol. II, supl. I, pag. 255. doc. 351.

2. Veđi scrisórea pastorelui Hauchecorne din Octombree 1802. în «Acte și fragmente» de N. Iorga. pag. 374.

3. Pentru plata datoriilor lui Canano și pentru regulata lui ajutorare cu bursă de la tată-său a intervenit pre lângă diverși Domni ai Moldóvei, mulțime de persóne oficiale prusiene, între care ministrul Haugwitz către Domnitorul Moruzi și către Knobelsdorff.

Veđi actele de la pagina 378 și 379, II, Acte și fragmente de N. Iorga.

4. Pera, 23 Maiá 1803.

Citoyen Ministre,

.

Péra, le 3 Prairial, an 11

Le Prince Ipsilanti, protégé de la Russie, ne donne à la Porte que des nouvelles défavorables à la République française, quoiqu'il me fasse écrire,

Ipsilante chiar și direct seriaa lui Talleyrand din Bucuresci, in 31 Maiu 1803¹, ca să 'și scuzeze purtarea. El dice lui Talleyrand, că scie că are mulți inamici cari 'l arată Franciei sub colori nefavorabile. dar că speră cum că guvernul frances va fi drept și nu va da ascultare delațiunilor inamicilor săi.

Adevărul este, că noua situațiune a Franciei deplin împăcată, cu Turcia impingea pre Ipsilante la asemenea curtenie către Francia, in urma tratatului dintre Francia și Pôrta Otomană, din Iunie 1802 și in urma dietei de la Ratisbona, 24 Martie 1803. De aceea nu numai Ipsilante, dar și Moruzzi, in 22 Iunie 1803, se grăbesce a scrie Generalului Brune din Iași, că au primit cu plăcere pre Generalul comisar francez Méchain și va înlesni relațiunile comerciale cu republica franceză.

Aduce-vom mai departe, la istoria Domniei lui Alexandra Moruzi in Moldova, scrisoarea lui către generalul Brune, din 22 Iunie 1803.

Cu toate aceste asigurări date de Ipsilante, generalul Brune continuă a'l descrie rău la guvernul francez la toate ocasiunile. Chiar după primirea strălucită ce Ipsilante făcu lui Ste Luce la Bucuresci, ambasadorul scrie la Paris in mod nefavorabil pentru Domnitorul muntean și 'l denunță, ca intrigând contra Republicei franceze².

ainsi qu'au Ministre Champagny, par un prétendu Comte de Belleval, son agent, qu'il nous est entièrement dévoué.

Le commissaire Méchain est parti pour se rendre à Jassy. Il me fera connaître la cour du Prince Moruzzi sur laquelle je n'ai que des données incertaines; mais je sais que les Russes ont un tel ascendant en Moldavie, que leur domination y est presque aussi certaine que leur protection. Ce Belleval m'a mandé que vous aviez quitté le Ministère.

1. Hurm. documental 375 volumul II, suplément I.

1. «Depuis que le Citoyen Ste Luce est à Bucarest, il n'est sorte de politesses, de prévenances et de déférences qu'il n'ait reçues, soit de la part du Prince, soit de M. de Belleval, son secrétaire des Affaires Etrangères, et je dois dire, que sa conduite ferme et mesurée devait en effet lui attirer à la fois beaucoup de considération et nous rendre sa présence très-utile à Bucarest. Cependant, cet agent a su apprécier ces démonstrations affectuousses à leur juste valeur. Ces ménagements extérieurs pouvaient prouver qu'on craignait le gouvernement français, mais non pas qu'on l'aimât. Toutes ces menées secrètes ne nous laissent point de doute sur les véritables sentiments du Prince et de son secrétaire, car la petite Cour de Bucarest se montre fort industrielle à inventer des perfidies pour miner notre crédit près la Porte. J'ai eu tout récemment une preuve bien évidente de cette mauvaise foi: le Reis-Effendi me fit informer qu'on lui écrivait de Bucarest, que le Commissaire Ste Luce avait demandé officiellement au Prince de faire un voyage à Widdin. Une semblable communication était d'autant plus faite pour m'étonner, que je n'avais rien vu dans la correspondance de ce Commissaire, qui m'annonçât une pareille démarche, et que je le connaissais trop sage pour l'avoir faite sans m'en prévenir. Cependant je lui de-

Maî departe Brune scrie că, după sfatul lui Fonton, Ipsilante se arată făţarnic amic al Franciei, pre când în realitate lucrăză contra ei :

«Il lui a insinué de faire beaucoup de présents aux ministres amis de la Russie; cette souplesse envers cette puissance ne pouvait que le mener à avoir son indépendance. On a répandu un imprimé contenant une pretendue proposition faite par le Premier Consul à Louis XVIII, du 26 février, dernier d'un royaume de Pologne et la réponse de ce dernier. C'est en affectant de montrer son dévouement pour la France que ce Prince Grec accueille et propage toutes les calomnies de ses ennemis'.»

Cu o  i înainte, la 19 Octombrie 1803, generalul Brune maî scrisese :

«Le Prince Ipsilante, qui a dû vous demander votre bienveillance, est à l'affut de tout ce qui peut vous nuire. Il vient d'envoyer son secrétaire en Russie pour arranger son roman. C'est un ennemi capital, bien fourbe et bien Grec².

La 20 Octombrie 1803, generalul Brune scrie Guvernului francez :

«On ne peut nier que les Russes n'aient secrètement une part encore plus active que les Anglais, aux troubles de la Morée. Ce sont leurs agents qui attisent les flammes. Je vous en ai nommé plusieurs, et on pourra mettre de ce nombre celui que le Prince Ipsilanti vient d'y envoyer.

Fonton (agent în serviciul ambasadei Rusesci din Constantinopole) qui nous déteste d'une maniere impossible à rendre, a conseillé au Prince Ipsilanti de jouer un double rôle à l'égard de la France. Il consiste à faire semblant de mettre tout son espoir dans la protection de cette puissance et de tout faire contre elles dans ses rapport à la Porte.

mandai des explications précises, et, comme je l'avais prévu, il en est résulté que toute cette affaire n'était qu'une pure invention du Prince. Non seulement le citoyen Ste Luce ne lui avait point demandé à faire un voyage à Widdin, mais il ne lui avait même jamais dit un seul mot qui pût faire supposer qu'il en eût le projet. Le prince a prétendu avoir seulement écrit éventuellement au Reis-Effendi pour savoir quelle conduite il aurait à tenir s'il arrivait que le Commissaire français demandât à faire un tel voyage. Malgré en demi-décader, on ne saurait se meprendre sur le but de ce faux rapport, lorsqu'un voit le commissaire anglais entreprendre réellement le voyage des ou prêtait le projet au commissaire française. Il est évident qu'on voulait donner le change à la Porte. Le Prince a été tout honteux dela découverte dela petite intrigue : ce n'était, selon lui, qu'un malentendu dont il était fort fâché, et auquel il désirait qu'un ne donat aucune suite. Quoi qu'il en soit, j'aurai soin de faire les communications convenables au Reis-Effendi, de le mettre à même d'apprécier la fidélité des rapports du Prince de Valachie.

Hurm. Vol. II supl. I, pag. 239.

1. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 288.

2. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 288.

Generalul Brune, de la Terapia, la 1803, mai scrie guvernului francez că :

«Ipsilanti ne manque pas de nourrir la Porte de nouvelles *contraires au maintien de ses liaisons avec la France*. Il faut que le gouvernement ture soit bien troublé par le mauvais état de ses affaires intérieures et autant encore par les fausses nouvelles qu'on débite sur ses amis les plus utiles»¹.

Pentru a împăca pe Ipsilante cu Franca făcu demersuri și Curtea prusiană. Prin un agent corespondent al său Piquot, de la Viena, Constantin Ipsilante caută să se împace cu Franca. Piquot intervine pe lângă Haugwitz ministrul de externe al Prusiei. Scriindu-i în 16 August (stil nou) 1803 și arătându-i situațiunea lui Constantin Ipsilante față cu Franca, care-l ura din cauză că lucrase contra intereselor ei, la ocasiunea încheierii tratatului dintre Pórtă și Curțile Rusiei și Angliei dice că, în asemenea conjecture, Principele Ipsilante își pune totă increderea în puternica intervențiune «cu care Excelența Vóstră pururea a bine-voit a susține interesele lui și o rógă să facă în favórea lui, pe lângă guvernul francez, mijlociri cu care să-i asigure Principatul ce l'a bine-meritat de la însăși protecțiunea Regelui Frederik Wilhelm»².

Von Bielfeld intervine, în Decembre 1803, la Pórtă Otomană, în favórea lui Constantin Ipsilante și însciintéză, că M. Sa Regele Frederic Wilhelm, «s'est employé en faveur de celui-ci (d'Ipsilanti) à Paris, de manière à faire revenir le Premier-Consul et le Ministère de la République des idées désavantageuses qui auraient pu exister chez eux à son sujet». Ambasadorele prusian a aflat, că la Pórtă s'aú primit nisce sciri nefavorabile pentru Ipsilante asupra simțimintelor guvernului frances, cu referință la el, de aceea caută să liniștéscă Pórtă asupra unui servitor credincios ca Ipsilante. Bielfeld speră, că în intervenirea Regelui Prusiei la Paris în favórea Domnitorului, Pórtă nu va vedé decât, «la preuve réitérée de son désir de lui rendre service, dans la personne d'un de ses adhérents les plus fidèles et les plus dignes de sa confiance»³.

În urma acestei interveniri Baronul de Bielfeld, care în negociațiunile séle în favór. a lui Constantin Ipsilante se consulta bucuros cu tatăl acestuia, Alexandru Ipsilante, scrie lui Frederic Wilhelm în 17 Ianuarie 1804, că «Mi se pare că neamicii Principelui Ipsilante aú

1. Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 286.

2. Veđi scrisórea în «Acte și fragmente» II, de N. Iorga, pag. 338.

3. Veđi «Acte și fragm.» II, pag. 390—391.

impuținat mult deja intrigele lor contra lui și că Pórta a început și ea a fi mai dréptă cu el»¹.

Regele Frederik Wilhelm, prin scrisórea sa către Bielfeld, de la 23 Ianuarie 1804, confirmă din nou stáruințele sale în favórea lui Constantin Ipsilante și-i cere să nu întârșie a face demersurile ce s'au ordonat în favórea acestui Domnitor, de óre-ce «il s'agit de couper court le plutót possible aux intrigues de ses ennemis et d'en prévenir les effets ultérieurs tant à Constantinople qu'à Paris». Pórta, adaogă Regele, este interesată ea însăși a susține pre acest om de merit, care-i aduce mari servicii și care-i este fórte trebuincios în un timp de turburări și desordine, în care mai multe din provinciile ei sunt în prada rebeliunilor»².

În Februarie 1804, Baronul de Bielfeld răspunde Regelui, că, înțeles cu Alexandru Ipsilante, el a intervenit pe lângă Reis-Effendi, dar s'a înțeles și cu reprezentantul Franciei, care i-a declarat că «nici republica francesă, nici agenții ei la Constantinopole nu nutresc *de moindre ressentiment*» în contra lui Constantin Ipsilante, dar că nu puteau să nu reclame contra lui pentru restituirea efectelor cancelariei francese, răpite în timpul rėsboiului de un om al căruia Constantin Ipsilante era șeful. Să mijlocéscă Constantin Ipsilante la Pórta pentru ca să se restituie acele efecte și ambasadorul frances va fi la serviciul lui Constantin Ipsilante, la óri-ce ocasiune»³.

Nu prea era deplin asigurátóre o promisiune *sub rezervă* ca acesta, totuși Constantin Ipsilante, fórte abil negociator, isbuti să mai impace pre Napoleón, așa că, în 4 óri 5, Octombrie 1805 «*Monitorul frances*» va publica o dare de sémă fórte favorabilă despre tot binele ce Constantin Ipsilante a adus țerei románesci în cei trei ani de domnie.

Dar publicațiunea favorabilă din gazeta oficială a Republicei francese vine cu puțin timp înainte de mazitirea lui Constantin Ipsilante și invasiunea ruséscă de la 1806 în Principáte.

1. Veđi Acte și fragm. II, pag. 392.

2. Veđi Acte și fragm. II, pag. 393.

3. Veđi Acte și fragm. II, pag. 392.

CAP. XXXIX.

Continuare de cercetare a domniei lui Constantin Ipsilante.

Să urmărim acum istoria domniei lui Constantin Ipsilante în legătură nu numai cu intrigile diplomatice din Constantinopole, dar și cu coprinsul faptelor lăuntrice.

Constantin Ipsilante, după ce și-a reglat afacerile în Constantinopole, după ce se oprise la satul Radovanii, a marelui Ban Scarlat Ghica, pentru ca să facă cunoștință cu boerii țerei, cari 'i-au eșit înainte, intră în Bucuresci a doua zi de ziua Sfintei Paraschive, la 14 Octombrie. Pre când se cânta tedeumul în biserica din sat se simți un grósnic cutremur și a doua zi, când Domnitorul intră în Bucuresci, găsi aci multe ruine și mulți morți din cauza cutremurului. Dionisie povesteste această nenorocire în mai multe versuri jalnice ¹. Atunci cădu turnul Colței ² și palatul domnesc fiind sdruncinat, Constantin Ipsilante fu silit să se așeze la mănăstirea Văcăresci.

*

1. Tom. II, pag. 212.

2. Iar pământul pretutinelui de a sa nenorocire
 Suspinând ca o fință, îmbrăcată cu simțire,
 A crăpat în multe locuri și din sinu-î a vârsat,
 Lacuri, riuri sulfuróse, ca când ar fi lăcrimat.
 Turnul cel înalt al Colței, care 'n Bucuresci domnesce
 Preste cele-lalte turnuri, și de o sută ani trăesce,
 Astă dată plăcă capul, nu mai pôte resista,
 Se rostogolesce, geme până 'n temelua sa.
 Nu mai dic despre biserici și clopotniți și palate,
 Vechi și noi, mari și frumoșe, cari se răstorn sfărmate...

Din cauza acestui cutremur, case multe și biserici fiind stricate, se scumpi preste măsură materialele de construcțiune în Bucuresci și plata meșterilor. Atunci, la 1802 Novembre, Domnitorul puse *nart* la material și la plata meseriașilor și salahorilor.

Nartul prevede :

6	taleri	mia	de	oca	de	var.	
3	>	20	banii	mia	de	cărămidă de frunte.	
2	>	20	>	>	>	>	a 2-a mână.
2	>	—	>	>	>	>	3-a >
—	>	2	>	hărdăul de nisip.			
1	>	—	>	pe zi meșterul lomnar de frunte.			
—	>	30	>	>	al 2-lea.		
—	>	20	>	>	3-lea.		

Noul Domn aduce cu sine de la Constantinople firmanul său de numire la tron, prin care Pôrta constată, că Alexandru Suțu nu s'a arătat destoinic la cele poruncite lui¹ și că de aceea este numit el, care în domnia Moldovei a probat pricepere și hărnicie deosebită. «Deci, cunoscând cu înțelepciune, că hărăzirea numitei domnii s'a făcut ție, pentru credința și bună-voința împărăției mele către tine, și cu scopos ca să pui tâtă puterea ta, pentru ca să ocârmuesci spre plăcere tôte trebuincioșele pricinii, cari se cer și s'a încredințat la vrednicia ta, și să câștigi tôte mijlocele cu care să vie țeara la mai bună stare și sporire».

Țeara în adevăr capătă nouă avânt, la citirea firmanului, prin care Pôrta dă satisfacțiune la multe din cererile boerilor munteni, cereri adresate ei de când erau pîrbeți în Ardeal². Dionisie Fotino dice că: Sultanul prin hatihumaium a acordat mai mult, decât ceruseră boerii. În adevăr, boerii insistaseră mai mult asupra numirei lui Constantin Ipsilante și a scutirei țerei de tribut măcar pre un an de țile. Pôrta a acordat ca: *locuitorii să rămîna nesuperați în curs de un an și liberi de ori-ce serviciu împărătesc, să nu fie superați la caiafetul și portul lor*. Se reînnoesc dispozițiunile nizamului dat lui Alexandru Ipsilante, cu referință la intrarea de Turci în țeară.

Se fixază tributul anual la 619 pungi de bani și 90 miî de taleri în bani și lucruri.

Se decisese încă prin anteriorele hatîșerifuri, că «pentru Domnie să nu se cêră pre fieș-care an banii mucarilului». De la Domnie ce se orinduesc după vreme, sa nu se cêră «giaizele și avaturii mai mult decât este obicinuit din vechime, care aceste *giaizele și avaturii* să nu se iae de la raiele, ci să se plătescă din veniturile chiar ale Domnilor: ocne, vămii, și din rusumaturii».

Punctele mai importante din hatîșerif fură însă cele următoare:

1. Domnia se dă pre 7 ani deplin și pre cât nu se va arêta greșală dovedită, Domnie să nu se facă mazili mai înainte vremei de 7 ani; iar într'acéstă diastimă de 7 ani arêtându-se vina, de se va da scire despre partea împărăției mele către solul Rusiei și de se va dovedi

1. Dăm în anexe întregul firman, după tesaurul de monumente de Papiu, II pag. 307.

2. Cum să nu sporescă influința Rusescă când însuși hatîșeriful recunșce, că diversele șarturi și privilegii le-a dobândit „solul rusesc ce se afla la țarigrad» ba încă hatîșeriful dice, că solul «aî arêtat la prea puternica mea Pôrta, prin tacir, avênd poruncă despre partea împărăției lui, ca să cêră adaos la șarturile de mai înainte».

și se va încredința, că cu adevărat este vinovat la greșelă, numai la acea împrejurare să fie slobod a-l mazili».

Cu asemenea dispozițiune, mai rămâne cui-va îndoială că Domniile Munteniei și ai Moldovei deveneau în total subordonați Muscalilor?

2. Acastă influință a Rusiei este asigurată și prin următorul articol, în care Pôrta recunoște solului Rusiei dreptul de a se amesteca în fixarea de către boeri împreună cu Domnitorul a dăjdiilor fie-cărui an. Pôrta ia angajamentul să arete; «ipolipsis la anaforalele și arătările ce va face după vremi solul Rusiei, atât în acastă madea (afacere) a dăjdiilor, cât și de privilegiurile țerei și mai vartos pentru paza șar-turilor ce se coprink în acesta prea înaltă poruncă Impăiătescă.

3. Boerii pământeni dobândesc prin noul hatîșerif ôre-care precădere asupra boerilor greci. În anteriórele hatîșerifuri se dicea: «boeriile țerei Rumânesci și a Moldovei de vreme ce se cade a se da între greci și pământeni cei aleși, cari pot a le chiveroisi bine și de credință, pentru acastă¹ pricină a boerilor, se lasă la cei după urmă Domnia Țerei Românesci și a Moldovei, ca să metahirisescă la slujba lor după trebuință pre cei credincioși și vrednici, atât din greci, cât și din pământeni, protimisind pre cei mai de trebă din pământeni boeri la boeriile ce sunt înadins cuvenite pământenilor».

Prin noul hatîșerif se dispune, ca «Dregătoriile țerei să se deé la pământeni, și numai ca excepțiune, să adaogă că, să fie în puterea Domnilor după vremi, să aleagă și să orinduescă la acelea și *din grecii* cei cinstiți și cu sciință și vrednici acestor dregătorii». Cum boerii pământeni în rêsboiul — încă surd dar nu mai puțin real — ce făceau grecilor, cari le-au luat slujbele, îi acuzaă că fac abuzuri, hatîșeriful adaogă, că Domnitorii au obligațiunea a pedepsi pre Grecii, cari vor face țerei vre-o supêrare, și să-i mazilêscă după cum și pre boerii pământeni.

4. Abuzul boerilor cu scutelnicii înmulțiți în paguba visteriei și a Domniei, este stavilit prin hatîșerif, căci altmîntrelea Domnul era incapabil să refuze boerimei înmulțirea de lude scutelnici. «Pentru ca să se ridice și să lipsescă catachrisis ce s'au întâmpiat la madéoa raelelor ce nu dau bir, la scutelnicii boerilor, și aceea, ca să se ușureze greutatea acestor dări fără de orânduială, să nu rămâie slobod de bir nici unul din raele, afară de suma scutelnicilor ce sunt înscriși din vechime la visterie, ei toți deopotrivă să ridice greutatea dărei și să se zâtionescă cu totul fleșicare supêrare și neodihnă către raele despre partea taxildarilor dajdiilor².

1. Tesaur II, p. 311.

2. Tesaur II, pag. 314,

5. Mai coprinde hatîşeriful şi alte dispoziţiuni de natură cu totul internă, dându-se aici ocaziune Porţei şi Rusiei, să calce în picioare autonomia legislativă a poporului Român, ori barem a Domnitorului şi a Divanului ţerei. Aşa hatîşeriful se ocupa de menziluri, (poste), de spitale, şcoli, pavele, oştirea de neferi, ba până şi de regularea averilor călugărilor, dispunând că aceste averi, chiar şi ale călugărilor cari nu sunt legaţi de vr'o mănăstire ori de mitropolie, au să intre în casa ajutătoare, la săraci şi la alte fapte bune.

Averile călugărilor legaţi la vr'o mănăstire rămân ale acelei mănăstiri.

6. O dispoziţiune mult dorită de ţeară de la o laltă fu cea care otări, ca oştirea turcăască să iasă din ţeară neîntârziat. Singura rezervă pentru evacuarea Manteniei de oşteea turcă este, ca lefiele ostaşilor acestora să fie plătite cât mai curînd de ţeară. Se dispune că să ajute şi Moldova la această aquitare de lefi a oştenilor turci, deşi ea nu este ocupată de oştire.

7. Hatîşeriful mai coprinde un punct de ôrecare semnificaţiune. El amintesce, că «s'au dat mai nainte poruncă, că boierii cari au slujit cu credinţă la prea puternica împărăţie şi se supun la Domniî lor, să li se dea chiar treptele şi dregătoriile cari s'au invrednicit mai nainte de resmeriţă (1802) şi să li se lase în stăpînirea lor moşiile lor». . . Porţa cere ca încă să se facă boerimeî de Domnitor ori-ce ajutor, să se sporască moşiile şi coprinsul boerilor la care razimă traiul lor şi ca să aibă, după vechiul obicei, folosurile ce li se cuvîne şi treptele dregătoriilor lor celor de mai nainte. Tot ce li se cere boierilor este să aibă mare supunere la porunca şi voinţa Domniilor şi «să se lase (şi ei) de cererile fără de cuvînt şi fără de cuviinţă şi mai ales de acele cereri ce nu le pot suferi raelle din pricina prăpădirei la care au cădat ţeara în vremea războiului...» Domnitorilor li se recunoşce dreptul a pedepsi pre boierii nesupuşi... «*cu pedépsa ce li se cuvîne*».

*

Din analiza de sus a hatîşerifului s'a putut explica fie-cine cum Rusia îşi sporesce prea puternicia în ţerile române, cum scade acea

Domnitorilor, reduşi la domniî de 7 ani, cum ţeranului şi boerului se arată muscalul ca cel mai mare protector... Deacă după pacea de la Kuciuk Kainsargi a câştigat Rusia o mare înriurire în Principate, după hatîşeriful mai sus analizat, s'ar părea că Principatele stau aprópe de a fi incorporate la Impărăţia Rusescă.

Una din cele d'intîiî grije a lui Constantin Ipsilant, venind la Bucuresci fu aceea de a îndepărtă din țeară oștirile turcesci. Pentru acêsta urma să le pôtă plăti lefile otărîte. Ipsilante găsise casa Vis-tieriei țerei slăită de tot în tòmna anului 1803. Knolsberg¹ constată acêsta și el în scrisórea lui către Frederik Wilhelm din Bucuresci trămisă la 3 (15) Iunie 1803. Cu indoitele dări impuse țerei isbuti însă să facă față la nevoi. Fotino arată, că Constantin Ipsilante reuși să scôtă din țeară pre Hasan-Pașa cu turcii sêi. Fotino adaogă: «după acêsta, nefericita țeara rumânească rămase în linisce și pace²».

Va să dică în primele momente țeara nu e supêrată de Pazvantoglu, ba chiar Ipsilante trămite la densusul la Vidin pre marele Postelnic Constantin Caragea, cu daruri și cu bani, cerêndu 'i amiciția. Pazvantoglu primi cu grăbire propunerea și darurile și Caragea fu numit Caimacam la Craiova. Acum, dice Fotino, a început zile de veselii, petreceri și fericiri pentru Români; la Curte mereu baluri și cununii... Dar liniștea nu ținu mult cãci Pazvantoglu incepe a deveni pretențios, cerênd tot mai multe daruri și bani, ceea ce Ipsilante să vedu silit a nu 'i refusa și a-i trămite prin Divan Efendisi.

Zădarnice tôte încercările, cãci Pazvantlii, cari promiseseră pace, la 18 Ianuarie 1803 trec Dunărea pre gheață pre la Ostroveni. 6000 de pazvanlii cu multe tunuri, sub comanda faimosului Manah-Ibraim și a altora, pretind că n'au intrat ca dușmani, ci numai ca să pôtă mai cu inlesnire ataca Nicopolea, dar s'au dovedit în urmă că scopul lor era altul. Pe o iarnă cumplită, cu troieni gróznice, începe iar jalnica bejanie, fără ca Domnia sa pôte pune vre-o oștire ca să impedece pre Pazvanlii de a veni de li va plăcea chiar și în Bucuresci. Manah și cei-l-alti capi scieau lui Caragea la Craiova, că: «ei trec ca amici și ca sa le trămiță cât mai curênd zaharele (proviziuni) pentru oștire, să le pregătêscă conacuri (case de ospitalitate), precum și proviziuni de cafea, zachar, capoturi și blane de samur, contășe și șalvari, și telegari pentru transportul tunurilor; și pentru tôte aceste scieau ca să se facă fără întârziere și smintelă, amenințându-l cu pedepsă fără desculpare. Caimacamul a raportat Domnului cu deamănuntul despre tôte aceste. Domnul, departe de a se ameți, s'a arêtat intru-acêsta cu cumpănirea și curagiul unui corăbier experimentat la furtunele și talazurile mărilor. El a rêspons indata Caimacamului, ca să facă Pazvantliilor tôte inlesnirile putincióse și să se indestuleze tôte cererile lor.

1. Veđi Iorga, Acte și fragmente II, pag. 382.

2. Trad. Sion pag. 213 part. IV-a.

Lui Von Knobelsdorff îi arătă C. Ipsilante, când trecu pre la Bucuresci, în 1 (13) Iunie 1803, că de curând Manaf-Ibraim i-a trimis o nouă somațiune amenințând țeara cu foc și sabie, deacă în trei zile nu 'i va fi trimis suma de 180,000 lei, zaherele, fân și prezente bogate pentru el. Domnitorul «qui ne manque pas d'énergie» ȳice Knobelsdorff, a convenit cu densusul, că singurul mijloc de a scăpa de asemenea vexațiunii ar fi de a opri trecerea lui Manaf-Ibraim dincóce de Dunăre. Tóte puterile lui Pazvantoglu nu treceau de 5000 oșteni și din aceștia nu tóți puteau invada Muntenia, căci Pazvantoglu avea deschis răsboiú și cu Tarsenic-oglu aiannul de Rusciuk. Numai Bucurescii—ȳice Knobelsdorff—aú preste 100,000 locuitori. Cum dar să se témă atáția ómení de câte-va mii ai lui Pazvantoglu? Diplomatul prusian indemna pre Constantin Ipsilante, să nu mai satisfacá cererile și requizițiunile neamicului, ci să se prepare de resistentá și să 'l impedece de a mai invada țeara.

Dificultatea de executare a acestui pian venia de la opunerea boerimei: «leur lâcheté est telle, ȳice Knobelsdorff, qu'ils voulaient, ainsi qu'ils l'ont fait l'année passée, fuir en Transylvanie». O proclamațiune amenințátóre a lui Constantin Ipsilante opri momentan acéstá nouá emigrare a boerilor. Knobelsdorff, la rugámintea lui Constantin Ipsilante, a admonestat boerimea și s'a silit să 'i inspire ceva curagiú. Cu acest scop Knobelsdorff i-a convocat la el la gazdá: «je ferai l'impossible pour éveiller dans ces cœurs flétris quelques étincelles de vigueur»¹.

Domnitorul ia măsuri de apărarea Bucurescilor. «Pe de o parte a pus streajá, ca să nu lase pre nimení să lasá din oraș; iar pre de altá parte a trimis în județele despre munte și de peste Olt de a adunat plăesi grániceri și pandurí, (nepoții oștirilor Románesci pre care Mavrogheni le reînființase), ca să improviseze o oștire.

În adevér, recrutând un număr însemnător de ómení, i-a îmbrăcat cu mintene, cu poturi, cu căciulițe uniforme, pre unii în culori roșii, pre alții în culori verđi. Pre lângá aceștia, a ordonat tuturor treptelor de neguțátóri de s'aú ales dintre ei cei mai tineri, mai credincioși și mai vrednici, și s'a organizat în oștire numiți *Orășeni*. Tot odatá a trimis de a adus și o sémá de cazací, cari se întemplasera să se găsésca aprópe de Moldova².

1. Acte și fragmente, II, pag. 384.

2. Von Knobelsdorff scrie Regelui Frederic Wilhelm, că Constantin Alexandru Ipsilante adunase deja în 13 Iunie 1803 o oștire de 3500 ómení și 1500 Cazací. Acești Cazací pre care cronicarul român îi ȳice Moldovení, Knobels-

Domnitorul a adus tunări experimentați, de aș pregătit tunuri și ote cele-l-alte trebuitoare. Intr'un cuvint a înființat o oștire nouă ca de 4000 de ómenî, cari împreună cu alți opt mii ce fuseseră sub arme de mai nainte, s'aș pus pe picior de bătaie la cel înteiú semnal al Domnului.

Dupě toate pregătirile acestea făcute mai curěnd decăt in douě septemăni, a trimis cincî sute de călăreți aleși și voinici cu ordin ca să ședă pitiți (tupiliți) prin satele de pre lângă Giurgiu și când vor vedea pre Pazvantlii venind spre Bucuresci, să-i urmărească de departe fără să se arate și numai când vor vedea, că cei din Bucuresci încep a-și lovi, atunci să începă și ei a bate pre din dărăpt.

Boerimea încuragiată de Knobelsdorff se liniști, ba chiar dete lui Vodă un subsidiú in bani de 50,000 lei pre lună.

Energica pregătire a lui Constantin Ipsilante fu ast-fel coronată de succes. Abia era ajuns la Iași in calea spre Prusia și Knobelsdorff primi veste de la Constantin Ipsilante că Manaf-Hraim a fost adus in pozițiune disperată ¹.

Asi-fel Bucurescii fură salvați și când, in Iulie 1803, trecu pe acolo Baronul Bielfeld, noul ambasador al Prusiei, Constantin Ipsilante îi putu grăi: *avec beaucoup de confiance de la situation du pays et de la sienne* ².

Pre lângă ajutorul dat țerei de oștirea reorganizată de Constantin Ipsilante, a mai venit țerei in curěnd și un alt ajutor: greutatea, asprimea nespusă a iernei din 1804 a contribuit in parte a impedecea inaintarea Pasvantliilor de la Turnu spre Bucuresci.

Dar decă Bucurescii scăpară de a fi incendiați de ai lui Pasvantoglu, tot nu scăpară de a fi prada unui mare incendiú, la 28 August 1804, luând foc de la o spițerie și arděnd vre-o 12 ore neintrerupt, aducěnd mari pagube.

Abia acěstă nenorocire incepu a se repara, și iată o nouă plagă pre țeară, in anul următor, la Iulie: «o revărsare înfricoșată de ape aș innecat, dice Fotino ³, câmpiile și aș stěrpit semănăturile și pășune și aș causat daune nedescriptibile».

Ceea ce contribui la salvarea Bucurescilor fu póte și sgomotele

dorff îi dice că erau resturi din Zaporojeni emigrați la Brăila pre timpul când Ecaterina II-a voi să-i martizeze.

(Iorga. Acte și fragmente II, p. 383).

1. Iorga. Acte și fragmente II, pag. 385.
2. Iorga. Acte și fragmente II, pag. 387.
3. Fotino. Tom. II, pag. 247.

ce se răspândiseră, încă în Iunie 1803, că Rușii sunt gata de a invade Principatele sub cuviut de a le apăra contra lui Pasvantoglu.

*

Amesurat cum relațiunile Franciei cu Anglia se stricău și se pregătea răboiul între aceste două țări. Rusia se apropia de Anglia, care, în Constantinopole, intriga alături de Rusia contra relațiunilor Porței cu Franța. Amândouă aceste puteri caută să provoace mișcări în orient contrarii Turciei, când ved că Turcia inclină spre Franța. Acastă inclinare se pare manifestă prin faptul trimeterii, la începutul lui August 1803 a unui ambasador turc pe lângă guvernul francez. În trecerea sa în Franța prin București a arestului ambasador, Ipsilante, după cererea Rușilor, caută să-l întârzie în cale, pre când îndemnat negreșit de Muscari, cochetă cu doi englezi cari erau în Bucuresci ¹.

*

Suntem ajunși la momentul când principele Ipsilante prin relațiunile care, ca grec, le are în Morea, caută să provoace acolo mișcări favorisate de Ruși și de Englezi, ca ast-fel Turcia să nu pătă servi alianței cu Franța. Rolul de altă parte, mai mult de cât ori când dubios a lui Ipsilante, este cunoscut de guvernul francez prin raporturile generalului Brune din 19 și 20 Octombrie 1803 ² ce mai sus aduserăm.

Amenințătoarele știri ce soseau în Bucuresci și în Constantinopole, mărite în mod interesat de Ipsilante și de Moruzi, după trebuințele politicei Rusești, îngrozeau nu numai Pórta otomană dar și pre partizanii politicei franceze dintre români.

Mai mulți dintre boerii din Bucuresci, între care și unul Constantin Ghica, cer generalului Brune, să proteagă strămutarea lor în Franța.

1. Thérapia, le 7 Fructidor, an 11.

Citoyen Minis're,

.....

Il est arrivé des paquets de Londres à la mission d'Angleterre par une estafette du Prince Ipsilanti. Ce Prince a mal reçu Kieffer, tandis qu'il fêtait et faisait fêter deux Anglais qui se trouvaient à Bucarest. Il ne croyait pas au départ de l'ambassadeur turc et s'imaginait dans sa haute politique qu'il devait le retenir, mais il a quitté Bucarest le 18 Thermidor.

Hurm. Veđf și doc. N. 387 de la pag. 285, și 383 id.

2. Hurmuzachi vol. II supl. I pag. 288 și 289.

Cu tôte incredințările ce avea Talleyrand despre duplicitatea Domnilor români din Principate, el scrie generalului Brune la Constantinopole că este în interesul Franciei de a cultiva relațiunile cu Domniile Țărilor Românești ¹

*

Rusia care nu putea găsi protestul aparent de a ocupa principatele, sugera lui Ipsilante o aspirațiune, care, în alte împrejurări, ar fi fost spre lauda lui.

Pe la finele anului 1803, Ipsilante cugetă că ar putea, ajutat de alianța Ruso Engleză, să ajungă la *independența Principatului*, cu Domnie ereditară în familia lui. Generalul Brune știe, că Ipsilante oferă Angliei 4 milioane și pe atâta și Rusiei, deacă ele 'l ajută să-și realizeze visul de independență și ereditate ².

Generalul Brune, mai știe încă, din raportul lui Luce din București, că *mai mult de cât în trecut, influința francesă e combătută-*

1. Paris, Septembrie-Octombrie, 1803.

Paris... Vendémiaire, an 12.

Le 1-er Consul a vu avec satisfaction l'accueil fait aux Commissaires que vous avez envoyés à Jassy et à Bucarest, par les Princes de Moldavie et de Valachie. Je vous invite à cultiver les bonnes dispositions de ces deux Princes qui, par leur situation géographique et par les relations mixtes avec la Porte et la Russie, ont des droits particuliers à l'attention et à l'intérêt du Gouvernement.

J'ai l'honneur, etc.

Signé : *Talleyrand*.

Hurmuzachi vol. III, supl. I pag. 290.

2. Notițe relative la purtarea lui Ipsilante față cu politica francesă din Orient.

Vol. 207. D. 110.

Decembre 1803, Ianuarie 1804.

Nivôse, an 12.

Ipsilanti cherche toujours à se rendre indépendant. Ses premiers Boyards se rendent auprès de l'Ambassadeur d'Angleterre et offrent 4 millions à l'Angleterre et autant à la Russie, si ces Puissances obtiennent de la Porte que la Principauté soit héréditaire dans la famille d'Ipsilanti.

Pera, 14 Ianuarie, 1804.

Péra, le 23 Nivôse, an 12.

Citoyen Ministre,

Je crois devoir vous transmettre l'extrait d'une lettre que je reçois de citoyen Commissaire Ste Luce, et je me sers pour vous le transcrire du chiffré de correspondance particulier à ce commissariat.

Istoria Românilor de V. A. Urechiă.

I. — SECOLUL XIX. — 46.

acolo, că la Curtea lui Ipsilante s'aũ în trecut unii boeri emigrați francezi, cari împrăstie știri defavorabile Republicei franceze. Ba mai mult, că guvernorul copiilor lui Ipsilante a intrat un *Beupoil de St. Aulaire*, om foarte nefavorabil Franciei și că la Bucuresci, Consulul Rusiei respândesce «*Le Courier de Londres*» redactat de *Abbé de Calonne*, jurnal cu totul inamic Franciei și lui Napoleon.

Adevărat că Belleval se prefacă că nu-î mulțămite de Ipsilante și că e gata să-l abandoneze, să se întorcă în Franța, dar acesta e numai un joc ¹.

Le fait suivant, dont je vous garantis l'authenticité, vous prouvera les intrigues de l'Hospodar pour se rendre indépendant.

Ses premiers Boyards ont été en députation chez l'Ambassadeur d'Angleterre. Ils lui ont dit que la Principauté de Valachie n'avait jamais été si heureuse que sous le Prince Ipsilanti, qu'il était nécessaires pour le pays que la Principauté fût héréditaire dans la famille des Ipsilanti, que la Principauté donnerait par an 4 millions à l'Angleterre et 4 millions à la Russie pour leur protection.

On m'a assuré que l'Ambassadeur avait promis ses bons offices et, qu'à son retour à Constantinople, il arrangerait cela avec son ami, Monsieur d'Italinski.

Monsieur de Belleval, qui est haï ici, et qui mérite de l'être, a dit à l'Ambassadeur d'Angleterre qu'il déteste les émigrés. Il s'est vanté d'avoir dernièrement reçu de Louis XVIII la grande croix de son ordre. *La mort du Capitan-Pacha a fait un vif plaisir à l'Hospodar. Monsieur de Belleval m'a assuré que c'était le seul ennemi du Prince Ipsilanti, qui, pour l'apaiser, était forcé très-souvent à lui envoyer des présents considérables.*

Signé: *Brune, Ambassadeur de la République française près la Porte Ottomane.*

Harm vol. II, supl. I, pag. 292.

1. Iată actul :

Bucuresci, 1 Martie, 1804.

Bucarest, le 9 Ventôse, an 12.

Le prince a bien voulu nous engager à diner le 6 Ventôse. J'avais la veille accompagné le citoyen Parrant qui fut prédre congé de S. A. Nous avons vu le nouveau Gouverneur de ses enfants, *Mr de Beaupoil de St Aulaire*. *C'est un homme de 60 ans, qui n'inculquera assurément pas à ses élèves des sentiments favorables à la France. Il annonce tout bonnement qu'il a été chef d'Etat major de l'armée de Condé, et que, si ses avis eussent suivis, 4000 émigrés auraient fait la conquête de la France; que dans ce moment Louis XVIII est plus près que jamais de son trône. Je ne devine point à quoi un pareil homme peut être utile dans l'instruction. Rien n'est plus plaisant que d'entendre M. de Belleval et lui s'adresser la parole: Mr le Comte, Mr le Marquis, sont au commencement, au milieu et à la fin de toutes leurs phrases.*

Francia cunoscând acum bine jocul politic al Muscalilor, în Orient, dete o audiență deosebită Ambasadorului ottoman, la începutul anului 1804. În această audiență Napoleon caută să deștepte pre Turcia asupra situațiunei și cum numai Francia îi voiesce sincer binele, iar Rusia aprópe iaú luat principatele ¹.

Il m'a été dit qu'il s'était permis des *propos très indécents sur le Premier Consul*. L'échantillon que j'ai de ce qu'il peut dire, me fait croire à la possibilité de ce qui m'a été rapporté.

Mr le Consul de Russie m'a prêté pour quelques instants quelques numéros d'un nouveau journal qui se propage beaucoup à Bucarest et qu'il reçoit pour M. Italski; c'est «*Le courrier de Londres*» par Mr l'Abbé de Calonne. C'est le journal le plus abominable qui est été fait depuis la révolution et depuis la création du monde. En appelant à l'assassinat sur le 1er Consul, il prouve par quatre pages qu'assassiner n'est pas tuer. J'ai regretté que le peu de temps que ce journal a été laissé à ma disposition ne m'ait pas permis d'en extraire plusieurs articles. Un surtout, sur la situation de l'Empire Ottoman en rapport avec les autres puissances de l'Europe, vous paraîtrait très-curieux.

Mr de Bellval tient, dit il, plus que jamais au projet de se retirer en Franco. Il a l'air d'être mécontent du Prince. C'est un jeu dont personne n'est dupe et l'analogie de leur caractère ne me permet pas de douter qu'ils ne soient en parfaite intelligence. C'est lui qui tous les soirs est chargé du soin d'amuser S. A. par le récit des aventures qui lui sont arrivées dans les Cours où il a résidé.

Hurm Vol. I, supl. I, pag. 296.

1. Paris, 2 Martie 1804.

Paris, le 10 Ventóse, an 12.

Général,

«J'ai l'honneur de vous informer que le 1-er Consul, considérant la gravité des circonstances dans lesquelles se trouve l'Empire Ottoman, et perché que dans une telle situation, le plus pressant et le plus important des intérêts de cet Empire est de s'attacher à lui par le sentiment de la plus entière confiance, a cru devoir donner une audience particulière à l'Ambassadeur Ottoman.

Le but principal de cette conférence a été d'éclairer le Gouvernement ottoman sur les suggestions dont les agents des Puissances étrangères ne cessent de l'obséder

Le 1-er Consul a fait sentir à l'Ambassadeur Ottoman que le seul état avec lequel la Turquie soit réellement et sincèrement dans les rapports d'une véritable union, est la France, contre laquelle cependant on a réussi à lui inspirer des craintes, tandis que l'Angleterre perpétue les dissensions qui affaiblissent et détruisent les bases de son autorité dans une de ses principales provinces, tandis que la Russie, sous les dehors d'une harmonie qui n'existe qu'en apparence, attente à son pouvoir dans plusieurs parties de sa domination, ne lui laisse en Moldavie et en Valachie qu'un droit de suprême-

Negreșit, în măsură cum Franția cercă a deștepta pre Turcia, asupra intereselor ei, Muscalii întetesc pre acei din Orient contra Franței. Așa că Ipsilante, pe la finele lui Martie, își dă pe față neprietenia sa față cu Franția: «Les nuages qui s'étaient dernièrement élevés dans nos relations avec la Porte Ottomane¹ ont fourni à la petite cour de Bucarest une occasion de montrer à découvert ses sentiments envers nous, et elle l'a saisi avec un empressement remarquable².

matie inférieur à l'ascendant qu'elle y exerce elle-même, et s'est emparée de toute influence dans les 7 Iles qu'elle, est cependant autorisée à protéger aux mêmes titres que ceux que la Russie est fondée à faire valoir.

1. Dice generalul Brune către ministrul sėu, în 15 Aprilie 1804, din Pera, (Hurm. Vol. II supl. I p. 298).

2. Autant l'Hospodar avait mis jusqu'alors de *soin à rechencher le commissaire français*, autant il lui a montré de froideur et de l'éloignement. Il a été jusqu'à défendre ouvertement aux *Boyards de lui rendre visite. Quelques uns même ont été destitués pour avoir toansgressé cet ordre.* A l'arrestation près, le Commissaire français était traité à Bucarest comme si nous eussions déjà été en guerre. Monsieur de Belleval, qui naguère s'efforçait de nous faire croire à son attachement à la France, n'a plus craint de montrer sa haine pour le Gouvernement français et de faire parade à Bucarest des décorations qu'il prétend avoir reçues de son maître. On rapporte de lui ce propos à un Boyard, qui lui manifestait l'intention de faire visite au Commissaire français et qui a été destitué pour l'avoir fait. «Laissez là, lui a-t-il dit, tous ces Français; ce sont des brigands, des gens qui ne veulent que le bouleversement. D'ailleurs, je vous préviens, que le Prince n'aime point qu'on aille voir ce Commissaire. Ces gens là ne viennent ici que pour exciter des troubles.» Un pareil propos dans la bouche d'un homme tel que M. de Belleval est bien moins offensant qu'il n'est méprisable, et suffirait pour peindre le personnage qui l'a tenu, s'il n'était déjà que trop connu.

D'un autre côté, il n'était sorte de fausses nouvelles qui ne fussent répandues à Bucarest. Un jour c'était la Russie qui avait déclaré la guerre à la France; un autre, c'était la Porte Ottomane. Tantôt, c'était M. de Belleval qui annonçait que les Français allaient débarquer en Morée, si ce n'était déjà chose faite; tantôt, c'était Monsieur le Consul de Russie qui donnait lui-même la nouvelle, que j'allais quitter Constantinople. Il n'arrivait pas un Calarache de la Capitale que le bruit ne courût aussitôt qu'il apportait l'ordre de l'arrestation du Commissaire et de tous les Français. Les pamphlets les plus injurieux au Gouvernement français étaient propagés à Bucarest et de là, envoyés ici. On se flattait des plus grandes espérances; on annonçait les plus grands événements en Europe et toujours au détriment de la France. Dans ces entrefaites, Monsieur de Belleval, l'écho de toutes ces nouvelles, a reçu un renfort, et la Cour de Bucarest un nouveau lustre, par l'arrivée d'un Monsieur Beaupoil de St Aulaire, dont l'Hospodar a fait choix pour gouverneur de ses enfants. Une lettre que j'ai reçue du citoyen Ste Luce sur ce

Asemenea manifestațiunii ostile se schimbau nerușinat în manifestațiunii de amicie, pe dată ce influința franceză lua precădere în Constantinopole. Cu aprôpe o lună de proclamarea lui Napoleon de împărat, marea lui faimă nu putea să nu aibă resunet în Constantinopole și în principate. În urma înțelegerei ce ocașionă audiența ce dete (veđi mai sus) Napoleon I-ũ Consul ambasadorului turc în Paris, interveni, în Aprilie, un firman din partea Turciei, *proclamând amicia cu Francia*, pe dată și Ipsilante se gudură către generalul Brune, care scie însă ce valôre să dea la așa ceva! ¹

Nu numai atât, ci Ipsilante trimet^e la Paris pre *Belleval*, îndată ce (la 18 Maiũ) Napoleon e *proclamat imperator*. Cu scrisôrea din 1 Iunie (20 Maiũ) 1804, Constantin Ipsilante recomandă lui Talleyrand

nouveau personnage, contient quelques particularités qui m'ont paru assez remarquables pour vous en transmettre ci-joint copie.

Si l'Hospodar, en grossissant ainsi sa maison de personnes qui ne dissimulent point leurs sentiments de haine pour le Gouvernement français, semble ne pas vouloir nous laisser de doute sur les siens propres, la petite Cour de Bucarest est assurément d'une trop faible importance, pour que nous en attachions beaucoup à ses procédés, bien *certain* qu'ils changeront suivant les circonstances, mais, par cette raison même, il peut être bon de les remarquer, et, afin de savoir à quoi s'en tenir sur le compte des personnages qui ne manqueront pas d'affecter un langage différent dès qu'ils se reconnaîtront trompés dans leurs calculs et leurs espérances, effet qu'a déjà produit le premier avis du changement favorable qui s'est opéré dans les dispositions de la Porte à notre égard.

J'ai l'honneur, etc.

Signé : *Brune*.

Hurm. Vol. II supl. I. p. 298.

1. Constantinopole, 18 Aprilie 1804.
Constantinople, le 28 Germinal, an 12.

Citoyen Premier Consul,

Les affaires ont pris une nouvelle face. On a publié le firman général d'amitié. On envoie des fermans particuliers où il en est besoin. On a défendu dans tous les Khans de rien dire qui pût offenser la nation française. Le fameux Yussuf-aga, Validé Kiayassi, m'a fait dire qu'il avait beaucoup d'amitié pour moi, qu'il désirait que je fusse son ami. Le Reis-Effendi me comble de prévenances et de démonstrations. Il n'est pas jusqu'au Prince Ipsilanti de Valachie, dont la petite Cour est un foyer de calomnies et d'intrigues, qui, malgré ses deux émigrés, Belleval et Beauport St. Hilaire, colporteurs des libelles de Londres, n'ait cru devoir m'écrire pour me dire aussi qu'il désirait mon amitié et qu'il craignait qu'on ne m'eût donné des préventions.

Je me garde bien d'attribuer ce changement à des mouvements de franchise et de bonne volonté. Je n'oublie pas la situation pénible où je me suis trouvé.

Hurm. Vol. II, supl. I pag. 294.

pre Contele de Belleval. Talleyrand îl primi în audiență la 22 August 1804, *de și ca simplu călător*, fiind-că nu ș'a vestit alte titluri, dice ministrul frances, ceea-ce nu este prea esact, de ôre-ce Belleval ia scris în 20 August, că este, «Ministru secretar de Stat la Departamentul afacerilor externe al Principatului Valahiei». Adevărat că în adresa Domnitorului se dice, că Belleval merge în Francia să-și termine afaceri de familie ¹.

*

1. Paris, 21 August 1804.
Paris, le Fructidor, an 12.

Le Ministre des Relations Extérieures a reçu le billet que Mr de Belleval lui a fait l'honneur de lui envoyer. Son voyage à Paris et les titres sous lesquels il se présente *n'ayant pas été officiellement annoncés* ont fait penser que Mr de Belleval venait à Paris *comme simple voyageur*. A ce titre, le Ministre des Relations Extérieures se fera un plaisir de le recevoir demain à 3 heures après midi, et il le prie de vouloir bien agréer l'assurance de sa parfaite considération.

Bucuresci, 1 Iunie 1804.
Bucarest, le 1 juin, 1804.

Monsieur,

Ayant accordé au général Comte de Belleval, mon secrétaire d'Etat aux Affaires Etrangères, un congé pour aler en France, terminer des affaires de famille, je saisis cette occasion d'offrir à V. E. toute ma reconnaissance du service qu'elle lui a déjà rendu à ma recommandation en le faisant rayer de la liste des émigrés.

J'ai depuis longtemps tous les motifs de joindre à ma plus haute estime de sa conduite le plus vif intérêt à ce qui le regarde. Je réclame encore dans ce moment, avec le plus d'instance, toute la bienveillance de V. E. en sa faveur pour tous les services qu'il en sollicitera.

J'ai l'honneur d'être avec la plus insigne considération, de V. E. le très-humble et très-obéissant serviteur.

Signé : *Constantin Ipsilanti.*

Bucarest le $\frac{20 \text{ Mai}}{1-\text{r Juin}}$ 1804

20 Aprile, 1804.
le 2 Fructidor, au 12.

Je soussigné, Ministre et Secrétaire d'Etat au département des Affaires Etrangères de la Principauté de Valachie, très-empressé de faire sa cour à S. E. M. de Talleyrand, le prie de vouloir bien lui indiquer le jour et l'heure où il pourra être admis à son audience et avoir l'honneur de lui présenter de vive voix l'assurance de sa haute et respectueuse considération.

Signé : *Le général de Belleval.*
Hôtel de Russie, rue Traversière.

Pe când Belleval era în Paris, Ipsilante și Moruzi sunt descriși ca inamici ai Franței în memoriul adus de Hurmuzaki ¹, și se cere pedepsirea lor. Franței i se spune, că numai ea «la France seule peut tendre une main secourable à une ancienne et fidèle alliée la Turquie, pour la tirer du précipice affeux où des sujets traîtres et perfides d'une part (Domnii Românilor) et de l'autre, le Cabinet spoliateur de la Russie, vont la plonger à jamais ².

1. Vol. II, supl. I, pag. 303, 304. 305.

2. 1804.

an 12.

Le Prince de Valachie actuel donna, dès l'âge de l'adolescence, des marques non équivoques de ce qu'il allait un jour devenir. Vers la fin de la principauté septenaire de son père, il quitta une nuit, conjointement avec son frère puîné, Bucarest, et il s'enfuit en Allemagne, ce qui a été alors la cause de la destitution de son père. Personne n'a su positivement ce qui a été la raison d'une démarche aussi inconsidérée. Les uns en attribuèrent la raison aux instigations de son précepteur, les autres allèrent jusqu'à dire que cela a été du consentement de son père, impatient d'aller jouir en Allemagne des immenses trésors qu'il avait amassés pendant sa principauté septenaire, bruits qui commencèrent à avoir l'air de la vraisemblance, lorsque le père, à sa seconde principauté de Moldavie, livra le dit pays à un faible détachement, à 300 soldats allemands, et prit la fuite avec eux quoique entouré d'une armée considérable de troupes ottomanes.

Quoi qu'il en soit, après son retour à Constantinople, par un torrent d'argent dépensé à propos, le père eut pour la troisième fois la principauté de Valachie et le fils la charge de 1er interprète de la S. P. Ce fut alors, qu'en qualité de Ministre, initié aux secrets de la Porte, il tâcha de détourner au profit de la Cour Impériale de Russie et de celle de Londres les sentiments de bienveillance et d'amitié, que la première nourrissait depuis un temps immémorial pour la France, son ancienne et fidèle alliée, chose qui lui fut facilitée par l'invasion de l'Égypte.

Ce fut lui qui devint «l'instigateur et l'auteur de la triple alliance entre la Russie, l'Angleterre et la Porte et de la déclaration d'une guerre nationale qui eut alors lieu contre la France, et il parvint par ses intrigues à aliéner les cœurs du Ministère ottoman contre l'allié naturel de l'Empire». Il changea ainsi une brouillerie circonstancielle et qui, traitée avec de meilleures et plus sincères intentions, n'eût sûrement eu aucune suite fâcheuse, en une guerre nationale et en une haine implacable de toute la nation qu'il sut animer contre la France en y mêlant adroitement l'intérêt de la religion. Ces intrigues lui valurent alors, par l'intermédiaire de la cour de Russie, la Principauté de Moldavie, où il ne cessa pendant deux ans et demi de faire valoir de tout son possible les intérêts de la Russie et de se déclarer ouvertement en leur faveur, chose qui parvint à la connaissance de la S. Porte et accéléra sa destitution». Ce fut alors qu'à son retour à Constantinople, il oublia tout ménagement et il se déclara à la face de la Porte le partisan de la Russie. D'une part, ses entrevues secrètes avec le Ministre de Russie,

Memoriul speră că Francia ar putea dobândi o pedepsă solemnă a ministerului rusesc Tamara, carele intrigă contra intereselor francese.

Tamara, n'eurent aucune interruption. Sa maison devint le rendez-vous de Fonton, 1er Drogman de la Russie. De l'autre côté, il entretenait une correspondance suivie et ininterrompue avec un scélérat qualifié du titre de Général Barozzi, né sujet de la Turquie et au service actuellement de la Russie, intrigant de premier ordre, pour effectuer « par son canal la désorganisation totale des deux provinces de Moldavie et de Valachie, et pour soulever leurs habitants contre le Gouvernement, en vue de causer la déposition des deux Princes et leur remplacement, tant par sa personne que par celle du Prince Moruzzi, son cousin germain, par l'entremise de la Russie, comme garante par le traité de Kainardjik de la constitution de ces deux provinces, intrigue qui eut son plein et entier effet et qui valut la nomination forcée des deux cousins aux susdites principautés.

Le Ministre Tamara et son 1er interprète Fonton ainsi que le scélérat Barozzi, furent pleinement récompensés de leur zèle par les deux Princes reconnaissants. Cependant, celui de Moldavie garde quelque ménagement envers la Porte, se contentant de la protection que lui accorde la Russie et le partisan zélé de ses intérêts. Comme il a été dernièrement stipulé entre la Russie et la Porte, que les territoires et dépendances faisant une fois partie des deux provinces et ultérieurement attachés aux territoires de forteresses qui entourent les dits pays, seront réunis comme auparavant, c'est-à-dire ceux de Valachie aux territoires d'Ibraïl, Guerghiov, Cli, et au de-là de l'Olte, et ceux de Moldavie, aux forteresses d'Ismail, Bender, Chokzin, Ak-Kierman et Kili, les deux princes proposés à l'exécution de cet article, intrigueront indubitablement des troubles et provoqueront à dessein les possesseurs actuels de ces territoires, afin que l'exécution du traité ne pouvant avoir lieu, à cause de la désobéissance et du refus des propriétaires ottomans, la Russie puisse se plaindre de l'inexécution du traité, et par conséquent, venir par des troupes aplanir les difficultés. Ce sera toujours un prétexte de discorde et de rixe entre les deux Empires. D'ailleurs, la Valachie est entourée de Pachas et d'Agas peu soumis aux ordres de la Sublime Porte et encore peu d'accord entr'eux.

Qui peut douter que le Prince actuel de Valachie n'intrigue des troubles et ne les excite l'un contre l'autre pour l'exécution de ses projets entièrement conformes aux intérêts de sa protectrice? Le mal qui en résultera pour la S. Porte, borné aux seuls intérêts de ces deux Provinces, doit être beaucoup plus moindre en comparaison de celui que la conduite perfide de ce Prince doit généralement causer à la Turquie.

Comme la Porte entretient rarement des missions aux cours des Puissances étrangères, elle est obligée pour avoir quelques notions sur les intérêts généraux de l'Europe, d'avoir recours à l'espionnage que les deux Princes de Moldavie et Valachie entretiennent dans les pays étrangers. Or, n'est-il pas de la dernière évidence que les deux Princes actuels, et particulièrement celui de Valachie, d'après son caractère, tâcheront d'inspirer au ministère ottoman des idées et des notions de politique analogues au plan projeté avec la Russie? Et la France, l'amie naturelle de la Porte, ne sera-t-elle pas dépeinte à ses yeux sous des couleurs trompeuses, par ces deux Princes, les créatures de la

Memoriul mai speră, că asemenea pedepsă va ajunge și pre Domnitorul Ișilante.

Russie. et par conséquent, dévouées à ses intérêts? «Quant à eux, ce sera la France qui marchera la première pour le démembrement de l'Empire ottoman. L'envahissement de la Morée, de Candie et de Chipre, ce sera toujours la base de leurs nouvelles. D'un autre côté, le Ministre de Russie résidant à Constantinople, par les avis et les conseils que les agents à la Porte de ces deux Princes tâcheront de lui fournir, pour les intérêts les plus délicats de l'Empire et les intentions les plus secrètes du Ministère de la Porte, sera toujours prévenue. La cour de Russie n'avait qu'un Ministre jusqu'à présent à Constantinople, au lieu que dorénavant elle en a trois.

La France en vain tâchera de montrer des sentiments généreux et sincères envers son alliée, en vain elle voudra garantir l'intégrité de ses possessions; la S. Porte, étant contrainte de penser sur l'état politique de l'Europe d'après les faux avis et représentations trompeuses du Prince du Valachie et les manœuvres perfides de ses agents à Constantinople, aura toujours de la défiance envers la France.

Toutes les stipulations ultérieurement innovées ne sont que conformes aux vues ambitieuses de la Russie pour le détachement de ces deux provinces, conçu, comme tout le monde sait, depuis le règne de Catherine seconde. Les dispositions précédées ne lui servent que comme prélude de ce qu'elle va faire le temps après :

1. Elle a commencé à affaiblir et appauvrir toutes les forteresses qui environnent la Valachie et la Moldavie par la restitution de tous les territoires et dépendances y attachés depuis tant d'années, et par l'empêchement des approvisionnements annuels qui leur étaient fournis jusqu'à présent par ces deux Principautés.

2. Elle va petit à petit y augmenter par le canal de ses créatures le nombre de ses sujets et prendre sous sa protection de nouveaux prosélites nés sujets de la S. Porte, ce que le Prince de Valachie, dès son arrivée à sa capitale n'a pas manqué déjà à exécuter religieusement.

3. Les membres du Divan Impérial ne peuvent penser autrement pour tout ce qui se passe dans ces deux Provinces que d'après l'influence que les agents à Constantinople de ces deux Princes ne manquent pas adroitement leur inspirer. La Cour de Russie n'a-t-elle pas employé les mêmes mesures, lors quelle a pensé à s'approprier de la Crimée? Elle a fait y augmenter premièrement ses partisans en les attirant sous sa protection, ensuite, pour sa réquisition, a fait installer le Kan jusqu'à ce qu'elle s'en était appropriée tout-à-fait. Qui peut douter que le sort de ces deux Provinces ne serait pas le même? La France seule peut tendre une main secourable à son ancienne et fidèle alliée la Turquie, pour la tirer du précipice affreux où des sujets traitres et perfides d'une part et de l'autre le cabinet spoliateur de la Russie vont la plonger à jamais.

Quoique la Cour de Pétersbourg, vu le traité de Kainardjik, a le droit de s'entremettre dans l'administration et constitution intérieure de ces deux provinces, nonobstant il ne manque pas à la France aussi des moyens pour pouvoir éblouir les vues perfides de la Russie contre les pays susdits. Elle

Ipsilante, care începuse a dori să ajungă la independința țerei, se gândi: de ce nu s'ar putea înființa *un regat al Daciei, în favoarea sa*, cum altă dată fusese vorba în favoarea lui Potemchin?

Vorbind de Ipsilante Comitele Langeron dice, că era om de 45 ani «il avait de l'esprit comme tous les grecs; mais aussi comme tous les grecs, peu de jugement et peu de suite dans les idées et son ambition démesurée ne cadrait pas avec ses moyens, ni avec sa position. Il forma le *projet de se faire Roi de Dacie, ou au moins souverain héréditaire de Valachie et de Moldavie.*

Ca să realizeze asemenea ideal, Ipsilante pricepu că era de nevoie un rebel și deci el sgândăria mereu, dora va ațîța unul între Rusia și Turcia. Langeron recunoște, că Ipsilante «*en fut le principal moteur*».

Tot Langeron recunoște, că în urmărirea indoitului lui plan politic: *turburarea peninsulei Balcanice și în deosebi revolta Serbilor și constituirea regatului Daciei, Ipsilante era tirat și ajutat: «était entraîné dans ses projets gigantesques et secondé dans ses intrigues par un émigré français qui était son premier ministre, c'était le marquis de st. Aulaire, d'une nature distinguée, d'un esprit transcendent, une des meilleures plumes du moment dans la partie diplomatique, honnête homme, désintéressé, mais dont l'esprit ardent et enthousiaste et le caractère violent nuisait à la justesse desirées. Il ne voyait, ne faisait rien que par fougue, par prévention ou par l'impulsion du moment»*¹.

Langeron nu tăgăduiesce, că marquisul de st. Aulaire era de un devotament absolut pentru Franția, dar că din cauza caracterului

a toujours le droit par devoir de demander à la susdite Cour une punition solennelle pour son Ministre Tamara et son protégé Prince de Valachie, pour ce qu'ils ont ulcéré les cœurs du Ministère de la Porte par leurs intrigues contre l'alliée naturelle de l'Empire. Elle doit insister à leur punition pour ce qu'ils ont eu l'audace par leurs instigations faire souffrir contre le droit des gens tant de dommages, les Français. — Le Prince Ipsilanti, alors interprète, s'était déclaré tout ouvertement l'ennemi enragé contre le nation française. — A la proposition de cette demande à la Cour de Russie, si celle-ci veut défendre la personne de son Ministre, ne pourra pas au moins se déclarer protectrice du Prince susdit qualifié tel qu'il est.

«Le consentement de la Russie pour la punition du Prince Ipsilanti une fois pris suffira et donnera à espérer que la Cour susdite n'ayant pas l'organe fidèle par le canal duquel puisse exécuter ses intérêts, ses projets aussi pour ces deux provinces seront abolis.

1. Hurm. Volum. III, supl. II pag. 109.

său, deși având bune intențiuni, «*il nous a souvent nuis dans le cours de cette guerre*». (pag. 109).

În decursul anului 1804, Octobre 1, Pasvantoglu mai cercă să se apropie de Franția. Napoleon împăratul înse pune pre ministrul său să scrie de la Mayença lui St. Luce, la Constantinopole, să evite ori-ce relațiuni cu Pasvantoglu: «*Dans la position de Pasvantoglu avec le Divan, et dans celle de la Turquie avec la Russie, tout ce qui tendrait à prolonger les troubles intérieures de la Porte Othomane lui serait encore plus funeste. Il faut tendre à assuer son repos, a lui éviter son éclat avec ses voisins, ou ne pas leur donner sur elle une nouvelle prise en favorisant l'esprit de mécontentement, ou même en faisant naître de simples inquiétudes, et des soupçons...*» În definitiv Napoleon autoriză pre St. Luce, să trimită la Vidin o persoană sigură, ca să culégă informațiuni, dar «*sans lui donner d'autre mission que d'entendre ce qu'aurait à lui dire Pasvantoglu et de venir vous en rendre compte*».

Napoleon I recomanda stăruitor întreținerea de relațiuni amicale cu Turcia¹.

Ast-fel fiind relațiunile Franciei cu Turcia și după ce la 18 Mai 1804, la St. Cloud, Napoleon fu proclamat imperatore, nu putea Ipsilant să nu simță, mai mult ca ori și când, necesitatea de a se îmbună cu Franția. El o curtinesce deci în toate ocaziunile (ceea ce nu l'impedecă de a lucra pre sub mână în sens opus vederilor franceze. Veți-l la finele lui Decembre 1804 cu ce solemnitate primesce în Bucuresci pre Mareșalul Brune, care din Constantinopole trece spre Franția! Acesta scrie lui Taleyrand în 1 Ianuarie 1805 (stil nou) din Bucuresci, că Ipsilante l'a primit cu «*beaucoup d'eclat*»².

1. Pag. 306, vol. II, sup. I Hurm.

2. Bucarest, le Ian. Pluviöse, an 13.

Monsieur,

J'ai l'honneur de donner avis à V. E. que je suis arrivé à Bucarest il y a quatre jours.

Le Prince Ipsilanti m'a accueilli avec beaucoup d'éclat pour ces circonstances. Il a suivi la même étiquette qui avait eu lieu lors du passage de lord Drumond. et M. St^e Luce m'assure qu'il y a ajouté des formes plus distinguées. Je partirai demain de Bucarest.

Je prie V. E. de vouloir bien agréer etc.

Signé : *Maréchal Brune.*

Rusia începuse a lucra mai pre față în Constantinopole din moment ce în 11 Aprilie 1805, se semnasă tratatul ei de alianță cu Anglia. Sgomotele de eminență intrare a Muscalilor în războiul contra Turciei se întesc.

Pe la începutul anului 1805, încep a se răspândi din nou vești de pregătirile muscalilor de a intra din Podolia în Moldova. În 22 Aprilie 1805 (stil nou) din Pera, Parandier, care ține locul lui Brune, scrie către Talleyrand despre aceasta.

Des nouvelles de Iassy, du 16 Germinal, portent que les troupes russes stationnées dans la Podolie s'augmentent chaque jour et qu'elles forment en ce moment une armée de 50 mille hommes prêts à marcher, n'attendant que le Grand Duc Constantin qui doit les commander; que l'opinion des officiers russes était d'abord que cette armée devait se diriger vers l'Italie par les Etats autrichiens, mais qu'à présent ils semblent croire que cette armée traversera les provinces de Moldavie et de Valachie pour se rendre sur l'Adriatique.

Les dernières lettres de Valachie portent que depuis quelque temps cette province est pleine du bruit que les Russes doivent y entrer, et on assure qu'il s'y fait des approvisionnements qui y sont emmagasinés. D'un autre côté, on y fait préparer de la viande salée pour la flotte de l'amiral Nelson.

J'ai l'honneur, etc.

Signé: *Parandier.*

*

În 10, Maiu 1805 (stil nou), la Pörtă se ține mare sfat în vedere cu acele sgomote¹, Rusia lucră să aducă și pre Austria în coalițiune contra Franciei, ba și chiar pre Turcia. De aceea Ipsilante iar începe a nu se mai jena față cu Franția și face recepțiune splendidă noului consul ce Rusia trâmite la București, Bulkunow.

P. S. (chiffré)— Le Prince Ipsilanti m'a dit qu'il avait eu la persuasion que la S. P. m'enverrait la reconnaissance en route. Il prétend qu'il avait d'abord été expédié un courrier qui portait l'ordre à Hallet-Effendi de quitter Paris si je quittais Constantinople, par la crainte qu'on avait que mon départ ne fût le signal d'une rupture effective. Mais on s'est ensuite ravisé et on s'est borné à donner à l'ambassadeur ottoman des instructions conditionnelles.

Voilà tout ce qui me parit intéressant de marquer à V. E. de Bucarest.

Signé: *Brune.*

1. Pera, 10 Maiu, 1805.

Péra, le 20 Floréal, an 13.

Monseigneur,

Monsieur de Ste Luce m'écrivit en date du 7 de ce mois, que quelques Prussiens établis à Bucarest se sont présentés chez lui pour réclamer la pro-

Pentru ca mai bine să-și facă treburile, Ipsilante stăruie să fie schimbat însărcinatul de afaceri de la Viena, Tipaldo și înlocuit cu o creatură a sa anume Arghiropulo, însărcinatul de afaceri din Berlin, seau măcar cu un frate al acestuia. Deaca în acesta Ipsilante nu reușese

tection française, prétendant qu'aucun agent ne les protège et que leurs affaires en souffrent beaucoup. Cette nouvelle m'a peu étonné, *puisque le Drogman Bozowicz est lié avec le Prince de Valachie. On m'assure même qu'il reçoit une très-forte pension de ce Prince.*

Il y a trois jours que le Kiaia de la Validé a tenu chez lui un conseil composé des membres du Divan de son Parti auxquels s'étaient joints *le Prince Dimitracke Moruzzi* et le Prince Ipsilanti, père du Prince de Valachie. Tous ces hommes ont été enfermés pendant plus de 3 heures. Le bruit s'est répandu à la Porte, qu'ils avaient traité de l'approvisionnement de la capitale et des moyens d'y faire venir du blé de la Valachie et de la Moldavie. Cette assertion porte trop l'évidence de la fausseté pour qu'on puisse s'y arrêter; il est impossible de faire des approvisionnements dans l'une ou l'autre de ces Principautés. Ceux qui ne pensent pas comme ces ministres se demandent si cette conférence aurait eu pour but l'examen des bruits *généralement répandus que les Russes doivent entrer en Valachie et en Moldavie.*

Hurm. Vol. IV, supl. I, pag. 896.

Bucuresci, 1 Iuniu, 1805.

Bucarest, le 12 Prairial, an 13.

Monseigneur,

.....

Le Prince de Valachie m'a annoncé que, d'après une convention conclue entre l'Angleterre, la Russie, et la Porte Ottomane, la grande flotte anglaise allait en Egypte pour en prendre possession. Ce Hospodar regarde cet événement comme tout naturel, ainsi que les approvisionnements qu'il a été obligé de fournir à l'Escadre de Nelson et qu'il continue à faire encore en ce moment, quoique l'époque du traité qui lie l'Empire Ottoman à la Russie ne soit pas encore expiré, on va néanmoins le renouveler. *Le Prince ne dissimule pas la joie qu'il en ressent, parce qu'indépendamment des 5 ans d'exercice qu'il a encore à passer, il ne doute nullement que les services qu'il a rendus, qu'il rend et qu'il est disposé à rendre à la Russie, ne lui obtiennent un règne de 14 ans consécutifs.* Le consul général de Russie, Bulkunow, qui est arrivé hier à Bucarest, y a été reçu avec les plus grands honneurs. Il est inutile que je transmette à Votre Excellence les détails qui ont précédé et accompagné en Valachie l'arrivée de cet agent. Les boyards ont vu en lui le chef, et le Prince le regarde comme soutien.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 309.

1. Austria refuză dicând că deacă schimbă Pórta pre Tipaldo, ea nu va mai primi ca Chargé d'affaires turcesc pe vre-un Grec.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 308.

el isbutesce să facă pre Rusia a'î recomanda oficial Turciei. Trămisul Rusiei scrie Porţei sperând că ea «*ne se laissera pas aller contre lui (Ipsilante) aux insinuations de ses ennemis.*

(Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 308.

Cursul ce iaă evenimentele politice din Europa schimbă dispoziţiunile şi intrigile fanarioşilor din Constantinopole. In urma alianţei Rusiei cu Anglia, mulţi greci simţesc că aū să peardă Principatele şi că nu va mai avea Domnia lor, de vor cădea in mânile Ruşilor; decî se întorc mulţi in direcţiunea politiceî franceze, ales după ce şi Austria a intrat in coaliţiunea Anglo-Rusescă, la 9 August.

Ruffin noul însărcinat de afaceri ai Franciei la Constantinopole (Parrandier era numai un corespondent) trămite in 21 Iunie 1805, lui Talleyrand un memoriu interesant, arătând mişcarea şi intrigile unora din fanarioşi opuşi Rusiei.

In acest memoriu vedem, că Ruffin laudă mult pre Scarlat Calimachi—excepţiune du; ă el intre greci,—Dragomanul Porţei, om «*d'une droiture et d'une modération exemplaire.*»

Alt personagiū favorabil Franciei este *Negre*, secretarul lui Scarlat Calimach.

Altul e *Tipaldo doctor*, care era nemulţămit de *Moruzzi* şi de *Ipsilante*, căci acela voiseră, cum am vădu, să fie rechiămat din «*chargé d'affaires*» de la Viena. Acum Tipaldo lucră energic să dăvine pre neamicii săi.

In fruntea adversarilor lui Ipsilante este *Iancu Caragea* altă dată agentul credincios al lui Ipsilante, dar apoi maltratat de acela, Ioan Caragea va lucra energic să ajungă Domn şi va ajunge după pacea de la Bucuresci din 1812. Fu mult ajutat in lucrarea sa de frate său Stefanache şi de cumnata sa Ecaterina, inrudite cu vestitul Scanavi, cel a tot putinte sub regimul lui Mustafa şi ucis de succesoarele acestuia. Ecaterina avea mare ascendent asupra soţiei favorite a lui Kiaya-Beî. Prin Ecaterina grecii insinuăză ceea ce vor, ca duşmanî Rusiei, seaū mai drept vorbind ca duşmanî lui Constantin Ipsilante şi ai lui Alexandru Moruzzi, cele ce vor ei să ajungă la auđu ministrului ture: «*Dux fœmina factis.*»

Toţi Grecii aceştia ţin adunări secrete la Arnăut-Kioi, pe Canal, in casa unui meşeriaş grec. Acolo merge in ascuns noptea şi omul Ambasadei franceze Franchini, marele neamic al lui Constantin Ipsilante.

Ipsilante era in bune înţelegeri cu Curtea din Berlin prin Drogmanul german.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 309.

Moruzi Dumitrache, tatăl Domnului Moldovei și Ipsilante bătrânul tatăl lui Ipsilante Domnul Valahiei, împreună cu Fonton reprezentantul Muscălesc, țin și ei adunări de nopțe, ca să drăgă lucrul ce strică partidul contrar tor. Moruzi are recurs la ceva mai practic în Turcia de cât notele diplomatice: el imparte la toți cei cu influință juvaere de 150000 lei și Kapukebaelele Moldovenesci și Muntenesci merg din casă în casă distribuind sciri alarmante pentru Turcia, ca dór vor sili-o să renoiască cu Rusia tratatul de pace.

Moruzi Dumitrache născocesce tot felul de sgomote sinistre pentru Napoleon, că dóră Turcia nu se va apropia de politica Franciei. Acest Demetre Moruzi ajunge personagiū fórte influente¹ și era pomenit în bisericile grecesci. Ca să-i strice în buna-voința Porței, *Franchini* susținea că grecii se gândesc să facă pre Dumitrache Moruzi rege al lor.

În 21 Iunie 1805, Ruffin scrie guvernului frances:

«Il est venu coup sur coup deux courriers prétendus de Russie. On dit que l'Empereur Alexandre menace d'envahir les pays ottomans par les 4 points cardinaux, s'il ne renouvelle l'alliance. Une réponse du G. S. à son Vizir demande par point interrogatif si le Reis-Effendi n'a pas fait savoir ses dispositions constantes pour la Russie et lui ordone d'en réitérer l'assurance à l'Envoyé, mais rien de plus. Tchelebi-Effendi ayant entendu que la Russie avait *actu* un Plénipotentiaire auprès de l'Empereur-Roi, désirait que ce souverain mit pour condition l'extradition entre les mains des Turcs des deux Hospodars, Moruzi et Ipsilanti².

*

Intr'un memoriū din 21 Iunie 1805, se comunică guvernului frances sciri bine intemeiate despre mersul lucrurilor în Valachia și despre spiritul public de aici. Se vede din acest memoriū, că exista în țară un curent sênătos *ante-rusesc*, dar acésta era încă prea sfios... Și cum putea fi energic, când văduse, că Pórta, la indemnul Muscalilor, însărcinasă tot pre Ipsilanti cu potolirea rebeliunei sêrbesci, pre care o întetisă el însuși, după sfatul Muscalilor și pre care mereū o așta?³

*

Un moment Pórta se pare deșteptată asupra situațiunei. Pe la finele lui Iunie 1805 vin la Paris sciri în acest sens, că Pórta de și

1. Sultanul îl numesce, în scrisori autografe, *director și inspector al spitalelor*. «Avec des privilèges, prérogatives et immunités dont l'histoire ottomane n'offre point d'exemples.»

Hurm. Vol. IV, supl. I, pag. 311

2. Hurm. Vol. II, supl. 1, pag. 312.

3. Veđi Hurm. II, supl. I, doc. 177.

aŭ expediat escadra sa spre Egipt, va echipa alta, care va rămene în Marea Negră, și că toți adevărații musulmani aplaudă asemenea hotărîre și că aŭ înțes *cum Domnitorii Moldovei și Valahiei «sont «livrés a de perfides conseils» și că intrigi streine aŭ resculat pre Sêrbi sub Cerni George* ¹.

Din nenorocire banii muscălesci, ori împrejurările suscită Porței nouă incurcături prin rescularea, rebeliunea Aianului de Rusciuc ². Acesta în fruntea a 15000 de rebeli amenință Valahia și Moldova, tocmai ceea ce doriau și Muscalii, ca să aibă legitimarea intrării lor în țerile române. În adevăr Domni se declar gata a fugi unul în Ardél, cel-l-alt în Podolia, unde era óstea rusescă ³.

Ca să impedece asemenea începere a resboiului, Pórta este silită (impinsă la acésta și de Anglia), să reînnoiască tratatul cu Rusia. În 8 Iulie 1805 *preliminările tratatului părea că erau fixate* ⁴. Era

1. Hurm. vol. I, supl. IV, pag. 314.

2. Cernic Oglu ori Tersenieli Oglu.

3. Constantinopole, Iulie 1805.

C-ple, le 19 Messidor, an 13.

Monseigneur,

.....

On mande de Roustshuk que Tchernik-Oglou, ayan de cette ville, puissant par ses richesses et le nombre de ses troupes, s'est porté contre l'ayan de Hadji-Oglou-Pasarighi et a pris d'assaut le bourg dont ce dernier est le chef, s'est emparé de lui et l'a fait venir à Routschuk. Il demande des contributions partout où il passe, et la terreur qu'il inspire fait qu'on les lui paie sans opposition. La Porte a envoyé à Tchernik-Oglou un Capidgi-Bachi pour demander la délivrance de Hadji-Oglou. Non seulement la demande

la S. Porte n'a pas eu son effet, mais la présence du Capigi qu'elle avait envoyé a excité sa fureur et il a fait aussitôt trancher la tête à Hadji-Oglou, son voisin. Tchernick-Oglou fait marcher maintenant des troupes contre l'ayan d'Orsova, *Les Princes de Valachie et de Moldavie sont inquiets*. La Porte est encore indécise si elle déclarera rebelle Tchernick-Oglou. Son indécision est la même envers Tayar-Pacha. Un chef de voleurs de Roumélie s'est présenté ces jours derniers devant les villes de Gallipoli et de Rodosto. Il menace de les brûler. Leurs habitants sont venus supplier la Porte de leur envoyer des secours.

J'ai l'honneur, etc.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 314 și 315.

Signé; *Parandier*

4. Pera, 23 Iulie 1805.

Péra, le 4 Thermidor, an 13.

Monseigneur,

.....

Les principes préliminaires pour le renouvellement du traité du 1798 furent arrêtés le 14 Messidor, savoir: l'alliance sera offensive et défensive;

vorba de o alianță defensivă și ofensivă. Prin art. 2 se reconfirmă anteriorile dispozițiuni relative la Principate și prin art. 3 se declară Serbia asimilată cu Principatele. Miniștrii Turciei deșteptați de Franția, asupra consecințelor ce vor urma pentru ea din acest tratat, dicea că numai cât voesce Pôrta să adormă pre Ruși cu vorbe, dară atunci când va veni vremea favorabilă, tôte aceste se vor înlătura ¹.

*

Anglia lucra din răsputeri să ațite Turcia, s'o întetescă contra lui Napoleon. Colonelul Moore atașat la ambasada Engleză lucra pe un cap să fortifice punctele slabe strategice și să întretină pre Ipsilante împingând Anglia pre Turci la alianța cu Rusia.

St. Luce consulul francez din Bucuresei dă, in 13 August 1805 semă direct lui Talleyrand, despre o misiune a colonelului Moore la curtea lui Ipsilante Vodă: *il parait que cet officier anglais était porteur d'ordres superieurs* ¹.

la Russie proposera 20 articles additionnels qui suppléeront aux articles secrets de l'ancien traité.

.
Quatre articles ont déjà été proposés :

Art. 2. — Le traité particulier qui concerne les Principautés de Moldavie et de Valachie est confirmé dans tous ses points.

Art. 3. — La Serbie est assimilée en tout à ces deux Principautés et mise en jouissance du dit traité, comme s'il avait été fait spécialement pour elle.

.
1. Dans un entretien de Franchini avec le Kiaïa :

Franchini. — Cependant, le renouvellement du traité va son train. Que dira-ton en France?

Le Kiaïa. — Pas si vite qu'on le croit, mais nous devons pourvoir à notre sûreté présente. Il entre dans notre projet d'endormir les Russes. *Tous les consentements qu'ils nous arrachent seront nuls quand il le faudra. Je ne puis vous en dire davantage.*

Hurm. vol. II, supl. I, pag. 317.

Signé : *Ruffin.*

2. Hurm. vol. II, supl. I, pag. 317.

1. Bucuresci, 13 August, 1805.
Bucarest, le 26 Thermidor, an 13.

Mouzeigneur,

«Le Gouvernement anglais envoie jusques en Valalachie, recruter des troupes. Le Colonel Moore, attaché à l'Ambassadeur Arbulust, vient de partir de Bucarest, après y avoir demeuré 12 jours. On ne pouvait imaginer que ses fréquentes conférences avec le Prince dussent aboutir à la permission qui lui a été accordée de faire une presse dans cette principauté déjà si pauvre en individus. Il paraît que cet officier anglais était porteur d'ordres supérieurs».

Vr'o 12 zile stete Moore in Bucuresci și St. Luce spune că «*Le gouvernement anglais envoie jusques en Valachie recruter des troupes*».

Adevărat, că nu trupe, ci meșteri pentru lucrările fortificațiilor recruta Moore. Ipsilante vădu, cu regret mare, eșind din Valachia 72 de meșteri, din cari 21 tîmplari. Acest regret este confirmat de St. Luce : «*je dois cette justice au Prince Ipsilanti de dire, qu'il n'a pas vu sans un vif regret sortir de son petit état 72 hommes, dont 21 charpentiers ou menuisiers et qu'il a usé de tous les tempéraments que lui a suggérés son esprit pour donner le moins de latitude possible aux demandes qui lui ont été faites ; car on exigeait d'abord 150 hommes*»¹.

Ipsilante nu putea, deștept cum era, să nu aibă asemenea regrete, față cu măsuri care sărăciau țeara de meseriași și de contribuabili chiar. Destul era de necurmată emigrarea țilnică preste hotare, din alte cause ! Luce dă sîmă de asemenea emigrări și țice, că bunăoară, satul *Copăceni la 6 leghe de la Bucuresci*, era absolut pustiu, la jumătatea lunei din urmă Iulie 1805².

St. Luce, la anul 1803 când veni in Bucuresci țice că era, dupre rolurile din Visterie, o populație de 850,000 suflete in Valahia și că *aujourd'hui (1805, August 13), autant que je puis en juger d'après le rôle des contribuables, a la vérité toujours fait sans ordre, je crois pouvoir assurer, que depuis cette époque, un cinquième a déserté la pays*³.

*

Intre aceste, Curțile de Londra și de Petresburg stăruiesc in ruptul capului să și reinnoască tratatul lor de alianță ofensivă și defensivă cu Pôrta. In raportul lui Ruffin din 9 Iulie 1805, către Talleyrand se face mențiune de acêsta³.

1. Hrm. L. Cit.

2. «*L'agent que le Prince envoya sur les lieux pour constater le fait n'y trouva que 99 boeufs et des enfants en bas âge : tout le reste s'était en fui. On apprit que ces malheureux s'étaient dirigés sur Vidin*».

3. Hrm. vol. IV sup. I pag. 318.

1. Constantinople, 9 Iulie 1805,

C-ple le 20 Messidor, an 13.

Monseigneur,

Les Cours de Londres et de Pétersbourg mettent la plus grande tenacité au renouvellement de leur traité d'alliance offensive et défensive avec la Porte. Dans la conférence que Monsieur l'Envoyé de Russie avait eue, il y a quelque temps, avec le Reis Effendi et Ismet-Bey, deux seuls articles étaient

O săptămână după aceea Ruffin avea mai multe detalii despre negociațiunile și discuțiunile urmate fățiș și sinul conferințelor ce se deschiseră pentru incheierea noului tractat de alianță ofensivă și defensivă între Rusia și Turcia. În Raportul său din 16 August 1805, stil nou, arată, că prin art. I Rusia cere dreptul de protecțiune în întreg imperiul Otoman, al tuturilor grecilor din ori-ce stat fie ei. Deacă Rusia vedu că nu i se dă acest drept, ea propuse ca : «*Patriarcul Grecesc să fie recunoscut ca șef al națiunii grecesci, adecă să fie el o putere constituită, respectată, ascultată ca și miniștrii streini și să aibă vot reprezentativ.* Apoi Grecii să fie tratați egal ca musulmanii și să aibă aceleși drepturi. În cas când Pôrta nu l'ar lua în băgare de sémă, el va fi în drept să cêră intervenția și «*les bons offices*» ale Rusiei.

Ismet-Bey care representa pre Turcia în conferință refuză a primi acest articol.

Atunci trecură la articolul 2. Ministrul rusesc Italinski ceru aci invoire, ca Rusia să trecă prin Moldova și Valachia, ca să impede *invasiunea francezilor*, și că puterile combinate ale Angliei și ale Rusiei să intre în Moreea și în Egipt¹. Ismet-Bey se opuse, dar

restés indécis. Je n'ai pas pu savoir quels ils étaient ; mais, il m'a été assuré que Monsieur d'Italinski ayant proposé des articles additionnels concernant les Principautés de Valachie et de Moldavie, Ismet-Aey lui avait demandé si c'était un ancien traité qu'on voulait renouveler, ou bien un nouveau traité qu'il s'agissait de négocier à la suite d'une guerre désastreuse pour les Turcs, et qui donnait aux vainqueurs le droit de dicter des conditions, et que cette sortie inattendue avait fait tomber les nouvelles propositions.

1. Ismet-Boy répondit que la S. Porte n'était pas, à beaucoup près, persuadée de la descente des Français en Egypte, ni en Morée, ni qu'elle ne prévoyait pas la nécessité de consentir au débarquement de troupes auxiliaires sur ces deux presqu'iles et qu'elle n'y donnait pas les mains ; que cependant, elle ne pouvait pas, dans toute la rigueur du terme, ranger l'hypothèse d'une tentative des Français sur l'un ou sur l'autre de ces deux points, dans l'ordre des choses raisonnables : mais, qu'il n'en était pas de même d'une entreprise de leur part sur la Valachie et sur la Moldavie, entreprise qui serait plus que romanesque ; que, pour l'effectuer, il leur faudrait franchir un espace immense et occupé par les peuples les plus belliqueux de l'Europe ; que l'Empereur d'Allemagne, le Roi de Prusse et tant d'autres souverains, dont les Français devraient traverser les Etats, ne laisseraient pas violer impunément leurs territoires : que, prétendre inspirer une pareille crainte aux Ottomans, c'était abuser de leur simplicité et leur supposer une inscience par trop absolue en géographie, en politique, en logique naturelle ; que l'on ne pouvait plus concevoir le vrai motif d'une proposition si dénuée de vraisemblance.

Ismet-Bey termina sa longue réponse par dire : „Je vois bien que l'amitié

Talleyrand insistă către Ruffin să desteste pre Rusia asupra situațiunei sale ¹.

*

«de la Russie, à force de s'exagérer nos dangers et de rapprocher à nos yeux «la perspective de notre ruine, en accélérera l'époque.»

La chose fut tranquillement prise «ad referendum», et la conférence finit non sans humeur de la part de l'Envoyé qui s'appesantit sur le changement remarquable du langage de la Porte, insista pour qu'elle s'appliquât catégoriquement sur ses dispositions envers les Français, et fit entendre qu'elle ne tarderait pas à se repentir, si elle continuait à se laisser entraîner par leurs intrigues dont il avait une parfaite connaissance. Le protocole ayant été placé sous les yeux de S. H. revint avec l'apostille suivante: «Grand Dieu! Grand Dieu! sont-ce là des négociations d'un traité d'alliance, ou une déclaration de guerre? On ne peut mieux y répondre que l'a fait notre savant et vertueux Prélat, Ismet-Bey. Quant à toi, mon Visir, assemble le Divan et fais-lui prendre la décision la plus sage. Arme-toi du courage de la foi. «Les Hospodars de Moldavie et de Valachie étant en position de donner au Ministère ottoman le précis de tout ce qui se fait et se dit en Europe et faisant eux-mêmes partie intégrante de la faction, préparent les voies aux insinuations des Russes... Le Ministère, malgré sa sécurité affectée sur le passage par le Bosphore de leurs forces de terre et de mer, à toujours peine pour la faire partager au souverain et au peuple. Comment motiver la nouvelle demande de ce genre? Après avoir donné pour certaine l'entrée de l'armée française dans Venise, Ipsilanti et Moruzzi avaient prévenu la Porte qu'ils avait découvert une convention passée entre les Empereurs d'Allemagne et de Russie, d'après laquelle le premier n'avait plus à songer qu'à la défense du Tyrol, le dernier s'étant chargé de celle de la Gallicie et de tous les Etats autrichiens en Italie.

Hurm. Vol. II, supl. I, pag. 32).

1. Paris, 25 August, 1805.

Paris, le 7 Fructidor, an 13.

Que la Porte Ottomane veuille voir la situation intérieure de son Empire ses provinces en proie à la révolte armée ou à l'esprit d'insurrection qui fait sourdement des progrès; les campagnes de Roumèlie dévastées par des bandes de brigands; la Servie qui songe à proclamer son indépendance et à la mettre sous la dangereuse protection de la Russie; la Valachie et la Moldavie prêtes à lui échapper; les troubles de la Grèce et de la Macédoine entretenus par les agents de la Russie ou par le voisinage de ses toupes. Que la Porte songe que tous ces fléaux qui lui en préparent de plus grands, sont le seul présent que lui aient fait ses alliés et qu'elle juge de ce qu'elle peut attendre du renouvellement de son traité.

Un premier traité a rendu les Russes plus puissants contre elle; il leur a procuré les moyens d'entourer l'Empire Ottoman de leurs troupes et de leurs vaisseaux. Un second traité l'exercerait davantage et les articles additionnels et secrets où la Russie pourrait lui faire quelque concession, ne compenseraient pas cet accroissement de faiblesse. «La Russie promettra toute espèce de secours à l'Empire Ottoman pour acquérir les moyens de le perdre.

Hurm. IV, supl. I, pag. 322.

Cât privește la dispozițiunile ce Italinski cere în noul tratat, relativ la Principate, era numai o nouă conservare a art. 12, a tuturor anteriórelor tratate, convențiuni, hatihumaimurî cu referință la Moldova și Valachia ¹.

*

Ruffin era persuadat, că nu va putea Franția nimica, pe cât timp Rusia va fi ajutată de aurul Domnitorului Moldovenesc și Muntenesc. În adevăr pe la $\frac{1}{2}$ lui Octombrie 1805, Turcia renoesce tratatul de alianță cu Rusia, din 1798 și Reis Efendi anunță lui Franchini, de la ambasada franceasă, că *ratificațiunile acestui reînnoit tratat au a fi în curénd schimbate*. Ruffin comunică acesta cu raportul său din 29 Octombrie 1805.

Profitase Rusia pentru a ajunge la acest rezultat de nescirea în care ținură Domniî Pórta Otomană de succesele, lui Napoleon ².

Franchini, în numele lui Ruffin, ȓice vizirului, care ignoră asemenea victoriî ale lui Napoleon, în Divan, când află despre el: «Re-zemați-vé pe M. S. Imperiale *du soin de votre considération extériure*», dar ocupați-vé neincetat de cele lăuntrice ale imperiului vostru, mai

1. 30 August, 1805.

Le 30 Août, 1805.

Les deux hautes parties contractantes ayant confirmé par le 12 article patent de la présente alliance, les traités et instruments qui existent entr'elles, «cette confirmation générale comprendra également les stipulations qui ont été accordées aux» Provinces de Valachie et de Moldavie, dans le traité conclu le 14 de Dgemaziul-Ewel. l'an de l'Hégire mahométane 1188, ou le 10 Juillet l'an de l'ère chrétienne 1774, dans la convention explicatoire du 20 de Dgemaziul-Ewel 1193, ou du 21 Mars 1779; dans le Sened du 15 de Sefer 1198, ou du 28 X-bre 1783, et dans le traité de Jassy du 15 de Dgemaziul-Ewel 1206, ou du 29 X-bre 1799, ainsi que celles convenues dernièrement à la fin de Dgemaziul-Ewel 1217, ou en 7-bre 1802.

En conséquence, Sa Majesté l'Empereur Ottoman promet de maintenir et faire exécuter ponctuellement toutes ces stipulations; et, s'il arrive d'une autre part quelque espèce de vexation contre les susdites provinces, qu'on aura soin de les réprimer et que l'on n'omettra rien pour l'exécution du contenu du firman donné précédemment.

Harm. IV, supl. I, pag. 322.

2. Ruffin raporta, în 21 Octombrie 1805, din Pera, o conversațiune a lui Franchini cu marele vizir:

Franchini. Votre Excelente savait déjà les victorie les Français?

Le grand vizir. Non, je les devinais. Ces traitres de Princes de Valachie et de Moldavie nous cachaient tout et je n'ai rien su que depuis ces jours.

Vol. IV, supl I, pag. 322.

ales de ministerul vostru. Am aflat că Rușii, cu ajutorul Moldovei și al Valachiei au isbutit să pună discordia între A. V. S. și Kiaia-Bey a căruia fidelitate nu mai bate de cât dintr'o aripă. Schimbați Domnitorii Dumnévóstră (*changez vos Hospodars*) ori așteptati-vă la o pierdere sigură.

La 29 Decembre, 1805 Ruffin iar adaogă in raportul său către Talleyrand, că «pre cât timp Moruzii și Ipsilanții vor rămânea la locurile ce ocupă, noi nu putem de loc spera să fim ascultați de Póitá¹».

Regretatul Laurian, in opul său de istoria Românilor² afirmă lucruri ce nu le aflăm documentate. Acela dice, că Rușii au trecut contra lui Napoleon prin Principate încă in luna Octombree 1805. Nu aflăm nici un document, care să justifice asemenea cestiune. In Moldova continuă domnia neturburată alui Moruzi, la data de Octombree 1805 și încă și in anul viitor mai multe luni.

Negreșit intrarea Muscalilor era cestiune de timp. Ei agitaū pre Moldoveni, ca și pre tot orientul creștin. Sub impulsunea Rusiei se inființază in Iași, la August 1805, societatea grécă *Adelfaton*. Mitropolitul Veniamin confirmă statutele ei, impreună cu acel *alter ego* al său politic, Episcopul de Roman Gherasim, acele statute³, din cari se va vedea lesne scopul politic urmărit de societate, prin adunare de fonduri.

Drăghici nu pomenesce nimic de trecerea Muscalilor prin Moldova încă in 1806, și in Archiva Mitropoliei de la Iași, n'am aflat absolut nici un act confirmând atențiunea repaosatului Laurian. Așa ceva nu se află nici in «Cronologia evenimentelor din țerile române de la 1768-1812» publicată de d. Erbiceanu⁴ nici in cronica lui Zilot. Apoi óre ambasadorele frances din Constantinopole nu s'ar fi grăbit să vestéscă lui Talleyrand asemenea trecere a Muscalilor prin Moldova?

Nici in colecțiunea Hurmuzake, nici intre documentele arhivului din Berlin nu aflăm confirmarea arétărei lui Laurian. Baronul Brelfeld ambasadorele Prusiei la Berlin, la 9 Septembrie (stil n.) 1805 scrie Regelui său, că «trecerea trupelor rusesci prin Valachia se pare asemenea că depinde de mersul evenimentelor. Aflu că permisiunea eventuală a fost deja stipulată, acum câte-va luni, până la suma de 25.000 ómeni. Sunt asigurat că un asemenea număr se află adunat la *frun-*

1. Hurm. IV, supl. I, pag. 323.

2. Ist. Rom. din 1873, pag. 566.

3. Publicate in Istoria Mitropoliei Iași a lui Erbiceanu.

4. Din Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei la pag. 497.

*tariile Moldovei*¹, și că regimentele imbarcate la Sevastopol au fost debarcate și au apucat aceeași cale².

De abia în 27 Ianuarie 1806, Von Goltz reprezentantul Prusiei din Petersburg vestesce Regelui său, că, «comisarii ruși au fost trimiși în Valahia și în Moldova, ca să cumpere grâu și grăunțe, în scopul de a stabili mai multe magazine³».

Același ambasador arată încă, că în apropiere de Bender și de Kamenitșă au a fi formate două tabere, destinate a întruni, una o parte din armata rusescă, care revine din Germania, și alta pentru marea oște de rezervă, care se *formeză pre fruntării*, sub ordinele generalului Michelson.

La 19 Martie 1806, Von Goltz raportează lui Frederic Wilhelm (din Petersburg), că «se ocupă Rusia tot mai mult cu ideea de a aduna corpuri mari de trupe pre fruntăriile Valachiei și ale Moldovei și că în zilele din urmă, în Consiliul Împăratului Alexandru, s'a ridicat o voce care a arătat necesitatea de a se ocupa aceste două provincii. Împăratul s'a opus, căci nu voesce să dea semnalul falșelor alarme. Numai deacă Napoleon va băga trupe franceze pre teritoriul turcesc—sub ori-ce pretest,—atunci Rusia va preveni pre Francezi intrând ei în Principate⁴.

Ca consecință a acestei otăriri, Rusia aduna mereu oștiri la Nistru. În 9 August 1806 Von Bielfeld scrisse Regelui Prusiei, că la Constantinopol sunt cam îngrijiti de adunarea de trupe care inainteză spre fruntariile Moldovei și Valachiei, «qui font mine de pénétrer dans le territoire turc, à mesure que les Français se renforcent en Albanie et que leurs opérations y deviennent plus sérieuses...⁵.

Între aceste Constantin Ipsilante, mai mult decât ori când se silesce a face bani și, de astă dată, pe ori-ce căi. Nu numai că s'au indoit unele dări, cum vedurăm la Capitolul finanelor, dar sub cuvint că țeara rămăsese datore 6000 pungi din semestrele trecute, înmulți huzmeturile, avaeturile, sub nesfârșite numiri. Ca să pôtă mai cu lesnire ajunge acest scop, bagă în Divan și în slujbele țerei mai mulți greci decât am aflat în ele ori-când. Aceștia mulseră țeara și o ingenuchiară tot mai greă.

Însăși *Cronologia Greco-românească*, de care mai sus pomenirăm, acuză pre Ipsilante, că «pre timpul lui s'au pus și infricoșatul aședămint

1. Decî ei n'au intrat.

2. Acte și fragm. II. pag. 402.

3. Pentru viitorea intrare a oștii rusescei în Moldova.

4. Acte și fragmente, II. pag. 406/7.

5. Ibid, pag. 409.

al țerei, care aș stins pre nenorociții sërmanî locuitorî și aș âmplut pun-gile ómenilor sêi, cu deosebire a boerului Gheorghe Mavrocordat și a Vistierului Filipescu ¹.

*

N'am aflat in condica No. 47 de la Arhivă asemenea așeđămînt, dar se póte judeca de el, din hrisovul ce și-aș dat însuși pentru pon-turile locuitorilor de pre moșia sa Zimnicea, hrisov adus de noi la capitolul *Clăcei*.

E probabil că și fórté numeroșele reinoirî de hrisóve pre la mő-năstirî între 1803—1805, urmăria tot un scop de căștig, obligate fiind acele mőnăstirî a plăti plocóne și taxe bogate pentru milele dobândite prin reinnoitele hrisóve.

Dar la a doua jumėtate a anului 1806 ajungem la desfășurarea unor evenimente de o gravitate excepțională, atât in Europa cât și in Principate și in Turcia. Rușii invad din noú Principatele. Aceste eve-nimente însă le vom aborda in volumul următor al lucrărei nóstre.

FINEA VOLUMULUI

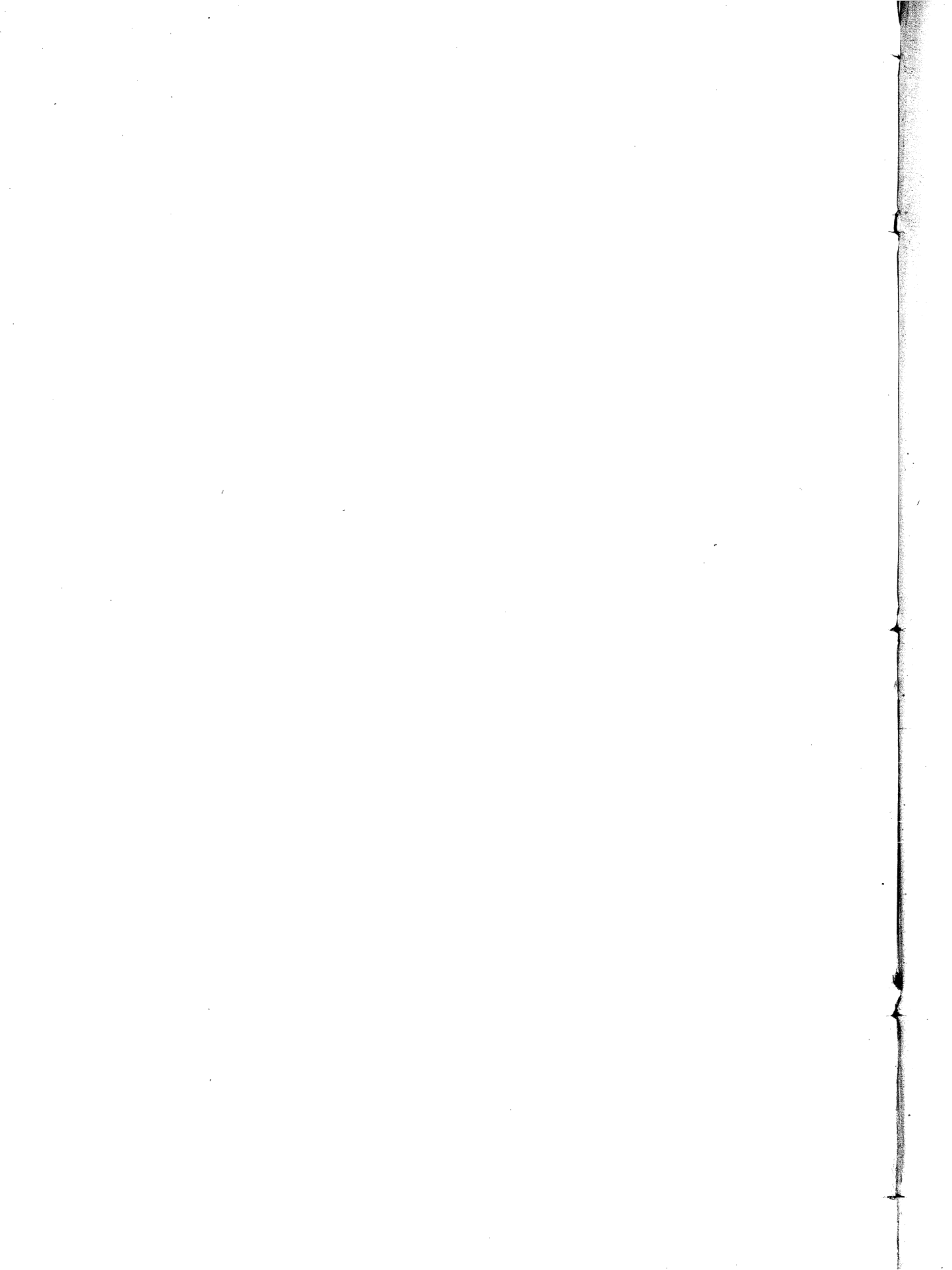
1. Acte și fragmente, II, pag. 504.

TABLA DE MATERII A TOMULUI VIII.

	<u>Pagina</u>
CAP. I.—Considerațiuni generale	1
CAP. II.—Isvórele	3
CAP. III.—Alex. Moruzi—Factori culturali	4
CAP. IV.—Divanul lui A. Moruzi—Biserica	12
Zarva contra evreilor	21
CAP. V.—Șcóla. Cultura publică	28
CAP. VI.—Administrațiunea	35
CAP. VII.—Justiția	42
Anaforaoa lui Radu Golescu, cu privire la un curios proces născut din adopțiune	50
Pitac domnesc prin care se regulédă orele de adunare ale Divaniților	54
CAP. VIII.—Țeranii. Slobodiile. Țiganii. Sudiiți	57
Act relativ la claca scădută și pontul redus de pe la unele monăstiri	62
Acte privind pe țeranii și drepturile ori datoriile lor	66
Țiganii	85
CAP. IX. Comerciú. Industrie. Fabrici. Vămi. Bresle. Têrguri (Acte relative la aceste ramuri)	86
Menziluri	106
CAP. X. Edilitate. (Diverse acte relative la Edilitate)	110
CAP. XI. Dări. Scutiri. Mili	140
CAP. XII. Opiniunea poporului despre Moruzi. Evenimente externe. Impăcarea cu Pasvantoglu. Franța despre A. Moruzi. Franța, Rusia Austria și Pasvantoglu. Ostea pământénă.	

	<u>Pagina</u>
Ocuparea Olteniei de Moruzi. Moruzi Seraschier. Turcii se pórtă cu necredință. Anglia și Pasvantoglu. Pasvangiul la Jiū. Bătaia la Cerneți. Pasvangiul la Craiova. Moruzi la Slatina. Cazacii Zaporojeni la Craiova. Bătaia cu Nazirul la Craiova. Pasvangiul la Craiova. Pasvangiul la Cioroi. Monăstirea Segărcia. Asediul. Pasvangiul bătut de Kel-Ali-Aga. Zilot despre victoria acésta. Negocieri cu Pasvantoglu. Hasan- Pașa. Franța după Luneville. Napoleon și Pasvantoglu. Ne- delco Popovici la Paris. Moruzi se hotărește a 'și cere ma- zilierea. Adevărata cronologie a domniei lui Moruzi	159
CAP. XIII.—Domnia lui Mihaiū Șuțu în Muntenia	178
Acte din timpul scurtei administrațiuni a lui Mihaiū Șuțu cu refe- rință la Biserică	180
Tot cu referință la Biserică	183
Șcôla	186
Justiția	187
CAP. XIV.—Administrațiunea sub Mihail Constantin Șuțul	218
CAP. XV.—Țăranii. Țigani.	220
CAP. XVI.—Dări și scutiri	222
CAP. XVII.—Edilitate	227
CAP. XVIII.—Comerț. industrie, țerguri, narturi, vămii, bresle, menziluri.	230
Menziluri	235
CAP. XIX.—Oastea	236
CAP. XX.—Evenimentele politice sub Mihail Șuțu	241
CAP. XXI.—Hasan Pașa	252
CAP. XXII.—Politica turcescă la Constantinopole. Politica fran- ceză. Planul de a da Principatele Austriei. Fuga lui Mihail Șuțu.	260
CAP. XXIII.—Numirea lui Alexandru Șuțu Domn al Munteniei	264
CAP. XXIV.—Domnia lui Alexandru Șuțu în țera Muntenescă	268
CAP. XXV.—Căimăcănie la Munteni	286
CAP. XXVI.—Moldova la 1800	304
CAP. XXVII.—Biserica sub Constantin Alexandru Ipsilante	309
Acte relative la biserică	314
Toleranța religioasă sub Constantin Ipsilante	393
Anexe, coprinđend acte relative la biserică în timpul lui Cons- tantin Ipsilante.	399
[CAP. XXVIII.—Societatea față cu biserică.	423
CAP. XXIX.—Șcôla	430

	<u>Pagina</u>
CAP. XXX.—Administrațiunea	470
CAP. XXXI.—Justiția sub Constantin Ipsilante	512
CAP. XXXII.—Țăranul sub Constantin Ipsilante	591
CAP. XXXIII.—Țigani, Evrei, Toleranța. Exercițiul combătut.	630
CAP. XXXIV.—Oștire.—O specie de gardă națională la București. —Desarmarea.—Diverse acte relative la oștire	637
CAP. XXXV.—Finance.	641
CAP. XXXVI.—Comerțiu, bresle, fabrici, mijloce de comunicațiune.	655
Despre Fabrici	659
Diverse narturi relative la comerțiu	661
Menziluri și mijloce de comunicațiune	673
CAP. XXXVII. — Edilitate. Hotarele Bucureștilor	674
Bucureștii după incendiu	676
Dâmbovița.	677
Pavele.	678
Bălți și mocirle in București.	679
Curățirea Stradelor	680
Zalhanale și scaune de măcelării. Piețe. Promenade publice.	
Paza de foc	681
Apă. Doctori	682
CAP. XXXVIII. — Din istoria domniei lui Constantin Ipsilante	686
CAP. XXXIX. — Continuare de cercetare a domniei lui Constantin Ipsilante	713

ILUSTRĂȚIUNI

- 1) Pag. 216 Carte de mazil din 1802 în fac-simile.
 - 2) Fac-simile de carte de la Episcopul Nectarie din 1804 pentru hirotonie.
 - 3) Proclamațiunea lui Hasan-Pașa către locuitorii din Vâlcea în 1802.
 - 4) Scrisoarea lui Hasan-Pașa, din 1802 Maiu, către Mitropolitul Dositeiu în Brașov.
 - 5) Proclamația lui Hasan-Pașa, Caimacam și Ismail-Aga, seraschierul oștirilor, către locuitorii ot Sud-Vâlcea. — Anul 1802.
 - 6) Cartea de hirotonie dată Pr. S. Sale Părintelui Nectarie, Episcopul Râmnicului. — Anul 1804.
 - 7) Altelage Valaque.
 - 8) Proclamația lui Hasan-Pașa către P. S. S. Mitropolitul Kir Dositei.
-

ERATA LA VOLUMUL I

Pagina	Rîndul	Cum e scris	Corect
18	20	ca să nu reînoască	ca să reînoască
22	penultim	Αγενοια	Αγενοια
45	ante-penultim	lege relativă iotesie	relativă la iotesie
45	nota ¹	fila 1	fila 14
54	Documentul de la C. A. Ipsilant din eróre e intercalat aci și urmază a fi trecut la Cap. Justiției sub C. Ipsilant.		
54	penultim	Pothesierii	ipotesierii
303	ante-penultim	să nu sufere	să nu supere
304	»	mazilit despre	mazilit. Despre
»	»	de aũ mazilit	de 1-aũ mazilit
»	»	despre Mihail Suțu	Despre Mihail Suțu
»	penultim	1 801 orî 1.802	1802

N. B. Sute de erori, unele chiar dăunătoare sensului s'aũ strecurat. Pre cele mai grave le vom releva în erata generală a volumelor. Lectorul bine-voitor va îndrepta însu-și pre cele mai puțin grave. Despre ortografie nu incupe nici vorbă: corectura făcându-se de diverse persoane, ortografia variază vai! după corector! Indulgență! Indulgență în vederea scopului urmărit.

În loc de vol. IV, supl. I, în citațiunii de la Hurmuzachi, s'a pus adese eronat vol. II. Asemene erori se îndreptă lesne de cine posedă colecțiunea Hurmuzachi.

